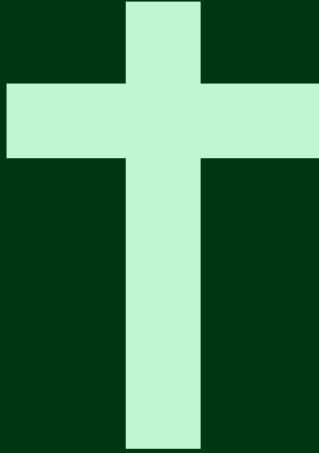

Ghari Bible

Ghari: Ghari Bible (Bible with Deuterocanon)

Ghari Bible
Ghari: Ghari Bible (Bible with Deuterocanon)

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ghari)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
eb379363-fbdd-532b-81c1-eb5fe7aa36a9

Contents

MATEO	1
MARKO	77
LUKA	124
IOANE	201
AQOAOQO	255
ROMA	324
1 KORINT	356
2 KORINT	387
GALATIA	407
EPESUS	419
PILIPI	430
KOLOSE	439
1 TESALONIKA	447
2 TESALONIKA	454
1 TIMOTI	458
2 TIMOTI	467
TITUS	474
PILEMON	478
HIBRU	481
IAKOBO	506
1 PETERO	515
2 PETERO	525
1 IOANE	531
2 IOANE	539
3 IOANE	541
IUDE	543
NA KATEMAI	546
LINGE TABU	582

NA TURUPATU DOU VAGA E MAREA A MATEO Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

I laona na Turupatu Dou vaga e marea a Mateo, aia e tsarimakalia laka a Iesu nogo aia na Vagamauri God e gini veke laka sauba ke mai. Mi konina nogo a Iesu Kristo ara gini manatovu na veke sui God e nauvanigira nina tinoni i laona na Turupatu Tabu ni Sau. Ma na turupatu dou iani e tau kalegira segeni moa igira na Tsiu na kamana a Iesu. E kalegira goto na tinoni sui tana barangengo popono.

A Mateo e molovotagira dou na omea sui ara laba tana maurina a Iesu. E gini tuturiga tana botsana a Iesu, me turupatuna tana rongona nina lesovitabu tana Koo Jordan, ma na gokotabo na tidao seko e nauvania. Mi muri, me adikaea nina aqo na tsigovera, ma nina sasani, ma na maurisi tinoni danga a Iesu e naua i laona na Galilii. Mi murina ia, me maretsunagira na turupatuna kalina a Iesu e liu tuu i Galilii me tsau baa i Jerusalem, ma na omea sui ara laba tana uiki idavia nina rota. Me tsau baa tana mateana tana gai ulutaligu, ma na maurivisituguana.

A Mateo e votagira na aqona nina sasani a Iesu, me kalea tsege tana omea pukuga:

- 1) Nina turupatu a Iesu tana Vungavunga, i tana e gini goko na sasaga ma na aqoaqo e ulagaqira kara naua, igira ara ngaoa kara tamanina na Verana God. (Lova 5-7)
- 2) Na sasani e naua a Iesu vanigira na sangavulu ruka tana rongona na aqo aia e molovanigira kara naua. (Lova 10)
- 3) Igira na gokolia e kalea tana rongona na Verana God. (Lova 13)
- 4) Igira na sasani e kalegira igira ara ngaoa kara tsarimurina a Iesu. (Lova 18)
- 5) Ma na sasani e kalea na susuina na barangengo, ma na visumaiana na Dalena Tinoni. (Lova 24-25)

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Na soaqira babaa na mumuana a Iesu Kristo *1:1-17*

Na botsana a Iesu Kristo *1:18-2:23*

A Ioane Batista e tuturiga na sasani tinoni *3:1-12*

Na lesovitabuana ma na gokotabo vaniana a Iesu *3:13-4:11*

A Iesu e tuturiga nina aqo tana Galilii *4:12-18:35*

E tuu i Galilii me ba tsau i Jerusalem *19:1-20:34*

A Iesu e sasani tinoni i Jerusalem *21:1-25:46*

Nina rota ma na mateana a Iesu *26:1-27:66*

Na maurivisituguana a Iesu *28:1-20*

*Na Soaqira Babaa Igira na Mumuana A Iesu Kristo
(Luka 3:23-38)*

¹ Iani nogo e vaga na mamarena na soaqira babaa igira na mumuana a Iesu Kristo, aia na kukuana a David, ma David aia na kukuana a Abraham.

² E tuu i konina a Abraham, me tsau baa i konina a David na Taovia Tsapakae, ara tsokosaigira na kamaga vaga iani:

A Abraham na tamana a Isaak;
 a Isaak na tamana a Jakob;
 a Jakob na tamana a Juda mi tugira na tamatasi;

³ a Juda ka tamaqira a Peres ma Sera,
 ma ko Tamar ka tinaqira;

a Peres na tamana a Hesron;
 a Hesron na tamana a Ram;

⁴ a Ram na tamana a Aminadab;
 a Aminadab na tamana a Nason;
 a Nason na tamana a Salmon;

⁵ a Salmon na tamana a Boas,
 ma ko Reab na tinana a Boas;

a Boas na tamana a Obed,
 ma ko Rut na tinana a Obed;

a Obed na tamana a Jese;

⁶ ma Jese na tamana a David na Taovia Tsapakae.

Me tumai i konina a David, me tsau baa tana tagu igira na toga ni Israel ara tsinogo vano i Babilon, ara tsokosaigira na kamaga vaga iani:

a David na tamana a Solomon,

ma na tinana a Solomon, aia nogo na savana a Uria tana idana;

⁷ a Solomon na tamana a Rehoboam;

a Rehoboam na tamana a Abija;

a Abija na tamana a Asa;

⁸ a Asa na tamana a Jehosapat;

a Jehosapat na tamana a Jehoram;

a Jehoram na tamana a Usia;

⁹ a Usia na tamana a Jotam;

a Jotam na tamana a Ahas;

a Ahas na tamana a Hesekia;

¹⁰ a Hesekia na tamana a Manase;

a Manase na tamana a Amon;

a Amon na tamana a Josia;

¹¹ a Josia na tamana a Jehoiatsin ma tugira na tasina.

¹² Me tuu i murina kalina igira na Israel ara tsinogo vano i Babilon, me tsau baa tana botsana a Iesu, na kamaqira ara tsokogira vaga iani:

a Jehoiatsin na tamana a Sealtiel;

a Sealtiel na tamana a Serubabel;

¹³ a Serubabel na tamana a Abiud;

a Abiud na tamana a Eliakim;

a Eliakim na tamana a Asor;

¹⁴ a Asor na tamana a Sadok;

a Sadok na tamana a Akim;

a Akim na tamana a Eliud;

¹⁵ a Eliud na tamana a Eleasar;

a Eleasar na tamana a Matan;

a Matan na tamana a Jakob;

¹⁶ ma Jakob na tamana a Iosepo, aia na tauna ko Maria,
 ma ko Maria na tinana a Iesu aia ara soaginia na Mesia.

¹⁷ Me vaga ia, mara sangavulu vati na vatavata, tuu i konina a Abraham, me tsau baa i konina a David. Mara sangavulu vati na vatavata tuu i konina a David, me tsau baa tana tagu igira na tinoni

ara tsinogo vano i Babilon. Mara sangavulu vati goto na vatavata e tuu i tana, me tsau baa kalina e botsa na Mesia.

*Na Botsana a Iesu Kristo
(Luka 2:1-7)*

¹⁸ Iani nogo e vaga na turupatuna tana rongona na botsana a Iesu Kristo. Ko Maria, aia na tinana a Iesu, ara anevaninogoa e kesa na mane, a Iosepo na asana. Mi kalina ara ka tau vati tauga moa, ma ko Maria e donagadovia laka e tiana nogo ginia na Tarunga Tabu.

¹⁹ Ma Iosepo, aia na mane dou, me goto nina sasaga, me tau moa ngaoa laka ke tangiseko na asana ko Maria i mataqira na toga. Te e pada moa i tobana laka ke veoa na vaianegi, me ke mololedodoa moa ko Maria.

²⁰ Mi kalina aia e papada vaganana moa ia, me kesa nina angelo na Taovia e laba vania tana maturu me tsarivania, "A Iosepo igoe na kukuana a David, ko laka na matagu na adiana ko Maria me ke lia na taumu. Rongona na baka e totu i tobana ia, aia na Tarunga Tabu nogo e tianaginia.

²¹ Me sauba ke vasua kesa na dalena mane, migoe ko soaginia a Iesu, (ma na rongona na soa ia 'Vagamauri'), rongona aia nogoria sauba ke maurisigira nina tinoni tania niqira sasi."

²² Eo, ara gini laba na omea sui vaga gira, tana rongona nogo kara gini manatovu na omea na Taovia e tsaria i sau, mara katevulagimaia igira na propete kalina ara tsaria na goko vaga iani,

²³ "E kesa na siana sauba aia ke tiana, me ke vasua kesa na dalena mane, me ke soaginia a Emanuel." Ma na rongona na soa ia, 'God e totu i konida'.

²⁴ Mi kalina e mamata a Iosepo, maia e muria moa na omea vaga nogo na angelo e tsarivania, me adia ko Maria me lia na tauna.

²⁵ Maia e tau goto maturusai kolua. Mi kalina ko Maria e vasua na dalena mane, ma Iosepo e soaginia a Iesu.

2

Ara tu Tolu na Tinoni Taovia Ara Tu Mai na Tsigoviana a Iesu

¹ Ma Iesu e botsa i Betlehem tana butona na kao ni Judea, tana tagu e taovia tsapakae a Herod. Me tau oka i muri, mara visana na mane ara sasani loki tana rongoqira na veitugu ara talumai i longa, mara mailaba i Jerusalem.

² Mara veisuaa: "Laka iava e botsa aia na meomeo sauba ke taovia tsapakae vanigira na Tsiu? I tugami ami tu morosinogoa na veituguna kalina e labadato i longa, mami tu gini mai na tsuporu vaniana."

³ Mi kalina a Herod na Taovia Tsapakae e rongomi vaganana ia, e ponopala sosongo tobana, migira sui popono goto i laona na Jerusalem.

⁴ Me soasaigira sui na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa, me veisuagira: "Laka amu dona iava sauba ke botsa na Mesia?"

⁵ Mara tsarivania, "I Betlehem tana Judea, rongona iani nogo e vaga na omea e marea na propete i sau:

⁶ God e tsaria,

Igoe Betlehem, tana butona na kao ni Judea,
o tau nogo palatsuna i laoqira na veraloki ni Judea;
rongona i laomu nogo igoe,

sauba ke laba kesa na ida loki,
 maia nogo sauba ke mataligira niqū toga ni Israel.' ”

⁷ Ma Herod e soadodotugira na tinoni taovia ara talumai i longa, me veisuatugira laka i ngisa ara tu reia na veitugu ia. Mara tu tsarivulagi vania na tagu tsotsodo i tana ara tu reia na veitugu e laba vanitugira.

⁸ Me molotugira kara tu vano i Betlehem. Me tsarivanitugira, “Kamu tu baa tugamu, ma kamu tu lalavedodooa na baka tetelo ia. Mi kalina kamu tu tsodovulagia, ma kamu tu visumai, ma kamu tu turupātuna vaniau ti inau goto kau baa ma kau sanga na tsuporu vaniana.”

⁹ Mara tu aligiri, mara tu vano, mi sautu e laba vanitugira tugua na veitugu vaga ara tu morosinogoa i longa.

¹⁰ Mi kalina ara tu reia na veitugu ia, me dou sosongo tu tobaqira, mara tu gini magemage loki. Ma na veitugu e ida vanitugira, me ba totu i vungana na vale tana e totu na baka tetelo.

¹¹ Mara tu sage tana vale, mara tu reia na baka kolua ko Maria na tinana. Mara tu tsunatuturu, mara tu tsuporu vania. Mara tu segia tu niqira vangalaka, na qolomila, ma na papasa sisigini dou, ma na bulunagai vavai, mara tu saugira vania.

¹² Mi muri, mara tu visu i tu veraqira. Ara tu liu kesa tana sautu tavosi, rongona God e parovatavitugira tana bolebole kara tu laka na liuvisu i konina a Herod.

Ara Tu Tsogo Vano i Ejipt Tugira A Iosepo ma Ko Maria ma Iesu

¹³ Mi murina kalina tugira na taovia ni ata ara tu visu nogo i tu veraqira, me kesa nina angelo na Taovia e laba vania a Iosepo tana bolebole, me tsarivania, “A Herod sauba ke lavea na baka gana na labumatesiana. Ko mamata igoe, mo ko tu tsaku. Ko adikaira na baka ma na tinana, mo ko tsogo vano kolukaira i Ejipt. Mo ko totu tana poi tsau kalina inau kau tsarivanigo ko visutugua.”

¹⁴ Me mamata a Iosepo, me adikaira na baka ma na tinana, mara tu aligiri tana bongi na vano i Ejipt.

¹⁵ Mara tu totu i tana poi tsau kalina e mate a Herod. E gini laba na omea vaga ia, rongona ke gini manatovu na omea e tsari idanogoa na Taovia tana mangana na propete, “Au soavisutugua na Dalequ tania i Ejipt.”

A Herod e Labumatesigira Sui Na Baka Mane ni Betlehem

¹⁶ Mi kalina a Herod e tsodovulagia laka tugira na tinoni taovia ni longa ara tu peroa mara tu tau visumai i konina, me gini momosa loki tobana. Me tuu, me ketsaligira nina mane vaumate kara baa, ma kara labumatesigira pipi sui na baka mane i Betlehem, migira sui goto tana vera varangi. Igira sui e tuu tana ruka na ngalitupaqira me visu. A Herod e tsokoa na okana na tagu ia, vaga nogo na okana tuu kalina e rongomia tu koniqira na tinoni labana tugira laka ara tu reivaolua na veitugu.

¹⁷ Mi tana e manaliginia na goko e katemainogoa a Jeremia na propete kalina aia e tsaria:

¹⁸ “I Rama ara rongomia na leleo loki,
 na tangitangi e puka na qouqou.
 Igira na daki ara tangisia na daleqira,
 me tau tangomana kesa ke vereraegira,

rongona na daleqira ara mate sui nogo.”

Ara Tu Visutugua Talu i Ejipt

¹⁹ Mi murina kalina e mate a Herod, ma na angelo na Taovia e laba vanitugua a Iosepo i Ejipt tana bolebole.

²⁰ Me tsarivania, “Ko tuu, mo ko adikaira na baka ma na tinana, mo ko visutugua tana kao ni Israel, rongona ara mate nogo igira ara tovoa na labumatesiana na baka.”

²¹ Ma Iosepo e tuu, me adikaira na baka ma na tinana, mara tu visutugua tana kao ni Israel.

²² Mi kalina a Iosepo e rongomia laka a Arkelaus e lia na taovia tsapakae tana Judea, na tuguna a Herod na tamana, maia e matagu na vano i tana. Ma God e parovatavigotoa tana bolebole, te aia e gini vano saviliu tana butona na kao ni Galili.

²³ Me baa totu kesa tana vera ara soaginia i Nasaret. Mi tana e gini manatovu goto na goko ara katemainogoa na propete kalina ara tsarivaganana iani: “Na Mesia sauba kara soaginia na Nasarene.”

3

A Ioane Batista e Sasani Tinoni

(Marko 1:1-8; Luka 3:1-18; Ioane 1:19-28)

¹ Putsi visana na ngalitupa i muri, ma Ioane Batista e vano tana legai mangu ni Judea, me tuturiga na sasanaiqira na tinoni.

² Me tsaria, “!Kamu piloligi tanigira nimui sasi, rongona na Verana God e varangi nogo ke labamai!”

³ A Ioane aia nogo na mane a Isaia na propete e gini goko tana rongona kalina aia e tsaria:

“E kesa e guguu i laona na legai mangu me tsaria:

‘!Vangarau manogatia na sautu vania na Taovia,

gotolia na nauna tana aia ke liu!’ ”

⁴ Ma Ioane e sagelia na polo ara vosiginia na ivuna na kamelo. Me sori taliguginia na bunguna na itai ara aqosiginia na kokorana na kamelo. Me ngiti gana mutsa na kipo ma na bulumitsua.

⁵ Migira na tinoni danga ara mai i konina. Igira na taluna i Jerusalem, me pipi goto na vera tana butona na kao ni Judea, me pipi tana vera sui ara totu liligina na Koo Jordan.

⁶ Migira ara koevulagigira niqira sasi, maia e lesovitabugira tana Koo Jordan.

⁷ Mi kalina a Ioane e reigira ara danga na Parisii ma na Sadusii ara sulungana mai goto kara lesovitabu, maia e tuu me tsarivaganana vanigira: “!Dalena muata igamu! ?Ngatsu igamu amu padaa laka tana rongona moa amu lesovitabu nogo, te e gini utugana ke gadovigamu nina kede God e varangi nogo ke labamai?”

⁸ Minau au tsarivanigamu, e kiligotoa kamu naua na omea agana kamu sauvulagiginia laka amu piloligi manana nogo tanigira nimui sasi.

⁹ Ma kamu laka na gini tu moa tana asana a Abraham na mumuamui. !Inau au tsarivanigamu, laka e tau utu vania God ke oligira na vatu girani, ma kara lia na kukuana a Abraham!

¹⁰ God e vangaraunogoa laka aia ke kedegamu, vaga kesa na rarati e totu manoga nogo tana pukuna na gai, agana na mani kaviginiana. Eo,

pipi na gai, igira ara tau molovuaqira dou, sauba aia ke kavikutigira, me ke tsonigira tana lake.

¹¹ Inau au lesovitabugamu ginia na koo lee, na papadana laka igamu amu pilotoba nogo. Maia kesa sauba ke mai i muriqu inau, maia sauba ke lesovitabugamu ginia na Tarunga Tabu ma na lake. Aia e loki sosongo baa liusiau inau. Me tau goto ulagaqu inau kau tsebaa gana porofua.

¹² Maia goto sauba ke vilitsagira na tinoni, na douna tanigira na sekona, vaga kesa na mane e adia nina poka me tsikidatoginigira nina uiti, me gini tsida segeni na kekevuna tania na vatuna. Me ke mololakagira na vatuna dou tana nina salo. Me ke tsonigira na kekevuna tana lake e vomate na iruna.”

*A Ioane e Lesovitabua a Iesu
(Marko 1:9-11; Luka 3:21-22)*

¹³ Mi tana tagu ia, ma Iesu e talu i Galilii, me mai i konina a Ioane i Koo Jordan, rongona aia e ngaoa laka a Ioane ke lesovitabua.

¹⁴ Ma Ioane e tovoa laka ke sove, me tsarivania a Iesu, “E ulagana igoe ko lesovitabua inau. ?Megua ti igoe o raiginiau inau kau lesovitabugo?”

¹⁵ Ma Iesu e gokovisu me tsarivania, “Ko naua vaniau moa. Rongona tana nauvaganana nogo ia, ti kaita ka muriginia na omea sui God e kilia.” Me tami a Ioane, me lesovitabua a Iesu.

¹⁶ Mi kalina a Iesu e lesovitabu sui, maia e tudato i taba. Me tavongani ova na baragata, me reia nina Tarunga God e tsunamai i konina tana rereina na kulukulu.

¹⁷ Me tangi kesa na goko e talumai i gotu me tsaria, “Iani na Dalequ galugaluve, au reingao sosongolia.”

4

*Satan e Gokotabo Vania a Iesu
(Marko 1:12-13; Luka 4:1-13)*

¹ Mi muri, ma na Tarunga Tabu e tudumivanoa a Iesu tana legai mangu, rongona i tana nogo sauba na tidao seko ke gokotabo vania.

² Ma Iesu e tau gania sa omea i laona e vati sangavulu na dani me vati sangavulu na bongi, maia e gini vitoa mate.

³ Ma na tidao seko e labamai i konina me tsarivania, “Ti vaga igoe na Dalena God manana, mo ko ketsaligira na vatu girani ma kara lia na bredi.”

⁴ Ma Iesu e tsarivania, “Ara marea tana Mamare Tabu, ‘Na tinoni e tau gini mauri na bredi segeni moa. E kiligotoa ke murigira pipi nina tsaqina goko God.’ ”

⁵ Ma na tidao seko e adivanoa a Iesu i Jerusalem, na Vera Tabu. Me molokaea i kelana na Vale Tabu, me tsarivania,

⁶ “Ti vaga igoe na Dalena God manana, mo ko tsiputsuna i lao. Rongona ara marenogoa tana Mamare Tabu, ‘God sauba ke raigira nina angelo ma kara reitutugugo;

me sauba igira kara pailago,
rongona na tuamu ke tau gado tana vatu.’ ”

⁷ Ma Iesu e tsarivania, “Mara maregoota tana Mamare Tabu na goko vaga iani: ‘Ko laka na tovoleana na Taovia nimu God.’ ”

⁸ Mi muri ma na tidao seko e adidatoa a Iesu i kelana kesa na vungavunga katsi, me tusuvulagi vania na vera sui tana barangengo popono, kolu omea levolevo sui i laoqira.

⁹ Me tsarivania a Iesu, "Na omea sui girani o reigira sauba inau kau tusugira vanigo, ti vaga igoe ko taotsuporu mo ko samasama vaniau."

¹⁰ Me gokotugua a Iesu me tsarivania, "!'Ko baligi Satan! Ara marea tana Mamare Tabu, '!'Ko samasama vania na Taovia nimu God, maia segeni moa ko aqo vania!' "

¹¹ Mi tana ma na tidao seko e mololea. Mara labamai na angelo mara palaa a Iesu.

*A Iesu e Tuteuriga Nina Aqo i Galilii
(Marko 1:14-15; Luka 4:14-15)*

¹² Kalina a Iesu e rongomia laka ara tsonia a Ioane tana vale sosori, maia e tuu me vano i Galilii.

¹³ Me mololea i Nasaret me ba totu i Kapernaum, kesa na vera loki ligisana na Reku ni Galilii, tana niqira kao igira na Sebulun ma na Naptali.

¹⁴ E gini laba vaga ia, rongona ke gini manatovu na omea e kate idanogoa a Isaia na propete, kalina aia e goko vaga iani,

¹⁵ "Tana niqira kao nogo igira na Sebulun ma na Naptali, tana sautu e votulaba i tasi, i tabana na Koo Jordan, i Galilii, niqira kao igira na tinoni tau Tsiu.

¹⁶ Migira na tinoni ni tana ara totu moa tana rodo na sasi, me sauba kara reia kesa e mai vaga na marara loki, me ke mararasia na tobaqira.

Migira ara totu moa tana unguna na mate, sauba na marara loki ia ke mararasigira."

¹⁷ Mi tana tagu ia, ma Iesu e tuteuriga na sasaniaqira na toga me tsaria, "!'Kamu piloligi tanigira nimui sasi, rongona na Verana God e mai varangi nogo!"

*A Iesu e Soatugira Tu Vati Na Mane Lavetsetse
(Marko 1:16-20; Luka 5:1-11)*

¹⁸ Mi kalina a Iesu e liu baa ligisana na Reku ni Galilii, maia e reikaira ruka na tamatasi, kaira na mane lavetsetse. A Simone, aia ara soaginigotoa a Petero, ma Adrea na tasina, kaira ara ka vuvugo tsetse tana reku ia.

¹⁹ Ma Iesu e tsarivanikaira, "Mai ma kamu ka tsarimuriqu, minau kau sasanikagamu na vugo tinoni."

²⁰ Mara ka tuu, mara ka mololea ka niqira vugo, mara ka tsarimurina a Iesu.

²¹ Me ba tetelo goto, me reikaira ruka goto na tamatasi tavosi, aia Iakobo ma Ioane, kaira na dalena a Sebedi. Ara ka totu kolua ka tamaqira aia Sebedi i laona tu niqira uaqa, mara tu vangaraua tu niqira vugo. Ma Iesu e soakaira kara ka murigotoa.

²² Mi kaira ara ka tuu, mara ka mololea na uaqa ma ka tamaqira, mara ka tsarimurina a Iesu.

*A Iesu e Sasani Tinoni Me Maurisigira na Lobogu
(Luka 6:17-19)*

²³ Ma Iesu e vano bamai pipi nauna tana Galilii. Me sasanigira na tinoni i laona niqira vale lotu, me gini turupatu na Turupatu Dou tana

rongona na Verana God. Me maurisigira igira e gadovigira pipi na vatana na lobogu ma na vatsangisavi.

²⁴ Ma na turupatu tana rongona aia e rarasa bamai tana vera sui i laona na Siria. Migira na toga ara adimaigira vania a Iesu igira sui na tinoni e gadovigira pipi na vatana na lobogu ma na vatsangisavi: igira e totuvigira na tidao, ma na tsodoboo, ma na logu, ma na mateatua. Ma Iesu e maurisigira sui.

²⁵ Na toga danga ara tsarimurina tuu i Galilii, mara talu goto tana nauna ara soaginia na Sangavulu Vera, mi Jerusalem, mi tana Judea, mi tana vera sui tabana na Koo Jordan.

5

*A Iesu e Turupatu Tana Vungavunga
(Luka 6:20-23)*

¹ Me moro a Iesu, me reigira na toga danga vaga ia, maia e tuu, me dato i gotu kesa tana netana, me totupuka i lao.

² Migira gana duli ara ba totu polia, maia e tuturiga na sasaniaqira, me tsarivaganana vanigira:

³ “!Kara gini mage igira ara totu palatsuna i matana God, rongona na Verana God niqira nogo igira!

⁴ !Kara gini mage igira ara ngangai; rongona God sauba ke verigira!

⁵ !Kara gini mage igira ara molotsunali segeniqira; sauba kara adia na omea God e vekenogoa!

⁶ !Kara gini mage igira ara gini ngongoragi na nauana na omea God e kilia;

sauba God ke saua na peluna loki vanigira!

⁷ !Kara gini mage igira ara dona na galuveaqira na tinoni tavosi; rongona sauba God ke galuvegira goto igira!

⁸ !Kara gini mage igira ara tobamale; rongona sauba kara reia God!

⁹ !Kara gini mage igira ara madodo na moloana na rago i laoqira na tinoni;

rongona sauba God ke soaginigira na dalena!

¹⁰ !Kara gini mage igira ara tsodorota tana rongona ara naua na omea God e kilia;

rongona na Verana God niqira nogo igira!

¹¹ “Kamu gini mage moa igamu, kalina ti vaga igira na tinoni kara gokoiseko vanigamu, ma kara rotasigamu, ma kara keli lee vanigamu matena igamu amu tsarimuriqu inau.

¹² Eo, kamu gini mage manana, matena God e vangaraunogoa na peluna loki vanigamu i baragata. Ma kamu dona dou laka na omea vaga igira ara nauvanigamu kalina eni, e atsa vaga saikesa nogo na omea igira ara nauvanigira na propete i sau.

Na Tinoni Ara Tutunina a Iesu Ara Vaga na Solo ma na Marara Vania na Barangengo

(Marko 9:50; Luka 14:34-35)

¹³ “Igamu amu vaga nogo na solo i laoqira na tinoni tana barangengo. Me ti vaga na vavaina na solo ke nanga lee, me utu vanigotoa ke vavai

visutugua. Mi tana e tau nogo tugua na nauginiana sa omea. Me sauba moa kara tsoniligilea i tano, ma na tinoni kara tskogorilea.

¹⁴ “Migamu amu vaga goto na laeti gana na mani mararasiana na barangengo popono. Kamu reia, ti vaga kara logoa kesa na vera loki i kelana kesa na vungavunga, maia e utu goto ke totu popoi.

¹⁵ Na tinoni e utu ke tungia kesa na laeti me ke baa me ke molopoia moa i vavana na popo. Sauba nomoa ke tsauraginikaea tana tuguru, ti ke gini mararasigira na tinoni sui ara totu i laona na vale.

¹⁶ Migamu kamu vaga saikesa goto ia. Na douna nimui sasaga tana maurimui ke labamaka i mataqira na tinoni. Migira kara reiginia nimui aqo dou amu naua, ma kara tsonikaeginia na Tamamui i gotu.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Nina Ketsa a Moses

¹⁷ “Kamu laka na padana laka inau au gini mai, rongona kau veoligigira nina Ketsa a Moses, ma niqira sasani igira na propete. Au tau sulungana mai rongona kau veogira. Tagara. Au mai moa rongona kau gini manaligira dou baa.

¹⁸ Inau au tsarivanigamu na manana. E utu lelee ke kesa na tsaqina tetelo i laona na Ketsa ke tavongani nanga lee, poi ke tsau tana susuina na dani, i tana kara ka nangaligi lee na baragata ma na barangengo.

¹⁹ Vaga ia, masei ti vaga ke peaa ke kesa moa vidaqira na ketsa tetelo lee i laoqira nina Ketsa a Moses, me ke tuu, me ke sasanigira goto na kulana tavosi na navaganana ia, na tinoni vaga ia, sauba ke palamuri tsotsodo i laona na Verana God. Masei ti vaga ke muridougira na Ketsa, me ke sasanigira goto na kulana tavosi na muridougira, aia sauba ke paladato baa tana Verana God.

²⁰ Minau kau parovatavigamu nomoa. Rongona ti vaga igamu kamu tau sasaga dou liusigira baa na mane tarai na Ketsa ma na Parisii tana nauana na omea God e kilia, me utu saikesa goto vanigamu kamu sage tana Verana God.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Vaikoregi

²¹ “Igamu amu rongominogoa laka ara tsarivaganana vanigira na tinoni ni sau, ‘Kamu laka na labumatesi tinoni. Masei ti vaga ke labumatesi tinoni, me sauba kara turuvaginia i matana na taovia na pede.’

²² Minau au tsarivanigamu: ti vaga ke kesa ke vaikoregi lee kolua moa kesa na kulana, me sauba kara turuvaginia i matana na taovia na pede. Masei ti vaga ke goko peaa moa vania kesa na tasina, me sauba kara turuvaginia nomoa i matana na Sai na Pede. Masei ti vaga ke tsarivania moa na kulana, ‘!O bule igoe!’ maia sauba ke tsodoa na rota tana iruna na lake e vo sui.

²³ Baa, me ti vaga igoe ko vangaraunogoa na sauana nimu savori vania God tana bela tabu, mi tana ti igoe o vasini padatugua laka na tasimu e kore vanigo, rongona e kesa na omea igoe o tsukivania,

²⁴ ma nimu aqo igoe ko molole talua nimu savori i matana na bela tabu, mo ko baa i konina na tasimu, ma kamu ka vaigotosigi talu. Mi muri moa ti igoe ko visu, mo ko saua nimu savori vania God.

²⁵ “Me ti vaga ke kesa ke ngaoa ke raqago tana pede, rongona kesa na omea igoe o nasekoli vania, me dou ti ko tovoa kamu ka vaigotosigi talu nogo, kalina amu ka tau vati laba moa tana vale na pede. Rongona ti ko tau navaganana ia, ma kamu ka ba tsau sui tana vale na pede,

maia sauba ke mologo i limana na taovia na pede. Ma na taovia na pede ke mologo i limaqira na mane matali vale sosori. Migira kara tsonisagego i laona na vale sosori.

²⁶ Minau au tsarivanigo, sauba ko tau goto rutsu, poi ke tsau kalina igoe ko tsonisua nimu qolo na sulova.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Kiboga

²⁷ “Amu rongominogoa ara tsaria, ‘Kamu laka na kiboga.’

²⁸ Eo, mi kalina eni inau au tsarivanigamu: ti vaga ke kesa ke morosia moa kesa na daki tauga me ke padangaolea moa i tobana, aia e sasi vaga nogo ti e kiboga manana kolunogoa na daki ia.

²⁹ !Vaga ia, ma ti na tabana matamu madoa e raqago mo gini puka tana sasi, me dou moa ti ko putsulia mo ko tsoniligia! Tagara, me dou baa vanigo moa ti ko nangalia kesa na turina lee moa na konimu, maia e luisia baa ti vaga ke totu popono na konimu, ma kara tsonitsunaa tana vera na rota saviliu.

³⁰ !Se ti vaga na limamu madoa e raqago mo gini puka tana sasi, me dou baa ti ko kavikutia mo ko tsoniligia! Tagara, me dou baa vanigo moa ti ko nangalia kesa moa na turina na konimu, maia e liusia baa ti vaga na konimu popono ke tsuna tana vera na rota saviliu.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Vaitsonitsunagi

(Mateo 19:9; Marko 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ “Mara tsarigotoa, ‘Ti vaga kesa e ngaoa ke tsonitsunaa na tauna, ma nina aqo ke tusuvaria talu na tauna na mamarena na tsonitsuna.’

³² Mi kalina ia, inau au tsarivanigamu: ti vaga kesa na mane aia ke tsonitsunalea na tauna, mau tau gini goko na tauga tau mana, na mane vaga ia e sasi, rongona e votisautuna vania na daki e tsonitsunaa ke naua na kiboga, ti vaga aia ke ba taugagotoa kesa na mane tavosi. Ma na mane e taugaa na daki e tsonitsunaa na mane ia, aia e kiboga goto.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Vatsa

³³ “Migamu amu rongomi goto nogoa laka ara tsarivanigira na tinoni ni sau, ‘Kamu laka na vatsa koba. Me ti vaga kamu veke vania God na nauana kesa na omea, ma nimui aqo kamu manalidoua na omea amu veke.’

³⁴ Mi kalina ia, minau au tsarivanigamu: kalina ti kamu tuu na nauana kesa na veke, ma kamu laka saikesa na gini aqo na vatsa. Laka goto na gini vatsa na barangata, rongona aia nogoria nina sasana na totu God.

³⁵ Laka goto na gini vatsa na barangengo, rongona aia nogo na sasana na tuana aia. Laka goto na gini vatsa na vera ni Jerusalem, rongona aia nogo nina verabau God na Taovia Tsapakae Loki.

³⁶ Kamu laka goto na gini vatsa na lovamui segeni, rongona igamu amu tau tangomana na nauana ke kesa na kolina na ivumui ke tavongani sere se ke bau.

³⁷ Kamu tsaria moa, ‘Eo’ ti eo, se ‘Tagara’ ti tagara, me tugunogoa. Ti na paboginiana goto na vatsa, ma na goko vaga ia e talumai moa tana tidao seko.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Tangotugu
(Luka 6:29-30)

38 “Igamu amu rongominogoa laka ara tsaria i sau, ‘Ti kesa ke putsuli vanigo na lakana na matamu, migoe ko putsuli vanigotoa na lakana na matana aia. Me ti kesa ke lumuvutia kesa na livomu, migoe ko lumuvutigotoa kesa na livona aia.’

39 Eo, mi kalina ia, minau au tsarivanigamu: kamu laka na tangotuguna na omea seko ara nauvanigamu igira na tinoni tavosi. Migoe, ti vaga kesa ke davaa na tabana madoa na ngoramu, mo ko tamia moa vania ke davagotoa na tabana maui.

40 Me ti vaga kesa ke raqago tana pede rongona aia e ngaoa ke adia na polomu sagesage, me dou ti ko tusuvanigotoa na polomu tsavugotu katsi.

41 Me ti vaga kesa ke turuginigo ko kalagaia gana boli ke ao tugua kesa toga na sangava, migoe ko adiliusia kesa goto na toga na sangava.

42 Kalina ti kesa ke nongia kesa na omea i konimu, ko tamivania moa. Mi kalina ti kesa ke nongigo ke gini aqo kesa nimu omea kesa moa tagu tetelo, migoe ko tamidou vania moa.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongoqira Igira Ara Reisavigita

(Luka 6:27-28, 32-36)

43 “Igamu amu rongominogoa laka ara tsaria i sau, ‘Ko galuvegira moa na kulamu, mo ko reisavigira igira ara reisavigo.’

44 Eo, mi kalina ia, inau au tsarivanigamu: kamu galuvegira igira ara reisavigamu, ma kamu nonginongi vanigira igira ara rotasigamu.

45 Kamu nauvaganana ia, ti kamu gini lia na dalena God na Tamamui i gotu, aia e moloa nina aso ke sinarigira sui na tinoni dou ma na tinoni seko kesa moa atsa. Me moloa na usa ke malobusigira igira ara naua na omea e dou, migira goto ara naua na omea e seko.

46 ?Ke koegua vaga ti God ke saua na peluna vanigamu ti igamu kamu galuvegira moa igira ara galuvegamu? !Migira na mane aditakesi mara nauvaganana goto ia!

47 ?Me ti vaga amu viligira moa na kulamui kamu goko kolugira, me laka nagua e gini tavosi tana nimui sasaga? !Migira na ponotoba mara nauvaganana goto ia!

48 Migamu, nimui aqo kamu doulaka saviliu - atsa vaga nogo na Tamamui i gotu aia e doulaka saviliu.”

6

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Galuveaqira na Tinoni Ara Tau Tamanina Sa Omea

1 Ma Iesu e goko babaa moa me tsaria, “Ke reigamu dou, kamu laka na gini kaekae ma na nau malemaleana nimui aqo na galuve i mataqira na toga, rongona laka igira kara reiginigamu. Ti vaga kamu nauvaganana ia, me sauba e utu kamu adia sa peluna nimui aqo galuve i konina na Tamamui i gotu.

2 “Migoe kalina ti ko tuu na tusuana kesa na omea vania kesa na tinoni e tau tamanina sa omea, mo ko laka na tusu malemaleana, rongona laka kara reiginigo na tinoni tavosi, vaga ara naua igira na tinoni vanga kaekae, ara tusu malemalea niqira omea i laona na vale lotu, mi malena goto tana sautu loki. Ara tusu omea malemale vaga ia, rongona ara ngaoa laka kara gini moro igira na tinoni tavosi, ma kara tsonikaeginigira. Minau au tsaria na manana vanigamu, laka igira na

tinoni ara nauvaganana ia, ara adisuinogoa na vovolina popono niqira aqo kaekae ara naua.

³ Migoe kalina ti ko tuu na tusu omea vaniana kesa na tinoni e tau tamanina sa omea, ko baa mo ko saupopoia moa vania, me ke tau goto donaginia kesa kalina igoe ko sau.

⁴ Me atsa moa ti ke tau goto reigo kesa kalina igoe o sau nimu vangalaka, maia na Tamamu i gotu, aia nogo e reigo kalina igoe o saupopoia nimu omea. Maia sauba ke tusupeluna vanigo.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Nonginongi
(Luka 11:2-4)

⁵ "Mi kalina ti igamu kamu tuu na nonginongi, ma kamu laka na laveana moa na mataqira na tinoni vaga ara naua visana. Igira kalina ara tuu na nonginongi, mara baa mara tutsau i laona na vale lotu, mi tana tsuruna na sautu loki, rongona ara ngaoa laka na tinoni kara reigira. Minau au tsaria na manana vanigamu, laka na tinoni ara nauvaganana ia, ara adisuinogoa na vovolina niqira aqo kaekae ara naua.

⁶ Migoe, kalina ti ko tuu na nonginongi, ko sagedodo moa i laona nimu voki, mo ko vongokapusia na matsapana. Mi tana ko nonginongi segenimu vania na Tamamu i gotu, aia o tau reiginia na matamu. Ma na Tamamu, aia e reia na omea igoe o naupopoia, maia sauba ke tusuvanigo na peluna.

⁷ "Eo, migamu, i laona nimui nonginongi, kamu laka na tsariana ke danga sagata na tsaqina na goko tagara rongona, vaga ara naua igira na ponotoba. Igira ara padaa laka God sauba ke rongomigira, rongona niqira nonginongi katsi vaga ara naua.

⁸ Migamu, kamu laka na usuliaqira igira, rongona na Tamamui aia e dona ida nogo na omea igamu amu kilia i konina.

⁹ Mi kalina ti igamu kamu tuu na nonginongi, miani kamu tsarivaganana:

'Tamamami i gotu:

Ke tabu na asamu;

¹⁰ ko mai ko tamanigami sui;

kami rongomia na gokomu igami i lao vaga igira i gotu.

¹¹ Ko vanigami na mutsa ni pipi na dani.

¹² Mo ko padalea na omea seko ami naua vanigo, vaga igami ami padalea na omea seko ara naua vanigami na tinoni tavosi.

¹³ Ko laka mololegami vania na tabotabo, mo ko maurisigami tania na seko sui.'

¹⁴ "Ti vaga igamu kamu padalegira na omea seko ara nauvanigamu na tinoni tavosi, maia goto na Tamamui i gotu sauba ke padalegira goto nimui sasi.

¹⁵ Me ti vaga igamu amu sove na padaleaqira na sasi ara nauvanigamu na tinoni tavosi, me vaga goto, na Tamamui i gotu aia e utu goto ke padalegira na sasi igamu amu naua.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Sese na Vitoa Rongona na Lotu

¹⁶ "Mi kalina ti kamu tuu na nauana na sese na vitoa rongona na lotu, ma kamu laka na nauana na matamui ke moro melumeluga, vaga ara naua igira na tinoni vanga malapalu. Igira, kalina ara naua na sese na vitoa, ara tau daovia na mataqira, rongona ara ngaoa na tinoni sui

kara reigadoviginia laka ara naua na sese na vitoa. Minau au tsaria na manana vanigamu, laka na tinoni vaga gira, ara adisuinogoa na vovolina popono niqira aqo kaekae ara naua.

¹⁷⁻¹⁸ Migoe, kalina ti ko tuu na nauana na sese na vitoa, me dou ti ko daodao rago, mo ko aragodoua na ivumu, rongona igira na tinoni tavosi kara tau reigadoviginia laka igoe o naua na sese na vitoa. Aia segeni moa na Tamamu, aia igoe o tau reia, aia sauba ke donaginia. Maia moa na Tamamu e reigira na omea sui igoe o naupopoia, aia sauba ke tusuvanigo na peluna.

Ka Moia Nida Qolo i Baragata
(Luka 12:33-34)

¹⁹ "Kamu laka na molokoluana vanigamu segeni nimui qolo i lao eni. Rongona i tana ara dona kara tsotso, ma na ane ke ganigira, ma kara sage na tinoni komikomi ma kara komigira.

²⁰ E dou baa ti kamu moia nimui qolo i baragata, i tana e utu kara tsotso me ke ganigira na ane, me utu goto na mane komi kara ratsia na vale, ma kara komigira.

²¹ Rongona na papadamui sauba ke totu sailagi iava tana e totu nimui qolo.

Na Matana Tinoni e Vaga Moa na Marara e Mararasia na Konina
(Luka 11:34-36)

²² "Na matana tinoni e vaga moa na marara e mararasia na konina. Ti vaga na matamu igoe ke dou, ma na konimu popono goto sauba ke totu tana marara.

²³ Me ti vaga ke tau dou na matamu, ma na konimu popono goto sauba ke totu moa tana rodo. !Me ti vaga na konimu ke tau totu tana marara me ke totu moa tana rodo, me sauba ke rodo seko sosongo nomoa vanigo!

Tau Tangomana Ke Kesa Ke Aqopata Dou Vanikaira Ruka na Taovia
(Luka 16:13; 12:22-31)

²⁴ "Tau tangomana ke kesa ke aqopata dou vanikaira ruka na taovia. Rongona sauba ke reisavia kesa, me ke padalokia na rukanina. Me sauba ke rongomangana kesa, me ke peaa na rukanina. Me vaga goto igamu. E utu kamu aqopata dou vanikaira sui aia God ma na qolo.

²⁵ "Aia nogoria na rongona ti inau au tsarivanigamu: kamu laka sagata na gini boe sosongo rongona na mutsa ma na inu amu kilia gana na maurimui, se na polo gana na pologiniana na konimui. ?Egua laka na maurimui e tau ngatsu loki liusia baa na mutsa amu gania? ? Se laka na konimui e tau ngatsu loki liusia baa na polo amu sagelia?

²⁶ Kamu reigira baa na manu ara lovo bamai tana masaoka. Igira ara tau tsuka, mara tau tsuri gaqira, ma kara mololakaa gaqira tana salo. Maia na Tamamui i gotu e palagira nomoa. ?Megua igamu, laka amu tau ngatsu loki baa liusigira na manu?

²⁷ ?Laka ase i vidamui igamu tangomana ke ratsua na maurina segeni, rongona e gini boe sosongo moa na aragoana na konina?

²⁸ "Na mani gua goto na gini boe sosongo nomoa na polo? Kamu reigira baa na latsena gai ara viri dato lee bamai. Igira ara tau aqo uta, mara tau vosi poloqira segeni.

²⁹ Minau au tsarivanigamu: e atsa moa ti a Solomon aia na Taovia Tsapakae, kolugira nina omea levolevo sui, maia e tau goto tamanina sa polo ke rerei dou atsa kolua na rereidouna ke kesa vidaqira na latsena gai girani.

³⁰ Eo, God nogo aia e maurisigira mara rerei dou na buruburu atsi ni legai – igira ara mauri i dani eni me ke dani kara mate, ma kara kodogira lee. ?Ma nagua amu pada igamu, laka God aia e aragogira dou na buruburu girani, me laka aia ke tau goto aragogamu dou baa igamu? !Na vanga tetelo lee sagata nimui tutuni igamu!

³¹ “Vaga ia, ma kamu laka na gini boe sosongo ma na tsariana, ‘? Laka nagua sauba ka gania, ma nagua sauba ka inuvia, ma na polo gua sauba ka sagelia?’

³² Igira saikesa nogo na ponotoba ara gini boe sailagi laka kara tamanigira na omea vaga gira. Maia na Tamamui i gotu e dona nogo laka amu kiligira na omea sui vaga girani gana na maurimui.

³³ Migamu, kamu gini boe talu na tamivaniana God ke tagaovia na maurimui, ma kamu padaa moa na nauana na omea dou sui vaga God e kilia kamu naua. Maia nogo sauba ke tusulea vanigamu pipi na omea sui tavosi.

³⁴ Me vaga ia, ma kamu laka na gini boe nagua gana ke dani. Molovania ke dani gana nogo ke dani. Ma gamui boe e gadovigamu i dani eni aia e tugugamu nogo.

7

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona na Pedepekeaqira na Tinoni Tavosi (Luka 6:37-38, 41-42)

¹ “Kamu laka goto na pedepekeaiqira na tinoni tavosi, maia God sauiba ke tau goto pedegamu.

² Roingoina God sauba ke pedeginigamu goto tana pede atsa vaga nogo igamu amu pedeginigira na tinoni tavosi. Na dangana na tuva vaga amu saua vanigira na tinoni tavosi, aia goto ke vaga na dangana na tuva sauba God ke saua vanigamu.

³ ?Egua vaga ti igoe o morosia moa na lololobo lee e totu i matana na tasimu, migoe o tau gini boe na kubu e totu i laona na matamu segeni?

⁴ ?Egua vaga ti igoe o tau gini vangamaa na tsarivaniana na tasimu, ‘Kulaqu, ko tamivaniau ma kau tsikiligia na lololobo i matamu,’ kalina igoe segenimu e kesa na kubu loki e totu i matamu?

⁵ !Tinoni vanga malapalu igoe! Ko ida talu ko adiligia na kubu e dokolia na matamu igoe, mo ko moro maka dou talu, mi muri ti ko gini tangomana na tsikiligiana na lololobo e totu i matana na tasimu.

⁶ “Kamu laka na gini pala pai na omea tabu, kara tau pilovisu na pai, ma kara gati sekoligamu. Kamu laka na tsoni vaniaqira na boo gamui davi, kara tau ba tsogorigira lee.

God Sauba Ke Saua na Omea Vanigira Igira Ara Nongidou (Luka 11:9-13)

⁷ “Kamu nongia, me sauba kamu adia. Kamu lalavea, me sauba kamu reivulagia. Kamu kidikidi, me sauba kara sangavi vanigamu na bani.

⁸ Roingoina pipi sei ti ke nongia, sauba ke adia. Masei moa ti ke lalavea, sauba ke reivulagia. Ma na bani sauba kara sangavia vaniasei moa ti ke kidikidi.

⁹ ?Laka ke kesa i laomui igamu na tamaga, ke dona na tusuvianiana na dalena na vatu kalina ti aia ke nongi breidi i konina?

¹⁰ ?Se laka aia ke tusuvania na muata, kalina ti vaga aia ke nongi tsetse i konina?

¹¹ !Me ti vaga igamu na tinoni seko, mamu dona rago na tusuana na omea dou vanigira na dalemui, megua, laka na Tamamui i gotu ke tau dona na tusuana na omea dou vanigira igira ara nongia na omea ara kilia i konina!

¹² "Kamu nauvanigira na tinoni tavosi na omea vaga igamu amu ngaoa kara nauvanigamu. Iani nogo e vaga na sasaga pukuga tana nina Ketsa a Moses, ma niqira mamare na propete.

Na Matsapana na Mauri Saliu Aia e Tau Mangasaa

(Luka 13:24)

¹³ "Kamu liusage tana matsapa govikoko, rongona na matsapa agana na mate saliu e mangasaa dou, ma na sautu e liu baa kalea i tana aia e lakagana lee, mara danga sosongo nomoa ara liu baa i konina.

¹⁴ Ma na matsapa gana na mauri saliu, aia e govikoko sosongo, me kakai sosongo na liusage baa i tana, maia nogo na rongona te ara gini tsaurae lee na tinoni ara muria.

Na Gai Dou e Utu Ke Seko na Vuana Ma na Gai Seko e Utu Ke Dou na Vuana

(Luka 6:43-44)

¹⁵ "Kamu kana tanigira na propete peropero. Igira ara dona kara liu bamai i laomui, ma na rereiqira i taba e dou vaga nogo ti na sipi, mi laona na tobaqira ara seko vaga saikesa nogo na pai atsi veveigaa.

¹⁶ Sauba igamu kamu donaginigira nogo tana niqira aqoaqo. Na gai na rara e utu ke molovuana me ke lia goto na gaviga. Ma na livolivo rodo e utu ke molobulana, me ke lia goto na vuvu.

¹⁷ Na gai dou e dou na vuana. Ma na gai seko e seko na vuana.

¹⁸ Na gai dou e utu ke molovuana seko, ma na gai seko e utu ke molovuana dou.

¹⁹ Me pipi sui na gai ti ke tau molovuana dou sauba kara kavikutia, ma kara tsonia tana lake.

²⁰ Migamu, sauba kamu donaginigira na propete peropero tana niqira aqoaqo ara naua.

Laka Asei e Tugua Ke Sage Tana Verana God

(Luka 13:25-27)

²¹ "E tau igira sui ara tsarivaniau 'Taovia, Taovia' sauba kara sage tana Verana God. Tagara. Migira segeni moa ara naua na omea na Tamaqu i gotu e ngaoa kara naua.

²² Tana Dani na Pede, sauba kara danga sosongo na tinoni kara tsarivaniau, '!Taovia, Taovia! !Tana asamu nogo igoe igami ami turupatuna na gokona God! !Mi tana asamu goto igoe, igami ami tsialigigira danga na tidao, mami naugira goto danga na valatsatsa!'

²³ Mi tana, minau sauba kau tuu, ma kau tsarivanigira, 'Inau au tau saikesa donaginigamu. !Kamu baligi taniau inau, igamu na tinoni seko!'

Ara Ka Ruka na Mane Ara Ka Logovale

(Luka 6:47-49)

²⁴ “Eo, me ti vaga aseki ke rongomigira niqū tsaqina goko girani, me ke muridougira, maia e vaga moa ti kesa na mane sasaga manana, aia e baa me logoa na valena tana maragova.

²⁵ Mi kalina e tumu loki na usa, me tave loki na obo, me mai loki na guguri me gadovikakaia na vale ia. Me tau lelee gini tavui, rongona na tamanina e logoa tana maragova.

²⁶ “Me ti vaga aseki e rongomiragoa niqū tsaqina goko, me tau moa muridougira, aia e vaga saikesa moa ti kesa na mane e tau lelee sasaga, aia e baa me logoa na valena tana one lee.

²⁷ Mi kalina e tumu loki na usa, me tave loki na obo, me mai loki na guguri, me gadovikakaia na vale ia, me tavui saikesa. !Me toroutsā sui lakalaka!”

A Iesu e Goko Mala Taovia

²⁸ Mi kalina a Iesu e goko sui vaga ia, migira na toga ara gini ganataa na rongomiana na omea vaga aia e sasaniginigira.

²⁹ Rongona kalina aia e goko, me goko mala taovia nogo, me tau atsa kolua niqira goko igira na tarai na Ketsa.

8

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane e Mudo

(Marko 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ Mi kalina a Iesu e tsunamai talu tana vungavunga, ma na toga danga ara tsarimurina.

² Mi tana e mai laba kesa na mane e mudo, me tsunatuturu i matana me tsarivanja, “Taovia, ti vaga igoe ko ngaoa, me tau utu vanigo ko maurisiau, me ke maletugua * na kokoraqu.”

³ Me tuu a Iesu, me pele baa na mane ia, me tsarivanja, “Eo, au ngaoa. !Ko male!” Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, ma gana lobogu na mane ia e nanga lee tania.

⁴ Ma Iesu e tsarivanja, “!Ko rorongo! Ko laka saikesa na baa ma na gini turupātuna bamai vaniana ke kesa na omea e laba vanigo. Ko vano saviliu dodo moa, mo ko ba laba i matana na mane tabu, mo ko nongia ke vilekea na kokoramu. Mi muri ti ko sau na savori, vaga tana nina Ketsa a Moses, rongona ke gini labamaka i mataqira na tinoni laka ti e mavu manana nogo na kokoramu.”

A Iesu e Maurisia Nina Maneaqa Gaqira Taovia na Mane Vaumate ni Roma

(Luka 7:1-10)

⁵ Mi kalina a Iesu e maitsau tana vera ni Kapernaum, mi tana e kesa gaqira taovia na mane vaumate ni Roma e mailabamatana a Iesu, me ngasua ke sangaa me tsaria,

⁶ “Taovia, e kesa niqū maneaqa e lobogu loki sosongo. Mi tana i vera e tsaro i nigena, me tau tangomana vania ke aligiri goto. E rota loki sosongo nomoa.”

⁷ Ma Iesu e tsarivanja, “Eo, e dou, sauba kau ba reia ma kau maurisia, me ke mauri doutugua.”

* **8:2 8:2** “maletugua” Igira na Tsiu i sau ara pada laka na lobogu na mudo e naua me gini kaulinaqu na tinoni i matana na lotu.

⁸ Ma na mane taovia ni Roma e tsarivania a Iesu, “!La, ko laka na gini rota na mai Taovia! Rongona e tau ulagaqu ti igoe ko sage i valequ. E tugua ko goko moa igoe, me ke mauri doutugua niqu maneaqo.

⁹ Eo, minau goto kesa, au totu i vavana niqu taovia loki, mau tamanigira goto niqu malagai. Me ti vaga kau raia kesa ma kau tsarivania, ‘!Ko vano!’ maia e vano. Me ti vaga kau soaa kesa ma kau tsarivania, ‘!Ko mai!’ maia e mai. Me ti kau ketsalia kesa niqu tseka ma kau tsarivania, ‘!Ko naua na omea iani!’ maia e naua.”

¹⁰ Mi kalina a Iesu e rongomia gaqira taovia na mane vaumate ni Roma e goko vaga ia, maia e novo loki sosongo, me tuu me tsarivanigira na toga igira ara tsarimurina, “Inau au tsarivanigamu, au tau saikesa vati tsodoa i laoqira na tinoni ni Israel ke kesa ke kakai nina tutuni vaga na mane iani.

¹¹ Au tsaria na manana vanigamu: laka na dangana sauba kara talumai pipi nauna tana barangengo popono, ma kara totu kolutugira a Abraham, ma Isaak, ma Jakob tana kavomutsa tana Verana God i gotu.

¹² Migira na dangana na tinoni ni Israel, igira ara padaa laka e ulagaqira na sage tana Verana God, me sauba igira nogoria kara tsonitsunagira tana rodo i tano. I tana sauba kara ngangai me ke varaqe na livoqira.”

¹³ Ma Iesu e pilo baa i konina na mane taovia ni Roma, me tsarivania, “Ko visu baa i veramu, ma na omea vaga igoe o tutunina, sauba ko reia ke laba vaga vanigo.”

Maia nogo tana tagu tsotsodo ia, ma nina maneaqo na mane taovia ni Roma e mauri doutugua.

*A Iesu e Maurisigira Danga Na Tinoni Lobogu
(Marko 1:29-34; Luka 4:38-41)*

¹⁴ Ma Iesu e vano me ba sage i valena a Petero. Mi tana e reia na tarungana a Petero e masagi loki me tsaro i nigena.

¹⁵ Ma Iesu e pelea na limana, ma na masagi e nanga lee tania, me konigoto tugua. Maia e totutsau, me tuu me tuturiga saviliu na vangarauana gaqira mutsa.

¹⁶ Mi tana ngulavi ia, mara adigira mai vania a Iesu danga na tinoni e totuvigira na tidao. Me tuu a Iesu me ketsaligira na tidao seko kara vanoligi tanigira. Me maurisigira sui goto igira ara lobogu.

¹⁷ A Iesu e nauvaganana ia, gana ke gini manatovu na omea e katemai idanogoa a Isaia na propete kalina e tsaria, “Aia segenina nogo e adiligigira gada vatsangisavi, me maurisigita tanigira gada lobogu.”

*Ruka na Mane Ara Ka Nongia a Iesu Laka Kara Ka Tsarimurina
(Luka 9:57-62)*

¹⁸ Mi kalina a Iesu e reigadovia laka na toga danga sosongo ara aukolumai i konina, maia e raigira gana duli laka kara savu i tabana na reku.

¹⁹ Me kesa na tarai na Ketsa e mailaba i konina a Iesu me tsarivania, “Tarai, inau goto au ngaoa kau tsarimurimu iava moa tana igoe ko vano.”

²⁰ Ma Iesu e tsarivania moa, “Migira na pai atsi, mara tamanina na kovakova na gai tana kara tsaro. Migira na manu, mara tamanina na

binuqira. Minau na Dalena Tinoni, mau tau tamanina sa nauna i tana kau tsaro dou ma kau mango rago.”

²¹ Me tau oka me mailaba goto kesa na mane tavosi, aia e kesa na vidaqira nogo gana duli a Iesu, me tsarivania, “Taovia, ko tamivaniau kau visu i veraqu, ma kau ba qilutalua na tamaqu.”

²² Ma Iesu e goko vania me tsaria, “Ko tsarimuriqu moa. Mo ko molovanigira nogo igira ara mate kara qilu segeniqira niqira mate.”

*E Goko Moa a Iesu Me Beata na Tasi
(Marko 4:35-41; Luka 8:22-25)*

²³ Ma Iesu e sage i laona na uaqā kolugira gana duli.

²⁴ Me tavongani tuu kesa na tulonga, me gado kakai tana reku, me varangi ke luvusia niqira uaqā. Ma Iesu e tsaro moa, me maturu rago.

²⁵ Migira gana duli ara galisia a Iesu mara tsarivania, “!Ko maurisigita Taovia! !Sauba ka mate igita!”

²⁶ Ma Iesu e tsarivanigira, “?Egua te amu matagu vaga sagata ia? ! Na vainga tetelo sagata nimui tutuni igamu!” Maia e tutsau, me goko vania na guguri ma na tasi, me tavongani beata mate.

²⁷ Migira sui ara gini novo loki mara tsaria, “?Laka na vatana tinoni gua ngana? !Atsa moa na guguri ma na tasi mara ka rongomia mangana!”

*A Iesu e Maurisikaira Ruka na Mane E Totuvikaira na Tidao
(Marko 5:1-20; Luka 8:26-39)*

²⁸ Mi kalina a Iesu e maitsau tana niqira vovotana na kao igira na Gadara i tabana na reku, mara ka mailaba i konina ruka na mane, ara ka talumai tana nauna i tana e totu kesa na vatuluma gana na qilu tinoni mate. Ma na mane kaira, e totuvikaira danga na tidao, mara ka dona sosongo na kore ma na takutaku. Migira na tinoni ara gini tau malagai na liu baa tana sautu ia.

²⁹ Mi kalina kaira ara ka morosia a Iesu, mara ka guguu mara ka tsaria, “?Igoe na Dalena God, laka nagua o ngaoa ko naua vanigami? ?Laka o gini mai matena ko rotasigami igami idavia na tagu tititi?”

³⁰ Mi tana nauna varangi ia, me kesa na alaala loki na boo ara mutsamutsa tana.

³¹ Migira na tidao ara ngasua a Iesu, “Ti vaga igoe o padaa laka ko tsia rutsumigami, me dou ti ko tami moa vanigami, ma kami sage i laoqira na alaala na boo girani.”

³² Ma Iesu e tami me tsarivanigira, “!Kamu baa!” Ma na tidao seko ara rutsuligi tanikaira na mane, mara ba sage i laoqira na boo. Ma na alaala popono na boo ara tabulosi, mara tsogo katsara tsuna, mara tsoku sui tana reku mara lulumi sui.

³³ Migira na mane ara reitutugugira na boo, ara reia na omea e laba vaga ia, mara tsogoligi goto, mara ba laba i laona na vera loki, mara gini turupatuna pipi na omea sui e laba vanikaira na mane e totuvikaira na tidao.

³⁴ Migira popono na toga i laona na vera loki ia, ara ragesaimai rongona kara tsodoa a Iesu. Mi kalina ara reia, ara raia ke vanoligi tania na veraqira.

9

*A Iesu e Maurisia Kesa na Mane Logu
(Marko 2:1-12; Luka 5:17-26)*

¹ Ma Iesu e sage kolugira gana duli tana uaqa, me savuvisu tana reku, me vano i verana segeni. *

² Mi tana, visana na tinoni ara adimai vania kesa na mane e logu. Ara tsebamai kolu nigena. Mi kalina a Iesu e reia niqira tutuni e loki vaga ia, me tsarivania na mane logu, "Ko gini mage dalequ, matena ara tanusi nogo nimu sasi."

³ Mara gini goko segeniqira visana na tarai na Ketsa, mara tsaria, "! Na mane iani e pea mananaa God!"

⁴ Ma Iesu e donaginia niqira papada, te e tsarivanigira, "?Matena gua ti amu pada seko vaganana ia i tobamui?"

⁵ ?Egua, laka e lakagana dodo baa na tsariana, 'Ara tanusi nogo nimu sasi', se na tsariana moa, 'Ko tuu, mo ko vanovano'?

⁶ Minau sauba kau saumakalia vanigamu laka inau na Dalena Tinoni, au tamanina na susuliga i lao eni gana na nusiligiaqira na sasi." Mi tana, ma Iesu e pilo baa konina na mane logu me tsarivania, "!Ko tuu, mo ko kalagaia na nigemu, mo ko visu i veramu!"

⁷ Me tuu na mane, me visu i verana.

⁸ Mi kalina igira na toga ara reia na omea e laba, ara matagu sosongo, mara tsonikaea God rongona e tusua na susuligana loki vaga ia vanigira na tinoni.

*A Iesu e Vilia a Mateo Ke Tsarimurina
(Marko 2:13-17; Luka 5:27-32)*

⁹ Ma Iesu e mololea tana nauna ia, me vavano moa i sautu. Me reia kesa na mane aditakesi, a Mateo na asana, aia e tototu moa i laona nina vale na aditakesi. Ma Iesu e tsarivania, "Ko mai igoe, mo ko tsarimuriqu."

Me tu saviliu a Mateo, me tsarimurina a Iesu.

¹⁰ Me kesa dani kalina a Iesu e ba sanga na mutsa i laona na valena nogo a Mateo, mara danga na mane aditakesi ma na tinoni e tangi seko na rongoqira ara mai, mara sanga goto na mutsa koluaqira a Iesu migira gana duli.

¹¹ Mara visana na Parisii ara morosi vaganana ia, mara veisuagira gana duli a Iesu mara tsaria, "?Egua vaga ti gamui tarai igamu e sanga na mutsa koluaqira na mane aditakesi migira e tangi seko na rongoqira?"

¹² Ma Iesu e rongomigira te e tsaria na goko iani vanigira, "Igira na tinoni ara mauri dou, e tau goto kilia na mane tatali ke taligira. Igira moa ara lobogu.

¹³ Kamu baa, ma kamu lavea i laona na Mamare Tabu na rongona na goko vaga iani: God e tsaria, 'Nimui aqo galuve aia moa au reingaoa inau, mau tau goto padangaoa nimui kodoputsa.' Inau au tau sulungana mai rongona ti kau soagira igira e dou nogo niqira sasaga, migira moa ara totu tana seko."

* **9:1 9:1** "i verana segeni" I Kapernaum (reia tana 4:13).

Ara Veisuaginia a Iesu Tana Rongona Na Sese na Vitoa Rongona na Lotu

(Marko 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Migira gana duli a Ioane Batista ara mailaba i konina a Iesu mara veisuaa, “?Laka e koegua vaga, ti igami moa migira na Parisii, ami tau kuti na nauana na sese na vitoa rongona na lotu, migira gamu duli igoe ara tau saikesa dona na nauana na sese na vitoa rongona na lotu?”

¹⁵ Me gokovisu a Iesu me tsarivaniigira, “?Egua, amu padaa laka e tugua kara totu melumelu moa igira ara sangatsari tana kavomutsa na tauga, kalina vaga aia na mane tauga vaolu e tototu moa kolugira? ! Tagara saikesa! Me sauba nomoa ke labamai na dani i tana sauba kara adiligia na mane tauga vaolu tanigira, mi tana ti igira sauba kara dona na nauana na sese na vitoa.

¹⁶ “Tagara ke kesa ke adia na turina na polo vaolu, me ke tsiparaginia na polo pura, rongona ti ke nauvaganana ia, me sauba na turina na polo vaolu ke raqa ratsia na polo pura, me ke gini ova loki goto baa.

¹⁷ Me tagara goto ke kesa ke dona na qetutsavuana na uaeni vaolu i laona na kogau pura. Rongona ti ke nauvaganana ia, me sauba kalina ke subu na uaeni vaolu, me ke tapalia na kogau pura, me ke tareo lee na uaeni, me ke seko lee goto na kogau. Tagara. Na uaeni vaolu sauba nomoa kara qetutsavua i laona na kogau vaolu, ti kara ka gini totu dou sui na uaeni ma na kogau.”

A Iesu e Maurisia na Dalena Kesa na Mane Tagao Ma na Daki e Pelelea Moa na Polona

(Marko 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ Me gogoko vaga moa ia a Iesu, me labamai kesa niqira mane tagao na Tsiu. Me tsunatuturu i matana a Iesu me tsaria, “Na dalequ daki e vasini mate. Ko mai igoe, mo ko ba moloa na limamu i konina, me sauba ke mauri.”

¹⁹ Me tuu a Iesu, me tsarimurina na mane, migira gana duli ara tsari goto.

²⁰ Mi kalina ara vavano moa i sautu, me kesa na daki e vasugabu e sangavulu ruka nogo na ngalitupa, e tsarimai i murina a Iesu, me pelea na isuisuna na polona.

²¹ Me pada segenina i tobana, “Ti vaga kau pelelea moa na polona, me sauba kau dou nogo.”

²² Ma Iesu e pilovisu, me morosia na daki me tsarivania, “!Ko gini mage dalequ! Nimu tutuni nogo e maurisigo.” Mi tana tagu tsotsodo ia, e sui gana lobogu na daki ia.

²³ Mi kalina a Iesu e tsau nogo i valena aia na mane tagao na Tsiu, mi tana e reigira ara tangitangi vaga moa ti na qilugilu. Ma na toga popono ara viri ngangai.

²⁴ Ma Iesu e tsarivanigira, “!Kamu rutsu sui i tano! Na baka daki e tau mate. E maturu lee moa.” Migira sui tana ara gilugana.

²⁵ Mi kalina ara rutsuligi sui na tinoni, ma Iesu e sage tana voki i tana e totu na baka daki ia, me tangolia na limana, me tatatuua, ma na baka e totu tsau.

²⁶ Ma na goko tana rongona na omea vaga ia e viri tangi bamai tana butona momoru popono ia.

A Iesu e Maurisikaira Ruka Na Mane Koko

27 Ma Iesu e mololea tana nauna ia, me vavano babaa moa i sautu. Mara ka labamai ruka na mane e koko ka mataqira. Mara ka guu tsarimurina mara ka tsaria, “!Dalena David, ko galuvekagami!”

28 Mi kalina a Iesu e ba tsau kesa tana vale maia e sage i laona. Mi kaira goto na mane koko ara ka ba sage tana vale ia. Mara ka mai tuu i matana a Iesu. Ma Iesu e veisuakaira, “?Laka amu ka tutunina nomoa laka tangomana inau kau maurisikagamu?”

Mara ka tsaria, “!Eo Taovia, ami ka tutunina!”

29 Ma Iesu e pelea ka mataqira me tsaria, “!Eo, ke laba vanikagamu na omea vaga nogo amu ka tutunina!” Mi tana e tavongani moro ka mataqira.

30 Ma Iesu e parovatavikaira kakai, me tsarivanikaira, “!Kamu ka laka goto na ba tsarivulagi vaniana ke kesa!”

31 Mi kaira ara ka vano, mara ka ba rasavagini bamaia na goko tana rongona a Iesu pipi nauna tana butona momoru popono ia.

A Iesu e Maurisia na Mane E Bulu na Lapina

32 Mara ka tavamuri moa kaira, me visana na tinoni ara adimai vanigotoa a Iesu kesa na mane e utu vania na goko, rongona e totuvia na tidao.

33 Mi kalina a Iesu e tsialigia na tidao tania na mane ia, maia e tuturiga saviliu na goko. Migira sui na tinoni ara gini novo loki mara tsaria, “!Ami tau saikesa vati reia sa omea vaga ia i laona na Israel popono!”

34 Migira na Parisii ara tsaria, “Eo, ma gaqira taovia loki nogo igira na tidao, aia nogo e tusu vania na susuligana, ti aia e gini susuliga na tsialigi tidao.”

A Iesu e Galuve Sosongoligira na Toga

35 Ma Iesu e liu bamai na tsigovera pipi tana vera loki sui, mi tana vera tetelo goto. E sasangira na tinoni i laona niqira vale lotu, me gini goko vanigira na Turupatu Dou tana rongona na Verana God. Me maurisigira na tinoni e gadovigira pipi vatana na lobogu ma na vatsangisavi.

36 Mi kalina e reigira na toga ara danga vaga sagata ia, maia e galuve sosongoligira i tobana, rongona ara rota me tagara kesa ke sangagira. Ara vaga saikesa moa na alaala na sipi e tagara kesa ke reitutugugira.

37 Me tuu a Iesu me tsarivanigira gana duli, “!Kamu reia! Na uta loki e raranga nogo, mara tsaurae lee na tinoni aqo gana na tsuriviana.

38 Kamu nongia na tamanina na uta, maia ke molovanogira na tinoni aqo kara baa, ma kara tsurivia nina uta, ma kara angunikolugira mai i vale na lakana.”

10

Igira na Sangavulu Ruka na Apostolo (Marko 3:13-19; Luka 6:12-16)

1 Ma Iesu e soamaigira na sangavulu ruka, igira aia e viligira nogo kara lia nina apostolo. Me tusu vanigira na susuliga agana kara gini tangomana na tsialigiaqira na tidao seko, ma na maurisiaqira pipi vatana na lobogu ma na vatsangisavi.

2 Migirani nogo na asa qira na sangavulu ruka na apostolo: na ksanina, a Simone, aia a Iesu e soaginigotoa a Petero,

ma Adrea na tasina;
 a Iakobo ma Ioane na tasina, kaira na dalena a Sebedi;
³ a Pilipo ma Bartolomeo;
 a Toma ma Mateo, aia na mane aditakesi;
 a Iakobo na dalena a Alpaeus,
 ma Tadeo;
⁴ a Simone ni Kanaan,
 ma Iudas Iskariot, aia e sauligia a Iesu.

*A Iesu e Molovanogira Na Sangavulu Ruka
 (Marko 6:7-13; Luka 9:1-6)*

⁵ Idavia a Iesu e molovanogira na sangavulu ruka, maia e parovatavigira vaga iani: "Kamu laka na liu baa i laona na veraqira na tinoni tau na Tsiu, se i laona na veraqira igira na Samaria.

⁶ Kamu vano saikesa moa i koniqira na tinoni ni Israel, igira nogo ara sarevo tania God, vaga moa ti na sipi ara totu sarevo tania na tamaniqira.

⁷ I tana nogo kamu baa, ma kamu turupatuna vanigira, ma kamu tsaria vaga iani: '!Na Verana God e totu varangisigamu nogo!'

⁸ Kamu maurisigira na lobogu, kamu naua ma kara mavu na mudo, kamu maurisivisugira igira ara mate nogo, ma kamu tsialigigira na tidao ara totuvigira na tinoni. Inau au tusulea na susuliga iani vanigamu, migamu goto kamu gini aqo lee vanigira na tinoni, ma kamu laka na kili matena i koniqira.

⁹ Kamu laka goto na gini boe na adiana sa nimui qolo gana i sautu.

¹⁰ Kamu laka goto na adiana gamui lapa, se na polo gana na oli, se gamui porotua ma gamui itoro. Rongona na mane e aqo dou vanigira na tinoni, e ulagana laka igira nogo na tinoni kara tusule vania na omea e kilia gana na mauri.

¹¹ "Me ti vaga kalina kamu tsau kesa tana vera loki, se atsa moa ti vaga kesa tana vera tetelo, me dou ti kamu sage, ma kamu lalavea ma kamu reia ti ke totu kesa i tana aia ke boeginigamu. Maia nogoria kamu ba totu kolua, poi tsau kalina kamu mololea tana nauna ia.

¹² Mi kalina kamu sage kesa tana vale, e dou ti kamu tsarivanigira igira ara totu i laona, 'Na rago ke totu i konimui.'

¹³ Me ti vaga na tinoni ara totu i laona na vale ia ara soalakagamu dou, me sauba nimui goko na rago ke totu kalavata moa i koniqira. Me ti vaga kara tau soalakagamu, ma nimui goko na rago sauba ke kidivisule tugua i konimui.

¹⁴ Me ti vaga visana tana vale, se tana vera kara tau soalakagamu, se kara sove na rongomiana na omea amu tsaria, me dou ti kamu tuu ma kamu mololea na nauna vaga ia, ma kamu tsapuligigotoa na kaona na vera ia tania na perana tuamui.

¹⁵ !Au tsaria na manana vanigamu, laka tana Dani na Pede, God sauba ke galuvegira dodo baa na tinoni ni Sodom mi Gomora liusia na galuve ke naua vanigira igira na tinoni tana vera ia!

*A Iesu e Katevulagia na Rota Loki Sauba Ke Gadovigira
 (Marko 13:9-13; Luka 21:12-17)*

¹⁶ "!Kamu rorongou dou! Inau au molovanogamu vaga moa ti na sipi i laoqira na pai atsi veveigaa. Ma nimui aqo kamu kena dodo moa vaga na muata, ma kamu tsalapo dou rago vaga na kulukulu.

17 Kamu parovata dou, rongona sauba nomoa kara totu visana na tinoni kara tangoligamu, ma kara raqagamu baa tana pede, ma kara rarusigamu i laona niqira valelotu.

18 Eo, tana rongoqu nogo inau, ti sauba kara raqagamu baa i mataqira na taovia na vera, migira na taovia tsapakae. Mi tana nogo ke laba gamui tagu dou igamu na gini goko vaniaqira tana rongona na Turupatu Dou, me vanigira goto na vera tavosi sui.

19 Mi kalina ti vaga kara turuvaginigamu tana pede, migamu kamu laka na gini boe na goko gua sauba kamu tsaria, se kamu tsari koeguania. Rongona kalina ke laba na tagu vaga ia, me sauba aia God nogo ke moloa i tobamui na papadana na goko gua sauba kamu tsaria.

20 Rongona igira na tsaqina goko igamu sauba kamu tsaria, kara tau talu tana nimui papada segeni igamu. Kara talumai nogo i konina nina Tarunga na Tamamui, aia nogo sauba ke gogoko i laomui.

21 “Visana tinoni sauba kara tuu, ma kara tsonisagea na tasiqira segeni tana pede rongona ara muriau inau, ma kara matesigira. Migira na tamaga, kara nauvaganana vanigira goto na daleqira segeni. Migira na baka, sauba kara pilo, ma kara nauvaganana goto vanigira na tamaqira ma na tinaqira segeni, ma kara kede matesigira rongona ara tutuniqu inau.

22 Igira sui sauba kara reisavigamu igamu tana rongoqu inau. Masei moa ti ke tukakai poi ke tsau tana susuina, aia moa sauba ke mauri.

23 Mi kalina kara rotasigamu kesa tana vera, ma kamu tsogovano kesa tana vera tavosi. Au tsarivanigamu laka sauba kamu tau vati liuvi tovosia moa na vera sui ni Israel, poi tsau ke visumai na Dalena Tinoni.

24 “E utu kesa tinoni ke sasaga loki liusia gana tarai. Me utu kesa na tseka ke loki liusia gana taovia.

25 Vaga ia, me tugua nomoa na tinoni e sasani ke dona atsa kolua gana tarai. Ma na tseka ke loki atsa kolua gana taovia. !Ti vaga kara soaginiau Beelsebul, inau gamui taovia, me sauba ke tangi seko goto baa na soamui popono igamu niqiu tinoni inau!

*Ka Laka na Tavongani Mataguniaqira Moa na Tinoni
(Luka 12:2-7)*

26 “Vaga ia, ma kamu laka moa na mataguniaqira lee na tinoni. Rongona nagua sui moa igira kara tsavupoia kalina eni, sauba kara adilabatigira sui i malena. Eo, ma na omea sui ara totu popoi kalina eni, sauba na tinoni sui kara donaginigira.

27 Ma na omea inau au gini goko vanigamu tana bongi rodo, nimui aqo igamu kamu tsaritutugua tana dani male. Ma na omea igamu amu rongomi segenia tana nauna popoi, nimui aqo kamu katevulagia i malena vanigira na tinoni sui.

28 Kamu laka na mataguniaqira lee igira ara dona kara labumatesia moa na konimui, me utu goto kara labumatesia na tidaomui. Kamu matagunia moa God, rongona aia moa e dona ke kedekaira sui na konimui ma na tidaomui tana rota e vo sui.

29 Igamu amu dona nogo laka e kesa lelee moa na tavina na qolo, na matena na voliginiana ke ruka na piupiu tetelo. Me utu lelee ke kesa ka vidaqira ke tavongani mate lee ti vaga ke tau vati tamia na Tamamui i gotu.

³⁰ Migamu, igira sui na kolina na ivumui God e tsokogira sui nogo.

³¹ Vaga ia, ma kamu laka saikesa na matagu. I matana God igamu amu loki liusigira baa na dangana na piupiu tetelo.

*Na Katevulagiana Ma na Tiatagarana a Iesu Kristo
(Luka 12:8-9)*

³² “Me ti vaga ke kesa ke tuu, me ke katevulagia i mataqira na toga laka aia niq̄u tinoni inau, minau goto sauba kau nauvaganana vania aia i matana na Tamaq̄u i gotu.

³³ Me ti vaga ke kesa ke tiatagaraau inau i mataqira na toga, minau goto sauba kau tiatagaraa aia i matana na Tamaq̄u i gotu.

*A Iesu na Pukuna na Vaivotagi
(Luka 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “Kamu laka na padana laka au gini mai rongona kau moloa na rago tana barangengo. Tagara, au tau gini mai na moloana na rago. Au mai kau moloa na vaivotagi.

³⁵ Au gini mai rongona kau moloa ma kara vaitutu na baka mane kolugira na tamaqira, ma na baka daki kolugira na tinaqira. Migira na tarungaga kara veitutu kolugira na tarungaqira, rongona kesa tabana e muria niq̄u goko inau.

³⁶ Eo, ma ganagala seko baa kesa tinoni, sauba ke talumai i laona na valena segeni nogo ia.

³⁷ “Masei ti ke galuve sosongoliikaira na tamana ma na tinana liusia e galuveau inau, na tinoni vaga ia e tau ulagana aia ke lia gaq̄u duli inau. Masei ti ke galuve sosongoligira na dalena liusia e galuveau inau, maia goto e tau ulagana ke lia gaq̄u duli inau.

³⁸ Masei ti ke tau kalagaia nina gai ulutaligu, me ke tsotsomai i muriq̄u inau, aia e tau saikesa ulagana ke lia gaq̄u duli inau.

³⁹ Masei moa ti ke padalokia na maurina segeni, me sauba ke nangalilea. Masei moa ti ke bisaa na maurina segeni tana rongoqu inau, aia sauba ke tamanina na mauri saliu.”

*Na Tinoni Dou Sauba Ke Adia na Peluna Nina Aqo
(Marko 9:41)*

⁴⁰ Me goko babaa moa a Iesu me tsaria, “Asei ti ke soalakadougamu igamu, aia e soalakadouau goto inau. Masei ti ke soalakadouau inau, aia e soalakadougotoa aia e molomaiau inau.

⁴¹ Masei goto ti ke soalakadoua kesa nina mane adigoko God, rongona e dona laka aia manana e kesa nina mane adigoko God, me sauba aia ke gini sangapata kolugotoa na tamaniana na peluna nina aqo. Masei goto ti vaga ke soalakaa kesa na tinoni dou, rongona e dona laka aia e tinoni dou manana, me sauba ke gini sangapata kolua na tamaniana na peluna nina aqo.

⁴² Masei ti ke saua moa kesa na tseu na ko bisi vania kesa vidaqira niq̄u tinoni girani, rongona aia e dona laka aia gaq̄u duli inau, minau au tsarivanigamu laka e utu nomoa ke tau adia gana peluna.”

11

¹ Mi kalina e sui nina goko a Iesu vanigira na sangavulu ruka gana duli, mi muri maia e tuu, me mololea tana nauna ia. Me vano na

sasaniaqira na tinoni tana rongona na Turupatu Dou tana vera sui varangisia i tana.

A Ioane Batista e Molovanogira Visana Gana Duli Kara Baa i Konina a Iesu

(Luka 7:18-35)

² Kalina a Ioane Batista e totu moa tana vale sosori, maia e rongomigira na turupatuna na omea e naua a Iesu Kristo. Maia e tuu, me molovanogira visana gana duli kara baa i konina a Iesu.

³ Migira ara baa mara veisuaa, “?Ko tsarivanigami laka ti igoe nogoria aia kesa a Ioane e gini goko vanigami, me tsaria laka e kesa sauba ke mai? ?Se laka igami kami pipitua ke kesa segeni?”

⁴ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “Kamu visu baa i konina a Ioane, ma kamu turupatu vania na omea amu rongomia, ma na omea amu morosia:

⁵ na koko ara moro, mara vanovano na logu, migira na mudo e mavutugua na kokoraqira, ara rorongo na muikuli, migira na tinoni mate ara maurivisitugua, ma na Turupatu Dou ara turupatuna nogo vanigira na tinoni ara tau tamanina sa omea.

⁶ !Me dou sosongo baa vanigira igira ara tau tobaruka tana rongoqu inau!”

⁷ Mi kalina ara visu igira gana duli a Ioane, ma Iesu e tuturiga na gini goko vaniaqira na toga tana rongona a Ioane. Me tsarivanigira, “?Egua, kalina igamu amu baa i konina a Ioane tana legai mangu, ma nagua amu amesia na reiana tana? ?Kesa ngatsu na ade e malelesia na guguri?”

⁸ ?Nagua moa amu sulungana baa na morosiana? ?Kesa ngatsu na mane e sagelia na polo dou? !Tagara! Igira na tinoni ara sagelia na polo dou ara totu moa tana valeqira na taovia.

⁹ ?Kamu tsarivulagi vaniau laka nagua moa amu sulungana baa na morosiana? ?Kesa na propete? Eo manana, minau au tsaria vanigamu, aia kesa igamu amu baa na morosiana aia e loki tsapakae liusigira baa na propete.

¹⁰ Rongona God segeni nogo e gini goko tana rongona a Ioane kalina aia e tsaria tana Mamare Tabu: ‘Inau sauba kau molo baa niqū mane adigoko, maia sauba ke ida vanigo, me ke vangaraua na sautu vanigo.’

¹¹ “Eo, au tsarimakali vanigamu, laka a Ioane Batista aia e loki tsapakae liusigira igira sui ara vasugira ida nogo. Maia moa na tetelona baa i laona na Verana God, aia e loki liusia baa nomoa a Ioane.

¹² Rongona e tuu tana tagu a Ioane e turupatuna vanigira na tinoni, me tsau mai i dani eni, ara gini vaipetsakoegi sosongo na tinoni tana rongona na Verana God, laka aseī maseī me ke managana na sage i laona.

¹³ Igira sui pipi na propete, ma nina Ketsa a Moses, me tsau mai tana taguna a Ioane Batista, ara gini gogoko moa tana rongona na Verana God.

¹⁴ Na propete ara katemainogoa laka a Elija sauba ke visumai, me ke nautugua nina aqo. Maia nogoria na aqo ia, a Ioane e nanaua kalina eni. Me ti vaga igamu amu tutunina manana niqira goko na propete, ma kamu dona laka a Elija nogoria aia a Ioane.

¹⁵ !Kamu rorongo dou ti kamu tamanina na kulimui!

16 “?Mi kalina ia, mi tana omea gua tugua inau kau tovoginia niqira sasaga na tinoni ni dani eni? Igira ara vaga saikesa moa na baka ara tototu i lao tana vale na maketi, mara sisinagi. Mara vaiguvigi,

17 mara tsaria, ‘!Igami ami uviriga vanigamu, migamu amu sove na gavai! !Ami lingena vanigamu na linge na qiluqilu, mamu sove goto na tangitangi!’

18 Eo, me vaga goto kalina e labamai a Ioane. Maia e naua na sese na vitoa, me tau inu uaeni, migira sui na tinoni ara tsaria laka aia e tamani tidao.

19 Mau mai goto inau na Dalena Tinoni, mau mutsa, mau inu. Migira na tinoni ara tsaria, ‘!Kamu reia baa aia! !Aia e mutsa tauvatsa, me inu sosongo, me dulikolugira na mane aditakesi, migira goto na tinoni e tangi seko na rongoqira!’ Eo, minau au tsarivanigamu, laka na manana nina sasaga loki God e labamaka tana vuana nogo nina aqo dou i laoqira na tinoni.”

*Sauba Ke Seko Vanigira na Vera I Tana Ara Tau Tutunina a Iesu
(Luka 10:13-15)*

20 Mi muri, ma Iesu e tuturiga na kateli vaniaqira na tinoni tana vera i tana aia e aqosigira danga na valatsatsa, migira ara baribari sosongo, mara tau moa gini pilotoba tanigira niqira sasi.

21 Me tsarivanigira, “!Sauba ke seko sosongo rago vanigamu nomoa igamu na Korasin! !Sauba ke seko sosongo rago vanigamu goto, igamu na Betsaida! Rongona ti vaga na valatsatsa ara laba nogo i laona na veramui igamu, kara laba vaga goto i sau i Tire mi Sidon, me sauba ke oka sosongo nogo igira na tinoni ni tana kara sagelia na polo baubau, ma kara gini uliuli na tora, na mani sauvulagiana laka ara pilotoba tanigira niqira sasi.

22 !Inau au tsaria na manana vanigamu, laka tana Dani na Pede, sauba God ke galuvegira dodo baa na Tire ma na Sidon, tanigamu igamu na Korasin ma na Betsaida!

23 !Me vaga goto vanigamu, igamu na tinoni ni Kapernaum! ?Igamu amu kilia laka kamu tsapakae liusigira na vera tavosi sui ngatsu ne? ! Me sauba nomoa God ke tsonitsunagamu tana vera na rota saviliu! !Ti vaga igira na valatsatsa inau au naugira i konimui igamu, kara laba i Sodom i sau, me sauba ke totu kalavata moa na vera ia tsau mai i dani eni!

24 !Inau au tsarivanigamu laka tana Dani na Pede, God sauba ke galuvegira dodo baa na Sodom liusia ke galuvegamu igamu!”

*Kamu Mai i Koniqu ma Kamu Mango Rago
(Luka 10:21-22)*

25 Mi tana tagu ia, ma Iesu e gokodato vania na Tamana i gotu me tsaria, “!Mama, igoe nogo na Taovia ni gotu mi lao! Inau au soadougo rongona igoe nogo o tusuvulagia vanigira na tinoni ara tau liu tana sasani, na omea igoe o molopoia vanigira ara liu tana sasani mara sasaga loki.

26 Eo Tamaqu, igoe segenimu nogo o pedea ke vaga, me gini dou i matamu.”

27 Mi muri, ma Iesu e goko vanigira na toga me tsaria, “Eo, na Tamaqu e tusuvaniau nogo pipi na omea sui lakalaka. Me tagara ke kes a ke donaginia laka ase i manana na Dalena God. Aia segenina moa

God Tamana aia e donaginia. Me tagara goto ke kesa ke donaginia na Tamana. Aia segenina moa na Dalena aia e donaginia, migira goto aia na Dalena e viligira kara sanga na donaginiana.

²⁸ “Kamu mai i koniqu, igamu sui amu rota na kalagai mamava, minau kau vanigamu na mango.

²⁹ Kamu tami na kalagaiana gaqu kalagai, ma kamu sasani i koniqu, rongona inau au tsalapo dou, mau voo na kaekae. Mi tana nogo ti igamu kamu tamaniginia na rago i laona na tobamui.

³⁰ Na sasani au sasaniginigamu e lakagana lee na donaginiana. Ma na aqo au moloa vanigamu e tau goto mamava.”

12

Ara Gini Goko Rongona na Vali Tana Dani na Sabat

(Marko 2:23-28; Luka 6:1-5)

¹ Me tau oka i muri, ma Iesu migira gana duli ara liu baa i laoqira visana na uta na sila. Mi tana dani ia na Dani na Sabat. Migira gana duli ara vatsangia na vitoa. Mara tuturiga na pitsuaqira visana na vuana na sila, mara kiogira, mara ganigira.

² Mi kalina igira na Parisii ara reigira ara nauvaganana ia, mara baa mara tsarivania a Iesu, “!Ko reia! !Na omea vaga igira gamu duli igoe ara naua, tana nida Ketsa e vali vanigita na nauana tana Sabat!”

³ Ma Iesu e tsarivanigira, “?Laka amu tau vati tsokoa moa tana Mamare Tabu na omea e naua a David migira nina tinoni i sau kalina igira ara vitoa?

⁴ A David e sage tana valena God, me adigira na breidi ara gini savori vania God. Maia migira nina tinoni ara ganigaqira. Ma na breidi vaga ia, e valiqira na tinoni lee na galiana. Igira segeni moa na manetabu e tau valiqira na galiana.

⁵ Tagara, mamu tau ngatsu vati tsokoa moa tana nina Ketsa a Moses, laka pipi tana Sabat igira na manetabu kara aqo rago i laona na Vale Tabu. Mi kalina ara nauvaganana ia, ara kutsiragoa na Ketsa na Sabat, mara tau nomoa gini sasi.

⁶ Minau au tsarivanigamu, laka e totu nogo ieni e kesa aia e loki liusia baa na Vale Tabu.

⁷ Me ti vaga kamu donaginia nomoa nagua papadana na goko ara marenogoa tana Mamare Tabu, i tana God e goko me tsarivaganana, ‘Nimui aqo galuve moa au ngaoa. Mau tau goto padangaoa nimui kodoputsa lee,’ me sauba e utu kamu pada na pedepekeaqira na tinoni ara tau tsukia sa omea seko.

⁸ Rongona na Dalena Tinoni aia nogoria e taovia kaputia na Sabat.”

Na Mane e Labe na Limana

(Marko 3:1-6; Luka 6:6-11)

⁹ Ma Iesu e tuu, me mololea tana nauna ia, me ba sage kesa tana vale lotu.

¹⁰ Mi tana e totu kesa na mane e labe na limana. Mara totu goto tana visana na tinoni ara ngaoa laka kara keli vania a Iesu kesa na omea seko. Te ara tuu, mara veisua vaganana, “?Egua laka tana nida Ketsa e vali na maurisi tinoni tana Sabat?”

¹¹ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “Kegua vaga, ti kesa vidamui, nina sipi ke puka tana qilu tana Dani na Sabat. ?Me laka sauba ke tau tangolia, me ke raqakaea?”

¹² !Ma na tinoni aia e loki putsikae baa vania na sipi! Me vaga ia, ma nida Ketsa e tamiragoa vanigita na sangana kesa tinoni tana Sabat.”

¹³ Ma Iesu e tuu, me tsarivania na limalabe, “Ko kaporakasia na limamu.”

Maia e kaporakasia na limana, me dou visutugua, atsa kolu nogoa kesa tabana limana.

¹⁴ Mi tana igira na Parisii ara tuu, mara vanoligi, mara vorogokona na labumatesiana a Iesu.

A Iesu Nina Maneaqo Vivili God

¹⁵ Mi kalina a Iesu e rongomia laka igira ara voroganamate, maia e tuu, me vanoligi tania na nauna ia. Ma na toga danga ara tsarimurina moa.

¹⁶ Maia e maurisigira sui igira ara lobogu, me parovatavigira laka kara tau tsarivulagia vanigira na tinoni tavosi tana rongona aia.

¹⁷ Aia e nauvaganana ia, rongona ke gini manatovu na omea aia God e tsarinogoa i sau, ma Isaia na propete e marea tana Papi Tabu,

¹⁸ “Iani nogoria niqumaneaqo au vilinogoa,

aia au galuve sosongolia, me gini dou sosongo tobaqu na reiana.

Sauba inau kau moloa niqumaneaqo i konina aia,

maia sauba ke katevulagigira na omea inau au kilia kara naua igira na tinoni tana vera sui.

¹⁹ Maia sauba ke tau goto dona na tobakore se na leleo loki,

me utu goto kara rongomia ke tangiloki na liona tana sautu.

²⁰ Me sauba ke tsalapo dou moa vanigira igira ara maluku lee,

me ke sangadougira igira e tagara kesa ke sangagira.

Me sauba ke berengiti me ke tukakai babaa, poi tsau kalina aia ke managana, migira na tinoni sui kara naua na omea vaga God e kilia kara naua.

²¹ Mi konina nogo aia, igira na toga sui tana barangengo popono, kara vataraginia niqira amesi.”

Visana Tinoni Ara Tsaria Laka a Iesu E Gini Aqo na Susuligana Beelsebul

(Marko 3:20-30; Luka 11:14-23)

²² Mara visana tinoni ara adimai vania a Iesu kesa na mane e totuvia na tidao, me gini koko na matana, me bulu na lapina. Ma Iesu e maurisia na mane ia, maia e goko tugua, me moro dou na matana.

²³ Migira na toga popono ara gini novo loki rongona na omea vaga a Iesu e naua, mara tsaria, “?Ke tau utu ngatsu ti na Dalena nogoria a David ngana?”

²⁴ Mi kalina na Parisii ara rongomi vaganana ia, mara gokotugu mara tsaria, “Aia nogoria Beelsebul gaqira taovia na tidao aia nogo e tusuvania na susuligana te aia e gini dona na tsialigiaqira na tidao.”

²⁵ Ma Iesu e donaginia na omea ara pada i tobaqira, me tsarivanigira, “Me ti vaga i laona kesa tana vera, igira kara tuu ma kara vaivotagi segeniqira ma kara vailabugi kolu, me sauba e utu ke oka me ke taveo lee na vera vaga ia. Me ti vaga kesa tana vera, se i laona kesa na tamadale, igira kara tuu ma kara vaivotagi segeniqira ma kara vailabugi kolu, me sauba ke taveo lee na valeqira.

²⁶ Me vaga goto, ti tana verana Satan, aia migira gana totukolu kara vailabugi kolu, mi tana e vaga ti ara vaivotagi segeniqira nogo igira. ? Me vaga ia, me sauba ke koegua ti ke tukakai na verana aia?

27 Migamu amu tsaria laka aia Beelsebul nogo e sauvaniau na susuligana, te au gini tangomana na tsialigi tidao. ?Me ti vaga inau kau tsialigi tidao tana susuligana Beelsebul, migira nimui tinoni igamu, tana susuligana ase i ara gini tangomana igira na tsialigi tidao? !Me vaga ia, migira nogo nimui tinoni segeni sauba kara tuu ma kara pedegamu igamu!

28 Ma ti inau au gini tsialigi tidao tana susuligana God, mi tana e sauvulagia laka na Verana God e mailaba nogo i konimui.

29 "Tau tangomana vania ke kesa ke sage tana valena kesa na malagai susuliga, me ke laugira nina omea levolevo, ti vaga ke tau ida talu ke sori kurukurua na mane susuliga tamanina na vale. Mi muri ti aia ke sage tana valena, me ke laugira nina omea levolevo sui.

30 "Asei ti ke tau tabana koluau, aia e tukapusiau. Masei ti ke tau sanga na tsakosai koluau, aia e sarangasilea.

31 Aia nogoria na rongona te inau au tsarivanigamu: laka pipi sui niqira sasi ma niqira gokoseko na tinoni, e tau utu ti kara tanusi. Masei moa vaga ke tsonia kesa na gokoseko ke kalea na Tarunga Tabu, aia sauba e utu saikesa ke tanusi nina sasi.

32 Me ti vaga ke kesa ke tsaria sa omea ke tangiseko vania na Dalena Tinoni, e tau utu ke tanusi vania. Masei moa ti vaga ke tsaria sa omea seko ke kalea na Tarunga Tabu, me sauba e utu saikesa ke tanusi kesa dani i lao eni, mi tana mauri ke mai.

Pipi Sui na Gai Ka Reigadovinogoa Tana Vuana

(Luka 6:43-45)

33 "Ti vaga na gai na gai dou, me sauba ke dou goto na vuana. Me ti vaga na gai na gai seko, me sauba ke seko goto na vuana. Pipi sui na gai kamu reigadovinogoa tana vuana.

34 !Dalena muata igamu! ?Ke koegua vaga ti kamu dona na tsoniana na goko dou, kalina e kuma vaga ia na tobamui? Rongona na mangana tinoni e gini goko moa na omea ara talumai i laona na tobana segeni.

35 Na tinoni dou e dou nina goko, rongona e pukugamai tana papada dou e totu nogo i tobana. Ma na tinoni seko e seko goto nina goko, rongona e pukugamai tana seko e totu nogo i tobana.

36 "Inau au tsarivanigamu: laka sauba tana Dani na Pede, kalina God ke pedegira na tinoni, migira niqira aqo kara tsarivulagi vania God pipi sui niqira tsaqina goko tagara rongona ara tsonia.

37 Nimu tsaqina goko segeni nogo igoe, sauba God ke gini aqo na pedeginiamu - laka o tinoni dou, se o tinoni seko."

Ara Ngaoa Moa Laka Kara Reia na Valatsatsa

(Marko 8:11-12; Luka 11:29-32)

38 Te ara tuu visana na tarai na Ketsa ma na Parisii, mara tsarivania a Iesu, "Tarai, ami ngaoa kami reia kalina igoe ko naua kesa na valatsatsa."

39 Ma Iesu e tsarivanigira, "!Amu seko sosongo nomoa igamu na tinoni ni dani eni! !Mamu voginigotoa God! Igamu amu ngasuginiau kau naugotoa kesa na valatsatsa. Me utu kau naua kesa i matamui. Tagara. Sauba moa kamu reia ke kesa na valatsatsa, vaga nogo e laba i sau vania a Jona na propete.

40 A Jona e totu e tolu na dani me tolu na bongi i laona na tobana kesa na busu loki. Me sauba ke laba vaga vaniau goto inau na Dalena

Tinoni. Sauba inau kau totu ke tolu na dani me ke tolu na bongi i laona na qilu.

⁴¹ Mi tana Dani na Pede, sauba kara tuu igira na tinoni ni Nineve, ma kara kategamu, rongona igira ara pilotoba tanigira nogo niqira sasi kalina ara rongomia a Jona e tosasaga vanigira. !Minau au tsariimakalia vanigamu laka e totu nogo kesa ieni, maia e loki liusia baa a Jona!

⁴² Mi tana Dani na Pede, sauba ke tuu aia na Daki Taovia ni Seba, me ke kateli vanigamu rongona aia nogo e talu tana vera ao sosongo, me sulungana mai na rongomi vataviana nina totogoko sasaga a Solomon. !Minau au tsarimakalia vanigamu, laka e totu nogo kesa ieni aia e loki liusia baa a Solomon!

Na Omea e Dona Ke Laba Vanigira Igira e Tau Lamuga Dou Niqira Tutuni

(Luka 11:24-26)

⁴³ "Kalina ti vaga kesa na tidao seko ke rutsuligi tania kesa na tinoni, maia e baa me rurugu bamai tana kao mamatsa. Me lalavea kesa na nauna dou tana ke mango.

⁴⁴ Me ti vaga aia ke tau reia sa nauna dou tana ke mango, maia sauba ke goko segenina me ke tsaria, 'Dou, inau sauba kau visutugua tana valequ tana au mololenogoa.' Maia e visutugua, me reia e mangu lee na vale, me male dou saikesa, me totu dou pipi sui na omea i laona.

⁴⁵ Maia ke tuu, me ke rutsu visutugua, me ke ba lalavegira ara tu vitu na tidao seko tavosi, ara tu seko liusia baa aia. Ma kara tu mai, ma kara tu totu kalavata i laona na tinoni ia. Mi tana susuina, aia e seko loki baa liusia tana idana. Maia nogoria sauba ke laba vaga vanigira igira na tinoni seko ni dani eni."

Na Tinana ma na Tasina Ara Ngaoa na Reiana a Iesu

(Marko 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶ Ma Iesu e gogoko vanigira moa na tinoni, mara tu labamai tugira na tinana ma na tasina. Mara tutuu moa i tano, mara ngaoa na goko koluana a Iesu.

⁴⁷ Me kesa vidaqira igira ara totu kolua a Iesu i laona na vale, e tsarivanja a Iesu, "Ko reia, na tinamu migira na tasimu, ara tutuu i tano. Mara ngaoa kara goko kolugo."

⁴⁸ Ma Iesu e tsaria, "?Laka ase i na tinaqu? ?Masei gira na tasiqu?"

⁴⁹ Mi tana maia e tusugira baa gana duli me tsaria, "!Kamu reigira girani! !Girani nogoria na tinaqu ma na tasiqu inau!

⁵⁰ Rongona ase moa ti vaga ke naugira na omea na Tamaqu i gotu e ngaoa aia ke naua, maia nogoria na kulaqu, ma na vavinequ, ma na tinaqu inau."

13

Na Gokolia na Mane e Rasavaginia na Vatuna na Uiti

(Marko 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Mi tana dani nogo ia, maia a Iesu e tuu me rutsu tania na vale ia, me baa i liligina na reku. Mi tana e totupuka i lao, laka ke sasanigira na tinoni.

² Ma na toga danga sosongo ara saikolumai i konina. Te aia e tu tugua, me ba sage kesa tana uqa, me totupuka i laona. Migira na toga ara tutuu moa i one.

³ Maia e gini aqo na gokolia, me turupatu vanigira danga na omea. Me tsarivaganana: "E kesa na mane e vano na rasavaginiana na vatuna na uiti i laona nina uta.

⁴ Mi kalina aia e rasavaginia, mara visana na vatuna ara puka lee tana sautu. Mara lovotsuna na manu, mara tougira mara ganigira.

⁵ Mara visana na vatuna ara puka tana kao vatuvatuga. Mara vovodato tsaku lee, rongona e tau matolu dou na kao tana.

⁶ Mi kalina e papara na aso, me rangigira na kutsuna vaolu. Ma na rongona na lamuqira e tau tsuna ao dou tana kao, me tau oka mara makede lee.

⁷ Mara visana na vatuna ara puka i laona na itai kokonaga. Mi kalina ara vovodato, ma na itai kokonaga e pokotsavugira na volana na uiti, me gini utu kara dato dou.

⁸ Me visana na vatuna ara puka tana kao laka. Mi tana ara dato dou na uiti, mara molo vunguqira dou sosongo. Visana na vunguna ara tsaulia kesa sangatu na vatuna, visana ono sangavulu, visana tolu sangavulu."

⁹ Ma Iesu e suilavaginia nina gokolia me tsaria, "!"Eo, kamu rorongou dou, ti vaga kamu tamani kulimui!"

Ara Lavea na Rongona na Gokolia Ia

(Marko 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰ Migira gana duli ara veisuaa a Iesu, "?Egua ti o gini aqo moa na gokolia vaga ia, kalina igoe o goko vanigira na tinoni?"

¹¹ Ma Iesu e gokovisu me tsaria, "Eo, vanigamu igamu, au vuresi makalia na manana e totu popoi tana gokolia ara kalea na Verana God, me tau vanigira igira.

¹² Au tsarivanigamu, ti vaga kesa ke tamanina ke danga nogo, me sauba kara pabo vanigotoa, maia ke gini tamanina ke danga goto baa. Me ti vaga kesa ke tagara nogo sa nina omea, me sauba kara adiligi tania tsau tana omea tetelo lee aia e tamanina.

¹³ Iani nogoria na rongona te inau au gini aqo moa na gokolia kalina au sasanigira: rongona igira kara momoro rago, me utu nomoa kara reigadovia sa omea. Kara rorongou rago, me utu nomoa kara rongomigadovia, se kara padagadovia.

¹⁴ E gini laba vaga ia, rongona ke gini manatovu na omea Isaia na propete e katemai idanogoa kalina aia e tsaria na goko vaga iani:

'Na tinoni girani sauba kara rorongou ma kara rorongou, me ke utu vanigira nomoa kara rongomigadovia;
me sauba kara momoro ma kara momoro, me ke utu vanigira nomoa kara reigadovia.

¹⁵ Rongona e pono sosongo na tobaqira;

mara ponotia na kuliqira,

mara maturukapusia na mataqira.

Eo, ara nauvaganana ia rongona ara tau ngaoa kara morosiginia na mataqira,

ma kara rongomiginia na kuliqira,

ma kara padagadoviginia na tobaqira,

ti igira kara gini pilovisumai i koniqa inau,

ma kau maurisiginigira, e tsaria God.'

¹⁶ "Me dou sosongo baa vanigamu igamu! Na matamui ara momoro, ma na kulimui ara rorongo.

¹⁷ Inau au tsaria na manana vanigamu. Ara danga na propete ma nina tinoni God ara ngao sosongolia na reiana na omea igamu amu reia, mara tau nomoa reia; ma na rongomiana na omea igamu amu rongomia, mara tau goto rongomia.

*A Iesu e Nusirongona na Gokolia Ia
(Marko 4:13-20; Luka 8:11-15)*

¹⁸ "Kamu rorongo dou, ma kamu pukua nagua na rongona na gokolia e kalea na mane e vano me rasavaginia na vatuna na uiti tana nina uta.

¹⁹ Igira ara rongomia na goko e kalea tana rongona na Verana God mara tau moa padagadovia, ara vaga moa na vatuna aia na mane e rasavaginia, mara puka lee tana sautu. Mi muri me labamai na tidao seko me veologia na gokona aia God e tsukaa i tobaqira.

²⁰ Migira na vatuna ara puka tana kao vatuvatuga, na papadana igira ara rongomia na gokona God, mara gini magemage tsaku na adiana.

²¹ Me tau moa lamuga kalavata i tobaqira. Ara tutunina kesa tana tagu tetelo moa, mi kalina e gadovigira na rota rongona ara tutunina na gokona God, mi tana igira ara tau tukakai, mara pukavisu lee.

²² Migira na vatuna ara puka tana itai kokonaga, na papadana igira ara rongomingao ragoa na gokona God, mara gini boe sosongo moa na omea ni lao eni, ma na kiliqolo danga. Ma na omea vaga ia e gini sugutia na gokona God i tobaqira, mara gini tau moloa na vuaqira dou.

²³ Migira na vatuna ara puka tana kao dou, na papadana igira ara rongomia na gokona God, mara pukudoua i tobaqira. Igira nogoria na tinoni vaga gira ara molo vuaqira dangadanga: visana kesa saingaitu, visana ono sangavulu, me visana tolu sangavulu."

Na Gokolia Tana Rongona Na Buruburu Seko

²⁴ Ma Iesu e gini goko vanigira kesa goto na gokolia, me tsaria: "Na Verana God e vaga moa kesa na mane e baa me rasavaginia na vatuna na uiti laka i laona nina uta.

²⁵ Mi muri me kesa tana bongi, kalina ara matura sui na tinoni, me mai poi kesa ganagala na tamanina na uta, me rasavaginia na vuana na lei i laona na uta na uiti, me tuu, me tsogo.

²⁶ Mi kalina ara kutsu mara dato na uiti mara tuturiga na vua, mara datosai kolua goto na lei.

²⁷ Mi kalina igira nina maneaqo na tamanina na uta ara reia e vaga ia, mara mailaba i konina gaqira taovia mara veisuaa, '?Taovia, me laka e tau na vatuna na uiti laka segeni moa igoe o rasavaginia i laona nimu uta? ?Miava goto ara talumai igira na buruburu seko ara dato saikolua na uiti?'

²⁸ Ma gaqira taovia e gokovisu vanigira me tsaria, 'E tau ngatsu utu ke kesa nomoa gaqu gala ke nauvaganana ia.' Migira ara veisuagotoa, '?Me gua, laka o ngaoa igami kami vano, ma kamu vutiligigira na lei?'

²⁹ Ma na tamanina na uta e tsaria, 'Laka. Mololea. Rongona ti vaga kamu vutiligia na buruburu seko, me sauba kamu vutigira kolua na uiti.

³⁰ E dou ti kamu molokaira sui na uiti ma na lei kara ka datosai moa, poi ke tsau tana tagu na pipitsu. Mi tana ti inau kau tsaria vanigira ara pipitsu, laka kara ida talu kara vutiligira na lei, ma kara ivogogira, ma kara tungigira tana lake. Mi muri ti kara tsako kolugira na uiti laka, ma kara mololakagira dou tana niq̄u salo.' "

Na Gokolia Tana Rongona Na Vatuna na Gai
(Marko 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Ma Iesu e gini goko vanigira kesa goto na gokolia, me tsaria: "Na Verana God e vaga moa na vatuna kesa na gai. Ma na vatuna na gai ia, e tetelo le pitsu.

³² Me kesa na mane e adia, me tsukaa i laona nina uta. Mi kalina e dato, me lia na gai loki. Migira na manu ara mai, mara aq̄osia na binuq̄ira tana arana."

Na Gokolia Tana Rongona na Isti
(Luka 13:20-21)

³³ Ma Iesu e tsarivanigira kesa goto na gokolia: "Na Verana God e vaga na isti. Kesa na daki e adia na isti, me lalo koluginia kesa na turina na baeke na pulaoa. Ma na isti ia e naua nina aq̄o babaa, poi tsau kalina e subu, me dato popono na pulaoa."

A Iesu e Gini Aq̄o Moa na Gokolia Kalina Aia e Sasanigira na Tinoni
(Marko 4:33-34)

³⁴ A Iesu e gini aq̄o moa na gokolia kalina aia e goko vanigira na toga me tsaria vanigira na omea girani. Me tau goto ngaoa laka ke sasanigira tana goko lee moa, me ke tau gini aq̄o na gokolia.

³⁵ Aia e gini nauvaganana ia, rongona ke gini manatovu na omea Isaia na propete e katemai idanogoa me tsaria:

"Kalina inau kau goko vanigira, me sauba kau gini aq̄o moa na gokolia. Ma kau tsari makalia vanigira na omea ara totu popoi tuu mai nogo tana tuturigana na barangengo."

A Iesu e Nusirongona na Gokolia Na Buruburu Seko

³⁶ Ma Iesu e mololegira na toga, me ba sage kesa tana vale. Migira gana duli ara mai i konina, mara tsarivanja, "Taovia, ko nusidoua vanigami naga e kalea na gokolia tana rongona na buruburu seko."

³⁷ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, "Na mane aia e rasavaginia na vatuna na uiti laka, aia nogoria na Dalena Tinoni.

³⁸ Na uta, aia nogoria na barangengo. Na vatuna laka, igira nogo na tinoni ara tamanina na Verana God. Ma na buruburu seko, igira nogoria nina tinoni na tidao seko.

³⁹ Ma na gala, aia e rasavaginia na vatuna na buruburu seko, maia nogoria na tidao seko. Na tagu na pipitsu, aia nogoria na tagu tana susuina na barangengo. Migira ara pipitsu, igira nogoria na angelo.

⁴⁰ E vaga saikesa nogo kalina igira na tinoni ara aq̄o tana uta, ara vano mara karogira na buruburu seko, mara kodogira tana lake. Ke atsa vaga goto na omea sauba ke laba tana susuina na dani.

⁴¹ Na Dalena Tinoni sauba ke mologira nina angelo kara tsakoviligira na tinoni seko tania na Verana, igira nogo ara raq̄a sasiligira na tinoni tavosi te ara gini puka tana sasi, migira sui goto ara naua na omea e seko.

⁴² Me sauba kara tsonitsunagira tana lake e gaa me romaroma, i tana sauba kara ngangai me ke varaqe na livoqira.

⁴³ Migira nina tinoni dou God, sauba kara maka vaga na aso tana Verana na Tamaqira i gotu. !Kamu rorongu dou ti vaga kamu tamani kulimui!"

Na Gokolia Tana Rongona na Moi E Totu Popoi i Laona na Kao

⁴⁴ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira: "Na Verana God aia e vaga saikesa moa na moi ara qilupoia tana kao i laona kesa na uta. Mi muri, me mai kesa na mane, me tavongangi tsodovulagia. Maia e gini magemage sosongo tobana, me tsaku e munuvisu doutugua. Me tuu me vano, me tsabirigira pipi na omea sui aia e tamanina, rongona ti ke gini tsodoa na qolo gana na voliginiana na kao ia. Mi muri, me visumai me voliginia na kao tana e totu na moi.

Na Gokolia Tana Rongona Na Matana na Davi

⁴⁵ "Ma na Verana God e vaga goto kesa na mane e vano na laveaqira na matana na davi dou.

⁴⁶ Mi kalina aia e ba tsodoa kesa na douna sosongo baa, maia e tuu me vano, me tsabirigira goto pipi nina omea sui aia e tamanina, rongona ti ke gini tsodoa na qolo gana na voliginiana. Mi muri maia e visumai, me voliginia na matana na davi dou sosongo ia.

Na Gokolia Tana Rongona na Vugo

⁴⁷ "Na Verana God e vaga goto kesa na vugo ara adia igira visana na mane lavetsetse, mara ba tsonia i laona na reku. Me pipi na vatana na tsetse ara mai sogo i laona.

⁴⁸ Mi kalina e danga nogo na vugo, mara raqatsaraa i one. Mara totupuka i lao, mara tsako vilitagira na tsetse. Na douna ara molotsavugira i laona na kopeta. Migira na sekona, igira e tau dou na ganiana, ara tsoniligira lee.

⁴⁹ Eo, sauba ke laba vaga goto tana susuina na dani: igira na angelo sauba kara vano, ma kara tsako viligira na tinoni seko tanigira na douna,

⁵⁰ ma kara tsonitsunagira i laona na lake e gaa me romaroma. Mi tana sauba kara ngangai, me ke varaqe na livoqira."

Na Gini Aqo na Omea Pura Kolua na Omea Vaolu

⁵¹ Ma Iesu e veisuagira gana duli me tsaria, "?Laka igamu amu pada-gadovigira manana na omea girani inau au vasini tsaria vanigamu?"

Migira ara tsaria, "Eo."

⁵² Maia e tsarivanigira, "Me ti ke vaga ia, me pipi na tarai na Ketsa, aia e lia nogo gaqu duli inau tana aqo matana na Verana God, aia e vaga kesa na mane e tamanina danga nina omea i valena, na omea pura ma na omea vaolu. Mi kalina aia e ngaoa na nauana kesa na aqo, maia e dona ke gini aqo na omea pura ara totu dou moa i valena, kolugotoa na omea vaolu aia e vasini moa adigira."

Igira i Nasaret Ara Sove Tania a Iesu

(Marko 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ Mi kalina a Iesu e gini goko sui na gokolia gira, maia e mololea tana nauna ia, me visutugua i Nasaret na verana segeni.

⁵⁴ Mi tana aia e sasanigira na tinoni i laona na vale lotu. Migira sui ara rongomia ara gini novo loki mara tsaria, “?Miava sagata aia e adia na sasaga loki vaga ia? ?Miava goto e adia na susuliga gana na aqosiginiana na valatsatsa loki vaga gira?”

⁵⁵ ?Laka aia e tau na dalena moa na mane kamoda lee ngana? ?Ma ko Maria moa na tinana? ?Ma tu kulaqira moa a Iakobo, ma Iosepo, ma Simon ma Jude?

⁵⁶ ?Me laka igira sui na vavinena ara tau totu kolugita ieni kalina? ?Me koegua sagata te aia e dona na omea sui vaga gira?”

⁵⁷ Mi tana, migira ara sove saikesa tania, mara tau goto ngaoa na rongomiana.

Ma Iesu e tsarivanigira, “Kesa na propete ara padalokia na tinoni pipi sui tana vera. Migira segeni moa gana verakolu ma na kamana ara tau padalokia.”

⁵⁸ Ma Iesu e tau aqosia ke danga na valatsatsa i Nasaret, rongona na tinoni ni tana ara tau lelee tutunina.

14

Na Mateana a Ioane Batista (Marko 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ Mi tana tagu ia, aia Herod e tagao tana Galilii, me rongomia laka e tangi ganarongo a Iesu.

² Te e tuu me tsarivanigira na mane ara aqo i konina, “Inau au padaa laka na mane ia, aia manana nogo a Ioane Batista e maurivisutugua tania na mate. Aia nogo na rongona te aia e gini tamanina na susuliga na nauana na valatsatsa vaga ia.”

³ A Herod e gini goko vaga ia, rongona e tau oka, i votangana moa, aia e ketsaligira nina tinoni, mara baa mara tangolia a Ioane, mara soria, mara moloa tana vale sosori. E gini nauvaganana ia vania a Ioane, rongona a Herod e aditsunaa ko Herodias na tauna a Pilipo na tasina segeni nogo ia.

⁴ Maia Ioane e baa me totokoe vania a Herod me tsarivania, “!E tau goto vanigo igoe ko taugaa ko Herodias, rongona aia na tauna na tasimu!”

⁵ Ma Herod e ngao sosongolinogoa laka ke matesia a Ioane, me matagunigira moa na tinoni Tsiu, rongona igira ara tutunina nogo laka a Ioane aia e kesa na propete manana.

⁶ Me kesa dani, ma Herod e naua kesa na mutsakolu, na mani padavisuana na dani e botsa. Maia na dalena daki ko Herodias, e gavai i mataqira na tinoni ara sanga na mutsa tana. Me gini mage sosongo a Herod na morosiana.

⁷ Te aia e tuu, me vekevania na baka daki ia me tsaria, “!Au vatsa vanigo, laka sauba kau tusuvanigo na omea gua moa ti ko nongia i koniqu!”

⁸ Ma na baka daki e baa konina na tinana, me visumai me tsarivania a Herod, “!Au ngaoa ko tusuvaniau nogo kalina eni, na lovana a Ioane Batista i laona kesa na popo!”

⁹ Me gini melu sosongo tobana a Herod. Me utu nogo, rongona aia e tsarinogoa nina veke i mataqira na tinoni ara sanga na mutsa koluana. Te e tuu, me ketsaligira moa nina maneaqo kara naua na omea vaga e nongia na baka daki.

¹⁰ Migira ara vano, mara kutia na liona a Ioane, aia e totu i laona na vale sosori.

¹¹ Mara moloa na lovana i laona kesa na popo, mara adimai vania na baka daki. Maia e adivanoa vania na tinana.

¹² Migira gana duli a Ioane ara vano tana vale sosori, mara adia na konina a Ioane, mara ba qilua. Mi muri mara ba reia a Iesu, mara tsarivulagi vania na omea e laba.

A Iesu e Palagira Tsege na Toga Na Tinoni

(Marko 6:30-44; Luka 9:10-17; Ioane 6:1-14)

¹³ Mi kalina a Iesu e rongomia na goko vaga ia, ara turupatuna vania tana rongona na mateana a Ioane, maia kolugira gana duli ara sage tana uaqā, mara vano kesa tana nauna mangu, rongona a Iesu e ngaoa ke totu segenina. Migira na toga ara reia kalina a Iesu e vano vaga ia, mara tu takuti mara mololea na veraqira, mara liutsari i one.

¹⁴ Mi kalina a Iesu e tsipulonga i one, me reigira na toga danga vaga ia ara totupitua nogo i tana. Maia e galuve sosongoligira i tobana, me maurisigira sui igira e gadovigira na lobogu.

¹⁵ Mi tana ngulavi ia, migira gana duli a Iesu ara mai i konina, mara tsarivania, “Taovia, e ngulavi nogo, mieni na nauna mangu lee. Me dou ti ko raigira na tinoni girani, ma kara baa visana tana vera tabana, ma kara volia gaqira mutsa segeni.”

¹⁶ Ma Iesu e tsaria, “E tau dou ka raigira kara vano lee. Igamu segenimui nogo kamu sauvanigira na mutsa kara gania.”

¹⁷ Mara tsarivania, “Igami ami tamanina e tsege lelee moa na bredi, me ruka moa na tsetse.”

¹⁸ Ma Iesu e tsaria, “Kamu adimaigira ieni.”

¹⁹ Mi muri, maia e raigira na toga kara totupuka i lao tana buruburu. Me tangoligira tsege na bredi me ruka na tsetse, maia e morodato i gotu i baragata me soadoua God. Mi muri me ngitigira na bredi, me tusuvanigira gana duli kara tuvarigira vanigira na toga.

²⁰ Migira sui ara mutsa mara masu dou sui. Mi kalina ara mutsa sui, migira gana duli a Iesu ara tsakokolugira na tsarana na mutsa, mara dangaliginigira sangavulu ruka na kei.

²¹ Migira ara sanga na mutsa tana, ara gana ngongo tsege na toga na mane. Mara tau tsokogira sui na dangana na daki ma na baka ara totu goto i tana.

A Iesu e Liu Tana Rarauna na Tasi

(Marko 6:45-52; Ioane 6:15-21)

²² Mi muri, ma Iesu e raigira gana duli kara sagetugua tana uaqā, ma kara idaida baa i tabana na reku. Maia segeni ke totuvisu, me ke reigira talu na toga ti kara visu sui dou i veraqira.

²³ Mi kalina e molovisugira sui nogo na toga, maia e dato segenina kesa tana vungavunga, me nonginongi tana. Me suu nogo na aso, ma Iesu e tototu segenina moa tana.

²⁴ Mi tana tagu ia, na uaqā e votu ao nogo i mao tana reku. E likelike bamai tana panu, rongona e mai kakai sosongo na guguri me gadovia.

²⁵ Mi tana varavi dani, tana matsairaka rovorovo, ma Iesu e pidiikagira gana duli, me kiki e liliumai tana rarauna na tasi.

²⁶ Mi kalina igira gana duli ara reibaa aia e liumai tana rarauna na tasi, mara matagu mate. Ara gariri, mara guu, “!Ae! !Tugamuna! !Kesa na tidao e mai!”

²⁷ Me tsaku ma Iesu e goko vanigira me tsaria, “Kamu laka na matagu. !Inau moa ia!”

²⁸ Me gokodato a Petero me tsaria, “Ti vaga laka igoe manana nogoria Taovia, mo ko tsarivaniau, minau goto kau sanga liu tana rarauna na tasi, ma kau baa i konimu.”

²⁹ Ma Iesu e soaa, “!Ko mai!” Me tuu a Petero, me tsipu tania na uaqa, me tuturiga na liu tana rarauna na tasi, laka ke baa i konina a Iesu.

³⁰ Mi kalina a Petero e reigotoa na guguri ma na tasi loki vaga ia, me gini matagu me tuturiga na lulumi. Me guu me tsaria, “!Ko maurisiau Taovia!”

³¹ Me tsaku a Iesu e tangolia na limana a Petero, me savokaea me tsarivania, “!Na vanga tetelo sagata nimu tutuni igoe! ?Megua ti o tau noruau?”

³² Mara ka sage sui i laona na uaqa, me tavongani puka lee na guguri loki.

³³ Mi tana, migira sui gana duli i laona na uaqa ara tsuporu vania a Iesu mara tsarivania, “!Igoe manana na Dalena God!”

*A Iesu e Maurisigira na Lobogu i Genesaret
(Marko 6:53-56)*

³⁴ Mara savu baa i tabana na reku, mara tsipulonga i Genesaret.

³⁵ Mi tana igira na tinoni ara reigadovi saviliua a Iesu. Mara mologoko vanigira na tinoni polia na vera ia, laka kara adimaigira na tinoni lobogu sui vania a Iesu.

³⁶ Migira na tinoni ara nongia a Iesu laka ti ke tamivanigira na tinoni lobogu, ma kara pelelea moa na isuisuna na polona ia. Migira sui ara pelelea moa na polona a Iesu ara tavongani mauri doutugua.

15

*Igira na Taovia na Tsiu Ara Kore Vania a Iesu Rongona e Tau Murigira na Sasaga ni Sau
(Marko 7:1-13)*

¹ Visana na Parisii ma na tarai na Ketsa ara talu i Jerusalem, mara mailaba i konina a Iesu mara veisuaa,

² “?Laka e koegua vaga ti igira gamu duli igoe ara tau muria nida sasaga ni sau ara molomai vanigita igira na tutuqada? !Mara tau vulitalua na limaqira vaga tana aqona laka nogo nida sasaga ni sau igita, mi muri moa ti kara mutsa gaqira!”

³ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “?Megua, migamu mamu tau goto murigira kalavata na omea God e ketsaligita na muriana, mamu gini boe moa na muriana nimui sasaga ni sau segeni?”

⁴ Eo, ma God nogo e tsaria, ‘Ko kukuni tanikaira na tamamu ma na tinamu. Me ti vaga kesa ke vealaginia moa na tamana se na tinana, me dou ti kara matesia.’

⁵ Migamu, tana nimui sasani, amu tsaria laka ti vaga kesa ke tamanina na omea e tugua ke sangagunikaira lee na tamana ma na tinana, maia ke tuu me ke tsaria laka na omea ia, aia e gini vekenogoa

laka ke sau vania God, mi tana maia e tau nogo ngolia na ketsa na kukuni tanikaira na tamana ma na tinana.

⁶ Mi tana nauvaganana ia, igamu amu peaginia nina ketsa God, rongona kamu murigira moa nimui sasaga ni sau segeni igamu.

⁷ !Na vanga malapalu sagata igamu! E kalegamu manana nogo nina goko a Isaia na propete, kalina aia e katemaia na goko vaga iani,

⁸ 'Na tinoni girani, e tsaria God, ara tsonikaeginiau na mangaqira lee, ma na tobaqira e ao sosongo taniau.

⁹ !Niigira samasama ara nauvaniau e puala lee,

rongona ara sasaniginigira na tinoni na muriana na ketsa ara botsangi segenia igira, vaga moa ti ara talumai i koniigu inau! !Me tagara!

*Na Omea na Tinoni e Tsukia Me Gini Sasi i Matana God
(Marko 7:14-23)*

¹⁰ Ma Iesu e soasaigira na toga, me tsarivanigira, “!Kamu rorongou, ma kamu padagadovia niqu goko!

¹¹ E tagara kesa na omea ke sage tana mangana tinoni, ke naua me ke gini kaulinaqu tana vovorona na lotu. Ma na goko moa e talu i laona na tobana tinoni me rutsu i taba, aia nogoria e dona ke naua me ke gini kaulinaqu.”

¹² Te ara mai igira gana duli, mara tsarivania a Iesu, “?Egua, o dona nogo laka e gini seko sosongo na tobaqira na Parisii na rongomiana na omea vaga o tsaria igoe?”

¹³ Ma Iesu e tsarivanigira, “Pipi sui na omea tsukatsuka igira na Tamaqu i gotu e tau tsukagira, sauba nomoa aia ke tuu me ke vutiligigira.

¹⁴ !Kamu laka na gini boeginiaqira igira! Ara koko sui, mara idagana sautu vanigira na koko. Mi kalina ti kesa na koko ke idagana sautu vanigotoa kesa na koko tavosi, mi kaira sauba kara ka puka sui tana gou.”

¹⁵ Ma Petero e gokodato me tsarivania a Iesu, “Ko nusirongona dou vanigami nagua rongona na goko vaga ia igoe o tsaria.”

¹⁶ Ma Iesu e tsarivanigira, “!Lao! !Me vaga moa ti amu tau vati sasaga baa liusigira na tinoni tavosi igamu!

¹⁷ ?Megua, amu tau vati padagadovia moa laka pipi sui na omea ara sage tana mangana tinoni, ara tsuna i laona na tobana, mi muri mara rutsutugua tania na konina?

¹⁸ Migira moa na goko ara rutsu talu tana mangana tinoni, igira ara pukugamai nogo i laona na tobana ia te ara rutsu. Migira nogoria na omea vaga ia ara tsukia te e gini kaulinaqu na tinoni ia tana vovorona na lotu.

¹⁹ I laona na tobana tinoni nogo ara pukugamai na papadana na tsukiana na omea seko vaga girani: na matesi tinoni, na kibokibo, ma na nauseko tavosi sui, na komi, na pero, ma na vaitsari seko.

²⁰ Igira nogoria na omea vaga gira ara dona na sekoliaqira na tinoni, mara gini kaulinaqu. Ma na mutsa ma na tau vulivuli talu, vaga igira na Parisii ara tsaria laka nimui ago kamu naua, na omea vaga ia, e tau gini kaulinaqu sa tinoni tana vovorona na lotu.”

*A Iesu e Tsiiligia na Tidao Tania na Dalena Kesa na Daki
(Marko 7:24-30)*

21 Ma Iesu e tuu, me mololea tana nauna ia, me vano saviliu tana vovosana niqira kao igira na Tire ma na Sidon.

22 Me kesa na daki ni Kanaan e totu tana vovosana na kao ia, me mai laba i konina a Iesu, me gudato me tsaria, “!Taovia igoe nogo na Dalena David! !Ko galuveau! Na dalequ daki e totuvia na tidao me gini rota sosongo.”

23 Ma Iesu e tau goto tsarivania sa tsaqina goko. Migira gana duli ara mai i konina a Iesu mara nongia, “!Ko railigia na daki eni! !Aia e tsatsari murida mai moa igita, me leleotsavugita!”

24 Ma Iesu e goko vanigira me tsaria, “God e molomaiau tana rongogira moa igira na tinoni ni Israel, igira ara vaga na sipi ara sarevo tania na tamaniqira.”

25 Mi tana na daki e mai, me tsunatuturu i matana a Iesu me tsarivania, “!Ko sangaau kiki Taovia!”

26 Ma Iesu e tsarivania, “E tau ulagana na adiana gaqira mutsa na baka, ma na tsonivaniaqira na pai.”

27 Ma na daki e tsaria, “Eo, e mana rago nomoa Taovia. Me atsa moa, migira na pai mara ganigotoa na duduna na mutsa ara dudutsuna i vavana niqira bela na mutsa na tamaniqira.”

28 Ma Iesu e tsarivania na daki, “!Daki igoe, e loki sosongo manana nimu tutuni! Ma na omea o ngaoa igoe, sauba ke laba vaga vanigo.” Mi tana tagu tsotsodo nogo ia e mauridoutugua na dalena na daki ia.

A Iesu e Maurisigira Danga na Tinoni

29 Ma Iesu e tuu, me mololea tana, me muria na sautu e liu baa liligina na Reku ni Galilii. Mi tana aia e dato kesa tana vungavunga, me totupuka i lao.

30 Ma na toga danga ara saikolu mai i konina, mara adimai kolugira na tuamatea, na koko, na labe, na bululapi, me danga goto na tinoni e gadovigira pipi na vatana na lobogu tavosi. Mara mai mologira i matana a Iesu. Ma Iesu e maurisigira sui.

31 Migira na toga ara gini novo loki, kalina ara reia igira na bululapi ara goko, na labe ara susuliga tugua, na tuamatea ara vanovano, ma na koko ara momoro. Migira sui ara tsonikaea na God ni Israel.

A Iesu e Palagira Vati na Toga Na Tinoni

(Marko 8:1-10)

32 Ma Iesu e soasaigira gana duli me tsarivanigira, “Au galuve sosongoligira na tinoni girani. Rongona e tolu nogo na dani ara totu koluau, mi kalina eni e tagara nogo sa omea kara gania. Mau tau ngaoa kau molovisugira lee i veraqira, ma kau tau palagira talu ti kara vano. Rongona kara tau maluku, ma kara mateluvu lee i sautu.”

33 Migira gana duli ara veisuaa, “?Me sauba iava sagata igita ka adia na mutsa i laona na legai mangu lee vaga ieni, tugua ka palaginigira na toga vaga girani?”

34 Ma Iesu e veisugira, “?Me laka e visa na breidi i konimui?”

Mara tsaria, “E vitu na breidi, me visana moa na tsetse tetelo.”

35 Ma Iesu e ketsaligira na toga kara totupuka i lao.

36 Maia e tangoligira vitu na breidi ma na tsetse, me soadoua God. Mi muri me ngitigira, me tusuvanigira gana duli kara tuvaria vanigira na toga.

³⁷ Migira sui ara mutsa, mara masu dou sui. Mi kalina ara mutsa sui, migira gana duli a Iesu ara tsakokolugira na tsarana na mutsa, mara dangaliginigira vitu na kei.

³⁸ Migira sui ara sanga na mutsa tana ara vati na toga na mane, mara tau tsokogira na daki kolugira na baka.

³⁹ Mi muri, ma Iesu e mologira na tinoni kara visu i veraqira. Maia kolugira gana duli ara visutsunatugua i lao, mara sagevotu tana uaq̄a, mara vano tana butona na kao ni Magadan.

16

Igira Ara Ngaoa Moa Laka Kara Reia na Valatsatsa

(Marko 8:11-13; Luka 12:54-56)

¹ Visana na Parisii ma na Sadusii ara mai, mara ngaoa kara tubulaginia a Iesu. Te ara ngasuginia laka aia ke nauvanigira kesa na valatsatsa, ma kara gini dona laka na susuligana God e totu manana i konina.

² Ma Iesu e tsarivanigira, “Kalina igamu amu reia e su bisi na aso me tsitsi na parako tana ngulavi, migamu amu tsaku amu tsaria laka sauba ke danilaka ke dani.

³ Mi tana matsaraka igamu amu dona goto na tsariana, ‘Eo, sauba ke mai na usa. E tsitsi me rodo na parako.’ !Reia, kalina amu reia moa na parako, mamu dona sosongo na kutsu gadoviana na tagu tana rongona na danilaka se na dani seko! ?Megua te amu tau vati dona moa na reigadoviana na omea ara laba i konimui tana tagu eni?

⁴ Amu seko sosongo nomoa igamu na tinoni ni dani eni. Mamu voginigotoa God. Mamu tuu, mamu ngasuginiau laka kau nauvanigamu goto kesa na valatsatsa. Me utu kau naua ke kesa vanigamu. !Tagara! Ngiti valatsatsa sauba kamu reia aia moa na valatsatsa vaga e laba i sau vania a Jona na propete.”

Ma Iesu e tuu, me vanoligi tanigira.

Kamu Kana Tania Niqira Sasani Sasi Igira na Parisii ma na Sadusii

(Marko 8:14-21)

⁵ Kalina a Iesu migira gana duli ara liu savu baa i tabana na reku, mara padalea na adiana gaqira bredi.

⁶ Ma Iesu e tsarivanigira na goko vaga iani, “E dou ti kamu parovata tania niqira isti igira na Parisii ma na Sadusii.”

⁷ Migira gana duli ara tuturiga na goko segeniqira dodo, mara tsaria, “Aia e gini goko vaga ia, rongona ngatsu igita a padalea na adiana gada bredi.”

⁸ Ma Iesu e donagini segenina na omea igira ara gini vaigokovigi dodo. Te e veisuagira, “?Egua vaga ti amu gini vaigokovigi segenimui tana rongona igamu amu padalea na adiana na bredi? !Ma na vanga tetelo sagata nimui tutuni igamu!

⁹ ?Laka amu tau padatugua kalina inau au ngitigira tsege lelee moa na bredi, mau palaginigira tsege na toga na tinoni? ?Me laka e visa na kei amu dangaliginia na tsarana na mutsa ara masu tania?

¹⁰ ?Ma nagua e laba tana rongona ara vitu moa na bredi ara gania vati na toga na tinoni? ?Me visa na kei amu dangaliginia na tsarana na mutsa igira ara masu tania?

11 ?Egua vaga ti amu tau vati padagadovia moa laka inau au tau gini goko tana rongona na breidi gana na mutsa? !Au tsaria vanigamu laka kamu kana tania niqira isti igira na Parisii ma na Sadusii!”

12 Mi tana igira gana duli ara vasini padagadovia laka a Iesu e tau parovatavigira tana rongona na isti ara gini aqosi breidi. Mi tana rongona moa niqira sasani sasi igira na Parisii ma na Sadusii.

*A Petero e Tsarivulagia Laka Asei A Iesu
(Marko 8:27-30; Luka 9:18-21)*

13 Ma Iesu migira gana duli ara ba tsau tana vovotana na kao liligina na verabau ni Sesarea Pilipi. Mi tana a Iesu e veisuagira gana duli me tsaria, “?Igira na tinoni ara padaa laka aseii inau?”

14 Migira ara gokovisu mara tsaria, “Igira visana ara tsaria laka igoe a Ioane Batista. Visana ara tsaria laka igoe a Elija. Migira goto visana ara tsaria laka a Jeremia, se ke kesa na propete tavosi.”

15 Ma Iesu e veisuagira goto, “?Migamu egua? ?Amu pada laka aseii inau?”

16 Me goko a Simone Petero me tsaria, “Igoe nogo na Mesia, na Dalena God mamamuri.”

17 Ma Iesu e tsarivania, “!E dou sosongo vanigo a Simone Petero, dalena a Jona! Rongona na manana vaga igoe o tsaria, e tau talumai i konina sa tinoni lee. Aia nogo na Tamaqu i baragata e tusumaia vanigo.

18 Minau au tsarivanigo a Petero: igoe na vatu, mi tana vatu nogo iani, sauba inau kau vaturia niqu saikolu na lotu. Me atsa moa ti na mate, me sauba ke utu saikesa vania ke tangomana na tukapusiana niqu saikolu na lotu.

19 Me sauba kau tusuvanigo na kii na Verana God i gotu. Ma na omea igoe ko soria i lao eni, minau sauba kau sorigotoa i baragata. Ma na omea igoe ko nusia i lao eni, minau sauba kau nusigotoa i baragata.”

20 Ma Iesu e parovatavigira gana duli kara tau tsarivulagi vania ke kesa laka aia nogo na Mesia.

*A Iesu e Katevulagia Nina Rota Ma na Mateana
(Marko 8:31-9:1; Luka 9:22-27)*

21 Me tuu tana tagu ia me baa, ma Iesu e tuturiga na gini goko maka vanigira gana duli tana rongona na mateana, me tsaria, “Niqu aqo nomoa kau vano i Jerusalem, mi tana kau rota loki tana limaqira na tinoni loki, migira goto na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa. Me sauba kara matesiau, mi muri tana tolunina bongi, minau sauba kau maurivisitugua tania na mate.”

22 Ma Petero e tu baa, me raqaligia a Iesu, me tuturiga na tosasaga vaniana. Me tsaria, “!Ko laka na tsarivaganana ia Taovia! !E utu saikesa God ke tamia ke laba vaga vanigo!”

23 Ma Iesu e pilovisu me tsarivania a Petero, “!Ko vanoligi taniau Satan! Mo ko laka na tongo vaniaqu na nauana na omea na Tamaqu e pedenogoa vania. Rongona nimu papada igoe ara tau talumai i konina God. Ara talumai moa tana tinoni lee.”

24 Ma Iesu e goko vanigira sui gana duli me tsaria, “Ti vaga ke kesa ke ngaoa ke tsarimuriqu inau, ma nina aqo ke pea segenina, me ke kalagaia nina gai ulutaligu, me ke tsarimai i muriqu.

²⁵ Rongona asei moa ti vaga ke padaloki sosongolia na maurina segeni, me sauba aia ke nangalilea. Masei ti vaga ke bisaa na maurina segeni tana rongoqu inau, maia sauba ke adivisua.

²⁶ ?Eo, me laka nagua sauba ke pelua kesa tinoni ti ke ngaoa ke managana, me ke tamanina na barangengo popono, me ke nangalilea na maurina segeni? E tagara goto kesa na omea tugua ke volivisuginia na maurina.

²⁷ Rongona na Dalena Tinoni sauba ke visumai tana mararana na Tamana, kolugira nina angelo. Maia sauba ke saupeluna vanigira pipi tinoni tatasa, atsalina na matena niqira aqo ara naua tana mauriqira.

²⁸ Au tsaria na manana vanigamu, laka ara totu visana ieni kalina ia, me sauba kara tau vati mate moa igira, poi kara sanga na reiana na Dalena Tinoni kalina aia ke visumai vaga na Taovia Tsapakae.”

17

*E Oli na Rereina a Iesu
(Marko 9:12-13; Luka 9:28-36)*

¹ Me ono moa na dani i muri, ma Iesu e aditugira a Petero mi kaira na tamatasi a Iakobo ma Ioane. Mara tu dato kesa tana vungavunga katsi. Mi tana ara tu totu segeni.

² Mara tu momoro moa tugira, me tavongani oli na rereina a Iesu: na ngorana e maka vaga na aso, me seremaka na polona.

³ Mi tugira gana duli a Iesu ara tu morosikaira a Moses ma Elija ara ka gogoko kolua a Iesu.

⁴ Me tuu a Petero me tsarivanja a Iesu, “!Taovia, e dou sosongo rago na totu ieni! !Ti vaga ko tami igoe, me sauba inau kau logoa ke tolu na babale ieni. Ke kesa vanigo igoe Taovia, me ke kesa vania a Moses, me ke kesa vania a Elija.”

⁵ Me gogoko vaga moa aia, me laba kesa na parako marara, me ungasitugira. Me tangi kesa na goko i laona na parako me tsaria, “! Iani na Dalequ galugaluve, au reingao sosongolia, kamu rongomia na gokona!”

⁶ Mi kalina tugira gana duli a Iesu ara tu rongomia na tatangina na goko vaga ia, mara tu matagu mate, mara tu taotsuporu.

⁷ Ma Iesu e mai tu koniqira, me peletugira, me tsaria, “!Kamu tu tuu! !Kamu tu laka na matagu!”

⁸ Mara tu morokae, mara tu tau reia kesa, a Iesu segenina moa tana.

⁹ Mi kalina ara tu tsunamai i sautu, ma Iesu e parovatavitugira me tsaria, “Kamu tu laka goto na tsarivaniana ke kesa, tana rongona na omea vaga amu tu vasini morosia, poi ke tsau kalina inau na Dalena Tinoni, kau maurivisutugua tania na mate.”

¹⁰ Mi tugira gana duli ara tu veisuaa a Iesu, “?Rongona gua ti igira na tarai na Ketsa ara tsaria laka nina aqo nogo a Elija ke ida ke visumai talu?”

¹¹ Ma Iesu e tsaria, “Eo, e mana nomoa laka nina aqo nogo a Elija ke ida ke visumai talu, me ke vangarau manogatigira na omea sui.

¹² Minau au tsarivanigamu: a Elija aia e labamai sui nogo, migira na tinoni ara tau moa reigadovia. Mara naulevolevo vania, vaga tana niqira padangao segeni moa igira. Me sauba kara nauvaganana goto vaniau inau na Dalena Tinoni.”

13 Mi tana tugira gana duli ara tu vasini padagadovia laka a Iesu e gini goko vaga vanitugira tana rongona nogo a Ioane Batista.

*A Iesu e Maurisia Kesa na Baka Mane E Totuvia na Tidao Seko
(Marko 9:14-29; Luka 9:37-43a)*

14 Mi kalina tugira ara tu maitsau tugua i koniqira na toga, me kesa na mane e mailaba i konina a Iesu, me tsunatatuturu i matana, me gudato me tsaria,

15 “!Taovia, ko galuvea na dalequ mane! E tsodoboo, me rotasi sosongolia kiki, me gini tau kuti na puka i laona na lake, mi laona na koo goto.

16 Au adimaia vanigira nogo gamu duli igoe, mara tau tangomana na maurisiana.”

17 Me tsaria a Iesu, “!Tinoni vanga vo tutuni igamu, me tabaru sosongo nimui sasaga! ?Ke oka koegua sagata kau totu i konimui? ?Me ke oka koegua goto kau berengiti kolugamu? !Adimaitsakua ieni na baka mane ia!”

18 Ma Iesu e ketsalia na tidao, maia e rutsuligi tania na baka. Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, na baka e mauridoutugua.

19 Mi kalina ara totu segeniqira a Iesu migira gana duli, migira ara veisuaa a Iesu, “?Rongona gua te e gini utugana vanigami na tsialigiana na tidao tania na baka ia igami?”

20 Ma Iesu e tsarivanigira, “Rongoina e tau susuliga dou nimui tutuni. Inau au tsarivanigamu, atsa moa ti nimui tutuni ke tetelo lee vaga kesa na piuna na gai, me sauba ke tugua kamu ketsalia na vungavunga garia, ‘!Ko tavuti tania ieni, mo ko ba tuu tagaria!’ me sauba manana nomoa ke tavutiligi me ke vano. Me ti vaga kamu tutuniqu manana inau, me sauba ke tagara goto ke kesa na omea ke utugana vanigamu.

21 Ma na vatana na tidao vaga e totuvia na baka mane ia, na nonginongi kolu vitoa nomoa ti ke kesa ke gini tangomana na tsialigiana ia.”

*A Iesu e Gini Goko Tugua Tana Rongona na Mateana
(Marko 9:30-32; Luka 9:43b-45)*

22 Mi kalina igira gana duli ara mai saikolu sui i Galilii, ma Iesu e tsarivanigira, “E varangi nogo kara sauligiau inau na Dalena Tinoni i limaqira na tinoni seko,

23 migira sauba kara labumatesiau. Mi tana tolunina bongi i muri, minau sauba kau maurivisutugua tania na mate.”

Mi tana igira gana duli ara gini melu sosongo.

Na Tsoni Qolona na Takesi Matena na Vale Tabu

24 Mi kalina a Iesu migira gana duli ara maitsau i Kapernaum, migira na mane aditakesi matena na Vale Tabu ara mailaba i konina a Petero, mara veisuaa, “?Egua gamui Tarai, laka e dona ke tsonia nina qolo na takesi matena na Vale Tabu?”

25 Ma Petero e tsaria, “Eo, e dona ke tsonia.”

Mi kalina a Petero e maisage i vale, ma Iesu segenina nogo e ida na goko, me veisuaa a Petero, “?Simone, nagua o pada igoe? ?Laka ase i igira e tugua kara tsonia na qolona na takesi vanigira na taovia tsapakae ni barangengo? ?Igira nogo gaqira verakolu segeni, se na tinoni na vera tavosi?”

26 Ma Petero e tsaria, “Igira nogo na tinoni na vera tavosi.”

Ma Iesu e tsaria, “Me ti e vaga ia, me tau kilia igira gaqira verakolu segeni nogo kara tsonia na qolo na takesi vanigira.

²⁷ Eo, me dou moa, e tau moa dou ka sekolia na tobaqira na tinoni girani. Ko votu moa tana reku kalina ia, mo ko tsonitsunaa nimu bari. Ma na kesanina tavina tsetse ke gaosigo, mo ko mangangasia na mangana. Me sauba ko reia i laona na qolo e tugua na voliginiana ka nida takesi matena na Vale Tabu kaita. Maia nogo ko adia mo ko baa mo ko gini takesi ka mateda.”

18

Laka Asei Nomoa e Tsapakae Liuliu Baa Tana Verana God
(Marko 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ Mi tana tagu ia, migira gana duli a Iesu ara mai i konina, mara veisuaa, “?Laka ase i nomoa e tsapakae liuliu baa tana Verana God?”

² Ma Iesu e soamaia kesa na baka tetelo, me turuvaginia i mataqira sui me tsaria,

³ “Inau au tsarivanigamu na manana, laka ti kamu tau olia na sasagamu, ma kamu lia mala vaga na baka tetelo iani, me sauba e utu saikesa vanigamu kamu sage tana Verana God.

⁴ Asei moa ke tsunali segenina vaga na baka tetelo iani, aia nogo e tsapakae liuliu baa tana Verana God.

⁵ Masei goto ti vaga ke soalakadoua kesa na baka tetelo vaga iani tana asaqu inau, maia e soalakadouau goto inau.

Na Tubulaginiaqira na Tinoni Tavosi
(Marko 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ “Ti vaga ke kesa ke tsukia me ke gini tubulagi sa vidaqira na tetelona vaga girani, me ke nangalileginia nina tutuni tana rongoqu inau, me dou baa vania na tinoni vaga ia ti kara kurua na vatu loki i liona, ma kara tsoni luvusia i laona na maorodo.

⁷ !E seko sosongo nomoa na barangengo, rongona e tau kuti na laba sailagi i laona na omea e dona ke sekoligira na tinoni, ma kara nangalileginia niqira tutuni! Me utu nomoa ke kuti na laba sailagi na omea vaga gira. !Me ke seko sosongo baa vania aia e nausautuna te ara gini laba na sasi!

⁸ “!Me ti vaga na limamu se na tuamu ke raqago tana sasi ti o nangalileginia nimu tutuni, me dou ti ko kavikutia mo ko tsoniligia! Tagara, me dou baa vanigo moa na sage tana mauri saliu kolua kesa lee moa tabana na limamu, se kesa lee moa tabana na tuamu, liusia baa ti kara ka totu popono dou sui vanigo kaira ruka na limamu ma na tuamu, mo ko tsuna kolukaira sui tana lake e vo sui na iruna.

⁹ !Me ti vaga ke kesa tabana na matamu ke raqago tana sasi ti o nangalileginia nimu tutuni, me dou ti ko putsulia mo ko tsoniligia! Tagara, me dou baa vanigo moa na sage tana mauri saliu kolua kesa lee moa na tabana matamu, liusia ti kalina kara ka totu dou ruka sui na matamu, mo ko tsuna kolukaira sui tana lake e vo sui na iruna.

Na Gokolia Tana Rongona na Sipi E Nanga
(Luka 15:3-7)

¹⁰ “Ke reigamudou, kamu tau peagira na tetelona lee vaga girani. Au tsarivanigamu laka niqira angelo vaingaitao ara totu i baragata, mara morosi sailaginia na matana na Tamaqu i gotu.

11 Rongona inau na Dalena Tinoni au gini mai ti kau lavegira igira ara tova, ma kau adivisugira. *

12 “?Ma nagua amu pada igamu? ?Ti vaga kesa na mane, maia e tamanigira kesa sangatu nina sipi, me kesa na vidaqira ke nanga, me laka nagua sauba ke naua? Sauba nomoa aia ke mololegira talu igira siu sangavulu siu na sipi tavosi tana nauna ara mutsamutsa, maia ke vano talu na laveana aia na sipi e nanga,

13 poi tsau kalina ke tsodovulagia. Minau au tsarivanigamu, sauba aia ke mage loki sosongo baa matena aia kesa lelee moa na sipi e nanga me reivulagitugua, liusia baa na mateqira ara siu sangavulu siu igira ara tau nanga.

14 Me atsa vaga saikesa goto nina aqo na Tamamui i baragata. Aia e tau saikesa padangaoa ke nanga lee ke kesa vidaqira na tetelona vaga girani.

Ti Ke Sasi Vanigo na Tasimu Ko Baa Mo Ko Totosasaga Vania

15 “Ti vaga kesa na kulamu ke nausasilu vanigo kesa na omea, me dou ti igoe ko baa mo ko laba dou i konina, mo ko tusuvulagi dou vania ta nagua aia e nausasilu vanigo. Mo ko baa dodo moa i konina, mi kagamu segeni moa kamu ka gini vaigokovigi. Ti vaga aia ke rongomivatavigo, me dou. Mi tana igoe o gini adivisua na kulamu i konina God.

16 Me ti vaga aia ke sove na rongomiamu, me dou ti ko baa mo ko adigotoa ke kesa se ke ruka na tinoni tavosi kolugo, mi kaira kara ka sanga na rongomiana ka nimui goko kagamu tabana mi tabana, vaga ara marea tana Mamare Tabu na nauana.

17 Me ti vaga aia ke sove goto na rongomikaqira kaira, mi tana igoe ko baa mo ko tatamangana na omea sui vania na saikolu na tinoni tutuni. Mi tana susuina, ti vaga aia ke sove goto na rongomiaqira igira tana saikolu na tinoni tutuni, mi tana, migira kara tuu ma kara tsonitsunaa tania niqira saikolu, maia ke totu saikesa i taba, vaga nogo ti aia na ponotoba se na mane aditakesi.

18 “Inau au tsarivanigamu, laka ti na omea igamu kamu soria i lao eni, minau sauba kau sorigotoa i baragata. Ma na omea ti igamu kamu nusua i lao eni, minau sauba kau nusigotoa i baragata.

19 “Me kesa goto na omea inau kau tsarivanigamu: laka ti vaga kalina kara ka ruka i laomui kara ka pata tana nongiana God kesa na omea, me sauba nomoa na Tamaqu i gotu ke tusuvanikaira na omea ara ka nongia i konina.

20 Rongona i tana kara totusai ruka se tolu na tinoni tana asaqu inau, minau goto sauba kau totusai kolugira i tana.”

Na Gokolia Tana Rongona Na Maneaqo e Tau Dona na Padaleana nina Sasi na Kulana

21 Me tuu a Petero, me mai me veisuaa a Iesu, “?Taovia, ti vaga na tasiqiu ke totu matengana na nauseko vaniaqu, me laka sauba ke visa kalina inau kau padalevania nina sasi? ?Ke vitu kalina?”

22 Ma Iesu e tsarivania, “Tagara, ke tau vitu moa kalina. Ke vitu sangavulu kalina vitu.

23 Rongona na Verana God i baragata e vaga moa kesa na taovia loki e ngaoa laka ke vilekea na loaqira nina maneaqo sui.

* **18:11 18:11** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 11.

²⁴ Mi kalina aia e pada ke tuturiga nina aqo na vilekeana, mara adimai vania kesa na mane e gini loaga i konina kesa na mola na qolo.

²⁵ Maia nina maneaqo, e tau tamanina na qolo e tugua ke volivisuginia na omea e gini loaga i konina gana taovia. Mi tana ma gana taovia e tuu, me raigira laka kara tsabiria na maneaqo ia, kolu tauna ma na dalena, ma nina omea sui e tamanina. Mi tana ti ke gini laba na qolo ke tugua na volivisuana na loana.

²⁶ Ma na maneaqo ia e tsunatuturu i matana gana taovia me ngasua, '!Au nongigo Taovia, ti ko berengiti mo ko pituau talu! Minau sauba kau volivisugira vanigo pipi nimu omea sui.'

²⁷ Mi tana, maia gana taovia e galuvea nina maneaqo, me luvusilea vania moa na loana, me moloa ke vano.

²⁸ "Mi kalina aia e vano, mi sautu e tsodoa kesa gana aqokolu, maia e loaga i konina ia visana lelee moa na qolo. Maia e tuu, me tangoli bingia na liona, me tsarivania, '!Migoe ko tuguvisugira vaniau tsaku niqu qolo o gini loaga i koniqu inau!'

²⁹ Ma gana aqokolu na mane ia e tsunatuturu i matana, me nongia, '!Ko berengiti mo ko pituau talu! Sauba moa kau volivisua vanigo.'

³⁰ Maia e sove goto na rongomiana gana aqokolu, te e tuu moa, me tsonia gana aqokolu tana vale sosori, poi tsau ke tsonia na matena sui na loana i konina.

³¹ Mi kalina igira visana na maneaqo tavosi ara reia aia e nauvaganana ia mara gini beke sosongo. Mara baa, mara tatamanga vania gaqira taovia pipi na omea sui e laba.

³² Ma na taovia loki e tuu, me soavisutugua nina maneaqo aia e pede idanogoa, me tsarivania, '!Maneaqo seko lee igoe! Inau au luvusile vanigo moa na matena popono na loamu i koniqu, rongona igoe segenimu nogo o nongiau kau nauvaganana vanigo.

³³ Ma nimu aqo goto igoe ti ko galuvelea vaganana goto ia gamu aqokolu, vaga nogo inau au galuvelego nogo igoe.'

³⁴ Mi tana e gini momosa sosongo tobana na taovia loki, te e tuu me tsonia nina maneaqo i laona na vale sosori, i tana kara rotasia poi ke tsonisua na matena popono na loana."

³⁵ Mi tana susuina, ma Iesu e tsariivagainana vanigira, "Na Tamaqu i baraigata sauba ke nauvaigainana vaniigamu goto igamu, ti kamu tau padalea i tobamui na sasi ara nauvaniigamu igira na kulamui."

19

A Iesu e Totosasaga Vanigira Tana Rongona na Vaitsonitsunagi (Marko 10:1-12)

¹ Mi kalina a Iesu e sui na gini goko na omea vaga gira, maia e mololea i Galili, me visu baa tana na vovotana na kao ni Judea, tabana baa na Koo Jordan.

² Ma na toga danga ara tsarimurina, maia e maurisigira na lobogu sui ara totu tana.

³ Mara visana na Parisii ara ngaoa laka kara tubulaginia a Iesu, te ara mai i konina, mara veisuaa, "Laka tana nida Ketsa igita e tamivania kesa tinoni ke tsonitsunaa na tauna, atsa moa ti sa rongona koegua?"

⁴ Ma Iesu e gokovisu me tsaria, “?Laka amu tau vati tsokoa moa tana Mamare Tabu i tana ara marea laka tu mai nogo tana tuturigana, aia God e vusagira na tinoni, na mane ma na daki?”

⁵ Ma God e tsarigotoa, ‘Aia nogoria na rongona ti nina aqo na mane ke mololekaira tamana ma tinana, me ke maurisai kolua na tauna, mi kaira ruka kara ka lia kesa moa.’

⁶ Me vaga ia, mi kaira ara ka tau nogo ruka. Ara ka kesa moa. Na omea God e sorisainogoa, tau nina aqo na tinoni ke nusivotaa.”

⁷ Migira na Parisii ara veisuaa a Iesu, “?Me ti e vaga ia, ma na matena gua ti a Moses e moloa na ketsa na tamivaniana na mane ke sau vania na tauna na mamarena na tsonitsunana, me ke tsonitsunaa?”

⁸ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “A Moses e gini sauvanigamu na tami na tsonitsunana na taumui, tana rongona moa igamu na mane amu lova kakai sosongo, me utu na sasaniamui. Mi tana tuturigana, kalina God e vusagira na tinoni, na mane ma na daki, e tau vaga ia.

⁹ Minau au tsarivanigamu, ti vaga kesa na mane ke tsonitsunalea moa na tauna, mau tau gini goko na tauga tau mana, na mane vaga ia e kiboga, ti vaga aia ke taugagotoa kesa na daki tavosi.”

¹⁰ Migira gana duli ara tsarivania a Iesu, “Me ti ke vaga ia, me dou baa vanigita moa ti ka tau tauga.”

¹¹ Ma Iesu e tsarigotoa, “Na goko vaga iani, na tau tauga, e tau kalegira pipi tinoni. E kalegira moa igira God e viligira ke gado i konigira.

¹² Rongona ara visana tinoni e utu kara gini tauga, rongona e tau dou na kokoraqira tuu kalina ara botsa. Me visana tinoni ara gini tau tauga, rongona moa tana niqira aqo na tinoni ara sekolia na kokoraqira. Mara visana ara kili segeniqira kara tau tauga, rongona kara gini aqo moa vania na Verana God. Masei ti ke pada laka e tau utu vania na muriana niqo goko iani, ma nina aqo ke muria.”

*A Iesu e Tabugira na Baka Tetelo
(Marko 10:13-16; Luka 18:15-17)*

¹³ Visana tinoni ara adimaigira na baka tetelo vania a Iesu, rongona aia ke moloa na limana i lovaqira, me ke nonginongi vanigira. Migira gana duli ara reia ara nauvaganana ia, mara galegira.

¹⁴ Ma Iesu e tsaria, “Kamu tamigira na baka tetelo kara mai i koniqo, ma kamu laka na tongo kapusiaqira. Rongona na Verana God i gotu e totu vanigira nogo na vaganana girani.”

¹⁵ Ma Iesu e moloa limana i lovaqira, mi muri maia e tuu, me moloilegira me vano.

*Na Mane Vaolu Me Tamanina Danga na Omea
(Marko 10:17-31; Luka 18:18-30)*

¹⁶ Kesa dani e kesa na mane e mai konina a Iesu me veisuaa, “?Tarai, laka na aqo dou gua goto kau naua inau ti kau gini tangomana na tsauliana na mauri saliu?”

¹⁷ Ma Iesu e gokovisu me tsaria, “?Egua te o veisuaginiau inau tana rongona nagua e dou? Ma God segeni moa e dou. Me ti ko ngaoa na sage tana mauri saliu, ma nimu aqo ko murigira na ketsa sui.”

¹⁸ Maia e veisuaa a Iesu “?Ma na ketsa gua?”

Ma Iesu e tsarivania, “Laka na labumatesi tinoni; laka na kiboga; laka na komi; laka na keli seko vaniana kesa;

¹⁹ ko kukuni tanikaira na tamamu ma na tinamu; mo ko galuvegira na tinoni sui vaga igoe o galuve segenimu.”

²⁰ Ma na mane vaolu e gokovisu vania a Iesu me tsaria, “Inau au murigira sui nogo na ketsa vaga gira. ?Ma nagua moa goto e kilia kau naua?”

²¹ Ma Iesu e tsarivania, “Ti vaga igoe o ngaoa ko doulaka saviliu, ko baa mo ko tsabirigira pipi nimu omea sui o tamanina, mo ko adigira na qolona, mo ko gini vangalaka vanigira na tinoni ara tau tamanina sa omea, migoe sauba ko gini tamanina na omea danga i baragata. Mi muri ti igoe ko mai mo ko tsarimuriqu inau.”

²² Mi kalina na mane vaolu ia e rongomia na goko vaga ia, me gini melu sosongo tobana, me tuu moa me vanoligi, rongona e tamanina na omea danga sosongo.

²³ Me tuu a Iesu, me tsarivanigira gana duli, “Inau au tsaria vanigamu, sauba ke kakai sosongo vania na tinoni e tamanina danga na omea na sage tana Verana God i gotu.

²⁴ Mau tsarigotoa: e lakagana dodo baa vania kesa na kamelo ke tsuku tsapatugu tana ovana na nila na tsukipolo, liusia baa ti kesa na mane e tamanina danga na omea ke sage tana Verana God i gotu.”

²⁵ Mi kalina igira gana duli ara rongomia na goko vaga ia, mara gini novo loki, mara veisuaa a Iesu, “?Me ti ke vaga ia, masei sagata nomoa sauba ke tangomana na sage tana mauri saliu?”

²⁶ Ma Iesu e moro tatavata baa i koniqira gana duli, me tsarivanigira, “Na omea iani e utugana sosongo vanigira na tinoni. Me tagara kesa na omea ke utugana vania God.”

²⁷ Me tuu a Petero me tsaria, “Ko reia Taovia, igami ami mololegira nimami omea levo sui, mami tsarimuriimu nogo igoe. ?Ma nagua sauba kami tamanina igami?”

²⁸ Ma Iesu e tsaria, “Inau au tsaria na manana vanigamu: kalina God ke vaolusigira na omea sui, minau na Dalena Tinoni sauba kau totukae tana sasaqu, mi tana igamu goto na sangavulu ruka gaqu duli inau, sauba kamu totukae goto tana sasamui, ma kamu sanga na pedeaqira na sangavulu ruka na duli ni Israel.

²⁹ Masei ti ke mololegira na valena, ma na tasina, ma na vavinena, ma na tamana, ma na tinana, ma na dalena, ma nina uta tana rongoqu inau, maia sauba ke tamanina kesa sangatu liusia na dangana, me ke tamanina goto na mauri saliu.

³⁰ Mi tana sauba igira na dangana ara ida kalina eni, sauba kara palamuri, migira na dangana ara palamuri kalina eni, sauba kara palaida.”

20

Na Gokolia Tana Rongona Na Mane Ara Aqo Tana Uta

¹ Ma Iesu e tsarivanigira na gokolia iani: “Na Verana God i gotu e vaga kesa na mane e tamanina kesa nina uta. Me kesa dani, maia na tamanina na uta e tuu tana matsaraka bongibongi, me vano lavegira visana tinoni kara aqo tana nina uta.

² Maia e vekea ke tusuvanigira na vovolina na aqo kesa dani. Migira ara tami. Me mologira kara vano aqo tana nina uta.

³ Maia e visu goto tana siu na aso i matsaraka, me ba tsau tana nauna gana na maketi, me tsodogira visana na tinoni ara tototu lee tana.

⁴ Maia e tsarivanigira, 'Igamu goto kamu ba sanga na aqo tana niquta. Minau sauba kau voligamu vaga e ulagana.'

⁵ Migira goto ara tuu, mara vano sanga na aqo. Mi tana niaso vota, mi tana tolu na aso murina na niaso, maia e nauvaganana atsa goto.

⁶ Me tsau tana varangi na tsege na aso tana ngulavi, maia e ba tugua tana nauna ara maketi, me tsodogira goto visana na mane ara tototu lee moa tana. Maia e veisuagira, 'Egua igamu, te amu tototu lee vaga ia na dani popono ieni?'

⁷ Migira ara tsaria, 'Rongona e tagara kesa ke raiginigami na nauvaniana sa nina aqo.' Ma na tamanina na uta e tsaria, 'Vaga ia, me dou ti igamu goto kamu ba sanga na aqo tana niquta.'

⁸ "Mi kalina e tsau tana ngulavi, ma na tamanina na uta e ketsalia na mane e reitutugugira nina maneaqo, me tsarivania, 'Ko baa, mo ko soamaigira igira na tinoni ara aqo tana niquta, mo ko voligira na matena niqira aqo. Ko tuturiga i koniqira igira au soagira murimuri, me ke sui i koniqira igira au soagira idaida.'

⁹ Migira na mane ara tuturiga na aqo tana tsege na aso i ngulavi ara mai, mara adia na qolo na vovolina kesa dani popono na aqo.

¹⁰ Mi kalina igira ara ida na aqo ara mai, mara pada laka sauba ngatsu kara adia ke danga liuliu baa na qolo. Miava, migira goto ara adia na qolo na vovolina kesa moa na dani na aqo.

¹¹ Ara adia niqira qolo, mara tuturiga na goko ngulungulu vaniana na tamanina na uta, mara tsaria,

¹² 'Igira ara mai murimuri tana aqo, e kesa lelee moa na aso ara aqo. !Migami ami gini rota na aqo tana aso papara na dani popono, migoe o voligira igira atsa kolugami moa igami!'

¹³ "Maia na tamanina na uta e gokovisu me tsarivania kesa vidaqira, 'Kulaqu ko rorongu. Inau au tau nomoa peqogo. ?Laka igoe o tau nogo tami tana idana na adiana na vovolina kesa dani na aqo na matena nimu aqo tana niquta?'

¹⁴ Baa, ko adia nimu qolo, mo ko vano. Inau au ngaoa na tusuvaniana na mane iani aia au soa murimuria, na dangana na qolo atsa vaga au tusuvanigo nogo igoe.

¹⁵ ?Egua, laka e tau goto vaniau na muriana niquta papada tana niquta qolo segeni? ?Se laka igoe o gini masugu moa rongona inau au vangaalaka? "

¹⁶ Ma Iesu e suilavaginia nina gokolia vaga iani: "Eo, igira ara muri tsotsodo kalina eni, sauba kara palaida, migira ara ida tsotsodo kalina eni, sauba kara palamuri."

*Na Tolunina Kalina a Iesu e Goko Tana Rongona na Mateana
(Marko 10:32-34; Luka 18:31-34)*

¹⁷ Mi kalina a Iesu migira gana duli ara vavano i Jerusalem, mi sautu e soaligigira na sangavulu ruka gana duli, me goko dodo vanigira me tsaria,

¹⁸ "Kamu rorongu. Igita a vano i Jerusalem. Mi tana inau na Dalena Tinoni, sauba kara sauligiau i limaqira igira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa.

¹⁹ Migira sauba kara pedematesiau, mi muri ma kara moloau i limaŋira na tinoni ponotoba. Migira sauba kara gilugaŋu, ma kara ramitsiau, ma kara pogaaŋu tana ɡai ulutaligu. Mi tana tolunina bongi i muri, minau sauba kau maurivisutugua.”

A Iakobo ma Ioane Ara Ka Ngaoa Kara Ka Totu Tsapakae Tana Verana God

(Marko 10:35-45)

²⁰ Me labamai ka tinaŋira na dalena a Sebedi kolukaira na dalena, me tsuna tuturu i matana a Iesu laka ke nongia kesa na omea.

²¹ Ma Iesu e veisuaa, “?Nagua o ngaoa igoe?”

Ma na daki e tsaria, “Taovia au ngaoa ko veke dou vaniau laka ruka na daleŋu karani, kara ka totu kesa tana madoamu, me kesa tana maulimu, tana veramu kalina igoe ko taovia tsapakae.”

²² Me goko a Iesu vanikaira ruka na dalena na daki ia me tsaria, “I kagamu amu ka tau donaginia nagua amu ka nongia i koniŋu. ?Egua, laka e tugukagamu na sanga inuviana na tseu na rota vaga inau sauba kau inuvia?”

Mara ka tsaria, “Eo, e tugukagami.”

²³ Ma Iesu e tsarivanikaira, “Eo, sauba manana kamu ka sanga na inuviana niŋu tseu na rota. Me tau moa niŋu aŋo inau na pedeana ase i masei ke totu tana madoaŋu mi tana mauliŋu. Aia segeni moa na Tamaŋu nina aŋo na pedeana ase i ke totu tana nauna vaga ia.”

²⁴ Mi kalina igira na sangavulu tavosi ara rongomia na omea vaga ia, mara gini kore vanikaira na tamaitasi kaira.

²⁵ Ma Iesu e tuu, me soaimaiigira sui gana duli i konina, me tsariiivaniigira, “Igamu amu dona nogo laka igira ɡaŋira taovia igira na tinoni ponotoba, ara dona sosongo na moloketsa mamava vaniaŋira niŋira tinoni. Migira goto na tinoni loki, ara dona na rai sosongoliaŋira niŋira tinoni.

²⁶ Migamu, na sasaga vaga ia, ke laka saikesa na laba i laomui. Me ti vaga ke kesa vidamui igamu ke ngaoa ke tsapakae i laomui, ma nina aŋo ia ke lia mala nimui maneaŋo moa.

²⁷ Me ti vaga ke kesa i laomui ke ngaoa ke ida, ma nina aŋo ia ke lia mala nimui tseka moa.

²⁸ E vaga nogo au naua inau. Inau na Dalena Tinoni au tau gini mai rongona igira na tinoni kara aŋo vaniau. Tagara. Au sulungana mai rongona inau kau aŋo vanigira igira, ma kau saua na mauriŋu na suivisuginiaŋira na tinoni danga.”

A Iesu e Maurisikaira Ruka na Koko

(Marko 10:46-52; Luka 18:35-43)

²⁹ Mi kalina a Iesu migira gana duli ara mololea i Jeriko, migira na toga ara tsatsari moa.

³⁰ Mara ka ruka na mane koko ara ka totu ligisana na sautu, mara ka rongomia laka a Iesu e liumai i tana. Mara ka tuturiga na guu mara ka tsaria, “!Dalena David, ko galuvekagami!”

³¹ Ma na toga ara galekaira, mara tsarivanikaira kara ka mui dodo. Mi kaira ara ka gu loki goto baa, mara ka tsaria, “!Dalena David, ko galuvekagami!”

³² Ma Iesu e tuu, me soakaira, me veisuakaira, “?Nagua amu ka ngaoa kau naua vanikagamu?”

³³ Mara ka tsaria, “!Taovia, ami ka nongigo igoe ko naua ma kami ka moro!”

³⁴ Ma Iesu e galuvekaira, me pelea ka mataqira. Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, e moro ka mataqira, mara ka tsarimurina a Iesu.

21

A Iesu e Sage Mala Taovia i Jerusalem

(Marko 11:1-11; Luka 19:28-40; Ioane 12:12-19)

¹ Mi kalina a Iesu migira gana duli ara maitsau varangisia i Jerusalem, mara liu i Betpage tana Vungavunga Olive. Mi tana a Iesu e molovanokaira ruka gana duli, kara ka idavano tana vera tabana baa.

² Me tsarivanikaira, “Baa, ma kamu ka ba laba tana vera tagaria, mi tana sauba kamu ka reia kesa na asi ara soria tana kolua na dalena. Ma kamu ka nusikaira, ma kamu ka tudumikaira mai vaniau ieni.

³ Me ti vaga ke veisuakagamu ke kesa, ma kamu ka tsarivania laka ‘Na Taovia e ngaoa.’ Maia sauba ke tamikaira tsaku vanikagamu.”

⁴ E gini laba na omea vaga ia ke gini manatovu na omea e katemainogoa na propete kalina aia e tsaria:

⁵ “Tsari vaganana vanigira na tinoni ni Sion,

Kamu reia baa aia nimui taovia tsapakae e maimai.

E molotsunali segenina, me totukae

i gotuna na asi daki e dulikolua na dalena.”

⁶ Mi kaira ara ka vano, mara ka naua na omea sui vaga a Iesu e raiginikaira.

⁷ Ara ka adimaia na asi kolu dalena, mara ka tsaboa ka poloqira i gotuna, ma Iesu e dato i gotuna.

⁸ Ma na toga na tinoni ara tsabogotoa na poloqira tana sautu. Migira na dangana ara kavigira na gabana na gai, mara tsaboginia na sautu.

⁹ Migira na toga ara idaida vania a Iesu tana sautu, ma na toga ara tsatsarimai i murina. Migira sui ara tuturiga na gugu dato, mara tsaria, “!Soalokia na Dalena a David! !Ka soadoua aia e labamai tana asana na Taovia! !Ka soalokia God!”

¹⁰ Mi kalina a Iesu e sage i Jerusalem, ma na vera popono ara qururutsau mara veisuaa, “?Laka ase i vaga ngana?”

¹¹ Migira na toga ara maimai kolua a Iesu ara tsaria, “Iani a Iesu aia na propete, e talu i Nasaret tana Galili.”

A Iesu e Tsiagira na Mane Tsabiri Tania na Vale Tabu

(Marko 11:15-19; Luka 19:45-48; Ioane 2:13-22)

¹² Ma Iesu e sage i laona na Vale Tabu, me tsiarutsumigira i tano igira sui ara tsabiri, migira ara vovoli i laona na Vale Tabu. Me tsoni tsetsekarasigira niqira bela na mane oliqolo, ma niqira pava na manitotu igira ara tsabiri kulukulu.

¹³ Me tsarivanigira, “Ara marenogoa tana Mamare Tabu laka God e tsaria, ‘Na Valequ inau, na vale na nonginongi.’ !Migamu, amu nauginia vaga moa ti na vatulumaqira na tukatso!”

¹⁴ Migira na koko ma na tuamatea ara mai i konina a Iesu i laona na Vale Tabu, maia e maurisigira sui.

¹⁵ Migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa ara gini kore loki sosongo kalina ara reia a Iesu e naugira na omea loki vaga gira, mara

rongomigira goto na baka ara viri guu i laona na Vale Tabu mara tsaria, “!Ka soalokia na Dalena a David!”

¹⁶ Migira ara tuu, mara veisuaa a Iesu, “?Laka o tau rongomia igoe na omea vaga ara tsaria na baka girani?”

Ma Iesu e tsaria, “Eo, au rongoimiigira rago. ?Me laka igamu amu tau vati tsokoa moa tana Mamare Tabu na goko vaga iani? ‘Igoe nogo o sasaniiigira dou na baka pasa ma na meomeo na tsoniikaeamu.’ ”

¹⁷ Ma Iesu e mololegira tana, me vano i Betani. Me ba totu i tana na bongi popono.

A Iesu e Vealaginia Kesa na Gai Me Mate

(Marko 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Mi tana matsaraka na dani ngana, ma Iesu e vivisu i Jerusalem, mi sautu e vitoa.

¹⁹ Me morosi baa kesa na gai mutsamutsa e tuu ligisana na sautu. Me ba togavia vidana laka ti ke vua. Me tau reia sa vuana i konina, na rauna lee moa. Maia e goko vania na gai me tsaria, “!Igoe na gai, sauba ke utu saikesa vanigo goto ko molovuamu!” Mi kalina tsotsodo nogo ia, ma na gai ia e tavongani mate lee.

²⁰ Migira gana duli ara reia na omea vaga ia, mara gini beke loki, mara veisuaa a Iesu, “?Laka nagua sagata e laba vania na gai ia, te e mate lee tsaku vaga sagata ia?”

²¹ Ma Iesu e tsaria, “Au tsaria na manana vanigamu: ti vaga kamu tutunina kakai, ma kamu tau goto tobaruka, me sauba kamu tangomana goto na nauana na omea vaga inau au naua vania na gai iani. Me tau laka na omea vaga moa ia. Me sauba goto ti kamu ketsalia na vungavunga garia, ma kamu tsarivania, ‘Ko tavutikae, mo ko ba tsoni segenimu i laona na tasi,’ me sauba nomoa ke laba vaga ia.

²² Ti kamu tutunina manana, me sauba kamu adia nagua sui moa amu nongia i konina God tana nimui nonginongi.”

Na Torogoko Tana Rongona Gana Mana a Iesu

(Marko 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Ma Iesu e sage visutugua i laona na Vale Tabu, me sasanigira na tinoni. Migira na taovia na lotu ma na tinoni loki ara mai i konina a Iesu mara veisuaa, “?Laka na mana gua o tamanina igoe, te o gini tangomana na nauana na omea vaga girani? ?Masei e tusuvanigo na mana vaga ia?”

²⁴ Ma Iesu e gokovisu me tsariivaniigira, “Inau goto sauba kau veisuaigamu igamu kesa moa na veisua. Me ti vaga igamu kamu tangoimana na tuguivisuana vaniau, mi tana ti inau kau tsariivaniigamu iava tana au adia na mana au aqosiiginiigira na omea vaga girani.

²⁵ Kamu tsarimai vaniau: ?Laka iava a Ioane e adia na mana gana na lesovitabu? ?I konina God, se i koniqira moa na tinoni lee?”

Mi tana, migira ara tuturiga na vaigokovigi segeniqira mara tsaria, “?Vaga ia, ma nagua sauba ka tsaria igita? Rongona ti vaga igita ka tsaria laka ‘E talu i konina God,’ maia sauba ke tsaria vanigita, ‘?Me ti ke vaga ia, me rongona gua ti igamu amu tau tutunina a Ioane?’

²⁶ Me ti vaga igita ka tsaria laka, ‘E talu moa tana tinoni lee,’ migita a matagunigira goto nagua sauba kara nauvanigita na toga popono girani, rongona igira ara tutunina sui nogo laka a Ioane e kesa na propete.”

²⁷ Mi tana, migira ara tugua moa nina goko a Iesu mara tsaria, “Ami tau goto dona igami.”

Ma Iesu e tsarivanigira, “Baa, me ti e vaga ia, minau goto, tagara kau tau tsarivulagia vanigamu, iava tana e talumai na mana inau au nauginigira na omea vaga girani.

Na Gokolia Tana Ka Rongoqira Ruka Na Baka Ma Ka Tamaqira

²⁸ “?Mi kalina ia, laka nagua amu pada igamu tana rongona na gokolia vaga iani? Kesa dani e totu kesa na mane, me tamanikaira ruka na dalena mane. Maia e baa, me tsarivanja na idana baka, ‘Dalequ, i dani eni au ngaoa igoe ko vano mo ko aqo tana uta.’

²⁹ Maia e tsarivanja tamana, ‘Dou, sauba kau vano.’ Maia e tau lelee vano me ke aqo tana uta.

³⁰ Mi muri, ma ka tamaqira e baa me reia kesa goto na dalena, me tsarivanigotoa na omea atsa vaga e tsarivaninogoa na tasina loki. Maia na baka e tsarivanja tamana, ‘Au sove.’ Mi muri, maia na baka e sove e padasavi me tuu, me vano aqo tana uta.

³¹ ?Baa, me laka ase i ka vidaqira kaira na dalena na mane ia, e naua na omea e ngaoa ka tamaqira kara ka naua?”

Migira ara tsaria, “Aia na rukanina baka.”

Ma Iesu e tsarivanigira, “Au tsaria na manana vanigamu, laka igira na mane aditakesi ma na rebi sauba kara ida tsotsodo vanigamu igamu, na sage tana Verana God.

³² Rongona kalina a Ioane Batista e mai nogo i konimui, maia e tusuvanigamu na sautu goto kamu muria. Migamu amu sove na tutunina. Migira moa na mane aditakesi ma na rebi, igira ara tutunina rago, mara olia niqira sasaga. Migamu, atsa moa ti amu reigira na mane aditakesi ma na rebi ara pilotoba nogo, migamu amu tau goto olia nimui sasaga, ma kamu tutunina.

*Na Gokolia Tana Rongoqira Na Mane Ara Reitutu Uta
(Marko 12:1-12; Luka 20:9-19)*

³³ “Ma kamu rongomi vatavia e kesa goto na gokolia. Kesa dani me totu kesa na mane e tamanina kesa nina uta loki. Maia e baa, me tsukaa kesa na itai i laona nina uta, gana kara aqosiginia na uaeni na vuana. Me barapolia, me tsaia na qilu gana na gotsana na vuana na itai, me ke lia na uaeni. Me logoa na kusudato, gana na togatoga. Mi muri, ma na tamanina na uta e tuu, me molovanigira visana na mane kara gini aqo, ma kara reitutugu vania nina uta. Maia e aligiri, me vano totu oka kesa tana vera ao.

³⁴ Mi kalina e tsau tana tagu na raranga na uta, maia na mane tamanina na uta e molovanogira visana nina maneaqo kara ba laba i koniqira igira ara reitutugu vania nina uta, ma kara adia i koniqira gana tuva na tamanina na uta.

³⁵ Mi kalina ara mailaba igira nina maneaqo na tamanina na uta, migira na reitutugu uta ara tuu, mara tangoligira, mara ramitsia kesa, mara labumatesia kesa, mara taigotoa kesa.

³⁶ Ma na tamanina na uta e molovanogira visana tavosi goto nina maneaqo, mara danga liusia tana idana. Migira na reitutugu uta ara nauvanigira vaga moa ara naua vanigira nogo igira ara mai ida.

³⁷ Mi tana susuina tsotsodo, maia na tamanina na uta e molovanoa na dalena segeni nogo ia, me padavaganana i tobana, 'Aia na dalequ segeni nogo inau, me sauba e tau utu igira kara kukuni tania.'

³⁸ Mi kalina igira na reitutugu uta ara reia baa na dalena segeni nogo na tamanina na uta e maimai, migira ara vaigokovigi segeniqira mara tsaria, 'Ida gita, ma ka labumatesia, ma ka tamanina igita nina omea sui!'

³⁹ Mi tana igira ara tuu, mara tangolia na dalena na tamanina na uta, mara surukeliligia tania na uta, mara labumatesia."

⁴⁰ Mi tana, ma Iesu e veisugira igira ara rongomia na gokolia ia, "'? Mi kalina na tamanina manana na uta ke labamai, ma nagua sauba ke naua vanigira igira ara reitutugu vania nina uta?'"

⁴¹ Migira ara gokovisu mara tsaria, "Sauba nomoa ke labumatesigira na tinoni seko vaga gira. E utu ke tagara. Me ke tuu, me ke tusuvanigira visana tinoni segeni kara reitutugu vania nina uta. Migira sauba kara tusudou vania gana tuva na vuana nina uta tana tagu na raranga."

⁴² Ma Iesu e tsarivanigira, "'?Megua, laka igamu amu tau vati tsokoa moa na omea ara marea tana Mamare Tabu mara tsarivaganana? 'Aia na vatu igira na mane ara logovale ara tsoniligilea, vaga na omea tagara sa rongona,

maia tsotsodo nogo na vatu ia, e lia na vatu tamani rongona pukuga baa vanigira sui.

!Aia nogo na Taovia e naua te e gini laba vaga ia, me gini dou sosongo vanigita na reiana!' "

⁴³ Ma Iesu e paboa nina goko vaniigira me tsaria, "Inau au tsariivaniigamu laka God sauba ke adiiligia na Verana taniigamu, me ke tusua vaniigira igira na tinoni ara dona kara gini aqo dou, me ke gini laba na vuana dou vaga nogo God e ngaoa."

⁴⁴ Me tsariigotoa vanigira, "Me ti vaga ke kesa ke tubulagi konina na vatu ia, me sauba ke puka, me ke taquru. Me ti vaga na vatu ia ke puka me ke kobia ke kesa, me sauba aia ke rapa saikesa vaga na tsa."*

⁴⁵ Mi kalina igira na taovia na lotu ma na Parisii ara rongomigira nina gokolia a Iesu, mara padagadovia laka na gokolia sui gira ara kalgira nogo igira.

⁴⁶ Mi tana igira ara tovoa laka kara tangolia a Iesu. Mara mataiguniigira moa na toga, rongona igira sui ara tutunina sosongo nogo laka a Iesu aia nogo na propete manana.

22

Na Gokolia Tana Rongona Na Kavomutsa na Tauga (Luka 14:15-24)

¹ Ma Iesu e gini aqo tugua na gokolia na gini goko vaniaqira na toga.

² Me tsaria, "Na Verana God i baragata, e vaga moa kesa na taovia loki e vangaraua kesa na kavomutsa, rongona e tauga kesa na dalena mane.

³ Mi kalina aia e vangaraugira sui nogo pipi na omea, maia e molovanogira nina maneaqo kara baa, ma kara soamaigira igira sui

* 21:44 21:44 Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 44.

aia e viligira nogo kara mai na totogoro tana kavomutsa. Migira sui ara sove na mai.

⁴ Maia e tuu, me molovanogira tugua visana tavosi goto nina maneaqo, me tsarivanigira, 'Igamu goto kamu baa, ma kamu tsarivanigira igira au vailivugira nogo, laka au manogatigira nogo na vangana sui na kavomutsa. Ara mate na buluka loki, migira goto na dalena buluka paquru au vaturi manogatinogoa vania na kavomutsa. Ara manoga nogo na omea sui. !Me dou ti kamu mai sanga na totogoro tana kavomutsa na tauga!'

⁵ Migira aia e vailivugira nogo laka kara mai na totogoro, ara sove saikesa na rorongu, mara gini boe moa niqira omea tavosi. Kesa e vano rago tana nina uta. Kesa segeni e vano tana nina vale na tsabiri.

⁶ Me visana ara tuu, mara tangoligira nina maneaqo na taovia loki, mara ramitsigira mara labumatesigira.

⁷ "Ma na taovia loki e gini kore loki sosongo, me moloivanoigira nina mane vaumate kara baa ma kara labuimateisigira sui igira ara matesigira nina maneaqo, ma kara tungia na veraiqira.

⁸ Mi muri maia e tuu, me soaigira visana tavosi goto nina maneaqo, me tsariivagainana vanigira, 'Niqi kavomutsa na tauga e manoga sui nogo, migira na tinoni au vailivugira nogo tana idana, e tau ulagaqira na mai.

⁹ Mi kalina eni, igamu kamu liu bamai i levugana na sautu loki, ma kamu raimaigira moa pipi sui tinoni amu tsodogira, ma kara mai sui tana kavomutsa.'

¹⁰ Mara vano igira nina maneaqo na taovia loki, mara liu bamai tana sautu loki, mara adimaigira sui igira ara tsodogira, atsa moa na sekona ma na douna. Mara gini kapi na tinoni i laona na vale na mutsa na tauga.

¹¹ "Ma na taovia loki e sage i laona na vale, rongona ke reigira igira ara mai na totogoro. Maia e reia kesa na tinoni i laoqira e tagara gana inilau na kavomutsa na tauga i konina.

¹² Ma na taovia loki e veisuaa na mane ia, '?Kulaqu, egua te o mai sage ieni, me tagara gamu inilau na kavomutsa na tauga i konimu?' Ma na mane ia e mui lee.

¹³ Ma na taovia loki e tsaria vanigira nina maneaqo, 'Kamu soria na limana ma na tuana na mane iani, ma kamu tsonitsunaa tana rodo i tano. Mi tana aia sauba ke ngangai me ke varaqe livona.' "

¹⁴ Ma Iesu e suilavaginia na gokolia vaga iani, me tsaria, "Eo, God aia e soagira na dangana, mara tsaurae lee moa igira ara tami na muriana nina sosoa."

*Na Torogoko Tana Rongona Na Voli Takesi
(Marko 12:13-17; Luka 20:20-26)*

¹⁵ Migira na Parisii ara tuu, mara vano. Mara vorosai gokona kara naua kesa na omea me ke gini sogo a Iesu i laona niqira taviti.

¹⁶ Te ara tuu, mara molovanogira visana gaqira duli segeni nogo igira, kolugira goto visana nina tinoni a Herod, kara ba laba i konina a Iesu. Mi kalina igira ara ba laba nogo i konina ia, mara tsarivanja, "Tarai, igami ami dona nogo laka igoe o goko mana pipi kalina, mo saumakalia vanigira na tinoni na sautu vaga nogo God e kilia kara muria. Mo tau goto gini boe nagua ara pada igira na tinoni. Me atsa moa vanigo ti na tinoni loki se na tinoni lee moa.

¹⁷ Me vaga ia, mami nongigo ko tsarimaia vanigami nagua o pada igoe. ?Laka e dou igita na Tsiu ka voli takesi vania na Sesar ni Roma, se tagara?"

¹⁸ Ma Iesu e dona baa nogo laka igira ara valoa moa, te aia e tsaria vanigira, "Na vanga malapalu igamu! ?Matena gua ti amu ngaoa na tovoleaqu vaga ia?"

¹⁹ Kamu sauvulagimaia vaniau kesa na qolo vaga amu gini voli takesi."

²⁰ Mara tusuvulagi vania kesa na qolo, maia e veisuagira, "Laka ase i na nununa ma na soana e totu tana qolo iani?"

²¹ Mara tsaria, "Nina nogo na Sesar."

Ma Iesu e tsarivanigira, "Me ti e vaga ia, me dou ti kamu tusuvania na Sesar nina omea na Sesar, ma kamu tusuvania God nina omea God."

²² Mi kalina igira ara rongomi vaganana ia, mara gini beke sosongo. Mara tuu, mara vano tania moa.

Na Torogoko Tana Rongona Na Maurivisu Tania na Mate

(Marko 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Mi tana dani nogo ia, mara mailaba i konina a Iesu visana na Sadiusi, igira nogo niqira goko ara tsaria laka e utu igira na tinoni ara mate nogo kara maurivisutugua tania na mate.

²⁴ Mara mai mara tsaria, "Tarai, tana nina goko a Moses aia e tsaria laka ti vaga ke mate kesa na mane tauga, maia e tau tamani dalena, ma nina aqo na tasina mane nogo na mane e mate, ke taugaa na daki aia na kulana segeni e mate tania, rongona kara ka gini tamani baka i muri, me ke gini lia vaga nogo ti na dalena aia na mane e mate.

²⁵ Me kesa dani, mara tu totu ara tu vitu na mane tamatasi. Maia na mane ida e tauga, me mate, me tau tamani dalena. Ma na tinamatena e totuvisu vania na rukanina tasina.

²⁶ Ma na rukanina mane e taugaa na tinamate, maia e mate tanigotoa na daki ia. Ma na omea vaga ia e laba vanigotoa na tolunina mane. Me babaa vaga, me kesa moa na daki ara tu tauga suia tugira tu vitu na tamatasi.

²⁷ Mi tana susuina, me mate goto na daki ia.

²⁸ ?Baa, mi tana dani tana igira ara mate nogo kara maurivisutugua, me sauba ase i tu vidaqira na mane tugira ke lia na tauna manana na daki ia? !Rongona tugira sui vitu na tamatasi ara tu tauga kolua moa na daki ia!"

²⁹ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, "Igamu amu sasi sosongo! Mamu tau padagadovia na omea ara marea tana Mamare Tabu, mamu tau goto donaginia na susuligana God.

³⁰ Kalina igira ara mate kara maurivisu, me sauba kara lia vaga nogo na angelo ni baragata, me sauba kara tau goto dona na vaitaugagi na tinoni.

³¹ ?Eo, mi tana rongona na maurivisuaqira igira ara mate nogo, laka igamu amu tau vati tsokoa moa na omea God e tsaria vanigamu tana Mamare Tabu?

³² I tana aia e tsaria, 'Inau nina God a Abraham, nina God a Isaak, ma nina God a Jakob.' God, aia niqira God igira ara mauri, me tau niqira God igira ara mate."

³³ Mi kalina igira na toga ara rongomi vaganana ia, mara gini beke na omea vaga e sasaniginigira a Iesu.

Na Ketsa Loki Putsikae
(Marko 12:28-34; Luka 10:25-28)

³⁴ Kalina igira na Parisii ara rongomia laka nina goko a Iesu e naua mara gini mui lee igira na Sadusii, migira ara tuu, mara saikolumai i konina a Iesu.

³⁵ Me kesa vidaqira, aia na tarai na Ketsa, e ngaoa laka ke tovolea a Iesu, te e tuu me veisuaa,

³⁶ “?Tarai, laka na ketsa gua e loki putsikae baa i laoqira na ketsa sui?”

³⁷ Ma Iesu e gokovisu me tsarivania, “Ko galuvea na Taovia nimu God tana tobamu popono, mi tana tidaomu popono, mi tana papadamu sui.

³⁸ Aia nogoria na ketsa e loki putsikae, me ida tsotsodo vanigira sui.

³⁹ Ma na rukanina ketsa e loki atsa kolugotoa aia: ‘Mo ko galuvegira na kulamu vaga igoe o galuve segenimu.’

⁴⁰ Igira popono nina Ketsa a Moses ma niqira sasani na propete, ara vataragi sui moa ka koniqira ruka na ketsa kaira.”

Na Torogoko Tana Rongona na Mesia
(Marko 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Mi kalina ara totu saisai visana na Parisii, ma Iesu e veisuagira,

⁴² “?Nagua amu pada igamu tana rongona na Mesia? ?Laka na kukuana ase i aia?”

Mara tsaria, “Aia na kukuana a David.”

⁴³ Ma Iesu e veisuagira goto, “?Me ti e vaga ia, megua ti na Tarunga Tabu e mararasia tobana a David, maia e soaginigotoa gana Taovia? Ma David segenina nogo e tsaria na tsaqina goko vaga iani tana papi na Linge Tabu:

⁴⁴ ‘Na Taovia e tsarivania niqira Taovia:

Ko totu ieni tana madoaqu,

poi tsau kalina kau livugira sui gamu gala i vavana tuamu,

ma kara tseka vanigo.’

⁴⁵ ?Me ti vaga tana tsaqina na Linge Tabu iani, a David e soagininogoa na Mesia laka aia gana Taovia, me koegua vaga na Mesia ti ke lia goto na kukuana a David?”

⁴⁶ Mi tana e tagara goto kesa vidaqira ke tangomana na tuguvisu vaniana nina goko a Iesu. Me tuu tana dani ia me baa, me tagara goto kesa vidaqira ke malagai na torogoko i konina a Iesu.

23

A Iesu e Parovativigira na Tinoni Tana Rongona Niqira Sasani na Tarai na Ketsa ma na Parisii

(Marko 12:38-39; Luka 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Ma Iesu e goko babaa moa vanigira na toga migira goto gana duli, me tsarivanigira,

² “Igira na tarai na Ketsa ma na Parisii, niqira aqo nogo kara vuresi makalia vanigamu tana rongoqira nina ketsa a Moses.

³ Me vaga ia, migamu nimui aqo kamu rongomangaqira rago, ma kamu muria pipi na omea ara tsarivanigamu na nauana. Ma kamu laka moa na reinunu i koniqira, rongona igira ara tau lelee goto muridoua na aqona na omea ara ketsaligamu na nauana.

⁴ Ara molokaea tana kokoveqira na tinoni na kalagai mamava sosongo, e utu na kalagaiana. Migira segeniqira mara tau lelee goto sanga na peleginiana na kakauqira.

⁵ Tana omea sui ara naua, ara ngaoa moa laka na tinoni kara reiginigira. !Eo, kamu reigira baa! Ara soria i lovaqira mi limaqira na pepa tana ara marea na tsaqina na gokona na Mamare Tabu i konina. !Ma kamu reigotoa na tsatsamuna katsi na poloqira, tana ara sauvulaginia laka igira nina tinoni tabu God!

⁶ Ara lave sailaginia moa na sasaqira dou tana kavomutsa, mara vilia moa na nauna e totu pala ida tana valelotu.

⁷ Ara kilia moa na tinoni kara kukuni tanigira, kalina ara laba tana nauna tana ara dona na labasai na tinoni, ma kara soaginigira 'Tarai'.

⁸ Migamu, kamu laka tami kara soaginigamu 'Tarai', rongona igamu amu tamatasi sui moa, mamu tamanina kesa lelee moa nimui Tarai.

⁹ Ma kamu laka goto na soaginiana ke kesa tinoni i lao eni na tamamui, rongona amu tamanina e kesa moa na Tamamui i baragata.

¹⁰ Me tau saikesa goto ulagana kara soaginigamu na 'Ida', rongona e kesa moa gamui ida, aia nogoria na Mesia.

¹¹ Aia na lokina tsapakae baa i laomui igamu, nina aqo ke lia mala nimui maneaqo moa.

¹² Masei ti vaga ke molokae segenina, sauba God ke molotsunalia. Masei ti vaga ke molotsuna segenina, sauba God ke molokaea.

A Iesu e Taimataqira na Parisii Ma na Tarai na Ketsa Tana Rongona Niqira Malapalu

(Marko 12:40; Luka 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ "!"Sauba ke seko sosongo rago vanigamu, igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu ravekakaia na banina na Verana God i gotu, kara gini tau sage igira na tinoni. Migamu segenimui goto amu sove na sage i laona. Mamu tongokapusi vanigira goto igira ara ngaoa kara sage baa i tana.

¹⁴ "!"Sauba ke seko sosongo vaniigamu, igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu peqogira na daki tinamate, mamu laugotoa na valeqira. !Eo, mi muri mamu baa mamu gini malapalu na nongiinongi katsi! !Igamu nogoria, sauba ke mamava sosongo baa na pede ke gadoviigamu!*

¹⁵ "!"Sauba ke seko sosongo vaniigamu, igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu liu pipi nauna moa i tasi mi longa, ke gini managamui na raqana kesa tinoni ke sage tana nimui lotu. !Mi kalina amu tangomana me sage ia tana lotu, migamu amu raqasasilia ia, tsau aia e seko ruka kalina liusigamu igamu, me ulagana moa ke vano tana rota e vo sui!

¹⁶ "!"Sauba ke seko sosongo rago vaniigamu, igamu na tarai matakoko! Tana nimui sasani igamu amu tsariivagainana, 'Ti vaga kesa ke gini vatsa tana asana na Vale Tabu, me tau ngolia aia na manaliana na omea e gini vatsa. Me ti vaga kesa ke gini vatsa tana asana na qolomila e totu i laona na Vale Tabu, maia e ngolia na manaliana na omea e vekea.'

* 23:14 23:14 Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 14.

17 !Migamu na koko bule manana! ?Ma nagua e loki baa? ?Na qolomila, se na Vale Tabu i tana e totu na qolomila te e gini tabu na qolo?

18 Migamu amu gini sasani tinoni goto laka 'Ti vaga kesa ke gini vatsa na belatabu, me tau ngolia aia na manaliana na omea e gini vatsa. Me ti vaga kesa ke gini vatsa na omea ara gini vangalaka tana belatabu, maia e ngolia na manaliana na omea e gini veke.'

19 !E koko koegua sagata na matamui igamu! ?Laka nagua e loki baa? ?Na omea ara gini sausau tana belatabu, se na belatabu i tana ara totu na sausau te ara gini tabu?

20 Ia nogoria, ti vaga na tinoni e gini vatsa na belatabu, me gini vatsa goto na omea sui ara totu i kelana na belatabu.

21 Mi kalina aia e gini vatsa na Vale Tabu, maia e gini vatsa vanigotoa God rongona aia e totu i tana.

22 Mi kalina kesa e gini vatsa na baragata, maia e gini vatsa nina sasana na totu God, me kalegotoa God, rongona aia e totukae i tana.

23 "!"Sauba ke seko sosongo nomoa vanigamu, igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu sauragoa vania God na sangavulunina turina pipi na omea tetelo amu tamanina, tsau tana omea tetelo lee vaga na roketi ma na gotso. Mamu tau gini boe na muriana na omea pukuga tana Ketsa, vaga na pedegoto, ma na galuve vanigira na tinoni tavosi, ma na goko mana. Igira nogoria na omea nimui aqo kamu naua pipi kalina, ma kamu laka moa na mololeana na nauana na omea tavosi goto.

24 !Igamu na tagao matakoko! !Amu tsikiligiragoa na lango tania nimui tseu na inu, mamu konomidolua na kamelo popono!

25 "!"Sauba ke seko sosongo vaniigamu, igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu vulimaleragoa i taba nimui tseu na inu, ma nimui popo na mutsa, mi laona amu dangaliginia pipi vata na susugu ma na gese.

26 !E koko nomoa na matamui igamu na Parisii! !Kamu malesitalua na omea e totu i laona nimui tseu ma nimui popo, me sauba kara male goto i taba!

27 "!"Sauba ke seko sosongo rago vaniigamu, igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu vaga na vatulumaqira na tinoni mate ara mareginia na poke i taba, me rereidou, mi laona ara danga na suliqira ma na mabuluqira na tinoni mate.

28 Migamu amu vaga saikesa goto nogoria. Amu rerei vaga na tinoni dou i mataqira na tinoni, mi laona na tobamui e dangaligamu na malapalu ma na sasaga seko.

*A Iesu e Katevanigira na Kede Sauba Ke Gadovigira
(Luka 11:47-51)*

29 "!"Sauba ke seko sosongo vaniigamu igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu aragodougira rago na qiluqira na propete, mamu inilaudougira na qiluqira na tinoni dou ni sau.

30 Mamu tsaria laka ti igamu kamu mauri i sau kalina igira na mumuamui ara labumatesigira na propete gira, me utu saikesa igamu kamu sanga na labuaqira.

³¹ !Me vaga ia, migamu amu katevulagi segenimui nogo laka igamu nogo na kukuqira na tinoni ara labumatesigira na propete i sau!

³² !Baa gamu, ma kamu suilavaginia na omea ara idagana vanigamu igira na mumuamui ni sau!

³³ !Na muata igamu, ma na dalena muata! ?Laka sauba kamu tsogo koegua tania na kede e pitugamu tana rota e vo sui?

³⁴ Minau au tsarivanigamu: sauba kau molomaigira vanigamu rago na propete, ma na mane sasaga, ma na tarai. Me sauba igamu kamu tuu, ma kamu labumatesigira visana vidaqira. Visana kamu pogagira tana gai ulutaligu, me visana kamu ramitsigira tana vale lotu, ma kamu tsialigigira babaa pipi tana vera ma na vera.

³⁵ Eo, me sauba ke gado i konimui igamu na kede matena na gabuqira pipi tinoni dou sui ara labumatesigira, tuu konina a Abel na mane dou sosongo, me ke tsau baa tana mateana a Sakaria, na dalena a Berakia, aia igamu amu labumatesia ka levugaqira na Vale Tabu ma na bela na mani kodoputsa.

³⁶ !Au tsaria na manana vanigamu: na kedena popono na labumatesiaqira igira, sauba ke gado saikesa nogo i konimui igamu na tinoni ni dani eni!

A Iesu e Galuve Sosongolia Na Vera ni Jerusalem
(Luka 13:34-35)

³⁷ “!Jerusalem, Jerusalem! !Igira na tinoni i laomu ara labumatesigira na propete, mara taimatesigira nina mane adigoko aia God e molomaigira vanigo! !Danga nogo kalina au ngaoa laka kau adisaigira nimu tinoni, vaga moa na kudo kalina aia e sarosaigira na dalena tetelo i vavana na rapona, migoe o tau saikesa tamivaniau!

³⁸ Eo, me vaga ia, ma nimu Vale Tabu sauba ke totu mangu lee.

³⁹ Minau au tsarimakalia vanigo, laka e tuu kalina eni me ke baa, sauba ko tau nogo reilakaqu, poi ke tsaumai tana dani igira na tinoni i laomu kara tsaria na goko vaga iani tana rongoqu, ‘!God ke soadoua aia e mai tana asana na Taovia!’ ”

24

A Iesu e Katevulagia Laka Sauba Ke Taveo na Vale Tabu
(Marko 13:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Ma Iesu e tuu, me rutsuligi tania na Vale Tabu. Migira gana duli ara mai i konina, mara gini goko vania tana rongona laka e dou sosongo na rereina na Vale Tabu ia.

² Ma Iesu e tsaria, “Eo e mana, igamu amu reia laka e dou rago na rereiqira na vale girani. Minau au tsaria vanigamu: sauba moa ke laba na tagu i tana sauba ke tau lelee goto totuvisu ke kesa na vatuna tana sasana. Sauba kara vuipukaligira sui lakalaka.”

Na Rota Loki Sauba Ke Gadovigira
(Marko 13:3-13; Luka 21:7-19)

³ Mi kalina a Iesu e totu tana Vungavunga na Olive, migira gana duli ara mai dodo i konina, mara veisuaa, “Taovia, ko tsarivanigami laka kengisa sauba kara laba na omea vaga gira. ?Ma na padapada gua sauba ke laba, tana igami kami donaginia laka e labamai nogo na tagu na visumaiamu igoe, ma na susuina na dani?”

4 Ma Iesu e tsaria, “Kamu parovata dou, kara tau perogamu lee ke visana.

5 Rongona na tinoni danga sauba kara gini tuu moa tana asaqu inau, ma kara perogira na tinoni, ma kara tsari segeniqira laka igira nogoria na Mesia. Ma kara raqa sasiliginigira danga na tinoni.

6 Me sauba kamu rongomigotoa na kukutuna na vailabu loki tana vera varangi, ma na turupatuna na vailabugi goto tana vera ao. Migamu, kamu laka moa na gini matagu. Na omea vaga girani, niqira aqo nomoa ti kara laba. Me tau nomoa na papadana manana laka e laba nogo na susuina na dani.

7 Tana tagu vaga ia, sauba na vera loki sui kara vailabugi. Ke tuu kesa na taovia loki, me ke vailabugi kolua kesa segeni. Me ke liu goto na uvirau, me ke kasi loki na vuluge pipi nauna.

8 Na omea sui vaga gira, ara vaga moa na vatsangisavi e vatsangia na daki tana idana na vasusu.

9 “Migamu, sauba kara tangoliigamu, ma kara rotasigamu, ma kara matesigamu. Migira na tinoni sui pipi tana vera, sauba kara reisavigamu matena amu muria niqu goko inau.

10 Tana tagu vaga goto ia, sauba na dangana kara pukavisu lee tania niqira tutuni. Ma kara vairesavigi, ma kara vaitsonigi tana limaqira gaqira gala.

11 Me sauba kara tuu danga na propete peropero, ma kara perogira na tinoni danga.

12 Tana rongona nogo na omea seko vaga gira, ti sauba ke gini bisi lee visu niqira vaigaluvegi danga na tinoni.

13 Masei moa ti ke tukakai tana nina tutuni, poi ke tsau tana susuina, aia moa sauba ke mauri saliu.

14 Ma na Turupatu Dou iani tana rongona na Verana God, sauba kara gini turupatuna pipi tana nauna sui polia na barangengo, rongona ti igira na tinoni sui kara rongomiginia. Mi muri moa ti ke labamai na susuina na dani.

*Na Omea Seko Loki Liuliu Baa Sauba Ke Laba
(Marko 13:14-23; Luka 21:20-24)*

15 “Sauba kamu reia na ‘Omea Seko Loki Liuliu Baa’ vaga e katemainogoa a Daniel na propete i sau. Me sauba kara turuvaginia aia i laona na Vale Tabu.” !Masei ti ke tsokoa na mamare iani, ma nina aqo ke padagadovidoua nagua na rongona!

16 “Mi tana dani vaga ia, migira na tinoni ara totu tana Judea, niqira aqo kara tsogovano tana vungavunga.

17 Me ti vaga ke kesa ke totu moa i tano, me ke laka goto na sagevisu i valena ma na binaboliana nina omea levo.

18 Ma na tinoni ti vaga ke totu tana nina uta, me ke laka goto na visu na adiana na polona i valena.

19 !Sauba ke seko sosongo rago tana dani vaga ia, vanigira na daki ara tiana, migira ara tamani baka tetelo!

20 E dou kamu nongia God rongona na tagu na tsogo vaga ia ke tau gado tana tagu na bisi, se tana dani na Sabat.

21 Rongona na rota ke gado tana tagu ia, sauba ke seko liuliu baa, liusigira sui pipi na rota ara laba nogo tuu tana tuturigana na barangengo, me tsaumai i dani eni. Me utu goto ke laba tugua sa dani na omea seko loki vaga ia.

²² God e kukurisigira nogo na danina na tagu seko vaga ia. Me ti vaga God ke tau nomoa kukurisigira, me sauba ke tagara lelee sa dalena tinoni ke pipidi. Ma na rongona moa God e padagira nina tinoni vivili nogo ia, ti aia ke gini kukurisigira na danina na tagu seko vaga ia.

²³ “Me ti vaga kamu rongomia ke kesa ke tsarivanigamu, ‘!Kamu reia! !Iani nogo na Mesia!’ se ke tsaria, ‘!Aia nogoria i tana!’, migamu, kamu laka saikesa na tutunina.

²⁴ Rongona sauba kara danga na Mesia peropero ma na propete peropero kara tuu, ma kara aqosigira na valatsatsa loki ma na omea ganataga, gana na mani peroginiaqira goto igira nina tinoni vivili God, ti ke tau utu.

²⁵ !Kamu parovata dou! Inau au katevulagi idanogoa vanigamu na omea sui girani ti ke labamai na taguna.

²⁶ “Se, ti vaga igira na tinoni kara tsarivanigamu, ‘!Reia, aia e totu tana legai mangu!’, migamu, kamu laka na baa na reiana i tana. Se ti vaga kara tsarigotoa, ‘!Reia, aia e taopoi ieni!’, ma kamu laka goto na tutunina.

²⁷ Rongona na visumaiaqu inau na Dalena Tinoni, sauba ke labamaka dou vanigira na tinoni sui, vaga nogo na angaanga e mararasia na masaoka popono tuu kesa tabana me tsau baa tabana.

²⁸ “Miava moa tana ke totu na kubuna na tinoni mate, i tana goto sauba kara saikolu na manusata.

*Na Visumaiana na Dalena Tinoni
(Marko 13:24-27; Luka 21:25-28)*

²⁹ “Me ke tau moa oka i murina na dani seko loki vaga ia, me sauba ke rodo na aso, me ke tau goto maka na vula, ma kara puka na veitugu talu i gotu. Ma na omea susuliga sui ni gotu sauba kara pitsa tania na sasaqira.

³⁰ Mi tana, ma na papadana na Dalena Tinoni sauba ke labavulagia i gotu tana parako. Migira sui na tinoni i barangengo sauba kara kanga loki kalina kara reia na Dalena Tinoni ke mai tana parako i gotu, tana susuligana ma na mararana loki.

³¹ Sauba ke tangiloki na tavuli, maia ke mologira nina angelo kara baa tana vati na tsukena na barangengo, ma kara adisaimaigira sui nina tinoni vivili God, ke tuu kesa tabana na barangengo, me ke tsau baa kesa tabana.

*Na Gokolia Tana Rongona Na Gai Mutsamutsa
(Marko 13:28-31; Luka 21:29-33)*

³² “Eo, me dou ti kamu adisasani i koniqira na gai mutsamutsa. Kalina amu reigira na gai mutsamutsa ara tuturiga na dumu, migamu amu donaginia laka e varangi nogo ke laba na tagu na papara.

³³ Me vaga goto nogoria, ti kalina kamu reigira kara laba na omea sui vaga gira, mi tana nogo sauba kamu donaginia laka e varavara nogo ke laba na taguna, me varangi nogo ke tuturiga.

³⁴ Inau au tsaria na manana vanigamu, laka na omea sui vaga girani, sauba kara laba ida talu nogo ti kara mate igira sui na tinoni ara mamauri moa i dani eni.

³⁵ Na baragata ma na barangengo sauba kara ka nangaligi lee. Ma niqu nogo inau, e utu saikesa kara nangaligi.

*Tagara Kesa Ke Donaginia Kengisa Ke Visumai na Dalena Tinoni
(Marko 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)*

³⁶ “Tagara ke kesa ke donaginia kengisa ke laba na danina ma na taguna, atsa moa ti igira na angelo i gotu, tagara goto. Minau na Dalena, tagara goto. Aia segeni moa na Tamaqu e donaginia.

³⁷ Ma na visumaiqu inau na Dalena Tinoni, sauba ke vaga saikesa nogo na omea e laba tana taguna a Noa i sau.

³⁸ Kalina e tau vati tave moa na obo loki, migira sui na tinoni ara totu matengana moa na mutsa ma na inu, ma na vaitaugagi na mane ma na daki, me tsau baa tsotsodo tana dani a Noa e sage i laona na vaka.

³⁹ Migira ara tau moa reigadovia laka nagua e laba, poi tsau kalina e tave na obo loki, me luvusigira sui lakalaka. Aia saikesa nogoria na omea vaga ia, sauba ke laba kalina inau na Dalena Tinoni kau visumaitugua.

⁴⁰ Mi tana dani nogo ia, ti vaga kara ka ruka na mane kara ka aqosai tana uta, me kesa sauba kara adiligia, me ke kesa ke totuvisu.

⁴¹ Me ti vaga kara ka ruka na daki kara ka gola ka gaqira, me kesa sauba kara adiligia, me ke kesa sauba ke totuvisu.

⁴² “Ke reigamudou. Rongona igamu amu tau donaginia na dani gua tana nimui Taovia sauba kau visumai.

⁴³ Me vaga goto ti kesa na tamanina na vale, maia ke donaginia na tagu tana sauba ke mai kesa na mane komi. Maia sauba nomoa e utu ke maturu. Ke totu mamata saviliu moa, me ke pipitu. Me sauba ke tau tamivania na mane komi ke ratsia na valena.

⁴⁴ Aia nogoria na rongona ti nimui aqo igamu kamu mamata, ma kamu parovata sailagi. Rongona na Dalena Tinoni sauba ke visumai tana tagu tsotsodo igamu kamu tau pitua.

*Na Maneaço Dou ma na Maneaço Seko
(Luka 12:41-48)*

⁴⁵ “?Laka ase i aia na maneaço madodo me rongomangana dou gana taovia, me sasaga tana nina aqo sui? Aia nogo na maneaço vaga ia, gana taovia e norua, me molovania ke reitutugua na valena, me ke tuvari gaqira mutsa na maneaço tavosi tana tagu na mutsa.

⁴⁶ !Eo, sauba ke dou sosongo vania na maneaço dou vaga ia, ti kalina gana taovia ke visumai me ke reia laka aia e naudoua nina aqo!

⁴⁷ Manana, inau au tsarivanigamu, laka gana taovia sauba ke tuu, me ke molovania ke reitutugugira pipi nina omea sui.

⁴⁸ Me ti vaga na mane ia na maneaço seko, me sauba ke pada segenia moa i tobana laka gana taovia ke oka sosongo ti ke visumai.

⁴⁹ Maia ke tuturiga na labuaqira gana aqokolu, ma na mutsa ma na inu koluqira igira ara dona na inu bule.

⁵⁰ Maia gana taovia na maneaço ia, sauba ke labavisumai tana dani nina maneaço ke tau padaa na pituana, mi tana tagu ke tau donaginia.

⁵¹ Ma gana taovia sauba ke kedekakaia, me ke tsonia ke baa kolugira na tinoni vanga malapalu. Mi tana aia sauba ke ngangai me ke varaqe livona.

¹ “Mi kalina ke tsaumai tana dani vaga ia, ma na Verana God sauba ke vaga iani: ara tu sangavulu na baka daki ara tu adia tu niqira laeti. Mara tu aligiri na vano na valaleana na mane tauga vaolu.

² Ara tu tsege na baka daki ara tu bubulega, mara tu tsege ara tu sasaga.

³ Tugira tsege na bubulegana ara tu adiragoa tu niqira laeti, mara tu tau padaa na adikoluana na oela.

⁴ Mi tugira na sasagana ara tu adia tu niqira laeti, mara tu vangarau kolugotoa tu niqira oela.

⁵ Me putsi nogo nina tagu na laba aia na mane tauga vaolu, me tau moa vati laba. Mi tugira na baka daki ara tu kolae na pipitu, me varivari tu mataqira, mara tu tavongani maturu.

⁶ “Mi tana levugata, te e guu loki kesa me tsaria, ‘!Aia! !E labamai nogo na mane tauga vaolu! !Mai tsaku, ma kamu tu ba valalea!’

⁷ Mi tugira sui na sangavulu na baka daki ara tu mamata, mara tu novoragi na virukaeana tu niqira laeti.

⁸ Mi tugira na bubulegana ara tu tsaria vanitugira na sasagana, ‘Kamu tu vanitugami na oela. E varangi kara kora tu nimami laeti tugami.’

⁹ Mi tugira na sasagana ara tu tsaria, ‘!Tagara saikesa! Na oela e tau tugu tugita sui. Kamu tu vano tana vale na tsabiri, ma kamu tu volia tu nimui segeni.’

¹⁰ Mi tugira na bubulegana ara tu aligiri na vano na voliana tu niqira oela. Mi kalina ara tu tavamuri tugira, ma na mane tauga vaolu e laba. Mi tugira na baka daki, igira e manoga nogo tu niqira oela, ara tu tsarimurina sage na mane tauga vaolu tana vale na kavomutsa. Ma na matsapa e vongo.

¹¹ “Me tau oka i muri, mara tu labavisumai tugira na baka daki ara tu vano na voliana tu niqira oela. Mara tu reia e vongo na matsapa, mara tu soaa, ‘!Taovia, Taovia! !Sangavi vanitugami na vale!’

¹² Ma na mane tauga vaolu e gokovisu me tsaria, ‘!Tagara! !Inau au tau saikesa donaginitugamu!’ ”

¹³ Ma Iesu e suilavaginia nina gokolia me tsaria, “Kamu parovata dou, rongona amu tau donaginia na danina ma na taguna.

*Na Gokolia Tana Rongoqira Ara Tu Tolu na Maneaqo
(Luka 19:11-27)*

¹⁴ “Eo, mi tana tagu vaga goto ia, ma na Verana God sauba ke vaga iani: kesa dani me totu kesa na mane, maia e vangaraua laka sauba ke vano kesa tana vera tavosi. Me tuu, me soamaitugira nina maneaqo, me molovanitugira kara tu reitutugudou vania nina omea levelevo kalina aia ke vano.

¹⁵ Me tusuvanitugira tatasa na qolo, e atsalina vaga e tugua na sasagana na gini aqo. E kesa aia e tusuvania e tsege na toga na qolo. Me kesa goto e tusuvania e ruka na toga na qolo. Me kesa tavosi goto aia e tusuvania kesa moa na toga na qolo. Me sui, maia e tuu, me vano kesa tana vera ao.

¹⁶ Ma na maneaqo, aia e adia tsege na toga na qolo, e baa saviliu me gini aqo, me laba papabona e tsege goto na toga na qolo.

¹⁷ Maia na maneao e adia ruka na toga na qolo, e nau atsa vaganana goto ia. E baa saviliu me gini aqo, me laba papabona e ruka goto na toga na qolo.

¹⁸ Maia na maneao e adia kesa moa na toga na qolo, aia e vano me tsaisia na qilulu tana kao, me qilupoia nina qolo gana taovia.

¹⁹ “Me oka sosongo i muri, ma tu gaqira taovia tugira na maneao e visumai. Me soatugira kara tu laba sui i matana, ma kara tu tsaritutugu vania laka ara tu gini aqo koegua nina qolo.

²⁰ Me mailaba na mane aia e adia tsege na toga na qolo, me tusu liusia goto tsege na toga na qolo. Me tsaria, ‘Igoe taovia, o tusuvaniau e tsege na toga na qolo. !Mo ko reia! Au gini aqo inau, me laba papabona e tsege goto na toga na qolo kamagana.’

²¹ Ma gana taovia e tsarivania, ‘!Dou sosongo! Igoe na maneao dou, mo gini aqo sasaga na qolo tetelo au noruginigo. Vaga ia, minau sauba kau molovanigo ko reitutugugira na omea loki danga. !E dou ti ko sage mai, mo ko tamanipata koluau tana niqumagemage!’

²² “Mi muri, me mailaba goto aia na maneao e adia ruka na toga na qolo, me tsaria, ‘Igoe taovia, o tusua vania ruka na toga na qolo. !Mo ko reia! Au gini aqo inau, me laba papabona e ruka goto na toga na qolo kamagana.’

²³ Ma gana taovia e tsarivania, ‘!Dou sosongo! Igoe na maneao dou, mo gini aqo sasaga na omea tetelo au noruginigo. Vaga ia, minau sauba kau molo vanigo ko reitutugugira na omea loki danga. !Me dou ti ko sage mai, mo ko tamanipata koluau tana niqumagemage!’

²⁴ “Mi muri, maia na maneao e adia kesa moa na toga na qolo e mailaba goto me tsaria, ‘Taovia, inau au dona laka igoe na mane tagao kakai sosongo, mo dona na tsuriviana na lakana na omea o tau tsukaa. Mo dona goto na pitsuana na vuana na omea o tau tsuka na vatuna.

²⁵ Au matagunigo sosongo igoe, te au tuu, mau baa molopoia moa nimu qolo i laona na kao. !Mo ko reia! Iani nogo nimu qolo au tusuvisu vanigo.’

²⁶ “Ma gana taovia e tsarivania, ‘!Maneao seko igoe, mo gato sosongo! ?Egua, igoe o dona nogo ne, laka inau au dona kau tsurivia na lakana i tana au tau tsukaa, ma kau pitsua na vuana i tana inau au tau tsukaa na vatuna?’

²⁷ ?Me gua te o tau molosagegira niqum qolo tana vale na moloqolo, i tana e dona ke pabo? Ma kau tsodoginia niqum qolo botsa i muri kalina kau visumai.’

²⁸ Te e tuu na taovia, me tsarivanigira ara totu tana, ‘Kamu adiligi tania na qolo sui i konina, ma kamu tusuvania aia e tamanina nogo e sangavulu na toga na qolo.

²⁹ Rongona ti vaga kesa ke tamanina nogo, sauba kara pabo vanigotoa, me ke gini tamanina ke danga baa. Me ti vaga ke kesa ke tau tamanina nina omea, me sauba kara adiligi tania tsau tana omea tetelo lee e tamanina.

³⁰ Ma kamu adia na mane gatogato iani, ma kamu tsonitsunaa i tano tana rodo. I tana sauba ke ngangai me ke varaqe livona.’

31 “Kalina inau na Dalena Tinoni, kau visumai tana susuligaqu loki, migira na angelo sui kara dulikoluau, minau sauba kau totukae tana sasagu vaga na taovia tsapakae.

32 Migira na tinoni sui i barangengo kara saikolumai i koniqu. Mi tana inau sauba kau molovotagira ruka tana alaala, vaga nogo na mane reitutugu sipi kalina aia e votagira nina sipi tanigira na naniqoti.

33 Sauba kau mologira na tinoni dou tana madoaqu, ma na sekona tana mauliqu.

34 Mi muri kau tsarivanigira igira ara totu tana madoaqu, ‘!Kamu mai igamu, aia na Tamaqu e reingaogamu! Kamu mai, ma kamu tamanina na verana aia God e vangarau manogatinogoa vanigamu, e tuu mai nogo kalina e botsa na barangengo.

35 Rongona kalina inau au vitoa, migamu amu palaa. Mi kalina au marou, migamu amu sao gaqu koo. Mi kalina au labavoo i konimui, migamu amu soalakaa baa i valemui.

36 Mi kalina au malaiole, migamu amu tusuvaniau na polo. Kalina au lobogu, migamu amu adisaegu. Mi kalina au totu tana vale sosori, migamu amu tsigoviau.’

37 “Migira na tinoni dou sauba kara tuu ma kara veisuau, ‘?Taovia, mingisa ami reigo igoe o vitoa, mami palago, se o marou, mami sao gamu koo?

38 ?Mingisa goto ami reigo o labavoo i konimami, mami soalakago baa i valemami, se o malaiole, mami tusu polo vanigo?

39 ?Mingisa ami reigo igoe o lobogu se o totu tana vale sosori, mami tsigoviau?’

40 Mi tana inau sauba kau gokovisu ma kau tsaria vanigira, ‘!Inau au tsaria na manana vanigamu: pipi kalina ti igamu amu nauvaganana vania kesa vidaqira na tasiq tetelo vaga girani, me vaga nogo ti amu nauvaniau goto inau!’

41 “Mi muri, minau sauba kau tsaria vanigira igira ara totu tana mauliqu, ‘!Baligi taniau igamu, aia God e reisavigamu! !Kamu baa tana lake e vo sui na iruna, aia God e vangarau manogatinogoa vania na tidao seko migira nina angelo seko!

42 Rongona kalina inau au vitoa, migamu amu tau palaa. Mi kalina au marou, migamu amu tau sao gaqu koo.

43 Kalina au labavoo i konimui, migamu amu tau soalakaa baa i valemui. Kalina au malaiole, migamu amu tau tusu polo vaniau. Mi kalina au lobogu, se au totu tana vale sosori, migamu amu tau goto tsigoviau.’

44 “Migira sauba kara tuu, ma kara tsaria vaniau, ‘?Taovia, mingisa igami ami reigo o vitoa, se o marou, se o labavoo i konimami, se o malaiole, se o lobogu, se o totu tana vale sosori, migami ami tau sangago?’

45 Minau kau tuu, ma kau tsaria vanigira, ‘Inau au tsaria na manana vanigamu: laka pipi kalina igamu amu sove na sangana kesa vidaqira na tetelona vaga girani, mi tana nogo amu sove tanigotoa na sangaqu inau.’

46 Migira nogoria sauba kara gini vano tana kede saliu. Migira na douna, sauba kara baa tana mauri saliu.”

26

Ara Vorogokona na Labumatesiana A Iesu

(Marko 14:1-2; Luka 22:1-2; Ioane 11:45-53)

¹ Mi kalina a Iesu e sui na sasaniginiaqira na omea vaga gira, maia e tsarivanigira gana duli,

² “Igamu amu dona nogo laka e kau ruka moa na dani, me ke laba na Dani Tabu na Paseka. Eo, mi tana igira sauba kara sauligiau inau i limaqira na tinoni seko, ma kara pogaau tana gai ulutaligu.”

³ Mi tana tagu goto ia, migira na taovia na lotu ma na tinoni loki ara totu saisai i valena Kaipas na Mane Tabu Loki.

⁴ Mara gokosai matena na tangoliana dodo a Iesu ma na labumatesiana.

⁵ Mara tsaria, “Ka laka mavi na tangoliana tana Bonggi Tabu, rongona kara tau gini kore loki na toga.”

Kesa Daki e Qetua na Ko Uruuru I Lovana a Iesu i Betani

(Marko 14:3-9; Ioane 12:1-8)

⁶ Me tuu a Iesu, me vano i Betani kolugira gana duli, me ba sanga mutsa tana valena a Simon, aia na mane e mudo tana idana.

⁷ Mi kalina a Iesu e mutsamutsa, me labamai kesa na daki kolua kesa na bilo na ko uruuru e loki sosongo na matena. Me mai me qetua i lovana a Iesu.

⁸ Migira gana duli a Iesu ara reia, mara kore vania na daki. Mara veisuaa, “?Egua te o sekolilea na omea dou vaga ia?”

⁹ !Na ko uruuru vaga ia, e tugua igita ka tsabiria ma ka tsodoginia na qolo loki, agana na gini vangalaka vaniaqira na tinoni ara tau tamanina sa omea!”

¹⁰ Ma Iesu e dona segenina nogo na omea igira ara gini goko, te e tsarivanigira: “?Egua sagata te amu rotasiginia na daki iani tana omea vaga ia? Ma na omea e nauvaniau na daki iani, na omea dou sosongo manana.

¹¹ Migamu, sauba kara tau kuti na tinoni sekona lee na totu koluamui sailagi. Minau moa, sauba e utu kau totu sailagi kolugamu.

¹² Ma na daki iani kalina aia e qetua na ko uruuru tana koniqi, maia e nauvaganana ke gini vangarau manogotia vania na qiluaqu.

¹³ !Minau au tsaria na manana vanigamu laka pipi tana nauna sui tana barangengo, iava moa tana kara gini turupatu tana rongona na Turupatu Dou iani, me sauba kara tau kuti na gini gogoko tana rongona na omea vaga e nauvaniau na daki iani!”

A Iudas e Tami na Sauligiana a Iesu

(Marko 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁴ Te e tuu kesa i laoqira na sangaivulu ruka gana duli a Iesu, aia ara soaginia a Iudas Iskariot, me vano i koniqira na taovia na lotu,

¹⁵ me baa veisuaigira, “?Laka nagua sauba kamu tusu vaniau ti vaga inau kau sauligia a Iesu vanigamu?”

Migira ara tsokoa e tolu sangavulu na tavina qolo siliva, mara tusuivania.

¹⁶ Me tuu tana dani ia, ma Iudas e matania kesa na tagu dou tana ke lakagana vania na sauligiana a Iesu vanigira.

A Iesu e Gania na Mutsa na Paseka Kolugira Gana Duli

(Marko 14:12-21; Luka 22:7-14, 21-23; Ioane 13:21-30)

17 Mi tana kesanina dani na uiki na Paseka, ara soaginia na Dani Tabu na Bredi Tagara Isti Konina, migira gana duli ara tu mai i konina a Iesu mara tu veisuaa, “?Taovia, laka iava tana igoe o ngaoa kami vangarau manogatia vanigo na mutsa na Paseka?”

18 Ma Iesu e tsaria, “Kamu ba laba i konina kesa na mane i laona na vera loki tagaria, ma kamu tsarivanja vaganana iani, ‘Na Taovia e tsaria vanigo laka e laba nogo gana tagu. Maia e ngaoa laka ke lokisia na mutsa na Paseka kolugira gana duli i valemu igoe.’ ”

19 Mara baa, mara naua na omea vaga a Iesu e tsarivanigira na nauana. Mara vangarau manogatia na mutsa na Paseka.

20 Mi tana ngulavi, ma Iesu migira na sangavulu ruka gana duli ara mai, mara totu i lao, mara mutsa.

21 Mi kalina ara mutsamutsa, ma Iesu e goko vanigira me tsaria, “Inau au tsaria na manana vanigamu, laka e kesa vidamui igamu, sauba ke sauligiau.”

22 Migira gana duli ara rongomia, me gini ponopala na tobaqira, mara tuturiga na veisuana a Iesu. Me kesa me tsaria, “?Egua, laka inau ngatsu ia ne Taovia?”

23 Ma Iesu e tsaria, “Aia kesa e sanga na mutsa patakoluau tana popo, aia nogoria sauba ke tsabiriau.”

24 Inau na Dalena Tinoni, sauba kau mate vaga e katenogoa na Mamare Tabu. !Eo, me sauba ke seko sosongo nomoa vania na mane aia e sauligiau! !Ke dou baa nomoa vania na tinoni ia, laka ti vaga ke tau nogo vasua tinana!”

25 Ma Iudas, aia na mane sauba ke sauligia a Iesu, e gokodato me tsaria, “?Egua, laka inau nogo ngatsu ne Taovia?”

Ma Iesu e gokovisu me tsaria, “E vaga nogoria igoe o tsaria.”

*Na Susuina na Mutsa Koluana na Taovia
(Marko 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korint 11:23-25)*

26 Mi kalina ara mutsamutsa, ma Iesu e tangolia na bredi, me soadoua God, me ngitia, me tuvaria vanigira gana duli me tsaria, “Iani na koniqu. Kamu adia ma kamu gania.”

27 Mi muri, maia e adia na tseu na uaeni i laona, me soadoua God, me tusua vanigira me tsaria, “Kamu inuvia igamu sui.”

28 Iani na gabuqu, na gabu na taso vaolu. Aia nogo na gabuqu ke rutsu na mateqira na tinoni danga, ti ke gini veoligigira niqira sasi.

29 Au tsarivanigamu, sauba kau tau goto inuvia na uaeni iani, poi tsau tana dani kau inuvitugua kolugamu i laona na Verana na Tamaqu i Gotu.”

30 Mi muri, migira ara lingena kesa na linge tabu, mara tuu, mara aligiri na vano tana Vungavunga na Olive.

*A Iesu e Katea Laka Sauba A Petero Ke Tiatagaraa
(Marko 14:27-31; Luka 22:31-34; Ioane 13:36-38)*

31 Ma Iesu e tsarigotoa vanigira, “I tana bongi eni nogo, igamu sauba kamu tsogoligi sui taniau, vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu, ‘Aia God sauba ke labumatesia niqira reitutugu na sipi, ma na alaala popono na sipi sauba kara viri tsogo saranga bamai.’

32 Mi kalina inau kau maurivisutugua, me sauba kau ida baa vanigamu i Galilii.”

33 Ma Petero e gokodato me tsarivania a Iesu, “!Atsa moa ti tugirani sui kara tu tsgo tanigo, minau moa e utu saikesa kau mololego!”

34 Ma Iesu e tsarivania a Petero, “Inau au tsaria na manana vanigo a Petero, sauba ke tau vati tangi moa na kokoroko i bongi eni, migoe ko gini vatsa tolu kalina laka o tau donaginiau.”

35 Ma Petero e tsaria, “!E utu saikesa Taovia! !Atsa moa ti kara matesiau kolugo, me utu vaniau kau tiatagarago!”

Migira sui gana duli ara tsarivagainana goto ia.

A Iesu e Nonginongi Tana Uta i Getsemane

(Marko 14:32-42; Luka 22:39-46)

36 Ma Iesu e vano kolugira gana duli tana nauna ara soaginia i Getsemane. Me tsarivanigira, “Kamu totu ieni igamu, minau kau ba talu tagaria ma kau nonginongi.”

37 Maia e aditugira a Petero ma ka ruka na dalena a Sebedi, kara tu dulikolua. Na melu ma na rota loki e ngolia na tobana a Iesu.

38 Te aia e tsaria vanitugira, “E melu sosongo na tobaqu inau, me varangi kau gini mate. Tugamu kamu tu totu ieni, ma kamu tu mamata kolua.”

39 Maia e garu baa tetelo, me tao tsuporu tana kao, me nonginongi me tsaria, “!Mama, ti ke tau utu, mo ko adiligia na tseu na rota iani taniau! Me ke tau moa laba vaga au kilia inau. Ke laba vaga nogo o kilia igoe.”

40 Me visumaitugua tu koniqira tugira tolu gana duli, me reitugira ara tu maturu, me tsarivania a Petero, “?Egua te e utu vanitugamu na mamata kolua kesa moa tana tagu tetelo?”

41 Kamu mamata, ma kamu nonginongi, kamu tau puka tana tabotabo. Amu ngaoragoa na mamata koluaqu, ma na konimui moa e maluku.”

42 Ma Iesu e vano tanitugira na rukanina kalina, me nonginongi me tsaria, “Mama, ti vaga o pada igoe laka niqu aqo nogo inau na inuviana na tseu na rota iani, me dou moa ke laba vaniau vaga igoe nogo o kilia.”

43 Me visutugua a Iesu, me reitugira ara tu maturu moa, rongona e mamava tu mataqira.

44 Ma Iesu e mololetugira tugua na tolunina kalina, me baa, me kesa moa atsa nina nonginongi.

45 Mi muri, me visumaitugua tu koniqira gana duli, me tsaria, “?Egua, laka amu tu mamaturu lee moa tugamu? !Kamu tu reia! E laba nogo na tagu tana kara sauligiau inau na Dalena Tinoni i limaqira na tinoni sasi.

46 !Tuu, ma ka vano! !Kamu moro baa! !E maimai nogo na mane aia ke sauligiau!”

Ara Tangolia a Iesu

(Marko 14:43-50; Luka 22:47-53; Ioane 18:3-12)

47 Me goko babaa moa a Iesu, me labamai a Iudas, aia nogo e kesa vidaqira na sangavulu ruka gana duli a Iesu. E dulikolumaia kesa na alaala loki, igira nogo na taovia na lotu ma na tinoni loki ara molomaigira. Ara mai kolua niqira isi ma na tubi na tangoliana a Iesu.

⁴⁸ Ma Iudas, na mane vanga malapalu, e molo papada vanigira nogo me tsaria, "Na mane ti kamu reiau kau domia, maia nogoria. !Kamu tangolia!"

⁴⁹ Mi kalina ara mailaba, ma Iudas e ba saviliu i konina a Iesu me tsarivania, "!"Dou Tarai!" me domia.

⁵⁰ Ma Iesu e tsarivania, "!"Kulaqu, ko nautsakua na omea o mai matena!"

Migira ara mai, mara tangolia a Iesu, mara sorikakaia.

⁵¹ Me kesa tu vidaqira gana duli a Iesu e lakua nina isi, me sabatiginia kesa tabana kulina nina tseka na Mane Tabu Loki.

⁵² Ma Iesu e tsarivania gana duli, "Ko molovisua nimu isi tana basana, rongona igira ara gini tango na isi, sauba kara gini mate na isi.

⁵³ ?Egua, igoe o tau vati dona moa laka e tuguau rago inau kau nongia na Tamaqu laka ke isutuguqu, maia sauba ke tsaku me ke molomaigira liusia sangavulu ruka na toga na angelo ma kara sangaaau?

⁵⁴ ?Me ti inau kau nauvangana ia, me ke koegua ti ke gini manatovu na tsaqina goko ara marea tana Mamare Tabu, laka sauba ke laba vaga nomoa vaniau inau?"

⁵⁵ Ma Iesu e pilo baa i koniqira na alaala, me tsarivanigira, "?"Laka na mane labupoi inau, ti amu gini mai kolua nimui isi ma na tubi na tangoliginiaqu? Minau, au totu kolugamu, mau sasani malemale pipi dani tana Vale Tabu, migamu amu tau nogo tangoliau.

⁵⁶ Eo, ara gini laba pipi na omea sui vaga gira, rongona kara gini manatovu na omea ara mare idanogoa igira na propete tana Mamare Tabu."

Mi tana, migira sui gana duli a Iesu ara mololea, mara tsogoligi tania.

A Iesu i Mataqira Tana Saikolu Na Togigoko

(Marko 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Ioane 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Migira ara tangolia a Iesu, mara adivanoa tana valena a Kaipas na Mane Tabu Loki, i tana ara saikolu nogo igira na tarai na Ketsa ma na tinoni loki.

⁵⁸ Ma Petero e tsarimuriqira ba ao tetelo, me ba tsau tana pakoka i matana na valena na Mane Tabu Loki. Mi tana e totu kolugira ara reitutugu matsapa, rongona e ngaoa ke reigira pipi sui na omea ke laba.

⁵⁹ Migira na taovia na lotu ma na Saikolu popono ara lalavea kesa na sasi ti ke tsukia a Iesu, vaga e tugua kara pedematesiginia.

⁶⁰ Migira ara tau tangomana kara tsodoa kesa na sasi, atsa moa ara mai danga na tinoni, migira ara pero sui moa. Mi tana susuina, mara ka mai ruka na mane mara ka tsaria,

⁶¹ "Na mane iani e tsarivaganana ni, 'Inau tangomana kau toroveoa nina Vale Tabu God, me ke tolu na dani i muri ma kau logovisutugua.' "

⁶² Ma na Mane Tabu Loki e tutsau, me veisuaa a Iesu, "?"Egua, laka o tamanina kesa nimu goko tugua ko labuvisuginia na omea vaga ara ka keligini vanigo karani?"

⁶³ Me mui lee moa a Iesu. Ma na Mane Tabu Loki e goko vanitugua a Iesu me tsaria, "Tana asana na God mamauri, inau au ketsaligo ko gini vatsa vanigami, ti igoe na Mesia, na Dalena God."

⁶⁴ Ma Iesu e tsaria, "Igoe o tsarigadovia. !Minau kau tsarivanigamu sui: e tuu kalina ia me ke baa, igamu sauba kamu reiau inau na Dalena

Tinoni, kau totu tana madoana God susuliga, ma kau tsunamai talu i gotu tana parako!”

⁶⁵ Mi tana nogo na Mane Tabu Loki e ratsia na polona me tsaria, “!Aia e soasekolia God! E tagara goto sa rongona igita ka lavegotoa sa goko. !Amu vasini rongomia moa nina goko seko loki!

⁶⁶ ?Ma nagua igamu amu pada vania?”

Migira ara gokovisu mara tsaria, “Aia e sasi manana, me tugua nomoa ke mate.”

⁶⁷ Mara tsuvelia na ngorana mara lumua. Me visana ara davaa mara tsaria,

⁶⁸ “?Igoe na Mesia ne? !Dou! !Ko kutsu laka ase e davago!”

A Petero e Tiatagaraa a Iesu

(Marko 14:66-72; Luka 22:56-62; Ioane 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ma Petero e totu moa i tano, me kesa na baka daki e aqo i valena na Mane Tabu Loki e mai i konina a Petero me tsaria, “Igoe goto o sanga na totu koluana a Iesu ni Galilii.”

⁷⁰ Ma Petero e tiatagaraa i mataqira sui ara totu tana, me tsaria, “Au tau saikesa donaginia na omea o gini goko igoe.”

⁷¹ Me tuu a Petero, me ba totu tana matsapana na barana na pakoka. Me kesa segeni goto na baka daki aqo tana vale e reia, me tsarivanigira na tinoni ara totu tana, “Na mane iani e totu kolugotoa a Iesu ni Nasaret.”

⁷² Ma Petero e tiatagaraa me vatsa, “!Au vatsa vanigamu laka au tau saikesa donaginia na mane ia!”

⁷³ Me tau oka i muri, migira na mane ara tutuu tana, ara mai i konina a Petero mara tsarivania, “Igoe manana nomoa kesa vidaqira. !Nimu goko nogo ami rongomi gadoviginigo!”

⁷⁴ Ma Petero e tsaria, “!Au vatsa laka inau au goko mana! !Ma God ke kedeau ti vaga au pero! !Inau au tau saikesa donaginia na mane ia!”

Mi tana tagu tsotsodo ia, me tangi na kokoroko.

⁷⁵ Ma Petero e padatugua na goko a Iesu e tsarivaninogoa, “Ke tau vati tangi moa na kokoroko, migoe ko gini vatsa tolu kalina laka o tau donaginiau.” Ma Petero e rutsu i tano, me rota na ngangai.

27

A Iesu i Matana a Pilate

(Marko 15:1; Luka 23:1-2; Ioane 18:28-32)

¹ Mi tana matsaraka rovorovo, migira sui na taovia na lotu ma na tinoni loki ara vorogokona na matesiana a Iesu.

² Mara baa, mara soria na limana, mara tudumivanoa i matana a Pilate, aia niqira taovia tagaovera igira na Roma.

Na Mateana a Iudas

(Aqoaqo 1:18-19)

³ Mi kalina a Iudas, aia e sauligia a Iesu, e reia laka ara pedevaninogoa a Iesu ke mate, maia e padasavia nina sasi, me tuu, me ba tusuvisugira na tolu sangavulu na qolo vanigira na taovia na lotu ma na tinoni loki.

⁴ Me tsaria, “!Inau au sasi loki sosongo! !Au tsabiria na gabuna na mane tsalapo dou e tau tsukia sa sasi!”

Migira ara tsarivania, “?Ma nagua vanigami igami? !Igoe segenimu moa ko reia!”

⁵ Ma Iudas e tsonivisugira na qolo sui tana Vale Tabu, me baa, me ligoti segenina.

⁶ Migira na taovia na lotu ara tsakogira na qolo, mara tsaria, “Igirani na qolo na gabu. Me vali tana nida Ketsa na molosageaqira tana mani moloqolo na Vale Tabu.”

⁷ Mi tana ara vaigokovigi matena nagua kara nauginia na qolo ia. Mara pedea laka kara voliginia kesa na butona kao e tamanina kesa na mane e aqosi popovatu, mi tana nogo kara qilugira na tinoni tau na Tsiu, igira ara mai mate i Jerusalem.

⁸ Me tu kalina ara volisuia na kao ia, me tsau mai i dani eni, mara soaginia tana nauna ia “Na Kao na Gabu”.

⁹ Mi tana nogo e gini manatovu na goko e katemai idanogoa a Jeremia na propete, kalina aia e tsarivaganana iani: “Ara adigira tolu sangavulu na qolo silivina, aia nogo na dangana igira na tinoni ni Israel ara pedea kara voliginia na mane ia.

¹⁰ Mara tsonia na qolo ia na voliginiana nina butona kao kesa na mane e aqosi popovatu. Vaga nogo e ketsaliau na Taovia.”

A Pilate e Torogoko Konina a Iesu

(Marko 15:2-5; Luka 23:3-5; Ioane 18:33-38)

¹¹ Ma Iesu e tutuu i matana a Pilate na taovia tagaovera ni Roma, maia e lavegoko i konina. Me veisuaa, “?Egua, laka niqira Taovia Tsapakae nomoa na Tsiu igoe?”

Ma Iesu e tsaria, “Migoe nogo o tsaria.”

¹² Migira na taovia na lotu ma na tinoni loki ara tsonia danga niqira goko na keli tana rongona ia, ma Iesu e tau goto tuguvisu vanigira niqira goko.

¹³ Me tuu a Pilate, me goko vania a Iesu me tsaria, “?Megua, laka igoe o tau rongomia e danga sosongo niqira goko na keli ara naua vanigo?”

¹⁴ Ma Iesu e mui lee moa, me tau goto goko. Mi tana e gini beke sosongo na Taovia Tagaovera ni Roma.

Ara Pedea a Iesu Ke Mate

(Marko 15:6-15; Luka 23:13-25; Ioane 18:39-19:16)

¹⁵ Me pipi ngalitupa tana tagu na Paseka vaga ia, ma na taovia tagaovera ni Roma e lavu na nusileana kesa na tinoni e totu tana vale sosori, aia igira na toga ara vili segenia.

¹⁶ Mi tana tagu ia, e totu tana vale sosori kesa na mane ara donaginia na tinoni sui laka e tau kuti na tsutsukibo sailagi, a Barabas na asana.

¹⁷ Mi kalina ara saikolu igira na toga, ma Pilate e veisuagira, “?Laka asei ka vidaqira kaira amu ngaoa inau kau nusilea vanigamu? ?Laka a Barabas, se a Iesu aia ara soaginia na Mesia?”

¹⁸ Ma Pilate e dona nogo laka igira na Taovia na Tsiu ara raqamaia a Iesu i matana rongona igira ara masugu lee vania moa.

¹⁹ Mi kalina a Pilate e tototu moa tana nina sasana na pede, ma na tauna e mologokomai me tsarivania, “Ko laka saikesa na nauvaniana sa omea seko na mane tsalapo dou sosongo ia. Aia e tau nausekolia sa omea. Rongona e kesa tana niqū bolebole i bongi inau au reia, mau gini rota loki na padana.”

²⁰ Migira na taovia na lotu ma na tinoni loki ara raigira na toga kara nongia a Pilate ke nusilea a Barabas, me ke pedea a Iesu ke mate.

²¹ Ma Pilate e veisuagira tugua na toga, “?Masei ka vidaqira karani amu kilia kau nusilea vanigamu?”

Migira ara tsaria, “!Ko nusilea a Barabas!”

²² Maia Pilate e veisuagira, “?Ma nagua kau nauvania a Iesu, aia ara soaginia na Mesia?”

Migira sui ara gokovisu mara tsaria, “!Pogalobatia tana gai ulutaligu!”

²³ Ma Pilate e veisuagira, “?Ma na sasi gua e naua ngana?”

Migira ara guguu loki mi gotu na lioqira, mara tsaria, “!Pogalobatia tana gai ulutaligu!”

²⁴ Mi kalina a Pilate e reigadovia laka e utu nogo ke managana na utusiaqira, me laka e varangi nogo ke taratsi na kore loki, maia e tuu, me adia na koo, me vuliginia na limana i mataqira na toga me tsaria, “Au male i matamui, laka e tau niqū pede inau tana mateana na mane iani. !Igamu segenimui nogo nimui pede!”

²⁵ Migira sui na toga popono ara gokovisu mara tsaria, “!Molovanigami nogo igami migira na dalemami, kami gini loaga na gabuna na mane ia!”

²⁶ Te e tuu a Pilate, me nusilea vanigira a Barabas. Me molo baa a Iesu vanigira nina mane vaumate kara ramitsia, ma kara pogalobatia tana gai ulutaligu.

Igira na Mane Vaumate Ara Tsirigana a Iesu

(Marko 15:16-20; Ioane 19:2-3)

²⁷ Migira nina mane vaumate ara adisagea a Iesu i laona na valena a Pilate. Mara saimai sui igira na mane vaumate, mara tupolia a Iesu.

²⁸ Ara tsoraligi vania na polona segeni, mara sageli vania kesa na polo tsitsibora katsi.

²⁹ Mara virigia na itai kokonaga, mara sagelaginia tana lovana a Iesu, mara moloa na ade tana limana madoa. Mi muri, mara tsunatuturu i matana, mara tsirigana. Mara tsarivania, “!Ke mauri oka niqira Taovia Tsapakae na Tsiu!”

³⁰ Ara tsuvelia, mara adia na ade i limana, mara labuginia na lovana.

³¹ Mi kalina ara gilugana sui vaga ia, mara tsoraligi vania na polo tsitsibora katsi, mara sageli vanitugua na polona segeni. Mi muri mara tudumivanoa tana nauna tana kara ba pogaa tana gai ulutaligu.

Ara Pogaa a Iesu Tana Gai Ulutaligu

(Marko 15:21-32; Luka 23:26-43; Ioane 19:17-27)

³² Mi kalina ara vavano, mi sautu ara tsodoa kesa na mane ni Sirene, a Simon na asana. Migira na mane vaumate ara raia a Simon ke sangaa a Iesu na kalagaiana nina gai ulutaligu.

³³ Mara maitsau kesa tana nauna i tana ara soaginia i “Golgota”, ma na rongona na soa ia, “Na Tsitsivina Lova”.

³⁴ Mi tana ara sauvania a Iesu na uaeni ara lalo koluginia kesa na vatana na ko vavai. Maia e inuvidana moa, me sove goto na inuviana.

³⁵ Mi muri, mara pogaa a Iesu tana gai ulutaligu, mara tuu, mara adia na polona, mara tsonikutsu matena tana daesi.

³⁶ Me sui, mara totu i lao tana, mara pipitua.

³⁷ Me kesa na pava ara pogaa i gotu gana ngongo dato tana lovana, ara marea i konina na goko vaga iani: "Iani a Iesu, niqira Taovia Tsapakae na Tsiu."

³⁸ Mi muri, mara pogakaira goto ruka na tukatso kolua a Iesu, kesa tana madoana me kesa tana maolina.

³⁹ Migira na tinoni ara liuputsi tana nauna ia, ara lengulengu lovaqira vania a Iesu, mara tsirigana mara tsarivania,

⁴⁰ "Igoe nogo ri, o tsaria laka ko toroveoa na Vale Tabu, mo ko logovisutugua i laona ke tolu moa na dani! !Baa, ko maurisi segenimu kalina ia! !Ti vaga igoe na Dalena God, mo ko tsunamai tania na gai ulutaligu!"

⁴¹ Migira goto na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa ma na tinoni loki, ara galea mara tsaria,

⁴² "Igoe, aia e maurisigira rago na tinoni tavosi, me utu lelee vania ke maurisi segenina! ?Me laka niqira Taovia Tsapakae nogoria igira na Israel ngana? !Me ti aia nogo ia, me ke tsunamai tania na gai ulutaligu kalina ia, migita ka gini tutunina!"

⁴³ Aia e norua God, me tsarisegenina laka aia na Dalena God. !Eo, vaga ia, ma ka reia ti God ke maurisia kalina ia!"

⁴⁴ Mi kaira goto na tukatso ara pogakaira kolua a Iesu tana, ara ka pea vaganana goto ia.

Na Mateana a Iesu

(Marko 15:33-41; Luka 23:44-49; Ioane 19:28-30)

⁴⁵ Mi tuu tana niaso vota, ma na rodo e tsavua na vera popono, me tsau tana tolu na aso.

⁴⁶ Mi tana varangi na tolu na aso, ma Iesu e gudato me tsaria, "?Eli, Eli, lema sabaktani?" Ma na rongona na goko vaga ia, "?Niqu God, niqu God, egua ti o mololeau?"

⁴⁷ Me visana vidaqira na tinoni ara totu tana ara rongomia e goko vaga ia, mara tsaria, "!Aia e soaa a Elija!"

⁴⁸ Me kesa vidaqira e ulo baa, me adia na mamasa, me lumia tana ko vavai, me tsukia tana ade, me saukaea vania a Iesu, laka ke inuvia.

⁴⁹ Migira na tinoni tavosi ara tongoa mara tsaria, "!Laka mavi, vata ma ka reitalua laka ti a Elija ke mai me ke maurisia!"

⁵⁰ Ma Iesu e guloki kesa goto kalina. Mi tana e sui na mamagona.

⁵¹ Mi tana tagu tsotsodo ia, ma na polo katsi e tsautsau tana Vale Tabu e tavongani taratsivota tuu i gotu me tsau i lao. Me kasi loki na vuluge, mara tapavota na vatu loki.

⁵² Mara tavongani ova na qiluqira danga na tinoni dou ara mate oka nogo, mara maurivisutugua.

⁵³ Mara tuu tania na qiluqira, mi kalina e maurivisutugua a Iesu, migira ara vano i laona na Vera Tabu ni Jerusalem, mara laba malemale vanigira na tinoni danga.

⁵⁴ Mi kalina aia niqira taovia na alaala na mane vaumate, kolugira ara totukolua tana mara pipitua a Iesu, ara vatsangia na vuluge, mara reia pipi sui na omea ara laba tana, ara gini matagu mate mara tsaria, "!E mana nomoa laka na Dalena God manana aia!"

⁵⁵ Mara danga goto na daki ara totu tana. Ara tutuu ao tetelo, mara morosigira na omea ara laba. Igira nogo na daki ara tsarimurina a Iesu tumai nogo i Galilii, mara sangaa.

56 Mi laoqira na daki gira, ko Maria Madalena, ma ko Maria ka tinaqira a Iakobo ma Iosepo, ma ko Salome na tauna a Sebedi.

Na Qiluana a Iesu

(Marko 15:42-47; Luka 23:50-56; Ioane 19:38-42)

57 Mi tana ngulavi ia, me mai laba kesa na mane ni Arimatea, e tamanina danga nina omea. A Iosepo na asana na mane ia, maia e kesa goto gana duli a Iesu.

58 Me ba laba i konina a Pilate, me nongia na konina a Iesu. Ma Pilate e mologokona laka kara tusua na konina a Iesu vania a Iosepo.

59 Ma Iosepo e aditsunaa na konina a Iesu, me tsaboroginia na polo sere vaolu.

60 Me molosagea i laona nina vatuluma segeni nogo ia, e vasini kavia moa tana maragova. Me kelia kesa na vatu loki, me vongoginia na mangana na vatuluma. Me moloa tana, me vano ia.

61 Ko Maria Madalena, me kesa goto na Maria ara ka tototu gana ngongo na vatuluma, mara ka momoro.

Na Mane Vaumate Ara Totupitua na Vatuluma

62 Mi tana dani ngana, me gado na Dani na Sabat, migira na taovia na lotu ma na Parisii ara ba laba konina a Pilate, mara tsarivania,

63 “Taovia, ami padatugua kesa nina goko na mane vanga pero ia e tsaria kalina aia e mamauri moa. E tsaria laka i murina tolu moa na dani, maia sauba ke maurivisutugua tania na mate.

64 Maia nogo na rongona ti ami pada laka e dou ko ketsaligira ke visana na mane vaumate, ma kara ba totupitua na vatuluma tsau tana tolunina dani. Rongona igira gana duli kara tau mai dodo, ma kara komia na konina, mi muri ma kara tsaria vanigira na toga laka aia e maurivisu tania na mate. Ma ti kara nauvaganana ia, ma na pero vaga ia, sauba ke seko sosongo baa liusia na kesanina pero aia e naunogoa tana idana.”

65 Ma Pilate e tsaria, “Baa, ma kamu adigira ke visana na mane vaumate, ma kamu matalidoua na vatuluma.”

66 Migira ara tuu mara vano, mara kakaisia na vatu loki tana mangana na vatuluma, mara mologira na mane vaumate kara totupitua na vatuluma.

28

Na Maurituguana a Iesu

(Marko 16:1-10; Luka 24:1-12; Ioane 20:1-10)

1 Mi tana dani murina na Sabat, tana matsaraka rovorovo na Sade, ma ko Maria Madalena me kesa goto na Maria, ara ka vano na togaviana na vatuluma.

2 Mi kalina ara ka ba tsau tana, me tavongani kasi loki na vuluge. Me kesa nina angelo na Taovia e tsunamai talu i gotu, me keliligia na vatu, me totukae i konina.

3 Na rereina e maka vaga na angaanga, ma na polona e sere kala.

4 Migira na mane ara totupitua na vatuluma ara matagu mate mara gariri, mara puka lee vaga moa ti ara mate nogo.

5 Ma na angelo e goko vanikaira na daki me tsaria, “Kamu ka laka na matagu. Inau au dona laka kagamu amu ka lalavea a Iesu, aia ara pogaa tana gai ulutaligu.

⁶ Aia e tagara nogo ieni. E maurivisutugua nogo vaga e tsaria. Kamu ka mai ieni, ma kamu ka morosia na nauna i tana ara tsarovaginia.

⁷ Me dou, mi kalina eni, kamu ka vano tsaku, ma kamu ka ba tsaria vanigira gana duli laka a Iesu e maurivisu nogo tania na mate, me idavano nogo i Galilii. Mi tana ti kara ba reia. Kamu ka padatugudoua na omea inau au tsaria vanikagamu.”

⁸ Mi kaira ara ka tuu tsaku, mara ka mololea na vatuluma. Ara ka matagu rago, mara ka magemage goto, mara ka uloulo mara ka ba tsarivulagia vanigira gana duli a Iesu.

⁹ Mara ka vavano moa i sautu, ma Iesu e tavongani laba vanikaira me tsaria, “Ke dou vanikagamu.” Mi kaira ara ka tsunatuturu, mara ka kasoa na tuana, mara ka samasama vania.

¹⁰ Ma Iesu e tsarivanikaira, “Kamu ka laka na matagu. Kamu ka baa moa, ma kamu ka tsarivulagi vanigira gaqu duli laka kara baa i Galilii, mi tana sauba kara ba morosiau.”

Niqira Tatamanga Igira Ara Totupitua na Vatuluma

¹¹ Mi kalina ara ka tavamuri mara ka vano kaira na daki, migira visana na mane vaumate ara pitua na vatuluma ara visumai tana vera loki, mara tatamanga vanigira na taovia na lotu na omea sui ara laba.

¹² Migira na taovia na lotu kolugira na tinoni loki ara saikolu, mara totogokona laka kara tusua danga na qolo vanigira na mane ara pitu vatuluma.

¹³ Mara tsarivanigira, “Igamu kamu tsarivanigira moa na tinoni laka igira segeni nogo gana duli a Iesu ara mai dodo tana bongi, kalina igamu amu matura sui, mara komia na konina a Iesu.

¹⁴ Me ti vaga na Taovia Tagaovera ke rongomia na omea vaga ia e laba, ma kamu laka na gini boe igamu. Sauba igami nogo kami tsarigotosi vania moa aia, maia tagara ke tau kore vanigamu.”

¹⁵ Migira na mane vaumate ara adia niqira qolo, mara muria na omea vaga igira na taovia na lotu ma na tinoni loki ara tsarivanigira na nauana. Ma na tatamanga vaga ia e tatangi bamai moa i laoqira na Tsiu tsaumai i dani eni.

A Iesu e Laba Vanigira Gana Duli

(Marko 16:14-18; Luka 24:36-49; Ioane 20:19-23; Aqoaqo 1:6-8)

¹⁶ Migira na sangavulu kesa gana duli a Iesu ara tuu, mara vano kesa tana vungavunga i Galilii, i tana a Iesu e tsarivanigira nogo kara vano.

¹⁷ Mi kalina ara reia a Iesu, mara tsuporu sui mara samasama vania, atsa moa ti visana vidaqira ara tobaruka moa.

¹⁸ Ma Iesu e garumai i koniqira me tsarivanigira, “Na Tamaqu nogo e tusuvaniau pipi sui na susuliga loki i baragata mi barangengo.

¹⁹ Migamu, nimui aqo kamu vano i koniqira na tinoni sui pipi tana vera, ma kamu sasanigira ma kara lia sui gaqu duli. Ma kamu lesovitabugira tana asana na Tamana, ma na Dalena, ma na Tarunga Tabu.

²⁰ Ma kamu sasaniginigira na muriana pipi na omea au ketsaliginigamu. Eo, minau sauba kau totu sailagi i konimui, poi ke sui na barangengo.”

NA TURUPATU DOU VAGA E MAREA A MARKO Na Vuresi Makaliana na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

Na Turupatu Dou vaga e marea a Marko e tuturiga vaga iani: "Iani nogo na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo na Dalena God." (1.1) Tana nina mamare popono, a Marko e adikaea laka e koegua a Iesu e ngongoragi sosongo pipi tana aqo dou vaniaqira na tinoni, me laka aia e tamanina goto gana susuliga na tsialigiaqira na tidao seko, ma na veoligiana niqira sasi na tinoni. Ma Iesu segenina nogo e tsari makalia laka aia nogo na Dalena Tinoni e mai i barangengo, rongona ke saua na maurina ke gini suivisuginigira na tinoni sui tania niqira sasi.

A Marko e marea na turupatuna na maurina a Iesu tana goko maka me mamauriga. E ida talu e gini goko tana rongona a Ioane Batista, ma nina lesovitabu a Iesu, ma na tsonitabo na tidao seko e nauvania. Mi muri, me ba saviliu na gini goko tana rongona nina aqo a Iesu na maurisiaqira na tinoni ma na sasaniaqira. E nauvaganana ia, me kiki rago migira gana duli a Iesu ara gini padagadovi dou baa laka aia manana nogo na Dalena God e tsunamai i barangengo. Migira gana gala a Iesu ara gini masugu loki vania, mara reisavi sosongolia baa.

Mi tana Lova 11 me tsau tana Lova 16, a Marko e gini turupatuna na omea ara laba vania a Iesu tana susuina na uiki na maurina i lao eni, putsu baa na mateana tana gai ulutaligu, ma na maurivisutuguana tania na mate.

Na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

A Ioane Batista e sasani tinoni 1:1-8

Na lesovitabuana ma na gokotabo vaniana a Iesu 1:9-13

A Iesu e tuturiga nina aqo tana Galilii 1:14-9:50

E tuu i Galilii me ba tsau i Jerusalem 10:1-52

A Iesu e sasani tinoni i Jerusalem 11:1-13:36

Nina rota ma na mateana a Iesu 14:1-15:47

Na maurivisuana ma na datoana i baragata 16:1-20

A Ioane Batista e Sasani Tinoni

(Mateo 3:1-12; Luka 3:1-18; Ioane 1:19-28)

¹ Iani nogo na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo na Dalena God.

² Aia e tuturiga vaga nogo e marea a Isaia na propete me tsaria, "God e tsaria, 'Sauba kau moloa niqu tabegoko ke idavigo, me ke vangarau sautu vanigo.'

³ E kesa e guguu i laona na legai mangu, me tsaria: 'Vangarau manogatia na sautu vania na Taovia; gotolia na nauna tana aia ke liu!'

⁴ Vaga ia, ma Ioane e labamai i laona na legai mangu, me lesovitabugira na tinoni, me sasanigira. Me tsarivanigira, "Kamu piloligi tanigira nimui sasi, ma kamu lesovitabu, maia God sauba ke padalegira nimui sasi."

⁵ Na tinoni sui tana butona kao ni Judea mi tana verabau ni Jerusalem, ara sulungana baa na rongomiana nina sasani a Ioane. Ara koevulagia niqira sasi, maia e lesovitabugira tana Koo Jordan.

⁶ A Ioane e sagelia na polo ara vosiginia na ivuna na kamelo, me soritaliguginia na bunguna na itai ara aqosiginia na kokorana na kamelo. Me ngiti gana mutsa na kipo ma na bulumitsua.

⁷ Me katevulagi vanigira na tinoni me tsaria, "Aia na mane sauba ke labamai i muriqu inau, aia e loki sosongo baa liusiau inau. Me tau goto ulagaqu inau na gogoro tsuna ma na nusiligiana na itaina gana porotua.

⁸ Inau, au lesovitabugamu tana ko lee moa, maia sauba ke lesovitabuginigamu na Tarunga Tabu."

*A Ioane e Lesovitabua a Iesu
(Mateo 3:13-17; Luka 3:21-22)*

⁹ Tau oka i muri, ma Iesu e mololea i Nasaret tana butona na momoru ni Galilii, me baa i konina a Ioane rongona aia ke lesovitabua tana Koo Jordan.

¹⁰ Mi kalina a Iesu e vasini moa tuligi tania ma koo, maia e morosia e ova na baragata, ma na Tarunga Tabu e tsunamai i konina tana rereina na kulukulu.

¹¹ Me talumai i gotu kesa na goko e tsaria, "Igoe na Dalequ galugaluve, au reingao sosongoligo."

*Na Tidao Seko e Gokotabo Vania a Iesu
(Mateo 3:13-17; Luka 4:1-13)*

¹² Me tsaku ma na Tarunga Tabu e raia a Iesu ke vano tana legai mangu.

¹³ Mi tana e ba totu vati sangavulu na dani, maia Satan e gokotabo vania. Mara danga na omea atsi ara totu goto tana. Te ara labamai na angelo, mara sangaa.

*A Iesu e Soatugira Vati Na Mane Lavetsetse
(Mateo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)*

¹⁴ Mi murina ara tsonia a Ioane tana vale sosori, ma Iesu e vano tana Galilii ke gini turupatu vulagia na Turupatu Dou e talu i konina God.

¹⁵ Me tsarivaganana, "E laba nogo na tagu dou, ma na verana God e mai varangi nogo! !Kamu piloligi tanigira nimui sasi, ma kamu tutunina na Turupatu Dou!"

¹⁶ Mi kalina a Iesu e liu baa ligisana na Reku ni Galilii, maia e reikaira ruka na mane lavetsetse, a Simone, aia a Iesu e soaginigotoa a Petero, ma na kulana aia Adrea, ara ka vugo tsetse.

¹⁷ Ma Iesu e tsarivanikaira, "Mai, ma kamu ka tsari muriqu, minau kau sasanikagamu na vugo tinoni."

¹⁸ Me tsaku ara ka mololea ka niqira vugo, mara ka tsarimurina a Iesu.

¹⁹ Maia e baa tetelo goto, me reikaira goto ruka na tamakula tavosi, a Iakobo ma Ioane, kaira na dalena a Sebedi. Ara ka tototu kolua ka tamaqira i laona tu niqira uaq, mara tu aragoa tu niqira vugo.

²⁰ Mi kalina a Iesu e morosikaira, maia e soakaira kara ka murigotoa. Mara ka tuu mara ka mololea a Sebedi ka tamaqira i laona na uaq kolugira nina maneaq, mara ka tsarimurina a Iesu.

Kesa na Mane e Totuvia na Tidao Seko
(Luka 4:31-37)

²¹ A Iesu migira ganaduli ara mai tsau tana vera loki ni Kapernaum. Mi tana dani na Sabat, ma Iesu e sage tana vale lotu me tuturiga na sasaniaqira na tinoni.

²² Migira sui ara rongomia ara gini ganataa na rongomiana na omea e sasaniginigira, rongona e tau rorongongo vaga na omea ara rongomia i koniqira na tarai na Ketsa. Maia e vaga kesa e gini tarai tana susuligana loki.

²³ Mi tana dani ia, e sagemai goto i vale lotu kesa na mane e totuvia na tidao seko. Maia e kanga loki me tsaria,

²⁴ “!Ae! ?Nagua o ngaoa i konimami igoe a Iesu ni Nasaret? ?Laka o mai ieni rongona o ngaoa ko sekoligami ngatsu? !Inau au dona nogo laka ase i goe – igoe nogo na Dalena tabu God!”

²⁵ Ma Iesu e ketsalia na tidao seko me tsarivania, “!Ko mui igoe, mo ko rutsuligi tania na mane iani!”

²⁶ Ma na tidao seko e keseli kakaia na mane ia, me kanga loki me rutsuligi tania.

²⁷ Migira na tinoni sui ara ganataa, mara tuturiga na gini vaigokovigi mara tsaria, “?Nagua sagata na omea vaga e laba? ?E kesa na sasani vaolu ngatsu? !Na mane iani e tamanina na susuligana na ketsaliaqira na tidao seko migira ara rongomi mangana!”

²⁸ Ma na turupatu tana rongona a Iesu e rarasa bamai tsaku tana vera sui i laona na butona momoru ni Galilii.

A Iesu e Maurisigira Danga na Tinoni Lobogu
(Mateo 8:14-17; Luka 4:38-41)

²⁹ Ma Iesu migira gana duli ara mololea na vale lotu. Mara vano saviliu i ka valeqira kaira a Simone Petero ma Adrea, mara ka tsari goto kaira a Iakobo ma Ioane.

³⁰ Mi tana, ma na tarungana a Petero e masagi me tsaro i nigena. Mi kalina a Iesu e laba tana, migira ara tsarivulagia vania.

³¹ Ma Iesu e ba reia, me tangolia na limana me sangaa ke totu tuu. Ma na masagi e tavongani nanga lee tania. Maia e tuturiga saviliu na vangarauana gaqira mutsa.

³² Mi tana ngulavi ia, kalina e varangi nogo ke suu na aso, mara adigira mai vania a Iesu na tinoni lobogu, migira goto e totuvigira na tidao seko.

³³ Migira sui na tinoni tana vera ia, ara saikolumai i matana na vale i tana e totu a Iesu.

³⁴ Ma Iesu e maurisigira danga na tinoni, igira e gadovigira pipi na vatana na lobogu, me tsialigigira danga na tidao seko. Me tongovanigira na tidao seko kara laka na tsariana sa omea, rongona ara dona nogo laka ase i aia.

A Iesu e Liuvi Poponoa na Galilii
(Luka 4:42-44)

³⁵ Mi tana matsaraka rovorovo, kalina e tau vati dato moa na aso, ma Iesu e tuu me rutsu tania na vale. E mololea na vera ia, me vano kesa tana nauna e mangu, mi tana e nonginongi.

³⁶ Ma Simone migira na kulana ara baa mara lalavea.

³⁷ Mi kalina ara tsodoa mara tsarivania, “Taovia, na tinoni sui ara lalavego.”

³⁸ Ma Iesu e tsaria, “Ida moa ma ka vano tana vera taligu, rongona niqu aqo nogo ti kau gini turupatu goto i tana. Aia nogoria na rongona te au gini mai inau.”

³⁹ Ma Iesu e liuvi poponoa na Galilii. Me turupatu pipi tana vale lotu, me tsialigigira na tidao seko.

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane Mudo
(Mateo 8:1-4; Luka 5:12-16)

⁴⁰ Me kesa na mane mudo e mai laba i konina a Iesu, me tsuna tuturu i matana, me nongia ke sangaa me tsaria, “Taovia, ti vaga igoe ko ngaoa, me tau saikesa utu vanigo ko maurisiau me ke maletugua * na kokoraqu.”

⁴¹ Ma Iesu e galuvea na mane ia, me tuu me ba pelea me tsarivanja, “Eo, au ngaoa. !Ko male!”

⁴² Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, gana lobogu na mane ia e nangalee tania, me male na kokorana.

⁴³ Ma Iesu e goko kakai vania me tsaria,

⁴⁴ “!Ko rorongoe! Ko laka saikesa na baa ma na gini turupatu bamai vaniana ke kesa na omea e laba vanigo. Ko ba saviliu dodo moa mo ko laba i matana na manetabu, mo ko nongia ke vilekea na kokoramumu. Mi muri ti ko saua na savori vaga tana nina Ketsa a Moses, rongona ke gini labamaka i mataqira na tinoni laka e mavu manana nogo na kokoramumu.”

⁴⁵ Me vano na mane, me tuturiga saviliu na turupatuna bamai tana nauna sui na omea a Iesu e nauvania. Me gini laba danga sosongo na goko, te e gini utugana vania a Iesu na laba malemale i laoqira na tinoni tana vera. Me tototu moa tana nauna e mangu, migira na tinoni ara aligiri talu pipi tana vera sui, mara maimai moa i konina.

2

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane Logu
(Mateo 9:1-8; Luka 5:17-26)

¹ Me putsi visana na dani i muri, ma Iesu e visutugua i Kapernaum. Me tsaku e liu na goko laka a Iesu e totu tana.

² Ara labasai danga sosongo na tinoni, me gini kapi na vale tana e totu a Iesu, me kapi goto i tano. Mi kalina a Iesu e tuturupatu moa vanigira na tinoni tana rongona na Turupatu Dou,

³ mara tu labamai tugira vati na tinoni, ara tu tsebamai vania a Iesu kesa na mane logu.

⁴ Ma na rongona ara danga sosongo vaga na tinoni ia, mara vaikapitsigi na toga, te e gini utu vanitugira na ba laba i matana a Iesu. Mara tu dato i kelana na vale tana e atsa, mara tu puta ovatia, gana ngongo tsuna tana e totu a Iesu. Mara tu molo tsunaa na mane logu kolu nigena.

⁵ Mi kalina a Iesu e reia tu niqira tutuni e loki vaga ia, maia e tsarivanja na mane logu, “Dalequ, ara tanusi nogo nimu sasi.”

⁶ Mara visana na tarai na Ketsa ara totu tana ara pada vaganana i tobaqira,

* **1:40 1:40** “maletugua” Igira na Tsiu i sau ara pada laka na lobogu na mudo e naua me gini kalinaqu na tinoni i matana na lotu.

7 “?Egua na mane ia te e goko vaga ia? !E pea mananaa God! !Ma God aia segeni moa e tangomana ke nusiligigira na sasi!”

8 Ma Iesu e donaginia saikesa niqira papada, te e tuu me tsarivani-gira, “?Matena gua ti amu pada vaganana ia i tobamui?”

9 ?Laka nagua e lakagana dodo baa vaniau na tsariana vania na mane logu iani laka, ‘Ara tanusi nogo nimu sasi’, se na tsarivaniana moa, ‘Ko tuu, mo ko kalagai nigemu, mo ko vanovano’?

10 Ma na rongona moa kau saumakali vanigamu laka inau na Dalena Tinoni au tamanina na susuliga i lao eni gana na nusiligiaqira na sasi,” mi tana a Iesu e ketsalia na mane logu me tsaria,

11 “!Ko tuu, mo ko kalagai nigemu, mo ko visu i veramu!”

12 Ara momoro moa igira sui tana, me tuu na mane ia i mataqira, me adia na nigena, me vanoligi tsaku. Migira sui ara ganataa, mara tsonikaea God mara tsaria, “!Igita a tau vati morosia moa kesa dani na omea vaga iani!”

A Iesu e Vilia a Levi Ke Tsarimurina
(Mateo 9:9-13; Luka 5:27-32)

13 Me tuu a Iesu, me visutugua i ligisana na Reku Galilii. Me kesa na alaala loki na tinoni ara labamai i konina, maia e tuturiga na sasaniaqira.

14 Mi kalina aia e liumai tana, e morosia kesa na mane aditakesi, a Levi na asana, aia na dalena a Alpeus, e totu i laona nina vale na aditakesi. Ma Iesu e tsarivania, “Ko mai igoe, mo ko tsarimuriqu.” Me tuu saviliu a Levi, me tsarimurina a Iesu.

15 Mi muri, ma Iesu e ba sanga na mutsa tana valena a Levi. Me kesa na alaala loki na mane aditakesi ma na tinoni e tangi seko na rongoqira ara tsarimurina, mara ba sanga mutsa kolugira a Iesu migira gana duli.

16 Mara visana na tarai na Ketsa, ma na Parisii ara totu tana ara reia laka a Iesu e mutsa kolugira na mane aditakesi, ma na tinoni e tangi seko na rongoqira, mara veisuagira gana duli mara tsaria, “?E gua vaga ti aia e sanga mutsa kolugira na mane aditakesi ma na tinoni e tangi seko na rongoqira?”

17 Ma Iesu e rongomigira dodo, te e tuu me tsarivaganana vanigira, “Igira na tinoni ara mauri dou nogo ara tau goto kilia na mane tatali ke taligira, igira moa ara lobogu. Inau au tau sulungana mai rongona ti kau soagira igira e dou nogo niqira sasaga, migira moa ara totu tana seko.”

Ara Veisuaginia a Iesu tana Rongona Na Sese na Vitoa Rongona na Lotu

(Mateo 9:14-17; Luka 5:33-39)

18 Kesa dani, kalina igira gana duli a Ioane Batista, migira goto gaqira duli na Parisii ara naua na sese na vitoa rongona na lotu, mara visana tinoni ara mailaba i konina a Iesu mara veisuaa, “?Taovia, laka egua vaga ti igira moa gana duli a Ioane Batista, migira goto gaqira duli na Parisii ara naua na sese na vitoa, migira gamu duli igoe ara tau naua?”

19 Ma Iesu e tsarivanigira, “?Egua, amu padaa laka igira ara sangatsari tana kavomutsa na tauga, kara tau gania kesa na mutsa? !Tagara saikesa, e tau vaga ia! Kalina na mane tauga vaolu e tototu moa kolugira, e utu kara tau sanga na mutsa.

²⁰ Me sauba nomoa ke labamai na dani i tana kara adiligia na mane tauga vaolu tanigira; mi tana ti igira sauba kara dona na nauana na sese na vitoa.

²¹ "Tagara ke kesa ke dona na adiana na turina na polo vaolu, me ke tsiparaginia na polo purapura, rongona ti vaga ke nauvaganana ia, me sauba na turina na polo vaolu ke raqaratsia na polo purapura, maia ke gini ova loki goto baa.

²² Me tagara goto ke kesa ke dona na qetutsavuana na uaeni vaolu i laona na kogau pura. Rongona ti vaga ke nauvaganana ia, me sauba kalina ke subu na uaeni vaolu, me ke tapalia na kogau pura, me ke tareo lee na uaeni, me ke seko lee goto na kogau. !Tagara! Na uaeni vaolu sauba nomoa ke qetutsavua i laona na kogau vaolu."

Ara Gini Goko Rongona na Vali Tana Dani na Sabat
(Mateo 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Me kesa tana dani na Sabat, ma Iesu migira gana duli ara liu baa i laoqira visana na uta na sila. Migira gana duli ara tuturiga na pitsuaqira visana na vuana na sila.

²⁴ Mi kalina igira na Parisii ara reigira ara nauvaganana ia, mara tsarivania a Iesu, "!Ko reia, tana nida Ketsa igita, e vali vanigira gamu duli igoe na nauvaganana ia tana Dani na Sabat!"

²⁵ Ma Iesu e tsarivanigira, "?Egua laka amu tau vati tsokoa moa tana Papi Tabu na omea vaga e naua a David i sau kalina aia e vitoa? Tana tagu ia, a David migira goto nina tinoni ara vitoa.

²⁶ Maia David e tuu, me ba sage tana valena God, me adigira na breidi ara gini savori vania God, maia migira sui nina tinoni ara gani gaqira. Na omea iani e laba tana tagu kalina aia Abiatar e Mane Tabu Loki. E totu tana nida Ketsa igita, laka igira segeni moa na manetabu e tau valiqira na ganiana na breidi vaga ia, ma David e gania nomoa, me tusugotoa vanigira nina tinoni, migira sui ara sanga na ganiana."

²⁷ Ma Iesu tsarigotoa vanigira, "Na Dani na Sabat e gini totu tana rongoaqira na tinoni, ma na tinoni ara tau gini totu tana rongona na Dani na Sabat.

²⁸ Minau na Dalena Tinoni au Taovia kaputigotoa na Sabat."

3

Na Mane e Labe na Limana
(Mateo 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ Mi muri, ma Iesu e tuu, me visutugua tana vale lotu, mi tana e totu kesa na mane e labe na limana.

² Mara totu goto tana visana na tinoni ara ngaoa laka kara keli vania a Iesu kesa na omea seko. Te ara tuvia laka ti aia ke maurisi tinoni tana Dani na Sabat, migira kara gini tamanina niqira rongona na tatamanga gana.

³ Me tuu a Iesu me tsarivania na limalabe, "Ko tuu, mo ko mai ieni i nago."

⁴ Maia e tuu me baa i nago, ma Iesu e pilo baa i koniqira na tinoni me veisuagira, "?Laka nagua tana nida Ketsa igita e tamivanigita ka naua tana Dani na Sabat? ?Na sanga tinoni, se na rotasi tinoni? ?Na aragoana na maurina tinoni, se na sekoliana?"

Migira ara tau goto tsaria kesa na omea.

⁵ Ma Iesu e moro tatavata baa i koniqira ara totu tana, me kore me galuegira goto, rongona ara tobakakai sosongo, me sasi niqira papada. Te e tuu moa, me tsarivania na mane, “Ko kaporakasia na limamu.” Maia e kaporakasia na limana, me dou tugua.

⁶ Migira na Parisii ara tuu mara mololea na vale lotu, mara ba saviliu mara sai kolugira visana tinoni tana nina alaala a Herod, mara vorogokona sai na matesiana a Iesu.

Danga na Tinoni Ara Saikolu I Ligisana na Reku

⁷ Ma Iesu migira gana duli ara vano, mara ba tsau tana Reku Galilii, ma na alaala loki na tinoni ara tsarimurina ia. Ara talu tana Galilii, mi tana Judea,

⁸ mi Jerusalem, mi tana Idumia, mi tana butona kao tabana i longa na Koo Jordan, mi tana vera polia na Tire ma na Sidon. Igira sui ara mai konina a Iesu, rongona ara rongominogoa na omea sui aia e naua.

⁹ Mara danga sosongo na tinoni ara saimai, me tuu a Iesu me raigira gana duli kara raqavotua kesa na uaqa, maia ke gini totu i laona, rongona kara tau bingia na toga.

¹⁰ Ara danga sosongo nogo na tinoni aia e maurisigira, migira sui na tinoni lobogu ara vaisugutigi rongona ara ngao sosongolia kara pelea a Iesu.

¹¹ Me pipi kalina ti vaga igira na tinoni e totuvigira na tidao seko kara reia a Iesu, me tsaku ara pukatsuna i tuana, mara gudato mara tsaria, “!Igoe manana nogo na Dalena God!”

¹² Ma Iesu e tongokakaia vanigira na tidao seko kara laka na tsarivulagi vaniana ke kesa laka ase i aia.

A Iesu e Viligira Sangavulu Ruka na Apostolo

(Mateo 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Ma Iesu e dato kesa tana vungavunga, me soamaigira visana na mane, igira aia e ngaoa kara totu i konina. Migira ara baa i konina,

¹⁴ maia e viligira sangavulu ruka i laoqira, migira nogo a Iesu e soaginigira na apostolo. Me tsarivanigira, “Inau au viligamu kamu totu koluau. Me sauba kau mologamu kamu baa ma kamu turupatu vanigira na tinoni,

¹⁵ me sauba kamu tamanina goto na susuliga gana na tsialigiaqira na tidao.”

¹⁶ Miani nogo na soaqira igira na sangavulu ruka a Iesu e viligira: a Simone, aia a Iesu e soaginigotoa a Petero;

¹⁷ ma Iakobo ma Ioane kaira na tamakula, na dalena a Sebedi, ma Iesu e soaginikaira goto a Boanerges, ma na rongona na soa ia: “Dalena Vivisa”;

¹⁸ ma Adrea,

ma Pilipo,

ma Bartolomeo,

ma Mateo,

ma Toma,

ma Iakobo na dalena a Alpeus,

ma Tadeo,

ma Simone ni Kanaan,

¹⁹ ma Iudas Iskariot, aia e sauligia a Iesu.

Visana Tinoni Ara Tsaria Laka a Iesu E Gini Aqo na Susuligana Beelsebul

(Mateo 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)

²⁰ Mi muri, ma Iesu e visu i verana. Mi tana goto ara saikolumai danga sosongo na tinoni, ma Iesu migira gana duli ara tau goto tamanina niqira tagu i tana ke mangamanga vanigira ma kara mutsa.

²¹ Mi kalina igira na kulana a Iesu ara rongomia na omea iani, ara tuu, mara vano laka kara tangolivisua, rongona na tinoni ara tsaria laka, "Aia e bule nogo."

²² Mara visana na tarai na Ketsa igira ara talumai i Jerusalem, ara tuu mara tsaria, "Aia nogo Beelsebul e totu i konina. Maia nogo gaqira taovia na tidao e tusuvania na susuligana te aia e gini dona na tsialigiaqira na tidao."

²³ Me tuu a Iesu, me soasaigira na tarai na Ketsa, me gokolia vanigira me tsaria, "?Ke koegua Satan ti ke dona na tsialigiana Satan?"

²⁴ Kamu reia, ti vaga ke kesa tana vera igira segeniqira nogo na tinonina kara tuu ma kara vaivotagi segeniqira, ma kara vailabugi kolu, me sauba e utu lelee ke oka me ke taveo lee na vera vaga ia.

²⁵ Me ti vaga igira segeniqira nogo i laona kesa na tamadale kara tuu ma kara vaivotagi segeniqira, ma kara vailabugi kolu, me sauba e utu lelee goto ke oka me ke taveo lee na valeqira.

²⁶ Me vaga goto ti tana verana Satan, aia migira gana totukolu kara vaivotagi segeniqira, me utu lelee goto ke tukakai na verana ia, sauba nomoa ke taveo me ke nanga lee.

²⁷ "Tau lelee tangomana vania ke kesa ke sage tana valena kesa na mane malagai susuliga, me ke laugira nina omea levolevo sui, ti vaga aia ke tau ida talu ke sori kurukurua na mane susuliga tamanina na vale. Mi muri moa ti aia ke baa me ke sage tana valena me ke laugira nina omea levolevo sui.

²⁸ "Au tsarimakali vanigamu laka pipi sui na sasi ara naua igira na tinoni, ma niqira gokoseko sui goto ara tsaria, e tau utu ti kara tanusi.

²⁹ Masei moa ti vaga aia ke tsonia sa gokoseko ke kalea na Tarunga Tabu, maia e utu saikesa ke tanusi nina sasi, rongona e tsukia na vatana na sasi e dona na totu saviliu, me voo na tanusi."

³⁰ A Iesu e gini tsarivaganana ia, rongona niqira goko visana ara tsaria laka, "Na tidao seko nogo e totu i konina aia."

Na Tinana ma na Tasina Ara Ngaoa Laka Kara Reia A Iesu

(Mateo 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Mara labamai igira na tinana ma na tasina a Iesu, mara tutuu moa i tano. Mara mologoko baa vania a Iesu laka ara ngaoa kara reia.

³² Migira na toga danga ara totu polia a Iesu, mara tsarivania, "Ko reia, na tinamu migira na tasimu ara tutuu i tano, mara ngaoa na reiamu."

³³ Ma Iesu e tsaria, "?Laka ase i aia na tinaqu? ?Masei igira na tasiqu?"

³⁴ Mi tana, aia e moro baa i koniqira na tinoni sui ara totupolia me tsaria, "!Kamu reigira baa girani! !Girani nogoria na tinaqu ma na tasiqu inau!"

³⁵ Rongona ase i moa ti vaga ke naugira na omea God e ngaoa aia ke naua, maia nogoria na kulaqu, ma na vavinequ, ma na tinaqu inau."

4

Na Gokolia na Mane e Rasavaginia Na Vatuna na Uiti (Mateo 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Ma Iesu e tuturiga tugua na sasani i ligisana na Reku Galilii. Ma na toga danga ara totu polia, maia e tuu me ba sage kesa tana uaqā, me totu puka i laona. Ma na uaqā e tsotsobo tana reku, migira na tinoni sui ara tutuu i one.

² Ma Iesu e gini aqo na gokolia, me sasaniginigira danga na omea, me tsarivanigira:

³ “!Kamu rorongō dou! E kesa na mane e vano na rasavaginiana na vatuna na uiti i laona nina uta.

⁴ Mi kalina aia e rasavaginia na vatuna na uiti, mara puka lee visana vatuna tana sautu, mara laba na manu, mara tougira mara ganigira.

⁵ Mara visana na vatuna ara puka tana kao vatuvatuga, tana e tau matolu dou na kao. Mara vovodato tsaku lee rongona na kao e tau tugua.

⁶ Mi kalina e dato na aso, me rangigira na kutsuna vaolu. Ma na rongona na lamuqira e tau tsuna ao dou tana kao, me tau oka mara makede lee.

⁷ Mara visana na vatuna ara puka i levugana na itai kokonaga. Mi kalina ara vovodato, ma na itai kokonaga e poko tsavugira, mara gini tau molo vuaqira.

⁸ Mara visana na vatuna ara puka tana kao laka. Mi tana ara dato dou mara molo vunguqira dou sosongo. Visana vunguna ara tsaulia tolu sangavulu na vatuna, visana ono sangavulu, me visana kesa sangatu.”

⁹ Ma Iesu e tsaria, “Eo, kamu rorongō dou ti vaga kamu tamanina na kulimui.”

Ara Lave Rongona Nina Gokolia a Iesu (Mateo 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ Mi kalina e totu segenina a Iesu, migira visana igira ara rongominogoa nina gokolia vaga aia e tsaria, ara mai i konina kolugira na sangavulu ruka ganaduli, mara ngasua ke nusivanigira na rongona nina gokolia.

¹¹ Ma Iesu e tsarivanigira, “Igamu, au dona kau vuresi makali vanigamu nogo na mainaina e totu popoi tana gokolia ara kalea na Verana God. Migira na tinoni tavosi kara rongomiginia tana gokolia moa,

¹² rongona e vaga e katea a Isaia na propete, me tsaria, ‘Igira sauba kara momoro, ma kara momoro, me utu nomoa kara reigadovia;

me sauba kara rorongō, ma kara rorongō, me utu nomoa kara rongomigadovia.

Rongona ti igira kara padagadovia,

me sauba kara pilo baa i konina God, maia sauba ke nusigira tania niqira sasi.’ ”

A Iesu e Nusirongona na Gokolia na Mane e Rasavaginia na Vatuna na Uiti (Mateo 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Te e tuu a Iesu, me veisuagira, “?Laka amu tau rongomigadovia na gokolia e kalea na mane e vano me rasavaginia na vatuna na uiti i

laona nina uta? ?Me ti vaga kamu tau rongomigadovia na gokolia ia, me ke koegua ti sauba kamu padagadovia sa gokolia tavosi gotoa?

¹⁴ “Aia na mane au gini gokolia laka aia e baa me rasavaginia na vatuna na uiti, aia na papadana kesa e vano me rasavaginia na gokona God.

¹⁵ Migira visana tinoni ara usulia na vatuna na uiti ara puka lee tana sautu; igira ara rongomiragoa na gokona God, me tau oka me laba Satan, me adiligia tanigira.

¹⁶ Migira visana tinoni ara vaga na vatuna ara puka tana kao vatuvatuga. Mi kalina ara rongomia na gokona God ara gini magemage tsaku na adiana.

¹⁷ Me tau moa lamuga kalavata i tobaqira, te e gini tau totu oka. Mi kalina e gadovigira na rota rongona ara tutunina na gokona God, mi tana igira ara tau tukakai, mara pukavisu lee.

¹⁸ “Mara visana tinoni ara vaga na vatuna ara tsuka i levugana na itai kokonaga. Na tinoni vaga ia ara rongomingao ragoa na gokona God,

¹⁹ mara gini boe sosongo moa na omea ni lao eni, ma na kiliqolo danga, me pipi sui goto na vatana na kili omea tavosi e dangalia na tobaqira, me sugutiginia na gokona God i tobaqira, mara gini tau molo vuaqira dou.

²⁰ “Migira na tinoni tavosi ara vaga na vatuna ara tsuka tana kao dou. Kalina ara rongomia na gokona God, mara tamivanja, migira nogo ara molo vuaqira dangadanga: visana tolu sangavulu, visana ono sangavulu, me visana kesa sangatu.”

*Na Gokolia Tana Rongona na Laeti I Vavana na Popo
(Luka 8:16-18)*

²¹ Me gogoko vanigira babaa moa a Iesu, me tsarivanigira: “Tagara ke kesa ke tungia na laeti me ke adisagea i vale, me ke molopoia i vavana na popo, se i vavana na nige. Sauba nomoa ke molokaea i kelana na bela.

²² Na omea popoi sui sauba kara saulabatigira i malena, ma na omea sui ara tsavupoigira, sauba kara adiligia na tsatsavuna ma kara totu malemale.

²³ !Kamu rorongou dou ti vaga amu tamanina na kulimui!”

²⁴ Me tsarigotoa vanigira, “!Kamu puku kalavativigira dou na omea amu rongomia kalina eni! Na sasaga vaga amu gini aqo tana pedeginiaqira na tinoni, aia nogoria na sasaga vaga sauba God ke adigotoa me ke gini aqo tana pedeginiamui igamu, me sauba ke pabo goto baa.

²⁵ Na tinoni e tamanina nogo danga nina omea, me sauba kara pabovanigotoa, ma na tinoni e tau tamanina sa nina omea, sauba kara adiligi sui tania, me tsau tana omea tetelo lee aia e tamanina.”

Na Gokolia Tana Rongona na Vatuna na Sila e Vovo me Dato

²⁶ Me goko babaa goto a Iesu, me tsaria, “Na verana God e vaga kesa na mane e ba tsukagira na vatuna na sila tana nina uta.

²⁷ Mi tana bongi aia e matura, mi tana dani e naugira levo nina aqo. Ma na vatuna sila e vovo me dato dodo. Maia e tau dona e koegua te e vaga.

28 Na kao segeni nogo e maurisia na vatuna na sila me gini dato me molo vuana; e ida e dato na kutsuna, mi muri e molo vuana boruboru, mi muri tsotsodo e laba na vunguna laka, me danga na vatuna konina.

29 Mi kalina e ganoga nogo na sila, ma na mane tamanina na uta e mai, me pitsugira na vuana, me kaviginigira nina gau na gaina, rongona e laba nogo na tagu na pipitsu.”

Na Gokolia Tana Rongona Na Vatuna na Gai

(Mateo 13:31-32, 34; Luka 13:18-19)

30 Ma Iesu e veisuagira, “?Laka nagua vaga ka tovoginia na Verana God? ?Na gokolia koegua ka tovoginia ti ke gini maka?

31 Na Verana God e vaga moa na vatuna kesa na gai. Ma na vatuna ia e tetelo lee pitsu liusigira na vatuna gai sui tana barangengo. Me kesa na mane e adia, me ba tsukaa i laona nina uta.

32 Me tau oka i muri, me dato, me lia na gai loki liusigira na gai sui lakalaka. Me moloa na arana loki, mara mai na manu mara aqosi binuqira raviravi tana arana.”

33 Kalina a Iesu e sasanigira na toga, me gini aqo moa na gokolia vaga girani, vaga e tugugira na rongomigadoviana.

34 E tau goto ngaoa ke sasanigira tana goko lee moa, me ke tau gini aqo na gokolia. Mi kalina e totu segeni kolugira gana duli, mi tana aia e dona na vuresi makaliana na rongona na omea sui vanigira.

E Goko A Iesu me Beata na Tasi

(Mateo 8:23-27; Luka 8:22-25)

35 Mi tana ngulavi nogo na dani ia, ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “Ida ma ka savu tabana na reku.”

36 Mara mololegira na toga i tana, migira gana duli ara sage tana uaqā a Iesu e totu nogo i laona, mara votu kolua. Mara visana goto na uaqā ara totu tana nauna ia.

37 Me tavongani laba na guguri loki i mao, ma na panu e tuturiga na sage i laona na uaqā, me varangi ke dangadato na tasi i laona.

38 Maia a Iesu e tsaro moa i murina na uaqā, me lulunga me maturu. Migira gana duli ara galisia mara tsarivania, “?Taovia, egua, laka o tau gini boe igoe laka igita a varangi mate?”

39 Ma Iesu e mamata me tutsau, me ketsalia na guguri, “!Ko rago!” me tsarivania na tasi, “!Ko beata!” Me tavongani puka na guguri, me beata mate na tasi.

40 Ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “?Egua te amu matagu vaga sagata ia? ?Laka amu tau vati tutunina moa?”

41 Migira ara matagu mate, mara vaigokovigi mara tsaria, “?Asei mane sagata ngana? !Atsa moa na guguri ma na tasi mara ka rongomi mangana!”

5

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane E Totuvia na Tidao

(Mateo 8:28-34; Luka 8:26-39)

1 Mi kalina ara tsau nogo i tabana na Reku Galilii, tana vovotana niqira kao na Gadara,

2 ma Iesu e vasini tsipulonga moa tania na uaqā, me kesa na mane e talumai tana nauna i tana ara totu na vatuluma gana na qilu tinoni mate, e mailaba i konina.

³ Ma na mane iani na tidao seko e totu i konina, me mauri i levugaqira na qiluqilu. Me tau tangomana kesa ke soria me ke totu dodo.

⁴ Danga kalina ara soriginia na tuana ma na limana na itai tapala, me pipi kalina e kutia na itai tana limana, me kabakutigira na itai tapala tana tuana. E susuliga sosongo, me utu vania ke kesa ke tangoli pukalia na susuligana.

⁵ Na dani ma na bongi aia e liu bamai i laoqira na qiluqilu mi tana vungavunga, me guguu, me adia na vatu vavanga me gini pari segenina.

⁶ Maia e totu ao moa kalina e morosia a Iesu, me ulomai, me tsuna tuturu i matana,

⁷ me gu loki me tsaria, “!A Iesu, igoe nogo na Dalena God i gotu vasau! ?Nagua o ngaoa ko naua vaniau? !Au nongigo tana asana God ko laka na kedeaqu!”

⁸ E gini goko vaganana ia, rongona a Iesu e tsarivania, “!Tidao seko ko rutsuligi tania na mane iani!”

⁹ Ma Iesu e veisuaa na mane, “?Asei na asamu?”

Maia e tsaria, “!Alaala na asaqu, rongona ami danga sosongo!”

¹⁰ Maia na mane e ngasukakaia a Iesu laka ke tau tsialigigira na tidao seko tania na butona na vera ia.

¹¹ Me kesa na alaala loki na boo ara totu varangi, mara mutsamutsa tana vungavunga.

¹² Migira na tidao seko ara nongia a Iesu mara tsaria, “Ko tamivanigami ma kami ba sage i laoqira na boo girani.”

¹³ Ma Iesu e tamivanigira. Migira na tidao seko ara rutsuligi tania na mane ia, mara ba sage i laoqira na boo. Ma na alaala popono na boo, gana ngongo ruka na toga igira sui, ara tabulosi, mara viri tsogo katsara tsuna, mara tsoku tana reku, mara lulumi sui.

¹⁴ Mi kalina igira na mane ara reitutugugira na boo ara reia na omea e laba vaga ia, ara tsogoligi, mara rasavaginia bamai na turupatu tana verabau ia, mi tana vera taligu goto. Migira na tinoni ni tana ara tuu mara ba reia na omea e laba.

¹⁵ Mi kalina ara labamai i konina a Iesu, mara reia laka na mane e totuvia na alaala popono na tidao seko tana idana, e tototu rago tana, me dou tugua na sasagana, me sageli polona dou, migira sui ara gini matagu loki.

¹⁶ Migira ara sanga na reiana na omea vaga ia, ara turupatuna vanigira na toga na omea e laba vania na mane e totuvia na tidao seko, ma na omea e laba vanigira na boo.

¹⁷ Te ara tuu, mara nongia a Iesu ke vanoligi tania na veraqira.

¹⁸ Mi kalina a Iesu e sagevisu i laona na uaq, ma na mane aia na tidao seko ara rutsuligi tania, e mai nongia a Iesu me tsaria, “! Ko tamivaniau ma kau murigo!”

¹⁹ Ma Iesu e tau tamivania, me tsaria moa, “!Tagara, ko visu i veramu i koniqira na kamamu, mo ko turupatuna vanigira na omea na Taovia e nauvanigo ma nina galuve loki vanigo!”

²⁰ Te e tuu na mane, me vano, me liu i laona na veraloki i tana ara soaginia na Sangavulu Vera, me turupatuna na omea sui vaga a Iesu e nauvania. Migira sui ara rongomia nina turupatu ara gini beke sosongo.

A Iesu e Maurisia na Dalena a Jairus Me Kesa na Daki Aia e Pele Leea Moa na Polona
(Mateo 9:18-26; Luka 8:40-56)

²¹ Ma Iesu e visutugua i tabana na reku, ma na toga danga ara maisai i konina tana liligina na reku.

²² Mi tana e labamai goto kesa na mane, a Jairus na asana, maia na tagao tana lotu tana vera ia, me tao tsuporu i matana a Iesu,

²³ me ngasua, "Taovia, na dalequ daki tetelo e lobogu sosongo. !Ko mai igoe mo ko pelea moa, me sauba aia ke mauri doutugua!"

²⁴ Ma Iesu e tuu, me aligiri na vano koluana. Mara tsari goto na toga danga sosongo, mara kovia a Iesu tabana mi tabana.

²⁵ Mi laoqira na toga tana, e totu kesa na daki e gadovia na lobogu na vasugabu e sangavulu ruka nogo na ngalitupa, me gini rota sosongo.

²⁶ E tsonisuigira nogo nina qolo vanigira danga na mane tatali, me tau tangomana kesa ke talimaurisia, me seko babaa moa pipi kalina.

²⁷ Aia e rongominogoa na goko tana rongona a Iesu, te e gini sangatsari tana alaala, me liu dodo i murina a Iesu.

²⁸ Me papada vaga segenina i tobana, "Ti vaga kau pele leea moa na polona aia, me sauba kau dou nogo."

²⁹ Te aia e baa, me pelea na polona a Iesu. Mi tana tagu tsotsodo ia, ma na vasugabu e nanga lee tania, me vatsangi segenina i laona na konina laka e mauri nogo tania nina lobogu.

³⁰ Mi kalina tsotsodo goto ia, ma Iesu e vatsangi gadovia laka na susuligana e rutsu tania me ba konina kesa, maia veisuaa, "?Asei vaga e pelea na poloqu?"

³¹ Migira ganaduli ara tsaria, "!Lao Taovia! ?Laka o tau reigira na toga danga vaga sagata ara kovigo, megua ti o veisuaa ase i pelego?"

³² Ma Iesu e momoro bamai i laoqira na toga, me lavea ti ke reia ase i e nauvaganana ia.

³³ Ma na daki ia e reigadovia na omea e laba vania, maia segenina e mai, me matagu me gariri, me tsuna tuturu i matana a Iesu, me tsarivulagia na manana popono na omea aia e naua, ma na omea e laba vania.

³⁴ Ma Iesu e tsarivania, "Dalequ igoe, nimu tutuni nogo e maurisigo. Ko baa tana rago, mo ko mauri tania nimu rota."

³⁵ Me gogoko moa a Iesu vania na daki, mara labamai goto visana tinoni ara adigoko mai talu i valena a Jairus mara tsarivania, "!A Jairus, igoe! E matepitsu nogo na dalemu. ?Na manigua na malabulesiana babaa moa na Taovia?"

³⁶ Ma Iesu e tau boeginigira, me tsarivania a Jairus, "Ko laka na matagu ma na gini boe sa omea. Ko tutunina moa."

³⁷ Ma Iesu e tongovanigira na toga kara sangatsari, i tugira segeni moa a Petero, ma Iakobo ma Ioane na tasina.

³⁸ Mi kalina ara tu ba tsau i valena a Jairus, ma Iesu e morosigira na tinoni danga ara saikolu nogo tana, mara viri ngangai mara tangitangi loki.

³⁹ Me sage a Iesu i vale, me tsarivanigira, "?Nagua sagata na melu ma na tangitangi ma na ngangai loki vaga ia? !Na baka e tau mate - e maturu lee moa!"

⁴⁰ Migira sui tana ara gilugana moa. Te e tuu a Iesu, me ketsaligira kara rutsu sui i tano. Maia e adikaira moa na tamana ma na tinana na baka mi tugira gana duli, mara tu sage tana voki tana e tsaro na baka.

⁴¹ Ma Iesu e tangolia na limana na baka me tsarivania, “Talita Koum”, na rongona na goko ia, “!Daki tetelo, au tsarivanigo ko tuu!”

⁴² Me tu tsaku na baka, me tuturiga na vano bamai. E sangavulu ruka na ngalitupana na baka ia. Migira sui tana ara gini novo mate.

⁴³ Ma Iesu e tongokakai vanigira kara laka na gini turupatuna bamai, me tsarivanigira moa, “!Kamu palaa me ke mutsa gana!”

6

Igira i Nasaret Ara Sove Tania a Iesu

(Mateo 13:53-58; Luka 4:16-30)

¹ Ma Iesu e mololea tana nauna ia, me aligiri na visutugu i Nasaret na verana segeni, migira gana duli ara tsarimurina.

² Mi tana dani na Sabat, maia e vano tana vale lotu, me sasanigira na tinoni. Mara danga na tinoni ara totu tana, mi kalina igira ara rongomia nina goko a Iesu, mara gini novo loki mara tsaria, “?E koegua sagata te aia e dona na omea sui vaga gira? ?Iava sagata aia e adia na sasaga loki vaga ia? ?Miava goto aia e adia na susuligana na nauana na valatsatsa loki vaga sagata gira?”

³ ?Laka aia e tau na mane kamoda lee moa ngana, na dalena ko Maria, ma na kulana a Iakobo, ma Iosepo, ma Iude, ma Simone? ?Me laka igira sui na vavinena ara tau totu kolugita ieni kalina?” Mi tana igira ara sove saikesa tania, mara tau goto ngaoa na rongomiana.

⁴ Ma Iesu e goko vanigira me tsaria, “E kesa na propete igira na tinoni sui pipi tana vera ara padalokia. Migira segeni moa gana verakolu ma na kamana ma na kulana, ara tau padalokia.”

⁵ Me gini utugana vania a Iesu ke naugira danga na valatsatsa i tana, me molo limana moa i lovaqira visana na tinoni lobogu, me maurisigira.

⁶ Me gini novo loki moa rongona igira i tana ara tau tutunina.

A Iesu e Molovanogira Na Sangavulu Ruka

(Mateo 10:5-15; Luka 9:1-6)

Ma Iesu e liu tana vera sui polia i tana, me sasanigira na tinoni.

⁷ Me soasaigira na sangavulu ruka na apostolo, me mologira kara dulivano na tsigovera, ma kara ka ruka kesa duli. Me tusuvanigira na susuligana na mani tsialigiaqira na tidao seko,

⁸ me parovatavigira vaga iani, “Kamu laka na adiana sa nimui omea gana i sautu, nimui itoro moa kamu adia - ke tagara goto na breidi, ke tagara goto na todo, me ke tagara goto na qolo i laona gamui lapa.

⁹ Kamu sagelia gamui porotua, ma kamu laka goto na adiana na rukanina na polo na oli.”

¹⁰ Me tsarigotoa vanigira, “Tana nauna tana kara soalakagamu dou, tana vale vaga ia kamu totu kalavata, poi tsau kalina kamu vanoligi tania na vera ia.

¹¹ !Me ti vaga kamu laba kesa tana vera, migira na tinoni tana vera ia kara tau soalakagamu dou, se kara sove na rongomiana na omea amu tsaria, me dou ti kamu tuu ma kamu mololea na vera vaga ia, ma

kamu tsapuligia moa na kaona na vera ia tania na perana tuamui, me ke ngiti papadana na parovata vanigira!”

¹² Migira gana duli ara aligiri mara vano, mara turupatu vanigira na tinoni, mara tsarivanigira laka kara piloligi tania niqira sasi.

¹³ Migira ara tsialigigira goto danga na tidao, mara ninaginigira na mona na tinoni lobogu, mara gini mauri doutugua.

E Ponopala na Tobana a Herod

(Mateo 14:1-2; Luka 9:7-9)

¹⁴ Mi tana tagu ia, maia Herod na taovia tsapakae * e rongomigira na omea sui e laba, rongona na goko tana rongona a Iesu e tavuresi bamai pipi tana nauna. Visana tinoni ara tsaria, “!E maurivisitugua a Ioane Batista! Aia nogo na rongona te aia e gini tamanina na susuliga na nauana na valatsatsa vaga ia.”

¹⁵ Migira visana ara tsaria, “!A Elija ngana!” Mara visana goto ara tsaria, “!Aia e kesa na propete, vaga nogo igira na propete ni sau!”

¹⁶ Mi kalina a Herod e rongomi vaganana ia, me ponopala tobana me tsaria, “!Tau utu ti a Ioane Batista nogo ngana! !Aia au kurinogoa na lovana, me maurivisitugua kalina ia!”

Na Turupatuna na Mateana A Ioane Batista

(Mateo 14:3-12; Luka 3:19-20)

¹⁷ A Herod e gini goko vaganana ia, rongona e tau oka i votangana moa, maia segenina nogo e ketsaligira kara tangolia a Ioane ma kara soria, ma kara moloa tana vale sosori. A Herod e gini nauvaganana ia, rongona aia e aditsunaa ko Herodias na tauna a Pilip aia na tasina segeni nogo ia.

¹⁸ Me rongona goto pipi kalina a Ioane e baa, me totokoe vania a Herod me tsarivania, “E tau goto vanigo ti ko tauga kolugotoa na tauna na tasimu.”

¹⁹ Me gini momosa tobana ko Herodias, me area na matesiana a Ioane, me utu moa vania rongona a Herod.

²⁰ A Herod e matagunia a Ioane, rongona e dona laka a Ioane na mane dou, te e moloa moa ke totu. E ngaoa moa na rongomiana kalina aia e turupatu, atsa moa ti aia e gini pono tobana pipi kalina e rongomia nina goko e tsaria.

²¹ Me kesa dani ko Herodias e tsodoa gana tagu dou na manaliana na omea e area na nauana vania a Ioane. E laba na tagu dou ia tana dani na padavisuana na dani tana e botsa a Herod. Mi tana dani ia, aia a Herod e naua kesa na kavomutsa me soagira na tinoni taovia tana gavumane, ma niqira taovia na mane vaumate, migira na tinoni loki sui tana Galilii.

²² Ma na dalena ko Herodias e sagemai me gavai, me gini mage sosongo tobana a Herod na reiana, migira sui goto ara sanga na mutsa koluana. Te e tuu a Herod, me tsarivania na baka daki, “?Nagua o ngaoa kau tusuvanigo? Sauba kau tusuvanigo na omea sui moa o ngaoa.”

²³ Me vekevania me tsaria, “!Au vatsa vanigo, laka sauba kau tusuvanigo na omea gua moa ti ko nongia i koniqu, atsa moa ti na turina popono niqu tamani!”

* **6:14 6:14** “a Herod” Aia nogo a Herod Antipas, na taovia tsapakae tana Galilii.

²⁴ Ma na baka daki e rutsu, me ba veisuaa tinana, “?Nana goe, nagua kau nongia?” Ma na tinana e tsarivania, “Ko nongia na lovana a Ioane Batista.”

²⁵ Ma na baka daki e visu tsaku konina na taovia tsapakae me tsaria, “!Au ngaoa ko tusuvaniau nogo kalina eni na lovana a Ioane Batista ke totu i laona kesa na popo!”

²⁶ Me gini melu sosongo rago na tobana a Herod kalina e rongomia na goko vaga ia, me utu nogo ke sove, rongona aia e tsari sui nogoa nina veke i mataqira igira sui ara totu tana.

²⁷ Te e tuu moa, me ketsalia kesa na mane pituvale ke ba tsaku, me ke adimaivania na lovana a Ioane. Ma na mane pituvale ia e tuu, me vano tana vale sosori, me ba kuria na liona a Ioane,

²⁸ me adimaia na lovana tana popo, me ba tusuvania na baka daki. Maia e tusuvania tinana.

²⁹ Mi kalina igira gana duli a Ioane ara rongomia e laba na omea vaga ia, migira ara mai mara adia na konina, mara qiludoua moa.

*A Iesu e Palagira Tsege Na Toga na Tinoni
(Mateo 14:13-21; Luka 9:10-17; Ioane 6:1-14)*

³⁰ Mi kalina ara visumaitugua igira na apostolo ara vano na tsigovera, mara tatamanga vania a Iesu na omea sui ara naua mara sasanigira na tinoni.

³¹ Mara danga sosongo na tinoni ara labamai, visana ara vivisu, me visana ara maimai moa mara gini tau tamani tagu tana kara gini mutsa gaqira dodo a Iesu migira gana duli. Me tuu a Iesu, me tsarivanigira gana duli, “Ida ma ka vano segenida kesa tana nauna mangu, ma kamu gini mango tetelo.”

³² Mara sage tana uaqa, mara votukalea tana nauna mangu tana kara totu segeni.

³³ Migira na tinoni danga ara morosigira moa kalina ara votu, mara dona segeniqira nogo laka asegi igira. Mi tana igira sui ara tu takuti, mara mololea na veraqira, mara ulo idaida nogo, mara tsari liu i one, mara ida nogo vania a Iesu migira gana duli na ba tsau tana nauna tana ke longa na uaqa.

³⁴ Mi kalina a Iesu e tsipulonga i one, maia e reigira na toga danga vaga ia ara totupitua nogo i tana, maia e galuve sosongoligira i tobana, rongona ara rerei vaga ti na alaala na sipi e tagara niqira reitutugu. Te e tuturiga na sasaniginiaqira danga na omea.

³⁵ Mi kalina e varangi nogo ke suu na aso, migira gana duli a Iesu ara mai i konina mara tsarivania, “Taovia, e varangi nogo ke suu na aso, mieni na nauna e mangu lee.

³⁶ Me dou ti ko raigira na tinoni girani, ma kara baa visana tana vera varangi gira ma kara gini voli gaqira mutsa segeni.”

³⁷ Ma Iesu e tsaria, “Igamu segeiniimui nogo e tugua kamu tusuvanigira na mutsa kara gania.”

Migira ara tsarivania, “?Egua, laka o ngaoa kami vano ma kami tsonigotoa ke ruka sangatu na qolo na mani voli bredi ke gini tugua kami palaginigira na toga vaga gira?”

³⁸ Ma Iesu e veisuagira, “?Me laka e visa na bredi i konimui? Baa, ma kamu lavea.”

Mara baa, mara lalavea. Mi kalina ara visumai mara tsarivania, “E tsege lelee moa na breidi me ruka moa na tsetse.”

³⁹ Ma Iesu e tsarivanigira gana duli kara ketsaligira na tinoni ma kara totu votavota tana alaala, ma kara totu i lao tana buruburu.

⁴⁰ Migira na tinoni ara totu i lao, mara tavota pipi alaala, visana ara kesa sangatu kolu, mara visana tsege sangavulu kolu.

⁴¹ Ma Iesu e aditugira tsege na breidi, me kaira ruka na tsetse, me morodato i baragata me soadoua God. Mi muri maia e ngitigira na breidi me tusua vanigira gana duli kara tuvaria vanigira na toga. Me tuvarivota gotoa ruka na tsetse vanigira sui.

⁴² Migira sui na toga ara mutsa mara masu dou sui.

⁴³ Mi kalina ara mutsa sui, migira gana duli a Iesu ara tsakokolugira sui na tsarana na mutsa, mara dangaliginigira e sangavulu ruka na kei.

⁴⁴ Igira sui ara sanga na ganiana na breidi ara tsaulia tsege na toga na mane.

*A Iesu e Liu Tana Rarauna na Tasi
(Mateo 14:22-33; Ioane 6:15-21)*

⁴⁵ Mi muri, ma Iesu e raigira gana duli kara sagetugua tana uaqa, ma kara idaida baa i Betsaida i tabana na reku. Maia segeni ke totuvisu, me ke reigira talu na toga ti kara visu sui dou i veraqira.

⁴⁶ Mi kalina e molovisugira sui nogo na toga, maia e dato segenina kesa tana vungavunga me nonginongi.

⁴⁷ Me bongi nogo, me tsotsobo moa na uaqa i levugana na reku, ma Iesu e tototu segenina moa i one.

⁴⁸ Me morosigira gana duli ara rota sosongo na vosevose, rongona na guguri e palamai i nago, ma na uaqa e tsonisuu sosongo. Mi tana varavi dani, ma Iesu e pidikagira gana duli, me liliumai tana rarauna na tasi. Me laka ke vano saviliu,

⁴⁹ migira ara reia e liu tana rarauna na tasi, mara pada laka na tidao, mara qenaa, “!Ae! !Tugamuna! !Kesa na tidao e mai!”

⁵⁰ Mara matagu mate igira sui kalina ara reia.

Me tsaku ma Iesu e goko vanigira, me tsaria, “!Ee! !Kamu laka na matagu! !Inau moa ia!”

⁵¹ Te e baa me sage kolugira i laona na uaqa, me tavongani puka lee na guguri loki. Migira gana duli ara ganataa me ponopala tobaqira,

⁵² rongona ara tau padagadovia na rongona na valatsatsa e naua a Iesu kalina e palagira tsege na toga na tinoni; e pono moa na tobaqira.

*A Iesu e Maurisigira na Lobogu I Genesaret
(Mateo 14:34-36)*

⁵³ Ara savu baa i tabana tana reku, mara ba tsipulonga i Genesaret, mi tana ara soria niqira uaqa.

⁵⁴ Mara vasini mololea moa niqira uaqa, migira na tinoni ni tana ara reigadovi saviliua a Iesu.

⁵⁵ Mara vaiulovigi na tinoni tana vera sui tana, mara tsebamaigira na tinoni lobogu kolu nigeqira, mara baa tana nauna tana ara rongomia laka e totu a Iesu.

⁵⁶ Me pipi moa nauna tana e liu a Iesu, tana vera tetelo, mi tana vera loki, mi laona na uta goto, migira na tinoni ara adigira baa na lobogu tana nauna na maketi, mara ngasua a Iesu laka ti ke tamivanigira na

lobogu, ma kara pelelea moa na isuisuna na polona ia. Migira sui ara pelea moa na polona a Iesu ara tavongani mauridoutugua.

7

Igira na Taovia na Tsiu Ara Kore Vania a Iesu Rongona e Tau Muria na Sasaga ni Sau

(Mateo 15:1-9)

¹ Visana na Parisii ma na tarai na Ketsa ara talu i Jerusalem, mara mailaba i konina a Iesu.

² Ara reia laka visana vidaqira gana duli ia kalina ara mutsa, migira ara tau vulitalua na limaqira vaga e kilia tana vovorona na lotu.

³ Igira na Parisii, migira goto na Tsiu tavosi, ara muria na sasani ara adidatoa i koniqira na mumuaqira; vaga ia, me utu kara mavi na mutsa ti kara tau vulitalua na limaqira;

⁴ me utu goto kara mavi na ganiana kesa na omea ara volia tana maketi ti kara tau vati vuidoua talu. Mara murigira goto danga me danga na aqona ara adidatoa i koniqira na mumuaqira, vaga na vuidouana na tseu, ma na kuki ma na popo, migira.

⁵ Te ara tuu na Parisii ma na tarai na Ketsa, mara veisuaa a Iesu, “? Laka e koegua vaga ti igira gamu duli igoe ara tau muria nida sasaga ni sau ara molomaia vanigita igira na tutuqada, mara tau vulitalua na limaqira ti kara mutsa gaqira vaga e kilia tana vovorona na lotu?”

⁶ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “!E gadovigamu manana na goko e katevulagia a Isaia tana rongomui igamu! !Na vanga malapalu sagata igamu! E kalegamu saikesa nogo na omea aia e marea i sau me tsaria,

‘Na tinoni girani, e tsaria God, ara tsonikaeginiau na mangaqira lee, ma na tobaqira e ao sosongo taniau.

⁷ !Niqira samasama ara naua vaniau e puala lee rongona ara sasaniginigira na tinoni na muriana na ketsa ara botsangi segenia igira vaga moa ti ara talumai i konina God, me tagara!’

⁸ “Eo, amu mololigigira na omea God e ketsaliginigamu, mamu tangoli kakaigira moa niqira sasani na tinoni lee.”

⁹ Ma Iesu e goko babaa moa, me tsarivanigira, “!Igamu amu dona sosongo na sautuligiana nina ketsa God, ma na muriana moa nimui sasaga ni sau segeni!

¹⁰ “A Moses aia e sauva vanigamu na ketsa iani, ‘Ko kukuni tanikaira na tamamu ma na tinamu. Me ti vaga kesa ke vealaginia moa na tamana se na tinana, me dou ti kara matesia.’

¹¹ Migamu tana nimui sasani amu tsarigotoa laka ti vaga kesa ke tamanina na omea e tugua ke sangaginikaira lee na tamana ma na tinana, maia ke tavongani tuu me ke tsaria laka ‘Iani e Korban’ papadana laka aia e vekenogoa ke sauvania God,

¹² mi tana, maia e mologinia laka e tau nogo ngolia na ketsa na kukuni tanikaira na tamana ma na tinana.

¹³ Mi tana nauvaganana ia, igamu amu peaginia nina goko God, rongona kamu sasanigira na tinoni na muriana moa nimui sasaga ni sau segeni igamu. Mara danga goto baa na omea vaga girani amu naua.”

*Na Omea na Tinoni e Tsukia Me Gini Sasi i Matana God
(Mateo 15:10-20)*

¹⁴ Te e tuu a Iesu me soasaigira tugua na toga kara baa i konina, me tsarivanigira, "Kamu rorongong mai igamu sui, ma kamu padagadovia na omea kau tsaria.

¹⁵ E tagara kesa na omea ke sage tana mangana tinoni ke naua, me ke gini kaulinaqu tana vovorona na lotu. Ma na tsaqina goko moa e talu i laona na tobana tinoni me rutsu i taba, aia nogoria e dona ke naua me ke gini kaulinaqu na tinoni tana vovorona na lotu.

¹⁶ Kamu rorongong dou ti vaga amu tamani kulimui."*

¹⁷ Mi kalina a Iesu e mololegira na tinoni, maia e ba sage kesa tana vale, migira gana duli ara nongia ke nusidoua vanigira na rongona na goko vaga ia aia e tsaria.

¹⁸ Ma Iesu e tsarivanigira, "!Lao, me vaga moa ti amu tau vati sasaga liusigira baa na tinoni tavosi igamu! ?Egua laka amu tau vati padagadovia moa? E tau na omea ke sage i mangana tinoni ke naua ti ke gini kaulinaqu. Tagara.

¹⁹ Rongona na omea vaga ia e tau dona ke sage tana kosuna tinoni, e sage moa i laona na tobana, mi muri me rutsuligitugua tania na konina." Tana tsaqina goko vaga iani, a Iesu e gini katevulagia laka pipi sui na mutsa ara tau moa seko na ganiana, ara dou moa.

²⁰ Ma Iesu e goko babaa moa me tsaria, "Migira moa na tsaqina goko ara rutsu talu tana mangana tinoni ara naua me gini kaulinaqu na tinoni ia.

²¹ Rongona i laona nogo na kosuna tinoni ara pukugamai na papadana na tsukiana na omea seko, vaga na komi, na matesi tinoni,

²² na kibokibo, na susugu, me danga goto na omea seko; na pero, na totu sekoseko, na masugu, na keli, na kaekae, ma na sasaga bubulega.

²³ Migira na omea seko sui vaga girani ara pukugamai nogo i laona na tobana tinoni, maia nogo e naua ti e gini kaulinaqu."

*A Iesu e Tsaligia na Tidao Tania na Dalena Kesa na Daki
(Mateo 15:21-28)*

²⁴ Ma Iesu e tuu me mololea tana nauna ia, me liu baa tana vovotana kao ligisana na vera ni Tire. Me ba sage dodo kesa tana vale, matena e tau ngaoa kesa ke donaginia laka aia e totu tana, me tau moa tangomana ke popoi.

²⁵ Me kesa na daki na tidao seko e sagelia na dalena, aia e rongomia laka a Iesu e totu tana, te e tuu, me mai saviliu me tsunatuturu i matana.

²⁶ Ma na daki ia, na Grik, e botsa i Ponisia i laona na Siria. Aia e ngasua a Iesu ke tsaligia na tidao seko tania na dalena.

²⁷ Ma Iesu e tsarivania, "E dou kara mutsa talu na baka. E tau ulagana na adiana gaqira mutsa na baka, ma na tsonivaniaqira na pai."

²⁸ Ma na daki e tsaria, "Eo, Taovia, migira na pai ara totu i vavana na bela, ara ganigotoa na duduna gaqira mutsa na baka."

²⁹ Ma Iesu e tsarivania na daki, "!Tana rongona nogo igoe o gokotugu dou vaniau vaga ia, me dou ko visu i veramu, mi tana sauba ko reia laka na tidao seko e vanoligi nogo tania na dalemui!"

* **7:16 7:16** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 16.

³⁰ Ma na daki e visu i verana, me reia na dalena e tsaro rago i nigena, ma na tidao seko e vanoligi manana taninogoa.

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane e Mui na Kulina me Bulu na Lapina

³¹ Ma Iesu e tuu me mololea na vera ni Tire, me liu saviliu i Sidon, me liu gaukuti baa tana vovotana kao tana ara soaginia Sangavulu Vera, me kalea tana Reku Galilii.

³² Mi tana, mara visana tinoni ara adimaivania a Iesu kesa na mane e mui na kulina, me sasalevo lee nina goko, mara ngasuginia laka ke pelea moa.

³³ Ma Iesu e adiligi segenia tanigira na toga, me moloa na kakauna i laona na kulina na mane ia, me tsuvea na kakauna me peleginia na lapina,

³⁴ me morokae i baragata, me magomago loki, me tsarivania na mane, “!Epata!” ma na rongona na goko ia, “!Ko ova!”

³⁵ Mi kalina tsotsodo nogo ia, mara ka ova na kulina, me tanusi na lapina, me tuturiga na goko doutugua.

³⁶ Ma Iesu e tongovanigira sui na gini goko vaniana ke kesa, me atsa moa ti aia e tongoa, migira ara gini turupatu bamai moa.

³⁷ Migira sui ara rongomia na omea vaga ia, ara gini novomate. Mara tsaria, “Na mane iani e naudoua pipi na omea sui. !E naua mara gini rorongona na muikuli, mara goko doutugua igira e bulu na lapiqira!”

8

A Iesu e Palagira Vati na Toga Na Tinoni

(Mateo 15:32-39)

¹ Me tau oka i muri, me labamai kesa goto na alaala loki na tinoni, mara totukolua a Iesu. Mi kalina e sui nogo gaqira mutsa, ma Iesu e soasaigira gana duli me tsarivanigira,

² “Au galuve sosongoligira na tinoni girani, rongona e tolu nogo na dani ara totukoluau, mi kalina ia e tagara nogo sa omea kara gania.

³ Me ti vaga kau raigira kara visu lee i veraqira, ma kau tau palagira talu ti kara vano, me sauba kara maluku, ma kara mateluvu lee i sautu, rongona visana vidaqira ara talu ao nomoa.”

⁴ Migira gana duli ara veisuaa, “?Me sauba iava sagata ka adia na mutsa ke tugua ka palaginigira na toga girani i laona na legai mangu lee vaga ieni?”

⁵ Ma Iesu e veisugira, “?Me laka e visa na breidi i konimui?” Mara tsaria, “E vitu.”

⁶ Ma Iesu e ketsaligira na toga kara totupuka i lao. Maia e tangoligira vitu na breidi, me soadoua God. Mi muri me ngitigira, me tusuvanigira gana duli kara tuvaria vanigira na toga, migira ara nauvaganana ia.

⁷ Mara totu goto visana na tavina tsetse tetelo, ma Iesu e soadoua God, me ketsaligira gana duli kara tuvarigira goto vanigira na tinoni.

⁸ Migira sui ara mutsa mara masu dou sui. Igira ara gana ngongo vati na toga na tinoni.

⁹ Mi kalina ara mutsa sui, migira gana duli ara tsakokolugira na tsarana na mutsa, mara dangaliginigira vitu na kei. Mi muri, ma Iesu e mologira na tinoni kara visu i veraqira.

¹⁰ Maia e ba saviliu me sage kesa tana uaqā kolugira gana duli, mara vano tana vovotana kao ni Dalmanuta.

Igira na Parisii Ara Ngaoa Moa Laka Kara Reia na Valatsatsa

(Mateo 16:1-4)

11 Mi kalina ara batsau i tana, migira na Parisii ara mai konina a Iesu, mara tuturiga na vaimangabarigi koluana. Ara ngaoa kara tubulaginia, te ara ngasuginia laka aia ke nauvanigira kesa na valatsatsa, ma kara gini dona laka ti na susuligana God e totu manana i konina.

12 Ma Iesu e galakusi me tsaria, “!Alao! ?Mara gua sagata na tinoni ni dani eni ti ara ngaoa moa laka kara reitalua na valatsatsa ti kara gini tutunina? !Au tsarivanigamu na manana, e utu saikesa goto kau naua sa valatsatsa vanigira na tinoni girani!”

13 Ma Iesu e tuu me vanoligi tanigira, me sagevisu kolugira gana duli tana uaga, mara savu i tabana na reku.

Kamu Kana Tania Niqira Sasani Sasi Igira na Parisii

(Mateo 16:5-12)

14 Migira gana duli a Iesu ara padalea na adiana gaqira breidi, e kesa lelee moa na sivona e totu i koniqira i laona na uaga.

15 Ma Iesu e tsarivanigira na goko iani, “Ke reigamu dou. Kamu parovata tania niqira isti na Parisii, ma nina isti a Herod.”

16 Migira gana duli ara tuturiga na gini vaigokovigi segeniqira mara tsaria, “Aia e gini goko vaga ia tana rongona ngatsu na breidi igita a adia e tau tugugita.”

17 Ma Iesu e donagini segenina na omea igira ara gini vaigokovigi, te e veisuagira, “?Egua vaga ti amu gini vaigokovigi segenimui, mamu tsaria laka na breidi igita a adia e tau tugugita? ?Laka amu tau vati dona moa se laka amu tau vati padagadovia moa? ?Egua sagata te e pono vaga na lovamui?”

18 ?Amu tamaniragoa na matamui, me gua ti amu tau morosia? ? Mamu tamanigotoa na kulimui, me gua ti amu tau rongomia?”

19 ?Amu tau ngatsu padatugua kalina inau au ngitigira tsege lelee moa na breidi, mau palaginigira e tsege na toga na tinoni? ?Me laka e visa na kei amu dangaliginigira kalina amu tsakosaigira na turina na mutsa e tsara?”

Mara tsaria, “Ara sangavulu ruka na kei.”

20 Ma Iesu e veisuagira goto, “?Eo, mi kalina au ngitia vitu lelee moa na breidi mau palaginigira e vati na toga na tinoni, me laka e visa na kei amu dangaliginia na turina na mutsa e tsara?”

Mara tsaria, “Ara vitu na kei.”

21 Me veisuagira tugua, “?Me vaga ia, megua, laka amu tau vati padagadovia moa?”

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane ni Betsaida e Koko na Matana

22 Mara maitsau i Betsaida, migira visana na tinoni ni tana ara adimaivania a Iesu kesa na mane e koko na matana, mara ngasua laka ke pelea.

23 Ma Iesu e tangolia na limana na mane koko, me tudumi baa tania na vera. Me tsuve tana kakauna me peleginia na matana na mane ia me veisua, “?Egua, laka o morosia sa omea?”

24 Ma na mane e morokae me tsaria, “Eo, au morosigira na tinoni, mara rerei vaga ti na gai ara liliu bamai.”

²⁵ Ma Iesu e molotugua na limana tana matana na mane. Mi kalina e nauvaganana ia, te e momoro tatavata na mane, me visutugua na marara tana matana, me gini reimakalia na omea sui.

²⁶ Ma Iesu e moloa ke visu saviliu i valena, me tongovania me tsaria, “Ko laka na visubatugua i laona na verabau ia.”

A Petero e Tsarivulagia Laka Asei A Iesu

(Mateo 16:13-20; Luka 9:18-21)

²⁷ Me tuu a Iesu me vano kolugira gana duli, mara liu baa pipi tana vera varangisia na verabau ni Sesarea Pilipi. Mi sautu, ma Iesu e veisuagira, “?Kamu tsarimai vaniau, egua igira na toga ara pada laka ase i inau?”

²⁸ Mara tsaria, “Igira visana ara tsaria laka igoe a Ioane Batista, visana ara tsaria laka igoe a Elija, migira goto visana ara tsaria laka igoe o kesa vidaqira na propete.”

²⁹ Ma Iesu e veisuagira goto, “?Migamu egua? ?Amu pada laka ase i inau?” Me gokovisu a Petero me tsaria, “Igoe na Mesia.”

³⁰ Ma Iesu a parovativigira me tsaria, “Eo, me vaga ia ma kamu laka saikesa na tsarivulagi vaniana ke kesa laka ase i inau.”

A Iesu e Katevulagia Nina Rota Ma na Mateana

(Mateo 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹ Ma Iesu e tuturiga na sasaniiginiaqira gana duli tana rongona na mateana, me tsarivanigira, “Inau na Dalena Tinoni, niq u aqo nomoa kau rota loki, me sauba kara sove taniau igira na tinoni loki, migira na taovia na lotu, migira goto na tarai na Ketsa. Me sauba kara matesiau, mi muri tana tolunina bongi minau sauba kau maurivisutugua tania na mate.”

³² E tsarimakalidou saikesalia vaniigira na omea iani. Ma Petero e tuu me soalgia a Iesu tanigira, me tuturiga na tosasaga vaniana.

³³ Me pilovisu a Iesu me morosigira sui gana duli, me tosasaga vania a Petero me tsaria, “!Ko baligi taniau Satan, rongona nimu papada igoe ara tau talumai i konina God! !Ara talumai moa tana tinoni lee!”

³⁴ Ma Iesu e soagira na toga kolugira gana duli, kara saimai i konina. Maia e tsarivanigira, “Ti vaga ke kesa ke ngaoa na tsarimuriqu inau, ma nina aqo ke pea segenina talu, me ke kalagaia nina gai ulutaligu, me ke tsarimai i muriqu inau.

³⁵ Na rongona ase i moa ti vaga ke padaloki sosongolia na maurina segeni, me sauba aia ke nangalilea. Masei moa ti vaga ke bisaa na maurina segeni tana rongoqu inau mi tana rongona goto na Turupatu Dou, maia sauba ke maurisia.

³⁶ “?Eo, me laka nagua sauba ke pelua kesa tinoni ti ke ngaoa ke managana, me ke tamanina na barangengo popono, me ke nangalilea na maurina segeni?”

³⁷ Ke tagara goto kesa na omea tugua ke volivisuginia na maurina segeni ti vaga ke nangalia.

³⁸ Ti vaga kesa tinoni ke gini vangamaa tana rongoqu inau, mi tana rongona niq u sasani i laona na tagu seko vaga ieni i tana danga na tinoni ara tuu mara pilovisu tania God, me sauba goto inau na Dalena Tinoni, kau vangamaa tanigotoa aia kalina kau labamaitugua tana mararana na Tamaqu kolugira na angelo tabu.”

9

¹ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira, “Au tsaridoua vanigamu laka ara totu ieni kalina ia visana tinoni, ma kara tau vati mate moa igira, poi tsau kara sanga na reiana na Verana God kalina ke labamai tana susuligana loki.”

*E Oli na Rereina a Iesu
(Mateo 17:1-13; Luka 9:28-36)*

² Me putsi moa ono na dani i muri, ma Iesu e aditugira a Petero ma Iakobo ma Ioane, mara tu dato i kelana kesa na vungavunga katsi. Mi tana ara tu totu segeni. Mara tu momoro moa tugira, me tavongani oli na rereina a Iesu.

³ E seremaka na polona, me tagara goto kesa na omea i barangengo e dona ke naua me ke seremaka vaga ia.

⁴ Mi tugira ganaduli ara tu morosikaira goto a Elija ma Moses ara ka gogoko kolua a Iesu.

⁵ Ma Petero e gokodato me tsarivainia a Iesu, “!Taovia, e dou sosongo rago na totu ieni! Sauba kami tu logoa ke tolu na valepolo, ke kesa vanigo igoe, me ke kesa vania a Moses, me ke kesa vania a Elija.”

⁶ A Petero e goko vaga lee moa ia, rongona tugira ara tu matagu sosongo, maia e tau goto dona nagua ke tsaria.

⁷ Me tavongani laba kesa na parako, ma na unguna e tsavutugira. Me tangi kesa na goko i laona na parako me tsaria, “!Iani na Dalequ galugaluve, kamu rongomia mangana!”

⁸ Me tsaku ara tu momoro dato, mara tu tau reia kesa tinoni tana; a Iesu segeni moa e totu tana.

⁹ Mi kalina ara tu tsunamai i sautu talu tana vungavunga, ma Iesu e parovativitugira me tsaria, “Kamu tu laka goto na tsarivaniana ke kesa na omea vaga amu tu vasini morosia, poi ke tsau kalina inau na Dalena Tinoni kau maurivisitugua tania na mate.”

¹⁰ Mara tu rongomangana moa, mara tu tuturiga na gini vaigokovigi tu segeniqira tugira, mara tu tsaria, “?Laka nagua sagata na rongona na goko vaga ia, ‘na maurivisitugua tania na mate?’”

¹¹ Mara tu veisuaa a Iesu, “?Rongona gua ti igira na tarai na Ketsa ara tsaria laka nina aqo a Elija ke ida ke visumai talu?”

¹² Ma Iesu e tsarivanitugira, “Eo, e mana nomoa laka nina aqo nogo a Elija ke ida ke visumai talu, me ke vangarau manogatigira na omea sui. ?Ma na rongona gua te ara maregotoa tana Mamare Tabu laka na Dalena Tinoni sauba nomoa ke rota sosongo, migira na tinoni kara sove tania?”

¹³ Minau au tsarivanitugamu laka a Elija e labamai sui nogo, migira na tinoni ara nau levolevo vania vaga tana niqira padangao segeni moa igira, vaga nogo ara marea tana Mamare Tabu tana rongona aia.”

*A Iesu e Maurisia Kesa na Baka Mane E Totuvia na Tidao Seko
(Mateo 17:14-21; Luka 9:37-43a)*

¹⁴ Mi kalina tugira ara tu tsunalaba i lao i koniqira tu gaqira duli, mara tu morosia kesa na alaala loki na tinoni ara totu goto tana, mara visana na tarai na Ketsa ara vaimangabarigi kolugira gana duli a Iesu.

¹⁵ Mi kalina igira na tinoni ara reia a Iesu e maimai i sautu, mara novo loki, mara ulo baa mara valalea.

¹⁶ Ma Iesu e veisuagira gana duli, “?Nagua sagata amu gini vaimangabarigi kolugira girani igamu?”

¹⁷ Me tuu kesa na mane i laoqira na toga me tsaria, “Taovia, inau au adimaivanigo na dalequ mane iani, rongona e totuvia na tidao seko me utugana vania ke goko.

¹⁸ Mi kalina na tidao e datovia na baka ia, maia e tsonitsunaa i lao, me rutsu na bubuena i mangana, me gati vatavia na livona, me kade na konina popono. Minau au ngasugira gamu duli igoe laka kara tsialigia na tidao tania na dalequ, mara tau goto tangomana na nauana.”

¹⁹ Me tuu a Iesu, me tsarivanigira na toga ara totu i tana, “!Igamu na tinoni vanga vo tutuni! ?Ke oka koegua sagata kau totu i konimui? ?Me ke oka koegua goto kau berengiti kolugamu? !Adimai vaniau na baka mane ia!”

²⁰ Mara adimaia na baka mane vania a Iesu. Mi kalina na tidao seko e morosia a Iesu, maia e tuu, me labusaginitsunaa na baka me puka i lao, me kabokelisi bamaia, me rutsu na bubuena i mangana.

²¹ Ma Iesu e veisua na tamana na baka ia, “?Laka e oka koegua nogo na tidao e totuvia na baka iani?”

Ma na tamana e tsaria, “E tuturiga nogo tana bakana tetelo.

²² Me danga nogo kalina na tidao seko ia e tovoa laka ke matesia, me tsonia i laona na lake mi laona na koo. !Mau nongigo Taovia, ko galuvekagami, mo ko sangakagami ti vaga ke tau utu vanigo!”

²³ Ma Iesu e tsarivania, “!Eo, me ti ke tau utu vanigo igoe! Rongona e tagara kesa na omea ke utu vania na tinoni e tamanina na tutuni.”

²⁴ Me tsaku na tamana na baka e tsaridatoa, “Eo, au tamaniragoa na tutuni, me tau moa tugua. !Igoe ko sangaaui mo ko paboa niqututuni!”

²⁵ Ma Iesu e reia laka igira na toga tana ara tuturiga na gatsumai varangi, te aia e tuu, me ketsalia na tidao seko me tsarivania, “!Tidao na muikuli ma na bululapi igoe, inau au ketsaligo ko rutsuligi tania na baka mane iani, mo ko laka saikesa na sagevisumai tugua i konina!”

²⁶ Me kanga gu loki baa na tidao seko, me labusaginitsunaa na baka, me rutsuligi tania. Ma na baka e rerei vaga ti e matepitsu saikesa nogo. Migira sui tana ara tsaria, “!E matepitsu nogo na baka!”

²⁷ Ma Iesu e tangolia na limana na baka, me tatatuua, ma na baka e tutsau.

²⁸ Mi kalina a Iesu migira gana duli ara sage nogo i vale, migira gana duli ara veisudodoa a Iesu, “?Taovia, laka na rongona gua te e gini utugana vanigami na tsialigiana na tidao ia igami?”

²⁹ Ma Iesu e tsarivanigira, “Na nonginongi moa e susuliga na tsialigiana na vatana na tidao seko vaga ia, me utu goto kesa na omea tavosi ke tangomana.”

A Iesu e Gini Goko Tugua Tana Rongona na Mateana

(Mateo 17:22-23; Luka 9:43b-45)

³⁰ Mara mololea tana nauna ia, mara liu baa tana Galilii, ma Iesu e tau ngaoa kesa ke donaginia laka aia e totu tana,

³¹ rongona e ngaoa ke totu kolugira segeni moa gana duli, me ke sasanigira. Me tsarivanigira, “Sauba kara sauligiau inau na Dalena Tinoni, ma kara moloau i limaqira na tinoni seko, migira sauba kara labumatesiau. Mi tana tolunina bongi i muri, minau sauba kau maurivisutugua tania na mate.”

³² Migira gana duli ara tau padaigadovia na rongona na omea vaga aia e sasaniginigira, mara matagu moa na veisuana.

?Laka Asei Nomoa e Tsapakaē Liuliu Baa Tana Verana God?

(Mateo 18:1-5; Luka 9:46-48)

³³ Mi kalina ara tsau i Kapernaum mara sage nogo i vale, ma Iesu e veisuagira gana duli me tsaria, “?Nagua sagata amu gini vaiganigi i sautu igamu?”

³⁴ Migira ara sove na tuguana nina goko, rongona ara dona laka ara gini vaiganigi tana rongona laka aseī nomoa i vidaqira sauba ke tsapakaē liuliu baa.

³⁵ Ma Iesu e totupuka i lao, me soagira na sangavulu ruka me tsarivanigira, “Asei ti vaga ke ngaoa ke lia na ida, ma nina aqo ke molosegenina i muri tsotsodo, me ke lia mala niqira tinoni aqo moa na tinoni sui.”

³⁶ Me tuu a Iesu, me tangolia kesa na baka tetelo, me turuvaginia i mataqira, me moloa na limana tana kokovena na baka, me tsarivanigira gana duli,

³⁷ “Asei ti ke soalakadoua kesa na baka tetelo vaga iani tana asaqu inau, maia e soalakadouau goto inau; masei ti ke soalakadouau inau, e tau soalakadouau segeni moa inau, e soalakadougotoa aia e molomaiau inau.”

Asei Ti Ke Tau Tukapusigita Aia Nogo e Sangapata Kolugita

(Luka 9:49-50)

³⁸ Ma Ioane e tuu me tsarivanja a Iesu, “Taovia, igami ami morosia kesa na mane e tsialigi tidao tana asamu igoe, mami tongovania, rongona aia e tau sanga totu i laona tu nida saikolu tugita.”

³⁹ Ma Iesu e tsaria, “Kamu laka na tongovaniana goto. Rongona aseī ti ke naua na valatsatsa tana asaqu inau, aia e utu sosongo vania ke tavongani tu tsaku me ke ba tsaria na omea seko tana rongoqu inau.

⁴⁰ Asei ti ke tau tukapusigita, aia nogo e sangapata kolugita.

⁴¹ Au tsaridoua vanigamu, aseī ti vaga ke saua vanigamu kesa na tseu na ko bisi tana rongona igamu niqū tinoni inau, me utu nomoa ke tau adia gana peluna.

Na Tubulaginiaqira na Tinoni Tavosi

(Mateo 18:6-9; Luka 17:1-2)

⁴² “Ti vaga ke kesa ke tsukia me ke gini tubulagi sa vidaqira na tetelona vaga girani, me ke gini nangalilea nina tutuni tana rongoqu inau, me dou baa vania na tinoni vaga ia, ti kara kurua na vatu loki i liona, ma kara tsoniluvusia i mao.

⁴³⁻⁴⁴ “!Me ti vaga kesa tabana na limamu ke raqago tana sasi, ti o gini nangalilea nimu tutuni, me dou ti ko kavikutia! Tagara, me dou baa vanigo moa ti ko sage tana mauri saliu kolua kesa lee moa tabana na limamu, liusia baa ti vaga kara ka totu popono vanigo kaira sui ruka na limamu, mo ko tsuna kolukaira sui tana lake e vo sui na iruna.*

⁴⁵⁻⁴⁶ !Me ti vaga na tuamu ke raqago tana sasi ti o gini nangalilea nimu tutuni, me dou baa ti ko kavikutia! Tagara, me dou baa vanigo moa ti ko sage tana mauri saliu kolua kesa lee moa tabana na tuamu, liusia baa ti vaga kara ka totu popono vanigo kaira sui ruka na tuamu, ma kara tsonitsunago tana lake e vo sui na iruna.

* **9:43-44 9:44, 46** Na buto karani ara ka kesaniatsa saikesa vaga tana buto 48. Mi laona niqira mamare igira na dangana na mane sasaga ni sau, ara ka tau totu na buto kaira.

⁴⁷ !Ma ti vaga na matamu ke raqago tana sasi ti o gini nangililea nimu tutuni, me dou baa ti ko putsulia mo ko tsoniligia! Tagara, me dou baa vanigo moa na sage tana Verana God kolua kesa lee moa na tabana matamu, liusia baa ti vaga kalina kara ka totu popono dou sui vanigo ruka tabana na matamu, mo ko tsuna kolukaira sui tana lake e vo sui na iruna.

⁴⁸ I tana ara vo mate igira na meri ara ganigira na tinoni, ma na lake e gani sailaginigira e vo mate goto na iruna.

⁴⁹ "Rongona na lake sauba ke gani malesigira na tinoni sui, vaga nogo na vavaina na solo e puisigira na omea ara gini kodoputsa vania God.

⁵⁰ Na solo na omea dou rago. ?Eo, me ti vaga na solo ke nanga lee na vavaina, me ke koegua ti ke vavai visutugua?

"Ke totu na solo na vaigaluvegi i konimui, ma kamu mauri tana rago kolugira na tinoni tavosi."

10

*A Iesu e Totosasaga Vanigira Tana Rongona na Vaitsonitsunagi
(Mateo 19:1-12; Luka 16:18)*

¹ Ma Iesu e mololea tana nauna ia, me vano tana butona momoru ni Judea, me tulusavu tana Koo Jordan. Ma na toga danga ara ragevigotoa, maia e sasanigira vaga e lavu nogo na nauana pipi kalina.

² Mara visana na Parisii ara ngaoa laka kara tubulaginia a Iesu, te ara mai i konina mara veisuaa, "?Ko tsarimaia vanigami, laka ti tana nida Ketsa igita e tamivania kesa na mane ke tsonitsunaa na tauna se tagara?"

³ Ma Iesu e veisuavisugira me tsaria, "?Laka na ketsa gua e sauvanigamu a Moses?"

⁴ Mara tsaria, "A Moses e tamivania kesa mane ti vaga aia ke ngaoa ke tsonitsunaa na tauna, ma nina aqo ke maretalua na mamarena na tsonitsuna, me ke tsonitsunaa."

⁵ Ma Iesu e tsarivanigira, "A Moses e gini marea na ketsa iani vanigamu rongona igamu amu lova kakai sosongo, me utu na sasaniamui.

⁶ Mi tana tuturigana, kalina God e vusagira na omea sui, 'God e vusagira na tinoni, na mane ma na daki,' vaga nogo ara marea tana Mamare Tabu.

⁷ 'Aia nogoria na rongona ti nina aqo na mane ke mololekaira na tamana ma na tinana, me ke mauri kolua na tauna,

⁸ mi kaira ruka kara ka lia kesa moa.' Me vaga ia, mi kaira ara ka tau nogo ruka, ara ka kesa moa.

⁹ Ma na omea God e sorisainogoa, tau nina aqo na tinoni ke nusivotaa."

¹⁰ Mi kalina ara sagevisutugua i vale, migira gana duli ara veisuaa a Iesu tana rongona na omea iani.

¹¹ Maia e tsaridoua vanigira, "Na mane ti ke tsonitsunaa na tauna me ke adia kesa na daki segeni, e kibogasia na tauna.

¹² Me vaga goto na daki ti ke tsonitsunaa na savana, me ke taugaa kesa na mane segeni, e kibogasia na savana."

*A Iesu e Tabugira na Baka Tetelo
(Mateo 19:13-15; Luka 18:15-17)*

13 Mara visana tinoni ara adimaigira na baka tetelo vania a Iesu, rongona aia ke moloa na limana i lovaqira. Migira gana duli ara reia ara nauvaganana ia, mara galegira na tinoni.

14 Mi kalina a Iesu e reia nagua ara naua igira gana duli, maia e kore me tsaria, “!Kamu tamigira na baka tetelo kara mai i koniqu! Ma kamu laka na tongo kapusiaqira, rongona na Verana God e totu vanigira nogo na vaganana girani.

15 !Au tsarivanigamu na manana, asei moa ti ke tau norua nina tagao God tana maurina, vaga na baka tetelo e norua na tamana, tinoni vaga ia e utu ke sage tana Verana God!”

16 Me tuu a Iesu, me kasogira na baka tetelo, me moloa na limana i lovana pipi na baka, me tabugira.

*Na Mane e Tamanina Danga na Omea
(Mateo 19:16-30; Luka 18:18-30)*

17 Mi kalina a Iesu e aligiri na vano, me ulomai kesa na mane, me tsuna tuturu i matana me veisuaa, “?Taovia, igoe na tarai dou, au nongigo ko tsarimai vaniau nagua kau naua inau ti kau gini tangomana na tsauliana na mauri saliu?”

18 Ma Iesu e veisuaa na mane ia, “?Rongona gua ti igoe o soaginiau dou? Tagara kesa ke dou, aia God segeni moa.

19 Igoe o donaginigira nogo nina Ketsa God: ‘Laka na matesi tinoni, laka na kiboga, laka na komi, laka na keli, laka na peqo, mo ko kukuni tanikaira na tamamu ma na tinamu.’ ”

20 Ma na mane e tsaria, “Taovia, e tuu nogo tana bakaqu inau au muridougira sui nogo na ketsa vaga gira.”

21 Ma Iesu e moro baa i konina me galuvea, me tsarivania, “E kau e kesa lelee moa na omea nimu aqo ko naua. Ko baa, mo ko tsabirigira pipi nimu omea sui o tamanina, mo ko tusulea na qolona vanigira ara tau tamanina sa omea, mi muri ti igoe ko mai mo ko tsarimuriqu inau.”

22 Mi kalina na mane e rongomia na goko vaga ia, e moro melumeluga na matana, me tuu me vanoligi, rongona e tamanigira na omea danga sosongo.

23 Ma Iesu e pilo baa i koniqira gana duli me tsarivanigira, “!Igira ara tamanina na omea danga, sauba nomoa ke kakai sosongo vanigira na sage tana Verana God!”

24 Migira gana duli ara gini novo sosongo na rongomiana na goko vaga ia, ma Iesu e goko babaa moa me tsaria, “!Dalequ gamu, e kakai rago nomoa na sage tana Verana God!

25 Eo, e lakagana dodo baa vania kesa na kamelo na tsuku tsapatugu tana ovana na nila na tsuki polo, liusia baa ti kesa na mane e tamanina danga na omea ke tangomana na sage tana Verana God.”

26 Mi tana, migira ara gini novo loki goto baa, mara vaiveisuagi mara tsaria, “?Ae, me ti ke vaga ia, masei sagata sauba ke tangomana na sage tana mauri saliu?”

27 Ma Iesu e moro baa tugua i koniqira me tsaria, “Na omea iani e utugana manana vanigira na tinoni, ma God moa e tau utugana vania, rongona e tagara kesa na omea ke utugana vania God.”

28 Te e tuu a Petero me gokodato me tsaria, “Ko reia Taovia, igami ami mololegira nogo nimami omea levo sui, mami tsarimurimu nogo igoe. ?Megua?”

²⁹ Ma Iesu e tsarivanigira, “Eo, kau tsaridoua vanigamu, ti vaga ke kesa ke mololegira na valena, se na tasina, se na tinana, se na tamana, se na dalena, se nina uta tana rongoku inau ma na rongona na Turupatu Dou,

³⁰ maia sauba ke tamanina kesa sangatu liusia na dangana na valena, ma na tasina, ma na tinana, ma na dalena, ma nina uta, ma na rota loki goto tana tagu eni, mi muri baa maia ke tamanigotoa na mauri saliu.

³¹ Migira na dangana ara pala ida kalina eni, sauba kara pala muri; migira na dangana ara pala muri kalina eni, sauba kara pala ida tsotsodo baa.”

Na Tolunina Kalina a Iesu e Gini Goko Tana Rongona na Mateana (Mateo 20:17-19; Luka 18:31-34)

³² A Iesu migira gana duli ara liu tana sautu e vano i Jerusalem. Ma Iesu e idaida vanigira gana duli, migira e pono tobaqira mara matagu. Mara viri matagu sui goto igira na tinoni ara tsari muriqira. Ma Iesu e tuu me soalignigira na sangavulu ruka gana duli kesa goto kalina, me gini gokododo vanigira tana rongouqira na omea sauba kara laba vania i muri.

³³ Ma Iesu e tsarivanigira, “Kamu rorongu. Igita a vano i Jerusalem. Mi tana inau na Dalena Tinoni, sauba kara sauligiau i limaqira igira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa. Migira sauba kara pedematesiau, mi muri, ma kara moloau i limaqira na tinoni ponotoba.

³⁴ Migira sauba kara gilugaqu, ma kara tsuveliau, ma kara ramitsiau, ma kara matesiau. Mi tana tolunina bongi i muri minau sauba kau maurivisutugua.”

A Iakobo ma Ioane Ara Ka Ngaoa Kara Ka Tsapakae Tana Verana God

(Mateo 20:20-28)

³⁵ Mi kaira a Iakobo ma Ioane na dalena a Sebedi, ara ka mai i konina a Iesu mara ka tsarivania, “Taovia, ami ka ngaoa ko nauvanikagami kesa na omea.”

³⁶ Ma Iesu e veisuakaira, “?Eo, laka nagua amu ka ngaoa?”

³⁷ Mara ka tsaria, “Ami ka ngaoa ko tamivanikagami laka ke kesa ke totu tana madoamu, me ke kesa tana maulimu kalina igoe ko totukae tana sasamu tana mararamu i gotu.”

³⁸ Ma Iesu e tsarivanikaira, “I kagamu amu ka tau donaginia nagua amu ka nongia i koni. ?Megua, laka e tugukagamu na sanga na inuviana na tseu na rota vaga inau sauba kau inuvia? ?Me laka e tugukagamu na sanga na gini lesovitabu tana rota, vaga inau sauba kau gini lesovitabu?”

³⁹ Mara ka tsaria, “Eo, e tugukaigami.”

Ma Iesu e tsarivanikaira, “Eo, sauba manana kamu ka sanga na inuviana na tseu na rota vaga inau sauba kau inuvia, ma kamu ka sanga na gini lesovitabu tana rota, vaga inau sauba kau gini lesovitabu.

⁴⁰ Me tau moa niqu aqo inau na pedeana ase i masei ke totu tana madoaqu mi tana mauliqu. Na sasana na totu vaga ia, God aia segenina nogo e vangarau manogatinogoa vanigira moa ase i aia e ngaoa ke tusua vanigira.”

⁴¹ Mi kalina igira na sangavulu tavosi ara rongomia na omea vaga ara ka tsaria kaira, mara gini kore vanikaira a Ioane ma Iakobo.

⁴² Ma Iesu e tuu me soasaigira sui gana duli i konina me tsarivanigira, "Igamu amu dona nogo laka igira gaqira tagao na tinoni ponotoba ara dona sosongo na moloketsa mamava vaniaqira niqira tinoni. Migira goto na tinoni loki ara dona na rai sosongoliaqira niqira tinoni.

⁴³ Migamu, na sasaga vaga ia, ke laka saikesa na laba i laomui. Me ti vaga ke kesa vidamui igamu aia e ngaoa laka ke tsapakae liusigamu sui, ma nina aqo ia ke lia mala nimui maneaqo talu moa.

⁴⁴ Me ti vaga ke kesa i laomui ke ngaoa laka aia ke ida, ma nina aqo ia ke lia mala nimui tseka talu moa.

⁴⁵ E vaga nogo au naua inau. Inau na Dalena Tinoni, au tau gini mai tana rongona laka igira na tinoni kara aqo vaniau. Tagara. Au sulungana mai rongona inau kau aqo vanigira igira, ma kau saua na mauriqu na mani suivisuginiaqira na tinoni danga."

A Iesu e Maurisia a Bartimeus na Koko
(Mateo 20:29-34; Luka 18:35-43)

⁴⁶ Mara maitsau nogo i Jeriko. Mi kalina a Iesu kolugira gana duli ma na toga danga ara aligiri na vavano, me totu i lao ligisana na sautu kesa na mane e koko na matana, a Bartimeus na asana, aia na dalena a Timeus, me nono gana.

⁴⁷ Mi kalina aia e rongomia laka a Iesu ni Nasaret nogo e liumai tana, maia e tuturiga na gu loki me tsaria, "Iesu, Dalena a David, ko galuveau!"

⁴⁸ Mara visana ara galea mara tsarivanja ke mui dodo. Maia e gu loki goto baa, "Dalena a David ko galuveau!"

⁴⁹ Ma Iesu e rongomia, me tuu me tsaria, "Kamu soaa ke mai!" Migira ara soamaia na mane koko mara tsarivanja, "Ko mage igoe! Ko tutsau, aia e soago!"

⁵⁰ Maia Bartimeus e tsoraligia gana polo tsavugotu, me tsipukae, me mailaba i konina a Iesu.

⁵¹ Ma Iesu e veisuaa, "Laka nagua o ngaoa kau nauvanigo?"

Ma na mane koko e tsaria, "Taovia, au ngaoa kau morotugua."

⁵² Ma Iesu e tsarivanja, "Ko baa mo ko moro! Nimu tutuni e maurisigo nogo."

Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, e moro na matana na mane ia, me tsarimurina a Iesu tana sautu.

11

A Iesu e Sage Mala Taovia i Jerusalem

(Mateo 21:1-11; Luka 19:28-40; Ioane 12:12-19)

¹ Mi kalina ara maitsau varangiisia i Jerusalem, mara liu i Betpage mi Betani tana Vungavunga na Olive. Mi tana a Iesu e molovanokaira ruka gana duli kara ka idavano tana vera tabana baa, me ketsalikaira me tsaria,

² "Baa, ma kamu ka ba laba tana vera tagaria, mi tana, sauba kamu ka reia kesa na dalena asi ara soria tana, me tau vati sage moa kesa i konina. Kamu ka nusua, ma kamu ka tudumimaia vaniau ieni.

³ Me ti vaga ke kesa ke veisuakagamu, "Rongona gua ti amu ka nauvaganana ia?" Ma kamu ka tsarivanja, 'Na Taovia e ngaoa, me tsaria laka sauba ke molovisutsakua i muri.' "

⁴ Mi kaira ara ka baa, mara ka reia na asi ara soria kesa tana matsapana na vale. Mi kalina ara ka nusua,

⁵ mara visana na tinoni ara tutuu tana ara veisuakaira, “?Kamuna, nagua amu ka naua ti amu ka nusia na asi vaga ia?”

⁶ Mi kaira ara ka tsarivanigira na goko vaga a Iesu e tsarivanikaira, migira na mane ara tamivanikaira kara ka adia moa.

⁷ Mara ka tudumivanoa na asi vania a Iesu, mara ka tsaboa ka poloqira i gotuna na asi, mi muri mara ka tangolivania a Iesu maia e dato i gotuna.

⁸ Ma na toga danga ara vuresia na poloqira tana sautu, mara visana ara bokugira na gabana gai mara tsaboginia na sautu.

⁹ Migira na toga ara idaida vania a Iesu tana sautu, ma na toga ara tsatsari mai i muri, migira sui ara tuturiga na guguu, “!Ka soalokia God! !Ka soadoua aia e labamai tana asana na Taovia!

¹⁰ !Soadoua God rongona e varangi nogo ke labavisumai tugua aia na tagao susuliga atsa vaga na tamada a David i sau! !Ka soalokia God!”

¹¹ Mi kalina a Iesu e sage i Jerusalem, maia e ba sage i laona na Vale Tabu me morosigira bamai na omea sui. Ma na rongona e varangi sosongo nogo ke suu na aso, maia e tuu me vano i Betani kolugira na sangavulu ruka gana duli.

A Iesu e Vealaginia Kesa na Gai me Mate
(Mateo 21:18-19)

¹² Mi tana dani ngana, kalina igira ara visumai talu i Betani, mi sautu ma Iesu e vitoa.

¹³ Me morosi-aoa kesa na gai mutsamutsa, e dumu takuti na rauna, me ba togavi vidana laka ti ke reia sa vuana i konina. Mi kalina e ba laba varangi konina, me morosigira na rauna lee moa, rongona e tau vati tsau nina tagu tana ke molo vuana.

¹⁴ Ma Iesu e gokovania na gai me tsaria, “!Igoe na gai, sauba ke utu saikesa goto vania kesa ke pitsua sa vuamu me ke gania!” Migira gana duli ara rongomia kalina aia e goko vaga ia.

A Iesu e Tsiagira na Mane Tsabiri Tania na Vale Tabu
(Mateo 21:12-17; Luka 19:45-48; Ioane 2:13-22)

¹⁵ Mi kalina ara tsau nogo i Jerusalem, ma Iesu e ba sage tana Vale Tabu, me tuturiga na tsialigiaqira na mane ara tsabiri mara vovoli i laona na Vale Tabu. Me tsoni tsetsekarasigira niqira bela na mane oliqolo, ma niqira pava na manitotu igira ara tsabiri kulukulu,

¹⁶ me tongo vanigira na tinoni kara laka goto na kalagaiiana kesa niqira omea na tsabiri ma na liu gaukuti tana barana na Vale Tabu.

¹⁷ Mi muri maia e sasanigira na tinoni me tsarivanigira, “Ara marenogoa tana Mamare Tabu laka God e tsaria, ‘!Na Valequ inau, sauba kara soaginia na vale na nonginongi vanigira na tinoni tana vera sui!’ !Migamu amu nauginia vaga moa ti na vatulumaqira na tukatso!”

¹⁸ Migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa ara rongomia na omea vaga ia e naua a Iesu, mara tuturiga na lave sautuna na matesiana a Iesu. Mara matagunia moa, rongona igira na tinoni toga ara ganataa na rongomiana na omea aia e sasaniginigira.

¹⁹ Mi kalina e ngulavi nogo, ma Iesu migira gana duli ara mololea na vera ia.

*Aia Moa e Tutunina Kakai Ti Ke Nongia Sa Omea i Konina God Sauba
Nomoa Ke Adia
(Mateo 21:20-22)*

²⁰ Mi tana matsaraka rovorovo na dani i muri, mara liu visubatugua tana sautu ia, mara morosia na gai mutsamutsa ia a Iesu e goko vaninogoa inoa, e mate lee tuu tana kelana me tsau tana lamuna.

²¹ Ma Petero e padatugua na omea e laba, me tsarivanja a Iesu, “! Taovia, ko reia baa! Na gai igoe o vealaginia i noa e mate saikesa nogo.”

²² Ma Iesu e tsaria, “Kamu tu tutunina kakai God.

²³ Au tsaria na manana vanigamu, ti vaga kesa ke tuu me ke ketsalia na vungavunga iani, me ke tsarivanja, ‘Ko tavutikae mo ko ba tsonisegenimu i laona na tasi,’ ti moa aia ke tau papada ruka i tobana, me ke tutunina kakai laka na omea e tsaria sauba ke laba, me sauba nomoa ke laba vaga ia.

²⁴ Iani nogoria na rongona ti au tsarivanigamu: Kalina ti kamu tuu na nonginongi ma na ngasuana kesa na omea i konina God, kamu tutunina kakai laka amu adinogoa, me sauba manana ke tusuvanigamu na omea sui amu nongia i konina.

²⁵ Mi kalina ti kamu tuu na nonginongi, ma kamu ida talu kamu padalegira na omea seko ara nauvanigamu na tinoni tavosi, rongona na Tamamui i gotu ke padalegira goto nimui sasi igamu.

²⁶ Me ti vaga kamu sove na padaleqira na sasi ara nauvanigamu na tinoni tavosi, me vaga goto na Tamamui i gotu aia e utu goto ke padalegira na sasi amu naua igamu.”*

*Na Torogoko Tana Rongona Gana Mana a Iesu
(Mateo 21:23-27; Luka 20:1-8)*

²⁷ Mara maitsau tugua i Jerusalem. Mi kalina a Iesu e liu i laona na Vale Tabu, migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa, ma na tinoni loki ara mai

²⁸ mara veisuaa, “?Laka iava igoe o adia na mana gana na nauana na omea vaga girani? ?Masei e tusua vanigo na mana vaga ia?”

²⁹ Ma Iesu e tsarivanigira, “Inau goto sauba kau veisuagamu igamu kesa moa na veisua. Me ti vaga igamu kamu tangomana na tuguvisuana vaniau, mi tana ti inau kau tsaria vanigamu iava tana inau au adia na mana au aqosiginigira na omea vaga girani.

³⁰ ?Kamu tsarimai vaniau laka iava a Ioane e adia na mana gana na lesovitabu? ?I konina God se i koniqira moa na tinoni lee?”

³¹ Mi tana, migira ara tuturiga na vaigokovigi segeniqira mara tsaria, “?Ma nagua sauba ka tsaria igita? Rongona ti igita ka tsaria laka e talu i konina God, maia sauba ke tsarivanigita, “?Me ti ke vaga ia, ma na rongona gua ti igamu amu tau tutunina a Ioane?”

³² ?Me ti igita ka tsaria laka e talu moa tana tinoni lee?” Ara matagunigira na toga, rongona na toga popono ara tutunina sui nogo laka a Ioane e kesa na propete.

³³ Mi tana igira ara tugua moa nina goko a Iesu mara tsaria, “Ami tau goto dona igami.”

* **11:26 11:26** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 26.

Ma Iesu e tsarivanigira, “Baa, ti e vaga ia, minau goto tagara kau tau tsarivulagi vanigamu iava tana e talumai na mana inau au nauginigira na omea vaga girani.”

12

*Na Gokolia Tana Rongona Na Mane Reitutugu Uta
(Mateo 21:33-46; Luka 20:9-19)*

¹ Ma Iesu e gini gokolia vanigira na toga na gokolia iani me tsaria, “Kesa dani me totu kesa na mane e tamanina kesa nina uta loki. Maia e baa me tsukaa kesa na itai i laona nina uta, gana kara aqosiginia na uaeni na vuana. Me barapolia, me tsaia na qilu gana na gotosana na vuana na itai me ke lia na uaeni. Me logoa na kusudato gana na togotoga. Mi muri ma na tamanina na uta e tuu me molovanigira visana na mane kara gini aqo nina uta. Maia e aligiri, me vano totu kesa tana vera ao.

² Mi kalina e tsaumai tana tagu na raranga na uta, maia na tamanina na uta e molovanoa kesa nina maneao ke balaba i koniqira igira ara reitutugu vania nina uta, me ke adia i koniqira gana tuva e talu tana vuana nina uta.

³ Mara tuu igira na reitutugu uta, mara tangolia nina maneao na tamanina na uta, mara ramitsia, mara tau goto tusuvania sa omea, mara ketsalivisulea.

⁴ “Me tu tugua na tamanina na uta me molovanoa e kesa segeni goto nina maneao. Mara tuu goto igira na reitutugu uta, mara labua na lovana, mara paluvangamana.

⁵ “Ma na mane tamanina na uta e molovanogotoa na tolunina nina maneao. Migira ara tuu mara labumatesigotoa ia. Mara nauvaganana vanigira goto na dangana, ara rarusigira visana, mara labumatesigira visana.

⁶ “Me kau moa aia na dalena galugaluve segeni nogo aia na tamanina na uta. Mi tana susuina tsotsodo, te aia e molovanoa na dalena manana nogo ia ke balaba i koniqira na mane reitutugu uta. Me pada vaganana i tobana, ‘!Au dona sauba nomoa kara kukuni tania na dalequ!’

⁷ “Mi kalina igira na reitutugu uta ara reia laka aia e mailaba, mara vaigokovigi segeniqira mara tsaria, ‘Kalina ia, aia na dalena segeni nogo na tamanina na uta e mai. !Ida gita, ma ka labumatesia; ma ka tamanina igita nina omea sui!’

⁸ Mi tana, migira ara tuu, mara tangolia na dalena segeni na tamanina na uta, mara labumatesia mara tsoni tabaligia na konina tania na uta.”

⁹ Ma Iesu e veisuagira, “?Vaga ia, ma nagua amu pada sauba ke naua aia na tamanina na uta vanigira na mane ara reitutugu vania nina uta? Sauba nomoa ke mai, me ke labumatesigira na mane girani, me ke tusua nina uta vanigira ke visana na maneao tavosi kara reitutugudoua vania.

¹⁰ ?Egua, laka amu tau vati tsokoa moa na tsaqina goko vaga iani ara marea tana Mamare Tabu?

‘Aia na vatu igira na mane logovale ara tsoniligilea, vaga moa ti na omea tagara sa rongona, maia tsotsodo nogo na vatu ia, e lia na vatu tamani rongona pukuga baa vanigira sui.

11 !Aia nogo na Taovia e naua te e gini laba vaga ia; me gini dou sosongo vanigita na reiiana! ”

12 Mi tana, migira gaqira ida na Tsiu ara tovoa na tangoliana a Iesu, rongona ara dona laka na gokolia e tsaria a Iesu e kalegira nogo igira. Mara matagunigira moa na toga, te ara mololea moa, mara vanoligi tania.

Na Torogoko Tana Rongona Na Voli Takesi
(Mateo 22:15-22; Luka 20:20-26)

13 Mi muri, mara mologira visana na Parisii kolugira goto visana nina tinoni a Herod kara balaba i konina a Iesu, rongona kara tsonitabovania.

14 Mi kalina igira ara balaba nogo i konina a Iesu, mara tsarivania, “Taovia, igami ami dona laka igoe o goko mana pipi kalina, mo tau goto gini boe nagua ara pada igira na tinoni. Me atsa moa vanigo ti na tinoni loki se na tinoni lee moa. Mo saumakali vanigira pipi na tinoni sui na sautu vaga nogo God e kilia kara muria. Vaga ia, mami nongigo igoe ko tsarimai vanigami laka ti tana nida Ketsa e tamivanigita manana nomoa na voli takesi vania na Sesar ni Roma. ?Egua, laka e dou ka voli takesi vania na Sesar se tagara?”

15 Ma Iesu e dona baa nogo laka igira ara valoa moa, te aia e tuu me tsarivanigira, “?Matena gua ti amu ngaoa na tovoleaqu vaga ia? Kamu sauvulagimaia vaniau kesa na qolo vaga amu gini voli takesi, ma kau morosia.”

16 Mara tusuvulagi vania kesa na qolo, maia e veisuagira, “?Laka ase i na nununa, ma na asana e totu tana qolo iani?”

Mara tsaria, “Nina nogo na Sesar.”

17 Ma Iesu e tsarivanigira, “Me ti e vaga ia, me dou ti kamu tusuvania na Sesar nina omea na Sesar, ma kamu tusuvania God nina omea God.” Migira ara gini beke sosongo na rongomiana na goko sasaga vaga e tsaria a Iesu.

Na Torogoko Tana Rongona Na Maurivisu Tania na Mate
(Mateo 22:23-33; Luka 20:27-40)

18 Visana na Sadusii, igira nogo ara tsaria laka na tinoni ara mate sui nogo e utu goto kara maurivisitugua tania na mate, igira ara mailaba i konina a Iesu mara tsarivania,

19 “Taovia, a Moses nogo e marea na ketsa vaga iani vanigita: ‘Ti vaga kesa na mane ke mate tania na tauna, me tau vati tamani dalena moa konina, ma nina aqo na tasina nogo na mane e mate ke taugaa na daki aia na kulana segeni e mate tania, rongona kaira kara ka gini tamani baka i muri, ma na baka ia ke lia vaga nogo ti na dalena na mane e mate.’

20 Me kesa dani, mara tu totu ara tu vitu na mane tamatasi. Maia na mane ida e tauga, me mate, me tau tamani dalena.

21 Mi muri ma na rukanina mane e taugaa na tinamatena na tasina, maia e mate tanigotoa na daki ia, mara ka tau goto tamani baka. Ma na omea vaga ia e laba vanigotoa na tolunina mane.

22 Me babaa vaga vanitugira sui: tugira sui vitu na mane tamatasi ara tu taugaa kesa moa na daki, mara tu mate sui tania, mara tu tau tamanina sa daleqira i konina. Mi tana susuina, me mate goto na daki ia.

²³ ?Baa, mi tana dani igira ara mate nogo kara maurivisutugua, me sauba asei tu vidaqira na mane tugira sauba ke lia na tauna manana na daki ia? Rongona tugira sui vitu na tamatasi ara tu tauga kolusuia moa na daki ia.”

²⁴ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “!Igamu amu sasi sosongo! ?Megua, laka amu dona na rongona gua te e sasi vaga ia nimui papada? Na rongona amu tau padagadovia na omea ara marea tana Mamare Tabu, mamu tau goto donaginia na susuligana God.

²⁵ Kalina igira ara mate kara maurivisutugua, me sauba kara lia vaga nogo na angelo ni baragata, me sauba kara tau goto vaitaugagi na tinoni.

²⁶ ?Eo, mi tana rongona na maurivisutuguaqira igira ara mate nogo, laka amu tau ngatsu vati tsokoa moa tana nina mamare a Moses na butona e kalea na gai iruiru? I tana nogo e marea laka God e tsarivania a Moses na goko vaga iani, ‘Inau nina God a Abraham, ma nina God a Isaak, ma nina God a Jakob.’

²⁷ God aia niqira God igira ara mauri, me tau niqira God igira ara mate. !Eo, e sasi sosongo nomoa nimui papada igamu!”

*Na Ketsa Loki Putsikae
(Mateo 22:34-40; Luka 10:25-28)*

²⁸ Mi kalina ara vaigokovigi moa a Iesu migira na Sadusii, me kesa vidaqira na tarai na Ketsa e totu tana me rongomia kalina a Iesu e tuguvisu dou sosongolia niqira goko na Sadusii, te e tuu aia, me mai i konina a Iesu me veisuaa, “?Taovia, laka na ketsa gua e loki putsikae baa i laoqira na ketsa sui?”

²⁹ Ma Iesu e gokovisu me tsarivania, “!Iani nogoria na ketsa e putsikae baa, !Rorongo Israel! Na Taovia nimu God, aia segeni e Taovia.

³⁰ Ko galuvea na Taovia nimu God tana tobamu popono, mi tana tidaomu popono, mi tana papadamu sui, mi tana susuligamu popono.’

³¹ Ma na rukanina ketsa e loki atsa kolugotoa aia: ‘Ko galuvegira na kulamu vaga igoe o galuve segenimu.’ E tagara goto kesa na ketsa tavosi ke loki me ke putsikae liusikaira ruka na ketsa karani.”

³² Ma na tarai na Ketsa e tsarivania a Iesu, “!O tsarigadovidoua Taovia! E mana vaga o tsaria igoe, laka na Taovia aia segenina moa e God, me tau goto totu kesa na god segeni.

³³ Ma na tinoni nina aqo ke galuvea God tana tobana popono, mi tana papadana sui, mi tana susuligana popono, me ke galuvea na kulana vaga e galuve segenina. E dou sosongo baa i matana God na muriana kaira ruka na ketsa karani, liusigira na kodoputsa ma na sausau sui ara nauvania God.”

³⁴ Ma Iesu e reigadovia laka aia e goko sasaga vaga ia, me tsarivania na mane, “O tau nogo totu ao tania na Verana God.”

Mi murina ia, me tau goto malagai ke kesa na baa ma na torogoko i konina a Iesu.

*Na Torogoko Tana Rongona na Mesia
(Mateo 22:41-46; Luka 20:41-44)*

³⁵ Mi kalina a Iesu e sasanigira moa na tinoni i laona na Vale Tabu maia e veisuagira, “?E koegua vaga ti igira na tarai na Ketsa ara tsaria laka na Mesia aia na kukuana a David?

³⁶ Na Tarunga Tabu nogo e mararasia na tobana a David, te e gini tsaria na goko vaga iani,

'Na Taovia e tsaria vania niqū Taovia:

Ko totu ieni tana madoaqu,

poi tsau kalina kau livugira sui gamu gala i vavana tuamu, ma
kara tseka vanigo.'

³⁷ ?Me ti vaga tana tsaqina na Linge Tabu iani a David segenina nogo aia e soaginia na Mesia laka aia nogo gana Taovia aia, me koegua vaga ti na Mesia ke lia goto na kukuana a David?"

A Iesu e Parovativigira na Tinoni Tana Rongona Niqira Sasaga Na Tarai na Ketsa

(Mateo 23:1-36; Luka 20:45-47)

Migira na toga danga ara totu tana, ara gini mage na rongomiana na omea a Iesu e tsarivanigira.

³⁸ Mi kalina aia e sasanigira e tsaria, "Kamu kana tania niqira sasaga na tarai na Ketsa, igira ara dona moa na liu bamai kolu poloqira katsi, mara padangaoa moa ti na tinoni kara kukuni tanigira tana nauna tana ara dona na labasai na tinoni danga.

³⁹ Mara dona goto na viliana na sasaqira dou tana valelotu, ma na totu palanago tana kavomutsa.

⁴⁰ Ara peqogira na daki tinamate, mara laugotoa na valeqira. !Eo, mi muri mara baa mara gini malapalu na nonginongi katsi! !Migira nogoria sauba ke mamava sosongo baa na pede ke gadovigira!"

Nina Vangalaka Kesa na Daki Tinamate

(Luka 21:1-4)

⁴¹ Kesa dani kalina a Iesu e totu i laona na Vale Tabu, i ligisana na Bokisi na Vangalaka, maia e bungutigira na tinoni kalina ara tsonitsavua niqira qolo tana bokisi na molo qolo. Mara danga na mane tamani levo ara mai mara molotsavua e danga na qolo.

⁴² Me mai goto kesa na daki tinamate e tau tamanina sa omea, maia e molotsavua e ruka moa na qolo tetelo, vaga moa kesa lelee na senisi.

⁴³ Ma Iesu e soasaigira gana duli me tsarivanigira, "Inau au tsaria vanigamu laka na daki tinamate iani aia e tau lelee tamanina sa omea, maia e vangalaka baa liusigira sui lakalaka na tinoni tavosi.

⁴⁴ Rongona igira na tinoni tavosi ara sauragoa niqira vangalaka e talu tana tsarana niqira omea danga igira ara tamanina, maia na daki tinamate iani aia e sau sui lakalaka na susuina saikesa na omea aia e tamanina, me tau lelee goto tsaravisu sa nina qolo gana ke gini mauri."

13

A Iesu e Katevulagia Laka Sauba Ke Tavui na Vale Tabu

(Mateo 24:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Mi kalina a Iesu e tuu na vano, maia e rutsu tania na Vale Tabu, me kesa gana duli e mai me tsarivania, "!"Taovia! !Ko reigira baa! !Na vatu rereidou sosongo nomoa ara logoginigira na vale girani!"

² Ma Iesu e tsaria, "Eo, e mana. ?Egua laka amu reigira na vale loki girani ne? Minau au tsarivanigamu laka sauba moa ke laba na tagu i tana ke tau lelee goto totuvisu tana sasana ke kesa na vatuna na vale girani. Sauba kara vuipukaligira ma kara toroutsu sui lakalaka."

A Iesu e Katevulagia Laka na Rota Loki Sauba Ke Gadovigira

(Mateo 24:3-14; Luka 21:7-19)

³ Mi kalina a Iesu e totu tana Vungaivunga na Olive, gana ngongo na Vale Tabu, mara tu vati gana duli ara tu mai dodo i konina, i tugira nogo a Petero, ma Iakobo, ma Ioane ma Adrea, mara tu veisuaa,

⁴ “Taovia, ko tsarivanigami laka sauba kengisa kara laba na omea seko vaga gira. ?Ma na padapada koegua sauba kami reia ke laba, i tana kami gini donaginia laka e labamai nogo na tagu i tana kara laba na omea seko vaga ia igoe o vasini katea vanigami?”

⁵ Ma Iesu e tsarivanigira, “Kamu parovata dou, kara tau perogamu lee ke visana.

⁶ Rongona na tinoni danga sauba kara gini tuu moa tana asaqu inau, ma kara perogira na tinoni, ma kara tsari segeniqira laka igira nogoria na Mesia. Ma kara raqa sasiliginigira danga na tinoni.

⁷ Me sauba kamu rongomigotoa na kukutuna na vailabu loki tana vera varangi, ma na turupatuna na vailabu ke laba tana vera ao. Kalina ti ke vaga ia migamu kamu laka moa na tavongani matagu ma na tobakuku. Rongona na omea vaga girani, niqira aqo nomoa sauba kara laba. Me tau nomoa na papadana manana laka e labamai nogo na susuina na dani.

⁸ Tana tagu vaga ia, sauba na vera loki sui kara vailabugi, me ke tuu kesa na taovia loki me ke vailabugi kolua kesa segeni. Me ke liu goto na uvirau, me ke kasi loki na vuluge pipi tana nauna. Na omea sui vaga gira, ara vaga moa na vatsangisavi e vatsangia na daki tana idana na vasusu.

⁹ “Kalina ti kara tuturiga na laba na omea vaga girani, migamu, nimui aqo nomoa ti kamu parovata dou segenimui. Sauba kara tangoligamu, ma kara raqagamau baa tana pede. Sauba kara ramitsigamu i laona na valelotu; ma kara adigamu baa i mataqira na taovia na vera ma na taovia tsapakae tana rongoqu inau. Mi tana nogo e laba gamui tagu dou igamu na gini goko vaniaqira tana rongona na Turupatu Dou.

¹⁰ Me utu moa ke mavi ke laba na susuina na tagu vaga ia, poi tsau kalina kara turupatuna talu na Turupatu Dou vanigira na tinoni pipi tana vera sui.

¹¹ Mi kalina ti vaga kara tangoligamu ma kara turuvaginigamu tana pede, migamu kamu laka na gini boe na goko gua sauba kamu tsaria. Rongona kalina ke laba na tagu vaga ia, me sauba God nogo ke moloa i tobamui na papadana na goko gua sauba kamu tsaria. Rongona igira na tsaqina goko sauba kamu tsaria kara tau talu tana nimui papada segeni igamu. Tagara. Sauba kara talumai i konina na Tarunga Tabu.

¹² “Me visana tinoni sauba kara tuu, ma kara tsonisagea na tasiqira segeni tana pede rongona ara muriau inau, ma kara matesigira. Migira na tamaga sauba kara nauvaganana vanigira goto na daleqira segeni. Migira na baka sauba kara pilovisu, ma kara nauvaganana goto vanigira na tamaqira ma na tinaqira segeni, ma kara kede matesigira, rongona ara tutuniqu inau.

¹³ Igira sui sauba kara reisavitugamu tana rongoqu inau. Masei moa ti ke tukakai poi ke tsau tana susuina, maia moa sauba ke mauri.

*Na Omea Seko Loki Liuliu Baa Sauba Ke Laba
(Mateo 24:15-28; Luka 21:20-24)*

¹⁴ “Sauba kamu reia ‘Na Omea Seko Loki Liuliu Baa’, sauba ke tuu tana nauna i tana e tau nogo ulagana ke tuu.” !Masei ti ke tsokoa na mamare iani, ma nina aqo ke padagadovidoua nagua na rongona na

goko vaga ia! “Mi tana dani vaga ia, migira na tinoni ara totu tana Judea, niqira aqo kara tsogovano tana vungavunga.

¹⁵ Me ti vaga ke kesa ke totu moa i tano, ma nina aqo ke laka goto na sagevisu i valena ma na binaboliana nina omea levo.

¹⁶ Ma na tinoni ti vaga ke totu tana nina uta, me ke laka goto na visu i valena ma na adiana na polona.

¹⁷ “Sauba ke seko sosongo rago tana dani vaga ia vanigira na daki ara tiana, migira ara tamanina na baka tetelo.

¹⁸ !E dou ti kamu nongia God rongona ke tau gado tana tagu na bisi loki na tsoغو vaga ia!

¹⁹ Rongona na rota ke gado tana tagu ia sauba ke seko liuliu baa, liusigira pipi sui na rota ara laba nogo tuu tana tuturigana kalina God e vusaa na barangengo, me tsaumai i dani eni. Me utu goto ke laba tugua sa dani na omea seko loki vaga ia.

²⁰ God e kukurisirigira nogo na danina na tagu seko vaga ia. Me ti vaga God ke tau nomoa kukurisirigira, me sauba ke tagara lelee sa dalena tinoni ke pipidi. Ma na rongona moa God e pada sosongoligira nina tinoni vivili nogo ia, ti aia sauba ke gini kukurisirigira na danina na tagu seko vaga ia.

²¹ “Me ti vaga kamu rongomia ke kesa ke tsarivanigamu, ‘!Kamu reia! !Iani nogo na Mesia!’ se, ‘!Aia nogoria i tana!’ migamu kamu laka saikesa na tutunina.

²² Rongona sauba igira na mesia peropero ma na propete peropero kara tuu, ma kara aqosigira na valatsatsa loki ma na omea ganataga, gana na mani peroginiaqira goto igira nina tinoni vivili God ti ke tau utu vanigira.

²³ !Kamu parovata dou! Inau au katevulagi idanogoa vanigamu na omea sui girani, kalina e tau vati labamai na taguna.

Na Visumaiana na Dalena Tinoni

(Mateo 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴ “Me ke tau moa oka i murina na dani seko loki vaga ia, me sauba ke rodo na aso, me ke tau goto maka na vula,

²⁵ ma kara puka na veitugu talu i gotu, ma na omea susuliga sui ni gotu sauba kara pitsa tania na sasaqira.

²⁶ “Mi tana, ma na Dalena Tinoni sauba ke labamai i gotu tana parako tana mararana mi tana susuligana loki.

²⁷ Maia sauba ke mologira nina angelo, ma kara baa tana vati na tsukena na barangengo, ma kara adisaimaigira sui nina tinoni vivili God, ke tuu kesa tabana na barangengo, me ke tsau baa kesa tabana.

Na Gokolia Tana Rongona Na Gai Mutsamutsa

(Mateo 24:32-35; Luka 21:29-33)

²⁸ “Eo, me dou ti vaga kamu adi sasani i koniqira na gai mutsamutsa. Kalina amu reigira na gai mutsamutsa ara tuturiga na dumu, mamu donaginia laka e varangi nogo ke laba na tagu na papara.

²⁹ Me vaga goto nogoria, ti kalina kamu reigira kara laba na omea sui vaga gira, mi tana nogo sauba kamu donaginia laka e varavara nogo ke laba na taguna, me varangi nogo ke tuturiga.

³⁰ “Inau au tsaria na manana vanigamu, laka na omea sui vaga girani, sauba kara laba ida talu nogo ti kara mate igira sui na tinoni ara mamauri moa i dani eni.

³¹ Na baragata ma na barangengo sauba kara ka nangaligi lee, ma niqu goko inau e utu saikesa kara nangaligi.

Tagara Kesa Ke Donaginia Kengisa Ke Visumai na Dalena Tinoni (Mateo 24:36-44)

³² “Tagara ke kesa ke donaginia na danina ma na taguna i tana ke laba na omea vaga ia, atsa moa ti igira goto na angelo i gotu, tagara goto. Minau na Dalena, tagara goto. Aia segeni moa na Tamaqu aia e donaginia.

³³ Kamu reitutugugamu dou ma kamu mamata, rongona amu tau donaginia ke ngisa ke labamai na tagu vaga ia.

³⁴ “Ma na visumaiqu inau na Dalena Tinoni, sauba ke vaga moa kalina ti kesa na mane e vangarau na mololeana na verana me ke vano totu kesa tana vera ao. Aia sauba ke molo vataraginigira nina omea sui i limaqira igira nina maneaqo, me ke votavania pipi kesa vidaqira na aqo gua ke naua, me ke tsarivania na mane e pitumatsapa ke reitutugudoua na valena.

³⁵ “Vaga ia, ma kamu parovata manana nomoa, rongona amu tau donaginia na tagu i tana ke visumai na tamanina na vale. E tau utu ngatsu ke labamai tana ngulavi, se tana levugata, se tana matsaraka rovorovo, se kalina e vasini botsa na aso.

³⁶ !Me ti vaga aia ke tavongani labamai kesa tagu moa, me tau dou ti ke tsodogamu amu mamaturu lee moa!

³⁷ Ma na omea au tsarivanigamu kalina ia, au tsarigotoa vanigira na tinoni sui: !Kamu mamata!”

14

Ara Vorogokona na Labumatesiana a Iesu (Mateo 26:1-5; Luka 22:1-2; Ioane 11:45-53)

¹ Me kau moa ruka na dani idavia na Dani Tabu na Paseka, ma na Dani Tabu na Bredi Tagara Isti Konina. Migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa ara lalavea kesa na sautu gana kara gini tangolidodoa a Iesu na kara matesia.

² Mara tsaria, “Ka laka na mavi na tangoliana tana Bongi Tabu, rongona kara tau gini kore loki na toga.”

Kesa na Daki e Reoa na Ko Uruuru I Lovana a Iesu (Mateo 26:6-13; Ioane 12:1-8)

³ Me tuu a Iesu me vano i Betani, me ba sangamutsa i valena a Simon na mudo. Mi kalina a Iesu e mutsamutsa, me labamai kesa na daki e tangolia kesa na bilo na ko uruuru e loki sosongo na matena. Me resea na bilo, me reoa na ko uruuru i lovana a Iesu.

⁴ Mara visana vidaqira ara totu tana ara gini kore vania na daki, mara gini vaigokovigi mara tsaria, “?Egua vaga na daki ia ti e sekolilea na ko uruuru dou vaga ia?”

⁵ !E tugua moa igita ka tsabiria ma ka tsodoginia ke tolu sangatu na golo, agana na gini vangalaka vaniaqira igira na tinoni ara tau tamanina sa omea!” Mara goko kakai sosongo vania na daki ia.

⁶ Ma Iesu e tsaria, “Kamu laka na goko vaniana na daki ia. ?Rongona gua ti amu bulesi vaganana ia? Na omea vaga aia e naua vaniau, na omea dou sosongo manana.

7 Igamu, sauba kara tau kuti na tinoni ara tau tamani omea na totu sailagi koluamui, me tugu sosongolia kamu sangagira pipi kalina amu ngaoa. Minau moa, sauba e utu kau totu sailagi kolugamu.

8 Ma na daki iani e nauvaniau na omea e tau utu vania na nauana. E reoa na ko uruuru tana koniŋu ke gini vangarau manogativanja na qiluau.

9 Minau au tsaria na manana vanigamu, laka pipi tana nauna sui tana barangengo, iava moa tana kara gini turupatuna tana rongona na Turupatu Dou iani, me sauba kara tau kuti na tsariana na goko tana rongona na omea e nauvaniau na daki iani."

*A Iudas e Tami na Sauligiana a Iesu
(Mateo 26:14-16; Luka 22:3-6)*

10 Ma Iudas Iskariot, kesa vidaqira na sangavulu ruka gana duli a Iesu, e tuu, me vano i koniŋira na taovia na lotu ke gini sauligia a Iesu vanigira.

11 Migira ara gini mage sosongo na rongomiana na omea vaga aia e tsaria vanigira, mara vekea laka sauba kara tusovania na qolo. Me tuu tana dani ia, ma Iudas e tuturiga na mataniana kesa gana tagu dou tana ke lakagana vania na sauligiana a Iesu vanigira.

*A Iesu e Gania na Mutsa na Paseka Kolugira Gana Duli
(Mateo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Ioane 13:21-30)*

12 Mi tana kesianina dani na Dani Tabu na Bredi Tagara Isti Konina, i tana nogo igira na Tsiu ara matesigira na sipi gana na mutsa na Paseka, migira gana duli a Iesu ara tuu mara veisuaa, "Taovia, laka iava tana igoe o ngaoa kami vangarau manogativanigo na mutsa na Paseka?"

13 Ma Iesu e molovanokaira ruka vidaqira, me tsarivanikaira, "Kamu ka baa tana vera tagaria, me sauba kamu ka tsodoa kesa na mane e kalagaia na popo na koo. Ma kamu ka tsarimurina sage

14 tana vale tana aia ke sage, ma kamu ka tsarivanja na tamanina na vale ia, "Na Taovia e veisuago laka iava na voki i tana aia migira gana duli, kara gania na mutsa na Paseka?"

15 Maia sauba ke sauvanikagamu kesa na voki loki i gotu, tana ara totu manoga nogo na bela na mutsa ma na mani totu. Mi tana nogo kamu ka vangaraua na omea sui vanigita."

16 Mara ka vano kaira, mara ka batsau tana vera ia, mara ka reigira na omea sui vaga a Iesu e tsari idanogoa vanikaira. Mara ka vangaraua na mutsa na Paseka i tana.

17 Mi tana ngulavi, ma Iesu migira gana duli ara mai, mara totu i lao mara mutsa.

18 Mi kalina ara mutsamutsa, ma Iesu e tsarivanigira, "Inau au tsarivanigamu laka e kesa vidamui igamu amu tu mutsamutsa koluau ieni, sauba aia ke sauligiau."

19 Migira gana duli ara rongomia na goko vaga ia, me gini ponopala tobaqira, mara tuturiga na veisuana a Iesu, me kesa me tsaria, "Egua, laka inau ngatsu ia ne Taovia?"

20 Ma Iesu e tsaria, "Sauba ke kesa i laomui nogo igamu na sangavulu ruka, aia e lumia gana piqena bredi koluau tana popo, maia nogoria.

21 Inau na Dalena Tinoni, sauba kau mate vaga ara katenogoa tana Mamare Tabu. !Eo, me sauba ke seko sosongo nomoa vania na mane

aia sauba ke sauligiau! !Ke dou baa nomoa vania na tinoni ia, laka ti vaga ke tau nogo vasua tinana!”

*Na Susuina na Mutsa Koluana na Taovia
(Mateo 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korint 11:23-25)*

²² Mi kalina ara mutsamutsa, ma Iesu e adia na bredi me soadoua God me ngitia, me tuvaria vanigira gana duli me tsaria, “Iani na koniqu. Kamu adia ma kamu gania.”

²³ Mi muri, maia e adia na tseu, na uaeni i laona, me soadoua God me tusua vanigira, migira sui ara sanga na inuviana.

²⁴ Ma Iesu e tsaria, “Iani na gabuqu, na gabu na taso vaolu. Aia nogo na gabuqu sauba ke rutsu na mateqira na tinoni danga.

²⁵ Au tsarivanigamu, sauba kau tau goto inuvia na uaeni vaga iani poi tsau tana dani kau inuvia na uaeni vaolu tana Verana God.”

²⁶ Mi muri, mara lingena kesa na linge tabu, mara tuu, mara aligiri na vavano tana Vungavunga na Olive.

*A Iesu e Katea Laka Sauba A Petero Ke Tiatagaraa
(Mateo 26:31-35; Luka 22:31-34; Ioane 13:36-38)*

²⁷ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira, “Tana bongi eni nogo, sauba kamu tsogoligi sui taniau, vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu, ‘Aia God sauba ke labumatesia niqira reitutugu sipi, migira na alaala na sipi sauba kara viri tsogo saranga bama.’

²⁸ Mi kalina inau kau maurivisutugua, me sauba kau ida baa vanigamu i Galili.”

²⁹ Me gokodato a Petero me tsarivania a Iesu, “!Atsa moa ti igrirani sui kara tsogo tanigo, minau moa e utu saikesa kau mololego!”

³⁰ Ma Iesu e tsarivania a Petero, “Inau au tsaria na manana vanigo a Petero, ke tau vati tangi moa na rukanina kokoroko i bongi eni, migoe ko gini vatsa tolu kalina laka o tau donaginiau.”

³¹ Ma Petero e goko suguradi sosongo me tsaria, “!E utu saikesa Taovia! !Atsa moa ti kara matesiau kolugo, me utu vaniau kau tiatarago!”

Migira sui gana duli ara tu viri tsarivaganana goto ia.

*A Iesu e Nonginongi i Laona Na Uta i Getsemane
(Mateo 26:36-46; Luka 22:39-46)*

³² Mara batsau kesa tana nauna ara soaginia i Getsemane. Ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “Kamu totu ieni igamu, minau kau ba talu tagaria, ma kau nonginongi.”

³³ Maia e aditugira moa a Petero, ma Iakobo, ma Ioane kara tu dulikolua. Na melu ma na rota loki e ngolia na tobana a Iesu, ti aia e tsarivanitugira,

³⁴ “E melu sosongo tobaqu inau, me varangi kau gini mate. !Tugamu kamu tu totu ieni, ma kamu tu mamata koluau!”

³⁵ Maia e garu baa tetelo, me tao tsuporu tana kao, me nonginongi rongona laka ti ke tau utu me ke tau liu i laona na rota loki vaga ia. Me nonginongi me tsaria,

³⁶ “!Mama, Tamaqu igoe! E tagara kesa na omea ke utugana vanigo. Ko adiligia na tseu na rota iani taniau. Me ke tau moa laba vaga au kilia inau, ke laba vaga nogo o kilia igoe.”

37 Ma Iesu e visumaitugua tu koniqira tugira tolu gana duli, me reitugira ara tu maturu, me tsarivania a Petero, “?Simone Petero, laka o maturu lee moa? ?Egua, laka e utu vanigo ko mamata koluau kesa moa tana tagu tetelo?”

38 Kamu mamata, ma kamu nonginongi, kamu tau puka tana tabotabo. Amu ngaoragoa na mamata koluaqu, ma na konimui moa e maluku.”

39 Ma Iesu e vano tanitugira tugua me nonginongi, me kesa moa atsa na goko e tsaria.

40 Me visumaitugua i tu koniqira ganaduli, me reitugira ara tu mamaturu moa, rongona e mamava sosongo tu mataqira. E ponopala tobaqira, mara tau dona nagua kara tsarivania a Iesu.

41 Mi kalina a Iesu e visumai i tu koniqira na tolunina kalina, maia e tsarivanitugira, “?Egua, laka amu tu mamaturu lee moa tugamu? !E tugunogoa! !E laba nogo na tagu! !Kamu tu reia! Kalina eni nogo kara sauligiau na Dalena Tinoni i limaqira na tinoni sasi.

42 Tuu, ma ka vano. !Ia! !Kamu tu moro baa! !E maimai nogo na mane aia ke sauligiau!”

Ara Tangolia a Iesu

(Mateo 26:47-56; Luka 22:47-53; Ioane 18:3-12)

43 Me goko babaa moa a Iesu, me labamai a Iudas, aia nogo e kesa vidaqira na sangavulu ruka gana duli a Iesu. E dulikolumaigira na alaala loki igira nogo na taovia na lotu ma na tinoni loki ara molomaigira. Ara mai kolua niqira isi ma niqira tubi na tangoliana a Iesu.

44 Ma Iudas na mane vanga malapalu ia, e molopapada vanigira nogo me tsaria, “Na mane ti kamu reia kau domia, maia nogoria. Kamu tangolia, ma kamu adia baa.”

45 Mi kalina ara mailaba tana, ma Iudas e ba saviliu i konina a Iesu, me tsarivania, “!Dou, Taovia!” me domia.

46 Migira ara mai, mara tangolia a Iesu laka kara adivanoa.

47 Me kesa vidaqira gana duli a Iesu ara tutuu tana, e lakua nina isi, me sabatiginia kesa tabana na kulina nina tseka na Mane Tabu Loki.

48 Ma Iesu e tsarivanigira igira ara tangolia, “?Laka na mane labupoi inau ti kamu gini mai kolua nimui isi ma na tubi na tangoliginiaqu?”

49 Minau, au totu kolugamu mau sasani malemale pipi dani i laona na Vale Tabu, migamu amu tau nogo tangoliau. Eo, ara gini laba pipi sui na omea vaga girani, na rongona kara gini manatovu na omea igira na propete ara mare idanogoa tana Mamare Tabu.”

50 Mi tana, migira sui gana duli a Iesu ara mololea mara tsogoligi tania.

51 Me kesa na borau e pipisi lee moa, me tsarimurina a Iesu. Migira ara tovoa laka kara tangolia,

52 maia e tsoniligilea moa na pipisina, me tsogo malaiole lee.

A Iesu i Mataqira Tana Saikolu na Togigoko

(Mateo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Ioane 18:13-14, 19-24)

53 Migira ara adivanoa a Iesu tana valena na Mane Tabu Loki, i tana ara saikolu nogo igira sui na taovia na lotu, ma na tinoni loki, ma na tarai na Ketsa.

⁵⁴ Ma Petero e tsarimuriqira baa ao tetelo, me batsau tana pakoka i matana na valena na Mane Tabu Loki. Mi tana e totu i lao kolugira na mane ara reitutugu matsapa, me rarangi ligisana na lake.

⁵⁵ Mi laona na vale, igira na taovia na lotu ma na Saikolu popono ara lalavea ti vaga kesa na sasi ke tsukia a Iesu, ke tugua kara pedematesiginia. Migira ara tau tangomana kara tsodoa kesa na sasi.

⁵⁶ Ara mai danga na tinoni, mara keli lee moa vania a Iesu, me viri tavosi moa na omea ara tsaria.

⁵⁷ Te ara tuu visana, mara gini keli vania a Iesu tana goko vaga iani,

⁵⁸ “Ami rongomia ngana e tsaria, ‘Sauba kau toroveoa na Vale Tabu iani e aqosia moa na limana tinoni, me ke tolu na dani i muri minau kau logo visutugua ke kesa, aia e tau aqosiginia na limana tinoni.’ ”

⁵⁹ Migira goto e viri tavosi na omea ara tsaria.

⁶⁰ Ma na Mane Tabu Loki e tutsau i mataqira sui, me veisuaa a Iesu, “?Egua, laka o tamanina kesa nimu goko tugua ko labuvisuginia na omea vaga ara keligini vanigo girani?”

⁶¹ Ma Iesu e mui lee moa, me tau goto ngaoa na goko. Ma na Mane Tabu Loki e veisuaa goto, “?Egua laka igoe na Mesia, na Dalena God Tabu Loki Sosongo?”

⁶² Ma Iesu e tsaria, “!Inau nogoria, me sauba ti igamu kamu reiau inau na Dalena Tinoni, kau totu tana madoana God Susuliga, ma kau tsunamai talu i gotu tana parako!”

⁶³ Mi tana nogo na Mane Tabu Loki e ratsia na polona me tsaria, “!E tagara goto sa rongona igita ka lavegoota sa goko!

⁶⁴ Amu vasini rongomia moa nina gokoseko loki. ?Ma nagua igamu amu pada vania?”

Migira sui ara tuu, mara tsaria laka aia e sasi manana, me tugua nomoa ke mate.

⁶⁵ Mara tuturiga visana na tsuveliana a Iesu, mara poropoia na matana, mara labua mara tsaria, “!Ko kutsu laka ase i labugo!” Migira na mane ara matalia ara adia baa i koniqira mara davaa.

A Petero e Tiatagaraa a Iesu

(Mateo 26:69-75; Luka 22:56-62; Ioane 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Ma Petero e totu moa tana pakoka i matana na valena na Mane Tabu Loki, me liumai tana kesa na baka daki e aqo i valena na Mane Tabu Loki.

⁶⁷ Mi kalina aia e morosia a Petero e sanga na rarangi tana lake, me bungutia me tsarivania, “Migoe goto o sangatotu kolua a Iesu ni Nasaret.”

⁶⁸ Ma Petero e tiatagaraa me tsaria, “Au tau saikesa donaginia, mau tau goto rongomigadovia na omea o gini goko igoe.” Maia e tuu, me tsulutsuna i tano. Me tavongani tangi na kokoroko.

⁶⁹ Ma na baka daki ia e moro baa, me reia e totu tana, me tsaritugua vanigira igira ara tototu tana, “!Aia nogo ngana e kesa tu vidaqira tugira!”

⁷⁰ Ma Petero e tiatagaraa tugua.

Me tau oka i muri, migira na tinoni ara totu tana ara tsarivania a Petero, “Igoe manana nomoa o kesa tu vidaqira, e utu ko tiapoia, rongona igoe goto o talu i Galilii.”

⁷¹ Mi tana e vatsa a Petero me tsaria, “Au vatsa laka inau au goko mana. !Ma God ke kedeau ti vaga au pero! !Inau au tau saikesa donaginia na mane vaga aia amu gini goko igamu!”

⁷² Mi tana tagu tsotsodo ia, me tatangi tugua na kokoroko na rukanina kalina, ma Petero e padatugua na goko a Iesu e tsari vaninogoa, “Ke tau vati tangi moa na kokoroko na rukanina kalina, migoe ko gini vatsa tolu kalina laka o tau donaginiau.” Mi tana, me utu lee nogo vania a Petero, me ngangai.

15

A Iesu i Matana a Pilate

(Mateo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Ioane 18:28-38)

¹ Mi tana matsaraka rovorovo migira na taovia na lotu, kolugira na tinoni loki ma na tarai na Ketsa, migira na Saikolu popono ara saimai tsaku, rongona kara pedesaia nagua kara naua. Mara tuu, mara soria a Iesu, mara adi baa vania a Pilate.

² Ma Pilate e torogoko i konina a Iesu, me veisuaa, “?Egua, laka niqira Taovia Tsapakae manana nomoa na Tsiu igoe?” Ma Iesu e tsaria, “Migoe nogo o tsarivaganana ia.”

³ Migira na taovia na lotu ara tsonia danga niqira goko keli vania a Iesu.

⁴ Te e tuu a Pilate, me veisuatugua a Iesu, “?Egua, tagara ko tau tuguvisua niqira goko girani? !Ko rongomigira na omea danga ara keligini vanigo!”

⁵ Ma Iesu e sove goto na goko, mi tana e gini beke sosongo a Pilate.

Ara Pedeaa a Iesu Ke Mate

(Mateo 27:15-26; Luka 23:13-25; Ioane 18:39-19:16)

⁶ Me pipi ngalitupa tana tagu na Paseka vaga ia, a Pilate e lavu na nusileana kesa na tinoni e totu tana vale sosori, asei aia igira na toga ara vili segenia.

⁷ Mi tana tagu ia, e totu i laona na vale sosori kesa na mane a Barabas na asana, kolugira goto visana tinoni igira ara tovoa laka kara tukapusia nina aqo na gavumane, mara labumatesi tinoni goto.

⁸ Mi kalina ara saikolu igira na toga, mara tuturiga na ngasuana a Pilate ke naua na omea ara kilia vaga aia e lavu na nauana pipi ngalitupa vanigira.

⁹ Ma Pilate e veisuagira, “?Egua, laka amu ngaoa kau nusilea vanigamu nimui Taovia Tsapakae igamu na Tsiu?”

¹⁰ A Pilate e goko vaganana ia, rongona e dona nogo laka igira na taovia na lotu ara raqamaia a Iesu i matana tana rongona moa ara masugu lee vania.

¹¹ Migira na taovia na lotu ara raigira na toga kara nongia a Pilate ke nusilea vanigira a Barabas.

¹² Ma Pilate e veisuagira tugua na toga me tsaria, “?Ma nagua amu ngaoa kau nauvania aia amu soaginia nimui Taovia Tsapakae igamu na Tsiu?”

¹³ Mara guguvisu vania mara tsaria, “!Pogalobatia tana gai ulutaligu!”

¹⁴ Ma Pilate e veisuagira tugua, “?Ma na sasi gua e tsukia ngana?” Migira ara gugu loki mi gotu na lioqira, mara tsaria, “!Pogalobatia tana gai ulutaligu!”

¹⁵ Ma na rongona moa a Pilate e ngaoa ke mage na tobaqira na toga, te e nusile vanigira a Barabas. Mi muri, maia e moloa a Iesu vanigira nina mane vaumate kara ramitsia, ma kara pogalobatia tana gai ulutaligu.

Igira na Mane Vaumate Ara Tsirigana a Iesu

(Mateo 27:27-31; Ioane 19:2-3)

¹⁶ Migira na mane vaumate ara adisagea a Iesu i laona na valena a Pilate, mara soamaigira sui na mane vaumate, mara tupolia a Iesu.

¹⁷ Ara tsoraligi vania na polona segeni, mara sageli vania kesa na polo tsitsibora katsi, mara virigia na itai kokonaga mara sagelaginia tana lovana.

¹⁸ Mara tuturiga na tsiri sekoliana mara tsaria, “!Ke mauri oka niqira Taovia Tsapakae na Tsiu!”

¹⁹ Mara adia na gai mara labuginia na lovana, mara tsuvelia, mara tsunatuturu i matana, mara tsuporu vania.

²⁰ Mi kalina ara gilugana sui vaga ia, mara tsoraligi vania na polo tsitsibora katsi, mara sageli vanitugua na polona segeni. Mi muri mara tudumivanoa tana nauna i tana kara ba pogaa tana gai ulutaligu.

Ara Pogaa a Iesu Tana Gai Ulutaligu

(Mateo 27:32-44; Luka 23:26-43; Ioane 19:17-27)

²¹ Mi sautu ara tsodoa kesa na mane a Simon na asana, ka tamaqira a Aleksader ma Rupus, aia e talu i Sirene me maimai na vano tana verabau. Mi kalina ara reia, mara raia ke sangaa a Iesu na kalagaiana nina gai ulutaligu.

²² Mara maitsau kesa tana nauna ara soaginia “Golgota”, ma na rongona na soa ia, “Na Tsitsivina Lova”.

²³ Mi tana ara sauvania a Iesu na uaeni ara lalo koluginia kesa na vatana na ko vavai. Ma Iesu e sove na inuviana.

²⁴ Mi muri, mara pogaa a Iesu tana gai ulutaligu, mara tuvarivotagira na polona, mara tsonikutsu tana daesi na mateqira na polona, rongona kara reia ti asei ke adia na polo gua.

²⁵ Me tangi nogo na siu kiloko tana matsaraka kalina ara pogaa a Iesu tana gai ulutaligu.

²⁶ Mara marea kesa tana pava na goko vaga iani: “Tani Niqira Taovia Tsapakae na Tsiu.”

²⁷ Mi muri, mara pogakaira goto ruka na tukatso kolua a Iesu, kesa tana madoana, me kesa tana maulina.

²⁸ Ke gini manatovu na tsaqina na Mamare Tabu i tana ara marea, “Ara tsokosaia kolugira na tukatso.”*

²⁹ Migira na tinoni ara liuputsi tana nauna ia, ara lengulengu lovaqira vania a Iesu, mara tsirigana mara tsarivania: “!Igoe nogo ri o tsaria laka ko toroveoa na Vale Tabu, mo ko logovisutugua i laona ke tolu moa na dani!

³⁰ !Baa, ko maurisi segenimu kalina ia, mo ko tsunamai tania na gai ulutaligu!”

* 15:28 15:28 Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 28.

³¹ Migira goto na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa ara galea mara tsaria, “!Eo, aia e maurisigira rago na tinoni tavosi, me utu lelee vania ke maurisi segenina!

³² !Ida ma ka reia ti na Mesia, aia nida Taovia Tsapakae igita na Israel, ke tsunamai tania nina gai ulutaligu kalina eni, ma ka gini tutunina!”

Mi kaira goto na tukatso ara pogakaira kolua a Iesu tana, ara ka peavaganana goto ia.

Na Mateana a Iesu

(Mateo 27:45-56; Luka 23:44-49; Ioane 19:28-30)

³³ Mi tana niaso vota, ma na rodo e tsavua na vera popono, me tsau tana tolu kiloko.

³⁴ Mi tana tolu, ma Iesu e gudato me tsaria, “?Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Ma na rongona na goko vaga ia, “?Niqu God, niqu God, e gua ti o mololeau?”

³⁵ Me visana vidaqira na tinoni ara totu tana, ara rongomia aia e goko vaga ia, mara tsaria, “!Rorongo! !Aia e soaa a Elija!”

³⁶ Me tuu kesa vidaqira me ulo baa, me adia kesa na mamasa, me lumia tana uaeni vavai me tsukia tana ade, me molokae vania i mangana a Iesu, me tsaria, “!Pitu, ma ka reitalua ti laka a Elija ke mai me ke aditsunaa tania na gai ulutaligu!”

³⁷ Me guloki a Iesu me mate pitsu.

³⁸ Mi tana tagu tsotsodo ia, ma na polokatsi e tsautsau tana Vale Tabu, e tavongani taratsivota tu i gotu me tsau i lao.

³⁹ Maia niqira taovia na mane vaumate e tutuu tana i matana na gai ulutaligu, me rongomia kalina a Iesu e guloki me mate, maia e tsaria, “!E mana nomoa, na mane iani na Dalena God manana!”

⁴⁰ Mara visana na daki ara totu tana. Ara tutu ao tetelo, mara morosisigira na omea ara laba. Mi laoqira na daki gira aia ko Maria Madalena, ko Maria ka tinaqira a Iakobo ma Iosepo, ma ko Salome.

⁴¹ Igira nogo ara tsarimurina a Iesu kalina e totu i Galilii, mara sangaa. Mara totu goto tana danga na daki tavosi ara murigotoa a Iesu tsaumai i Jerusalem.

Ara Qilua a Iesu

(Mateo 27:57-61; Luka 23:50-56; Ioane 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Me varangi nogo tana ngulavi kalina e mailaba a Iosepo ni Arimatea. Aia e kesa na tinoni loki i laona niqira Saikolu na Togigoko na Tsiu, me pipitua moa na maiana na Verana God. Ma na dani ia, na dani na Vangarau, aia nogo ara soaginia na dani idavia na Sabat. Me malagai moa a Iosepo, me tuu me vano konina a Pilate, me nongia na konina a Iesu.

⁴⁴ Ma Pilate e novo na rongomiana laka e matepitsu nogo a Iesu. Me soamaia niqira taovia na mane vaumate, me veisuaa ti vaga e mate manana nogo a Iesu.

⁴⁵ Mi kalina a Pilate e roingoimisua na omea e tsaria aia niqira taovia na mane vaumate, maia e tamiivania a Iosepo ke adia na konina a Iesu.

⁴⁶ Ma Iosepo e baa, me volia kesa na polo sere dou, me aditsunaa na konina a Iesu, me tsaboroginia na polo ia, me moloa kesa tana vatuluma ara kavinogoa tana maragova. Mi muri, maia e kelia kesa na vatu loki, me vongoginia na mangana na vatuluma.

⁴⁷ Mi kaira ko Maria Madalena ma ko Maria na tinana a Iosepo, ara ka tutuu tana, mara ka momoro, mara ka reia na nauna i tana ara moloa na konina a Iesu.

16

A Iesu e Maurivisutugua

(Mateo 28:1-8; Luka 24:1-12; Ioane 20:1-10)

¹ Mi tana dani murina na Sabat, mi tugira ko Maria Madalena, ma ko Maria na tinana a Iakobo, ma ko Salome, ara tu volia na mona vuruga dou, rongona kara tu ba ninaginia na konina a Iesu.

² Mi tugira ara tu ropo tana matsaraka rovorovo na Sade, kalina e vasini kala moa na aso, mara tu vano tana vatuluma.

³⁻⁴ Mi sautu ara tu vaigokovigi mara tu tsaria, “?Laka ase i sauba ke keliligi vanitugita na vatu ara vongoginia na vatuluma?” Ma na vatu ia ara vongoginia na vatuluma, na vatu loki sosongo. Mara tu moro baa, mara tu reia na vatu e takeliligi segenina nogo.

⁵ Te ara tu ba sage i laona na vatuluma, mara tu reia kesa na mane vaolu e totu i tabana madoa, me sagelia na polokatsi sere, mara tu matagu mate.

⁶ Maia e tsarivanitugira, “Kamu tu laka na matagu tugamu. Inau au dona nogo laka amu tu lavea a Iesu ni Nasaret, aia ara pogaa tana gai ulutaligu. !Maia e tagara nogo ieni, e maurivisu nogo! Reia, ieni na sasana tana ara moloa.

⁷ Me dou, mi kalina eni tugamu kamu tu vano ma kamu tu ba tsaria na omea iani vanigira gana duli a Iesu, me vanigotoa a Petero, laka ‘Aia sauba ke ida me ke pitugamu i Galilii, mi tana sauba kamu reia vaga aia e tsari idanogoa vanigamu.’ ”

⁸ Mara tu rutsu tugua tania na vatuiluma, mara tu ulovisu i vera rongoina ara tu matagu mate. Mara tu tau gini turupaituna vania ke kesa na omea ara tu morosia, rongona ara tu matagu loki.

*A Iesu e Laba Vania Ko Maria Madalena **

(Mateo 28:9-10; Ioane 20:11-18)

⁹ Mi kalina a Iesu e maurivisutugua tania na mate, tana matsaraka rovorovo na dani murina na Sabat, maia e ida na laba vania ko Maria Madalena, aia nogo na daki a Iesu e tsialigigira vitu na tidao seko tania.

¹⁰ Ma ko Maria Madalena e baa me turupatu vanigira gana duli na omea a Iesu e tsarivania. Migira ara tu totu melumelu, mara ngangai moa.

¹¹ Mi kalina ara rongomia aia e tsaria laka e maurivisutugua a Iesu, me laka aia e morosilakana nogo, migira ara tau moa tutunina.

A Iesu e Laba Vanikaira Ruka Gana Duli

(Luka 24:13-35)

¹² Mi muri, ma Iesu e laba goto kesa tana vatana segeni na rereina, vaniikaira ruka vidaqira gana duli kalina kaira ara ka liuvisu i sautu na vavano i ka veraiqira.

¹³ Mi kalina kaira ara ka laba visutugua i koniqira kagagira duli tavosi, mara ka turupatu vanigira tana rongona laka ara ka reia na Taovia, migira ara tau goto tutunina.

* **16:8 16:9-20** Visana tana mamare tavosi ara tau mologira na buto 9-20.

A Iesu e Laba Vanigira na Sangavulu Kesa Gana Duli

(Mateo 28:16-20; Luka 24:36-49; Ioane 20:19-23; Aqoaqo 1:6-8)

¹⁴ Mi tana susuina tsotsodo, ma Iesu e laba vanigira na sangavulu kesa gana duli kalina ara mutsa kolu. Me tosasaga kakai vanigira, rongona ara tau tutunina, mara tobakakai sosongo, mara sove na tutunina niqira goko visana gaqira duli, mi tugira na daki ara tu reilakana kalina aia e mauri tugu.

¹⁵ Maia e tsarivanigira, “Kamu liu tana barangengo popono, ma kamu turupatuna na Turupatu Dou vanigira na tinoni sui.

¹⁶ Masei ti ke tutunina me ke adi lesovitabu, sauba ke mauri saliu; masei ti ke tau tutunina, sauba kara kedea.

¹⁷ Igira moa ara tutunina sauba kara tamanina na susuliga gana na nauana na valatsatsa: sauba kara dona na tsialigiqira na tidao seko tana asaqu inau; sauba kara tavongani dona na gini goko tana goko ara tau nogo sانيا;

¹⁸ me ti vaga igira kara tangoligira lee na muata vogata, se kara inuvia kesa na tabatu, me sauba e utu ke seko vanigira; sauba kara moloa na limaqira tana tinoni lobogu, migira sauba kara mauridoutugua.”

A Iesu e Dato i Baragata

(Luka 24:50-53; Aqoaqo 1:9-11)

¹⁹ Mi kalina e sui nina goko koiluigira, ma na Taovia Iesu e dato i bairagata, me batotu tana madoana God.

²⁰ Migira gana duli ara vano mara turuipatu bamai tana nauna sui. Ma na Taovia e aqo i laoqira. Me sauvanigira na susuligana na mani nauginiana na valatsatsa. Mi tana nogo e gini laba maka laka e mana nomoa na omea sui igira ara gini turupatuna tana rongona aia.

NA TURUPATU DOU VAGA E MAREA A LUKA Na Vuresi Makaliana Na Omea A Luka E Marea Tana Papi Iani

Na Turupatu Dou vaga e marea a Luka e saumakalia laka a Iesu aia nogo na Vagamauri God e vekea, mara amesi sosongolia igira na Israel. Maia nogo goto niqira Vagamauri igira na mamatana tinoni sui lakalaka. A Luka e saumakaligotoa laka na Tarunga Tabu nogo e mologinia a Iesu ke gini "turupatuna na Turupatu Dou vanigira na tinoni sekona lee, ara tau tamanina sa omea." (4:18) Mi tana nina mamare aia e adilabatigotoa nina galuve loki a Iesu vanigira na tinoni sui, igira e gadovigira pipi na vatana na rota.

Ma na papadana na magemage e labadato danga kalina i laona nina mamare a Luka. Me laba putsikae baa tana tuturigana nogo, kalina aia e marea na turupatuna na botsana a Iesu i barangengo, mi tana susuina goto, kalina a Iesu e dato i baragata.

A Luka e maregoota na turupatuna na tuturigana ma nina dato babaa na tutuni Kristiano, murina a Iesu e dato i baragata. Ma na turupatu iani e totu tana papi ara soaginia "Niqira Aqoaqo na Apostolo."

Ara danga goto na omea a Luka segeni moa e maretsunagira. Igirani nogoria na omea vaga gira: niqira linge igira na angelo kalina a Iesu e botsa vaolu; ma na turupatuna tana rongoqira na mane pitusipi ara ida na reiana i Betlehem; mi kalina a Iesu na baka e totuvisu tana Vale Tabu i Jerusalem; ma na gokolia na Mane Galuve ni Samaria, ma na gokolia na Baka Tsotsogo.

Putsikae baa tugirani na omea ara tu tau kuti na laba pipi kalina i laona nina mamare a Luka: laka nina aqo pipi tinoni ke nonginongi babaa; ma nina aqo na Tarunga Tabu e naua i laoqira na tinoni; ma niqira aqo igira na daki kalina e tsigovera a Iesu; ma nina galuve loki God, aia e gini nusiligia niqira sasi na tinoni.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Na goko idaida 1:1-4

Ka niqira botsa ma ka bakaqira a Ioane Batista

ma Iesu 1:5-2:52

A Ioane Batista e sasani tinoni 3:1-20

Na lesovitabuana ma na gokotabo vaniana a Iesu 3:21-4:13

A Iesu e tuturiga nina aqo tana Galilii 4:14-9:50

E tuu i Galilii me ba tsau i Jerusalem 9:51-19:27

A Iesu e sasani tinoni i Jerusalem 19:28-21:38

Nina rota ma na mateana a Iesu 22:1-23:56

Na maurivisuana a Iesu ma na datoana i baragata 24:1-53

A Luka e Marea na Turupatu Dou Iani Vania a Teopilus

¹ Vanigo igoe na Taovia Loki a Teopilus.

Ara danga nogo na tinoni ara tovokainogoa laka kara maretsunaa na turupatuqira pipi na omea ara laba i laomami igami.

² Ara maretsunagira na omea ami rongomia i koniqira igira ara sanga na reiaqira na omea girani tumai nogo tana tuturigana, mara gini turupatuna vanigami.

³ Minau au vileke doudougira na omea sui girani tuu tana tuturi-gaqira, te inau au pada laka e dou ti kau marepukaligira vanigo,

⁴ rongona igoe ko donadougina na manana popono tana omea sui vaga igoe o gini sasani nogo.

Na Angelo e Katemaia na Botsana A Ioane Batista

⁵ Mi tana tagu kalina a Herod e taovia tsapakae tana Judea, me totu goto tana kesa na manetabu a Sekaria na asana, aia e muridatoa na puku manetabu tu konina a Abija. Ma ko Elisabet na asana na tauna. Maia goto e botsa tana puku manetabu nogo i konina a Aaron.

⁶ Mi kaira e dou sosongo ka niqira sasaga i matana God, mara ka muridou saikesaligira pipi sui na vovorona nina ketsa ma nina vali na Taovia.

⁷ Mara ka tau tamani baka rongona ko Elisabet e mamane. Mi tana tagu ia, aia ko Elisabet e dakidaki nogo, maia Sekaria e tuqatuqa sosongo goto.

⁸ Me kesa dani, maia Sekaria e sanga aqo tana Vale Tabu.

⁹ Mi tana dani ia, vaga nogo tana niqira lavu igira na manetabu, ara vilia a Sekaria ke kodoa na buluna na gai uruuru tana belatabu. Te aia e sage tana Vale Tabu me baa i laona na Nauna Tabu.

¹⁰ Mi tana tagu popono aia e gini tototu na kodoana na buluna na gai uruuru, migira na toga ara totu i tano mara nonginongi.

¹¹ Me kesa nina angelo na Taovia e laba malemale vania, me tuu tabana madoa na belatabu, i tana aia e kodoa na buluna na gai uruuru.

¹² Mi kalina a Sekaria e morosia ia, maia e novo loki me matagu.

¹³ Ma na angelo e tsarivania. “!Ko laka na matagu, a Sekaria! God e rongominogoa nimu nonginongi, maia ko Elisabet na taumu sauba ke vasuvanigo kesa na dalemu mane. Migoe sauba ko soaginia a Ioane.

¹⁴ !Me sauba igoe ko gini mage, me ke dou sosongo na tobamu, migira goto na tinoni danga sauba kara gini mage kalina aia ke botsa!

¹⁵ Aia sauba ke loki sosongo i matana na Taovia. Ma nina aqo ke tau inu uaeni se kesa na ko susuliga. Ma na Tarunga Tabu sauba ke totuvia tuu tana dani ke botsa.

¹⁶ Me sauba ke tangomana na piloana na tobaqira danga na tinoni ni Israel, ma kara pilovisutugua i konina na Taovia niqira God.

¹⁷ Aia nogo sauba ke votisautu vania na Taovia, ma na susuligana aia ma nina mana ke atsa vaga saikesa nogo a Elija na propete. Sauba ke piloa na tobaqira na tinoni petsakoe, ma kara muritugua na sasaga dou. Me sauba ke vangarau manogatia na tobaqira na tinoni vania na maiana na Taovia.”

¹⁸ Ma Sekaria e tsarivania na angelo, “?Ke koegua ti kau donaginia laka aia ke vaga? Inau au tuqatuqa nogo, me dakidaki goto na tauqu.”

¹⁹ Ma na angelo e tsarivania, “Eo, minau a Gabriel. Au totu sailagi i matana God, maia nogo e raiau kau adimaivanigo na turupatu dou iani.

²⁰ Ma na rongona igoe o tau tutunina na omea inau au tsaria vanigo, me sauba ke bulu lapimu, me ke utu vanigo na goko poi ke gado tana dani ke laba na omea inau au katenogoa vanigo.”

²¹ Migira na tinoni ara pitua a Sekaria laka ke rutsu, mara tau dona na rongona gua ti aia e gini tototu oka sosongo vaga ia i laona na Vale Tabu.

²² Mi kalina a Sekaria e rutsu tsunamai, me tovoa laka ke goko vanigira me utu, me gini goko moa na limana. Mi tana igira ara padagadovia tsaku laka aia e reilakana kesa na omea i laona na Vale Tabu.

²³ Mi kalina e putsu nogo nina tagu na aqo i laona na Vale Tabu, ma Sekaria e visutugua i verana.

²⁴ Tau oka i muri, maia ko Elisabet na tauna e tiana, mi laona e tsege na vula aia e tau goto mololea na valena.

²⁵ Maia e tsaria moa, “!Kalina tsotsodo ia e dou sosongo vaniau na Taovia! !Aia e adiligi taniau gaqu paluvangamaa i mataqira na tinoni!”

Na Angelo e Katemaigotoa Na Botsana a Iesu

²⁶ Mi tana ononina nina vula ko Elisabet, ma God e moloa na angelo Gabriel ke ba goto kesa tana vera tana Galilii, i Nasaret na asana.

²⁷ E adi turupatu baa vania kesa na baka daki siana ara anevaninogoa kesa na mane, a Iosepo na asana, aia na puku konina a David. Ma na asana na baka daki ia, ko Maria.

²⁸ Mi kalina na angelo e labamai konina ko Maria maia e tsarivania, “!Ko gini mage loki igoe! !Na Taovia God e vangalaka sosongo vanigo, me totu nogo i konimu!”

²⁹ Me gini novo sosongo ko Maria na rongomiana nina turupatu na angelo, me lalavea nagua na papadana nina goko.

³⁰ Ma na angelo e tsarivania, “Ko laka na matagu ko Maria; God e reingao sosongoligo.

³¹ Me sauba ko tiana, mo ko vasua kesa na baka mane, migoe ko soaginia a Iesu.

³² Aia sauba ke loki ma kara soaginia na Dalena God. Ma na Taovia God sauba ke livukaea ke mala vaga nogo a David na mumuana.

³³ !Maia goto sauba ke taovia vanigira na duli i konina a Jakob na dani ma na dani; ma nina tamani e utu ke sui!”

³⁴ Ma ko Maria e tsarivania na angelo, “?Me ke koegua ti ke laba vaga vaniau, na rongona au tau donaginia sa mane?”

³⁵ Ma na angelo e gokovisu vania me tsaria, “Na Tarunga Tabu sauba ke tsuna i konimu, ma na susuligana God ke ungasigo. Aia nogoria na rongona ti na dalemu tabu sauba kara soaginia na Dalena God.

³⁶ Mo ko dona goto laka ko Elisabet na tasimu, aia goto e tiana nogoa kesa na dalena mane, atsa moa ti aia e dakidaki sosongo nogo. Mi kalina eni ara putsu nogo ono nina vula aia ara soaginia na daki mamane.

³⁷ Na rongona e tagara sa omea ke utugana vania God.”

³⁸ Me tsaria ko Maria, “Inau nina tseka na Taovia. Ke laba vaniau na omea vaga o tsarinogoa igoe.” Mi tana ma na angelo e nanga lee.

Ko Maria e Tsigovia ko Elisabet

³⁹ Me tuu ko Maria, me onioni, me vano galigali kesa tana vera vungavungaga tana Judea.

⁴⁰ Me ba sage i valena a Sekaria, me soadoua ko Elisabet.

41 Mi kalina ko Elisabet e rongomia nina goko ko Maria, me tavongani aligiri na meomeo i tobana. Ma na Tarunga Tabu e totuvia ko Elisabet,

42 maia e gokodato me tsarivania ko Maria, “!Igoe, aia God e soadougo tana daki sui, me soadougotoa na dalemu i tobamu!

43 ?E koegua vaga te e laba vaniau na omea loki iani, na tinana niqu Taovia e mailaba me tsigoviau?

44 Rongona kalina tsotsodo inau au rongomia nimu goko igoe, ma na baka i tobaqu e mage me aligiri.

45 !Ke dou sosongo baa vanigo igoe, rongona o tutunina laka na omea na Taovia e tsarivanigo sauba ke laba manana vanigo!”

Ko Maria e Teaa na Linge na Tsonikaeana na Taovia

46 Maia ko Maria e tsaria,

“!Na tidaoqu e tsonikaea na Taovia;

47 ma na tobaqu e gini magemage rongona God niqu Vagamauri,

48 maia nogo e iroviau, inau nina tseka tetelo lee!

Eo, me tuu i dani eni me ke baa, igira na tinoni sui kara soadouau,

49 tana rongona na omea loki aia God susuliga e nauvaniau.

Me tabu loki na asana;

50 aia e saua nina galuve vanigira ara kukuni tania,

igira sui na vatavata ma na vatavata.

51 Aia e saukaea na limana susuliga,

me sarangasigira na tinoni ara sasaga kaekae.

52 Me molotsunaligira tania niqira sasana na totukae igira na taovia susuliga,

me molokaegira igira ara palatsuna.

53 E masuliginigira na omea dou igira ara vitoa,

me railigigira lee igira ara tamani levo.

54 E manalia nina veke e naunogoa vanigira na mumuada i sau,

me mai na sangaada igita na Israel, igita nina tinoni nogo.

55 !Me tau goto padalea na saugaluve vania a Abraham,

me vanigira sui na puku konina aia na dani ma na dani!”

56 Ko Maria e totu gana ngongo tolu na vula i valena ko Elisabet, te e visutugua i verana.

E Botsa a Ioane

57 Me tsau nina tagu tana ko Elisabet ke vasusu, maia e vasua kesa na dalena mane.

58 Migira gana verakolu ma na kamana ara rongomia na omea dou sosongo na Taovia e nauvania ko Elisabet, migira sui ara magemage patakolua.

59 Mi kalina e tovu e alu na bongina na baka, mara mai rongona kara paripapadana, mara pada laka kara tango malavuginia a Sekaria, na mavuna na tamana.

60 Ma na tinana e tongo vanigira me tsaria, “!Tagara! Kamu soaginia a Ioane.”

61 Mara tsarivania, “!Me tagara sa kamamu igoe ke tamanina na soa vaga ia!”

62 Te ara gini goko limaqira vania na tamana, mara veisuaa laka ase i na asana kara soaginia na baka ia.

⁶³ Ma Sekaria e nongigira kara tusuvania na omea na mamare, maia e marea na goko iani, “Kamu soaginia a Ioane.” !Mara gini novo loki igira sui!

⁶⁴ Mi tana tagu tsotsodo ia e tanusi na lapina a Sekaria, me tuturiga na tsonikaeana God.

⁶⁵ Mara gini matagu mate igira sui ka gaqira verakolu, me tangi na rongona na omea vaga ia, me poli poponoa tana vera vungavungaga ni Judea.

⁶⁶ Pipi sei ara rongomia na omea vaga ia, ara pada i tobaqira mara tsaria, “?Nagua sauba ke lia vaga na baka iani?” Na rongona na susuligana na Taovia e labamaka sosongo i konina.

A Sekaria Goto e Teaa na Linge na Tsonikaeana na Taovia

⁶⁷ Ma na Tarunga Tabu e mararasia na tobana a Sekaria na tamana a Ioane, maia e tuu, me katevulagia nina goko God, me tsaria:

⁶⁸ “!Igita ka tsonikaea na Taovia, nida God igita na Israel!

Aia e mai nogo na sangaada ma na maurisiada, igita nina tinoni.

⁶⁹ E manogati vanigita nogoa kesa na Vagamauri susuliga, aia e talu tana puku konina a David nina maneaqo.

⁷⁰ Aia e vekenogoa tana mangaqira nina propete tabu i sau vasau

⁷¹ laka aia ke maurisigita tanigira gada gala, me tania na limaqira igira sui ara reisavigita.

⁷² Me tsaria ke saugaluve vanigira na mumuada me ke padatugua nina veke tabu.

⁷³⁻⁷⁴ E gini vatsa vania a Abraham na mumuada, laka ke maurisigita tanigira gada gala,

me ke gini sui na matagu i tobada,

⁷⁵ ma ka dona na aqo dou tana rago i matana pipi na dani tana maurida.

⁷⁶ Migoe na dalequ, sauba kara soaginigo nina propete na Taovia nida God.

Migoe sauba ko ida vania na Taovia,

mo ko votisautu vania,

⁷⁷ mo ko turupatuna vanigira nina tinoni laka sauba kara mauri, rongona God nogo sauba ke nusiligigira niqira sasi.

⁷⁸ Tana nina galuve loki God vanigita,

aia sauba ke naua me ke datomai i konida na aso na mauri saliu,

⁷⁹ Ke tuu i gotu me ke marara tsunamai vanigira ara totu tana ungana na mate,

me ke tudumigita baa tana sautu na rago.”

⁸⁰ Ma na baka ia e kiki rago me loki babaa tana konina kolu sasagana.

Me ba totu tana legai mangu, poi e tsau tana dani aia e laba i malena vanigira na tinoni ni Israel.

2

*E Botsa a Iesu
(Mateo 1:18-25)*

¹ Mi tana tagu ia, aia Augustus na Sesar ni Roma e moloketsa vaniigira na tinoni sui e tamanigira, kara maretsunagira sui na asaqira.

² Na kesanina na maresoa e gado tana tagu kalina a Kurinius e taovia tagao butona na momoru tana Siria.

³ Me vaga ia, me pipi tinoni e vano na mare soana tana verana pukuga.

⁴ Maia na rongona ti aia Iosepo e mololea i Nasaret tana Galilii, me baa i Betlehem tana Judea, na vera i tana a David na Taovia Tsapakae e botsa i sau. Ma Iosepo e gini vano i tana rongona aia na puku konina a David.

⁵ E baa ke maresoa kolua ko Maria na tauna aia e tiana nogo.

⁶ Mi kalina kaira ara ka totu moa i Betlehem, me tsau nina tagu tana ko Maria ke vasua na dalena.

⁷ Me tagara sa nauna ke mangamanga vanikaira i laona na valeqira na tinoni labana. Te ara ka baa, mara ka sage moa i laona kesa na vatuluma. Mi tana aia ko Maria e vasua na dalena na volati, me kopiginia na polo, me tsarovaginia tana niqira mani mutsa na buluka.

Na Angelo Ara Laba Vanigira na Mane Pitusipi

⁸ Mi tana bongi ia, kesa tana kao i tabana na vera tana, ara tu totu visana na mane pitusipi ara tu mamata, mara tu reitutugugira tu niqira sipi.

⁹ Me kesa nina angelo na Taovia e laba vanitugira, ma na mararana na Taovia e mararasi taligutigira. Mi tugira ara tu matagu mate.

¹⁰ Ma na angelo e tsarivanitugira, “!Kamu tu laka na matagu tugamu! Au adimai vanitugamu kesa na turupatu dou na mage loki baa vanigira na tinoni sui.

¹¹ !I dani eni nogoria tana verana a David e botsa nimui Vagamauri, aia nogoria na Kristo, na Taovia!

¹² Iani nogo e vaga na omea sauba kamu tu reigadoviginia: sauba kamu tu reia kesa na meomeo aia ara kopiginia na polo, mara tsarovaginia tana niqira mani mutsa na buluka.”

¹³ Mara tavongani labamai kolua na angelo ia, na alaala loki na toga na angelo ni gotu ara tsonikaea God mara linge, mara tsaria,

¹⁴ “!Soalokia God i gotu vasau,

mi lao ke baa na rago vanigira ara dou i matana!”

Tugira na Mane Pitusipi Ara Tu Vano I Betlehem

¹⁵ Mi kalina igira na angelo ara nangaligi tanitugira mara visudato i gotu, mi tugira na mane pitusipi ara tu vaigokovigi mara tu tsaria, “Ida ma ka tu vano i Betlehem ma ka tu ba reia na omea e laba, vaga aia na Taovia e tsarivulaginogoa vanitugita.”

¹⁶ Mara tuu, mara tu vano tsakuitsaku, mara tu ba reitugira ko Maria, ma Iosepo, ma na meomeo e tsaro tana niqira mani mutsa na buluka.

¹⁷ Mi kalina na mane pitusipi ara tu reia na meomeo e tsaro tana, mara tu turupatuna na omea vaga na angelo e katenogoa vanitugira tana rongona na baka ia.

¹⁸ Migira sui ara rongomia tu niqira turupatu ara gini beke sosongo na omea vaga ara tu tsaria tugira na mane pitusipi.

¹⁹ Ma ko Maria e padatugutugugira na omea sui girani, me pukugira dou i tobana.

²⁰ Mi tugira na mane pitusipi ara tu visu, mara tu tsonikaea God rongona na omea sui ara tu rongomigira mara tu reigira; ara atsa saikesa vaga nogo na omea na angelo e tsarivulagi vanitugira.

Na Baka Ia Ara Soaginia a Iesu

²¹ Mi tana alunina dani, kalina e tsau na tagu tana kara paripapadana na baka, mara soaginia a Iesu, aia na soa na angelo e soa manogatinogoa kalina e tau vati tiana moa tinana.

A Iosepo ma Ko Maria Ara Ka Saua A Iesu Tana Vale Tabu

²² Mi kalina e tsau na tagu vanikaira a Iosepo ma ko Maria tana kara ka naua na aqotabu na lesomale matena na baka ia, vaga e ketsalia tana nina Ketsa a Moses, mara ka adivanoa na baka i Jerusalem na sauana vania na Taovia,

²³ vaga ara maregotoa tana nina ketsa na Taovia: "Pipi sui na baka mane botsa ida, niqira aqo kara sauvania na Taovia."

²⁴ Mara ka saugotoa na vangana na kodoputsa, ruka na kulukulu se ruka na dalena kurau, vaga e pedea tana nina ketsa na Taovia.

A Simeon e Tabelea a Iesu Meomeo I Laona na Vale Tabu

²⁵ Mi tana tagu goto ia, e totu i Jerusalem kesa na mane, a Simeon na asana. Aia e mane dou sosongo me kukuni tania God, me pipitua na maiana na Mesia me ke vagamaurisigira na Israel. Ma na Tarunga Tabu e totu i konina,

²⁶ me tsarimanalia vania laka e utu ke mate poi tsau kalina aia ke reiginia na matana na Mesia vaga e vekenogoa na Taovia.

²⁷ Ma na Tarunga Tabu e molo papada i tobana a Simeon te aia e tuu, me vano tana Vale Tabu. Mi kalina kaira na tamana ma na tinana ara ka adia a Iesu meomeo i laona na Vale Tabu, rongona kara ka nauvania na omea e tsarinogoa na Ketsa,

²⁸ maia Simeon e tabelea na baka, me soadoua God me tsaria,

²⁹ "Kalina ia, Taovia, igoe o manalinogoa nimu veke, me dou moa ti ko tamivaniau inau nimu maneaqo ma kau ba mango tana rago.

³⁰ Rongona na mataqu ara reilakana nogo na Vagamauri

³¹ aia igoe o molomainogoa i barangengo ke gini maurisigira na tinoni sui.

³² Aia nogo na marara ke mararasigira na toga pipi tana vera sui, me ke molokaegira igira nimu tinoni ni Israel."

³³ Kaira a Iosepo ma ko Maria ara ka gini novo sosongo na rongomiana na goko e tsaria a Simeon tana rongona a Iesu meomeo.

³⁴ Ma Simeon e tabutugira, me tsarivania ko Maria na tinana na baka, "God nogo e vilia na baka iani, me sauba na dangana i laoqira na Israel kara tubulagi i konina, ma na dangana aia sauba ke suivisugira. Maia sauba ke sauvulagia na omea God e kilia i koniqira, migira na dangana sauba kara tuu ma kara sove tania moa,

³⁵ mi tana nogo sauba kara labadato i malena pipi sui niqira papada popoi na tinoni. Migoe goto, sauba na rota vaga nogo ti kesa na isi vavanga ke toroa na tobamu."

Ko Ana Goto e Reia a Iesu Meomeo I Laona na Vale Tabu

³⁶⁻³⁷ Me totu goto tana kesa na daki propete, ko Ana na asana, na dalena a Paniel tana duli konina a Aser. E vitu moa na uvi e tauga, ma na savana e mate tania me tinamate, mi kalina ia e alu sangavulu vati nogo na ngalitupana. Maia e tau goto mololea na Vale Tabu; na dani ma na bongi e samasama vania God, me naua na sese na vitoa me nonginongi.

³⁸ Aia goto e ba sage tana Vale Tabu tana tagu ia, me reitugira, me soadoua God, me gini goko rongona na baka vanigira sui igira ara pipitua kalina God ke suivisugira na Jerusalem.

Tugira Ara Tu Visutugua i Nasaret

³⁹ Mi kalina kaira a Iosepo ma ko Maria ara ka nausia pipi na aqo ara pede vanikaira vaga tana nina ketsa na Taovia, mi kaira kolua na baka ara tu visutugua i tu veraqira i Nasaret tana Galili.

⁴⁰ Ma na baka e kiki rago e lokiloki me susuliga; me sasaga loki, maia God e dangalitovuginia nina vangelaka.

A Iesu na Baka e Tsidavisu I Laona na Vale Tabu

⁴¹ Pipi ngalitupa kaira na tamana ma na tinana a Iesu ara ka tau kuti na vano i Jerusalem na ba sanga Dani Tabu na Paseka.

⁴² Mi kalina a Iesu e tsaulia sangavulu ruka na ngalitupana, mara tu vano sanga na Dani Tabu na Paseka vaga ara tu lavu nogo na nauana.

⁴³ Mi kalina e sui nogo na Dani Tabu, mara aligiri na visu i vera, maia Iesu na baka e tsidavisu moa i Jerusalem. Mi kaira na tamana ma na tinana ara ka tau donaginia;

⁴⁴ ara ka pada laka aia ke sagelalo kolugira moa tana alaala. Vaga ia, mara ka vano baba moa kesa tana dani popono, te ara ka tuturiga na laveana i laoqira ka kamaqira ma ka kulaqira.

⁴⁵ Mara ka tau goto tsodoa sa nauna, te ara ka visutugua i Jerusalem na laveana.

⁴⁶ Mi tana tolunina dani te ara ka tsodoa i laona na Vale Tabu, tana e tototu kolugira na mane tarai na Tsiu, me rongomi vatavigira, me torogoko i koniqira.

⁴⁷ Migira sui ara rongomia nina goko, mara ganataa nina goko sasaga loki.

⁴⁸ Kaira na tamana ma na tinana ara ka novo sosongo kalina ara ka reivulagia, ma na tinana e tsarivanja, “?Dalequ, egua sagata ti o nauvaganana vanikagami ia? Reia kagami tamamu minau ami ka gini boe sosongo na laveamu.”

⁴⁹ Ma Iesu e tuguvisua nina goko me tsaria, “?Egua kagamu ti amu ka lalaveau? ?Laka amu ka tau donaginia niqo aqo nogo inau kau totu tana valena na Tamaqu?”

⁵⁰ Mi kaira ara ka tau goto padagadovia nagua vaga aia e tsarivanikaira.

⁵¹ Ma Iesu e tuu me tsari ka muriiqira, me visu i Nasaret, me rongomia ka mangaqira tana. Maia na tinana e mololakaa i tobana pipi sui na omea vaga gira.

⁵² Me dato a Iesu, me loki babaa tana konina ma na sasagana, i matana God mi mataqira na tinoni.

3

A Ioane Batista e Tuturiga Na Sasani Tinoni

(Mateo 3:1-12; Marko 1:1-8; Ioane 1:19-28)

¹ Mi tana sangavulu tsegenina ngailiitupa e tagao a Tiberius na Sesar; maia Pontius Pilate e taovia tagao butona na momoru tana Judea, maia Herod e tagao i Galilii, ma Pilip na tasina e tagao tana Iturea mi tana Trakonitis; ma Lisantias e tagao tana Abelene.

² Mara ka Mane Tabu Loki kaira a Anas ma Kaipas. Mi tana tagu goto ia, ma na gokona God e laba vania a Ioane na dalena a Sekaria tana legai mangu.

³ Te e tuu a Ioane, me ba tugulongaa na liligina na Koo Jordan, me turupatu vanigira na tinoni me tsaria, "Kamu piloligi tanigira nimui sasi ma kamu lesovitabu, maia God sauba ke padalegira nimui sasi."

⁴ E laba vaga nogo a Isaia na propete e katemainogoa tana papi i tana aia e marea na goko vaga iani;

"E kesa e guguu i laona na legai mangu me tsaria:

'!Vangarau manogatia na sautu vania na Taovia;

gotosia na nauna tana aia ke liu!

⁵ Munugira pipi sui na qouna,

atsanigira pipi sui na datona.

Gotosigira pipi sui na sautu kekevo.

Sarasigira ma kara atsa na sautu vatuvatuga.

⁶ !Migira na mamatana tinoni sui sauba kara reivulagia laka God aia nogo e vagamaurisigita! "

⁷ Ara danga na tinoni ara mai i konina a Ioane, rongona aia ke lesovitabugira. Maia e tsarivanigira, "!Dalena muata igamu! ?Asei e tsarivanigamu laka e tugugamu kamu tsogo tania na korena God e varangi nogo ke gadovigamu?"

⁸ Inau au tsarivanigamu laka e kiligotoa kamu naua na omea agana kamu sauvulagiginia laka amu piloligi manana tanigira nimui sasi. Ma kamu laka na gini tu moa tana asana a Abraham na mumuamui, me laka amu dou nogo i matana God. !Minau au tsarivanigamu laka e tau utu vania God ke oligira na vatu girani, ma kara lia na kukuana a Abraham!

⁹ God e vangaraunogoa laka aia ke kedegamu, vaga kesa na rarati e totu manoga nogo tana pukuna na gai agana na mani kaviginiana. Pipi sui na gai ti kara tau molo vuaqira dou sauba aia ke kavikutigira, me ke tsonigira tana lake."

¹⁰ Mi tana, migira na tinoni ara veisuaa a Ioane, "'?Vaga ia, ma nagua kami naua gami?"

¹¹ Maia e tsarivanigira, "Ti aseki ke tamanina ke ruka na polo sagesage, ma nina aqo ke tusua kesa vania aia e tau tamani polona. Masei ti ke tamani mutsa, me dou ti ke palalegira igira ara tau tamani mutsa."

¹² Visana goto na mane aditakesi ara mai rongona kara adi lesovitabu, mara veisuaa a Ioane, "'?Taovia, ma nagua kami naua gami?"

¹³ Ma Ioane e tsarivanigira, "Kamu laka na nongi qolo liusiana na qolo na takesi."

¹⁴ Mara mai goto visana na malagai mara veisuaa, "'?Migami, nagua kami naua?"

Maia e tsarivanigira, "Kamu laka na turuginiana kesa ke tusuqolo vanigamu, ma kamu laka na keli lee vaniana ke kesa. Ke dou moa tobamui ti nagua kara voliginigamu matena nimui aqo."

¹⁵ Mi tana te e pidingua na tobaqira na toga mara gunuruginia laka a Ioane aia nogoria ngatsu na Mesia,

¹⁶ Ma Ioane e tsarimakalia vanigira sui, "Inau au lesovitabuginigamu na ko lee moa, me maimai nogo kesa aia e loki liusiau baa inau. Me tau

goto ulagaqu inau na nusiligiana na itaina gana porotua. Aia nogoria sauba ke lesovitabuginigamu na Tarunga Tabu ma na lake.

¹⁷ Maia nogo sauba ke vilitasagira na tinoni, na douna tanigira na sekona, vaga kesa na mane e adia nina poka me tsikidatoginigira nina uiti ke gini tsida segeni na kekevuna tania na vatuna. Me ke mololakagira na vatuna dou tana nina salo, me ke tsonigira na kekevuna tana lake e vomate na iruna.”

¹⁸ Mara danga goto na omea a Ioane e gokogini vanigira na tinoni rongona ti ke gini oli niqira sasaga.

¹⁹ Me kesa dani, ma Ioane e tosasaga kakai vania a Herod na Taovia Tagao, rongona aia e aditsunaa ko Herodias na tauna na tasina, me naugotoa danga na omea seko tavosi.

²⁰ Ma Herod e sasi loki ba goto rongona aia e tsonia a Ioane tana vale sosori.

*A Ioane e Lesovitabua a Iesu
(Mateo 3:13-17; Marko 1:9-11)*

²¹ Mi kalina igira sui na tinoni ara lesovitabu, ma Iesu goto e sanga na lesovitabu. Mi kalina aia e nonginongi, me ova na parako,

²² ma na Tarunga Tabu e tsunamai i konina tana rereina na kulukulu. Me tangi kesa na goko e talumai i gotu me tsaria, “Igoe nogo na Dalequ galugaluve. Au reingao sosongoligo.”

*Igira na Mumuana a Iesu
(Mateo 1:1-17)*

²³ E gana ngongo tolu sangavulu na ngalitupana a Iesu kalina aia e tuturiga nina aqo. Mi mataqira na tinoni, a Iesu e vaga moa laka ti aia na dalena manana nogo a Iosepo.

Ma Iosepo aia na dalena a Heli;

²⁴ ma Heli na dalena a Matat;

ma Matat na dalena a Levi;

ma Levi na dalena a Melki;

ma Melki na dalena a Janai;

ma Janai na dalena a Josep;

²⁵ ma Josep na dalena a Matatias;

ma Matatias na dalena a Amos;

ma Amos na dalena a Nahum;

ma Nahum na dalena a Esli;

ma Esli na dalena a Nagai;

²⁶ ma Nagai na dalena a Maat;

ma Maat na dalena a Matatias;

ma Matatias na dalena a Semein;

ma Semein na dalena a Josek;

ma Josek na dalena a Joda;

²⁷ ma Joda na dalena a Joanan;

ma Joanan na dalena a Resa;

ma Resa na dalena a Serubabel;

ma Serubabel na dalena a Sealtiel;

ma Sealtiel na dalena a Neri;

²⁸ ma Neri na dalena a Melki;

ma Melki na dalena a Adi;

ma Adi na dalena a Kosam;

ma Kosam na dalena a Elmadam;

ma Elmadam na dalena a Er;
29 ma Er na dalena a Josua;
ma Josua na dalena a Elieser;
ma Elieser na dalena a Jorim;
ma Jorim na dalena a Matat;
ma Matat na dalena a Levi;
30 ma Levi na dalena a Simeon;
ma Simeon na dalena a Juda;
ma Juda na dalena a Josep;
ma Josep na dalena a Jonam;
ma Jonam na dalena a Eliakim;
31 ma Eliakim na dalena a Melea;
ma Melea na dalena a Mena;
ma Mena na dalena a Matata;
ma Matata na dalena a Natan;
ma Natan na dalena a David;
32 ma David na dalena a Jese;
ma Jese na dalena a Obed;
ma Obed na dalena a Boas;
ma Boas na dalena a Salmon;
ma Salmon na dalena a Nason;
33 ma Nason na dalena a Aminadab;
ma Aminadab na dalena a Admin;
ma Admin na dalena a Arni;
ma Arni na dalena a Hesron;
ma Hesron na dalena a Peres;
ma Peres na dalena a Juda;
34 ma Juda na dalena a Jakob;
ma Jakob na dalena a Isaak;
ma Isaak na dalena a Abraham;
ma Abraham na dalena a Tera;
ma Tera na dalena a Nahor;
35 ma Nahor na dalena a Serug;
ma Serug na dalena a Reu;
ma Reu na dalena a Peleg;
ma Peleg na dalena a Eber;
ma Eber na dalena a Sela;
36 ma Sela na dalena a Kainan;
ma Kainan na dalena a Arpaksad;
ma Arpaksad na dalena a Sem;
ma Sem na dalena a Noa;
ma Noa na dalena a Lamek;
37 ma Lamek na dalena a Metusela;
ma Metusela na dalena a Enok;
ma Enok na dalena a Jared;
ma Jared na dalena a Mahalaleel;
ma Mahalaleel na dalena a Kenan;
38 ma Kenan na dalena a Enos;
ma Enos na dalena a Set;
ma Set na dalena a Adam;
ma Adam, aia na dalena God.

4

*Na Tidao Seko e Gokotabo Vania A Iesu
(Mateo 4:1-11; Marko 1:12-13)*

¹ Ma Iesu e gini dangatovu na Tarunga Tabu, me mololea na Koo Jordan. Ma na Tarunga Tabu e tudumivanoa tana legai mangu.

² Mi tana ma na tidao seko e gokotabo vania i laona e vati sangavulu na dani. Mi laona na tagu popono ia ma Iesu e tau gania sa omea, mi tana susuina maia e vitoa.

³ Ma na tidao seko e tsarivania, "Ti vaga igoe na Dalena God manana, mo ko ketsalia na vatu iani me ke lia na breidi."

⁴ Ma Iesu e tsarivania, "Ara marea tana Mamare Tabu laka na tinoni e tau gini mauri na breidi segeni moa."

⁵ Ma na tidao seko e adidatoa a Iesu i kelana kesa na vungavunga, me tusuvulagi vania na vera sui tana barangengo.

⁶ Me tsarivania, "Inau, sauba kau molovanigo igoe ko tamanigira na vera sui girani, ma na omea levolevo sui i laona. Eo, ma na omea sui girani ara niqu inau, minau tangomana kau tusuvania ase i moa au kilia.

⁷ Ti vaga igoe ko samasama vaniau, ma na omea sui gira sauba igoe nogo ko tamanigira."

⁸ Ma Iesu e tsaria, "Ara marea tana Mamare Tabu: '!Ko samasama vania na Taovia nimu God, maia segeni moa ko aqo vania!' "

⁹ Mi muri, ma na tidao seko e adivanoa a Iesu i Jerusalem, me molokaea i kelana na Vale Tabu, me tsarivania, "Ti vaga igoe na Dalena God manana, mo ko tsiputsuna i lao,

¹⁰ rongona ara marenogoa tana Mamare Tabu laka 'God sauba ke raigira nina angelo, ma kara reitutugugo.'

¹¹ Mara maregoota laka 'Sauba igira kara pailago rongona na tuamu ke tau gado tana vatu.' "

¹² Ma Iesu e tsarivania, "Ara maregoota tana Mamare Tabu na goko vaga iani, 'Ko laka na tovoleana na Taovia nimu God.' "

¹³ Mi kalina na tidao seko e reia laka ara puala lee sui pipi nina gokotabo e naua vania a Iesu, maia e molole talua.

*A Iesu e Tutturiga Nina Aqo i Galilii
(Mateo 4:12-17; Marko 1:14-15)*

¹⁴ Mi muri, ma Iesu e visutugua i Galilii, ma na susuligana na Tarunga Tabu e totu i konina. Ma na goko tana rongona aia e rarasa bamai i laona na vera sui tana.

¹⁵ E sasanigira na tinoni i laona niqira vale lotu, migira sui ara tsonikaea.

*Igira i Nasaret Ara Sove Tania a Iesu
(Mateo 13:53-58; Marko 6:1-6)*

¹⁶ Ma Iesu e vano i Nasaret, na verana tana e totu tu nogo tana bakana poi e loki. Mi tana Dani na Sabat maia e vano tana valelotu vaga e lavu nogo na nauana pipi kalina. Mi kalina aia e tuu laka ke tsokoa na Mamare Tabu,

¹⁷ migira ara sauvania na papi e marea a Isaia na propete. Maia e adia me vuresia, me reia na nauna tana ara marea na tsaqina goko vaga iani, me tsokoa vanigira:

¹⁸ "Nina Tarunga Tabu na Taovia e totu i koniqu,

maia nogo e viliau, gana kau adivanoa na Turupatu Dou vanigira na tinoni ara tau tamanina sa omea.

Aia e molomaiau rongona kau tsarivulagia laka kara tanusi igira ara totu sosori,

ma kara momorotugua igira ara koko,

ma kara totu sabe igira ara bingi sekoligira,

¹⁹ ma kau katevulagia laka e labamai nogo na tagu i tana aia na Taovia sauba ke maurisigira nina tinoni.”

²⁰ Ma Iesu e vongotugua na papi, me sauvisua vania aia na reitutugu valelotu, me totu puka i lao. Migira sui i laona na valelotu ara moro tatavata baa i konina

²¹ kalina aia e tsaria na tsaqina goko iani vanigira, “Aia na tsaqina na Mamare Tabu amu vasini rongomia moa, aia e mana nogo i matamui i dani eni.”

²² Mi tana igira sui ara rongomia ara gini ganataa na goko doulaka aia e tsarigira. Mara tsaria, “?Laka e tau na dalena moa a Iosepo ngana?”

²³ Ma Iesu e tsarivanigira, “Eo, au dona laka sauba kamu kate-livaniau na gokolia vaga iani: Igoe na mane tatali, e dou ko tali segenimu. Me sauba kamu tsarigotoa vaniau kau naua ieni i laona na veraqu segeni nogo na omea atsa vaga amu rongomia au naugira i Kapernaum.

²⁴ Inau au tsarivanigamu laka e kesa na propete e utu kara padalokia igira gana verakolu.

²⁵ “Kamu rorongo: e mana laka ara totu danga na daki tinamate i Israel tana tagu kalina e mauri a Elija na propete. Mi tana tagu ia, e tau tumu na usa i laona e tolu na ngalitupa me kesa turina, me liu na uvirau tana vera popono.

²⁶ Ma God e tau mologinia a Elija laka aia ke baa me ke sanga kesa vidaqira igira na daki tinamate ni Israel. Tagara. E moloba vania moa kesa na daki tinamate e totu i Sarepat, aia e kesa na vera i laona na Sidon.

²⁷ Me vaga goto kalina e mauri a Elisa na propete. Ara danga sosongo goto na tinoni ni Israel e rotasigira kesa na lobogu e gini popogo na kokoraqira. Ma Elisa e tau goto maurisia kesa vidaqira igira, maia lele moa a Naaman, aia na mane ni Siria.”

²⁸ Mi kalina igira na toga ara totu i laona na valelotu ara rongomia na goko vaga ia, mara gini momosa loki.

²⁹ Te ara tuu, mara raqaa a Iesu tania na veraqira, mara adivanoa liligina na keokeo tana vungavunga i tana ara logoa na veraqira. Ara padaa laka kara surukelia me ke tsoku tana keokeo.

³⁰ Ma Iesu e tuu, me liu ba rago i levugaqira, me vanoligi lee.

Kesa na Mane e Totuvia na Tidao Seko
(Marko 1:21-28)

³¹ Mi muri ma Iesu e vano i Kapernaum, kesa na verabau tana Galili, mi tana e sasanigira na tinoni tana Dani na Sabat.

³² Migira sui ara gini ganataa na rongomiana na omea aia e sasaniginigira, rongona nina goko e goko mala taovia.

³³ Mi laona na valelotu e totu goto kesa na mane e totuvia na tidao seko. Maia e gu loki me tsaria,

³⁴ “?Ae, nagua o ngaoa i konimami igoe a Iesu ni Nasaret? ?Laka igoe o mai ieni rongona ko sekoligami? !Minau au dona nogo laka ase i igoe: igoe na Dalena Tabu God!”

³⁵ Ma Iesu e ketsalia na tidao me tsarivania, “!Ko mui igoe, mo ko rutsuligi tania na mane iani!” Ma na tidao e tsonipukalia na mane i mataqira sui, me rutsuligi tania, me tau goto guania sa omea.

³⁶ Migira na toga sui ara rongomia kalina a Iesu e goko vaganana ia, mara gini novo mara vaigokovigi segeniqira mara tsaria, “?Na vatana gua na goko vaga ia? !Na mane iani e goko mala taovia saikesa nogo, mi tana susuligana moa nina goko mara gini rutsuligi na tidao!”

³⁷ Me tangi na rongona a Iesu pipi nauna tana vera taligu.

A Iesu e Maurisigira Danga na Tinoni Lobogu

(Mateo 8:14-17; Marko 1:29-34)

³⁸ Ma Iesu e mololea na vale lotu, me ba sage i valena a Simone. Ma na tarungana a Simone e masagi loki, migira ara tsarivania a Iesu.

³⁹ Ma Iesu e baa, me tuu i liligina nigena, me ketsalia na masagi ke sui. Me konigoto tugua na daki, me totutsau galigali, maia e tuturiga saviliu na vangarauana gaqira mutsa.

⁴⁰ Mi kalina e su nogo na aso tana ngulavi ia, migira sui e gadovigira pipi vatana na lobogu, igira na kulaqira ara adimaigira vania a Iesu; maia e moloa na limana i lovaqira, me maurisigira sui.

⁴¹ Na tidao seko goto ara viri rutsuligi tanigira danga na tinoni ara totuvigira nogo. Mi kalina ara rutsuligi ara gudato mara tsaria, “!Igoe nogo na Dalena God!”

Ma Iesu e ketsaligira na tidao seko me tongo vanigira na goko, rongona ara donaginia laka aia nogoria na Mesia.

A Iesu e Turupatu i Laona na Valelotu Pipi Tana Vera

(Marko 1:35-39)

⁴² Mi tana matsaraka rovorovo na dani i muri, me tuu a Iesu me vano kesa tana nauna mangu. Migira na toga ara lalave bamaia, mi kalina ara tsodoa, ara tongo vania ke laka na vanoligi.

⁴³ Maia e tsarivanigira, “Niqu aqo ti kau gini turupatuna vanigira goto na tinoni tana vera tavosi, na Turupatu Dou tana rongona na Verana God, rongona aia nogo na omea God e mologiniau kau naua.”

⁴⁴ Maia e vano, me turupatu i laona na valelotu pipi tana vera.

5

A Iesu e Soatugira Gana Duli Idaida

(Mateo 4:18-22; Marko 1:16-20)

¹ Kesa dani, ma Iesu e tutu liligina na Reku ni Genesaret, migira na toga danga ara vaisugutigi na baa i konina ti kara rongomi vatavia na gokona God.

² Maia e reikaira ara ka ruka na uaqā ara raqatsara kaira i one; migira na mane lavetsetse ara mololekaira tana, mara vano na tsagiana niqira vugo.

³ Ma Iesu e sage i laona kesa ka vidaqira na uaqā, aia e tamanina a Simone, me nongia ke sualaginivotua na uaqā tania i one. Ma Iesu e totupuka i laona me sasanigira na toga.

⁴ Mi kalina aia e goko sui, me tsarivania a Simone, “Ko sualaginivotua na uaqā tana maona, migoe migira gamu duli, kamu tsonitsunaa nimui vugo, ma kamu vugo tsetse.”

⁵ Me goko a Simone me tsaria, “Taovia, ami rota nogo tana bongi popono, me tau lele sogo sa tsetse. Ma na matena igoe o tsarivaniau, minau kau tsonitugua na vugo.”

⁶ Migira ara tsonitugua na vugo, mara sogo danga sosongo na tsetse loki, me varangi ke taratsi na vugo.

⁷ Mara kakaopigira gaqira duli tana rukanina uaqā kara mai ma kara sangagira. Ara mai mara dangalikaira sui ruka na uaqā, mara ka varangi luvu.

⁸ Mi kalina a Simone Petero e reia na omea e laba vaga ia, maia e tsunatuturu i matana a Iesu me tsarivania, “!Ko vanoligi taniau Taovia! Inau na tinoni sasi!”

⁹ E tsarivaganana ia, rongona aia migira sui gana sagekolu tana uaqā ara gini novo loki, rongona ara danga sosongo na tsetse ara sogo.

¹⁰ Mara ka sanga novo goto kaira gana duli a Simone, kaira a Iakobo ma Ioane, kaira na dalena Sebedi. Ma Iesu e tsarivania a Simone, “Ko laka na matagu; rongona tu kalina eni me ke baa, sauba igoe ko vugo tinoni.”

¹¹ Mara raqalongakaira na uaqā i one, mara mololegira pipi sui niqira omea, mara tsarimurina a Iesu.

A Iesu e Maurisia Kesa na Mudo
(Mateo 8:1-4; Marko 1:40-45)

¹² Kesa dani a Iesu e totu kesa tana vera, mi tana vera ia e totu goto kesa na mane e mudo na kokorana popono. Mi kalina na mane ia e reia a Iesu, maia e mai i konina me tsunatuturu i matana me tsarivania, “! Taovia, ti vaga igoe ko ngaoa, me tau saikesa utu vanigo ko maurisiau me ke maletugua * na kokoraqu!”

¹³ Ma Iesu e pele baa na mane ia, me tsarivania, “!Eo, au ngaoa! !Ko male!” Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, ma gana lobogu na mane ia e nanga lee tania.

¹⁴ Ma Iesu e tongo vania ke laka na gini turupatu vaniana ke kesa, me tsarivania, “Ko ba saviliu dodo moa mo ko laba i matana na manetabu, mo ko nongia ke vilekea na kokoramu. Mi muri ti ko saua nimu savori vaga tana nina ketsa a Moses, rongona ke gini labamaka i mataqira na tinoni laka e mavu manana nogo na kokoramu.”

¹⁵ Ma na goko tana rongona a Iesu e tangi loki babaa, ma na toga danga ara saimai i konina rongona ara ngaoa kara rongomia nina goko, maia ke maurisigira tania niqira lobogu.

¹⁶ Me danga kalina a Iesu e dona ke vano kesa tana nauna mangu me ke nonginongi segenina tana.

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane Logu
(Mateo 9:1-8; Marko 2:1-12)

¹⁷ Kesa dani kalina a Iesu e sasaniigira na tinoni, mara visana na Parisii ma na tarai na Ketsa ara totu goto tana, ara talumai tana vera sui polia na Galilii ma na Judea, mara visana goto ara talu i

* 5:12 5:12 “maletugua” Igira na Tsiu i sau ara pada laka na lobogu na mudo e naua me gini kaulinaqu na tinoni i matana na lotu.

Jerusalem. Ma na susuligana na Taovia e totu konina a Iesu gana ke maurisiginigira na tinoni lobogu.

¹⁸ Me kesa na mane logu ara tsebamaia kolu nigena, mara tovoa kara sage kolua i laona na vale, ma kara ba moloa i matana a Iesu.

¹⁹ Me utu, e kapi na vale rongona na toga danga, me gini utugana vanigira na adisageana. Te ara tsebadatoa i kelana na vale tana e atsa, mara puta ovatia, mara soriginia na itai na belana, mara molotsunaa kolu nigena i levugaqira na toga, i tana e totu a Iesu.

²⁰ Mi kalina a Iesu e reia e loki vaga niqira tutuni, maia e tsarivania na mane logu, "Kulaqu, ara tanusi nogo nimu sasi."

²¹ Migira na tarai na Ketsa ma na Parisii ara gini tuturiga na vaigokovigi segeni mara tsaria, "?Asei sagata na mane iani aia e pea mananaa God? !God aia segeni moa tangomana ke nusiligigira na sasi!"

²² Ma Iesu e donaginia niqira papada, te e tuu me tsarivanigira, "? Matena gua ti amu pada vaganana ia i tobamui?"

²³ ?Nagua e lakagana dodo baa vaniau na tsariana: 'Ara tanusi nogo nimu sasi', se na tsarivaniana moa: 'Ko tuu mo ko vanovano'?

²⁴ Ma na rongona moa inau kau saumakalia vanigamu kalina ia, laka inau na Dalena Tinoni au tamanina na susuliga i lao eni gana na nusiligiaqira na sasi... Mi tana, ma Iesu e tsarivania na mane logu, "!Inau au ketsaligo ko tuu, mo ko kalagaia na nigemu, mo ko visu i veramu!"

²⁵ Me tu lalaodo na mane i mataiqira na tinoni sui, me adia na nigena e gini tsaro, me visu i verana, me tsonikaea God.

²⁶ !Migira sui ara gini novo loki saikesa nogo! Me lokisigira goto na matagu, mara tsonikaea God mara tsaria, "!Na omea loki sosongo nomoa a reia igita i dani eni!"

*A Iesu e Vilia a Levi Ke Tsarimurina
(Mateo 9:9-13; Marko 2:13-17)*

²⁷ Me sui ia, ma Iesu e rutsu tania na vale me vano. Me reia kesa na mane aditakesi, a Levi na asana, aia e totu i laona nina vale na aditakesi. Ma Iesu e tsarivania, "Ko mai igoe, mo ko tsarimuriqu."

²⁸ Me tu saviliu a Levi, me mololegira nina omea sui, me tsarimurina a Iesu.

²⁹ Ma Levi e naua kesa na kavaimutsa loki vania a Iesu i valena. Mi laoqira igira ara sanga mutsa ara totu goto danga na mane aditakesi, ma na tinoni tavosi.

³⁰ Visana na Parisii, migira goto visana i laoqira na tarai na Ketsa, ara tuu, mara taimataqira gana duli a Iesu, mara tsarivanigira, "?Egua vaga ti igamu amu mutsa mamu inu kolugira na mane aditakesi, me kolugira goto na tinoni e tangi seko na rongoqira?"

³¹ Ma Iesu e goko vanigira me tsaria, "Igira na tinoni ara mauri dou nogo e tau goto kilia kara soaa na tinoni tatali ke taligira, igira moa ara lobogu.

³² Inau au tau sulungana mai rongona ti kau soagira igira e dou nogo niqira sasaga kara padasavi, migira moa ara totu tana seko."

*Ara Veisuaginia a Iesu tana Rongona Na Sese na Vitoa Rongona na Lotu
(Mateo 9:14-17; Marko 2:18-22)*

³³ Visana tinoni ara tsarivania a Iesu, “Igira ara muria nina sasani a Ioane ara tau kuti na sese na vitoa rongona na lotu ma na nonginongi, migira goto ara murigira na Parisii ara nauvaganana goto ia; migira moa gamu duli igoe, ara mutsamutsa rago, mara inuinu.”

³⁴ Ma Iesu e gokovanigira me tsaria, “?Megua, laka e dou moa kamu tsoni vitoaqira igira ara mai sanga na mutsa na tauga, kalina vaga na mane tauga vaolu e tototu moa kolugira? !Tagara saikesa! !E utu ke vaga!

³⁵ Me sauba nomoa ke labamai na dani i tana kara adiligia na mane tauga vaolu tanigira, mi tana ti igira sauba kara dona na nauana na sese na vitoa.”

³⁶ Ma Iesu e tsaria na gokolia iani vanigira: “Tagara ke kesa ke dona na adiana sa turina na polo vaolu, me ke tsiparaginia na polo pura. Rongona ti aia ke nauvaganana ia, me sauba ke sekolilea moa na polo vaolu, ma na turina na polo vaolu e tau goto rerei ulagana na polo pura.

³⁷ “Me tagara goto ke kesa ke dona na qetutsavuana na uaeni vaolu i laona na kogau pura. Rongona ti ke nauvaganana ia me sauba kalina ke subu na uaeni vaolu, me ke tapalia na kogau pura, me ke tareo lee na uaeni, me ke seko lee goto na kogau.

³⁸ !Tagara! Na uaeni vaolu sauba nomoa kara qetutsavua i laona na kogau vaolu, ti kara ka gini totu dou sui na uaeni ma na kogau.

³⁹ Me tagara goto ke kesa ke padangaoa na inuviana na uaeni vaolu, kalina aia e inuvinogoa na uaeni pura. Sauba ke tsaria, ‘!Na purana e inu dou baa liusia na vaoluna!’ ”

6

Ara Gini Goko Rongona na Vali Tana Dani na Sabat (Mateo 12:1-8; Marko 2:23-28)

¹ A Iesu migira gana duli ara liu baa i laoqira visana na uta na sila. Mi tana dani ia, na Dani na Sabat. Migira gana duli ara tuturiga na pitsuaqira visana na vuana na sila, mara kiogira, mara ganigira.

² Mara visana na Parisii ara veisuagiira, “?Egua igamu ti amu naua na omea vaga ia? ?Amu tau ngatsu dona laka tana nida ketsa igita e vali vanigita na nauvaganana ia tana Dani na Sabat?”

³ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “?Egua laka amu tau vati tsokoa moa tana Mamare Tabu na omea vaga e naua a David, migira nina tinoni i sau kalina ara vitoa?”

⁴ A David e sage tana valena God, me adigira na breidi ara gini savori vania God, maia migira sui nina tinoni ara gani gaqira. Ma na breidi vaga ia, e valiqira na tinoni lee na ganiana. Igira segeni moa na manetabu e tau valiqira na ganiana.”

⁵ Ma Iesu e tsarigotoa, “Minau, na Dalena Tinoni au Taovia kaputigotoa na Sabat.”

Na Mane e Labe na Limana (Mateo 12:9-14; Marko 3:1-6)

⁶ {Kesa goto tana Dani na Sabat, ma Iesu e sage tana valelotu me sasanigira na tinoni. Mi tana e totu goto kesa na mane e labe na limana madoa.

⁷ Visana na tarai na Ketsa ma na Parisii ara ngaoa laka kara keli vania a Iesu kesa na omea seko, te ara tuvua a Iesu, laka ti ke maurisi

tinoni tana Dani na Sabat, ma} kara gini tamanina niqira rongona na tatamanga gana.

⁸ Ma Iesu e dona nogo nagua ara pada i tobaqira, te aia e tuu me ketsalia na mane e labe na limana me tsarivania, “Ko tuu, mo ko mai ieni i nago.” Maia na mane e tuu, me baa i nago.

⁹ Ma Iesu e pilo baa i koniqira na tinoni me tsarivanigira, “Au veisuagamu inau: ?Laka nagua tana nida Ketsa igita e tami vanigita na nauana tana Dani na Sabat? ?Na sanga tinoni, se na rotasi tinoni? ?Na aragoana na maurina kesa tinoni, se na sekoliana?”

¹⁰ Me moro bamai a Iesu i laoqira, te aia e tsarivania na mane, “! Ko kaporakasia na limamu!” Ma na mane ia e nauvaganana, ma na limana e doutugua.

¹¹ Migira e dato na momosa i tobaqira, mara tuturiga na vaigokovigi nagua tangomana kara nauvania a Iesu.

A Iesu e Viligira Sangavulu Ruka Nina Apostolo

(Mateo 10:1-4; Marko 3:13-19)

¹² Mi tana tagu ia, ma Iesu e dato kesa tana vungavunga, me nonginongi vania God tana bongi popono.

¹³ Me dani, ma Iesu e soamaigira i konina igira sui gana duli me viligira ara sanguvulu ruka i laoqira, migira nogo e soaginigira na apostolo.

¹⁴ A Simone, aia a Iesu e soaginigotoa a Petero,

ma Adrea na tasina;

ma Iakobo,

ma Ioane,

ma Pilipo,

ma Bartolomeo,

¹⁵ ma Mateo,

ma Toma,

ma Iakobo na dalena a Alpeas,

ma Simone ni Kanaan,

¹⁶ ma Iude, na dalena a Iakobo,

ma Iudas Iskariot, aia sauba ke sauligia a Iesu.

A Iesu e Sasani Tinoni Me Maurisigira na Lobogu

(Mateo 4:23-25; 5:1-12)

¹⁷ Mi kalina a Iesu e tsunamai kolugira gana duli talu tana vungavunga, maia e ba tuu tana neta kolugira danga goto gana duli. Ma na toga danga ara talumai pipi moa nauna tana Judea, mi Jerusalem, mi tana vera i tasi i Tire, mi Sidon, mara pitugotoa tana.

¹⁸ Ara sulungana mai na rongomiana a Iesu maia ke maurisigira tania niqira lobogu. Ara laba goto igira e totuvigira na tidao seko ma Iesu e maurisigira sui.

¹⁹ Igira sui na toga ara tovoa laka kara ba pelelea moa a Iesu me tugunogoa, rongona na susuligana aia e galaba konina, mara gini mauri na tinoni sui.

²⁰ Ma Iesu e moro baa i koniqira gana duli me tsaria,

“!Kamu gini mage igamu amu tau tamanina sa omea,

rongona nimui nogo na Verana God!

²¹ “!Kamu gini mage igamu amu vitoa kalina eni;

sauba kamu masu!

“!Kamu gini mage igamu amu ngangai kalina eni;

sauba kamu kiakia!

²² “!Kamu gini mage goto kalina igira na tinoni kara reisavigamu, ma kara sove tanigamu, ma kara gokopea vanigamu, ma kara soa sekoligamu rongona nogo igamu amu muriau inau na Dalena Tinoni!

²³ Kamu mage, ma kamu gini tsipupeka kalina kara laba na omea vaga gira, rongona God e vangaraunogoa na peluna loki vanigamu i baragata. Kamu laka novo ti kara sekoligamu vaganana, rongona na omea seko vaga ia, igira na mumuaqira ara naugotoa vanigira na propete i sau.

²⁴ “!Eo, sauba ke seko baa vanigamu igamu amu tamani danga na omea kalina eni;

amu tsonogoa nimui mauri lakagana ieni i lao!

²⁵ “!Sauba ke seko baa vanigamu igamu amu masu kalina eni;

kesa dani kamu vatsangia na vitoa!

“!Sauba ke seko baa vanigamu igamu amu kiakia kalina eni;

kesa dani kamu melu ma kamu ngangai!

²⁶ “Sauba ke seko sosongo baa vanigamu kalina igira na toga sui kara tsonikaegamu; igira na mumuaqira nogo igira, ara nauvaganana goto i sau vanigira na propete peropero.

*Kamu Galuegira Igira Ara Reisavigamu
(Mateo 5:38-48; 7:12a)*

²⁷ “Minau au tsarivanigamu igamu sui amu totu ieni mamu rongomiau: Kamu galuvevisugira gamui gala, ma kamu naudou vanigira igira ara reisivigamu,

²⁸ kamu soadougira igira ara gokoseko vanigamu, ma kamu nonginongi vanigira igira ara rotasigamu.

²⁹ “Ti vaga kesa ke davaa kesa tabana na ngoramui, ma kamu sauvania ke davagotoa kesa tabana; ti kesa ke laua na polomui tsavugotu katsi, ma kamu tamivania ke adigotoa na polomui sagesage.

³⁰ Ti visana kara nongi omea i konimui, ma kamu tamia moa vanigira, mi kalina ti kesa ke adilea sa nimui omea, ma kamu laka goto na nongivisuana.

³¹ Kamu nauvanigira na tinoni tavosi na omea vaga igamu amu ngaoa kara nauvanigamu.

³² “?Ti vaga kamu galuegira moa igira ara galuegamu, masei ke soaidougamu matena? !Migira goto na tinoni sasi ara galuegira igira ara galuegira!

³³ ?Me ti vaga igamu kamu naudou vanigira moa igira ara naudou vanigamu, masei ke soadougamu matena? !Migira na tinoni sasi mara nauvaganana goto ia!

³⁴ ?Me ti vaga igamu kamu tusu omea vanigira moa igira igamu amu dona nogo laka sauba kara tusuvisu tuguna vanigamu, masei sauba ke soadougamu matena? !Migira goto na tinoni sasi ara dona na vaitusugi niqira omea, rongona ara dona nogo laka sauba kara tusuvisu tuguna i muri niqira omea!

³⁵ !Tagara! !Ke tau vaga ia! !Kamu galuegira gamui gala, ma kamu naudou vanigira; saua nimui omea, ma kamu laka na amesiana ke tuguga! Aia nogo ke vaga ti sauba kamu adia na peluna loki, ma kamu gini lia na dalena God na Taovia Saliu i Gotu. Rongona God aia nogo

e dou vanigira sui na tinoni sasi, me vanigira goto igira ara voo na soadouana.

³⁶ Kamu vaigaluvegi vaga nogo God na Tamamui aia e galuvegamu.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Pedepekeaqira na Tinoni Tavosi (Mateo 7:1-5)

³⁷ “Kamu laka goto na pedepekeaiqira na tinoni tavosi, maia God sauba ke tau goto pedegamu; laka na kedeaqira na tinoni tavosi, ma God sauba ke tau goto kedegamu; kamu padalea niqira sasi na tinoni tavosi, ma God sauba ke padalegoota nimui sasi.

³⁸ Kamu vangalaka vanigira na tinoni tavosi; ma God sauba ke vangalaka vanigamu goto. Eo, sauba ke danga dou saikesa, me ke danga tsara aia ke tusuvanigamu. Na dangana na tuva vaga igamu amu sauvanigira na tinoni tavosi, aia goto ke vaga na dangana na tuva sauba God ke sauvanigamu.”

³⁹ Ma Iesu e tsarivanigira kesa goto na gokolia: “Kesa na mane koko e utu vania ke idagana sautu vania kesa goto na koko; me ti vaga aia ke tovoa, me sauba kaira kara ka puka sui tana qou.

⁴⁰ E utu vania kesa tinoni e sasani moa ke sasaga loki liusia gana tarai. Me pipi tinoni kalina e aditovusia na omea sui ara sasania, sauba aia ke usuliragoa gana tarai.

⁴¹ “?Egua vaga ti amu morosia moa na lobolobo lee e totu i matana na tasimui, mamu tau gini boe na kubu e totu i laona na matamui segeni nogo igamu?

⁴² ?Egua vaga ti igamu amu tau gini vangamaa na tsarivaniana na tasimui: ‘Tasiq ko tamivaniau, ma kau tsikiligia na lobolobo e totu i matamu’, migamu amu tau saikesa reia laka e totu nogo kesa na kubu i laona na matamui segeni nogo igamu? !Tinoni vanga malapalu igamu! Kamu ida talu kamu adiligia na kubu tania na matamui ma kamu moro maka dou talu, mi muri ti kamu gini tangomana na tsikiligiana na lobolobo lee e totu i laona na matana tasimui.

Pipi Sui na Gai Ka Reigadovinogoa Tana Vuana

(Mateo 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Na gai dou e utu ke molo vuana seko, ma na gai seko e utu ke molo vuana dou.

⁴⁴ Pipi sui na gai kamu reigadovinogoa tana vuana; e utu kamu pitsua na vuana na gaviga tana gai na rara, me utu goto kamu pitsua na bulana na vuvu tana livolivorodo.

⁴⁵ Na tinoni dou, e dou goto nina sasaga, rongona e pukuga mai tana papada dou e totu nogo i tobana. Ma na tinoni seko, e seko goto nina sasaga, rongona e pukuga mai tana seko e totu nogo i tobana. Rongona na mangana tinoni e gini goko moa na omea ara talumai i laona na tobana.

Ara Ka Ruka na Mane Ara Ka Logo Vale

(Mateo 7:24-27)

⁴⁶ “?Egua te amu soaginiau sailagi moa, ‘Taovia, Taovia’, mamu tau vati murigira moa na omea au tsarivanigamu kamu naua?

⁴⁷ Asei moa e mai i koniq, me rongomigira niq goko me murigira, eo, inau sauba kau sauvulagi vanigamu e koegua na tinoni vaga ia:

⁴⁸ Aia e vaga kesa na mane e logo valena. Aia e baa me tsaitalua na qilu, me laba na vatu, me moloa na tsutsuvatu i kelana, me logoa

na valena. Me tave na obo, me obotia na valena, me tau lelee aligiri, rongona aia e logodoua i kelana na vatu.

⁴⁹ "Me ti vaga kesa ke rongomigira rago niqū goko, me ke tau moa murigira, aia e vaga moa kesa na mane e logo valena tana kao lee, me tau moloa na tsutsuvatu kakai. !Mi kalina e tave na obo loki, me obotia na valena, me tsaku lee e tavui, me toroutsā sui lakalaka!"

7

A Iesu e Maurisia Nina Maneaqo Gaqira Taovia na Mane Vaumate ni Roma

(Mateo 8:5-13)

¹ Mi kalina a Iesu e suilavaginia nina goko vanigira na toga, maia e tuu me vano i Kapernaum.

² Me kesa niqira tagao na mane vaumate ni Roma e totu tana vera ia, me kesa nina maneaqo aia e galuve sosongolia e lobogu loki sosongo, me varangi ke mate.

³ Mi kalina na mane tagao e rongomia gana rongo a Iesu, maia e mologira visana niqira ida na Tsiu kara ba konina a Iesu ma kara nongia ke mai me ke maurisia nina maneaqo.

⁴ Migira ara vano mara balaba konina a Iesu, mara nongi kakaia mara tsaria, "Na mane iani e ulagana manana nomoa ko sangaa.

⁵ Rongona aia e galuve sosongoligira nida tinoni, maia segeni e logoa nida valelotu."

⁶ Ma Iesu e tuu, me tsarimuriqira. Mi kalina e varangi nogo kara tsau tana valena na mane tagao, maia na mane tagao e molobagira visana na kulana kara ba tsarivanja a Iesu, "!Taovia, ko laka na gini rota na mai! Rongona e tau ulagaqu ko sage i valequ,

⁷ mau tau goto pada ke ulagaqu inau na balaba i matamu igoe. E tugua ko goko moa igoe me ke mauri doutugua niqū maneaqo.

⁸ Minau goto kesa, au totu i vavana niqū taovia loki, mau tamanigira nomoa niqū malagai. Me ti kau raia kesa ma kau tsarivanja: '!Ko vano!' maia e vano. Me ti vaga kau soaa kesa ma kau tsarivanja: '!Ko mai!' maia e mai. Me ti kau ketsalia kesa niqū tseka ma kau tsarivanja: '!Ko naua na omea iani!' maia e naua."

⁹ Ma Iesu e gini novo loki sosongo kalina e rongomia gaqira taovia na mane vaumate ni Roma e goko vaga ia, me pilovisu me tsarivanigira na toga ara tsarimurina, "!Inau au tsarivanigamu, au tau vati tsodoa i laoqira na tinoni ni Israel ke kesa ke tutunigu vaga na mane iani!"

¹⁰ Mi kalina igira ara adi turupatu ara visu baa i valena na mane tagao ni Roma mara reia nina maneaqo e mauri nogo.

A Iesu e Maurisivisua na Dalena Kesa na Daki Tinamate

¹¹ Me tau oka i muri, ma Iesu e vano kesa tana vera, na soana Nain. Ara dulikolua igira gana duli ma na alaala loki na tinoni.

¹² Mi kalina ara ba tsau varangisia na matsapana na vera, mi tana ara laba rutsumai kesa na alaala na tinoni ara vano na qilwana kesa na baka mane. Aia lelee moa na dalena kesa na daki tinamate, ma na alaala na tinoni danga ara dulikolua.

¹³ Mi kalina na Taovia e reia na daki ia, me galuve sosongolia, me tsarivanja, "Ko laka na ngangai."

14 Ma Iesu e garu ba varangi me pelea na bela, migira na mane ara tsebaa, ara tumui. Ma Iesu e tsaria, “!Baka mane, inau tsarivanigo ko tuu!”

15 Ma na tinoni mate e totu tsau me tuturiga na goko, ma Iesu e tusuvisu vania tinana.

16 Migira sui ara gini matagu mate, mara soalokia God mara tsaria, “!Kesa na propete loki e labamai nogo i konida! !Aia God nogoria e mai ke maurisigira nina tinoni!”

17 Ma na turupatu tana rongona a Iesu e tavosa me rarasa bamai tana Judea popono mi tana vera taligu sui.

A Ioane Batista e Molovanokaira Ruka Gana Duli Kara Ka Baa I Konina a Iesu

(Mateo 11:2-19)

18 Igira gana duli a Ioane ara tatamanga vania tana rongona pipi na omea sui vaga gira, maia e soakaira ka ruka vidaqira,

19 me molovanokaira kara ka ba laba i konina na Taovia, ma kara ka veisuaa, “?Laka igoe nogoria aia kesa a Ioane e gini goko vanigami me tsaria laka ke kesa sauba ke mai, se laka igami kami pipitua ke kesa segeni?”

20 Mi kalina kaira ara ka mai tsau i konina a Iesu, mara ka tsarivania, “?A Ioane Batista e raimai kagami, kami ka veisuga ti laka igoe nogoria aia sauba ke mai, se igami kami pipitua ke kesa segeni?”

21 Mi tana tagu tsotsodo ia, ma Iesu e maurisigira danga sosongo na tinoni e gadovigira pipi na vatana na lobogu, migira goto e totuvigira na tidao seko, maia e naua mara gini moro danga na koko.

22 Me goko vanikaira nina mane adigoko a Ioane me tsaria, “Kamu ka visu baa kagamu, ma kamu ka ba tsarivania a Ioane nagua amu ka reia mamu ka rongomia: na koko ara moro, na logu ara vanovano, migira na mudo e mavutugua na kokoraqira, na muikuli ara rorongu, migira na tinoni mate ara maurivisutugua, ma na Turupatu Dou ara turupatuna vanigira na tinoni ara tau tamanina sa omea.

23 !Me dou sosongo baa vanigira igira ara tau tobaruka tana rongoqu inau!”

24 Mi kalina ara ka visu kaira na mane e molomaikaira a Ioane, ma Iesu e tuturiga na gini goko vaniaqira na toga tana rongona a Ioane me tsarivanigira, “?Egua, kalina igamu amu baa i konina a Ioane tana legai mangu, ma nagua amu amesia na reiana tana? ?Kesa ngatsu na ade e malelesia na guguri?”

25 ?Nagua amu sulungana baa na morosiana? ?Kesa ngatsu na mane e sagelia na polona dou? !Tagara! Igira na tinoni ara sagelia na polodou mara mauri tana magemage, tinoni vaga gira, tana valeqira moa na taovia e tugua kamu reigira.

26 ?Kamu tsarivaniau laka nagua amu sulungana baa na morosiana? ?Kesa na propete? Eo manana, minau au tsarivanigamu, igamu amu morosia kesa e loki tsapakae liusia baa na propete.

27 Rongona God e gini goko tana rongona nogo a Ioane kalina aia e tsaria tana Mamare Tabu, ‘Inau sauba kau molo baa niq mane adigoko, maia ke ida vanigo, me ke vangarau sautu vanigo.’

28 Eo, inau au tsarivanigamu na manana, laka a Ioane e loki tsapakae liusigira igira sui ara vasugira ida nogo. Maia moa na tetelona baa i laona na Verana God aia e loki liusia baa nomoa a Ioane.”

²⁹ Migira sui na tinoni, migira goto na mane aditakesi igira ara rongomia ia, igira nogo ara tabea na gokona God, mara lesovitabu nogo i konina a Ioane.

³⁰ Migira moa na Parisii ma na tarai na Ketsa ara sove tania na muriana na omea God e pede vanigira, mara sove na lesovitabu i konina a Ioane.

³¹ Me goko baba moa a Iesu me tsaria, “?Kalina eni nagua baa tangomana kau pada vanigira na tinoni ara sove tania na muriana na omea God e pede vanigira? ?Ara koegua vaga?”

³² Igira ara vaga saikesa moa na baka ara totu i lao tana vale na maketi, mara sisinagi. Mara vaiguvigi mara tsaria, ‘!Igami ami uviriga vanigamu, migamu amu sove na gavai! !Ami lingena vanigamu na linge na qiluqilu, mamu sove na tangitangi!’

³³ Eo, me vaga goto kalina e labamai a Ioane Batista, maia e naua na sese na vitoa me tau inu uaeni, migamu amu tsaria laka aia e tamani tidao.

³⁴ Mau mai goto inau na Dalena Tinoni, mau mutsa mau inu, migamu amu tsaria, ‘!Kamu reia baa ngana! !Aia e mutsa tauvatsa, me inu sosongo, me dulikolugira na mane aditakesi migira goto na tinoni e tangi seko na rongoqira!’

³⁵ Eo, e labavulagia na manana nina sasaga loki God i koniqira moa igira ara tabedoua na omea God e pede vanigira.”

A Iesu i Valena a Simon na Parisii

³⁶ Kesa na Parisii, a Simon na asana, aia e soaa a Iesu ke ba mutsa kolua i valena. Ma Iesu e sage i valena, me totu i lao me sanga mutsa.

³⁷ Mi tana vera ia e totu kesa na daki, maia tana maurina popono e totu tana sasi. Maia e rongomia laka a Iesu e mai mutsa i valena na Parisii, te e adimaia na bilo loki na ko sisigini dou,

³⁸ me ba me totu i lao murina a Iesu varangisia na tuana, me ngangai, ma na koo na matana e lesoviginia na tuana. Mi muri me mamatsaliginia na ivuna, me domia na tuana a Iesu, me qetu ba gotoa na ko sisigini tana tuana.

³⁹ Mi kalina aia na Parisii e morosi vaganana ia, me tsarisegenina, “!Ae, ti vaga na mane iani na propete manana, me sauba moa ke donaginia ase i na daki iani e pelea; me ke donaginigotoa laka aia e kesa na daki seko manana!”

⁴⁰ Ma Iesu e tsarivanja a Simon, “Igoe a Simon e kesa na goko kau tsarivanigo.”

Me tsaria a Simon, “Eo, Taovia, baa, ko tsarivaniau.”

⁴¹ Ma Iesu e tuturiga na goko me tsaria, “Ara ka ruka na mane ara ka kaoni qolo i konina kesa na tinoni. Kesa ka vidaqira e gini loaga tsege sangatu na qolo, ma na mane tavosi e gini loaga tsege sangavulu moa.

⁴² Mi kaira sui e utugana vanikaira na tuguvisu vaniana nina qolo ia. Maia e tuu me luvusile vanikaira sui moa ka loaqira. ?Vaga ia, migoe o pada laka ase i ka vidaqira na mane kaira sauba ke galuve lokia baa na tinoni ia?”

⁴³ Me gokovisu a Simon me tsaria, “Inau au pada laka aia nogoria na mane na tinoni ia e luvusi lee vania danga baa na loana.”

Ma Iesu e tsaria, “O tsarigadovia igoe.”

⁴⁴ Ma Iesu e pilo baa konina na daki, me goko vania a Simon me tsaria, “?Laka igoe o reia na daki iani? Inau au sagemai i valemu, migoe o tau sauvaniau na koo gana kau vuliginia na tuaqu, maia na daki iani e vuliginia na tuaqu na koo na matana, me mamatsaliginia na ivuna.

⁴⁵ Migoe o tau domiau kalina au labamai, maia e tau kuti na domiana na tuaqu tu kalina au labamai.

⁴⁶ Igoe o tau ninaginia na lovaqu na mona, maia e qetutsavua na tuaqu na ko sisigini.

⁴⁷ Minau au tsarivanigo, nina galuve loki e nauvaniau na daki iani, i tana nogo e sauvulagia laka ara tanusi sui nina sasi danga. Masei ti vaga ara nusi tsaurae lee vania, maia e tsaurae lee goto nina galuve.”

⁴⁸ Te e tuu a Iesu, me tsarivania na daki, “Nimu sasi ara tanusi sui nogo.”

⁴⁹ Migira ara sanga mutsa tana, ara papada segeni i tobaqira, “?Asei vaga iani, me dona goto ke nusiligigira na sasi?”

⁵⁰ Ma Iesu e tsarivania na daki, “Nimu tutuni e maurisigo nogo; ko vano tana rago.”

8

Ara Visana Goto na Daki Ara Tsarimurina a Iesu

¹ Kesa tagu i muri, ma Iesu e liu bamai tana vera loki mi tana vera tetelo, me turupatuna na Turupatu Dou tana rongona na Verana God. Migira na sangavulu gana duli ara dulikolua,

² mara sangatsari goto visana na daki igira nogo na daki a Iesu e maurisigira tania na tidao seko ma gaqira lobogu: Ko Maria, aia ara soaginigotoa ko Madalena, maia nogo na daki ara tu vitu na tidao seko a Iesu e tsialigitugira tania;

³ maia ko Joana na savana a Kusa, aia na mane tagao i valena a Herod; maia ko Susana, mara visana goto na daki tavosi; migira sui ara dona na gini aqo niqira qolo segeni tana maurisiaqira a Iesu migira gana duli.

Na Gokolia na Mane e Rasavaginia na Vatuna na Uiti (Mateo 13:1-9; Marko 4:1-9)

⁴ Ma na toga danga ara maimai moa i konina a Iesu, ara talu pipi nauna tana vera ma na vera; mi kalina igira ara saikolumai, ma Iesu e gini goko vanigira na gokolia vaga iani:

⁵ “E kesa na mane e vano na rasavaginiana na vatuna na uiti i laona nina uta. Mi kalina aia e rasavaginia, mara visana na vatuna ara puka lee tana sautu. Migira na tinoni ara tsogorigira, ma na manu ara ganigira.

⁶ “Mara visana na vatuna ara puka tana kao vatuvatuga. Mi kalina ara kutsu me tsaku ara makede lee, rongona e mamatsa na kao.

⁷ Mara visana na vatuna ara puka i laona na itai kokonaga, ma na konakona ara dato kolugira, mara poko kapusigira.

⁸ Mara visana na vatuna ara puka tana kao dou; mara dato mara vua, mara vungu dou sosongo, visana ara kesa sangatu na vatuna konina.”

Mi kalina a Iesu e goko sui vaga ia, maia e gudato me tsaria, “!Eo, kamu rorongou dou, ti vaga kamu tamanina na kulimui!”

Ara Laverongona Nina Gokolia a Iesu

(Mateo 13:10-17; Marko 4:10-12)

⁹ Migira gana duli a Iesu ara veisuaa nagua na rongona na gokolia vaga ia.

¹⁰ Ma Iesu e goko vanigira me tsaria, “Vanigamu segeni igamu au vuresi makalia na manana e totu popoi tana gokolia ara kalea na Verana God, rongona igamu kamu gini padagadovigira dou. Me vanigira na tinoni tavosi sui, inau au sasaniginigira moa tana gokolia, na rongona igira kara momoro, me utu kara reigadovia, ma kara rorong, me utu kara padagadovia, rongona igira ara tau gini boe na pukudouana niqū goko.

A Iesu e Nusirongona na Gokolia na Mane e Rasavaginia na Vatuna na Uiti

(Mateo 13:18-23; Marko 4:13-20)

¹¹ “Na rongona na gokolia ia e vaga iani: aia na vatuna e vaga moa ti na gokona God.

¹² Ma na vatuna ara puka liligina na sautu e kalegira igira ara rongomiragoa na gokona God, mi muri me laba na tidao seko me veoligia na gokona God i laona na tobaqira, rongona ti igira kara tau tutunina ma kara gini mauri.

¹³ Migira na vatuna ara puka tana kao vatuvatuga e kalegira igira ara rongomia na gokona God, mara gini magemage tsaku na adiana. Me tau moa lamuga kalavata i tobaqira. Ara tutunina kesa tagu tetelo moa, mi kalina e labamai na tabotabo mara pukaligi lee.

¹⁴ Migira na vatuna ara puka tana itai kokonaga e kalegira igira ara rongomiragoa na gokona God, me ngoligira moa na papadana na omea ni lao eni ma na kiliqolo danga ma na magemage lee tana maurigira, me gini sugutia na gokona God i tobaqira, me gini utugana kara dato dou.

¹⁵ Migira na vatuna ara puka tana kao dou e kalegira igira e dou me goto na tobaqira. Ara rongomidoua na gokona God, mara pukukakaia i tobaqira, mara berengiti tsau kalina ara moloa e danga na vuaqira.

Na Gokolia Tana Rongona na Laeti I Vavana na Popo

(Marko 4:21-25)

¹⁶ “Tagara ke kesa ke dona na tungiana na laeti, me ke tsavuginia na popo, se ke moloa i vavana na nige. Tagara, e molokaea nomoa i kelana na bela rongona ke gini mararasigira igira sui ara sagemai.

¹⁷ “Nagua sui moa ti kara molopoia, sauba kara laba malemale sa dani, ma nagua moa ti kara tsavupoia, sauba kara tsodoa, ma kara adilabatia i malena.

¹⁸ “Vaga ia, me ke reigamu kamu rorong dou; rongona ti vaga kesa ke tamanina nogo danga nina omea, me sauba kara pabovanigotoa. Me ti vaga kesa ke tau tamanina sa nina omea, me sauba kara adiligii sui tania, me tsau tana omea tetelo lee aia e tamanina.”

Na Tinana ma na Tasina Ara Ngaoa Laka Kara Reia a Iesu

(Mateo 12:46-50; Marko 3:31-35)

¹⁹ Na tinana migira na tasina a Iesu, ara tu laba mai i konina, mara tu tau tangomana kara tu ba varangisia, rongona na toga danga ara kapi i laona na vale.

20 Maia kesa e tsarivania a Iesu, "Na tinamu mi tugira na tasimu ara tu mai tuu i tano, mara tu ngaoa na reiamu."

21 Ma Iesu e tsarivanigira sui ara totu tana, "Na tinaqu, ma na tasiqu inau, igira nogoria ara rongomia na gokona God, mara muria."

*E Goko a Iesu me Beata na Tasi
(Mateo 8:23-27; Marko 4:35-41)*

22 Me kesa dani, ma Iesu e tsarivanigira gana duli, "Ida ma ka savu baa i tabana na reku." Mara sage tana uaqa mara vano.

23 Mi kalina ara vovotu, ma Iesu e tsaro me maturu rago. Me tavongani laba na guguri loki i mao, me gado kakai tana reku, ma na tasi e tuturiga na sage tana uaqa, mara ngari luvu.

24 Migira gana duli ara galisia a Iesu mara tsarivania, "!Taovia, Taovia! !Sauba ka tu mate tugita!"

Ma Iesu e tuu, me goko vania na guguri ma na tasi, me puka na guguri, me beata mate na tasi.

25 Maia e tsarivanigira gana duli, "?Iava nimui tutuni igamu?"

Migira gana duli ara ganataa mara matagu, mara vaigokovigi segeniqira mara tsaria, "?Asei mane sagata ngana? !Aia e goko vanikaira na guguri ma na tasi, mara ka rongomi mangana!"

*A Iesu e Maurisia Kesa na Mane E Totuvia na Tidao
(Mateo 8:28-34; Marko 5:1-20)*

26 A Iesu migira gana duli ara votu, mara savu baa tana niqira butona na vera na Gadara, gana ngongo votu i Galilii.

27 Mi kalina a Iesu e tsipu i one, me mai laba i konina kesa na mane ni tana e totuvia na tidao. E oka nogo na mane iani e tau pipisi, me tau dona na totu i vera, me totu pipi kalina moa tana nauna i tana ara totu na vatuluma gana na qilu tinoni mate.

28 Mi kalina aia e reia a Iesu, me guloki me taoporuporu i matana, me gudato me tsaria, "!A Iesu igoe nogo na Dalena God i gotu vasau! ? Nagua o ngaoa ko nauvaniau? !Au nongigo kakai, ko laka na kedeaqu lee!"

29 Aia e gini tsarivaganana ia, rongona a Iesu e ketsalinogoa na tidao seko ke vanoligi tania na mane ia. Danga nogo kalina na tidao seko e turuvia na mane ia, me atsa moa ti vaga kara soriginia na itai tapala na limana ma na tuana ma kara totupitua, maia e kutigira na itai tapala, ma na tidao seko e tabarusia me gini vano tana legai mangu.

30 Ma Iesu e veisuaa na mane, "?Asei na asamu?"

Ma na mane e tsaria, "Alaala na asaqu." Aia e gini tsarivaganana ia, rongona ara danga na tidao seko ara sage i laona.

31 Migira na tidao ara nongia a Iesu ke laka tsiatsunagira tana qou loki.*

32 Me kesa na alaala loki na boo ara totu varangi, mara mutsamutsa tana vungavunga. Migira na tidao seko ara nongia a Iesu ti ke tami ma kara sage i laoqira na boo. Ma Iesu e tamivanigira.

33 Te ara rutsuligi tania na mane ia, mara ba sage i laoqira na boo. Ma na alaala popono na boo ara tabulosi mara viri tsogo katsaratsuna, mara tsoku tana reku, mara lulumi sui.

* **8:31 8:31** "qou loki" Na tinoni ni sau ara pada laka igira na tidao seko ara totu sosori kesa tana qou loki i lao vasau pitua na dani na Pede Loki.

³⁴ Mi kalina igira na mane ara reitutugugira na boo ara reia na omea e laba vaga ia, ara ulo baa mara rasavagini bamaia na turupatuna tana verabau ia, me pipi tana vera taligu goto.

³⁵ Migira na tinoni ni tana ara ba reia na omea e laba. Mi kalina ara laba i konina a Iesu, mara reia laka aia na mane igira na tidao ara rutsuligi tania, e tototu kolunogoa a Iesu. E sagelia na polona, me doutugua na sasagana, migira sui ara gini matagu.

³⁶ Migira ara sanga na reiana na omea vaga ia, ara turupatuna vanigira laka e koegua na mane ia te e douvisutugua.

³⁷ Maia nogoria te igira sui lakalaka na tinoni tana butona na vera ia ara gini matagu mate, mara nongia a Iesu ke vanoligi tanigira. Ma Iesu e sagevisutugua tana uaq̄a me molelegira.

³⁸ Mi kalina a Iesu e aligiri na vavano, maia na mane na tidao seko ara rutsuligi tania e mai me nongia me tsaria, "Ko tamivaniau ma kau murigo."

Ma Iesu e raia ke vano, me tsarivania,

³⁹ "Ko visu i veramu, mo ko turupatuna bamai na omea God e nauvanigo."

Maia na mane e vano me gini turupatuna bamai pipi nauna tana vera loki ia, na omea vaga a Iesu e nauvania.

A Iesu e Maurisia na Dalena A Jairus Me Kesa na Daki e Pelea Moa na Polona

(Mateo 9:18-26; Marko 5:21-43)

⁴⁰ Mi kalina a Iesu e visumaitugua talu i tabana na reku, migira na tinoni danga ara mai valalea, rongona igira sui ara totupitunogoa i tana.

⁴¹ Mi tana e labamai goto kesa na mane, a Jairus na asana, maia na tagao tana lotu tana vera ia. Me mai me taotsuporu i matana a Iesu, me nongia ke baa i valena,

⁴² rongona aia e tamanina kesa moa na dalena daki, e sangavulu ruka moa na ngalitupana me varangi ke mate.

Mi kalina a Iesu e vavano moa i sautu, migira na toga ara kovia tabana mi tabana.

⁴³ Mi laoqira na toga tana, e totu kesa na daki e vasugabu e sangavulu ruka nogo na ngalitupa; maia e tsonigira sui nogo nina q̄olo vanigira danga na mane tatali, me tau tangomana kesa ke talimaurisia.

⁴⁴ Maia e tsarimai i murina a Iesu, me pelea na isuisuna polona. Mi kalina tsotsodo aia e pelea na polona, ma na vasugabu e nanga lee tania.

⁴⁵ Ma Iesu e veisuaa, "ʔasei e peleau?"

Migira sui ara tiatagaraa, ma Petero e tsarivania, "ʔ!Lao Taovia, ma na tinoni danga ara polipoligo mara bingigo!"

⁴⁶ Ma Iesu e tsaria, "Tagara. Ke kesa nomoa e peleau, rongona au vatsangi gadovia na susuligaqu e baa i konina."

⁴⁷ Ma na daki ia e reigadovia laka ara tsodovulaginogoa nagua e naua, maia segenina e mai, me gariri me tsunatuturu i matana a Iesu. Mi tana, i mataqira na toga sui, na daki ia e tsarivania a Iesu na rongona gua ti aia e peleginia na polona, me laka aia e gini dou saviliu nogo.

⁴⁸ Ma Iesu e tsarivania, "Dalequ igoe, nimu tutuni nogo e maurisigo. Ko baa tana rago."

49 Me gogoko moa a Iesu, me labaimai goto kesa na mane e adigokomai talu i valena a Jairus me tsarivania, “!A Jairus igoe! E matepitsu nogo na dalemu, na manigua goto na bulesiana baba moa na Taovia.”

50 Ma Iesu e rongomia nagua e tsaria na mane ia, me tsarivania a Jairus, “Ko laka na matagu; ko tutunina moa, ma na dalemu daki sauba ke gini mauri.”

51 Mi kalina ara tsau i valena a Jairus, ma Iesu e tau tamivanigira na tinoni kara sage kolua i laona, tugira moa a Petero, ma Ioane, ma Iakobo, mi kaira goto na tinana ma na tamana na baka.

52 Ma na tinoni sui ara ngangai, mara viri tangitangi rongona na baka e mate nogo. Ma Iesu e tsarivanigira, “Kamu laka na ngangai. !E tau mate na baka, e matura lee moa!”

53 Migira sui tana ara gilugana a Iesu, rongona ara donamaka laka na baka ia e matepitsu nogo.

54 Ma Iesu e tangolia na limana na baka, me gokodato me tsaria, “! Dalequ, ko tuu!”

55 Me visutugua na mamagona na baka me mauri, me tu galigali, ma Iesu e ketsaligira kara palaa me ke mutsa gana.

56 Kaira na tamana ma na tinana ara ka novo loki, ma Iesu e tongo vanikaira kara ka laka na tsarivaniana ke kesa na omea e laba.

9

A Iesu e Molovanogira Na Sangavulu Ruka (Mateo 10:5-15; Marko 6:7-13)

1 Ma Iesu e soasaigira na sangavulu ruka gana duli, me sauvanigira na susuligana ma na tangomana gana na tsialigiaqira na tidao seko sui, ma na maurisiaqira na tinoni lobogu.

2 Mi muri, maia e mologira kara vano, ma kara gini turupatu tana rongona na Verana God, ma kara maurisigira na tinoni lobogu.

3 Ma Iesu e tsarivanigira, “Kamu laka na adiana sa nimui omea gana i sautu: na itoro, se na lapa, se na mutsa, se na qolo, laka goto na adiana na polo na oli.

4 Tana nauna tana kara soalakagamu dou, tana vale vaga ia kamu totu, poi tsau kalina kamu vanoligi tania na vera ia.

5 Mi tana nauna tana kara tau soalakagamu dou, kamu mololea na vera vaga ia, ma kamu tsapuligigotoa na kaona na vera ia tania na perana tuamui, ngiti papadana na parovata vanigira.”

6 Migira gana duli ara aligiri, mara vano, mara liu pipi tana vera, mara turupatuna na Turupatu Dou, mara maurisigira na tinoni lobogu pipi nauna tana ara liu.

E Ponopala Tobana a Herod (Mateo 14:1-12; Marko 6:14-29)

7 Tana tagu nogo ia, a Herod e tagaovera tana Galilii. Mi kalina aia e rongomia laka e laba na omea vaga gira, maia e gini ponopala tobana, rongona visana tinoni ara tsaria laka a Ioane Batista e maurivisutugua.

8 Mara visana tavosi ara tsaria laka e labamai a Elija na propete. Mara visana goto ara tsaria laka e kesa vidaqira na propete ni sau e maurivisutugua.

⁹ Ma Herod e tsaria, “?Asei mane vaga goto ia ara gini goko ni? Ma Ioane, inau au kutinogoa na lovana.” Ma Herod e tsonilalavena a Iesu, me ngaoa ke reilakana.

A Iesu e Palagira Tsege na Toga Na Tinoni
(Mateo 14:13-21; Marko 6:30-44; Ioane 6:1-14)

¹⁰ Mara laba visumaitugua gana duli a Iesu, mara tatamanga vania na rongoqira na omea sui ara naua. Ma Iesu e adigira, me dulikoluvanogira kesa tana vera, i Betsaida na asana.

¹¹ Mi kalina na toga ara rongomia laka a Iesu e vano tana, migira goto ara tsarimurina. Maia e gokodou vanigira, me turupatuna vanigira na rongona na Verana God, me maurisigira igira e gadovigira na lobogu.

¹² Mi kalina e varangi nogo ke suu na aso, mara mai na sangavulu ruka, mara tsarivanja a Iesu, “Taovia, e dou ti ko raigira na tinoni girani, ma kara baa visana tana vera tabana, kara gini lave gaqira mutsa ma na nauna tana kara matura, rongona ieni na nauna mangu lee.”

¹³ Ma Iesu e tsarivanigira, “Igamu segeni nogo kamu sauvanigira na mutsa kara gania.” Mara tsaria, “Igami ami tamanina e tsege lelee na brede me ruka moa na tsetse. ?Megua, laka o ngaoa kami vano voli mutsa goto na mani palaaqira na toga popono girani?”

¹⁴ Migira sui ara totu tana ara gana ngongo tsege na toga na tinoni. Ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “Kamu ketsaligira na tinoni kara totupuka i lao, ma kara tsege sangavulu tinoni pipi kesa tana tototu.”

¹⁵ Migira ara nauvaganana ia, ma na tinoni sui ara totupuka i lao.

¹⁶ Ma Iesu e tangolitugira tsege na brede me ruka na tsetse, me morodato i gotu, me soadoua God. Mi muri, maia e ngitigira, me tusuvanigira gana duli kara tuvari vanigira na toga.

¹⁷ Migira sui na toga ara mutsa mara masu dou sui. Mi kalina ara mutsa sui, migira gana duli a Iesu ara tsako kolugira na tsarana na mutsa, mara dangaliginigira sangavulu ruka na kei.

A Petero e Tsarivulagia Laka Asei A Iesu
(Mateo 16:13-19; Marko 8:27-29)

¹⁸ Kesa dani kalina a Iesu e nongiinongi segenina, migira gana duli ara mai i konina. Ma Iesu e veisuagira me tsaria, “?Egua, igira na toga ara pada laka ase inau?”

¹⁹ Mara tsaria, “Visana ara tsaria laka igoe a Ioane Batista. Visana ara tsaria laka igoe a Elia, migira goto visana ara tsaria laka e kesa vidaqira na propete ni sau vasau nogo e maurivisutugua.”

²⁰ Maia e veisuagira goto, “?Migaimu, egua? ?Amu pada laka ase inau?”

Ma Petero e tsaria, “Igoe nogo nina Mesia God.”

A Iesu e Katevulagia Nina Rota Ma na Mateana
(Mateo 16:20-28; Marko 8:30-9:1)

²¹ Ma Iesu e parovatavigira kakai kara laka na tsarivaniana ke kesa.

²² Me tsarigotoa vanigira, “Inau na Dalena Tinoni, niqo ago nomoa kau rota loki, ma kara sove taniau igira na tinoni loki ma na taovia na lotu, migira goto na tarai na Ketsa. Me sauba kara matesiau, mi murina tolu na bongi, minau sauba kau maurivisutugua tania na mate.”

²³ Ma Iesu e pilo baa koniqira na tinoni toga ara totu tana, me tsarivanigira, “Ti vaga ke kesa ke ngaoa na tsarimuriqu inau, ma nina aqo ke pea segenina, me ke kalagaia nina gai ulutaligu pipi dani, me ke tsarimai i muriqu.

²⁴ Na rongona ase i moa ti ke padaloki sosongolia na maurina segeni, me sauba aia ke nangalilea. Masei moa ti vaga ke bisaa na maurina segeni tana rongoqu inau, aia sauba ke maurisia.

²⁵ ?Eo, ma nagua sauba ke pelua kesa tinoni ti ke ngaoa ke managana me ke tamanina na barangengo popono, me ke nangalilea na maurina segeni ma kara tsoniligia i taba?

²⁶ “Ti vaga kesa tinoni ke gini vangamaa tana rongoqu inau ma niqu sasani, me sauba inau na Dalena Tinoni kau vangamaa tanigotoa aia kalina kau labamai tana mararaq, mi tana mararana goto na Tamaqu kolugira na angelo tabu.

²⁷ Inau au katemakali vanigamu laka ara totu visana ieni kalina ia, me sauba kara tau vati mate moa igira, poi kara sanga na reiana na Verana God.”

*E Oli na Rereina a Iesu
(Mateo 17:1-8; Marko 9:2-8)*

²⁸ Putsi alu na dani murina a Iesu e goko vaga ia, maia e aditugira a Petero, ma Ioane, ma Iakobo kolua, mara tu vano na nonginongi kesa tana vungavunga.

²⁹ Mi kalina e nonginongi a Iesu, me tavongani oli na rereina, me sere maka na polona.

³⁰ Mara ka tavongani laba i konina ruka na mane, mara ka goko kolua. Kaira nogo a Moses ma Elija

³¹ ara ka laba tana marara ni gotu, mara ka gogoko kolua a Iesu tana rongona na mate sauba ke gadovia aia i Jerusalem, ti ke gini manatovu na omea sui God e vangarau idanogoa vania.

³² Ma Petero mi kaira gana duli ara tu maturu mate. Mi kalina ara tu mamata tugua, mara tu reia na mararana a Iesu, mi kaira ruka na mane ara ka totupala kolua.

³³ Mi kalina kaira a Moses ma Elija ara ka mololea a Iesu, ma Petero e tsarivania, “!Taovia, e dou sosongo rago na totu ieni! Sauba kami tu logoa ke tolu na valepolo, ke kesa vanigo igoe, me ke kesa vania a Moses, me ke kesa vania a Elija.” Ma Petero e tau goto donaginia nagua e gini goko rongona.

³⁴ Me gogoko moa a Petero, me tavongani laba kesa na parako, me ungasitugira. Mara tu matagu mate tugira gana duli kalina na ungana na parako e tsavutugira.

³⁵ Me tangi kesa na goko i laona na parako me tsaria, “!Iani na Dalequ, aia au vilinogoa, kamu rongomi mangana!”

³⁶ Mi kalina e tangi sui na goko ia, ma Iesu segenina moa e totu tana. Mara tu gini mui dodo moa tugira gana duli, mara tu tau gini mavi na gogogini vaniana ke kesa na omea ara tu reia.

*A Iesu e Maurisia Kesa na Baka Mane E Totuvia na Tidao Seko
(Mateo 17:14-18; Marko 9:14-27)*

³⁷ Mi tana dani ngana, ma Iesu mi tugira tolu gana duli ara tu tsuna laba i lao talu tana vungavunga, migira na toga danga ara mai vaitsodogi kolua a Iesu.

³⁸ Me kesa na mane i laoqira na toga e gudato me tsaria, “!Taovia! !Au nongigo ko morosia baa na dalequ, aia e kesa lele moa na dalequ mane au tamanina!

³⁹ !Ma na tidao seko e totuvia me tavongani guloki, me tsuna e labusagi tana kao, me gagariri, me tsotso na bubuena; me tau kuti na rotasiana vaga ia, me tau dona ke mololetsakua!

⁴⁰ Au ngasugira nogo gamu duli igoe laka kara tsialigia na tidao seko tania, migira ara tau goto tangomana.”

⁴¹ Ma Iesu e goko vanigira na toga me tsaria, “!Tinoni vanga vo tutuni igamu, me tabaru sosongo nimui sasaga! ?Ke oka koegua sagata kau totu i konimui, ma kau berengiti kolugamu?”

Me pilo baa i konina na tamana na baka me tsarivania, “Ko adimaia ieni na dalemu.”

⁴² Mi kalina e maimai moa na baka mane ia, ma na tidao seko e pisatsunaa i lao, me gagariri. Ma Iesu e ketsaliligia na tidao seko, me maurisia na baka mane, me sauvisua vania na tamana.

⁴³ Migira sui na tinoni ara gini novo na reiana na susuligana loki God.

*A Iesu e Gini Goko Tugua Tana Rongona na Mateana
(Mateo 17:22-23; Marko 9:30-32)*

Migira na toga ara ganataa moa pipi na omea e aqosigira a Iesu, maia e tuu me goko vanigira segeni gana duli me tsaria,

⁴⁴ “Kamu pukukakaia i tobamui na omea inau sauba kau tsarivanigamu kalina ia. Inau na Dalena Tinoni, sauba kara sauligiau tana limaqira na tinoni seko.”

⁴⁵ Migira gana duli ara tau moa padagadovia na rongona nina goko a Iesu. E popoi vanigira moa te ara tau padagadovia, migira sui ara gini matagu na veisuana a Iesu nagua na rongona na goko vaga ia.

*Laka Asei e Tsapakae Liuliu Baa Tana Verana God
(Mateo 18:1-5; Marko 9:33-37)*

⁴⁶ Me kesa na vaiganigi e labadato i laoqira gana duli a Iesu, rongona laka ase i vidaqira e tsapakae liuliu baa.

⁴⁷ Ma Iesu e dona nagua vaga ara padaa, te e adia kesa na baka tetelo me turuvaginia i ligisana,

⁴⁸ me tsarivanigira, “Asei ti ke soalakadoua na baka tetelo vaga iani tana asaqu inau, aia e soalakadouau inau; masei ti ke soalakadouau inau, maia e soalakadougotoa aia e molomaiaiu inau. Na rongona aia e tetelo baa i laomui igamu, aia nogoria e tsapakae liuliu baa.”

*Asei Ti Ke Tau Tukapusigamu Aia Nogo e Sangapata Kolugamu
(Marko 9:38-40)*

⁴⁹ A Ioane e gokodato me tsaria, “Taovia, igami ami morosia kesa na mane e tsialigi tidao tana asamu igoe, mami tongo vania rongona aia e tau sanga totu i laona nida saikolu igita.”

⁵⁰ Ma Iesu e tsarivania, me vanigira goto gana duli tavosi, “Kamu laka goto na tongo vaniana, rongona ase i ke tau tukapusigamu aia nogo e sangapata kolugamu.”

Kesa Tana Vera ni Samaria Ara Sove Tania a Iesu

⁵¹ Ma Iesu e dona laka e varangi mai nogo na dani tana aia ke dato i baragata, te aia e pada sosongolia laka ke vano nomoa i Jerusalem.

⁵² Te aia e tuu me molovanogira talu visana kara idavano. Migira ara baa, mara balaba kesa tana vera ni Samaria, mi tana laka kara vangarau manogati vania pipi na omea.

⁵³ Migira na tinoni ni tana ara sove tania a Iesu rongona ara dona nogo laka aia e sulungana na baa i Jerusalem.

⁵⁴ Mi kalina kaira a Iakobo ma Ioane ara ka reia na omea vaga ia, mara ka tsaria, “?Taovia, laka igoe o ngaoa kami ka soatsunamaia na lake ke talu i gotu, ma ke iruvi sekoligira igira, vaga e naua a Elija i sau?”

⁵⁵ Ma Iesu e pilo baa ka koniqira, me tosasaga vanikaira me tsaria, “E koegua ka nimui sasaga kagamu te amu ka goko vaga ia; minau na Dalena Tinoni, au tau sulungana mai laka kau sekolia na mauriqira na tinoni; au gini mai na rongona moa kau vagamaurisigira.”*

⁵⁶ Ma Iesu migira gana duli ara vano kesa tana vera tavosi.

*Tolu na Mane Ara Tu Nongia a Iesu Laka Kara Tu Tsarimurina
(Mateo 8:19-22)*

⁵⁷ Ara vano baba moa i sautu igira, me mai kesa na mane me tsarivania a Iesu, “Taovia, sauba inau kau murigo iava moa tana igoe ko vano.”

⁵⁸ Ma Iesu e tsarivania moa, “Migira na pai atsi mara tamanina na kovakova na gai tana kara tsaro. Migira na manu ara tamanina na binuqira. Minau na Dalena Tinoni, mau tau tamanina sa nauna dou tana kau tsaro ma kau mango rago.”

⁵⁹ Ma Iesu e goko vanigotoa kesa na mane tavosi, me tsaria, “Migoe ko tsarimuriqiu.”

Maia e nongia a Iesu, “Taovia, ko tamivaniau ma kau visu i veraqu, ma kau qilutalua na tamaqu.”

⁶⁰ Ma Iesu e tsarivania, “Ko molovanigira nogo igira ara mate kara qilu segeniqira niqira mate. Migoe moa ko baa, mo ko sanga na gini turupatuna na rongona na Verana God.”

⁶¹ Me mai kesa goto na mane me tsaria, “Inau kau tsarimurimu Taovia; mo ko tamivaniau kau vano, ma kau ba vailivugira talu igira i valequ.”

⁶² Ma Iesu e tsarivania, “Ti vaga kesa ke tuturiga nogo na pilokao, me ke tau kuti na morovisu, tinoni vaga ia e tau saikesa ulagana ke aqo vangana na Verana God.”

10

A Iesu e Molovanogira Ara Vitu Sangavulu Ruka Gana Duli

¹ Mi murina ia, ma Iesu e viligira vitu sangavulu ruka na mane tavosi, me molovanogira kara duli ruka babaa, ma kara idavano vania, ma kara liu pipi tana verabau, me pipi tana nauna sui tana aia segenina sauba ke liu baa.

² Maia e tsarivanigira, “E raranga nogo na uta loki, mara tsaurae lee na tinoni aqo gana na tsuriviana. Kamu nongia na tamanina na uta ke molovanogira na tinoni aqo kara ba tsurivia nina uta, me kara angunikolugira i vale na lakana.

* **9:55 9:55** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na tsaqina goko “me tsaria: E koegua vagamaurisigira.”

³ !Kamu baa! Inau au molovanogamu mala vaga na dalena sipi i laoqira na pai atsi veveigaa.

⁴ Kamu laka na adiana gamui todo na qolo, se gamui lapa, se gamui porotua; kamu laka goto na goko vaniana sa tinoni ti kamu tsodoa i sautu.

⁵ "Ti kalina kamu tuu na sage i laona kesa na vale, kamu ida talu kamu tsaria, 'Na rago ke totu tana vale iani.'

⁶ Me ti vaga ke totu tana kesa na mane e rago nogo tobana, me sauba goto nimui goko na rago ke baa me ke totu i konina; me ti vaga ke tagara, ma nimui goko na rago sauba ke kidivisu lee tugua i konimui.

⁷ Kamu totu kalavata tana vale vaga ia, ma nagua sui moa kara gini vangalaka vanigamu kamu gania ma kamu inuvia, rongona na tinoni aqo e ulagana kara sauvania na matena nina aqo. Kamu laka goto na oli vale bamai.

⁸ "Ti kalina kamu sage i laona kesa na verabau, ma kara soalakagamu dou na tinoni ni tana, kamu ganiragoa nagua kara sauvanigamu,

⁹ kamu maurisigira na tinoni lobogu tana vera ia, ma kamu tsarivanigira, 'Na Verana God e mai varangisigamu nogo.'

¹⁰ "Me ti vaga igamu kamu laba kesa tana verabau, migira na tinoni ni tana kara tau soalakagamudou, kamu liu tana sautuna na vera ia, ma kamu tsaria,

¹¹ 'Ami tiduvaligia na kaona na veramui e bulu tana perana tuamami, aia ngiti papadana na parovata vanigamu. !Ma kamu donadou nomoa, laka na Verana God e mai varangisigamu nogo!'

¹² Au tsarimakali vanigamu laka tana Dani na Pede, sauba God ke galuvegira dodo baa na Sodom, liusia na vera vaga ia i tana ara sove na rongomiana nimui goko.

*Sauba Ke Seko Vanigira na Vera Tana Ara Tau Tutunina a Iesu
(Mateo 11:20-24)*

¹³ "!"Sauba ke seko sosongo rago vanigamu nomoa igamu na Korasin! !Sauba ke seko sosongo rago vanigamu goto igamu na Betsaida! ! Rongona ti vaga igira na valatsatsa ara laba nogo i laona na veramui igamu, kara laba vaga goto i sau i Tire mi Sidon, me sauba ke oka nogo igira na tinoni ni tana kara totupuka i lao, ma kara sagelia na polo baubau, ma kara gini uliuli na tora, na mani sauvulagiana laka ara pilotoba tanigira nogo niqira sasi!

¹⁴ Eo, mi tana Dani na Pede, sauba God ke galuvegira dodo baa na Tire ma na Sidon liusigamu igamu na Korasin ma na Betsaida.

¹⁵ !Me vaga goto vanigamu igamu na tinoni ni Kapernaum! ?Amu kilia ngatsu laka kamu tsapakae liusigira na vera tavosi sui? !Migamu, sauba God ke tsonitsunagamu tana vera na rota saviliu!"

¹⁶ Mi muri, ma Iesu e tsarivanigira gana duli, "Asei moa ti ke rongomigamu igamu, aia e rongomiau goto inau, masei ti ke sove tanigamu igamu, maia e sove taniau goto inau, masei ti ke sove taniau inau, maia e sove tanigotoa aia e molomaiau inau."

Ara Visumai Igira na Vitu Sangavulu Ruka Gana Duli a Iesu

¹⁷ Ara visumai igira na vitu sangavulu ruka na mane, mara magemage loki. Mara tsarivania a Iesu, "!"Taovia, migira goto na tidao seko ara rongomigami igami kalina ami tsialigigira tana asamu igoe!"

18 Ma Iesu e tsarivanigira, “Eo, inau au reia Satan e pukatsuna vaga kalina e kirapi na angaanga.

19 !Kamu rorongono dou! Au tusuvanigamu nogo na susuliga gana kamu gini tangomana na tsogoriaqira na muata ma na liva, me pipi sui gana susuliga gamui gala na tidao seko, me sauba e utu ke sekoligamu sa omea seko.

20 Migamu, ma kamu laka na gini mage moa tana rongona igira na tidao seko ara rongomigamu; kamu gini mage putsikae baa tana rongona God e maretsunagira nogo na asamui i baragata.”

*A Iesu e Mage me Soadoua na Tamana
(Mateo 11:25-27; 13:16-17)*

21 Mi tana tagu ia, ma na Tarunga Tabu e dangaliginia na tobana a Iesu na magemage, maia e tsaria, “!Mama, igoe nogo na Taovia ni gotu mi lao! Inau au soadougo rongona igoe nogo o tusuvulagi vanigira na tinoni ara tau liu tana sasani, na omea igoe o molopoia vanigira na tinoni ara liu tana sasani mara sasaga loki. Eo Tamaqu, igoe segenimu nogo o pedea ke vaga, me gini dou i matamu.”

22 Mi muri, ma Iesu e goko vanigira na toga, me tsaria, “Eo, na Tamaqu e tusuvaniau nogo pipi na omea sui lakalaka. Me tagara ke kesa ke donaginia laka ase i manana aia na Dalena God. Aia segenina moa God Tamana aia e donaginia. Me tagara ke kesa ke donaginia na Tamana. Aia segenina moa na Dalena aia e donaginia, kolugira goto igira aia na Dalena e viligira kara sanga na donaginia.”

23 Ma Iesu e pilo baa koniqira gana duli me tsarivanigira segeni, “! Eo, e dou baa vanigamu igamu amu reigira na omea amu morosigira kalina ia!

24 Inau au tsarivanigamu laka ara danga nogo na propete ma na taovia tsapakae e silovigira na reiaqira na omea vaga igamu amu reigira kalina ia, mara tau tangomana na reiaqira, ma na rongomiaqira na omea igamu amu rongomigira, migira ara tau tangomana na rongomiaqira.”

Na Gokolia Tana Rongona Kesa Na Mane Galuve ni Samaria

25 Kesa na tarai na Ketsa e mai laka ke tovoa na tubulaginia a Iesu. Te e tuu me veisuaa a Iesu, “?Taovia, nagua kau naua ti kau tamaniginia na mauri saliu?”

26 Ma Iesu e tuguvisua nina goko me tsaria, “?Ma nagua ara marea tana Mamare Tabu? ?Nagua o tsokoa tana?”

27 Ma na mane e tsaria, “Ko galuvea na Taovia nimu God tana tobamu popono, mi tana tidaomu popono, mi tana susuligamu popono, mi tana papadamu sui, mo ko galuvegira na kulamu vaga igoe o galuve segenimu.”

28 Ma Iesu e tsarivania, “!Igoe o tsarigadovia! Ko nauvaganana ia, me sauba ko mauri saliu.”

29 Maia na tarai na Ketsa e ngaoa moa ke tuliusia a Iesu, te e veisuaa goto, “?Masei vaga igira na kulaqu?”

30 Mi tana, ma Iesu e tsarivania na gokolia iani, “E kesa na mane e talu i Jerusalem me vano kalea i Jeriko. Mi tana sautu, igira na tukatso ara tangolia mara labua, mara laugira na polona me pipi nina omea sui, mara mololea e tsaro varangi mate.

³¹ Me labamai tana sautu ia kesa na mane tabu; mi kalina e reia na mane e boka, maia e liuligi tania.

³² Me liumai goto i tana kesa na Levite, me ba konina na mane, me reia, me liuligi tanigotoa.

³³ “Mi muri, me liumai i tana kesa na mane ni Samaria, maia e reia na mane e tsaro boka tana me galuve sosongolia i tobana.

³⁴ Me ba saviliu i konina, me ninaginia na mona, me getua na uaeni tana bokana me veqogira; mi muri, me molokaea na mane i gotuna nina asi, me adivanoa kesa tana lumaqira na tinoni labana, mi tana e totu kolua me aragoa.

³⁵ Mi tana dani ngana, maia e adia ruka na qolo me sauvania na tamanina na luma me tsarivania, ‘Ko reitutugua na mane iani, mi kalina kau visumaitugua ieni, minau sauba kau tuguvisu vanigo na matena nimu omea sui igoe o galueginia.’ ”

³⁶ Mi tana, ma Iesu e veisuaa na tarai na Ketsa, “?Tana nimu papada igoe nagua o pada, laka ase i tu vidaqira tolu na mane tugirani, e vaga na kulana dou aia na mane ara bokalia na tukatso?”

³⁷ Ma na tarai na Ketsa e tsaria, “Aia nogo e galueva na mane ia.” Ma Iesu e tsarivania, “Ko baa igoe, mo ko nauvaganana goto ia.”

A Iesu e Tsigovikaira Ko Marta Ma Ko Maria

³⁸ Ma Iesu migira gana duli ara vano baba moa i sautu, mara balaba kesa tana vera. Me kesa na daki tana vera ia, ko Marta na asana, e soaa a Iesu ke baa i valena.

³⁹ Me totu goto tana kesa na tasina ko Marta, ko Maria na asana, maia e totu i lao i tuana na Taovia, me rongomi vatavia nina sasani.

⁴⁰ Maia ko Marta e ngolia moa pipi na aqo sui, te e tuu me tsarivania a Iesu, “?Taovia, laka o tau gini boe igoe na tasiq e molovaniau inau na aqo sui? !E dou ko ketsalia ke mai me ke sangaaui!”

⁴¹ Ma na Taovia e tsarivania, “!Marta, Marta! Igoe o gini boe, mo padailokiigira sosongo danga na omea.

⁴² Me kesa moa na omea e dou ke ida talu. Ko Maria aia e vilia na omea e dou baa, ma na omea iani e utu ke kesa ke adiligi tania.”

11

A Iesu e Sasanigira na Nonginongi

(Mateo 6:9-13; 7:7-11)

¹ Kesa dani ma Iesu e nonginongi kesa tana nauna. Mi kalina aia e nonginongi sui, me kesa vidaqira gana duli e mai me tsarivania, “Taovia, ko sasanigami na nonginongi, vaga a Ioane aia e sasanigira nogo gana duli.”

² Ma Iesu e tsarivanigira, “Kalina ti kamu tuu na nonginongi, ma kamu goko vaga iani:

‘Tamamami i gotu

ke tabu na asamu;

ko mai ko tamanigami sui,

³ ko vanigami na mutsa na pipi na dani.

⁴ Mo ko padalea na omea seko ami nauvanigo,

vaga igami ami padalea na omea seko ara nauvanigami na tinoni tavosi

mo ko laka na mololegami vania na tabotabo.’ ”

⁵ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira, “Ti vaga ke kesa vidamui ke ba laba i valena kesa na kulana tana levugata, me ke tsarivanja, ‘!Kulaqu, ko tamivaniau kau kaoni ke tolu na breði,

⁶ rongona e kesa na kulaqu e vano na vinano, me vasini moa e mai laba i valequ, mau tau tamanina sa mutsa kau palaginia!’

⁷ Me ti vaga aia na kulana e totu i laona na vale, ke gokotsuna vania me ke tsaria, ‘!Ko laka na bulesiaqu! Au ravenogoa na bani, migira na dalequ minau ami tu tsaro sui nogo i nige. Me utu goto kau tuu ma kau sauvanigo sa omea.’

⁸ ?Me ti ke vaga ia, me sauba kegua? Inau au tsarivanigamu, e atsa moa ti aia ke sove na tuu, ma na ba tusuvania na kulana na breði rongona aia e galuvea na kulana, me sauba moa ke tuu, me ke tusuvania pipi na omea aia e kilia, rongona e qisi na rongomiana na kulana e tau vangamaa na totu matengana na nono.

⁹ “Me vaga ia, minau au tsariivaniigamu: Kamu nongia, me sauba kamu adia; kamu lalavea, me sauba kamu reivulagia;

¹⁰ rongona pipi sei ti ke nongia sauba ke adia, masei moa ti ke lalavea sauba ke reivulagia, ma na bani sauba kara sangavi vania aseï moa ti ke kidikidi.

¹¹ “?Laka ke kesa i laomui igamu na tamaga, ke tusuvania na dalena kesa na muata ti vaga aia na dalena ke nongia na tsetse?

¹² ?Se ke sauvania na liva kalina aia ke nongia na toluna?

¹³ ?Ti vaga igamu na tinoni seko, mamu dona rago na tusuana na omea dou vanigira na dalemui, megua, laka na Tamamui i gotu ke tau saua na Tarunga Tabu vanigira igira ara nongia i konina?”

Visana Tinoni Ara Tsaria Laka a Iesu E Gini Aqo na Susuligana Beelsebul

(Mateo 12:22-30; Marko 3:20-27)

¹⁴ A Iesu e tsialigia kesa na tidao tania kesa na mane e bulu lapina; mi kalina na tidao e rutsuligi tania na mane ia, maia e tuturiga na goko. Ma na toga ara gini novo loki,

¹⁵ mara visana tinoni ara gini goko vaga iani, “Aia Beelsebul gaqira taovia na tidao, aia nogo e tusuvania na susuligana te aia e gini dona na tsialigiaqira na tidao.”

¹⁶ Mara visana goto ara ngaoa laka kara tubulaginia a Iesu, te ara nongia ke naua kesa na valatsatsa me ke gini sauvalagiginia laka ti na susuligana aia e talu i gotu.

¹⁷ Ma Iesu e donaginia na omea igira ara padaa, te aia e tsarivanigira, “Ti vaga kesa tana vera, igira segeniqira nogo na tinoni kara tuu ma kara vaivotagi segeniqira ma kara vailabugi kolu, me sauba e utu lelee ke oka me ke taveo lee na vera vaga ia.

¹⁸ ?Me vaga goto ti tana verana Satan igira segeniqira nogo kara tuu me kara vaivotagi ma kara vailabugi kolu, me ke koegua ti ke tukakai goto na verana aia? Migamu, amu tsaria laka Beelsebul nogo e sauvaniau na susuligana ti au gini tangomana inau na tsialigi tidao.

¹⁹ ?Me ti vaga inau kau tsialigi tidao tana susuligana Beelsebul, migira nimui tinoni igamu, tana susuligana aseï ara tangomana igira na gini tsialigi tidao? !Me vaga ia, migira nogo nimui tinoni segeni sauba kara tuu ma kara pedegamu!

²⁰ Ma ti inau au tsialigi tidao tana susuligana nogo God, maia nogoria e gini sauvulagia laka na Verana God e mailaba nogo i konimui.

²¹ “Ti vaga kesa na mane susuliga ke sagelia gana sagore, me ke pitudoua na valena, me sauba kara totudou pipi nina omea sui.

²² Me ti ke labamai goto ke kesa na mane tavosi ke susuliga baa liusia aia me ke labua, maia sauba ke lauligia pipi sui gana sagore aia na tamanina na vale e gini tsotsovata i konina, me ke tuvarivotagira na omea sui aia e komia i konina.

²³ “Asei ti ke tau tabana koluau, aia e tukapusiau. Masei ti ke tau sanga na tsakosai koluau, aia e sarangasia.

*Na Omea e Dona Ke Laba Vanigira E Tau Lamuga Dou Niqira Tutuni
(Mateo 12:43-45)*

²⁴ “Kalina kesa na tidao seko e rutsuligi tania kesa na tinoni, maia e baa me rurugu bamai tana kao mamatsa, me lalavea na nauna tana ke mango. Me ti vaga aia ke tau reia kesa na nauna dou tana ke mango, maia ke goko segenina me ke tsaria, ‘Dou, inau sauba kau visutugua tana valequ tana au mololenogoa.’

²⁵ Maia e visutugua, me reia na vale ara salamale doua, me dou pipi na omea sui i laona.

²⁶ Maia e tuu, me rutsu visutugua, me ba lalavegira ara tu vitu na tidao seko tavosi ara tu seko liusia baa aia. Mara tu mai, mara tu sage mara tu totu kalavata i laona na tinoni ia. Mi tana susuina, ma na tinoni vaga ia e seko loki baa liusia tana idana.”

Kesa na Daki e Tsonikaea a Iesu

²⁷ Mi kalina a Iesu e gogoko vaga moa ia, me kesa na daki e gokodato i laoqira na toga me tsarivania, “!E dou sosongo kiki vania aia na daki e vasugo igoe me tsutsugo!”

²⁸ Ma Iesu e tsarivania, “!Eo, me dou sosongo goto baa vanigira ara rongomia na gokona God mara muria!”

*Igira Ara Ngaoa Moa Laka Kara Reia na Valatsatsa
(Mateo 12:38-42)*

²⁹ Mi kalina igira na toga danga ara tupolia a Iesu, maia e goko babaa me tsarivanigira, “!E seko sosongo rago nomoa niqira sasaga na tinoni ni dani eni! Igira ara nongi valatsatsa moa, me utu goto kau naua kesa vanigira, me sauba moa kara reia kesa na valatsatsa, vaga nogo e laba vania a Jona i sau.

³⁰ I sau a Jona na propete e lia mala papadana vanigira na tinoni ni Nineve, me atsa vaga goto na Dalena Tinoni sauba aia goto ke lia ngiti papadana vanigira na tinoni ni dani eni.

³¹ “Mi tana Dani na Pede, me sauba ke tuu aia na Daki Taovia ni Seba, me ke taimataqira na tinoni ni dani eni, rongona aia e talu tana vera ao sosongo, me sulungana mai na rongomi vataviana nina totogoko sasaga a Solomon. Minau au tsarimakali vanigamu laka e totu nogo kesa ieni aia e loki liusia baa a Solomon.

³² “Mi tana Dani na Pede, sauba kara tuu igira na tinoni ni Nineve, ma kara taimatamui igamu rongona igira ara pilotoba tanigira nogo niqira sasi, kalina ara rongomia a Jona e tosasaga vanigira. !Minau au tsarimakali vaniigamu, laka e totu nogo kesa ieni aia e loki liusia baa a Jona!

*Na Mararana na Konida
(Mateo 5:15; 6:22-23)*

³³ “Tagara ke kesa ke dona na tungiana na laeti me ke ba molopoia i vavana na bela, se ke tsavuginia na popo; e utu. Sauba ke tsauraginikaea nomoa tana tuguru, ti ke marairasiiginiigira na tinoni ara sagemai i vale.

³⁴ Na matamui e vaga ti na marara vania na konimui. Kalina e dou na matamui, ma na konimui popono e marara; mi kalina e tau dou na matamui, ma na konimui popono e totu moa tana rodo.

³⁵ Kamu parovata dou, rongona na marara e totu nogo i konimui ke tau oli me ke lia na rodo.

³⁶ Ti vaga na konimui popono ke marara me ke tagara goto sa turina ke totu tana rodo, me sauba ke marara popono pipi nauna sui tana konimui, vaga nogo kalina na laeti e mararasiginigamu na mararana.”

*A Iesu e Taimataqira na Parisii Ma na Tarai na Ketsa
(Mateo 23:1-36; Marko 12:38-40)*

³⁷ Mi kalina e goko sui a Iesu, me tuu kesa na Parisii, me nongia ke ba sanga na mutsa i valena; ma Iesu e sage, me totupuka me mutsa.

³⁸ Maia na Parisii e gini novo kalina e reia laka a Iesu e tau vulivuli talu ti ke mutsa.

³⁹ Ma na Taovia e tsarivania, “Eo, migamu na Parisii, amu vulimalegira rago i taba nimui popo na mutsa, mi laomui igamu e dangaliginigamu na susugu ma na papada seko.

⁴⁰ !Amu bule! ?Laka amu tau donaginia laka God aia e aqosia i taba me aqosigotoa na laona?

⁴¹ Minau au tsarivanigamu, kamu gini vangalaka na omea i laona nimui tseu ma nimui popo vanigira na tinoni ara tau tamanina sa omea. Aia nogo kamu nauvaganana, ti pipi na omea sui kara male vanigamu.

⁴² “!Sauba ke seko rago vanigamu na Parisii! Igamu amu sauragoa vania God kesa na sangavulunina turina pipi na omea tetelo amu tamanina, tsau tana omea tetelo lee, vaga na rokete ma na gotso, mamu tau gini boe na nauana na pedegoto vanigira na tinoni, ma na galuve vania God. Kamu sauragoa nimui vangalaka vania God, ma kamu laka moa na padaleana na nauana na aqo galuve vanigira na tinoni tavosi.

⁴³ “!Sauba ke seko rago vanigamu igamu na Parisii! Amu dona na viliana na sasamui dou i laona na valelotu, mamu ngaoa moa laka na tinoni kara soadougamu i mataqira na toga.

⁴⁴ !Manana sauba ke seko rago vanigamu! Igamu amu vaga moa na qiluna tinoni ara tau kusua, mara mai na tinoni mara tsotso moa i kelana, rongona ara tau reigadovia laka na qiluqilu e totu tana.”

⁴⁵ Me kesa na tarai na Ketsa e goko baa vania a Iesu me tsaria, “!Taovia, kalina igoe o goko vaganana ia, me vaga moa ti o peagami goto igami!”

⁴⁶ Ma Iesu e tsarivania, “!Eo, sauba ke seko rago vanigamu goto igamu na tarai na Ketsa! Amu molokaea tana kokoveqira na tinoni tavosi na kalagai mamava sosongo, migamu segenimui amu tau goto sanga na peleginiana na kakaumui.

⁴⁷ !Sauba ke seko rago vanigamu! Igamu amu aragodougira rago na qiluqira na propete, migira nogoria na mumuamui igamu ara labumatesigira i sau.

⁴⁸ Me vaga nogo ti amu sangatami goto igamu tana omea ara aqosia igira na mumuamui; rongona igira na mumuamui ara matesigira na propete, migamu amu tuu mamu aragodoua na qiluqira.

⁴⁹ Tana rongona nogo na omea vaga gira, ti aia God e gini goko vaga iani tana Mamare Tabu, 'Inau sauba kau molovanogira na propete ma niqū mane adigoko vanigira; migira sauba kara tuu, ma kara labumatesigira visana, ma kara rotasigira lee visana.'

⁵⁰ "Vaga nogoria ti sauba na tinoni ni dani eni kara gadovikedena na rongona na mateaqira na propete sui ara labumatesigira tuu tana tuturigana na barangengo,

⁵¹ tuu kalina ara lamutasia a Abel, me ke tsau baa kalina ara lamutasia a Sekaria, aia ara labumatesia tana ka levugaqira na belatabu na mani kodoputsa i tano, ma na Nauna Tabu. !Eo, inau au tsaria na manana vanigamu, laka igira nogo na tinoni ni dani eni sauba ke gadovigira na kede tana rongoqira na omea sui lakalaka girani!

⁵² " !Sauba ke seko rago vanigamu na tarai na Ketsa! Amu tangolipoia na kii gana na sangaviginiana na matsapana na vale na lavedona, migamu segeni goto amu sove na sage i laona, mamu tongo kapusi vanigira goto igira ara ngaoa kara sage baa i laona."

⁵³ Mi kalina a Iesu migira sui na tinoni ara mololea na vale ia, migira na tarai na Ketsa ma na Parisii ara tuturiga na vaitsarigana a Iesu, mara torogoko i konina tana rongoqira danga na omea.

⁵⁴ Ara tovoa laka kara tubulaginia me ke gini goko sasi, mi tana kara gini tamanina niqira rongona na tatamanga gana.

12

Visana na Parovata (Mateo 10:26-27)

¹ Mi tana igira na toga ma na toga na tinoni ara saikolu mai, mara vaikapitsigi mara vaitsogorigi. Me tuu a Iesu me goko talu vanigira gana duli, me tsarivanigira, "Kamu parovata tania niqira sasaga malapalu igira na Parisii, rongona i taba ara rerei dou rago, mi laona na tobaqira e tau male.

² Minau au tsaria vanigamu, laka nagua sui moa ti kara tsavupoia na tinoni, sauba kara labavulagia i malena; me pipi sui na papada popoi sauba kara labamaka.

³ Vaga ia, ma nagua sui moa ti kamu tsaripopoia i laona na rodo, sauba kara tangilaba tana mararana, ma nagua sui moa amu gini gagasa tana kuliqira na tinoni i laona na voki, sauba kara tangilaba i taba.

Ka Laka na Mataguniaqira Na Tinoni Lee (Mateo 10:28-31)

⁴ "Minau au tsarivanigamu igamu na kulaqu, kamu laka moa na mataiguniaiqira lee igira ara dona kara labumatesia moa na konimui, mi muri, me utu goto kara naua sa omea vania na tidaomui.

⁵ Inau kau katevanigamu asei moa aia igamu kamu matagunia; kamu matagunia moa God, rongona ti ke matesia na konimui, maia segeni e

tamanina goto na susuliga ke tsonia na tidaomui tana rota e vo sui. ! Eo, inau au tsarivanigamu, aia moa kamu matagunia!

⁶ “Igamu amu dona nogo laka e ruka lelee moa na tavi na qolo na matena na voliginiana tsege na piupiu tetelo. Ma God aia e tau goto padalea ke kesa vidaqira.

⁷ Atsa moa igira na kolina ivu tana lovamui, God e tsokogira sui nogo. !Me vaga ia, ma kamu laka goto na matagu; rongona i matana God igamu amu loki liusigira baa na dangana na piupiu!

Na Katevulgiana ma na Tiatagarana A Iesu Kristo
(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Inau au tsarivanigamu laka ti vaga ke kesa ke tuu me ke katevulgiana i mataqira na toga laka aia niqū tinoni inau na Dalena Tinoni, minau sauba kau nauvaganana vanigotoa aia i mataqira nina angelo God.

⁹ Me ti vaga kesa ke tiatagara i mataqira na toga laka aia e tau niqū tinoni inau, me sauba inau goto kau tiatagara aia i mataqira nina angelo God.

¹⁰ “Ti vaga kesa ke gokoseko vaniau inau na Dalena Tinoni, me tau utu ke tanusi nina sasi; masei moa ti ke gokoseko vania na Tarunga Tabu, tinoni vaga ia e utu saikesa ke tanusi nina sasi.

¹¹ “Me ti vaga kara raqagamū baa i mataqira na taovia na lotu, se i mataqira na taovia tagao momoru, se na taovia tagao vera tana rongogu inau, migamu kamu laka na gini boe ke koegua ti kamu isutugu segenimui, se nagua sauba kamu tsaria.

¹² Rongona na Tarunga Tabu aia segeni nogo sauba ke sasanigamu nagua kamu tsaria tana tagu vaga ia.”

Na Gokolia Tana Rongona Kesa na Mane Tamani Omea Danga

¹³ Kesa na mane i laoqira na toga e mai konina a Iesu me tsarivania, “Taovia, au nongigo ko ketsalia na tasiqū me ke tuvarivotaa vanikami igira na omea e mate tanigira ka tamamami.”

¹⁴ Ma Iesu e tsarivania, “Kulaqu igoe, tau niqū aqo inau kau pede ma kau tuvarivotagira vanikagamu.”

¹⁵ Ma Iesu e pilo baa koniqira na toga me tsarivanigira, “Kamu parovata, ma kamu kana tania na kili tamani omea danga, rongona na maurina manana na tinoni e tau pukugamai tana rongona laka aia e tamanina na omea danga te e gini dou na maurina.”

¹⁶ Mi muri, ma Iesu e tsarivanigira na gokolia vaga iani: “E totu kesa na mane e tamanina na kao dou sosongo, me vuaga danga.

¹⁷ Me tuturiga na papada segenina i tobana me tsaria, ‘?Nagua kau naua inau? Au tau tamanina sa nauna dou i tana ke tuguau kau mololakagira pipi sui na vuana niqū uta.’

¹⁸ E pada segenina i tobana me tsaria, ‘Eo, kalina eni au dona nogo nagua sauba kau naua. Sauba kau veoligigira niqū vale na molo mutsa, ma kau logogira tugua ke visana na lokina baa, mi tana kau mololakadougira pipi sui niqū mutsa ma niqū omea levo tavosi goto.

¹⁹ Mi tana inau kau tsarivaniau segeni, !Dou rago vaniau kalina ia! Au tamanina nogo pipi na omea dou au kilia gana na totudou i laona ke danga na ngalitupa. !Me tuu kalina eni, e utu goto kau gini rota na

aqo, sauba kau totu lee rago moa, ma kau mutsamutsa ma kau inuinu, ma kau magemage!’

²⁰ Maia God sauba ke tsarivania na mane vaga ia, ‘!O bule igoe! Tana bongi eni nogo sauba inau kau adiligi tanigo na maurimu igoe. ?Masei sauba ke tamanina pipi nimu omea girani igoe o mololakagira vanigo segeni?’

²¹ “Aia nogoria sauba ke vaga vanigira igira sui ara gini boe moa na sarosaiagira na omea danga vanigira segeni, mara tau mololakaa gaqira suguna konina God.”

Ka Tami Vania God Ke Tagaovia na Maurida

(Mateo 6:25-34)

²² Ma Iesu e goko tugua vanigira segeni igira gana duli me tsaria, “Aia nogo na rongona ti inau au tsarivanigamu kamu laka na gini boe sailagi na mutsa amu kilia gana na maurimui, se na polo gana na konimui.

²³ Na maurimui e loki baa liusia na mutsa amu ganigira, ma na konimui e loki baa liusia na polo amu sagelia.

²⁴ Kamu reigira na manu. !Igira ara tau tsuka, mara tau tsurigaqira, mara tau goto tamanina sa niqira vale na molo mutsa; maia God e palagira nomoa! !Migamu amu loki putsikae baa liusigira na manu!

²⁵ ?Asei vidamui igamu tangomana ke ratsua na maurina rongona moa aia e gini boe loki na aragoana na konina? Tagara kesa.

²⁶ ?Me ti igamu amu tau nogo tangomana tana omea vaga ia, me matena gua goto ti amu gini boeginigira na omea tavosi?

²⁷ “Kamu reigira baa na latsena gai atsi ara viri dato lee bamai, mara rerei dou rago. Igira ara tau aqo uta, mara tau vosi poloqira segeni. Minau au tsarivanigamu: e atsa moa ti a Solomon aia na Taovia Tsapakae kolugira nina omea levolevo sui, maia e tau goto tamanina sa polo ke atsa kolua na rereidouna sa vidaqira na latsena gai vaga girani.

²⁸ Eo, God aia nogo e maurisigira mara rereidou na buruburu atsi ni legai igira ara mauri i dani eni, me ke dani kara mate mara kodogira lee. ?Me laka aia ke tau aragogamu dou baa goto igamu? !Na vanga tetelo lee sagata nimui tutuni igamu!

²⁹ “Vaga ia, ma kamu laka na pada sosongoliana ma na gini boe sailagi nagua sauba kamu gania se kamu inuvia.

³⁰ Igira saikesa nogo na tinoni ponotoba tana barangengo eni, ara gini boe sailagi laka kara tamanigira na omea vaga gira. Ma na Tamamui i gotu e dona nogo laka amu kiligira na omea sui vaga girani vania na maurimui.

³¹ Migamu, kamu gini boe talu na tamivaniana God ke tagaovia na maurimui, maia nogo sauba ke tusulea vanigamu na omea sui tavosi.

Na Tamanipata Koluana God

(Mateo 6:19-21)

³² “Kamu laka na matagu igamu niqo alaala tetelo, rongona God na Tamamui e kilia kamu tamanipata kolua tana susuligana.

³³ Kamu tsabirigira nimui omea levolevo, ma kamu tuvairiilea na matena vanigira na tinoni ara tau tamanina sa omea. Migamu, kamu gini boe moa na tamaniana na vatana na qolo e voo ke pura, aia nogo na peluina nimui aqo galuve e totu pitugamu i baragata, i tana e voo

ke nanga lee, me utu ke sage na tinoni komikomi, me utu goto ke gania na ane.

³⁴ Rongona na papadamui sauba ke totu sailagi tana iava e totu nimui golo.

*Na Maneaqo Dou Aia e Totupitua Na Maiana Gana Taovia
(Mateo 24:43-44)*

³⁵ “Kamu vangarau pitua nagua sui moa ti ke labamai. Kamu sorikakaia polomui, ma nimui sulu ke iruiru.

³⁶ Kamu vaga na maneaqo dou ara totupitua gaqira taovia ke visumai talu tana kavomutsa na tauga. Kalina ti vaga aia ke labamai me ke kidikidi, migira sauba kara sangavi vanitsakua na matsapa.

³⁷ !E dou manana vanigira na maneaqo vaga gira, kalina gaqira taovia e tsodogira ara mamata mara totupitua kalina aia e visumai! Au tsarivanigamu laka na taovia ia sauba ke adiligia nina polo tsavugotu, me ke tsarivanigira nina maneaqo kara totupuka i lao, maia ke palagira.

³⁸ !E dou manana vanigira igira ti vaga aia ke mai, me ke reia laka ara totupitua atsa moa ti aia ke labamai tana levugata, se tana tagu sui moa!

³⁹ “Eo, mamu dona laka ti vaga kesa na tamanina na vale ke donaginia na tagu tana ke mai na mane komi, maia sauba e utu ke tamivania ke ratsia na valena.

⁴⁰ Migamu goto, nimui aqo kamu mamata, ma kamu pipitu, rongona inau na Dalena Tinoni sauba kau visumai kesa tana tagu tana igamu kamu tau padapitua.”

*Na Maneaqo Dou ma na Maneaqo Seko
(Mateo 24:45-51)*

⁴¹ Ma Petero e tsaria, “?Taovia, laka na gokolia vaga iani e kaletugami segeni moa tugami, se o padavanigira goto na tinoni sui?”

⁴² Ma Iesu e tsarivania, “?Ma nagua o pada igoe? ?Laka ase i aia na maneaqo dou me sasaga tana nina aqo? Aia nogo na maneaqo vaga ia gana taovia e norua ke reitutugua na valena, me ke tuvari gaqira mutsa na maneaqo tavosi.

⁴³ !Eo, sauba ke dou sosongo vania na maneaqo dou vaga ia, ti kalina gana taovia ke visumai me ke reia laka aia e naudoua nina aqo!

⁴⁴ Manana, inau au tsarivanigamu laka gana taovia sauba ke tuu me ke molovania ke reitutugugira pipi nina omea sui.

⁴⁵ “Me ti vaga na mane ia, na maneaqo seko, me sauba aia ke pada segenia i tobana laka gana taovia sauba ke oka sosongo ti ke visumai. Maia ke tuturiga na labuaqira na tinoni aqo tavosi, na mane ma na daki, me ke mutsa loki me ke inu loki, me ke gini bule.

⁴⁶ Maia gana taovia sauba ke visumai tana dani aia nina maneaqo e tau pada laka aia ke visumai, mi tana tagu aia ke tau donaginia. Ma gana taovia sauba ke kedekakaia, me ke tsonia ke ba kolugira na tinoni vanga petsakoe.

⁴⁷ Na tinoni aqo ti vaga ke dona nogo na omea gana taovia e pedevania ke naua, maia segenina moa e tau madodo na aqosiana, me sauba gana taovia ke ramitsikakaia.

⁴⁸ “Me ti vaga kesa tinoni aqo maia ke tau moa donaginia nagua gana taovia e pedevania ke naua, maia e baa me tsukia visana na omea e

tugunogoa gana taovia ke ramitsia, maia sauba ke tau ramitsia loki sagata. Masei ti vaga kara tusu omea danga vania, maia nina aqo ke tusuvisugotoa ke danga; masei ti vaga kara tusu omea danga baa vania, maia nina aqo ke tusuvisugotoa ke danga baa.

A Iesu na Pukuna na Vaivotagi

(Mateo 10:34-36)

⁴⁹ “!Inau au gini mai rongona kau soqoia na lake i barangengo, mau kili sosongolia laka ke galaba nogo!

⁵⁰ Me kau e kesa goto na vatana na lesovitabu i laona na rota e totupituaau moa, maia ba nogo e ngoli sosongoliau poi kau putsi tania.

⁵¹ “?Igamu amu pada ngatsua laka inau au gini mai rongona kau moloa na rago tana barangengo? !Tagara! Tau na rago, na vaivotagi.

⁵² Me tuu kalina eni me ke baa, ti vaga kara tu tsege na tinoni i laona kesa na tamadale, mi tugira sauba kara tu tuu, ma kara tu vaivotagi tana rongoqu inau. Kara tu tolu kara tu reisavikaira ara ka ruka, rongona kaira ara ka muria niqu goko inau; mi laona kesa na tamadale segeni, kara ka ruka kara ka reisavitugira ara tu tolu, rongona tugira ara tu muria niqu goko inau.

⁵³ Na tamaga sauba kara reisavigira na daleqira mane, rongona ara muria niqu goko inau; mi laona visana na tamadale, na daleqira mane sauba kara reisavigira na tamaqira rongona ara muria niqu goko inau. Na tinaga sauba kara reisavigira na daleqira daki rongona ara muria niqu goko inau; ma na daleqira daki sauba kara reisavigira na tinaqira rongona ara muria niqu goko inau. Migira na tarungaga sauba kara vaireisavigi ruka tabana, rongona kesa tabana e muria niqu goko inau.”

Na Padagadoviana na Rongona na Omea e Laba

(Mateo 16:2-3)

⁵⁴ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira na toga, “Kalina ti vaga igamu amu morosia e tuu na parako i mao, me tsaku igamu amu tsaria laka sauba ke mai na usa, me tumu manana nomoa na usa.

⁵⁵ Mi kalina amu vatsangia e bisimai na guguri ni ata, migamu amu gini goko laka sauba ke papara, me sina manana nomoa na aso.

⁵⁶ !Na tinoni vanga malapalu igamu! Amu dona rago na reigadoviana e koegua nina aqoaqo na parako ma na guguri. ?Me matena gua te amu tau vati dona moa na padagadoviana na rongona na omea e laba i laomui tana tagu eni?

E Kilia Ka Vaigotosigi Ida Talu Nogo

(Mateo 5:25-26)

⁵⁷ “?Me matena gua te e utugana vanigamu na pedesegeniana na omea e dou kamu naua?

⁵⁸ Ko reia, ti vaga ke kesa ke ngaoa ke raqago tana pede, me dou ko tovoa kamu ka vaigotosigi segeni talu nogo i sautu, rongona aia ke tau raqago i matana na taovia na pede, maia na taovia na pede ke mologo baa i limana na mane reitutugu vale sosori, maia ke tuu, me ke tsonisagego tana vale sosori.

⁵⁹ Minau au tsarivanigo, e utu ko rutsu tania na vale sosori poi tsau kalina ko tsonigira sui na qolo popono na matena na loamu.”

13

Kamu Pilotoba se Kamu Mate Kolua Nimui Sasi

¹ Mi tana tagu ia, igira visana tinoni ara totu tana ara gini goko vania a Iesu tana rongogira visana na tinoni ni Galilii, igira aia Pilate e labumatesigira kalina ara naua niqira aqo na kodoputsa vania God.

² Ma Iesu e tsarivanigira, "Igamu amu gini goko vaniau tana rongona a Pilate aia e labumatesigira na tinoni ni Galilii vaga ia. ?Megua, amu pada ngatsu laka i tana nogo e sauvulagiginia laka e loki sosongo baa niqira sasi igira, liusia niqira sasi na tinoni sui tana Galilii popono?"

³ !Tagara saikesa! Inau au tsarivanigamu ti vaga igamu kamu tau pilotoba tanigira nimui sasi, me sauba igamu sui kamu mate lee vaga goto igira.

⁴ "Me koegua goto tana rongogira igira ara sangavulu alu na tinoni ni Siloam, igira ara mate kalina e tatsora na kusu me kobigira? ?Laka amu pada igamu tana omea e laba vaga ia, e sauvulagiginia laka igira e loki sosongo baa niqira sasi igira, liusigira na tinoni sui tavosi ara mauri i Jerusalem tana tagu ia?"

⁵ !Tagara saikesa! Inau au tsarivanigamu, ti vaga kamu tau pilotoba tanigira nimui sasi, me sauba igamu sui kamu mate lee goto vaga igira."

Na Gokolia na Gai Vuaga E Tau Molo Vuana

⁶ Mi muri, ma Iesu e tsarivanigira goto kesa na gokolia: "Kesa na mane e tsuka kesa na gai vuaga i laona gana uta. Mi muri, maia e ba tsigoa laka ti vaga ke vua, me tau lelee reia sa vuana i konina.

⁷ Te e tuu, me tsarivania na mane e aqoa nina uta: '!Ko reia baa! I laona e tolu nogo na ngalitupa au mai na tsigoana na gai iani laka ti ke vua, mau tau lelee reia sa vuana i konina. !E dou ti ko kaviligia moa! !Na mani gua moa na moloana ke tototu, aia e purasilea na kao!'

⁸ "Ma nina mane aqo e tsarivania, 'Ko molotalua moa Taovia, me ke totu kesa goto na ngalitupa. Sauba inau kau tsai polipolia na pukuna, ma kau qari kaona.

⁹ Mi tana ngalitupa i muri, ti vaga na gai ia ke vua, me dou nogo; me ti vaga ke tau goto molovuana, mi tana ti igoe ko pedea ma kau kaviligia.' "

A Iesu e Maurisia Kesa na Daki Lobogu Tana Dani na Sabat

¹⁰ E kesa tana Dani na Sabat ma Iesu e sasani tana vale lotu.

¹¹ Me totu goto tana kesa na daki e sangavulu alu nogo na ngalitupa e totuvia na tidao seko me gini lobogu; e gogovagi, me tau saikesa tangomana ke tu pidi.

¹² Mi kalina a Iesu e morosia, me goko baa vania me tsaria, "!"Daki igoe, o mauri nogo tania gamu lobogu!"

¹³ Maia e molo baa limana tana daki lobogu ia, mi tana tagu tsotsodo ia, ma na daki e tu pidi me tsonikaea God.

¹⁴ Maia na mane tagao tana vale lotu ia e gini kore, rongona a Iesu e maurisi tinoni tana Dani na Sabat; me gokodato me tsarivanigira na tinoni ara totu tana, "!"Ara ono nogo na dani i tana igita ka aqo; mi laona nogo na dani tugira e tugua igamu kamu mai, maia ke maurisigamu, ma kamu laka goto na mai tana Dani na Sabat!"

¹⁵ Ma na Taovia e tsaria, “!Na vanga malapalu igamu! ?Laka pipi kesa vidamui igamu e tau aqo kalina aia e nusia nina buluka se nina asi, me adivanoa i koo ke inu tana Dani na Sabat?

¹⁶ Ma na daki iani, aia goto e kesa na kukuana a Abraham, maia Satan e sorigininogoa na lobogu e sangavulu alu na ngalitupa. ?Megua, laka au gini sasi inau, rongona tana Dani na Sabat au maurisia tania nina lobogu?”

¹⁷ Mi tana nina goko vaga ia a Iesu, maia e gini paluvangamaqira gana gala. Migira sui na tinoni ara totu tana ara gini mage loki na reiana pipi na omea loki sui a Iesu e naugira.

Na Gokolia Tana Rongona Na Vatuna Na Gai

(Mateo 13:31-32; Marko 4:30-32)

¹⁸ Ma Iesu e veisuagira, “?Laka e koegua vaga na Verana God? ?Me laka nagua e ulagana kau tovoginia?

¹⁹ Aia e vaga moa ti kesa na vatuna gai tetelo lee e adia kesa na mane, me ba tsukaa tana nina uta. Mi kalina e dato, me lia na gai loki. Migira na manu ara mai mara aqosia na binuqira tana arana.”

Na Gokolia Tana Rongona na Isti

(Mateo 13:33)

²⁰ Ma Iesu e veisuagira goto, “?Ma nagua tangomana kau tovoginia laka e vaga na rereina na Verana God?

²¹ Na Verana God e vaga na isti. Kesa na daki e adia na isti me lalo koluginia kesa na turina na baeke na pulaoa. Ma na isti ia e naua nina aqo babaa, poi tsau kalina e subu me dato popono na pulaoa.”

Na Matsapa Govikoko

(Mateo 7:13-14, 21-23)

²² Ma Iesu e liu baa tana sautu e vano kalea i Jerusalem, me sasanigira na tinoni tana vera loki mi tana vera tetelo.

²³ Me labamai kesa na tinoni me veisuaa, “?Taovia, laka sauba kara tsaurae lee moa na tinoni kara tangoimana na tsauliana na mauri saliu?”

Ma Iesu e tsarivania me vanigira goto na toga sui ara totu tana,

²⁴ “Kamu tovokakaia na sage baa tana matsapa govikoko; rongona inau au tsariivaniigamu, sauba kara danga sosongo na tinoni kara tovoa na sage baa tana, ma kara tau tangomana.

²⁵ Na tamanina na vale sauba ke tuu me ke ravea na bani, mi tana igamu kamu tuu moa i tano, ma kamu kidikidi tana bani ma kamu tsaria, ‘!Taovia, ke sangavi vanigami na matsapa!’ Ma na tamanina na vale ke tsarivanigamu, ‘!Au tau donaginigamu iava amu talumai igamu!’

²⁶ Migamu sauba ti kamu tsaria, ‘!Igami nogo ami mutsa mami inu kolugo; migoe nogo o sasanigami i laona na veramami!’

²⁷ Maia ke goko vanigira tugua me ke tsaria, ‘Inau au tau donaginigamu iava amu talumai. !Igamu sui na tinoni seko, kamu baligi taniau!’

²⁸ !Mi tana, igamu sauba kamu ngangai me ke varaqe na livomui kalina kamu morosigira a Abraiham, ma Isaak, ma Jakob, migira sui na propete ara tototu i laona na Verana God, migamu kara tsidavaginigamu, ma kamu totu lee moa i tano!

29 Na toga sauba kara talumai i longa mi tasi, i ata mi vava, ma kara totukolu tana kavomutsa tana Verana God.

30 Mi tana tagu ia, igira ara palamuri kalina eni, sauba kara palaida; migira ara palaida kalina eni, sauba kara palamuri.”

*A Iesu e Galuve Sosongolia na Verabau ni Jerusalem
(Mateo 23:37-39)*

31 Mi tana tagu nogo ia, visana na Parisii ara mai i konina a Iesu mara tsarivania, “Ko vanoligi tania na vera eni mo ko ba totu sa vera segeni, rongona a Herod e ngaoa na labuamu.”

32 Ma Iesu e tsarivanigira, “Baa, ma kamu tsarivania na mane kologoe ia, laka inau au tsialigi tidao, mau nau valatsatsa, mau maurisi tinoni i dani eni me ke dani mi tana tolunina dani, poi kau suilavaginia niqū aqo. Ia nogo na omea vaga ia kamu baa ma kamu tsarivania a Herod.

33 Eo, niqū aqo kau kiki rago kau liu babaa i dani eni me ke dani, mi tana tolunina dani ti kau ba laba i Jerusalem, rongona e tau ulagana kesa propete kara labua kesa nauna segeni, mi Jerusalem nomoa.

34 “!Jerusalem, Jerusalem! !Igira na tinoni i laomu igoe ara labumatesiigira na propete, mara taimatesigira nina mane adigoko God, aia e molomaigira vanigo! !Danga nogo kalina au ngaoa laka kau adisaigira nimu tinoni vaga moa na kudo kalina aia e sarosaigira na dalena tetelo i vavana na rapona, migoe o tau saikesa tamivaniau!

35 !Eo, me vaga ia, ma nimu Vale Tabu sauba ke totu mangu lee! Minau au tsarimakali vanigo laka sauba ko tau nogo reilakaqu, poi ke tsaumai tana dani tana igira na tinoni i laomu kara tsaria na goko vaga iani tana rongoqu inau, ‘!God ke soadoua aia e labamai tana asana na Taovia!’ ”

14

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane Lobogu

1 Kesa tana Dani na Sabat, ma Iesu e ba sanga na mutsa i valena kesa na mane e ida i laoqira na Parisii, migira visana tana ara tuvi sosongolia a Iesu.

2 Me kesa na mane e tsomo na tuana ma na limana e mai konina a Iesu.

3 Ma Iesu e goko, me veisuagira na tarai na Ketsa ma na Parisii, “? Ma nagua amu pada igamu? ?Laka e dou moa na maurisi tinoni tana Dani na Sabat, se tagara?”

4 Migira ara mui lee. Ma Iesu e tuu, me tangolia na limana na mane me maurisia, me moloa ke vano.

5 Maia e veisuagira goto, “?Ti vaga kesa vidamui e reia na dalena se kesa nina buluka ke tavongani puka tana tuvu tana Dani na Sabat, me laka ke tau raqaligitsakua, atsa moa ti na dani ia na Dani na Sabat?”

6 Migira ara tau goto dona nagua kara tsarivania.

Igira Ara Molokae Segeniqira, Migira Ara Molotsuna Segeniqira

7 Ma Iesu e reia niqira sasaga visana vidaqira, igira ara vili sasaqira dou tana tototu na mutsa, te aia e tsaria na gokolia iani vanigira:

8 “Kalina ti vaga kesa ke soago ko ba sanga na mutsa tana kavomutsa na tauga, migoe ko laka na mavi na ba totu i nago baa. E tau utu ti ke labamai ke kesa segeni e loki liusigo.

⁹ Me ke tuu na taovia na kavomutsa aia e soakagamu sui me ke tsarivanigo, 'Kulaqu, na sasamu ko vania na mane e vasini laba.' Mi tana igoe sauba ko gini vangamaa na visu i muri tsotsodo.

¹⁰ "Migoe, ti kalina kara vailivugo na ba sanga na mutsa, e dou ko baa mo ko totu i muri tsotsodo. Mi kalina ke labamai na taovia na kavomutsa, maia sauba ke tsarivanigo, 'Kulaqu ko datomai, mo ko totu tana sasamu dou i nago.' Mi tana igoe ko gini tsapakae i mataqira sui ara sanga na mutsa kolugo.

¹¹ Na rongona ase i ti ke molokae segenina, sauba kara molotsunaa, masei ti ke molotsuna segenina, sauba kara molokaea."

¹² Mi muri, ma Iesu e pilo baa konina na taovia na kavomutsa me tsarivania, "Migoe ti kalina ko tuu na vangarau mutsakolu gana na niaso se na ngulavi, mo ko laka na vailivuaqira moa na kulamu se na tasimu, se igira na kamamu segeni se igira moa na tinoni tamani omea danga, rongona sauba kara tau tuu igira goto sa dani, ma kara tusutuguna visu vanigo.

¹³ Migoe, kalina ti ko tuu na vangarauana kesa na kavomutsa, me dou ko vailivugira moa na tinoni ara tau tamanina sa omea, migira goto na tuamatea, na logu, ma na koko.

¹⁴ Mi tana ti igoe sauba ko dou i matana God, rongona igira na tinoni vaga ia e utugana vanigira kara tuguvisu vanigo nimu mutsa. Maia moa God sauba ke tusupeluna vanigo tana dani i tana igira na tinoni dou kara maurivisutugua tania na mate."

*Na Gokolia Tana Rongona Na Kavomutsa Loki
(Mateo 22:1-10)*

¹⁵ Mi kalina kesa na mane aia e sanga na totu i laona na kavomutsa tana dani ia e rongomia na goko vaga ia, maia e tuu, me tsarivania a Iesu, "E dou sosongo baa vanigira igira sauba kara sangatotu tana kavomutsa i laona na Verana God!"

¹⁶ Te e tuu a Iesu, me tsaria na gokolia iani vania na mane ia, "E totu kesa na mane e naua kesa na kavomutsa loki, maia e vailivugira danga na tinoni.

¹⁷ Mi kalina e tsau nogo na tagu na mutsakolu, maia e molovanao kesa nina mane aqo ke ba soamaigira igira aia e viligira nogo kara mai na totogoro tana kavomutsa, me ke tsarivanigira, 'Kamu mai, e manoga nogo pipi na omea sui!'

¹⁸ "Mi tana, migira sui aia e vailivugira ara tuturiga na televolevo. Kesa e tsarivania nina maneaqo na taovia, 'Au vasini volia kesa na kao. Niqu aqo kau vano ma kau morosia. Vaga ia, me utu kiki vaniaiu kau baa tana kavomutsa.'

¹⁹ Me kesa segeni e tsaria, 'Au vasini voligira sangavulu na buluka na aqo, me sauba kau vano nogo kalina ia ma kau tovolegira. Vaga ia, me utu kiki vaniaiu kau baa tana kavomutsa.'

²⁰ Me kesa segeni goto na mane e tsaria, 'Au vasini tauga moa, maia na rongona e gini utu vaniaiu kau baa.'

²¹ "Maia nina maneaqo na taovia e visu lee moa, me tatamanga vania gana taovia na omea sui ara tsarivania. Ma na tamanina na vale e kore loki sosongo, me tsarivania nina mane aqo, 'Ko tsaku, mo ko liu tana sautu loki me pipi sui tana tsuruna na vera, mo ko soamaigira sui na tinoni ara tau tamanina sa omea, migira goto na tuamatea, ma na koko ma na logu.'

22 Me tau oka i muri, me visumai tugua na mane aqo me tsarivania gana taovia, 'Au nausuinogoa na omea vaga igoe o ketsaliginiau taovia, me tau vati kapi moa na vale.'

23 "Ma na taovia e tsarivanitugua nina mane aqo, 'Ko baa, mo ko murigira pipi sui na masarina sautu, mo ko raigira na tinoni kara mai, me ke gini dangatovu na vale na kavomutsa.

24 !Inau au tsarivanigamu sui, laka tagara saikesa ke kesa vidaqira igira au vailivugira ida nogo kara sanga na ganiana ke kesa goto na piqena tetelo niqumutsa!' "

*Asei Gira Tangomana Kara Lia Gana Duli a Iesu
(Mateo 10:37-38)*

25 Na toga ara tsari moa murina a Iesu, maia e pilovisu me tsarivanigira,

26 "Asei ti vaga ke ngaoa ke tsarimuriqiu inau, maia e utu ke lia gaqu duli ti vaga ke tau padalokiau baa inau, liusia aia e padalokigira na tamana ma na tinana, na tauna ma na dalena, na tasina ma na vavinena, ma na maurina segeni goto ia.

27 E utu ke kesa ke tangomana ke lia gaqu duli inau, ti ke tau kalagaia nina gai ulutaligu, me ke tau vangarau segenina na tsarimuriqiu tsau tana mate.

28 "Vaga ia, ma nimui aqo kamu papada dou talu. Me ti vaga kesa vidamui ke pada na logoana kesa nina valedato, ma nina aqo ia ke totupuka talu, me ke vilekea laka e visa na qolo na matena na aqo ia, me ke reia ti ke tamanina na qolo ke tugua na logosuiana na vale se tagara.

29 Me ti vaga ke tau vilekedou vaganana talu ia, me ke tuu moa, me ke tavongani moloa na tsutsuvatu, mi muri me ke utu vania na suilavaginiana na vale, migira sui ara reia e laba vaga ia, sauba kara gilugana ma kara tsaria,

30 '!Na mane iani aia e tuturiga na logoana kesa nina valedato, me utu lelee ke suilavaginiana na logoana!'

31 "Ma kamu padagotoa ti vaga kesa na taovia tsapakae, me ke tamanina sangavulu na toga nina mane malagai, maia ke ngaoa na veilabugi koluana kesa na taovia tsapakae tavosi, aia e tamanina rukapatu na toga nina mane malagai. ?Me gua, laka aia ke tau totupuka talu i lao, me ke papada talu laka ti ke ulagana na vailabugi koluana se tagara?

32 Me ti ke reia laka e tau ulagana, me sauba moa ke molovanogira visana nina tinoni, kara ba tsodoa na taovia tsapakae tavosi ia kalina aia e maimai ao moa, ma kara nongia kara vaigotosigi lee moa.

33 "Me vaga goto, e tau tangomana kesa i laomui ke lia gaqu duli inau, ti vaga aia ke tau mololegira talu nina omea sui e tamanina."

*Na Solo e Nanga na Vavaina
(Mateo 5:13; Marko 9:50)*

34 Ma Iesu e tsarigotoa, "Na solo igamu amu sologaginiana gamui mutsa aia na omea dou. ?Me ti vaga ke nanga lee na vavaina, me ke koegua ti ke vavai visutugua?

35 Na solo e nanga nogo na vavaina e tau tugua kamu aqosiginia sa omea; tugua moa kamu tsoniligilea. !Igamu kamu rorongoa, ti vaga kamu tamanina na kulimui!"

15

Na Gokolia Tana Rongona Na Sipi e Nanga (Mateo 18:12-14)

¹ Kesa dani kalina igira danga na mane aditakesi ma na tinoni e tangi seko na rongogira ara mai na rongomiana nina goko a Iesu,

² migira na Parisii ma na tarai na Ketsa ara tuturiga na goko ngulungulu mara tsaria, “!Na mane iani e goko dou kolugira na tinoni e tangiseko na rongogira, me ba mutsa kolugira goto!”

³ Ma Iesu e tsarivanigira na gokolia iani, ke gini makalidoua vanigira laka rongona gua te aia e goko kolugira na tinoni e tangiseko na rongogira me mutsa kolugira. Me tsaria,

⁴ “?Ti vaga kesa vidamu igamu ke tamanina kesa sangatu nina sipi me ke nanga kesa vidaqira, me laka nagua sauba aia ke naua? Sauba nomoa aia ke mololegira talu ara siu sangavulu siu na sipi tavosi tana nauna ara mutsamutsa, me ke vano talu na laveana aia na sipi e nanga, poi tsau kalina ke tsodovulagia.

⁵ Mi kalina aia e reivulagia e gini mage loki, me kilokoa

⁶ me adivisua i vera. Me soamaigira na kulana ma gana verakolu, me tsarivanigira, ‘!Kamu magepata koluau! Au reivulaginogoa niqu sipi e nanga.’

⁷ “Minau au tsarivanigamu ke vaganana goto, sauba kara gini magemage loki sosongo baa igira sui i baragata, kalina kesa tinoni seko e pilo tobana, liusia niqira magemage tana rongogira na siu sangavulu siu na tinoni e dou saviliu na sasagaqira me tau kiligotoa kara pilotoba.”

Na Gokolia Tana Rongona Na Qolo e Nanga

⁸ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira, “?Ti vaga kesa na daki ke tamanina sangavulu na qolo, me ke nangalia kesa, me laka nagua sauba ke naua? Aia sauba nomoa ke tungia na sulu, me ke salaa na valena, me ke laveidoua pipi nauna, poi tsau kalina ke reivulagitugua.

⁹ Mi kalina aia e reivulaginogoa, e soasaigira na kulana ma gana verakolu, me tsarivanigira, ‘!Kamu magepata koluau rongona au reivulaginogoa niqu qolo e nanga!’

¹⁰ Minau au tsarivanigamu ke vaganana goto, igira nina angelo God sauba kara gini mage loki kalina kesa na tinoni seko e pilotobana.”

Na Gokolia Tana Rongona Na Baka Tsotsogo

¹¹ Ma Iesu e goko babaa moa me tsaria, “E kesa na mane e tamanina ruka na dalena mane.

¹² Me kesa dani, maia na muriti baka e tsarivania ka tamaqira, ‘Mama, ko tuvarivota vaniau kalina ia niqu turina na omea levo e totu konimu.’ Maia ka tamaqira e tuvarivotaa nina tamani vanikaira ruka na dalena.

¹³ “Me visana moa na dani i muri, maia na muriti baka e tsabiria nina turina na kao, me adia na qolona, me mololea na verana me vano kesa tana vera ao, mi tana e sekolilegira nina qolo tana mauri bubulega.

¹⁴ E sulavaginigira lee pipi na qolo sui e tamanina. Mi muri, ma na uvirau e liu tana vera taligu tana e totu, maia e tau tamanina sa omea, me tuturiga na vitoa mate.

15 Me tuu, me vano nongi aqo i konina kesa na tinoni i laona na vera ia, ma na mane ia e molovania ke baa me ke reitutugugira nina boo.

16 Maia na baka e padangaoa ke sanga na gini masu na turina gaqira mutsa na boo, me tagara ke kesa ke tusovania sa piqena.

17 “Mi tana aia e padavisua i tobana me tsaria, ‘!Pipi gira sui nina tinoni aqo na tamaqu ara mutsa masu dou rago igira, minau ieni au gini mate na vitoa!

18 Sauba kau tuu, ma kau visutugua i konina na tamaqu ma kau tsarivania, “Mama, inau au sasi sosongo i matana God mi matamu igoe.

19 E tau goto ulagaqu ti ko soaginiau na dalem; ko tamivaniau ma kau lia mala kesa nimu maneaqo moa.” ’

20 Mi tana aia e tuu me aligiri na visu i konina tamana.

“Maia e maimai ao moa, ma na tamana e reia baa; me galuve sosongolia i tobana, me ulo baa me tsodoa, me kulakula kolua me salomia.

21 Maia na dalena e tsarivania na tamana, ‘Mama, inau au sasi sosongo i matana God mi matamu igoe. Me tau ulagaqu ti ko soaginiau na dalem.’

22 “Ma na tamana e soamaigira nina maneaqo me tsarivanigira, ‘Kamu tsaku, ma kamu adimaia na polo sagesage dou baa ma kamu sagelivania. Sagelaginia na ringi tana kakauna, ma na porotua tana tuana.

23 !Ma kamu baa, me kamu adimaia na dalena buluka au pala manogatinogoa, ma kamu labua, migita ka naua na leleso matena na dalequ!

24 Rongona na dalequ iani au pada laka e mate nogo, maia e mamauri moa; aia e nanga nogo, me laba visumaitugua.’ Mi tana igira ara tuturiga na aqosiana na mutsa na leleso.

25 “Mi tana tagu vaga ia, maia na idana baka e aqo moa i legai. Me sui nina aqo, maia e visumai, mi kalina e maitsau varangisia na vale te e rongomia na tatangina na riga ma na gavai.

26 Me soaa kesa nina maneaqo na tamana me veisuaa, ‘?Goena, nagua sagata e laba?’

27 “Ma na maneaqo e tsaria, ‘Na tasimu e visumaitugua, ma na tamamu e labua na dalena buluka aia e pala manogatinogoa, rongona na tasimu e nanga e mauri moa me laba visumaitugua.’

28 “Ma na tasina loki e kore loki sosongo, me sove na sage i vale. Ma na tamana e tsuna i tano, me soaa ke sage i vale.

29 Maia e tsarivania na tamana, ‘Ko reia, danga nogo na ngalitupa au aqo vanigo vaga kesa nimu tseka, mau tau goto peaa sa nimu ketsa. ?Ma nagua o sauvaniau igoe? !O tau goto vati sauvaniau kesa na naniqoti sa dani rongona kau gini kavomutsa kolugira na kulaqu!

30 !Maia na dalem iani, aia e sekolilegira pipi nimu qolo sui tana paro, mi kalina aia e visumai i vera, migoe o labuvania na dalena buluka o pala manogatinogoa!

31 “Ma na tamana e tsarivania, ‘Dalequ, igoe o totu koluau ieni pipi kalina, migira na omea sui lakalaka au tamanina inau, nimu omea nogo igoe.

³² Migita e dou ti ka kavomutsa ma ka gini mage, rongona na tasimu igita a pada laka e mate nogo, maia e mamurai moa; aia e nanga, mi kalina eni e laba visumaitugua.’ ”

16

Na Gokolia Tana Rongona Na Mane Reitutugu

¹ Ma Iesu e goko vanigira gana duli me tsaria, “E totu kesa na mane e tamanigira danga nina omea. Me totu goto kesa nina maneaqo e reitutugugira nina omea levo. Me kesa dani, visana na tinoni ara tatamanga vania na taovia rongona nina maneaqo e sekolilea nina qolo gana taovia.

² Maia na taovia e soasagea nina maneaqo ia i valena me tsarivania, ‘?Nagua vaga au rongomia e tangiseko tana rongomu igoe? Ko tsarivulagia nagua ma nagua o nauginigira niqo omea sui, rongona e tuu kalina eni e utu nogo vanigo ko reitutugugira babaa niqo omea levo.’

³ “Mi tana, maia na mane reitutugu e tsarisegenina, ‘Gaqu taovia sauba ke molotsunaau tania niqo aqo. ?Vaga ia, ma nagua sauba kau naua? Inau au tau nogo susuliga na tsaikao, mau vangamaa goto na nono gaqu.

⁴ Eo, kalina ia au dona nogo nagua sauba kau naua ti kara galuveginiau ke visana, ma kara soalakaau i valeqira kalina inau kau tsuna tania niqo aqo.’

⁵ “Te aia e tuu, me soamaigira igira sui aia e dona laka ara kaoni i konina gana taovia. Me veisuaa na kesanina mane, ‘?Laka e visa igoe o kaoni tana nina omea gaqu taovia?’

⁶ Maia e tsaria, ‘Kesa sangatu na popotutu na mona.’ Ma na mane reitutugu e tsarivania, ‘Iani na mamarena nimu kaoni. Ko totupuka, mo ko mare-olia ke tsege sangavulu.’

⁷ “Me veisuagotoa kesa segeni, ‘?Migoe, e visa na dangana nimu kaoni?’ Maia e tsaria, ‘E kesa na toga na kei loki na ulti.’ Maia na mane reitutugu e tsarivania, ‘Iani na mamarena nimu kaoni. Ko mare-olia ke alu sangatu.’

⁸ “Maia gana taovia e gini beke nina sasaga malapalu nina maneaqo iani, rongona aia e tangosuli me nautsakua na omea ke gini managana. Eo, aia nogoria e vaga niqira sasaga igira na tinoni ara padalokia moa na omea ni barangengo. Igira ara dona na aqo sasaga liuliu baa liusigira igira ara padalokia moa na aqo matena na vera ni gotu.”

⁹ Ma Iesu e goko babaa moa vanigira gana duli me tsaria, “Minau au tsarivanigamu: kamu nauginia na aqo galuve igira na qolo ma na omea levolevo ni barangengo, mi tana tagu kalina kamu mate, maia God ke soalakagamu baa tana verana saliu i gotu.

¹⁰ “Asei moa ti vaga aia ke mana tana omea tetelo lee, maia sauba ke mana goto tana omea loki; masei goto ti ke dona na peqo tana omea tetelo lee, maia sauba ke dona goto na peqo tana omea loki.

¹¹ ?Ti vaga igamu kamu tau nogo dona na gini aqo dou na qolo ma na omea levolevo ni barangengo, me ke koegua goto ti God ke norugamu tana reitutuguana na omea doulaka ni gotu?

12 ?Me ti vaga kamu tau nogo dona na aqo mana tana reitutuguana niqira omea levo na tinoni tavosi, masei sauba ke norugamu tana reitutuguana nimui omea segeni?

13 “Tau tangomana ke kesa ke aqopata vanikaira ruka tavosi na taovia; rongona aia sauba ke reisavia kesa me ke padalokia na rukanina; sauba ke rongomangana kesa me ke peaa na rukanina. Migamu goto e vaga, e utu kamu aqopata vanikaira sui aia God ma na qolo.”

*Visana Goto Nina Goko Parovata a Iesu
(Mateo 11:12-13; 5:31-32; Marko 10:11-12)*

14 Igira goto visana na Parisii ara rongomia kalina a Iesu e goko vaga ia, mara gini gilugana rongona igira nogo ara padaloki sosongolia na qolo.

15 Ma Iesu e tsarivanigira, “Igamu tsotsodo nogo na Parisii, amu ngaoa laka igira na tinoni kara padalokigamu, ma God aia e don-aginogoa na laona na tobamui. Na omea igira na tinoni ara padaloki sosongolia, igira nogoria na omea ara seko saikesa i matana God.

16 “Na omea ara totu i laona nina Ketsa a Moses ma niqira mamare na propete igira nogoria ara tagaoviginigamu, tsau kalina e labamai a Ioane Batista; me tu kalina inau au turupatuna vanigamu na Turupatu Dou tana rongona na Verana God, migira na tinoni sui ara gini mavi sosongo na sage i laona.

17 Eo, mau tsari nomoa vanigamu, e lakagana sosongo vanikaira na baragata ma na barangengo kara ka nangaligi lee, ma na Ketsa aia e utu saikesa ke tavongani nangaligi lee, atsa moa ti kesa turina tetelo lee, tagara saikesa goto.

18 “Me ti vaga kesa na mane aia ke tsonitsunaa na tauna, me ke taugaa kesa na daki tavosi aia e kiboga nogo; ma na mane e tauga kolua na daki e mololea na savana, aia e kiboga goto.”

Na Gokolia na Mane Tamani Qolo, Ma na Mane e Tau Tamani Omea

19 Ma Iesu e gini goko vanigira kesa goto na gokolia me tsaria, “E totu goto kesa na mane e tamanina danga na qolo, me sageli polo dou sosongo loki matena, me aqosia na mutsa loki pipi dani.

20 Me totu goto tana kesa na mane e tau tamanina sa omea, a Lasarus na asana. Aia e viri vora popono na konina, me pipi kalina igira ara adimaia i matsapana na valena na mane tamani qolo,

21 rongona ke gini tsikomigira na duduna na mutsa ara puka i vavana nina bela na mutsa na mane tamani qolo. Ma na pai ara mai mara lopilopia na vorana.

22 “Me mate a Lasarus, migira na angelo ara adia mara ba moloa i ligisana a Abraham tana kavomutsa i baragata. Me mate goto na mane tamani qolo mara qilua,

23 maia e ba tana qou loki i lao vasau me vatsangisavia na rota loki tana lake. Te e moro lengatada, me reia baa a Abraham e totu ao, ma Lasarus i ligisana.

24 Maia e gu baa vania a Abraham me tsaria, ‘!Mama Abraham! !Ko galuveau, mo ko raiginia a Lasarus ke lumia na kakauna tana koo, me ke mai bisiliginia na lapiqu, inau au rota loki sosongo tana lake iani!’

²⁵ “Ma Abraham e tsarivania, ‘Ko padavisua dalequ, laka tana maurimu igoe o tsodogira na omea dou sui, ma Lasarus aia e tsodogira na omea seko sui. Mi kalina eni aia e totu magemage ieni, migoe o totu rota tana.

²⁶ Me tau sui. I tana e totu goto kesa na qou loki e votagita, rongona igira ara ngaoa kara savu tu ieni ma kara ba i konimu, e utu kara tangomana, vaga goto tau tangomana kesa ke savumai tu i konimu igoe i tana, me ke labamai ieni i konimami igami.’

²⁷ “Maia na mane tamani qolo e tsaria, ‘Minau au nongigo Mama Abraham, ko ketsalia a Lasarus me ke baa tana valena na tamaqu,

²⁸ i tana ara tu totu tsege na tasiq. Ko mologinia ke baa me ke parovatavitugira, rongona kara tu tau goto mai tugira tana nauna na rota ieni.’

²⁹ “Ma Abraham e tsarivania, ‘Tana Mamare Tabu a Moses migira na propete ara sauparovata nogo vanitugira na tasimu, ma tu niqira aqo nogo tugira kara tu rongomia na omea ara tsaria igira.’

³⁰ “Ma na mane e tsaria, ‘Eo, Mama Abraham, me ti ke vaga ia, me tau moa vati tugua, me ti ke kesa nomoa ke maurivisitugua tania na mate me ke ba laba goto tu koniqira na tasiq, mi tana ti kara tu reiginia, ma kara tu gini pilotoba tania tu niqira sasi.’

³¹ “Ma Abraham e tsarivania, ‘Me ti vaga tugira kara tu tau nogo rongomangaqira a Moses migira na propete, me sauba kara tu tau goto tutunina, atsa moa ti ke kesa ke maurivisitugua tania na mate me ke ba laba tu koniqira.’ ”

17

Na Tubulagini Tinoni Me Ke Puka Tana Sasi

(Mateo 18:6-7; Marko 9:42)

¹ Ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “E utu nomoa kara tau laba na tabotabo kara gini tubulagi na tinoni. !Me sauba ke seko sosongo baa vania nomoa aia kesa e nausautuna te ara gini tubulagi!

² Ma na tinoni e tsukia me gini tubulagi kesa vidaqira na tetelona vaga girani, ke dou ba vania ti kara kurua na vatu loki i liona ma kara tsoni luvusia i laona na maorodo.

³ !Vaga ia, ma kamu parovata ta nagua sui moa amu naua!

Ka Padalegira Igira Ara Sasi Vanigita

(Mateo 18:15, 21-22)

“Ti vaga ke sasi vanigo kesa na tasimu, mo ko tosasaga vania, me ti vaga aia ke pilotoba, migoe ko padalea moa nina sasi.

⁴ Me ti vaga ke sasi vanigo ke vitu kalina i laona kesa moa na dani, maia ke visumai pipi kalina i konimu me ke tsaria, ‘Au padasavia niq sasi au nauvanigo,’ migoe nimu aqo ko padalevania nina sasi.”

Na Susuligana na Tutuni

⁵ Migira na apostolo ara tsarivania na Taovia, “Me ti e vaga ia, me dou ko pabogotoa nimami tutuni.”

⁶ Ma Iesu e tsarivanigira, “Ti vaga kamu tamanina na tutuni ke loki vaga kesa na piuna na tabao, me tangomana moa kamu ketsalia na gai vaga e totu ieni, ‘!Ko tavutikae mo ko ba tsuka segenimu i laona na tasi!’ maia sauba ke rongomi mangamui.

Nina Aqo na Maneaqo

⁷ “Me ti vaga ke kesa i laomui, maia e tamanina kesa nina tinoni ke aqo vania, vaga tana pilo kao se tana reitutugu buluka. ?Me ti kalina aia ke vasini visumai talu tana aqo i legai, me laka igoe sauba ko tsarivania, ‘E dou ko mai saviliu ieni, mo ko mutsa gamu?’

⁸ E utu, sauba moa ko tsarivania, ‘Ko baa mo ko vangaraua gaqu mutsa talu inau, mo ko oli polomu, mi muri ti ko mai mo ko tuva gaqu. Minau kau mutsa ma kau inu, mi muri moa ti igoe ko baa, mo ko mutsa gamu mo ko inu.’

⁹ ?Egua, laka e kilia nomoa igoe ko soadoua nimu maneaqo rongona aia e naua na omea igoe o ketsaliginia? !Tagara!

¹⁰ Maia nogo ke vaga tana rongomui igamu; kalina ti amu nausuigira nogo na aqo God e ketsaliginigamu kamu naua, me tugua ti kamu tsaria moa, ‘Igami na tinoni aqo lee moa, mami naua moa na omea God e ketsaliginigami na nauana.’ ”

A Iesu e Maurisigira Sangavulu na Mane

¹¹ Ma Iesu e liu babaa moa tana sautu e vano kalea i Jerusalem ka levugaqira na Samaria ma na Galili.

¹² Me ba tsau nogo kesa tana vera, mi sautu e tsodogira ara sangavulu na mane e gadovigira na lobogu seko, me vora loki na kokoraqira popono. Ara tuu ao moa,

¹³ mara gudato, “!Iesu! !Taovia! !Ko galuvegami!”

¹⁴ Ma Iesu e morosigira, me tsarivanigira, “Kamu vano, ma kamu tusuvulagia na kokoramui vanigira na taovia na lotu, migira kara vilekegamu.”

Mara vano, mi sautu me tavongani mavu tu kokoraqira.

¹⁵ Me kesa lelee moa i vidaqira, kalina aia e reia laka e mavu nogo na kokorana, maia e tuu, me visumai me gudato me soalokia God.

¹⁶ Me tao tsuporu tana kao i tuana a Iesu, me soadoua. Ma na mane ia e tau na Tsiu, na Samaria.

¹⁷ Ma Iesu e tsaria, “?Me laka ara tau sangavulu na mane e mavu na kokoraqira? ?Miava tugira ara tu siu?”

¹⁸ ?Megua ti iani moa na tinoni na vera tavosi ni, e visumai me soadoua God?”

¹⁹ Ma Iesu e tsarivania na mane, “Ko tuu mo ko vano; nimu tutuni nogo e maurisigo.”

Na Verana God e Totu Nogo i Laomui

(Mateo 24:23-28, 37-41)

²⁰ Mara visana na Parisii ara veisuaa a Iesu laka kengisa ti ke labamai na Verana God. Ma Iesu e goko vanigira me tsaria, “Na Verana God aia e utu ke labamai vaga ti kesa na omea tangomana na reiginiana na matana tinoni.

²¹ E utu goto ke tsaria kesa, ‘!Ko reia, e totu ieni!’ se ‘!Aia tagaria!’ rongona na Verana God aia e totu nogo i laomui.”

²² E goko sui vaga ia, mi muri ma Iesu e goko vanigira gana duli segeni me tsaria, “Sauba ke laba moa na tagu i tana kamu kili sosongolia na reiana na Dalena Tinoni ke totu kolugamu, atsa ti ke kesa moa na dani, me sauba ke utu vanigamu nomoa na reiana.

²³ Me sauba kara tuu visana, ma kara tsarivanigamu, ‘!Morosia, aia tagaria!’ se, ‘!Morosia, aia ieni!’ Migamu kamu laka saikesa na ba togaviana.

²⁴ Na visumaiaku inau na Dalena Tinoni, sauba ke labamaka dou vanigira na tinoni sui. Ke maka vaga na mararana na angaanga e mararasi poponoa na masaoka tuu i tabana me tsau tabana.

²⁵ Tana idana e kilia kau rota loki talu, ma kara sove taniau igira na tinoni ni dani eni.

²⁶ “Mi tana dani kau visumai inau na Dalena Tinoni, sauba ke vaga saikesa nogo na omea e laba tana tagu a Noa i sau.

²⁷ Igira sui na tinoni ara totu matengana moa na mutsa ma na inu, ma na vaitaugagi na mane ma na daki, me tsau ba tsotsodo tana dani a Noa e sage i laona na vaka, me tave na obo loki, me luvusia na barangengo popono, mara mate sui lakalaka igira.

²⁸ “Me sauba ke vaga saikesa goto na omea e laba tana tagu a Lot. Igira na tinoni sui tana tagu ia ara gini boe moa na mutsa ma na inu, na vovoli ma na tsabiri omea, na aqo uta ma na logo vale.

²⁹ Mi tana dani kalina a Lot e mololea i Sodom, na lake ma na vatu romaroma e tumutsuna mai vaga na usa talumai i gotu, me matesigira na tinoni sui lakalaka.

³⁰ Ia nogoria na tinoni sauba kara nauvaganana ia, tana dani tana inau na Dalena Tinoni kau visumaitugua.

³¹ “Mi tana dani nogo ia, ti vaga kesa tinoni ke totu i tano, ke laka na sagevisu i valena ma na binaboliana nina omea levo; me vaga goto ti ase i ke totu tana nina uta, ke laka goto na visu i vera.

³² !Kamu padatugua na tauna a Lot!

³³ Ti vaga ase i ke padalokia na maurina segeni ieni i lao, sauba ke nangalilea; masei ti ke nangalia na maurina ieni i lao, sauba aia ke adivisutugua tana mauri saliu.

³⁴ “Mi tana bongi ia, inau au tsarivanigamu, ti kara ka ruka na tinoni kara ka maturu kesa moa tana nige, kesa sauba kara adiligia, me ke kesa ke totuvisu.

³⁵ Ti kara ka ruka na daki kara ka gola ka gaqira, kesa sauba kara adiligia, me ke kesa ke totuvisu.

³⁶ Ti kara ka ruka na mane kara ka aqosai tana uta, kesa sauba kara adiligia, me ke kesa ke totuvisu.”*

³⁷ Migira gana duli ara veisuaa, “?Miava sauba ke laba na omea vaga ia Taovia?”

Ma Iesu e tsarivanigira, “I tana e totu na kubuqira ara mate, i tana nogoria kara saikolu na manusata.”

18

Na Gokolia na Daki Tinamate e Nongia na Manepede Ke Sangaa

¹ Ma Iesu e ngaoa ke sasanigira gana duli laka niqira aqo kara nonginongi sailagi, ma kara tau qisi, te aia e tsarivanigira na gokolia iani,

² “Kesa tana vera e totu kesa na manepede, aia e tau matagunia God, me tau goto kukuni tanigira na tinoni.

* 17:36 17:36 Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 36.

³ Mi tana vera ia e totu goto kesa na daki tinamate, maia e tau kuti na mai sailagi i konina na manepede, ma na nongiana laka ke isutuguna me tsarivanja, '!Au nongigo, ko sangaau na tukapusiana kesa gaqu gala!'

⁴ "Me oka sosongo aia na manepede e sove na rongomiana, mi tana susuina maia e pada segenina i tobana me tsarisegenia, 'Atsa moa ti inau kau tau matagunia God, se kau tau kukuni tanigira na tinoni,

⁵ ma na rongona moa e bulesiau sailagi na daki tinamate iani, minau sauba kau tovoa kau isutuguna ma kau pede gotosivanja na omea aia e kilia. !Rongona ti vaga inau kau tau nauvania na omea e kilia, maia sauba ke tau kuti na maimai sailagi me ke molo qisi vaniau babaa moa! "

⁶ Me goko babaa moa na Taovia me tsaria, "Kamu padadoua na omea e tsaria na manepede seko ia.

⁷ ?Megua, laka amu pada God ke tau isutuguqira nina tinoni segeni, igira ara ngangai dato vania na bongi ma na dani rongona aia ke sangagira? ?Me laka aia sauba ke tau tu tsaku me ke sangagira?

⁸ Inau au tsarivanigamu, sauba ke tu tsaku nomoa, me ke isutuguqira, e utu goto ke kisaa. ?Eo, mi kalina inau na Dalena Tinoni kau visumaitugua i barangengo, me laka sauba kau tsodogira ke visana tinoni kara tutuniqiu moa?"

Na Gokolia Tana Rongona na Parisii Ma na Mane Aditakesi

⁹ Ma Iesu e tsaria na gokolia iani vanigira igira ara pada laka e dou baa niqira sasaga, mara peagira na tinoni tavosi.

¹⁰ "Kesa dani ara ka ruka na mane ara ka sage i laona na Vale Tabu rongona kara ka nonginongi: aia kesa na Parisii, me kesa na mane aditakesi.

¹¹ "Maia na Parisii e tutu segenina, me nonginongi me tsaria, 'Au soadougo niqiu God, rongona inau au tau mataipuku, mau tau dona na peqo ma na kiboga, vaga igira na tinoni sui tavosi, mau tau vaga goto na mane aditakesi iani.

¹² Inau au naua na sese na vitoa ruka dani pipi uiki, mau sauvanigo kesa na sangavulunina turina i laona niqiu tamani sui.'

¹³ "Ma na mane aditakesi aia e tutu ao tetelo, me tau goto pidikae lovana me ke morodato, e lumua moa na aseasena tana padasavi me tsaria, '!God, ko galuveau, inau na tinoni seko!'

¹⁴ Minau kau tsarivanigamu, aia moa na mane aditakesi, me tau na Parisii, aia e goto sasagana kolua God kalina aia e visu i verana. Na rongona ti ase i ke molokae segenina, sauba God ke molotsunaa, masei ti ke molotsuna segenina, sauba God ke molokaea."

A Iesu e Tabugira na Baka Tetelo

(Mateo 19:13-15; Marko 10:13-16)

¹⁵ Visana tinoni ara adimaivania a Iesu na daleqira tetelo, rongona aia ke moloa na limana i lovaqira. Migira gana duli ara reivaganana ia, mara galegira na tinoni.

¹⁶ Ma Iesu e soagira na baka tetelo kara mai i konina, me tsaria, "Kamu tamigira na baka tetelo kara mai i koniqiu, ma kamu laka na tongo kapusiaqira, rongona na Verana God e totu vanigira nogo na vaganana girani.

17 Manana, inau au tsarivanigamu, asei moa ti ke tau norua nina tagao God tana maurina vaga na baka tetelo e norua na tamana, maia sauba e utu ke sage tana Verana God.”

*Na Mane e Tamanina Danga na Omea
(Mateo 19:16-30; Marko 10:17-31)*

18 Kesa niqira ida na Tsiu e nongia a Iesu, “?Taovia, igoe na tarai dou, au nongigo ko tsarivulagi vaniau nagua kau naua inau ti kau gini tangomana na tsauliana na mauri saliu?”

19 Ma Iesu e tsarivania, “?Egua ti igoe o soaginiau dou? Tagara kesa ke dou, aia God segeni moa.

20 Igoe o donaginigira nogo nina ketsa God: ‘Laka na kiboga; laka na matesi tinoni; laka na komi; laka na pero; mo ko kukuni tanikaira na tamamu ma na tinamu.’ ”

21 Ma na mane ia e tsarivania a Iesu, “Taovia, e tu nogo tana bakaqu inau au muridougira sui na ketsa vaga gira.”

22 Mi kalina a Iesu e rongomi vaganana ia e tsarivania, “E kau e kesa lelee moa na omea nimu aqo ko naua. Ko baa, mo ko tsabirigira pipi nimu omea sui o tamanina, mo ko tusulea na qolona vanigira ara tau tamanina sa omea, migoe sauba ko gini tamanina na omea danga i baragata; mi muri ti igoe ko mai mo ko tsarimuriqu inau.”

23 Mi kalina na mane e rongomia na goko vaga ia, e gini melu sosongo tobana, rongona aia e tamanigira na omea danga sosongo.

24 Ma Iesu e reigadovia laka e melu tobana, te e tsaria, “!E kakai sosongo manana vanigira igira ara tamanina danga na omea na sage tana Verana God!

25 Eo, e lakagana dodo baa vania na kamelo na tsuku tsapatugu tana ovana na nila na tsuki polo, liusia baa ti kesa mane e tamanina danga na omea ke tangomana na sage tana Verana God.”

26 Igira ara rongomia kalina a Iesu e goko vaga ia ara veisuaa, “?Vaga ia, masei sagata nomoa tangomana ke sage tana mauri saliu?”

27 Ma Iesu e tsaria, “Na omea sui ti ke utugana vanigira na tinoni, me tau nomoa utugana vania God.”

28 Ma Petero e tsaria, “?Vaga ia, me kegua tana rongomami igami? ! Igami ami mololenogoa na veramami mami tsarimurimu igoe!”

29 Ma Iesu e tsarivanigira, “Eo, e manana nomoa, ti vaga ke kesa ke mololea na verana, ma na tauna, ma na tasina, ma na tamana ma na tinana, ma na dalena tana rongona na aqo matena na Verana God,

30 maia sauba ke tamanina ke danga baa tana maurina i lao eni, me ke tamanina goto na mauri saliu ke sau.”

*Na Tolunina Kalina a Iesu e Gini Goko Tana Rongona na Mateana
(Mateo 20:17-19; Marko 10:32-34)*

31 A Iesu e soaligigira na sangai vulu ruka gana duli, me tsariivani-gira, “!Kamu rorongoi! Igita sauba ka vano i Jerusalem. Mi tana, sauba kara manatovu pipi sui na omea ara marenogoa na propete tana rongoqu inau na Dalena Tinoni.

32 Sauba kara sauligiau i lima qira na tinoni ponotoba. Migira sauba kara gilugaqu, ma kara tsiriaiu ma kara tsuveliaiu.

33 Sauba kara ramisiaiu ma kara matesiaiu, mi tana tolunina bongi i muri, minau sauba kau maurivisutugua.”

³⁴ Migira gana duli ara tau padagadovia sa vidaqira nina tsaqina goko vaga gira. Na rongoqira na goko girani e totu popoi moa vanigira, migira ara tau donaginia nagua a Iesu e gini goko tana rongona.

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane Koko
(Mateo 20:29-34; Marko 10:46-52)

³⁵ Mi kalina a Iesu e mailaba varangisia i Jeriko, mi tana e kesa na mane koko e totu i lao ligisana na sautu me nono gana.

³⁶ Mi kalina e rongomigira na alaala ara liumai gana ngongo i konina, maia e veisuagira, “?Asei igamu? ?Nagua sagata e laba?”

³⁷ Migira ara tsarivania, “A Iesu ni Nasaret e liumai ieni.”

³⁸ Maia e gu dato me tsaria, “!A Iesu, Dalena a David, ko galuveau!”

³⁹ Migira na toga i nago ara galea mara tsarivania ke mui dodo. Maia e gu loki goto baa, “!Dalena a David, ko galuveau!”

⁴⁰ Ma Iesu e tuu, me ketsaligira kara adimai vania na mane koko ia. Mi kalina aia e maitsau, ma Iesu e veisuaa,

⁴¹ “?Nagua o ngaoa kau nauvanigo?”

Ma na mane e tsaria, “Taovia, au ngaoa kau moro.”

⁴² Ma Iesu e tsarivania, “!Baa, mo ko moro! Nimu tutuni nogo e maurisigo.”

⁴³ Mi tana tagu tsotsodo nogo ia e moro na matana na mane ia, me tsarimurina a Iesu me soadoua God. Mi kalina igira na toga ara reia na omea vaga ia e laba, migira sui ara soalokia God.

19

A Iesu ma Sakeus

¹ Ma Iesu e tsau nogo i Jeriko. Me sage i laona na vera ia, me koe laka ke vano saviliu.

² Mi tana e totu kesa na mane, a Sakeus na asana, aia gaqira taovia na mane aditakesi me tamanigira danga na omea.

³ Me tovoa laka ke morosia a Iesu, maia na ngetu, me gini utugana ke morosia a Iesu rongona ara kapi sosongo na toga.

⁴ Maia e ulo idaida liusigira na toga, me dato kesa tana gai rongona ke morosia a Iesu kalina aia ke liu gana ngongo tsuna i tana.

⁵ Mi kalina a Iesu e tsau tana nauna ia, me morokae, me reia a Sakeus me tsarivania, “Sakeus igoe, ko tsunamai tsaku. Inau au ngaoa kau totu i valemu i dani eni.”

⁶ Ma Sakeus e tsunamai galigali me gini magemage loki na soalakana a Iesu i valena.

⁷ Migira sui ara reivaganana ia, ara gini tuturiga na goko ngulungulu mara tsaria, “!Na mane iani e ba sage i laona na valena kesa na tinoni sasi!”

⁸ Me tuu a Sakeus, me tsarivania na Taovia, “!Ko rorongo Taovia! Inau sauba kau tusua na turina popono niqumamani sui vanigira ara tau tamanina sa omea, me ti vaga inau au peqonogoa ke kesa, me sauba kau tusuvisu vania ke vati kalina liusia na dangana nina omea au peqo vania.”

⁹ Ma Iesu e tsarivania, “I dani eni nogo e laba na mauri saliu tana vale eni, rongona na mane iani aia e kesa goto na kukuana a Abraham.

¹⁰ Inau na Dalena Tinoni, au gini mai ti kau lavegira ma kau maurisigira igira ara sarevo.”

Na Gokolia Tana Rongona na Qolomila

(Mateo 25:14-30)

¹¹ Mi kalina igira na toga ara rorongona vata babaa moa, ma Iesu e gini goko vanigira kesa goto na gokolia. Mi tana tagu ia, ma Iesu e varangi nogo ke tsau i Jerusalem, migira ara pada laka e tagara ngatsu ke tau oka me ke labamai na Verana God.

¹² Ma Iesu e tsaria, “Kesa dani, me totu kesa na mane taovia, maia e vano kesa tana vera ao sosongo rongona i tana kara ba tabua, ti aia ke visumai me ke taovia tsapakae vanigira na tinoni ni verana.

¹³ Mi kalina e tau vati vano moa, maia e soamaigira ara sangavulu nina maneaqo, me tusuvanigira tango kesa na qolomila, me tsarivanigira, ‘Kalina vaga inau kau vano, migamu kamu gini aqo girani, ma kamu reia nagua kamu tsodoginia.’

¹⁴ Migira gana verakolu na mane taovia ia ara reisavia, mara tuu, mara mologoko tsari baa i murina mara tsaria, ‘Igami ami tau reingaoa na mane vaga ia ke lia gamami taovia tsapakae.’

¹⁵ “Ma na mane taovia ia, ara tabua nomoa me lia nogo na taovia tsapakae, me visumaitugua i verana. Mi kalina e laba visumai, maia e tsonigoko tsaku vanigira nina maneaqo, igira aia e vanigira nogo na qolo kara gini aqo. E soagira kara laba sui i matana, rongona ke dona laka ti e visa nogo na qolo ara tsodoa tana niqira aqo.

¹⁶ “Me mailaba na kesanina mane me tsaria, ‘Taovia, au gini aqo mara laba sangavulu na qolo, kamagana aia kesa moa igoe o sauvaniau tana idana.’

¹⁷ “Ma gana taovia e tsarivania, ‘Igoe na maneaqo dou sosongo, o gini aqo sasaga na omea tetelo lee au noruginigo. Vaga ia, minau sauba kau mologo mo ko ida tana reitutuguaqira ke sangavulu na vera.’

¹⁸ “Me mailaba na rukanina maneaqo me tsaria, ‘Taovia, au gini aqo mara laba tsege na qolo, kamagana aia kesa moa igoe o sauvaniau tana idana.’

¹⁹ “Ma gana taovia e tsarivania, ‘!Dou! Sauba igoe ko ida tana reiitutuiguana ke tsege na vera loki.’

²⁰ “Me mai goto kesa na maneaqo me tsaria, ‘Taovia, iani nimu qolo; au moloipoia moa i laona kesa na polo.

²¹ Au matagunigo igoe, rongona igoe na mane tagao kakai mo dona na adiana na omea e tau nimu, ma na tsuriviana na lakana na omea o tau tsukaa.’

²² “Mi tana na taovia e tsarivania, ‘!Igoe na maneaqo seko! !Sauba kau kedeginigo nimu tsaqina goko segeni nogo! Igoe o dona nogo laka inau na mane tagao kakai, mau adia na omea e tau niq, mau tsurivia na lakana na omea au tau tsukaa.

²³ ?Megua ti o tau moloa niq qolo tana vale na moloqolo, tana e dona ke pabo, ma kau tsodoginia niq qolobotsa kalina kau visumai?’

²⁴ “Te e tuu na taovia, me tsarivaniigira ara totu tana, ‘!Kamu adiligi tana na qolo i konina, ma kamu tusuvania aia e tamanina nogo sangavulu na qolo!’

²⁵ “Migira ara tsarivania ‘!Lao, Taovia! ?Maia e tamanina nogo sangaivulu na qolo, me kegua?’

²⁶ “Maia na taovia e tsarivanigira, ‘Au tsarivanigamu laka ti vaga kesa ke tamanina danga nogo, me sauba kara pabovanigotoa. Me ti

vaga kesa ke tau tamanina sa omea, me sauba kara adiligi tania tsau tana omea tetelo lee aia e tamanina.

²⁷ !Mi kalina ia, kamu adimaigira ieni gaqu gala inau, igira ara tau reingaoa laka inau kau lia gaqira taovia tsapakae, mieni kamu labumatesigira i mataqu! ”

A Iesu e Sage Mala Taovia i Jerusalem

(Mateo 21:1-11; Marko 11:1-11; Ioane 12:12-19)

²⁸ Ma Iesu e tsarivaganana sui ia, maia e ida, mara vano i Jerusalem.

²⁹ Mi kalina e maitsau varangisia i Betpage mi Betani tana Vungavunga na Olive, maia e molovanokaira ruka gana duli kara ka idavano tana vera tabana baa.

³⁰ Me tsarivanikaira, “Baa, ma kamu ka ba laba tana vera tagaria. Mi tana sauba kamu ka reia na dalena asi ara soria tana, me tau vati sage moa kesa i konina. Kamu ka nusia, ma kamu ka tudumimaia vaniau ieni.

³¹ Me ti vaga ke kesa ke veisuakagamu egua ti amu ka nusia, ma kamu ka tsarivania laka na Taovia nogo e ngaoa.”

³² Mi kaira ara ka vano, mara ka ba reivulagia pipi na omea vaga e tsarivanikaira nogo a Iesu.

³³ Mi kalina ara ka nusia na dalena asi, migira na tamanina ara veisuakaira, “!Kamuna! ?Egua ti amu ka nusia ngana?”

³⁴ Mara ka tsaria, “Na Taovia nogo e ngaoa.”

³⁵ Mara ka adia mara ka tudumivanoa vania a Iesu. Ara ka tsaboa ka poloqira i gotuna na asi, mi muri mara ka tangoli vania a Iesu, maia e dato i gotuna.

³⁶ Mi kalina e vavano, migira na toga ara viri tsaboa na poloqira tana sautu tana aia ke liu.

³⁷ Mi kalina ara maitsau varangisia i Jerusalem, tana sautu e tsuna baa tana Vungavunga na Olive, migira na alaala loki gana duli a Iesu ara tuturiga na gugu loki, mara soadoua God mara tsonikaea matena na omea loki sui ara reia a Iesu e aqosigira.

³⁸ Mara tsaria, “!Ka soadoua na taovia tsapakae, aia e mai tana asana na Taovia! !Kara mage tana rago igira i gotu! !Ka soalokia God i gotu vasau!”

³⁹ Mara tuu visana na Parisii i laoqira na alaala, mara goko vania a Iesu mara tsaria, “!Taovia, ko ketsaligira gamu duli ma kara mui!”

⁴⁰ Ma Iesu e tsarivanigira, “Au tsariivaniigamu, ti vaga igira kara mui, me sauba igira na vatu sui ara totu ieni kara tuturiga na gugu loki.”

A Iesu e Tangisia na Vera ni Jerusalem

⁴¹ Mi kalina a Iesu e tsau nogo varangisia i Jerusalem, maia e morosia na vera me melu tobana me tangisia,

⁴² me tsaria, “!E kiki, ti moa vaga igoe ko reigadovia i dani eni na omea e kilia ko naua ti ke gini laba vanigo na rago! !Me utugana vanigo moa ko reigadovia!

⁴³ Me sauba nomoa ke mai na tagu i tana igira gamu gala kara tu polipoligo ma kara bokigo.

⁴⁴ !Sauba kara vuipukaligo igoe, ma kara labu matesigira na toga i laomu, me ke tagara lelee goto ke kesa na vatuna na valemu ke totuvisu tana sasana, rongona igoe o tau nogo reigadovia na tagu kalina God e mai me tsigovigo!”

A Iesu e Tsiagira na Mane Tsabiri Tania na Vale Tabu

(Mateo 21:12-17; Marko 11:15-19; Ioane 2:13-22)

⁴⁵ Mi muri, ma Iesu e sage i laoina na Vale Tabu, me tuturiga na tsialligiaqira na mane tsabiri,

⁴⁶ me tsariivanigira, “Ara marenogoa tana Mamare Tabu laka God e tsaria, ‘Na Valequ inau, na vale na nonginongi.’ !Migamu, amu nauginia vaga moa ti na vatulumaqira na tukatso!”

⁴⁷ Me pipi dani a Iesu e sasani i laona na Vale Tabu. Migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa, ma gaqira ida na toga ara ngaoa kara labumatesia.

⁴⁸ Mara tau moa dona nagua kara naua ti kara tangomana na tangoliana a Iesu, rongona na toga popono ara rongomi vatavia moa aia, mara tau goto ngaoa kara pitsa tania kesa nina tsaqina goko.

20

Na Torogoko Tana Rongona Gana Mana a Iesu

(Mateo 21:23-27; Marko 11:27-33)

¹ Me kesa dani, kalina a Iesu e sasanigira na toga tana Vale Tabu me goko vanigira tana rongona na Turupatu Dou, migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa, kolugira na ida tana lotu, ara mai,

² mara veisuaa a Iesu mara tsaria, “?Ko tsarimaia vanigami, laka iava igoe o adia na mana gana na nauana na omea vaga girani? ? Masei e tusuvanigo na mana vaga ia?”

³ Ma Iesu e tsarivanigira, “Kalina ia, minau goto kau veisuagamu kesa na omea. Kamu tsarimai vaniau,

⁴ ?na lesovitabu e tusua a Ioane, laka e talumai i konina God se i koniqira moa na tinoni lee?”

⁵ Mi tana, migira ara tuturiga na vaigokovigi segeniqira mara tsaria, “?Vaga ia ma nagua sauba ka tsaria igita? Rongona ti vaga igita ka tsaria laka e talu i konina God, maia sauba ke tsarivanigita, ‘?Baa, me ti e vaga ia, ma na rongona gua ti igamu amu tau tutunina a Ioane?’

⁶ Me ti vaga igita ka tsaria laka e talu moa tana tinoni lee, ma na toga popono girani sauba kara taigita, rongona igira ara tutunina kakai nogo laka a Ioane aia e kesa na propete.”

⁷ Te ara tsarivisua moa, “Ami tau goto dona igami iava e talumai.”

⁸ Ma Iesu e tsarivanigira, “Me ti e vaga ia, minau goto, tagara kau tau tsarivulagia vanigamu iava tana e talumai na mana inau au nauginigira na omea girani.”

Na Gokolia Tana Rongona Na Mane Reitutugu Uta

(Mateo 21:33-46; Marko 12:1-12)

⁹ Ma Iesu e gini gokolia vanigira na toga na gokolia vaga iani: “Kesa dani me totu kesa na mane, maia e tsukaa kesa nina uta loki. Mi muri, maia e tuu, me moloa vanigira visana tinoni kara gini aqo nina uta, maia e aligiri, me vano totu oka sosongo kesa tana vera ao.

¹⁰ Mi kalina e tsau tana tagu na raranga, maia na tamanina na uta e molovanoa kesa nina maneaqo ke balaba i koniqira igira ara reitutugu vania nina uta, me ke adia i koniqira gana tuva e talu tana vuana nina uta. Mara tuu igira na reitutugu uta, mara ramitsia nina maneaqo na taovia, mara ketsali visulea, mara tau goto tusuvania sa omea.

11 “Maia na tamanina na uta e molovanoa kesa segeni goto nina maneao ke baa. Mara tuu igira na reitutugu uta, mara ramitsia mara paluivangaimana, mara ketsalivisule gotoa, mara tau goto tusuvania sa omea.

12 Ma na tamanina na uta e molovanogotoa na tolunina nina maneao; migira ara reitutugua nina uta ara bokaligotoa ia, mara tsoni tabaligia tania na uta.

13 “Mi kalina na tamanina na uta e reivaganana ia, maia e tu me tsaria, ‘?Vaga ia, ma nagua sauba kau naua inau? !Sauba moa kau molovanoa aia na dalequ galugaluve segeni nogo! !Aia ngatsu sauba kara kukuni tania!’

14 “Mi kalina igira na reitutugu uta ara reia aia e mailaba, mara vaigokovigi segeniqira mara tsaria, ‘Kalina ia, maia na dalena segeni nogo na tamanina na uta e mai. !Ida gita ma ka labumatesia, ma ka tamanina igita nina omea sui!’

15 Mi tana, migira ara tuu, mara tsoni tabaligia tania na uta mara labumatesia.”

Ma Iesu e veisuagira na toga ara totu tana, “?Vaga ia, ma nagua amu pada sauba ke naua aia na tamanina na uta vanigira na mane ara reitutugu vania nina uta?

16 Sauba nomoa ke mai me ke labumatesigira na mane girani, me ke tusua nina uta vanigira ke visana na tinoni tavosi kara reitutugudoua vania.”

Mi kalina igira na tinoni ara rongomi vaganana ia mara tsaria, “! Tagara! !E utu lelee ke vaga ia!”

17 Ma Iesu e moro baa i koniqira me tsaria, “?Me ti igamu amu tsaria laka e utu ke laba vaga ia, ma nagua papadana ti ara marea tana Mamare Tabu na tsaqina na goko vaga iani?

‘Aia na vatu igira na mane logovale ara tsoniligilea vaga moa ti na omea tagara sa rongona,

maia tsotsodo nogo na vatu ia e lia na vatu tamani rongona pukuga baa vanigira sui.’

18 Me ti vaga ke kesa ke tubulagi i konina na vatu ia, me sauba ke puka me ke taquru. Me ti vaga na vatu ia ke puka me ke kobia ke kesa, maia sauba ke rapa vaga na tsaa.”

Na Torogoko Tana Rongona Na Voli Takesi

(Mateo 22:15-22; Marko 12:13-17)

19 Igira na tarai na Ketsa ma na taovia na lotu ara ngaoa laka kara tangolia a Iesu tana dani nogo ia, rongona ara padagadovia laka na gokolia vaga a Iesu e vasini tsaria e kalgira igira, mara tau moa tangolia rongona ara matagunigira na toga.

20 Te ara lalavea kesa na tagu dou tana ke lakagana vanigira na tangoliana. Mara tuu, mara volidodogira visana na mane rongona kara valoa a Iesu. Mara molovanogira kara torogoko i konina, rongona a Iesu ke gini goko sasi, mi tana ke gini managaqira, ma kara raqavanoa i matana na taovia tagao butona na momoru.

21 Migira na mane ara volidodogira nogo laka kara valoa a Iesu ara mailaba i konina mara tsarivania, “Taovia, igami ami dona laka igoe o goko mana pipi kalina, ma na omea sui o gini sasani ara mana sui. Me atsa moa vanigo ti na tinoni loki se na tinoni lee moa. Mo saumakali vanigira na tinoni sui na sautu vaga nogo God e kilia kara muria.

²² Vaga ia, mami nongigo ko tsarimai vanigami nagua o pada igoe. ?Laka e dou ti igita na Tsiu ka voli takesi vania na Sesar ni Roma se tagara?"

²³ Ma Iesu e dona nogo laka igira ara valoa moa, te aia e tuu me tsarivanigira,

²⁴ "Kamu sauvulagimai vaniau kesa na qolo vaga amu gini voli takesi. ?Baa, me laka ase i na nununa ma na soana e totu tana qolo iani?"

Mara tsaria, "Nina nogo na Sesar."

²⁵ Ma Iesu e tsarivanigira, "Me ti e vaga ia, me dou ti kamu tusuvania na Sesar nina omea na Sesar, ma kamu tusuvania God nina omea God."

²⁶ Mi tana, migira ara tau tangomana na tubulaginiana a Iesu tana nina goko i mataqira na toga. Mara gini novo moa nina goko a Iesu e tsarivanigira, mara mui dodo.

Na Torogoko Tana Rongona na Maurivisu Tania na Mate

(Mateo 22:23-33; Marko 12:18-27)

²⁷ Mi muri, migira visana na Sadusii, igira nogo ara tsaria laka na tinoni ara mate nogo e utu goto kara maurivisutugua tania na mate, ara mailaba i konina a Iesu mara tsarivania,

²⁸ "Taovia, a Moses nogo e marevanigita na ketsa iani: 'Ti vaga kesa na mane ke mate tania na tauna, me tau vati tamani dalena moa i konina, ma nina aqo na tasina nogo na mane e mate ke taugaa na daki aia na kulana segeni e mate tania, rongona kara ka gini tamani baka, ma na baka ia ke vaga nogo ti na dalena na kulana e mate ida.'

²⁹ "Me kesa dani, mara tu totu vitu na mane tamatasi. Maia na mane ida e tauga, me mate me tau tamani dalena.

³⁰ Mi muri, ma na rukanina mane e taugaa na tinamatena na tasina, maia e mate tanigotoa na daki ia.

³¹ Maia na tolunina mane e taugagotoa na tinamatena, me mate tanigotoa aia. Me kesa moa atsa na omea e laba vanitugira sui vitu na mane tamatasi, ara tu mate tanisuia kesa moa na daki, mi tugira sui ara tu tau tamanina sa tu daleqira i konina.

³² Mi tana susuina, maia na daki goto e mate.

³³ ?Baa, mi tana dani igira ara mate nogo kara maurivisutugua, me sauba ase i tu vidaqira na mane tugirani ke lia na tauna manana na daki ia? !Rongona tugira sui vitu na tamatasi ara tu tauga kolusuia moa na daki ia!"

³⁴ Ma Iesu e tsarivanigira, "Eo, igira na mane ma na daki i lao eni ara vaitaugagi rago,

³⁵ migira moa e ulagaqira kara maurivisutugu tania na mate ma kara tsaulia na mauri saliu i gotu, ara tau nogo vaitaugagi.

³⁶ Ara lia vaga nogo na dalena God, rongona ara maurivisutugua nogo tania na mate.

³⁷ Ma Moses nogo tana nina mamare e gini gokomaka tana rongona ia, kalina God e laba vania tana gai iruiru, ma Moses e soaginia God aia 'nina God a Abraham, ma nina God a Isaak, ma nina God a Jakob.'

³⁸ I tana nogo e gini labamaka laka igira na tinoni sui kara maurivisu tania na mate rongona God aia niqira God igira ara mauri, me tau niqira God igira ara mate rongona i matana God na tinoni ara totu mamauri saviliu."

39 Mara visana na tarai na Ketsa ara gokodato mara tsaria, “!E dou sosongo rago nimu goko Tarai!”

40 Mi tana, migira ara tau nogo malagai ti kara torogoko babaa i konina a Iesu.

Na Torogoko Tana Rongona na Mesia

(Mateo 22:41-46; Marko 12:35-37)

41 Ma Iesu e veisuagira, “?E koegua vaga ti igira na tinoni ara tsaria laka na Mesia aia na kukuana a David?”

42 Maia segenina nogo a David e goko vaga iani tana papi na Linge Tabu,

‘Na Taovia e tsarivania niqū Taovia:

Igoe ko totu ieni tana madoaqu,

43 poi tsau kalina inau kau livugira gamu gala i vavana tuamu,
ma kara tseka vanigo.’

44 ?Me ti vaga tana tsaqina na Linge Tabu iani, a David nogo e soaginia na Mesia laka aia gana Taovia, me koegua vaga ti na Mesia ke lia goto na kukuana a David?”

A Iesu e Parovativigira na Tinoni Tana Rongona Niqira Sasaga Na Tarai na Ketsa

(Mateo 23:1-36; Marko 12:38-40)

45 Igira na tinoni ara rorongovata moa, ma Iesu e goko vanigira gana duli me tsaria,

46 “Kamu kana tania niqira sasaga na tarai na Ketsa, igira ara dona moa na liu bamai kolu poloqira katsi, mara padangaoa moa ti na tinoni kara reiginigira, ma kara kukuni tanigira kalina kara laba tana nauna tana ara labasai na tinoni danga, mara dona goto na viliana na sasaqira dou tana valelotu, ma na totu palanago tana kavomutsa.

47 Mara peqogira na daki tinamate, mara laugotoa na valeqira. !Eo, mi muri, mara baa mara gini malapalu na nonginongi katsi! !Migira nogoria sauba ke mamava sosongo baa na pede ke gadovigira!”

21

Nina Vangalaka Kesa na Daki Tinamate

(Marko 12:41-44)

1 Ma Iesu e momoro bamai, me reigira visana tinoni igira ara tamanina danga na omea, mara moloitsavua niqira qolo na vangalaka i laona na bokisi na moloqolo tana Vale Tabu.

2 Maia e morosigotoa kesa na daki tinamate aia e tau saikesa tamanina sa omea, maia goto e ba sanga na molotsavuaana e ruka lelee moa na qolo tetelo.

3 Ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “Inau au tsarivanigamu, laka na daki tinamate iani aia e tau tamanina sa omea, maia e vangalaka baa liusigira sui lakalaka na tinoni tavosi.

4 Rongona igira na tinoni tavosi ara sauragoa niqira vangalaka e talu tana tsarana niqira omea danga ara tamanina, maia na daki tinamate iani, aia e sau sui lakalaka na susuina saikesa na omea aia e tamanina. Me tau lelee goto tsaravisu sa nina qolo gana ke gini mauri.”

A Iesu e Katevulagia Laka Sauba Ke Taveo na Vale Tabu

(Mateo 24:1-2; Marko 13:1-2)

⁵ Me visana gana duli ara gini goko tana rongona na Vale Tabu, mara tsaria laka e rerei dou rago na vale ia, kolugira na vatuna angaanga ma niqira sausau na tinoni ara inilauginia. Ma Iesu e tsarivanigira,

⁶ “Igira sui na omea girani amu reigira kalina ia, sauba moa ke laba na tagu tana ke tau goto totuvisu tana sasana ke kesa lelee na vatuna. Sauba kara vui-pukaligira sui lakalaka.”

A Iesu e Katevulagigotoa Laka Na Rota Loki Seko Sosongo Sauba ke Gadovigira

(Mateo 24:3-14; Marko 13:3-13)

⁷ Migira gana duli ara veisuagotoa a Iesu, “?Taovia, laka kengisa sauba kara laba na omea vaga gira? ?Ma na padapada koegua sauba kami reia, ti kami gini dona laka e gado nogo na tagu i tana kara laba na omea seko vaga igoe o vasini katemai vanigami?”

⁸ Ma Iesu e tsarivanigira, “Kamu parovata dou, kara tau perogamu lee ke visana. Rongona na tinoni danga sauba kara gini tuu moa tana asaqu inau, ma kara gini perogira na tinoni, ma kara tsarisegeniqira laka ‘Inau nogoria na Mesia.’ Ma kara tsarigotoa, ‘Na tagu e labamai nogo.’ Migamu, kamu laka saikesa na muriaqira.

⁹ Kamu laka goto na matagu ma na tobakuku, ti vaga kamu rongomia kara vailabugi ma kara vaisugutigi na tinoni; rongona igira nogo na omea vaga gira sauba kara laba ida talu, me tau moa na papadana laka e varavara nogo na susuina na dani.”

¹⁰ Ma Iesu e goko babaa me tsaria, “Mi tana tagu vaga ia, sauba igira na vera loki sui kara vailabugi. Me ke tuu kesa na taovia loki, me ke vailabugi kolua kesa segeni.

¹¹ Ke kasi loki na vuluge, me ke liu goto na uvirau ma na lobogu loki pipi tana vera. Ma na omea mataguniga ma na valatsatsa loki sauba kara labamai talu i gotu tana parako.

¹² Ma kara tau moa vati laba na omea sui vaga girani, migamu kara tangoligamu ma kara rotasigamu. Sauba kara adigamu baa i mataqira na taovia na lotu tana rongoqu nogo inau, ma kara tsonisagegamu tana vale sosori. Kara raqagamu baa i mataqira na taovia tsapakae ma na taovia na vera.

¹³ Eo, mi kalina ke laba na omea vaga gira, mi tana nogo gamui tagu dou igamu na gini goko na Turupatu Dou tana rongoqu inau.

¹⁴ “Me vaga ia, me dou ti kalina nogo ia, kamu manogatia nimui papada, ma kamu tau goto gini boe na isutugumui segeni tana tagu vaga ia,

¹⁵ rongona inau nogo sauba kau sauvanigamu na sasaga loki gana na goko maka, ma kara gini tau tangomana igira gamui gala na utusiana ma na labupukaliana nimui goko.

¹⁶ “Igira goto na tamamui ma na tinamui, ma na tasimui, na kamamui ma na kulamui, igira nogoria sauba kara tuu ma kara sauligigamu, ma kara matesigira goto visana vidamui.

¹⁷ Pipi gira sui lakalaka sauba kara reisavigamu rongona amu tsarimuriqu inau.

¹⁸ Minau au tsarivanigamu, e utu lelee ke nanga lee sa kolina ivumui tana lovamui.

¹⁹ Vaga ia, migamu kamu tukakai moa, me sauba kamu tamanina na mauri saliu.

A Iesu e Katevulagia Sauba Ke Taveo na Jerusalem

(Mateo 24:15-21; Marko 13:14-19)

²⁰ “Mi kalina ti vaga kamu reigira na mane vaumate kara mai ma kara tupolia na Jerusalem, mi tana nogo sauba kamu donaginia laka e varangi nogo ke taveo na vera ia.

²¹ Mi tana dani vaga ia, migira na tinoni ara totu tana Judea, niqira aqo kara tsogodato tana vungavunga; migira ara totu i laona na verabau, kara tsogoligi tania. Migira ara totuligi nogo tania na verabau ia, kara laka goto na visutugua i tana.

²² Na rongona na dani vaga gira, ‘Na Dani na Gadovi Pede’ gana ke gini manatovu na omea ara marenogoa tana Mamare Tabu.

²³ !Sauba ke seko sosongo rago tana dani vaga ia vanigira na daki ara tiana, migira goto ara tamani baka tetelo! Na padasavi loki ke ngolia na vera iani, ma na korena God ke gadovigira na tinoni girani.

²⁴ Visana sauba kara tsodoa na mate tana isi, me visana kara tsonitsekagira tana vera tavosi sui. Migira na ponotoba kara sage, ma kara sugutia na Jerusalem popono, poi ke tovu niqira tagu.

Na Visumaiana na Dalena Tinoni

(Mateo 24:29-31; Marko 13:24-27)

²⁵ “Sauba kara laba na padapada tana aso ma na vula mi tana veitugu goto. Mi barangengo, na tinoni tana vera sui kara padasavi loki sosongo, ma kara matagu mate kalina kara rongomia e kukutu loki sosongo na tasi, me karara na panu loki.

²⁶ Ke kaso na tobaqira na tinoni ma kara gini mateluvu kalina kara pitua nagua ke laba vania na barangengo, rongona tana dani vaga ia, sauba kara viri aligiri na omea susuliga sui ni gotu.

²⁷ Mi tana, maia na Dalena Tinoni sauba ke labavisumai tugua tana parako, kolua na susuligana loki ma na mararana.

²⁸ Mi kalina kara tuturiga laba na omea vaga gira, migamu kamu tuu ma kamu malagai, rongona e varangi nogo kamu tamanina na mauri saliu.”

Na Gokolia Tana Rongona Na Gai Mutsamutsa

(Mateo 24:32-35; Marko 13:28-31)

²⁹ Mi muri, ma Iesu e tsarivanigira na gokolia iani: “Kamu reigira na gai mutsamutsa, migira goto na gai sui tavosi.

³⁰ Kalina amu reigira ara tuturiga na dumu, mamu donaginia laka e varangi nogo ke laba na tagu na papara.

³¹ Me vaga goto nogoria ti kalina kamu reigira kara laba na omea sui vaga gira, mi tana nogo sauba kamu donaginia laka e varangi nogo ke labamai na Verana God.

³² “Inau au tsaria na manana vaniigamu, laka na omea sui vaga girani, sauba kara laba ida talu nogo ti kara mate igira sui na tinoni ara mamauri moa i dani eni.

³³ Na baragata ma na barangengo sauba kara ka nangaligi lee. Ma niqu goko inau, e utu saikesa kara nangaligi.

E Kilia Ka Parovata

³⁴ “Kamu parovata, ma kamu tau totu aquna na mutsa loki ma na inu bubulega, ma na pada sosongoliana moa na mauri ni dani eni, rongona asei ba dona ke tau tavongani novotigamu na Dani Loki ia.

³⁵ Rongona na Dani ia, sauba ke gado vaga na pidipidi i koniqira na tinoni sui tana barangengo popono.

³⁶ Kamu parovata ma kamu nonginongi sailagi, kamu gini susuliga na savilaginiqira pipi na omea sui vaga gira sauba kara laba, ma kamu gini tangomana na laba dou i matana na Dalena Tinoni.”

³⁷ Me pipi dani, ma Iesu e sasani tana Vale Tabu. Mi tana ngulavi, maia e tuu, me baa tana Vungavunga na Olive, me totu tana na bongi popono.

³⁸ Migira sui na tinoni ara ropo bongibongi baa tana Vale Tabu rongona kara rongomi vatavia nina goko a Iesu.

22

Ara Vorogokona na Labumatesiana A Iesu

(Mateo 26:1-5; Marko 14:1-2; Ioane 11:45-53)

¹ Me varangi nogo ke tsaumai na Dani Tabu na Bredi Tagara Isti Konina, aia ara soaginigotoa na Dani na Paseka.

² Migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa ara lavea kesa na sautu gana kara matesidodoa a Iesu, rongona ara matagunigira na toga.

A Iudas e Tami na Sauligiana a Iesu

(Mateo 26:14-16; Marko 14:10-11)

³ Ma Satan e sage i tobana a Iudas, aia ara soaginigotoa Iskariot, maia e kesa vidaqira na sangavulu ruka na apostolo.

⁴ Ma Iudas e tuu me vano, me vaigokovigi kolugira na taovia na lotu ma niqira tagao na mane matali Vale Tabu, rongona ke nau koeguania ti ke sauligia a Iesu vanigira.

⁵ Migira ara gini mage sosongo, mara vekea kara sauvania na vovolina tana qolo.

⁶ Ma Iudas e tami dou rago, me tuturiga na mataniana kesa gana tagu dou tana ke lakagana vania na sauligi dodoana a Iesu vanigira, ma kara tau donaginia na tinoni.

A Iesu e Vangaraua na Ganiana Na Mutsa na Paseka

(Mateo 26:17-25; Marko 14:12-21; Ioane 13:21-30)

⁷ Me laba nogo na Dani Tabu na Bredi Tagara Isti Konina, i tana nogo ara matesigira na sipi gana na mutsa na Paseka.

⁸ Ma Iesu e molovanokaira a Petero ma Ioane, me tsarivanikaira, “Baa, ma kamu ka vangarau manogatia vanigita na mutsa na Paseka.”

⁹ Mara ka veisuaa, “?Taovia, laka iava tana igoe o ngaoa kami ka vangaraua?”

¹⁰ Ma Iesu e tsaria, “Rorongo kagamu, kalina kamu ka sage i laona na verabau, me sauba kamu ka tsodoa kesa na mane e kalagaia kesa na popo na koo. Ma kamu ka tsarimurina sage i laona na vale tana aia ke sage,

¹¹ ma kamu ka tsarivanja na tamanina na vale ia: ‘?Na Taovia e veisuego, laka iava na voki i tana aia migira gana duli kara gania na mutsa na Paseka?’

¹² Maia sauba ke sauvanikagamu kesa na voki loki mangasaa i tana ara totu manoga nogo na bela na mutsa ma na mani totu. Mi tana nogo kamu ka vangaraua na omea sui vanigita.”

13 Mara ka vano kaira, mara ka batsau tana vera ia, mara ka reigira na omea sui vaga a Iesu e tsari idanogoa vanikaira. Mara ka vangaraua na mutsa na Paseka i tana.

*Na Susuina na Mutsa Koluana na Taovia
(Mateo 26:26-30; Marko 14:22-26; 1 Korint 11:23-25)*

14 Mi kalina e tsaumai na tagu na mutsa, ma Iesu e totu i lao tana sasana tana bela kolugira nina apostolo.

15 Maia e tsaria vanigira, “!Au amesi sosongolia manana laka kau ganipata kolugamu talu na mutsa na Paseka iani idavia niqu rota!

16 Eo, inau au tsarivanigamu laka sauba kau tau goto gania, poi ke labatovu na papadana ia tana Verana God.”

17 Ma Iesu e tangolia na tseu na uaeni i laona, me soadoua God me tsaria, “Kamu adia na tseu iani, ma kamu vaituvarigi igamu sui.

18 Inau au tsarivanigamu laka tuu kalina eni me ka baa, sauba kau tau goto inuvia na uaeni vaga iani, poi tsau ke labamai na Verana God.”

19 Mi muri, maia e adia na breidi me soadoua God, me ngitia me tusuvanigira me tsaria, “Iani na koniqu sauba kau saua na tugumui. Kamu naua na omea iani na mani padaginiaqu.”

20 Mi murina na mutsa, maia e adia na tseu na uaeni, me sauvanigira me tsaria “Iani na tseu nina taso vaolu God, me mana tana gabuqu sauba ke rutsu na tugumui.

21 “!Ma kamu reia! !Aia sauba ke sauligiau inau, aia e totu koluau nogo ieni tana bela na mutsa!

22 Inau na Dalena Tinoni sauba kau mate vaga nogo aia God e pede vaniau. !Eo, me sauba ke seko sosongo nomoa vania aia sauba ke sauligiau!”

23 Migira sui na apostolo ara tutuiriga na vaiveisuagi segeniqira, laka ase i vidaqira sauba ke naua na omea vaga ia.

Ara Vaipetsakoegi Laka Asei Ke Tsapakae Baa

24 Me kesa na vaipetsakoegi e labadato i laoqira segeni igira na apostolo, laka ase i aia sauba ke tsapakae baa.

25 Ma Iesu e tsarivanigira, “Niqira taovia tsapakae igira na tinoni ni barangengo eni, igira ara susuliga kaputigira niqira toga, migira sui goto ara tagao ara kilia laka niqira tinoni kara tsonikaegira, ma kara soaginigira, ‘Niqira Tagao dou na Toga.’

26 Eo, migamu, kamu laka saikesa na pada vaganana ia. Mi laomui igamu, aia e tsapakae baa nina aqo ke molotsuna segenina mala baka lee moa, masei e ida, nina aqo ke lia mala niqira tinoni aqo lee moa igira na tasina.”

27 Ma Iesu e veisuagira, “?Mi tana nimui papada igamu, laka ase i tsapakae baa? ?Laka aia e totu moa i lao me mutsa, se aia e tuvari gana mutsa? Aia nogoria e totu moa i lao me mutsa. Minau au totu i laomui vaga moa kesa nimui maneaqo lee moa.

28 “Migamu amu totu koluau pipi tana niqu rota sui,

29 me vaga aia na Tamaqu e sauvaniau na Verana, minau goto sauba kau sauvanigamu na Veraqu.

30 Me sauba igamu kamu mutsa ma kamu inu koluau tana niqu bela i veraqu, ma kamu totukae tana sasamui, ma kamu sanga na pedeaqira na sangavulu ruka na duli ni Israel.”

A Iesu e Katea Laka A Petero Sauba ke Tiatagaraa

(Mateo 26:31-35; Marko 14:27-31; Ioane 13:36-38)

³¹ Ma Iesu e goko baa vania a Petero me tsaria, “!Simone, Simone! ! Ko rorongol! Aia Satan e adinogoa na tami rongona ke tovolegamu sui, me ke molovotagira na douana tania na sekona, ke vaga na tamanina na uta kalina aia e molovotagira na lakana dou tanigira na sekona.

³² Minau au nonginongi vanigo a Simone, rongona ke gini tau puka nimu tutuni. Mi kalina igoe ko pilomai tugua i koniqu, ma nimu aqo ko kakaisigotoa niqira tutuni igira na tasimu.”

³³ Ma Petero e tsaria, “!Taovia, inau au vangaraunogoa kau tsarimurimu tana vale sosori me ke tsau tana mate!”

³⁴ Ma Iesu e tsarivania a Petero, “Inau au tsarivanigo a Petero, ke tau vati tangi moa na kokoroko i bongi eni, migoe ko gini vatsa tolu kalina laka o tau donaginiau.”

Na Todo, na Lapa, ma na Isi

³⁵ Mi muri, ma Iesu e tsarigotoa vanigira gana duli, “?Laka kalina inau au molovanogamu i votangana, mau tongo vanigamu nogo kamu laka na adiana nimui todo na qolo, se na lapa, se gamui porotua, me laka amu noga sa omea tana tagu ia?”

Mara tsaria, “Tagara, ami tau goto noga sa omea.”

³⁶ Ma Iesu e tsarivanigira, “Maia kalina ia, ti vaga ke kesa ke tamanina nogo nina todo na moloqolo se gana lapa, ma nina aqo aia ke adiadi; masei goto ti ke tau tamanina kesa nina isi, ma nina aqo ke tsabiria gana polo na tsavugotu, ma na qolona ke voliginia kesa nina isi.

³⁷ Minau au tsarivanigamu, laka tana tsaqina goko na Mamare Tabu i tana ara tsarinogoa laka ‘Aia ara tsokosaia kolugira na tinoni seko,’ me kilia ke laba vaga nomoa ia tana rongoqu inau. Eo, e varangi nogo kara manatovu sui igira na omea ara maregira tana Mamare Tabu tana rongoqu inau.”

³⁸ Migira gana duli ara tsaria, “!Ko reia Taovia! !Me ruka nogo na isi ieni!”

Ma Iesu e tsaria, “!Eo, e dou! !E tugunogoa!”

A Iesu e Nonginongi Tana Vungavunga Na Olive

(Mateo 26:36-46; Marko 14:32-42)

³⁹ Ma Iesu e mololea na verabau, me vano tana Vungavunga na Olive, vaga e lavu nogo pipi kalina na nauana, migira gana duli ara dulikolua.

⁴⁰ Mi kalina ara balaba tana nauna ia, ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “Kamu nonginongi ti kamu tau sage tana tabotabo.”

⁴¹ Maia e vanoligi ao tetelo tanigira, e tugua na aona vaga ti kesa ke gini tatai baa sa vatu. Mi tana aia e tsunatuturu me nonginongi.

⁴² Me goko vaga, “Mama, ti vaga ko tami igoe, mo ko adiligia na tseu na rota iani taniau. Me ke tau moa laba vaga au kilia inau, ke laba vaga nogo o kilia igoe.”

⁴³ Me tsunamai talu i gotu kesa na angelo me vereea.

⁴⁴ E ngolia tobana na rota loki sosongo, maia e nonginongi kakai goto baa, me gini maono na gabu me kukudutsuna tana kao.

⁴⁵ Mi kalina e nonginongi sui, maia e tuu, me ba reigira gana duli, me reia laka ara matura rongona e ngoligira na melu.

46 Maia e tsaria vanigira, “?Egua igamu ti amu maturu lee moa vaga ia? Kamu tuu, ma kamu nonginongi rongona kamu tau sage tana tabotabo.”

Ara Tangolia a Iesu

(Mateo 26:47-56; Marko 14:43-50; Ioane 18:3-11)

47 Me gogoko moa a Iesu, mara labamai nogo na alaala e raqagira a Iudas, aia nogo e kesa vidaqira nogo na sangavulu ruka. Mara mailaba, maia e ba saviliu konina a Iesu me domia.

48 Ma Iesu e tsarivania, “?Iudas, laka o pada tana domiaqu vaga ia, igoe ko gini sauligia na Dalena Tinoni?”

49 Mi kalina igira gana duli a Iesu ara reia nagua sauba ke laba, mara veisuaa, “?Taovia, vaga ia, ma kami gini vailabu goto nimami isi igamia?”

50 Mi tana, me kesa vidaqira e lakua nina isi, me sabatiginia na kulina madoa kesa nina tseka na Mane Tabu Loki.

51 Ma Iesu e tsarivania, “!Ko mololea! !Dou nogo!” Maia e adikaea na kulina na mane, me bulusaitugua.

52 Ma Iesu e tsarivanigira na taovia na lotu ma niqira tagao na mane matali Vale Tabu, migira goto na tinoni loki, igira nogo ara sangamai na tangoliana: “?Laka na mane labupoi inau, ti amu gini mai kolua nimui isi ma na tubi na tangoligiaqu?”

53 Minau au totu kolugamu pipi dani i laona na Vale Tabu, migamu tau nogo tovoa na tangoliaqu. Ma nimui tagu nogo igamu kalina ia, ma nina tagu goto na rodo ke tagao.”

A Petero e Tiatagaraa a Iesu

(Mateo 26:57-58, 69-75; Marko 14:53-54, 66-72; Ioane 18:12-18, 25-27)

54 Migira ara tangolia a Iesu, mara adivanoa tana valena na Mane Tabu Loki; ma Petero e tsarimuriqira baa ao tetelo.

55 Mara soqoi lake i matana na vale i tano, ma Petero e sangagira na rarangi tana.

56 Me labamai kesa na baka daki e aqo tana vale ia, me reia a Petero e sanga na rarangi tana lake, me morosi tatavatavia me tsaria, “!Na mane iani, aia goto kesa e totu kolua a Iesu!”

57 Ma Petero e tiatagaraa me tsaria, “!Ae, daki igoe, au tau saikesa donaginia aia!”

58 Me tau oka i muri, me kesa na mane e reigadovia a Petero me tsarivania, “!E, migoe goto o kesa vidaqira gana duli aia!” Ma Petero e tsaria, “!Goena, tagara, tau inau!”

59 Mi tana gana ngongo tugua kesa na kiloko i muri, me kesa segeni goto na mane e gini goko suguradi sosongo me tsaria, “!E mana saikesa nomoa, na mane iani e dulikolugotoa a Iesu na rongona aia na Galilii goto!”

60 Ma Petero e tsaria, “!Mane igoe, au tau saikesa donaginia nagua igoe o gini goko tana rongona!” Me gogoko moa a Petero, te e tangi na kokoroko.

61 Ma na Taovia e pilovisu me morosi baa a Petero, ma Petero e padatugua nina tsaqina goko na Taovia e tsarivaninogoa, “Ke tau vati tangi moa na kokoroko i bongi eni, migoe ko gini vatsa tolu kalina laka o tau donaginiau.”

62 Ma Petero e rutsu i tano, me rota na ngangai.

Ara Gilugana Mara Lumua a Iesu

(Mateo 26:67-68; Marko 14:65)

⁶³ Migira na mane ara matalia a Iesu ara gilugana mara lumua.

⁶⁴ Ara sorikaputiginia na polo na matana mara veisuaa, “!Ko kutsu! ?Laka asei e davago?”

⁶⁵ Mara tsoni vanigotoa danga na goko tsiri.

A Iesu i Mataqira Tana Saikolu na Togigoko

(Mateo 26:59-66; Marko 14:55-64; Ioane 18:19-24)

⁶⁶ Mi tana dani male, migira na tinoni loki ma na taovia na lotu, ma na tarai na Ketsa, ara saikolu mai, mara adimaia a Iesu i mataqira.

⁶⁷ Mara tsarivania, “?Ko tsarivanigami laka ti igoe nogo na Mesia?”

Ma Iesu e tsaria, “Ti kau tsaria vanigamu, migamu e utu kamu tutunina niqū goko.

⁶⁸ Me ti inau kau torogoko i konimui, migamu e utu goto kamu tuguvisua niqū goko.

⁶⁹ Me tuu kalina eni me ke baa, aia na Dalena Tinoni, sauba ke totu tana madoana God Susuliga Sosongo.”

⁷⁰ Migira sui tana ara tsaria, “?Me laka na Dalena God igoe?”

Maia e tsaria, “Igamu segenimui nogo amu tsaria laka aia inau.”

⁷¹ Migira ara tsaria, “!Tagara goto sa rongona igita ka lavegotoa sa goko! !Igita segenida nogo a rongomia tana mangana na omea aia e tsaria!”

23

A Iesu i Matana a Pilate

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marko 15:1-5; Ioane 18:28-38)

¹ Migira na saikolu popono ara tuu, mara adivanoa a Iesu i matana a Pilate.

² Mi tana, migira ara tuturiga na tatamanga gana mara tsaria, “Ami tsodovolugia na mane iani e raqa sasiligira nimami tinoni. Me tongo vanigira kara laka na voli takesi vania na Sesar. Me tsarisegenina goto laka aia na Mesia, na Taovia Tsapakae.”

³ Ma Pilate e veisuaa a Iesu, “?Egua, laka niqira Taovia Tsapakae nomoa na Tsiu igoe?”

Ma Iesu e tsaria, “Migoe nogo o tsarivaganana ia.”

⁴ Me tuu a Pilate, me tsarivanigira na taovia na lotu migira na toga, “Inau au tau tsodoa sa omea seko ke naua na mane iani, vaga e tugua kau pedematesiginia.”

⁵ Migira ara goko baribari sosongo baa, mara tsaria, “!Aia nogo e tsovula gokona vanigira na toga popono polia na Iudea kolua nina sasani! E tuturiga tana Galilii, mi kalina ia e maitsau nogo ieni.”

A Iesu i Matana a Herod

⁶ Mi kalina a Pilate e rongomi vaganana ia, te e veisuagira, “?Laka na mane ni Galilii iani?”

⁷ Mi kalina a Pilate e rongomia laka a Iesu e talumai tana vovotana na kao tana e tagao a Herod, maia e molovanoa a Iesu ke baa i konina a Herod. Ma Herod goto e totu i Jerusalem tana tagu ia.

⁸ E dou sosongo tobana a Herod kalina e reia a Iesu, rongona e rongomi oka nogo ganarongo, me oka sosongo nogo e ngaao

ke reilakana. Me amesigotoa ke morosia visana na valatsatsa ke aqosigira.

⁹ Vaga ia, ma Herod e torogoko konina a Iesu me veisuaa danga na omea. Ma Iesu e tau goto tugua nina goko.

¹⁰ Migira na taovia na lotu, ma na tarai na Ketsa ara tuu, mara keli kakai vania moa a Iesu.

¹¹ Ma Herod migira nina mane vaumate ara gilugana a Iesu, mara molotsirina. Ara sagelivania na polo e ulagana moa na taovia loki na sageliana, mara molovisutugua vania a Pilate.

¹² Mi tana dani tsotsodo moa ia, te ara ka vasini tobasai kaira a Pilate ma Herod, rongona e tsaumai tana, mi kaira ara ka vaireisavigi moa.

Ara Pedeaa Ke Mate a Iesu

(Mateo 27:15-26; Marko 15:6-15; Ioane 18:39-19:16)

¹³ Ma Pilate e soasaigira na taovia na lotu, ma na tinoni loki, migira na toga,

¹⁴ me tsarivanigira: "Igamu amu adimai vaniau na mane iani, mamu tsarivaniau laka aia e raqa sasiligira na tinoni. Mi kalina ia, mieni i matamui nogo igamu, inau au veisuaa, mau tau tsodovulagia kesa na omea seko ke naua vaga igamu amu gini keli vania.

¹⁵ Ma Herod goto e tau tsodoa kesa na sasi i konina, maia nogo na rongona te aia e gini molo visumaitugua vanigami. Na mane iani, aia e tau goto naua sa omea seko e tugua ke gini mate.

¹⁶ Sauba moa kau moloa vanigira niqū mane vaumate kara ramitsia, mi muri ti kau moloa ke vano."

¹⁷ Me pipi ngalitupa tana tagu na Paseka, nina aqo nogo a Pilate ke nusilea vanigira kesa tinoni e totu i laona na vale sosori.*

¹⁸ Migira na toga popono ara gugu loki mara tsaria, "¡Labumatesia aia! ¡Mo ko nusilea a Barabas vanigami!"

¹⁹ Ma Barabas aia na mane ara tsoninogoa tana vale sosori rongona e tsovula gokona vanigira na tinoni, mara gini vaikoregi loki tana verabau ia, ma na matena goto aia e labumatesi tinoni.

²⁰ Ma Pilate e ngaoa moa ke nusilea a Iesu te e goko vanigira tugua.

²¹ Migira ara guguvisu vania mara tsaria, "¡Pogalobatia! ¡Pogalobatia tana gai ulutaligu!"

²² Ma Pilate e tsarivanigira na tolunina kalina: "¿Ma na sasi gua e tsukia ngana? ¡Inau au tau nomoa tsodoa ke naua kesa na sasi tugua ke gini mate! Kau moloa vanigira moa niqū mane vaumate kara ramitsia, mi muri ti kau moloa ke vano."

²³ Migira ara gugu loki babaa moa mi gotu na lioqira, laka ke mate nomoa a Iesu tana gai ulutaligu. Mi tana susuina me managaqira.

²⁴ Ma Pilate e pedea a Iesu ke mate vaga nogo igira ara nongia i konina.

²⁵ Me nusile vanigira na mane ara kilia, aia nogo e totu i laona na vale sosori rongona na vailabugi loki ma na lamuta, me livua a Iesu i limaqira kara nauvania na omea vaga igira segeni nogo ara kilia.

Ara Pogaa a Iesu Tana Gai Ulutaligu

(Mateo 27:32-44; Marko 15:21-32; Ioane 19:17-27)

²⁶ Migira na mane vaumate ara adivanoa a Iesu, mi sautu ara tsodoa kesa na mane, a Simon na asana, aia e talu i Sirene, me maimai laka

* 23:17 23:17 Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 17.

ke vano tana verabau. Migira ara tangolia, mara raia ke adia na gai ulutaligu i konina a Iesu me ke kalagaia.

²⁷ Na alaala loki na tinoni ara tsatsari murina a Iesu. Mi laoqira visana goto na daki ara tangitangi mara ngangaisia.

²⁸ Ma Iesu e pilo baa i koniqira me tsarivanigira: “!Daki ni Jerusalem, kamu laka na ngangaisiaqu inau! !Kamu ngangaisigamu segeni, migira goto na dalemui!

²⁹ Rongona e varangi nogo kara laba na dani na rota loki, i tana igira na tinoni sauba kara tsaria, ‘!Eo kiki, e dou baa vanigira igira ara tau tamani baka, mara tau goto vasu daleqira, mara tau goto tsutsugira!’

³⁰ Tana tagu vaga nogo ia, sauba igira na tinoni kara tsarivanigira na vungavunga, ‘!Kamu munugami!’ Ma kara tsarivanigira na tetena, ‘!Kamu kokoponotigami!’

³¹ ?Rongona ti vaga kara rotasia na gai mamauri vaga ia, ma nagua sauba kara nauvania na gai makede?”

³² Mara adikaira goto ruka na tukatso, rongona kara matesikaira goto kolua a Iesu.

³³ Mi kalina ara maitsau tana nauna ara soaginia “Tsitsivina Lova,” mi tana ara pogaa a Iesu tana gai ulutaligu. Mara pogakaira goto ruka na tukatso kolua a Iesu, kesa tana madoana, me kesa tana maulina.

³⁴ Ma Iesu e tsaria, “Mama, ko padalea niqira sasi rongona igira ara tau donaginia na omea ara naua.”

Migira na mane vaumate ara tsonikutsu tana daesi mateqira na polona.

³⁵ Migira na toga ara tutuu tana, mara momoro. Migira na taovia na Tsiu ara tuu goto tana, mara gilugana mara tsaria, “Aia e maurisigira rago na tinoni tavosi. !Eo, mi kalina ia, ka reia ti ke maurisi segenina goto, ti vaga aia nomoa na Mesia God e vilinogoa!”

³⁶ Migira goto na mane vaumate ara gilugana a Iesu, mara tudato i matana mara tusu baa vania na ko vavai,

³⁷ mara tsarivanja, “!Baa, ko maurisi segenimu ti vaga igoe niqira Taovia Tsapakae na Tsiu!”

³⁸ Igirani na tsaqina na goko ara marea tana pava, mara pogaa tana gai ulutaligu i gotu konina: “!Iani niqira Taovia Tsapakae na Tsiu.”

³⁹ Me kesa ka vidaqira na tukatso ara ka tsautsau goto tana, e tsiria a Iesu me tsarivanja: “?Egua laka na Mesia igoe, ne? !Me ti e vaga ia, mo ko maurisi segenimu, mo ko mauriisikaigami goto kagami!”

⁴⁰ Maia kesa na tukatso tavosi e tongo vania me tsaria: “?Mogua igoe, laka o tau matagunia God? Tugita sui tu totu tana mate atsa.

⁴¹ Mi kaita e ulagana kara nauvanikaita vaga ia, rongona kaita ka naua na omea seko. Maia e tau naua sa omea seko.”

⁴² Mi tana e goko baa vania a Iesu me tsaria, “!Iesu, ko padaau kalina ko laba i Veramu!”

⁴³ Ma Iesu e tsarivanja, “Au veke vanigo laka i dani eni nogo sauba ko totu kolua i Paradiso.”

E Mate a Iesu

(Mateo 27:45-56; Marko 15:33-41; Ioane 19:28-30)

⁴⁴ Mi tana gana ngongo na niaso vota, me tau nogo sina maka na aso, ma na rodo e tsavua na vera popono, poi tsau tana tolu kiloko tana ngulavi.

⁴⁵ Ma na polokatsi e tsautsau tana Vale Tabu e tavongani taratsivotaa i levugana.

⁴⁶ Ma Iesu e guloki me tsaria, “!Mama! !Tana limamu igoe au livua na tidaoqu!” E tsarivaganana ia, me matepitsu.

⁴⁷ Maia niqira taovia na mane vaumate e morosia na omea e laba, me soalokia God me tsaria, “!E mana nomoa laka aia na mane dou!”

⁴⁸ Mi kalina igira na tinoni ara saikolu mai tana ara morosia na omea vaga ia e laba, mara visu sui i vera, mara padasavi loki sosongo.

⁴⁹ Migira sui na kulana a Iesu, kolugira goto na daki igira nogo ara tsarimurina tuu i Galilii, ara tutuu ao tetelo, mara reigira na omea sui ara laba.

Ara Qilua a Iesu

(Mateo 27:57-61; Marko 15:42-47; Ioane 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Me totu kesa na mane, a Josep na asana, e talu i Arimatea tana Judea. Maia na mane dou sosongo, me pipitua moa na maiana na Verana God. Aia goto e sangatotu i laona niqira Saikolu na Togigoko na Tsiu, me tau moa sanga na tabeana na omea ara pedea kara nauvania a Iesu.

⁵² Maia e ba laba i konina a Pilate, me nongia na konina a Iesu.

⁵³ Ma Pilate e tamivania, maia e baa me aditsunaa na konina a Iesu, me tsaboroginia na polo, me molosagea i laona kesa na vatuluma ara kavinogoa tana maragova, na vatuluma vaolu ara tau moa vati qilua kesa i laona.

⁵⁴ Mi tana dani ia, na dani na vangarau Sabat, me varangi nogo ke tuturiga na Dani na Sabat.

⁵⁵ Migira nogo na daki ara tsarimurina a Iesu tuu i Galilii, ara dulikolua a Josep, mara morosia na vatuluma, me laka e totu koegua na konina a Iesu i laona.

⁵⁶ Mara visu i vera, mara vangarau na mona ma na papasa sisigini gana na aragoana na konina.

Mi tana Dani na Sabat, mara mango rago, vaga nogo e ketsaligira na Ketsa.

24

A Iesu e Maurivisutugua

(Mateo 28:1-10; Marko 16:1-8; Ioane 20:1-10)

¹ Mi tana matsaraka rovorovo na kesanina dani tana uiki, mi tugira na daki ara tu adia na papasa sisigini ara tu vangarau manogatinogoa, mara tu vano tana vatuluma.

² Mara tu reia na vovongona vatu e takeliligi tania na matsapana na vatuluma,

³ mara tu sage i laona; mara tu tau reia na konina a Iesu na Taovia.

⁴ Mara tu tuu moa tana, mara tu tau goto dona nagua e laba. Mara ka tavongani mai tuu i ligisaqira ara ka ruka na mane, e seremaka ka poloqira.

⁵ Mi tugira na daki ara tu matagu mate, mara tu tao poruporu. Mi kaira na mane ara ka tsarivanitugira na daki; “?Matena gua ti amu tu mai na laveana aia e mamauri moa tana nauna ara totu na tinoni mate?”

⁶ Aia e tau nogo totu ieni. E maurivisu nogo. Kamu padatugua na goko aia e tsarivanigamu kalina e totu kolugamu moa tana Galilii,

7 laka 'na Dalena Tinoni kara sauligia vanigira na tinoni seko ma kara pogaa tana gai ulutaligu, mi tana tolunina dani maia ke maurivisutugua tania na mate.' "

8 Mi tana, mi tugira na daki ara tu padatugua na goko e tsaria a Iesu,

9 mara tu visu le moa talu tana vatuluma. Mara tu gini turupatuna na omea sui girani vanigira na sangavulu kesa na apostolo, me vanigira sui goto igira ara totu kolugira i tana.

10 Mi tugirani nogo na daki: aia ko Maria Madalena, ma ko Joana, ma ko Maria na tinana Iakobo; tugira nogo kolugira goto visana na daki tavosi ara turupatuna na omea vaga ia vanigira na apostolo.

11 Migira na apostolo ara pada laka na daki ara goko bubulega le moa, mara tau tutunina niqira goko.

12 Ma Petero e tuu, me ulo vano tsaku tana vatuluma. Me qeqele sage i laona, me reia na polo ara tsaboroginia a Iesu e totu lee moa tana, me tagara goto sa omea tana. Maia e visumai i vera, me vo lee moa nagua e laba.

Tana Sautu e Vano i Emaus
(Marko 16:12-13)

13 Mi tana dani nogo ia, mara ka ruka tu vidaqira gana duli a Iesu, kaira ara ka vano kesa tana vera, i Emaus na soana. Ma na aona tuu i Jerusalem me tsau i Emaus, e adia moa kesa turina tetelo na dani tana vavano.

14 Mi sautu mi kaira ara ka vaigokovigi segeni tana rongogira na omea sui ara vasini moa laba.

15 Mara ka vaigokovigi moa kaira, ma Iesu segenina nogo e tsaulikaira, me dulikolukaira i sautu.

16 Mi kaira ara ka reiragoa, mara ka tau moa reigadovia.

17 Ma Iesu e veisuakaira, "Laka nagua sagata amu ka gini vaigokovigi kalina amu ka maimai i sautu kagamu?"

Mi kaira ara ka tu dodo, me melu ka mataqira.

18 Maia kesa ka vidaqira, a Kleopas na asana, e veisuaa a Iesu, "Laka igoe segenimu moa na tinoni o totu i Jerusalem, mo tau vati rongomia na omea ara vasini moa laba tana?"

19 Ma Iesu e veisuakaira, "Laka na omea gua gira?"

Mara ka tsaria, "Ma na omea ara laba vania a Iesu ni Nasaret. Aia nogo e kesa na propete e susuliga sosongo tana nina goko mi tana omea aia e aqosigira i matana God mi mataqira na toga popono.

20 Migira nida taovia na lotu ma nida tinoni loki ara tangolia mara pedea ke mate, mi muri, mara pogaa tana gai ulutaligu.

21 !Mi kagami ami ka amesia laka aia nogo sauba ke suivisugira na toga na Israel! Mi dani eni ara putsi moa tolu na dani ara laba na omea sui vaga gira.

22 Mara visana na daki i laomami igami, ara mai mara novotigami. Igira ara vano tana vatuluma tana matsaraka rovorovo,

23 mara tau reia na konina aia ke totu tana. Mara visumai mara tsarivanigami laka ara reikaira ruka na angelo, me laka kaira ara ka tsarivanigira laka aia e mamauri moa.

24 Mara tuu visana vidamami, mara batsau tana vatuluma, mara reia e vaga saikesa nogo ara tsaria igira na daki, maia moa ara tau reia tana."

25 Ma Iesu e tsarivanikaira, “!Kamuna, egua ti amu ka bule vaga ia! !Egua ti amu ka kisa lee vaga ia na tutunina na omea sui ara katemainogoa igira na propete!

26 ?Laka e tau nina aqo na Mesia ke tsodoa na rota loki vaga girani ida talu, mi muri ti aia ke sage tana mararana?”

27 Mi tana, ma Iesu e vuresi makali vanikaira na omea ara marea tana rongona ia pipi tana Mamare Tabu, tuturiga tana nina mamare a Moses, me baa tana niqira mamare igira sui na propete.

28 Mara tu maitsau varangisia na vera i tana ara tu sulungana, ma Iesu laka ke vavano saviliu moa.

29 Mi kaira ara ka tongovisua mara ka tsaria, “Ko totu kolukagami ieni. E varangi nogo ke bongi, me tuturiga nogo rodo.” Maia e tami, me sage kolukaira tana ka valeqira.

30 Me totu kolukaira tana bela na mutsa. Me adia na breidi, me tabua; me ngitia na breidi, me tuvaria vanikaira.

31 Mi tana kaira ara ka reigadovia laka aia nogo a Iesu, maia e tavongani nanga lee tanikaira.

32 Mara ka vaigokovigi segeni mara ka tsaria, “!E tau pitsa! !Me vaga saikesa nogo ti na lake e ganikaita, kalina aia e goko kolukaita i sautu, me vuresi makali vanikaita na rongona na Mamare Tabu!”

33 Mara ka tu tsaku mara ka visuitugua i Jerusalem. Mara ka reigira na sangavulu kesa na apostolo ara totusai tana, kolugira visana goto.

34 Migira ara tsarivanikaira, “!Eo, e maurivisutugu manana na Taovia! !Maia e laba nogo vania a Simone!”

35 Mi tana kaira ara ka tsaritutugua vanigira na omea e laba vanikaira tana sautu, me koegua goto ti ara ka reigadoviginia na Taovia, kalina aia e ngitia na breidi.

A Iesu e Laba Vanigira Gana duli

(Mateo 28:16-20; Marko 16:14-18; Ioane 20:19-23; Aqoaqo 1:6-8)

36 Mi kalina kaira ara ka gini tuturupatu moa na omea vaga gira, ma Iesu e tavongani mai tuu i levugaqira, me tsarivanigira, “Ke goto na tobamui.”

37 Migira sui ara gini novo mara matagu mate, rongona ara pada laka ara reia na tidao.

38 Maia e tsarivanigira, “?Egua te amu matagu vaga sagata, mara gini labadato i tobamui na papada ruka vaga ia?”

39 Kamu morosigira na limaqu ma na tuaqu, ma kamu gini dona laka inau segeniqu nogo. Kamu peleau, me sauba kamu gini dona laka inau nogoria, rongona na tidao e tau tamanina na lakana ma na sulina, vaga amu reia inau au tamanina.”

40 E goko vaga sui ia, me sauvulagi vanigira na limana ma na tuana.

41 Mara magemage loki igira, mara novo moa, mara tau moa vati tutunina kalavata. Ma Iesu e veisuagira, “?Laka amu tamanina sa mutsa ieni?”

42 Mara tusuvia na turina na tsetse magovo,

43 maia e adia me gania i mataqira.

44 Mi muri, maia e tsarivanigira: “Igirani saikesa nogo na omea au gogogini vanigamu kalina inau au totu moa kolugamu: na omea sui ara maregira tana rongogu nogo inau tana nina Ketsa a Moses, mi tana niqira mamare na propete, mi tana Linge Tabu goto, niqira aqo nomoa kara labatovu.”

⁴⁵ Maia e mararasia na tobaqira, rongona igira kara padagadovignia na Mamare Tabu,

⁴⁶ me tsarivanigira, “Iani nogo na omea ara marea: laka aia na Mesia nina aqo ke rota me ke mate talu nomoa, mi muri ti aia ke maurivisitugua tania na mate tana tolunina bongi.

⁴⁷ Mi tana asana nogo ia, na turupatu dou rongona na padasavi ma na totu tanusi tania na sasi, ke ba vanigira na tinoni sui, tuturiga i Jerusalem, me ke poli poponoa na barangengo.

⁴⁸ Migamu nogoria, nimui aqo kamu tsarivulagia na omea girani vanigira na tinoni.

⁴⁹ Minau segeniqo nogo sauba kau molomaia vanigamu na omea e vekenogoa na Tamaqu vanigamu. Migamu, nimui aqo kamu totu moa i laona na verabau iani, ma kamu pitua na susuliga ke talu i gotu me ke tsunamai i konimui.”

A Iesu e Dato i Baragata

(Marko 16:19-20; Aqoaqo 1:9-11)

⁵⁰ Ma Iesu e ida vanigira, mara mololea na verabau, mara liu baa, mara tsau gana ngongo i Betani. Mi tana, ma Iesu e saukaea na limana me tabugira.

⁵¹ Mi kalina aia e tabusuigira, me mololegira me dato i baragata.

⁵² Migira ara samasama vania, mara visutugua i Jerusalem, mara magemage loki,

⁵³ mara tau kuti na soadouana God tana Vale Tabu.

NA TURUPATU DOU VAGA E MAREA A IOANE Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

Na Turupatu Dou vaga e marea a Ioane e saumakalia laka a Iesu aia nogo na Gokona God saliu, me "lia tinoni na Goko, me mai totu i laoda." (1:14)

A Ioane e marea na turupatuna na maurina a Iesu rongona e ngaoa laka ti aseki ke tsokoa ke tutunina laka a Iesu aia na Dalena God manana, na Vagamauri God e vekenogoa vanigira nina tinoni tumai nogo i oka. Migira sui kara tutunina a Iesu, ti kara gini tamanina na mauri saliu. (20:31)

Tana tuturigana nina mamare, aia e adilabatigira na valatsatsa danga a Iesu e naugira ti ke gini labamaka na manana laka a Iesu nogoria na Vagamauri, na Dalena God. Mi muri, maia e maretunagira nina goko a Iesu, tana e gini vuresi makalia na rongoqira na valatsatsa e naugira. Igita a reia tana turina iani laka ara visana tinoni ara tutunina a Iesu, mara tsarimurina. Mara visana ara sove tania moa, mara tovoa na tukapusiana nina ago.

I laoqira na Lova 13 tsau tana 17, e totu nina goko na vailivu a Iesu vanitugira gana duli segeni moa ia, na mani kakaisiana tu niqira tutuni tana bongi noana na mateana.

Mi tana Lova 18 tsau tana 21, e totu na turupatuna kalina ara tangolia a Iesu, mara pedematesia, me mate tana gai ulutaligu. Mi muri, maia Iesu e maurivisitugua tania na mate, me labavulagia vanigira gana duli.

A Ioane e adilabatia sailagi laka igira sui ara tutunina manana laka a Iesu aia nogo "na sautu, ma na manana, ma na mauri" (14:6) mara tsarimurina, igira nogo ara tamanina na mauri saliu i laona na tobaqira.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

A Iesu na Gokona God e mailaba i barangengo *1:1-18*

A Ioane Batista e sasani tinoni *1:19-34*

Tugira gana duli idaida a Iesu *1:35-51*

A Iesu e sasani tinoni *2:1-12:50*

Nina sasani a Iesu idavia na mateana *13:1-17:26*

Nina rota ma na mateana a Iesu *18:1-19:42*

Na maurivisuana a Iesu ma na labana

vanigira gana duli *20:1-31*

Na susuina tsotsodo na labana a Iesu *21:1-25*

A Iesu Aia na Gokona God

¹ Tana idana tsotsodo e totu na Goko. Me totu kolua God na Goko, me God na Goko.

² E tu mai nogo tana tuturigana tsotsodo, na Goko e totu kolua God.

³ Mi konina nogo aia God e naugira na omea sui. Me tagara sa omea ke tau talu i konina aia.

⁴ Na Goko aia nogo na pukuna na mauri, ma na mauri ia e sau na marara vanigira na tinoni sui.

⁵ Me maka na marara tana rodo, me tau tangomana vania na rodo ke rodosia.

⁶ Ma ✱ God e mologinia kesa na mane, a Ioane na asana,

⁷ me mai nogo aia, me turupatu vulagia vanigira na tinoni tana rongona na marara ia, rongona ti igira sui kara rongomia na turupatuna ma kara tutunina.

⁸ Ma Ioane aia e tau na marara. E mai rongona moa ke sogogana na marara.

⁹ Na Goko, aia nogoria na marara laka e tsunamai nogo i barangengo, me mararasigira na tinoni sui.

¹⁰ Na Goko ia e totu nogo i barangengo, ma God e aqosiginia na barangengo na Goko. Ma na barangeingo e tau nomoa reigadovia.

¹¹ Aia e mai tana verana segeni nogo, migira segeni gana verakolu ara tau tabea.

¹² Mara visana nomoa ara tabedoua mara tutunina, te aia e tamivanigira kara gini lia na dalena God.

¹³ Ara tau gini lia na dalena God tana nina kili sa tinoni, me tau goto vaga kesa na baka e talu tana ka gabuqira na tamana ma na tinana. Tagara. God segeni moa nogo aia na Tamaqira.

¹⁴ Me lia tinoni na Goko me mai totu i laoda, me dangatovu i konina na vangalaka ma na manana. Migita a reivulagia na mararana, aia na marara e tamanina rongona aia nogo na Dalena Tamana e kesa moa.

¹⁵ Ma Ioane e sogo gokona me tsaria, "Aia nogoria ngana, inau au gini goko vanigamu kalina au tsaria laka aia sauba ke mai i muriqu, maia e loki liusiau nomoa inau, rongona aia e totu nogo te au botsa inau."

¹⁶ Maia e dangatovu nogo na vangailaka i konina, me gini vangalaka sosongo vanigita sui. Ma nina vangalaka vanigita e utu goto ke sui.

¹⁷ I sau God e savulaginia vania a Moses nina Ketsa vanigira nina tinoni. Mi konina moa a Iesu Kristo igita a tsodovulagia nina galuve ma na manana.

¹⁸ Tagara kesa ke morosilakana God kesa dani. Aia segeni moa na Dalena, aia e atsa vaga nogo God me totu i ligisana na Tamana, aia nogo e katevulagia na manana tana rongona God.

Nina Sasani a Ioane Batista

(Mateo 3:1-12; Marko 1:1-8; Luka 3:1-18)

¹⁹ Igira na taovia na Tsiu ara totu i Jerusalem, ara ketsaligira visana niqira manetabu ma na Levite kara balaba i konina a Ioane, ma kara veisuaa, "Laka ase i goe?"

²⁰ Ma Ioane e tau goto tiapoia, me tsarivulagi makalia, "Inau au tau na Mesia."

²¹ Mara ✱ veisuaa, "Me ti vaga ia, masei moa igoe? Laka igoe a Elija?"

Me gokovisu a Ioane, me tsaria, "Tagara, tau a Elija inau."

Mara veisuagotoa, "Se laka ko tau aia nogoria ngatsu na Propete ami pipitua igoe?"

Ma Ioane e tsaria, "Tagara goto."

²² Mara tsarivania, "Me ti ke vaga ia, mo ko tsarimakalia vanigami laka ase i goe, ma kami gini adivisugoko vanigira ara raigami mai. ? Nagua ko tsarivanigami tana rongomu segeni?"

23 Ma ✧ Ioane e gini gokovisu nina katemai a Isaia na propete, me tsarivanigira,

“ ‘Inau na liona kesa e guguu tana legai mangu: !Kamu gotosia na sautu tana ke liu na Taovia!’ ”

24 Te ara tuu igira niqira mane adigoko na Parisii,

25 mara veisuatugua a Ioane, “?Me ti vaga igoe o tau na Mesia, mo tau goto a Elija, mo tau goto aia na Propete ami pipitua, megua ti o lesovitabugira na tinoni?”

26 Ma Ioane e gokovisu me tsaria, “Inau au gini lesovitabu moa na ko lee, mi levugamui e totu nogo kesa amu voginia.

27 Maia sauba ke labamai i muriqu, me tau ulagaqu inau kau nusiligia na itaina gana porotua.”

28 Na omea sui girani ara laba i Betani tabana i longa na Koo Jordan, i tana a Ioane e naua na lesovitabu.

A Iesu Nina Dalena Sipi God

29 Mi tana dani i muri, ma Ioane e rei baa a Iesu e maimai i sautu. Me qenaa, me tsarivanigira ara totu tana, “!Aia, kamu reia baa! !Aia nogoria nina Dalena Sipi God! !Aia sauba ke veoligia na sasina na barangengo!

30 Aia nogo inau au gini goko tana rongona vanigamu kalina inau au tsaria laka sauba kesa ke mai i muriqu, maia e loki liusiau baa inau matena e totu ida nogo aia te au botsa inau.

31 Minau au voginigotoa laka ase i aia, mau mai nomoa kau gini naua na lesovitabu tana koo rongona kau sauvulagia aia vanigira na tinoni ni Israel ma kara gini donaginia.”

32 Ma Ioane e tsarimakalia na omea aia e reia: “Inau, au reia na Tarunga Tabu e tsunamai talu i gotu, me tsotsobo mala kulukulu i vungana aia.

33 Minau goto au tau vati donaginia moa laka aia nogoria na Mesia. Ma God aia e mologiniau kau gini lesovitabu na koo, e tsarivaniau laka ‘asei ti vaga ko reia ke tsobo na Tarunga Tabu i vungana, maia nogoria sauba ke gini lesovitabu na Tarunga Tabu.’

34 Minau au reia e laba nogo na omea vaga ia, te au gini tsarivanigamu laka aia nogoria na Dalena God.”

I Tugira Gana Duli Idaida a Iesu

35 Mi tana dani i muri, ma Ioane e ba tu tugua tana nauna ia kolukaira ruka gana duli.

36 Mi kalina a Ioane e morosia a Iesu e liliu i sautu, maia e tsarivanikaira, “!Kamu ka reia baa, aia nogoria nina Dalena Sipi God!”

37 Mi kaira ara ka rongomia nina goko a Ioane mara ka tuu, mara ka tsarimurina a Iesu.

38 Me pilovisu a Iesu, me reikaira ara ka tsarimurina, me veisuakaira, “?Nagua amu ka lavea kamu?”

Mara ka tsaria, “?Iava o totu igoe, Rabi?” Ma na goko “Rabi” e vaga moa “Tarai.”

39 Ma Iesu e tsaria, “Mai, ma kamu ka reia.” Mi tana tagu ia, na gana ngongo na vati kiloko tana ngulavi. Mara ka tsarimurina mara ka ba tsau i valena, mara ka totu kolua na dani popono tana.

⁴⁰ Kesa ka vidaqira kaira, aia nogoria a Adrea, na tasina a Simone Petero.

⁴¹ Ma Adrea e ba reia a Simone na tasina me tsarivania, "Ami tsodovolugia na Mesia." Ma na rongona na goko "Mesia", e vaga moa "Na Kristo", ma na rongona na goko "Kristo" e vaga moa "Aia kesa God e vilia."

⁴² Maia e dulikolua a Simone mara ka batsau i konina a Iesu. Ma Iesu e moro baa i konina a Simone, me tsarivania, "Na asamu a Simone, dalena a Ioane, me sauba kara soaginigo a Kepas." Ma na rongona na goko "Kepas", e vaga moa "Petero", ma na rongona na goko "Petero" e vaga moa "Na Vatu."

A Iesu e Soakaira a Pilipo Ma Nataniel

⁴³ Mi tana dani i muri, ma Iesu e aligiri na vano i Galilii. Maia e tsodoa a Pilipo me tsarivania, "¡Ko mai koluau!"

⁴⁴ A Pilipo na mane ni Betsaida, ka veraqira nogo kaira a Adrea ma Petero.

⁴⁵ Ma Pilipo e tsodoa a Nataniel me tsarivania, "Goena, aia nogo na mane ri a Moses e mamare tana rongona i laona na papi na Ketsa, migira goto na propete ara mamare tana rongona ia, i kagami ami ka tsodonogoa. Maia nogo a Iesu na dalena a Iosepo ni Nasaret."

⁴⁶ Ma Nataniel e veisuaa, "¿Me laka sa omea dou koegua ke talumai i Nasaret?"

Ma Pilipo e tsarivania, "Mai moa mo ko reia."

⁴⁷ Mi kalina a Iesu e morosia a Nataniel e maimai, me gini goko tana rongona aia me tsaria, "¡Iani e kesa na Israel manana, me voo na malapalu!"

⁴⁸ Ma Nataniel e veisuaa a Iesu, "¿E koegua te o donaginiau igoe?"

Ma Iesu e tsaria, "E tau vati soago moa a Pilipo, minau au reigo nogo tana vavana kesa na gai."

⁴⁹ Me novo a Nataniel me tsaria, "¡Ei, Taovia, igoe manana na Dalena God! ¡Igoe nogo nimami Taovia Tsapakae igami na Israel!"

⁵⁰ Ma Iesu e tsarivania, "¿Laka igoe o tutunina rongona moa inau au tsarivanigo laka au reigo kalina o totu i vavana na gai? ¡La! Tau na omea loki ia. ¡I muri ti sauba ko reigira na omea ke loki sosongo baa!"

⁵¹ Ma ✧ Iesu e tsarigotoa vanitugira, "Inau, au tsarivanitugamu na manana: sauba kamu tu morosia na baragata ke ova, migira nina angelo God kara tsunadato i vungana na Dalena Tinoni."

2

Na Kavomutsa na Tauga i Kana

¹ Ruka moa na dani i muri, mara naua kesa na kavomutsa na tauga i Kana tana Galilii. Maia ko Maria na tinana a Iesu e sanga na totu tana.

² Mara vailivugotoa Iesu migira gana duli kara ba sanga na kavomutsa ia.

³ Mi levugana na mutsa te e kora na uae ni koniqira, maia na tinana a Iesu e reia e laba na omea vaga ia, maia e baa me tsarivania a Iesu, "E sui lee nogo kiki niqira uae ni."

⁴ Ma Iesu e tsarivania na tinana, "Daki igoe, laka na mavi na tsarivaniaqu nagua kau naua. E tau vati laba moa gaqu tagu inau."

⁵ Ma na tinana a Iesu e tsarivanigira na tinoni ara aqo tana kavomutsa, “Nagua sui moa ti ke tsarivanigamu na nauana, ma kamu naua.”

⁶ Mara totu manoga nogo tana ono na popovatu tutuu, niqira mani sao koo na vulivuli igira na Tsiu, aqo muria niqira sasaga ni oka. Me pipi kesa na popovatu tutuu vaga ia, e tugua ke kesa sangatu na dangana na bilo na koo ke vano i laona kesa.

⁷ Ma Iesu e ketsaligira na mane ara aqo tana kavomutsa, “Kamu dangaliiginigira na koo na popovatu tutuu girani.” Migira ara toregira, mara danga tsiriri.

⁸ Mi muri, ma Iesu e tsarivanigira, “Kalina eni, kamu saoa na koo, ma kamu ba saovania na mane e taovia tana kavomutsa, maia ke inuidana.”

Mara adi baa na koo vania na taovia na kavomutsa maia e inuidana,
⁹ ma na koo ia e oli saikesa me lia nogo na uaeni. Maia e tau dona iava e talumai na uaeni dou vaga ia. Migira moa na mane aqo ara saoa na koo igira moa ara dona. Te aia e tuu, me soaa na mane tauga vaolu,

¹⁰ me tsarivania, “Pipi tinoni tavosi tana mutsakolu vaga iani, ara dona kara sautalua na uaeni dou baa, mi kalina ara inuvatsa nogo igira na tinoni totogoro, mi muri ti aia e sauvanigira na uaeni lee. Migoe o tau nauvaganana ia. !O mololaka talua na uaeni dou baa poi e tsau tana susuina na kavomutsa ti ko saua!”

¹¹ A Iesu e naua na kesanina nina valatsatsa i Kana tana Galilii. Mi tana aia e saulabatia na susuligana, mara reia igira gana duli, mara gini tutunina.

¹² Mi ✧ murina na kavomutsa ia, ma Iesu ma na tinana, migira na tasina, mi tugira gana duli, ara vano i Kapernaum, mara totu tana visana dani.

A Iesu e Tsiagira na Mane Tsabiri Tania na Vale Tabu
 (Mateo 21:12-13; Marko 11:15-17; Luka 19:45-46)

¹³ Me ✧ varavara nogo niqira dani tabu na Paseka igira na Tsiu, ma Iesu e baa i Jerusalem.

¹⁴ Mi laona na Vale Tabu, e tsodogira igira ara tsabiri sipi ma na buluka ma na kulukulu, migira goto na mane oliqolo ara tototu moa tana niqira bela na oliqolo.

¹⁵ Me tuu a Iesu, me milia na itai me ramitsiginigira, me tsialigigira na sipi ma na buluka tania na Vale Tabu. Me tsoni tsetsekarasigira niqira bela na mane oliqolo, ma niqira golo e viri pirirarasa bamai.

¹⁶ Me ketsaligira na mane ara tsabiri kulukulu me tsarivanigira, “! Kamu adiligigira nimu ara kulukulu tania na Vale Tabu iani! !Na Valena na Tamaqu, kamu tau nauginia na vale na maketi!”

¹⁷ Tana, ✧ migira gana duli a Iesu ara gini padavisua kesa na tsaqina goko tana Mamare Tabu e tsaria vaga, “Na pada lokiana na Valemu igoe niqu God, e iru i laoqu vaga saikesa nogo na lake.”

¹⁸ Mi tana, migira na taovia na Tsiu ara tuu mara veisuaa a Iesu, “? Laka na valatsatsa gua ko naua vanigami igoe, ti kami gini donaginia laka e ulagamu igoe na nauana na omea vaga o naua i dani eni, i laona na Vale Tabu iani?”

19 Ma ✨ Iesu e gokovisu vanigira, me tsaria, “Toroveoa na Vale Tabu iani, minau kau logotugua i laona ke tolu moa na dani.”

20 Migira ara veisuatugua a Iesu, “?Laka igoe ko logovisutugua na Vale Tabu iani i laona ke tolu moa na dani? !Alao, ma na Vale Tabu ia e adia vati sangavulu ono na uvi na logoana!”

21 Ma na valetabu a Iesu e gini goko, aia na konina nogo ia.

22 Me tu moa kalina a Iesu e maurivisutugua nogo tania na mate, te igira gana duli ara padavisua laka a Iesu e kateida nogo na omea iani, mara tu gini tutunina na gokona na Mamare Tabu, ma nina goko goto a Iesu.

A Iesu e Donaginia na Laoqira Na Tinoni Sui

23 Mi kalina a Iesu e totu moa i Jerusalem tana Bongu Tabu na Paseka ia, migira na tinoni danga ara tutunina, rongona ara morosigira na valatsatsa aia e naua i mataqira.

24 Ma Iesu e tau saikesa norua niqira tutuni, rongona aia e donagininogoa na laoqira na tinoni sui.

25 Me tau goto kilia ke kesa ke tsarivulagi vania tana rongoqira, rongona aia segenina e dona nogo nagua e totu i laona na tobaqira.

3

A Iesu e Goko Kolua a Nikodemus

1 Me totu kesa niqira taovia na Tsiu, a Nikodemus na asana. Maia e kesa nogo na Parisii.

2 Me kesa tana bongu, maia e ba reia a Iesu me tsarivania, “Taovia, ami dona laka igoe kesa na tarai God e molomaigo. Me utu saikesa ke kesa ke tangomana na nauaqira na valatsatsa vaga igoe o naua ti vaga God ke tau totu i konina.”

3 Ma Iesu e tsarivania, “Inau au tsarivanigo na manana: tagara lelee ke kesa ke tangomana na reiana na Verana God ti aia ke tau botsa vaolutugua.”

4 Ma Nikodemus e veisuaa a Iesu, “?Ke koegua na tinoni e loki nogo ti kara vasutugua? !E utu saikesa ke sagevisutugua i tobana na tinana, maia ke vasutugua na rukanina kalina!”

5 Ma Iesu e tsarivania, “Inau, au tsarivanigo na manana: E utu lelee ke kesa ke sage tana Verana God, ti vaga aia ke tau botsa vaolutugua tana koo ma na Tarunga Tabu.

6 Na tinoni ti ke botsa tana tinoni, maia e tinoni. Ma na tinoni ti ke botsa tana Tarunga Tabu, maia e tarunga.

7 Ko laka na gini novo matena inau au tsarivanigo laka ko botsatugua.

8 Na guguri e bisimai iava moa e kilia ke bisimai. Mo rongomia e alevo, mo tau moa dona iava e palamai miava ke liu baa. Ia nogoria ke vaga vanigira pipi tinoni ara gini botsa vaolu na Tarunga Tabu.”

9 Ma Nikodemus e veisuaa a Iesu, “?Ke laba koegua na omea vaga ni?”

10 Ma Iesu e tsarivania, “?Alao, migoe na tarai loki i Israel, megua ti o voinia moa na omea vaga iani?”

11 Minau au tsarivanigo na manana: igami ami gini goko tana rongoqira na omea ami donaginia, mami tsarivulagigira na omea ami

reilakaqira. Me tagara nomoa ke kesa vidamui igamu na Parisii ke padangaoa na tabaeana nimami turupatu.

¹² Igamu amu tau tutuniq kalina au gini goko vanigamu tana rongoqira na omea ni lao eni. ?Me sauba ke koegua goto baa ti kamu tutuniq kalina kau gini goko vanigamu na omea ni gotu?

¹³ Me tau moa vati dato i gotu ke kesa, aia segeni moa na Dalena Tinoni aia moa e tsunamai talu i gotu.

¹⁴ “Vaga ✧ nogo a Moses tana kaomate i sau e tsauringinikaea i kelana kesa na tuguru na nununa na muata ara aqosiginia na tapala, maia nogoria sauba ke vaga kara tsauringinikaegotoa na Dalena Tinoni.

¹⁵ Na rongona pipi sei ti ke tutunina aia, me sauba ke tamanina na mauri saliu.

¹⁶ Na rongona God e galuve sosongolia na barangengo, te aia e molomaia na Dalena e kesa moa, me pipi sei moa e tutunina, aia e utu ke mate, me sauba ke tamanina na mauri saliu.

¹⁷ God e tau nogo molomaia na Dalena i barangengo gana ke gini pedeginia na barangengo. Tagara. Magana moa ke vagamaurisiginia.

¹⁸ “Asei moa ti ke tutunina manana laka inau na Dalena God, me utu ke gadovia na pede. Me ti ase i ke tau tutunina, maia e gadovi manogatinogoa na pede, rongona e tau tutunina na Dalena God e kesa moa.

¹⁹ Ma na aqona na pede sauba ke gado vaga iani: na marara e labamai nogo tana barangengo, migira na tinoni ara padalokia moa na rodo liusia na marara rongona e tau goto niqira sasaga.

²⁰ Ti vaga ase i ke nauseko maia e reisavi sosongolia na marara, me sove goto na laba tana marara rongona e tau ngaoa kara laba i malena na omea seko aia e naua.

²¹ Masei ti ke naua na omea e dou aia e liu tana marara, rongona ke gini labamaka laka tana omea sui e naugira aia e rongomangana God.”

A Ioane Batista e Sogogana a Iesu

²² Mi murina ia, ma Iesu migira gana duli ara baa tana butona na momoru ara soaginia na Judea, mara totu tana kolugira na tinoni mara lesovitabugira.

²³ Ma Ioane goto e lesovitabugira na tinoni i Aenon i ligisana i Salim, na rongona i tana e dangadanga dou na koo. Mi tana ara babaa na toga na reiana, maia e lesovitabugira.

²⁴ Na ✧ omea iani e laba kalina ara tau vati tsonia moa a Ioane tana vale sosori.

²⁵ Migira gana duli a Ioane ara tuturiga na vaipetsakoegi kolugira na Tsiu tana rongona na vulivuli tana niqira sasaga na lotu na Tsiu.

²⁶ Mara baa i konina a Ioane mara tatamanga vania mara tsaria, “? Tarai, laka o padatugua moa na mane ri aia e laba i konimu i votangana tabana i longa na Koo Jordan, aia igoe o gini goko vanigami tana rongona ri? !Maia nogoria e sau lesovitabu goto kalina eni, migira na toga ara rage sai baa i konina!”

²⁷ Ma Ioane e gokovisu me tsaria, “E tau tangomana sa tinoni ke tamainina kesa na omea ti vaga na tami ke tau talumai i konina God.

²⁸ Igamu ✧ segenimui nogo amu rongomiau kalina au tsaria laka tau na Mesia inau. Niqū aqo moa kau votisautu vania.

²⁹ Kamu reia ti vaga kesa na mane tauga vaolu, maia e vutinogoa na tauna. Maia na kulana na mane tauga vaolu ia e tutuu me pipitua, me gini magemage kalina e rongomia na tatangina nina goko na mane tauga vaolu. Minau, au vaga saikesa nogoria. E tovu nogo niqū magemage kalina eni.

³⁰ Me ulagana aia ke paladato baa, minau kau palatsuna.”

Aia e Talumai i Gotu

³¹ Eo, aia moa e talumai i gotu e loki liusigira na tinoni ma na omea sui. Masei e talumai moa i lao eni, na barangengo e tamanina aia me gini goko moa na omea ni barangengo. Maia moa e talumai i gotu, aia e loki liusigira na tinoni ma na omea sui.

³² Maia e turupatuna na omea e reigira me rongomigira. Me tagara ke kesa ke tabea nina goko.

³³ Masei ti ke tabea nina goko e vaga moa ti e tsarivulagia laka e mana nina goko God.

³⁴ Aia moa God e molomaia, aia segeni moa e dona ke gini turupatuna na goko e talumai i konina God, rongona God e dangali tovuginia nina Tarunga Tabu.

³⁵ Na ✧ Tamana e galuve sosongolia na Dalena, me moloa i limana pipi na omea sui.

³⁶ Masei moa ti ke tutunina na Dalena, aia e tamanina nogo na mauri saliu. Masei ti ke tau rongomia na mangana na Dalena God, aia sauba ke tau tamanina na mauri, ma na korena God sauba ke totu kalavata i konina.

4

A Iesu e Goko Vania Kesa na Daki Ni Samaria

¹ Migira na Parisii ara rongomia laka e managana a Iesu, me lesovitabugira danga baa na tinoni liusigira igira a Ioane e lesovitabugira.

² Ma Iesu segenina e tau lesovitabua ke kesa. Migira moa gana duli ara lesovitabugira na tinoni.

³ Mi kalina a Iesu e rongomia na omea ara tsaria tana rongona nogo ia, maia e tuu me mololea na Judea, me visutugua tana Galilii.

⁴ Ma na sautu aia e muria e liu savilliu baa tana Samaria.

⁵ Mi ✧ tana Samaria, ma Iesu e liu i laona na vera ara soaginia i Sikar. Ma na vera ia e tau nogo ao tania na kao tana a Jakob e sauvania a Josep na dalena i sau.

⁶ Mi tana goto e totu nina tuvu a Jakob. Ma Iesu e kolae tana vanovano, me ba totupuka liligina na tuvu. Ma na tagu ia, na niaso vota.

⁷ Me mai kesa na daki ni Samaria, laka ke tore koo tana tuvu. Ma Iesu e nongia ke saoa gana koo, “Ko saoa gaqu koo, kiki, au marou.”

⁸ Mi tana tagu ia, migira gana duli a Iesu ara viri vano sui i vera, na voliana gaqira mutsa.

⁹ Ma ✧ na daki ni Samaria e tsarivania a Iesu, “Migoe na Tsiu, minau na Samaria. ?Megua vaga ti o nongiau kau saoa gamu koo na inu?” Migira na Tsiu ara vali na pata tseu koluagira na Samaria.

✧ 3:28 3:28 Ioa 1:20 ✧ 3:35 3:35 Mat 11:27; Luk 10:22 ✧ 4:5 4:5 Gen 33:19; Jos 24:32

✧ 4:9 4:9 Esra 4:1-5; Niem 4:1-2

10 Ma Iesu e tsarivania na daki ia, "Ti moa vaga igoe ko donaginia nina tuva God me laka ase i aia e nongigo na koo na inu, maia nogo igoe ko nongi koo i konina, maia sauba ke tusuvanigo na ko tusumauri."

11 Ma na daki e tsaria, "Taovia, o tau tamanina sa nimu omea agana na sao koo igoe, ma na tuvu iani e qou sosongo. ?Miava ko ba torea na ko tusumauri vaga ia?"

12 Ma Jakob na mumuada, aia nogo e sauvanigita na tuvu iani. Maia, migira sui na dalena, kolugira goto niqira sipi, ara inuvia na koo iani. ?Migoe, o pada ngatsua laka o loki liusia a Jakob igoe?"

13 Ma Iesu e tsarivania, "Asei ti ke inu tana koo iani, sauba ke marou tugua."

14 Masei ti ke inuvia na koo inau kau tusuvania, tagara ke tau marou tugua. Na koo vaga inau kau sauvania ia, sauba ke lia vaga na vuravura na ko tusumauri i laona tobana me ke bugudato vania na mauri saliu."

15 Ma na daki e tsaria, "Taovia, ko sauvaniau na koo vaga ia! Minau kau gini tau marou tugua ma kau tau goto gini rota na mai sao koo sailagi ieni."

16 Ma Iesu e ketsalia na daki me tsaria, "Ko baa, mo ko soamaia na savamu ma kamu ka visu mai ieni."

17 Ma na daki e tsaria, "E tagara savaqu inau."

Ma Iesu e tsaria, "O goko mana igoe kalina o tsaria laka e tagara na savamu."

18 Migoe o tauga tugira tsege na mane, maia na mane o totu kolua kalina eni, e tau na savamu manana. Na goko mana o tsarivaniau igoe."

19 Ma na daki e tsarivania a Iesu, "Au dona Taovia, laka igoe kesa na propete."

20 Migira na mumuaqu ni Samaria ara samasama vania God tana vungavunga iani, migamu na Tsiu amu tsaria laka i Jerusalem segeni moa na vera na samasama vaniana God."

21 Ma Iesu e tsarivania na daki, "Ko tutuniqu, daki igoe, rongona tana tagu sauba ke mai, kara tau goto samasama vania God na Tamada ieni tana vungavunga ni Samaria, ma kara tau goto samasama vania i Jerusalem."

22 Igamu na Samaria, amu tau donaginia laka ase i amu samasama vania; migami moa na Tsiu ami donaginia ase i igami ami samasama vania, matena i koniqira nogo na Tsiu God e vekea ke labamai na Vagamauri."

23 Me varangi mai nogo na tagu, eo, me mailaba nogo kalina eni, aia na tagu i tana igira na tinoni kara samasama vania God Tamana tana susuligana na Tarunga Tabu, ma kara savorivania God na samasama laka vaga aia e kilinogoa."

24 God aia na Tarunga, mi tana susuligana moa nina Tarunga Tabu ti kara gini tangomana na tinoni na samasama vaniana vaga e ulagana nogo aia."

25 Ma na daki e tsaria, "Au dona laka na Mesia sauba ke mai kesa tagu, mi kalina aia ke labamai, sauba ke tsarimakalia vanigita pipi na omea sui."

26 Ma Iesu e tsaria, "Inau nogoria aia, inau au goko kolugo."

27 Mi tana tagu tsotsodo ia, mara labamai igira gana duli a Iesu, mara gini novo na morosiana a Iesu e gogoko kolua kesa na daki. Me tagara

sa vidaqira ke tsarivania na daki, “?Laka nagua o ngaoa igoe?” se ke tsarivania a Iesu, “?Egua ti o goko kolua na daki iani?”

²⁸ Ma na daki e mololea tana gana bilo na koo me visu i vera, me tsarivanigira na tinoni tana vera,

²⁹ “Gamuna, kamu mai, ma kamu reia kesa na mane aia e tavongani katevulagigira pipi na omea sui inau au naugira tana mauriqu. ?Sei dona, ke tau aia nogo ngatsu na Mesia?”

³⁰ Migira na tinoni danga ara viri mololea na veraqira, mara mai konina a Iesu.

³¹ Mi tana tagu e vano i vera na daki ia, migira gana duli a Iesu ara tau kuti na ami vaniana, “!Tarai, ko mutsa gamu!”

³² Ma Iesu e tsarivanigira, “Au tamanina nogo gaqu mutsa inau, migamu amu voinia moa.”

³³ Migira gana duli ara tuturiga na vaigokovigi segeniqira, mara tsaria, “?Ke visana ngatsu kara mai paladodoa nogo ieni?”

³⁴ Ma Iesu e tsarivanigira, “Gaqu mutsa inau, aia nogo na muri sailaginiana nina kili na Tamaqu aia e moloau, ma na piruana pipi nina aqo sui aia e mologiniau na nauaqira.

³⁵ Tana nimui gokolia igamu amu tsaria laka kau ke vati moa na vula me ke raranga na uta. Minau au tsarivanigamu kamu momoro tatavata dou tana uta. !Ara ganoga nogo na mutsa, me laba nogo na tagu na tsuri!

³⁶ Ma na mane e tsurivia na uta e adi vovolina nogo, me angunikolugira na mutsa vania na mauri saliu. Ma na mane aia e tsuka, ma na mane aia e tsurivia, kaira sui kara ka magemente kolu.

³⁷ Tana nogoria e gadolaka na goko vaga iani, ‘E kesa na tinoni e tsuka, me kesa segeni tinoni e tsuri.’

³⁸ Inau, au ketsaligamu na tsuriviana na uta aia amu tau sanga na aqosiana. Migamu amu adipeluna moa tana niqira aqo na tinoni tavosi.”

³⁹ Mara danga na Samaria i laona na vera ni Sikar ara tutunina a Iesu, rongona aia na daki e tsarivanigira laka a Iesu e katevania pipi na omea sui aia e naugira tana maurina.

⁴⁰ Mi kalina igira na Samaria ara mailaba i konina a Iesu, mara ami vania ke totu kolugira. Ma Iesu e totu kolugira ruka goto na dani popono.

⁴¹ Mara danga baa na Samaria ara gini tutunina a Iesu kalina ara rongomia nina turupatu dou,

⁴² mara tsarivania na daki, “Igami ami tutunina kalina eni tau laka tana rongona nimu goko moa igoe, me rongona igami segenimami goto ami rongomia mami dona laka aia manana na Vagamaurina na barangengo.”

A Iesu e Maurisia na Dalena Kesa na Taovia na Vera

⁴³ Mi murina ruka na dani, ma Iesu e mololea tana, me visutugua tana Galilii.

⁴⁴ Maia ✧ segenina nogo e tsaria, “E kesa na propete e utu kara kukuni tania igira gana verakolu.”

45 Mi ✧ kalina aia e batsau nogo i Galilii, migira na tinoni danga ara valalea, rongona ara sanga totu tana Bongi Tabu na Paseka i Jerusalem, mara reia na omea sui aia e naugira tana tagu na Bongi Tabu ia.

46 Ma ✧ Iesu e visutugua i Kana tana Galilii tana e olia na koo me lia na uaeni. Mi Kapernaum, kesa goto na vera tana Galilii, i tana e totu kesa na taovia, maia na mane ni Roma. Me lobogu loki na dalena.

47 E rongomia laka a Iesu e tuu i Judea me mai nogo tana Galilii. Me ragevia, me ngasua a Iesu laka ke baa i Kapernaum me ke maurisia na dalena e varangi nogo ke mate.

48 Ma Iesu e tsarivania, "Tagara ke kesa vidamui ke tutunina, ti vaga ke tau reitalua na valatsatsa ma na omea ganataga."

49 Ma na manetagao ni Roma e tsarivania a Iesu, "Ko mai Taovia, ke tau mate lee na dalequ."

50 Ma Iesu e tsaria, "!Ko vano, e mauri nogo na dalemu!"
Ma na mane ia e tutunina nina goko a Iesu me vano.

51 Mi sautu, maia e tsodogira visana nina maneaqo ara maimai nogo na valaleana, mara adigokomai vania laka e konigoto nogo na dalena.

52 Ma na manetagao e veisuagira nina maneaqo, "?Laka ingisa nogo e konigoto na dalequ?" Mara tsarivania, "Tana kesa na kiloko murina na niaso inoa. Aia nogo tana tagu ia e tanusi na masagi i konina."

53 Ma na tamana na baka e padavisua laka tana tagu tsotsodo nogo ia, a Iesu e tsarivania, "E mauri nogo na dalemu." Maia na manetagao ia migira sui i valena ara tutunina.

54 Iani nogo na rukanina na valaitsaitsa e naua a Iesu murina aia e talu tana Judea me mai tana Galilii.

5

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane Logu

1 Mi murina ia, ma Iesu e vanotugua i Jerusalem na sanga dani tabu.

2 Me varangisia na matsapa ara soaginia na Matsapaqira na Sipi, i Jerusalem nogo, e totu kesa na maomao ara soaginia Betsata tana goko Hibu. Mi tana ara logogira tsege na babale.

3 Na babale gira, agana niqira mani tsatsaro igira na tinoni lobogu, na koko, ma na logu, ma na matea, mara pipitua kalina ti ke dikodiko na koo.

4 Na rongona e vaga nogo pipi tagu kalina ti ke tsunamai kesa nina angelo na Taovia ma na koo ia e tavongani dikodiko. Me ti vaga ke kesa na vidaqira ke tangosuli me ke ida na tsoku i koo, maia sauba ke mauri tania nina lobogu atsa moa ti na vatana gua na lobogu e gadovia.*

5 Mi tana e totu kesa na mane aia e tolu sangavulu alu nogo na ngalitupa e tsaro tana.

6 Ma Iesu e reia na tinoni ia e tsaro tana, me donaginia laka e lobogu oka nogo. Me veisuaa, "?Laka o ngaoa ko mauri?"

7 Ma na tinoni lobogu e tsarivania a Iesu, "Eo, Taovia, au ngaoragoa kau mauri. Mea moa e tagara ke kesa ieni ke tsebaau, me ke ba moloau i koo kalina e dikodiko. Au tovo segeniqi koe laka kau ba tsaku i laona, me pipi kalina kesa segeni tinoni e liusiau na ida tsuna i koo."

✧ 4:45 4:45 Ioa 2:23 ✧ 4:46 4:46 Ioa 2:1-11 * 5:4 5:3b-4 Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 3b-4.

⁸ Ma Iesu e tsarivania, “Ko tuu, ko kalagaia na tsabomu, mo ko vano.”

⁹ Me tavongani mauri doutugua na mane, me tuu, me kalagaia na tsabona, me turiga na vanovano.

Ma na omea vaga iani e laba tana Dani na Sabat.

¹⁰ Te ✱ igira na taovia na Tsiu ara tsarivania na mane e vasini mauri, “I dani eni na Dani na Sabat, me vali tana nida Ketsa igita na kalagaiana na tsabomu.”

¹¹ Ma na mane e tsarivanigira, “Na mane e maurisiau, aia nogo e tsarivaniau kau tuu ma kau kalagaia na tsaboqu ma kau vano.”

¹² Mara veisuaa, “?Masei ia na mane e tsarivanigo vaga?”

¹³ Ma na mane a Iesu e maurisia e tau moa donaginia laka aseini nomoa e maurisia, rongona a Iesu e sagelalo bamai nogo i laoqira na tinoni danga ara totu tana.

¹⁴ Me tau oka i muri, ma Iesu e tsodotugua na mane ia i laona na Vale Tabu me tsarivania, “Rorongo igoe, o mauri dou kalina eni. Mo ko laka goto na nausasi ke tau gadovigo sa omea ke seko sosongo baa.”

¹⁵ Me vano na mane me turupatu vanigira na taovia na Tsiu laka aia nogoria a Iesu e maurisia.

¹⁶ Mi tana, migira na taovia na Tsiu ara tuturiga na rotasiana a Iesu, tana rongona aia e maurisi tinoni tana Dani na Sabat.

¹⁷ Ma Iesu e tsarivanigira, “Aia na Tamaqu e aqoaqo sailagi, minau goto e kilia kau naua niqu aqo.”

¹⁸ Na goko vaga nogo girani e asia na tobaqira na taovia na Tsiu mara gini mologalana a Iesu. Tau moa laka na rongona aia e kutsia na ketsa na mango tana Dani na Sabat, ma na rongona goto aia e soaginia God na Tamana segeni nogo, me vaganana e gini molo segenina laka aia e kesa atsa kolua God.

Gana Susuliga na Dalena God

¹⁹ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira, “Au tsarivanigamu na manana: inau na Dalena au tau nausegeniqu sa omea. Au naua moa na omea au reia e naua na Tamaqu. Na omea ke aqosia na Tamaqu au aqosigotoa inau.

²⁰ Rongona na Tamaqu e galuveau inau na Dalena, te e sauvulagi vaniau na omea sui aia segeni e naugira. Me kau, sauba ke sauvaniau goto ke visana na aqo ke loki goto baa, migamu sauba kamu reigira ma kamu gini ganataa.

²¹ “Atsa vaga na Tamaqu e dona na maurisivisuaqira igira ara mate, atsa vaga goto inau na Dalena, au dona goto kau maurisivisugira aseini moa igira au ngaoa kau maurisivisugira.

²² Na Tamaqu segeni moa, aia e tau pede segenia ke kesa tinoni. E saunogoa vaniau inau na Dalena na susuligana popono gana na pede.

²³ Na rongona e ngaoa na tinoni sui kara gini padalokiau na Dalena atsa vaga nogo ara padalokia na Tamaqu. Masei e tau padalokiau na Dalena, aia e tau goto padalokia na Tamaqu aia e molomaiau.”

²⁴ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira, “Inau au tsarivanigamu na manana: aseini moa ti ke rongomia na gokoqu me ke tutunina laka na Tamaqu e moloau, aia e tamanina nogo na mauri saliu i konina. Me utu ke sabetia na pede, me savilaginina na mate, me sage baa saviliu nogo tana mauri.

25 "Au tsarivanigamu na manana: e varangi mai nogo na tagu, me labamai nogo kalina eni, na tagu i tana igira ara mate nogo kara rongomia na gokona na Dalena God, migira sui ara rongomia mara muria sauba kara mauritugua.

26 Vaga nogo aia na Tamaqu aia segeni na pukuna na mauri, me moloa vaniau inau na Dalena kau pukuna goto na mauri inau.

27 Me sauvaniau inau na Dalena na susuligana gana na pede rongona inau na Dalena Tinoni.

28 "Kamu laka na gini novo iani. E maimai nogo na tagu tana igira sui ara mate sauba kara rongomia niqu goko inau,

29 ma ✧ kara rutsudato tania na qiluqira. Migira ara naua na omea e dou tana mauriqira sauba kara maurivisitugua ma kara mauri saliu. Migira sui ara naua na omea e seko tana mauriqira sauba kara maurivisitugua goto igira ma kara gadovikedede.

A Iesu e Sogogana Segeni

30 "Inau e utugana vaniau kau naua sa omea tana susuligaqu segeni. Au pede vaga saikesa moa au rongomia i konina God. Vaga ia, ma niqu pede e goto, matena au tau tovoa kau naua sa omea tana niqu padangao segeni. Mau naua moa na omea aia e molomaiau e kilia kau naua.

31 "Ti vaga inau kau goko tana rongoqu segeni, ma niqu goko ke tau mana.

32 Ma na Tamaqu aia nogo e sanga na goko tana rongoqu, mau dona laka na omea aia e gini goko na matequ ara mana sui.

33 "Igamu, ✧ amu mologira nimui mane adigoko kara baa i konina a Ioane, maia Ioane e goko tana rongoqu inau, mara mana na omea sui aia e tsaria.

34 Minau, tau kilia kau vataragi tana nina goko sa tinoni ti ke gini labamaka na manana laka ase i inau. Au tsaria moa na omea iani vanigamu, rongona nogoria igamu kamu gini mauri.

35 A Ioane aia e vaga na sulu e iru me marara i levugamui, migamu amu padangaoa na tovovidana moa na muriana na mararana nina goko.

36 Mau mai inau, mau naugira na aqo sui e mologiniau na Tamaqu kau naugira, migira nogo ara saumakalia laka ase i manana inau. Ma niqu aqo girani ara isutuguqu liusia na isutugu e gini sogogaqu a Ioane, mara sauvulagigotoa laka na Tamaqu aia nogo e mologiniau.

37 "Na ✧ Tamaqu, aia e moloau, aia nogoria e sogogaqu. Migamu amu tau vati rongomia moa nina goko aia mamu tau vati morosi lakana.

38 Mamu tau goto vati pukua nina goko i tobamui, na rongona amu tau tutunina laka aia nogo e mologiniau minau au talumai i konina aia.

39 "Igamu amu dona sosongo na vivileke i laoqira na Mamare Tabu, rongona amu pada laka i laoqira nogo na Mamare Tabu sauba kamu tsodoa na mauri saliu. !Migira nogo na Mamare Tabu girani igamu amu vileke sosongoligira, igira saikesa nogo ara gini goko tana rongoqu inau!

40 Migamu moa amu tau padangaoa na mai i koni qu ma kamu gini tamanina na mauri manana.

41 "Inau au tau lalavea ti kara tsonikaeau igira na tinoni.

⁴² Mau dona laka na vatana na tinoni gua igamu. Mau dona goto laka amu tau tamanina na galuve vania God i tobamui.

⁴³ Inau au mai tana asana na Tamaqu, migamu amu tau tabeau. Me ti vaga kesa ke mai tana asana segeni nogo ia, maia igamu sauba kamu gini mavi na tabeana.

⁴⁴ Igamu amu lavea moa na tsonikae e talu i koniqira na tinoni tavosi, mamu tau gini boe na laveana na tsonikae e talumai i konina God. ? Vaga ia, me ke koegua ti kamu tutuniqu inau?

⁴⁵ "Kamu tau pada laka inau sauba kau tatamanga gamui baa i konina na Tamaqu. A Moses nogo, aia igamu amu noru sosongolia, aia saikesa nogo sauba ke tatamanga gamui i konina God.

⁴⁶ Me ti vaga igamu amu tutunina manana a Moses, me sauba kamu tutuniqu goto inau, rongona igira na omea e marea a Moses, aia e maregira tana rongogu inau.

⁴⁷ ?Me ti vaga kamu tau goto tutunina na omea e marea a Moses, me ke koegua goto ti kamu tutunina na omea au tsaria inau?"

6

*A Iesu e Palagira Tsege na Toga Na Tinoni
(Mateo 14:13-21; Marko 6:30-44; Luka 9:10-17)*

¹ Mi murina ia, ma Iesu e savu i tabana baa na Reku ni Galilii, ara soaginigotoa na Reku ni Tibeirias.

² Migira na tinoni danga ara tsariimurina, rongona ara morosigira na valatsatsa danga aia e naugira me gini maurisigira na lobogu.

³ Ma Iesu e dato kesa tana neta me totu i lao kolugira gana duli.

⁴ Me varavara nogo na Paseka niqira Dani Tabu loki na Tsiu.

⁵ Ma Iesu e momoro me reigira na toga danga ara maimai i konina. Me veisuaa a Pilipo, "Iava sagata sauba ka volia na mutsa ke tugugira na toga vaga sagata girani?"

⁶ A Iesu e goko vaga lee moa ia na tovoleana moa a Pilipo. Maia e dona nogo nagua sauba ke naua.

⁷ Ma Pilipo e tsaria, "Atsa moa ti ka gini voli breddi na matena ke ruka sangatu na qolo, me sauba e utu goto ke tugugira na toga sui vaga gira."

⁸ Me kesa goto gana duli a Iesu, aia a Adrea, na tasina a Simone Petero, e tsaria,

⁹ "E totu ieni kesa na baka me tamanina tsege na breddi me ruka na tsetse. Me utu lelee ke tugugira na toga vaga sagata girani."

¹⁰ Ma Iesu e tsarivanigira gana duli kara ketsaligira na tinoni ma kara totu puka sui i lao. Me danga na buruburu tana. Mara totu puka i lao na tinoni, migira sui kolu ara gana ngongo tsege na toga na tinoni.

¹¹ Ma Iesu e adia na breddi, me soadoua God, me tuvaria vanigira na tinoni ara totu tana. Me nauvaganana goto kolua na tsetse, me pipi tinoni ara gania gaqira vaga ara padangaoa.

¹² Mi kalina ara masu sui, ma Iesu e tsarivanigira gana duli, "Kamu tsako kolugira na tsarana na mutsa ara masu tania igira na tinoni. E tau dou na sekolileana na mutsa."

¹³ Mara tsako kolugira sui, mara dangaliginigira sangavulu ruka na kei, na tsarana na mutsa ara gania igira na toga tana tsege na breddi.

14 Mi kalina ara morosia na valaitsatsa loki iani a Iesu e naua, ma na toga tana ara tsaria, “!E mana saikesa, iani nogo na Propete vaga a Moses e katevulagia laka sauba ke labamai i barangengo!”

15 Ma Iesu e dona segenina nogo laka sauba kara mai, ma kara turuginia ke gini lia niqira taovia tsapakae. Maia e tuu, me vanoligi tanigira me ba totu segenina tana vungavunga.

*A Iesu e Liu Tana Rarauna na Tasi
(Mateo 14:22-33; Marko 6:45-52)*

16 Mi kalina e ngulavi mai, migira gana duli a Iesu ara tsuna laba tana Reku ni Galilii.

17 Ara sage i laona na uaqa, mara savuvisu kalea i Kapernaum. Me mai nogo na bongi, ma Iesu e tau vati laba moa i koniqira.

18 Me loki na guguri, me karara na tasi.

19 Migira gana duli ara vosevose susuliga gana ngongo tsege se ono na kilometa. Mara reia baa a Iesu e liliu tana rarauna na tasi, me maimai varangisia niqira uaqa. Migira ara matagu mate.

20 Ma Iesu e tsarivanigira, “!Kamu laka na matagu, inau moa ia!”

21 Mara gini mage na lutsangiana tana uaqa, mara kausa tsaku lee i one mara ba tsaralongaa tana nauna ara sulungana.

Igira na Toga Ara Pidikana a Iesu

22 Mi tana dani i muri, migira na toga ara totuvisu moa i tabana mai na reku, ara padatugua laka inoa e kesa moa na uaqa e totu tana. Mara dona goto laka a Iesu e tau sangatsari kolugira gana duli, migira ara vano tania moa.

23 Visana tavosi goto na uaqa ara labamai talu i Tiberias, mara tsara i one varangisia na nauna tana igira na toga ara gania na breddi kalina na Taovia e soadoua God me palaginigira.

24 Mi kalina igira na toga ara reia laka e tau nogo totu tana a Iesu, mara tagara goto tana igira gana duli, migira ara tuu, mara sage tana uaqa ara totu tana, mara vano i Kapernaum na pidikana a Iesu.

A Iesu na Mutsa na Mauri

25 Mi kalina na toga ara tsodoa a Iesu i tabana baa na reku, mara veisuaa, “?Taovia, ingisa nogo o mai ieni igoe?”

26 Ma Iesu e tsarivanigira, “Inau au tsarivanigamu na manana: igamu amu lalave sosongoliau, tau laka na rongona amu padagadovia na valaitsatsa au naugira. Tagara. Mamu laveau moa rongona amu gania na breddi mamu gini masu.

27 Kamu laka na aqo matena moa na mutsa aia e dona ke voko me ke nolu lee. Kamu aqo matena na vatana na mutsa aia e dona ke totu saviliu tsau tana mauri saliu. Ma na vatana na mutsa vaga ia, inau na Dalena Tinoni sauba kau sau vanigamu. Aia nogoria na rongona pukuga te God na Tamaqu e mologiniau.”

28 Mara veisuaa, “?Nagua kami aqosia igami ti kami gini tangomana na nauana na aqo God e kilia kami naua?”

29 Ma Iesu e tsaria, “E vaga iani na omea God e kilia kamu naua: kamu tutuniqu inau, rongona aia nogo e molomaiau.”

30 Mara tsarivanja, “?Ma na valaitsatsa gua ko naua ti kami reia ma kami gini tutunimu? ?Nagua sauba ko naua?”

31 Migira ✧ na mumuada ara gania na mutsa tana legai mangu i sau,

vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu mara tsaria laka aia e vanigira na mutsa e talu i gotu.”

³² Ma Iesu e tsarivanigira, “Inau, au tsarivanigamu na manana: na mutsa e sauvanigamu a Moses, aia e tau na mutsa ke talumai i gotu. Ma na mutsa na Tamaqu e sauvanigamu, aia moa na mutsa manana e talumai i gotu.

³³ Ma na mutsa God e saumaia, aia e tsunamai nogo talu i gotu, me tusumauri manana vania na barangengo.”

³⁴ Migira ara nongia, “Taovia, ko tusu vanigami sailagi na mutsa vaga ia.”

³⁵ Ma Iesu e tsarivanigira, “Inau nogo na mutsa na mauri. Asei ti ke mai i koniqu e utu goto ke vitoa, masei ke tutuniqu e utu goto ke marou.

³⁶ Minau, au tsarinogoa vanigamu laka igamu amu reilakaqu mamu tau nomoa tutuniqu.

³⁷ “Pipi sei gira na Tamaqu e saugira vaniau, migira sauba kara mai i koniqu. Me utu goto kau sove tania ase ti ke mai i koniqu.

³⁸ Au tsunamai talu i gotu tau gana kau naua ni qu padangao segeni, ma gana moa kau naua nina kili aia e molomaiau.

³⁹ Miani nogo nina kili na Tamaqu aia e moloau, laka kau tau goto nangalia ke kesa vidaqira igira aia e tusugira vaniau, ma kau maurisivisugira sui tana susuina na dani.

⁴⁰ Na omea e ngaoa na Tamaqu e vaga iani: laka pipi sei kara morosiau inau na Dalena ma kara tutuniqu, igira kara tsaulia na mauri saliu. Minau sauba kau maurisivisugira tana susuina na dani.”

⁴¹ Migira na Tsiu ara tuturiga na gini gikigoko, tana rongona a Iesu e tsaria laka aia nogo na mutsa e tsunamai talu i gotu.

⁴² Mara tsaria, “?Na dalena nogoria ngatsu a Iosepo na mane iani? Migita a donaginikaira na tamana ma na tinana. ?Megua kalina eni ti aia e tsaria laka e tsunamai talu i gotu?”

⁴³ Ma Iesu e tsarivanigira, “Kamu laka na gikigoko dangadanga.

⁴⁴ E utu kesa ke mai i koniqu ti ke tau alotimai vaniau na Tamaqu aia e molomaiau inau. Minau sauba kau maurisivisua aia tana susuina na dani.

⁴⁵ “Ara ✧ marea igira na propete laka pipi tinoni kara sasani i konina God. Masei moa e rongomia na Tamaqu me sasani i konina, aia e tangomana vania ke mai i koniqu.

⁴⁶ E tagara ke kesa ke reilakana nogo na Tamaqu. Inau segeni moa au reilakana na Tamaqu rongona au talumai nogo i konina aia.

⁴⁷ “Au tsaria na manana vanigamu: aia e tutuniqu inau, aia moa e tamanina na mauri saliu.

⁴⁸ Inau nogo na mutsa na mauri.

⁴⁹ Gira na mumuamui ara gania na mutsa i sau tana legai mangu, mara mate nomoa igira.

⁵⁰ Ma na mutsa e tsunamai talu i gotu, ti vaga ase ke gania me sauba aia e utu ke mate.

⁵¹ Inau nogo na mutsa mamauri e talumai i gotu. Me ti vaga ase ke gania na mutsa iani, sauba ke mauri saliu. Ma na mutsa inau sauba kau sau vania aia nogo na lakaqu au tusua gana ke gini mauri na barangengo.”

52 Mi tana nogo ara gini tuturiga na vaimangabarigi i laoqira segeni nogo igira na Tsiu mara vaiveisuagi, “?Sauba ke sau koeguania na lakana na mane iani ti ka gania igita?”

53 Ma Iesu e tsarivanigira, “Inau, au tsarivanigamu na manana: ti vaga igamu kamu tau gania na lakaqu inau na Dalena Tinoni, ma kamu tau inuvia na gabuqu, e utu goto kamu tamanina na mauri.

54 Masei ti ke gania na lakaqu me ke inuvia na gabuqu aia sauba ke tamanina na mauri saliu, minau sauba kau maurisivisitugua tana susuina na dani.

55 Rongona na lakaqu aia nogo na mutsa manana, ma na gabuqu na inu manana.

56 Masei ti ke gania na lakaqu me ke inuvia na gabuqu aia ke totu i koniqu, minau kau totu i konina aia.

57 Na Tamaqu, aia nogo na pukuna na mauri, maia e molomaiau inau, minau au mauriginia na Tamaqu. Me atsa vaga goto ti ase i ke ganiau sauba ke mauriginiau inau.

58 Iani saikesa nogo na mutsa e tsunamai talu i gotu. Me tau atsalina na mutsa vaga ara gania igira na mumuamui i sau, mi muri mara mate. Masei ti ke gania na mutsa iani, aia sauba ke mauri saliu.”

59 A Iesu e tsaria na omea girani vanigira, kalina e sasanigira i laona na valelotu i Kapernaum.

Na Gokona na Mauri Saliu

60 Igira danga gana dulikolu a Iesu ara rongomia nina goko vaga girani mara tsaria, “Na sasani vaga iani e kakai sosongo nomoa. ? Masei sagata e tugua ke rongomi vatavia?”

61 Me tau moa vati gini gokolaba vania a Iesu ke kesa, maia e dona segenina nogo nagua igira ara gini gikigoko, maia e veisuagira, “? Laka amu kadangaginia na muriana niqu sasani te amu gini ngaoa na vanoligi taniau?”

62 Mau tsaria nomoa vanigamu, sauba kamu gini novo na reiaqu inau na Dalena Tinoni kalina kau visitugua i gotu tana au totu ida nogo.

63 Aia moa nina Tarunga God e susuliga na tusumauri. E tau saikesa tangomana sa tinoni ke tusumauri tana susuligana segeni. Tana goko inau au gini goko vanigamu, i tana nogo e liumai vanigamu nina Tarunga God aia na pukuna na mauri.

64 Mara visana vidamui ara tau moa vati tutunina niqu goko.” Ma Iesu e donaginigira sui nogo tuu tana tuturigana laka ase i masei gira kara tau tutunina, masei aia sauba ke sauligia.

65 Me tsarigotoa vanigira, “Iani saikesa nogo na rongona te au tsaria vanigamu laka e tau tangomana ke kesa ke mai i koniqu ti vaga na Tamaqu ke tau tamivanitalua na mai i koniqu.”

66 Me tuu tana, migira na dangana gana duli a Iesu ara vanoligi tania, mara tau goto dulikolua.

67 Ma Iesu e veisuagira na sangavulu ruka, “?Migamu goto, laka amu pada kamu vanoligi taniau?”

68 Ma ✧ Simone Petero e tuu me tsarivanja, “?Taovia, mi konina goto ase i kami baa? Migoe segeni moa o tamanina na gokona na mauri saliu.

⁶⁹ Mi kalina eni ami tutunina, mami donaginia laka igoe nogo na Mesia, mo talumai i konina God.”

⁷⁰ Ma Iesu e tsarivanigira, “?Laka au tau viligamu amu sangavulu ruka inau ne? !Me kesa nomoa i laomui aia na tidao!”

⁷¹ E goko kalea a Iudas, na dalena a Simon Iskariot. Rongona atsa moa a Iudas e kesa vidaqira na sangavulu ruka, maia nogo sauba ke sauligia.

7

A Iesu Migira na Tasina

¹ Me tuu tana, ma Iesu e tau nogo pada na vano bamai tana Judea, rongona igira na taovia na Tsiu ara arenogoa na matesiana. Maia e totu moa tana Galilii.

² Me ✧ varangi mai nogo niqira Dani Tabu na Tsiu, aia na Dani Tabu na Babale.

³ Migira na tasina a Iesu ara tsarivania, “Ko mololea na nauna iani, mo ko baa tana Judea, rongona igira goto ara tsarimurimu i tana kara reiginigira na omea o naugira.

⁴ E utu kesa ke naupoia sa omea ti kalina e ngaoa na tinoni sui kara donaginia. !Migoe o naugira na omea girani, me dou baa ti igira na tinoni sui tana barangengo popono kara donaginigo!”

⁵ Ara gini goko vaga ia, rongona igira goto na tasina i tana ara tau goto tutunina.

⁶ Ma Iesu e tsarivanigira, “Niꝓu tagu dou inau e tau moa vati laba. Migamu pipi tagu sui moa e dou vanigamu.

⁷ Na tinoni ni barangengo e utu kara reisavigamu igamu. Inau moa ara reisaviau, rongona inau au kateli vanigira sailagi niqira sautu sasi.

⁸ Igamu kamu ba sanga tana Dani Tabu. E utu kau tsari inau, matena e tau vati laba moa na tagu tana ke goto vaniau.”

⁹ A Iesu e goko vaga maia e totuvisu moa tana Galilii.

A Iesu Goto e Ba Sanga Dani Tabu

¹⁰ Ara vano sanga Dani Tabu igira na tasina, mi muri moa te e tsari goto a Iesu. E liu popoi, me tau liu malemale.

¹¹ Migira na taovia na Tsiu ara lalavea i laona na Dani Tabu. Mara vaiveisuagi, “?Laka iava aia?”

¹² Mi tana e laba danga sosongo na gagasa i laoqira na toga tana rongona a Iesu. Mara tsaria visana, “!Aia na mane dou!” Visana tavosi ara tsaria, “Tagara, aia e raqa sasiligira moa na tinoni.”

¹³ Me tagara ke kesa ke malagai na gokolaba tana rongona aia, rongona ara matagunigira na taovia na Tsiu.

¹⁴ Mi tana varangi susuina na Dani Tabu, ma Iesu e vano tana Vale Tabu me tuturiga na sasani tinoni.

¹⁵ Migira na taovia na Tsiu ara gini novo loki mara tsaria, “?Egua sagata na mane iani te e sasaga loki vaga ia, maia e tau lelee sasani sa nauna ngana?”

¹⁶ A Iesu e goko vanigira me tsaria, “Na omea inau au sasania, e tau niꝓu sasani segeni inau, e talu konina God aia e mologiniau.

¹⁷ Me ti aseï ke madodo me ke kilia na muriana na omea God e ngaoa, sauba aia ke donaginia ti na omea inau au sانيا e talumai e konina God se ti vaga ke talu mai moa tana niq̄ papada segeni inau.

¹⁸ Ti vaga kesa tinoni ke gini goko tana susuligana segeni, tinoni vaga ia e lavea moa kara tsonikaea igira na tinoni tavosi. Maia e ngaoa na tinoni sui kara tsonikaea moa God aia e molomaia, aia nogoria e gini mana nina goko, me tagara saikesa sa pero ke totu i konina.

¹⁹ ?Laka a Moses e tau sauvanigamu na Ketsa? Me tagara baa sa vidamui ke muria. ?Megua ti igamu amu ngaoa na matesiaqu?”

²⁰ Migira na toga ara gokovisu vania a Iesu mara tsaria, “!O tamani tidao i konimu! ?Asei e ngaoa ke matesigo igoe?”

²¹ Ma Iesu e gokovisu me tsaria, “Inau, au naua e kesa lelee moa na omea loki, mamu gini novo igamu sui.

²² Ma ✱ Moses i sau e ketsaligamu kamu paripapadagira na dalemui, ma Moses aia e tau botsangia na ketsa iani, igira nogo na mumuamui ara botsangia na ketsa na paripapadana. Migamu amu paripapadagira na baka tana Dani na Sabat.

²³ ?Me ✱ ti vaga igamu amu naua na paripapadana tinoni tana Dani na Sabat rongona ke tau gini nanga moa nina Ketsa a Moses, megua ti amu gini kore vaniau inau rongona au maurisia na konina popono kesa tinoni tana Dani na Sabat?

²⁴ Kamu mololea na gini pede tinoni tana rereina moa na omea levolevo. Kamu lavedou talua na lakana na omea ti kamu gini pede tinoni.”

?Laka na Mesia Nomoa Ngana?

²⁵ Visana vidaqira na tinoni ni Jerusalem ara tsaria, “?Laka iani nogoria na mane ara ngaoa igira na taovia na lotu na labumatesiana iani?”

²⁶ !Reia! !E goko malemale moa i mataqira, migira ara tau lelee tsarivisu vania sa omea! ?Me laka igira gada taovia ara reigadovinogoa laka na Mesia nomoa ngana?

²⁷ !Ma na Mesia kalina ke mai, e utu ke donaginia kesa tana ke talumai! !Ma na mane iani, igita sui a donaginia tana e talumai iani!”

²⁸ Ma Iesu e gokodato i laona na Vale Tabu me tsaria, “?Egua, laka igamu amu donaginiau manana inau? ?Me laka amu dona goto iava au talumai inau? Au tau mai tana niq̄ papada segeni. Maia na Tamaqu nogo e mologiniau, minau au talumai manana i konina aia. Migamu amu tau donaginia na Tamaqu,

²⁹ minau moa au donaginia aia, matena au talumai i konina, maia nogo e molomaiaiu.”

³⁰ Mara tovoa na tangoliana a Iesu, mara tau tangomana, rongona e tau vati tovu moa nina tagu.

³¹ Mara danga nomoa i laoqira na toga ara tutunina mara tsaria, “? Sauba ti kalina ke mai na Mesia, me laka sauba aia ke naugira goto ke danga baa na valatsatsa liusia e naugira na mane iani?”

Ara Molovanogira na Mane Matali Vale Tabu Kara Tangolia a Iesu

³² Migira na Parisii ara rongomigira na tinoni ara gini gagasa tana rongona a Iesu, migira kolugira na taovia na lotu ara tuu, mara molovanogira visana na mane matali Vale Tabu kara tangolia a Iesu.

³³ Ma Iesu e tsaria, "Inau, sauba kau totu kolugamu tetelo, tau oka, mi muri ma kau visutugua i konina aia e molomaiau.

³⁴ Mi tana igamu sauba kamu lalaveau, me utu kamu reiau, rongona sauba ke utu vanigamu na laba i tana inau sauba kau totu."

³⁵ Migira na taovia na Tsiu ara vaigokovigi segeniqira mara tsaria, "? Iava ke vano ni, ti sauba igita ka tau reiginia? ?Ngatsu sauba ke vano tana veraqira na ponotoba tana ara totu nogo visana nida tinoni igita, me ke sasanigira na ponotoba tana?"

³⁶ E tsaria ngana, laka sauba igita ka lavea me utu ka reia, me utu goto ka tsau baa tana aia sauba ke totu. ?Ma nagua ia? ?Na gua rongona ti aia e gini tsari vaganana?"

Na Ko Tusumauri

³⁷ Mi ✧ tana susuina na dani, aia na dani loki baa tana Dani Tabu ia, e tuu a Iesu, me gokodato, "Ti ase i ke marou, ke mai i koni qu me ke inu.

³⁸ Asei ✧ ti ke tutuniqu, ma na ko tusumauri ke vuradatamai i tobana, vaga e katenogoa na Mamare Tabu."

³⁹ Na papadana ia, laka igira ara tutunina nina goko a Iesu, sauba na Tarunga Tabu ke tsuna i tobaqira. E tau vati mai moa na Tarunga Tabu, rongona a Iesu e tau vati dato moa i gotu tana mararana i konina Tamana.

Ara Tobatavosi na Tinoni Tana Rongona a Iesu

⁴⁰ Mi kalina igira na tinoni ara rongomia na goko vaga ia, me visana vidaqira ara tsaria, "!Na mane iani aia nogo na Propete manana!"

⁴¹ Mara visana i laoqira na toga ara tsaria, "!Aia nogo na Mesia!" Migira visana ara petsakoe moa mara tsaria, "?Megua, amu pada laka na Mesia sauba ke talumai i Galilii?"

⁴² ?Ke ✧ tau katemai ngatsu nogo na Mamare Tabu laka i Betlehem na verana David, i tana nogo ke botsa na Mesia, mi tana vungu nogo i konina a David?"

⁴³ Mara gini tobatavosi na tinoni tana rongona a Iesu.

⁴⁴ Mara visana ara ngaoa kara tangolia, me tagara kesa ke malagai na peleana.

Na Taovia na Tsiu Ara Tau Tutunina

⁴⁵ Mi kalina igira na mane matali Vale Tabu ara visumai, migira na taovia na lotu ma na Parisii ara veisuagira, "?Matena gua ti amu tau raqamaia na mane ia?"

⁴⁶ Migira na mane matali ara tsaria, "!Matena e tagara goto ke kesa ke dona na gokolaka dou vaga e goko na mane ia!"

⁴⁷ Migira na Parisii ara veisuagira goto, "?Me laka aia e valogamu lee goto igamu?"

⁴⁸ ?Egua laka amu reinogoa sa taovia na lotu se sa vidaqira na Parisii ke tutunina ngana?"

⁴⁹ !Ma na toga girani ara tau vati donaginia moa nina Ketsa a Moses, mara tsukia moa na korena God!"

⁵⁰ Me ✧ kesa vidaqira na Parisii e totu tana, aia nogo a Nikodemus na mane e ba goko kolua a Iesu i votangana tana bongi, aia e tuu me tsarivanigira na Parisii tavosi,

⁵¹ “Tana nida Ketsa gita, e tabu vanigita na pedematesiana kesa tinoni poi ka rongomitalua aia, ma ka tsodovulagia nagua seko e naua.”

⁵² Migira ara tsarivania a Nikodemus, “?Megua? ?Laka igoe goto o talumai i Galilii? Ko vilekegira na Mamare Tabu, me sauba ko reia laka e utu lelee sa propete ke talumai i Galilii.”

⁵³ Mi tana ara tavota, mara viri tavosi liu i veraqira.

8

Na Daki Kiboga

¹ Ma Iesu e tuu, me vano tana Vungavunga na Olive.

² Mi tana matsaraka rovorovo dani ngana, maia e visumaitugua tana Vale Tabu. Migira na toga ara saimai i konina, maia e totu puka me tuturiga na sانياqira.

³ Migira na tarai na Ketsa ma na Parisii ara adimaia kesa na daki ara tsodoa e kiboga gana, mara turuvaginia i levugaqira.

⁴ Mara tsarivania a Iesu, “Taovia, na daki iani e tsutsukibo, ami tsodoa e kiboga gana.

⁵ Mi ✨ tana nida Ketsa e ketsaligita a Moses laka na daki vaga ia ka taiginia na vatu poi ke mate. ?Migoe, nagua o pada vania?”

⁶ Ara gini veisua vaganana rongona ara ngaoa kara tubulaginia a Iesu, ma kara gini tamani rongona na paralegana. Ma Iesu e gogoro tsuna me gini mamare na kakauna tana kao.

⁷ Migira ara amitsai gokona vania, maia e pidikae me tsarivanigira, “Ti vaga ke kesa i laomui ke tagara sa sasi i konina maia ke taiginia na kesanina na vatu na daki iani.”

⁸ Ma Iesu e gogoro tsunatugua, me mamare tana kao.

⁹ Mi kalina igira na tarai na Ketsa ma na Parisii ara rongomi vaganana ia, mara ida moa na tuqatuqa na vanoligi, mara tsari tatasa pipi gira mara vanoligi sui. Maia Iesu moa ma na daki ara ka totuvisu segeni tana.

¹⁰ Me pidikae a Iesu me tsarivania na daki, “?Iava gira ara kekego i dani? ?Laka e tau totuvisu ke kesa ieni me ke kekego?”

¹¹ Ma na daki e tsaria, “Tagara, Taovia.”

Ma Iesu e tsarivania, “Minau goto tagara kau tau kekego. Ko baa moa, mo ko laka goto na sasi.” *

A Iesu na Mararana na Barangengo

¹² Me ✨ kesa dani segeni ma Iesu e goko tugua vanigira na Parisii me tsaria, “Inau na mararana na barangengo. Asei ti ke tsarimuriqu, aia sauba ke tamanina na mararana na mauri, me utu goto ke liu tana rodo.”

¹³ Migira ✨ na Parisii ara tsarivania a Iesu, “Kalina ia, igoe o sogogamu segeni. Vaga ia ma na omea sui igoe o tsarigira ara tau mana.”

¹⁴ Ma Iesu e tsarivanigira, “!Tagara! Atsa moa ti vaga inau kau sogogaqu segeni, me sauba ke mana goto nomoa niqu goko, rongona

✨ **8:5 8:5** Lev 20:10; Diu 22:22-24 * **8:11 8:1-11** Danga tana mamare tavosi ara tau moloa na turina popono iani; visana ara moloa i murina Ioane 21:24; visana ara moloa i murina Luka 21:38 me kesa e moloa i murina Ioane 7:36. ✨ **8:12 8:12** Mat 5:14; Ioa 9:5 ✨ **8:13 8:13** Ioa 5:31

inau au dona tana au talumai mi tana kau vano. Migamu amu tau dona iava inau au talumai se iava inau sauba kau vano.

¹⁵ Igamu amu pede muria nina omeomea moa na tinoni. Minau au tau goto pedea ke kesa.

¹⁶ Me ti vaga kau ngaoa na pedeana kesa, ma niqu pede ke mana nomoa, na rongona tau inau segeniqu kau pede. Na Tamaqu aia e mologiniau e totu koluau me sangaau.

¹⁷ Ara marea tana nimui Ketsa igamu laka ti vaga kara ka ruka na rongovata me ke atsa saikesa ka niqira goko, ma nagua sui kara ka tsaria kaira e mana.

¹⁸ Eo, e mana rago laka inau au goko tana rongoqu segeni, maia goto na Tamaqu aia e moloau aia goto e sanga na sogogoko tana rongoqu inau."

¹⁹ Migira ara veisuaa, "?Miava na tamamu? ?Iava e totu?"

Ma Iesu e tsarivanigira, "Igamu voginiau inau mamu tau goto donaginia na Tamaqu. Rongona ti vaga kamu donaginiau inau, me sauba kamu donaginigotoa na Tamaqu."

²⁰ A Iesu e tsonia na goko vaga gira kalina aia e sasanigira i laona na Vale Tabu, tana voki tana e totu goto na bokisi na vangalaka. Me tau tangomana kesa ke tangolia aia rongona e tau vati tsaumai moa gana tagu.

A Iesu e Parovtatavigira Kakai Na Taovia na Tsiu

²¹ Ma Iesu e goko vanigira tugua me tsaria, "Inau sauba kau vano tanigamu. Migamu sauba kamu laveau, mau tsarivanigamu laka sauba kamu mate lee moa tana nimui sasi. Mi tana inau sauba kau vano e utu vanigamu igamu kamu tsari."

²² Mara gini vaigokovigi igira na taovia na Tsiu mara tsaria, "!Ae, e tsaria ngana laka tana nauna ke vano ia e utu vanigita ka tsari igita! ?Megua? ?Laka sauba ke matesi segenina ngatsu?"

²³ Ma Iesu e tsarivanigira, "Igamu amu talu ieni i lao, minau au talu i gotu. Igamu amu talu tana barangengo iani, minau au tau talu tana barangengo iani.

²⁴ Aia nogoria na rongona te au gini tsarivanigamu laka igamu sauba kamu mate lee tana nimui sasi. Eo, sauba kamu mate manana tana nimui sasi ti vaga kamu tau tutunina laka 'Inau Nogo Aia Inau.' "

²⁵ Mara veisuaa, "?Me laka ase i igoe?"

Ma Iesu e tsaria, "Au tsarinogoa vanigamu tuu tana tuturigana.

²⁶ Ara danga sosongo rago na omea e tugua inau kau katelia tana rongomui igamu ma kau kedeginigamu. Maia e mologiniau, aia moa e mana saviliu. Minau au tsarivulagi vanigamu na omea sui au rongomia i konina aia."

²⁷ Migira ara tau padagadovia laka a Iesu e gini goko tana rongona na Tamana.

²⁸ Te aia e tsarivanigira, "Kalina kamu tsauraginikaeau inau na Dalena Tinoni, mi tana ti sauba kamu dona laka 'Inau Nogo Aia Inau'. Mi tana goto ti kamu gini dona laka inau au tau naua sa omea tana niqu papada segeni, au gini goko moa igira na omea na Tamaqu e ketsaliginiau kau tsaria.

²⁹ Maia nogo e mologiniau e totu sailagi koluau. Me tau mololeau kau totu segeni, rongona inau au naugira pipi kalina na omea aia e reingaoa."

³⁰ Ara danga na tinoni ara rongomia a Iesu e goko vaga ia mara gini tutunina.

Igira Ara Gini Tuu Tana Asana A Abraham

³¹ Ma Iesu e goko vanigira igira ara tutunina me tsaria, “Ti vaga igamu kamu murigira dou niq̄u sasani, migamu amu lia manana nogo gaqu duli inau.

³² Me sauba kamu donaginia na manana, ma na manana ke nusigamu.”

³³ Mara ✱ tsaria, “Migami na kukuana a Abraham gami, mami tau nogo lia nina tseka sa tinoni. ?Megua igoe ti o tsaria laka sauba kami tanusi?”

³⁴ Ma Iesu e tsarivanigira, “Inau, au tsarivanigamu na manana: pipi sei ti ke sasi maia e lia nogo nina tseka na sasi.

³⁵ Ma na tseka aia e utu ke totu kalavata i valena gana taovia. Ma na dalena moa na taovia aia na tamanina na vale, aia segeni moa e dona ke totu kalavata tana valena.

³⁶ Me vaga goto ti na Dalena God ke nusigamu, me sauba kamu tanusi manana.

³⁷ Au dona rago nogo laka igamu na kukuana a Abraham, eo, migamu amu ngaoa moa kamu matesiau inau, rongona amu tau padangaoa niq̄u sasani.

³⁸ Inau au gini goko moa na omea au reigira i konina na Tamaqu. Migamu amu naua moa na omea amu reigira i konina na tamamui.”

³⁹ Mara gokovisu vania a Iesu, mara tsaria, “Ma Abraham aia na tamamami nogo igami.”

Ma Iesu e tsarivanigira, “Ti vaga igamu na dalena a Abraham, me tugua kamu murigira nina omeomea a Abraham.

⁴⁰ Minau tana niq̄u goko sui au tsaria vanigamu na manana vaga au rongominogoa i konina God, migamu amu ngaoa moa kamu matesiau. !Ma Abraham aia e tau nauvaganana gira!

⁴¹ Igamu amu muria moa nina omeomea na tamamui.”

Mara tsarivania, “God segeni moa na Tamamami. Migami na dalena manana God igami.”

⁴² Ma Iesu e tsarivanigira, “Me ti vaga God na Tamamui manana, me sauba kamu galuveau goto inau, na rongona inau au talumai i konina God mau totu kolugamu nogo kalina ia. Mau tau gini mai tana niq̄u padangao segeni. Aia nogo na Tamaqu e molomaiau.

⁴³ ?Megua igamu ti amu tau padagadovia na omea au tsaria? Na rongona igamu amu tau ngaoa na rongomiana niq̄u goko.

⁴⁴ Igamu na dalena na tamamui aia na tidao seko, mamu tsarimurina nina kiliseko na tamamui aia. Tuu i oka nogo nina ago moa na tidao seko na labusagini tinoni, maia e tau saikesa dona na liu tana manana, me tau goto tuu i konina sa omea manana. Ngiti na pukuna na omea e dona, aia nogo na pero moa. Na vangapero ia, maia nogo na pukuqira ma na tamaqira pipi sui na pero.

⁴⁵ “Minau au goko mana, maia nogoria na rongona te e gini utu vanigamu kamu tutuniq̄u.

⁴⁶ ?Asei vidamui tangomana ke kateli gadovia kesa niq̄u sasi? ?Me ti vaga inau au gini goko na manana vanigamu, megua ti igamu amu tau tutuniq̄u?

⁴⁷ Aia e talumai i konina God e rongomi vatavia na gokona God. Migamu amu tau talumai i konina God. Aia na rongona te amu gini sove na rorongongona.”

A Iesu ma Abraham

⁴⁸ Mara tsarivania a Iesu, “?Egua, laka ami tau tsarigadovia laka igoe kesa na Samaria me totuvigo na tidao?”

⁴⁹ Ma Iesu e tsarivanigira, “E tau totuviau na tidao inau. Au molokaea moa na Tamaqu, migamu amu peaa.

⁵⁰ Inau au tau lavea gaqu tangisoa segeni. Me totu kesa sauba ke molokaeau, maia e gotolaka pipi sui nina pede.

⁵¹ Inau au tsarivanigamu na manana: Asei ti ke muridoua niqum sasaki e utu goto ke mate.”

⁵² Mara tsarivania, “!Kalina ia, ami donamaka laka na tidao e totuvigo! Rongona e mate nogo a Abraham, mara mate goto igira na propete. Migoe, o tsaria laka ase i ti ke muridoua niqum sasaki e utu goto ke mate.

⁵³ Maia Abraham na tamada e mate nogo ia. ?Me laka o loki liusia a Abraham igoe? Migira na propete mara mate goto nogo igira. ?Mo gua igoe, laka ase i vaka igoe?”

⁵⁴ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “Ti inau kau molokae segeni, me utu ke gini lia sa omea. Me totu na Tamaqu maia nogo e molokaeau. Migamu, mamu tsaria laka aia nogo niqum God, maia nogoria na Tamaqu inau.

⁵⁵ Migamu amu tau saikesa donaginia, minau moa au donaginia. Me ti inau kau tsaria laka au tau donaginia, mau vangapero inau vaka goto igamu. Minau au donaginia moa na Tamaqu, mau muri sailaginia na gokona.

⁵⁶ Ma Abraham na tamamui aia e gini magamaga laka sauba ke reia na tagu na maiaqu. Maia e reinogoa, me gini magaga.”

⁵⁷ Migira ara tsarivania a Iesu, “?Migoe e tau vati tsege sangavulu moa na ngalitupamu, mo tsaria laka o reinogoa a Abraham?”

⁵⁸ Ma Iesu e tsarivanigira, “Inau, au tsarivanigamu na manana, e tau vati botsa moa a Abraham, mau totu nogo ‘Inau.’ ”

⁵⁹ Mi tana, migira ara tsakovatu laka kara taiginia, ma Iesu e poi segenina me mololea na Vale Tabu.

9

A Iesu e Talia Kesa na Mane e Koko na Matana

¹ Ma Iesu e liumai tana sautu, me tsodoa kesa na mane e koko na matana tuu nogo kalina e botsa.

² Migira gana duli ara veisuaa a Iesu, “?Taovia, laka ase i nina sasi e tsukilaa te e gini koko na mane iani? ?Laka nina sasi segeni aia, tagara ma ka niqira sasi kaira na tamana ma na tinana?”

³ Ma Iesu e tsarivanigira, “Nina koko na mane iani e tau tsukilaa rongona nina sasi segeni aia, se ka niqira sasi kaira na tamana ma na tinana. Aia e gini tsukilaa koko rongona igira na tinoni kara reivolaginia na susuligana God e aqo i konina na mane koko iani.

⁴ Suari me dadani moa, minau kau naua nina aqo God aia e mologiniau. Me varavara nogo ke bongi i tana tau tangomana ke kesa ke naua sa aqo.

⁵ Mi ✧ kalina inau au tototu moa i barangengo, minau nogo gana marara na barangengo.”

⁶ Ma Iesu e gokusui vaga ia, me tsuvetsuna tana kao. Ma na luluvena e laloginia na kao me lia na boko. Maia e adia na boko ia me gitsiginia na matana na mane koko.

⁷ Me tsarivania, “Ko baa mo ko daovia na matamu tana Maomao ni Siloam.” Ma na soa iani “Siloam” na papadana “Moloa ke baa”. Me vano na mane me daovia na matana, te e moro me visumaitugua.

⁸ Migira gana verakolu, migira sui goto ara reia na mane aia e nonogana moa tana idana, mara vaiveisuagi, “?Laka aia nogoria na mane e totu i lao me nonogana ri ngana?”

⁹ Visana ara tsaria, “Eo, aia nogoria.” Mara visana tavosi ara tsaria, “Tagara, tau ia. Na rereina moa e vaga ia.” Maia segenina nogo e tsari segenina, “Inau moa nogoria.”

¹⁰ Mara veisuaa, “?Megua vaga ti o moro kalina eni?”

¹¹ Ma na mane e gokovisu me tsaria, “Aia na mane ri ara soaginia a Iesu e naua na boko me gitsiginia na mataqu, me ketsaliau kau baa tana Maomao ni Siloam ma kau vulia na mataqu. Mau vano, mi kalina tsotsodo au ba vulia na mataqu, te au moro.”

¹² Mara veisuaa, “?Miava na mane ia?”

Maia e tsaria, “Au tau goto dona inau.”

¹³ Mara tuu, mara adivanoa na mane e koko tana idana, mara balaba i konigira na Parisii.

¹⁴ Mi tana dani ia kalina a Iesu e naua na boko me taliginia na matana na mane koko ia na Dani na Sabat.

¹⁵ Migira na Parisii ara veisuatugua na mane ia, “?Laka e nau koeguani vanigo te o gini moro?”

Ma na mane e tsarivanigira, “Aia e moloa na boko tana mataqu. Mi muri mau ba vulia na mataqu, mau moro dou kalina eni.”

¹⁶ Migira visana na Parisii ara tsaria, “Aia na mane e naua na omea vaga iani e tau talumai i konina God, na rongona e tau muria na vovorona na ketsa na Sabat.”

Mara visana ara tsaria, “?Ke koegua na mane seko ti ke tangomana na nauana na valatsatsa vaga girani?” Me viri tavosi me tavosi niqira goko.

¹⁷ Migira na Parisii ara veisuatugua na mane kesa goto kalina, “?Igoe o tsaria laka na mane ia e talia na matamu, ma nagua o pada vania igoe na mane ia?”

Maia na mane e tsaria, “Aia e kesa na propete.”

¹⁸ Migira na taovia na Tsiu ara sove na tutunina laka aia nogoria na mane e koko tuu nogo kalina e botsa me moro kalina eni, poi igira kara soamai talu kaira na tamana ma na tinana ara ka vasua.

¹⁹ Mi kalina ara ka mailaba kaira, mara veisuakaira, “?Laka ka dalemui nogoria kagamu ieni? Amu ka tsaria laka e koko tuu kalina e botsa. ?Me koegua vaga ti e moro kalina eni?”

²⁰ Mara ka tsaria kaira tamana ma tinana, “Ami ka donadoua laka aia ka dalemami manana nogo kagami. Mami ka donaginigotoa laka aia e koko nogo tuu kalina e botsa.

²¹ Mami ka tau goto dona e koegua vaga te aia e moro kalina eni. Mami ka tau goto dona ase i talia na koko e gadovia na matana. E

dou ti igamu segenimui kamu veisuaa. !E tinoni loki nogo aia, me tugunogoa ke goko tuguna segeni vanigamu!"

²² Na tamana ma na tinana ara ka gini goko vaga ia rongona ara ka matagunigira na taovia na Tsiu, igira ara pedenogoa laka ti aseki ke tsaria e tutunina laka a Iesu na Mesia me sauba kara tsonitunaa tania niqira saikolu na lotu.

²³ Aia na rongona ti ara ka gini tsarivaganana kaira na tamana ma na tinana, "Igamu segenimui kamu veisuaa. !E tinoni loki nogo aia, me tugua ke goko tuguna segeni!"

²⁴ Ara soavisutugua na mane e botsa koko na rukanina kalina, mara tsarivanja, "!Ko gini vatsa i matana God laka sauba igoe ko goko mana! Igami ami donadoua laka na mane ia e taligo aia e tinoni sasi."

²⁵ Me tsaria na mane, "Au tau donaginia laka ke tinoni sasi se tagara. Kesa moa na omea au donadoua inau: tana idana inau au koko, mi kalina eni au moro."

²⁶ Mara veisuaa, "?Ma nagua e nauvanigo? ?E tali koeguania na matamu te o gini moro?"

²⁷ Me gokovisu vanigira na mane me tsaria, "Inau au tsarinogoa vanigamu. Migamu amu tau rorongu. ?Egua ti amu kilia na rongomiana tugua? ?Tau utu igamu goto ngatsu amu padangaoa na tsarimurina na mane ia?"

²⁸ Migira ara galea na mane ia mara tsaria, "!E! Igoe ngatsu ko tsarimurina ia. Migami, mami tsarimurina a Moses.

²⁹ Ami dona laka God e goko vania a Moses. !Ma na mane e talia na matamu igoe ami tau dona gami iava e talumai!"

³⁰ Ma na mane ia e tsarivanigira, "!Au gini novo sosongo inau nimui goko! !Amu tsaria laka amu tau donaginia iava e talumai na mane ia, maia nomoa e talia na mataqu inau!"

³¹ Igitu sui a dona nogo laka God e tau rongomigira na tinoni sasi, me rongomigira moa na tinoni ara kukuni tania, mara muria na omea aia e kilia kara naua.

³² Tu kalina e tuturiga na barangengo tagara kesa ke rongomia laka ke kesa ke talia na matana sa tinoni koko.

³³ Me utu goto na mane iani ke tangomana na nauana na omea vaganana, ti aia ke tau talumai i konina God."

³⁴ Migira na Parisii ara goko vania mara tsaria, "!Igoe o botsa mai mo loki i laona na sasi! ?Mi kalina eni o tovogotoa laka ko sasanigami igami?" Te ara tuu, mara tsonitsunaa tania niqira saikolu na lotu.

!Au Tutunina, Taovia!

³⁵ Ma Iesu e rongomia na omea vaga ia e laba, mi kalina aia e tsodotugua na mane ia me veisuaa, "?Laka igoe o tutunina na Dalena Tinoni?"

³⁶ Ma na mane e gokovisu me tsaria, "!Taovia, ko tsarivaniau iava ia, ma kau gini tutunina goto!"

³⁷ Ma Iesu e tsarivanja, "Aia nogoria igoe o morosia, maia e gogoko kolugo kalina ia."

³⁸ Ma na mane e tsaria, "!Au tutunina, Taovia!" Me tsunatuturu i matana a Iesu, me tsuporu vania.

³⁹ Ma Iesu e tsarivanja, "Au tsunamai i lao eni gana kau gini saupede, rongona igira ara koko kara moro, migira ara moro nogo ke gadovigira na koko."

40 Visana vidaqira na Parisii ara totu tana mara rongomia a Iesu e goko vaga ia mara veisuaa, “?Laka igami goto na koko?”

41 Ma Iesu e tsarivanigira, “Ti vaga igamu kamu koko manana, mamu tau sasi. Ma na rongona amu tsaria laka amu momoro, maia nogo ti amu gini tototu moa tana sasi.”

10

Na Gokolia Tana Rongona Na Reitutugu Sipi

1 “Inau au tsarivanigamu na mainaina: na mane ti kamu reia ke sage tana barana na sipi, me tau liu sage tana matsapa me dato lee moa sa nauna tavosi, aia na mane vaga ia na mane komikomi ma na tukatso.

2 Na mane e liusage dou tana matsapa aia nogo na tamanina na sipi.

3 Ma na mane pitumatsapa e sangavia na bara vania na tamanina na sipi. Migira nina sipi ara rongomigadovia kalina aia e tso migira me soa na asa qira tatasa pipi nina sipi, me tudumi tsunagira i taba.

4 “Mi kalina e molo rutsumigira, ma na tamaniqira e idaida, migira nina sipi ara tsatsari murina rongona ara rongomigadovia na liona.

5 E utu kara tavongani tsarimuriqira moa na tinoni tavosi. Sauba kara tso go tanigira moa rongona ara tau rongomigadovia na lioqira.”

6 A Iesu e tsarivanigira na gokolia iani, migira ara tau moa padagadovia laka nagua vaga aia e gini goko.

A Iesu na Matsapa Vanigira na Sipi

7 Ma Iesu e gokotugua vanigira me tsaria, “Inau au tsarivanigamu na manana: inau nogo na matsapa vanigira na sipi.

8 Pipi gira ara mai idaida, igira ara mane komi mara tukatso, migira na sipi ara tau rongomangaqira.

9 Inau nogo na matsapa. Asei ti ke sagemai tana ni qu tabe inau, aia sauba ke mauri. Ke tsunasage rago ia, me ke tsodoa gana mutsa.

10 Na tinoni komikomi aia e gini mai rongona moa na komi ma na vailabu ma na ketso. Minau au gini mai gana igamu kamu gini tamanina na mauri, aia na mauri laka saikesa.

A Iesu na Reitutugu Sipi Laka

11 “Inau na reitutugu sipi laka, mau tamisegeniqu kau mate tuguqira ni qu sipi.

12 Na mane aqo qolo moa, me tau tamaniqira manana na sipi, kalina ti ke reia na pai atsi ke mai, maia sauba ke mololegira na sipi me ke tsogoligi tanigira. Me ke labamai na pai atsi me ke takuvi rasavaginigira na sipi, me ke gatigira visana.

13 Na mane e aqo matena na qolo moa e tsogoligi rongona aia na mane peluqolo moa me tau gini boeginigira na sipi.

14-15 “Minau ✧ na reitutugu sipi laka. Vaga na Tamaqu e donaginiau, minau au donaginia na Tamaqu, me vaga goto inau au donaginigira ni qu sipi, migira ara donaginiau. Mau tamisegeniqu kau mate tuguqira ni qu sipi.

16 Ara kau visana goto ni qu sipi ara tau moa vati sagemai tana ni qu bara. Ni qu aqo kau lavegira, migira sauba kara rongomigadovia na lioqu ma kara mai, me ke kesa moa na bara me ke kesa moa na reitutugu sipi.

✧ 10:14-15 10:15 Mat 11:27; Luk 10:22

17 “Na Tamaqu e galuveau rongona nogo au tamidou na sauana na mauriqu gana kau adivisutugua kesa dani.

18 Tau tangomana kesa ke adiligi taniau niqu mauri. Inau segeniqu nogo kau sauligia tana niqu padangao segeni. Au tamanina na susuliga kau sauligia, mau tamanina goto na susuliga kau gini adivisutugua. Iani nogo na omea vaga e ketsaliginiau na Tamaqu kau naua.”

19 Mara gini viri tobatavosi tugua na toga na rongona na goko vaga girani.

20 Na dangana ara tsaria, “!Aia e tamani tidao! !E bubulega aia! ? Egua ti amu ba rongomi vatavia nina turupatu?”

21 Mara visana ara tsaria, “!Ma na mane e tamani tidao e utu ke goko vaga gira! !E utu saikesa na tidao ke naua me ke moro na tinoni e koko na matana!”

Ara Sove Tania a Iesu

22 Mi tana tagu ia na tagu na bisi, me laba na Dani Tabu na Padavisuana na Dani i Tana Ara Balo Vaolusitugua na Vale Tabu i Jerusalem.

23 Ma Iesu e sage tana kovokovo na Vale Tabu ara soaginia nina Kovokovo a Solomon.

24 Migira na Tsiu ara ba sai i konina mara polipolia mara veisuaa, “? Laka kengisa ti ko sui na bulesiamami igoe? Ko tsarimakali vanigami dou: ?Laka na Mesia manana nomoa igoe?”

25 Ma Iesu e tsarivanigira, “Inau au tsari makalinogoa vanigamu, migamu amu sove na tutunina niqu goko. Na aqo inau au naugira tana asana na Tamaqu igira nogo ara tusuvulagiau.

26 Migamu amu sove na tutuniqu roingoina igamu amu tau niqu sipi.

27 Niqu sipi ara rongomigadovia na lioqu. Au donaginigira, migira ara muriau.

28 Au vanigira na mauri saliu, me utu goto kara mate. Me tau goto tangomana vania ke kesa ke sarangasigira taniau.

29 Na Tamaqu aia e loki tsapakae liuliu baa liusigira na omea sui. Maia nogo e saugira sui vaniau, me tau goto tangoimana ke kesa ke sarangasigira niqu sipi tania na Tamaqu aia e reitutugu kaputigira sailagi.

30 Na Tamaqu minau kagami ami ka kesa moa.”

31 Migira na tinoni ara tsakovatu goto koe kara taiginia.

32 Ma Iesu e tsarivanigira, “Au naugira danga na omea dou i matamui, vaga nogo na Tamaqu e tsarivaniau na nauana. ?Ma nagua amu reisavia i laoqira niqu aqo ti amu gini ngaoa na taiginiaqu?”

33 Mara ✧ gokovisu vania a Iesu, mara tsaria, “Tau tana rongona laka sa omea dou o naua igoe ti ami ngaoa na taiginiamu. !Me rongona moa igoe o tsirigana God! !Igoe na tinoni lee, mo koesegenimu laka igoe o God!”

34 Ma ✧ Iesu e tsaria, “I laona nimui Mamare Tabu igamu e totu na goko iani: laka ‘God e tsaria laka igamu nogo amu na god.’

35 Migita sui a dona laka na goko sui ara totu i laona na Mamare Tabu ara mana saviliu. Migira nogo na tinoni God e sauvanigira nina goko tana Mamare Tabu igira nogoria aia e soaginigira na god.

³⁶ Vaga ia, minau nogo aia na Tamaqu e viliau me moloau kau mai i barangengo. ?Megua vaga ti igamu amu tsaria laka inau au tsirigana God kalina au tsaria laka inau na Dalena God?

³⁷ “Kamu laka moa tutuniqu inau, ti vaga inau kau tau naua na omea e ketsaliau na Tamaqu na nauana.

³⁸ Me ti vaga au naugira inau, me atsa moa ti igamu amu tau tutuniqu, me tugua moa kamu morosigira na omea au naugira nogo inau ma kamu gini tutunina, ma kamu donaginia laka na Tamaqu aia e totu i laoqu minau au totu i laona na Tamaqu.”

³⁹ Ara tovogotoa laka kara tangolia a Iesu, maia e tuligi lee tanigira.

⁴⁰ Ma ✧ Iesu e savutugua i tabana na Koo Jordan tana nauna i tana a Ioane e lesovitabugira na tinoni i votangana. Ma Iesu e totu rago tana.

⁴¹ Mara danga na tinoni ara laba i konina. Mara gini goko segeniqira mara tsaria, “A Ioane e tau rago naua sa valatsatsa, migira sui na omea aia e katevulagia tana rongona na mane iani ara mana sui.”

⁴² Ma na dangana vidaqira na tinoni ara totu tana ara gini tutunina a Iesu.

11

E Mate a Lasarus

¹ Me ✧ lobogu loki kesa na mane, a Lasarus na asana, i Betani i ka veraqira ko Maria ma ko Marta na tamatasi kaira.

² Aia ✧ nogoria ko Maria e reoa na ko uruuru tana tuana a Iesu me mamatsaliginia na ivuna na tuana; maia nogo na vavinena ko Maria a Lasarus, aia e lobogu loki.

³ Kaira na vavinena a Lasarus ara ka mologoko baa vania a Iesu, “Taovia, na kulamu galugaluve e lobogu loki.”

⁴ Mi kalina a Iesu e rongomia na goko vaga ia maia e tsaria, “Aia na lobogu ia e utu ke gini mate a Lasarus. E tsukilana moa ke gini laba maka dou baa na mararana God i mataqira na tinoni, ma kara gini tsonikaeau inau na Dalena God.”

⁵ A Iesu e galuvetugira manana ko Marta, ma ko Maria na tasina, ma ka vavineqira aia Lasarus.

⁶ Mi kalina a Iesu e rongomia laka e lobogu loki a Lasarus, maia e totuvisu moa i tana ruka goto na dani.

⁷ Sui ruka na dani, ma Iesu e tsarivanigira gana duli, “Ida ma ka visutugua tana Judea.”

⁸ Migira gana duli a Iesu ara tsarivania, “?Taovia, mi noana baa moa igira na Tsiu ara ngaoa na taiamu i tana, me laka o ngaoa moa ka visu baa tugua i tana?”

⁹ Ma Iesu e tsaria, “?Laka ara tau sangavulu ruka na kiloko i laona kesa na dani? Na tinoni aia e liu bamai tana dani male e utu ke tubulagi, rongona na mararana na barangengo e mararasia.

¹⁰ Me ti ke liu bamai tana rodo me sauba ke tubulagi, rongona e tagara na marara ke morosiginia tana ke liu.”

¹¹ A Iesu e goko vaga ia, mi muri me tsarigotoa, “A Lasarus na kulada e maturu. Sauba kau vano ma kau galisia.”

¹² Migira gana duli ara tsarivania, “Taovia, ti vaga aia ke maturu moa, me tangomana ke doutugua.”

¹³ Ma Iesu e gini goko laka a Lasarus e mate pitsu nogo, migira gana duli ara pada laka aia e tsaria a Lasarus e maturu lee moa.

¹⁴ Ma Iesu e tsari makalidoua vanigira, "A Lasarus aia e mate pitsu nogo.

¹⁵ Mau gini mage moa inau, rongona au tau totu kolua kalina aia e mate, na rongona igamu kamu gini tutuniqu. Ida, ma ka ba reia."

¹⁶ Ma Toma, aia ara soaginia Batso, e tsarivanigira na kulana, "!Ka tsarimurina a Iesu gita, ma ka ba mate kolua!"

A Iesu Aia na Pukuna na Mauri

¹⁷ Mi kalina a Iesu e laba nogo i Betani, maia e rongomia laka e vati nogo na bongi e totu a Lasarus i laona na qilu.

¹⁸ Mi Betani, aia e kesa na vera e totu i ligisana moa i Jerusalem.

¹⁹ Mara danga na Judea ara laba ka koniqira ko Marta ma ko Maria, mara verekaira rongona ka niqira melu na mateana ka vavineqira.

²⁰ Mi kalina ko Marta e rongomia laka e maimai a Iesu, maia e tu tsaku me ba valalea i sautu, ma ko Maria aia e totuvisu moa i vale.

²¹ Ko Marta e tsarivanja a Iesu, "!Taovia, ti vaga ko totu nogo ieni igoe, me utu ke mate na tasiqul!

²² Mau dona rago goto inau laka God sauba ke tusuwanigo nagua sui moa igoe ko nongia i konina."

²³ Ma Iesu e tsarivanja ko Marta, "Eo, na tasimu aia sauba ke maurivisitugua."

²⁴ Ma ko Marta e tsaria, "Au dona rago Taovia, laka aia sauba ke maurivisitugua tana susuina na dani."

²⁵ Ma Iesu e tsarivanja ko Marta, "Inau nogo na pukuna na mauri ma na maurivisu. Asei moa ti ke tutuniqu sauba ke mauri, atsa moa ti vaga ke mate nogo.

²⁶ Masei goto ti ke mauri moa me ke tutuniqu, e utu goto ke mate. ?Laka igoe o tutunina ne?"

²⁷ Maia ko Marta e tsaria, "!Eo Taovia, inau au tutunina laka igoe nogo na Mesia, na Dalena God, aia nogo God e vekea laka ke mai i barangengo!"

Me Ngangai a Iesu

²⁸ Me goko sui vaga ko Marta me visitugua i vale, me gokododo vania ko Maria na tasina me tsarivanja, "Goena, e labamai nogo na Taovia me soago."

²⁹ Mi kalina ko Maria e rongomi vaganana ia, maia e tu tsaku me ba tsodoa a Iesu.

³⁰ Ma Iesu e tau vati ba tsau moa i vera, aia e tutuu moa tana nauna ko Marta e tsodoa.

³¹ Migira na tinoni ara totu kolua ko Maria tana vale na matemate, ara reia ko Maria e tu tsakutsaku me rutsu. Migira sui ara aligiri takuti mara muria, rongona ara pada laka aia ke vano na tangitangi tana qiluqilu.

³² Mi kalina ko Maria e ba tsau tana nauna e tutuu a Iesu me reia, me tao kovoragi i tuana. Me tsarivanja, "!Taovia, ti vaga ko totu nogo iani igoe, me utu ke mate na tasiqul!"

³³ Ma Iesu e reia ko Maria e ngangai, mara ngangai goto igira na tinoni ara murimaia, ma Iesu goto e dato na ngangai i tobana, me kuluvesuvesu.

34 Me veisuagira, “?Miava amu qilua?”

Mara tsarivania, “Ko mai Taovia, mo ko reia.”

35 Ma Iesu e ngangai.

36 Migira ara reia aia e ngangai mara tsaria, “!Reia, aia e galuve sosongolia kiki!”

37 Mara visana ara tsarivaganana, “?Me ti vaga na mane iani aia e talinogoa na koko me moro, megua ti e tau utusia vania a Lasarus me ke tau nogo mate?”

E Maurivisu a Lasarus

38 Me kuluvesuvesu tugua a Iesu, me garu baa varangi tana matsapana na vatuluma ara vongoginia na vatu.

39 Ma Iesu e raigira, “!Kamu keliligia na vatu vovongona!”

Ma ko Marta, aia na tasina na mane e mate, e tsarivania a Iesu, “!Sauba ke sigini seko Taovia, rongona e vati nogo na bongi e totu tana qilu!”

40 Ma Iesu e tsarivania ko Marta, “?Laka au tau tsarivanigo nogo ti ko tutunina me sauba ko reia na susuligana God?”

41 Mara keliligia na vatu vovongona. Ma Iesu e moro lengatada me tsaria, “Au soadougo Tamaqu rongona o rongomiau.

42 Au dona rago laka igoe o rongomangaqu pipi kalina. Minau au gini goko vaga iani tana rongoqira girani ara saikolu mai ieni, kara gini tutunina laka igoe nogo o mologiniau.”

43 Mi murina a Iesu e nonginongi sui vaga ia, maia e gudato me tsaria, “!Lasarus, ko rutsu tsuna mai!”

44 Ma Lasarus e rutsu tsuna mai, mi tana limana ma na tuana ma na ngorana goto e totu moa na tsatsaborona. Ma Iesu e tsarivanigira, “Kamu tsatsiligia na tsaborona, ma kamu moloa ke vano.”

Ara Vorogokona na Labumatesiana A Iesu

(Mateo 26:1-5; Marko 14:1-2; Luka 22:1-2)

45 Danga vidaqira na Tsiu igira ara mai na totu koluana ko Maria ara reia na omea e naua a Iesu, mara gini tutunina.

46 Mara visana vidaqira ara visu baa i koniqira na Parisii mara turupatu vanigira na omea vaga e naua a Iesu.

47 Migira na Parisii ma na taovia na lotu ara baa mara sai kolugira na tinoni loki tana Saikolu na Togigoko, mara goko vaga, “?Ma nagua ka naua igita? !Reia, ara danga sosongo nogo na valatsatsa e naugira na mane ia!

48 !Me ti vaga igita ka reilea maia ke aqo babaa vaga moa ia, me sauba igira na tinoni sui kara muria, ma kara mai na Roma, ma kara vuipukalia nida Vale Tabu ma kara veoa na verada popono!”

49 Me kesa i laoqira, a Kaipas na asana, aia na Mane Tabu Loki tana ngalitupa ia, e tuu me tsaria, “!Amu bule igamu!”

50 ?Amu tau ngatsu vati padagadovia moa laka ke pelugamu baa ti ke mate kesa moa na mane na tuguqira na tinoni sui, me ke gini tau nanga na verada popono?”

51 Ma Kaipas e tau gini goko vaga ia laka tana nina papada segeni moa aia. Ma na rongona laka aia e Mane Tabu Loki goto tana ngalitupa ia, ti aia e gini katemaia laka sauba ke mate a Iesu na tuguqira na Tsiu.

⁵² Me tau na tuguqira segeni moa igira na Tsiu, me rongona goto ke gini adivisugira sui igira nina tinoni God ara viri totu saranga bamai i nauna mi nauna.

⁵³ Me tuu nogo tana, migira na taovia na Tsiu ara gini voroganamate a Iesu.

⁵⁴ Ma Iesu e tau goto liu malemale tana Judea. E mololea moa tana me baa tana vera ara soaginia i Epraim, aia e kesa na vera e totu varangisia na legai mangu. Mi tana e totu rago kolugira gana duli.

⁵⁵ Me varangi goto niqira Dani Tabu na Paseka igira na Tsiu, mara danga na tinoni ni aona ara labamai nogo i Jerusalem kara gini nautalua na aqo na suisui ti kara male me ke gini ulagaqira na nauana na aqo na lotu tana Dani Tabu.

⁵⁶ Mara lalavea a Iesu. Mi kalina ara sai i laona na Vale Tabu, mara gini vaigokovigi mara tsaria, “?Nagua amu pada? ?Sauba ngatsu ke tau sanga mai tana Dani Tabu gari?”

⁵⁷ Migira na taovia na lotu ma na Parisii ara mologoko nogo laka ti vaga kesa ke dona iava e totu a Iesu, ke tsarivulagia vanigira, ma kara tangolia.

12

*Ko Maria e Reoa na Ko Uruuru I Tuana a Iesu
(Mateo 26:6-13; Marko 14:3-9)*

¹ Me kau ono moa na dani me ke laba na Dani Tabu na Paseka, ma Iesu e ba tsau i Betani tana valena a Lasarus, aia nogo na mane aia e maurisivisua i votangana.

² Mi tana ara aqosia kesa na mutsa na kavogana a Iesu. Ma ko Marta e sanga na tuvagaqira kalina ara mutsa. Ma Lasarus e sanga goto na mutsa koluana a Iesu.

³ Ma ✧ ko Maria e adia kesa na basa na ko uruuru e loki sosongo na matena, me reoa i tuana a Iesu, me saluvaginia na ivuna segeni nogo. Ma na vuruna na ko uruuru ia e liuvi tofusua i laona na vale popono.

⁴ Me kesa tu vidaqira nogo gana duli a Iesu, aia a Iudas Iskariot, aia sauba ke tau oka me ke sauligia a Iesu, aia e tuu me tsaria,

⁵ “?Egua ti a tau tsabiria na ko uruuru iani ma ka adiginia ke tolu sangatu na qolo ma ka tuvaria vanigira na tinoni ara tau tamanina sa omea?”

⁶ E goko lee vaga moa, tau laka tana rongona ti aia e galuvegira ara tau tamanina sa omea, ma na matena moa aia na mane komikomi. Nina aqo nogo na kalagaiana na lapana na qolo me lavu goto nogo aia na adipopoi segenina visana na qolo.

⁷ Ma Iesu e tsarivania a Iudas, “Mololea na daki ia. !Laka na buleisiana! Na aqo e vasini nauginia nina ko uruuru, sauba ke sabetia na gini aqo tana dani na qiluaqu.

⁸ Sauba ✧ kara tau kuti na tinoni ara tau tamani omea na totu sailagi koluamui igamu. Minau moa sauba e utu kau totu sailagi kolugamu.”

Ara Vorogokona na Labuana a Lasarus

⁹ Na tinoni danga ara rongomia laka a Iesu e totu i Betani mara rage baa tana. Tau na rongona moa kara reia a Iesu. Ma na rongona goto ti kara reia a Lasarus aia nogo a Iesu e maurisivisua tania na mate.

10 Vaga ia, migira na taovia na lotu ara vorogokona laka kara labugotoa a Lasarus,

11 maten tana rongona nogu aia te ara danga vidaqira na Tsiu ara gini tsonikidaqira niqira taovia na lotu segeni mara tutunina a Iesu.

Ara Valalea a Iesu i Sautu

(*Mateo 21:1-11; Marko 11:1-11; Luka 19:28-40*)

12 Mi tana dani i muri, mara danga nogu na tinoni ara laba i Jerusalem na ba sangaa na Bongi Tabu na Paseka. Ara rongomia laka a Iesu sauba ke sanga laba gotu tana.

13 Te ✧ ara adia na gabana na koirou, mara ba valalea i sautu. Mara guguu dato, “!Soalokia God! !Soadoua aia e mai tana asana na Taovia! !God ke tabua na Taovia Tsapakae ni Israel!”

14 Ma Iesu e tsodoa na asi me sagekae i gotuna, vaga nogu na Mamare Tabu e kate idanogoa tana rongona ia,

15 “!Kamu ✧ laka na matagu igamu tinoni ni Jerusalem!

Reia, e maimai nogu nimui Taovia Tsapakae, aia e sage i gotuna na dalena asi.”

16 Migira gana duli a Iesu ara tau moa vati padagadovia na omea girani. Me tuu moa kalina God e adivisua a Iesu tana mararana i gotu, te ara padatugua na omea ara marea tana rongona ia tana Mamare Tabu, mara reia laka e gadolaka saikesa vaga nogu ara marea tana Mamare Tabu.

17 Migira na tinoni ara sangatotu tana kalina a Iesu e maurisivisua a Lasarus me soa rutsumia tania na qilu, igira nogu ara gini tatamanga sosongo tana rongona na omea ara reia.

18 Maia nogu na rongona ara gini danga sosongo na tinoni ara sanga na valaleana a Iesu, matena ara rongomia laka aia e naua na valatsatsa loki vaga ia.

19 Mara vaigokovigi igira na Parisii mara tsaria, “!Reia baa, e tau saikesa managada igita! !Na barangengo popono ara tsarimurina moa ia!”

Visana Tinoni ni Gris Ara Lavea A Iesu

20 Visana tinoni ni Gris ara totu i laoqira igira ara ba sanga na lotu i Jerusalem tana dani tabu ia.

21 Mara ba reia a Pilipo, aia e talu i Betsaida tana Galilii, mara tsarivania, “Goena, igami ami ngaoa na reiana a Iesu.”

22 Ma Pilipo e ba reia a Adrea me turupatu vania. Mi kaira ara ka dulivano mara ka ba turupatuna vania a Iesu.

23 Ma Iesu e tsarivanikaira, “E laba nogu kalina eni na tagu, tana igira na tinoni kara reivulugia na mararana loki na Dalena Tinoni.

24 Minau au tsarivanigamu na manana: ti vaga kesa na piuna ke tau puka tana kao me ke tau mate talu, maia e totu atsa lee vaga moa kesa piuna. Me tau lelee pabo. E kilia ke mate talu nomoa. Baa, mi murina me sauba aia ke botsa me ke kutsu me ke dato, mi tana ti ke tamanina ke danga na piuna.

25 “Masei ✧ ti ke gini boe moa na maurina segeni, maia sauba ke nangalilea. Masei ti ke tau padalokia na maurina segeni i lao eni, tinoni vaga ia e manogatinogoa vania na mauri saliu.

²⁶ Masei moa ti vaga ke ngaoa ke aqo vaniau ma nina aqo aia ke tsarimuriqiu. Rongona i tana kau totu inau kara totu goto igira niqiu tinoni aqo. Ma na Tamaqu sauba ke tsonikaegira igira ara aqo vaniau inau.

A Iesu e Katevulagia na Mateana

²⁷ “Eo, mi kalina eni e pono na tobaqu. ?Ma nagua goto kau tsaria? Laka kau tsaria, ‘Tamaqu, ko laka na tamiana na tagu eni ke gadoviau.’ Maia tsotsodo nogoria na rongona te au gini mai inau rongona kau gini sabetia na tagu na rota sauba ke gadoviau.

²⁸ !Tamaqu, ko saulabatia na mararana loki na asamu!”

Me talumai i gotu kesa na goko me tsaria, “Inau au saulabatinogoa, me sauba kau saulabatitugua.”

²⁹ Ma na toga ara totu tana ara sanga na rongomiana na tangina na goko ia. Mara visana vidaqira ara pada laka e poda na quluqulu. Mara visana ara tsaria, “!Tau na angelo ngatsu ke goko vania!”

³⁰ Ma Iesu e tsarivanigira, “Tau tana rongoqu inau te e gini tangi na goko vaga ia, me tana rongomui nogo igamu te e gini tangi.

³¹ Kalina eni e tsaumai nogo na tagu i tana God ke pedea na barangengo. Me laba goto nogo na tagu i tana God ke tsogori pukalia aia e tagaovia na barangengo.

³² Mi kalina kara tsauraginikaeau tania na barangengo, mi tana ti inau sauba kau alomaigira na tinoni sui ma kara mai i koniqu.”

³³ Tana tsaqina goko vaga nogo ia a Iesu e gini katevulagia laka sauba ke koegua na vatana na mate ke gadovia.

³⁴ Mara ✧ gokovisu na toga mara tsarivania a Iesu, “Tana nida Ketsa igita ara tsaria laka na Mesia sauba ke mauri saliu. ?Me koegua vaga ti igoe o tsaria laka na Dalena Tinoni sauba kara tsauraginikaea? ?Laka ase i na Dalena Tinoni vaga ia?”

³⁵ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “Na marara sauba ke tau totu oka sagata kolugamu. Kamu liu babaa suari me tototu moa na marara i konimui, ke tau gini rodosi kapusigamu na rodo. Rongona ti vaga kesa ke liu i laona na rodo, maia e utu ke reigadovia iava ke vano.

³⁶ Kamu tutunina na marara kalina aia e totu moa kolugamu, mi tana igamu sauba kamu gini lia na tinoni na marara.”

Igira Ara Tau Tutunina Nina Goko

Mi kalina a Iesu e goko sui vaga ia, maia e tuu me vano me taopoi tanigira.

³⁷ Me atsa moa ti a Iesu ke naugira na valatsatsa dangadanga i mataqira, migira ara tau goto tutunina.

³⁸ E ✧ laba vaga ia rongona ke gini manatovu nina goko a Isaia na propete kalina aia e tsaria:

“?Taovia, masei nomoa sauba ke tutunina na goko vaga igami ami gini goko vanigira?

?Laka i konina ase i aia na Taovia e sauvulagia na susuligana?”

³⁹ Migira e gini utugana saikesa vanigira kara tutunina rongona a Isaia aia e kategotoa na goko vaga iani:

⁴⁰ “God ✧ e dokolia na mataqira,

me vongokapusia na tobaqira,
rongona na mataqira ke tau momoro,
ma na tobaqira ke tau padagadovia,
ma kara gato na pilomai i koniḡu inau,
ti inau kau maurisigira, e tsaria God.”

⁴¹ Ma Isaia e gini goko vaga ia rongona aia e rei idanogoa na mararana a Iesu, te aia e gini tsarivaganana tana rongona aia.

⁴² Mara danga nomoa vidaqira na taovia na Tsiu ara tutunina rago a Iesu. Mara tau moa gini goko laba, rongona ara matagunigira na Parisii kara tau tsonitsunagira tania niqira saikolu.

⁴³ Igira ara padalokia baa laka ti igira na tinoni tavosi kara tsonikaegira, mara tau saikesa gini boe laka ti God aia ke tsonikaegira.

Nina Goko Nogo a Iesu Sauba Ke Kedeginigira

⁴⁴ E gokodato a Iesu me tsaria, “Asei moa ti ke tutuniḡu inau, maia e tau tutuniḡu inau segeni, e tutunina goto aia e moloau.

⁴⁵ Asei moa e reilakaḡu inau e reilakana goto aia e moloau.

⁴⁶ Inau au mai i barangengo ngiti marara, rongona pipi sei ti ke tutuniḡu inau ke tau totu i laona na rodo.

⁴⁷ “Ti vaga kesa ke rongomia niḡu goko me ke sove nomoa na muriana, sauba kau tau rago kedea inau. Au tau sulungana mai rongona kau kedea na barangengo. Tagara. Au mai rongona kau vagamaurisiasia.

⁴⁸ Masei moa ti ke sove taniau, me ke tau padangaoa na rongomiana niḡu goko, na tinoni vaga ia e totu nogo kesa aia sauba ke kedea. !Na tsaqina goko nogo au gini goko inau igira nogoria sauba kara kedeginia tana susuina na dani!

⁴⁹ “Eo, e mana saikesa niḡu goko iani, rongona inau au tau botsangia na goko vaga ia tana niḡu papada segeni. Na Tamaḡu, aia e moloau, aia nogo e pedevaniau nagua kau tsaria.

⁵⁰ Minau au donaginia laka nina goko aia e pedevaniau na tsariana, aia nogo e alomaia na mauri saliu. Nagua sui moa au tsarigira vanigamu, igira nogo na omea e raiginiau na Tamaḡu na tsariana.”

13

A Iesu e Vulia na Tuaqira Na Sangavulu Ruka

¹ Me tsaumai nogo na dani idavia na Dani Tabu na Paseka. Ma Iesu e dona nogo laka e laba nogo na tagu tana aia ke mololea na barangengo, me ke visubatugua i konina na Tamana. Maia e galuve sosongoligira nina tinoni vivili segeni nogo ia ara totu i barangengo, me galuvegira tsau tana susuina.

² Ma Iesu migira na sangavulu ruka, ara mutsakolu. Ma na tidao seko e totuvinogoa na tobana a Iudas, aia na dalena a Simon Iskariot, rongona ke gini sauligia a Iesu.

³ Maia Iesu e dona nogo laka na Tamana e molonogoa i limana pipi nina omea sui. Maia e dona goto laka aia e talumai nogo i konina God, me sauba ke visubatugua i konina God.

⁴ Maia e tu tsau, me tsoraligia na polona sagesage, me adia na polo na mamatsa me soritaligua i bunguna.

⁵ Me getutsavua na koo i laona na popo, me tuturiga na vuliana na tuaqira igira gana duli. Mi muri, me mamatsaliginia na polo na mamatsa aia e sorigininogoa na bunguna.

⁶ Mi kalina e maitsau i konina a Simone Petero, ma Petero e tsarivania a Iesu, “?Taovia, laka o pada ko vuligotoa na tuaqu inau?”

⁷ Ma Iesu e tsarivania, “Igoe o tau padagadovia kalina eni na omea inau au naua vanigo, me sauba moa ti ko padagadovia.”

⁸ Ma Petero e tsarivania, “!Tagara saikesa ko tau vulia na tuaqu inau!”

Ma Iesu e tsaria, “Ti vaga inau kau tau vulia na tuamu igoe, me utu goto ko totupata koluau.”

⁹ Me gokovisu a Simone Petero, me tsaria, “!Taovia, me ti ke vaga ia, mo ko tau vulia moa na tuaqu! !Ko vuligotoa na limaqu ma na lovaqu!”

¹⁰ Ma Iesu e tsarivania, “Asei ti ke lesu nogo maia e male sui nogo, me tau kiligotoa ke lesovi segenina, na tuana lelee moa e kilia ke vulia. Migamu sui amu male nogo, me kesa lelee moa i laomu aia e tau male.”

¹¹ A Iesu e dona idanogoa ase i aia sauba ke sauligia, te aia e tsaria na goko vaga ia, “Igamu sui amu male nogo, me kesa lelee i laomu aia e tau male.”

¹² Mi kalina a Iesu e vulisua na tuaqira, maia e sagelitugua na polona sagesage me visutugua tana sasana tana bela. Me veisuagira, “?Laka amu padagadovia na omea vaga inau au vasini nauvanigamu?”

¹³ Igamu ✧ amu soaginiau Tarai, ma Taovia, me ulagana rago kamu soaginiau vaga ia, rongona aia nogoria au vaga inau.

¹⁴ Inau nimui Taovia ma nimui Tarai, mau vasini vulia na tuamui. Migamu segeni goto, kamu dona na vaivuligi tuamui.

¹⁵ Inau au idagana vanigamu, na rongona ti igamu goto kamu dona na nauana na omea vaga inau au vasini naua vanigamu.

¹⁶ Au ✧ tsarivanigamu na manana: e utugana vania kesa na tseka ke loki liusia gana taovia. Me utu vania kesa na mane adigoko ke loki liusia aia e moloa.

¹⁷ Mi kalina eni, igamu amu donaginigira sui nogo na omea girani. !Me sauba kamu gini magemage rago ti vaga kamu muri sailaginigira!

¹⁸ “Au ✧ tau gini goko vaga ia tana tu rongomu igamu sui. Inau au donagira nogo ase i igira inau viligira nogo. Me dou goto ti ke gini manatovu na tsaqina na Mamare Tabu i tana e tsaria, ‘Aia e kesa e mutsa patakoluau, sui, me gativisuau.’

¹⁹ !Au tsaria ida vanigamu talu na omea iani, kalina e tau vati laba moa, rongona ti kalina ke laba na taguna, mi tana nogo igamu kamu gini tutunina laka Inau Nogo Aia Inau!

²⁰ Inau ✧ au tsarivanigamu na manana: ase i moa ti vaga ke tabea aia inau au moloa, maia e tabeau goto inau. Masei ti vaga ke tabeau inau, maia e tabegotoa aia e moloau inau.”

*A Iesu e Katea Laka A Iudas Sauba Ke Sauligia
(Mateo 26:20-25; Marko 14:17-21; Luka 22:21-23)*

21 Mi kalina a Iesu e goko sui vaga ia, me ponopala tobana, me goko maka vanigira me tsaria, "Inau, au tsarivanigamu na manana: e kesa i laomui ieni, aia nogo sauba ke sauligiau."

22 Migira gana duli ara gini beke mara vaimorosigi, laka ase i ke gado i konina na goko vaga ia.

23 Me kesa vidaqira, aia a Iesu e galuvea, e benge baa i konina a Iesu.

24 Ma Simone Petero e kaopia me tsarivanja, "Ae, ko veisuaa ngana laka ase i gini goko rongona ni."

25 Me gana duli galugaluve e vataragi baa i konina a Iesu me veisuaa, "Laka ase i vaga ngana, Taovia?"

26 Ma Iesu e tsarivanja, "Aia ti ko reia kau lumia na piqena na bredi tana tsa ma kau tusuvania; maia nogoria."

Ma Iesu e adia na piqena na bredi, me lumia me tusuvania a Iudas, na dalena a Simon Iskariot.

27 Mi kalina a Iudas e adia na piqena na bredi, ma Satan e sage nogo i tobana. Ma Iesu e tsarivanja a Iudas, "Iko nautsakua na omea o pada ko naua!"

28 Me tagara sa vidaqira igira ara totu tana kara padagadovia egua a Iesu te e goko vaga vania a Iudas.

29 Ma na rongona nina aqo nogo a Iudas na reitutuana na qolo, te visana vidaqira ara pada laka a Iesu ke mologinia ngatsu a Iudas ke baa, me ke voliginia ke visana omea agana na mutsakolu, se na gini galuveaqira na tinoni ara tau tamanina sa omea.

30 Ma Iudas e adia gana piqena na bredi me tuu, me rutsu galigali me vano. Me bongi nogo.

Na Ketsa Vaolu

31 Mi kalina e vano nogo a Iudas, ma Iesu e tsaria, "Kalina eni, sauba ke labamaka na mararaq inau na Dalena Tinoni. Mi kalina eni goto, sauba ke labamaka na mararana God i koniq.

32 Me ti vaga na mararana God ke labamaka i koniq, me sauba God ke tusu labatigotoa na mararaq i konina segeni, me utu goto aia ke kisa.

33 Dalequ ✧ kiki igamu, e utu kau totu oka kolugamu. Sauba igamu kamu lalaveau, mau tsarivanigamu kalina eni, vaga au tsarinogoa vanigira na taovia na Tsiu, 'i tana kau vano inau, e utu vanigamu kamu tsari.'

34 "Mi ✧ kalina eni au sauvanigamu na ketsa vaolu: kamu vaigaluvegi. Eo, kamu vaigaluvegi manana vaga goto inau au galuvegamu.

35 Ti vaga igamu kamu vaigaluvegi manana, me sauba igira na tinoni sui kara donaginigamu laka igamu gaqu duli manana inau."

A Iesu e Katea Laka Sauba A Petero Ke Tiatagaraa

(Mateo 26:31-35; Marko 14:27-31; Luka 22:31-34)

36 Ma Simone Petero e veisuaa a Iesu, "Iava ko vano, Taovia?"

Ma Iesu e tsarivanja, "E utu ko tsari tana inau kau vano kalina eni. Me sauba kesa dani moa ti igoe ko tsarimuriq."

37 Ma Petero e tsaria, "Matena gua e utu vaniau kau tsarimurimu kalina eni? Inau au vangaraunogoa kau mate matemu!"

38 Ma Iesu e tsarivanja, "Laka igoe o vangarau manana nomoa na mate matequ? Inau au tsarivanigo na manana: ke tau moa vati

tangi na kokoroko i bongi eni migoe ko vatsa tolu kalina laka o tau donaginiau.”

14

A Iesu Nogo na Sautuna na Vano I Konina na Tamana

¹ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira gana duli, “Kamu laka na gini melu ma na padasavi. Kamu norua moa God ma kamu noruau goto inau.

² Ara danga sosongo na voki i laona na valena na Tamaqu. Minau sauba kau vano ma kau manogatia vanigamu na sasamui. Me utu inau kau vekevanigamu na omea vaga ia ti vaga ke tau mana.

³ Mi kalina kau vano, ma kau vangarausua vanigamu na sasamui, me sauba ti kau visumaitugua ma kau adigamu sui ma kamu mai totu i koniqu, rongona i tana kau totu inau au ngaoa igamu goto kamu totu.

⁴ Mamu dona nogo na sautuna na baa i tana inau kau vano.”

⁵ Ma Toma e tsarivania, “Taovia, igami ami tau dona i tana sauba ko vano igoe. ?Ma kami gua ti kami donaginia na sautuna na ba laba i tana?”

⁶ Ma Iesu e tsarivania a Toma, “Inau nogo na sautu, ma na manana, ma na mauri. Tau tangomana ke kesa ke balaba i konina na Tamaqu ti ke tau liu talu i koniqu inau.”

⁷ Mi muri, ma Iesu e goko vanigira sui ara totu i tana me tsaria, “Igamu amu donaginiau nogo kalina ia, me sauba ti kamu donaginigotoa na Tamaqu, me tuu kalina eni me ke baa amu donagininogoa aia mamu reilakana nogo.”

⁸ Ma Pilipo e tsarivania, “Taovia, ko sauvulagi vanigami na Tamamu, aia saikesa moa ami kilia igami.”

⁹ Ma Iesu e tsarivania, “Me oka rago nogo inau au totu kolugamu sui. ?Migoe Pilipo o tau vati donaginiau moa? Masei ti vaga aia ke morosiau inau maia e morosinogoa na Tamaqu. ?Megua vaga ti igoe o tsaria, ‘Ko sauvulagi vanigami na Tamamu?’

¹⁰ ?Laka igoe a Pilipo, o tau vati tutunina laka inau au totu i konina na Tamaqu maia na Tamaqu e totu i koniqu?”

Mi tana, ma Iesu e goko vanigira sui gana duli me tsaria, “Na tsaqina goko vaga inau au gokogini vanigamu ara tau talumai i koniqu segeni inau. Na Tamaqu aia e totu kalavata i laoqu, maia segeni nogo e naua nina aqo.

¹¹ Kamu tutuniqu inau kalina au tsaria laka inau au totu i konina na Tamaqu maia na Tamaqu e totu i koniqu. Me ti ke tagara, ma kamu tutunina tana rongona na aqo au naugira.

¹² “Inau au tsarivanigamu na manana: ase i moa ti aia ke tutuniqu inau maia sauba ke naugira na omea au naugira, eo, sauba aia ke naugira na omea loki goto baa, rongona inau au vano i konina na Tamaqu.

¹³ Minau sauba kau naugira na omea sui igamu kamu nongiau tana asaqu, rongona na mararana na Tamaqu ke gini labavulagia i koniqu inau na Dalena.

¹⁴ Eo, na omea sui moa ti kamu nongia i koniqu tana asaqu, minau sauba kau naua.

A Iesu e Vekea na Tarunga Tabu

15 “Ti vaga kamu galuveau manana, me sauba kamu murigira niqu ketsa.

16 Minau kau nongia na Tamaqu, maia ke sauvanigamu kesa goto na Sasanga, maia sauba ke totu kalavata sailagi kolugamu.

17 Aia nogo na Tarunga Tabu, aia e tusuvulagia na manana tana rongona God. E utugana vania na barangengo ke tabea ia, rongona e utu vania ke reilakana se ke donaginia. Migamu moa amu donaginia, rongona aia e totu kalavata kolugamu me mauri nogo i laomui.

18 “Inau e utu kau mololegamu ma kamu totu segeni. Sauba moa kau visumaitugua i konimui.

19 Eo, sauba tetelo ke tau oka ma na barangengo e utu ke reiau goto, migamu moa sauba kamu reiau, mi tana rongona inau au mauri, ti igamu goto sauba kamu mauri.

20 Mi kalina ke labamai na dani ia, me sauba kamu dona laka inau au totu i konina na Tamaqu me laka igamu amu totu i koniqu, vaga goto inau au totu i konimui.

21 “Asei ti ke murigira niqu ketsa, aia tsotsodo na tinoni vaga ia e galuveau. Masei ti ke galuveau ma na Tamaqu sauba ke galuvegotoa aia. Minau goto kau galuvea ma kau tusuvulagi segeniqu vania.”

22 Ma Iudas, tau aia Iudas Iskariot, e tuu me tsaria, “?Taovia, ke koegua vaga ti ko tusuvulagi segenimu vanigami, mo ko tau tusuvulagi segenimu goto vania na barangengo?”

23 Ma Iesu e tsaria, “Asei ti ke galuveau maia sauba ke murigira niqu sasani. Ma na Tamaqu sauba ke galuvea, mi kagami Tamaqu sauba kami ka mai i konina ma kami ka totu kolua.

24 Masei aia ti ke tau galuveau maia sauba ke tau goto murigira niqu sasani. Ma na sasani amu rongominogoa i koniqu e tau moa niqu sasani segeni inau, e talumai i konina na Tamaqu aia e molomaiau.

25 “Au tsarivanigamu na omea girani kalina au totu kolugamu moa.

26 Ma na Sasanga, aia nogo na Tarunga Tabu, aia na Tamaqu sauba ke saumaia tana asaqu inau, sauba ke sasanigamu pipi na omea sui, me ke sangagamu na padavisuana na omea sui inau au tsarinogoa vanigamu.

27 “Na rago au molo vanigamu. Niqu rago segeni nogo inau au sauvanigamu. Maia e tau vaga na rago ke sauva na barangengo. Migamu kamu laka na gini melu ma na padasavi, ma kamu laka goto na matagu.

28 Amu rongomiau nogo kalina au tsaria, ‘Inau sauba ti kau mololegamu, me sauba kau visumaitugua i konimui.’ Me ti vaga igamu kamu galuveau manana, me sauba kamu gini mage kalina au tsaria laka au vano i konina na Tamaqu, na rongona na Tamaqu aia e loki liusiau.

29 Au katemanogatia vanigamu na omea girani kalina ara tau vati laba moa, na rongona ti vaga kalina kara laba, migamu kamu tutunina.

30 “E utu goto kau goko oka kolugamu, rongona aia e tagaovia na barangengo e varangi nogo ke laba. Maia e utu moa ke susuliga kaputiau inau.

31 Ma nina aqo na barangengo ke donaginia laka inau au galuvea na Tamaqu, maia nogoria na rongona ti inau au naugira na omea sui vaga saikesa nogo aia e raiginiau na nauana.

“Ida, ma ka vanoligi tania na nauna iani.”

15

A Iesu na Itai Vuaga Manana

¹ Me goko babaa moa a Iesu me tsaria, "Inau au vaga moa na itai vuaga manana. Ma na Tamaqu aia e vaga na mane aqouta.

² Aia e dona ke vasugiligigira pipi sui na vasuna ara vasumai i koniqu, ti vaga kara tau tamani vuaqira dou. Maia e valakasigira dou pipi na vasuna ara vungu dou, na rongona kara gini male ma kara molo vuaqira dangadanga.

³ Igamu amu male manoga nogo, ginia na sasani inau au saua vanigamu.

⁴ Kamu totu kalavata i koniqu, minau kau totu kalavata i konimui. Na vasuna segeni e utu ke molo vuana ti ke tau varaga tana itaina. Atsa vaga goto e utu kamu tangomana na nauana sa omea dou, ti kamu tau varaga i koniqu inau.

⁵ "Inau au vaga na itai vuaga. Migamu amu vaga na vasuna. Asei moa ti ke totu kalavata i koniqu inau, minau i konina, maia sauba ke vungu dou, na rongona e utu kamu tangomana sa omea ti inau kau tau sangagamu.

⁶ Asei ti ke tau totu kalavata i koniqu inau sauba kara vasugiligia, vaga na vasuna na itai ara vasugiligia me matsele lee. Ma na vasuna na itai mate vaga ia, sauba kara karosaigira ma kara tsonigira tana lake.

⁷ Ti kamu totu kalavata i koniqu ma niqu goko kara kalavata i laomui, mi tana ma na omea sui moa kamu nongia i koniqu, sauba kamu adia.

⁸ Kalina ti vaga kamu molo vuamui danga, sauba ke gini labamaka na mararana na Tamaqu, ma kamu gini lia gaqu duli manana inau.

⁹ "Inau au galuvegamu vaga nogo na Tamaqu e galuveau inau. Kamu totu kalavata tana niqu galuve.

¹⁰ Ti vaga kamu muridougira niqu ketsa, me sauba kamu totu kalavata tana niqu galuve, atsa vaga goto inau au muridougira nina ketsa na Tamaqu mau gini totu kalavata i laona nina galuve aia.

¹¹ "Au tsarivanigamu na omea girani rongona niqu mage ke gini totu i laomui me ke gini tovu nimui magamaga.

¹² Iani ✧ nogoria niqu ketsa: kamu vaigaluvegi atsa vaga inau au galuvegamu.

¹³ Ma na galuve loki putsikae baa e tugua kesa ke sauvanigira na kulana aia nogoria kalina ti vaga ke tamisegenina ke mate tuguqira.

¹⁴ "Migamu amu lia nogo na kulaqu ti vaga amu naugira na omea au ketsaligamu.

¹⁵ Mi kalina eni inau au tau soaginigamu moa niqu tinoni aqo, rongona na tinoni aqo aia e utu ke donaginia nagua e aqosia gana taovia. Tagara, inau au soaginigamu na kulaqu, rongona au tsarivulagi vanigamu nogo pipi sui na omea au rongomigira i konina na Tamaqu.

¹⁶ "Igamu amu tau viliau inau. Inau nogo au viligamu, mau mologamu kamu vano ma kamu molo vuamui dangadanga, aia na vatana na vuana e dona ke totu kalavata me ke vo sui. Maia na Tamaqu sauba ke tusuvanigamu na omea sui kamu nongia tana asaqu inau.

¹⁷ Iani nogoria na omea inau au ketsaligamu kamu naua: kamu vaigaluvegi.

Na Barangengo Sauba Ke Reisavigamu

18 “Ti vaga na barangengo ke reisavigamu, ma kamu padatugua moa laka aia e ida nogo e reisaviau inau.

19 Me ti vaga igamu amu nina nogo na barangengo, me sauba goto na barangengo ke galuvegamu vaga nina tamani nogo ia. Me rongona inau nogo au viligamu tania na barangengo, te amu gini tau nogo nina na barangengo. Maia nogoria na rongona ti na barangengo e gini reisavigamu.

20 “Kamu ✧ padatugua na omea au tsarinogoa vanigamu: ‘E utu kesa na tseka ke loki liusia gana taovia.’ Ti igira kara rotasiau inau, me sauba kara rotasigamu goto igamu. Ti igira kara rongomia niq sasani inau, me sauba kara rongomigamu goto igamu.

21 Me sauba nomoa kara rotasigamu rongona igamu niq tinoni nogo inau, ma na rongona goto ara voginia aia e molomaiau.

22 Sauba kara tau rago sasi igira ti vaga kau tau vati mai moa inau ma kau tau goto vati goko vanigira moa. Me rongona au mai nogo inau, mi tana nogo te e gini utugana vanigira kara telelevona laka ara tau sasi.

23 “Asei moa ti vaga ke reisaviau inau, maia e reisavigotoa na Tamaqu.

24 Sauba kara tau nogo sasi igira ti vaga ara tau vati reigira moa na omea loki au naugira vaga e utu vania sa tinoni tavosi tangomana ke naugira. Me rongona igira ara reigira nogo mara reisavikagami sui nomoa, kagami Tamaqu.

25 Me ✧ utu nomoa ke tau laba na omea vaga girani rongona ke gini manatovu na omea ara marea tana niqira Ketsa segeni nogo, ‘Ara reisaviau lee tagara sa rongona.’

26 “Maia na Sasanga sauba ke mai, aia nogo na Tarunga na Manana e talumai i konina na Tamaqu. Minau sauba kau molomaia vanigamu talu i konina na Tamaqu, maia sauba ke gini goko vanigamu tana rongoqu inau.

27 Migamu goto nimui aqo kamu gini goko tana rongoqu, rongona amu totu kolau tu mai nogo tana tuturigana tsotsodo.

16

1 “Au katevanigamu na omea girani, rongona ke gini tau puka nimui tutuni.

2 Eo, sauba kara tsoniligamu tania niqira saikolu, me maimai nogo na tagu tana ase ti ke labumatesigamu maia ke pada laka na omea aia e naua e tsonikaeginia God.

3 Sauba igira na tinoni kara nauvaganana vanigamu rongona ara tau donaginia na Tamaqu se inau.

4 Minau au tsarivanigamu na omea girani, rongona ti vaga kalina ke tsaumai na tagu tana kara nauvanigamu na omea vaga girani, migamu kamu padavisua moa laka inau au kate idanogoa vanigamu.

Nina Aqo na Tarunga Tabu

“Inau au tau tsarigira na omea girani vanigamu tana tuturigana, rongona au tototu moa kolugamu.

⁵ Mi kalina eni sauba kau vano i konina na Tamaqu aia e moloau, me tagara ke kesa vidamui ke veisuaau iava kau vano.

⁶ Kalina eni na melu e silovia tobamui rongona au tsarivanigamu na omea girani.

⁷ Mau tsarivanigamu nomoa na manana: e dou baa vanigamu ti inau kau vano tanigamu, na rongona ti vaga kau tau vano inau, ma na Sasanga sauba e utu goto ke mai vanigamu. Me ti kau vanoligi talu inau, me sauba kau molomaia vanigamu.

⁸ “Mi kalina aia ke mai, maia sauba ke adilabatia vanigira na tinoni ni barangengo laka niqira papada e sasi tana rongona nagua e sasi, mi tana rongona nagua e dou, mi tana rongona nagua nina pede God.

⁹ Eo, niqira papada e sasi tana rongona nagua e sasi, matena ara tau tutuniqu inau.

¹⁰ Niqira papada e sasi tana rongona nagua e dou, matena inau sauba kau baa i konina na Tamaqu, me utu kamu reiau goto.

¹¹ Ma niqira papada e sasi tana rongona na pede, matena nina tagao na barangengo aia e tsodonogoa gana kede.

¹² “Ara danga sosongo goto niqu goko au tau moa vati tsarigira vanigamu. Me utu kau tsarigira vanigamu rongona e utugana vanigamu kamu tabegira sui kalina eni.

¹³ Mi kalina ke mai na Tarunga Tabu, aia na Tarunga na Manana, maia sauba ke mataligamu baa vania na manana sui. Maia e utu ke goko tana susuligana segeni. Sauba ke gini goko moa igira na omea aia e rongomigira me ke katemai vanigamu na omea kara laba i muri.

¹⁴ Aia sauba ke tsonikaeau inau, rongona sauba ke adigira na omea sui inau au ngaoa na tsariana, maia ke tsarigira vanigamu.

¹⁵ Pipi gira sui na omea e tamanina na Tamaqu ara niqu goto inau. Aia nogoria na rongona te au gini tsaria laka na Tarunga Tabu sauba ke adigira na omea inau kau sauania maia ke tsarigira vanigamu.

Nimui Melu Ke Lia na Magemage

¹⁶ “Sauba tetelo me utu goto kamu reiau, me ke sauba tetelo tau oka ma kamu tu reiau tugua.”

¹⁷ Visana vidaqira gana duli ara vaiveisuagi segeniqira mara tsaria, “?Nagua vaga rongona iani? Aia e tsarivanigita laka ‘sauba tetelo ma kamu tau reiau, me ke sauba tetelo tau oka ma kamu reiau tugua.’ Me tsarigotoa laka, ‘Inau sauba kau baa i konina na Tamaqu.’

¹⁸ ?Nagua vaga ia ‘tau oka sagata’? !Igita a tau dona nagua aia e gini goko rongona!”

¹⁹ Ma Iesu e dona nogo laka ara kilia na torogoko i konina, te e goko vaga vanigira, “Eo, inau au tsarivanigamu laka ‘sauba ke tau oka ma kamu tau reiau, me ke tau oka sagata i muri ma kamu reiau tugua’. ? Laka aia nogo na omea amu gini vaiveisuagi ne?

²⁰ Inau au tsarivanigamu na manana: sauba kamu ngangai ma kamu tangitangi, ma na barangengo aia sauba ke magemage rago, eo, sauba rago kamu melu, ma nimui melu sauba ke lia na magemage.

²¹ “Kamu reia, kalina kesa na daki e varangi nogo ke vasusu, maia e melu rongona e tsaumai nina tagu na rota. Mi kalina e botsa nogo na baka, maia e padale tsakua nina rota, me magemage matena kesa baka e labamai nogo i barangengo.

²² Me atsa vaga goto igamu. Kalina eni amu melu. Minau sauba kau visumaitugua i konimui, mi tana dani ia ma na magemage ke dangaliginia na tobamui, tana vatana na mage ke tau tangomana ke kesa ke veoligia tanigamu.

²³ Mi kalina ke labamai na dani ia, me sauba ke utu goto kamu nongiau sa omea. Inau au tsarivanigamu na manana: na Tamaqu sauba ke tusuvanigamu pipi sui na omea kamu nongia i konina tana asaqu.

²⁴ Eo, tsaumai i dani eni, amu tau vati nongia moa sa omea tana asaqu inau. Kamu nongia me sauba kamu adia, me ke gini tovu nimui magemage.

A Iesu e Tangomana Vania na Barangengo

²⁵ “Inau au gini aqo moa na gokolia kalina au gini goko vanigamu na omea girani. Mi muri baa sauba kau tau goto gini aqo na gokolia. Sauba kau gokomaka moa vanigamu tana rongona na Tamaqu.

²⁶ Mi kalina ke labamai na dani ia, migamu sauba kamu nongia na Tamaqu tana asaqu. Minau au tau tsaria laka sauba inau kau nongia na Tamaqu vanigamu,

²⁷ rongona na Tamaqu segeni e galuvegamu nogo. Aia e galuvegamu rongona amu galuveau mamu tutunina laka inau au talumai i konina God.

²⁸ Eo e mana, au talumai i konina na Tamaqu mau mai ieni i barangengo. Mi kalina eni au mololea na barangengo mau visubatugua i konina na Tamaqu.”

²⁹ Migira gana duli ara tsarivanja a Iesu, “Mi kalina ia, igoe o goko maka dou, mo tau gini aqo na gokolia tana goko.

³⁰ Kalina eni ami donaginigo laka igoe o donaginigira na omea sui, mo tau kilia ke kesa ke torogoko i konimu. Aia nogoria na rongona te ami gini tutunina laka igoe o talumai i konina God.”

³¹ Ma Iesu e tsarivanigira, “?Laka kalina ia amu tutunina?

³² Na tagu e maimai nogo me totu manoga nogo ieni, kalina pipi gamu sui sauba kamu viri tsogo tatavosi bamai. Pipi kesa ke vano i valena segeni, me tagara ke kesa vidamui ke totuvisu koluau.

³³ Au tsarinogoa na omea girani vanigamu rongona i koniqu inau kamu totu, ma kamu gini tamanina na rago i tobamui. Na barangengo sauba ke rotasigamu. !Migamu kamu malagai moa! !Inau au tangomana nogo tana vailabugi koluana na barangengo!”

17

A Iesu e Nonginongi Mateqira Gana Duli

¹ Mi murina a Iesu e goko vaga sui ia, maia e morodato i baragata me tsaria, “Mama, na tagu e labamai nogo. Igoe ko tsonikaeau inau na Dalem, na rongona inau kau tsonikaego goto igoe.

² Igoe o mologira i limaqu na tinoni sui, rongona kau gini tusua na mauri saliu vanigira sui igira igoe o mologira vaniau.

³ Miani nogo e vaga na mauri saliu: na donaginiamu igoe segeni na God manana, ma na donaginiana a Iesu Kristo aia igoe o molomaia.

⁴ Au tsonikaego nogo i lao eni. Au suilavaginigira nogo na aqo igoe o tusugira vaniau na nauana.

⁵ !Mama! Igoe nogo ko tsonikaeau kalina ia, tana marara atsa vaga na marara au tamanipata kolugo nogo kalina e tau vati botsa na barangengo.

⁶ "Au katevulagigo vanigira igira igoe o tsakoligigira tania na barangengo mo tusugira vaniau. Igira nimu tinoni nogo igoe, mo saugira vaniau.

⁷ Ara muria nimu goko, mara gini donaginia kalina eni laka pipi na omea sui o tusugira vaniau ara talu i konimu igoe.

⁸ Au saunogoa vanigira na goko igoe o molovaniau, mara tabedoua. Ara donagadovinogoa laka e mana nomoa inau au talumai i konimu igoe, mara tutunina goto laka igoe o mologiniau.

⁹ "Au nongigo vanigira moa girani. Au tau nongigo vania na barangengo. Au nongigo vanigira moa igoe o tusugira vaniau, rongona igoe nogo o tamanigira.

¹⁰ Igira sui inau au tamanigira ara nimu nogo igoe, migira sui o tamanigira igoe ara niqū goto inau. Migira sui ara tsonikaeau inau.

¹¹ Mi kalina eni inau au mai i konimu. Me utu kau totu oka goto i barangengo, migirani ara totuvisu moa i barangengo. !Mama, igoe o tabu loki! Ko reitutugudougira tana susuligana na asamu igira igoe o saunogoa vaniau, na rongona kara gini kesa moa igira vaga igoe minau ka kesa moa kaita.

¹² Kalina ✧ inau au totu moa kolugira, minau au reitutugudougira tana susuligana na asamu, igira igoe o saunogoa vaniau. Au mataligira tugudani, me tagara ke kesa vidaqira ke nangalee, aia segeni lelee moa kesa e vilisegenina nogo ke tsida taniau, ke gini manatovu na omea ara katea tana Mamare Tabu.

¹³ "Mi kalina eni inau au mai vanigo, mau gini goko moa na omea girani tana barangengo, rongona ti igira kara tamaniginia niqū magemage, me ke dangali tovua na tobaqira.

¹⁴ Inau au sauvanigira nimu goko, maia na barangengo e gini reisavigira, rongona igira ara tau nogo nina na barangengo, vaga goto inau au tau nina na barangengo.

¹⁵ Au tau nongigo rongona ko adiligigira tania na barangengo. Au nongigo moa ko reitutugu kalavatavigira dou tania na tidao seko.

¹⁶ Me vaga saikesa goto inau au tau nina na barangengo, migira goto ara tau nina na barangengo.

¹⁷ Ko balogira vanigo ginia na manana nimu goko, rongona nimu goko igoe ara mana saviliu.

¹⁸ Au molovanogira tana barangengo, vaga igoe o molomaiau inau tana barangengo.

¹⁹ Mi tana rongoqira nogo igira te inau au gini balo segeniqū vanigo igoe, rongona igira goto kara gini balo segeniqira manana vanigo igoe.

²⁰ "Au tau nongigo mateqira moa girani. Au nongigo vanigira goto igira sui sauba kara tutuniqū inau tana rongona niqira turupatu girani tana rongoqu inau.

²¹ Au nongigo laka kara kesa moa igira sui. !Mama! Kara totu ka konida kaita, vaga igoe o totu i koniqū inau minau au totu i konimu igoe. Ma kara kesa moa igira sui, rongona ke gini dona na barangengo laka igoe nogo o mologiniau.

²² Au sauvanigira na marara atsa vaga igoe o sauvaniau, rongona kara gini kesa moa igira sui, vaga igoe minau ka kesa moa kaita.

²³ Inau i laoqira igira, migoe i laoqu inau, ti igira kara gini tobasai dou saikesa, me ke gini dona na barangengo laka igoe o mologiniau me laka o galuvegira igira vaga o galuveau.

²⁴ “!Mama! Igoe nogo o tusugira vaniau. Minau, au kilia laka i tana kau totu inau, kara totu koluau goto igira. Kara gini reivulagia niqu marara, na marara igoe nogo o tusuvaniau, rongona igoe o galuveau kalina e tau vati botsa moa na barangengo.

²⁵ “!Mama, igoe o mana saviliu! Na barangengo e tau donaginigo igoe, minau moa au donaginigo, migirani goto ara sangadona laka igoe o mologiniau.

²⁶ Inau au katevulagigo vanigira, mau ngaoa kau katevulagigo babaa, na rongona na galuve igoe o galuv eginiau ke totu i tobaqira minau goto kau totu i tobaqira.”

18

Ara Tangolia a Iesu

(Mateo 26:47-56; Marko 14:43-50; Luka 22:47-53)

¹ Mi murina a Iesu e nonginongi sui vaga ia, maia e aligiri kolugira gana duli, mara savu tabana na okooko na koo ara soaginia na Koo Kidron. Mi tana nauna ia e totu kesa na uta, ma Iesu migira gana duli ara sage i laona.

² Ma Iudas, aia sauba ke sauligia, e dona nogo na nauna ia, rongona a Iesu migira gana duli ara lavu nogo na vano tana pipi kalina.

³ Ma Iudas e raqagira na alaala na mane vaumate ni Roma, migira goto visana na mane matali Vale Tabu igira nogo na taovia na lotu ma na Parisii ara ketsali vanogira. Ara adia na sulu ma na bulu kolu niqira isi ma niqira tubi mara baa tana uta.

⁴ Ma Iesu e dona segenina nogo na omea sui sauba kara laba vania, me tuu me ba veisuagira, “?Asei amu lavea?”

⁵ Mara gokovisu, “A Iesu ni Nasaret.”

Ma Iesu e tsaria, “Inau nogoria.”

Ma Iudas, aia ke sauligia, e tutuu moa i tana kolugira.

⁶ Mi kalina a Iesu e tsarivanigira, “Inau nogoria,” migira ara suga tavamuri, mara puka sui i lao.

⁷ Ma Iesu e veisuagira tugua, “?Asei amu lavea?”

Mara tsaria, “A Iesu ni Nasaret.”

⁸ Ma Iesu e tsarivanigira, “Minau au tsarinogoa vanigamu laka inau nogoria. Me ti vaga igamu amu laveau inau, ma kamu mololegira girani kara vano moa.”

⁹ E goko vaga ia rongona ke gini manatovu nina goko e vasini tsaria moa kalina e mutsa kolugira gana duli, “Mama, au tau nangalilea ke kesa vidaqira girani igoe o saugira vaniau.”

¹⁰ Ma Simone Petero e lakua nina isi me sabatiginia na kulina madoa nina tseka na Mane Tabu Loki. Ma na asana na tseka ia a Malkus.

¹¹ Ma ✧ Iesu e tsarivania a Petero, “!Ko molovisua nimu isi tana lapana! ?Egua, igoe o pada laka inau kau savilaginia me ke tau gadoviau na rota e vangaraunogoa vaniau na Tamaqu?”

Ara Adivanoa a Iesu i Konina a Anas

¹² Migira na mane vaumate ni Roma kolua niqira taovia, migira goto niqira mane matali na Tsiu, ara tangolia a Iesu, mara sorisaia na limana,

¹³ mara adivanotalua i konina a Anas, aia na tamana na savana a Kaipas na Mane Tabu Loki tana ngalitupa ia.

¹⁴ A ✱ Kaipas nogo e tsaria i votangana vanigira na taovia na Tsiu, laka e dou baa ti ke mate kesa moa tinoni tuguqira na tinoni sui.

A Petero e Tiatagaraa a Iesu

(Mateo 26:69-70; Marko 14:66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵ Ma Simone Petero me kesa goto gana duli a Iesu kaira ara ka tsarimurina a Iesu. Maia gana duli kolu a Simone Petero e donadougina na Mane Tabu Loki, maia moa e sage kolua a Iesu tana pakoka na valena na Mane Tabu Loki,

¹⁶ ma Petero e tutuu moa i tano ligisana na matsapa. Ma gana duli aia e murisagea a Iesu i vale, e rutsu tsunamaitugua i tano, me goko vania na baka daki e pitumatsapa, me adisagea a Petero.

¹⁷ Ma na baka daki e pitumatsapa e veisua a Petero, “?Laka o tau kesa vidaqira gana duli na mane ia igoe?”

Ma Petero e gokovisu me tsaria, “Tagara, tagara saikesa, tau inau.”

¹⁸ Ma na tagu na bisi tana tagu ia, te igira na maneaqo ma na mane matali ara tsako madaova mara gini soqoi lake, mara tu polipolia mara rarangi. Me baa goto a Petero me sangagira na rarangi.

Na Mane Tabu Loki e Torogoko I Konina a Iesu

(Mateo 26:59-66; Marko 14:55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹ Na Mane Tabu Loki e torogoko konina a Iesu tana rongogira gana duli mi tana rongona goto na sasani aia e naua.

²⁰ Ma Iesu e tsarivania, “Inau au goko malemale pipi kalina vanigira na toga, ma niqo sasani au naugira sui tana valelotu mi laona na Vale Tabu goto, i tana ara dona na mai saikolu na tinoni sui. Au tau goto tsaripopoia sa omea.

²¹ ?Matena gua ti igoe o torogoko i koniqu? Ko torogoko i koniqira na tinoni ara rongomia niqo sasani. Ko veisuagira igira nagua inau au tsaria vanigira.”

²² Mi kalina a Iesu e goko vaga ia, me kesa na mane matali e totu tana e tuu me davaa, me tsarivania, “?Egua igoe ti o goko vaganana vania na Mane Tabu Loki?”

²³ Ma Iesu e gokovisu vania me tsaria, “Ti vaga e sasi sa omea inau au tsarinogoa, migoe ko tsarimakalia vanigira na tinoni sui ara totu ieni nagua e sasi tana niqo goko. ?Me ti vaga e mana na omea au tsaria, ma na matena gua ti igoe o davaau?”

²⁴ Me totu moa na sosorina i limana a Iesu, me tuu a Anas me ketsaligira kara adia baa vania a Kaipas, aia na Mane Tabu Loki.

A Petero e Tiatagara Tugua a Iesu

(Mateo 26:71-75; Marko 14:69-72; Luka 22:58-62)

²⁵ Ma Petero e tutuu moa tana me rarangi. Mara visana ara totu kolua mara veisuaa, “!Goena! ?Laka o tau kesa goto vidaqira gana duli na mane ia igoe?”

Ma Petero e tiapoa me tsaria, “!Tagara, tagara saikesa, tau inau!”

26 Me kesa nina tseka na Mane Tabu Loki, aia na kamana na mane a Petero e sabatiginia na isi na kulina, e goko me tsaria, “!Ae! ?Me laka au tau reigo igoe, o sanga na totu koluana tana uta ri?”

27 Ma Petero e tiatagara tugua me tsaria, “Tagara,” mi tana tagu tsotsodo ia te e tangi na kokoroko.

A Iesu i Matana a Pilate

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marko 15:1-5; Luka 23:1-5)

28 Mi tana matsaraka rovorovo ara mololea na valena a Kaipas mara adivanoa a Iesu tana valena na Gavumane Loki ni Roma. Migira na taovia na Tsiu ara tau liu i laona na vale ia, na rongona ara ngaoa kara totu male vaga tana niqira lavu na sasaga ni oka, ti kara gini tangomana na sanga na mutsa na Paseka e varavara mai nogo.

29 Maia Pilate e rutsu i tano me veisuagira, “?Laka na omea seko gua e naua te amu adimaia vaniau na mane iani?”

30 Mara gokovisu mara tsarivanja, “E utu igami kami adimaia vanigo ti vaga aia ke tau tsutsukibo.”

31 Te e tuu a Pilate me tsarivanigira, “Vaga ia ma kamu adia igamu ma kamu pede segenimui vaga tana nimui ketsa segeni igamu.”

Mara gokovisu mara tsaria, “E utu vanigami kami nauvaganana ia, rongona igamu na Roma amu tau tamivanigami na pedematesi tinoni.”

32 Ara ✧ goko vaga moa rongona ke gini manatovu nina goko a Iesu kalina e katevulagia na vatana na mate sauba aia ke gini mate.

33 Ma Pilate e visutugua i valena me soaa a Iesu i konina me veisuaa, “?Egua laka niqira taovia tsapakae nomoa na Tsiu igoe?”

34 Ma Iesu e tsarivanja a Pilate, “?Laka na omea vaga igoe o veisuaginiau e talu tana nimu papada segeni, se kara visana kara goko vanigo tana rongoqu inau?”

35 Ma Pilate e gokovisu me tsarivanja a Iesu, “?O pada igoe laka na Tsiu inau? Migira moa nimu tinoni segeni nogo igoe ma nimu taovia na lotu ara mologomai vaniau. ?Laka nagua seko o naua igoe?”

36 Ma Iesu e tsaria, “Na veraqu e tau totu i barangengo ieni. Ti vaga na veraqu ieni i barangengo, me sauba igira gaqu duli kara isutuguqu me ke gini utu vanigira na taovia na Tsiu kara tangoliau. Me tagara. Na veraqu au tamanina inau e tau totu i lao ieni.”

37 Ma Pilate e veisuaa a Iesu, “?Laka o taovia tsapakae manana igoe?”

Ma Iesu e gokovisu me tsaria, “Igoe nogo o tsaria laka inau na taovia tsapakae. E kesa lelee moa na rongona inau au gini botsa mai i barangengo, laka kau gini goko matena moa na manana. Masei e muria na manana aia e rongomia na mangaqu.”

38 Ma Pilate e veisuaa, “?Ma nagua ia na manana?”

Ara Pede a Iesu Ke Mate

(Mateo 27:15-31; Marko 15:6-20; Luka 23:13-25)

Ma Pilate e rutsu i tano i koniqira na toga, me tsarivanigira, “Inau au tau tsodoa ke kesa na omea seko ke naua e tugua kau pede matesiginia na mane iani.

39 Mi tana vovorona nimui sasaga ni sau, pipi tana tagu na Paseka au dona na nusiana vanigamu kesa tinoni e totu tana vale sosori. ? Megua, laka amu ngaoa kau nusivanigamu niqira taovia tsapakae na Tsiu?”

⁴⁰ Mara guguu loki na toga, mara gokovisu vania a Pilate mara tsaria, “!Tagara, tau ia! !Igami ami ngaoa a Barabas!” Maia Barabas e kesa na mane tukatso.

19

¹ Mi tana, maia Pilate e saua a Iesu vanigira nina mane vaumate kara ramitsia.

² Migira na mane vaumate ara virigia na itai kokonaga mara sagelaginia i lovana a Iesu. Mara sagelivania na polo tsitsibora.

³ Mara tuu i matana mara tsirigana mara tsarivania, “!Ke mauri oka niqira Taovia Tsapakae na Tsiu!” Mara davaa.

⁴ Ma Pilate e tsulutsuna tugua kesa goto kalina, me goko baa vanigira na toga me tsaria, “Kamu reia, sauba kau adirutsumia vanigamu rongona igamu kamu reiginia laka inau au tau tsodoa kesa na rongona kau pedematesiginia.”

⁵ Ma Iesu e rutsu tsunamai kolua na viviruna na itai kokonaga i lovana ma na polo tsitsibora tana konina. Ma Pilate e tsarivanigira, “!De! !Kamu reia iani nogo na mane!”

⁶ Mi kalina igira na taovia na lotu ma na mane matali Vale Tabu ara morosia a Iesu, ara guguu loki mara tsaria, “!Pogalobatia! !Pogalobatia!”

Ma Pilate e tsarivanigira, “Vaga ia, migamu segenimui kamu adia ma kamu pogalobatia. Inau au tau tsodoa sa omea seko kau pedematesiginia.”

⁷ Mara gokovisu na toga mara tsaria, “Tana nimami Ketsa igami ara marea laka na tinoni vaga ia ke mate nomoa, rongona e tavongani tsarisegenina laka e Dalena God aia.”

⁸ Mi kalina a Pilate e rongomia na omea vaga ia, me gini matagu loki goto baa.

⁹ Me sagevisu i valena, me veisuaa a Iesu, “?Laka na ava vaga igoe?” Ma Iesu e tau goto gokovisu.

¹⁰ Ma Pilate e tsarivania, “?Megua ti o tau goto gokovisu vaniau? Ko papadadoua igoe laka inau au tamanina na susuliga gana kau nusigo se kau tamia kara pogalobatigo tana gai ulutaligu.”

¹¹ Ma Iesu e tsaria, “Eo, me ti vaga God ke tau tusuvanigo na susuliga vaga ia, me utu nomoa ko tangomana na tuliusiaqu inau. Maia nogoria na rongona ti aia na mane e sauligiau vanigo aia e sasi liuliu baa.”

¹² Mi kalina a Pilate e rongomia na goko vaga ia, maia e tovoa na lave sautuna na nusileana a Iesu. Migira na toga ara guguvisu loki baa mara tsaria, “!Ti vaga ko nusilea aia, me vaga moa ti igoe o tau na kulana na Sesar! !Asei ti ke tavongani tsarisegenina laka aia e taovia tsapakae, tinoni vaga ia e peamangana na Sesar!”

¹³ Mi kalina a Pilate e rongomia na goko vaga ia, maia e adirutsumia a Iesu i tano, me totu puka tana sasana na pede tana nauna tana ara soaginia “Na Pakoka Vatu”. Tana goko Hibru ara soaginia “Gabata”.

¹⁴ Mi tana tagu ia na gana ngongo saikesa na niaso vota, na dani idavia na Paseka niqira Dani Tabu Loki na Tsiu. Ma Pilate e tsarivanigira na toga, “!Iani nogo gamui taovia tsapakae!”

¹⁵ Migira ara guguu mara tsarivisu vania, “!Matesia! !Matesia! ! Pogaa tana gai ulutaligu!”

Ma Pilate e veisuagira, “?Me laka amu ngaoa kau pogaa tana gai ulutaligu gamui taovia tsapakae?”

Migira na taovia na lotu ara gokovisu mara tsaria, “!E kesa lelee moa gamami taovia tsapakae igami, aia nogo na Sesar!”

¹⁶ Mi tana ma Pilate e livua a Iesu i limaqira kara pogaa tana gai ulutaligu.

Ara Pogaa a Iesu Tana Gai Ulutaligu

(Mateo 27:32-44; Marko 15:21-32; Luka 23:26-43)

Mara tangolia a Iesu.

¹⁷ Ma Iesu e rutsu i tano, me kalagaia na gai ulutaligu, me baa tana nauna ara soaginia “Tsitsivina na Lova”. Tana goko Hibru ara soaginia “Golgota”.

¹⁸ Mi tana ara pogaa a Iesu tana gai ulutaligu. Mara pogakaira goto ruka na mane tabana mi tabana, ma Iesu ka levugaqira.

¹⁹ A Pilate e marea kesa na pava me tusua vanigira kara pogaa i kelana na gai ulutaligu. Ma na goko e marea tana pava e vaga iani, “A Iesu ni Nasaret, niqira Taovia Tsapakae na Tsiu.”

²⁰ Mara danga sosongo na tinoni ara tsokoa na mamare iani, na rongona tana nauna i tana ara pogaa a Iesu e tau ao sagata tania na vera loki. Ma na mamare e marea a Pilate tana pava e marea tolu tana goko tavosi, na goko Hibru, na goko Latin, ma na goko Grik.

²¹ Migira na taovia na lotu ara tsarivanja a Pilate, “Ko laka na mareana laka aia ‘Niqira Taovia Tsapakae na Tsiu.’ Ko marea moa laka aia ngana e tsari segenina inau niqira Taovia Tsapakae na Tsiu.”

²² Ma Pilate e tsarivanigira, “Na omea inau au marea, au marea nogoria.”

²³ Mi murina ara poga sui a Iesu tana gai ulutaligu, migira na mane vaumate ni Roma ara adigira na polona a Iesu, mara tuvarivotagira vati turina, pipi mane e adia kesa turina. Mara adigotoa na polona sagesage, ara vosiponoa kesa moa na polo.

²⁴ Migira ✧ na mane vaumate ara gini vaigokovigi mara tsaria, “Iani ka laka na putsivotana. Ida moa, ma ka tsonikutsu matena tana daesi, ma ka reia asei ti ke managana na adiana.” Na omea iani e laba vaga ia, ke gini manatovu na Mamare Tabu i tana e totu na tsaqina goko vaga iani,

“Ara tuvarivotagira na poloqu,
mara tsonikutsu matena na poloqu sagesage.”

Ia nogoria e vaga na omea ara naua igira na mane vaumate.

²⁵ Ara tu tuu varangi i ligisana na gai ulutaligu tana e tsautsau a Iesu, tugira ko Maria na tinana nogo, ma na tasina tinana aia ko Maria na savana a Klopas, maia goto ko Maria Madalena.

²⁶ Ma Iesu e moro baa i konina na tinana, me reigotoa gana duli galugaluve e tutuu goto tana. Ma Iesu e goko baa vania na tinana me tsaria, “Daki igoe, aia nogo na dalemu.”

²⁷ Me goko baa goto vania gana duli me tsaria, “Aia nogo na tinamu.” Me tuu kalina ia maia gana duli e adia baa ko Maria i valena.

E Mate a Iesu

(Mateo 27:45-56; Marko 15:33-41; Luka 23:44-49)

28 Ma ✨ Iesu e dona nogo laka kalina tsotsodo nogo ia aia e sulavaginigira pipi sui nina ago, me rongona ke gini manatovu na omea ara marea tana Mamare Tabu, te aia e tsaria, “Au marou.”

29 Me kesa na bilo e totu nogo tana, na uaeni vavai i laona. Mara adia kesa na mamasa mara lumia tana uaeni, mara tsukia tana ade, mara molokae vania i mangana.

30 Me inuidana moa a Iesu me tsaria, “!Au pirugira sui!”

Me tao na lovana, me sauvisua na tidaona.

Ara Baoa na Katsarana a Iesu

31 Migira na taovia na Tsiu ara baa i konina a Pilate, mara ngasua ti ke tamivanigira na kutsiana na tuaqira tugira tolu na tinoni ara tu tsautsau tana gai ulutaligu, ma kara aditsuna tu koniqira. Ara gini nongia vaga ia rongona tana dani ia na Dani idavia na Sabat. Mara tau ngaoa tu koniqira kara totu moa tana gai ulutaligu me ke tsau tana Dani na Sabat, rongona tana Sabat ia e gado niqira Dani Tabu loki putsikae, aia na Dani na Paseka.

32 Migira na mane vaumate ara baa mara kutsia na tuana na kesanina mane, mara baa goto tana rukanina mane, kaira ara pogakaira pala kolua a Iesu.

33 Mi kalina ara mailaba i konina a Iesu, mara tsodovulagia laka aia e matepitsu nogo. Mara tau goto kutsia na tuana.

34 Me kesa vidaqira na mane vaumate e baoa na katsarana a Iesu, me rutsumai saviliu na gabu ma na koo.

35 Aia e reiginia na matana na omea vaga girani, aia nogo e gini turupatu vulagia, na rongona ti igamu goto kamu gini tutunina laka na omea aia e tsaria e mana. Maia segenina goto e dona laka na omea aia e tsaria e mana.

36 Ara ✨ gini laba na omea vaga girani rongona nogo ke gini manatovu na Mamare Tabu i tana ara marea na goko vaga iani, “Tagara goto ke tau takutsi kesa na sulina.”

37 Me ✨ kesa segeni goto tana butona na Mamare Tabu ara katea laka, “Sauba na tinoni kara tutuu ma kara bungutia aia ara baoginia na bao.”

Ara Qilua a Iesu

(Mateo 27:57-61; Marko 15:42-47; Luka 23:50-56)

38 Mi muri ma Josep ni Arimatea e ba laba i konina a Pilate, me nongia na konina a Iesu. Ma Josep aia goto kesa gana duli a Iesu me liu dodo moa me tau labamaka, rongona e matagunigira na taovia na Tsiu. Ma Pilate e tamivania, maia e baa me aditsunaa na konina a Iesu.

39 Ma ✨ Nikodemus, aia na mane e ba reia a Iesu me goko kolua i votangana tana bongi, e dulikolua a Josep, me adimaia na papasa sigini dou e tolu sangavulu na kilo gana mamava.

40 Kaira na mane ara ka adia na konina a Iesu mara ka tsaboroginia na polo katsi, mara ka tsonia na papasa sisigini tana polo ia, vaga tana niqira sasaga na Tsiu ara lavu na nauana kalina ara tuu na qilua kesa tinoni.

41 Mi tana nauna tana ara matesia a Iesu e totu kesa na uta tana, mi tana goto e totu kesa na vatuluma vaolu ara tau vati qilua kesa tinoni i laona.

⁴² Ma na rongona na dani ia na dani idavia na Sabat, ma na rongona goto na vatuluma ia e totu varangi dodo, te ara qilua na konina a Iesu i tana.

20

A Iesu e Maurivisutugua

(Mateo 28:1-8; Marko 16:1-8; Luka 24:1-12)

¹ Mi tana matsaraka rovorovo na dani murina na Sabat, kalina e tau vati dani male moa, maia ko Maria Madalena e vano tsigovia na vatuluma. Maia e reia na vovongo vatu e takeliligi nogo tania na mangana.

² Me tsaku e ulovisu ka koniqira a Simone Petero maia goto gana duli galugaluve a Iesu, me tsarivanikaira, “!Ara adiliginogoa na Taovia tania na vatuluma, mami tau dona iava ara ba moloa!”

³ Mi kaira a Petero ma gana duli tavosi ara ka ulo vano tana vatuluma.

⁴ Maia gana duli tavosi e ulo liusia a Petero, me ida laba tana vatuluma.

⁵ Maia e qequele sage tana vatuluma me reia na polo ara tsaboroginia na konina a Iesu, me tau moa sage i laona.

⁶ Mi muri te e labamai goto a Simone Petero, maia e ba sage saviliu i laona na vatuluma. Me reia na polo ara tsaboroginia e totu lee tana,

⁷ maia goto na polo ara virigi poliginia na lovana a Iesu. Ma na polo ia e tau totu kolua na polo katsi ara tsaboroginia. E totu tabaligi segeni.

⁸ Ma gana duli tavosi, aia e idalaba, e sage goto tana vatuluma, me reia me tutunina.

⁹ Mi kaira ara ka tau moa vati padagadovia na tsaqina na goko tana Mamare Tabu e tsaria laka nina aqo nomoa aia ke maurivisutugua tania na mate.

¹⁰ Mi kaira gana duli a Iesu ara ka visu lee moa i vale.

A Iesu e Laba Vania Ko Maria Madalena

(Mateo 28:9-10; Marko 16:9-11)

¹¹ Maia ko Maria e visumaitugua tana vatuluma. Me tuu i tano me ngangai. Maia e ngangai moa, me qequele sage i laona na vatuluma,

¹² me reikaira ruka na angelo e sere ka poloqira, mara ka totu tana sasana tana ara moloa na konina a Iesu, e kesa e totu i gana ngongo na sasana na lovana me kesa i gana ngongo na sasana tuana.

¹³ Mara ka veisuaa, “?Daki igoe, egua ti o ngangai?”

Ma ko Maria e tsarivanikaira, “!Ara adiligia niq u Taovia, mau tau dona iava ara ba moloa!”

¹⁴ Me pilovisu me reia a Iesu e tutuu tana, maia e tau moa donaginia laka ti a Iesu aia.

¹⁵ Me goko a Iesu me tsarivania, “?Daki igoe, egua ti o ngangai? ? Asei ngana igoe o lavea?”

Ma ko Maria e pada laka sa maneago uta lee gira, te e tsarivania, “Me ti vaga igoe nogo kiki o adiligia, mo ko tsarivaniau, minau kau ba adia.”

¹⁶ Me goko a Iesu me soaa soana, “!Ko Maria!”

Maia ko Maria e pilo baa i konina me tsarivania tana goko Hibru, “!Raboni!” Ma na rongona na goko iani, “Tarai.”

¹⁷ Ma Iesu e tsarivania, “Ko laka na peleaqu rongona au tau moa vati visu baa i konina na Tamaqu. Mo ko baa moa i koniqira na tasiq

mo ko turupatu vanigira laka au visu i konina na Tamaqu inau ma na Tamamui goto igamu, ma niqu God inau ma nimui God goto igamu.”

¹⁸ Me visu ko Maria Madalena, me ba tsaria vanigira gana duli laka aia e reilakana nogo na Taovia, me turupatuna vanigira na omea sui vaga a Iesu e tsarivanja.

A Iesu e Laba Vanigira Gana Duli

(Mateo 28:16-20; Marko 16:14-18; Luka 24:36-49)

¹⁹ Mi tana ngulavi nogo tana dani ia, migira gana duli a Iesu ara totusai i laona kesa na vale. Mara ravekakaisigira na matsapa sui, rongona ara matagunigira na taovia na Tsiu. Me tavongani laba a Iesu me tuu i levugaqira, me tsarivanigira, “Ke goto na tobamui.”

²⁰ Me sauvulagia vanigira na limana ma na kakatsana. Migira gana duli ara gini mage sosongo na reiana na Taovia.

²¹ Me goko vanigira tugua a Iesu me tsaria, “Ke goto na tobamui. Vaga aia na Tamaqu e moloau inau, minau goto au mologamu.”

²² Me uvigira, me tsarivanigira, “Ke tsunamai i konimui na Tarunga Tabu.

²³ Ti ✱ kamu nusigira niqira sasi na tinoni, sauba kara tanusi. Ti vaga kamu tau nusiligira, me utu goto kara tanusi.”

A Iesu ma Toma

²⁴ Me kesa vidaqira na sangavulu ruka, aia Toma, aia ara soaginigo-toa na “Batso”, e tau totu kolugira kalina a Iesu e laba vanigira.

²⁵ Mara tsarivanja, “!Igami ami reinogoa na Taovia!”

Ma Toma e tsaria, “Ti vaga inau kau tau reia na sasana na nila i limana ma kau tau moloa na kakauqu i laona, ma kau tau goto moloa na limaqu tana ovana na katsarana, e utu kau tutunina.”

²⁶ Me alu na dani i muri, migira gana duli a Iesu ara saikolu tugua i laona na vale. Mi kalina ia ma Toma goto e sanga totu kolugira. Ara ravegira sui na matsapana na vale, ma Iesu e tavongani laba vanigira tugua, me tuu i levugaqira me tsaria, “Ke goto na tobamui.”

²⁷ Me tsarivanja a Toma, “Ko moloa na kakaumu ieni, mo ko morosia na limaqu. Ke mai na limamu, mo ko molosagea tana katsaraqu. !Mo ko laka na petsakoe ko tutunina moa!”

²⁸ Ma Toma e tsaria, “!Igoe niqu Taovia mo niqu God!”

²⁹ Ma Iesu e tsarivanja, “Toma, igoe o tutuniqu matena o morosiau. !Me dou baa vanigira ara tau morosiau mara tutuniqu nomoa!”

Gana Aqo na Papi Iani

³⁰ Ara danga sosongo baa na valaitsaitsa a Iesu e naugira i mataqira gana duli mara tau maretsunagira sui tana papi iani.

³¹ Migirani moa visana ara maregira rongona igamu kamu gini tutunina laka a Iesu aia nogo na Mesia, na Dalena God, mi konina nogo aia ke vataragi nimui tutuni ti kamu gini tamanina na mauri saliu.

21

A Iesu e Laba Vanitugira Vitu Gana Duli

¹ Mi murina ia, ma Iesu e laba vanitugira tuguavisana gana duli tana Reku ni Tiberias. Iani nogo e vaga nina laba vanitugira.

² A Simone Petero, ma Toma, aia ara soaginia na “Batso”, ma Nataniel, aia ni Kana tana Galilii, mi kaira na dalena a Sebedi, mara ka ruka goto gana duli a Iesu, tugira sui ara tu totusai tana.

³ Ma ✧ Simone Petero e tsarivanitugira, “Inau, au vano na vugo.”

Mara tu novoragi, mara tu tsarivania, “Kami tu murigo tugami.” Mara tu sage tana uaqa, mi tana bongi popono ara tu puala lee, ara tu tau adia sa tsetse.

⁴ Me tuturiga nogo na kala na aso, me tuu a Iesu tana liligina na tasi, mi tugira gana duli ara tu tau donaginia laka ti aia a Iesu.

⁵ Maia e veisuatugira, “?Kulaqu tugamu, laka amu tu tau adia sa tsetse?”

Mara tu tsaria, “Tagara. Ami tu tau lelee sogotia sa tsetse.”

⁶ Maia ✧ e tsaria vanitugira, “Tsonitugua tu nimui vugo tabana madoa na uaqa, me sauba kamu tu sogotigira ke visana.” Mara tu tsonitugua na vugo, me danga sosongo na tsetse ara sogo i laona, mara tu gini tau tangomana na raqasageana na vugo i laona na uaqa.

⁷ Maia gana duli galugaluve a Iesu e tsarivania a Petero, “!Goni, ma na Taovia ri ngana!” Mi kalina a Petero e rongomia laka aia nogoria na Taovia, maia e virigia pipisina i konina rongona e tau nogo pipisi me tsipu i tasi.

⁸ Mi tugira gana duli tavosi ara tu longatsara i one kolua na uaqa, mara tu raqatsaraa na vugo kolu tsetse dangadanga. Ara tu tau moa ao sosongo tania na mamatsana, gana ngongo ono sangavulu moa na sangava na aona.

⁹ Mi kalina ara tu tsipu longa i one, mara tu reia na madaova na lake e gagaa nogo me visana na tsetse tana lake kolua na bredi.

¹⁰ Ma Iesu e tsarivanitugira, “Adimaigira ieni visana na tsetse amu tu vasini sogotigira.”

¹¹ Ma Simone Petero e sage tana uaqa, me raqatsaraa na vugo i one. E dangadato na tsetse loki i laona, ara kesa sangatu tsege sangavulu tolu na tsetse ara sogotia. Me atsa moa ti ara danga vaga ia, me tau nomoa gini taratsi na vugo.

¹² Ma Iesu e tsarivanitugira, “Mai tugamu, ma kamu tu mutsa.” Me tagara kesa tu vidaqira gana duli ke malagai na veisuana, “?Asei igoe?” rongona ara tu donagininogoa laka aia nogoria na Taovia.

¹³ Me tuu a Iesu, me adia na bredi, me tuvaria vanitugira, me nauvaganana goto tana tsetse.

¹⁴ Miani nogo na tolunina kalina a Iesu e laba vanigira gana duli murina e maurivisitugua tania na mate.

A Iesu ma Petero

¹⁵ Mi murina ara mutsa sui, ma Iesu e tsarivania a Simone Petero, “?Simone dalena a Ioane, laka igoe o galuveau baa inau liusigira tugirani?”

Ma Petero e tsaria, “Eo Taovia, igoe o dona nogo laka inau au galuvego.”

Ma Iesu e tsaria, “Ko reitutugugira niqu sipi tetelo.”

¹⁶ Ma Iesu e veisuuaa na rukanina kalina, “?Simone dalena a Ioane, laka o galuveau?”

Ma Petero e tsaria, “Eo Taovia, igoe o dona nogo laka inau au galuvego.”

Ma Iesu e tsarivania, “Ko reitutugugira niq̄u sipi.”

¹⁷ Ma Iesu e veisuagotoa na tolunina kalina, “?Simone dalena a Ioane, laka o galuveau?”

Ma Petero e gini melu rongona e tolu nogo kalina a Iesu e veisuaa, “?Laka o galuveau?” Ma Petero e tsarivania a Iesu, “!Taovia, igoe o donaginia na omea sui, igoe o dona rago nogo laka inau au galuvego!”

Ma Iesu e tsarivania, “Ko reitutugugira niq̄u sipi.

¹⁸ Inau au tsarivanigo na manana: kalina igoe o mane vaolu, ma nimu aq̄o ko sorikakaia na polomu segeni, gana na vangarauana na vano iava tana igoe o ngaoa ko baa. Mi kalina ko tuq̄a igoe, me sauba ko tatakatsinia na limamu, me ke kesa tinoni tavosi ke soria na itai i konimu, me ke raq̄avanogo tana nauna i tana igoe ko tau padangaoa na baa.”

¹⁹ Tana goko vaga ia a Iesu e katevulagiginia na vatana na mate sauba ke tsodoa a Petero me ke gini tsonikaea God. Mi muri ma Iesu e tsarigotoa vania, “!Igoe ko tsarimuriq̄u!”

A Iesu ma Gana Duli Galugaluve

²⁰ Ma ☆ Petero e pilo me reia gana duli galugaluve a Iesu e tsatsari ka muriq̄ira, aia nogo e totu bengebaa saikesa i ligisana a Iesu tana tototu na mutsa me veisuaa a Iesu, “?Taovia, laka ase i ngana sauba ke sauligigo?”

²¹ Mi kalina a Petero e reia ia, me veisuaa a Iesu, “?Taovia, laka nagua sauba ke lia i muri na mane ni?”

²² Ma Iesu e gokovisu vania me tsaria, “?Me ti vaga inau kau padangaoa laka aia sauba ke mauri tsaulina na visumaiiaq̄u inau, me ke gini gua vanigo igoe? Migoe nimu aq̄o ko tsarimuriq̄u moa inau.”

²³ Ma na gogoko e rarasa bamai i laoq̄ira gana duli a Iesu laka tagara ke tau mate aia. Ma Iesu e tau tsaria laka e utu ke mate aia. E tsaria moa, “?Ti vaga inau kau padangaoa laka aia sauba ke mauri tsaulina na visumaiiaq̄u inau, me kegua vanigo igoe?”

²⁴ Aia nogo gana duli galugaluve a Iesu e gini goko vulagia tana rongoq̄ira na omea girani, maia goto nogoria e maretsunagira. Migami sui ami donaginia laka ara mana sui na omea aia e gini goko.

Na Susuina na Turupatu Dou Vaga e Marea a Ioane

²⁵ Mara danga sosongo goto baa na omea e naugira a Iesu. Me ti vaga kara maretsunagira tatasa na omea sui a Iesu e naugira, mi tana niq̄u papada inau, sauba ke tau nogo tugua na barangengo popono na mololakaq̄ira pipi sui na papi kara maregira.

NA TURUPATUNA NIQIRA AQOAOQO IGIRA NA APOSTOLO Na Vuresi Makaliana na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

Na papi iani Niqira Aqoaqo na Apostolo, aia na kamagana nogo na Turupatu Dou vaga e marea a Luka. Mi laona ia a Luka e adilabatia laka e koegua e dangaliginigira na susuligana na Tarunga Tabu igira ara ida na muriana a Iesu, mara gini tuu, mara baa rasavaginia na Turupatu Dou tana rongona a Iesu “vanigira na tinoni i Jerusalem, mi tana vera sui i Judea mi Samaria, me tsau baa tana e vosa na barangengo.” (1:8)

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

E vota tolu na aqona na turupatu tana papi iani:

- 1) Na maiana na Tarunga Tabu ma na tuturigana na saikolu na tinoni tutuni i Jerusalem murina a Iesu e visudato i baragata 1:1-8:3
- 2) Na saikolu e pabo babaa me tsavugira pipi sui na veraqira na Tsiu 8:4-12:25
- 3) Me pabo baba goto tana vera taligu, me tsau baa kalina a Paulo e laba i Roma 13:1-28:31
 - a. Na kesianina nina tsigovera a Paolo 13:1-14:28
 - b. Na sailoki i Jerusalem 15:1-35
 - c. Na rukanina nina tsigovera a Paolo 15:36-18:22
 - d. Na tolunina nina tsigovera a Paolo 18:23-21:26
 - e. A Paulo e totu sosori i Jerusalem, mi Sesarea mi Roma 21:27-28:31

¹ Vanigo kulaqu galugaluve a Teopilus,

I laona na kesianina niqū papi, au mamare tana rongoqira pipi sui nina aqo ma nina sasani a Iesu, tuu kalina aia e tuturiga nina aqo,

² poi e tsau tana dani tana God e adidatoa i gotu. Idavia na datoana i baragata, ma Iesu tana susuligana na Tarunga Tabu, e pabo babaa nina sasani vanigira na mane aia e viligira kara lia nina apostolo.

³ I laona e vati sangavulu na dani murina na mateana, a Iesu e laba danga kalina vanigira nina apostolo. Aia e nauvaganana ia, rongona e ngaoa kara gini donadou saikesaliginia laka aia e maurivisutugua manana. Ara reilakana, maia e goko kolugira tana rongona na Verana God.

⁴ Mi kalina ara maisai sui i konina a Iesu, maia e molovanigira na ketsa iani: “Kamu laka na vanoligi taniana ieni Jerusalem. Kamu totu pitua na vangalaka au gini goko nogo vanigamu, aia nogoria na vangalaka na Tamaqu e vekenogoa vanigamu.

⁵ A Ioane e gini lesovitabu na ko lee moa. Migamu, ke tau oka, me sauba igamu kamu adia na lesovitabu ginia na Tarunga Tabu.”

A Iesu e Dato i Baragata

⁶ Mi kalina igira na Apostolo ara saimai i konina a Iesu mara veisuaa, “?Taovia, laka ia nogo kalina ia igoe sauba ko naua ma kara tanusi na Israel, ma kara tuu segeniqira vaga i sau?”

⁷ Me gokovisu a Iesu me tsarivanigira, “Na taguna ma na bongina, aia nogo na Tamaqu e titigira nogo tana susuligana segeni. Me tau nimui aqo igamu, kamu donaginia na tagu i tana kara laba.

⁸ Me sauba na Tarunga Tabu ke tsuna i konimui, me ke dangaliginigamu na susuligana. Me sauba igamu kamu gini turupatuna vanigira na tinoni i Jerusalem, mi tana vera sui tana Judea ma na Samaria, me ke ba tsau tana e vosa na barangengo, na omea sui igamu amu rongominogoa i koniqu.”

⁹ A Iesu e goko sui vaga ia me dato i baragata. Migira ara momoro tsaritsari moa, ma na parako e poisia tania na mataqira.

¹⁰ Na mataqira e momoro tatavata moa tana masaoka, maia e nangaligi nogo. Mara ka tavongani labamai ruka na mane, e sere ka poloqira, mara ka tuu i ligisaqira.

¹¹ Mara ka tsaria, “?Mane ni Galilii, matena gua amu tutuu tana, mamu momoro dato lee i gotu tana masaoka? A Iesu, aia e dato nogo tanigamu i baragata, me sauba ke visumaitugua, vaga nogo amu vasini reia kalina aia e dato i baragata.”

Ara Vilia na Tuguna a Iudas

¹² Me sui, migira na apostolo ara visutugua i Jerusalem talu tana Vungavunga na Olive, i tana e tau ao sosongo tania na verabau ia.

¹³ Mara laba i Jerusalem, mara ba tugua tana vale i tana ara tototu nogo igira. Igira nogo: a Petero, ma Ioane, ma Iakobo, ma Adrea, ma Pilipo, ma Toma, ma Bartolomeo, ma Mateo, ma Iakobo na dalena a Alpeus, ma Simone ni Kanaan, ma Iude na dalena Iakobo.

¹⁴ Igira sui ara lavu na totu saisai ma na nonginongi kolugira goto na daki, me kolua ko Maria na tinana Iesu, me kolugira goto na tasina.

¹⁵ Me kesa dani kalina igira na tinoni tutuni ara totu sai vaganana ia, mara gana ngongo kesa sangatu rukapatu igira sui kolu, me tuu a Petero, me tuturiga na goko me tsaria,

¹⁶ “Tasiqo igamu, e utu ke tau labatovu na omea ara marea tana Mamare Tabu. Igita a tsokonogoa tana laka na Tarunga Tabu e moloa nina goko i mangana a David, maia David e gini katemai idanogoa nina aqo a Iudas, aia e raqaa na alaala tana dani ara tangolia a Iesu.

¹⁷ A Iudas, aia e kesa goto gada aqokolu nogo igita na rongona a Iesu e viligotoa ke aqopata kolugita.”

¹⁸ Na qolo na tsutsukibo e adia a Iudas e voliginia kesa na kao. Mi tana nogo e tsodoa gana matemate. E botsa na tobana, mara viri rutsu na tinaena.

¹⁹ Migira sui ara totu i Jerusalem ara rongomia na omea e laba vania, mara soaginia na kao ia tana niqira goko segeni, Akeldama, na papadana “Kao na Gabu.”

²⁰ Me goko babaa moa a Petero me tsaria, “Ara marenogoa tana papi na Linge Tabu, mara tsarivaganana:

‘Ke mangu lee na valena,
me ke tau goto totu ke kesa i laona.’

Mara maregotoa,
‘Me ke kesa segeni ke adia na sasana tana nina aqo.’

²¹⁻²² “Me ti ke vaga ia, me dou ti ke kesa tavosi ke sagemai i laoda, me ke sanga na gini turupatuna vaniaqira na tinoni laka e maurivisutugua a Iesu nida Taovia. E dou ti ka vilia ke kesa vidaqira na mane ara totu

kolugita nogo tana nida alaala tana tagu popono na Taovia Iesu e totu kolugita, tuu tana tagu kalina a Ioane e gini goko na lesovitabu, tsau kalina e dato a Iesu i baragata.”

²³ Vaga ia, migira ara molo vidana ka soaqira ruka na mane: a Josep, aia ara soaginia a Barsabas, mara soaginigotoa a Justus, maia goto a Matias.

²⁴ Mara nonginongi mara tsaria, “Taovia, igoe o dona nogo na papada ara totu i laona na tobana pipi tinoni. Ami nongigo ko tusuvulagi vanigami asei ka vidaqira karani igoe o vilinogoa

²⁵ ke tangolia na aqo na apostolo na tuguna a Iudas, aia e vanoligi nogo tania nina aqo, me baa tana nauna aia e kalea.”

²⁶ Migira ara naua na vivili ka mateqira kaira, me gado konina a Matias, maia nogo e sage i laoqira na sangavulu kesa na apostolo.

2

Na Maiana na Tarunga Tabu

¹ Mi kalina e laba na dani na Pentekoste, migira sui na tinoni tutuni ara totu saikolu kesa tana nauna.

² Mara tavongani rongomia e talu i gotu na vona vaga na guguri loki, ma na guguvina e dangalia na vale popono tana ara totu.

³ Mara morosigira na omea ara vaga na lapina na lake ara viri tavota bamai, kesa e ba totu i lovana pipi kesa vidaqira i tana.

⁴ Ma na Tarunga Tabu e dangali tovuginigira sui, te ara gini tuturiga na gini goko tana goko tatavosi, vaga nogo na Tarunga Tabu e tuvari vanigira na vangalaka gana na goko.

⁵ Mi tana tagu ia mara totu i Jerusalem danga na Tsiu, igira nogo ara pada mamavasia God, mara talumai tana vera ma na vera polia na barangengo.

⁶ Mi kalina ara rongomia na leleo vaga ia, mara rage saimai na toga. Migira sui ara gini beke sosongo, rongona pipi gira tatavosi ara rongomigira igira na tinoni tutuni ara tavongani dona na tsoniana na goko ni veraqira.

⁷ Migira ara gini novo sosongo, mara goko vaga iani, “!Na mane girani, na mane ni Galilii sui moa!

⁸ ?Megua ti igita sui a rongomigadovia nida goko tatavosi e rutsu i mangaqira?

⁹ Igita na tinoni ni Partia, mi Media, mi Elam; mi Mesopotamia, mi Judea, mi Kapadosia; mi Pontus, mi Asia,

¹⁰ mi Prigia mi Pampilia, mi Ejipt mi tana butona vera ni Libia ligisana i Sirene. Me visana vidada na taluna i Roma,

¹¹ na Tsiu, migira goto na tinoni tau Tsiu ara sangasage nogo tana niqira lotu na Tsiu. Me visana goto na vidada a talumai i Krete mi Arabia. !Migita sui moa a rongomigadovia tana goko ni verada tatavosi ara gini goko tana rongona na omea loki sui aia God e naugira!”

¹² Ara beke mara ganata sosongolia, mara gini vaiveisuagi, “?Laka na rongona gua te e vaga ia?”

¹³ Mara visana tavosi ara gilugaqira na tinoni tutuni mara tsaria, “!Na tinoni girani ara inu bule!”

A Petero e Goko Vanigira na Toga

¹⁴ Maia Petero e tuu kolugira na sangavulu kesa, me gokodato vanigira na toga me tsaria: “Gaqu verakolu igamu na Tsiu, me pipi sui gamu amu totu i Jerusalem, kamu rongomiau, minau kau tsarivulagia nagua vaga na rongona na omea ara laba migamu amu reivoa.

¹⁵ Tana nimui papada igamu, amu gini gunurua laka na tinoni girani ara inu bubulega. Maia e tau vaga. !Me vasini moa e dato na aso na matsaraka ni!

¹⁶ Ma na omea e vasini laba kalina ia, na omea e katemainogoa a Joel na propete kalina aia e tsaria:

¹⁷ ‘Ia nogo ke vaga na omea sauba kau naua tana susuina na dani, God e tsaria:

Sauba kau molo baa niqu Tarunga vanigira na tinoni sui.

Migira sui na dalemui, na mane ma na daki, sauba kara turupatuna niqu goko;

ma nimui borau sauba kara reia na omea ke laba malemale vanigira, migira nimui tinoni loki, sauba kara bolea na bolebole.

¹⁸ Eo, me atsa moa ti igira goto niqu tinoni aqo, igira na mane ma na daki,

sauba kau saugotoa vanigira niqu Tarunga Tabu tana dani vaga ia, migira goto kara sanga na gini turupatuna niqu goko.

¹⁹ Sauba kau naugira na valatsatsa tana parako i gotu mi lao i barangengo.

Kara laba goto na gabu, ma na lake, ma na pungu loki;

²⁰ ke rodo na aso,

ma na vula ke tsitsi vaga na gabu,

girani nogoria na omea kara laba ida talu ti ke laba na dani loki sosongo, na Dani tana ke labamai na Taovia.

²¹ Mi tana tagu vaga ia, masei ti ke soaa na Taovia ke sangaa, aia moa sauba ke mauri.’

²² “!Igamu na tinoni ni Israel, kamu rongomi vatavia na omea sauba inau kau tsarivulagi vanigamu kalina eni! A Iesu ni Nasaret, aia e kesa God e molomaia vanigamu, me gini labavulagia laka na susuligana e tamanina e talumai manana konina God, tana valatsatsa ma na omea ganataga sui God nogo e livugira vania aia ke naugira. Igamu segenimui nogo amu dona na omea iani, rongona i konimui nogo igamu ara laba malemale na omea vaga gira.

²³ God e vangarau idanogoa tana nina papada segeni, te aia e tamivanigamu kamu tangolia a Iesu. Migamu, amu labumatesia kalina amu livua i limaqira na tinoni seko, ti kara pogaa tana gai ulutaligu.

²⁴ Ma God e maurisivisia tania na mate me nusiligia tania na solorina na mate, rongona e utugana saikesa vania na mate ke sori kalavatavia aia.

²⁵ A David na propete e marenogoa i sau tana rongona ia me tsaria: ‘Inau au padasailaginia moa na Taovia; mau dona laka aia e totu varangisiau, me utu goto kau matagunia sa omea ke sekoliau.

²⁶ Me gini mage loki na tobaqu,

ma na mangaqu e katevulagia niqu magemage.

Minau na tinoni lee moa,

mau noru saikesaligo moa igoe,

27 rongona igoe nogo niq God, me tagara ko tau tsonilea na tidaoqu vania na verana na mate; me sauba ko tau goto tamivania na konina kesa aia e noru saikesaligo ke ratsa lee tana kao.

28 O tusuvulaginogoa vaniau na sautu tana ke adiau baa tana mauri, mi tana kau gini mage na totu i matamu tana magemage sailagi.' "

29 Me goko babaa moa a Petero me tsarivanigira, "Tasiq gamu, niq aqo nomoa kau goko maka vanigamu tana rongona na mumuada aia David na Taovia Tsapakae. E mate ia mara qilua, ma na qiluna e totu ieni i konida tsau mai i dani eni.

30 Aia nogo kesa na propete, me donadougina nagua God e vekea vania: God e gini vatsa laka sauba ke vilia kesa na kukuana a David, maia ke taovia tsapakae vaga nogo a David.

31 Ma David e rei idanogoa nagua God sauba ke naua i muri baa, te e gini goko kalea na maurivisuana a Iesu Kristo kalina aia e tsarivaganana:

'God e tau tsonilea aia vania na verana na mate; ma na konina e tau ratsa lee tana kao.'

32 "Eo, God nogo e maurisivisia a Iesu tania na mate, migami sui ami sanga na donaginiana laka e mana na omea iani.

33 Maia e totu nogo tana madoana God, me adinogoa na Tarunga Tabu i konina na Tamana vaga aia e vekea. Ma na omea igamu amu reia mamu rongomia kalina eni, aia nogoria nina tuva vangalaka e saumaia vanigami.

34 Rongona a David aia e tau dato i baragata. Tagara, mi tana nina goko aia e tsaria nomoa:

'Na Taovia e tsarivania niq Taovia: Ko totu ieni tana madoaqu

35 poi tsau kalina kau livugira sui gamu gala i vavana tuamu, ma kara tseka vanigo.'

36 "Eo, niqira aqo igira sui na tinoni ni Israel kara donadougina laka a Iesu aia amu pogaa tana gai ulutaligu, aia saikesa nogoria God e molokaea ke Taovia, me vilia ke lia na Mesia!"

37 Mi kalina igira na toga ara rongomia na goko vaga ia, mara gini padasavi loki sosongo. Mara tsarivania a Petero me vanigira goto na apostolo tavosi, "?Kulamami gamu, me vaga ia, ma nagua kami naua gami?"

38 Ma Petero e tsarivanigira, "Pipi kesa i laomui nina aqo ke pilotoba tania nina sasi, me ke lesovitabu tana asana a Iesu Kristo, na rongona kara gini tanusi nimui sasi; me sauba ti igamu kamu adia nina tuva vangalaka God, aia nogo na Tarunga Tabu.

39 Rongona na veke God e naua, aia e naua vanigamu me vanigira goto na dalemui, me vanigira sui goto igira ara totu ao, eo, pipi gira sui aia na Taovia nida God e soamaigira i konina segeni."

40 Ma Petero e goko oka vanigira, me danga goto nina tsaqina goko e raiginigira me tsaria, "!Kamu parovata segenimui, rongona ke tau kalegamu na kede e totu pitugira na tinoni sasi girani!"

41 Mara danga vidaqira ara gini tutunina nina goko, mara lesovitabu. Mara gana ngongo tolu na toga na tinoni ara pabo i laoqira na tinoni tutuni tana dani ia.

⁴² Migira ara saikolu danga kalina gana kara gini rongomi vatavigira na apostolo, mara tobasai tana vaigaluvegi, mara mutsapata, mara nonginongi sai.

Niqira Vainorugi na Tinoni Tutuni

⁴³ Danga na valatsatsa ma na omea ganataga ara naua igira na apostolo, mara gini beke na tinoni sui.

⁴⁴ Migira sui na tinoni tutuni ara mauri babaa tana vaigaluvegi ma na vainorugi, mara vaituvarigi niqira omea levo.

⁴⁵ Ara tsabiria niqira kao ma niqira tamani, mara gini tsodoa na qolo gana kara tuvarivotaa i laoqira sui, pipi sei ke adia nagua ke tugu vania na maurina.

⁴⁶ Pipi dani ara dona na labasai tana Vale Tabu, mara tau goto kuti na mutsa sai tana valeqira. Ara ganipataa gaqira mutsa tana magemage ma na tobalaka,

⁴⁷ mara tsonikaea God, migira na tinoni tavosi sui ara gini padalokigira. Me pipi dani na Taovia e paboginia niqira alaala visana tinoni vaolu, igira aia nogo na Taovia e piloa na tobaqira.

3

A Petero ma Ioane Ara Ka Maurisia Kesa na Mane e Logu na Tuana

¹ Kesa dani, tana tolu kiloko na ngulavi, na tagu i tana ara lavu nogo igira na Tsiu na vano lotu, mi kaira a Petero ma Ioane ara ka vano na nonginongi tana Vale Tabu.

² Mi matana kesa na matsapana na Vale Tabu, aia ara soaginia na Matsapa Gailaka, e totu tana kesa na mane e logu na tuana tana maurina popono tuu kalina e botsa. Pipi dani ara tseba baa i tana, rongona ke totu me ke gini nono nina qolo i koniqira na tinoni ara sage i Vale Tabu.

³ Mi kalina na mane ia e reikaira a Petero ma Ioane ara ka sage, me nonoqolo ka koniqira.

⁴ Mi kaira ara ka moro tatavata baa i konina, ma Petero e tsarivania, "¡Ko moromai ka konimami!"

⁵ Ma na mane logu e moro baa ka koniqira, me pada laka sauba kara ka tusuvania na qolo.

⁶ Ma Petero e tsarivania, "Goena au tau saikesa tamanina sa qolo. Me sauba kau tusu baa vanigo moa nagua au tamanina. !Kalina ia, tana asana a Iesu Kristo ni Nasaret, au ketsaligo ko tuu mo ko vanovano!"

⁷ Me tangolia na limana madoa me tatatuua. Mi tana tagu saikesa nogo ia na tuana ma na vatukobito na tuana na mane ia ara tavongani susuliga tugua.

⁸ Me tsipudato me gini tuu na tuana, me tuturiga na vano bamai. Me sage kolukaira i Vale Tabu. E vanovano me tsiputsipu, me soalokia God.

⁹ Migira na tinoni ara totu tana ara reivoa aia e vanovano dou, mara rongomia e soadoua God.

¹⁰ Mi kalina ara donagadovia laka aia nogo na mane vanga nono e totu sailagi i matana na Matsapa Gailaka, migira sui ara gini novo loki mara gini beke nagua vaga sagata e laba vania na mane ia.

Nina Goko a Petero tana Vale Tabu

¹¹ Ma na mane ia e tatango moa ka lima qira a Petero ma Ioane tana kovokovo ara soaginia Nina Kovokovo a Solomon, migira na tinoni sui ara gini novo mara ulomai tu koniqira.

¹² Mi kalina a Petero e reigira na tinoni ara ulomai, maia e tuu me tsarivanigira, “?Mane ni Israel igamu, e gua ti amu gini beke na reiana na omea iani? ?Megua ti amu bungutikagami sagata vaga ia? ?Ngatsu amu pada laka tana ka susuligamami segeni kagami, se tana ka nimami mana segeni kagami, te ami ka gini tangomana na nauana me gini vanovano dou na mane iani?

¹³ !Tagara saikesa! Mi tana susuligana moa tu niqira God a Abraham, ma Isaak ma Jakob, migira goto na mumuada sui, aia nogo e molokaea a Iesu na Dalena tana mararana loki. Migamu moa amu tuu mamu sauligia vanigira na taovia, mi muri mamu sove tania i matana a Pilate, atsa moa ti a Pilate e pedenogoa laka ke nusilea.

¹⁴ A Iesu segeni moa e tabu loki me dou tsapakae, migamu amu sove tania, mamu nongia a Pilate laka ke muria nimui papada, me ke nusile vanigamu kesa na mane tukatso tuguna.

¹⁵ Migamu, amu labumatesiginia aia na Taovia na pukuna na mauri. Maia God e maurisivisua tania na mate, mi kagami nogo ami ka sanga na reiana.

¹⁶ Tana susuligana nogo na asana a Iesu te e gini tatagoto na tuana na mane logu iani. Ma na omea amu reia mamu dona e laba kalina ia, e laba tana rongona nogo kagami ami ka norua na susuligana na asana nogo aia. Tana noruana moa na asana a Iesu, te e gini dou na mane ia, vaga nogo igamu sui amu reinogoa.

¹⁷ “Mi kalina eni igamu na tasiqiu, inau au dona laka na omea igamu migira goto gamui tagao amu nauvania a Iesu, amu naua rongona moa amu voginia laka aseï manana aia.

¹⁸ God e katemainogoa i sau tana mangaqira na propete laka nina Mesia ke rota. Maia e laba nogo vaga.

¹⁹ E dou kamu padasavi ma kamu pilovisutugua i konina God, ma kara gini tanusi nimui sasi. Me ti kamu nauvaganana ia,

²⁰ maia na Taovia sauba ke ragosi visutugua na tobamui, me ke molovisu vanigamu a Iesu, aia nogo na Mesia aia God e vili manogatinogoa vanigamu.

²¹ “Ma nina aqo nogo aia ke totu kalavata i gotu poi ke tsau na tagu i tana God ke vaolusigira pipi na omea sui, vaga aia e katemainogoa tana mangaqira na propete ni oka.

²² A Moses e goko vaga iani me tsaria: ‘Na Taovia nimui God, sauba ti ke moloa vanigamu kesa na propete, vaga nogo e molomaiau inau, maia ke tinoni ni gamu segeni nogo. Ma nimui aqo igamu, kamu rongomangana pipi tana omea sui sauba aia ke tsaria vanigamu.

²³ Me ti aseï ke tau muria na omea aia ke tsaria, tinoni vaga ia, sauba kara tsonitsunaa tanigira nina tinoni God, ma kara matesia.’

²⁴ “Migira sui pipi na propete, tsau i konina a Samuel, migira goto ara mai i murina aia, igira sui ara tamanina na goko e talumai i konina God. Migira nogoria ara katemaigira na omea ara laba nogo tana tagu eni.

²⁵ “Ma na omea God e vekea tana mangaqira na propete ara kalegamu goto igamu, mamu gini tamanipata i laona nina taso God aia e gini vaitasogi kolugira na mumuamui i sau. Vaga nogo aia e

vekevania a Abraham kalina e tsaria, 'I laona na puku i koniqira na kukuamu nogo igoe, ti inau sauba kau vungalaka vanigira na tinoni sui i barangengo.'

²⁶ Maia nogo na rongona ti God e vilia nina Maneaqo ia, me moloa ke laba idatalu vanigamu igamu, rongona aia ke sauvanigamu nina vungalaka, ti pipi kesa vidamui ke gini pilotoba tania nina sautu sasi."

4

Ara Tangolikaira a Petero ma Ioane

¹ Kaira a Petero ma Ioane ara ka gogoko moa vanigira na toga, te ara labamai visana na manetabu, kolua niqira taovia na mane matali Vale Tabu, me visana goto na Sadusii.

² Migira ara rongomisavi sosongolia ka niqira goko na apostolo kaira, ara ka gini sasani tinoni tana rongona na maurivisuana a Iesu tania na mate, me gini labamaka laka igira goto ara mate nogo sauba kara maurivisuatugua.

³ Te ara tuu mara tangolikaira, mara molokaira tana vale sosori pitua na dani i muri, rongona e bongi loki nogo.

⁴ Mara danga rago nomoa na tinoni ara rongomia ka niqira sasani mara gini tutunina; mara tsaulia nogo gana ngongo tsege na toga na tinoni.

⁵ Mi tana dani ngana, migira niqira taovia na Tsiu, ma niqira tinoni lokiloki, migira goto na tarai na Ketsa ara saikolu sui i Jerusalem.

⁶ Mara gokusai kolukaira na Mane Tabu Loki a Anas ma Kaipas, mi kolukaira goto a Ioane ma Aleksader, migira goto visana gana valekolu na Mane Tabu Loki.

⁷ Ara adikaira na apostolo, mara turuvaginikaira i mataqira mara veisuakaira, "Egua? ?Laka amu ka naukoeguania na omea iani? ? Me laka na susuliga gua amu ka tamanina kagamu, se tana asana asei amu ka gini aqo?"

⁸ Ma Petero e gini dangatovu nogo na Tarunga Tabu, me tuu me gokovisu vanigira me tsaria, "Igamu na taovia, migamu goto na tinoni lokiloki amu totu ieni,

⁹ ti vaga igamu amu torogoko ka konimami kagami i dani eni tana rongona na aqo dou ami ka nauvania na mane logu iani te e gini dou tuga na tuana aia,

¹⁰ eo, me ti vaga ia, me dou ti kamu donadoua igamu sui, ma kara donadougotoa igira sui na tinoni ni Israel, laka aia na mane e tutuu i matamui ieni, aia e gini tsauli douvisutugua tana susuligana nogo na asana a Iesu Kristo ni Nasaret, aia nogo igamu amu pogaa tana gai ulutaligu, maia God e maurivisuatugua tania na mate.

¹¹ A Iesu, aia nogo ara gini goko tana Mamare Tabu tana goko iani, 'Aia na vatu igamu na mane logovale amu tsoniligilea vaga moa ti na omea tagara sa rongona,

maia tsotsodo nogo na vatu ia e lia na vatu tamani rongona pukuga baa vanigira sui.'

¹² Mi konina segeni lelee moa aia, igita a dona ka tsodovulagia na mauri saliu. Mi laona na barangengo popono e tagara saikesa goto ke kesa na soa God ke molovania kesa na tinoni ke susuliga na vagamaurisiada."

¹³ Migira sui na tinoni loki tana Saikolu ara gini novo loki na reiana ka niqira malagai kaira a Petero ma Ioane, ma na rongomiana laka kaira ara ka tinoni lee moa, mara ka tau lelee sasani sa nauna. Migira ara padatugua laka kaira nogo ka ruka gana dulikolu a Iesu.

¹⁴ Me utu vanigira kara tsaria sa omea rongona ara reia baa na mane logu aia e douvisutugua, e tutuu kolukaira a Petero ma Ioane.

¹⁵ Te ara ketsalikaira kara ka rutsu talu moa i tano. Migira ara tuturiga na vaigokovigi segeniqira i vale.

¹⁶ Mara vaiveisuagi mara tsaria, “?Vaga ia, ma ka guanikaira na mane karanja? Pipi sui na tinoni i Jerusalem ara dona laka kaira nogo ara ka aqosia na valatsatsa loki iani, me utugana vanigita igita na tiapoiana.

¹⁷ Me ti vaga ka ngaoa igita na tukapusiana na omea vaga ia, me ke tau gini rarasa bamai goto i laoqira na tinoni, me dou baa ti ka parovatavikaira kara ka laka saikesa goto na gini goko tana asana a Iesu.”

¹⁸ Mara soavisukaira tugua i vale, mara ketsalikaira laka kara ka laka saikesa goto na gini goko, se na gini sasani tana asana a Iesu.

¹⁹ Mi kaira a Petero ma Ioane ara ka tsarivanigira, “Igamu segenimui kamu pedea nagua e goto i matana God: laka kami ka rongomangamui igamu, se laka kami ka rongomangana God.

²⁰ Mi kagami e utu saikesa kami ka kuti na gini goko na omea ikagami segenimami nogo ami ka reia mami ka rongomia.”

²¹ Migira tana Saikolu ara parovatavikaira tugua, mi muri mara nusilekaira, mara ka vano. Igira ara reia laka e utugana na kedekaqira, na rongona igira sui na toga ara gini tsonikaea God tana rongona na valatsatsa ara ka naua kaira.

²² Ma na mane e gado i konina na valatsatsa ia, e liusinogoa vati sangavulu na ngalitupana.

Niqira Nonginongi na Tinoni Tutuni

²³ Mi murina ara mololekaira a Petero ma Ioane, mi kaira ara ka visutugua i koniqira ka gaqira totukolu. Mara ka turuputuna vanigira na omea sui igira na taovia migira na tinoni lokiloki ara tsarivanikaira.

²⁴ Mi kalina igira na tinoni tutuni ara rorongongo vaga ia, me tsaku ara nonginongi kolu vania God mara tsaria, “Igoe nogo na Taovia, mo volagira na baragata ma na barangengo, na tasi ma na koo, migira na omea sui i laoqira.

²⁵ Igoe goto nogo o gokoginia na mangana na mumuamami a David, aia nimu mane adigoko igoe, kalina na Tarunga Tabu e mararasia, maia e tsaria na goko vaga iani,

‘?Matena gua ara gini kore loki igira na tinoni ni veratavosi, me matena gua na tinoni girani ara vorolea gana mate na Taovia?’

²⁶ Igira na taovia loki ni lao eni ara vangarau manogati segeniqira, migira na tagao sui ara saikolu, gana ti kara tukapusia na Taovia God ma nina Mesia.’

²⁷ “Me laba saikesa vaga nogo, kalina kaira a Herod ma Pontius Pilate ara ka labasai tana vera loki iani, kolugira na tinoni ni Israel ma na tinoni ni veratavosi goto, mara voroa gana mate a Iesu na Dalemu Tabu, aia o vili segenimu nogo ke lia na Mesia.

²⁸ Igira ara gini saikolu rongona kara naua na omea sui, vaga nogo igoe tana susuligamu ma nimu kili segeni, o pede manogatinogoa kara naua.

²⁹ Eo, mi kalina eni nogo Taovia, ami nongigo ko rongomia niqira goko igira ara area laka sauba kara rotasigami igami, mo ko tamivanigami igami nimu tinoni, kami gini malagai na tsarivulagiana babaa nimu Turupatu Dou.

³⁰ Ko saukaea na limamu susuliga, mo ko maurisiginigira na lobogu, mo ko tamia kara laba babaa na omea ganataga ma na valatsatsa tana asana a Iesu aia nimu Maneaqo Tabu.”

³¹ Mi kalina ara nonginongi sui vaga ia, me kasisi popono na nauna tana ara totusai. Me dangaliginigira na Tarunga Tabu, mara gini malagai na rasavaginiana bamai nina Turupatu Dou na Taovia.

Igira na Tinoni Tutuni Ara Vaipatagi Niqira Omea Levolevo

³² Igira sui na tinoni tutuni ara tobasai saikesa pipi tana omea sui. Me tagara sa vidaqira ke tsaria laka nina omea aia e tamanina e tamani segeni. Igira sui moa ara vaipatagi pipi niqira omea levolevo.

³³ Migira na apostolo ara goko susuliga babaa tana rongona na maurituguana a Iesu na Taovia, maia God e gini vangalaka sosongo vanigira sui.

³⁴ Tagara goto sa vidaqira ke noga sa omea. Igira ara tamanina na kao se na vale ara tsabirigira,

³⁵ ma na qolo ara tsodoginia ara saua vanigira na apostolo. Migira ara tuvarivotagira na qolo, me pipi sei e adia nagua ke tugu vania na maurina.

³⁶ Me nauvaganana goto a Josep, aia kesa tana duli konina a Levi, e botsa i Siprus, maia igira na apostolo ara soaginia a Barnabas, ma na soa ia na papadana “Malagaisia.”

³⁷ Ma Josep goto e tsabiria kesa nina kao, me tsodo qolona, me tusua na qolo popono vanigira na apostolo.

5

Kaira a Ananias ma ko Sapira

¹ Mi tana e totu goto kesa na mane, a Ananias na asana, kolua na tauna ko Sapira, kaira ara ka tsabirigotoa na turina ka niqira kao.

² Mi kaira tauna ara ka patagokona, mara ka tangolivisua vanikaira segeni na turina na qolona ka niqira kao, mara ka saua na turina moa vanigira na apostolo.

³ Ma Petero e dona segenina nogo nagua kaira ara ka naua, te e tsarivania a Ananias, “?Ananias, matena gua igoe o tamivania Satan ke sage i tobamu me ke tubulaginigo, mo gini peroa na Tarunga Tabu, mo tangolivisua na turina na qolo na vovolina nimu kao?

⁴ ?Egua laka tana idana, kalina igoe o tau vati tsabiria moa nimu kao, me laka na kao ia e tau nimu kao segeni moa igoe? ?Mi murina igoe o tsabiria nimu kao, ma na qolo o tsodoginia, laka o tau tamanina moa igoe ko gini aqo vaga igoe segenimu o ngaoa? ?E koegua ti o pada ko naua na omea vaga ia? !Igoe o tau pero tinoni, o peroa God!”

⁵ Ma Ananias e rongomia na goko vaga ia, me puka me mate saviliu. Migira sui ara rongomia na omea vaga ia e laba, mara gini matagu mate.

⁶ Ara tuu visana na borau, mara tsaboroa na konina a Ananias, mara tsebavanoa mara qilua.

⁷ Putsi moa tolu na kiloko i muri, me mai goto ko Sapira, aia na tauna a Ananias. Maia e tau vati dona moa na omea e laba, me sagemai goto i vale.

⁸ Ma Petero e veisuagotoa, “?Igoe ko tsarivaniau, laka iani nogo na matena popono amu ka adia kagamu savamu tana vovolina ka nimui kao?”

Me tsaria na daki, “Eo, iani nogo na matena popono.”

⁹ Ma Petero e tsarivania, “?Egua vaga ti kagamu savamu amu ka tamia na tovoleana na Tarunga Tabu? Igira na borau ara vasini moa visu na qilua savamu ara totu pitu nogo i matsapa. !Me sauba kara tsebago goto igoe!”

¹⁰ Mi kalina nogo ia, e puka goto na daki i tuana a Petero, me mate. Migira na borau ara sage i vale, mara reia laka e matepitsu nogo, mara tsebavanogotoa aia, mara qilua i ligisana na savana.

¹¹ Igira sui na tinoni tutuni, migira na toga sui goto ara rongomia na omea e laba, mara mataga mate sui.

Na Valatsatsa ma na Omea Ganataga

¹² Ara danga sosongo na valatsatsa ma na omea ganataga ara naua igira na apostolo i mataqira na toga. Igira sui na tinoni tutuni ara saikolu i laona nina Kovokovo a Solomon.

¹³ Me tagara kesa vidaqira igira ara tau vati tutunina, ke malagai na sangasage tana niqira saikolu na tinoni tutuni, atsa moa ti ara rongominogoa laka na tinoni sui ara tsonikaegira igira.

¹⁴ Mara danga babaa goto na mane ma na daki ara tutunina na Taovia, mara sangasage me gini pabo babaa niqira saikolu na tinoni tutuni.

¹⁵ Ma na rongona nogo na valatsatsa ara naua igira na apostolo te na tinoni ara tsebagira na tinoni lobogu kolu nigeqira, mara mologira tana sautu na rongona ti vaga kalina ke liumai a Petero ma na nununa aia ke ungasigira.

¹⁶ Mara danga goto na tinoni ara laba, na taluna tana vera polia i Jerusalem. Ara adimaigira na tinoni lobogu, migira goto e sageligira na tidao seko, migira sui ara mauridou visutugua.

Ara Rotasigira na Apostolo

¹⁷ Maia na Mane Tabu Loki kolugira nina sasanga, igira nogo na tinoni loki tana alaala na Sadusii, ara masugu loki baa vanigira na apostolo; mara lave sautuna na tukapusiaqira.

¹⁸ Mara tuu, mara tangoligira na apostolo, mara mologira tana vale sosori.

¹⁹ Mi tana bongi ia, ma na angelo na Taovia e sangavia na matsapana na vale sosori, me adirutsumigira i tano. Maia e tsarivanigira,

²⁰ “Kamu baa, ma kamu tuu i laona na Vale Tabu, ma kamu turupatuna vanigira na tinoni tana rongona na mauri vaolu iani.”

²¹ Migira na apostolo ara muria na omea e tsaria na angelo, mi tana matsaraka rovorovo mara sage tana Vale Tabu, mara tuturiga na sasani tinoni.

Maia na Mane Tabu Loki kolugira gana sasanga, ara soamaigira na tinoni loki sui. Mara mologoko vanigira na mane pitu vale sosori, kara adimaigira na apostolo.

²² Mi kalina igira na mane adigoko ara laba tana vale sosori, ara tau lelee reia sa apostolo ke totu i laona na vale sosori, te ara visu, mara tatamanga vanigira tana Saikolu.

²³ Mara tsaria, “Kalina igami ami tsau tana vale sosori, mami reiragoa na vovongona ara ravekakaisi sosongolia, migira sui na mane matali vale sosori ara tototu pitu matsapa. !Mi kalina ami sangavia na matsapa mami morosage, mami tau lelee reia ke kesa i laona!”

²⁴ Kalina igira na taovia na lotu, ma niqira taovia na mane matali Vale Tabu ara rongomia na omea iani, ara gini beke na omea vaga e laba vanigira na apostolo.

²⁵ Mi tana e sagemai kesa na mane me tsaria, “!Kamu rorongong igamu! !Na mane igira igamu amu mologira tana vale sosori, i tana nogo ara totu i laona na Vale Tabu mara sasanigira na tinoni!”

²⁶ Maia gaqira taovia na mane matali Vale Tabu kolugira nina tinoni, ara vano tana Vale Tabu, mara adivisumaigira na apostolo. Ara tau turu sosongoligira, rongona ara matagunigira na tinoni laka kara tau taiginigira na vatu.

²⁷ Ara adisagegira na apostolo i laona na vale, mara turuvaginigira i mataqira tana Saikolu. Ma na Mane Tabu Loki e tuu me torogoko i koniqira.

²⁸ E tsaria, “Igami ami parovatavigamu kakai nogo laka kamu tau goto gini sasani na soa iani. !Kamu reia nagua amu naua! Amu tovisiginia na Jerusalem popono nimui sasani. !Mamu ngaogotoa laka igami kami gini loaga tana mateana na mane iani!”

²⁹ Ma Petero, migira na apostolo tavosi, ara gokovisu mara tsaria, “Ke ida talu na rongomangana God, mi muri ti na rongomangaqira na tinoni.

³⁰ Aia niqira God na mumuada, aia nogo e maurisivisua a Iesu tania na mate, murina igamu amu labumatesia kalina amu pogaa tana gai ulutaligu.

³¹ God e adikaea tana madoana, me moloa ke Taovia me ke vagamaurisigita, me ke sauvanigira na tinoni ni Israel na sasaga gana kara pilotoba, ma kara gini tanusi niqira sasi.

³² Igami ami sanga na donapata na omea vaga girani, eo, igami ma na Tarunga Tabu, aia nogo nina vangalaka God vanigira igira ara rongomangana.”

³³ Kalina igira sui tana Saikolu ara rongomia na goko vaga ia, mara gini kore loki sosongo goto baa, mara ngaoa kara labumatesigira na apostolo.

³⁴ Maia e kesa i laoqira aia na Parisii, a Gamaliel na asana, aia gana aqo na sasani Ketsa, migira na tinoni sui ara padaloki sosongolia, aia e tudato i laoqira tana Saikolu, me ketsaligira kara adirutsumigira talu na apostolo i tano.

³⁵ Maia e goko vaga vanigira tana Saikolu, “Gaqu duli igamu na mane ni Israel, ke reigamu dou tana rongona na omea amu pada na nauvaniaqira na mane girani.

³⁶ Kamu padatugua e tau vati oka sagata moa e laba kesa na mane, aia a Teudas na asana. E koesegenina laka aia gaqira lokina visana. Mara vati sangatu na mane ara saimai i konina aia, mara sangaa. Maia

ara matesia, migira ara tsarimurina ara viri tsoغو saranga bamai, me gini sui lee na omea aia e tsakeria.

³⁷ Mi murimai tana tagu na maresoa, me laba goto kesa na mane segeni, a Judas na mane ni Galilii, maia e raqa alaala goto. Mara labumatesigotoa aia, mara viri tsoغو saranga goto igira sui ara tsarimurina.

³⁸ Vaga ia, miani tana omea iani, inau au tsarivanigamu, kamu laka na tovoleana na nauvaniaqira sa omea na mane girani. !Mololegira moa! Ti vaga na omea ara vaturia se ara naua ke talu moa tana tinoni lee, me sauba moa ke nanga lee.

³⁹ Me ti vaga na omea ara naua igira e talumai i konina God, me utu saikesa igamu kamu tangomana na tukapusiaqira. !Ke reigamu dou, sei dona kamu tau tovolea na tukapusiana nina aqo God!”

Mi tana migira sui ara muria na omea vaga e tsarivanigira a Gamaliel.

⁴⁰ Mara soasagegira tugua i vale na apostolo mara ramitsigira, mara ketsaligira kara tau goto gini goko tana asana a Iesu. Mi muri mara tamigira kara vano moa.

⁴¹ Migira na apostolo ara vanoligi tania na Vale na Saikolu na Togigoko, mara magemage loki rongona God e tamivanigira kara tsodorota tana rongona nogo na asana a Iesu.

⁴² Me pipi dani moa i laona na Vale Tabu mi valeqira goto na tinoni, igira ara tau kuti na sasani tinoni ma na gini turupatuna na Turupatu Dou tana rongona a Iesu na Mesia.

6

Ara Vilitugira Vitu na Mane Sasanga

¹ Kesa tana dani i murimai, kalina ara danga mara pabo babaa na tinoni tutuni, me botsa laba kesa na vaiganigi ka levugaqira igira na Tsiu ara gini goko na goko Grik migira na Tsiu laka nogo. Migira na Tsiu ara goko Grik ara tsaria laka igira niqira daki tinamate ara noga lee pipi dani tana votaqolo gana na voli mutsa.

² Te ara tuu igira na sangavulu ruka apostolo, mara soasaigira na alaala popono na tinoni tutuni mara tsarivanigira, “Na aqo na reitutugu qolo e tau ulagana ke tukapusigami gami tana nimami aqo na gini turupatuna na gokona God.

³ E dou baa tasimami gamu, ti kamu vilitugira kara tu vitu na mane i laomui segeni nogo igamu, tugira igamu amu donadouginitugira nogo, laka e dangali tovutugira nogo na Tarunga Tabu, mara tu sasaga loki. Migami, kami molovanitugira nogo na aqo na reitutugu qolo.

⁴ Eo, me vaga ia, migami kami gini boe saikesa moa na nonginongi ma na gini turupatuna na gokona God.”

⁵ Migira na alaala popono ara tabedoua na omea ara pedea igira na apostolo. Mara vilia a Stivin, aia kesa na mane e dangali tovunogoa na tutuni ma na Tarunga Tabu, kolutugira goto a Pilip, ma Prokorus, ma Nikanor, ma Timon, ma Parmenas ma Nikolaus ni Antiok, aia e tau na Tsiu me sangasage nogo tana niqira lotu na Tsiu.

⁶ Na alaala popono ara sautugira na mane tugirani vanigira na apostolo. Migira na apostolo ara nonginongi vanitugira, mara moloa lima qira i tu lovaqira.

⁷ Me vaga ia, ma na gokona God e gini tavosa bamai, mara danga babaa na tinoni i Jerusalem ara lia tinoni tutuni. Mara danga goto na manetabu ara tutunina a Iesu.

Ara Tangolia a Stivin

⁸ A Stivin aia e kesa na mane God e vangalaka sosongo vania, ma na susuligana God nogo e totu i konina. Maia e naugira danga na valatsatsa loki ma na omea ganataga i laoqira na toga.

⁹ Te ara tuu visana mara vaimangabarigi kolua, igira nogo visana na Tsiu ara talumai i Sirene mi Aleksadria, mara sangasage kesa tana saikolu na lotu ara soaginia niqira saikolu na lotu igira na Tinoni Tanusi.* Igira, migira goto na Tsiu tavosi ara talu tana butona momoru ni Silisia mi Asia, ara tuturiga na vaiganigi koluana a Stivin.

¹⁰ Ma na Tarunga Tabu e sauvania a Stivin na sasaga loki gana na goko mamatsa, mara tau tangomana na suamangana.

¹¹ Te igira ara tuu, mara volidodogira visana niqira tinoni, rongona kara baa ma kara tsarivaganana, “!Igami, ami rongomia na mane ia e goko levolevo kalea a Moses me kalegotoa God!”

¹² Ma na gokopero vaga ia, e asia na tobaqira na toga, migira goto na tinoni loki ma na tarai na Ketsa. Te ara baa, mara tuanunu i matana Stivin mara tangolia, mara adivanoa i matana na Saikolu.

¹³ Mara adisagegira goto visana na mane gana kara botsangia na gokopero tana rongona ia, ma kara tsarivaganana, “!Na mane iani pipi kalina e goko levolevo vania moa nida Vale Tabu, me vanigotoa nina Ketsa a Moses!

¹⁴ !Mami rongomia aia e tsarigotoa laka aia na mane ia, a Iesu ni Nasaret, aia sauba ke toroveoa na Vale Tabu, me ke oligira sui lakalaka nida sasaga ni sau, igira a Moses nogo e tusudatomaia vanigita!”

¹⁵ Igira sui na tinoni ara totu i laona na Saikolu tana dani ia, ara moro tatavata baa i matana a Stivin, mara reia laka na matana e maka saikesa vaga na matana kesa na angelo.

7

Nina Goko a Stivin

¹ Me tuu na Mane Tabu Loki, me veisuaa a Stivin, “?Egua, laka ara mana sui na omea vaga igira ara keligini vanigo?”

² Me gokovisu a Stivin me tsaria, “!Igamu na tamaqu ma na tasiq, kamu rorongou dou! Kalina a Abraham na mumuada e totu moa i Mesopotamia me tau vati ba totu i Haran, maia God e laba vaninogoa tana mararana loki.

³ Me tsarivania, ‘Ko mololegira na kamamu ma na veramu, mo ko vano tana kao inau sauba kau sauvanigo.’

⁴ Maia Abraham e mololea na verana, me ba totu i Haran. Mi murina e mate na tamana, ma God e ngisia a Abraham ke totu tana kao ieni i tana amu tototu igamu kalina eni.

⁵ Ma God e tau moa vati sauvania a Abraham sa tabana kao laka ke lia na tamanina, atsa moa goto sa nauna tetelo, tagara goto. Ma God e yekea moa vania laka sauba nomoa ke sauvania ti aia ke tamanina migira goto na kukuana. Mi kalina God e naua na veke iani vania a Abraham, maia Abraham e tau vati tamani dalena.

* **6:9 6:9** “Tinoni Tanusi” Igira na tinoni Tsiu ara totu tseka tana idana, mi muri mara totu tanusi tugua.

⁶ Miani nogo na goko God e tsarivania, 'Igira na kukuamu, sauba kara ba totu kesa tana vera ara tamanina na tinoni tavosi, mi tana kara lia niqira tseka igira na tinoni ni tana. Mi tana sauba kara rotasigira i laona vati sangatu na uvi.

⁷ Minau sauba kau tuu, ma kau kedegira na tinoni ara nautsekagira na kukuamu igoe. Mi muri baa, me sauba kara vanoligi tania na vera ia, ma kara mai ma kara samamsama vaniau inau tana nauna ieni nogo.'

⁸ Mi muri, ma God e vania a Abraham na aqo tabu na paripapadana, aia na papadana ka niqira vaitasogi kaira God ma Abraham. Mi kalina e botsa a Isaak, ma Abraham e paripapadana tana alunina dani. Ma Isaak e paripapadana a Jakob, ma Jakob e paripapadana tugira sangavulu ruka na dalena, igira nogo na mumuada loki.

⁹ "Mi tugira na dalena a Jakob ara tu masugu vania a Josep aia nogo e kesa tu tasiqira. Mara tu tsabiria, migira na tinoni ara volia a Josep ara tsekavanoa i Ejipt. Maia God e totu sailagi kolua a Josep me sangadoua,

¹⁰ me gini putsi tanigira pipi na rota sui ara mai gadovia. Ma God e sauvania a Josep na sasaga loki, rongona ti na taovia tsapakae ni Ejipt ke reingaoginia kalina aia ke laba i matana. Maia na taovia tsapakae e molovania a Josep ke taovia tagao tana vera popono, mi tana valena segeni goto na taovia tsapakae ia.

¹¹ "Me liu na uvirau tana vera popono ni Ejipt mi Kanaan, me gadovigira na rota loki. Migira na mumuada ara tau tangomana kara tsodoa sa mutsa kara gania.

¹² Mi kalina a Jakob e rongomia laka i Ejipt moa e totu na mutsa, te aia e tuu, me molovanogira na dalena kara baa i tana, igira nogo na mumuada igita. Miani nogo na idana niqira labavaolu i Ejipt.

¹³ Mi tana rukanina na labaqira i tana, te a Josep e sauvulagi segenina vanigira na tasina kara donaginia. Mi tana goto na taovia tsapakae ni Ejipt e sanga na donaginiaqira laka igira na tasina a Josep.

¹⁴ Ma Josep e mologoko baa vania a Jakob na tamana, me vailivugira sui na tamana ma na valena popono, igira ara vitu sangavulu tsege na tinoni kara mai sui i Ejipt.

¹⁵ "Maia Jakob e baa i Ejipt, mi tana, aia migira sui goto na dalena ara mate.

¹⁶ Ma na koniqira ara adivanogira i Sekem. Mi tana ara qilugira tana qilugilu nogo aia Abraham e voliginia visana na qolo i koniqira na duli konina a Hamor.

¹⁷ "Mi kalina e varangi mai nogo na tagu i tana God ke manalia nina veke e nauvaninogoa a Abraham, migira nida tinoni ara totu i Ejipt ara danga nogo mara pabo babaa.

¹⁸ Migira ara totu dou i tana, poi tsau kalina e kesa segeni na taovia tsapakae e tagao tana vera ni Ejipt, maia e tau donaginia a Josep.

¹⁹ Maia e perobulesigira me rotasi sosongoligira na mumuada, me raigira kara tsoniligigira niqira meomeo kara gini mate lee sui.

²⁰ Mi tana tagu vaga nogo ia, e botsa a Moses aia kesa na baka laka rago. Me tolu lelee moa na vula e totu ka koniqira kaira na tamana ma na tinana.

²¹ Mi kalina ara molo tabaligia maia na dalena daki na taovia tsapakae e rugia me adia i valena, me kutia vaga saikesa nogo ti na dalena e vasua.

²² Vaga ia, ma Moses e sasani, me gini donadougina pipi na sasaga loki ma na omeomea sui tana vera mi laoqira na tinoni ni Ejipt. Me lia na tinoni loki kakatu, me susuliga tana nina goko ma nina aqo sui.

²³ “Mi kalina e tsau nogo tana vati sangavulu laka na ngalitupana, ma Moses e pada ti ke baa me ke tsigovigira gana vera kolu na Israel.

²⁴ Mi kalina e baa, me reia kesa na Ejipt e rotasilea kesa na Israel. Maia e tuu me sogogana na mane ni Israel, me labumatesia na mane ni Ejipt.

²⁵ E pada laka igira na kamana segeni nogo kara padagadovia laka aia nogo na mane aia God e villa ke gini maurisigira tania niqira totu tseka. Mara tau moa padagadovia igira.

²⁶ Mi tana dani i muri, maia e tsodokaira ara ka ruka na Israel ara ka vailabugi. Maia e tovoa ke lauvotakaira. Me tsarivanikaira, ‘!Kamuna, kamu ka rorong! Kagamu sui moa na Israel. ?Egua ti amu ka vailabugi vaga ia?’

²⁷ Maia kesa, aia e ratsia na vailabugi, e surukeliligia a Moses me veisuaa, ‘?Asei e molovanigo ko taovia mo ko pedekagami?’

²⁸ ?Laka o ngaoa ko labumatesiau vaga o labumatesinogoa na mane ni Ejipt inoa?’

²⁹ Mi kalina a Moses e rongomia na goko vaga ia, maia e tuu me tsogoligi tania na vera ni Ejipt, me ba totu tana vera ni Midian. Me tauga tana, me tamanina ruka na dalena mane.

³⁰ “Me putsu vati sangavulu na uvi, me kesa na angelo e laba vania a Moses tana gai iruiru i laona na legai mangu, i ligisana na vungavunga ara soaginia Sinai.

³¹ A Moses e gini novo na omea e reia, me garu baa varangisia ti ke gini momoro dou baa. Me rongomia na gokona God e tsarivania,

³² ‘Inau niqira God na mumuamu, tu niqira God a Abraham, ma Isaak, ma Jakob.’ Ma Moses e matagu mate, me tau goto malagai na moro baa i konina.

³³ Ma na Taovia e tsarivania a Moses, ‘Ko tsoraligia gamu porotua, rongona na kao i tana o tuu kalina ia, na kao tabu.

³⁴ Au reia na rota loki e gadovigira niqiu tinoni i Ejipt, mau rongomia niqira tangitangi, mau gini tsunamai kau maurisigira. Ko mai kalina eni igoe, ma kau molovanogo ko visubatugua i Ejipt.’

³⁵ “Ma Moses, aia nogoria ara sove tania igira na tinoni ni Israel kalina ara tsarivania, ‘?Asei e molovanigo igoe ko taovia mo ko pedegami?’ Ma Moses, aia goto nogo na mane aia God e molomaia ke taovia me ke tagaovigira nina tinoni, me ke sangagira kara gini tanusi tanigira na Ejipt, ginia nina sasanga na angelo aia e laba vaninogoa tana gai iruiru.

³⁶ Maia goto nogo e raqagira na tinoni tania na vera ni Ejipt, me naugira danga na valatsatsa ma na omea ganataga i Ejipt mi tana Tasi Tsitsi, mi laona goto vati sangavulu na uvi tana legai mangu.

³⁷ A Moses nogo e tsarivanigira na tinoni ni Israel na goko vaga iani, ‘God sauba ke molovanigamu kesa na propete, vaga nogo e moloau inau, maia sauba ke kesa nogo na tinoni ni gamu segeni nogo.’

³⁸ Maia nogo e totu kolugira na tinoni ni Israel tana legai mangu. I tana nogo e totu kolugira na mumuada, me kolugotoa na angelo e goko

vania tana Vungavunga Sinai. Maia goto nogo e adia i konina God na tsaqina na goko na mauri ke gini tusumaigira vanigita.

³⁹ “Baa, migira na mumuada igita, ara sove na rongomiana mara padangaoa moa laka kara visutugua i Ejipt.

⁴⁰ Mara tuu, mara tsarivania a Aaron na tasina nogo a Moses, ‘Ko aqosivanigami kara visana na god ma kara idagana sautu vanigami. Igami, ami tau dona nagua e laba vania na mane vaga aia Moses, aia e adiligigami tania i Ejipt.’

⁴¹ Mi tana nogo ara aqosia kesa niqira titinoni tana rereina na buluka ke lia gaqira god, mara samasama vania, mara aqosia na kavomutsa na mani tsonikaeana na omea ara aqosi segeniqira nogo.

⁴² Maia God e gini piloligi tanigira, me mololegira kara samasama vanigira na veitugu i gotu, vaga nogo ara marea tana niqira papi na propete mara tsaria,

‘!Igamu na tinoni ni Israel! E vati sangavulu na uvi amu totu tana legai mangu,

mamu labu buluka mamu tau gini kodoputsa vaniau inau.

⁴³ Eo, amu tsebaa nina valepolo na god Molek, ma na nununa nina veitugu nimui god Repan;

igira nogo nimui god amu aqosigira mamu samasama vanigira.

Aia nogoria na rongona ti inau sauba kau tsialigigamu, ma kamu gini totu tsinogo tabana baa i Babilon.’

⁴⁴ “Igira na mumuada ara tamanina na Valepolo ngiti papadana laka God e totu kolugira tana legai mangu. Ara aqosia na valepolo ia vaga nogo God e raiginia a Moses na nauana. Mara aqositugua na rereina na omea a Moses e reivoluginogoa.

⁴⁵ Mi muri, migira na mumuada, igira nogo ara adidatoa na valepolo ia i koniqira na tamaqira, ara kalagaia kolugira kalina ara vano kolua a Josua, mara laua niqira kao na tinoni tavosi i tana nogo God e ida na tsialigiqira na tamanina pukuga. Mara moloa tana na valepolo ia, me totu i tana tsaumai kalina a David e taovia tsapakae.

⁴⁶ Ma David e dou i matana God, me nongia ke tamia na logoana kesa na vale dou vania nina God a Jakob.

⁴⁷ Ma Solomon moa, aia e logoa na valena God.

⁴⁸ “Ma God, aia na Taovia i Gotu Vasau, e tau totuvia na vale ara logoa igira na tinoni, vaga nogo e marea na propete me tsaria,

⁴⁹ ‘Na baragata aia niqiu sasana na mani totu, e tsaria na Taovia, ma na barangengo niqiu sasana na mani tsotso.

?Ma na vatana na vale koegua kamu logovaniau igamu?

?Miava na nauna kamu molovaniau tana kau totu?

⁵⁰ ?Laka au tau aqosi segeniqiu nogo inau na omea sui girani?’ ”

⁵¹ Maia Stivin e tsarigotoa vanigira igira na tinoni ara tangolia, “! Tinoni vanga vo rorongu igamu! !Vanga pono sagata na tobamui! ? Megua te e ire vaga na kulimui, mamu gini tau rongomia na gokona God? Igamu amu usuli saikesaligira na mumuamui. !Igamu goto amu sove pipi kalina na rongomangana na Tarunga Tabu!

⁵² Kamu soamaia na asana kesa vidaqira na propete igira na mumuamui ara tau rotasi sosongolia. Eo, ara labumatesigira igira sui nina mane adigoko God, aia God e molomaigira nogo i sau, kara katevulagia na maiana aia e kesa sauba ke rongomidou saikesalia na mangana. Mi kalina eni, igamu amu sauligia mamu labumatesia.

⁵³ !Igamu tsotsodo, amu adinogoa nina Ketsa God, na Ketsa igira na angelo ara aditsunamai vanigamu, mamu tau lelee goto gini boe na muriana!”

Ara Taimatesia a Stivin

⁵⁴ Migira sui na tinoni loki ara totu tana ara rongomi vatavia kalina e goko a Stivin, me gini momosa na tobaqira, me galasigira, mara gati vatavia na livoqira i matana tana kore.

⁵⁵ Ma Stivin, na Tarunga Tabu e dangali tovunogoa, maia e morodato i gotu, me reia baa na mararana God ma Iesu e tutuu tana madoana God.

⁵⁶ Me tsarivanigira, “!E! !Igamu kamu reia! !Inau au reia baa na baragata e ova, ma na Dalena Tinoni e tutuu tana madoana God!”

⁵⁷ Migira ara gu loki baa, mara ponotiginia na limaqira na kuliqira. Mara viri takaro baa i konina Stivin,

⁵⁸ mara tangolia, mara raqaligia tania na vera, mara taiginia na watu. Migira ara sanga na taiana ara moloa na poloqira i tuana kesa na borau, a Saul na asana.

⁵⁹ Mara taia babaa a Stivin, maia e soaa na Taovia me tsaria, “!Taovia Iesu, ko adia na tidaoqu!”

⁶⁰ Me tsunaturu, me gokodato me tsaria, “!Taovia! !Ko laka na padatugwana na sasi ara naua na tinoni girani!” E goko sui vaga ia, me matepitsu.

8

¹ Me dou moa na tobana a Saul na rongona ara taimatesia a Stivin.

A Saul e Takuvigira na Kristiano

Me tuu tana dani ia, igira popono na tinoni tutuni i Jerusalem ara tuturiga na tsodoana na rota loki tana rongona na lotu. Ara viri tsogo piriutsa bamai tana butona na momoru ni Judea mi Samaria. Igira segeni moa na apostolo ara tau tsogo mara totuvisu.

² Visana na tinoni dou tana lotu ara qiludoua na konina a Stivin, mara gini melu loki mara tangisia.

³ Maia Saul e tovoa ke veoa na lotu vaolu igira na apostolo ara vasini moa tuturiga na vaturiana. E liu pipi tana vale ma na vale, me tsia rutsumigira na tinoni tutuni, igira na mane ma na daki, me tsonigira sui tana vale sosori.

Na Turupatu Dou Tana Rongona na Mesia e Ba Laba Tana Samaria

⁴ Migira na tinoni tutuni ara tsogoligi, igira nogoria ara turupatuna bamaia na Turupatu Dou pipi nauna i tana ara liu.

⁵ Me kesa i vidaqira a Pilip na asana, e tuu me vano tana vera pukuga ni Samaria, me tuturiga na gini goko vaniaqira na toga i tana tana rongona a Iesu Kristo.

⁶ Migira na toga ara tutukuliqira, mara rongomi vatavia kalina e goko a Pilip. Mara reigira goto na valatsatsa aia e naugira.

⁷ Igira na tidao seko ara kanga loki kalina ara rutsuligi tanigira na tinoni ara totuvigira nogo, mara danga goto na tuamatea ma na logu ara tavongani tuu mara vanovano.

⁸ Mara gini mage loki sosongo na tinoni sui tana vera loki ia.

⁹ Me totu goto tana vera ia kesa na mane, a Simon na asana. E oka tetelo nogo e dona na novotiginiaqira na tinoni ni Samaria tana nina aqo tidao. Me koesegenina laka aia e kesa na tinoni tangirongo.

¹⁰ Migira sui na tinoni tana verabau ia, tuu tana tinoni tataovia, me mai tana tinoni loki, me tsau tana baka, ara tutukuliqira, mara rongomi vatavia nina goko a Simon. Mara tsaria, "Na mane iani, aia nogo na susuligana God aia ara soaginia 'Na Susuliga Putsikae'."

¹¹ Ara padalokisi sosongolia vaga ia, rongona e oka sosongo nogo a Simon e totu matengana na novotiginiaqira nina aqo tidao.

¹² Mi kalina a Pilip e gini goko vanigira na Turupatu Dou tana rongona na Verana God, mi tana rongona goto a Iesu Kristo, mara tutunina nina goko, mara gini lesovitabu igira sui na mane ma na daki.

¹³ Maia goto a Simon e tutunina, me sanga na adilesovitabu. Mi murina aia e lesovitabu sui, me itsa kalavata kolua a Pilip, me gini novo loki goto kalina e reigira na omea ganataga ma na valatsatsa a Pilip e naugira.

¹⁴ Migira na apostolo ara totu i Jerusalem ara rongomia laka na tinoni ni Samaria ara tabenogoa na gokona God, mara tuu mara molokaira a Petero ma Ioane kara ka ba laba i koniqira.

¹⁵ Mi kalina kaira ara ka laba tana, mara ka nonginongi vanigira na tinoni tutuni ti igira goto kara gini tamanina na Tarunga Tabu,

¹⁶ rongona na Tarunga Tabu e tau vati tsuna moa i konina sa vidaqira. Ara adia moa na lesovitabu tana asana na Taovia Iesu.

¹⁷ Mi kaira a Petero ma Ioane ara ka moloa ka limaqira i lovaqira, mara gini tamanina na Tarunga Tabu.

¹⁸ Mi kalina a Simon e reia laka na Tarunga Tabu e tsuna i koniqira na tinoni tutuni kalina kaira na apostolo ara ka moloa ka limaqira i lovaqira igira, me tuu aia, me saugolo vanikaira a Petero ma Ioane,

¹⁹ me nongikaira me tsaria, "Kamu ka tusuvaniau goto inau na susuliga vaga ia, minau goto ti kau molo limagu vaganana i lovana kesa, maia sauba ke tamanina goto na Tarunga Tabu."

²⁰ Ma Petero e tuu me tsarivania, "Igoe ma nimu qolo kamu ka tsuna i lao tana rota e vo sui, rongona igoe o pada laka ko voliginia na qolo nina vangalaka God!

²¹ Ti e vaga ia, me utugana vanigo ko tamanina sa turina se ko sanga na tamanipata i laona nimami aqo, rongona na tobamu e tau goto i matana God.

²² Nimu aqo kalina eni igoe ko padasavi rongona nimu tsonitabo, mo ko nongia God maia sauba ngatsu ke nusigo tania nimu papada sasi.

²³ Inau au reia laka na masugu e dangalia na tobamu, ma nimu sasi ara sori kalavativigo."

²⁴ Ma Simon e nongikaira a Petero ma Ioane me tsaria, "Kamu ka nongia na Taovia vaniau, me ke gini tau laba vaniau sa omea seko vaga kagamu amu ka tsaria."

²⁵ Mi kalina kaira a Petero ma Ioane ara ka turupatu vanigira na toga nina goko sui na Taovia, mi kaira ara ka tuu, mara ka visutugua i Jerusalem. Mi sautu ara ka rasavaginia na Turupatu Dou i laoqira danga na vera tana Samaria.

A Pilip ma na Mane Taovia ni Etiopia

²⁶ Ma nina angelo na Taovia e goko vania a Pilip me tsaria, “Ko tuu, mo ko liu tada baa tana sautu aia e talu i Jerusalem me vano kalea i Gasa.” Aia na sautu ia, ara tau nogo liu na tinoni i konina i dani eni.

²⁷⁻²⁸ Me tuu a Pilip me vano. Eo, mi tana dani goto ia, kesa na mane taovia ni Etiopia e liu goto tana sautu ia na visu i verana. Na mane ia, na tinoni loki me ida tana reitutuguana nina qolo na Daki Taovia Tagaovera ni Etiopia. E talu na lotu i Jerusalem, me vivisu i verana. E totu i laona nina kati ma na ose e raraqaa. Mi sautu e tsoko babaa nina mamare a Isaia na propete.

²⁹ Ma na Tarunga Tabu e goko vania a Pilip me tsaria, “Ko ragevia na kati garia, mo ko ba tuu varangi i konina.”

³⁰ Ma Pilip e ulo baa i konina, me rongomia na mane e tsotsokoa nina mamare a Isaia na propete. Me veisuaa na mane ia, “?Laka o padagadovia igoe na rongona na goko o tsokoa?”

³¹ Ma na mane taovia e gokovisu me tsarivania, “?Ke koegua vaga ti kau padagadovia inau, kalina ti ke tau nusirongona vaniau ke kesa?” Maia e soadatoa a Pilip i laona nina kati, mara ka totu pala.

³² Ma na butona na Mamare Tabu tana aia e tsokoa e vano vaga iani, “Maia e vaga na sipi ara adivanoa gana kara labumatesia, e vaga saikesa na dalena sipi e tau goto gini kanga kalina ara putsiligia na ivuna.

³³ Ara tsogoritsunaa, mara tau tamia ke kesa ke isutuguna. E utu goto kara tangomana na adidatoana igira na kukuana tana duli i konina, rongona na maurina i lao eni e tsau nogo tana vovosana.”

³⁴ Maia na mane taovia e ngasua a Pilip, “?Ko tsaridou vaniau laka ase i vaga aia e gini goko na propete tana tsaqina na goko iani? ?Aia segenina nogo, tagara me ke kesa tinoni tavosi?”

³⁵ Ma Pilip e adidatoa na tsaqina na Mamare Tabu tana aia e vasini tsokoa, me tuturiga na tsaritugutugu vaniana na Turupatu Dou tana rongona a Iesu.

³⁶ Mara ka liu babaa tana sautu, mara ka tsau kesa tana nauna ma na koo goto i tana. Ma na mane taovia e tsarivania a Pilip, “Ieni e totu nogo na koo. ?Ma nagua goto ke utusiau ti kau tau lesovitabu?”

³⁷ Ma Pilip e tsarivania, “E tau utu ko lesovitabu ti vaga igoe ko tutunina tana tobamu popono.”*

Me tsaria na mane, “Eo, au tutunina laka a Iesu Kristo aia nogo na Dalena God.”

³⁸ Ma na mane taovia e ketsalia nina mane aqo ke totu na kati. Mi kaira a Pilip ma na mane taovia ara ka tsuna sui i koo. Ma Pilip e lesovitabua.

³⁹ Mi kalina ara ka datomai tania na koo, ma nina Tarunga Tabu God e adiligitugua a Pilip. Ma na mane taovia e tau goto reilakana a Pilip. Maia e mage loki nomoa, me sage tana nina kati, me vavano tugua i sautu.

⁴⁰ Ma Pilip e tavongani ba laba i Asotus. Me liu babaa moa i sautu, me rasavaginia na Turupatu Dou pipi tana vera sui tana e liu, poi e tsau i Sesarea.

* **8:37 8:37** Visana tana mamare tavosi ara tau molo na buto 37.

9

E Pilotobana a Saul me Lia Kristiano

¹ Maia Saul e galasimatea me area babaa moa na labumatesiaqira igira ara tutunina a Iesu. Te aia e tuu, me ba reia na Mane Tabu Loki,

² me ngasua laka ti aia ke tami na mareana kesa na leta vanigira na taovia na lotu na Tsiu i Damaskus, aia na verabau ni Siria, matena ti vaga aia ke tsodogira i tana kara visana tinoni ara murinogoa nina Sautu na Taovia, me sauba ke tangoligira sui, igira na mane ma na daki, me ke adivisugira i Jerusalem.

³ Mi kalina a Saul e vano me tsau nogo varangisia na verabau ni Damaskus, me tavongani laba e talumai i gotu na marara loki me mararasi polia.

⁴ Maia e puka tsuna i lao, me rongomia kesa na goko e tsarivania, “! A Saul, Saul! ?Matena gua o rotasiau?”

⁵ Ma Saul e veisuaa, “?Asei igoe Taovia?”

Me tangi laba kesa na goko e tsarivania, “Inau a Iesu, migoe o rotasiau.

⁶ Ko tuu, mo ko baa i laona na verabau ni Damaskus, mi tana sauba kara tsarivanigo nagua sauba ko naua.”

⁷ Migira na mane ara dulikolua a Saul, ara tutuu mara mui, mara tau goto tsonia sa tsaqi. Ara rongomiragoa na goko, mara tau moa reilakana ke kesa.

⁸ Me tuu a Saul, me sangavia na matana, me tau goto reia sa omea. E koko na matana me utu vania na moro. Migira gana duli ara tangolia na limana, mara tudumivanoa i Damaskus.

⁹ I laona e tolu na dani e koko moa na matana, me tau goto gania se ke inuvia sa omea.

¹⁰ Me totu nogo i Damaskus e kesa na tinoni tutuni, aia a Ananias na asana. Na Taovia e laba vania tana moro, me soaa na asana, “!A Ananias!”

Ma Ananias e tsarivania, “Inau ieni, Taovia.”

¹¹ Ma na Taovia e tsarivania, “Ko tuu, mo ko baa tana sautu ara soaginia Sautu Goto. Mo ko laba tana valena a Judas, mo ko veisua tana kesa na mane ni Tarsus, a Saul na asana. Sauba ko reia e totu tana me nonginongi.

¹² Mi laona nina nonginongi, aia e reia kesa na mane, a Ananias na asana, e sagemai me moloa na limana i lovana rongona ke gini morotugua na matana.”

¹³ Ma Ananias e tsarivania na Taovia, “!Lao Taovia! Minau au rongominogoa i koniqira na tinoni danga gana rongo na mane ia, ma nina sasaga tabaru e nauvanigira nimu tinoni i Jerusalem.

¹⁴ E labamai nogo ieni i Damaskus kolua na tami e talu i koniqira na taovia na lotu, gana na tangoliaqira igira sui ara soaa na asamu igoe.”

¹⁵ Ma na Taovia e tsarivania, “Ko ba moa, rongona inau au vilinogoa aia ke aqo vaniau, me ke tsarivulagia na asaqu vanigira na tinoni pipi tana vera sui ma niqira taovia, me vanigira goto na tinoni sui ni Israel.

¹⁶ Minau segeniqu nogo sauba kau sauvulagi vania na omea sui aia sauba ke gini tsodorota tana rongoqu inau.”

¹⁷ Me vano a Ananias, me sage tana vale tana e totu a Saul. Me moloa na limana i lovana me tsaria, “A Saul tasiqiu, na Taovia nogo e molomaiau, aia segeni nogo a Iesu, aia e laba vanigo tana sautu kalina

igoe o mai ieni. Maia nogo e mologiniau kau mai reigo igoe rongona ko gini morotugua, me ke dangali tovugo na Tarunga Tabu.”

¹⁸ Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, na omea vaga na vidona na tsetse e tapoka, me duduligi tania na matana a Saul, maia e morodoutugua. Me tuu, me adi lesovitabu.

¹⁹ Mi muri e mutsa, mi kalina e mutsa sui, me susuliga visutugua.

Nina Aqo a Saul i Damaskus

A Saul e totu visana na dani kolugira na tinoni tutuni i Damaskus.

²⁰ Me ba saviliu tana niqira valelotu na Tsiu, me tuturiga na gini goko laka a Iesu aia nogo na Dalena God.

²¹ Migira sui ara rongomia nina goko a Saul, ara gini novo mara gini vaiveisuagi. “?Ke tau aia nogoria na mane e matesigira igira ara lotu vania Iesu i Jerusalem iani? ?Me laka ke tau sulungana mai goto ieni na tangoliaqira na tinoni tutuni, ma na adivisuaqira vanigira na taovia na lotu i Jerusalem?”

²² Ma Saul e susuliga babaa moa tana nina goko. E adilabati saikesalia i malena laka a Iesu aia nogoria na Mesia. Migira na Tsiu ara totu i Damaskus ara rongomia na omea e tsaria a Saul, me gini ponopala na tobaqira me utu vanigira moa kara gilavisua nina goko.

²³ Mi muri mai tetelo tau oka, migira na Tsiu ara saikolu, mara voroganamate a Saul.

²⁴ Me visana tinoni ara tatamanga vania a Saul laka ara vorogokona kara labumatesia. Na dani ma na bongi ara taopitua pipi tana matsapa na verabau ia, rongona ti kara tsodoa ma kara labumatea.

²⁵ Me kesa tana bongi, mara tuu igira gana duli a Saul, mara molosagea tana vuro, mara tsukulaginitsunaa tana ovaovana na baravatuna na vera.

A Saul e Visu i Jerusalem

²⁶ A Saul e visutugua i Jerusalem, me tovoa ke sangasage i laoqira na tinoni tutuni i tana. Migira ara tau saikesa tutunina laka ti aia ke lia nogo na tinoni tutuni. Igira sui ara mamatagunia moa.

²⁷ Ma Barnabas e adia a Saul, me turuvaginia i levugaqira na apostolo. Me tsaritugudoua vanigira laka na Taovia e laba vania a Saul i sautu me goko vania. Me tsarivanigira goto laka a Saul e susuligaliga na gini gokolaba tana asana a Iesu vanigira na tinoni i Damaskus. Mi tana igira ara gini tutunina laka a Saul manana nogo ia me pilonogo tobana.

²⁸ Ma Saul e totu kolugira na apostolo, me liuvia na Jerusalem popono, me malagai sosongo na gini goko tana asana na Taovia.

²⁹ Me vaipetsakoegi kolugira goto igira na Tsiu ara goko Grik. Migira ara kore vania, me laka kara labumatesia.

³⁰ Mi kalina igira na tinoni tutuni ara reia e vaga ia, mara molovanao a Saul i Sesarea, mi muri mara molobagotoa i Tarsus tana verana segeni nogo ia.

³¹ Maia nogoria e vaga, me laba kesa na tagu na goto vanigira na tinoni tutuni tana Judea popono, mi tana Galilii ma na Samaria. Ara mauri tana kukuni tania na Taovia, ma na Tarunga Tabu e sangagira babaa, me gini dadato susuliga niqira saikolu me pabo babaa.

A Petero e Maurisia Kesa na Logu

³² Ma Petero e liuvi tovua pipi nauna, me kesa dani e vano na tsigoviaqira nina tinoni God i Lida.

³³ Mi tana e tsodoa kesa na mane, a Aeneas na asana, e logu na tuana i laona e alu na uvi popono, me tau tangomana vania ke tuu tania na nigena.

³⁴ Ma Petero e soaa na asana me tsarivania, "Aeneas, a Iesu Kristo nogo e maurisigo. Ko tuu, mo ko bunia na nigemu." Mi kalina nogo ia e tuu saviliu a Aeneas.

³⁵ Migira na tinoni sui ara totu i Lida mi Saron ara reia na omea e laba vania na mane ia, mara gini tutunina na Taovia.

A Petero e Maurisia Kesa na Daki

³⁶ Mi Jopa e totu kesa na daki, ko Tabita na asana. Maia goto kesa na tinoni tutuni ia. Ma na soana tana goko Grik ko Dorkas. Tana maurina popono nina aqo nogo na nauana na aqo galuve, ma na sangaqira na tinoni ara tau tamanina sa omea.

³⁷ Aia e lobogu tana tagu ia me mate. Mara lesovimalea na konina, mara molokaea tana voki i gotu.

³⁸ I Jopa, na vera e tau ao tania i Lida. Mi kalina igira na tinoni tutuni i Jopa ara rongomia laka a Petero e totu nogo i Lida, mara molokaira ka ruka na mane kara ka adigoko baa vania a Petero, ma kara ka tsarivania, "Ko mai tsaku kiki, mo ko reigami."

³⁹ Ma Petero e aligiri me tuu me murikaira. Mi kalina e laba tana vale ia, migira ara adidatoa a Petero tana voki i gotu, mi tana igira sui na daki tinamate ara tupolia a Petero mara tangitangi, mara sauvulagi vania a Petero ke reigira na polo sagesage danga ko Dorkas e tulagira kalina aia e mamauri moa.

⁴⁰ Ma Petero e raitsunagira sui tania na voki. Maia e tsunatuturu me nonginongi. Mi muri e pilo baa konina na daki mate, me tsaria, "¡Tabita, ko tuu!" Ma na daki e purakate matana, mi kalina e reia a Petero maia e totu tsau.

⁴¹ Ma Petero e tangolia na limana me tatatuua. Me soamaigira na daki tinamate, migira goto na tinoni tutuni sui, me tusuvulagi vanigira na daki e maurivisu nogo.

⁴² Ma na rongona na omea iani e tangi bamai pipi nauna polia i Jopa, mara danga na tinoni ara gini tutunina na Taovia.

⁴³ Ma Petero e totu babaa danga goto na dani i Jopa kolua kesa na mane, a Simon na asana, aia e kesa na mane nina aqo na aqosiana na omea levolevo ginia na kokorana na buluka.

10

Kaira a Petero ma Kornelius

¹ Mi Sesarea e totu kesa na mane, a Kornelius na asana. Aia e mane tagao vanigira kesa na alaala na malagai ni Roma ara soaginia "Na Alaala ni Itali."

² Aia na mane dou ia, me pada mamavasia God. Migira sui goto gana valekolu ara dona na lotu vaniana God. Maia goto e vangalaka sosongo vanigira na Tsiu ara tau tamanina sa omea. Me tau mololea na nonginongi vania God.

³ Mi tana tolu na kiloko kesa tana ngulavi, maia e reia e tavongani laba malemale vania kesa nina angelo God me tsarivania, "¡Kornelius!"

⁴ Maia e novomate me kaso tobana, me bungutia na angelo me veisuaa, “?Nagua o ngaoa igoe taovia?”

Ma na angelo e tsarivania, “God e morosingaoa nimu nonginongi ma na aqo galuve sui igoe o naugira, me ngaoa ke tsarivanigo kesa na omea.

⁵ Eo, e ngaoa igoe ko mologira ke visana nimu tinoni ma kara vano i Jopa, ma kara ba laba i konina kesa na mane, na asana popono a Simone Petero.

⁶ Aia e totu i valena a Simon, aia na Simon e aqo tana kokorana na buluka, ma na valena ia e totu varangisia i tasi.”

⁷ Me goko sui vaga na angelo, me nanga lee. Me tuu a Kornelius me soakaira ruka nina maneaqo kolugotoa kesa nina malagai. Ma na malagai ia, aia na mane lotu dou sosongo, ma gana taovia e noru sosongolia.

⁸ Ma Kornelius e turupatu vanitugira na omea e laba vania, mi muri maia e molotugira kara tu vano i Jopa.

⁹ Mi tana dani ngana, ara tu vavano moa tugira mara tu varangisino-goa na vera ni Jopa. Me varangi nogo na niaso tana dani ia, ma Petero e dato baa i kelana na vale i gotu tana e atsa, rongona ke gini nonginongi tana.

¹⁰ Ma Petero e vatsangia na vitoa me ngaonogoa na mutsa. Mi kalina igira i lao ara vangaraua moa gana mutsa, maia e tavongani morosia kesa na omea e laba malemale vania.

¹¹ E reia e ova na baragata, me tsunamai talu i gotu kesa na omea damadama, me vaga na polo loki na rereina. Ara tangolia vati na tsukena, mara tsunalimaia i barangengo.

¹² Mi laona ara totu pipi na vatana na omea mamauri, ma na manu, ma na omea ara tere tana kao.

¹³ Me tangi kesa na goko me tsarivania, “!A Petero, ko tuu; mo ko labugira mo ko ganigamu!”

¹⁴ Ma Petero e goko me tsaria, “!Tagara saikesa Taovia! Inau kesa au tau vati dona moa kau gania sa omea e tau masidi dou me kaulinaqu tana vovorona na lotu.”

¹⁵ Me tangitugua na goko me tsarivania, “Ko laka na tsariana laka e tau masidi dou sa omea God nogo e tsaria e masidi.”

¹⁶ Tolu kalina e laba na omea vaga ia, me visudatotugua i baragata me nanga.

¹⁷ Mi kalina a Petero e lalavea nagua vaga na rongona na omea e vasini laba vania, mara tu labamai tugira na mane e molomaitugira a Kornelius. Mara tu veisua na valena a Simon, mara tu mai tutuu nogo i matsapana.

¹⁸ Mara tu sosoa, mara tu veisua, “?Laka e totu ieni kesa na mane a Simone Petero na asana?”

¹⁹ Ma Petero e totu moa i kelana na vale, me lalave babaa moa i tobana laka nagua na rongona na omea e vasini reilakana. Ma na Tarunga Tabu e gokomai vania me tsaria, “!Ko rorongoi! Ara tu tolu na mane i lao, ara tu vasini labamai mara tu lalavego.

²⁰ Ko tuu, mo ko tsuna i lao, mo ko laka na pada rukaruka na tsari tu muriqira, na rongona inau nogo au molomaitugira.”

²¹ Ma Petero e tsuna, me ba reitugira me tsarivanitugira, “Inau nogoria na mane amu tu lalavea. ?Nagua rongona te amu tu gini mai?”

²² Mara tu gokovisu mara tu tsarivania, “A Kornelius nimami taovia e raimaitugami. Na mane dou aia, me lotu dou vania God, migira sui na Tsiu ara padalokia. E kesa nina angelo God e ketsalia laka ke soago igoe ti ko baa i valena, maia ke rongomia nagua igoe ko tsarivania.”

²³ Ma Petero e alagitugira baa i vale, mara tu eno kolua tana bongi ia.

Mi tana dani i muri ma Petero e onioni, me tsari tu muriqira. Migira goto visana na tinoni tutuni ni Jopa ara tsari tu muriqira.

²⁴ Mi tana dani ngana mara ba tsau i Sesarea, i tana a Kornelius e totu pitugira kolugira na kamana, migira visana goto na kulana varavara aia e soagira kara sangatotutu goto tana.

²⁵ Mi kalina a Petero e mailaba i matana na valena a Kornelius, maia e tuu me mai tsodoa, me puka kovoragi i tuana.

²⁶ Ma Petero e tangolia na limana, me tatatuua me tsarivania, “Ko tuu, na mane lee moa inau.”

²⁷ Kaira ara ka gogoko kolu mara ka dulisage i vale, mi tana e morosigira na tinoni danga ara totu saisai.

²⁸ Ma Petero e tsarivanigira, “Igamu segenimui nogo amu dona laka e vali vania kesa na Tsiu ke vaitsigovigi se ke dulisai pata kolugira na tinoni ni veratavosi. Ma God e sauvulagi vaniau laka e tau niqū aqo inau kau pedevania ke kesa ti aia e tau masidi dou me kaulinaqu tana vovorona na lotu.

²⁹ Maia goto na rongona kalina ti igamu amu tsoni sulungaqu, minau au tau goto sove na mai. ?Ma kau veisugamu dou laka na rongona gua te amu tsoni sulungaqu vaga ia?”

³⁰ Ma Kornelius e tsarivania, “E tolu moa na dani e vasini putsu kalina inau au nonginongi i valequ tana tolu na aso tana ngulavi. Me tavongani tuu i mataqu kesa na mane e seremaka na polona,

³¹ maia e tsarivaniau, ‘!Kornelius! God e rongomia nimu nonginongi, me gini dou sosongo tobana rongona nimu aqo galuve.

³² Ko tuu mo ko molovanogira ke visana nimu tinoni kara baa i Jopa, mara kara lavea i tana kesa na mane, na soana popono a Simone Petero. E totu tana valena a Simon, aia na mane e aqo tana kokorana na buluka, ma na valena e totu varangisia i tasi.’

³³ Aia na rongona te au gini molo baa vanigo galigali niqū tinoni kara soamaigo. Me dou sosongo mo mai laba. Igami sui ami totusai ieni i matana God kalina ia, mami pipitua na rongomiana nagua moa na Taovia e raiginigo na tsarivulgiana vanigami.”

Me Tuu a Petero me Goko

³⁴ Mi tana e tuturiga na goko a Petero me tsaria, “Kalina moa ia, ti au vasini padagadovia laka e manana sosongo God e saua na itsa ma na atsa vania pipi sui tinoni.

³⁵ Pipi sei moa ti vaga aia ke kukuni tania God me ke goto nina sasaga, na tinoni vaga ia God e reingaoa atsa moa ti na vatana tinoni koegua.

³⁶ Igamu dona nogo laka God e molomainogoa nina goko vanigira na tinoni ni Israel, ma na Turupatu Dou na rago e mai vanigira nogo ginia a Iesu Kristo, maia nogo gaqira Taovia igira pipi sui na vatana na tinoni i barangengo.

³⁷ Amu donaginigira nogo na omea loki sui ara laba tana vera ni Israel, me tuturiga i Galilii murina a Ioane e gini goko tana rongona na lesovitabu.

³⁸ Igamu amu donagininogoa a Iesu ni Nasaret, me koegua God e vilia me dangali tovuginia na susuligana ma na Tarunga Tabu. E liu pipi tana vera, me aqo galuve vanigira na tinoni sui, me maurisigira igira e totuvigira na susuligana na tidao seko, rongona God nogo e totu i konina.

³⁹ "Igami nogo ami sanga na morosiaqira na omea dou sui aia e naugira i Jerusalem mi tana vera popono ni Israel. Mi muri, migira ara tuu, mara pedea ke mate tana gai ulutaligu.

⁴⁰ Maia God e maurisivisua tania na mate tana tolunina bongi, me molovania ke laba malemale,

⁴¹ me tau moa laba vania pipi tinoni lee, me vanigami moa, igami God e viligami nogo kami sanga na morosiaqira na omea girani. Igami nogoria ami mutsa mami inu kolua i murina aia e maurivisu tania na mate.

⁴² Me moloketsa vanigami kami turupatuna na Turupatu Dou vanigira na tinoni, ma kami tsarivulagi makalia laka God e molovania a Iesu aia nogo ke pedegira igira ara mauri migira ara mate nogo.

⁴³ Na propete sui ara kate idamainogoa tana rongona aia, mara tsaria laka pipi sei ti ke tutunina aia, me sauba kara tanusi niqira sasi tana susuligana na asana."

Na Tarunga Tabu e Tsunamai i Koniqira Igira Ara Saikolu Tana

⁴⁴ Ma Petero gogoko moa vanigira, ma na Tarunga Tabu e tsunamai i koniqira igira sui ara rongomia nina turupatu.

⁴⁵ Migira na tinoni tutuni ni Jopa ara murimaia a Petero na Tsiu sui moa igira, mara gini novo goto rongona God e tusumaigotoa na vangalaka na Tarunga Tabu vanigira na tinoni ni veratavosi.

⁴⁶ Ara rongomigira ara tavongani dona na gini goko na gokona tavosi vera, mara gini tsonikaea God. Ma Petero e gokodato me tsaria,

⁴⁷ "Na tinoni girani ara adigotoa na Tarunga Tabu atsa vaga goto igami. ?Me ti ke vaga ia, masei goto ke tongovanigira na gini lesovitabu na koo?"

⁴⁸ Maia e raigira kara lesovitabugira tana asana a Iesu Kristo. Mi muri mara ngasua a Petero ke totuvisu kolugira ke visana goto na dani.

11

A Petero e Visutugua i Jerusalem

¹ Migira na apostolo tavosi kolugira na tinoni tutuni ara totu i Judea, ara rongomia laka igira goto na tinoni tau na Tsiu ara adigotoa na gokona God.

² Mi kalina a Petero e visutugua i Jerusalem, migira na tabana ara tangolikakaia na ketsa na paripapadana ara vaitsarigana a Petero mara tsarivania,

³ "Igoe kesa o totu tana valena na tinoni e tau paripapadana, mo mutsa goto kolugira!"

⁴ Me tuu a Petero me vuresi makalidoua vanigira na omea sui ara laba vania tuu tana tuturigana. Me goko vaga iani:

⁵ "Kalina inau au totu tana vera ni Jopa, me kesa dani au nonginongi mau morosia kesa na omea e laba malemale i mataqu. Au reia e

tsunamai talu i gotu e kesa na omea damadama, me vaga na polo loki na rereina. Ara tangolia vati na tsukena, mara molotsunamaia, me mai totu i ligisaqu inau.

⁶ Minau au qequele sage i laona, mau reigira danga na omea tuavati, na ladogana ma na atsina, na omea ara tere tana kao, ma na manu.

⁷ Mau rongomia kesa na goko e tangi me tsarivaniau, '!Petero ko tuu! !Mo ko labugira mo ko ganigamu!'

⁸ Minau au tsaria, '!Tagara saikesa Taovia! E tau nomoa pelea na mangaqu sa vidaqira na mutsa e tau masidi dou me kaulinaqu tana vovorona na lotu.'

⁹ Me tangitugua na goko e talu i gotu me tsarivaniau, 'Ko laka na tsariana e tau masidi dou na omea God nogo e tsaria laka e masidi.'

¹⁰ "Tolu kalina e laba vaniau na omea vaga ia, mi muri ma na omea sui girani ara visudatotugua i baragata.

¹¹ Mi kalina tsotsodo ia, ara tu laba tugira tolu na mane ara tu talumai i Sesarea, mara tu mai tsau tana vale tana au totu inau.

¹² Ma na Tarunga Tabu e ketsaliau kau tsari tumuriqira, ma kau laka goto na pada rukaruka. Tugirani tu ono na tinoni tutuni ni Jopa ara tu dulikoluau vano i Sesarea, mi tugami sui ami tu sage i valena a Kornelius.

¹³ Ma Kornelius e turupatu vanitugami laka aia e reia kesa na angelo e mai tutuu i valena me tsarivania, 'Ko mologira ke visana nimu tinoni kara vano i Jopa, ma kara ba laba i konina kesa na mane, na asana ponono a Simone Petero.

¹⁴ Aia nogo sauba ke sauvanigo na goko rongona kamu gini mauri, igoe migira sui i valemu.'

¹⁵ Mi kalina inau au tuturiga moa na goko, ma na Tarunga Tabu e tsuna goto i koniqira, vaga kalina e naua vanigita igita tana tuturigana.

¹⁶ Mi tana nogo inau au padavisua nina goko na Taovia e tsarinogoa laka: 'A Ioane e gini lesovitabu na koo, migamu sauba kamu gini lesovitabu na Tarunga Tabu.'

¹⁷ Mi tana e gini labamaka laka God e saua nina vangalaka vanigira na tinoni ni veratavosi, atsa vaga aia e saunogoa vanigita igita na Tsiu kalina igita a vasini tutunina moa na Taovia Iesu Kristo. !Me ti e vaga ia, masei inau ti kau tovoa na tukapusiana God!"

¹⁸ Mi kalina igira ara rorongongo vaga ia, mara gini tau goto tsonivoo tana vaitsari, mara soalokia God mara tsaria, "Vaga ia, ma God e sauvanigira goto na tinoni ni veratavosi na sautu tana kara gini padasavigira niqira sasi, ma kara gini tsaulia na mauri saliu."

Na Lotu e Laba i Antiok

¹⁹ Migira visana vidaqira na tinoni tutuni, igira ara tsogo kalina igira na taovia na Tsiu ara tuturiga na rotasiaqira na tinoni tutuni, murina na mateana a Stivin, mara ba tsau i Ponisia, mi Siprus mi Antiok. Mara tsarivulagia na Turupatu Dou tana rongona a Iesu tabana moa i koniqira na Tsiu.

²⁰ Me kesa na alaala tavosi na tinoni tutuni, igira na mane ni Siprus mi Sirene, ara ba laba goto i Antiok, mara rasavaginia na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo vanigira goto na tinoni ni Gris.

²¹ Ma na susuligana na Taovia e totu kalavata i koniqira, mara danga sosongo na tinoni ara gini tutunina, mara muria nina goko a Iesu na Taovia.

²² Me tangi loki na rongona na omea girani, me tsau baa i koniqira ara totu i Jerusalem. Te igira ara moloa a Barnabas ke baa i Antiok.

²³ Mi kalina aia e ba laba tana me reivulagia danga na omea dou God e aqosinogoa i laoqira na tinoni ni tana, me gini mage loki tobana me raigira laka kara tukakai manana i konina na Taovia tana tobaqira popono.

²⁴ A Barnabas na mane dou rago, me gini dangatovu na Tarunga Tabu ma na tutuni. Mara danga na tinoni ara gini tutunina na Taovia.

²⁵ Ma Barnabas e vano goto i Tarsus na pidikana a Saul.

²⁶ Mi kalina e tsodoa e dulikolumaia i Antiok. Mi tana ngalitupa popono ara ka totu kolugira na tinoni tutuni tana, mara ka sasanigira danga na tinoni. Mi Antiok nogo ara gini tuturiga na soaginiaqira na tinoni tutuni na soa ia Kristiano.

²⁷ Gana ngongo tana tagu ia, ara visana na propete ara tuu i Jerusalem mara vano i Antiok.

²⁸ E kesa nogo i vidaqira, a Agabus na asana, tana susuligana na Tarunga Tabu aia e tuu me katevulagia laka na uvirau loki sauba ke liuvia na barangengo popono. Ma na omea iani e laba nogo kalina a Klodius e Taovia Loki i Roma.

²⁹ Te igira na tinoni tutuni i tana ara pedea laka pipi kesa vidaqira ke sau na qolo vaga e ulagana na sauana, na mani sangaginiaqira gaqira duli tana lotu ara totu tana Judea.

³⁰ Ara nauvaganana ia, mara sau na qolo vanikaira a Saul ma Barnabas, kara ka adivanoa vanigira ara ida tana lotu i tana.

12

E Laba Tugua na Rota

¹ Gana ngongo goto tana tagu ia, ma Herod* na Taovia Tsapakae e tuturiga na rotasiaqira visana na tinoni tutuni.

² E tangolia a Iakobo, aia na tasina a Ioane, me matesiginia na isi.

³ Mi kalina e reia laka e laoqira rago na Tsiu na omea vaga ia, maia e baa me tangoligotoa a Petero. Ma na omea ia e laba tana dani tabu ara soaginia na Dani Tabu na Bredi Tagara Isti Konina.

⁴ Me tsonia a Petero tana vale sosori, me moloa i limaqira vati na alaala na mane pitu vale sosori. Me pipi na ala e tango vati mane. A Herod e pada ke pede malemalea i mataqira na tinoni i murina na Dani Tabu.

⁵ Vaga ia, mara tangolia moa a Petero tana vale sosori, migira na tinoni tutuni ara nonginongi kakai rongona God ke sangaa.

A Petero e Tavanusi Tania na Vale Sosori

⁶ Mi tana bongi laka ke dani ma Herod ke adirutsumia vanigira na toga, ma Petero e maturu ka levugaqira ruka na mane ara ka matalia. Ara soriginia ruka na itai tapala. Mara visana goto na mane ara pitumatsapa.

⁷ Me tavongani mai tutuu tana kesa nina angelo na Taovia, me marara popono i laona na vale sosori. Na angelo e tangolia na

* **12:1 12:1** "a Herod na taovia tsapakae" Aia a Herod Agripa I e tagaovi kaputia na Israel popono.

kokovena a Petero me galisia me tsarivania, “!Ko tuu tsaku!” Mi kalina tsotsodo ia, ara tavongani dudu lee na itai tapala i limana a Petero.

⁸ Ma na angelo e tsarivania, “Ko sorikakaia pipisimu, mo ko sagelia gamu porotua.” Ma Petero e nauvaganana. Ma na angelo e tsarigotoa, “Ko sageligotoa na polomu sagesage, mo ko mai koluau.”

⁹ Ma Petero e tsarimurina na angelo, mara ka rutsu tania na vale sosori. Ma Petero e tau moa donaginia laka ti na omea na angelo e nauvania e manana; e padaa laka e bolebole lee moa.

¹⁰ Mara ka saviliusia na kesanina alaala na mane pitu vale sosori, mara ka saviliusigotoa na rukanina alaala, te ara ka mai tsau tana matsapa tapala gana na rutsu baa tana verabau. Ma na matsapa e tavongani sangavi segenina vanikaira, mara ka rutsu. Mara ka liu babaa tana sautu, me tavongani nanga lee na angelo tania a Petero.

¹¹ Ma Petero e vasini moa padagadovia na omea e laba vania me tsaria, “!Kalina ia au dona dou laka e manana saikesa! Na Taovia nogo e moloa nina angelo ke maurisiau tania na susuligana a Herod, me tanigira goto na omea sui na Tsiu ara vangaraua kara nauvaniau.”

¹² Mi kalina a Petero e padagadovia na omea e laba vania, maia e vano saviliu kalea na valena ko Maria na tinana a Ioane Marko, i tana ara totusai danga na tinoni mara nonginongi.

¹³ Ma Petero e kidikidi tana kesanina matsapa. Me kesa na baka daki, ko Roda na asana, e baa ke reia laka ase i kidikidi.

¹⁴ E rongomigadovia nina goko a Petero, me gini mage loki tobana, me tau goto pada na sangaviana na matsapa. Me ulovisu saviliu i vale, me ba tsarivanigira ara totusai tana laka a Petero nogo e tuu i tano.

¹⁵ Mara tsarivania, “!O bule igoe!” Ma na baka daki e baribari moa laka e manana na omea e tsaria. Te ara tsarivania, “!Nina angelo ngatsu moa o reia igoe!”

¹⁶ Ma Petero e totu matengana moa na kidikidi, poi ara sangavia na matsapa vania. Mi kalina ara reia ia mara novo mate.

¹⁷ Maia e muisi kapusiginigira na limana, me tsaritugutugua vanigira e koegua na Taovia e adirutsumia tania na vale sosori. Me ketsaligira, “Kamu baa, ma kamu tsarivulagia na omea iani vania a Iakobo me vanigira sui na tinoni tutuni.” E goko vaga vanigira, me tuu me mololegira.

¹⁸ Mi tana dani male, e ponopala sosongo na tobaqira na mane pitu vale sosori, mara matagu loki mara vaiveisuagi, “?Nagua sagata vaga e laba vania a Petero tugamuna?”

¹⁹ Maia Herod e moloketsa kara lavea a Petero mara tau nogo tsodoa. Te e tuu a Herod me raigira na manepede kara veisua levelevogira na mane matali vale sosori, mi muri e pedea kara labumatesigira.

Mi murina ia, ma Herod e mololea i Judea me ba totu visana tagu i Sesarea.

E Mate a Herod

²⁰ Kalina a Herod e totu moa i Sesarea, maia e vaikoregi sosongo kolugira na tinoni ni Tire mi Sidon. Te igira na tinoni ni tana ara tsakeria na alaala mara sulungana baa na reiana. Tana idana, ara ba laba talu i konina a Blastus, aia nogo na mane e ida tana reitutuana na valena a Herod, rongona ti aia ke sangagira na goko vaniana nina taovia. Mi muri mara baa i konina a Herod mara nongia ti ke tami ma

kara vairagosigi kolua, rongona i verana nogo na taovia ia ara norua pipi kalina kara volia gaqira mutsa.

²¹ Me tsau mai na dani tititi, ma Herod e sagelia na polona na taovia, me totukae tana sasana na totu na taovia, me goko vanigira na toga.

²² Migira ara guguu loki mara tsaria, “Nina goko e vaga saikesa nina goko kesa na god, me tau vaga na gokona na tinoni lee.”

²³ Mi kalina tsotsodo nogo ia, e kesa nina angelo na Taovia e labusaginia a Herod, rongona e tamia na tinoni kara pada mamavasia ia liusia God. Ma na meri ara gania na tobana, me gini mate.

²⁴ Ma na gokona God e tavosa bamai me dadato babaa.

²⁵ Mi kaira a Barnabas ma Saul ara ka suilavaginia ka niqira aqo i Jerusalem, mara ka visutugua i Antiok, ma Ioane Marko e dulikolukaira.

13

Na Tarunga Tabu e Vilikaira a Barnabas ma Saul

¹ Mi laoqira na tinoni tutuni ni Antiok ara totu visana na propete ma na tarai na lotu: igira nogo a Barnabas ma Simeon aia ara soaginia Borana, ma Lusius e talu i Sirene, ma Manaen aia kesa ara kutsai kolua a Herod* na taovia tagao butona na momoru tuu tana bakana, maia goto a Saul.

² Mi kalina igira ara lotu vania God, mara sese tana vitoa, ma na Tarunga Tabu e goko vanigira me tsaria, “Kamu molokaira a Barnabas ma Saul kara ka naua na aqo inau au molonogoa vanikaira.”

³ Migira sui ara sese tana vitoa mara nonginongi, mara molo limaqira i ka lovaqira, mi muri, mara tuu, mara molovanokaira.

Kaira i Siprus

⁴ Ma na Tarunga Tabu e molovanokaira a Barnabas ma Saul, mara ka baa i Seleusia, mi tana ara ka sage kesa tana vaka, mara ka ba tsau tana momoru ni Siprus.

⁵ Mi kalina ara ka laba i Salamis aia na verabau tana momoru ia, mara ka turupatuna na gokona God tana niqira valelotu na Tsiu. Ma Ioane Marko e dulikolukaira.

⁶ Mara tu taligutia na momoru popono, mara tu ba tsau tana verabau ni Papos. Mi tana ara tu tsodoa kesa na mane tidaoga, a Bariesu na asana, aia e kesa na Tsiu me tsari segenina laka aia e kesa na propete.

⁷ Ma Bariesu aia e kesa ganasai na taovia tagao tana momoru ia, a Sergius Paulus na asana, na tinoni sasaga sosongo ia. Me kesa dani na taovia tagao e soakaira a Barnabas ma Saul kara ka labamai i konina matena e ngaoa ke rongomia na gokona God.

⁸ Ma Elimas, aia goto kesa na soana a Bariesu na mane titidaoga tana goko Grik, aia e tuu me tukapusikaira. Me tovogotoa laka ke pilo na tobana na taovia tagao me ke laka na tutunina ka niqira goko tana rongona na Taovia.

⁹ Te aia Saul, na soana goto a Paulo, e dangali tovua na Tarunga Tabu. Me moro tatavata baa i konina na mane ia,

¹⁰ me tsari baa vania, “!Dalena na tidao seko igoe! O tukapusigira pipi na omea ara dou. !Mara danga sosongo i konimu pipi vatana na

* **13:1 13:1** “a Herod na taovia tagao butona momoru” Aia a Herod Antipas e tagao tana Galilii.

tubulagini tinoni, me pipi kalina moa igoe o tovoa laka ko pilo sekolia na gokomana tana rongona na Taovia, me ke tangi vaga ti na gokopero!

¹¹ Eo, ma na kedena God ke gadovigo kalina eni. Sauba ke koko na matamu, mo ko tau reitalua na marara kesa tana tagu tetelo.”

Mi kalina tsotsodo ia, ma Elimas e vatsangia na papasaga rodo e rovosi kapusia na matana. Me tupisasa bamai me lalavea kesa ke tudumia.

¹² Mi kalina aia na taovia tagao e reia e laba na omea vaga ia, maia e tutunina; me gini novo loki na omea ara sasia tana rongona na Taovia.

I Antiok tana Pisidia

¹³ A Paulo migira gana duli ara sage tana vaka i Papos, mara vano i Perga tana Pampilia. Mi tana a Ioane Marko e mololegira me visutugua i Jerusalem.

¹⁴ Ara mololea i Perga, mara babaa mara tsau i Antiok tana Pisidia. Mi tana dani na Sabat mara sage i valelotu mara totu i lao.

¹⁵ Mi murina na tsotsoko tabu e talu tana papi tabu nina Ketsa a Moses ma niqira mamare na propete, migira na mane tagao tana lotu ara tuu, mara mologoko baa vanigira mara tsaria, “Tasimami igamu, igami ami ngaoa laka igamu kamu goko vanigira na toga, ti vaga kamu tamanina ke visana na turupatu gana na mani kakaisiginiaqira.”

¹⁶ Me tuu a Paulo, me saukaea na limana me tuturiga na ratsigoko. Me tsaria:

“!Gagu duli igamu na Israel, me pipi sui goto na tinoni tavosi amu sangatotu ieni na tsonikaeana God: kamu rorongoi mai!

¹⁷ Nida God igita na tinoni ni Israel, e viligira nogo na mumuada, me naua kara lia na puku loki tana tagu ara totu tana mauri sagelaona i Ejipt. Ma God nogo, tana susuligana segeni e boliligigira tania na vera ni Ejipt,

¹⁸ mi laona vati sangavulu na uvi God e berengiti kolugira tana legai mangu.

¹⁹ E veogira vitu na puku na tinoni ara totu ida tana kao ni Kanaan, me tusulea vanigira igira nina tinoni segeni kara tamanina.

²⁰ Pipi na omea sui girani e adia i laona vati sangatu tsege sangavulu na uvi.

“Mi murimai, ma God e vilia i laoqira visana kara lia na tinoni pede, me babaa vaga me ba tsau tana taguna aia Samuel na propete.

²¹ Mi kalina na tinoni ara nongia a Samuel ke vilivanigira kesa niqira taovia tsapakae, maia God e vanigira a Saul na dalena a Kis, e talu tana duli konina a Benjamin, aia nogo ke lia niqira taovia tsapakae i laona ke vati sangavulu na ngalitupa.

²² Mi muri ma God e molotsunaa a Saul, me molokaea a David ke taovia tsapakae vanigira. Miani nogo na omea God e tsarinogoa tana rongona aia: ‘Au tsodovulaginogoa a David, na dalena a Jese, aia nogo na mane vaga ia e gini laoqu inau, maia sauba ke murigira pipi sui niqiu papada.’

²³ “Ma God e vilinogoa kesa na kukuana a David, aia nogoria a Iesu, ke lia niqira Vagamauri na tinoni ni Israel vaga e vekenogoa i sau.

²⁴ Me tau moa vati tuturiga nina aqo a Iesu, ma Ioane e gini goko nogo vanigira sui na tinoni ni Israel kara pilotoba tania niqira sasi ma kara lesovitabu.

²⁵ Mi kalina e varangi ke sui nina aqo a Ioane maia e goko vanigira na tinoni me tsaria, 'Egua igamu, amu pada laka ase i nau? Inau, au tau aia igamu amu pitua. !Ma kamu rorongou dou! Aia sauba ke mai i muriqiu inau, minau e tau ulagaqu kau nusiligia na itaina gana porotua.'

²⁶ "Gaqu duli igamu na Israel, igamu na kukuana nogo a Abraham, me pipi sui goto na tinoni ni veratavosi amu sangatotu ieni na tsonikaeana God: kamu dona dou laka na turupatu dou tana rongona na mauri saliu e labamai nogo me kalegita sui lakalaka.

²⁷ Igira na tinoni ara totu i Jerusalem, kolugira goto gaqira ida, ara tau reigadovia laka aia nogo na Vagamauri, mara tau goto padagadovia na gokoqira na propete ara tsokogira pipi tana Dani na Sabat. Mara manalia nomoa na gokoqira na propete kalina igira ara tuu mara pedematea a Iesu.

²⁸ Me atsa moa ara tau goto tsodoa ke kesa na sasi i konina ti kara pedematesiginia, mara vano moa mara ngasua a Pilate ke tamivanigira ma kara labumatesia.

²⁹ Mi murina ara manalinogoa pipi na omea sui e katemainogoa na Mamare Tabu tana rongona aia, te ara baa visana kulana mara aditsunaa na konina tania na gai ulutaligu, mara ba qilua tana vatuluma.

³⁰ Ma God e maurisivisua tania na mate,

³¹ maia e laba danga na dani vanigira igira ara dulikolu bamaia tuu i Galilii me tsau i Jerusalem. Mi kalina eni igira nogoria ara katevulagia na rongona aia vanigira na tinoni ni Israel.

³²⁻³³ Migami nogoria ami totu ieni rongona kami adimaia vanigamu na Turupatu Dou: aia nogoria na omea God e vekenogoa vanigira na mumuada laka aia sauba ke naua, me naunogoa vanigita igita na kukuaqira kalina aia e maurisivisua a Iesu tania na mate. Vaga nogo ara marea tana rukanina Linge Tabu:

'Igoe nogo na Dalequ;
mi dani eni nogo inau au lia na Tamamu.'

³⁴ Miani goto nina goko God e tsaria tana rongona na maurivisuana tania na mate, me ke tau goto ratsa lee tana qilu:

'Inau sauba kau sauvanigamu na vangalaka sui
vaga au vekenogoa vania a David.'

³⁵ Me vaga goto e tsaria kesa segeni tana tsaqina na Mamare Tabu:
'Migoe God, sauba ko tau tamivania na konina aia e noru saikesaligo
ke ratsa lee i laona na qilu.'

³⁶ "Ma David e aqo dou vania God tana maurina popono, mi muri maia e mate mara qilua kolugira na mumuana, ma na konina a David e ratsa moa tana qilu.

³⁷ Ma na konina a Iesu aia God e maurisivisua tania na mate, e tau saikesa ratsa lee tana qilu.

³⁸⁻³⁹ Migami ami kilia laka igamu sui na tasimami, kamu donadou laka i konina nogo a Iesu e talumai na goko gana na tanusi tania na sasi vaga igami ami tsarivanigamu kalina eni. Ma kamu donadougotoa laka pipi gira sui ti kara tutunina aia ara tanusi nogo tanigira na sasi sui, igira goto e tau tangomana nina Ketsa a Moses ke naua ma kamu tanusi tanigira.

⁴⁰ Kamu parovata nomoa, ke tau gadovigamu na omea ara katemain-ogoa igira na propete kalina ara tsaria:

⁴¹ '!Kamu momoro igamu na tinoni vanga peapea! !Kamu novo ma kamu mate!

!Rongona na omea inau au naua i matamui i dani eni, igamu e utu saikesa kamu tutunina,

atsa moa ti visana kara nusirongona dou vanigamu!' "

⁴² Mi kalina kaira a Paulo ma Barnabas ara ka mololea na valelotu, na tinoni ara nongikaira kara ka visumaitugua tana Sabat i muri ti kara ka turupatu goto vanigira.

⁴³ Mi kalina ara tavota sui igira na tinoni, mara danga vidaqira igira na Tsiu, migira goto na tinoni ni veratavosi ara sangasage nogo tana niqira lotu na Tsiu, ara tsari ka muriqira a Paulo ma Barnabas. Mi kaira ara ka turupatu vanigira, mara ka raiginigira kara tukakai babaa moa tana galuvena God.

⁴⁴ Mi tana Sabat i muri, e varangi igira sui i laona na verabau ia ara sulungana mai na rongomiana na gokona God.

⁴⁵ Mi kalina igira na Tsiu ara morosigira na toga danga vaga sagata ia, mara masugu loki. Ara suamangana a Paulo mara tsirigana.

⁴⁶ Mi kaira a Paulo ma Barnabas ara ka susuligaliga babaa tana goko; mara ka tsaria: "E ulagana nomoa na gokona God ke ida talu na laba i konimui igamu. Me ti vaga igamu amu sove tania, mamu tau ngatsu nomoa pada laka ke ulagamui na mauri saliu. Me ti ke vaga ia, mi kagami sauba kami ka mololegamu ma kami ka baa i koniqira na tinoni ni veratavosi.

⁴⁷ Na rongona iani nogo na omea vaga e ketsaligami na Taovia kalina aia e tsarivaganana vanigami:

'Inau nogo au molovanogo igoe, ko gini lia na marara vanigira na tinoni ni veratavosi,

rongona na tinoni sui tana barangengo popono kara gini tamanina na mauri saliu.' "

⁴⁸ Mi kalina igira na tinoni ni veratavosi ara rongomia na goko vaga ia, me mage loki na tobaqira mara gini tsonikaea na gokona na Taovia. Migira sui aia God e viligira nogo kara tamanina na mauri saliu ara lia na tinoni tutuni.

⁴⁹ Ma na gokona God e rarasa bamai i laoqira sui na vera taligu.

⁵⁰ Migira na Tsiu ara tsovula gokona vanigira na tinoni loki tana vera ia, me vanigira goto na daki loki ara sanga na lotu vania God. Mara tuturiga na rotasiaqira kaira a Paulo ma Barnabas, mara tsialigikaira tania na veraqira.

⁵¹ Te ara ka tuu, mara ka tiduvaligia na kaona na vera ia tania ka tuaqira. Mara ka vano moa i Ikonium.

⁵² Migira na tinoni tutuni ara totu moa i Antiok, e dangaliginigira na Tarunga Tabu mara magemage loki.

14

I Ikonium

¹ E kesaniatsa saikesa goto na omea vaga e laba i Ikonium. Kaira a Paulo ma Barnabas ara ka vano tana niqira valelotu na Tsiu, mara ka goko dou sosongo vanigira na tinoni, mara danga i laoqira na Tsiu ma na Grik ara gini lia na tinoni tutuni.

² Migira visana na Tsiu, igira ara sove na tutuni, ara tsovuula gokona vanigira na tinoni ni tana rongona ke gini seko na tobaqira ma kara reisavigira na tinoni tutuni.

³ Mi kaira a Paulo ma Barnabas ara ka totuvisu oka rago i tana. Mara ka gini goko susuligaliga tana rongona na Taovia. Maia na Taovia e saulabatia laka e mana ka niqira goko tana rongona nina vangalaka aia, me sauvanikaira na susuligana kara ka gini naua na valatsatsa ma na omea ganataga.

⁴ Migira na tinoni tana vera ia, ara tavota ruka: visana ara murigira na Tsiu, me visana tavosi ara murikaira na apostolo.

⁵ Mi muri, migira visana na tinoni ni Ikonium kolugira na Tsiu, me kolugira goto gaqira taovia, ara patagokona sai, mara pedea kara rotasikaira na apostolo, ma kara taiginikaira na vatu.

⁶ Mi kalina kaira a Paulo ma Barnabas ara ka rongomia na omea vaga ia, mara ka tsogovano i Listra mi Derbe, kaira ka ruka na verabau tana Likaonia mi tana vera ka ligisaqira.

⁷ Mi tana ara ka ba rasavaginigotoa na Turupatu Dou.

I Listra mi Derbe

⁸ Mi Listra e totu kesa na mane e matea na tuana tu kalina e botsa, me tau tangomana vania ke vanovano.

⁹ Aia e totu i lao me rorongovata kalina e goko a Paulo. Ma Paulo e reigadovia laka aia e tutunina nogo me tugua ke mauri. Maia e moro tatavata baa i konina,

¹⁰ Me gokodato me tsarivania, “!Ko tutsau!” Me tsipudato na mane, me tuturiga na vano bamai.

¹¹ Mi kalina na toga ara reia na omea e vasini naua a Paulo, mara gudato tana niqira goko segeni nogo, na goko ni Likaonia mara tsaria, “!Igira nogo na god ara sagelia na rereina na tinoni mara tsunamai i konida!”

¹² Te ara tuu, mara tamavuginia a Barnabas na soana na god Seus, ma Paulo na soana na god Hermes, rongona a Paulo nogo e idagoko pipi kalina.

¹³ Ma nina manetabu na god Seus, aia nina peotabu e totu i taba tania na vera loki ia, aia e adigira na buluka ma na latsena gai, me mologira tana matsapa, rongona aia migira na toga tana ara ngaao kara kodoputsa vanikaira na apostolo.

¹⁴ Mi kalina kaira a Barnabas ma Paulo ara ka rongomia laka igira ara vangaraua na nauana vanikaira na omea vaga ia, mara ka tuu kaira, mara ka ratsia ka poloqira, mara ka ulo baa i levugaqira na toga, mara ka gu loki mara ka tsaria,

¹⁵ “?Mane gamu, egua ti amu nauvaganana ia? !Mi kagami ami ka tinoni lee vaga moa igamu! Ami ka sulungana mai moa rongona kami ka turupatuna na Turupatu Dou, rongona igamu kamu gini mololea na kodoputsa vaniaqira na omea lee, ma kamu samasama vania moa na God mamauri, aia nogo e aqosigira na baragata ma na barangengo ma na tasi, me pipi na omea sui i laoqira.

¹⁶ Mi tana idana aia e tamiragoa vanigira na tinoni sui kara muria niqira papada segeni tana samasama.

¹⁷ Maia God e gini saulabati segenina nomoa vanigira na tinoni sui i barangengo tana vuana nina aqo dou aia e nauvanigira: e moloa

na usa mara gini raranga nida uta, me palaginigita na mutsa, me dangaliginigita na mage.”

¹⁸ Me atsa moa ti kaira na apostolo ara ka tsaria na goko vaga gira, me tau moa vati tugua ke sugariginia niqira papada na toga tana ngaoana laka kara kodoputsa vanikaira.

¹⁹ Visana na Tsiu, igira na taluna i Antiok tana Pisidia mi Ikonium ara labamai. Mara tsovula gokona vanigira na toga laka kara sangasage tabana i koniqira igira, mara taia a Paulo. Migira ara pada laka aia e mate nogo, te ara tuu mara raqaligia na konina tania na vera.

²⁰ Mi kalina igira na tinoni tutuni ara mai tupolia a Paulo, maia e tuu, me visutugua tana vera loki. Mi tana dani i muri, mi kaira a Barnabas ma Paulo ara ka vano i Derbe.

Ara Ka Visutugua i Antiok tana Siria

²¹ Kaira a Paulo ma Barnabas ara ka turuputuna na Turupatu Dou i Derbe, mara danga na tinoni ni tana ara tutunina a Iesu. Mi muri mara ka visutugua i Listra, mi muri baa i Ikonium, mi Antiok tana Pisidia.

²² Mi tana ara ka kakaisigira na tinoni tutuni mara ka raigira kara tukakai tana tutuni. Mara ka tsarigotoa vanigira, “Nida aqo igita ka malagai na liu i laona danga na rota, ti ka tsauliginia na Verana God.”

²³ Me pipi tana nauna e totu kesa na saikolu na tinoni tutuni, kaira ara ka vili vanigira visana na mane kara lia niqira ida tana lotu. Mi tana nonginongi ma na sese tana vitoa ara saugira vania na Taovia, aia moa ara norua ke sangagira.

²⁴ Ara ka liu talu tana Pisidia, mi muri ara ka mai tana Pampilia.

²⁵ Mi tana ara ka turuputuna na Turupatu Dou vanigira na tinoni i Perga, mi muri, mara ka vano i Atalia.

²⁶ Me tuu i tana, mara ka sage kesa tana vaka mara ka visutugua i Antiok tana Siria, i tana nogo igira na tinoni tutuni ara nongia God ka mateqira rongona kara ka gini tangomana tana aqo vaga ara ka vasini suilavaginia.

²⁷ Mi kalina ara ka labavisutugua i Antiok, ara ka soasaigira na tinoni tutuni, mara ka turuputuna vanigira pipi na omea God e naua i laoqira, me koegua tana God e votisautuna vanigira goto na tinoni ni veratavosi mara gini tutunina.

²⁸ Mara ka totu oka tetelo i tana kolugira na tinoni tutuni.

15

Na Sai Loki i Jerusalem

¹ Visana tinoni ara talumai tana Judea, mara laba i Antiok, mara tuturiga na sasaniaqira na tinoni tutuni mara tsarivanigira, “E utu kamu tamanina na mauri saliu ti vaga kamu tau paripapadana talu, vaga e raraiga tana nina Ketsa a Moses.”

² Mara ka tuu kaira a Paulo ma Barnabas, mara ka gini vaimangabari kolugira tana rongona na paripapadana. Te ara pedea laka kaira a Paulo ma Barnabas migira goto visana na tinoni tutuni ni Antiok kara sangatsari ka muriqira i Jerusalem, ma kara vairongomigi kolugira na apostolo migira na ida tana lotu tana rongona na omea iani.

³ Baa, migira na tinoni tutuni tana vera ia ara molovanogira. Mi kalina ara liu tana Ponisia ma na Samaria, mara turuputuna vanigira

na tinoni tutuni ni tana, laka e koegua igira na tinoni pipi tana vera sui ara pilotoba mara tutunina God. Mi kalina igira na tinoni tutuni ara rongomi vaganana ia, mara gini magemage loki.

⁴ Mi kalina a Paulo ma gana dulikolu ara ba laba i Jerusalem, migira sui tana saikolu na tinoni tutuni ni tana, kolugira na apostolo ma na ida tana lotu, ara gini mage me dou sosongo na tobaqira na relaigira. Migira ara gini turupatuna vanigira na omea sui God e naua i laoqira.

⁵ Mara visana vidaqira na tinoni tutuni ara tabana kolugira na Parisii, igira ara tuu, mara tsarivaganana, "Niigira aqo igira goto na tinoni ni veratavosi kara paripapadana ma kara muria nina Ketsa a Moses."

⁶ Migira na apostolo ma na ida tana lotu ara saikolu rongona ti kara vilekea na omea iani.

⁷ Ara gogoko oka, te e tuu a Petero me tsaria, "Igamu na tasiq, amu dona laka i sau nogo God e viliau inau i laomui, gana kau gini goko na Turupatu Dou vanigira na toga sui pipi tana vera, rongona kara rongomia ma kara gini tutunina.

⁸ Ma God, aia e donagininogoa na laona na tobaqira na tinoni sui, aia nogo e sauvulagia laka e tamivanigira na tinoni ni veratavosi kara lia goto na tinoni tutuni kalina aia e saua na Tarunga Tabu vanigira, vaga nogo goto e sauanigita igita.

⁹ E tau nau tatavosia vanigita igita, me vanigira igira. E nusiligia niigira sasi rongona ara tutunina.

¹⁰ ?Vaga ia, ma na rongona gua te amu ngaoa laka kamu tovolea God kalina eni, ma kamu ngoliginigira na tinoni tutuni na omea vaga ia igira na mumuada migita segenida goto, a tau tangomana na kalagaiana?

¹¹ !Tagara! Igita a tutunina nogo laka igita a gini mauri nina vangalaka a Iesu Kristo atsa vaga goto igira."

¹² Igira sui ara totu tana ara mui saikesa kalina ara rongomikaira a Barnabas ma Paulo ara ka katevulagia vanigira pipi na valatsatsa ma na omea ganataga aia God e vanikaira na susuligana, mara ka gini tangomana na nauana i laoqira na tinoni ni veratavosi.

¹³ Me sui ka niigira goko kaira, ma Iakobo e tuu, me goko vaganana: "Igamu na tasiq kamu rorongomai!

¹⁴ A Petero e vasini turupatuna vanigita moa, laka e koegua tana aia God e padalokigira goto na tinoni ni veratavosi kalina aia e viligira goto visana i laoqira igira kara gini lia nina tamani segeni nogo ia.

¹⁵ Ma na goko vaga ia, e kesa atsa kolua na omea ara marenogoa igira na propete. Migita a tsokonogoa tana Mamare Tabu na goko vaga iani:

¹⁶ 'Mi murina ia, inau sauba kau visu, e tsaria na Taovia, ma kau turuvagini visutugua na verana a David. Me sauba kau logotugua na vale e torokovo nogo, me ke tukakai visutugua.

¹⁷ Ke vaga nogoria, migira na mamatana na tinoni sui sauba kara mai i koniqu,

igira sui nogo au soagira goto kara lia na tamaniqu segeni inau.

¹⁸ Aia nogoria na omea e tsaria na Taovia, maia goto nogo e katevulagia na omea iani i sau nogo.' "

¹⁹ Me goko babaa moa a Iakobo me tsaria, “Iani nogo niqū papada inau. Igita ka tau bulesigira na tinoni ni veratavosi igira ara pilotoba nogo mara tutunina God.

²⁰ E dou baa ti ka mamare vanigira, ma ka tsarivanigira moa laka kara mololea na gania na vatana na mutsa e tau masidi tana vovorona na lotu rongona ara gini kodoputsa vanigira na tidao; ma kara parovata segeniqira kara tau goto sasaga seko tana koniqira; ma kara laka na giania na velesina na omea ara vunua, ma na gabuna goto.

²¹ Rongona tu nogo i sau, pipi tana Dani na Sabat ara tsokogira nina Ketsa a Moses i laona na valelotu, mara gini goko pipi tana vera.”

Iani Nogo e Vaga na Leta Ara Marea

²² Igira na apostolo ma na ida tana lotu, kolugira goto na tinoni tutuni sui, ara togigokosai, mara viligira visana na mane tana niqira alaala nogo kara dulikolukaira a Paulo ma Barnabas na visu i Antiok. Ara vilikaira ruka na mane, a Judas, aia ara soaginigotoa a Barsabas, ma Silas, kaira nogo igira na tinoni tutuni ara padalokikaira.

²³ Mara savulagini vanikaira goto na leta ara marea, me vano vaga iani:

“Igami na apostolo ma na ida tana lotu, igami na tasimui igamu, ami soadougamu sui na tasimami igamu amu tau na Tsiu vaga igami, mamu totu i Antiok mi tana Siria mi tana Silisia.

²⁴ Igami ami rongomia laka visana vidamami ara ba laba i konimui mara tsonivoo, mara bulesigamu tana niqira goko. Ma na omea ara tsaria igira e tau saikesa talu i konimami igami.

²⁵ Vaga ia, te igami ami togigokosai, migami sui ami tami na viliaqira visana na mane tabegoko kara ba vanigamu. Sauba kara dulikolukaira kaira na kulamami galugaluve a Barnabas ma Paulo,

²⁶ kaira nogo na mane kaira ara ka bisaa ka mauriqira tana aqo vania nida Taovia Iesu Kristo.

²⁷ Vaga ia, mami molokaira ba vanigamu kaira a Judas ma Silas, ma na omea kara ka tsaria vanigamu kaira, sauba ke kesaniatsa kolua na goko e totu tana nimami leta iani vanigamu.

²⁸ Na Tarunga Tabu nogo e pedea, migami sui ami tobasai kolua, laka kami tau paboa ke kesa tavosi goto na kalagai ke ngoligamu. Tugirani moa na ketsa na vali kamu murigira:

²⁹ Kamu laka na giania na turina na mutsa ara gini kodoputsa vanigira na tidao; kamu laka na gani gabu; ma kamu laka na giania na velesina na omea ara vunua; ma kamu laka na nauana na sasaga seko tana konimui. Sauba ke dou rago ti kamu reitutugudougamu segeni, ma kamu tau naugira na omea sui vaga girani. Iani nogo nimami goko na vaigaluvegi ami saua vanigamu.”

³⁰ Ara molovanokaira na mane tabegoko, mara ka ba tsau i Antiok. Mi tana ara ka soasaigira na tinoni tutuni, mara tusua na leta vanigira.

³¹ Mi kalina na tinoni tutuni ara tsokoa na leta ia, mara gini mage loki rongona na turupatuna e sangagira dou.

³² A Judas ma Silas, kaira ara ka propete nogo, mara ka gogoko oka kolugira, mara ka kakaisiginigira mara ka malagaisiginigira.

³³ Ara ka totu oka tetelo tana, mi muri migira na tinoni tutuni ni tana ara molovisukaira dou tana rago. Mi kaira ara ka visutugua i koniqira igira ara molovanokaira.

³⁴ Maia Silas e pada laka ke totuvisu moa i tana.*

³⁵ Mi kaira a Paulo ma Barnabas ara ka totuvisu oka tetelo goto i Antiok. Mi tana, kaira kolugira goto na dangana, ara sasanigira na tinoni mara turupatuna vanigira na gokona na Taovia.

Ara Ka Tavota Kaira Paulo ma Barnabas

³⁶ Kesa tagu i murimai, ma Paulo e tsarivanja a Barnabas, "Ida ka visu kaita, ma ka tsgovigira ka tasida pipi tana vera i tana kaita ka turupatuna nogo na gokona na Taovia, ma ka reia ti igira kara muridoua na aqona na lotu."

³⁷ Ma Barnabas e ngaoa laka a Ioane Marko goto ke dulikolukaira.

³⁸ Ma Paulo e tau pada laka ke dou na adiana, rongona e tau murikaira kalavata me ke tsau tana susuina niqira tsgovera. Aia e visu lee tanikaira moa i Pampilia.

³⁹ Mara ka vaimangabarigi sosongo vaga, mara ka tavota. A Barnabas e adia a Marko mara ka sage kesa tana vaka, mara ka votu i Siprus.

⁴⁰ Ma Paulo aia, e vilia moa a Silas ke dulikolua. Migira na tinoni tutuni ara nongia God ka mateqira kaira, mara ka vano.

⁴¹ Ara ka liu tana vera ni Siria, mi tana Silisia popono, me pipi nauna tana kaira ara ka liu ara ka kakaisigira na tinoni tutuni ara totu tana.

16

A Timoti e Murikaira Paulo ma Silas

¹ A Paulo e babaa saviliu, me batsau i Derbe mi Listra. Mi tana e totu kesa na mane Kristiano, a Timoti na asana. Ma na tinana aia, aia goto na Kristiano, maia e daki na Tsiu. Ma na tamana a Timoti aia na mane ni Gris.

² Igira sui na tinoni tutuni i Listra mi Ikonium ara gini goko dou rago tana rongona a Timoti.

³ Ma Paulo e ngaoa laka a Timoti ke tsarimurina goto, te e nauvania na paripapadana. E nauvaganana vania ia, rongona igira sui na Tsiu ara totu tana, ara dona nogo laka na tamana a Timoti na tinoni ni Gris, te e gini tau vati paripapadana moa.

⁴ Pipi tana vera tana ara tu liu tugira, ara tu sauvanigira na tinoni tutuni na omea ara vorosaigokona nogo igira na apostolo ma na ida tana lotu i Jerusalem, mara ketsaligira kara murigira na omea girani.

⁵ Vaga ia, mi tugira ara tu gini kakaisia na tutuni tana pipi na saikolu na tinoni na lotu, mara visana ara sagevaolu me gini pabo babaa pipi dani.

I Troas

⁶ Ara tu liu baa tana vovosana na kao ni Prigia mi Galatia, rongona na Tarunga Tabu e tau ngaoa tugira kara tu gini turupatu na lotu tana butona na momoru ni Asia.

⁷ Mi kalina ara tu tsau tana vovosana na kao ni Misia, mara tu tovoa kara tu liu i laona na butona na momoru ni Bitinia, ma na Tarunga Tabu e tau goto tamivanitugira.

* 15:34 15:34 Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 34.

⁸ Vaga ia, mi tugira ara tu ba saviliu moa tana Misia, mara batsau i Troas.

⁹ Mi tana bongi nogo ia, ma Paulo e reia kesa na moro tana maturuna. Aia e reia laka kesa na mane ni Masedonia e mai tutuu i matana me ngasua, “!Ko savumai i Masedonia, mo ko sangagami!”

¹⁰ Mi kalina a Paulo e reia na moro vaga ia tana maturuna, mi tugami ami tu tu saviliu, mami tu onioni na vano i Masedonia, rongona tugami ami tu padagadovinogoa laka God e soatugami sui kami tu baa turupatuna na gokona na Turupatu Dou vanigira na tinoni ni tana.

I Pilipi

¹¹ Mami tu sage kesa tana vaka, mami tu mololea i Troas, mami tu votu saviliu kalea na momoru tetelo i Samotrasedonia, ma na dani i muri na vaka e votu baa i Neapolis.

¹² Mami tu tsipu tana, mami tu liu i longa, mami tu tsau i Pilipi, aia e kesa na verabau i laona na Masedonia. Maia niqira vera goto na Roma. Mami tu totu tana visana na dani.

¹³ Mi tana Dani na Sabat, mami tu mololea na vera ia, mami tu baa i ligisana na koo, i tana ami tu pada laka kami tu tsodogira na Tsiu ara saisai tana gana kara nonginongi. Tugami ami tu totupuka i lao mami tu gogoko vanigira igira na daki ara totu saisai tana.

¹⁴ Maia kesa na vidaqira igira na daki ara rongomia tu nimami goko tana, aia ko Lidia ni Tiatura. Aia nina aqo nogo na tsabiriana visana na vatana na polo e loki na matana. Aia na daki ia e pada mamavasiasia God, ma na Taovia e mararasia me gini padagadovia na omea a Paulo e tsarigira.

¹⁵ Aia migira sui gana valekolu ara adi lesovitabu. Mi muri, maia e vailivutugami kami tu baa i valena me tsaria, “Ti vaga tugamu amu tu pada laka inau kesa au tutunina manana na Taovia, me dou ti kamu tu mai, ma kamu tu sage i valequ.” Me turuginitugami sosongo, mami tu sage moa i valena.

A Paulo ma Silas tana Vale Sosori

¹⁶ Me kesa tana dani kalina tugami ami tu vano na sanga lotu, mi sautu ami tu tsodoa kesa na baka daki tseka e totuvia na tidao seko, me gini dona na katevulagiqira na omea ara tau vati laba. Me gini tsodoa danga na qolo vanigira gana taovia tana rongona na aqo vaga ia aia e naua.

¹⁷ Maia e tsatsari tumurimami Paulo mi tugami, me guguu loki me tsaria, “!Na mane tugirani tugira nina maneaqo nogo na God Susuliga Sosongo! !Mara tu gini mai na saulabatiana vanigamu na omea kamu naua ti kamu gini tamanina na mauri saliu!”

¹⁸ Pipi dani e nauvaganana babaa ia, poi e qisi a Paulo, me pilovisu me tsarivanja na tidao seko aia e totuvia na baka ia, “!Tana asana a Iesu Kristo, inau au ketsaligo ko vanoligi tania na baka daki iani!” Mi kalina tsotsodo nogo ia, ma na tidao seko e vanoligi tania.

¹⁹ Mi kalina igira na tamanina na baka daki ia ara reia e laba vaganana ia, laka niqira mani kavogolo e tsogoligi, mara tuu, mara tangolikaira a Paulo ma Silas, mara raqa palupalukaira baa i mataqira na manepede tana nauna gana na totusai.

²⁰ Ara adikaira mai i mataqira na taovia ni Roma, mara tsaria, “Karani na tinoni na Tsiu, mara ka tsukia danga na omea seko i laona na verada.

²¹ Ara ka sasanigira na tinoni na sasaga vaolu e kutsigira nida ketsa igita na Roma. Me tau dou vanigita igita ka tami na adiaqira se na muriaqira na sasaga vaolu vaga gira.”

²² Migira sui na toga ara patagana na lumukaqira a Paulo ma Silas.

Mara tuu igira na mane taovia, mara ratsia ka poloqira kaira a Paulo ma Silas, mara raigira kara ramitsikaira.

²³ Mara rarusikaira kakai, mi muri mara tsonikaira tana vale sosori, mara ketsalia na mane matali vale sosori ke matalidoukaira.

²⁴ Mi kalina na mane matali vale sosori e rongomia na ketsa ara molomai vania, maia e molo sagekaira i laona vasau na vale, me varasaiginia na kubu loki ka tuaqira.

²⁵ Mi tana levugata, mi kaira a Paulo ma Silas ara ka nonginongi mara ka lilinge vania God, migira na mane sosori tavosi ara rongomi vatavikaira.

²⁶ Me tavongani kasi na vuluge, me kasilia na vale sosori tsau tana tsutsuvatuna. Mi kalina e laba vaga ia, mara tavongani sangavi segeniqira na matsapa sui, mara dudu sui na itai tapala i tuaqira sui na mane ara sorigira tana vale sosori.

²⁷ Me mamata na mane matali vale sosori, me reigira na matsapa sui tana vale ara tavongani sangavi segeniqira, maia e pada laka pipi na mane sosori kara tsogopoi sui nogo. Te e lakua nina isi me koe laka ke gini matesi segenina.

²⁸ Maia Paulo e guvia me gaelaginia, “!Ko laka na sekoliamu segeni! !Igami sui ami totu moa ieni! Ami tau vano sa nauna.”

²⁹ Ma na mane matali vale sosori e nongia na tutungi. Me ulo tsakutsaku i laona na vale, me puka kovoragi i ka tuaqira a Paulo ma Silas me gagariri.

³⁰ Mi muri e adirutsumikaira i tano me veisuakaira, “?Taovia kagamu, nagua inau kau naua ti kau gini mauri saliu?”

³¹ Mi kaira ara ka tsarivania, “Ko tutunina na Taovia Iesu, me sauba ko gini mauri saliu, igoe migira sui i valem.”

³² Mi kaira ara ka turupatu vania na gokona God, me vanigira sui goto gana valekolu.

³³ Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, tana bongi ia, na mane matali vale sosori e adikaira baa i valena me aragoa ka bokaqira. Maia me pipi gira sui gana valekolu ara lesovitabu sui kalina ia.

³⁴ Ma na mane e adikaira a Paulo ma Silas me livulakakaira dou i valena. E tusu vanikaira na mutsa, mara ka mutsa kaqira. Aia migira sui i valena ara magemage loki sosongo, rongona ara vasini tutunina God.

³⁵ Mi tana matsaraka, migira na taovia na vera ara molovanogira niqira mane tagao, mara mologoko baa vania na mane pitu vale sosori mara tsaria, “Ko nusikaira na mane kaira, ma kara ka vano.”

³⁶ Maia na mane matali vale sosori e tsarivania a Paulo, “Igira na taovia na vera ara mologokomai laka kau nusikagamu igoe ma Silas. !Me doua! Kalina eni kamu ka vano kiki tana rago.”

³⁷ Ma Paulo e tuu me goko vanigira na mane tagao ara tototu tana me tsaria, “Ara tau moa vati tsodoa laka kagami kami ka tsukia kesa na sasi, mara tuu nomoa mara rarusikagami i mataqira na toga. !Eo, na na Roma goto kami! Mi muri mara tsonikagami tana vale sosori. ? Megua, mi kalina eni ti ara vasini pada laka kara mololekagami dodoa?

!Maia e tau ulagana ke vaga! Igira segeniqira nogo na taovia ni Roma niqira aqo kara laba ieni, ma kara molotsuna kagami kami.”

³⁸ Migira na mane tagao ara tatamangana na tsaqina goko vaga ia vanigira na taovia ni Roma. Mi kalina igira ara rongomia laka na Roma goto kaira a Paulo ma Silas ara matagu loki.

³⁹ Te ara baa igira na taovia na vera, mara nongikaira laka kara ka padalea moa na sasi ara nauvanikaira. Mara tudumitsunakaira tania na vale sosori, mara raikaira kara ka vanoligi tania na veraqira.

⁴⁰ Kaira a Paulo ma Silas ara ka rutsu tania na vale sosori, mara ka vano i valena ko Lidia. Mi tana ara ka tsodogira na tinoni tutuni mara ka goko vanigira, ma ka niqira goko e kakaisia niqira tutuni. Mi muri, mara ka mololegira mara ka vano.

17

I Tesalonika

¹ Mi kaira a Paulo ma Silas ara ka liu tana vera ni Ampipolis mi Apolonia, mara ka tsau i Tesalonika, mi tana e totu kesa niqira valelotu na Tsiu.

² Maia Paulo e baa me sage tana vale lotu vaga e lavu nogo na nauana pipi kalina. Mi tana, i laona tolu na Dani na Sabat, aia e vuresi makalia vanigira na tinoni na laona na Mamare Tabu,

³ me laka i laona nogo na Mamare Tabu e totu na tsaqina goko laka nina aqo nogo na Mesia ke tsodoa na rota me ke maurivisu tania na mate. Ma Paulo e tsarivanigira, “A Iesu, aia inau au gini goko vanigamu, aia nogoria na Mesia.”

⁴ Visana vidaqira ara tutunina mara tobasai kolukaira a Paulo ma Silas; mara danga goto na daki loki ma na tinoni ni Gris, igira ara pada mamavasia God, igira goto ara tutunina.

⁵ Mara gini masugu igira na Tsiu, te ara tagigira visana na tinoni ara tototu bamai lee i laona na sautu tana vera ia, mara ovukaea kesa na alaala loki gana na tsaikore. Mara tsovula gokona vanigira na vera popono, mara baa mara tupi ovatia na valena a Jason. Ara nauvaganana ia, laka ti kara tsodokaira a Paulo ma Silas kara ka totu tana ma kara raqa baa kaira i mataqira na toga.

⁶ Mi kalina igira ara tau tsodokaira i laona na vale ia, mara tuu mara tangolia a Jason kolugira goto visana na tinoni tutuni, mara raqavanogira i mataqira na taovia na vera. Mara guguu loki mara tsaria, “!Kaira nogo na mane kaira, ara ka tsukia te e gini laba danga na omea seko pipi tana nauna sui! Mi kalina eni na omea ara ka naua kaira e tsau mai goto i verada igita,

⁷ miani a Jason e mololaka kaira moa i valena. Mi tana omea vaga ara naua igira, ara kutsigira nina ketsa na Sesare ni Roma, mara tsarigotoa laka e totu goto kesa segeni na taovia tsapakae, aia a Iesu na asana.”

⁸ Kalina ara rongomia na tsaqina na goko vaga ia, migira sui na toga popono kolugira goto na taovia na vera ara gini qururutsau.

⁹ Migira na taovia ara kekea a Jason kolugira goto gana totukolu, kara tsonia na matena ara titivanigira ti kara gini tanusi, mi muri mara nusivanogira.

I Berea

¹⁰ Mi tana bongi nogo ia, migira na tinoni tutuni ara molovanokaira a Paulo ma Silas i Berea. Mi kalina ara ka tsau tana mara ka basage goto tana niqira valelotu na Tsiu.

¹¹ Migira na tinoni tana vera ia ara sasaga dou baa liusigira na tinoni ni Tesalonika. Ara rongomi tatavatavidoua na omea kaira ara ka tsarivanigira, me pipi dani ara lalave doudoua i laona na Mamare Tabu, gana kara reiginia ti nagua aia Paulo e tsaria laka e manana nomoa.

¹² Mara danga vidaqira ara lia tinoni tutuni. Mara danga goto na daki loki ma na mane ni Gris, ara lia goto tinoni tutuni.

¹³ Mi kalina igira na Tsiu ara totu i Tesalonika ara rorongolaka aia Paulo e gini turupatu goto na gokona God i Berea, te ara mai goto tana, mara gini tuturiga na tsovolagoko vanigira na toga.

¹⁴ Mara tsaku igira na tinoni tutuni mara molovanoa a Paulo kesa tana vera segeni tabana i tasi. Mi kaira a Silas ma Timoti ara ka totuvisu moa i Berea.

¹⁵ Migira na mane ara adivanoa a Paulo ara sage kolua tana vaka, mara ba moloa i Athens, mi muri mara visutugua i Berea. Ara adivisumaia nina mologoko a Paulo vanikaira a Silas ma Timoti, laka kara ka tsarimurina ba tsaku.

I Athens

¹⁶ Mi kalina a Paulo e totu pitukaira a Silas ma Timoti i Athens, me gini melu sosongo tobana na reiana e koegua sagata na dangana na nununa niqira god na tinoni ni tana, ara viri totu bamai pipi nauna tana vera ia.

¹⁷ Te e tuu a Paulo, me basage i laona niqira valelotu na Tsiu ke gini togigoko kolugira, me kolugira goto na tinoni sui ara mai i tana na samasama vaniana God. Me nauvaganana goto ia pipi dani kolugira na tinoni ara saimai tana nauna gana na maketi.

¹⁸ Migira visana na mane tarai, igira ara soaginigira na Epikurea ma na Stoik, ara vaipetsakoegi kolugotoa a Paulo. Visana vidaqira ara tsaria, “?Na mane kaekae iani me goko levolevo, nagua vaga sagata koe laka aia ke tsaria ni?”

Migira visana goto ara tsaria, “E vaga saikesa moa ti aia e totu matengana moa na gini goko tana rongona niqira god igira na tinonina kesa na vera tavosi.” Igira ara gini goko vaga ia, rongona ara rongomia a Paulo e gini turupatu tana rongona a Iesu, mi tana rongona goto na maurivisu murina na mate.

¹⁹ Vaga ia, mara tuu mara adia a Paulo, mara turuvaginia i matana na saikolu na tinoni tagao ara soaginia na Areopagus. Mara tsarivanja, “Igami ami ngaoa kami donadoua laka nagua aia na sasani vaolu igoe o mai gini goko tana rongona.

²⁰ Visana na omea igami ami rongominogoa tana nimu goko igoe o tsaria e tabaru vanigami na rorongomina, te igami ami ngaoa kami donadoua nagua na papadana na goko vaga ia.”

²¹ Ara gini goko vaga ia rongona igira na tinoni ni Athens nogo, migira goto na tinoni sagelaona ara tototu tana, ara kilia moa kara gini goko ma kara rongomia pipi sui na omea vaolu ara vasini labamai.

²² Te e tuu a Paulo me tsarivanigira, “Inau au reia pipi tana nimui omeomea, laka igamu na tinoni ni Athens amu madodo sosongo rago na lotu vaniaqira nimui god tatavosi.

²³ Rongona kalina vaga inau au vano bamai i laona na veramui, minau au morosigira na nauna tana amu naua nimui samasama. Mau tsodogotoa kesa na peo, mi tana e totu na soa ama marea i konina, 'Vanigo Ti Sa God Moa'. Maia amu samasama vania atsa moa ti amu tau donaginia, maia saikesa nogoria inau au gokogini vanigamu kalina eni.

²⁴ God, aia e aqosia na barangengo ma na omea sui i laona, aia nogo e Taovia ni gotu mi lao, me tau mauri aia i laona na vale ara logoa igira na tinoni.

²⁵ Me tau goto kilia ke tamanina kesa na omea igita na tinoni ka aqosivania. Rongona aia segeni nogo e sau na mauri ma na magomago ma na omea sui lakalaka vanigira na tinoni sui i barangengo.

²⁶ E vusaa kesa moa na tinoni, mi konina moa aia ara talumai igira sui na mamatana tinoni, maia nogo e livugira pipi nauna tana barangengo popono. Idavia e aqosigira na tinoni, maia e pede idanogoa ke ngisa miava igira kara mauri.

²⁷ Aia e nauvaganana ia, rongona igira ti kara lalavea manana, me tau utu kara tsodoa kalina ara lavea. God e tau lelee totu ao tania sa vidada:

²⁸ vaga igita tsokoa tana nina mamare aia e kesa e tsaria, 'I konina nogo ia, igita a mauri, ma aligiri, ma pukuga.'

Me visana goto nimui mane mamare igamu ara tsarigotoa na goko vaga iani,

'Migita goto a dalena aia.'

²⁹ Ma na rongona igita a lia nogo na dalena God, te e tau saikesa dou igita ka pada laka God e vaga sa omea ara aqosiginia na nununa tana qolu se na siliva se na vatu ara katsua moa tana niqira sasaga loki igira na tinoni sasaga.

³⁰ Ma God e galuvegira moa na tinoni kalina igira ara tau vati donaginia. Mi kalina eni, aia e moloketsa nogo vanigira na tinoni sui lakalaka pipi tana nauna, laka kara piloligi tania niqira sautu sasi.

³¹ Aia e titi manogatinogoa na dani, i tana sauba ke pedea na barangengo popono tana pede goto, ginia nina aqo e kesa na mane aia segeni e vilinogoa. !Me saulabatinogoa vanigira na tinoni sui laka e mana na omea iani kalina aia e maurisivisutugua na mane ia tania na mate!"

³² Mi kalina igira ara rongomia a Paulo e gini goko tana rongona laka e maurivisu kesa tinoni tania na mate, migira visana vidaqira ara gilugana, mara visana tavosi ara tsarivania, "Ami ngaoa ke kesa goto dani ko mai mo ko goko goto vanigami tana rongona na omea vaga ia."

³³ Me tuu a Paulo, me mololegira me vano.

³⁴ Visana vidaqira ara tsarimurina a Paulo, mara tutunina a Iesu. Mi laoqira, aia e kesa na mane, Dionisius na asana, aia e kesa tinoni loki i laona niqira saikolu na vera. Me kesa goto na daki, ko Damaris na asana, mara visana goto na tinoni tavosi.

18

A Paulo i Korint

¹ Mi murina iani, ma Paulo e mololea i Atens, me ba saviliu i Korint.

² Mi tana e tsodoa kesa na Tsiu, a Akuila na asana, aia e botsa i Pontus, me vasini talumai i Itali kolua na tauna ko Prisila, rongona a Klodius aia na Sesar ni Roma e moloketsa vanigira sui na Tsiu kara vanoligi tania i Roma. Ma Paulo e ba reikaira,

³ me totu me aqo kolukaira, rongona tana aqo na tula valepolo nogo e gini tsodoa na maurina vaga goto kaira.

⁴ Me pipi tana Dani na Sabat, aia e tau kuti na vaipetsakoegi koluaqira na tinoni i laona na valelotu, me tovokakaia laka ke tsaritugutugudoua vanigira igira ruka tabana, igira na Tsiu migira na Grik, ti kara gini tutunina a Iesu.

⁵ Mara ka mailaba kaira a Silas ma Timoti talu i Masedonia. Mi tuu kalina ara ka laba kaira, ma Paulo e mololea nina aqo na tula valepolo, me totu matengana moa na gini goko na Turupatu Dou, me tsarimakali vanigira na Tsiu, laka a Iesu aia nogoria na Mesia.

⁶ Mi kalina igira ara sove na rongomiana mara tuturiga na goko sekoseko vaniana, ma Paulo ngiti goko vanigira e tiduvaa moa na papasa tania na polona, me tsarivanigira, “!Ti vaga igamu na Tsiu kamu tsida ma kamu tsoku tana keokeo, me tau niqo sasi inau, ma nimui padangao segeni nogo igamu! Me tuu kalina eni me ke baa, minau sauba kau mololegamu igamu, ma kau vano moa i koniqira na tinoni ni veratavosi.”

⁷ Maia e tuu me mololegira, me ba totu kolua kesa na mane ni veratavosi, aia a Titius Justus na asana, aia kesa e pada mamavasia God. Ma na valena e varangisia moa na valelotu.

⁸ Ma Krispus, aia e ida tana lotu i tana, aia migira sui gana tamadale ara tutunina na Taovia. Migira goto na tinoni danga i Korint ara rongomidoua na gokona na Turupatu Dou, mara tutunina, mara lesovitabu.

⁹ Me kesa tana bongi, ma Paulo e moro tavosana, me reia na Taovia e laba vania me tsaria, “Ko laka na matagu igoe, ko goko babaa moa, mo ko laka na mui lee,

¹⁰ rongona inau nogo au totu kolugo. Me tagara ke kesa ke tangomana na sekoliamu, na rongona ara danga na tinoni i laona na vera iani ara niqo tinoni nogo inau.”

¹¹ Vaga ia, maia Paulo e totuvisu goto i tana kesa ngalitupa ma na turina, me sasanigira na tinoni na gokona God.

¹² Mi kalina a Galio e lia na taovia tagao butona na momoru i Akaia, migira na Tsiu ara saikolu mara tangolia a Paulo, mara adia i matana a Galio rongona aia ke pedeaa.

¹³ Mara tsarivania, “!Na mane iani e tovokakaia laka ke turuginigira na tinoni ma kara samasama vania God, me visana tana vavanona na samasama vaga e sasaniana aia, ara kutsigira nimami ketsa igami!”

¹⁴ Me laka ke goko a Paulo, me tuu a Galio me tsarivanigira na Tsiu, “Ti vaga na omea igamu amu keligini vania na mane iani ke kalea na tsutsukibo se sa omea seko aia e naua, me tuguau rago inau kau berengiti kolugamu igamu na Tsiu.

¹⁵ Ma na rongona na pukuna nimui vaiganigi e tu moa tana tsaqina goko ma na soa, mi tana nimui ketsa igamu segeni nogo, vaga ia, me tugua igamu segenimui nogo kamu aragoa. !E tau niqo aqo inau kau votagokona na omea vaga gira!”

¹⁶ Maia e tuu me tsia rutsunigira tania na vale na pede.

¹⁷ Migira visana ara tangolia a Sostenes, aia na ida tana valelotu, mara labua i matana na vale na pede. Ma Galio e tau goto gini boeginigira.

A Paulo e Visutugua i Antiok tana Siria

¹⁸ Ma Paulo e totu babaa moa oka tetelo kolugira na tinoni tutuni i Korint. Mi muri me mololegira, me sage kesa tana vaka, me votu kolukaira ko Prisila ma Akuila, mara votu kalea na Siria. Mi kalina ara tu tau vati mololea i Seqeria, ma Paulo e naua kesa na veke me tsara koakooa na lovana.

¹⁹ Mara tsipu longa i Epesus, mi tana a Paulo e mololekaira ko Prisila ma Akuila. Maia e vano saviliu tana valelotu, mi tana e vaimangasuguradigi kolugira goto na Tsiu.

²⁰ Me visana vidaqira ara nongia ke totuvisu oka goto kolugira, maia e tau tami.

²¹ Mi kalina e tuu na vano, me tsarivaganana moa iani vanigira, "Ti vaga God ke padangaoa, minau sauba kau visumaitugua i konimui." Me tuu, me sagetugua tana vaka me mololea i Epesus.

²² Mi kalina aia e tsipu longa i Sesarea, me baa i Jerusalem me tsodogira na tinoni tutuni tana, mi muri e vano i Antiok.

²³ Me totu tetelo moa tana, me aligiritugua, me liu baa tana vovotana na kao ni Galatia mi Prigia, me kakaisiginigira sui na tinoni tutuni ara totu tana.

A Apolos i Epesus mi Korint

²⁴ Mi tana tagu goto ia, e kesa na Tsiu e totu tana, a Apolos na asana, aia e botsa i Aleksadria me mailaba i Epesus. Aia kesa e dona dou na gokomaka, me dona dou sosongo goto na laona na Mamare Tabu.

²⁵ Maia e sasanidoua nina Sautu na Taovia, me madodo sosongo na gini goko, ma na omea e sasaniginigira na tinoni tana rongona a Iesu ara goto sui saikesa. Maia e donaginia moa nina lesovitabu a Ioane.

²⁶ Me tuturiga na goko susuliga tana valelotu. Mi kalina kaira ko Prisila ma Akuila ara ka rongomia nagua aia e tsaria, mara ka soa baa i ka valeqira mara ka vuresi makalidoua baa vania nina Sautu na Taovia.

²⁷ Ma Apolos aia e padangaoa ke vano i Akaia. Te igira na tinoni tutuni ni Epesus ara sangaa, mara mamare baa vanigira na tinoni tutuni ni Akaia, mara nongigira kara soalakadoua kalina aia ke laba i koniqira. Mi kalina a Apolos e laba i Akaia, maia e sangadou sosongoligira igira na tinoni aia God e soagira nogo mara lia na tinoni tutuni,

²⁸ ma nina goko susuliga aia e liusiginigira na Tsiu tana vaipetsakoegi i mataqira na toga, me adikaea na tsaqina goko tana Mamare Tabu tana nogo e makalia laka a Iesu aia nogo na Mesia.

19

A Paulo i Epesus

¹ Mi kalina a Apolos e totu moa i Korint, ma Paulo e liu i longa, me ba tsau i Epesus. Mi tana e tsodogira visana na tinoni tutuni,

² me veisuagira, "Laka amu adinogoa na Tarunga Tabu kalina amu lia tinoni tutuni igamu?"

Mara gokovisu vania mara tsaria, “Ami tau saikesa vati rongomia laka e totu kesa na Tarunga Tabu.”

³ Ma Paulo e veisuagira goto, “?Me ti ke vaga ia, ma na vatana koegua na lesovitabu amu adinogoa?”

Migira ara tsarivanja, “Na lesovitabu i konina a Ioane.”

⁴ Ma Paulo e tsaria, “Na lesovitabu e sau a Ioane gana moa na piloligi tania na sasi. Ma Ioane e tsarivanigira na tinoni ni Israel kara tutunina aia e kesa sauba ke mai i murina aia, laka aia nogoria a Iesu.”

⁵ Mi kalina igira ara rongomi vaganana ia, mara lesovitabu tana asana na Taovia Iesu.

⁶ Ma Paulo e livua na limana i lovaqira, ma na Tarunga Tabu e tsuna i koniqira; mara tavongani dona na gini goko na goko tavosi, mara sanga goto na gini turupatuna na gokona God.

⁷ Igira sui kolu ara sangavulu ruka na mane.

⁸ Mi laona e tolu na vula, a Paulo e tau kuti na sage tana niqira valelotu na Tsiu, ma na goko susuliga vaniaqira na tinoni tana. Mara vaigokovigi babaa, ma Paulo e tovokakaia nomoa rongona ti igira kara padagadovia na rongona na Verana God.

⁹ Mara visana vidaqira ara muria moa na tobaqira segeni mara sove na tutunina, mi mataqira na tinoni sui ara tsonia na goko seko tana rongona nina Sautu na Taovia. Te e tuu a Paulo me vano tanigira, me adigira goto igira na tinoni tutuni vaolu. Me pipi moa na dani e goko kolugira i laona nina vale sasani a Tiranus.

¹⁰ E ruka na uvi popono e nauvaganana ia, te ara gini rongomia na gokona na Taovia igira sui na tinoni ara totu tana butona na momoru ni Asia: igira na Tsiu, migira goto na tinoni ni veratavosi.

Tugira na Dalena a Seva

¹¹ God e sau na susuligana vania a Paulo, me gini naua na valatsatsa loki.

¹² Migira na tinoni ara adia na polo konina a Paulo, mara peleginigira na tinoni lobogu mara gini mauri, migira goto na tidao seko ara gini tsogoligi tanigira na tinoni ara totuwigira.

¹³ Visana goto na Tsiu, igira ara vavano bamai mara tsialigi tidao, igira goto ara tovoa na gini aqo tana asana na Taovia Iesu. Mara ketsaligira na tidao mara tsarivanigira, “Inau ketsaligo tana asana a Iesu aia a Paulo e gini goko.”

¹⁴ Mara tu vitu na tamatasi, na dalena na Mane Tabu Loki na Tsiu, a Seva na asana, tugira nogo ara tu nauvaganana ia.

¹⁵ Te e tuu na tidao seko me tsarivanitugira, “Inau au donaginia a Iesu, mau donaginigotoa na rongona a Paulo. ?Mi tugamu, ase i moa tugamu?”

¹⁶ Ma na mane e totuvia na tidao seko, aia e tsipulitugira, me labusaginitugira sosongo. Mara tu viri tsogoligi sui tania na valena na mane tidao. Ara tu boka sui, me taratsi sui tu poloqira.

¹⁷ Pipi sui na tinoni ara totu i Epesus, igira na Tsiu migira goto na tinoni ni veratavosi, ara rongomia na omea e laba, migira sui ara matagu loki, mara kukuni loki tania na asana na Taovia Iesu.

¹⁸ Migira goto danga na tinoni tutuni ara mai i malena, mara katevulagigira na omea seko ara naugira.

¹⁹ Danga goto vidaqira ara naua na aqo tidao, ara adisaigira pipi sui niqira papi na aqo tidao, mara kodosuigira i malena i mataqira na toga. Ara tsokosaigira na qolo na mateqira sui na papi gira, mara tsaulia tsege sangavulu na toga na qolo.

²⁰ Tana rongona nogo na omea loki vaga ia, te e gini rarasa bamai na gokona God, me gini pabo babaa niqira saikolu na tinoni tutuni.

Kesa na Tsaikore Loki e Laba i Epesus

²¹ Mi murina ara laba na omea vaga gira, ma Paulo e pada i tobana laka ke liu i Masedonia mi Akaia, me ke ba tsau goto i Jerusalem. Me tsaria, "Kau ba talu i tana, mi muri ti kau vano goto i Roma."

²² Maia e molovanokaira a Timoti ma Erastus, kaira ruka gana sasanga, kara ka baa i Masedonia, maia e totuvisu moa tana butona na momoru ni Asia.

²³ Tana tagu vaga goto ia, me botsa kesa na tsaikore loki i Epesus tana rongona nina Sautu na Taovia.

²⁴ E totu tana kesa na mane e aqo tana siliva, a Demetrius na asana, maia e aqosigira na nununa nina peo na god ko Artemis, me gini tsodoginia danga na qolo vanigira nina maneaqo.

²⁵ Maia e soasaigira sui nina maneaqo segeni, kolugira goto igira ara naua na aqo vaga ia, me tsarivanigira, "Igamu amu dona nogo laka na maurida igita e pukuga tana nida aqo iani.

²⁶ Mi kalina eni, igamu segenimui nogo amu reia mamu rongomia nagua ia na mane iani ara soaginia a Paulo e aqosia, me tau i Epesus segeni moa, e varangi saikesa ke tsavua na Asia popono. Aia e tsaria laka na nununa na god ara aqosiginigira na limana tinoni ara tau saikesa na god manana. Maia e tangomana nogo, mara danga na tinoni ara gini tutunina nina goko.

²⁷ Me dou ti igita ka parovata, me ke tau gini tangi seko na rongona nida aqo. Me tagara tau ia moa. !Ka parovata goto rongona nina peo nida god loki ko Artemis, e tau utu kara tau goto padalokia me ke gini nanga lee saikesa gana tangirongo, rongona aia nogo na god ara samasama vania na tinoni sui tana Asia, mi tana barangengo popono!"

²⁸ Kalina na toga popono ara rongoimia na goko vaga ia, migira ara kore loki sosongo baa, mara tuturiga na galaguguu mara tsaria, "!E loki tsapakae ko Artemis ni Epesus!"

²⁹ Mara qururutsau i laona na vera popono. Ma na alaala e baa, mara tangolikaira a Gaius ma Aristarkus, kaira ruka na Masedonia ara ka dulikolua a Paulo, mara ulo kolukaira baa tana nauna gana niqira mani sai na toga.

³⁰ Ma Paulo goto e ngaoa laka ke ba tuu i mataqira me ke goko vanigira, migira na tinoni tutuni ara tongo vania.

³¹ Visana vidaqira na taovia loki na vera ara dou vania a Paulo, migira goto ara mologoko vania, mara tongokakai vania na laba tana nauna ia.

³² Migira sui ara totu i laona na sai ia ara gugu loki. Visana ara guu mara tsaria kesa na omea, visana ara tsaria kesa na omea tavosi, rongona na dangana vidaqira ara tau saikesa dona na matena gua ara mai saikolu tana.

³³ Me visana vidaqira ara pada laka e tau utu tana nina aqo nogo a Aleksader te e gini laba na omea vaga iani, rongona igira na Tsiu ara

raia a Aleksader nogo ke ba tuu i mataqira na toga. Te a Aleksader e baa, me saukaea na limana me tovoa laka ke goko vanigira.

³⁴ Mi kalina igira ara reigadovia laka na Tsiu aia, migira sui ara gugu kolu, me ruka na kiloko popono ara amiami kesa moa na goko: “!E loki tsapaka ko Artemis ni Epesus!”

³⁵ Mi tana susuina, ma na taovia tana verabau ia e tangomana na muisiaqira na toga. E tsarivaganana vanigira, “!Tinoni ni Epesus igamu! Pipi sei e dona laka nina aqo nogo na vera ni Epesus ke reitutugua nina peo nida god loki ko Artemis, me ke aragodoua na vatuna tabu e pukatsuna talumai i gotu.

³⁶ Tagara sa tinoni ke tiatagaraa na omea girani. Me ti e vaga ia, ma nimui aqo igamu kamu mui rago moa, ma kamu laka na nauana na omea tagara sa rongona.

³⁷ Igamu amu tavongani raqamaikaira ieni, atsa moa ti kaira ara ka tau komia sa omea tana peo tabu, se ara ka tau tsaria sa omea seko tana rongona nida god ko Artemis.

³⁸ Ti vaga a Demetrius migira nina maneao ara kilia moa kara raqaa kesa tinoni tana pede, mara totu nogo na manepede igira nogo niqira aqo kara pedea na omea vaga ia, mara titi manogatinogoa na dani i tana kara naua na pede. Mi mataqira nogo na manepede ti kamu vaiganigi tabana mi tabana.

³⁹ Me ti vaga ke kesa segeni goto na omea amu kilia, ma nimui aqo igamu kamu adidatoa i mataqira na saikolu na tinete tana goto na vera.

⁴⁰ Kamu rorongu, e tau utu kara kedegita igira na Roma rongona na omea e laba i dani eni. E tagara lelee sa rongona na galaguguu ma na tsaikore vaga amu naua i dani eni. Me ti vaga igira na Roma kara veisuagita na rongona na omea vaga iani e laba, migita a tau goto tamanina sa rongona dou ka gini gokovisu vanigira.”

⁴¹ Me goko sui vaga ia, me tuu, me ketsaligira na tinoni sui kara visu lee moa i veraqira.

20

A Paulo e Visutugua tana Masedonia Mi tana Akaia

¹ Mi murina kalina e totupuka na vaikoregi loki ia, ma Paulo e soasaigira sui na tinoni tutuni, me pabotugua nina totosasaga vanigira. Me sui me tsarivanigira, “!Eo, kamu totu igamu!” Maia e tuu, me mololegira me vano tana Masedonia.

² E liu babaa pipi tana vovotana na vera tana, me kakaisiginigira na tinoni tutuni nina totosasaga vanigira. Mi muri me ba laba i Akaia,

³ mi tana e totu e tolu na vula. Me vangaraunogoa laka ke vano tana Siria, te e tsodovolugia laka igira na Tsiu ara totu tana ara vorogokona na labuana. Maia e pada ke liuvisu moa tana Masedonia.

⁴ Mara tu dulikolua tugira a Sopater, na dalena a Pirus ni Berea; ma Aristarkus ma Sekudus ni Tesalonika; ma Gaius ni Derbe; ma Tikikus ma Tropimus kaira ka talu tana butona na momoru ni Asia; maia goto a Timoti.

⁵ Igira nogo ara ida vanitugami, mara ba pitutugami i Troas.

⁶ Murina na Dani Tabu na Bredi Tagara Isti Konina, mi tugami tu sage tana vaka, tuturiga i Pilipi mami votu. Mi tana tsegenina dani i

muri te ami tu ba tsaulgira i Troas. Mami tu totu tana e vitu na dani popono.

Na Susuina Nina Tsigovera a Paulo I Troas

⁷ Mi tana ngulavi na kesanina dani tana uiki ia, migami sui ami mai sai gana kami lotu ma kami mutsa kolu. A Paulo e goko vanigira na tinoni ara totu tana, me gogoko babaa moa poi e levugata rongona e padanogoa laka ke mololegira tana matsaraka na dani ngana.

⁸ Danga na bulu ara viri iruiru polia na voki i gotu tana ami saikolu.

⁹ Me kesa na borau vaolu, a Eutikus na asana, e totukaekae tana ovaova gana na bisibisi. Ma Paulo e gogoko babaa moa, ma Eutikus e varivari na matana me paraa na maturu. Me tsau e maturu tatanu, me tavongani puka tsuna talu tana tolunina na vatabela na vale tsau i lao tana kao. Mi kalina ara tsebakaea, mara reia laka e matepitsu nogo.

¹⁰ Ma Paulo e tsuna tsaku, me taokovoragi konina, me kasoa me tsaria, “!Kamu laka na gini boe, e mamauri moa na baka ia!”

¹¹ Ma Paulo e visudatotugua, me ngiti breidi mara mutsa. E gogoko kolugira oka babaa moa me poi e datomai na aso. Mi muri e mololegira me vano.

¹² Migira na tinoni ara totuvisu, ara adia na borau aia e mate me maurivisutugua, mara dulikoluvanoa i valena, mara gini mage me dou sosongo na tobaqira.

Tuu i Troas me Tsau i Miletus

¹³ Igami ami vano ida tana vaka, mami votu i Asos, mi tana ti kami ba lutsangia a Paulo. A Paulo e pede vaganana vanigami nogo rongona aia e ngaoa ke liu i one.

¹⁴ Mi kalina a Paulo e tsodogami i Asos, mami lutsangia tana vaka, mami ba saviliu i Mitilene.

¹⁵ Mami tuu i Mitilene mami liuvotu, mi tana dani i muri mami tsau gana ngongo i Kios. Mi tana rukanina dani ami tsau i Samos, mi tana tolunina dani ami tsau i Miletus.

¹⁶ A Paulo e pedea kami votu saviliusia i Epesus, rongona aia e tau ngaoa ke totu okaoka tana butona na momoru ni Asia. E gini vaga rongona ti ke tau utu me ke tsau tsaku nogo i Jerusalem ti ke laba na dani tabu na Pentekoste.

Nina Goko na Vaimolo a Paulo

¹⁷ Mi kalina a Paulo e totu moa i Miletus, maia e mologoko baa vanigira igira na ida tana lotu i Epesus, me nongigira laka kara mai reia i tana.

¹⁸ Mi kalina ara laba mai, maia e tsarivanigira, “Igamu amu donaginidoua e koegua niqū aqo tana tagu popono inau au totu kolugamu e tuu tana kesanina tsotsodo na dani au laba tana butona na momoru ni Asia.

¹⁹ Mamu donaginigotoa laka i laona niqū aqo vania na Taovia au tau goto kaekae, mau molotsunali segeniqū moa, me danga kalina e gini tave na koo i mataqu, mau gini rota loki rongona niqira vorogoko na matesiaqu igira na Tsiu.

²⁰ Igamu amu dona goto laka au tau lelee tangolivisia sa omea tugua ke sangagamu kalina inau au turupatu vanigamu mau sasanigamu i malena nogo, mi laona na valemui goto.

21 “Au saua niqū parovata kakai vanigira na Tsiu, me vanigira goto na tinoni ni veratavosi, rongona laka ti igira kara gini pilotania niqira sasi, ma kara aro baa vania God ma kara tutunina na Taovia Iesu.

22 Mi kalina eni, tana nina rarai nogo na Tarunga Tabu inau sauba kau vano i Jerusalem. Mau tau goto dona dou laka nagua sauba ke laba vaniau i tana.

23 Ma na omea moa au donaginia, laka pipi tana vera tana au liu nogo na Tarunga Tabu e sau papadana ida nogo vaniau, laka na totu sosori ma na rota loki ara totu pituau.

24 Minau, e atsa moa vaniau ti kau mauri se kau mate. Au kili saikesalia moa kau suilavaginia na aqo aia na Taovia Iesu e molovaniau, aia nogoria na saumakaliana na Turupatu Dou tana rongona nina vangalaka God.

25 “Au liu bamai nogo i konimui igamu sui, mau gini turupatuna vanigamu tana rongona na Verana God. Mi kalina eni, au dona nogo laka tagara ke kesa vidamui ke reiautugua.

26 Te kalina nogo ia, inau kau gini vatsa maka vanigamu: laka ti vaga kesa vidamui ke tsida me ke tsoku tana keokeo, me tau niqū sasi inau.

27 Rongona au saumakalia vanigamu nogo pipi sui nina aqoaqo God, mau tau goto poia vanigamu sa omea.

28 Me ti e vaga ia, ma kamu reitutugugamu segenimui, ma kamu reitutugugira goto igira na tinoni na Tarunga Tabu e moloa vanigamu kamu reitutugugira. Kamu lia na reitutugu dou manana i laoqira nina tinoni God, igira aia e voliginigira nogo tana mateana na Dalena.

29 “Au dona laka i murina inau kau vano, me sauba kara laba i laomui visana tinoni kara vaga na pai atsi veveiga, ma kara tau goto gaea ke kesa.

30 Sauba ke laba na tagu i tana kara tuu visana i laomui segeni nogo, ma kara tsonia na gokopero gana kara raqaligiginigira na tinoni tutuni.

31 Vaga ia, ma kamu parovata, ma kamu padatugutugua laka i laona e tolu na ngalitupa popono, inau au tau goto kuti na bongi ma na dani na parovativamui pipi gamu sui.

32 “Mi kalina eni, au livugamu tana limana God ma na gokona nina vangalaka, aia nogo tangomana ke kakaisigamu babaa, me ke tusuvanigamu na peluna loki aia God e vangaraunogoa vanigira sui nina tinoni.

33 Inau au tau sulungana mai laka kau adilea nina siliva se nina qolu se na polona kesa tinoni.

34 Igamu segenimui goto amu dona laka au gini aqo nogo na limaqu karani, gana na tsodoginiana pipi na omea levolevo igira gaqu duli minau segeniqu ami kilia kami tamanina gana na maurimami.

35 Au sauvulagia vanigamu pipi tana omea sui au naua, laka tana aqo kakai ma na ngongoragi, i tana nogo ti igita a gini dona na sangaginiaqira na tinoni maluku. Ka padatugutugua na tsaqina na goko na Taovia Iesu segeni nogo e tsaria: ‘E loki liuliu baa nina magemage kesa tinoni kalina aia e tusu lee omea, liusia na mage e vatsangia kalina e adia na omea ara saulea vania.’ ”

36 Ma Paulo e suilavaginia nina goko me tsunatatutu kolugira, mara nonginongi sai.

37 Migira sui tana ara ngangaisia mara kasoa, mara vailivua.

³⁸ Ara gini padasavi loki baa goto rongona ara rongomia aia e tsarivanigira laka e utu goto kara reilakana tugua kesa dani. Mara dulikolua mara ba moloa tana vaka.

21

A Paulo e Visutugua i Jerusalem

¹ Migami ami tsarivanigira igira ara mologami, “Kamu totu igamu”, mami aligiri na vavano. Ma na vaka e votusavu kalea na momoru tetelo ni Kos; mi tana dani ngana mami tsau tana momoru ni Rodes, me tuu i tana mami babaa tsau i Patara.

² Mi tana ami tsodoa kesa segeni na vaka e vangaraua na vano i Ponisia, mami sagesavu konina mami vovotu.

³ Ami tsau tana nauna tana e tugua kami reia na momoru ni Siprus, mami saviliusia moa, mami kalea na Siria. Ami tsipu longa i one i Tire, mi tana na vaka e tsonilongaa gana lutsa.

⁴ Mi tana ami tsodogira visana na tinoni tutuni, mami totu kolugira e vitu na dani popono. Migira i tana na Tarunga Tabu e mararasia na tobaqira, te ara tongovania a Paulo ke laka na vano i Jerusalem.

⁵ Mi kalina e tsau nimami tagu na vavano, mami tuu, mami aligiri na vavano. Migira sui popono kolugira na tauqira ma na daleqira ara dulikolutugami, mami tavelaba i tasi. Migami sui, ami tsunatuturu kolu i one, mami nonginongi.

⁶ Mi muri, mami vaimologi igami ruka tabana, mi tugami ami tu sagevotu tana vaka, migira ara visu i veraqira.

⁷ Mami tu mololea i Tire, mami tu votukalea i Tolemais, i tana ami tu vaitsodogi kolugira na tinoni tutuni, mami tu totu kolugira kesa moa na dani popono.

⁸ Mi tana dani i muri, mami tu mololegira, mami tu laba i Sesarea. Mi tana ami tu ba totu tana valena a Pilip, aia nina aqo ke turupatuna na Turupatu Dou, maia nogo e kesa tu vidaqira ara tu vitu na mane sasanga ara vilitugira ida nogo i Jerusalem.

⁹ Me tamanigira ara tu vati na dalena daki ara tu tau vati tauga moa, mi tugira ara tu sanga na gini turupatuna na gokona God.

¹⁰ Mami tu totu nogo visana dani i tana, te e labamai i tu konimami kesa na propete, a Agabus na asana, me talumai i Judea.

¹¹ Me mai tuu tu konimami, me tsakua na sessorina na polona a Paulo, me soriginia tuana segeni kolu limana me tsaria, “Iani nogoria na omea e tsaria na Tarunga Tabu: Na tamanina na sessorina na polo iani, sauba kara sori vaganana goto iani igira na Tsiu i Jerusalem, ma kara sauligia vanigira na tinoni ni vera tavosi.”

¹² Mi kalina tugami ami tu rongomi vaganana ia, mi tugami kolugira sui na tinoni tutuni i tana, ami tongo vania a Paulo ke laka na vano i Jerusalem.

¹³ Maia e goko me tsarivanigami, “?Nagua vaga amu naua igamu, mamu ngangai vaganana mamu sekoliginia tobaqu? Inau au vangarau segeniqu nogo, tau rongona moa ti kara soriau i Jerusalem, ma na rongona goto ti kau tsodoa na mate i tana rongona nogo na asana na Taovia Iesu.”

¹⁴ Migami, ami tau goto tangomana na tukapusiana nina papada, te ami mui lee, mami tsaria moa, “Ke laba vanigo vaga nogo e kilia na Taovia.”

¹⁵ Ami tu totu goto visana na dani tana, te ami tu vangaraugira tu nimami binaboli, mami tu vano i Jerusalem.

¹⁶ Visana goto na tinoni tutuni ni Sesarea ara tsari tumurimami, mara adivanotugami tana valena aia na mane sauba kami tu ba totu i konina, a Nason ni Siprus, aia e lia na tinoni tutuni tuu nogo tana tuturigana.

A Paulo e Baa Tsigovia a Iakobo

¹⁷ Mi kalina ami ba laba i Jerusalem, migira na tinoni tutuni ara soalakagami dou sosongo.

¹⁸ Mi tana dani i muri, ma Paulo e dulikolugami mami vano na reiana a Iakobo; mara totu goto tana igira sui na ida tana lotu.

¹⁹ Ma Paulo e soadougira, me tsaritutugua vanigira na omea sui God e aqosigira i laoqira na tinoni ni veratavosi tana nina aqo segeni nogo aia.

²⁰ Mi kalina ara rongomi vaganana ia, migira sui ara gini tsonikaea God. Mara tsaria, "Tasimami a Paulo, igoe segeni o reia e koegua na dangaqira na toga na Tsiu ara lia nogo na tinoni tutuni, migira sui ara muridou sosongolia nomoa nina Ketsa a Moses.

²¹ Mara rongominogoa visana ara tsaria laka igoe o sasaniginigira na Tsiu sui ara totu sagelalo tana veraqira na tinoni tavosi, laka kara mololea na muriana nina Ketsa a Moses, me laka kara tau paripapadana na daleqira, ma kara tau goto muria niqira sasaga ni sau na Tsiu.

²² "Me utu ke tagara, sauba nomoa kara rongomia laka o labamai nogo igoe. ?Vaga ia, ma nagua ka naua gita?

²³ Iani nogo na omea ami pada vanigo igoe ko naua. Ara tu totu ieni ara tu vati na tinoni, mara tu naua kesa tu niqira veke.

²⁴ Me dou igoe ko baa, mo ko tsari tu muriqira, mo ko sangapata kolutugira tana aqotabu na lesa rongona na roku, migoe nogo ko tusua na qolo na matena na tsara koakoana tu lovaqira. Me ti vaga igoe ko nauvaganana ia, mi tana sauba na tinoni sui kara donaginia laka igoe kesa o muridoua nomoa nina Ketsa a Moses, me laka na omea sui ara rongomia ara tsaria tana rongomu igoe ara tau mana.

²⁵ "Me vanigira na tinoni ni veiraitavosi, igira ara lia nogo na tinoni tuituini, ami mamare vanigira sui nogo, mami tsaria vanigira laka ami pedenogoa kara laka na galiana kesa turina na mutsa ara gini kodoputsa vanigira na tidao; kara laka na gani gabu; ma kara laka na galiana na velesina na omea mamauri ara vunua; ma kara laka goto na nauana na sasaga seko tana koniqira."

²⁶ Me tuu a Paulo, me aditugira na mane tugira, mi tana dani i muri e aqosia na aqotabu na lesa na roku kolutugira. Mi muri e baa, me sage tana Vale Tabu, mi tana e molokaea na titidani ke visa na dani ti ke tovu na danina na lesa na roku, me ke ngisa kara naua na kodoputsa tu mateqira tatasa.

Ara Tangolia a Paulo I Laona na Vale Tabu

²⁷ Mi kalina e varangi nogo ke tovu na vitunina dani, me visana na Tsiu ara talumai tana butona na momoru ni Asia ara morosia a Paulo i laona na Vale Tabu. Mara tuu mara tsovulagira na toga popono, mara baa mara tangolia a Paulo.

28 Ara guu mara tsaria, “!Mane ni Israel igamu! !Kamu mai sangagami! Iani nogo na mane e vano bamai pipi tana nauna me sasanigira na tinoni sui, mi tana nina sasani e tsogori tsunagira na tinoni ni Israel, ma nina Ketsa a Moses, ma na Vale Tabu iani goto. ! Mi kalina eni maia e vasini adimaigira goto visana na tinoni na Grik i laona na Vale Tabu, me naqugasiginia na nauna tabu loki ieni!”

29 Ara gini tsarivaganana ia, rongona ara reinogoa a Tropimus ni Epesus kolua a Paulo i laona na verabau, mara pada laka a Paulo ke adisagegotoa aia i laona na Vale Tabu.

30 Ma na vaitsovolagi e tsavua na vera popono, ma na toga ara rage saimai, mara tangolia a Paulo, mara raqa rutsumia tania na Vale Tabu. Me tsaku sosongo mara vongogira sui na matsapana na Vale Tabu.

31 Migira ara tovoa kara labua a Paulo, me tsaku e baa kesa na tatamanga i konina na taovia na malagai ni Roma laka ara vaiganigi loki na tinoni i Jerusalem.

32 Me tu tsaku na taovia na malagai kolugira visana nina mane tagao ma nina malagai, mara ulotsuna tsaku i laoqira na toga. Mi kalina igira na toga ara reia aia e maimai kolugira nina malagai, mara mololea na labuana a Paulo.

33 Ma na taovia e ba saviliu i konina a Paulo me tangolia, me ketsaligira kara soriginia ke ruka na itai tapala. Me veisuagira na toga, “?Asei na mane iani? ?Ma nagua aia e naua?”

34 Visana i laoqira na alaala ara guguu mara tsaria kesa omea, mara visana tavosi ara tsaria tavosi omea. Mara viri laba danga na goko lokiloki, ma na taovia e tau rongomigadovia nagua sagata vaga e laba. Te e ketsaligira nina malagai kara adivanoa a Paulo tana valeqira nogo igira. Mara tsatsari na toga mara viri guguu loki.

35 Mi kalina ara tsau gana ngongo na nauna na tsotsodato, mi tana na malagai ara tseba kaekaea a Paulo rongona na alaala na tinoni kore e seko sosongo niqira omeomea.

36 Migira sui ara tsarimurina mara galea mara tsaria, “!Ke mate aia!”

A Paulo e Isutuguna Segeni

37 Me laka igira na malagai kara sagekolua a Paulo i laona na valeqira, ma Paulo e goko baa vania niqira taovia me tsaria: “Au nongigo ko tamivaniau ma kau tsarivanigo kesa na omea.”

Ma na taovia e veisuaa a Paulo, “?Laka o dona na goko Grik igoe?”

38 ?Me ti e vaga ia, migoe o tau aia na mane ni Ejipt, aia e tau oka sagata moa e raqaa kesa na alaala gana laka ke tsogori tsunaginia na gavumane, me idagana vanigira ara vati na toga na mane vailabu i laona na goana atsi igoe?”

39 Ma Paulo e gokovisu me tsaria, “Tagara, inau na Tsiu, mau botsa i Tarsus tana Silisia, ma na tinonina nogo tana verabau ia inau. Au nongigo, ko tamivaniau ma kau goko vanigira na toga.”

40 Ma na taovia e tamivania. Ma Paulo e tuu tana sasana na tsotso, me saukaea na limana vanigira.

22

1 “!Tamaqu ma na tasiqigamu! !Kamu rongomi vataviau dou kalina ia, minau kau isutuguu segeni i matamui igamu sui!”

² Mi kalina igira ara rongomia aia e goko vanigira tana goko Hibru mara tau lelee goto goko, ara totu mui takuti; maia Paulo e goko babaa me tsaria:

³ "Inau na Tsiu, mau botsa i Tarsus tana Silisia, mau loki moa ieni i Jerusalem, mau sasani i konina a Gamaliel. Au madodo sosongo na sasaniana na laona niqira Ketsa igira na mumuada, mau gini ngongoragi na aqo dou vania God, atsa vaga goto igamu sui amu totu ieni i dani eni.

⁴ Au rotasigira tsau tana mate igira na tinoni ara muria na Sautu vaolu iani. Au tangoligira na mane ma na daki mau tsonigira i laona na vale sosori.

⁵ Maia na Mane Tabu Loki migira sui na tuqa tana lotu e tugua kara sanga goto na tsariana laka niqu goko au tsaria ara mana saikesa. Igira nogo ara tusuvaniau na leta ara marevanigira na tasida na Tsiu i Damaskus. Minau au vano tana laka kau tangoligira na tinoni girani ma kau raqavisugira i Jerusalem gana kara kedegira i tana.

⁶ "Mi kalina na liu i sautu, mi tana gana ngongo na niaso vota mau tsau varangi nogo i Damaskus, mi tana e tavongani laba i gotu na marara loki me mararasi poliau.

⁷ Mau pukatsuna i lao, mau rongomia kesa e goko vaniau me tsaria, 'Saul, Saul! ?Matena gua o rotasiau?'

⁸ Minau au veisuaa, '?Asei igoe Taovia?' Me tangitugua na goko me tsaria, 'Inau a Iesu ni Nasaret, migoe o rotasiau.'

⁹ Migira na mane ara tsarimuriqu ara sanga goto na reiana na marara, mara tau moa sanga na rongomiana na tangina na goko e goko vaniau.

¹⁰ Minau au veisuagotoa, '?Vaga ia, ma nagua kau naua Taovia?' Ma na Taovia e gokovisumai me tsarivaniau, 'Ko tuu, mo ko ba tsau i Damaskus, mi tana kara tsarivulagi vanigo na omea sui God e molovanigo nogo na nauana.'

¹¹ Ma na makana na marara ia e dokolia na mataqu. Migira gaqu duli ara tangolia na limaqu, mara tudumiau baa i Damaskus.

¹² "Mi tana vera ia, e totu kesa na mane, a Ananias na asana, aia na mane e pada mamavasia God me madodo na muriana nina Ketsa, mara kukuni tanisosongolia igira sui gada verakolu na Tsiu ara totu tana.

¹³ Aia e mai i koniqu, me tuu i ligisaqu me tsarivaniau, 'Kulaqu a Saul, ko morotugua!' Mi kalina tsotsodo nogo ia, inau au morotugua mau morosia aia.

¹⁴ Ma Ananias e tsarivaniau, 'Niqira God nogo igira na mumuada aia nogo e viligo ko gini donaginia na omea e kilia ko naua, mo ko reilakana aia na Dalena mo ko rongomia aia segenina nogo ke goko vanigo.

¹⁵ Rongona igoe nogo sauba ko lia nina tabegoko aia na mani katevulagiana vaniaqira na tinoni sui nagua igoe o reia mo rongomia i konina.

¹⁶ ?Mi kalina eni nagua goto ko pitua? Ko tuu mo ko lesovitabu, mo ko nongia na Taovia ma kara gini tanusiligi nimu sasi.'

¹⁷ "Minau, au visubatugua i Jerusalem, mi kalina au lotu i laona na Vale Tabu, mau reilakana na Taovia e laba malemale vaniau,

¹⁸ maia e tsaria, 'Ko tsaku, mo ko vanoligi tania i Jerusalem rongona igira na tinoni ni ieni ara tau nogo tabea nimu goko tana rongoqu inau.'

¹⁹ Minau au tsarivania, 'Taovia, igira segeniqira nogo ara dona laka inau nogoria au vano pipi tana valelotu, mau tangoligira mau labugira igira ara tutunimu igoe.

²⁰ Mi kalina goto ara labumatesia a Stivin, aia nimu mane tabegoko igoe, minau goto au totu tana mau sanga na tamiana, mau reitutugua na poloqira igira na mane ara labumatea.'

²¹ Ma na Taovia e tsarivaniau, 'Ko baa moa, na rongona inau nogo au mologo ko vano tana veraqira igira na tinoni ni veratavosi ara totu tana vera ao.' "

²² Na toga ara rongomi vatavia a Paulo poi e tsaria na tsaqina na goko vaga ia; mi tana, igira ara tuturiga na guguu loki mi gotu na lioqira mara tsaria, "!'Labumatesia aia! !E tau saikesa ulagana ke mauri!"

²³ Mara qururutsau, mara ratsia na poloqira mara rasavagini datao i gotu na papasa.

²⁴ Maia niqira taovia na malagai ni Roma e ketsaligira nina malagai kara adivanoa a Paulo i laona na valeqira, me raigira kara rarusia kara gini tsodovulagiginia nagua seko e naua te ara gini qururutsau vaga igira na Tsiu.

²⁵ Mi kalina igira ara soria gana na rarusiana, ma Paulo e tsaria baa vania na mane tagao e tutuu i tana, "'Laka e goto na rarusiana kesa na Roma kalina ara tau vati pedea?"

²⁶ Mi kalina na mane tagao e rongomia laka a Paulo aia na Roma, e tuu me baa i konina na taovia na malagai me tsaria, "'Laka nagua o naua igoe? !Ma na mane ia, na Roma nogo ia!"

²⁷ Ma na taovia e ba reia a Paulo me veisuaa, "'Ko tsarivaniau laka ti na Roma manana nomoa igoe?"

"Eo," e tsaria a Paulo.

²⁸ Ma na taovia e tsaria, "Minau kesa au vaga goto, rongona e loki sosongo na qolo au tsonia te au gini sage koniqira na Roma."

Ma Paulo e tsaria, "Minau kesa, na tamaqu ma na tinaqu kaira sui na Roma goto."

²⁹ Mi kalina ara rongomi vaganana nogo ia, te igira na mane ara vangaraua na torogoko i konina a Paulo ara sugavisu lee tania; maia goto niqira taovia e matagu loki kalina e reigadovia laka a Paulo na Roma, maia e sorigininogoa na itai tapala.

A Paulo i Matana na Saikolu na Togigoko

³⁰ Maia niqira taovia na malagai e ngaoa nomoa ke dona dou nagua rongona te igira na Tsiu ara keli vania a Paulo. Mi tana dani i muri aia e ketsaligira kara nusiligia na itai tapala ara soriginia a Paulo, me moloketsa vanigira na taovia na lotu ma niqira sasanga kara saikolu. Maia e tuu, me adia a Paulo me turuvaginia i mataqira.

23

¹ Ma Paulo e moro tatavata baa saikesa i koniqira na tinoni tana Saikolu me tsarivanigira, "!'Igamu na tasiqiu! Inau au maka saikesa i laona na tobaqu, laka e goto saikesa i matana God pipi niqiu aqo sui au naugira tana mauriqu popono me tsau mai i dani eni."

² Maia a Ananias na Mane Tabu Loki e raigira igira ara tuu ligisana a Paulo kara davaa na mangana.

³ Ma Paulo e tsarivania, “!E mana saikesa, sauba God ke davago goto igoe, igoe na mane malapalu! !Mo totukae tana gana ko pedeau muria nina Ketsa a Moses, migoe saikesa o kutsia na Ketsa kalina o raiginigira girani kara davaau inau!”

⁴ Migira na mane ara totu varangisia a Paulo ara tsarivania, “!Igoe o peaa nina Mane Tabu Loki God!”

⁵ Ma Paulo e goko me tsaria, “Tasiqū gamu, au tau saikesa donaginia laka ti aia na Mane Tabu Loki. Miani na omea ara marea tana Mamare Tabu: ‘Igoe ko laka saikesa na tsoniana sa goko seko ke kalea na mane e tagaovigira nimu tinoni.’ ”

⁶ Mi kalina a Paulo e reigira visana i laoqira tana alaala igira na Sadusii me visana goto na Parisii, maia e gokodato i laona na Saikolu me tsaria, “!Gamu tasiqū! Inau goto kesa na Parisii ma na dalena na Parisii. !Ara turuvaginiau tana pede iani tana rongonia nogu na amesi e totu i tobaqu laka igira ara mate sauba kara maurivisutugua!”

⁷ Mi kalina aia e goko vaga ia migira na Parisii ma na Sadusii ara tuturiga na vaiganigi loki, ma na tinoni ara tavota ruka tana alaala.

⁸ Igira na Sadusii ara tsaria laka na tinoni sauba e utu kara maurivisutugua tania na mate, mara tiatagaragotoa laka e tagara sa angelo me tagara sa tarunga; migira na Parisii ara tutunina gira sui na omea gira.

⁹ Me dato me dato na guguu, me visana vidaqira na tarai na Ketsa tabana koniqira na Parisii ara tuu, mara tsotso baribari mara tsaria: “!Tau tangomana vanigami gami na tsooana sa omea seko ke naua na mane iani! !Me tau moa gini utu ti na tarunga se kesa na angelo ke goko malemale vania!”

¹⁰ Me loki, me loki babaa na vaimangasuguradigi, te e gini matagu na taovia na malagai kara tau rapasia a Paulo. Me raigira nina malagai kara tsuna i laoqira na alaala, ma kara raqaligia a Paulo tanigira ma kara ba molovisua i valeqira.

¹¹ Mi tana bongi ia, na Taovia Iesu e mai me tuu konina a Paulo, me tsarivania, “!Ko laka na matagu! O tsarivulaginogoa na goko tana rongoqu ieni i Jerusalem, me sauba ko ba nauvaganana goto ia i Roma.”

Ara Vorogokona na Matesiana a Paulo

¹² Mi tana matsaraka na dani ngana, mara totu saisai visana vidaqira na Tsiu, mara vorogoko mara vatsa laka kara tau gania sa mutsa ma kara tau inuvia sa koo, poi tsau kalina kara labumatesia a Paulo.

¹³ Igira sui kolu, ara liusia vati sangavulu na mane ara vorogokona sai nogu na omea vaga ia.

¹⁴ Mara ba laba i mataqira na taovia na lotu migira na tuqa tana lotu mara tsarivanigira, “!Gami ami veke sai, mami gini vatsa sui laka kami tau lelee gania sa omea poi kami labumatesia a Paulo.

¹⁵ Vaga ia, ma nimui aqo igamu na taovia na lotu kolugira nimui sasanga, kamu mologoko baa vania na taovia na malagai ni Roma laka aia ke aditsunamai vanigamu a Paulo, ma kamu peroginia laka amu ngaou kamu dona dou baa laka nagua manana e naua aia. Mi tana ti igami kami totupitua, ma kami labumatesia i sautu.”

16 Me kesa na borau e totu tana, aia na niana nogo a Paulo, me rongomi dodogira kalina ara vorogokona na matesiana a Paulo; me tu tsaku, me ulobaa tana valeqira na malagai, me tsarivulagia vania a Paulo na omea aia e rongomia.

17 Ma Paulo e soaa kesa na mane tagao me goko vaga vania, “Ko adia na borau iani, mo ko ba laba i konina nimui taovia, mo ko tsarivania laka na borau iani e ngaoa ke tsarivania kesa na omea.”

18 Maia na mane tagao e alagia na borau, me ba laba i konina na taovia me tsarivania, “A Paulo, aia e totu tana vale sosori, e soau me nongiau kau adimai vanigo na borau iani, rongona aia e ngaoa ke tsarivanigo kesa na omea.”

19 Ma na taovia e tangolia na limana, me tudumivanoa kesa tana nauna kaira segeni. Maia e veisuaa na borau, “?Nagua o pada laka ko tsarivaniau?”

20 Ma na borau e tsaria, “Igira na taovia na Tsiu ara patasai gokona kara nongigo ke dani, laka ko aditsunamaia a Paulo i matana na Saikolu na Togigoko, migira kara peroginigo laka ara ngaoa kara dona dou baa laka nagua manana e naua aia.

21 Mo ko laka lelee na rongomiaqira, rongona ara liusia vati sangavulu na mane sauba kara taopoi i sautu ma kara pitua. Ara naunogoa niqira veke, mara vatsa laka kara tau mutsa ma kara tau inu poi kara labumatesi talua aia. Mi tana igira ara vangarau sui nogo, mara pipitua moa kara rongomia nagua ko pedea igoe.”

22 Ma na taovia e tsarivania na borau, “Ko laka na katevaniana ke kesa laka o mai tatamanga vaniau.” Maia e moloa na borau, me vano.

Ara Molovanoa a Paulo i Matana a Piliks

23 Mi muri, ma niqira taovia na malagai e soakaira ruka nina manetagao, me tsarivanikaira, “Kamu ka tsarivanigira kara ruka sangatu na malagai kara vangarau na vano i Sesarea, kolugira goto kara vitu sangavulu na mane gana na sage tana ose, me ke ruka goto na sangatu na mane gana na bao, ma kamu vangaraua na vano tana tangi na siu ke bongi.

24 Kamu ka manogatigotoa ke visana na ose vania a Paulo, ma kamu ka reitutugudoua poi kamu ba moloa i konina a Piliks aia na taovia tagao butona na momoru.”

25 Mi muri, ma na taovia e marea kesa na leta vania a Piliks, me tsarivaganana iani:

26 “Inau a Klodius Lisias, au mamare vanigo igoe gaqu lokina a Piliks: Au soadougo.

27 Igira na Tsiu ara tangolia na mane iani, me varangi nogo kara matesia. Inau au rongomia laka aia na Roma, te au vano kolugira niqu malagai mau laumaurisia tanigira.

28 Au kiligotoa kau tsodoa nagua seko e naua te ara keli vania, minau au aditsuna baa i mataqira tana niqira Saikolu na Togigoko.

29 Au tsodovulagia laka e tau naua sa omea seko tugua ke gini mate se ke gini vano tana vale sosori. Na kelitabo ara nauvania ara kaleginia baa moa tana niqira sasaga ni sau segeni nogo igira.

30 Mi kalina inau au rongomia laka ara vorogokona na matesiana, te au pada kau molovano saviliua baa vanigo. Mau tsarivanigira goto igira ara keli vania kara baa laba goto i matamu igoe, ma kara

tatamanga gana vanigo. Iani nogo e vaga niqo goko vanigo igoe gaqu lokina.”

³¹ Migira na malagai ara muria na omea vaga niqira taovia e ketsaliginigira. Mi tana bongi ia ara adia a Paulo, mara ba tsau i Antipatris.

³² Mi tana dani male, migira na malagai ara liu lee i lao ara visutugua i Jerusalem, mara mologira na mane sage tana ose kara dulikolu babaa a Paulo.

³³ Ara adivano saviliua i Sesarea, mara tusua na leta vania na taovia tagao butona na momoru, mara mologotoa a Paulo i limana.

³⁴ Maia na taovia e tsokoa na leta, me veisua a Paulo laka na butona gua na momoru na verana. Mi kalina aia e rongomia laka a Paulo e talu tana butona na momoru ni Silisia,

³⁵ maia e tsarivania, “Sauba kau rongomigo kalina ti kara tsau mai ieni igira ara keli vanigo.” Me moloketsa vanigira na malagai kara matalidoua a Paulo, ma kara molodoua tana vale sosori maia e totu i laona na vale e logoa a Herod.

24

Na Tsiu Ara Keli Vania a Paulo

¹ Me putsi tsege na dani, ma Ananias na Mane Tabu Loki e vano goto i Sesarea, kolugira visana na ida tana lotu, mara soagotoa kesa na mane a Tertulus na asana, aia kesa na mane tagaoketsa ke dulikolugira. Mara ba laba i matana a Piliks, mara tatamanga gana a Paulo.

² Te ara soasagea a Paulo, maia Tertulus e sangavia na goko me tsaria:

“Na Taovia Loki igoe, mo tagao sasaga sosongo vanigami me gini laba na tagu katsi na rago vanigami, mara danga na oli sasaga igoe o vaturigira me gini dou na veramami.

³ Me gini laomami sosongo igami, mami tsonikae sosongoligo tana rongona na omea sui vaga gira.

⁴ Taovia, au tau pada laka kau goko okaoka kolugo sagata. Au nongigo moa ko tami moa na rongomiana nimami tsaqina goko kurikuri iani.

⁵ Igami, ami tsodovulagia na mane iani aia e seko sosongo baa na sasagana. E totu matengana na tsaikore i laoqira na Tsiu pipi sui nauna tana barangengo, maia e ida vanigira goto kesa na alaala ara soaginigira na Nasarene.

⁶ Me tovoa ke naqugasia na Vale Tabu, te igami ami tuu mami tangoliginia.* Igami ami vangaraunogoa kami pedea muria nimami Ketsa segeni igami.

⁷ Mi tana, te e sagemai a Lisias niqira taovia na malagai, me kore sosongo me raqaligia a Paulo tanigami.

⁸ Mi muri, ma Lisias e moloketsa vanigira ara keli vania a Paulo laka kara mai laba i matamu igoe. Me ti ko veisuaa na mane ia, migoe segenimu nogo tangomana ko rongomigotoa i konina nogo ia pipi na omea sui igami ami keligini vania.”

⁹ Migira na Tsiu ara sanga goto na keli gana a Paulo, mara tsaria, “Gira sui na goko girani ara mana sui.”

* **24:6 24:6b-8a** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 6b-8a.

A Paulo e Isutuguna Segeni I Matana A Piliks

¹⁰ Ma na taovia tagao butona na momoru e tusu ba a Paulo me ke goko. Ma Paulo e goko vaga iani,

“Inau au donadou laka i laona danga sosongo nogo na ngalitupa igoe o tagaovia na pede i laona na veramami iani, mau gini mage na tuu i matamu ma na isutuguqu segeni.

¹¹ Igoe segenimu nogo e tugua ko lavea i koniqira igira, laka e tau vati putsi moa sangavulu ruka na dani inau au vano lotu i Jerusalem.

¹² Migira na Tsiu ara tau tsodoau inau laka kau vaiganigi kolua ke kesa i laona na Vale Tabu, mara tau goto vati tsodoau kau tsovulaa vanigira na toga i laona na vale lotu se sa nauana moa i laona na vera.

¹³ E tau goto tangomana vanigira kara adilabati vanigo sa omea manana tana rongona niqira keli ara nauvaniau i dani eni.

¹⁴ Mau tsarivulagia moa i matamu igoe: laka e mana nomoa laka inau au samasama vania niqira God na mumuamami i laona na Sautu ia igira ara tsaria laka e sasi. Inau goto au tutunina igira pipi sui na omea ara maregira tana nina Ketsa a Moses, mi tana papi ara marea igira na propete.

¹⁵ Ma na omea inau au amesia i konina God, e atsa kolua na omea vaga ara amesigotoa igira: laka pipi tinoni, na douna ma na sekona goto, sauba kara maurivisu tania na mate.

¹⁶ Aia nogo na rongona au gini tovokakaia pipi kalina laka ke dou niqu sasaga i matana God, mi mataqira goto na tinoni.

¹⁷ “Putsi danga na ngalitupa au vanoligi tania i Jerusalem, mi muri mau visumaitugua, gana kau adimaia ke visana na qolo na mani sangaginiaqira niqu tinoni, ma kau kodoputsa goto vania God.

¹⁸ Mi kalina inau au nanau vaganana ia, mi tana nogo igira ara tsodoau i laona na Vale Tabu murina au suilavaginia na aqotabu na lesomale rongona na roku. Mi tana e tagara goto sa toga koluau, me tau goto leleo ke kesa.

¹⁹ Migira moa visana na Tsiu ara talumai tana butona na momoru ni Asia, ara totu i laona na Vale Tabu tana dani ia. Ti vaga igira kara tamanina sa goko ke kaleau, me dou ti igira segeniqira nogo kara mai laba i matamu igoe ma kara tatamanga gaqu.

²⁰ Se ko ketsaligira girani ara totu nogo ieni i matamu kalina ia, ma kara katea vanigo nagua seko ara rongomia laka au tsukia inau te ara pedeginiau kalina igira ara turuvaginiau tana Saikolu na Togigoko i votangana.

²¹ E kesa lelee moa na omea au gini goko lokiloki kalina au tuu i mataqira tana dani ia, miani moa niqu goko inau au tsarivanigira: Igamu amu pedeau i dani eni tana rongona au tutunina laka igira ara mate nogo sauba kara maurivisutugua.”

²² Mi tana, ma Piliks aia e donaidougininogoa na rongona nina Sautu na Taovia, e tuu me vongo saviliua moa na pede, me tsarivanigira, “! Molotalua tana! Mi kalina ke labamai a Lisias aia nogo niqira taovia na malagai, mi tana ti inau kau vileketugua na rongona na omea iani.”

²³ Maia e moloketsa vania na mane e reitutugua a Paulo ke matalidoua, me ke tau moa tongo vania a Paulo na lela bamai, me ke tami moa vanigira na kulana kara sauvania ke visana na omea ti vaga aia ke kilia.

A Paulo i Ka Mataqira Kaira a Piliks Ma ko Drusila

²⁴ Putsi visana na dani, mara ka laba mai kaira a Piliks ma ko Drusila na tauna, maia e kesa na daki na Tsiu. A Piliks e soamaia a Paulo, me rongomi vatavia kalina aia e vuresi vania na gokona na tutuni tana rongona a Iesu Kristo.

²⁵ Mi kalina a Paulo e gini goko babaa moa tana rongona na mauri laka, ma na berengiti segenida taniaqira na sasi sui, ma na rongona goto na dani tana ke gado na Pede Loki, mi tana a Piliks e gini matagu me tsarivania a Paulo, "E dou moa ti ko vano kalina ia. Sauba inau kau soago tugua kalina ti ke tau utu vaniau."

²⁶ Maia e amesia moa laka a Paulo ke tusua sa qolo vania gana ke nusileginia; aia na rongona te e gini soa sailaginia ke mai i konina me ke turupatu kolua.

²⁷ Me putsu ruka na ngalitupa, maia Porsius Pestus e tugua a Piliks na tagao tana butona na momoru ia. Ma Piliks e padangaoa laka igira na Tsiu kara padalokia, te e moloa a Paulo ke totu moa tana vale sosori.

25

A Paulo e Nongivisua na Pede I Konina na Sesar

¹ Mi kalina a Pestus e laba tana butona na momoru ia, me tolu moa na dani i muri, maia e mololea i Sesarea me vano i Jerusalem.

² Mi tana, migira na taovia na lotu ma niqira ida na Tsiu ara adilabati vania a Pestus niqira vaitsari gana a Paulo. Ara nongikakaia a Pestus

³ ke laka tagara na rongomiaqira, me ke adivisumaia a Paulo i Jerusalem. Ara nongigini vaganana ia, rongona ara vorogokona nogo igira laka kara labumatesia a Paulo kalina ke maimai i sautu.

⁴ Maia Pestus e goko vanigira me tsaria, "Aia Paulo e totu moa i laona na vale sosori i Sesarea, minau segeniqu ke tau oka ma kau visubatugua i tana.

⁵ Migamu, kamu mologira ke visana nimui ida kara tsarimuriqu baa i Sesarea, mi tana ti kara raqaa na mane iani tana pede, ti vaga aia ke nau mananaa kesa na omea seko."

⁶ Aia Pestus e totu kolugira alu se sangavulu goto na dani, mi muri me visutugua i Sesarea. Mi tana dani ngana, e ba totu tana sasana tana vale na pede, me moloketsa kara adimaia a Paulo i matana.

⁷ Mi kalina a Paulo e mai tsau, migira na Tsiu ara talumai i Jerusalem ara tu polipolia, mara tuturiga na tsariana danga niqira keli loki vania, me utu moa vanigira kara sauvulugia kesa na omea ke gini manalia niqira keli vaniana.

⁸ Ma Paulo e isutuguna segeni me tsaria: "Au tau nausekolia kesa na omea ke kalea niqira Ketsa na Tsiu, se ke kalea na Vale Tabu, se ke kalea na Sesar ni Roma."

⁹ Maia Pestus e padangaoa moa laka igira na Tsiu kara padalokia aia, te e ngasua a Paulo, "Igoe, laka sauba ko tami na vano i Jerusalem, mi tana ti inau kau pedea ti vaga na omea igira ara keligini vanigo e mana se tagara?"

¹⁰ Ma Paulo e goko me tsaria, "Kalina ia, inau au tutuu nogo i matamu igoe na tuguna na Sesar, mieni nogo e ulagana ko pedeau. Igoe segenimu goto o donadougina laka inau au tau sekologira na Tsiu.

¹¹ Ti vaga inau kau kutsinogoa sa ketsa na vera, ma kau naua kesa na omea ke loki ke tugua ko pedevaniau na mate, minau au tau sove tania

na mate. Me ti vaga na omea igira ara raqaginiau tana pede ara tau na manana, me vaga ia, me tau tangomana vania kesa ke molovisuau i limaqira igira. Te kalina ia, inau au nongivisu pede i konina na Sesar.”

¹² A Pestus e vaigokovigi kolugira nina mane sasanga tana pede, mi muri e tsarivanja a Paulo, “Igoe o nongivisua na pede i konina na Sesar, vaga ia, me sauba ko vano i konina na Sesar.”

A Paulo i Ka Mataqira Kaira a Agripa ma ko Bernise

¹³ Visana dani i muri, mi kaira na Taovia Tsapakae a Agripa ma ko Bernise, ara ka mai na tsigoviana a Pestus i Sesarea, rongona kara ka tsonikaea tana tuturigana nina aqo.

¹⁴ Putsi visana dani kaira ara ka totu tana, ma Pestus e turupatuna vania a Agripa tana rongona a Paulo me tsaria: “E totu ieni kesa na mane, aia a Piliks e molonogoa ke totu tana vale sosori.

¹⁵ Mi kalina inau au vano i Jerusalem, migira na taovia ma na tuqa tana lotu na Tsiu ara mai mara tatamanga gana vaniau, mara raiiau kau pedea ke mate.

¹⁶ Mau tsarivanigira laka e tau niqira lavu igira na Roma na pedematesiana kesa na tinoni ti vaga kara tau vati soamai tugira talu, aia na mane ara keli vania migira ara tatamanga gana, mi tana ti kaira sui ruka tabana kara ka adilabatia nagua ara ka gini vaiganigi. Aia nogo ke vaga, ti ke gini tau utugana vania na mane ara keli vania ke isutuguna segeni.

¹⁷ “Mi kalina ara tu labamai ieni, minau au tau goto kisaa. Tana dani ngana nogo, inau au ba totu tana sasaqu tana vale na pede, mau moloketsa vanigira kara adimaia i mataqu na mane ia.

¹⁸ Mara ida na tuu ma na goko igira ara tatamanga gana a Paulo, ma na omea sui ara gini tatamanga gana e tau saikesa gadovia kesa na tsutsukibo vaga inau pada nogo laka igira kara adilabatia tana rongona aia.

¹⁹ Me ngiti vaga na omea ara gini vaiganigi koluginia tana rongona moa niqira lotu nogo igira, mi tana rongona goto kesa na mane a Iesu na asana, laka aia e mate nogo; ma Paulo e tsaria laka e mamauri moa.

²⁰ Me gini ponopala na tobaqu, mau tau goto dona tana tabana gua kau adia na gokomana tana rongona na omea vaga girani, te au gini nongia a Paulo ti vaga ke tami na visu i Jerusalem, mi tana ti inau kau pedea.

²¹ Ma Paulo e nongivisua na pede i konina na Sesar; minau au moloketsa vanigira kara matalidoua tsau kalina kau molovanoa i konina na Sesar.”

²² Ma Agripa e tsarivanja a Pestus: “Eo, au pandangoa ti inau segeniqu kau rongomia a Paulo.”

Ma Pestus e tsaria, “Dou, ke dani ti ko rongomia.”

²³ Mi tana dani ngana, me labamai a Agripa kolua ko Bernise, mara qururutsau na toga mara tsonikaekaira, mi kaira ara ka sage tana vale na pede kolua niqira taovia na malagai, mara tsari goto igira na tinoni loki tana vera ia. Maia Pestus e moloketsa baa, mara adisagemaia a Paulo.

²⁴ Ma Pestus e tuu me goko, “Igoe a Agripa na Taovia Tsapakae, migamu sui pipi tinoni amu saimai i konimami i dani eni: Amu reinogoa na mane iani, aia nogo igira sui na Tsiu ni ieni nogo mi

Jerusalem goto, ara gini tatamanga gana vaniau. Mara gudato mara tsaria laka e tau ulagana aia ke mauri babaa moa.

²⁵ Minau, au tau moa vati tsodoa i konina sa omea seko, ke tugua kau pedematesiginia. Ma na rongona aia segenina nogo e nongivisua na pede i konina na Sesar, te inau au pada laka sauba kau molovanoa i Roma.

²⁶ Mau tau tamanina sa rongona pukuga tana rongona na mane iani, ti kau gini mamare vania na Sesar. Maia na rongona nogoria te au adimaiginia i matamui igamu sui amu saimai i dani eni, me putsi baa i matamu igoe a Agripa na Taovia Tsapakae, rongona ti vaga i murina na tupege talu tana rongona nagua e laba, mi tana ti inau kau gini tamani niqurongona na mamare.

²⁷ Na rongona au pada laka e tau goto vaniau na molovanoana kesa tinoni e totu pitu pede aia ke baa i matana na Sesar, ti vaga ke tau vati laba maka na rongona na omea ara keligini vania.”

26

Paulo e Isutuguna Segenina I Matana A Agripa

¹ Ma Agripa e tsarivania a Paulo, “Au tamidou vanigo ti vaga igoe ko ngaoa na goko tugumu segeni.” Ma Paulo e saudatoa na limana, me tuturiga na isutuguna segeni me tsaria:

² “Igoe a Agripa na Taovia Tsapakae! E gini mage loki na tobaqu na tuu i matamu i dani eni, ma na isutuguqu segeni tanigira na omea sui igira na Tsiu ara gini tatamanga gaqu.

³ Igoe nogo kesa o donadougina niqira sasaga ni sau na Tsiu, ma niqira tobatavosi goto. Minau au nongigo Taovia, ti ko berengiti koluau moa mo ko rongomiau.

⁴ “Igira sui na Tsiu ara dona e koegua niqurongona mauri tuu tana borauqu. Ara dona goto laka e koegua na mauriqu popono tuu tana tuturigana i veraqu segeni, mi murimai mi Jerusalem goto.

⁵ Igira ara donadou saviliu na omea sui girani, me tugugira rago kara sanga na gini goko rongona ti vaga kara ngaoa, laka e tuu tana borauqu inau au sangasage i koniqira na Parisii, aia kesa na alaala i laona nida lotu ara tangolikakai sosongolia pipi na ketsa.

⁶ Mi kalina ia, au tuu ieni gana kara pedeginiau tana rongona nogo au norua na omea God e vekenogoa vanigira na mumuada,

⁷ aia nogoria na veke i tugira nogo sangavulu ruka na puku i laoqira nida tinoni ara amesia, kalina igira ara samasama vania God na dani ma na bongi. !Ko rongomidoua igoe Taovia, tana rongona nogoria na amesi iani, te ara gini tatamanga gaqu vanigo igira na Tsiu!

⁸ ?Megua sagata te e gini kakai sosongo vanigamu igamu gaqu verakolu amu totu sai iani, na tutunina laka God aia e dona ke maurisivisugira igira ara mate nogo?

⁹ “Tana idana inau segeniqu goto kesa, au pada laka niqurongona kau naua pipi na omea gana na tukapusiginiana na asana a Iesu ni Nasaret.

¹⁰ Aia nogo na omea vaga ia au naua inau i Jerusalem. Au adia niqira tami na taovia na lotu, mau baa mau tangoligira danga nina tinoni God mau tsonigira tana vale sosori; mi kalina igira ara pedegira kara mate, minau goto au sanga na tamiana.

11 Danga goto kalina inau au rotasigira pipi tana valelotu, mau tovokakaia laka kara gini tiatagaraa niqira tutuni. Au kore loki manana vanigira ara tutunina a Iesu, mau vano goto pipi sui tana vera i taba, mau rotasigira goto tana.

12 "Ia nogo na rongona te inau au gini vano i Damaskus kolua niqira tami na taovia na lotu.

13 Mi tana sautu tana niaso vota, vaga inau kau tsarivanigo igoe Taovia, au reia kesa na marara e maka liusia na aso e talu i gotu tana parako, me mararasi poliau kolugira sui goto ara dulikoluau.

14 Igami sui lakalaka ami pukatsuna tana kao, mau rongomia kesa na goko e tsarivaniau tana goko Hibru nogo: '!A Saul, A Saul! ?Matena gua igoe o rotasiau? Igoe o rotasi segenimu moa tana labuvisu, vaga moa ti kesa na buluka na aqo e vatogivisua gana itoro na tamanina.'

15 Minau au veisuaa: '?Masei igoe Taovia?' Ma na Taovia e gokovisu vaniau me tsaria: 'Inau a Iesu, migoe nogo o rotasiau.

16 Mi kalina eni igoe ko tuu. Inau au laba malemale vanigo na rongona kau viliginigo ko lia niqiu mane aqo inau. Ma nimu aqo nogo igoe ko gini turupatuna vanigira na tinoni sui nagua o reia e laba vanigo i dani eni, ma nagua sui goto inau sauba kau sauvulagi vanigo i muri baa.

17 Minau sauba kau maurisigo tania na limaqira na tinoni ni Israel, me tanigira goto na tinoni ni veratavosi i tana inau kau molovanogo.

18 Igoe nogo nimu aqo ko sangavia na mataqira, mo ko pilovisugira tania na rodo ti kara reiginia na marara, ma kara gini piloligi tania na susuligana Satan, ma kara pilo baa i konina God. Mi tana niqira tutuni i laoqu inau, ti kara gini tanusi niqira sasi, ma kara sangasage i laoqira nina tinoni vivili God.'

19 "Taovia Tsapakae a Agripa, e utu kau tau naua na omea e ketsaliginiau aia e talumai i gotu mau reilakana nogo.

20 Au tuturiga na gini turupatuna i Damaskus mi Jerusalem, mi muri tana Judea popono, mi laoqira goto na tinoni ni veratavosi. Au goko vanigira rongona kara gini piloligi tania niqira sasi ma kara pilo baa i konina God, ma kara naua na omea ke sauvulagia laka ti e pilo manana na tobaqira.

21 Iani nogo na rongona igira na Tsiu ara tangoliginiau kalina au totu i laona na Vale Tabu, mara tovoa laka kara labumatesiau.

22 Aia God nogo e sangaau te au gini mauri tsau mai i dani eni, mau tuu i matamui ieni mau tsarivulagia na goko tana rongona ia vanigamu sui na lokina ma na tetelona atsa. Na omea au tsarivulagia inau, e atsa saikesa vaga nogo igira na propete ma Moses goto ara katevulagimai nogo laka sauba ke laba:

23 laka nina aqo nogo na Mesia ke rota, me ke lia na ksanina ke maurivisu tania na mate, gana ke sauvulagia na mararana na mauri saliu vanigira na Tsiu, me vanigira goto na tinoni ni veratavosi."

24 Mi kalina a Paulo e isutuguna segeni vaga ia, maia Pestus e gudato vania me tsaria, "!A Paulo, o bule igoe! !Nimu sasani loki e turuvigo mo gini bule!"

25 Ma Paulo e goko vania a Pestus me tsaria, "!Tau na bule inau Taovia! Na omea sui au tsaria e mana.

26 !Migoe a Agripa na Taovia Tsapakae! Igoe o donaginigira nogo na omea girani, te inau au gini goko malemale vanigo tana rongoaqira.

Mau dona goto e tagara sa vidaqira na omea girani kara popoi vanigo, rongona na omea sui girani ara laba i malena, mara tau goto totu popoi kesa tana tsuruna.

²⁷ ?Taovia Tsapakae a Agripa, laka igoe o tutunina niqira goko na propete? !Eo, au dona laka igoe o tutunina!”

²⁸ Ma Agripa e tsarivanja a Paulo, “?Laka o pada igoe tana nimu goko vaga ia mo ko gini tangomana na piloana tsaku na tobaqu ma kau gini lia Kristiano inau?”

²⁹ Me gokovisu a Paulo me tsaria, “!Ke tsaku se ke tau tsaku, au nongia moa God laka igoe, me pipi sui lakalaka igamu amu rongomia niqu goko i dani eni, kamu lia goto vaga inau, ma na itai tapala moa, aia ke tagara!”

³⁰ Me ida na tuu na Taovia Tsapakae, me tsari na taovia tagao butona na momoru, ma ko Bernise, mara tsari tsavua pipi gira sui.

³¹ Mi kalina ara rutsu i tano, ara vaigokovigi mara tsaria, “Na mane iani e tau nausekolia sa omea e tugua ke gini mate, se ka tsoniginia tana vale sosori.”

³² Ma Agripa e tsarivanja a Pestus, “Na mane iani, tangomana moa ka nusia, ti vaga ia ke tau goto nongivisu pede i konina na Sesar.”

27

A Paulo e Vano i Roma

¹ Kalina ara pedea kami vano i Itali, migira ara moloa a Paulo kolugira goto visana igira ara totu kolua tana vale sosori, i limana a Julius aia kesa na manetagao tana alaala na malagai ni Roma ara soaginia “Nina Alaala na Sesar.”

² Migami ami sage kesa tana vaka e talu i Adramitium, matena na vaka ia e varangi nogo ke aligiri na votu kalegira na vera tana butona na momoru ni Asia, mami vovotu. A Aristarkus, aia na Masedonia e talu i Tesalonika, aia goto e totu kolugami.

³ Ma na dani i muri, mami tsipulonga i Sidon. A Julius e dou vania a Paulo, me tamivanja ke ba tsigovigira na kulana, ma kara tusuvania visana na omea e kilia.

⁴ Me tuu tana, mami babaa saviliu, ma na guguri e utusigami, te ami liu lilisi baa tana e didi liliginia na momoru ni Siprus.

⁵ Ami savu taligu tana tasi ligisana na Silisia ma na Pampilia, mami longa i Mira tana Lisia.

⁶ Mi tana, ma na manetagao e tsodoa kesa na vaka tavosi e talu i Aleksadria me vangarau nogo ke vano i Itali, maia e molosagegami i laona.

⁷ Ami vavano kisa rago visana na dani, mami rota loki sosongo poi ami tsau i gana ngongo i Nidas. Na guguri e utusigami na longa i tana, te ami ba ravi moa tana momoru ni Krete, mami liu lilisi moa kalea tana nauna e didi tania na guguri, mami pelo tana Isuna Salmoni.

⁸ Ami liu varangi i one, mi tana ami rota loki sosongo goto, poi ami kausa mami tsipu tana nauna ara soaginia Loqu na Raravi, e tau ao sagata tania na vera ni Lasea.

⁹ Ami totu oka tana, poi e tsau baa tana tagu e tau goto tugua na vavano babaa, rongona e liusinogoa na dani tabu ara soaginia na Dani

na Sese Matena, * me laba nogo na tagu na legai loki. Te e tuu a Paulo, me parovatavigira me tsaria,

¹⁰ “Tugamuna, au reia laka nida vavano tuu ieni me ke baa sauba ke seko loki baa; me ke tau utu ti kara nanga sui na lutsa kolu vaka ma na tinoni goto.”

¹¹ Maia niqira manetagao na malagai aia e reitutugua a Paulo, e padalokia baa kara muria ka niqira pede kaira na taovia na vaka ma na tamanina na vaka, me tau gini boe na omea e tsaria a Paulo.

¹² Ma na loqu tana ara totu e tau tugua na tsoboravi tana tagu na bisi. Te danga vidaqira na mane na vaka ara suguradi laka ke votu na vaka, ma kara tovoa laka kara tsau nomoa i Piniks ti ke tau utu, mi tana ti kara ba toturavi tana tagu na bisi. I Piniks, aia nogo kesa na loqu tana momoru ni Krete, i tana e didi tania na koburu ma na ara.

Na Legai Loki i Mao

¹³ Me puka tetelo na guguri ni ata, migira na mane na vaka ara pada kara muria na omea ara padanogoa, mara raqakaea na piniti, mara liu lilisi tabana na momoru ni Krete.

¹⁴ Tau oka te e mai tsauligira na guguri votu loki sosongo.

¹⁵ E gadovia na vaka me utugana vania ke vavano goto i matana na guguri, te ami mololea na tagaoviana na vaka ma na guguri segenina moa e tavaa na vaka.

¹⁶ Ami tsodoa na raravi tetelo kalina ami kausa, mami lilisi ligisana na momoru tetelo ni Kaoda. Ami rota loki te ami tangomana na maurisiana na tiqina na vaka.

¹⁷ Ara raqadatoa na tiqi i laona na vaka, mi muri ara adigira visana na bari mara sori taligutiginia na vaka. Ara matagunia ke tau toga na vaka tana tseve varangisia tabana na Libia, te ara aditsunagira sui na selo, mara molo vania na guguri segenina moa ke tavaa na vaka.

¹⁸ Me seko sosongo babaa moa na guguri ma na tasi, mi tana dani ngana mara tuturiga na tsoniana i tasi visana gana lutsa na vaka.

¹⁹ Mi tana tolunina dani mara anguni tsunagira i tasi na turina na omea na aqo i laona na vaka.

²⁰ Danga na dani ami tau goto reilakana na matana na aso ma na veitugu, me mai loki babaa na guguri. Mami tau nogo pada laka sauba kami mauri.

²¹ Me oka tetelo nogo igira na tinoni tana vaka ara tau gania sa mutsa, ma Paulo e tuu i mataqira me tsarivanigira, “Tugamuna, ti vaga kamu tu rongomangaqu i votangana ma ka tau mololea i Krete me utu ke seko na vaka, me utu goto kara nanga na omea sui.

²² Mi kalina ia, inau au nongigamu kamu laka na tobakuku. Tagara ka tau gua igita. E utu lelee ke mate sa vidamui. Eo, ma na vaka moa sauba ke nanga, migamu tagara.

²³ Au gini goko vaga ia rongona i bongi moa e laba i koniqu kesa nina angelo niqu God, aia na God inau au lotu vania,

²⁴ maia e tsarivaganana vaniau: ‘!A Paulo, ko laka na matagu! Sauba moa ti igoe ko tuu i matana na Sesar. Aia nogo na rongona te aia God e rongomia nimu nonginongi, me sauba ke maurisigira igira sui ara sage kolugo tana vaka.’

* 27:9 27:9 “Na Dani Tabu na Sese” Na dani tabu iani e laba tana tagu na ngalitupa i tana e loki na guguri tana Tasi Mediteranean me gini loki sosongo na tasi.

²⁵ !Vaga ia, migamu kulaqu, kamu malagai moa! Kamu laka matagu. Au norua God laka aia sauba ke naua me ke laba nomoa vaga aia e tsarinogoa vaniau.

²⁶ Me sauba nomoa ka tsaralonga i one kesa tana momoru.”

²⁷ Mi tana sangavulu vatinina bongi, ma na guguri e tavalagini bamaia na vaka i levugana na tasi tana ara soaginia na Mediteranean. Mi tana gana ngongo na levugata, migira na mane na vaka ara pada laka ami varangisi nogo ngatsua kesa na momoru.

²⁸ Te ara tsonitsunaa na tovomao, mara reia e rukapatu sangava na maona. Tau oka i muri mara tovomao goto, mara reia e sangavulu tsege moa na sangava na maona.

²⁹ Ara gini matagu rongona na vaka ke tau gado tana vatu, te ara tsonitsunatugira vati na piniti i murina na vaka mara pitua ke dani male.

³⁰ Migira na maneaqo tana vaka ara tovoa laka kara tsogo tania na vaka, mara torovaginitsunaa na tiqi i tasi, mara gini pero laka kara ba tsonigira moa visana na piniti i nagona na vaka.

³¹ Ma Paulo e tuu, me tsarivanigira na manetagao migira nina malagai, “Ti vaga igira na maneaqo tana vaka kara tau totuvisu tana vaka, me utu goto kamu mauri igamu.”

³² Te ara tuu igira na malagai, mara togikutia na bari ara soriginia na tiqina na vaka mara mololea me tsobovano segenina.

³³ Me varavara mai nogo na dani, ma Paulo e raigira kara mutsa me tsarivanigira: “Putsi nogo sangavulu vati na dani igamu amu pipitu me tau moa laba na beata, mi tana tagu popono gira igamu amu tau gania sa omea.

³⁴ Aia au gini nongigamu kakai laka kamu ganigira visana mutsa ke tangoliginigamu. Tagara goto ke tau nanga sa vidamui.”

³⁵ Murina e goko vaga ia, ma Paulo e adia visana breidi, me soadoua God i mataqira sui, me ngitigira na breidi me tuturiga na mutsa.

³⁶ Me pipi gira sui tana e pidi na tobaqira mara mutsa.

³⁷ Migami sui i laona na vaka ami ruka sangatu vitu sangavulu ono.

³⁸ Mi kalina ara mutsa masu sui nogo, mara tsonigira i tasi na turina na lutsa e kauvisu rongona ke gini malamala na vaka.

E Toga na Vaka

³⁹ Mi tana dani male, migira na mane na vaka ara tau reigadovia na momoru. Ara reia moa kesa na loqu dou, mara pada ti ke tau utu mi tana nogo kara moloa me ke susuvata longa na vaka.

⁴⁰ Te ara togikutigira na barina na piniti, mara mololegira mara puka i tasi. Mara nusiligigira na bari ara soriginigira na vose na tagao. Mara raqadatoa na selo ni nago, rongona na guguri ke sualaginilongaa na vaka, mami kalea i one.

⁴¹ Ma na vaka e ba gado tana tseve me toga tana. Na nagona na vaka e susuvata tana one, me kau tana me utu ke aligiri. Ma na panu loki ara labua na murina na vaka me tarese sui.

⁴² Mi tana, igira na malagai ara vangaraua laka kara labumatesigira sui na mane sosori, rongona kara tau olo longa segeniqira i one ma kara tsogopoi.

⁴³ Maia niqira taovia e ngaoa laka ke mauri a Paulo, te e tongokakai vanigira kara laka na nauvaganana ia. Maia e moloketsa vanigira sui igira ara dona na olo kara ida na tsipu i tasi ma kara olo longa i one;

⁴⁴ migira tavosi kara tsari ma kara gini olo na pava se ke visana na tapana na vaka. Mami nauvaganana nogoria te ami gini tsaralonga sui i one.

28

I Malta

¹ Mi kalina igami ami tsaralonga dou sui i one, te ami rongomia laka na momoru ia i Malta nogo.

² Migira na tinoni ni tana ara dou sosongo vanigami. E tuturiga tumu na usa me bisi, migira ara tsoko vanigami na lake mara maviginigami.

³ A Paulo e ba tsakoa kesa na ivogo na gai, me tsonia i laona na lake, ma na paparana na lake te e rutsu mai kesa na muata me virigia na limana a Paulo.

⁴ Migira na tinoni na vera ia ara reia na muata e tsautsau i limana a Paulo mara tsaria, “!Na mane iani e tau ngatsu utu ti ke dona na matesi tinoni! Me atsa moa te e matepitsa nogo i tasi, mi kalina ia sauba nomoa ke redogana na tidao.”

⁵ Ma Paulo e sidivagini baa na muata i laona na lake, me tau lelee vatsangia sa omea ke laba.

⁶ Mara pipitu laka ti kara reia ke tsomo na konina, se ke tavongani puka me ke mate. Ara pitu oka, mara tau goto reia sa omea ke guania, te e oli niqira papada mara tsaria, “!Tugamuna, ma na god nomoa na mane ia!”

⁷ Me tau ao tania na nauna ia ara totu visana na uta, nina uta nogo a Publius na taovia tana momoru ia. Maia e gini maviginigami dou sosongo, me tolu na dani popono ami totu i valena.

⁸ Na tamana a Publius e lobogu loki sosongo me tsaro i valena. E masagi loki me gadovigotoa na liuliu. Ma Paulo e sage tana vokina me lotu vania me molo limana i konina me maurisia.

⁹ Kalina igira ara reia e laba na omea vaga ia, me pipi sui na tinoni lobogu tana momoru ia ara mai, ma Paulo e maurisigira.

¹⁰ Ara vangalaka sosongo vanigami, mi kalina ami aligiritugua na vano, migira ara lutsangi vanigami na mutsa gana i sautu.

Tu i Malta me Tsau i Roma

¹¹ Ami totu tolu na vula i tana, mi muri mami sage kesa tana vaka e talu i Aleksadria, me mai tsoboravi nogo tana momoru ia kalina e loki na bisi. Ma na asana na vaka ia “Na Tidao Batso.”

¹² Igami ami votu mami ba tsau tana verabau i Sirakuse, mami totu tana e tolu na dani.

¹³ Tuu tana, mami votutugua, mami ba tsipu i Regium. Mi tana dani ngana, me maitugua na guguri ni ata, mami vovotu ruka na dani te ami tsau tana verabau ni Puteoli.

¹⁴ Ami tsodogira tana visana na tinoni tutuni, mara nongigami kami totu kolugira ke vitu na dani. Mi muri moa ti ami ba tsau i Roma.

¹⁵ Mi kalina igira na tinoni tutuni ara totu i Roma ara rongomia laka igami ami maimai nogo i sautu, te ara tuu mara mai valalegami, mara mai tsau tana Vera na Maketi i Apius mi Luma Tolu. Mi kalina a Paulo e reigira e gini dou sosongo tobana me soadoua God.

I Roma

¹⁶ Mi kalina ami tsau i Roma, migira na taovia ni tana ara tamivania a Paulo ke totu segenina kolua kesa moa na malagai ke matalia.

¹⁷ Putsi tolu na dani, ma Paulo e soasaigira igira niqira ida na Tsiu ara totu tana. Mi kalina ara maisai sui, maia e tsarivanigira, “!Igamu na kulaqu! Kamu reia, e atsa moa ti inau au tau nausekolia sa omea vanigira nida tinoni, se kau sekolia sa omea i laona nida sasaga ni sau ara tusumai vanigita igira na mumuada, migira ara tsoniau moa tana vale sosori i Jerusalem, mara livuau i limaqira na Roma.

¹⁸ Migira na Roma ara torogoko i koniqu, mara ngaoa kara nusiau rongona ara tau tsodoa laka kau naua sa omea e tugua kau gini mate.

¹⁹ Mi kalina moa igira na Tsiu ara tongoa na nusiau, te au gini nongivisutugua na pede i konina na Sesar, atsa moa ti inau kau tau tamanina sa rongona kau gini keli vanigira niq tu tinoni.

²⁰ Aia nogo na rongona te au soagamu kamu mai, ma kau gini goko kolugamu. Igamu amu reigira nogo na itai tapala girani igira ara soriginiau. Eo, ara soriginiau na itai tapala, tana rongona nogo aia kesa igira na tinoni ni Israel ara amesi okanogoa laka sauba ke mai.”

²¹ Migira ara tuu, mara tsarivania a Paulo, “Igami e tau laba sa leta i konimami ke talu i Judea tana rongomu igoe. Me tau goto labamai sa tasida ke talumai i tana me ke adimaia sa turupatu se sa goko ke seko tana rongomu igoe.

²² Migami ami padangaoa kami rongomia ti nagua nimu papada igoe. Ami dona moa laka pipi tana nauna sui igira na tinoni ara gini goko kapusia moa na lotu vaolu aia igoe o totu i laona.”

²³ Migira ara titi danina kolua a Paulo, mara danga baa na tinoni ara saimai tana vale tana e totu a Paulo. Me tuu tana matsaraka me poi e tsau tana bongi, ma Paulo e tsaritutugua vanigira moa na turupatuna tana rongona na Verana God. Me adikaea vanigira na gokona nina Ketsa a Moses ma niqira mamare na propete, me tovoa ke naua ma kara gini tutunina a Iesu.

²⁴ Me visana vidaqira ara tutunina rago nina goko, mara visana tavosi ara tau nomoa tutunina.

²⁵ Te ara tuu na tinoni mara tavota, mara gini vaimangasuguradigi segeniqira murina kalina ara rongomia a Paulo e tsaria na goko vaga iani: “!Mi tana nogo e gado saikesa nina goko na Tarunga Tabu vaga e katemainogoa a Isaia na propete vanigira na mumuamui!

²⁶ Aia e tsaria:

‘Ko baa, mo ko tsarivanigira na tinoni girani:

Eo, igamu sauba kamu rorongovata, ma kamu rorongovata, me utu moa kamu padagadovia,
me sauba kamu momoro, ma kamu momoro, me utu moa kamu reigadovia,

²⁷ rongona e pono sosongo na tobaqira na tinoni girani,

mara ponotia na kuliqira,
mara maturukapusia na mataqira.

Ara nauvaganana ia, rongona ara tau ngaoa kara morosiginia na mataqira,

ma kara rongomiginia na kuliqira,
ma kara padagadoviginia na tobaqira,
ti kara gini pilovisumai i koniqu, e tsaria God,

minau kau maurisigira.' ”

²⁸ Mi tana a Paulo e suilavaginia nina goko me tsaria: “Me vaga ia, migamu nogo kamu dona laka na turupatu dou tana rongona na mauri saliu e talu i konina God e laba nogo vanigira na tinoni ni veratavosi. !Migira nogo sauba kara tamidou na rongomiana!”

²⁹ Mi murina a Paulo e tsaria na goko vaga ia, mara tavota igira na Tsiu mara vaipetsakoegi segeniqira.*

³⁰ A Paulo e totu ruka na ngalitupa popono tana vale e voli segenina nogo, mi tana e gini mage na goko koluaqira igira sui ara mai na tsigoviana.

³¹ E turupatuna vanigira tana rongona na Verana God, me sasanigira tana rongona na Taovia Iesu Kristo. Me pipi sui tana nina goko e tau goto matagu, me tagara goto ke kesa ke tovoa na tukapusiana.

* **28:29 28:29** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 29.

**NINA LETA A PAULO VANIGIRA NA TINONI
TUTUNI NI
ROMA
Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea
Tana Papi Iani**

A Paulo e marea na leta iani vanigira na tinoni tutuni ni Roma gana ke vangaraua nina sautu na mani ba tsgoviaqira i tana. E vuresi vanigira na vavanona na tutuni Kristiano vaga aia segenina nogo e padagadovia, mi tana ke koegua ti kara muria tana mauriqira igira goto.

Tana leta iani, a Paulo e makali saikesalia na lakana nina sasani vanigira. Aia e ida talu e soadougira na tinoni tutuni i Roma. Mi muri, me tsarivulagia na rongona pukuga nina leta tana goko vaga iani: "Na Turupatu Dou e sauvulagia na sautu tana aia God e gini mologotosigira na tinoni i konina: na tutuni aia nogoria na sautu i tana igita ka gini totugoto kolua God."

(1:17) Pipi sui na mamatana tinoni, igira na Tsiu, migira goto na tinoni tau na Tsiu, igira sui God e kilia ke mologotosigira i konina, rongona igira sui lakalaka e sori kaputigira na susuligana na sasi. E kesa moa na sautu vanigira na tinoni ti kara gini tangomana na totugoto kolua God, aia nogoria na tutuni tana rongona a Iesu Kristo.

Mi muri ma Paulo e tsaritugutugua laka na mauri vaolu iani, aia nogoria na mauripata koluana a Iesu Kristo, e talumai tana vaigotosigi vaolu koluana God. Na tinoni tutuni e gini totu tana rago konina God, maia na Tarunga Tabu e nusiligia tania na sororina na sasi ma na mate.

Tana Lova 5 me tsau tana Lova 8, a Paulo e gini goko goto tana rongona nina Ketsa God, ma na susuligana nina aqo na Tarunga Tabu i laona na mauriqira na tinoni tutuni. Aia e gini suguradi tana rongona e koegua God e adisaigira na tinoni sui, igira na Tsiu, migira ara tinoni sui tavosi goto i laona na omea vaolu God e vangaraua vanigira sui.

Mi tana susuina, ma Paulo e gini mamare tana rongona na vainorugi ma na vaigaluvegi i laoqira segeni igira na Roma. E adikaegotoa niqira aqo Kristiano vania God, me vanigira na taovia na vera. Me sulavaginia nina leta tana soadouaqira visana na kulana ma na nonginongi na tsonikaeana God.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Paulo 1:1-15

Na tutuni aia na sautu na totugoto koluana God 1:16-4:25

Na mauri vaolu i konina a Iesu Kristo 5:1-8:39

Na sasana na Israel tana nina vangarau God 9:1-11:36

Na sasaga kara muria igira na Kristiano 12:1-15:13

Na susuina nina goko a Paulo 15:14-16:27

Nina Goko Idaida a Paulo

¹⁻⁷ Inau a Paulo, inau kesa nina tinoni aqo a Iesu Kristo, au marebaa na leta iani vanigamu, igamu sui nina tinoni galugaluve ma nina tinoni vivili God amu totu i Roma mamu lia nogo nina tinoni segeni.

Aia God nogo e viliau, me mologiniau kau turupatuna vanigamu na Turupatu Dou, vaga aia nogo e vekea i sau ginia na mangaqira na propete migira nogo ara maretsunaa i sau tana Mamare Tabu. Ma na Turupatu Dou iani e kalea tana rongona na Dalena God, aia nogoria a Iesu Kristo nida Taovia: laka aia e lia tinoni me botsamai tana puku konina a David; mi tana maurivisutuguana tania na mate e gini labamaka laka aia nogo na Dalena God susuliga me kesaniatsa kolua. Tana gana susuliga nogo a Iesu Kristo ti aia God e viliginiau inau kau lia na apostolo. Maia e mologiniau kau turupatuna vanigira na tinoni pipi tana vera sui, ti igira kara gini tutunina a Iesu Kristo ma kara rongomangana.

Me kalegamu goto igamu amu totu i Roma, rongona God e viligamu goto mamu gini lia nogo nina tinoni a Iesu Kristo.

Au nongikaira God na Tamada ma Iesu Kristo nida Taovia kara ka vangalaka vanigamu, ma kara ka tusuvanigamu na rago.

A Paulo e Silovi Sosongolia Laka Ke Balaba Nomoa i Roma

⁸ Inau kau ida talu kau soadoua niq̄ God, tana asana a Iesu Kristo na matemui igamu sui, rongona na tinoni sui tana barangengo popono ara rongominogoa laka igamu amu tutunina a Iesu Kristo.

⁹ Ma God, aia inau au aq̄o vania tana tobaq̄u popono, mau gini turupatuna na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo na Dalena, aia nogo e donaginia laka e mana niq̄u goko kalina au tsaria laka inau au padagamu sailagi pipi tana niq̄u nonginongi.

¹⁰ Mau nongia God ti ke tamivaniau, me ke goto niq̄u sautu, ma kau ba tsigovigamu kalina eni.

¹¹ Au padangao sosongolia kau morosigamu ma kau patakolugamu tana nina vangalaka na Tarunga Tabu, rongona kamu gini tukakai tana nimui tutuni.

¹² Eo, au pada ke dou ti igita sui igamu minau ka vaisangagi, ma ka vaikakaisigi: igamu kolua niq̄u tutuni inau, minau kolua nimui tutuni igamu.

¹³ Kamu padatugua tasiq̄u gamu, laka e danga nogo kalina au vangarau lee laka kau ba tsigovigamu, me kesa na omea e tukapusiau sailagi na balaba i konimui. Au ngao sosongolia kau sasanigamu ti igamu goto kamu tutunina a Iesu Kristo, vaga au naunogoa i laoqira na tinoni visana tana vera tavosi.

¹⁴ E ngoli sosongoliau na aq̄o na turupatuna na Turupatu Dou vaniaqira na tinoni sui lakalaka, vanigira igira ara sasaga nogo me vanigira igira ara ponotoba moa; vanigira igira ara sasani loki nogo me vanigira igira ara tau vati sasani moa.

¹⁵ Aia nogoria na rongona te e gini galasi sosongoliau laka kau turupatuna nomoa na Turupatu Dou vanigamu goto igamu amu totu i Roma.

Na Susuligana na Turupatu Dou Tana Rongona a Iesu Kristo

¹⁶ Inau, au noru saikesalia na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo, aia nogoria na sautu susuliga God e vilia ke maurisiginigira sui igira ara tutunina, igira na Tsiu talu migira goto na tinoni ni veratavosi.

¹⁷ Na Turupatu Dou e sauvulagia na sautu tana aia God e gini mologotosigira na tinoni i konina: na tutuni aia nogoria na sautu i tana igita ka gini totugoto kolua God. Ara marenogoa tana Mamare

Tabu mara tsaria laka “Aia na tinoni God e mologotosia i konina tana rongona nina tutuni sauba ke mauri saliu i konina God.”

Na Tinoni Sui Ara Dona na Sasi

¹⁸ E laba nogo na korena God talumai i gotu tana rongogira na sasi ma na omea seko sui ara naua igira na tinoni. Niqira aqo seko e tukapusiginigira na tinoni mara gini tau donaginia na manana tana rongona God.

¹⁹ Ma God e kedegira na tinoni seko vaga gira, rongona e utu kara tiatagaraa na manana tana rongona God, rongona God segenina nogo e vuresi makalinogoa vanigira.

²⁰ Tu kalina God e vusaa na barangengo e tugua igira na tinoni kara padagadovia laka e God manana ia ma na susuligana e totu saviliu, me utu goto ke sui, atsa moa ti kara tau reilakana kalina eni. E tuguragoa kara padagadovia na omea iani kalina ara reigira na omea sui God e aqosigira. !Me vaga ia na tinoni girani ara tau goto tamanina sa rongona kara gini tiatagaraa!

²¹ Eo, ara donaginiragoa God, mara tau moa kukuni tania vaga e ulagana, mara tau lelee soadoua goto. Niqira sasaga e vaga saikesa na tinoni e tau tamani sasagana. E kobakoba lee na lovaqira mara totu moa tana rodo.

²² Ara pada laka ara sasaga loki, miava, ara bule moa.

²³ Ara tau samasama vania God aia e totu saliu, mara ba moa mara samasama vanigira na nununa na omea levo ara aqosigira mara rerei vaga na tinoni, se na manu, se na omea tuavati, se na omea ara tere tana kao.

²⁴ Maia nogoria na rongona ti God e gini tsonilegira kara muria na omea seko e silovia na tobaqira segeni, mara totu matengana moa na nauseko ma na vaipaluvangamagi.

²⁵ Na goko mana tana rongona God igira ara tuguginia na goko pero. Ara samasama mara aqo vanigira na omea God e vusagira, mara tau samasama vania God aia e vusagira na omea sui. !Aia nogo nida God igita me dou ka tsonikaea na dani ma na dani! Amen.

²⁶ Mi tana rongona nogo igira na tinoni ara nauvaganana ia, ti God e gini tsonilegira kara muria moa niqira kilinauseko vaga ara totu tana tobaqira.

²⁷ Na daki ara vainaugi segeni, ma na mane ara vainaugi segeni. Eo, na tinoni ara vaisekoligi segeniqira vaga ia, mara gini gadovikede niqira tangopeke seko ara naua.

²⁸ Ma na rongona nogoria na tinoni girani ara sove na tutunina na manana tana rongona God, ti aia God e gini tsonilegira kara muria niqira papada seko, ma kara totu matengana moa na nauana na omea e tau ulagaqira kara naua.

²⁹ E dangalia na tobaqira pipi na vatana na kilinauseko: na susugu ma na vaisekoligi, na masugu, na vailabugi, na matesi tinoni, na vaimalalalusigi, ma na tobaseko pipi kalina. Ara dona moa na vaitsari ma na govula goko.

³⁰ Ara tobaseko vania God, mara peaa tinoni, ara kaekae, mara koesegeniqira. Ara lalavegotoa ke danga na sautu gana na aqo seko. Ara sove na rongomangana na tamaqira ma na tinaqira.

³¹ Ara totu bubulega lee, mara tau saikesa naua na omea ara vekea na nauana, mara voo goto na galuveaqira se na sangaqira na tinoni tavosi.

³² Ara donagirinragoa nina parovata God laka na tinoni ara mauri vaga ia sauba nomoa ke gadovigira na mate saliu. Migira ara tau goto kuti na nauvaganana moa ia, mara tsovula goko vanigira goto na tinoni tavosi kara gini sanga na nauana na omea seko vaga gira.

2

God Segeni Moa e UlaganaKe Pede Tinoni

¹ Ma kamu rorongou dou nomoa, atsa moa asegi igamu. Tau nimui aqo igamu kamu pede tinoni. Ti vaga kamu tuu ma kamu pedegira na tinoni tavosi, me vaga nogo ti amu kede segenimui, rongona igamu goto amu naua na omea atsa vaga ara naua igira.

² Igita a dona nogo laka God segeni moa e ulagana ke pedegira na tinoni ara naua na sasi vaga ia.

³ !Migamu kulaqu, igamu amu pedeginigira na tinoni tavosi na omea vaga igamu segenimui goto amu naua! ?Megua, tana nauvaganana ia amu pada laka e utu ke gadovigamu nina pede God?

⁴ ?Se ngatsu amu peaa nina galuve ma nina berengiti loki God kolugamu, e gini pitugamu poi tsau kamu pilotoba?

⁵ Migamu e kakai manana na tobamui. Amu tuu, mamu naugira na omea gana ke alomaia gamui kede ke gadovigamu tana Dani tana ke labavulagia na korena ma nina pedegoto God vanigamu.

⁶ God sauba ke saovania pipi tinoni na peluna me ke atsa kolua na douna nina aqoaqo.

⁷ Visana ara berengiti tana aqo dou vanigira na tinoni tavosi, mara norua God moa ke gini padalokigira me ke tsonikaegira, na tinoni dou vaga gira sauba God ke tusuvanigira na mauri saliu.

⁸ Mara visana na tinoni tavosi ara padaloki segeniqira moa, mara sove tania na muriana na sautu dou mara muria moa na sautu sasi, na tinoni sasi vaga gira, God sauba ke kore vanigira, me ke kedegira.

⁹ Eo, pipi tinoni sui ti kara naua na omea e sasi sauba kara vatsangia na sosongo ma na rota loki, atsa moa ti na Tsiu se na tinoni ni veratavosi goto.

¹⁰ Migira sui ara naua na omea dou, aia God sauba ke padalokigira, me ke tsonikaegira, me ke tusua nina rago vanigira, atsa moa ti na Tsiu se na tinoni ni veratavosi goto.

¹¹ God ke pedegira na tinoni sui tana kesa moa atsa na pede, rongona i matana God ara kesa moa atsa na tinoni sui.

¹² Igira na tinoni ni veratavosi ara tau tamanina nina Ketsa a Moses. Me ti vaga igira kara tsukia na sasi, me sauba kara totu tana mate saliu atsa moa ti ara tau donaginia na Ketsa. Migira na Tsiu, igira ara tamanina nogo na Ketsa, me ti vaga kara sasi ma na Ketsa nogo sauba ke pedegira.

¹³ E tau tana rongona na rongomileana moa na Ketsa ma kara gini totugoto na tinoni i matana God. Tagara. E kiligotoa kara muridougira na omea vaga God e ketsaligira tana Ketsa.

¹⁴ Igira na tinoni ni veratavosi, mara tau tamanina na Ketsa, ti vaga ara vili segenia kara muria na omea vaga God e ketsaligira tana Ketsa,

mi tana nogo ara sauvulagiginia laka ara reidagovia na omea e dou ma na omea e seko, atsa moa ti igira ara tau tamanina nina Ketsa a Moses.

¹⁵ Na douna nogo niqira sasaga e sauvulagia laka e pukuga nogo i laona na tobaqira na omea e ketsalia na Ketsa. Mara gini vatsangigadovia laka e seko visana kalina niqira sasaga, me dou visana kalina.

¹⁶ Me sauba ke vaga goto tana Dani na Pede, kalina God ginia a Iesu Kristo ke pedegira sui niqira papada popoi na tinoni, vaga au katenogoa kalina au gini turupatu na Turupatu Dou vanigira na tinoni.

Na Tsiu Ara Tamanina Rago na Ketsa Mara Tau Moa Muridoua na Aqona

¹⁷ Migamu na Tsiu, igamu nogo amu vataragi tana Ketsa, mamu gini kaekae rongona igamu amu nina tinoni vivili God.

¹⁸ Amu donaginia rago nagua God e ngaoa kamu naua, mamu sasaninogoa tana Ketsa na viliana na omea e dou.

¹⁹ Maia nogoria na rongona te amu pada laka e tugugamu kamu idagana sautu vanigira e koko na mataqira, ma kamu saua na marara vanigira ara totu moa tana rodo.

²⁰ Mamu pada goto laka e tugugamu kamu totosasaga vanigira ara tau sasaga, ma kamu taraigira na tinoni vaolu. Amu norua laka tana Ketsa nogo igamu amu gini tamanina na pukuna pipi na sasaga ma na manana.

²¹ ?Igamu amu taraigira rago na tinoni tavosi, me matena gua amu tau sasani segenimui? ?Amu turupatu vanigira rago na tinoni mamu tsaria, "Kamu laka na komi", me laka amu tau dona na komi igamu?

²² ?Mamu tsarivanigira goto, "Kamu laka na kiboga", me laka amu tau kiboga igamu? ?Mamu tsarigotoa laka amu reisavi sosongoligira na god peropero, me laka amu tau komi omea i laona niqira peo?

²³ ?Eo, amu gini kaekae rongona amu tamanina nina Ketsa God, me laka amu tau paluvangamana God kalina igamu amu tuu mamu kutsia nina Ketsa?

²⁴ Ara marea tana Mamare Tabu na goko iani, "Tana rongona nogo nimui sasaga igamu na Tsiu ti igira na tinoni ni veratavosi ara soasekolia na asana God."

²⁵ Ti vaga kamu muridoua na Ketsa, me pelugamu manana na paripapadana na konimui. Me ti vaga kamu tau muridoua na Ketsa, me puala lee vanigamu nimui paripapadana.

²⁶ ?Ti vaga kesa tinoni ni veratavosi e tau paripapadana, maia e muridoua nomoa na omea God e ketsalia tana Ketsa, me laka God sauba ke tau padalokia aia atsa kolugira igira na tinoni ara paripapadana?

²⁷ Vaga ia, migira na tinoni ni veratavosi, igira ara tau paripapadana mara muridoua nomoa na Ketsa, igira nogo sauba kara tuu ma kara kedegamu igamu amu paripapadana mamu tamanina na mamarena na Ketsa, mamu tau nomoa muria na aqona.

²⁸ ?Vaga ia, mi matana God laka ase na Tsiu manana me manalia na aqona na paripapadana? Na Tsiu manana e tau aia moa e botsa tana Tsiu mara paripapadana na kokorana. Tagara.

²⁹ Na Tsiu manana, aia nogoria pipi tinoni e paripapadana na kosuna, ma na maurina God e gini totu i laona. Ma na paripapadana

vaga iani nina aqo nogo na Tarunga Tabu, me tau talumai tana mamarena na Ketsa. Na tinoni vaga ia, God segeni nogo e tsonikaea, atsa moa ti kara tau padalokia igira na tinoni tavosi.

3

God Segeni Moa e Goto Saviliu

¹ Ke visana kara veisua, “?Me ti ke vaga ia, megua ti igira na Tsiu ara pada laka igira ara dou liusigira baa na tinoni ni veratavosi? ?Me laka e tamanina sa rongona dou na paripapadana?”

² Eo, e tamani ragoa na rongona loki na paripapadana. Ma na rongona pukuga ia: laka God e molovataraginia nina goko vanigira na Tsiu.

³ ?Me ti vaga ara visana vidaqira na Tsiu ara tau manalia na omea ara vaitasogi kolua God? ?Megua, laka amu pada ngatsua aia God sauba e utu ke manalia nina tabana na taso?

⁴ !E utu saikesa ke vaga! Atsa moa ti igira pipi tinoni tana barangengo popono kara peropero sui, ma God aia e utu saikesa ke pero. Ara marea tana Mamare Tabu na goko iani kalea God, “Kalina igoe ko goko, migira na tinoni sui kara reigadovia laka igoe o goko mana,

me ti vaga kara keli vanigo, migoe sauba ke managamu pipi kalina.”

⁵ ?Me ti vaga tana nida aqo seko igita e gini laba maka dou baa laka God aia e goto saviliu, me laka e dou moa ka pada laka God e nausasilia kalina aia e kedegita mateqira nida aqo seko? (Kalina ia au goko mala tinoni moa.)

⁶ E utu saikesa. ?Ti vaga God ke tau goto saviliu nogo, me ke koegua ke tangomana na pedeana na barangengo?

⁷ ?Me ti vaga tana nina aqo malapalu kesa tinoni, te e gini laba maka dou baa laka God aia e mana saviliu, me matena gua ti God ke kedea aia mala tinoni sasi?

⁸ Me vaga moa ti ka tsaria, “Ida, ma ka naua na omea seko rongona ke gini laba na omea dou.” !Eo, mara visana tinoni ara keli vaniau, mara tsaria laka inau nogo au botsangia na goko vaganana! Na tinoni ara keli vaganana ia sauba God ke kedegira vaga e ulagaqira.

E Tagara Ke Kesa Ke Goto Saviliu Nina Sasaga

⁹ ?Baa, me vaga ia, laka igami na Tsiu ami dou liusigira baa na tinoni ni veratavosi? !Tagara saikesa! Inau au tsarivulaginogoa vanigamu laka igira na tinoni sui, igira na Tsiu, migira goto na tinoni ni veratavosi, ara totu sui lakalaka i laona na susuligana na sasi.

¹⁰ E vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu mara tsaria, “E tagara kesa ke goto saviliu nina sasaga i matana God,

¹¹ me tagara goto ke kesa ke sasaga manana,

me ke lavea na matana God.

¹² Na tinoni sui lakalaka ara piloligi tania God.

Pipi gira sui ara liu sasi;

me tagara lelee goto ke kesa ke naua na omea e dou.

¹³ Ara dona na asu seko sailagi moa,

ma na mangaqira e gini mabulu na pero.

Na tabatu na mate e totu i vavana na lapiqira, vaga moa na muata vogata,

14 mara tau kuti na vealagini tinoni pipi kalina moa.

15 Ara dona na tsipukesa tana veilabu ma na matesi tinoni.

16 Mara moloa niqira ketso seko i laoqira na tinoni pipi tana vera tana ara liu.

17 Ara voo na mauri tana rago koluaqira na tinoni tavosi,

18 mara vo saikesa goto na kukuni tania God.”

19 Migita a dona laka pipi sui na omea ara totu tana Ketsa, e ngoligira na muriana igira ara vataragi tana Ketsa. Na Ketsa e totu gana na tukapusiana pipi vata niqira televolevo na tinoni, rongona na tinoni sui tana barangengo popono ara sasi i matana God.

20 Tau tana rongona moa laka na tinoni ke muria moa na omea e ketsalia na Ketsa me ke gini totugoto nogo i matana God. Na Ketsa e totu gana moa ti pipi tinoni ke reigadoviginia laka aia segenina nogo e tsukia na sasi vaga e vali tana Ketsa.

God e Mologotosigira i Konina Igira Sui Ara Tutunina a Iesu Kristo

21 Mi kalina ia e labamaka nogo tana e koegua God e mologotosigira na tinoni i konina segeni. Aia e tau gini aqo sa ketsa, atsa moa ti nina Ketsa a Moses ma niqira mamare na propete ara sanga na katevulagiana.

22 God e mologotosigira i konina igira na tinoni ara tutunina a Iesu Kristo. Eo, God e nauvaganana vanigira sui lakalaka ara norua a Iesu Kristo, rongona i matana God ara tau gini tavosi na tinoni. Ara atsa sui moa.

23 Igira sui ara dona na sasi mara gini totu ao tania na maurina God.

24 Maia God, tana nina vangalaka segeni nogo, e mologotosigira na tinoni sui i konina ginia nina aqo a Iesu Kristo, aia nogo e tsonimatena niqira sasi na tinoni.

25 God e molomaia na Dalena rongona ke mate, mi tana mateana nogo ke gini lia na sautu tana kara gini tanusi niqira sasi igira sui ara norua a Iesu Kristo. God e nauvaganana ia rongona ke gini saumakalia laka e gotolaka saikesa aia. Eo, i sau God e berengiti moa kolugira niqira sasi na tinoni.

26 Mi kalina eni, tana tagu ni dani eni nogo, ti God e sauvulagia tana mateana nogo na Dalena e gini sese matena niqira sasi na tinoni, laka aia segenina moa e gotolaka saviliu, me mologotosigira i konina igira sui ara norua a Iesu Kristo.

27 ?Vaga ia, ma nagua ka gini kaekae igita? E tagara goto sa omea e tugua igita ka gini kaekae. ?Matena gua te e gini vaga ia? ?Matena ngatsu igita a muridoua na Ketsa? Tagara. Na matena moa igita a tutunina a Iesu Kristo.

28 Au tsarinogoa vanigamu laka na tinoni e dona ke gini totugoto kolua God tana rongona segeni moa nina tutuni, me tau tana rongona moa laka aia e naugira na omea e ketsalia na Ketsa.

29 ?Se amu pada laka God niqira God segeni moa igira na Tsiu? ? Laka e tau niqira God goto igira na tinoni ni veratavosi sui?

30 E kesa moa na God vanigira na tinoni sui. Maia sauba ke mologotosigira i konina igira na Tsiu ara tutunina a Iesu Kristo, migira goto na tinoni ni veratavosi ara tutunina a Iesu Kristo.

³¹ ?Megua, amu pada laka tana rongona igita a tutunina a Iesu Kristo te e dou moa ka tsonileginia na Ketsa? Tagara saikesa. Igita a manalidoua baa na Ketsa.

4

A Abraham e Tutunina God Ti Aia God e Mologotosia i Konina

¹ ?Me laka nagua e tugua igita ka tsaria tana rongona a Abraham, aia na mumuamami loki igami na Tsiu?

² Rongona ti vaga laka tana rongona moa na omea aia e naugira ti a Abraham e gini totugoto i matana God, me tuguragoa nomoa aia ke gini kaekae matena. Me tagara, rongona e utu moa ke gini kaekae sa omea i matana God.

³ E vaga ara marea tana Mamare Tabu mara tsaria, "A Abraham e tutunina God, mi tana rongona nogo nina tutuni aia ti God e mologotosia i konina."

⁴ Na tinoni aqo e adia na vovolina matena na aqo e naua. Me utu aia ke padaginia laka na vangalaka lee moa ara sauvania, tagara, rongona aia e aqo matena te e adia.

⁵ Ma na tinoni e tau vataragi tana nina aqo segeni, me vataragi moa tana nina tutuni, me tutunina i tobana popono laka God e dona ke nusiligia nina sasi ti ke gini maletugua i matana God, na tinoni vaga ia, tana rongona nogo nina tutuni ti aia God e mologotosia i konina.

⁶ A David e pada vaganana goto ia kalina aia e tsaria laka e dou manana vania na tinoni God e mologotosia i konina, atsa moa ti aia e tau aqosia sa omea ke gini pelua i matana God.

⁷ A David e tsarivaganana iani:

"!Kara mage igira God e padalenogoa niqira sasaga seko, migira goto e tanusinogo niqira sasi!

⁸ !Ke mage na tinoni aia na Taovia e tau tsokogira nina sasi!"

⁹ ?Megua, laka nina goko vaga a David e kalegira segeni moa igira na tinoni ara paripapadana? !Tagara saikesa! E kalegira goto igira ara tau paripapadana. Au tsari idanogoa vanigamu na tsaqina goko ara marea tana Mamare Tabu laka "A Abraham e tutunina God, mi tana rongona nogo nina tutuni aia ti God e mologotosia i konina."

¹⁰ ?Mingisa moa God e mologotosia a Abraham i konina? ?Laka tana idana kalina aia e tau vati paripapadana segenina se i murina moa? Tana idana nogo kalina aia e tau vati paripapadana moa, me tau i murina.

¹¹ I murimai moa te aia e paripapadana, ma na paripapadana e lia ngiti papadana laka God e mologotosia a Abraham i konina tana rongona nogo nina tutuni kalina aia e tau vati paripapadana moa. Aia nogoria na rongona ti a Abraham e gini lia na mumuaqira igira sui ara tutunina God, mara gini totugoto kolua aia, atsa moa ti kara tau paripapadana.

¹² Maia goto a Abraham na mumuaqira igira sui ara paripapadana. Me tau tana rongona moa laka igira ara paripapadana, ti aia e gini lia na mumuaqira. Tagara. Mi tana rongona goto igira ara mauri muria na tutuni vaga a Abraham e muria kalina aia e tau vati paripapadana moa.

Na Veke God e Naua Vania a Abraham E Kalegira Goto na Tinoni Sui

¹³ Mi kalina God e vekevania a Abraham, me vanigira goto na kukuana, laka aia sauba ke tamanina na barangengo, God e tau naua na veke ia tana rongona laka a Abraham e muridoua na Ketsa, mi tana rongona moa nina tutuni a Abraham, ti aia e gini totugoto i matana God.

¹⁴ Ti vaga nina veke God ke kalegira moa igira ara muria na Ketsa, me vaga moa ti nina tutuni na tinoni e lia na omea lee, ma nina veke God e naua aia goto e puala lee.

¹⁵ Na Ketsa e alomaia moa na korena God, rongona e kakai manana vanigita na muridouaqira pipi sui na ketsa. Me ti ke tau totu sa ketsa, me utu goto igita ka kutsia.

¹⁶ Me vaga ia ma na veke God e naua e vataragi moa tana nina tutuni a Abraham, gana ke gini labamaka laka God e tusulea nina vangalaka vanigira sui na kukuana a Abraham, tau vanigira moa igira ara muria na Ketsa, me vanigira goto igira ara tutunina vaga nogo a Abraham e tutunina. Rongona a Abraham e mala mumuada igita sui lakalaka.

¹⁷ Ara marenogoa tana Mamare Tabu na goko vaga iani, "Au mologotogioe ko mala tamaqira na puku danga." Eo, God sauba ke mologotosigira i konina na tinoni pipi tana vera sui, igira ara norua vaga nogo a Abraham e norua. Ma God, aia e vekea na omea iani, aia segeni nogo e dona ke maurisivisugira igira ara mate, maia e goko moa mara gini laba na omea ara tau vati laba.

¹⁸ A Abraham e tutunina me norua moa God, laka aia sauba ke manalivania nina veke laka ke lia na tamaqira na puku danga, atsa moa ti e tau nogo tugua ke tamani dalena. Vaga ara marea tana Mamare Tabu mara tsaria, "Na kukuamu igoe sauba kara danga vaga na veitugu i gotu."

¹⁹ Mi tana tagu ia ma Abraham e putsu nogo e varangi kesa sangatu na ngalitupana. Me tau nomoa suga tania nina tutuni atsa moa ti aia e vatsangia na konina e matemateaga sui nogo, me utu vaninogoa ko Sara ke tamani baka.

²⁰ Aia e tutunina kalavata moa, me tau goto pada laka God sauba ke tau manalivania na veke e naunogoa vania. E tukakai babaa moa tana nina tutuni me gini soadoua God.

²¹ E noru kalavatavia nomoa laka e tau utu vania God ke manalia na omea aia e vekenogoa vania.

²² Mi tana rongona nogo nina tutuni a Abraham, ti aia "God e mologotosia i konina."

²³ Na tsaqina goko vaga iani, "God e mologotosia i konina," e tau kale segenia moa a Abraham.

²⁴ E kalegita sui goto igita, igita sauba God ke mologotosigita i konina tana rongona igita a tutunina God aia e maurisivisua a Iesu nida Taovia tania na mate.

²⁵ God e saua na Dalena ke mate mateqira nida sasi. Mi muri, maia e maurisivisutugua tania na mate rongona ke gini mologotosigita igita i konina God.

5

Tana Mateana Nogo a Iesu Kristo Ti Igita a Gini Totugoto Kolua God

¹ Eo, mi kalina ia, igita a totugoto nogo kolua God ginia nida tutuni, te e gini rago na tobada kolua God tana rongona nogo nina aqo a Iesu Kristo nida Taovia.

² I konina nogo a Iesu Kristo igita a gini tangomana na mauri vaolu tana galuvena God, vaga nogo igita a totu i laona kalina eni. !Me gini mage loki na tobada na amesiana laka sauba igita ka pata na tamaniana na mararana God!

³ Migita a gini magemage goto i laona nida rota, rongona igita a dona laka na rota e sangaginigita ti igita a gini dona na berengiti.

⁴ Ma God e sangagita tana nida berengiti, migita a gini tukakai me gini susuliga nida amesi.

⁵ Ma nida amesi aia e utu ke perogita lee, rongona God e molomainogoa i tobada nina galuve ginia na Tarunga Tabu, aia nogoria nina vangalaka God vanigita.

⁶ I sau kalina igita a tsaro lee moa kolugira nida sasi, ma Iesu Kristo e mai me mate tuguda igita na tinoni seko tana tagu God nogo e pedea.

⁷ Eo, igita a dona nogo laka e kakai sosongo rago vania kesa tinoni ke tami na mate tuguna kesa tinoni tavosi. Me ke tau ngatsu utu vania kesa ke malagai me ke tami na mate tuguna kesa na tinoni dou sosongo.

⁸ Eo, ma God aia e saumakali vanigita na lokina nina galuve vanigita, rongona kalina igita a tsaro lee moa tana sasi, ma Iesu Kristo e mai me mate mateda.

⁹ Tana mateana a Iesu igita a gini totugoto nogo kolua God, maia e maurisigita tania na korena God.

¹⁰ I sau igita a vaga gana gala God. Mi kalina eni, ma God e mologotosigita nogo i konina ginia na mateana na Dalena. !Migita a gini lia goto na dalena God, me sauba ka gini mauri na maurina nogo a Iesu Kristo!

¹¹ Eo, igita a gini magemage i laona nida mauri vaolu i konina God, na mauri e gini tsonimatena vanigita a Iesu Kristo nida Taovia te igita a gini dou i matana God.

Nina Aqo a Adam ma Nina Aqo a Iesu Kristo

¹² Tana rongona nogo nina petsakoe kesa moa na mane, te e gini laba na sasi i barangengo. Ma nina sasi nogo aia e volaa na mate. Me tuu i konina nogo ia, ma na mate e savunigira sui lakalaka na tinoni rongona igira sui ara sasi.

¹³ E totu ida nogo na sasi tana barangengo, te aia God e sau nina Ketsa vania a Moses. Mi tana idana, kalina e tau vati totu sa ketsa, ma God e tau goto tsokoa niqira sasi na tinoni.

¹⁴ Me tuu i konina a Adam, me tsaumai i konina a Moses, na mate e tagaovi kaputigira na tinoni sui, atsa moa ti igira ara tau sasi vaga a Adam e naua kalina aia e petsakoe me peaa na vali God e molovania.

Ma Adam e mala nununa aia kesa sauba ke labamai i murina aia.

¹⁵ Mi kaira ara ka tau kesaniatsa, rongona nina vangalaka God e tusulea e tavosi tania nina sasaga a Adam aia e tsukia na sasi. E mana laka ara danga rago na tinoni ara tsodoa na mate rongona na sasi e tsukia kesa moa na mane. Ma nina vangalaka God e putsikae liuliu baa, maia nogoria na sausau God e tusulea vanigira na tinoni danga, me liumai i konina kesa moa na mane, aia nogoria a Iesu Kristo.

¹⁶ Nina vangalaka God, ma nina sasi kesa mane, ara ka ruka tavosi saikesa na omea. I murina nina sasi a Adam, te e laba nina pede

God vania. Mi murimai, mara sasi goto danga na tinoni, maia God e galuvegira moa, me tau gini mavi na pedeaqira.

¹⁷ Eo, e mana rago laka na mate e tagaovi kaputigira na tinoni sui na peluna nina sasi kesa moa na mane. !Me loki sosongo goto baa na peluna nina rota e gini tsoni mateqira na tinoni sui aia kesa moa na mane, a Iesu Kristo nogoria! Migira sui ara adinogoa na vangalaka loki iani aia God e tusulea vanigira na matena nina aqo a Iesu mara gini totugoto kolua God, sauba igira kara gini tangomana na tukakai koluana a Iesu Kristo tana mauriqira.

¹⁸ Me vaga ia, tana rongona nina sasi kesa moa na mane te ara gini tsodoa na mate igira na tinoni sui, me vaga goto tana rongona kesa moa na aqo na sese, ma Iesu Kristo e suivisugira na tinoni sui, mara gini tsodoa na mauri laka.

¹⁹ Me vaga nogo na tinoni sui ara gini lia na tinoni sasi tana nina petsakoe kesa moa na mane, me vaga goto sauba kara totugoto sui kolua God tana nina rongomigoko kesa moa na mane.

²⁰ God e vaturia na Ketsa rongona na tinoni sui kara reigadoviginia laka ara sasi kalina ara tau muria na omea God e ketsaligira, mi tana ara laba danga na sasi, mi tana goto ara laba danga sosongo baa nina vangalaka God.

²¹ I sau na sasi e tagaovi kaputigira na tinoni me alomaia na mate vanigira, mi tana tagu eni nina galuve nogo God e tagao tana sasaga gotolaka, me alomaigita ka mauri saliu i konina na matena nina aqo a Iesu Kristo nida Taovia.

6

Igita a Mate Nogo Vania na Sasi

¹ ?Me laka nagua sauba igita ka tsaria? ?Laka e dou ka mauri babaa moa tana sasi rongona ke gini laba danga nina vangalaka God vanigita?

² !Tagara saikesa! Igita a putsu taninogoa na susuligana na sasi. Me tau goto ulagada ka mauri babaa moa i laona na sasi.

³ Amu dona nogo, e tau tagara, laka kalina igita a adinogoa na lesovitabu, migita a gini sage i laona na maurina a Iesu Kristo ma gini patakologotoa tana mateana.

⁴ Eo, kalina igita a lesovitabu migita a tsuna kolunogoa aia i laona na qilu ma gini patakolua tana mateana, rongona vaga nogo a Iesu Kristo e maurivisu tania na mate tana susuligana loki na Tamana, migita goto ka gini mauri na mauri vaolu.

Mi Kalina Ia Igita a Mauri Moa Vania God Kolua a Iesu Kristo

⁵ Rongona ti vaga igita a patakolua a Iesu Kristo tana mateana, me sauba ka patakologotoa tana maurivisutuguana.

⁶ Migita a donagininogoa laka a Iesu Kristo e mate tana gai ulutaligu, mi tana mateana aia e luvusia na susuligana nida mauri sasi ni sau, migita a gini tau nogo tseka vania na sasi.

⁷ Kalina e mate kesa tinoni, maia e tanusi taninogoa na susuligana na sasi.

⁸ Migita a vaga goto. Nida mauri sasi ni sau e mate nogo kolua a Iesu Kristo, migita a tutunina laka sauba ka mauripata kolugotoa aia.

⁹ Igit a donaginia laka a Iesu Kristo e maurivisu nogo tania na mate me sauba e utu goto ke mate tugua, na mate e tau goto tangomana ke susuliga liusia aia.

¹⁰ E mate aia, mi tana mateana e veoligia na susuligana na sasi, ma na maurina kalina eni e gini mauri na maurina God nogo.

¹¹ Migamu nimui aqo kamu pada vaganana goto ia, laka igamu goto amu putsu nogo tania na mauri tana sasi, mamu gini mauri na maurina God patakolua a Iesu Kristo.

¹² Kamu laka goto na tamivaniana na sasi ke tagaovia na maurimui, ma na muriana nina kili na tobamui segeni.

¹³ Ma kamu tau goto tami segenimui vania na sasi gana ke nauginia nina aqo seko i laona na tobamui. Kamu sau segenimui saikesa moa vania God, vaga nogo na tinoni ara maurivisu nogo tania na mate, ma kamu sau segenimui popono vania God gana aia ke nauginia nina aqo dou i laomui.

¹⁴ Kamu laka saikesa goto na tamivaniana na sasi ke tagaovigamu, rongona igamu amu tau nogo vataraginia na maurimui i konina sa ketsa mamu mauri vataragi moa tana galuvena God.

Ka Tseka Vania Moa God

¹⁵ ?Me ti ke vaga ia, ma ka gua igita? ?Laka e dou ti igita ka sasi babaa moa, rongona igita a tau nogo mauri vataragi konina sa ketsa ma mauri vataragi moa tana galuvena God? !Tagara saikesa!

¹⁶ Igamu amu dona segenimui nogo, laka ti kalina igamu amu tami segenimui kamu lia nina tseka kesa tinoni mamu rongomangana, amu lia manana nogo nina tseka aia na taovia amu rongomangana. Vaga ia, ma ti kamu vilia kamu tseka vania na sasi, ma na peluna ia na mate. Se ti kamu vilia kamu rongomangana God, ma na peluna ia, God ke mologotosigamu i konina.

¹⁷ !Ka soadoua God! I sau amu tami segenimui kamu tseka vania na sasi, mi murimai, mamu tami tana tobamui popono na muriana na manana amu adia tana sasani i koniqira ara taraigamu.

¹⁸ Igamu amu tanusiligi taninogoa na susuligana na sasi, mamu lia nogo nina tseka God.

¹⁹ Inau au gini goko malemale vaganana ia rongona ke gini tau utu vanigamu na padagadoviana na omea au tsaria. I sau, igamu amu tamivaniana na konimui kara tseka vanigira na sasaga seko sui. Mi kalina eni nimui aqo kamu tami segenimui popono goto kamu tseka vania God, ma kamu murigira na sasaga dou sui ti kamu gini dou i matana God.

²⁰ Kalina igamu amu mauri mala tseka moa vania na sasi, mamu tau goto padaa na nauana na omea e dou.

²¹ ?Ma nagua na peluna vanigamu na omea amu naugira mamu gini paluvangamamui segeni kalina eni? !Na peluna na omea vaga gira na mate nogo!

²² Baa, mi kalina eni amu totu tanusi taninogoa na sasi mamu tseka vania moa God, mamu mauri vania moa aia, ma na peluna ia aia nogo na mauri saliu.

²³ Rongona na vovolina na sasi, aia nogo na mate. Ma nina vangalaka God, aia nogo na mauri saliu patakolua a Iesu Kristo nida Taovia.

7

Ka Tovoginia Tana Rongona na Tauga

¹ Na omea sauba kau tsarivanigamu igamu na tasiqū kalina eni, igamu amu donagininogoa, e utu ke tagara, rongona amu dona nogo na aqona pipi vatana na ketsa. Mamu dona goto laka na ketsa e tagaovigira na tinoni kalina ara mamauri moa.

² Ka tovogini vaganana ni. Ti na daki tauga, ma na ketsa e sorisaikolua na savana kalina na savana e mamauri moa. Me ti vaga na mane ke mate, mi tana aia na daki e tanusi tania na ketsa e soria kolua na mane ia.

³ Me ti vaga na daki ia ke adia kesa na mane tavosi kalina na savana e mamauri moa, maia e kiboga. Me ti vaga na savana ke mate nogo, ma na daki ia e totu tsamu tugua, me ti ke taugaa kesa na mane segeni maia e tau kiboga.

⁴ Me vaga vanigamu goto igamu na tasiqū. Tana mateana a Iesu Kristo igamu amu gini mate tania na Ketsa. Mi kalina eni, amu lia nogo nina tinoni a Iesu Kristo, aia e maurivisutugua nogo tania na mate rongona igita a gini tangomana na aqo dou vania God.

⁵ Kalina igita a mauri muria nina kili na konida, ma na kilinauseko ara labadato i laona na konida ara turuvigita ka naua na omea seko na Ketsa e tongovanigita na nauana, migita a aqo moa vania na mate.

⁶ Mi kalina eni, igita a tanusi taninogoa na Ketsa, rongona igita a mateligi taninogoa na susuligana na sasi e sorigita i sau. Migita a tau nogo mauri muria na sautu ni oka e pukuga mai tana mamarena na ketsa. Igita a mauri murinogoa na sautu vaolu e pukuga mai tana Tarunga Tabu.

Na Ketsa ma na Sasi

⁷ ?Megua? ?Laka e dou vanigita ka tsaria laka e sasi na Ketsa? ! E utu saikesa! E tau sasi na Ketsa. Ma na Ketsa nogoria te inau au donaginia nagua na sasi. E utu kau donaginia laka e seko na ngaoana niqira omea na tinoni tavosi ti vaga na Ketsa ke tau tongoa, "Niqira omea na tinoni tavosi, ko laka na ngaoana."

⁸ Tana vali nogo ia e talu tana ketsa, na sasi e tsodoa gana sautu na galisiana i tobaqu na padangaoana pipi na vatana na omea e vali vaniaiu. Ti vaga ke tagara sa vali, me matemateaga lee na susuligana na sasi.

⁹ Kalina au tau vati donaginia sa ketsa, me vaga ti e tau ngoliau sa omea. Mi kalina au tuturiga na donaginia na ketsa, me labadato i tobaqu na papadana na sasi, maia e mauri, me vaga moa ti inau au mate.

¹⁰ Ma na Ketsa God e vaturia gana na mauri, aia nogo e molovaniau na mate.

¹¹ Tana vali nogo ara totu i laona na ketsa, na sasi e tsodoa gana sautu na valoau. Na sasi e gini aqo nogo na Ketsa ti ke matesiginiau.

¹² Nina Ketsa God, aia segeni e tabu loki, me pipi na vali i laona na Ketsa e tabu, me goto, me dou.

¹³ ?Me ti ke vaga ia, me laka na omea dou vaga na Ketsa e dona ke molovaniau na mate? !Tagara saikesa! Na sasi nogo e gini aqo na Ketsa, te e molovaniau na mate, mi tana nogo e gini labavulagia na sekona manana na sasi.

Na Vailabu i Laona na Tobana Tinoni

14 Igita a dona nogo laka na Ketsa na omea dou, me talumai konina God. Minau na tinoni lee moa, mau lia moa nina tseka na sasi.

15 Au tau donagadovia nagua au naua, rongona au tau naua na omea au ngaoa na nauana, mau naua moa na omea au reisavia mau tau ngaoa na nauana.

16 Kalina au naua na omea inau au tau ngaoa na nauana, i tana e gini labavulagia laka au tabea laka na Ketsa e mana.

17 Me vaganana ia me tau inau segeniqu au naua na omea au tau ngaoa na nauana, nina aqo nogo na sasi e totu i laoqu.

18 Au dona laka e tagara sa omea dou ke totu kalavata i koniqu, i laona na tobaqu. Rongona atsa moa ti vaga na papadana na nauana na omea dou e totu i laoqu, me utugana vaniau nomoa na nauana.

19 Au tau goto naua na omea dou au ngaoa na nauana, mau naua moa na omea seko au tau ngaoa na nauana.

20 Me ti vaga inau au naua moa na omea au tau ngaoa na nauana, maia nogo na papadana laka e tau inau segeniqu au naua na omea vaga ia, nina aqo nogo na sasi e totu i laoqu.

21 Vaga ia, mau reigadovia laka e vaga iani na vavatsangi i laona na tobaqu: kalina laka kau tuu na nauana na omea e dou, maia na sasi e totu i laoqu e turuau mau gini vilia na nauana na omea e seko.

22 Mi laona saikesa na tobaqu au padangao sosongolia baa na Ketsa e talumai konina God.

23 Mau reia laka e kesa segeni na ketsa e aqo i laona na koniqu, ma na ketsa ia e vailabu sailagi kolua nina Ketsa God, aia na tobaqu e padangao sosongolia. Maia e naua, me soriau vania na ketsa na sasi e aqo i laona na koniqu.

24 !Tinoni seko nomoa inau! ?Masei ke maurisiau tania na susuligana na sasi e aqo i laona na koniqu me raqaau baa vania na mate?

25 !Au soadoua God, rongona aia nogo e maurisiau ginia nina aqo a Iesu Kristo nida Taovia!

Ia nogoria au vaga inau: i laona na papadaqu segeni au tamidou vania nina Ketsa God. Mi tana koniqu au tami moa vania nina rarai na sasi.

8

Na Tarunga Tabu e Maurisigita Nogo Migita a Gini Mauripata Kolua A Iesu Kristo

1 E tagara nogo sa kede kalina eni ke totu pitugira ara mauripata kolunogoa a Iesu Kristo.

2 Rongona na susuligana na Tarunga Tabu e maurisigita nogo, migita a gini mauripata kolua a Iesu Kristo. Maia nogo e nusigita ma gini tanusi tania na susuligana na sasi ma na mate.

3 God segeni nogo e naua na omea e utugana vania na Ketsa na nauana i laoda, rongona na tobada e maluku lee. God e kedenogoa na sasi e aqo i laona na tobana tinoni kalina aia e molomaia na Dalena segeni nogo. Maia e adia kesa na konina me lia tinoni ke gini veoligia niqira sasi na tinoni.

4 Mi kalina eni, e tau nogo utugana vanigita na muridouana nina Ketsa God, matena igita a murinogoa na Tarunga Tabu ma tau nogo mauri muria na tobada segeni.

⁵ Igira ara mauri muria moa na tobaqira segeni, ma na tobaqira segeni nogo e tagaovia niqira papada. Migira ara mauri muria nina kili na Tarunga Tabu, na Tarunga Tabu nogo e tagaovia niqira papada.

⁶ Ti vaga igita ka mauri muria nina kili na tobada segeni, ma na peluna ia na mate saliu. Me ti vaga ka mauri muria nina kili na Tarunga Tabu, ma na peluna ia na mauri saliu ma na rago.

⁷ Na tinoni e tamivania nina kili na tobana segeni ke tagaovia nina papada e lia gana gala God, rongona e tau saikesa muria nina Ketsa God, me utugana sosongo vania na muriana.

⁸ Igira ara dona na muriana moa na tobaqira segeni e utu saikesa kara dou i matana God.

⁹ Migamu, amu tau nogo mauri muria nina kili na tobamui segeni. Amu mauri murinogoa nina kili na Tarunga Tabu, ti vaga nina Tarunga Tabu God ke totu manana i laomui. Me ti ke tau totu i laomui nina Tarunga a Iesu Kristo mamu tau nogo nina tinoni a Iesu Kristo.

¹⁰ Me ti vaga a Iesu Kristo e totu manana i laomui, me atsa moa ti sauba ke mate na konimui na rongona na sasi, ma na tidaomui sauba ke mamauri moa, rongona God e mologotosigamu nogo i konina segeni.

¹¹ Ti vaga nina Tarunga Tabu God aia e maurisivisia a Iesu Kristo tania na mate e totu i laomui, me sauba aia goto nogo ke maurisivisia na konimui goto igamu tania na mate.

¹² Vaga ia gamu na tasiq, e ngoligita sui na mololeana na mauri muriana nina kili na tobada segeni.

¹³ Rongona ti vaga igamu kamu muria babaa moa nina kili na tobamui segeni me sauba kamu mate. Me ti vaga kamu vataragi tana susuligana na Tarunga Tabu ma kamu tsogori matesia na sasi i laomui, mi tana ti sauba kamu mauri.

¹⁴ Igira ara tamivania nina Tarunga God ke tagaovia na mauriqira, igira nogo ara lia na dalena God.

¹⁵ Rongona na Tarunga Tabu, aia God e saunogoa vanigamu, e utu ke naua kamu gini tseka se ke molo matagu vanigamu. Na Tarunga Tabu e naua mamu gini lia nogo na dalena God, mi tana susuligana nogo na Tarunga Tabu igita a dona na tsariana vania God “!Mama, Tamaqu!”

¹⁶ Na Tarunga Tabu aia segeni nogo e tsaria kolugita laka igita na dalena God manana.

¹⁷ Me ti vaga igita na dalena God, me sauba ka tamanipata tana nina vangalaka aia e mololaka vanigira nina tinoni, ma ka tamanipatagotoa tana omea sui God Tamana e mololakanogoa vania a Iesu Kristo. Ti vaga igita a patakolua a Iesu Kristo tana nina rota, me sauba ka patakologotoa tana mararana.

Sauba Igita Ka Tamanina na Marara Loki i Konina God

¹⁸ Tana niq papada inau, au tutuinina laka na omea igita a gini tsodorota tana tagu eni e utu saikesa ke atsalina na marara loki aia God sauba ke sauvulagi vanigita.

¹⁹ Pipi na mamatana na omea vovola sui ara amesi sosongolia na tagu i tana aia God ke sauvulagigira na dalena.

²⁰ Na omea vovola sui ara gini totu sarevo, tau tana niqira kili segeni igira, ma na rongona moa God e pedenogoa ke vaga te e gini vaga.

²¹ Mara amesia nomoa laka kesa dani igira goto sauba kara tanusi tania niqira totu tseka vania na mate, ma kara mauripata kolugira sui na dalena God.

²² Igita a donaginia laka tsau mai i dani eni pipi na mamatana na omea vovola sui ara vatsangisavi mara kukungu, vaga ti na daki e rota tana vasusu.

²³ Me tau igira moa na omea vovola ara kukungu, igita goto, atsa moa ti e totu nogo na Tarunga Tabu i laoda, a kukungu i laona na tobada kalina a pipitua moa God ke naua migita ka gini lia na dalena me ke maurisia na konida tania na rota ma na mate.

²⁴ Tana rongona nogo nida amesi ti God e suivisugita. Me ti vaga igita a morosinogoa na omea igita a amesia na reiana maia e tau na amesi manana ia. ?Asei ke amesigotoa na reiana na omea aia e morosinogoa?

²⁵ Me ti vaga igita a amesia na reiana na omea a tau vati morosia moa, me sauba ka berengiti ma ka pipitua moa poi ke tsau kalina ka reilakana.

²⁶ Maia na Tarunga Tabu goto e sangagita tana malukuda. Igita a tau dona moa ka goko koegua kalina igita ka tuu na nonginongi. Ma na Tarunga Tabu segeni nogo e nonginongi tuguda i konina God, me ngangai dato tana tsaqina na goko igita a voo na tsariana.

²⁷ Ma God, aia e donagininogoa na laona na tobaqira pipi tinoni, e donaginigotoa nina papada na Tarunga Tabu, rongona na omea na Tarunga Tabu e nongia i konina ia tuguqira nina tinoni e atsa kolunogoa na omea aia God e ngaoa ke tusuvanigira.

²⁸ Igita a dona nogo laka God e dona na gini aqo pipi na omea sui ti ke gini laba na omea dou vanigira ara galuvea, igira nogo aia e viligira kara naua na omea aia e kilia.

²⁹ Migira God e viligira nogo e molovotagira goto gana kara gini usulia a Iesu Kristo na Dalena, rongona God e ngaoa na Dalena ke ida vanigira danga na tasina.

³⁰ God e soagira igira aia segenina nogo e viligira. Migira aia e viligira e mologotosigira nogo i konina, me patakolugira goto tana mararana.

E Tagara Goto Kesa na Omea Tugua Ke Molovotagita tania na Galuvena A Iesu Kristo

³¹ ?I mataqira na omea dou sui girani, nagua tugua ka tsaria igita? ?Ti vaga God ke totu tabana konida igita, masei goto tangomana ke tukapusigita?

³² !God e tau tongovanigita na Dalena, me saumaia ke gini mate tuguda igita sui! ?Megua, laka sauba ke tau tusule vanigita kolugotoa aia na omea sui tavosi goto?

³³ ?Asei tangomana ke keli vanigira igira nina tinoni vivili God, kalina God segeni nogo e tuu me tsaria laka igira ara tau sasi?

³⁴ ?Masei tangomana ke tuu me ke kekegira? ?Laka a Iesu Kristo? ! Tagara goto! !A Iesu Kristo aia nogo e mate mateqira, me maurivisu nogo tania na mate, me totu tana madoana God Tamana, mi tana e nongia na Tamana vanigita!

³⁵ E tagara saikesa sa omea tugua ke molovotagita tania na galuvena a Iesu Kristo, atsa moa ti na rota se na vatsangisavi loki, se na tsoodo rota tana rongona na lotu, se na vitoa, se na totu sekona lee, se na mate ke gadovigita.

³⁶ E vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu mara tsaria,

“Tana rongomu nogo igoe te igami ami gini totu pipi dani moa tana mate.

Mara sekoligami vaga nogo ti na sipi ara vangaraunogoa kara labumatesigira.”

³⁷ !Pipi sui tana omea e gadovigita igita a dona ka tangomana na putsi taniaqira tana susuligana nogo aia e galuvegita!

³⁸ Inau au dona saikesa nogo laka e tagara ke kesa na omea tangomana ke molovotagita tania nina galuve God vanigita: atsa moa na mate se na mauri; atsa moa ti na angelo se kesa na omea susuligana ni gotu; atsa moa tana tagu ni dani eni se i muri baa;

³⁹ atsa moa goto ti na omea ni gotu se na omea ni lao, e tagara goto ke kesa na omea i laoqira pipi na omea vovola sui tugua ke molovotagita tania na galuvena God e labamaka vanigita i laona a Iesu Kristo nida Taovia.

9

Na Tsiu Igira Nogo na Tinoni God e Viligira i Sau

¹ Na omea inau au tsarivanigamu e mana. Inau nina tinoni na Kristo, me utu goto kau pero. Mi laona na tobaqu au dona nogo laka au tau pero, rongona na Tarunga Tabu aia nogo e tagao i laona na tobaqu, me gini utu vaniau kau pero.

² Eo, e melu sosongo na tobaqu, mau tau kuti na gini vatsangi savi na dani ma na bongi

³ na mateqira niqiu tinoni, igira na gabuqu segeni nogo inau. Tana rongogira nogo igira te e gini tau utu vaniau kau tami rago ke gadoviau nina kede God ma kau gini totu tavota tania na galuvena a Iesu Kristo, rongona ti vaga tana rota loki vaga nogo ia, kau gini tangomana na sangaginiaqira niqiu tinoni.

⁴ God e viligira na Israel kara gini lia nina tinoni segeni nogo ia. Maia e tudumigira i sau mara liu baa tana makana na parako marara. Ma God e naua kesa na vaitasogi kolugira, me saunogoa vanigira nina Ketsa rongona igira kara gini donaginia na omea aia e ngaoa kara naua. Migira moa ara dona na samasama manana vania God, maia e vekevanigira na omea loki.

⁵ Igira nogo na Tsiu ara tangolidatoa na puku e tumai i koniqira na mumuaqira aia God e viligira i sau. Ma Iesu Kristo e kesa i laoqira nogo igira, rongona kalina e lia tinoni maia e botsa tana puku i koniqira nogo na Tsiu. !Igita ka tsonikaea God, aia e tagaovigira pipi na omea sui i gotu mi lao, na dani ma na dani! Amen.

⁶ Inau au tau tsaria laka God e tau manalia nina veke vanigira na tinoni ni Israel. Tagara. Rongona e tau pipi gira sui na Israel kara lia nina tinoni vivili God.

⁷ Me tau igira sui na kukuana a Abraham kara lia na dalena God. God e tsarivaninogoa a Abraham: “Na kukuana moa a Isaak igira nogo sauba kara tsokosaigira tana puku i konimu igoe.”

⁸ Ma na papadana ia, laka e tau igira na dalena a Abraham* ara botsa tana gabu kara lia na dalena God. Tagara. Igira moa ara botsa tana veke God e nauvania a Abraham e tugugira kara soaginigira na kukuana manana a Abraham.

* **9:8 9:8** “dalena a Abraham” Na goko iani e kalegira na kukuana a Abraham tana tauna lee ko Hagar, aia e vasua a Ismael.

⁹ Rongona kalina God e naua nina veke vania a Abraham, maia e tsarivaganana iani: “Tana ngalitupa i gotu, tana tagu vaga iani, inau sauba kau visumaitugua ieni, maia ko Sara ke tamanina nogo kesa na dalena mane.”

¹⁰ Me kesa goto na omea. Kaira na dalena batso ko Rebeka e kesa moa ka tamaqira, aia nogo a Isaak na mumuada igami.

¹¹⁻¹² Ma na rongona ke gini labamaka laka God nogo, tana nina vivili segeni e vilia kesa moa ka vidaqira, te aia God e tsarivania ko Rebeka, “Aia ke botsa ida, sauba ke lia nina tseka na tumurina botsa.” God e goko vaga ia kalina ara ka tau vati botsa moa kaira, mi tana idana goto kalina kaira ara ka tau vati dona na aqosiana sa omea ke dou se ke seko. Vaga me gini labamaka laka nina vivili God e pukuga tana nina vivili segenina nogo ia, me tau tana rongona ka niqira aqo kaira.

¹³ E vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu mara tsaria, “Au tobadou vania a Jakob, mau tobaseko vania a Esau.”

¹⁴ ?Ma nagua igita ka tsaria tana? ?Laka God e tau pede gotolaka? !Tagara saikesa!

¹⁵ Rongona God e tsarivaninogoa a Moses, “Ti vaga inau kau ngaoa kau tobadou vania kesa me sauba kau tobadou vania, me ti vaga kau ngaoa kau galuvea kesa me sauba kau galuvea.”

¹⁶ Vaga ia, ma nina sosoa God e pukuga tana nina galuve nogo ia, me tau pukuga tana omea kara ngaoa se kara aqosia na tinoni.

¹⁷ Igita a tsokoa tana Mamare Tabu laka God e tsarivania na taovia tsapakae ni Ejipt, “Inau nogo au mologinigo ko taovia tsapakae, rongona tana nimu aqo nogo igoe ti sauba ke gini labamaka na susuligaqu inau me ke gini tangi na rongoqu tana barangengo popono.”

¹⁸ Vaga ia, ma God e saugaluve vaniasei moa e padangaoa ke saugaluve vania, me kakaisia na tobana ase moa e ngaoa ke tobakakai.

God e Dona na Kore Me Dona Goto na Galuve

¹⁹ Me tau utu ke kesa i laomui ke tuu me ke tsarivaniau: “?Ae, me ti ke vaga ia, me ke koegua God ti ke kore vania kesa tinoni? ?Asei tangomana ke tukapusia nina kili God?”

²⁰ Minau kau tsarivaganana vania ia, “?Laka ase sagata igoe kulaqu, ti ko suamangana God?” Na popovatu tau nina aqo ke tuu, me ke veisuaa na tinoni e aqosia me ke tsaria, “?Egua ti o aqosiau mau rerei vaga ia?”

²¹ Nina aqo nogo na tinoni e aqosigira na popovatu gira ke pede segenina na vatana gua na popo ke aqosiginia nina kao tsitsi. Ke aqosikaira ruka na popo ginia kesa moa na tsupu na kao tsitsi, me kesa ke rerei dou sosongo, maia ke mololaka dou gana na gini aqo moa tana dani loki, me kesa gana na mani aqo pipi dani.

²² Ma nina aqo God e vaga goto ia. E ngaoragoa ke sauvulagia na korena me ke labavulagia na susuligana. Maia e berengiti sosongo moa kolugira ara tsaikorena me tugua moa aia ke tsonilegira.

²³ Me ngaogotoa ke saulabatia na mararana loki vanigira ara livugaluvana, igira nogo i laoda igita aia e viligira ida nogo kara tamanipata kolua tana mararana.

²⁴ Igita nogoria, igita na tinoni God e viligita i laoqira na Tsiu, mi laoqira goto na tinoni pipi tana veratavosi.

²⁵ Iani e vaga nina goko God tana papi e marea a Hosea na propete. E tsaria,

“Igira ara tau niqū tinoni,

sauba inau kau soaginigira ‘Niqū Tinoni’.

Ma na mamatana tinoni au tau galuvegira tana idana,

sauba kau soaginia ‘Niqū Tinoni Galugaluve’.

²⁶ Mi tana vera tsotsodo nogo i tana God e tsarivanigira, ‘Igamu amu tau niqū tinoni,’

i tana nogo kara soaginigira na dalena na God mamauri.”

²⁷ Ma Isaia goto e goko tana rongogira na Israel kalina aia e tsaria, “Atsa moa ti igira na tinoni ni Israel kara danga vaga na vatuna na one i tasi, me sauba kara tau lelee goto danga na vidaqira kara tangomana na mauri.

²⁸ Rongona na Taovia sauba ke tsaku me ke tau goto kisaa, na pede votaḡira na tinoni sui i barangengo.”

²⁹ Ma Isaia e tsarigotoa, “Ti vaga na Taovia Susuliga ke tau nogo molovisua vanigita visana na kukuada kara tangolidatoa na puku i konida, me sauba igita sui ka nanga lee, vaga nogo igira na tinoni ni Sodom mi Gomora i sau.”

³⁰ Mi tana goko sui vaga gira, igita a reia laka igira na tinoni ni veratavosi, igira ara tau goto tovoa na totugoto koluana God, maia God segeni nogo e mologotosigira i konina rongona ara tutunina,

³¹ migira moa na Tsiu, igira ara tovoa kara gini totugoto kolua God tana muridouana nina Ketsa, mara tau moa tangomana.

³² ?Matena gua te e vaga ia? Ara tau tangomana matena ara norua moa niqira aḡo segeni mara tau norua God. Aia na rongona ara gini tubulagī konina a Iesu, aia e vaga na papakana na vatu,

³³ vaga ara marea tana Mamare Tabu mara tsaria,

“Reia, au pakaa i Sion kesa na vatu,

ma na vatu iani sauba ke tubulaginigira na toga,

mi tana vatu nogo iani kara katsulagi ma kara puka.

Masei moa ti ke tutunina aia, e utu goto ke padasavi.”

10

A Paulo e Nonginongi Mateqira Gana Verakolu

¹ Tasiqū, au nongia God tana tobaqu popono na mateqira na Tsiu, gaqu verakolu inau, rongona aia God ke galuvegira me ke maurisigira.

² Inau kesa au donaginia laka niqū tinoni ara ngaoa mananaa na aḡo vaniana God, mara tau moa padagadovia nagua kara naua ke gini dou niqira aḡo i matana God.

³ Ara voginia moa na sautu dou tana God e ngaoa ke mologotosiginigira na tinoni i konina, mara tovoa moa laka kara turuvaginia niqira sasaga segeni. Me vaga ia, mara tau tami segeniqira vania na sautu dou aia God e ngaoa ke mologotosiginigira na tinoni.

⁴ Rongona tana mateana nogo a Iesu Kristo, i tana e vosa na mamavana na Ketsa. Me tuu tana me baa ma God e mologotosigira i konina igira moa ara tutunina a Iesu Kristo.

God e Ngaoa Igira na Tinoni Sui Kara Tamanina na Mauri Saliu

⁵ Iani nogo e vaga na omea e mamare matena a Moses, gana na totugoto koluana God ginia na muriana na Ketsa: “Na tinoni e murigira na omea sui na Ketsa e raiginia sauba ke mauri.”

⁶ Mara maregotoa tana Mamare Tabu tana rongona na totugoto koluana God ginia na tutuni mara tsaria, “Ko laka na tsariana vanigo segeni: ?Laka aseï sauba ke ba dato i gotu?” (na laveana a Iesu Kristo).

⁷ Mo ko laka goto na tsariana: “?Aseï sauba ke ba tsuna i lao vasau?” (ti ke adidatoa a Iesu Kristo tania na verana na mate).

⁸ Na tsaqina na Mamare Tabu iani e tsarivulagia vanigita laka e tau kilia ka vano ao na laveana na gokona God, rongona “Na gokona God aia e tau totu ao tanigo. E totu varangisigo nogo, i mangamu mi laona na tobamu,” maia nogoria na gokona na tutuni igami ami turupatuna vanigamu.

⁹ Ti vaga igamu kamu koevulaigiginia na mangamui ma kamu tsaria laka “A Iesu e Taovia,” ma kamu tutunina kakai i tobamui laka God e maurisivisua tania na mate, migamu goto sauba kamu gini mauri saliu.

¹⁰ Igita a tutunina nogo i laona na tobada te a gini totugoto nogo kolua God. Ma na mangada e koevulagiginia te a gini mauri.

¹¹ Ara marea tana Mamare Tabu, “Aseï moa ti ke tutunina sauba e utu goto ke padasavi.”

¹² Ma na goko iani e kalgira na tinoni sui, rongona i matana God ara tau tavosi na Tsiu ma na tinoni ni veratavosi. God aia e kesaatsa na Taovia vanigira na tinoni sui, me vangalaka loki sosongo vanigira sui ara nongia tana asana.

¹³ E vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu, “Pipi aseï ti ke nongia na Taovia ke sangaa sauba ke mauri.”

¹⁴ ?Migira na tinoni ara tau vati tutunina God, me laka sauba kara nongi koeguania ti aia ke sangagira? ?Ma kara tutunina koegua igira ti vaga na Turupatu Dou ke tau vati laba moa i koniqira?

¹⁵ ?Me ke koegua ti ke laba na Turupatu Dou i koniqira ti vaga God ke tau molovanogira nina mane adigoko kara gini ba turupatuna vanigira? E vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu i tana ara tsaria, “!E dou sosongo nomoa na maiaqira igira ara gini turupatuna na turupatu dou!”

¹⁶ Me tau igira sui na tinoni kara tabedoua na Turupatu Dou. Na propete a Isaia na propete segenina nogo e tsaria i sau: “?Taovia, laka aseï nomoa sauba ke tutunina na omea vaga igami ami gini turupatuna kalina eni?”

¹⁷ Vaga ia, ma na tutuni e talumai moa tana rongomiana na gokona na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo.

¹⁸ Minau kau veisuagamu: ?Laka e mana ia laka igira na Israel ara tau vati rongomia moa na turupatuna? Igira ara rorongongo rago, e utu ke tagara, rongona ara marenogoa tana Mamare Tabu mara tsaria: “Na tatangina na lioqira e kuvia na barangengo popono; ma niqira tsaqina goko ara ba tsau nogo i tana e vosa na barangengo.”

¹⁹ Ma kau veisuagamu goto: ?Laka igira na tinoni ni Israel ara tau padagadovia na turupatuna? Eo, ara padagadovia rago. A Moses segenina nogo e goko tana asana God i sau me katevulagi vanigira laka:

“Minau sauba kau gini aqo kesa na puku tavosi e tagara soana,

migira niqú tinoni kara gini masugu;
ma kau naua migira niqú tinoni kara gini momosatoba
kolugira na puku na bule.”

²⁰ Ma Isaia e tau goto matagu na tsarituguana nina goko God iani:
“Ara tsodovulagiau igira ara tau lalaveau,
minau au labavulagia vanigira igira ara tau padaau.”

²¹ Mi tana rongogira na tinoni ni Israel e tsarivaganana iani: “Tana
dani popono inau au abelimaqu vanigira, migira ara petsakoe moa,
mara tobaseko vaniau.”

11

God e Galuvegira Nomoa Nina Tinoni ni Israel

¹ Kau veisugamu goto: ?Laka God e sove saikesa tanigira nogo
igira nina tinoni segeni? !Tagara nomoa! Kamu padatugua laka inau
segeniqu a Paulo inau goto kesa na Israel, mau kukuaga goto konina a
Abraham, mau totu i laona na duli konina a Benjamin.

² God e tau sove tanigira nina tinoni, igira aia e viligira nogo tuu tana
idana kara lia nina tinoni segeni. Migamu amu donanogoa nagua ara
marea tana Mamare Tabu tana tsaqina goko i tana a Elija e tatamanga
vania God na rongogira na Israel.

³ Me tsaria: “Taovia, igirani ara labumatesigira nogo nimu propete,
mara toroveogira nimu belatabu. Minau segeniqu moa au totuvisu,
mara tovogotoa laka kara labumatesiau.”

⁴ ?Ma nagua God e tsarivisu vania a Elija kalina aia e tsarivaganana?
God e tsarivania, “Inau au tangolivisu vaniau segeni ara vitu na toga na
tinoni, igira ara tau dona na samasama vaniana Baal na god peropero.”

⁵ Mi tana tagu ni dani eni e atsakolu saikesa vaga tana tagu i sau
kalina e goko a Elija. Ara tsaurae lee moa igira God e viligira tana
nina galuve loki.

⁶ Ma nina vivili God e pukuga tana nina galuve segeni nogo ia, me
tau tana rongona na omea ara naua na tinoni. Ti vaga nina vivili God
ke pukuga moa tana rongona na omea ara naua na tinoni, me vaga
moa ti nina galuve God ke tau na galuve manana.

⁷ ?Egua moa? Eo, igira na toga ni Israel ara tau moa tsodoa na omea
ara lalavea. Kesa moa na alaala tetelo, igira moa aia God e viligira,
igira nogo ara tsodovulagia. Migira sui tavosi ara ponotia na kuliqira
rongona kara tau rongomiginia nina sosoa God vanigira.

⁸ E vaga nogo ara marea tana Mamare Tabu, “God nogo e naua te
e gini ponopala na tobaqira; me tsau mai i dani eni e utu vanigira na
gini moro na mataqira se na gini rorongona na kuliqira.”

⁹ Maia David goto e tsaria,
“!Moloa kara gini kara, ma kara sogo tana niqira aqosi kavomutsa!
Me dou ti kara puka me ke gadovigira na kede.

¹⁰ Ke doko na mataqira me ke gini utu vanigira na moro;
ma na rota ke bingi sailaginigira.”

¹¹ Minau kau veisugamu goto baa: ?Kalina ara tubulagi igira na
Tsiu, me laka ara puka saviliu nogo, me sauba ke utu goto vanigira
kara tu tugua? !Tagara saikesa! Tana rongona moa niqira sasi igira
na Tsiu, te e gini laba na sautuna na mauri saliu vanigira na tinoni ni
veratavosi, ma kara gini masugu igira na Tsiu.

¹² Ma na rongona nogo niqira sasi na Tsiu, te e gini laba na vangelaka loki vania na barangengo popono. Mi tana niqira pukavisu lee goto igira, te e gini laba na vangelaka loki vanigira na tinoni ni veratavosi. Eo, me sauba ke loki sosongo baa nina vangelaka God vanigira na Tsiu kalina igira sui na Tsiu kara sangasage tana tutuni manana.

God e Galuvegira na Tinoni Sui Pipi Tana Vera

¹³ Mi kalina eni inau kau goko kalegamu igamu na tinoni ni veratavosi: God nogo e viliau inau, me mologiniau kau gini turupatuna na Turupatu Dou vanigamu. Minau au padaloki sosongolia niqū aqo iani.

¹⁴ Mau amesia laka ti ke tau utu ma kara gini masugu vanigamu igira gaqū verakolu na Tsiu, me ke visana vidaqira kara padangaoa na sangapata kolugamu ma kara gini mauri goto igira.

¹⁵ Kalina God e sove tanigira na Tsiu, me tuu aia, me saua nina galuve vanigira na mamatana tinoni sui i barangengo. ?Eo, me sauba ke vaga gua kalina ti God ke tobadoutugua kolugira igira na Tsiu? Ke dou sosongo nomoa, vaga saikesa nogo ti kalina igira ara mate nogo kara maurivisutugua tania na mate.

¹⁶ A Abraham, migira na propete, igira sui ara nina tinoni God, me vaganana ma na daleqira goto ara nina tinoni God. Rongona ti na lamuna na gai kara saua vania God, ma na arana sui ara saukolugotoa.

¹⁷ Visana vidaqira na arana na gai tsukatsuka ara tabakeligi, mara tuu, mara dongaginia na arana kesa na gai atsi. Igamu na tinoni ni veratavosi, amu vaga saikesa na gai atsi. Mi kalina eni amu sangapata tana susuligana ma na maurilaka e talu i koniqira na Tsiu.

¹⁸ Me ti e vaga ia, ma nimui aqo igamu kamu tau peagira na Tsiu, igira ara vaga na arana ara tabakeligi. Me tagara goto sa rongona ti kamu gini kaekae. Igamu na arana lee moa. Igamu amu tau tusua na mauri vania na lamuna, na lamuna nogo ia igamu amu gini mauri.

¹⁹ Mi tana sauba ngatsu visana kamu tsaria vaniau, "Eo, ma na arana ara gini tabakeligi tana rongona nogo ke gini mangamanga vanigami igami."

²⁰ E mana rago ia. Ara tabakeligi igira na Tsiu rongona ara tau tutunina. Migamu amu totukakai tana gaina rongona amu tutunina. Ma kamu tau moa gini kaekae matena. Kamu matagu moa, ma kamu parovata.

²¹ ?Ti vaga God e tau gaegira na Tsiu, igira na arana manana nogo, megua, laka amu pada sauba ke gaegamu igamu?

²² God e dona sosongo na galuve, eo, me dona sosongo goto na pede kakai. E pede kakaigira na Tsiu igira ara puka, me galuvegamu igamu, ti vaga kamu totukakai babaa moa i laona nina galuve. Me ti vaga kamu tau totukakai babaa i konina aia, me sauba ke bokuligigamu goto igamu.

²³ Me ti kara pilotoba igira na Tsiu ma kara tutunina, me sauba God ke tuguta visugira tugua, rongona e tau utu vania God ke molovisugira tugua tana ara totu nogo tana idana.

²⁴ Igamu na tinoni ni veratavosi amu vaga moa na arana na gai atsi ara bokuligia, maia God e adia me tugutaa tana gai tsukatsuka. Migira na Tsiu ara vaga na gai tsukatsuka. Maia nogoria ti sauba ke gini

lakagana baa vania God na tuguta visuaqira na arana gai taboku girani tana gaiqira segeni nogo.

²⁵ Gamu na tasiq, e totu kesa na rongona popoi tana nina aqo God. Mau ngaoa igamu goto kamu sanga na donaginiana, ma kamu gini tau pada laka igamu amu sasaga liuliu baa tanigira na Tsiu. E mana rago laka na dangana na tinoni ni Israel ara baribari sosongo, me utu moa kara nauvaganana sailagi ia. Sauba ke vosa baa moa tana tagu ke tovu na dangana na tinoni ni veratavosi kara mai konina God.

²⁶ Mi muri ti igira sui goto na tinoni ni Israel kara sangasage mai goto tana mauri. Sauba ke vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu, "Na Vagamauri sauba ke talumai i Sion, me sauba ke adiligigira pipi sui na omea seko tanigira na kukuana a Jakob.

²⁷ Minau, sauba kau naua niq, taso kolugira, kalina kau veoligigira niqira sasi."

²⁸ Igira na Tsiu ara sove tania na Turupatu Dou, te ara gini lia gana gala God, me gini mangamanga na sautu vanigamu igamu. Ma God e galuvegira babaa nomoa igira na Tsiu, rongona e utu ke padalea na veke aia e nauvania na mumuaqira.

²⁹ E utu goto vania God ke olia nina pede murina aia e pede sui nogoa ase i igira e viligira me vangelaka vanigira.

³⁰ Migamu na tinoni ni veratavosi, i sau amu petsakoe vania God, mi kalina eni e laba vanigamu nina galuve God tana rongona niqira petsakoe igira na Tsiu.

³¹ Me ke vaganana goto, tana rongona nogo God e galuvegamu igamu, ti igira na Tsiu ara gini petsakoe vania God kalina ia. Me sauba ti igira goto kara sanga na tamaniana nina galuve God, vaga aia e saunogoa vanigamu igamu.

³² God e livulegira talu na tinoni sui lakalaka tana sosorina niqira petsakoe. Maia e nauvaganana ia, ti ke gini saugaluve vanigira sui goto.

Ka Tsonikaea God

³³ !E loki sosongo rago nina galuve God vanigita! !E sasaga sosongo aia, me donaginigira na omea sui! ?Masei tangomana ke pukua na rongona nina pede? ?Masei tugua ke padagadovia nina sasaga?

³⁴ E vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu mara tsaria:

"?Asei nogo e donaginia nina papada na Taovia?

?Masei tangomana ke tosasaga vania?

³⁵ ?Ingisa nogo kesa ke tusuvia God sa omea,

ti ke gini ngongoragi God na tusuvisu tuguna vaniana?"

³⁶ God aia nogo e vusagira na omea sui. Migira na omea sui ara talumai i konina aia, maia e tamanigira sui. !Ka tsonikaea God na dani ma na dani! Amen.

12

Ka Sau Segenida Vania God Ngiti Savori Tabu

¹ Igamu tasiq, tana rongona nina vangelaka loki God vanigita, te inau au gini raigamu kakai: Kamu sau segenimui vania God vaga nogo kesa na kodoputsa mamauri ngiti savori tabu, ma kamu gini dou i

matana aia. Ia nogoria na vatana na samasama manana e ulagana kamu sauвания God.

² Nimui aqo kalina eni kamu mololea na muriana na sasaga ni barangengo, ma kamu tamivanja God ke oli saikesalia na tobamui. Mi tana ti igamu kamu gini tangomana na donaginiana nina kili God, ma na omea aia e reingaoa me dou me gotolaka i matana.

Ka Madodo na Gini Aqo na Vangalaka Tatavosi Vaga God e Tusuvanigita

³ Tana susuliga God e tusunogoa vaniau, inau au gini parovatavigamu sui: Kamu laka na padaloki segenimui. Kamu totu palatsuna moa, me pipi gamu tatasa kamu vileke segenimui tana mararana na tutuni vaga God e sauvanigamu nogo.

⁴ Reia, ara danga na turina na konida, me tavosi nina aqo pipi turina.

⁵ Me atsa vaga goto vanigita. Igita a danga, ma kesa moa na konina kolua a Iesu Kristo. Igita sui a tobasai vaga nogo pipi turina tatavosi na konida ara totusai mara gini kesa moa na konida.

⁶ Me vaga ia migita sui e ngoligita na gini aqo na vangalaka tatavosi vaga aia God e tusunogoa vanigita. Ti vaga God e tusua vanigita na vangalaka gana na turupatuna na gokona God, ma nida aqo ka gini turupatuna na gokona God koluginia nida tutuni igita a tamanina nogo.

⁷ Ti na vangalaka gana na sanga tinoni, ma nida aqo ka sangaginigira na tinoni. Ti na vangalaka gana na sasani tinoni, ma nida aqo ka gini sasani tinoni.

⁸ Ti na vangalaka gana na malagaisi tinoni, ma nida aqo ka nauvaganana nogo ia. Masei ti ke tuvaripata kolugira na kulana na omea aia e tamanina, ma nina aqo ke naua tana tobalaka saikesa. Masei ti ke aqo galuve vanigira na tinoni tavosi, ma nina aqo ke naua tana magemage.

Ka Kesaniatsa Tana Vaigaluvegi Koluagira na Tinoni Sui

⁹ Nimui galuve ke mana saikesa, me ke tau malapalu. Kamu tsoniligia na omea e seko, ma kamu tangolikakaia na omea e dou.

¹⁰ Kamu galuegira na tinoni tavosi tana tobamui popono vaga na tamatasi i laona a Iesu Kristo, ma kamu gini mavi na vaipadama-mavasigi.

¹¹ Kamu aqo kakai, laka na gato. Aqo dou vania na Taovia tana tobamui popono.

¹² Kamu magemage i laona nimui amesi. Kamu berengiti babaa pipi tana omea ke ngoligamu, ma kamu nonginongi sailagi.

¹³ Kamu patagira na omea igamu amu tamanina kolugira na tasimui ara tau tamanina, ma kamu tamia na valemui vanigira na tinoni tavosi.

¹⁴ Kamu nongia God vanigira ara rotasigamu. Eo, kamu laka na asu vaniaqira, kamu nongia moa God ke dou vanigira.

¹⁵ Kamu tobamage kolugira igira ara mage, ma kamu ngangai kolugira igira ara ngangai.

¹⁶ Kamu kesaniatsa tana vaigaluvegi koluagira na tinoni sui. Kamu laka na kaekae, ma kamu tami moa na nauana na aqo sekoseko lee. Kamu laka na pada segenimui laka amu sasaga sosongo nogo.

¹⁷ Ti visana kara nauseko vanigamu, migamu kamu laka na tuguvisuginiana na nauseko. Tovo a pipi kalina na nauana na omea e dou tana mataqira na tinoni sui.

¹⁸ Mi tana nimui tabana igamu, kamu naua na omea sui e tau utu vanigamu, gana na maurisai tana rago koluqaqira na tinoni sui.

¹⁹ Kulaqu igamu, kamu laka goto na tuguvisuana na omea seko ara nauvanigamu na tinoni tavosi. Kamu molovania moa na korena God ke naua, matena ara marenogoa tana Mamare Tabu laka na Taovia e tsaria, "Inau nogo sauba kau tuguvisua na omea seko ara nauvanigamu."

²⁰ Tagara, ma kamu nauvaganana moa ara marea kesa segeni tana Mamare Tabu i tana ara tsaria: "Ti vaga gamu gala ke vitoa, migoe ko palaa. Ti vaga ke marou, mo ko sauvania na koo ke inu, rongona tana naugaluve vaga ia ti sauba igoe ko paluvangamana aia."

²¹ Kamu laka na tamivaniana na seko ke tsogori pukaligamu. Nimui sasaga dou igamu nogo, kamu tsogori pukaliginia na omea seko.

13

Nida Aqo Ka Rongomangaqira Gada Taovia na Vera

¹ Pipi gita nida aqo ka rongomangaqira gada taovia na vera, rongona e utu kesa ke susuliga na tagao ti vaga God ke tau tusuvania na aqo na tagao. Migira ara tagao kalina eni, God nogo e molovanigira mara gini tangolia na aqo na tagao.

² Masei ti ke tukapusia nina aqo aia e taovia tagao kalina eni, e tukapusigotoa na omea God e vaturinogoa, masei ti ke nauvaganana ia, e alomai segenia gana pede.

³ Igira ara aqo dou e tagara sa niqira rongona kara matagunigira na taovia tagao, igira moa ara nauseko kara matagunigira na taovia tagao. ?Migamu, laka amu ngaoa kamu tau matagunia gamui lokina igamu? Vaga ia, ma kamu naua na omea e dou, maia sauba ke gini tsonikaegamu,

⁴ rongona aia gamui taovia igamu e kesa nina maneaqo God, maia e aqo rongomui igamu ti kamu gini totu dou. Me ti vaga igamu kamu nauseko, ma nimui aqo kamu matagunia manana, rongona aia e tamanina manana na susuligana na kede tinoni. Aia nina maneaqo God, me gini aqo na susuligana God kalina e kedegira na tinoni ara nauseko.

⁵ Aia nogoria na rongona ti igamu, nimui aqo kamu rongomangaqira igira gamui lokina, tau tana rongona moa amu matagunia na korena God, mi tana rongona amu dona nogo i laona na tobamui nagua ma nagua e dou kamu naua.

⁶ Iani goto na rongona ti igamu amu gini voli takesi, rongona igira gamui lokina ara aqo vania God kalina igira ara naua niqira aqo vanigamu.

⁷ Vaga ia, ma kamu sauvanigira na omea e ulagana kamu sauvanigira. Kamu tsonia nimui qolo na takesi na tinoni, ma na takesi matena nimui tamani. Kamu kukuni tanigira, ma kamu pada mamavasigira sui.

Nida Aqo Ka Vaigaluvegi Manana

⁸ Kamu laka na loaga vaniana ke kesa. Ngiti loaga kamu vaigaluvegi moa. Asei ti ke galuvegira na tinoni tavosi, aia nogo e muridoua na Ketsa.

⁹ Igirani na ketsa, “Laka na kiboga; laka na labumatesi tinoni; laka na komi; laka na ngaoana niqira omea na tinoni tavosi.” Eo, ma na ketsa sui girani me visana tavosi goto ara pukuga sui moa i konina kesa moa na ketsa: “Ko galuvegira na tinoni sui vaga o galuve segenimu.”

¹⁰ Vaga ia, me ti aseki ke galuvegira manana na kulana, me sauba e utu ke nauseko vanigira. Tana vaigaluvegi moa amu muriginia na Ketsa popono.

¹¹ Nimui aqo ti kamu nauvaganana ia, rongona igamu amu dona nogo na tagu gua i dani eni. Eo, e laba nogo na tagu na mamata tania nani. Na dani i tana God sauba ke maurisigita e mai varangi baa kalina ia, liusia tana tagu igita a vasini adivaolua na tutuni tana rongona a Iesu Kristo.

¹² Eo, na tagu igita a totu i laona kalina ia, e vaga moa e bongi oka nogo, me varavara nogo ke dani. Ida gita ma ka mololea na nauana na omea seko na tinoni ara dona na nauana tana rodo, ma ka sagelia gada sagore gana na vailabu tana mararana.

¹³ Ida ma ka liu sasaga, vaga nogo igira na tinoni ara totu tana mararana na dani. Laka na inu bubulega ma na nauana pipi na vatana na kiboga, laka goto na vailabugi ma na vaimasugugi.

¹⁴ Kamu sagelia na sasagana a Iesu Kristo na Taovia ngiti gamui sagore, ma kamu mololea na tami vaniana na tobamui ke muria nina kilinauseko segeni.

14

Ka Laka na Pedepekeana na Tasida

¹ Kamu tabedoua na tinoni e maluku moa nina tutuni, ma kamu laka na gini vaipetsakoegi koluana rongona nina sasaga segeni ia.

² Tavosi tinoni, tavosi goto nina papada. Kesa tinoni e pada laka nina tutuni e tamivania ke gania moa pipi vatana na mutsa; ma na tinoni e maluku moa nina tutuni aia e dona na ganiana moa visana na vatana na mutsa.

³ Na tinoni e dona na ganiana pipi vatana na mutsa, nina aqo ke tau peaa na tinoni e tau nauvaganana ia. Maia na tinoni e tau gania pipi vatana na mutsa, nina aqo ke tau veitsarigana na tinoni e gania pipi vatana na mutsa, rongona God e galuvegotoa aia.

⁴ ?Masei vaga igoe ti ko tuu mo ko pedea nina maneaqo kesa tinoni tavosi? Aia gana Taovia segeni nogo nina aqo ke pedea ti vaga aia e tukakai dou tana nina aqo se tagara. Me sauba nomoa ke tukakai dou tana nina aqo rongona na Taovia nogo e sangaa te e gini tangomana na tukakai.

⁵ Visana tinoni ara pada mamavasia baa kesa moa na dani liusigira na dani sui tavosi, me visana tinoni tavosi ara pada laka pipi sui moa na dani ara kesaniatsa. Mi tana rongona na omea vaga ia, ma nina aqo nogo pipi tinoni ke pede segenina nagua ma nagua ke dou vania.

⁶ Maia e pada mamavasia kesa moa na dani, aia e gini nauvaganana ia rongona e ngaoa ke tsonikaeginia na Taovia. Maia e gania moa pipi vatana na mutsa, e nauvaganana ia rongona aia goto e ngaoa ke tsonikaeginia na Taovia, me gini soadoua God rongona na mutsa aia e gania. Maia e sove tania na ganiana visana na vatana na mutsa, e nauvaganana ia rongona e ngaoa ke tsonikaeginia na Taovia, maia goto e gini soadoua God.

⁷ E tagara kesa vidada gita ke mauri vania moa aia segeni, me tagara goto sa vidada gita ke pede segenia ke ngisa ke mate.

⁸ Me ti vaga igita a mauri, ma mauri moa vania na Taovia. Me ti vaga igita ka mate, ma na Taovia nogo e pedea na danina. Atsa moa ka mauri se ka mate, migita sui a nina tinoni nogo na Taovia.

⁹ A Iesu Kristo e mate me maurivisitugua tania na mate, tana rongona nogo ke gini lia gaqira Taovia igira ara mauri moa, migira goto ara mate nogo.

¹⁰ ?Megua ti visana vidamui amu vaitsarigaqira na tasimui? ?Me matena gua ti amu peagira? Pipi gita sui sauba ka tuu nomoa kesa dani i matana God, gana aia ke pedegita.

¹¹ Rongona ara marenogoa tana Mamare Tabu na goko iani, "Na Taovia e gini vatsa me tsaria, pipi sui lakalaka na tinoni sauba kara tsunatuturu i mataqu, ma kara katevulagia laka inau nogo niqira God."

¹² Vaga ia, me pipi gita tatasa, nida aqo kesa dani ka tsaritutugua vania God na omea ma na omea igita a naua tana maurida.

Laka na Tubulaginiana na Tasida

¹³ Me vaga ia me dou ti igita ka mololea na pedea na niqira sasaga na tinoni tavosi. Kamu vilekedoua nimui sasaga segeni, ma kamu reidoua kamu tau moa naua kesa na omea ke gini tubulagi kesa na tasimui se ke gini puka i laona na sasi.

¹⁴ Niqū mauripata koluana nogo a Iesu Kristo e naua, ti inau au gini donamaka laka e tagara sa vatana na mutsa segenina ke tau masidi tana vovorona na lotu. Eo, me ti vaga kesa tinoni ke tutunina laka kesa na vatana na mutsa e tau masidi tana vovorona na lotu, ma na mutsa ia e gini tau masidi vanisegeninogoa ia.

¹⁵ Me ti vaga igamu kamu sekolia na tobana kesa na tasimui rongona visana na mutsa amu ganigira, mi tana igamu amu tau nogo galuvea na tasimui. !Kamu laka na tamiana na mutsa amu gania ke tubulaginiana na tinoni aia a Iesu Kristo e mate matena!

¹⁶ Kamu laka na tamiana kesa na omea igamu amu pada e dou moa vanigamu na nauana ke gini tangi seko na rongona i mataqira na tinoni tavosi.

¹⁷ Rongona na omea putsikae baa vanigita tana maurida Kristiano, e tau kalea na omea igita a gania se a inuvia. Na omea loki vanigita baa, aia moa na totugoto i matana God, ma na mauri tana rago ma na mage koluqira na tinoni tavosi tana susuligana nogo na Tarunga Tabu.

¹⁸ Ti vaga kesa ke aqo dou vaganana ia vania a Iesu Kristo, e gini totu dou i matana God mi mataqira na tinoni.

¹⁹ Me vaga ia, migita ka kalea pipi kalina na nauana na omea ara dona na maurisiana na rago i laoda, ma ka gini vaikakaisigi tana nida tutuni.

²⁰ Tau laka na rongona moa na mutsa ma kamu veoginia na aqo God e naunogoa. E tau gini tabu na ganiana pipi vatana na mutsa. Eo, ma kamu parovata dou moa. Kamu laka na ganiana kesa na omea ti amu dona laka sauba ke gini tubulagi kesa na tinoni tavosi me ke gini puka tana sasi.

²¹ Ti vaga igamu amu dona laka na omea vaga gira sauba ke gini tubulagi kesa na tasimui, ma kamu mololea na gani boo, se na inu uaeni, se na nauana sa omea tavosi goto e dona ke tubulaginia.

²² Na omea amu tutunina tana rongona na omea vaga ia, e kalegamu segeni moa kolua God. !E dou manana vania na tinoni e tau dona ke padaruka tana omea aia e naua!

²³ Me ti kesa ke pada laka e valina ngatsu na ganiana visana vatana na mutsa, maia e tuu me gania moa, mi tana sauba God ke kedeo kalina aia ke gania, rongona na omea e naua e tau pukuga tana nina tutuni. Ma ti na omea sui igita a naua ara tau pukuga tana tutuni ara lia sui na sasi.

15

Ka Padagira na Tinoni Tavosi Ma Ka Tau Pada Segenida Moa

¹ Igita a tukakai dou nogo tana nida tutuni nida aqo ka berengiti kolugira igira e maluku moa niqira tutuni ma ka madodo na sangaqira. Ka laka na pada segenida moa.

² Nida aqo pipi gita na padana nagua ke dou vanigira na tasida ke gini kakai niqira tutuni.

³ Na rongona aia a Iesu Kristo e tau pada segenina moa. E tami segenina goto ke vatsangia na rota, vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu i tana ara tsaria, "Na goko peapea ara peaginigo ara gadovisumai i koniqu inau."

⁴ Eo, pipi na omea ara marea tana Mamare Tabu ara kalevisugita goto igita rongona kara sasaniginigita, ma kara malagaisiginigita ka gini dona na berengiti tana rota kalina igita a pipitua tana amesi na omea dou aia God e vekevanigita tana Mamare Tabu.

⁵ Au nongia God, aia na uluna na berengiti ma na sasaga malagai, ke sangagamu me ke gini kesaniatsa nimui papada tana reinunu i konina a Iesu Kristo.

⁶ Ma kamu gini dona na tobasai igamu sui kolu tana tsonikaeana God na Tamana a Iesu Kristo nida Taovia.

A Iesu Kristo e Mai Rongona Ke Sangagira na Tinoni Sui

⁷ Igamu sui kamu vaitabegi, vaga nogo a Iesu Kristo aia e tabegamu sui goto igamu, mi tana ti igamu kamu gini tsonikaea God.

⁸ Inau au tsarinogoa vanigamu laka a Iesu Kristo e mai rongona ke sangagira na Tsiu, me ke gini sauvulagia vanigira laka God e mana, me ngaoa na manaliana na veke aia e nauvanigira na mumuaqira i sau,

⁹ me ke sangagira goto na tinoni ni veratavosi ma kara gini dona na tsonikaeana God rongona nina galuve loki vanigira. E vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu mara tsaria,

"Inau sauba kau soadougo i laoqira na tinoni ni veratavosi; ma kau linge na tsonikaeana na asamu."

¹⁰ Mara maregotoa,

"!Kamu magemage, igamu na tinoni ni veratavosi, kolugira nina tinoni vivili God!"

¹¹ Mara maregotoa,

"!Kamu tsonikaea na Taovia, igamu na tinoni ni veratavosi; kamu tsonikaea, igamu na toga sui!"

¹² Ma Isaia e maregotoa na goko vaga iani,

“Sauba ke labamai kesa na kukuana a Jese;

maia ke tudato, me ke tagaovigira na tinoni ni veratavosi,

mi konina nogo aia sauba igira sui kara vataraginia niqira amesi.”

¹³ Inau au nongia nida God, aia na pukuna na amesi, ke dangali tovuginigamu na mage ma na rago i laona nimui tutuni, me ke gini kakai babaa nimui amesi tana susuligana na Tarunga Tabu.

A Paulo e Gini Mage Rongona God E Vilia Aia Ke Aqo Vanigira Na Tinoni ni Veratavosi

¹⁴ Tasiq, inau segeniq nogo au dona laka igamu amu tinoni dou sosongo, mamu donagininogoa nagua kamu naua, mamu donadougotoa na vaisasanigi.

¹⁵ Eo, mi laona na leta iani, inau au goko malemale nomoa vanigamu, tana rongona visana na omea amu rongomigira sui nogo. Au gini malagai na goko vaga ia, rongona God nogo e viliau inau kau lia nina maneago a Iesu Kristo, ma kau sangagamu igamu na tinoni ni veratavosi.

¹⁶ Au aqo mala manetabu gana kau gini turuputuna na Turupatu Dou e talumai i konina God, rongona ti igira goto na tinoni ni veratavosi kara gini lia mala sausau laka vaga God e reingaoa, aia nogo na vuana nina aqo na Tarunga Tabu i laoqira.

¹⁷ Tana niq mauripata koluana a Iesu Kristo, ti inau au gini kaekae niq aqo vania God.

¹⁸ Me sauba kau malagai ma kau gini gokokae saikesa moa tana rongona na omea a Iesu Kristo e nauginiau, me gini sangavia na sautu vanigira na tinoni ni veratavosi kara rongomangana God. Aia e gini aqo niq goko ma niq aqo au naugira,

¹⁹ Me gini aqo goto na valatsatsa ma na omea ganataga, ma na susuligana na Tarunga Tabu. Pipi tana nauna sui au liu, tuu i Jerusalem me tsau i Ilirikum, au gini turuputuna na Turupatu Dou popono tana rongona a Iesu Kristo.

²⁰ Eo, e silovi sosongoliau tuu nogo i sau laka kau tsarivulagia na Turupatu Dou tana vera sui i tana ara tau vati rongomia moa gana rongo a Iesu Kristo, i tana ara tau vati kavi goana moa ke visana.

²¹ E vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu mara tsaria,

“Igira ara tau vati turuputuna vanigira moa tana rongona aia, sauba moa kara donaginia, migira ara tau vati rongomia moa na turuputuna sauba moa kara padagadovia.”

A Paulo e Vangaraua na Vano i Roma

²² Ia nogo na rongona te au gini tau ba tsaku i konimui i Roma.

²³ Mi kalina eni, inau au suilavagininogoa niq aqo tana vovotana na kao iani. E danga sosongo nogo na ngalitupa au pada kau ba reigamu, me utu.

²⁴ Mi kalina eni au amesi sosongolia kau reigamu kalina kau tuu na vano i Spain. Eo, sauba kau gini mage manana na totu tetelo kolugamu, mi muri ti igamu kamu sangaau na vano i Spain.

²⁵ Ma niq aqo kau vano talu i Jerusalem ma kau sangagira nina tinoni God i tana.

²⁶ Na rongona igira na tinoni tutuni i Masedonia mi Akaia ara padangao segeniqira nogo na sauana niqira vangalaka gana na

sangaginiaqira na tinoni ara tau tamanina sa omea i laoqira nina tinoni God i Jerusalem.

²⁷ Igira segeniqira nogo ara pedegokona na nauvaganana ia. E dou, me ulagana nomoa kara sangagira na tinoni ni tana, rongona igira nogo na Tsiu ara patakologira na tinoni ni veratavosi na vangalaka ara adinogoa i konina God. Vaga ia, me ulagaqira manana na tinoni ni veratavosi kara sangaginigira na Tsiu niqira omea levolevo ni barangengo.

²⁸ Kalina kau sulavaginia niqū aqo tana, ma kau sau poponoa vanigira na qolo ara tusuvaniau kau sauvanigira, mi tana ti inau kau mololegira ma kau vano i Spain ma kau tsigovigamu kalina kau liu baa i tana.

²⁹ Mau dona nogo laka kalina kau balaba i konimui, sauba kau gini patakologamu nina vangalaka a Iesu Kristo.

³⁰ Au ngasugamu tasiqū, tana asana nida Taovia a Iesu Kristo, mi tana galuve e saua na Tarunga Tabu, kamu sangaaau na nonginongi kakai vania God na matequ.

³¹ Kamu nonginongi vaniau rongona kau gini pitsa tania na limaqira na tinoni ni Judea igira ara tau tutunina a Iesu Kristo, ma kara gini tami dou igira nina tinoni God i Jerusalem na adiana na vangalaka inau au adiba vanigira.

³² Ti ke vano dou niqū aqo i Jerusalem, me ti vaga God ke tamia, minau kau gini mage sosongo na ba laba i konimui ma na mango tetelo kolugamu.

³³ Ma God, aia na pukuna na rago vanigita, ke totu i konimui igamu sui. Amen.

16

A Paulo e Soadougira Visana Tinoni Ara Sanga Tana Aqo Rongona na Lotu

¹ Ke tau oka maia ko Pibi ke ba tsigovigamu goto, aia nogo e kesa na daki e aqo madodo sosongo tana lotu i Kenkrea.

² Kamu tabedoua tana asana na Taovia, vaga nogo e ulagana kara naua igira nina tinoni God, ma kamu galuveginia ti visana na omea aia ke kilia i konimui, rongona aia segeni na daki e dou sosongo vanigira danga na tinoni me vaniau goto inau.

³ Au soadoukaira ko Prisila ma Akuila, kaira gaqu sasanga tana aqo vania a Iesu Kristo.

⁴ Kaira ara ka bisaa ka mauriqira na matequ inau. Me tau inau segeni moa au soadoukaira, migira sui goto na tinoni tutuni i laoqira niqira saikolu na lotu igira na veratavosi.

⁵ Mau soadougira goto igira na tinoni tutuni ara sai na lotu i laona ka valeqira kaira.

Au soadougotoa na kulaqu galugaluve a Epaenetus, aia na idana tsotsodo na tinoni i laona na Asia e tutunina a Iesu Kristo.

⁶ Au soadougotoa ko Maria aia e aqo kakai sosongo vanigamu.

⁷ Au soadoukaira goto a Adronikus ma Junias, kaira gaqu verakolu na Tsiu, mara ka totu koluau tana vale sosori i votangana mara ka tinoni tangirongo i laoqira na apostolo, mi kaira ara ka ida vaniau na lia Kristiano.

⁸ Au soadougotoa a Ampliatius na kulaqu galugaluve tana Kristo nida Taovia.

⁹ Au soadoukaira goto a Urbanus gada duli tana aqo vania a Iesu Kristo, maia Stakis na kulaqu laka.

¹⁰ Au soadougotoa a Apeles, aia kesa e totukakai tana nina tutuni konina a Iesu Kristo. Au soadougira nina tamadale ma gana valekolu a Aristobulus.

¹¹ Au soadougotoa a Herodion, aia goto kesa gaqu verakolu na Tsiu, migira sui goto na tasida Kristiano ara totu i laona na valena a Narsisus.

¹² Mau soadoukaira goto ko Tripaena ma ko Triposa, kaira ara ka aqo dou vania na Taovia. Mau padagotoa na kulaqu galugaluve ko Persis, aia e aqo dou sosongo goto vania na Taovia.

¹³ Au soadougotoa a Rupus, aia goto kesa e aqo dou manana vania na Taovia, ma na tinana, aia e aragodou sosongoliau vaga nogo ti inau na dalena manana.

¹⁴ Au soadougira sui goto a Asinkritus, ma Plegon, ma Hermes, ma Patrobas, ma Hermas, migira sui pipi na tamatasi Kristiano ara totu kolugira.

¹⁵ Au soadougira sui goto a Pilologus ma ko Julia, a Nereus ma na tasina daki, maia goto a Olimp as migira sui goto nina tinoni God ara totu kolugira.

¹⁶ Kamu vaipadagi tana galuve Kristiano. Igira sui na tinoni tutuni ara totu koluau ieni ara padagamu sui goto.

Na Susuina na Totosasaga

¹⁷ Au ngasugamu kakai igamu na tasiq: Kamu parovata tanigira na vatana na tinoni ara dona na sekoliana nimui saikolu ma kara gini tobatavota na tinoni, mara pilo sekolia na sasani amu adinogoa mara gini tabarusia niqira tutuni na toga. !Kamu kana tanigira na vatana na tinoni vaga gira!

¹⁸ Rongona igira ara naua na omea vaga gira ara tau aqo manana vania a Iesu Kristo nida Taovia, ara muria moa na tobaqira segeni. Niqira goko mamarega ma niqira goko lalaro i mataqira na toga ara peroginigira na tinoni tutuni ara tau sasaga katsi tana rongona na lotu.

¹⁹ Eo, igira na tinoni sui ara rongominogoa laka amu tukakai tana nimui tutuni tana rongona na Turupatu Dou, maia nogo na rongona te e gini mage loki na tobaqu tana rongomui igamu. Au kili sosongolia laka igamu kamu sasaga manana tana rongona na omea dou, ma kamu male saviliu tania pipi sui na vatana na nauseko.

²⁰ Ma God, aia na pukuna na rago vanigita, sauba ke tau oka me ke tsoqori rutua i vavana na tuamui na susuligana Satan.

Au nongia a Iesu nida Taovia ke vangalaka vanigamu sui.

²¹ Maia goto a Timoti, gaqu aqokolu, e padagamu goto, mi tugira goto gaqu verakolu a Lusius, ma Jason ma Sosipater.

²² Inau a Tertius, au marea na leta iani vanigamu tana asana nogo a Paulo, minau goto au soadougamu tana asana a Iesu Kristo.

²³ A Gaius, aia nogo e tamivaniau na valena i tana ara dona na saikolu na tinoni tutuni, aia goto e padagamu; kolukaira goto a Erastus, na mane reitutugu qolo na vera, ma Kuartus na tasida tana lotu.

²⁴ Au nongia a Iesu Kristo nida Taovia ke tusua nina vangalaka vanigamu sui. Amen.

Na Nonginongi na Tsonikaeana God

²⁵ !Igita ka tsonikaea nida God! Aia moa tangomana ke sangagamu ma kamu gini tukakai i laona nimui tutuni tana Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo, aia nogoria na tutuni vaga inau au gini turupatuna vanigamu. Aia God segenina nogo e adilabatia na manana e punupunu oka nogo vanigira na tinoni tuu i sau vasau.

²⁶ Baa, mi kalina eni, na manana ia e labamai i malena ginia niqira mamare na propete, mi tana nina pede nogo na God saliu te e gini tavosa bama'i nogo na turupatuna vanigira na tinoni sui pipi tana vera, ti igira sui kara gini tutunina ma kara rongomangana.

²⁷ !Igita ka tsonikaea God kesa moa, aia segenina moa e sasaga loki, kolua a Iesu Kristo na dani ma na dani! Amen.

**NA KESANINA NINA LETA A PAULO VANIGIRA
NA TINONI NI
KORINT
Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea
Tana Leta Iani**

Tana kesianina nina leta vanigira na tinoni ni Korint, a Paulo e gini mamare rongona ke gotosia vanigira na omea e tau goto tana vavanona niqira mauri ma niqira tutuni Kristiano.

A Paulo segenina nogo e vaturia na lotu i Korint. Mi tana tagu ia, i Korint na verabau i Akaia, me tamanina na Roma. E gini tangi na rongoqira na tinoni ni tana, rongona ara sasaga sosongo tana kavogolo danga, mara gini kaekae sosongo niqira sasaga loki tana rongona na omea levolevo ara dona na aqosiana. Me gini dato i laoqira na mauri tana sasi, me viri lelevoga na vatana niqira lotu.

Ma Paulo e gini goko kakai sosongo vanigira, tana rongona niqira omeomea ma na sasaga tau goto ara naua, vaga na tobatavota tana lotu, ma niqira mauri tana sasi igira na tinoni tutuni. Me gini goko goto tana rongona na aqona na tauga, ma na aqona na lotu, ma nina vangalaka na Tarunga Tabu, ma na maurivisuqira na tinoni tania na mate. E maka sosongo nina goko, me vuresi makalia vanigira laka tana Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo, i tana nogo kara tsodoa na pukuna na sasaga dou ma na mauri laka, vaga e kilia kara muria ti kara tangomana na mauri Kristiano manana.

Tana Lova 13, a Paulo e tsarivulagia laka na sasaga na galuve, aia nogoria nina vangalaka tsapakae God e tusua vanigira nina tinoni.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Paulo 1:1-9

Na tobatavota i laoqira na tinoni lotu 1:10-4:21

Niqira aqo kara gotosia niqira lavu seko 5:1-7:40

Na sasaga Kristiano ma na sasaga ponotoba 8:1-11:1

Na sasaga e ulagana tana lotusai 11:2-34

Nina vangalaka na Tarunga Tabu 12:1-14:40

Nina maurivisu a Iesu ma niqira maurivisu

igira ara tutunina 15:1-58

Na sausau vanigira na tinoni lotu tana Judea 16:1-4

Na susuina nina goko a Paulo 16:5-24

¹⁻² Inau a Paulo, aia God nogo e viliau mau gini lia kesa nina apostolo a Iesu Kristo, maia goto a Sostenes na tasida, i kagami ami ka mamare baa vanigamu igamu nina tinoni God i Korint. Me vanigamu sui igamu a Iesu Kristo e viligamu kamu lia nina tinoni tabu. Me vanigira goto na toga sui pipi nauna, igira ara norua a Iesu Kristo nida Taovia, aia niqira Taovia igira, ma nida Taovia goto igita.

³ Kagami ami ka nongikaira God na Tamada, ma Iesu Kristo nida Taovia kara ka vangalaka vanigamu ma kara ka tusuvanigamu na rago.

A Paulo e Soadoua God Rongona Nina Vangalaka a Iesu Kristo Vanigira na Korint

4 Pipi kalina moa inau au soadoua niqū God na matemui igamu, rongona na vangalaka danga aia e saunogoa vanigamu, mara liumai i konina a Iesu Kristo.

5 Au soadoua rongona tana nimui mauripata koluana a Iesu Kristo, igamu amu tamaniginia danga na vangalaka, mamu gini dona na goko maka, me danga goto na omea levelevo.

6 Na turupatu tana rongona a Iesu Kristo e kalu saikesa nogo i laomui.

7 God e tusunogoa vanigamu pipi sui na omea dou, kalina igamu amu pipitua moa a Iesu Kristo nida Taovia ke labavisumai tugua.

8 Maia goto nogo sauba ke kakaisigamu tsau tana susuina, ti kamu gini totu male saviliu tana Dani tana ke visumai a Iesu Kristo nida Taovia.

9 Kamu noru saikesalia moa God, rongona aia nogo e viligamu kamu mauripata kolua na Dalena, aia Iesu Kristo nida Taovia.

Visana i Laoqira na Korint Ara Tobatavota Tana Lotu

10 Tana asana nogo nida Taovia Iesu Kristo, au ngasugamu igamu sui na tasiqū, kamu tobasai dou pipi tana omea sui amu tsaria, rongona ke gini tau laba na tobatavota i laomui. Kamu tobasai dou saikesa moa, me ke kesa moa na sautu kamu muria.

11 Visana na tinoni i laona nina tamadale ko Kloe ara mai, mara tsarivaniau laka ara totu visana nimui vaiganigi i laomui, igamu na tasiqū.

12 Iani nogo e vaga na omea au ngaoa na gini goko vanigamu: laka pipi kesa vidamui e tavosi na omea e tsaria. Kesa e goko me tsaria: "Inau au muria a Paulo." Me kesa segeni e tsaria, "Inau au muria a Apolos." Me kesa segeni e tsaria, "Inau au muria a Petero." Me kesa segeni goto e tsaria, "Inau au muria a Iesu Kristo."

13 ?Vaga ia, me laka e tavota a Iesu Kristo? ?Me laka inau nogo a Paulo au mate matemui tana gai ulutaligu gamu? ?Me laka tana asaqu inau amu gini lesovitabu?

14 Inau au soadoua God matena au tau lesovitabua ke kesa vidamui igamu, mi kaira lelee moa a Krispus ma Gaius.

15 Tau tangomana ke kesa vidamui ke tsaria laka aia e adi lesovitabu tana asaqu inau.

16 Eo, e mana, inau au lesovitabu gotoa a Stepanas migira nina tamadale; mau tau nogo padatugua laka ti vaga au lesovitabua ke kesa segeni goto.

17 A Iesu Kristo e tau mologiniau kau tusu lesovitabu. Tagara. E mologiniau moa kau gini katevulagia na Turupatu Dou, ma kau tau goto gini aqo niqira goko sasaga na tinoni ni barangengo, rongona ke gini tau puala lee vanigamu na susuligana popono na mateana a Iesu Kristo tana gai ulutaligu.

A Iesu Nogo na Susuligana Ma na Sasagana God

18 Na turupatu tana rongona na maiteana a Iesu Kristo tana gai ulutailigu, e vaga moa ti na goko sagulepo lee tana niqira rorongoi igira ara totu vania na mate saliu. Me vanigita igita a totu vania na mauri saliu, na turupatu tana rongona na mateana a Iesu Kristo e lia mala susuligana God vanigita.

19 Rongona God nogo e tsaria tana Mamare Tabu, "Inau sauba kau pualasi vanigira niqira sasaga katsi,

ma niqira dona levo igira ara sasani loki.”

²⁰ ?Me vaga ia, sauba kegua vanigira igira ara sasaga katsi? ?Kegua vanigira ara sasani loki? ?Kegua vanigira goto ara gini livusuguradi tana omea ni barangengo? !God e sauvulaginogoa laka na sasaga loki ni barangengo eni na omea bubulega lee sui moa!

²¹ God, tana nina sasaga loki segeni, e naua ke gini utugana vanigira na tinoni kara tavongani donaginia aia, ginia niqira sasaga loki segeni igira. God e ngaoa moa ke maurisiginigira na tinoni ara tutunina, ginia na goko igami ami gini turupatuna vanigamu, ma na goko ia igira visana tinoni ara soaginia laka na goko sagulepo lee moa.

²² Igira na Tsiu ara kilia laka kara reitalua na valatsatsa ti kara tutunina, migira na Grik ara lalavea na sasaga loki.

²³ Migami, ami katevulagia na turupatuna na mateana a Iesu Kristo tana gai ulutaligu, ma na turupatu ia ara rongomisavia igira na Tsiu, me vaga moa ti na goko sagulepo lee vanigira na Grik.

²⁴ Me vanigita, aia God e viligita nogo i laomami igami na Tsiu, mi laomui goto igamu na Grik, a Iesu Kristo aia nogoria na susuligana God, ma na sasagana God.

²⁵ Rongona ti na omea God e naua e rerei vaga laka ti na omea sagulepo lee, maia saikesa e sasaga loki liusia baa na sasagana tinoni. Mi tana omea e rerei vaga laka ti God e maluku lee, maia e susuliga liusia baa na susuligana tinoni.

²⁶ Kamu padatugutugu doua, igamu na tasiq, laka kalina God e viligamu, mara tsaurae lee moa i laomui ara sasaga loki tana omea ni barangengo, se ara tinoni taovia, se ara botsa tana puku taovia.

²⁷ God e viligira na tinoni aia na barangengo e pada laka ara bubulega lee, rongona ke gini paluvangamaqira na tinoni ara sasaga loki; me viligira na tinoni aia na barangengo e pada laka ara maluku lee, rongona ke gini paluvangamaqira igira ara pada laka ara susuliga tsapaka.

²⁸ Ma God e vilia na omea aia na barangengo e reipeaa me padaginia laka na omea lee, rongona ke pukaliginia na omea aia na barangengo e pada laka e loki baa.

²⁹ Ma na papadana ia, laka e tau lelee ulagana ke kesa ke tsonikae segenina i matana God.

³⁰ I konina God nogo i tana e talu na pukuna nimui mauripata koluana a Iesu Kristo. Maia goto God e molovania a Iesu Kristo ke lia gada sasaga loki; mi konina nogo aia, ti igita a gini totugoto kolua God, migita a gini lia nina tinoni tabu God, ma gini tanusi tania na susuligana na tidao seko.

³¹ Mi tana nogo e gini mana na tsaqina goko ara marea tana Mamare Tabu, me tsaria: “Asei ti vaga ke ngaoa na goko kaekae, nina aqo ke gini gokokae moa tana rongona na omea na Taovia e naua.”

2

A Paulo e Gini Goko tana Rongona Na Mateana a Iesu Kristo Tana Gai Ulutaligu

¹ Kalina inau au balaba i konimui i votangana igamu na tasiq, mau gini turupatuna na gokona God vanigamu, minau au tau gini aqo na tsaqina goko loki vaga ara naua igira ara sasani loki.

² Tagara, mi kalina au totu kolugamu inau, mau ngaoa moa kau padalegira pipi sui na omea tavosi, ma kau pada moa a Iesu Kristo, ma na mateana tana gai ulutaligu.

³ Vaga ia, mi kalina au laba i konimui, au maluku lee, mau gini gariri tana matagu.

⁴ Mi tana niqū sasani ma niqū turupatu au naua vanigamu, au tau gini aqo na tsaqina goko sasaga e talu tana sasagana loki na tinoni lee. Tagara. Au gini aqo moa na susuligana na Tarunga Tabu.

⁵ Au naugini vaganana ia, ti nimui tutuni igamu ke tau vataragi tana sasagana loki sa tinoni, me ke vataragi tana susuligana moa God.

Na Tarunga Tabu Nogo e Sangagita Ma Gini Dona na Goko Sasaga

⁶ Au dona rago na gini goko na goko sasaga loki vanigira igira ara ganoga nogo tana lotu. Me tau nomoa na vatana na sasaga loki ni lao eni, se na vatana ara tamanina igira ara tagaovia na barangengo. Gaqira susuliga igira e nananga le nogo.

⁷ Na sasaga loki vaga igami ami gini turupatuna vanigamu, aia nogo nina sasaga loki putsikae God e totu popoi i sau vanigira na tinoni. Ma na sasaga loki iani God e vangarau okanogoa, tuu kalina e tau vati botsa na barangengo, laka ke tusulea vanigita agana igita ka gini tsaulinia na mararana na mauri saliu.

⁸ E tagara kesa vidaqira na tagao sui tana barangengo ke donagadovia na omea iani, rongona ti vaga igira kara donagininogoa, me sauba e utu sosongo vanigira kara pogaa tana gai ulutaligu na Taovia na marara.

⁹ Rongona ara marea na omea iani tana Mamare Tabu:

“Na omea vaga na matana tinoni e tau vati reia moa,
ma na kulina tinoni e tau vati rongomia moa,
ma na tobana tinoni e tau vati pada moa,
aia nogoria na omea loki putsikae
God e vangaraunogoa vanigira igira ara galuvea.”

¹⁰ Igira tsotsodo nogoria na omea God e poia i sau vanigira na tinoni, me katevulagigira vanigita kalina eni ginia nina Tarunga Tabu. Na Tarunga Tabu nogo e vilekedoua i laona pipi sui na omea, me vosa baa i laona nina papada popoi God.

¹¹ Na tinoni, aia segeni moa e donaginia na omea e totu i laona na tobana segeni nogo, me tau tangomana kesa tinoni tavosi ke donaginia. Me vaga goto nina Tarunga segeni nogo God, aia moa e donaginigira na omea sui tana rongona God.

¹² Igita a tau adia na tarunga ni barangengo eni. Igita a adia na Tarunga Tabu aia God e saumaia vanigita, rongona ka gini donaginia pipi na omea dou sui God e tusumai vanigita.

¹³ Aia nogoria ti, kalina igami ami tuu na vuresi makaliana na manana tarunga vanigira igira ara tamanina nogo na Tarunga Tabu, mami tau gini goko tana tsaqina goko e talumai tana nina sasaga loki na tinoni lee, mami gini goko moa na tsaqina goko e sasaniginigami na Tarunga Tabu.

¹⁴ Masei ti vaga ke tau tamanina na Tarunga Tabu, e utugana vania ke adia na vangelaka e talumai konina nina Tarunga Tabu God. E utu manana vania ke padagadovigira. Ara mala goko bubulega lee moa

vania. Igira moa ara tamanina na Tarunga Tabu i koniqira, tangomana kara donaginia nagua nina papada na Tarunga Tabu.

¹⁵ Masei ti vaga ke tamaninogoa na Tarunga Tabu i konina, aia moa e tugua ke pedeginigira pipi na omea sui. Me ke utu vania ke kesa ke tangomana na pedeana aia.

¹⁶ E vaga nogo ara marea tana Mamare Tabu mara tsaria, “?Asei nogo ke ba donagininogoa nina papada na Taovia? ?Masei tangomana ke tosasaga vania?”

!Migita a tutunina, ma tamanina nogo nina papada a Iesu Kristo!

3

A Paulo e Totosasaga Vanigira na Tinoni ni Korint

¹ Eo, igamu na tasiqū, i votangana e utu manana vaniau na goko vaniamui vaga kalina au goko vanigira igira ara tamanina nogo na Tarunga Tabu. E kilia kau goko vanigamu mala tinoni ni barangengo moa, vaga ti amu baka boruboru moa tana mauri Kristiano.

² Au palaginigamu na tsutsu moa, tau na mutsa kakai, rongona igamu amu tau vati dona moa na qatana na mutsa kakai. Me tsaumai i dani eni, migamu amu tototu atsa vaga moa ia,

³ rongona amu mauri muria moa na sasaga ni barangengo. Reia, e totu moa na vaimasugugi ma na vaiganigi i laomui. Mi tana nogo e gini labavulagia laka igamu amu mauri muria moa na sasaga ni barangengo.

⁴ ?Kalina vaga kesa vidamui e tsaria, “Inau au tsarimurina a Paulo,” me kesa segeni e tsaria, “Inau au tsarimurina a Apolos,” me laka tana nauvaganana ia, amu tau muria niqira sasaga na tinoni lee ni barangengo?

Niqira Aqo Igira Nina Tinoni Aqo God

⁵ !Ba! ?Masei sagata a Apolos? ?Masei a Paulo? Mi kagami nina tinoni aqo moa God kami, mami ka aqopata moa na turuvaginiana na lotu i laomui. Pipi kesa ka vidamami kami, aia e naua moa na aqo na Taovia e molovania ke naua.

⁶ Inau niqū aqo na tsukana na volana, ma Apolos nina aqo na lesoviginiana na koo na omea inau au tsukanogoa. Ma God nogoria, aia e naua na omea tsukatsuka ke malobu me ke dato.

⁷ Aia e tsukaa, maia e lesoviginia na koo, kaira ara ka tau lelee tamanina sa rongona. Ma God segeni moa aia e tamani rongona, matena aia nogo e aqosia te e gini dato dou na omea tsukatsuka.

⁸ Ara ka kesaniatsa kaira, aia e tsukaa na volana, maia e lesoviginia na koo. Ma God moa sauba ke tusuvanikaira na matena e ulagana ka niqira aqo ara ka naua.

⁹ Kagami ami ka pata tana aqo vaniana God. Migamu, amu nina uta God ma nina vale God. Tau ka nimami kagami.

¹⁰ God nogo e sasaniau, te au gini donadou na aqo na logovale. Inau nogo au moloa na tsutsuvatuna, maia a Apolos e logoa na vale i kelana na tsutsuvatu tana inau au moloa. Ma nina aqo pipi kesa ke parovata laka ke logo koeguania na vale.

¹¹ Rongona God e molovania a Iesu Kristo aia segeni ke lia na tsutsuvatuna, me ke tagara goto sa tsutsuvatu tavosi tangomana kara turuvaginia i tana.

¹² Visana sauba kara gini aqo na qolu, se na siliva, se na vatu angaanga tana logoana na vale i kelana na tsutsuvatu ia. Ke visana tavosi sauba kara gini aqo na gai, se na ato, se na lei.

¹³ Na douna niqira aqo tatasa pipi tinoni, sauba kara reigadovia tana Dani Loki tana a Iesu Kristo sauba ke adilabatigira i malena. Matena tana Dani vaga ia, me sauba na lake ke adilabatigira sui niqira aqoaqo pipi na tinoni. Na lake nogo sauba ke tovovidaqira, me ke tsodovulagia na vatana gua na aqo: na douna laka, se tau na douna sagata.

¹⁴ Ti vaga kesa e logoa na valena i gotuna na tsutsuvatu, ma na lake e tau gania, me sauba aia ke adia na peluna nina aqo.

¹⁵ Me ti vaga na vale e logoa kesa ke ga lee, maia sauba ke tau adia na peluna nina aqo, maia na tamanina na vale sauba ke mauri moa, atsa vaga na tinoni e mauri tania na iruna na lake.

Igita na Kristiano Igita Nogo Nina Vale Tabu God

¹⁶ ?Laka amu tau vati padagadovia moa laka igamu nogo nina vale tabu God, ma nina Tarunga Tabu God e totu i laomui?

¹⁷ Vaga ia, ma ti ke kesa ke toroveoa nina vale tabu God, me sauba God ke toroveogotoa aia. Rongona nina vale tabu God e tabu loki sosongo, migamu segenimui nogo amu nina vale tabu aia.

Ka Laka na Gini Gokokae Na Aqo a Naua

¹⁸ Ke laka na pero segenina ke kesa. Me ti vaga ke kesa i laomui gamu, ke dona segenina nogo laka aia e sasaga loki tana omea ni barangengo, ma nina aqo nomoa ke lia vaga moa ti na tinoni bubulega lee, ti aia ke ngaogotoa ke sasaga loki tana omea ni gotu.

¹⁹ Rongona nina sasaga loki na barangengo e vaga moa ti na omea bubulega lee i matana God. E vaga nogo ara marea tana Mamare Tabu mara tsaria, "God e sogotigira na tinoni sasaga i laona nogo niqira sasaga loki."

²⁰ Mi laona kesa segeni goto na Mamare Tabu ara marea na goko vaga iani, "Na Taovia e donagininogoa laka niqira papada na tinoni sasaga, na omea lee sui moa gira."

²¹ Vaga ia, me tagara tau ulagana ke kesa ke gini gokokae na omea e aqosia moa na limana tinoni. Pipi sui na omea nimui omea nogo igamu.

²² A Paulo, ma Apolos, ma Petero; na barangengo eni, na mauri ma na mate, na tagu eni ma na tagu ke mai; igira sui lakalaka ara nimui tamani nogo igamu.

²³ Migamu amu nina tamani a Iesu Kristo, ma Iesu Kristo nina tamani God.

4

A Iesu Kristo Moa Nina Aqo na Pede

¹ E dou ti kamu padaginigami laka igami nina tinoni aqo a Iesu Kristo, me laka a Iesu Kristo nogoria e molo vataragini vanigami na aqo na sauvulagiana nina papada God e poia i sau vanigira na tinoni.

² Na tinoni aqo e kilia ke mana vania gana taovia, me ke naudoua pipi nina aqo aia gana taovia e molovania.

³ Minau, au tau saikesa gini boe nagua amu pada vaniau igamu, se ara pada vaniau igira na tinoni tavosi. Mau tau goto pede segeniqu.

⁴ Au maka saikesa i laona na tobaqu, maia e tau nomoa tusuvulagiau laka ti inau au tinoni dou saikesa, mau tau tinoni sasi. Aia moa na Taovia nina aqo ke pedeau.

⁵ Me vaga ia, migamu goto igamu kamu laka na pede vaniana nina sasaga ke kesa, poi ke tsaumai tana dani na pede. Ma na Dani na Pede Loki e utu ke mavi ke laba, poi tsau kalina na Taovia ke visumai. Maia sauba ke adilatigira tana marara pipi sui na omea ara totu popoi tana rodo. Me ke adidatogira i malena pipi niqira papada na tinoni ara totu popoi i tobaqira. Mi tana, sauba pipi tinoni tatasa ke adia i konina God na peluna nina aqo vaga e ulagana.

A Paulo e Katelikakai Vanigira Niqira Padaloki Segeniqira

⁶ Tana matemui nogo igamu na tasiq, te au gini adikaea ka nimami aqo kagami a Apolos minau, kamu gini padagadoviginia nagua na rongona na goko vaga iani: "Laka na liusiana na vorovoro." E tau dou kamu gini kaekae tana rongona kesa tinoni, ma kamu peaa kesa tinoni tavosi.

⁷ ?Masei sagata vaga igamu, te amu padaloki segenimui vaga ia? ? Se laka God e tau saulea vanigamu pipi na omea sui amu tamanina? ?Ma ti vaga amu adilegira, megua te amu gini kaekae vaga moa ti ara talu i konimui segeni?

⁸ !E vaga moa ti amu tamaninogoa pipi na omea sui amu kilia! ! Eo, amu tamanigira rago danga na omea! !Mamu lia nogo na taovia tsapakae, liusikagami kami! Eo, au kili sosongolia laka kamu taovia tsapakae manana, rongona kagami goto kami ka gini tangomana na lia taovia tsapakae kolugamu goto igamu.

⁹ Me vaga moa tana niq, moro inau, tasiq, laka God e tusuvanigami, igami nina apostolo, na sasamami i muri tsotsodo, vaga nogo ti na tinoni ara pede vaninogoa ke mate malemale i mataqira na angelo ma na tinoni sui.

¹⁰ Igami ami mala tinoni bubulega lee moa tana rongona a Iesu Kristo. !Migamu amu tinoni sasaga sosongo tana nimui mauripata koluana a Iesu Kristo! !Igami ami maluku lee, migamu amu susuliga dou! !Igami ara peagami, migamu ara padalokisigamu!

¹¹ Me tsaumai i dani eni igami ami tsodoa na vitoa ma na marou; me rerei seko na polomami; ara labugami, mami tau tamani sa veramami manana.

¹² Ami gini aqo kakai na limamami rongona na maurimami. Kalina ara tsirigami, migami ami soadougira. Kalina ara rotasigami, mami berengiti.

¹³ Kalina ara soasekoligami, mami tuguvisuginia moa na goko laka. !Me tsaumai i dani eni, igami ami lia vaga moa ti na kutsona ma na rokana na barangengo!

A Paulo e Nongigira Kara Reinunu i Konina

¹⁴ Au gini mare vaganana vanigamu ia, tau laka na rongona kau gini paluvangamamui, ma gana moa kau gini tosasaga vanigamu, vaga nogo ti igamu na dalequ galugaluve.

¹⁵ Atsa moa ti vaga kara sangavulu na toga na tinoni kara sasanigamu tana mauri Kristiano, ma kamu laka moa na padaleana laka igamu amu tamanina e kesa lelee moa na tamamui. Inau nogoria

na tamamui i laona nimui mauripata koluana a Iesu Kristo, rongona inau nogo au adimai vaolua vanigamu na Turupatu Dou.

¹⁶ Me vaga ia, mau ngasugamu kakai laka kamu reinunu i koniŋu.

¹⁷ Aia na rongona ti au gini molo baa vanigamu a Timoti. Aia nogo na daleŋu galugaluve segeni i laona na mauri Kristiano. Maia sauba ke tsaritutugua vanigamu laka e koegua na sasagana na mauri vaolu i laona a Iesu Kristo, vaga au muria inau, mau sasania i laoŋira pipi sui na saikolu na tinoni tutuni i tana au liu.

¹⁸ Mara visana vidamui ara tuturiga na gini kaekae, rongona ara pada laka e utu inau kau labavisutugua i konimui.

¹⁹ Me ti vaga na Taovia ke tamivaniau, me sauba nomoa ke tau oka ma kau balaba tugua i konimui. Mi tana ti sauba inau kau tsodovulagi segeniŋu laka na vatana na mana koegua ara tamanina igira na tinoni kaekae vagagira, me ke tau tana niŋira goko lee moa.

²⁰ Rongona na Verana God e tau na omea na goko lee moa, e pukugamai tana manana.

²¹ ?Ma nagua moa amu ngaoa igamu? ?Laka kau mai kolua na gai na rararusi, se kau mai tana galuve ma na tobalaka?

5

Na Sasaga Seko e Naua Kesa na Tinoni Tutuni

¹ Ara tatamanga vaniau, laka e totu i laomui na vaikibogasigi seko sosongo baa, me atsa moa igira na ponotoba, mara tau nauvaganana ia. !Ara turupatuna vaniau laka e kesa na mane e maturu kolua na tinana savusavu!

² ?Megua ti amu kaekae moa igamu? Tana omea vaga ia, e tugua igamu kamu gini melu sosongo matena, ma na mane e nauvaganana ia, nimui aŋo kamu tsonitsunaa tania nimui saikolu.

³ Me atsa moa ti inau au totu ao tanigamu, ma na koniŋu moa e ao tanigamu, mi tana papadaŋu inau au totu sailagi kolugamu. Mi tana asana nogo a Iesu Kristo nida Taovia, au pedenogoa na mane e naua na omea seko sosongo vaga ia.

⁴ Iani nogo niŋu pede: nimui aŋo kamu saikolu, minau goto kau totu kolugamu tana papadaŋu, me sauba na susuligana a Iesu Kristo nida Taovia ke totu kolugita.

⁵ E dou ti ka molo baa na mane ia vania Satan, maia ke matesia na konina e tsukivanja me gini puka tana sasi. Ma na tidaona ia, igita ka amesia ke tsodoa na mauri tana Dani na Pede, tana ke visumaitugua nida Taovia.

⁶ !Manana, e tau saikesa ulagamui igamu kamu kaekae! Amu dona nogo laka ara tsaria, "Na turina tetelo lee moa na isti, me gini dato na bredi popono."

⁷ Nimui aŋo kamu tsoniligita na isti pura na sasi, rongona kamu gini totu male saikesa. Mi tana sauba kamu gini vaga kesa na bredi vaolu, me tagara na isti pura i konina, vaga nogo amu totu igamu kalina eni. E manoga nogo gada mutsa na Paseka, rongona a Iesu Kristo nida Taovia aia nina Dalena Sipi God, ara savorinogoa na mateŋira nida sasi.

⁸ Ida gita, ma ka lokisia nida bongi tabu, me ke tagara kolua na bredi e totu na isti pura i konina, aia na isti na sasi ma na tsutsukibo. Me kolua moa na bredi e tagara na isti i konina, aia na bredi na sasaga male ma na manana laka.

⁹ Tana leta au marevanigamu i votangana, au tsarivanigamu kamu laka na dulisai koluqira igira ara mauri tana sasi.

¹⁰ Au tau gini goko tana rongoqira na tinoni ponotoba igira ara mauri tana sasi, se ara susugu, se ara komi, se ara samasama vanigira na tidao. E utu na mauri saikesa taniaqira na tinoni vaga gira i barangengo.

¹¹ Au tsarivanigamu moa kamu laka na dulikoluana kesa tinoni aia e soagini segenina kesa na tasimui tana lotu, me mauri moa tana sasi, se e dona na susugu, se e samasama vanigira na tidao, se e dona na keliseko, se na inu bubulega, ma na komi. Mi tana mutsa goto, kamu laka na totupala koluana na tinoni vaga ia.

¹²⁻¹³ E tau niqū aqo inau na pedeaqira na tinoni ara tau vati sage tana nida lotu. God moa sauba ke pedegira igira. Ma nida aqo nomoa igita na pedeaqira gada lotu kolu. "Vaga ia, ma kamu tsialigia na mane seko ia tania nimui saikolu."

6

E Tau Ulagaqira na Tinoni Kristiano Kara Nongia na Mane Ponotoba Ke Pedegira

¹ ?Ti vaga ke kesa i laomui ke vaikoregi kolua kesa gana lotukolu Kristiano, megua te e tau vangamaa na raqana baa na tasina ia tana pede i mataqira na manepede ponotoba, me tau molovanigira moa nina tinoni God ma kara vilekea ka niqira vaikoregi?

² ?Amu tau ngatsu donaginia laka nina tinoni God sauba kara sanga na pedeana na barangengo? ?Me ti vaga igamu nogo sauba kamu sanga na pedeana na barangengo kesa dani, ma nagua e gini utugana vanigamu na gotosi segeniana na omea tetelo e sasi i laomui segeni?

³ ?Amu tau ngatsu vati donaginia laka igita nogo sauba ka sanga na pedeaqira na angelo ni gotu? ?Me ti ke vaga, me ke koegua goto ti ke utugana vanigita na pedeana na omea e laba tana maurida segeni i lao eni?

⁴ ?Eo, mi kalina ara labadato i laomui visana nimui vaiganigi vaga ia, me laka e dou kamu viraqagi baa i mataqira na tinoni ara tau Krisitano kara pedeginigamu?

⁵ !E tugua kamu gini vangamaa igamu! ?Laka e tau saikesa totu i laomui segeni sa tinoni sasaga, tugua ke gotosia vanigamu nimui vaikoregi segeni igamu na tinoni tutuni?

⁶ E vaga moa e tagara. Rongona e tuu kesa i laomui, me raqaa tana pede kesa tasina me tamivanigira moa na tinoni ara tau tutunina a Iesu Kristo kara pede.

⁷ Na viraqagi tana pede vaga ia, tana nogo e sauvulagia laka amu tau nogo tukakai mamu pukavisu lee tania nimui tutuni. ?Megua, laka ke tau dou baa ti kamu tamia moa kara sekoligamu ma kara peqogamu?

⁸ !Miava, migamu segenimui nogo na tamatasi tana lotu, amu vaisekoligi mamu vaipeqogi!

⁹ Amu donagininogoa, e utu ke tagara, laka e utu saikesa vanigira igira na tinoni sasi kara sanga na tamaniana na Verana God. !Eo, kamu laka na pero segenimui! Igira sui ara mauri tana sasi, mara samasama

vanigira na tidao, mara vaikibogasigi, mara vainaugi segeni na mane se na daki,

¹⁰ se ara dona na komi ma na susugu, na inubule, na keliseko ma na pego, e utu lelee sa vidaqira ke sanga na tamaniana na Verana God.

¹¹ I votangana, visana vidamui amu totu matengana moa na nauvaganana ia. Mi kalina eni, God e lesovi malegamu nogo tanigira nimui sasi. Amu lia nogo nina tinoni God. Mamu totugoto nogo i matana tana asana a Iesu Kristo na Taovia ma na susuligana nina Tarunga Tabu nida God.

Na Konimui Kamu Gini Aqo Moa Tana Tsonikaeana God

¹² Tau utu ke kesa ke tsaria na goko vaga iani: "Inau e tau vali vaniau sa omea." Eo ngatsu, me tau pipi sui na omea kara dou vanigo. Inau goto e tau utu vaniau kau tsaria laka e tau valiqu sa omea, me utu moa inau kau tamia ke nautsekaau sa omea.

¹³ Me ke kesa goto tau utu ke tsaria: "Na mutsa gana na toba, ma na toba gana na mutsa." Eo, me kesa dani sauba God ke naua ma kara ka nanga lee kaira sui. Na konina tinoni e tau gana na mani vainausekoligi, agana moa na aqo vaniana na Taovia; ma na Taovia aia nogo e maurisia na konina tinoni.

¹⁴ God e maurisivisunogoa a Iesu nida Taovia tania na mate, maia goto nogo sauba ke maurisivisugita goto igita tana susuligana nogo aia.

¹⁵ Igamu amu dona nogo laka na konimui ara lia vaga nogo ti na turina na konina a Iesu Kristo. ?Megua, laka e dou ti inau kau adia kesa turina na konina a Iesu Kristo, ma kau naua me ke lia vaga na turina na konina kesa na rebi? !E utu saikesa ke vaga!

¹⁶ ?Se ngatsu amu tau vati donaginia moa laka ti kesa na mane ke tugutasaiia na konina kolua na konina kesa na rebi, me lia vaga nogo ti e kesa moa na konina kolua aia? Ma God e tsarimakalinogoa vanigita tana Mamare Tabu i tana nogo igita a tsokoa na goko vaga iani, "Kaira ara ka ruka, me sauba ke kesa moa ka koniqira."

¹⁷ Masei ti ke sau segenina vania na Taovia, maia e lia kesa moa kolua na Taovia tana maurina na tidaona.

¹⁸ Kamu kana, ma kamu tau vainausekoligi. Pipi sui na sasi tavosi e naua na tinoni e tau sekoliginia na konina; maia moa ti kesa na mane ke sasaga seko kolua kesa na daki, aia nogo e sekoliginia na konina segeni.

¹⁹ ?Laka amu tau vati donaginia moa laka na konimui aia nogo na valena na Tarunga Tabu, maia e mauri i laomui, ma God nogo e tusua vanigamu? Igamu amu tau tamanigamu segeni.

²⁰ God nogo e tamanigamu, rongona e voliginigamu na matena loki. Vaga ia, ma na konimui kamu gini aqo moa tana tsonikaeginiana God.

7

Na Totosasaga e Kalea na Tauga

¹ Mi kalina eni, inau kau gini goko vanigamu tana rongoqira na omea amu gini mamare mai vaniau. Eo, e dou baa vania na tinoni ti ke tau tauga.

² Me rongona moa ara danga sosongo na vainausekoligi i laomui, te e gini dou baa ti pipi na mane ke tamanina na tauna segeni, me pipi na daki ke tamanina na savana segeni.

³ Na mane ke manalidoua nina aqo na tauga vania na tauna, ma na daki ke manalidoua nina aqo na tauga vania na savana.

⁴ Na daki tauga e tau taovia vania na konina segeni, na savana nogo e taovia vania. Me vaga goto na mane tauga, aia e tau taovia vania na konina segeni, na tauna nogo e taovia vania.

⁵ Kamu laka na vaisovetanigi tana aqo na tauga. Me tau moa gini utu ti visana kalina kamu pedesaia laka kamu totu tavota ke kesa na tagu tetelo, rongona amu ngaoa kamu totu vania moa na nonginongi. Mi muri ti kamu visutugua tana nimui papada na tauga, kamu tau gini puka i laona nina tabotabo Satan, rongona e tau tangomana vanigamu kamu vaiparovatavigi dou segenimui ti kamu totu tavota oka.

⁶ Au tau raiginigamu laka kamu gini tauga kalina au goko vaganana, me dou moa kamu tauga ti kamu padangaoa segenimui.

⁷ Minau, au padangaoa na tinoni sui kara vaga inau. Me rongona moa igita a tau atsa, pipi kesa e tavosi na vangalaka God e tusuvania tana maurina.

⁸ Vanigamu igamu amu tau vati tauga, migamu goto na tinamate, au tsarivanigamu laka e dou baa vanigamu ti kamu totu siama moa vaga inau.

⁹ Me ti vaga ke utu vanigamu na bariana tana sasagamui, me dou moa kamu tauga, rongona e dou baa na tauga liusia na rota lee tana ngaoana.

¹⁰ Tana rongogira na tinoni tauga, au tamanina kesa na ketsa, me tau niqo ketsa segeni inau, ma nina nogo na Taovia: na daki tauga ke tau tsonitsunaa na savana.

¹¹ Me ti vaga ke tsonitsunaa na savana, nina aqo ke totu tsamu lee moa, se ke visudoutugua moa konina na savana. Ma na mane tauga, ke tau goto tsonitsunaa na tauna.

¹² Mi tana rongogira igira ara tauga lalo, kau tsaria e kesa na omea, mi ieni niqo goko segeni inau, me tau nina goko na Taovia: ti vaga kesa na mane Kristiano e tauganogoa kesa na daki e tau Kristiano, maia na daki e tami dou moa na totu koluana, ma nina aqo na mane Kristiano ke tau tsonitsunaa na tauna.

¹³ Ti vaga kesa na daki Kristiano e tauganogoa kesa na mane e tau Kristiano, maia na mane e tami dou moa na totu koluana, ma nina aqo aia na daki Kristiano ke tau tsonitsunaa na savana.

¹⁴ Rongona aia na mane tau Kristiano e gini dou moa i matana God, matena e totusai dou kolua na tauna Kristiano. Ma na daki tau Kristiano e gini dou moa i matana God, matena aia e totusai dou moa kolua na savana Kristiano. Me ti ke tau vaga ia, ma ka daleqira kaira kara vaga ti na baka ponotoba lee. Me tagara. Na daleqira goto ara dou i matana God.

¹⁵ Me ti vaga aia na daki se na mane e tau Kristiano ke padangaoa na mololeana na tauna Kristiano, mi tana e dou moa. Mi kalina e laba na omea vaga ia, ma na sosorina na tauga e tanusi tania na mane se na daki Kristiano. God e ngaoa igita ka mauri tana tobarago.

¹⁶ Igoe na daki tauga Kristiano, e tau utu ngatsu ti nimu aqo igoe na tovoana na piloana na tobana na savamu. Migoe na mane tauga Kristiano, e tau utu ngatsu ti nimu aqo igoe na tovoana na piloana na tobana na taumu.

Ka Muria na Vatana na Mauri Vaga God e Vilinogoa Vanigita

17 Pipi tinoni ke mauri muria na vangalaka vaga na Taovia e sauvaniinogoa, me ke tamidoua na muriana nagua moa God e vilivania. Miani nogo niqu sasani au sania pipi tana saikolu na tinoni tutuni i tana au liu.

18 Ti vaga kesa na mane, aia e naunogoa na paripapadana muria niqira lotu na Tsiu, mi muri ti e sage tana lotu Kristiano, ke laka goto na tovoana na veoligiana na papadana na papari tana konina. Ti vaga kesa na mane e tau vati paripapadana moa na konina me sage tana lotu Kristiano, ke laka moa na nauana na paripapadana.

19 Rongona na paripapadana, se na tau paripapadana, e tagara sa rongona vanigira na tinoni Kristiano. Kesa moa na omea e tamani rongona, maia nogoria na muriaqira nina Ketsa God.

20 Pipi tinoni nina aqo ke totu vaga nogo e totu kalina God e vilia ke lia Kristiano.

21 ?Laka igoe o totu tseka kalina God e viligo? Dou moa, tau seko. Ma ti kara tamivanigo ko tanusi tania nimu totutseka, me dou goto. Ko tamia moa, ko laka na sove.

22 Rongona kalina kesa e totu moa tana aqo tseka ma na Taovia e vilia ke lia Kristiano, maia e tau nogo tseka i matana God. E totu tanusi lee. Me vaga goto kalina na Taovia e vilia kesa na tinoni e tau tseka, maia e gini lia na tseka vania a Iesu Kristo.

23 !God e voliginigamu na matena loki! Vaga ia, ma kamu laka goto na totu tseka vania niqira papada na tinoni tavosi.

24 Igamu na tasiq, nina aqo pipi kesa vidamui ke totu vaga nogo e totu kalina God e vilia ke lia na Kristiano.

Na Totosasaga Vaniaqira Igira Ara Tau Vati Tauga

25 Mi kalina ia, inau kau gini goko vanigamu tana rongoqira igira ara tau vati tauga. Au tau tamanina kesa na ketsana ke talumai i konina na Taovia tana rongoqira na tinoni ara tau vati tauga moa. Mau saua baa vanigamu moa niqu papada segeni, me tugua kamu noruau ma kamu tutunina niqu goko, rongona inau kesa aia God nogo e viliginiau tana nina galuve loki.

26 Tana tagu seko vaga igita a totu i laona kalina eni, inau au pada laka e dou baa vania pipi tinoni ke totu vaga nogo aia e totu kalina ia.

27 Ti igoe o tauga nogo, mo ko laka goto na tsonitsunana na taumu. Ma ti igoe o tau vati tauga, mo ko laka goto na padana ko tauga.

28 Me ti vaga kesa na mane tsamu e pada ke tauga, me tau sasi. Me ti vaga kesa na daki tsamu e pada ke tauga, me tau sasi. Mau tsaria moa laka igira ara tauga, sauba kara tsodoa na rota tana mauriqira. Minau au ngaoa kau dila tanigamu na rota vaga ia.

29 Tasiq, na omea au ngaoa na tsairiiana vanigamu e vaga iani: e tau nogo katsi na tagu vanigita. Me dou ti ke tuu kalina eni igira na tinoni tauga kara mauri vaga moa ti ara tau tauga;

30 migira ara ngangai kara vaga moa ti ara tau melu; migira ara magemage, kara vaga moa ti ara tau mage; igira ara vovoli, kara vaga moa ti ara tau tamanina na omea ara volia;

31 migira ara gini aqo na omea levolevo ni barangengo, kara vaga moa ti ara tau padaloki sosongolia na omea vaga ia. Rongona na barangengo igita a totu konina kalina ia, e varangi nogo ke nanga lee.

³² Au ngaoa ke tau goto ngoligamu na rota dangadanga. Na mane e tau tauga e padalokia moa nina aqo na Taovia, rongona e ngaoa ke gini mage na Taovia.

³³ Maia na mane e tauga e padalokia moa na omea ni barangengo, rongona e ngaoa ke gini mage tobana na tauna, mi tana e gini tavota ruka nina papada.

³⁴ Ma na daki e tau tauga se na baka daki siama, aia e padalokia moa nina aqo na Taovia, rongona e ngaoa ke sau segenina popono na konina ma na tidaona vania na Taovia. Ma na daki e tauga, aia e padalokia moa na omea ni barangengo, rongona e ngaoa ke gini mage tobana na savana.

³⁵ Inau au gini goko vaganana vanigamu ia, rongona au ngaoa kau sangaginigamu. Tau tana rongona laka kau tukapusiginigamu kesa tana omea. Tagara. Au ngaoa moa kau sausautuna vanigamu, me ke gini tau danga na omea ke tukapusigamu i laona nimui aqo vania na Taovia.

Na Totosasaga Vaniaqira na Tinamate

³⁶ Me ti vaga ara ka ruka na tinoni ara anesaikaira nogo, mi kaira ara ka vili segeni nogoa laka kara ka tau tauga. Mi muri ma na mane e pada laka e tau dou ke perolea na daki ara anevaninogoa, mi laona tobana e utu goto ke baria na padangaoana na daki ia, me dou ti kara ka tauga moa vaga nogo na mane e ngaoa. Ara ka tau moa gini sasi.

³⁷ Me ti vaga kesa na mane e susuliga tana nina papada segeni laka ke tau tauga, mara tau goto turua, maia e vili segenina ke tau tauga, me totudodo rago moa, ma na mane vaga ia e sasaga tana omea e vilia.

³⁸ Vaga ia, ma na tinoni e vilia ke tauga, e naudoua moa. Ma na tinoni e vilia ke tau tauga, aia e naudou gotoa baa.

³⁹ Na daki tauga e soria na ketsa na tauga tana tagu popono e mauri moa na savana. Me ti vaga ke mate na savana, me tanusi na sosorina na ketsa na tauga i konina, me tau moa seko vania ti ke tauga tugua kesa na mane segeni. Ma nina aqo moa ke taugaa kesa na mane Kristiano.

⁴⁰ Tana niqu papada segeni inau, au pada laka ke dou baa vania ti ke tau tauga tugua, me ke tototu tsamu moa. Aia nogoria na omea au pada inau, mau pada laka inau goto au tamanina nina Tarunga Tabu God i koniqu.

8

Na Mutsa Ara Gini Savori Vanigira na Tidao

¹ Mi kalina eni, inau kau gokogini vanigamu tana rongona na omea amu gini mamare mai vaniau, me kalea na mutsa ara savori vanigira na tidao.

E mana rago laka "igita sui a donagininogoa danga na omea levo." Eo, ma na tinoni e dona ke gini kaekae nina dona levo. Ma na galuve segeni moa e dona ke kakaisigira na tinoni tana lotu.

² Masei moa e pada laka aia e donagininogoa kesa na omea, maia e tau vati donadougina moa.

³ Maia moa na tinoni e galuvea God, ma God e donagina aia.

⁴ ?Vaga ia, me laka e dou moa ti ka gania na turina na mutsa ara gini savori vanigira na tidao? Migita a donagininogoa laka na tidao na

titinoni lee, se na vatu, migira, me tau tamanina na maurina segeni. Migita a donaginia laka e kesa moa na God.

⁵ E atsa moa ti igira na tinoni tavosi ara pada laka ara totu visana na “god” i barangata mi barangengo, me atsa goto moa ti kara totu danga na “god” ma na “taovia” vaga gira,

⁶ migita a donagininogoa laka e kesa moa na God manana, aia God Tamana e vusagira na omea sui, migita a mauri vania moa aia. Me kesa moa na Taovia, a Iesu Kristo nogo, mi konina ia ara gini laba na omea sui, mi konina goto aia igita a gini mauri.

⁷ Me tau igira sui na Kristiano kara padagadovia na omea iani. Visana ara lavu moa tana niqira tutuni tidao ni sau. Me tsaumai i dani eni kalina ara gania na turina na mutsa ara gini savori vanigira na tidao, ma niqira papada e vano moa tana tidao. E maluku lee niqira tutuni. Mi kalina ara gania na mutsa vaga ia, ara pada laka ara sasi nogo.

⁸ Ma na mutsa ia, e tau na omea ke naua ma ka gini dou i matana God. E utu ke seko baa vanigita sa omea ti ka tau gania, me utu ke dou baa vanigita sa omea ti ka gania.

⁹ Kamu parovata dou. Ma kamu laka tami na nauana kesa na omea atsa moa igamu amu pada laka e dou moa vanigamu na nauana, ti vaga amu donanogoa laka na omea ia sauba ke naua ma kara gini tubulagi igira e maluku moa niqira tutuni, ma kara gini puka tana sasi.

¹⁰ ?Ti vaga kesa tinoni, aia e tau vati pukuga kakai moa nina tutuni, me reigamu igamu amu pada laka amu “dona dou baa”, kalina amu mutsamutsa tana valena kesa tidao, me laka tana nauvaganana ia amu tau raqaginia aia ke ba sanga goto na ganiana na mutsa ara gini savori vanigira na tidao?

¹¹ Vaga ia, mi tana rongona nogo nimui “dona” igamu, ti na tinoni maluku ia e gini seko pitsu. Ma na tinoni ia, aia nogo na tasimui ma Iesu Kristo e mate matena goto aia.

¹² Mi kalina amu nauvaganana ia, amu sasi tana rongona a Iesu Kristo, matena amu sasilaginigira na tasimui Kristiano, mara gini maluku goto baa.

¹³ Minau, ti kau dona laka na ganiana na mutsa ara savorinogoa vania na tidao e naua me gini puka kesa tasiq tana sasi, me sauba e utu saikesa vaniau kau ganigotoa na mutsa ia, rongona au tau ngaoa kau tubulaginia na tasiq.

9

A Paulo e Isutuguna Segeni

¹ ?Laka e tau tuguau kau muria niq papada segeni? ?Egua, laka au tau kesa na apostolo inau? ?Me laka au tau reilakana a Iesu nida Taovia? ?Migamu, laka amu tau na vuana niq aqo vania na Taovia?

² Me atsa moa ti visana kara pada laka inau au tau na apostolo, migamu e utu kamu tiatagaraa. Rongona nimui mauripata koluana a Iesu Kristo, aia nogoria na papadana laka inau au apostolo manana vanigamu.

³ Kalina igira na tinoni ara gini goko levolevo tana rongoqu, minau au dona na gini isutuguqu segeni tana goko vaga iani:

⁴ ?Egua, laka e tau goto vaniau ti kamu tusulea vaniau na mutsa ma na inu na matena niqū aqo vanigamu?

⁵ ?Megua, laka e tau goto vaniau ti kau naua vaga ara naua igira na apostolo tavosi, migira na tasina na Taovia, me vaga e naugotoa a Petero, ma kau adia kesa na tauqu, na daki Kristiano, maia ke dulikoluau bamai tana niqū tsigovera?

⁶ ?Se laka e kilia i kagami segeni moa a Barnabas minau, kami ka tsodo segenia ka gamami mutsa?

⁷ ?Megua, laka igira na mane vaumate kara tsodo segenia gaqira mutsa kalina ara totu tana niqira aqo? ?Se laka na mane e aqoa nina uta e tau goto vania ti ke gani segenia na lakana nina uta? ?Se laka na mane e tamanina nina sipi, ke tau inuvi segenia na tsutsuqira nina sipi?

⁸ Mi kalina inau au tsarivaganana ia, mau tau muria moa nina papada sa tinoni. Ma God nogo e tsarivaganana goto ia tana nina ketsa e tusuvania a Moses.

⁹ I tana igita a tsokoa na tsaqina goko vaga iani, “Kamu laka na sorikapusiana na mangana na buluka kalina amu gini aqo tana gotsa uiti. Moloa ke gania visana gana lakana ti ke ngaoa na ganiana.” ? Me laka God e padagira moa na buluka manana kalina aia e moloa na ketsa vaga ia?

¹⁰ ?Se e tau labamaka laka e goko kalegita igita kalina aia e tsarivaganana ia? !Eo, manana nomoa, tana goko vaga ia God e goko kalegita nogo igita! Na mane e qari kaona na uta, ma na mane e tsurivia na uta, kaira sui ara ka amesia kara ka tamanina ka gaqira tuva tana vuana na uta matena ka niqira aqo.

¹¹ Ikagami, ami ka aqo na tsukana i laomui na mutsa na tidaomui. ? Megua, laka na omea loki goto ti kami ka nongigamu kamu palakagami na mutsa ke gini mauri ka konimami?

¹² ?Amu palagira rago na tinoni tavosi ara mai aqo vanigamu, megua kagami? ?Laka ami ka tau tamanina na rongona loki baa vanigamu ti kamu palaginikagami?

Eo, mi kagami ami ka tau nomoa gini aqo na papada vaga ia. Ami ka tami ka segenimami moa vania pipi na vatana na rota, rongona ami ka tau ngaoa kami ka naua ke kesa na omea, me ke tukapusiginia na vavanona na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo.

¹³ Igamu amu dona nogo laka igira na mane ara naua na aqo tabu i laona na Vale Tabu, ara gini mauri na mutsa na tinoni ara gini savori vania God tana Vale Tabu. Migira ara aqo tana belatabu, ara adigotoa gaqira tuva e talu tana kodoputsa tana belatabu.

¹⁴ Me vaganana goto, na Taovia e moloketsana nogo laka igira sui ara gini turupatuna na Turupatu Dou kara gini mauri nogo ia.

¹⁵ Minau, au tau vati nongigamu sa omea kesa dani. Mau tau goto marea na leta iani vanigamu rongona kau nongiginigamu sa omea vaniau segeni. !Kau mate talu! !Au tau ngaoa ke kesa ke pilosekolia niqū goko dou, me ke lia na goko tagara lakana lee!

¹⁶ E tau ulagaqu kau gini kaekae kalina inau au gini turupatuna na Turupatu Dou. Me utu moa kau tau gini turupatuna. !Rongona ti kau tau turupatuna, me sauba ke seko sosongo baa vaniau!

17 Ti vaga inau moa au vili segeniqu na aqo au naua, mi tana e tugua kau amesia na voliaqu. Me tau vaga ia. Inau au tau vili segeniqu na nauana na aqo ia. God nogo e molo vataraginia vaniau.

18 ?Vaga ia, ma na peluna gua sauba kau adia inau? Ngiti peluna, aia nogo na magemage au tsodoo kalina au turupatuna na Turupatu Dou, mau tau kili matena konina ke kesa rongona niqu aqo.

19 Inau e tau tsekaau sa tinoni tavosi. Minau segeniqu nogo au tsonitseikaau vanigira na tinoni sui, rongona kau gini tangomana na maurisiginiaqira na tinoni danga.

20 Kalina au aqo kolugira na Tsiu, au mauri vaga nogo na Tsiu, rongona kau gini tangomana na maurisiginiaqira na Tsiu. Me atsa moa ti inau segeniqu e tau ngoliau nina Ketsa a Moses, minau au mauri vaga nogo ti e ngoliau moa kalina au aqo kolugira na Tsiu igira ara totu i vavana na Ketsa, rongona kau gini tangomana na maurisiginiaqira.

21 Me vaga goto kalina au aqo kolugira na tinoni tau na Tsiu. Au mauri vaga nogo na tinoni tau Tsiu, mau totu tabaligi tania niqira Ketsa na Tsiu, rongona kau gini tangomana na piloana na tobaqira na tinoni tau Tsiu. Au tau tsaria laka au tau muria nina ketsa God. Au muri mananaa nina ketsa a Iesu Kristo.

22 Mi laoqira igira e maluku lee niqira tutuni, inau goto au vaga ti au maluku vaga kesa vidaqira nogo igira. Au nauvaganana rongona kau gini tangomana na kakaisiginiaqira. Tana na omea sui, au tovoa kau liu atsa kolugira na tinoni sui, rongona au ngaoa kau tovoa pipi na sautu, ma kau gini tangomana na maurisiginiaqira ke visana vidaqira.

23 Na omea sui girani, au naugira tana rongona ti igira na tinoni sui kara donaginia na Turupatu Dou, ma ka gini tamanina pata na vuana dou.

24 Amu dona nogo laka tana vaiikeiriigi tana ulo igira sui ara ulo rago, me kesa lelee moa sauba ke tangomana. Vaga ia, migamu kamu ulo vaga nogo na tinoni e ngaoa ke managana.

25 Pipi sei e ngaoa ke sanga tana vaikerigi, nina aqo ke tagaovi segenina danga tana vatana na omea, gana ke gini malutsi na konina ti ke gini tangomana tana ulo, me ke adiginia na vatana na virilova e voo na totu oka. Migita, a aqo matena aia kesa na vatana na virilova sauba ke totu saviliu.

26 Aia nogoria na rongona ti inau au gini ulo kale saikesalia moa tana ara vaturia na gai. Maia goto na rongona au vaga kesa na mane e tau tsonisavilea na limana tana vaitupigi.

27 Au rotasi segenia na koniqu mau nautsekaa, rongona kau tagaovidoua me ke muriginia niqu papada, matena ke tau i murina niqu aqo na turupatu na lotu vaniaqira na tinoni, minau kau pukavisu lee.

10

Na Parovata Tana Rongona na Samasama Vaniaqira na Tidao

¹ Igamu na tasiq, inau au ngaoa kamu padatugua na omea e laba vanigira na mumuada i sau, igira ara tsarimurina a Moses tana legai mangu. Igira sui ara toturavi dou i vavana na parako. Mara liusavu dou sui tsau tabana na Tasi Tsitsi.

² I laona na parako mi laona goto na tasi, igira sui ara gini lesovitabu tana muriana a Moses.

³ Igira sui ara sanga na ganiana na mutsa tarunga,

⁴ ma na inuviana na inu tarunga. Rongona ara inu tana maragova tarunga e dulikologira i sautu, ma na watu ia a Iesu Kristo segenina nogo ia.

⁵ Me atsa moa ti e vaga ia, ma niqira sasaga na dangana vidaqira e tau dou i matana God. Maia e tuu me matesigira, ma na koniqira ara viri tsaro bamai lee i laona na legai mangu.

⁶ Na omea sui girani ara gini laba vaga ia, gana kara gini molo parovata vanigita, ma ka gini tau ngaoa igita na nauana na omea seko vaga ara naua igira.

⁷ Ka laka goto na samasama vaniaqira na tidao vaga ara naua visana vidaqira. Ara marenogoa na goko iani tana Mamare Tabu tana rongoqira igira: “Na tinoni ara tototu i lao, mara mutsamutsa mara inuinu, mi muri mara tuu mara gavai i matana na buluka qolu.”

⁸ Igita ka laka na nauana na sasi na vaikibogasigi, vaga ara naua visana vidaqira, mi laona e kesa moa na dani, mara mate rukapatu tolu na toga na tinoni.

⁹ Igita ka laka na tovoleana na Taovia, vaga ara naua igira visana vidaqira igira, mara laba na muata mara gatigira mara mate.

¹⁰ Kamu laka goto na vaitsarigana God vaga ara naua igira visana vidaqira, ma God e moloa nina angelo ke labugira mara mate sui.

¹¹ Ara gini laba vanigira na omea sui vaga ia, ngiti molo papada vanigira na tinoni tavosi sui. Mara maretsunagira gana kara gini molo parovata vanigita, rongona igita a mauri gana ngongo tana tagu tana e varangi nogo ke sui na barangengo.

¹² Asei ti ke pada laka e tukakai nogo, me ke reitutugu segenina moa rongona ke tau puka.

¹³ Na tabotabo sui vaga ara laba vanigamu igamu, ara dona goto na laba vaniaqira na tinoni sui. Ma God aia e manalia pipi nina veke, maia sauba e utu ke tamia ke gadovigamu na tabotabo e dona ke susuliga liusia na susuligamui. Kalina ti ke gadovigamu na tabotabo, maia God sauba ke sangagamu na tuliusiaanana ma na sove tania.

¹⁴ Vaga ia, migamu na kulaqu galuigaluve, kamu totu tsida saikesa tania na samasama vaniaqira na tidao.

¹⁵ Au goko vaniigamu amu tinoni sasaga nogo. Migamu segenimui nogo kamu vilekea na omea inau au tsaria vanigamu.

¹⁶ Na tseu igita a gini inu tana Mutsa Tabu ma soadougina God, kalina igita a inuvia a pata tana inuviana na gabuna a Iesu Kristo. Ma na breidi igita a ngitia, kalina igita a gania migita a pata tana ganiana na konina a Iesu Kristo.

¹⁷ Rongona e kesa moa na breidi, me atsa moa ti igita a danga, migita a gini lia kesa moa na konina, rongona igita sui a pata tana ganiana e kesa moa na breidi.

¹⁸ Kamu padagira igira na tinoni ni Israel: igira ara sanga na ganiana na mutsa ara gini savori vania God tana belatabu, igira nogo ara gini pata tana aqo tabu vania God.

¹⁹ ?Megua, kalina au goko vaga ia, me laka amu pada inau au tsaria laka igira na tidao ara mana? ?Me laka na mutsa ara gini kodoputsa vanigira ara tamani sa rongona?

²⁰ !Tagara saikesa! Ma na omea au gini goko inau e vaga eni: laka igira na omea ara gini kodoputsa tana niqira belatabu na tinoni ponotoba, ara gini savori vanigira na tidao seko me tau vania God. Minau au tau ngaoa igamu kamu aqopata kolugira na tidao seko.

²¹ E utu kamu gini inu na tseu na Taovia, ma kamu gini inu goto niqira tseu na tidao seko; e utu kamu mutsa tana nina bela na mutsa na Taovia, ma kamu mutsa goto tana niqira bela na mutsa na tidao seko.

²² ?Egua, laka igita a ngaoa ka tsaia moa na Taovia me ke kore? ? Laka igita pada a susuliga liusia aia?

²³ Visana ara tsarivaganana, "Igita e tau moa vali vanigita sa omea." Eo, e mana rago, me tau moa pipi sui na omea kara dou vanigita. "Igita e tau moa vali vanigita sa omea," eo, me tau moa pipi na omea ara dona kara sangagita.

²⁴ Ke laka ke kesa na laveana na omea ke dou vanisegenia moa aia. Ke lavea moa na omea ke dou vanigira na tinoni tavosi.

²⁵ Igamu, e tau gini seko vanigamu na ganiana na mutsa ara tsabiria tana maketi. Ma kamu laka moa na padaruka ma na veisuana laka ti na mutsa ara tsabiria tana ara gini kodoputsa vanigira na tidao se tagara.

²⁶ Rongona ara marenogoa tana Mamare Tabu na tsaqina goko vaga iani: "Na barangengo ma na vangana sui lakalaka i laona nina tamani nogo na Taovia."

²⁷ Ti vaga kesa tinoni e tau tutunina a Iesu Kristo, maia e tuu me soago ko ba sanga na mutsa koluana, migoe o padangaoa na baa, me dou moa. Ma ti ko baa, mo ko gania nagua moa ara moloa tana bela, mo ko laka goto na padaruka ma na veisuana laka ti na omea ara moloa i tana ara gini kodoputsa vanigira na tidao se tagara.

²⁸ Me ti vaga ke kesa ke tsarivanigo: "Goena, na mutsa iani ara savorinogoa vanigira na tidao." Mi tana igoe ko laka moa na ganiana na mutsa ia, rongona ko tau sekoliginia nina papada aia e tsarivanigo na goko vaga ia.

²⁹ Mau tau gini goko rongona nimu papada segeni igoe, mau gini goko kalea nina vavatsangi ma nina papada aia na tinoni e gokokapusigo tana rongona na mutsa.

Sauba ngatsu ke kesa ke veisuau me ke tsaria, "?Rongona gua nina papada kesa tinoni segeni ke tukapusiau na nauana na omea au pada laka e dou moa vaniaiu na nauana?"

³⁰ ?Ma ti vaga inau au soadounogoa God matena na mutsa au gania, me matena gua kara gokokapusiau tana rongona na mutsa au soadounogoa God na matena?"

³¹ Minau au tsarivanigamu, nagua sui moa ti kamu naua, ma nagua sui moa kamu gania se kamu inuvia, kamu naugira sui tana tsonikaeana God.

³² Kamu laka na nauana kesa na omea amu dona laka sauba kamu sekoliginia na tobaqira na tinoni tavosi, atsa moa ti igira na Tsiu se na Grik, se igira na tinoni tutuni.

³³ Kamu naua vaga au naua inau: tana omea sui au naua au tovoa moa laka ke gini dou na tobaqira na tinoni sui. Au tau lavea na omea ke dou vaniaiu segeni moa inau. Mau lavea moa na omea ke dou vanigira na tinoni tavosi sui, rongona kara tsauliginia na mauri saliu.

11

¹ Igamu kamu reinunu i koniḡu, vago nogo inau au reinunu i konina a Iesu Kristo.

Kalina Ti Kamu Tuu na Lotusai Miani Kamu Nauvaganana

² Au tsonikaegamu rongona amu pada sailaginiau, mamu muridougira na sasaga na lotu vago nogo au sasaniginigamu.

³ Au ngaoa kamu padagadovidoua igamu, laka a Iesu Kristo e taovia vanigira pipi sui na mane, ma na mane e taovia vania na tauna, ma God e taovia vania a Iesu Kristo.

⁴ Aia nogo na rongona ti kalina kesa na mane ke tuu na nonginongi, se na gini turuputuna na gokona God vanigira na tinoni tana lotusai, me totu moa na polo na tsavu lovana i konina, na mane vago ia e paluvangamana a Iesu Kristo.

⁵ Me ti kalina kesa na daki ke tuu na nonginongi, se na gini turuputuna na gokona God vanigira na tinoni tana lotusai, me tau totu i konina na polo na tsavu lovana, maia e paluvangamana na savana, vago moa ti aia e tsarakoakoaa na lovana.

⁶ Me ti kesa na daki ke sove na tsavuana na lovana, me dou baa ti kara putsia moa na ivuna. Ma na rongona na omea na paluvangamana na daki na tsarakoakoana na lovana se na putsiana na ivuna, ma nina aḡo na daki ke tsavua na lovana.

⁷ Ma na mane aia e tau kilia ke tsavua na lovana, rongona God nogo e aḡosiginia na mane tana nununa segeni nogo aia, me gini dou i matana. Ma na daki, aia gana inilau na mane.

⁸ Rongona na kesanina na mane e tau botsamai tana daki, ma na kesanina na daki God e aḡosiginia na qaḡarona na mane.

⁹ God e tau aḡosia na mane rongona na daki, maia e aḡosia na daki rongona na mane.

¹⁰ Aia nogoria na rongona, ma na rongoḡira goto na angelo, ti na daki ke tsavu polona na lovana, papadana na mane e ida vania.

¹¹ Mi tana nida mauripata koluana na Taovia igita, na daki e utu ke mauri lee tania na mane, ma na mane e utu ke mauri lee tania na daki.

¹² Atsa vago ti na kesanina na daki e talumai tana kesanina na mane, me tuu tana me mai, ma na mane sui ara botsa tana daki; migira na omea sui ara talumai sui moa i konina God.

¹³ Igamu segenimui nogo kamu pede ti e ulagana se tagara ti vago na daki ke nonginongi vania God me ke tau tsavu polona na lovana.

¹⁴ Eo, amu dona segenimui nogo i tobamui, laka na molo ivuna katsi na mane, e gini molovangamana; ma na molo ivuna katsi na daki, e rereidou rago vania.

¹⁵ Ma na ivuna katsi na daki e ngiti tsatsavuna.

¹⁶ Me ti vago kesa ke ngaoa ke gini vaitutu matena na omea vago ia, me kesa moa na omea au dona kau tsarivania: laka e tagara goto kesa na sasaga segeni igami se igira sui goto na saikolu na tinoni tutuni, ami lavu na nauana tana tagu na lotusai.

Na Totosasaga Vaniaḡira Ara Mutsa Vailaugi Kalina Ara Saikolu Tana Rongona na Mutsa Tabu

¹⁷ Mi tana omea inau sauba kau gini goko vanigamu kalina ia, e utu kau soadougamu. Eo, au rongomia laka kalina amu mai vania na

lotusai, ma na omea seko moa amu naua tana, me tau laba sa omea dou.

¹⁸ Kau ida talu kau tsarivanigamu laka ara mai turupatuna vaniaiu visana laka kalina igamu amu mai sai rongona na lotu, mamu tau tobasai dou, me vaga moa ti amu tavota ruka tana alaala. Minau au tutunina laka e mana visana butona niqira goko igira ara mai tatamanga gamui vaniaiu.

¹⁹ E utu nomoa ke tau laba i laomui na tobatavota, rongona i tana nogo ke gini labamaka asegi i laomui e goto manana niqira sasaga.

²⁰ Me dou kamu dona laka kalina amu saikolu mai vaga ia, me tau vaga ti na Mutsa Tabu amu gania.

²¹ Rongona pipi kesa e gini mavi na mutsa vailaugi, mara gini tau mutsa dou visana mara gini vitoa lee kalina igira visana moa ara mutsa masu mara inubule.

²² ?Megua, laka amu tau tamani valemui i tana nogo kamu mutsa ma kamu inu? ?Se laka amu ngaoa kamu peaginia moa nina lotu God, ma kamu gini paluvangamaqira igira ara tau tamanina sa omea? ? Laka nagua amu pada kau tsarivanigamu tana rongona na omea vaga ia amu naua? ?Kau tsonikaeginigamu ngatsu? !Tagara, e utu saikesa!

Na Aqona na Mutsa Tabu Vaga A Paulo e Sasani i Konina a Iesu

²³ I konina nogo na Taovia inau au adia na sasani vaga au sasaniginigamu nogo: laka na Taovia Iesu tana bongi ara sauligia, e adia na bredi,

²⁴ me soadoua God, me ngitia me tsaria, "Iani na koniçu au saua na tugumui. Kamu naua na omea iani na mani padaginiaçu."

²⁵ Mi murina na mutsa, maia e nauvaganana goto, e adia na tseu na uaeni me tsaria, "Iani na tseu na gabuçu, na tseu na taso vaolu. Kalina kamu inuvia na tseu iani, kamu naua na mani padaginiaçu."

²⁶ Pipi kalina kamu gania na bredi iani ma kamu inuvia na tseu iani, amu gini tsarivulagia na mateana na Taovia, tsau kalina aia ke visumaitugua.

Kalina Igita a Gania na Mutsa Tabu Ma Nida Aqo Ka Kukuni Tania

²⁷ Vaga ia, me ti ke kesa ke gania na bredi iani me ke inuvia nina tseu na Taovia, me tau naua tana kukuni, maia e gini sasi vania na konina ma na gabuna na Taovia.

²⁸ Nina aqo pipi tinoni ke ida talu ke vilekea nina papada, mi muri ti ke gania na bredi me ke inu tana tseu.

²⁹ Me ti ke tau reigadovitalua na konina na Taovia kalina aia e gania na bredi me inu tana tseu, maia e alomai segenia gana kede kalina aia e gania me inuvia.

³⁰ Aia nogoria na rongona te ara danga vidamui ara maluku mara lobogu, mara mate goto visana.

³¹ Me ti vaga igita ka vilekedou talua nida sasaga, me sauba e utu ke gadovigita na pedena God.

³² Mi kalina na Taovia e kedegita, e nauvaganana rongona ke gini tagaovi gotosiginigita, ti ke gini tau gadovigita na kede loki baa kolugira na tinoni tavosi tana barangengo.

³³ Eo, migamu na tasiçu, kalina ti kamu saikolu matena na ganiana na Mutsa Tabu na Taovia, me dou ti kamu vaipitugi rago.

³⁴ Me ti vaga ke kesa ke vatsangia na vitoa, ma nina aqo ke mutsa ida talu i valena nogu, rongona ke gini tau gadovigamu nina kede God kalina amu sai kolu.

Migira na omea tavosi amu gini mamare mateqira vaniau, sauba kau gotosigira vanigamu kalina kau ba laba i konimui.

12

Na Vangalaka Ara Talumai Konina na Tarunga Tabu

¹ Kalina ia, kau gokogini vanigamu tana rongogira na vangailaka ara talumai i konina na Tarunga Tabu. Eo, tasiqo gamu, au ngaoa nomoa laka kamu donadougina na manana tana rongogira na vangalaka girani.

² Amu dona nogu laka kalina igamu amu muria moa na sasaga ponotoba i votangana, ma na tidao lee ara tagaovigamu, mara raqa sasiligamu tana samasama vaniaqira.

³ Au ngaoa kamu donadoua laka e tau tangomana vania kesa aia nina Tarunga Tabu God e tagaovinogoa, ke tuu me ke vealaginia a Iesu. Me tagara goto ke kesa ke tangomana na katevulagiana laka "A Iesu e Taovia" ti vaga na Tarunga Tabu ke tau matalia aia.

⁴ Ara lelevoga na vatana na vangalaka tarunga, me kesa lelee moa na Tarunga Tabu e saugira.

⁵ Mara lelevoga goto na sautuna na gini aqo vaniana na Taovia, me kesa moa na Taovia igita a aqo vania.

⁶ Mara lelevoga na vatana na sasaga gana na aqo vaniaqira na tinoni tavosi, me kesa moa na God e sau vania pipi tinoni na sasaga ke gini aqo vaga e ulagana aia.

⁷ Nina vangailaka na Tarunga Tabu ara labavulagi tatavosia i laona pipi tinoni, rongona ke sangaginigira na tinoni sui.

⁸ Na Tarunga Tabu e dona ke sauvania kesa tinoni na sasaga gana na goko sasaga tana sau turupatu. Ma na Tarunga Tabu goto e sauvania kesa tinoni segeni na sasaga gana na gokomaka tana omea e kalea na lotu.

⁹ Me kesa moa atsa na Tarunga Tabu e sauvania kesa tinoni na vangalaka na tutuni, me vanigotoa kesa tinoni segeni e sau na susuliga gana na gini maurisi tinoni.

¹⁰ Na Tarunga Tabu nogu e sauvania kesa tinoni na susuligana gana na gini aqosi valatsatsa. Me vanigotoa kesa segeni, na vangalaka gana na gini turupatuna na gokona God. Me vania kesa tavosi goto, e tusua na sasaga gana na reigadoviginiaqira na vangalaka ara talumai manana i konina na Tarunga Tabu, migira goto ara tau talumai i konina aia. Me vanigotoa kesa tinoni segeni, e sau na vangalaka na tavongani dona na gini goko na goko e tau nogu sasania, me vania kesa tinoni tavosi, ke dona goto na nusirongona na goko vaga ia.

¹¹ Me kesa moa na Tarunga Tabu e naugira sui na omea girani. Aia nogu e pedea, me sautavosia nina vangalaka vania pipi tinoni.

Na Konina Tinoni e Tamanina Danga na Turina

¹² Na konina tinoni e tamanina danga na turina. Me atsa moa ti ara danga na turina vaga ia, me kesa moa nomoa na konina. Ma na konina a Iesu Kristo e atsa vaga goto.

13 Migita sui a atsa vaga goto: na Tsiu ma na tinoni Grik, na tseka ma na tinoni tau tseka, igita sui a lesovitabu i laona kesa moa na konina a Iesu Kristo ginia kesa atsa na Tarunga Tabu. God e tusua vanigita sui kesa moa atsa na Tarunga Tabu.

14 Na konina tinoni e tau kesa moa na turina e tamanina, mara danga na turina.

15 Ti ke goko na tua me ke tsaria, “Rongona inau tau na lima, te au gini tau na turina manana na konina.” Me atsa moa ti ke tsarivaganana ia, maia na turina manana nomoa na konina.

16 Ti ke goko na kuli me ke tsaria, “Rongona inau tau na mata, te au gini tau na turina manana na konina.” Me atsa moa ti ke tsarivaganana ia, maia na turina manana nomoa na konina.

17 ?Ti vaga na konina na mata popono moa, ma nagua ke gini rorongono? ?Me ti vaga na kuli popono moa na konina, ma nagua ke gini sisigini?

18 God nogo e molosaigira pipi na turina tatasa tana konina tinoni, gana kara naua na aqo vaga aia e pedenogoa vanigira.

19 !Me ti ke totu kesa lelee moa na turina, me utu ke vaga na rereina na konina manana na tinoni!

20 Mara danga nomoa na turina tana kesa moa na konina tinoni.

21 Vaga ia, ma na mata e utu ke tsarivania na lima, “!Au tau kilia kau gini aqo igoe!” Me utu goto na lova ke tsarivanikaira na tua, “!Au tau kilia kau gini aqo kagamu!”

22 !Tagara, e tau vaga! E mana, visana turina tana konina tinoni ara rerei vaga ti ara maluku lee, migira nogo ara tamani rongona loki baa.

23 Migira na turina na konida igita a tau padaloki sagataa, migira tsotsodo nogo igita aragogira dou baa. Migira na turina na konida ara tau rerei dou, migita a dona ka tsavupoiginigira na polo dou baa.

24 Me tau kilia ka tsavupoigira na turina na konida ara rereidou. God segenina nogo e molosaigira pipi na turina na konina tinoni tana sasaqira tatasa, me nauvaganana rongona na tinoni kara gini kukuni loki baa ma kara aragogira dou baa na turina na koniqira ara tau rereidou.

25 Vaga ia, mara tau vaireisavigi igira pipi turina na konina tinoni. Igira sui moa ara vaipadagi mara vaisangagi.

26 Ti kesa turina na konina tinoni ke rota, migira na turina tavosi sui tana konina ara rota kolugotoa. Ti kara tsonikaea kesa turina, migira sui na turina tavosi ara mage patakolua.

27 Eo, igamu sui kolu, amu vaga na konina a Iesu Kristo, me pipi gamu tatasa na turina na konina aia.

28 Mi laona na saikolu na tinoni tutuni, aia God e molovania pipi tinoni kesa na sasana segeni: ara ida igira na apostolo, mara tsari igira na propete, mara tsari igira na tarai; mi muri igira ara aqosi valatsatsa; mara tsari goto igira ara tamanina na susuliga gana na maurisi tinoni lobogu ma na sangaqira na tinoni tavosi, migira ara tagao tana aqosai, migira ara dona na tavongani gini goko na vatana na goko ara tau nogo sasaniana.

29 Me tau igira sui ara apostolo, se ara propete, se ara tarai. Tau igira sui ara tamanina na susuliga na aqosi valatsatsa,

30 se na maurisi tinoni lobogu, se na gini goko na vatana na goko ara tau nogo sasaniana, se na nusirongona na goko vaga ia.

³¹ Migamu, kamu kalavatavia moa nimui papada tana vatana na vangalaka ara tamani rongona loki baa.

Na Galuve e Tamani Rongona Putsikae Baa

Mi kalina ia, au ngaoa kau sauvulagia vanigamu kesa na omea e tamani rongona loki goto baa.

13

¹ Atsa moa ti vaga inau kau dona na gini goko niqira goko na tinoni sui, ma niqira goko goto na angelo, ma ti kau tau lelee dona na galuve tinoni, ma niqiu goko e tatangi lee, vaga saikesa moa na tatangina na kuku se na tavuli.

² Ti vaga kau tamanina na vangalaka na gini goko na gokona God; ma kau donaginigira na omea levo sui, ma kau dona na padagadoviaqira na omea popoi sui; ma kau tamanina na tutuni ke tugua kau goko vanigira na vungavunga ma kara ratsuligi, ma ti kau tau tamanina na galuve, mi tana inau au tagara lee saikesa.

³ Atsa moa ti kau tuvarigira niqiu omea sui vanigira ara tau tamanina sa omea, ma kau saugotoa na koniqiu kara kodoa tana lake, me ti ke tau totu na galuve i tobaqu, mara puala lee sui pipi niqiu aqo au naua.

⁴ Na galuve e dona na berengiti ma na tobalaka. Na galuve e tau dona na masugu, se na tsonikae segenina, se na kaekae.

⁵ Na galuve e tau peagira na tinoni tavosi, me tau matapuku, me tau korekorega. Na galuve e tau padadatoa na omea seko ara nauvania na tinoni.

⁶ Na galuve e tau gini mage tana omea e seko, me gini mage moa tana omea e mana.

⁷ Na galuve e totu kalavata me kakaisia i tobada na tutuni ma na amesi, me dona na berengiti tana omea sui.

⁸ Na galuve e totu saviliu, me voo ke sui. Ara totu rago igira ara gini turupatuna na gokona God, me sauba moa ke sui niqira aqo. Ara totu rago na vangalaka gana na tavongani dona na gini goko na goko e tau nogo sasanina, me sauba moa kara nanga lee. E totu goto na vangalaka gana na dona levo na omea, maia goto sauba ke sui lee.

⁹ Rongona igira na omea igita donaginigira, na turina lee moa gira, ma nida dona na gini turupatuna na gokona God e tau goto tovu, na turina lee goto moa ia.

¹⁰ Mi kalina moa ke labamai na poponona na omea, mi tana igira sui lakalaka na turina lee sauba kara nangaligi lee.

¹¹ Kalina au baka mau goko mala baka, mau papada mala baka, mau sasaga mala baka. Mi kalina eni au tinoni loki nogo, mau mololenogoa na aqo mala baka.

¹² Ma na omea igita a reia kalina eni e tau maka. E vaga moa ti kalina na tinoni e gini moro na tironunu pasapasa lee. Me sauba kesa dani igita ka reilakana ginia na matada segeni. Ma na omea au donaginia kalina eni, aia na turina moa ia. Me sauba kesa dani inau kau donaginia na omea popono, vaga nogo God aia e donaginiau popono.

¹³ Mara tu tolu na omea ara tu totu kalavata: na tutuni, ma na amesi, ma na galuve. Maia moa na galuve e loki putsikae baa.

14

Visana Goto na Goko Tana Rongoqira Nina Vangalaka na Tarunga Tabu

¹ Na galuve moa kamu ngoingoiragi matena. Ma kamu padalokiigira goto na vangalaka ara talumai konina na Tarunga Tabu, me putsikae baa na vangalaka gana na gini turupatu vulagiana na gokona God.

² Na tinoni e tavongani dona na gini goko na goko e tau nogo sasanua, aia e goko vania moa God, me tau goko vanigira na tinoni tavosi, rongona e tagara ke kesa ke dona na rongomi gadoviana na goko aia e tsaria. Aia e gini goko tana susuligana na Tarunga Tabu na manana God e poia vanigira na tinoni.

³ Maia na tinoni e turupatu vulagia na gokona God, aia e goko vanigira na tinoni me sangaginigira, me kakaisigira me veregira.

⁴ Maia na tinoni e gini goko na goko e tavongani dona, e kakaisi segenina moa aia. Maia na tinoni e turupatu vulagia na gokona God, aia e kakaisiginia niqira tutuni igira sui na tinoni tana saikolu.

⁵ Au ngaoragoa laka igamu sui kamu dona na gini goko na vatana na goko amu tau nogo sasanua; eo, mau ngao sosongolia baa ti kamu tamanina na vangalaka gana na gini turupatu vulagiana na gokona God. Rongona na tinoni e turupatu vulagia na gokona God, aia e tamani rongona loki baa liusia na tinoni e gini goko na vatana na goko e tavongani dona moa, ti vaga ke tau totu kesa ke dona na nusiana na rongona na goko e tsaria, gana ke sangaginigira na tinoni sui tana saikolu.

⁶ ?Mi kalina kau laba i konimui igamu na tasiq, me ti vaga inau kau gini goko vanigamu tana vatana na goko amu tau rongomigadovia, me laka kau sangaginigamu kesa tana omea? Tagara saikesa kau tau sangaginigamu ti vaga kau tau tsarimakalia vanigamu na omea God e katevulagigira vaniau, se kau tau votagokona dou vanigamu visana na omea au dona, se na goko e talumai konina God, se visana goto na vatana na sasani.

⁷ Kamu padagira na omea tatangi gana na gavai, vaga na riga ma na tuqulu. ?Asei sauba ke tangomana na rongomigadoviana na leleuna na riga ma na tuqulu kalina e tau tangi maka na ileilena?

⁸ ?Me ti kesa na mane ke taia na kuku gana na soaginiaqira na malagai, ma na kuku ke tau tangi maka, ma na malagai gua sauba ke aligiri na adiana gana sagore na vailabu kalina e vaga?

⁹ ?Me vaga goto igamu, ti amu goko vanigira na tinoni tana vatana na goko ara tau rongomigadovia, masei ke donaginia na omea amu tsaria? !Nimui goko e vaga na goko lovolovo lee moa!

¹⁰ Ara danga sosongo na vatana na goko tana barangengo. Me tau mamanga sa goko ke tau tamani rongona vanigira ara dona na rongomigadoviana.

¹¹ Me ti vaga inau au tau rongomidaovia na goko ni verana kesa tinoni kalina aia e gini goko vaniau, minau e utu kau dona na omea e tsarivaniau, maia goto e utu ke dona na omea inau au tsarivanua.

¹² Igamu amu kili sosongolia laka kamu tamanigira nina vangailaka na Tarunga Tabu. E dou, ma nimui aqo nomoa kamu kili sosongoligira baa na vatana na vangalaka ara dona kara sangagamu na vaikakaisigi tana nimui tutuni.

¹³ Na tinoni e gini goko na vatana na goko e tau nogo sasanía, nina aqo ke nongia God ke sauvanigotoa na vangailaka na nusiana na rongona na goko e tsaria.

¹⁴ Rongona kalina au nonginongi tana goko au tau sasanía, ma na tidaoqu moa e nonginongi, ma na tobaqu e tau sangaa.

¹⁵ ?Ma nagua moa kau naua? E dou kau nonginongi tana tidaoqu, me dou goto kau nonginongi tana tobaqu. Kau linge tana tidaoqu, ma kau linge goto tana tobaqu.

¹⁶ ?Kalina kamu tuu na soadouana God tana tidaomui moa, me ke koegua gira na tinoni tavosi ara totu kolugamu tana, ti kara tsaria “e goto me ulagana” nimui nonginongi na soadouana God, ti vaga kara tau rongomigadovia na omea amu tsaria?

¹⁷ Vaga ia, me atsa moa ti ke dou sosongo nimui nonginongi na soadouana God, mamu tau lelee sangaginigira na tinoni tavosi.

¹⁸ Au soadoua God rongona inau au donadov liusigamu sui igamu, na gini goko na vatana na goko au tau nogo sasanía.

¹⁹ Mi tana tagu na lotusai, au padangaoa baa kau tsonia ke tsege lelee moa na tsaqina goko sasaga, migira na tinoni kara rongomi gadovigira sui, liusia baa ti kau tsonia na toga ma na toga na tsaqina goko, me ke tau rongomigadovigira ke kesa.

²⁰ Igamu na tasiq, kamu laka na papada mala baka tana omea iani. Tana omea e kalea na sasi, eo, kamu maurimale mala baka rago, ma kamu tinoni ganoga tana nimui papada.

²¹ Tana Mamare Tabu ara marea na goko vaga iani:
“E tsaria na Taovia,

Tana mangaqira na tinoni na tavosi goko,
inau sauba kau molo baa niq goko vanigira niq tinoni.
Me atsa moa, migira sauba e utu goto kara rongomangaqu.”

²² Vaga ia, ma na vangalaka gana na gini goko na vatana na goko amu tau nogo sasanía, aia e lia mala papadana na susuligana God vanigira ara tau tutunina a Iesu Kristo, me tau vanigira igira ara tutunina nogo. Ma na vangalaka na gini turupatu vulagiana na gokona God, aia e lia mala papadana na susuligana God vanigira ara tutunina nogo, me tau vanigira igira ara tau vati tutunina.

²³ ?Me ti kalina igamu sui na tinoni tutuni kamu saikolu, me pipi gamu sui kamu tuturiga na gini goko na goko ara tau dona na rongomigadoviana na tinoni sui, me ti vaga kara sagemai visana na tinoni lee, se na tinoni ara tau tutunina, me laka sauba kara tau tsaria amu bule sui igamu?

²⁴ Me ti igamu sui amu gini turupatu vulagia na gokona God, me ke sagemai kesa na tinoni e tau tutunina se kesa na tinoni lee, me sauba aia ke gini reigadovi segenina laka aia e tinoni sasi tana rongona nogo na goko e rongomia i konimui. Nimui goko igamu sauba ke lia mala pede vania,

²⁵ ma nina papada sui ara totu popoi i tobana, sauba kara laba vulagia i malena. Mi tana ti aia ke taotsuporu, me ke samasama vania God me ke tsaria, “!God e totu kolugamu manana ieni!”

Visana na Parovata Ti Ke Gini Goto na Aqona na Lotu

²⁶ Tasiq gamu, iani e vaga niq papada inau. Kalina kamu saikolu rongona na lotu, ke kesa ke linge, me ke kesa segeni ke tusu sasani,

me ke kesa segeni goto ke gini turupatu na goko e talumai konina God, me ke kesa segeni ke gini goko na vatana na goko e tavongani dona na gini goko, me ke kesa segeni goto ke nusirongona na goko vaga ia. Ma na omea sui vaga gira amu naua, kamu reia kamu naua moa tana gini vaisangagi na kakaisiginiana na saikolu na tinoni tutuni.

²⁷ Me ti vaga ke visana kara ngaoa na gini goko na vatana na goko ara tau nogo sasaniana, e dou kara ka ruka se kara tu tolu moa kara tu gogoko vaga ia. Kesa ke tuu me ke goko, mi muri ti kesa segeni ke goko, ma nina aqo ke kesa segeni goto ke nusirongona na omea ara gini goko igira.

²⁸ Me ti ke tau totu tana kesa ke dona na nusirongona, mi tana aia e gini goko na goko e tau nogo sasaniana nina aqo ke mui lee dodo moa, me ke goko mui vanisegenia moa me vania God.

²⁹ Ruka se tolu moa igira God e sauvanigira nina goko, e dou ti kara goko, migira na tinoni tavosi kara vilekea na omea ara tsaria.

³⁰ Me ti vaga kesa e sanga totu tana ke tavongani rongomia kesa na goko e talumai konina God, mi tana ti aia e tuu me gogoko moa ke mui talu.

³¹ Igamu sui amu tamanina na vangalaka na gini goko na gokona God, e dou ti kamu naua vaga iani. Ke kesa moa ke tuu me ke goko, mi muri ti ke tuu ke kesa segeni me ke goko. Me vaganana ia, ti igamu sui sauba kamu vaisasanigi, ma kamu vaikakaisigi tana nimui tutuni.

³² Na tinoni e tamanina na vangalaka gana na turupatu vulagiana na gokona God, aia segenina nogo e dona ke ngisa e dou ke goko, me ke ngisa e dou ke mui.

³³ Rongona nida God e tau na Taovia na galaleleo. Aia na Taovia na goto ma na rago.

I laona pipi niqira saikolu na lotu nina tinoni God,

³⁴ igira na daki kara totu mui dodo. E vali vanigira kara goko. E vaga nogo ara marea tana niqira Ketsa na Tsiu, na daki kara laka goto na lia na ida.

³⁵ Ti vaga kara ngaoa na tsodovulagiana na rongona visana na omea, ma niqira aqo kara veisua na savaqira i valeqira nogo. Rongona e paluvangamana na daki ti ke goko i laona niqira saikolu na tinoni tutuni.

³⁶ ?Egua, laka i konimui nogo igamu na Korint e ida na laba nina goko God? ?Se laka igamu segeni lelee moa amu rongomia?

³⁷ Ti ke kesa ke pada laka aia nogo nina mane adigoko God, se ke tamaninogoa kesa na vangalaka e talumai i konina na Tarunga Tabu, na tinoni vaga ia sauba ke dona nogo e utu ke tagara, laka na omea inau au gini mamare vanigamu, aia nogoria na ketsa e talumai manana konina na Taovia.

³⁸ Me ti vaga aia ke tau goto gini boe na omea au tsaria inau, migamu goto kamu laka na boeginiana na omea e tsaria aia.

³⁹ Me vaga ia, igamu na tasiq, e dou kamu padalokia manana na vangalaka na gini turupatu vulagiana na gokona God, ma kamu laka moa na tongo vaniaqira na goko igira ara dona na gini goko na vatana na goko ara tau nogo sasaniana.

⁴⁰ Kamu reitutugua moa ke vano dou pipi sui na omea, me ke rago me ke goto dou nimui sai.

15

A Iesu Kristo e Maurivisu Tania na Mate

¹ Mi kalina ia, inau au ngaoga kau adikaetugua vanigamu na Turupatu Dou vaga au gini turupatuna vanigamu nogo, maia igamu amu tabedounogoa, mi konina nogo aia e vataragi me gini tukakai nimui tutuni.

² Ma na Turupatu Dou ia, sauba ke maurisigamu moa ti vaga igamu kamu totu kalavata i konina. Me ti ke tagara, ma nimui tutuni e puala lee.

³ Au savulagini baa vanigamu na omea au adinogoa konina na Taovia, maia nogo na omea e tamani rongona putsikae baa: laka a Iesu Kristo e mate tuguqira nida sasi, vaga nogo ara marea tana Mamare Tabu;

⁴ me laka ara qilua, me tsoko na bongi tolu maia e maurivisutugua tania na mate, vaga ara maregotoa tana Mamare Tabu;

⁵ me labavulagi vania a Petero, mi muri me vanigira sui na sangavulu ruka na apostolo.

⁶ Mi muri, maia e laba goto vanigira ara liusia tsege sangatu gana duli kesa moa tana dani, ma na dangana vidaqira ara mamauri moa tsau mai i dani eni, mara visana ara mate nogo.

⁷ Mi muri, me laba vanigotoa a Iakobo, mi muri baa, me laba vanigira igira sui gana duli.

⁸ Mi tana susuina tsotsodo, me laba vaniau goto inau, atsa moa ti inau au vaga na baka e vasubutoa tinana na lia na apostolo.

⁹ Rongona inau nogo kesa, au palatsuna saikesa i laoqira na apostolo, me tau goto tugua kara soaginiau na apostolo, rongona au rotasigira sosongo nina tinoni tutuni na Taovia tana idana.

¹⁰ Me rongona moa God nogo e vangalaka vaniau, te au gini lia vaga ia inau. Ma na vangalaka God e tusuvaniau e tau puala lee i koniqu. Au gini aqo kakai liusigira sui na apostolo tavosi, me tau moa tana susuligaqu segeni inau au naua na omea vaga ia, ma nina vangalaka moa God e aqo koluau.

¹¹ Vaga ia, me atsa moa ti na goko e talu i koniqu inau, se e talu i koniqira na apostolo tavosi, miani nogo na omea igami sui ami gini turupatuna, miani nogoria na omea igamu amu tutunina.

Migita Sauba Ka Maurivisu Goto Tania na Mate

¹² ?Me ti igami ami turupatuna vanigamu nogo laka a Iesu Kristo e maurivisu nogo tania na mate, megua goto ti visana vidamui amu tsaria laka igira ara mate nogo e utu kara maurivisutugua?

¹³ Me ti ke mana na goko vaga ia, me ke manana goto laka a Iesu Kristo e tau maurivisu tania na mate.

¹⁴ Me ti vaga a Iesu Kristo e tau maurivisutugua tania na mate, mi tana igami ami tau tamanina kesa na rongona kami gini turupatuna, me tagara goto sa rongona vanigamu igamu kamu gini tutunina.

¹⁵ Eo, me vaga moa ti igami ami gini pero moa tana rongona God kalina igami ami tsaria laka aia nogo God e maurisivisua a Iesu Kristo tania na mate. Me ti vaga e manana laka na mate ara tau maurivisu, me manana goto laka God e tau goto maurisivisua a Iesu Kristo.

¹⁶ Matena ti vaga e utu kara maurivisu igira ara mate, ma Iesu Kristo goto e utu ke maurivisu.

17 Me ti vaga a Iesu Kristo e tau maurivisutugua, mi tana igamu nimui tutuni e puala lee, mamu totu seko lee moa i laona nimui sasi.

18 Me ti e mana laka e vaga ia, migira sui ara tutunina a Iesu Kristo mara mate nogo, ara nanga lee sui moa igira.

19 Ti vaga nida tutuni tana rongona a Iesu Kristo agana moa na mauri ni dani eni me ke tagara goto i muri, migita a livugalueda liusigira na tinoni sui tavosi i barangengo.

20 Maia God e maurisivisu mananaa nomoa a Iesu tania na mate, maia nogo na papadana manana laka igira ara mate nogo sauba kesa dani kara maurivisu goto igira.

21 Rongona na mate, aia na vuana nogo nina sasaga kesa na mane, me vaga goto na maurivisutuguana tania na mate, aia na vuana nina aqo kesa na mane.

22 Vaga nogo pipi sui na tinoni sauba kara mate rongona ara adia na puku konina a Adam, vaga goto igira sui sauba God ke maurisivisugira tania na mate rongona ara mauripata kolua a Iesu Kristo.

23 Migira sui sauba kara maurivisu tana niqira tagu segeni nogo: a Iesu Kristo aia e idagana nogo na maurivisu. Mi kalina aia ke visumai, me sauba kara maurivisu goto igira aia e tamanigira.

24 Mi muri moa ti ke labamai na susuina na dani: i tana a Iesu Kristo sauba ke tsogori pukaligira na tidao sui, na tangirongo ma na susuligira sui, me ke sauvisia nina tamani vania God Tamana.

25 Rongona a Iesu Kristo nogo nina aqo ke tagao kalavata, poi ke tsau kalina God ke labu pukaligira sui gana gala, me ke livugira i limana aia.

26 Ma na susuina na gala ke labu pukalia me ke sui, aia nogo na mate.

27 Rongona ara marea tana Mamare Tabu laka "God e livugira na omea sui i limana aia." Mi tana tsaqina goko vaga iani: "na omea sui", e totu maka rago nomoa laka e tau goko kalea God Tamana, rongona God Tamana aia segenina nogo e molo vataraginigira na omea sui i limana a Iesu Kristo.

28 Mi kalina kara totu nogo na omea sui i limana a Iesu Kristo, me sauba aia segenina nogo na Dalena God ke molo segenina i vavana nina tagao God Tamana, aia e livugira nogo na omea sui i limana. Mi tana, ti God nogo sauba ke tagaovi kalavatavigira na omea sui lakalaka.

29 ?Me ke gua tana rongoqira igira ara adilesovitabu tuguqira na tinoni ara mate nogo? ?Me laka nagua ara amesia ke laba vanigira? ? Ti e mana vaga ara tsaria visana, laka igira ara mate e utu goto kara maurivisu tania na mate, me matena gua ara adilesovitabu tuguqira na tinoni ara mate nogo?

30 ?Migami, na rongona gua goto te ami tami segenimami na totu i laona na mate pipi dani?

31 !Eo tasiq, inau au totu manana tana mate pipi dani! Au tsaria na omea iani vanigamu, rongona au padaloki sosongoligamu tana nida mauripata koluana a Iesu Kristo nida Taovia.

32 ?Ti vaga au gini rota na vailabugi koluaqira na "pai atsi" ieni i Epesus rongona moa ti ke gini tangi na soaqu, ma nagua na peluna vaniau? Me ti vaga igira ara mate nogo e utu gara maurivisutugua, me dou moa ti ka tsaria na goko vaga ara tsarinogoa visana: "Ida ma ka mutsa ma ka inu, rongona ke dani nogo sauba ka mate."

³³ Kamu laka na tami kara peroigamu lee ke visana. “Na dulikolu-aqira na tinoni seko e gini raqa sasiligira na tinoni dou.”

³⁴ Kamu sasaga, ma kamu mololegira nimui sautu sasi. Au tsarimakali vanigamu gamui tsatsaa rongona kamu gini vangamaa: eo, visana i laomui amu tau vati donaginia moa God.

Na Rereina na Konina Tinoni Kalina Ke Maurivisu

³⁵ Sauba ngatsu ke kesa ke veisuau vaga: “?E koegua vaga na konina tinoni mate ti ke maurivisutugua? ?Na vatana koegua na konina tinoni sauba kara tamanina?”

³⁶ !O bule igoe! Ko reia, kalina ko tsuka na piuna sa omea tana kao, sauba e utu ke kutsu me ke mauri ti ke tau mate talu.

³⁷ Ma na omea igoe o tsukaa, aia na vatuna lee moa na omea vaga na uiti se nagua moa o tsukaa, me tau na vuana popono igoe o tsukaa.

³⁸ Ma God nogo e tusuvania na piuna na vatana na konina vaga aia e kilia ke tamanina. E tusuvania pipi na piuna na konina segeni nogo.

³⁹ Me tau atsa na lakaqira pipi na omea mamauri sui: na tinoni ara tamanina kesa vatana na lakaqira, ma na omea ara vavano tana kao e kesa segeni; migira na manu e kesa segeni, migira na tsetse e kesa segeni.

⁴⁰ Mara totu goto na omea susuliga i gotu ma na omea i lao eni. Na rereidouna na omea ni gotu e kesa segeni tania na rereidouna na omea ni lao.

⁴¹ Na aso e tamanina na rereidouna segeni. Ma na vula e kesa segeni na rereidouna. Migira na veitugu e kesa segeni na rereidouqira. Mi laoqira na veitugu e tavosi na vatana na rereidouqira.

⁴² Iani nogo sauba ke vaga kalina kara maurivisu igira ara mate. Kalina ara qilua na konina tinoni, aia e mate; mi kalina ke maurivisutugua, me sauba ke voo na mate.

⁴³ Kalina ara qilua, e rereiseko me maluku lee. Mi kalina God ke maurivisutugua, me sauba ke rereidou sosongo me ke susuliga.

⁴⁴ Kalina e totu tana qilua, aia e konina lee moa na tinoni; mi kalina God ke maurivisutugua, me sauba ke lia na konina tarunga. E totu rago na konina lee na tinoni, me kilia ke totu goto na konina tarunga.

⁴⁵ Rongona ara marenogoa tana Mamare Tabu laka, “A Adam aia na kesianina mane, God nogo e aqosia te e mauri.” Maia na susuina Adam, aia nogo a Iesu Kristo, maia nogo na Tarunga e tusumauri.

⁴⁶ E tau idatalu ke laba na konina tarunga, tagara, e ida laba na konina lee na tinoni, mi muri moa ti e laba na konina tarunga.

⁴⁷ Na kesianina Adam God e aqosiginia na kao, me talu tana kao; ma na rukanina Adam e talumai i gotu.

⁴⁸ Igira e tamanigira na lao eni, ara vaga nogo a Adam aia e talu tana kao. Migira e tamanigira na vera ni gotu, igira ara vaga nogo a Iesu Kristo, aia e talumai i gotu.

⁴⁹ Me vaga nogo igita kalina eni, igita na nununa na tinoni aia God e aqosiginia na kao, me sauba i muri ti ka vaga na nununa aia e talumai i gotu.

⁵⁰ Miani nogo e vaga niqū papada, gamu na tasiqū: na lakana ma na gabuna lee na tinoni, e utu ke sanga na tamanipata tana Verana God. Na vatana na mauri e dona na mate, e utu ke tamanina na vatana na mauri e voo na mate.

51-52 Kamu rorongou dou igamu. Iani saikesa nogo na manana God e poia i sau vanigira na tinoni: laka sauba ka tau moa vati mate sui igita, mi tana susuina tatangina na tavuli, migita sui sauba ka oli tsaku lee, vaga saikesa na kunina na matana tinoni. Rongona kalina ke tangi na tavuli, mi tana sauba kara maurivisutugua igira ara mate, me utu goto kara mate tugua. Migita sui a mauri moa tana tagu ia, me sauba ka oli goto.

53 Rongona na konina tinoni e dona na mate e kilia ke oli, me ke lia na konina tinoni e voo na mate.

54 Vaga ia, mi kalina ke gado na tagu tana ke laba na omea vaga gira, migira na omea ara dona na mate, sauba kara oli ma kara lia na omea ara voo na mate. Mi tana ke gini manatovu na omea ara marea tana Mamare Tabu:

“!Na mate e pukaluvu sui nogo;
ma na tangotugu e mana saikesa nogo gana!”

55 “?Iava ke managamu igoe na mate?

?Miava na susuligamu kalina eni gana na sekoli tinoni?”

56 Na mate e adia gana susuliga na sekoli tinoni tana sasi; ma na sasi e adia gana susuliga tana Ketsa.

57 !Me dou igita ka soadoua God, aia e tusuvanigita na tangomana ginia nida Taovia Iesu Kristo!

58 Me ti ke vaga ia, migamu na taisiiqu galugaluve kamu susuliga ma kamu tukakai. Kamu aqo saviliu moa tana nimui aqo vania na Taovia, roingoina amu dona nogo laka e utu ke puala lee kesa na aqo ti kamu naua vania na Taovia.

16

Na Sausau Vanigira na Tinoni Lotu I Jerusalem

1 Kalina ia, inau kau votagokona dou vanigamu tana rongona na qolo sauba kamu kolua, na mani sangaginiaqira nina tinoni God tana Judea. Nimui aqo kamu nauvaganana au tsarinogoa vanigira na Kristiano tana Galatia kara naua.

2 Pipi tana Sade, pipi kesa vidamui igamu nina aqo ke mololigia visana na qolo, ganatugu na dangana na qolo e tsodoa tana nina aqo, me ke mololaka doua, rongona kamu tau goto kilia na koluqolo kalina inau kau balaba i konimui.

3 Mi kalina kau laba i konimui, sauba kau tusua kesa na leta vanigira na mane igamu amu viligira nogo mamu norugira, ma kau mologira kara adivanoa nimui vangalaka i Jerusalem.

4 Me ti vaga e kilia nomoa laka inau kau vano, me sauba igira kara dulikoluau.

Na Omea a Paulo e Pada Laka Sauba Ke Naua

5 Sauba kau liu talu tana Masedonia ti kau balaba i konimui, rongona au kilia kau liu baa tana Masedonia.

6 E tau ngatsu utu ti sauba kau totu oka tetelo kolugamu, se ngatsu tana tagu popono na bisi, mi muri ti igamu kamu sangaa tana niqu tsigovera, iava moa tana inau kau liu baa.

7 Au tau ngaoa laka kau liusaviliu lee tanigamu. Au pada kau totu oka dodo tetelo kolugamu rago, ti vaga na Taovia ke tamivaniau.

8 Sauba kau totuvisu moa ieni i Epesus, poi ke tsau tana dani na Pentekoste.

⁹ Au tsodoa gaqu uta ieni na gini aqo tana rongona na Turupatu Dou, me tuguau ti kau naua na aqo loki peluga ieni, atsa moa ti ara totu na dangana ara tovoa na tukapusiaqu.

¹⁰ Me ti vaga a Timoti ke liu baa i konimui, ma kamu reidoua laka kamu soalakaa, rongona aia e aqo vania na Taovia vaga goto inau.

¹¹ Ke laka kesa vidamui na reipeana. Nimui aqo kamu sangadoua tana nina vavano na tsigovera tana rago. Maia ke gini laba visumaitugua i koniqu, rongona inau au padapitua na visumaiana kolugira visana goto na tasida Kristiano.

¹² Eo, mi tana rongona aia na tasida a Apolos: au goko vaninogoa danga kalina rongona aia ke baa tsigovigamu kolugira na tasida Kristiano tavosi, maia e tau moa vati padangaoa. Me sauba moa ke baa kalina ke tau utu vania.

Na Susuina Nina Goko

¹³ Kamu mamata, ma kamu paroivata kamu tau tubulagi. Kamu tukaikai tana nimui tutuni. Eo, kamu malaigai ma kamu susuiliga.

¹⁴ Kamu naugira nimui aqo sui tana galuve.

¹⁵ Igamu donaginitugira nogo a Stepanas ma nina tamadale, i tugira nogo ara tu ida na sage tana lotu Kristiano tana Akaia, mara tu sau segeniqira saikesa nogo tana aqo vanigira nina tinoni God. Mau ngasugamu kakai igamu na tasiq,

¹⁶ kamu muria na omea ara tsariivaniigamu na tinoni vaga tugira, migira sui goto ara aqopata kolutugira.

¹⁷ Au gini mage rongona ara tu mailaba i koniqu tugira a Stepanas, ma Portunatus, ma Akaikus. Ara tu mai na tugumui igamu.

¹⁸ Ara tu ramosia na tobaqu, vaga nogo ara tu ramosia na tobamui igamu. E dou kamu pada mamavasigira na tinoni vaga tugira.

¹⁹ Igira na tinoni tutuni tana butona na kao tana Asia ara tsaria laka ara pada sosongoligamu. Kaira a Akuila ma ko Prisila, kolugira sui goto na tinoni tutuni ara saikolu i laona ka valeqira, igira sui ara padagamu goto.

²⁰ Pipi sui na tasimui tana lotu ara totu koluau ieni, igira sui ara padagamu.

Migamu na Kristiano sui ni tana, kamu vaipadagi tana nimui galuve.

²¹ Mi tana limaqu segeni nogo au mareginia na goko iani: **INAU A PAULO AU MAREA NA LETA IANI VANIGAMU.**

²² !Asei moa ti vaga ke tau galuvea na Taovia Iesu, ma God nogo sauba ke pedea aia!

!MARANATA: Taovia ko mai!

²³ Au nongia na Taovia Iesu ke vangalaka vanigamu sui.

²⁴ Au galuvegamu sui i laona a Iesu Kristo.

**NA RUKANINA NINA LETA A PAULO VANIGIRA
NA TINONI NI
A KORINT
Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea
Tana Leta Iani**

A Paulo e marea na leta iani i laona kesa na tagu seko ka levugaqira igira na tinoni tutuni ni Korint maia a Paulo. Visana vidaqira na tinoni loki tana lotu i tana, ara labu sosongoliginia a Paulo niqira goko. Ma Paulo e sauvulagia tana nina mamare laka e ngao sosongolia kara vairagosigitugua. Mi kalina e labavisutugua na rago i laoqira, me mage sosongo tobana a Paulo.

Tana kesanina turina nina leta, aia a Paulo e nusirongona dou vanigira matena gua ti aia e gini totosasaga kakai sosongo vanigira. Mi muri, maia e tsarivulagia laka e gini mage tobana rongona e pilodoutugua na tobaqira. Mi muri, maia e nongigira kara vangalaka tana niqira qolo vanigira na tinoni Kristiano tana Judea, igira ara tau tamanina sa omea. Mi tana susuina nina leta, a Paulo e isutugu segenina ma nina aqo i mataqira visana na tinoni ni Korint, igira ara koesegeniqira laka igira nogo ara apostolo manana, ma Paulo aia e tau na apostolo manana.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Paulo *1:1-11*

A Paulo migira na tinoni tutuni i Korint *1:12-7:16*

Na sausau vanigira na tinoni lotu tana Judea *8:1-9:15*

A Paulo e isutuguna nina aqo *10:1-13:10*

Na goko na vaimolo *13:11-13*

¹ Inau a Paulo, aia God nogo e viliau mau gini lia kesa nina apostolo a Iesu Kristo, maia goto a Timoti na tasida, i kagami ami ka mamare baa vanigamu na Kristiano ni Korint, me vanigamu sui goto nina tinoni God amu totu i laona na butona na momoru ni Akaia.

² Eo, kagami ami ka nongikaira God na Tamada ma Iesu Kristo nida Taovia, kara ka vangalaka vanigamu, ma kara ka tusuvanigamu na rago.

A Paulo e Soadoua God

³ Ka soadoua God na Tamana a Iesu Kristo nida Taovia, ma na Tamada galugaluve goto igita, aia nida God e sangagita pipi tana omea dou sui.

⁴ E sangagita i laona pipi sui nida rota, me ngaoa igita goto ka sangagira na tinoni tavosi igira e gadovigira pipi vatana na rota, vaga nogo God e sangagita.

⁵ A Iesu Kristo e rota loki sosongo, migita goto a patakolua aia tana nina rota. God e sanga sosongolia a Iesu Kristo, me sanga sosongoligita goto igita i laona a Iesu Kristo.

⁶ Ti vaga igami ami rota, ma na mani sangaginiamui nogo igamu kamu gini tsauliginia na mauri saliu. Me ti vaga God e sangagami igami, maia e sangagamu goto igamu, me kakaisigamu kamu gini susuliga na berengiti na vatana na rota atsa vaga nogo e gadovigami goto igami.

⁷ Migami, ami norugamu sosongo laka amu totukakai dou nogo tana nimui tutuni. Mami dona goto laka igamu amu patakologami igami tana nimami rota; me sauba God ke veregamu, vaga e veregami nogo igami.

⁸ Tasimami igamu, ami ngaoa kamu padatugua na rota loki ara gadovigami tana butona na momoru ni Asia. Na rota ara rotasiginigami e loki sosongo, mami tau nogo pada laka kami mauri.

⁹ Ami pada saikesa nogo laka sauba kami mate manana nogo. Me gini laba na omea vaga ia, rongona ke sasanigami laka kami tau norua na susuligamami segeni, ma kami norua moa na susuligana God, aia e dona ke maurisivisugira igira ara mate nogo.

¹⁰ E maurisigami kalina e varangi nogo kami mate, eo, mami norua laka sauba ke maurisigami babaa goto.

¹¹ Migamu, kamu sangagami goto tana nimui nonginongi, maia God sauba ke rongomia nimui nonginongi me ke tabugami. Migira na tinoni danga sauba kara soadoua God na matemami igami.

A Paulo e Oia Nina Papada

¹² E kesa na omea ami gini kaekae, me male saikesa i laona na tobamami laka e mana, aia nogoria laka tana nimami aqo sui, me putsi baa nimami aqo i laomui igamu, igami ami nauginia na tobagoto laka ma na goko mana, tau tana sasagamami segeni igami na tinoni lee, mi tana susuligana moa nina vangalaka God.

¹³ I kagami a Timoti ami ka mamare vanigamu tana goko maka, rongona ke tau utugana vanigamu na tsokogadoviana ma na padagadoviana na omea ami ka marea. Me atsa moa ti igamu amu tau padagadovidoua kalina eni,

¹⁴ mau amesia laka sauba kamu padagadovia i muri, rongona tana Dani kalina ke visumai a Iesu Kristo nida Taovia, migamu sauba kamu gini kaekae tana ka rongomami kagami, vaga goto kagami kami ka gini kaekae tana rongomui igamu.

¹⁵ Au pada mananaa laka amu noruau nogo tana omea sui girani, te au vangaraua laka kau ba tsigovigamu, ma kamu gini mage ke ruka kalina.

¹⁶ Au pada laka kau tsigovigamu kalina kau liu vano i Masedonia, mi kalina goto kau liu visumai talu i Masedonia. Mi tana ti igamu kamu sangaau na vano tana Judea.

¹⁷ ?Egua, amu pada ngatsua laka au tau tamani niq̄u rongona dou te au oliginia niq̄u papada? ?Mi kalina au pedea kesa na omea, me laka au pada segeniq̄u moa, ma kau tavongani tsaria “Eo, eo” me “Tagara, tagara” kesa moa kalina?

¹⁸ E mana saikesa vaga nogo God, niq̄u veke vanigamu e tau na “Eo” ma na “Tagara” kolu.

¹⁹ I tugami a Silas ma Timoti minau, ami tu gini turupatuna nogo vanigamu i votangana tana rongona a Iesu Kristo na Dalena God. Ma Iesu Kristo aia, e tau na “Eo” ma na “Tagara” kolu kesa moa kalina. Aia nina “Eo” sailagi moa God,

²⁰ rongona igira sui nina veke God ara gini mana sui tana nina “Eo” moa aia. Aia nogoria na rongona ti tana asana a Iesu Kristo igita a tsaria “Amen: Eo”, ma gini tsonikaeginia God.

²¹ God segenina nogo e naua laka igami, kolugamu goto igamu, igita sui ka totukakai i laona nida mauripata koluana a Iesu Kristo. Ma God segenina goto nogo e viligita ka aqo vania.

²² Maia e mareginigita na papadana laka e tamanigita, me moloa na Tarunga Tabu ke totu i tobada, ngiti papadana na omea dou sui e vangaraua na tusumaiana vanigita i muri.

²³ !Au gini vatsa God, aia e donaginigira niqo papada sui! Au tau ngaoa kau molorota vanigamu, aia nogoria na rongona te au gini tau ba tsaku i konimui i Korint.

²⁴ Mau tau goto ngaoa kau raiginigamu nagua kamu tutunina. Au dona laka amu tukakai nogo tana nimui tutuni. Mau ngaoa moa kau aqopata kolugamu, rongona ke gini mage na tobamui.

2

¹ Aia nogoria na rongona ti au gini olitugua niqo papada, mau tau tugua ngaoa na balaba i konimui, ma kau tau molomelu vanigamu goto.

² ?Ti vaga inau kau molomelu vanigamu, masei goto ke molomage vaniau, ti igamu kamu melu sui vaga ia?

³ Aia nogo na rongona ti au gini mamare baa vanigamu i votangana. Au tau ngaoa kau baa i konimu, ma kamu tau molomelu vaniau, rongona igamu nogo e tugua kamu molomage vaniau. Inau au tutunina laka kalina au magemage inau, migamu sui amu magemage goto.

⁴ E melu loki tobaqu mau gini rota sosongo mau ngangai kalina inau au marea na leta ia vanigamu i votangana, me tau gana laka kamu gini melu, ma gana moa kamu gini donaginia laka inau au galuve sosongoligamu sui.

A Paulo e Raigira Kara Padale Vania Nina Sasi Kesa Tinoni i Laoqira

⁵ Eo, nina tobaseko kesa vidamui e naua me tau rotasiginiau segeni moa inau, e rotasiginigamu goto igamu sui; se ke visana moa i laomui. Au gini tsarivaganana ia, rongona au tau ngaoa kau taimatana tinoni sosongo. *

⁶ Ma na kede vaga amu nauvaninogoa e tugu nogo.

⁷ Mi kalina ia, igamu nimui aqo kamu padale vania moa nina sasi ma kamu vereva, rongona ke tau gini melu sosongo tobana me ke vangamaa mate.

⁸ Au nongigamu kakai, kamu sau vulagivanja laka amu galuvea manana nomoa.

⁹ Au marevanigamu na leta ia i votangana rongona au ngaoa kau tovolegamu, ma kau tsodovulaginia laka ti amu muri mananaa niqo goko se tagara.

¹⁰ Kalina ti igamu kamu padale vania moa nina sasi kesa, minau goto kau padale vania. Mi kalina inau au padale vania nina sasi aia, ti vaga aia e seko vaniau manana, mau naua i matana a Iesu Kristo tana rongomui igamu.

¹¹ Au nauvaganana ia kau gini tukapusiginia Satan me ke tau susuliga liusigita; rongona igita a dona nogo nina taviti na tidao seko ia e molovanigira na tinoni gana ke tubulaginigira.

* 2:5 2:1-5 Tuu tana buto 2 me tsau tana buto 5, kalina a Paulo e gini goko kesa na mane Kristiano, maia e goko kale segenina nogo ia.

A Paulo e Padasavi Sosongo Kalina e Laba i Troas

¹² Kalina inau au laba i Troas laka kau turupatuna vanigira na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo, mau reia laka na Taovia e sangavi sautuna nogo niqo i tana.

¹³ Mau gini padasavi sosongo moa, rongona au tau tsodoa na tasida a Titus i tana. Te au mololegira moa i tana, mau vano saviliu moa i Masedonia.

Na Patakoluana a Iesu Kristo Tana Nina Tangomana

¹⁴ Au soadoua God, rongona aia e tamivanigami kami patakolua a Iesu Kristo tana nina tangomana na tuliusiana na susuligana na sisi. God e aqoginigami igami gana ke rasavagini bamaia na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo, vaga na vuruna kesa na omea e sigini dou e liuvi poponoa pipi nauna sui.

¹⁵ Igami ami vaga nogo na bulunagai uruuru a Iesu Kristo e gini savori vania God na Tamana, ma na vuruna ia e tavosa bamai i laoqira igira ara murinogoa na sautuna na mauri saliu, mi laoqira goto igira ara kalea na mate saliu.

¹⁶ Vanigira igira ara kalea na mate saliu, na vuruna ia e vaga na siginina na mabuluna kesa na omea e mate, me matesigira; me vanigira igira ara muria na sautuna na mauri saliu, ma na vuruna ia e vaga na bulunagai uruuru dou e maurisigira. ?Masei nomoa tugua ke naua na aqo vaga ia na rasavaginiana na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo?

¹⁷ Migami ami tau vaga igira na dangana ara gini turupatuna na gokona God mara kili matena moa niqira aqo. Migami, rongona God nogo e mologinigami te ami gini turupatuna na Turupatu Dou tana tobalaka i matana, vaga nogo nina maneao dou a Iesu Kristo.

3

God Nogo e Sangagira na Adikaeana Na Gokona na Taso Vaolu

¹ ?Sauba ngatsu amu pada igamu laka ami tuturiga tugua na gini kaekae nimami aqo? Tagara. Igami ami tau kilia kesa ke marea na leta gana ke sogogamami, vaga ara kilia igira visana.

² Igamu segenimui nogo amu mala vaga na leta na sogogamami. Ma na mamarena ia e totu i laona na kosumami, mi tana e tugua igira na tinoni sui kara tsokoa ma kara donaginia.

³ E maka laka a Iesu Kristo segenina nogo e marea na leta iani, me liumai i konimami gami. Maia e tau mareginia na iqi, tagara, e mareginia nina Tarunga Tabu na God mamauri. Me tau goto marea tana pavavatu, e marea moa tana kosuna tinoni.

⁴ Ami tau matagu na tsariana na omea vaga ia, rongona ami tsotsovata konina God ginia a Iesu Kristo.

⁵ Igami segenimami, e tagara kesa na omea i konimami e tugua kami gini tangomana na nauginiana na aqo loki vaga ia. Na susuligamami gana na aqo ia, God nogo e tusulea vanigami.

⁶ Aia nogo e sangagami te ami gini tangomana na aqo vaniana na taso vaolu aia e tau totu tana mamarena sa ketsa, me totu moa konina na Tarunga Tabu. Na ketsa ara marea i sau e alomaia na mate, ma na Tarunga Tabu aia e saumaia na mauri.

Na Taso Vaolu e Loki Sosongo Baa Vania na Taso ni Oka

⁷ God e marea na Ketsa tana pavavatu, ma na mararana God e labavulugia kalina aia e sauvania a Moses. Ma na makana ia e mararasi poponoa na ngorana a Moses. Me atsa moa ti vaga na makana e tuturiga nogo na nangaligi kalina a Moses e tsunamai i lao, ma na mararana e toravia nomoa na mataqira na Israel, me gini utu vanigira na moro baa i konina a Moses. Me ti vaga na Ketsa aia e alomaia na mate e mai kolua na marara loki vaga ia,

⁸ !me loki sosongo goto baa na marara e gini aqo na Tarunga Tabu!

⁹ !Ti vaga na aqona na Ketsa aia e alomaia moa na kede e marara loki nomoa, me marara loki sosongo goto baa nina aqo na Tarunga Tabu, aia e mologotosigita i matana God!

¹⁰ E tugua igita ka tsaria laka rongona na marara vaolu e loki sosongo baa, te e gini nangaligi lee na marara ni oka.

¹¹ !Ti vaga na taso ni oka aia e tau gana na totu oka e marara loki nomoa, me marara loki sosongo goto baa na taso vaolu aia agana na totu saviliu!

¹² Eo, ikami ami ka norukakaia laka na marara vaolu ia, e utu ke sui me sauba ke totu saviliu, aia nogo na rongona te ami ka gini malagai tana goko.

¹³ Kagami ami ka tau vaga a Moses, aia e kilia ke tsavuginia na polo na matana, rongona na tinoni ni Israel kara tau morosiginia na matana kalina ke nangaligi na mararana.

¹⁴ E pono manana na tobaqira igira. Me tsaumai i dani eni e vaga moa ti na polo ia e tsavupoia moa na tobaqira kalina ara tsokogira na papi na taso ni oka. Ma na polo ia, e dona ke vanoligi lee kalina moa ti na tinoni ke tutunina a Iesu Kristo.

¹⁵ Eo, tsaumai i dani eni, pipi kalina igira ara tsokoa na mamarena nina Ketsa a Moses ma na polo e tsavua moa na tobaqira.

¹⁶ Me tau nomoa gini utu ke vanoligi na polo ia, vaga nogo ara marea tana Mamare Tabu, "Laka na polo e tsavua na matana a Moses e tavongani vanoligi lee kalina aia e pilo baa konina na Taovia."

¹⁷ Ma na Taovia aia nogoria na Tarunga Tabu. Masei e tamanina nina Tarunga Tabu na Taovia i konina, aia e totu tana marara.

¹⁸ Vaga ia, migita sui na Kristiano e tau nogo tsavua sa polo na matada. Na mararana God e mararasigita mai. Aia nogo nina aqo na Tarunga Tabu, me oligita datodato tana nununa segenina nogo aia.

4

God e Molovanigira na Apostolo na Aqo Na Rasavaginiana na Turupatu Dou

¹ God nogo, tana nina galuve, e molovanigami na aqo na gini turupatuna na Turupatu Dou vanigira na tinoni. Aia nogo na rongona ti ami gini tau qisi na nauana nimami aqo.

² Ami piloligi saikesa tanigira na aqo malapalu sui. Ami tau goto tovoa na valoqira na tinoni, mami tau goto pilo sekolia na gokona God. I matana God, igami ami gini goko malemale saikesa moa na goko mana. Mi tana navaganana ia, igami amesia laka igira na tinoni sui sauba kara padalokisiginigami.

³ Rongona ti vaga na turupatu ami gini turupatuna igami kara tau rongomigadovia ke visana, maia e popoi vanigira segeni moa igira ara kalenogoa na mate saliu.

⁴ Na tinoni vaga gira ara tau tutunina na Turupatu Dou rongona aia Satan na tidao seko ni barangengo ieni e rodosia na tobaqira. Maia e tukapusigira ti kara tau morosiginia na marara e mararasigira, aia na marara e talumai tana Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo aia na nununa saikesa nogo God.

⁵ Migami, ami tau gini turupatu tana rongomami segeni moa igami. Ami gini turupatu moa laka a Iesu Kristo aia nogo e Taovia migami nimui tinoni aqo igamu tana rongona nogo a Iesu Kristo.

⁶ God aia e tsaria i sau, "I laona na rodo pulipuli sauba ke labamaka na marara," maia goto nogo e moloa nina marara ke mararasia na tobada, rongona igita ka gini donaginia na mararana God, aia e labamaka tana ngorana a Iesu Kristo.

⁷ God nogo e moloaqona vanigami igami na tinoni maluku lee na gini turupatuna na Turupatu Dou agana moa na mani sauvulagiana laka God segeni moa e susuliga tsapakae, me tau igami.

⁸ Ara rotasigami danga kalina me utu kami gini vatsa. Visana kalina e ponopala na tobamami, mami tau nomoa gini suga lee tania nimami aqo.

⁹ Ara danga rago gamami gala, maia moa God e tau tsonilegami. Ami boka seko sosongo visana kalina, mami tau nomoa gini mate.

¹⁰ Pipi kalina ami totu moa tana sautuna na mate vaga nogo a Iesu, rongona ke gini labamaka na maurina a Iesu tana konimami.

¹¹ Tana maurimami popono, igami ami totu moa tana mate tana rongona a Iesu, ti na maurina a Iesu ke gini labamaka i laona na konimami e dona mate.

¹² Iani nogo na rongona ti na mate e aqoaqo i laomami igami, rongona igamu kamu gini mauri saliu.

¹³ Ara marea tana Mamare Tabu, "Au tutunina nogo te au gini goko." Migami goto ami tutunina God, te ami gini malagai na goko.

¹⁴ Ami donaginia laka God nogo e maurisivisua na Taovia Iesu tania na mate, me sauba ti ke maurisivisugami goto kolua a Iesu, me ke adisaigami kolugamu goto igamu, migita sui ka sage kolu tana verana aia.

¹⁵ Na omea sui girani, na rongomui nogo igamu. Mi kalina nina vangalaka God ke tsauligira ke danga me ke danga baa na tinoni, me sauba kara danga goto baa kara gini soadoua, ma kara gini tsonikaea na mararana God.

¹⁶ Ia nogoria na rongona ti e utu kami gini qisi lee tania nimami aqo igami. Atsa moa ti vaga ke mateimateaga lee na konimami, ma na tidaoimami aia e mauri susuliga babaa moa pipi dani.

¹⁷ Na rota igita a vatsangia kalina eni e malamala lee, me utu goto ke totu oka. Maia nogo e vangarau vanigita na omea loki sosongo baa aia e totu saviliu, aia nogoria na mauri saliu i konina God.

¹⁸ Igita a tau gini boe moa na omea igita a reigininogoa na matada, mi tana omea moa igita a tau vati reiginia moa na matada. Na omea igita a tangomana na reiginiana na matada ara tau dona na totu oka. Ma na omea a tau tangomana na reiginiana na matada igira nogo ara dona na totu saviliu.

5

¹ Igita dona laka kalina na valepolo igita a mauri i laona, aia nogo na konida ni lao eni, ke taratsiligi kalina ka mate, me sauba ka tamanina na konida vaolu i baragata. Maia ke vaga na vale vaolu God segenina nogo e aqosia, me tau aqosia na limana tinoni, ma na konida vaolu ia sauba ke totu saviliu.

² Kalina eni, igita a tau mage, a kukungu moa ma amesi sosongolia na dani tana ka sagelia na konida vaolu aia e totu i baragata.

³ Mi kalina ka sagelia ia, ma ka sageli saikolua na konida ni lao.

⁴ Kalina igita a mauri moa i laona na konida ni lao eni, igita a kukungu moa, rongona e ngoligita na tototu vaga ia. Migita a tau pada laka ka tsoraligia na konida ni lao eni, tagara. Igita a ngaoa moa ka sageli saikolua na konida vaolu e talu i baragata, rongona ti na omea e dona ke mate ke gini tamanina na mauri saliu.

⁵ Aia God segenina nogo e vangaraugita vania na oli vaga ia, maia e tusuvanigita nogo nina Tarunga Tabu ngiti papadana na omea dou sui aia e vangaraua na tusumaiana vanigita i muri.

⁶ Aia nogoria ti igita a gini malagai sosongo. Igita a donagininogoa laka kalina igita a tototu moa tana valena na konida ni lao eni, migita a tototu ao moa tania na valena na Taovia.

⁷ Rongona na maurida manana igita aia nogo na mauri tana tutuni, me tau tana omea igita a reiginia na matada.

⁸ Eo, igita a malagai sosongo nogo, ma pada mananaa laka e dou baa na mololeana na valena na konida ni lao eni, ma ka ba totu tana valena na Taovia.

⁹ Me atsa moa ti iava igita a totu, tana mauri ni lao eni se tana mauri ni muri, me kesa moa na omea igita ka padalokia: laka igita ka nausailaginia moa na omea e dou i matana na Taovia.

¹⁰ Rongona pipi gita sui lakalaka, nida aqo sauba ka tuu i matana a Iesu Kristo maia ke pedegita sui. Pipi sei tatasa sauba ke adia na peluna e tugua na matana nina aqo e naua i laona na maurina i lao eni ti vaga e dou se e seko.

Na Mauri Saikoluana God Ginia a Iesu Kristo

¹¹ Igami ami donagininogoa nagua na kukuni tania na Taovia. Aia nogo na rongona ti igami ami gini aqo kakai kara gini tutunina na tinoni. God e donaginigami manana nogo igami, minau au amesia laka i laona na tobamui goto igamu kamu donaginiau goto inau.

¹² Igami ami tau ngaoa kami molokae segenimami moa i matamui igamu. Tagara. Mami tovoa moa kami naua ma kamu gini tamani rongona igamu na gini kaekae tana rongomami igami. Mi tana ti igamu kamu gini tangomana na labuvisuana niqira goko igira ara gini goko kaekae na rereina lee moa kesa tinoni, me tau tana rongona e dou nina sasaga.

¹³ ?Megua, laka ami tinoni bule manana igami vaga ara tsaria visana? Me ti vaga ami bule, mami gini bule nogo tana rongona God. Me ti ami tinoni sasaga, mami gini sasaga tana rongomui nogo igamu.

¹⁴ Ami gini nauvaganana ia rongona nina galuve nogo a Iesu Kristo e tagaoivigami, mami tutunina laka e kesa moa na tinoni e mate tuguqira na tinoni sui, papadana laka igira na tinoni sui ara patakolua tana mateana aia.

¹⁵ E mate tuguqira na tinoni sui, rongona igira ara mauri kara tau mauri tana rongogira segeni igira, ma kara gini mauri vania moa a Iesu Kristo, aia e mate me maurivisu tuguqira.

¹⁶ Aia nogo na rongona ti tuu kailina eni me ke baa, igami ami tau pede segenia ke kesa tinoni muria niqira papada na tinoni lee. Atsa moa ti i sau ami pedeginia a Iesu Kristo muria niqira papada na tinoni lee. Mi kalina eni ami tau goto nauivagainana ia.

¹⁷ Kalina kesa ke mauripata kolua a Iesu Kristo, maia e lia na tinoni vaolu; na purana e sui nogo, me mai na vaoluna.

¹⁸ God nogo e naua na omea sui girani. Eo, tana rongona nogo nina aqo a Iesu Kristo, ti God e mologotosigami i matana, maia e molovataragini vanigami na aqo kami gini turupatuna vanigira na tinoni tavosi, rongona igira goto kara gini totugoto i matana God.

¹⁹ Iani nimami goko ami turupatuna: laka tana rongona nogo nina aqo a Iesu Kristo, God e ngaoa na tinoni sui kara totugoto i matana. Maia e tau tsokogira niqira sasi, e padalegira moa. Me molovataragi vanigami nina goko laka e koegua aia e ngaoa na tinoni sui kara totugoto i matana.

²⁰ Vaga ia, mami goko vanigamu tana asana a Iesu Kristo, ma God segenina nogo e nongigamu tana mangamami igami. !Eo, tana asana nogo a Iesu Kristo ami ngasugamu kakai: kamu tamivania God me ke mologotosigami i matana!

²¹ A Iesu Kristo e tau dona na sasi aia, mi tana rongoda moa igita ti God e molovania na ngolina nida sasi, rongona i konina nogo aia igita ka gini totugoto i matana God.

6

¹ I laona nogo nida aqopata koluana God, igami ami ngasuginigamu kakai laka igamu amu adinogoa nina vangalaka God e dou ti kamu gini aqo, ma kamu laka na moloana ke totu lee moa.

² Kamu rongomia na goko e tsaria God:

“I sau kalina e laba na tagu tana kau vangalaka vanigamu, minau au rongomia nimui nonginongi. Mi kalina e laba na dani i tana kau maurisigamu, minau au sangagamu.”

!Kamu rorongou dou! !Kalina eni nogo na tagu na adiana nina vangalaka God; i dani eni nogo na dani i tana ke maurisigita!

³ Igami, ami tau ngaoa ke kesa ke reisavia kesa na omea i laona nimami aqo, te ami tovoa laka kami tau naua sa omea me ke gini tubulagi ke kesa.

⁴ Tagara, mi tana aqo sui ami naugira ami sauvulagia laka igami nina tinoni aqo God tana nimami berengiti na piruaqira pipi sui na rota ma na omea utugana ara ngoligami.

⁵ Ara rarusigami mara tsonisagegami tana vale sosori mara gaelaginigami. Migami, ami aqoaqo saviliu, mami tau mango mami tau goto mutsa.

⁶ Tana nimami mauri tobamale, mi tana nimami donaginiana na manana, ma nimami berengiti, ma nimami tobadou vaniaqira na tinoni, ami gini sauvulagia laka igami nina tinoni aqo manana God. E sangagami na Tarunga Tabu te ami gini dona na galuve laka vaniaqira na tinoni sui,

⁷ mami gini madodo na turupatuna na manana tana susuligana God. Na sasaga goto e vaga ngiti gamami sagore, gana na mani vailabugi ma na gini savilagi.

⁸ Eo, ara visana tinoni ara kukuni tanigami, mara visana ara palu-vangamamami. Visana ara peagami, mara visana ara tsonikaegami. Ara keli vanigami laka ami pero moa, migami ami gini goko moa na manana.

⁹ E vaga moa ti e tau donaginigami ke kesa, miava, ma na tinoni sui ara donaginigami nogo. E vaga saikesa moa ti ami mate nogo, migamu segenimui nogo amu reigami laka ami mamauri rago moa. Ara kedegami mara rarusigami, mami tau gini mate.

¹⁰ Ara molomelu rago vanigami, migami ami magemage sailagi moa. Ami vaga moa na tinoni sekona lee, miava, mami sangagira danga na tinoni mara gini tamani levo. E vaga moa ti igami tau tamanina sa omea, mami tamanina manana nomoa pipi na omea sui.

¹¹ !Igamu na kulamami galugaluve ni Korint! Igami ami gokomaka sosoingo vanigamu, mami sangavia na tobamami popono vanigamu.

¹² E tau igami kami vongoa na tobamami vaniigamu, igamu segenimui nogo amu vongoa na tobamui vanigami.

¹³ Mi kalina eni au ngaoa kau goko vanigamu vaga nogo ti na dalequ: !Au nongigamu igamu goto kamu sangavi poponoa na tobamui vanigami, vaga nogo igami ami nauvanigamu!

Na Parovata Tania na Sasaga Ponotoba

¹⁴ Kamu laka na tovoana laka kamu aqopata kolugira na tinoni ponotoba vaga ti igira ara kesaniatsa kolugamu. E utu. ?Sauba kara ka vanosai koegua na sautu goto ma na sautu sisi? ?Kara ka totusai koegua na marara ma na rodo?

¹⁵ ?Kara ka vaitabegi koegua a Iesu Kristo ma Satan na tidao seko? ? Kara vaitabegi koegua na tinoni Kristiano ma na tinoni tau Kristiano?

¹⁶ ?Kara ka tobasai koegua nina valetabu God ma niqira tidao na tinoni ponotoba? !E utu manana, rongona igita nina valetabu nogo na God mamauri! Aia segenina nogo God e tsaria tana Mamare Tabu na goko iani:

“Sauba kau logoa na valequ kolugira niqu tinoni, ma kau totu kalavata i laoqira.

Minau sauba kau lia niqira God, migira kara lia niqu tinoni.”

¹⁷ Ma na Taovia e tsarigotoa, “Kamu mololegira saikesa na tinoni ponotoba, ma kamu totu tabaligi tanigira.

Kamu laka goto na peleana kesa na omea e tau male, minau sauba kau tabegamu.

¹⁸ Sauba kau lia na tamamui, migamu sui kamu lia na dalequ.

Inau na Taovia Susuliga Sosongo au tsarivanigamu na omea iani.”

7

¹ !Igamu na kulaqu galugaluve, na veke sui vaga igira, God e naugira vanigita nogo igita! Me ti ke vaga ia, ma nida aqo igita ka malesia na

tobada tanigira pipi sui na omea e dona ke bausia na konida se na tidaoda, ma ka tovokakaia na mauri male saikesa tana kukuni taniaana God.

E Gini Mage Sosongo a Paulo Rongona E Pilodou Niqira Sasaga na Korint

² Kamu manga sasamami igami i laona na tobamui. Ami tau naua kesa na omea sasi ke kalea ke kesa i laomui, se kami tubulaginia ke kesa, se kami tovoa laka kami peqoa ke kesa.

³ Au tau goko vaganana ia rongona kau baoginia nimui goko igamu. Tagara. Au tsari idanogoa vanigamu laka ami padaloki sosongoligamu, mami ngaoa kami tobasai sailagi kolugamu, atsa moa na mauri se na mate.

⁴ !Inau kesa au norugamu manana, mau gini kaekae sosongo tana rongomui igamu! Amu vereau manana, me gini mage sosongo na tobaqu atsa moa ti e gadoviau na rota loki.

⁵ Kalina igami ami balaba i Masedonia, mami tau lelee goto mango tetelo. Pipi nauna i tana ami tsodoa na rota ma na vaiganigi koluiaqira na tinoni, me gini gariri na tobamami tana matagu.

⁶ Ma God, aia e dona na malagaisiana asei ti ke ponopala tobana, e malagaisigami kalina ami reia a Titus e mailaba i konimami.

⁷ Me tau na labamaiana moa a Titus i konimami te e gini mage na tobamami, ma nina tatamanga vanigami goto tana rongomui igamu, laka amu sangadoua te e gini malagai tana nina aqo. Me turupatuna vanigami goto laka igamu amu kili sosongolia na reiaqu inau, me laka amu padasavi sosongo mamu vangaraunogoa kamu isutuguqu. Vaga ia, minau au gini mage loki sosongo goto baa kalina eni.

⁸ Atsa moa ti amu gini melu rongona niqiu leta au marevanigamu i votangana, minau au tau nomoa gini padasavi matena au marea na leta ia. E mana, e tau utu kau gini padasavi kalina au reigadovia laka na leta ia e naua mamu gini melu kesa tagu tetelo.

⁹ Mi kalina eni au mage sosongo, tau tana rongona inau au naua migamu amu gini melu. Tagara. Rongona moa nimui melu e naua me gini oli nimui sasaga. God e gini aqo nimui melu ke piloginia na tobamui, me vaga ia ma niqiu leta e tau nomoa sekoligamu.

¹⁰ !Rongona na tobamelu vaganana ia, God e dona ke gini aqo me ke oliginia nina sasaga na tinoni, me ke gini totugoto i matana God, masei sauba ke gini padasavi na omea dou vaga ia! Na melu e talumai moa tana tinoni, aia nogo e tsukia na mate.

¹¹ Kamu reia nagua God e nauginia nimui melu: e naua mamu gini madodo na sauvulagiana laka igamu amu tau naua sa omea ke sasi, mamu gini kore matena na omea e laba, mamu matagunia na omea e tau utu ke laba vanigamu i muri. !Eo, amu ngaoa na reiginiaqu inau ma na sogogaqu, ma na kedean aia na tinoni e sasi! Tana omea sui amu naua gana ke gini goto na omea iani e gini labamaka laka e tau na loamui igamu.

¹² Vaga ia, me atsa moa ti inau au marea vanigamu na leta kakai vaga ia, mau marea tau tana rongona aia e naua na omea e sasi, se tana rongona aia e sasi vania. Tagara goto. Au marea moa rongona kau saumakaliginia vanigamu i matana God, laka igamu amu padalokigami manana igami.

¹³ Aia nogoria te e gini laomami manana igami.

Me tau moa dou lee. Mami gini mage sosongo goto baa kalina a Titus e turupatu vanigami laka igamu amu tabedoua me gini laona sosongo goto aia.

¹⁴ Tana idana, kalina e tau moa vati baa a Titus i konimui, minau au gini goko kaekae vaninogoa tana rongomui igamu. Migamu amu manalia, mau gini tau vangamaa niqu goko na matemui. Igami ami goko mana vanigamu pipi kalina. Me vaga goto na goko kaekae ami nauvania a Titus tana rongomui igamu, e labamaka nogo laka e mana.

¹⁵ Ma nina galuve a Titus vanigamu e dato babaa pipi kalina aia e padatugutugua laka amu valaledoua tana kukuni loki, me laka pipi gamu sui amu tamidoua na muriana nina goko.

¹⁶ !Eo, kalina eni au gini mage sosongo baa, matena e tugu sosongolia kau norugamu saikesa!

8

Na Tusu Vangalaka Tana Galuve Kristiano

¹ Igamu na tasimami, ami ngaoa kamu donaginia na omea God e naua tana nina vangalaka vanigira na tinoni tutuni tana Masedonia.

² Igira na tasida tana Masedonia, e gadovigira kakai na rota loki; migira ara gini magemage rago moa. Me atsa moa ara tau tamanina na omea danga, mara vangalaka sosongo nomoa.

³ Au tsaria na manana vanigamu, ara tau moa saua na dangana vaga e tugugira na sauana, mara sau liusigotoa baa.

⁴ Igira segeniqira nogo ara raiginigami mara ngasuginigami kakai, laka kami tamivanigira ma kara sangagira nina tinoni God tana Judea.

⁵ !Migira ara liusia baa na omea ami amesia! Eo, ara ida talu ara sau segeniqira vania na Taovia. Mi muri, tana nina kili nogo God, ara sau segeniqira goto vanigami igami.

⁶ Te ami ngasuginia a Titus, aia e tuturiga nogo na aqo na koluqolo i konimui igamu na Korint, ke naua babaa poi ke suilavaginia na aqo galuve ia.

⁷ Pipi tana omea, migamu nogo amu ida vanigira na Kristiano tavosi: tana nimui tutunina a Iesu Kristo, tana nimui gini goko rongona na Turupatu Dou, tana nimui donaginia na manana, tana nimui madodo na sangaqira na tinoni tavosi, mi tana nimui galuve vanigami igami. Me vaga ia, mami ngaogamu igamu kamu ida goto tana tusu vangalaka tana galuve Kristiano.

⁸ Inau au tau moloketsana vanigamu nagua kamu naua. Au ngaoa moa kau sauvulagi vanigamu e koegua niqira maidoido visana tana vaisangagi, ma kau gini tsodovulagia laka ti vaga e mana nimui galuve goto igamu se tagara.

⁹ Amu donagininogoa nina galuve loki a Iesu Kristo nida Taovia vanigita: aia e tamani omea danga sosongo, me tami segenina ke tsunamai i barangengo, me ke totu mala tinoni sekona lee tana rongomui igamu. Eo, tana nina totu mala tinoni sekona lee vaga ia, aia e naua igamu kamu gini tamani danga.

¹⁰ Iani na omea au pada inau tana rongona na koluqolo: e dou baa vanigamu ti kamu suilavaginia kalina eni na koluqolo amu tuturigaa tana ngalitupa e sui. Igamu nogo amu ida, tau tana aqona moa, mi tana madodo goto na aqosiana.

¹¹ Vaga ia, ma kamu suli ma kamu madodo na suilavaginiana, vaga nogo amu madodo na vangarauana. Ma kamu naukoluginia na omea amu tamanina kalina eni.

¹² Ti kamu madodo na tusuana nimui vangalaka, ma God sauba ke reingaoa nimui sausau ti vaga amu saua na omea e tugua kamu saua. Rongona God e tau amesia kamu tusua na omea amu tau tamanina.

¹³⁻¹⁴ Inau au tau tovoa laka kau sangaa na mauriqira na tinoni tavosi ma kau rotasiginigamu igamu. Tagara. Ma na rongona igamu amu tamani danga tana tagu ieni, te e gini ulagamui kamu sangaginigira igira ara tau tamanina sa omea. Me kesa dani, kalina ti vaga igamu kamu tau tamanina sa omea migira kara tamani danga, me sauba kara tuu igira ma kara sangagamu igamu. Mi tana nauvaganana ia, ti igamu tabana mi tabana kamu vaiaragogi atsa.

¹⁵ E vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu: "Aia e sarosaia na dangana baa, e tau tamanina ke danga tsara. Maia e sarosai teteloa moa, aia goto e tamanina na omea e tugua."

A Titus Ma Gana Duli

¹⁶ !Ami soadou sosongolia God rongona e sangaa a Titus me gini madodo vaga nogo igami tana sangamui igamu!

¹⁷ E tau moa tabedoua na omea ami raiginia ke naua, maia segenina nogo e ngao sosongolia ke sangagamu, te e gini pede segenina na baa i konimui.

¹⁸ Mami moloa kesa na tasida Kristiano ke dulikolua, aia igira ara tsonikae sosongolia mara kukuni loki tania i laona pipi na saikolu na tinoni tutuni, rongona nina aqo aia e naua tana gini turupatu na Turupatu Dou.

¹⁹ Aia nogo igira na tinoni tutuni ara vilia, mara mologinia ke dulikolugami, me ke sangagami na tagaoviana na qolo igamu amu saua tana nimui galuve, mamu tsonikaeginia a Iesu Kristo na Taovia. Ami molo baa vanigamu, rongona kamu reigadoviginia laka igami ami kili manana kami sangagamu.

²⁰ Ami tovoa laka kami parovata dou, rongona kami tau tsukia me ke labadato visana na gogoko tana rongona na qolo na vangalaka amu saua tana nimui galuve.

²¹ Ami tovoa pipi kalina moa na nauana na omea ara goto me mana, me tau moa i matana God mi mataqira goto na tinoni.

²² Aia nogoria na rongona te ami molo baa kesa segeni goto na tasida Kristiano ke dulikolukaira. Ma na tasida iani, ami aqo kolunogoa danga kalina, mami reivolugia laka e madodo sosongo pipi kalina tana aqo. Maia e noru sosongoligamu, me gini ngao sosongolia laka ke sangagamu.

²³ Eo, a Titus e patakoluau tana aqo na sangaginiamui igamu. Migira goto na tasida ara dulikolubaa, ara vano tana asaqira na tinoni tutuni pipi tana vera, ma niqira aqo ara naua igira e tsonikae mananaa a Iesu Kristo.

²⁴ Me dou kamu saulabati vanitugira nimui galuve, mi tana ti igira sui pipi tana saikolu na tinoni tutuni, kara rongomia, ma kara gini donaginia laka e mana saikesa nimami goko kaekae ami naua tana rongomui igamu.

9

Na Vangalaka Vaniaqira na Kristiano Tana Judea

¹ E tau nogo kilia kau mamare vanigamu tana rongona na sasanga amu vangarau na tusuana vaniaqira nina tinoni God ara totu tana Judea.

² Au dona nogo laka amu tami dou sosongo nogo na sangaqira, minau au gini goko kaekae sosongo tana rongomui igamu vanigira na tasida tana Masedonia. Mau tsarivanigira: “Eo, igira na tasida tana Akaia ara vangarau manoga nogo tuu tana ngalitupa e putsi, na sangaqira na tinoni tutuni tana Judea.” Ma nimui madodo nogo igamu e galisigira danga vidaqira, mara gini reinunu.

³ Mi kalina eni, inau au molo baa tugira i konimui, aia Titus ma ka ruka gana duli, rongona ke tau pilovisu nimami goko kaekae tana rongomui igamu, me ke lia na goko kobakoba lee. Me ke laba moa vaga au tsarinogoa inau, laka igamu sauba kamu vangarau pitugira kolua nimui sasanga.

⁴ Eo, me tau dou ti kalina kau laba i konimui kolugira visana na tasida Kristiano ni Masedonia, ma kara tsodovulagia laka igamu amu tau vangarau pipitu. !Ti vaga ke laba na omea vaga ia, minau sauba kau gini vangamaa sosongo, rongona au noru sosongoligamu! ! Migamu goto sauba ke paluvangamamui!

⁵ Aia na rongona ti au pada kau molotugira na tasida tugirani kara tu ida baa talu, ma kara tu vangarau manogatitalua na vangana na vangalaka amu gini veke na tusuana. Me ke totu manoga nogo ti kau laba inau, mi tana ke gini labamaka laka amu sauva nimui vangalaka rongona amu padangaoa segeni na sauana, me tau tana rongona ara raigamu.

⁶ Kamu padatugua laka na tinoni e tsuka e tsaurae lee moa na piuna, me sauba ke tsaurae lee goto gana lakana ke tsurivia; maia e tsuka e danga baa na piuna, sauba ke danga baa goto gana lakana ke tsurivia.

⁷ Pipi kesa vidamui, nina aqo ke sauva moa na omea vaga e pada e ulagana ke sauva. Me ke tamidou i tobana na sauana, me ke tau tana rongona ara raia moa. God e reingaoa na tinoni e gini vangalaka nina omea tana tobalaka.

⁸ Maia God e tangomana ke sauvanigamu ke danga baa liusia na omea amu kilia, mi tana sauba igamu kamu tamanina pipi kalina na omea sui amu kilia vanigamu segeni, me ke danga liuliu goto baa, me ke tuguginigamu na tuvariana na turina vanigira na tinoni tavosi.

⁹ Vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu,
 “Na tinoni dou e gini vangalaka nina omea vanigira ara tau tamanina sa omea, ma nina aqo galuve sauba ke totu saviliu, me ke vo sui.”

¹⁰ Ma God aia e sauva na piuna vanigira na tinoni kara tsukaa ma na mutsa kara gania, me sauba ke tusulea vanigamu goto na dangana na piuna amu ngaoa kamu tsukaa, maia ke naua na volana kara dato varimaui, me ke lakaga loki nimui uta na aqo galuve.

¹¹ Aia sauba ke naua ma kamu gini tamanina sailagi na dangana, tugua kamu gini vangalaka pipi kalina vanigira na tinoni tavosi, migira

kara gini soadoua God rongona nimui vangalaka amu sauvanigira, mara adia i konimami igami.

¹² Vaga ia, me ruka na omea dou ara ka laba tana rongona nimui aqo galuve: amu sangaginigira nina tinoni God igira ara tau tamanina sa omea, migira ara soadougina God matena nimui sasaga dou.

¹³ Nimui aqo galuve nogo e saufulagia na manana nimui tutuni, migira na tinoni danga sauba kara tsonikaeginia God rongona igamu amu muridoua na sasagana nina Turupatu Dou a Iesu Kristo, mamu vangalaka sosongo na gini vaituvarigi nimui omea kolugira igira me kolugira goto na tinoni tavosi.

¹⁴ Mi laona na tobaqira popono igira sauba kara nonginongi kakai vanigamu, ma kara soadoua God rongona na vangalaka loki e tusunogoa vanigamu.

¹⁵ !Eo, igita sui ka soadoua God matena nina vangalaka loki vanigita e utu na tsaritugua na douna!

10

A Paulo e Isutuguna Nina Aqo

¹ Inau a Paulo, inau nogoria kesa ara keli vaniau mara tsaria laka au molotsunali segeniqi sosongo kalina au totu kolugamu, mi kalina au totu ao tanigamu mau goko vavanga vanigamu.

² Eo, mi kalina eni au ngasugamu kakai, tana asana nina tobalaka ma nina galuve a Iesu Kristo, kamu laka na tsaiaku ma kau gini goko vavanga vanigamu kalina kau laba i konimui; rongona inau au dona na goko vavanga vaniaqira igira ara keli vanigami, mara tsaria laka ami aqo muria na sasaga ni barangengo.

³ E mana nomoa laka igami ami mauri rago i barangengo; mami tau nomoa muria na sasagana na barangengo tana vailabugi koluana na sasi.

⁴ Igira na sagore ami gini aqo tana vailabugi ia, ara tau na sagore ni barangengo. Ami gini aqo moa nina sagore susuliga God, mami vui pukaliginia na susuligaqira gana gala God. Igami ami labu pukaligira pipi sui na sasani peropero;

⁵ mami vui pukaligira pipi sui na bara igira na tinoni kaekae ara vaturia, mara utusiginigira igira ara ngaoa kara donaginia God. Mami tovoa kami piloa na tobaqira na tinoni tania niqira sautu sasi, ma kara tsarimurina a Iesu Kristo.

⁶ Mi kalina ia, au pipitugamu inau. Ti vaga igamu kamu murigira manana nimami goko, migami ami vangaraunogoa na kedeaqira igira ara totu matengana moa na petsakoe.

⁷ Igamu, amu morosia moa na rereina na omea ni taba. ?Me laka e totu i laomui kesa e tsari segenina laka aia nina tinoni a Iesu Kristo, me adia na susuligana i konina nogo ia? Dou, me ti ke vaga ia, ma nina aqo na tinoni ia ke padatugutugudoua tana rongona segenina nogo, matena igami goto nina tinoni a Iesu Kristo, mami adi susuligamami i konina vaga goto aia.

⁸ Minau au tau gini vangamaa, atsa moa ti au gini goko kaekae sosongo visana kalina tana rongona na aqo na tagaoviana na lotu, aia na aqo na Taovia e saunogoa vanigami. Minau au naua moa gana

na mani kakaisiginiamui igamu, me tau gana laka na mani tsoqori tsonaliginiamui.

⁹ Au tau ngaoa kamu pada laka inau au tovoa kau molo matagu vanigamu i laona niqū leta au marevanigamu i votangana.

¹⁰ E tau utu ngatsu kesa ke tsaria, “!Eo, a Paulo tana nina mamare e goko kakai sosongo vanigita! !Mi kalina aia e totu i konida, e vaga moa ti aia e maluku lee ma nina tsaqina goko ara tau lia sa omea!”

¹¹ Na tinoni e goko vaga ia, e dou ti ke padagadovidoua laka e tau gini tavosi na omea igami ami marea i laona nimami leta kalina ami totuligi tanigamu, ma na omea sauba kami tsaria kalina kami ba totu kolugamu i tana.

¹² E utu saikesa kami tsaria laka ami loki atsa se ami kesaniatsa kolugira igira ara tsonikae segeniqira, gana ke gini tangi loki na soaqira. !Ara bule sosongo nomoa igira! !Ara tavongani botsangi segeniqira niqira paladato, mara pede segeniqira ginia niqira vatana na pede segeni!

¹³ Migami, ami tau gini gokokae na susuliga ami tau tamanina. Ami tovoa moa kami naudoua na aqo God e molovanigami i tana nauna aia nogo e titia vanigami kami vosa, me tsau baa goto i konimui igamu.

¹⁴ Igamu amu totu i laona na vovotana na aqo God e moloa vanigami. Vaga ia, migami ami tau goto liusia na votavota i tana God e titia vanigami kalina ami batsau i konimui i votangana, na gini turupatuna na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo.

¹⁵ E utu kami gini goko kaekae tana rongona na aqo ara naua na tinoni tavosi tana vera tana God e tau mologami. Mami amesia moa laka nimui tutuni igamu ke dato babaa, mi tana ti igami kami gini tangomana na nauana na aqo loki goto baa i laomui.

¹⁶ Mi muri ti kami vano tana vera tavosi goto i tabana baa na veramui igamu, ma kami turupatuna na Turupatu Dou vanigira na tinoni ni tana. Me tau kilia kami gini goko kaekae tana rongona niqira aqo visana ara nau idanogoa tana niqira uta na tinoni tavosi.

¹⁷ Ara marenogoa tana Mamare Tabu: “Asei ti ke ngaoa na goko kaekae, ma nina aqo ke gini goko kaekae moa tana rongona na omea na Taovia e naua.”

¹⁸ Matena e utu vania kesa tinoni aia e tsonikae segenina ke loki i matana God, maia moa na tinoni na Taovia e tsonikaea, aia e loki manana i matana God.

11

A Paulo Migira na Apostolo Peropero

¹ Au nongigamu kamu berengiti koluau, atsa moa ti niqū goko e tangi vaga e tau sasaga. !Eo, kamu berengiti moa koluau!

² Inau au gini boe sosongo tana rongomui igamu, vaga nogo God aia e boe sailagi ginigamu. Inau nogo au anegamu vania a Iesu Kristo, mau ngaoa kamu male dou, ma kau saugamu vaga na siama malelaka vania kesa moa na mane, aia nogo a Iesu Kristo.

³ Mau matagu moa ke tau laba vanigamu na omea vaga e laba vania ko Eva i sau. Na muata e laba vania me valoginia nina goko puipui, maia ko Eva e gini puka tana sasi. Migamu goto, e tau utu ti ke piloseko nimui papada ma kamu tau goto padangaoa na muriana a Iesu Kristo tana tobamui popono.

⁴ Amu tami tsaku lee vanigira ara mai i konimui, mamu tutunina tsaku niqira goko tana rongona a Iesu, atsa moa ti niqira goko e tavosi tania nimami goko igami. Amu tabedoua na Turupatu Dou vaga ara gini turupatuna vanigamu igira, maia e tau atsa kolua na Turupatu Dou vaga ami gini turupatuna vanigamu igami. !Mamu tami dou lee moa na adiana na tarunga ara vekevanigamu igira, maia e tau na Tarunga Tabu vaga amu adinogoa i konimami igami!

⁵ Mau tau pada laka na tinoni igira igamu amu soaginigira na “apostolo loki” kara loki liusiau inau.

⁶ Sauba ngatsu au tau dona dou na goko, mau tau nomoa kurikuri tana sasaga. Me labamaka pipi kalina tana omea sui ami naua.

⁷ Minau, au tau kekea sa qolo i konimui kalina au turupatuna nina Turupatu Dou God vanigamu. Mau molotsunali segeniqi moa rongona igamu kamu gini paladato. ?Me gua, laka tana nauvaganana ia, inau au sasi?

⁸ Kalina au aqo i laomui igamu, migira na Kristiano tana vera tavosi ara tusuvaniau na matena niqo aqo. Me vaga moa ti au peqogira igira rongona kau sangaginigamu igamu.

⁹ Mi kalina au totu kolugamu i votangana, mau tau ngoliginigamu igamu na tusuqolo vaniau. Igira nogo na tasida ara talumai i Masedonia, ara adimai vaniau pipi na omea au kilia gana na mauriqi. !Au tau ngoligamu tana tagu ia, me tagara goto kau tau ngoliginigamu na tusuana vaniau sa omea kesa dani!

¹⁰ Tana asana nina gokomana a Iesu Kristo e totu i koniqi, au vekevanigamu laka e tagara ke kesa tana Akaia popono, tangomana ke muisia niqo goko kaekae au naua iani.

¹¹ ?Megua, laka au tsarivaganana ia rongona au tau galuvegamu? ! God nogo e donaginia laka au galuve sosongoligamu inau!

¹² Me sauba kau tau goto kuti na nauvaganana babaa moa ia, rongona ke gini utugana vanigira igira na “apostolo” tavosi kara tamaniginia ke kesa niqira rongona na goko kaekae, ma na tsariana laka igira ara naua niqira aqo atsa vaga nogo ami naua igami.

¹³ Na tinoni vaga gira, ara tau na apostolo manana, ara malapalu moa, mara peroginigira na tinoni laka igira nina apostolo manana a Iesu Kristo.

¹⁴ Mau tau gini novo niqira sasaga. !Maia Satan goto e dona ke olia na rereina, me ke sagelia na rereina na angelo na marara!

¹⁵ Vaga ia, me tagara kesa na rongona ka gini novo igita, ti vaga igira nina maneaqo Satan kara sagelia na rereina nina tinoni aqo God. Mi tana susuina dani, sauba ke gadovigira na kede e ulagana niqira aqo seko ara naua.

A Paulo e Goko Tana Rongona Nina Rota

¹⁶ Au tsaritugua vanigamu: ke laka na padana ke kesa laka inau na bule. Ma ti kamu pada vaganana ia, ma kamu tabeau nomoa vaga na bule, ma kamu tamivaniau moa kau goko kaekae tana rongoqo segeni inau.

¹⁷ Ma na omea inau kau tsaria kalina eni e tau na omea ke ngaoa na Taovia kau tsaria; rongona tana goko kaekae vaga ia, inau au goko saikesa vaga nogo na tinoni bule.

¹⁸ Ma na rongona ara danga ara gini goko kaekae moa niqira sasaga loki segeni, minau sauba kau nauvaganana goto ia.

19 Igamu segenimui, amu sasaga loki sosongo, mamu gini mage nomoa na rongomiaqira na tinoni bule.

20 Mamu tamivania aseï moa ke raibulesigamu, se ke perogamu kamu gini tusulea vania nimui omea levo, se ke peagamu, se ke davaa na ngoramui.

21 !Inau au vangamaa na tsariana laka igami ami tau malagai na nauvaganana ia vangamu!

Me ti vaga ke kesa ke tau vangamaa na gini goko kaekae visana tana omea, minau au goko vaga moa na bule kalina ia, me sauba inau goto kau tau gini vangamaa.

22 ?Laka na Hibru igira? Minau goto na Hibru. ?Laka na Israel igira? Minau goto na Israel. ?Me laka na kukuana a Abraham igira? Minau goto na kukuana a Abraham.

23 ?Laka nina maneaqo a Iesu Kristo igira? !Mi kalina ia au goko saikesa moa vaga na bule, minau goto kesa nina maneaqo dou baa a Iesu Kristo! Au aqo kakai sosongo baa, mau totu danga baa kalina i laona na vale sosori, ara rarusiau kakai baa, mau matepitsa nogo danga kalina.

24 Tsege kalina igira na Tsiu ara sauvaniau e tolu sangavulu siu gaqu tsarinagai.

25 Tolu kalina ara rarusiau igira na Roma, me kesa kalina ara taiginiau na vatu. Tolu kalina na vaka tana au liu e luvu i mao, me kesa na dani popono ma na bongi popono au tsobo i laona na tasi.

26 Danga tana niq̄u tsigovera au tsodoa na rota tana obo, mi limaqira na mane komi, mi limaqira goto gaqu verakolu na Tsiu, migira na tinoni ni veratavosi. Mau tsodoa na matepitsa i laona na verabau, mi laona na goana atsi; na matepitsa tana legai loki i mao, ma na matepitsa i limaqira na kulaqu peropero.

27 Au aqo kakai, mau gini kolae sosongo. Danga kalina au tau maturu; au vatsangia na vitoa ma na marou; danga kalina e tau tuguau na mutsa ma na polo, me tagara sa nauna i tana kau toturavi.

28 Me tau igira moa na rota ara gadoviaiu, me pipi moa na dani e ngoli sosongoliau na padaqira pipi sui na saikolu na tinoni tutuni.

29 Kalina ti kesa ke maluku, minau goto au maluku kolua; mi kalina ti kara tubulaginia kesa me ke puka tana sasi, minau e galasi sosongoliau.

30 Me ti vaga e kilia kau goko kaekae kesa tana rongona, me sauba kau gini goko kaekae rago tana rongoqira moa na omea ara sauvulagia laka au maluku.

31 Aia God na Tamana a Iesu Kristo nida Taovia, aia e donaginia laka inau au tau pero. !Ke tabu sailagi na asana na dani ma na dani!

32 Kalina inau au totu i Damaskus, ma na taovia tagao na butona na mororu i vavana a Aretas na taovia tsapakae, e mologira nina mane matali kara taopitua na matsapana na verabau ia rongona kara tangoliau.

33 Migira na kulaqu ara molosageau tana vuro, mara tsukulagini tsunaau tana ovaovana na baravatu na vera, mau gini pitsa tania na limana aia.

12

Na Omea a Paulo E Tavongani Reilakana

¹ Me atsa moa ti ke tau gini laba sa omea dou, minau kau goko kaekae babaa moa. Eo, mi kalina ia, sauba kau gini goko tana rongona na omea au tavongani reilakana, ma nina goko na Taovia tana e katevulagi vaniau na omea aia e ngaoa kau naua.

² Au ngaoa kau gini goko vanigamu tana rongona kesa na mane Kristiano,* e sangavulu vati nogo na ngalitupa e putsu, God e adidatoa i gotu vasau i baragata. Mau tau dona inau laka ti e laba vaga manana vania, se ke tavongani morosilakana moa, ma God segenina moa aia e donaginia.

³ Mau tsaritugua laka na mane iani, God e adidatoa i gotu vasau tana Paradiso. Mau tau goto dona inau laka ti e laba vaga manana vania, se ke tavongani morosilakana moa, ma God segenina moa aia e donaginia,

⁴ mi tana nogo aia e rongomigira na goko tabu loki sosongo, na goko vaga e utugana vania na mangana tinoni ke gini goko.

⁵ Mi tana rongona na mane vaga ia, sauba kau gini goko kaekae rago matena, mi tana rongoku segeni e utu kau gini goko kaekae. Kau gini goko kaekae moa tana rongogira na omea ara sauvulugia laka au maluku.

⁶ Me ti vaga inau ngaoa kau goko kaekae, ma niqū goko ke tau nina goko na bule, rongona na omea kau tsaria na goko mana sui igira. Me utu moa kau tsonikae segeniqū, rongona au tau ngaoa ke kesa ke padaloki sosongoliau tana rongona na omea au morosilakana, mi tana rongogira moa na omea aia e reiau au naugira manana, me rongomiau au tsarigira manana.

⁷ Ma na rongona kau tau gini kaekae sosongo na omea loki au morosilakana nogo, ti God e tamia ke gadoviaiu na vatsangisavi tana koniqū, vaga moa ti na konakona e tsukia na kokoraqu, e vaga nogoria ti nina maneaqo Satan e rarusiau, me tukapusiau kau gini tau kaekae sosongo.

⁸ Tolu kalina nogo au nongia na Taovia, mau ngasuginia ke adiligi taniau na rota vaga ia.

⁹ Maia e gokovisu me tsarivaniau, “Niqū galuve e tugugo nogo. Rongona na susuligaqu e aqo susuliga baa i konimu kalina igoe o maluku.” Aia nogoria na rongona au gini mage loki goto baa na gini kaekae mateqira na malukuqu inau, rongona na susuligana a Iesu Kristo ke totu i koniqū.

¹⁰ E dou moa vaniau ti kau vatsangia na maluku tana koniqū, se kara gokopeau na tinoni, se kau tau tamanina na omea gana na mauriqū. E dou goto moa vaniau ti kara rotasiau, se kau tsodoa moa na omea kakai i laona niqū aqo tana rongona a Iesu Kristo. Matena kalina au maluku inau, mi tana inau au gini susuliga.

A Paulo e Boeginigira Sosongo na Korint

¹¹ Eo, inau au goko bubulega, migamu nogoria amu turuginiau te au gini goko vaga. Igamu nogo nimui aqo kamu sogogaqu, mamu tau naua. Me atsa moa ti inau au vaga na omea lee moa, me tagara kesa na susuliga kara tamanina igira nimui “apostolo loki” igamu, ma kau tau tamanina goto inau.

* 12:2 12:1-5 Tuu tana buto 2 me tsau tana buto 5, kalina a Paulo e gini goko kesa na mane Kristiano, maia e goko kale segenina nogo ia.

¹² Na valatsatsa danga ma na omea ganataga au berengiti na nauana i laomui, igira nogo ara sauvulagia laka inau na apostolo manana.

¹³ Kamu tsarivaniau laka tana gua nogo au sangaginigira na tinoni tutuni tana vera tavosi mau tau sangaginigamu goto igamu. ?Sauba ngatsu rongona au tau ngoliginigamu kamu sangaginiau na qolo? ?Ke tau ia nogo niq sasi inau? !Me ti e vaga ia, ma kamu padalea moa!

¹⁴ Iani nogo na tolunina kalina au vangaraua kau ba tsigovigamu, mi kalina kau laba, me sauba e utu saikesa kau ngoliginigamu sa omea. Igamu nogo au ngaogamu, me tau nimui qolo. Igamu amu vaga na dalequ, migira na baka e tau niqira aqo kara sau omea vanigira na tamaqira ma na tinaqira, niqira aqo nogo na tamaqira ma na tinaqira na baka kara tusu omea vanigira na daleqira.

¹⁵ Sauba kau gini mage na tusuana vanigamu na omea sui au tamanina, ma na mauriqu goto gana na maurisiginiana na tidaomui. ?Me ti inau au galuve loki sosongoligamu vaga ia, me laka e dou ti ke tsaurae lee nimui galuve igamu vaniau?

¹⁶ Me atsa moa ti inau au tau ngoliginigamu sa omea, mara visana vidamui sauba nomoa kara tsaria laka au valogamu lee, mau perobulesigamu moa.

¹⁷ ?E koegua? ?Laka igira na mane au mologira baa i konimui ara nongiqolo ngatsu i konimui matena niqira aqo?

¹⁸ Inau nogo au raiginia a Titus ke baa i konimui, mau molo baa goto kesa na tasida Kristiano ke dulikolua. ?Me laka a Titus e ngoliginigamu sa omea? Igamu amu dona nogo laka aia minau, e kesa moa atsa ka nimami papada, me kesa moa atsa na sautu ami ka muria.

¹⁹ Se ngatsu igamu pada laka igami ami ngaoa moa kami sogoga-mami segeni i matamui. !Tagara! I matana God, ami gini goko moa na omea a Iesu Kristo e ngaoa kami tsaria, mi tana omea sui ami naua, ami ngaoa kami sangaginigamu igamu na kulamami galugaluve.

²⁰ Au matagu rongona kalina kau balaba i tana, ma kau reivoa laka nimui sasaga e tavosi tania na omea inau au amesia na reiana i konimui, migamu kamu reivoa niq sasaga e tavosi tania na omea igamu amu amesia na reiana i koni. Au gini matagu goto kau tau ba reigamu kamu totu matengana na vaikoregi ma na vaimasugugi, na momosatoba ma na padalokisi segenimui moa, na goko peapea ma na vaitsari, na kaekae ma na tobatavosi.

²¹ Au matagu laka kalina kau balaba tugua i konimui, ma niq God ke molotsunaliau i matamui ma kau vangamaa tanigamu, me ke gini ngangai na tobaqu rongona ara danga vidamui ara sasi i sau, mara tau moa vati padasavigira na sasaga seko ara naua, niqira kilinauseko ma niqira vainausekoligi.

13

Na Susuina Nina Parovata a Paulo

¹ Kalina eni nogo na tolunina kalina inau kau ba tsigovigamu. Kamu padatugua na goko ara marenogoa tana Mamare Tabu, "Pipi na keli ti ke mana, e kilia kara ka ruka se kara tu tolu kara tuvimanana talu tu koniqira ti ke mana."

² Inau au ngaoa na tsariana vanigamu igamu amu sasi nogo i sau, me vanigira goto na tinoni sui tavosi, na omea au tsarinogoa i votangana

tana rukanina kalina au tsigovigamu, ma kau tsariitugua vanigamu kalina eni inau au totu ao moa tanigamu: laka kalina kau labatugua i konimui, me sauba kau tau goto gaea ke kesa.

³ Mi tana nogo sauba kamu reivulagiginia na manana laka a Iesu Kristo e goko tana mangaqu inau. Maia e tau maluku nina sasaga. Na susuligana e labamaka nogo i laomui.

⁴ Eo, e mana rago laka a Iesu Kristo e maluku kalina ara pogaa tana gai ulutaligu, mi kalina eni e maurivisitugua tana susuligana nogo God. Migami ami maluku vaga goto a Iesu, mi laona nimami ago vanigamu ami patakologotoa aia tana susuligana God.

⁵ Kamu vileke segenimui dou, ma kamu reia laka ti amu gini mauri nimui tutuni, mamu muridou mananaa a Iesu Kristo se tagara. Amu dona nogo laka e mauri nogo a Iesu Kristo i laona na tobamui. ?Se laka e puka lee nogo nimui tutuni?

⁶ Au amesia laka sauba kamu tsodovulagia laka igami ami tau puka lee, ami Kristiano manana.

⁷ Ami nonginongi vania God rongona igamu kamu tau naua kesa na omea ke sasi, tau tana rongona ke gini labavulagia laka igami ami tangomana nogo, mi tana rongona moa igamu kamu naua na omea e goto, atsa moa ti amu pada laka igami ami terevilea.

⁸ E utu igami kami naua kesa na omea kami tukapusiginia na manana. Ami ago matena moa na manana.

⁹ Ami gini mage moa kalina igami ami maluku, migamu amu susuliga. Te ami nonginongi kakai vanigamu, kamu gini lia na Kristiano dou manana.

¹⁰ Au marea na omea iani kalina au totu ao tanigamu moa. Rongona au ngaoa laka kalina kau balaba i konimui, me ke tau goto kilia kau gini tosasaga kakai vanigamu tana susuligana na Taovia e sauvaniau. Ma na susuligana ia gana moa na mani kakaisiginiamui, me tau gana na mani tsogori tsunaliginiamui.

¹¹ !Eo, ma kamu totu igamu na tasiq i laona a Iesu Kristo! Kamu tovoa pipi kalina ke gotolaka nimui sasaga; kamu murigira dou niq goko; kamu tobasai dou, ma kamu mauri tana rago. Maia na God na galuve ma na rago sauba ke totu i konimui.

¹² Kamu vaivalalegi tana galuve Kristiano.

Igira sui nina tinoni God ara totu ieni ara pada sosongoligamu.

¹³ Nina vangalaka a Iesu Kristo na Taovia, ma nina galuve God, ma nina sasanga na Tarunga Tabu ke totu i konimui sui.

**NINA LETA A PAULO VANIGIRA NA TINONI
TUTUNI NI
GALATIA
Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea
Tana Papi Iani**

I Galatia, aia e kesa na butona na momoru tana Asia e tamanina na Roma. Igira na tinoni ni tana ara tau na Tsiu. Mi kalina na gokona nina Turupatu Dou a Iesu Kristo e vasini tuturiga na laba i koniqira na tinoni ni Galatia, migira ara tabedoua. Me tau oka, me labadato i laoqira kesa na vaipetsakoegi loki. Ara labamai visana na tinoni ara tovoa laka kara utusia nina aqo a Paulo. Ara tsaria laka na tutuni e tau tugua, me kiligotoa na tinoni kara muridou saikesalia pipi sui nina Ketsa a Moses ti vaga kara gini totugoto kolua God.

Maia Paulo e marea na leta iani vanigira, rongona ke adivisugira tana tutuni manana igira e tabarusigira na sasani peropero vaga ia. Me tsari makali vanigira laka e kilia moa kara tutunina kakai laka a Iesu Kristo e Dalena manana God aia. Ma niqira tutuni nogo, aia moa ke mologotosiginigira i konina God.

Mi tana susuina nina leta, ma Paulo e sauvulagia laka na mauri tana vaigaluvegi Kristiano i tana nogo igita a reia na vuana na tutuni ma na mauripata koluana a Iesu Kristo. "Vaga ia, me pipi kalina ti ke tau utu vanigita, ma ka naudou vanigira na tinoni sui, putsikae baa vanigira igira gada tamatasi kolu tana tutuni." (6:10)

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Paulo 1:1-10

God nogo e vilia a Paulo ke lia na apostolo 1:11-2:21

Na Ketsa ma na tutuni 3:1-4:31

Ka tamivania na Tarunga Tabu ke tagaovigita 5:1-6:10

Na susuina nina parovata ma na vaimolo 6:11-18

¹ Inau a Paulo, au marea na leta iani vanigamu, igamu na saikolu na tinoni tutuni tana Galatia. Inau kesa na apostolo. Me tau kesa na tinoni lee e viliau ti inau au gini lia na apostolo. Tagara. A Iesu Kristo nogo, ma God Tamana aia e maurisivisia a Iesu tania na mate, kaira nogo ara ka viliginiau.

² Igira sui na tasida ara totu ieni, ara sangapata koluau tana soadouamui igamu na tinoni tutuni ni Galatia.

³ Au nongia God na Tamada ma nida Taovia Iesu Kristo, kara ka vangalaka vanigamu, ma kara ka tusuvanigamu na rago.

⁴ A Iesu Kristo aia e tami segenina na mate mateqira nida sasi muria nina kili God na Tamada, rongona aia e ngaoa ke gini maurisigita tania na mauri sekoseko ni lao eni.

⁵ !E dou igita ka tsonikaea God na dani ma na dani! Amen.

E Kesa Lelee Moa na Turupatu Dou Manana

⁶ !Inau au gini beke sosongo na reiamui igamu! Amu tsaku sosongo vaga na piloligi tania God, aia e viligamu tana nina vangalaka a Iesu Kristo, mamu pilo baa konina kesa segeni na vatana na turupatu

igira visana tinoni ara tavongani tsaria laka aia nogo na Turupatu Dou manana tana rongona a Iesu Kristo.

⁷ Kamu rorongou dou igamu: e kesa lelee moa na Turupatu Dou manana, me tagara goto sa vatana tavosi vaga ara tsaria igira. Minau au goko vaga ia, rongona ara totu visana tinoni i laomu ara bulesigamu, mara tovoa na piloana na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo.

⁸ !Me atsa moa ti igami, se ke kesa na angelo ke talumai i gotu, ke turupatuna vanigamu kesa na vatana na turupatu dou ke tavosi tania aia igami ami gini turupatuna nogo vanigamu, na tinoni vaga ia, God ke tsonia tana rota e vo sui!

⁹ !Igami ami tsarinogoa vanigamu, mi kalina ia inau kau tsaritugua: ti vaga ke kesa ke tavongani turupatuna vanigamu kesa na vatana na turupatu dou ke tavosi tania aia amu rongominogoa i koniqi inau, ma na tinoni vaga ia, God ke tsonia tana rota e vo sui!

¹⁰ ?Egua, amu pada laka au ngaoa moa na tinoni kara padalokiginiau inau, te au tsonia na goko vaga ia? !Tagara saikesa! Inau au ngaoa moa ti God ke padalokiau. ?Se amu pada laka inau au ngaoa moa na tinoni kara tsonikaeginiau? Me ti vaga inau kau ngaoa moa na tinoni kara tsonikaeau, me tau saikesa tuguau kau lia nina maneaqo a Iesu Kristo.

God Nogo e Vilia a Paulo Te Aia e Gini Lia na Apostolo

¹¹ Igamu na tasiq, inau au ngaoa kau tsari makalidoua vanigamu: laka na Turupatu Dou inau au gini turupatuna vanigamu e tau botsangia sa tinoni lee.

¹² Na Turupatu Dou ia, inau au tau rongomia i konina kesa tinoni lee, se ke kesa ke sasaniginiau tana rongona ia. Tagara. A Iesu Kristo aia segenina nogo e sauvulagia vaniau.

¹³ Amu rongominogoa laka e koegua niq, mauri inau kalina au muria moa niqira lotu na Tsiu. Laka inau au rotasi sosongoligira na tinoni ara tutunina a Iesu Kristo mau tau goto gaegira. Au tovokakai sosongolia laka kau veoa na lotu vaolu ia me ke nanga saikesa.

¹⁴ Eo, inau nogo kesa au liusigira danga gaq, vatavata tana muriana na aqona na lotu na Tsiu. Mau ida vanigira goto tana tangolidatoana na omea levo tana puku i konimami igami na Tsiu.

¹⁵ Kalina au tau vati botsa moa, ma God nogo tana nina vangalaka e viliau me soauu gana kau aqo vania.

¹⁶ Mi kalina e laba na tagu tana God e pada ke sauvulagia na Dalena vaniau, rongona aia e ngaoa inau kau gini turupatuna na Turupatu Dou tana rongona aia vanigira na tinoni ni veratavosi, minau au tau goto baa kau gini vaigokovigi koluginia ke kesa.

¹⁷ Mau tau goto vano i Jerusalem kau gini reigira igira ara apostolo ida vaniau. Tagara. Au tuu moa mau vano saviliu saikesa i Arabia. Mi muri, mau visumaitugua i Damaskus.

¹⁸ Me putsi tolu na ngalitupa, te au vano i Jerusalem na reiana a Petero, mau totu kolua i tana sangavulu tsege moa na dani.

¹⁹ Mau tau goto reia ke kesa na apostolo tavosi, a Iakobo lelee moa, aia na tasina na Taovia.

²⁰ Igira na omea sui au marevanigamu i laona na leta iani ara mana. Ma God nogo e dona laka inau au tau perogamu.

²¹ Mi murimai, minau au liu danga tana vera i laona na Siria ma na Silisia.

²² Mi tana tagu ia, igira na tinoni tana Judea mara tutunina nogo a Iesu Kristo ara tau moa vati reilakaqu inau.

²³ Ara rongomia moa na turupatuna kalina visana ara gini goko tana rongoqu. Mara tsaria, “!Na mane iani, aia nogo e rotasigita sosongo igita i votangana, mi kalina eni aia e gini turupatuna bamai sosongo tana rongona na tutuni, na tutuni vaga aia e tovoa na veoana i sau!”

²⁴ Mi tana igira ara tuu mara gini soalokia God tana rongoqu inau.

2

A Paulo e Balaba i Koniqira na Apostolo Tavosi i Jerusalem

¹ Me putsi sangavulu vati na uvi, minau au visu baa i Jerusalem kolua a Barnabas, me dulikoluau goto a Titus.

² Eo, au vano i Jerusalem rongona God nogo e sauvulagi vaniau laka niqu aqo nomoa kau ba laba i tana. Mi tana, au sangatotu i laona kesa niqira sai igira na tinoni loki tana lotu, mau tsaritutugua vanigira na gokona na Turupatu Dou, vaga inau au sasaniginigira na tinoni ni veratavosi. Au nauvaganana ia, rongona au tau ngaoa ke luvu lee niqu aqo au naua tuu tana idana me tsau mai i dani eni.

³ Maia Titus gaqu dulikolu, aia na tinoni ni Gris, migira ara tau moa raiginia ke paripapadana.

⁴ Eo, e mana rago ara sagemai dodo visana tinoni vanga malapalu i laona nimami saikolu, laka kara tuvitsodoa na vatana na sasani gua igita a adia i konina a Iesu Kristo ti e gini tau nogo ngoligita na muriana nina Ketsa a Moses. Miava, migira ara ngaoa laka igita ka tototu tseka moa i laona niqira Ketsa igira na Tsiu, ma kara paripapadana a Titus.

⁵ Migami ami tau lelee tamivanigira, rongona ami ngaoa kami tangolikakaia vanigamu na sasani manana e totu nogo i laona na Turupatu Dou.

⁶ Migira na tinoni loki ara totu tana saikolu ia, minau e atsa moa vaniau ti ase i igira; rongona God aia, e tau pedeginia na tinoni muria moa na rereina, migira na tinoni loki igira ara tau goto nongiau laka kau olia kesa na omea i laona na Turupatu Dou vaga inau au sasaniginigira nogo na tinoni.

⁷ Tagara, migira ara reigadovi segeniqira nogo laka God e molovaniau na aqo gana kau gini turupatuna na Turupatu Dou vanigira na tinoni ni veratavosi, vaga nogo e molovania a Petero na aqo ke gini turupatuna na Turupatu Dou vanigira na Tsiu.

⁸ God nogo e sauvaniau na susuligana, te au gini lia na apostolo vanigira na tinoni ni veratavosi, vaga goto e sauvania a Petero maia e gini lia na apostolo vanigira na Tsiu.

⁹ A Iakobo, ma Petero, ma Ioane, tugira nogo ara tu vaga na ida loki tana saikolu ia, mara tu reigadovigotoa laka God e sauvaniau e kesa segeni niqu aqo. Mara tu tuu, mara tu sekani kolukagami a Barnabas minau, na papadana laka igami sui ami aqopata kesa moa tana aqo. Mami tamisai laka kagami a Barnabas, kami ka aqo i laoqira na tinoni ni veratavosi, migira kara aqo i laoqira na Tsiu.

¹⁰ E kesa moa na omea ara ngasuginikagami, laka kami ka tau padalegira na tinoni sekona lee ara totu i laoqira. Maia tsotsodo nogo na omea vaga ia inau au gini ngongoragi matena na aqosiana.

Kaira a Paulo ma Petero i Antiok

¹¹ Mi kalina a Petero e mailaba i Antiok, minau au taimatana i mataqira na toga rongona e labamaka laka e sasi na omea aia e naua.

¹² Kalina a Petero e mai vaolu i Antiok, maia e mutsamutsa rago kolugira na tinoni Kristiano ni tana igira na tinoni ni veratavosi. Mi kalina e reigira ara labamai visana na mane aia Iakobo e molomaigira, maia Petero e mololea na mutsa kolugira na tinoni ni tana matena e matagunigira kara tau katelivania igira ara gini rarai sosongo na paripapadana tinoni.

¹³ Migira goto na Tsiu tavosi ara totu tana kolua a Petero, ara vangamanipai goto vaga nogo aia; ma Barnabas goto e sanga malapalu kolugira.

¹⁴ Mi kalina inau au reigira ara tau nogo muridoua na sasani manana tana Turupatu Dou, mi tana inau au tuu, mau taimatana a Petero i mataqira igira sui mau tsarivania, "Kulaqu a Petero, igoe na Tsiu. Me oka nogo igoe o mololea na muriana niqira sasaga na Tsiu, mo muria niqira sasaga na tinoni ni veratavosi. ?Megua igoe kalina eni ti o ngaogotoa laka ko raqa sasiligira na tinoni tau Tsiu ma kara murigotoa niqira sasaga na Tsiu?"

¹⁵ Mi muri mau tsarivanigira goto, "Eo, e mana nomoa igita na bobotsana na Tsiu ma tau botsa kesa tana puku tavosi koniqira na tinoni sasi.

¹⁶ Me atsa moa ti igita na Tsiu, migita a donaginia nomoa laka e kesa moa na omea na tinoni tangomana kara gini totugoto kolua God, maia nogoria na tutuni i laona a Iesu Kristo, me tau tana rongona laka na muriana moa na Ketsa. Eo, igita na Tsiu a tutunina nogo a Iesu Kristo, igita a donadou nogo laka igita a gini totugoto nogo kolua God tana rongona igita a tutunina a Iesu Kristo, me tau tana rongona igita a muria moa na Ketsa. Matena e tagara sa tinoni tangomana ke gini totugoto kolua God tana rongona na muriana moa na Ketsa.

¹⁷ "Me ti vaga kalina igita a tovoa ka totugoto kolua God ginia nida mauripata koluana a Iesu Kristo, ma tamia moa na mauri tana sasi, atsa vaga igira na tinoni ni veratavosi, megua? ?Laka a Iesu Kristo e idagana vanigita na sasi? !E utu saikesa!

¹⁸ Ti vaga inau kau tuturiga tugua na logovisuana kesa na omea au veonogoa, mi tana e sauvulagia laka inau au sasi.

¹⁹ "Tana omea e kalea na Ketsa, au mate taninogoa inau, na Ketsa segenina nogo e matesiau rongona inau kau gini mauri vania God segeni moa. Au mate patakolonogoa a Iesu Kristo tana nina gai ulutaligu.

²⁰ Ma na mauri au gini mauri kalina eni, e tau na mauriqu segeni inau. A Iesu Kristo aia nogo e mauri i laoqu. Ma na mauri au gini mauri kalina ia, au gini mauri na tutuni i laona na Dalena God, aia nogo e galuveau me mate tuguqu.

²¹ Mau tau ngaoa na sove tania na vangalaka loki iani God e saunogoa vaniau. !Me ti vaga e mana vaga ara tsaria visana, laka tana muriana moa na Ketsa me tugunogoa na totugoto koluana God,

mi tana e vaga moa ti a Iesu Kristo e mate lee, tagara rongona!" Aia nogo e vaga niqū goko inau au tsarivanigira.

3

Igira na Tinoni Tutuni tana Galatia Ara Liupitsa Tania na Tutuni Manana

¹ !Eo, igamu na tinoni ni Galatia, amu bule sosongo nomoa! ? Nagua sagata e turuvigamu? !I matamui igamu segeni nogo, inau au vuresi makalia vanigamu na rongona na mateana a Iesu Kristo tana gai ulutaligu!

² Kamu tsarimai vaniau kesa moa na omea. ?Laka na Tarunga Tabu e gini tsuna i tobamui tana rongona igamu amu muridoua na Ketsa, se tana rongona amu rongomia na gokona na Turupatu Dou mamu tutunina?

³ !Egua te amu bule sosongo vaga sagata ia! Amu tuturiga dou nogo na mauri vaolu konina God tana susuligana na Tarunga Tabu. ?Megua kalina eni ti amu pada laka kamu suilavaginia tana susuligamui segeni igamu?

⁴ ?Megua, laka igira na omea dou danga ara laba vanigamu nogo igamu ara tavongani laba lee moa? !E utu! !Ara tamani rongona sui te ara gini laba!

⁵ God e saunogoa vanigamu na Tarunga Tabu, me aqosigira na valatsatsa danga i laomui. ?Me laka God e nauvaganana ia tana rongona moa igamu amu muridoua na Ketsa, se tana rongona igamu amu rongominogoa na gokona na Turupatu Dou mamu tutunina?

⁶ Kamu padatugua na omea e laba vania a Abraham i sau. Ara mareinoigoa tana Mamare Tabu: "A Abraiham e tutunina God, mi tana rongona nogo nina tutuni ia, ti God e moloigotosia i konina."

⁷ E tugua igamu kamu padaigaidovia, laka i matana God igira na tinoni ara tutunina, igira nogoria na kukuana manana a Abraham.

⁸ E oka sosongo nogo e totu tana Mamare Tabu na gokona laka God sauba ke mologotosigira i konina segeni na tinoni ni veratavosi goto tana rongona nogo niqira tutuni. Eo, God e katevulagia idanogoa na omea iani vania a Abraham kalina aia e tsarivania, "Tana rongona nogo nimu tutuni igoe, ti inau sauba kau vangalaka vanigira na tinoni sui tana barangengo popono."

⁹ A Abraham e tutunina God, ma God e vangalaka vania a Abraham. Me sauba ke vaga goto vanigira sui ara tutunina God. God sauba ke vangalaka vanigira vaga aia e vangalaka vania a Abraham i sau.

¹⁰ Igira ara norua moa laka tana muriana moa na Ketsa ma kara gini mauri, na tinoni vaga gira God ke redogira. E vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu, "!Asei ti ke tau muridou saikesalia pipi na omea sui ara marea tana papi na Ketsa, na tinoni vaga ia, God ke redoa!"

¹¹ Mi tana e gini labamaka, laka e tau tangomana ke kesa tinoni ke gini totugoto kolua God tana rongona moa na muriana na Ketsa. Rongona ara maregoota tana Mamare Tabu, "Na tinoni aia God e mologotosia i konina rongona nina tutuni, aia moa na tinoni vaga ia, sauba ke mauri saliu konina God."

¹² Na Ketsa, aia e tau pukuga tana tutuni. Tagara. Me vaga nogo ara marea tana Mamare Tabu, "Na tinoni e murigira pipi na omea sui na Ketsa e raiginia, sauba ke gini mauri nogo na Ketsa ia."

¹³ Maia Iesu Kristo e suivisugita nogo tania na redo e alomaia na Ketsa kalina aia segeni nogo e mate tuguda tana gai ulutaligu. E vaga nogo ara marea tana Mamare Tabu, “Ti vaga ase i kara tsauraeginia tana gai ulutaligu, na tinoni vaga ia, God nogo e redoa.”

¹⁴ E gini laba vaganana ia, rongona tana nina aqo nogo a Iesu Kristo, ti ke gini laba vanigira goto na tinoni ni veratavosi na vangalaka vaga God e vekenogoa vania a Abraham. Migita sui igita a tutunina a Iesu Kristo, sauba ka tamanina na Tarunga Tabu vaga God e vekenogoa.

Na Ketsa e Utu Ke Veoa na Veke God E Naukolua a Abraham i Sau

¹⁵ Tasiq igamu, inau sauba kau tovogini vanigamu e kesa na omea e dona na laba pipi kalina. E vaga ni: ti vaga kara ka ruka na tinoni kara ka pata na tami kesa tana omea, ma kara ka maretsunaa ka niqira veke, me tau goto tangomana kesa ka vidaqira ke veo segenina na veke ia, se ke olia kesa na omea i konina.

¹⁶ Maia God e naua nina veke vania a Abraham me vania aia na kukuana. Mi tana Mamare Tabu ara tau marea na goko laka “vanigira igira na kukuana”, vaga papadana ti ke goko kalegira danga na tinoni. Tagara. Ara marea moa, “vania aia na kukuana”, papadana e kesa lee moa na tinoni, maia a Iesu Kristo nogoria.

¹⁷ Ma na papadana na omea au vasini tsaria e vaga iani: God nogo e agosia na taso kolua a Abraham, me vekevania laka sauba ke manalivania. Ma na Ketsa aia God e molomaia vania a Moses i murina e vati sangatu me tolu sangavulu na uvi, e utu ke veoligia na taso me ke gini luvu lee nina veke God e nauvania a Abraham.

¹⁸ Rongona ti vaga nina vangalaka God ke tsotsovata moa tana muriana na Ketsa, me vaga moa ti e tau nogo pukuga tana omea God e veke idanogoa. Me tau vaga ia. God e vekevania a Abraham laka sauba ke saua nina vangalaka vania, maia nogoria na rongona te e gini sauvania.

Nina Aqo na Ketsa

¹⁹ ?Ti vaga ia, ma na manigua na Ketsa? Na Ketsa, God e molomaia i muri moa, gana ke saumakalia vanigira moa na tinoni nagua na nauseko. God e vaturia nina Ketsa me ngaoa na tinoni kara muridoua, poi ke tsau tana tagu ke labamai na kukuana a Abraham, aia a Iesu Kristo, aia nogoria nina veke God e gado i konina. Ma na Ketsa ia, igira nogo na angelo ara aditsunamaia vania a Moses nina mane tabegoko God, maia e saua baa vanigira na toga.

²⁰ Mi tana idana, kalina God e naua nina veke kolua a Abraham, maia e tau goto mologinia kesa tinoni ke adigokona baa vania. Aia God kesa moa, aia segenina nogo e naua.

²¹ ?Egua, amu pada laka nina Ketsa God e dona ke tukapusia na veke God e nau idanogoa? !Tagara saikesa! Matena ti vaga ke totu nogo ke kesa na ketsa ke dona nogo na tusu mauri saliu vanigira na tinoni, mi tana muriana nogo na ketsa ia ti sauba igira na tinoni sui kara gini tangomana na totugoto i matana God. Me tau vaga ia.

²² Ara marenogoa tana Mamare Tabu laka na susuligana na sasi e tangoli kaputigira na tinoni sui lakalaka tana barangengo popono. Ia nogoria e vaga, ti igira moa ara tutunina a Iesu Kristo kara adia na vangalaka God e vekenogoa vanigira ara tutunina.

E Labamai Nogo Gana Tagu na Tutuni

²³ Kalina e tau vati labamai moa na tutuni, ma na Ketsa e sori kalavatavigita sui, poi ke labamai gana tagu na tutuni.

²⁴ Me vaga ia, ma na Ketsa e tagaovigita moa poi kalina e mailaba a Iesu Kristo, maia e mologotosigita i matana God tana rongona igita a tutunina aia.

²⁵ Mi kalina eni, e laba nogo gana tagu na tutuni, me tau nogo kilia na Ketsa ke tagaovigita.

²⁶ Migamu na kulaqu, amu lia nogo na dalena God rongona amu tutunina a Iesu Kristo.

²⁷ Igamu sui amu lesovitabu nogo tana asana a Iesu Kristo, mamu gini mauri na maurina nogo a Iesu Kristo.

²⁸ Vaga ia, mi matana God ara tau gini tavosi igira na Tsiu migira na tinoni ni veratavosi, na tseka migira ara tau na tseka, igira na mane migira na daki. Igamu sui amu kesa moa tana nimui mauripata koluana a Iesu Kristo.

²⁹ Ti vaga igamu nina tinoni nogo a Iesu Kristo, vaga ia migamu goto na kukuana manana a Abraham, me sauba igamu sui goto kamu adia na omea God e vekenogoa.

4

¹ Minau kau tovo vanigamu vaga iani: kalina ti ke mate kesa na mane, maia na dalena sauba ke adidatoa nina omea levolevo na tamana. Me ti vaga ke tetelo moa na baka ia kalina e mate na tamana, me tau vati tuguvania ke reitutugu segenia na omea levolevo na tamana e molovania. Maia e totu moa i vavaqira na tinoni loki na kamana.

² Igira nogo ara aragoa na baka ia ara reitutugu vania nina omea, poi kalina ke loki me ke tsau tana tagu na tamana e titivania ke reitutugu segenia nina omea.

³ Me vaga goto vanigita igita. Tana idana, kalina e tau vati labamai moa a Iesu Kristo, migita goto a totu mala baka tetelo i limaqira na tidao levolevo ara tagaovia na barangengo.

⁴ Mi kalina e tovu nogo na dani tititi, ma God e molomaia i barangengo na Dalena segeni nogo ia. Maia e tamanina na tinana vaga nogo pipi tinoni. Me loki i laona niqira Ketsa na Tsiu,

⁵ rongona ke gini suvisugira igira ara mauri mala tseka i vavana na Ketsa, ti igita sui ka gini lia na dalena God.

⁶ Ma na rongona ke gini labamaka vanigita laka igita a lia nogo na dalena God, te aia God e molomaia nina Tarunga na Dalena segeni nogo ke mai totu i laona na tobada. Maia e sangagita na soaginiana God "¡Mama, Tamaqu!"

⁷ Me vaga ia, mi kalina eni igita a tau nogo vaga na tseka, a lia nogo na dalena God. Me rongona igita a lia nogo na dalena God, ma God aia sauba ke molovanigita ka tangolidatoa nina omea sui, vaga aia e vangaraunogoa vanigira igira sui na dalena.

A Paulo e Boeginigira Sosongo Na Tinoni ni Galatia

⁸ Tana idana, kalina igamu amu tau vati donaginia moa na God manana, mamu totu tseka moa i limaqira na god peropero.

⁹ Mi kalina eni, igamu amu donagininogoa na God manana. Ke dou baa ngatsu ti kau tsaria laka kalina eni God aia e donaginigamu nogo igamu. ?Megua igamu ti amu ngaoa laka kamu visutugua i limaqira

na tidao maluku lee ara tagaovigamu nogo i sau? ?Matena gua ti amu ngaoa kamu totu tseka moa vanigira igira?

¹⁰ !Amu gini boe sosongo moa na lokisiaqira nimui dani tabu ni sau, vaga ara gado visana tana dani, mi tana vula, mi tana tagu, mi tana ngalitupa!

¹¹ !Eo, inau au boeginigamu manana nomoa! ?Egua, laka e dou ti kara luvu lee moa pipi sui niqū aqo au gini ngongoragi sosongo na nauana i laomui igamu?

¹² Au ngasugamu kakai, igamu na tasiqū, laka tana omea iani kamu reinunu i koniqū. Rongona inau au vaga nogo igamu. Migamu amu tau rago naua sa omea ke seko vaniau inau.

¹³ Amu padatugua laka inau au lobogu kalina au vasini tuturiga moa na gini turupatuna na Turupatu Dou vanigamu.

¹⁴ Me atsa moa ti niqū lobogu e ngoligamu sosongo, igamu amu tau goto peaaū se kamu sove taniaū. Tagara. Amu adisaēqu dou sosongo vaga moa ti inau kesa na angelo e talu i gotu. !Amu tabeau vaga nogo ti amu tabea a Iesu Kristo!

¹⁵ Igamu amu mage sosongo tana tagu ia. ?Ma nagua sagata e laba vanigamu kalina eni? I votangana, kalina inau au totu kolugamu i tana, e tagara goto kesa na omea igamu kamu tau tusuvaniaū. !Me ti ke tau utu na vutiana na lakana na matamui, me sauba igamu kamu vutigotoa ma kamu tusuvaniaū inau!

¹⁶ ?Mi kalina ia, laka au lia gamui gala tana rongona inau au tsarivanigamu na manana?

¹⁷ Migira na tinoni tavosi ara mai sagelalo kolugamu, igira ara tovokakai sosongolia laka kara ravitigamu rongoina ti igamu kamu gini padalokigira. Ma na omea igira ara pada e tau goto. Ara ngaoa moa ti kara raqaligigamu taniaū inau, ma kamu baa i koniqira igira.

¹⁸ Eo, e dou sosongo rago ti vaga igira kara ravitigamu dou, atsa moa ti kalina inau kau totu kolugamu se tagara, me ti moa vaga na omea igira ara pada e goto, mi tana e doua.

¹⁹ !Igamu kiki na dalequ galugaluve! E kesa goto kalina inau au vatsangia na rota tana matemui igamu vaga moa na daki kalina e rota tana vasusu, poi tsau kalina ke dangaliginigamu na maurina a Iesu Kristo.

²⁰ Au kili sosongolia laka inau kau totu kolugamu kalina eni ke gini rago tugua na tobaqu. !Eo, e ponopala sosongo na tobaqu inau tana rongomui igamu!

Kaira Ko Hagar ma Ko Sara Na Papadana Ruka na Taso

²¹ Minau kau veisugira igira i laomui ara ngaoa moa kara mauri muria na Ketsa. ?Egua, laka igamu amu tau vati rongomia moa na omea ara marea tana Ketsa?

²² Ara marea laka a Abraham e vasukaira ruka na dalena. Kesa e botsa tana daki tseka, ma na rukanina e botsa tana daki pukuna vale.

²³ Maia na dalena e botsa tana daki tseka, aia e botsa vaga nogo na dalena pipi tinoni. Ma na dalena e botsa tana daki pukuna vale, aia nogo e botsa muria nina veke God e nauvania a Abraham.

²⁴ Na omea vaga ia e laba ngiti papadana moa vanigita sui. Kaira ruka na daki, papadana ruka na taso. Aia ko Hagar na daki tseka

e vasua na dalena tseka, papadana na taso aia God e naua tana Vungavunga Sinai.

²⁵ Ko Hagar, aia na papadana na Vungavunga Sinai tana Arabia, i tana God e tusua na Ketsa vania a Moses, mi tana nogo e totu na vera ni Jerusalem kalina eni, maia e totu tseka moa kolu tinonina i laona.

²⁶ Me kesa segeni na Jerusalem e totu i gotu. Aia e tau tseka, maia nogoria na tinada igita sui.

²⁷ Rongona ara marenogoa tana Mamare Tabu

“!Ko mage igoe na daki mamane!

!Ko guguu dato tana magemage,

igoe o tau gini rota na vasubaka!

Rongona aia na daki na savana e mololea

sauba ke tamanina danga baa na dalena,

liusia aia na daki e totu kolua na savana.”

²⁸ Eo, migamu na tasiqiu, igamu amu vago nogo a Isaak i sau, rongona igamu gotu tana nina veke nogo God ti amu gini lia na dalena.

²⁹ Mi sau, ma Ismael na dalena a Abraham konina ko Hagar, aia e botsa vago nogo na dalena pipi tinoni, aia e tuu, me rotasia a Isaak, na dalena a Abraham konina ko Sara, aia e botsa tana susuligana na Tarunga Tabu. Ma na omea vago nogo ia e laba vanigita gotu kalina eni.

³⁰ ?Ma nagua ara marea tana Mamare Tabu? Ara mare vaganana ni, “Tsiiligikaira na daki tseka ma na dalena. Rongona na dalena na daki tseka e utu ke sanga tamanipata nina omea levolevo ka tamaqira, kolua na dalena na daki pukuna na vale.”

³¹ Eo tasiqiu, igita a tau nogo vago na dalena na daki tseka. Igita a lia nogo na dalena na daki pukuna vale.

5

Kamu Tukakai Tana Nimui Mauri Vaolu

¹ A Iesu Kristo e suiiviisuigita nogo tania na mauri tseka tana muriaina moa na Ketsa. Vaga ia, ma kamu tukaikai tana nimui mauri vaolu tana tutuni, ma kamu laka gotu na tamiisegeinimui kamu lia tugua na tseka tana mauri muriana moa na Ketsa.

² !Kamu rorongou dou! Inau a Paulo, au ngaogotoa kau tsarivanigamu kesa na omea: ti vago igamu kamu tamiisegeinimui vanigira ma kara pariigamu papadana, me vago moa ti e puala lee sui nina aqo a Iesu Kristo i laomui.

³ Ma kau paroivataiviigamu tugua ke kesa gotu kalina. Ti vago ke kesa ke tamisegenina vanigira, ma kara paripapadana aia, ma na tinoni vago ia, ke dona dou laka sauba ke ngolia na muriana na Ketsa popono.

⁴ Eo, ti visana i laomui gamu, amu tovoa laka kamu gini totugoto kolua God tana muriana moa na Ketsa, me vago ia, mamu tsidavagini segenimui mamu tau nogo mauripata kolua a Iesu Kristo. Me vago moa ti amu sove tanigotoa nina vangalaka God.

⁵ Migita a amesinogoa laka God sauba ke mologotosigita i konina. Ia nogo na omea igita pipitua tana susuligana nina Tarunga God, aia e aqo i laoda rongona igita a tutunina.

⁶ Rongona kalina igita a mauripata kolua a Iesu Kristo, me atsa moa na tinoni e paripapadana se e tau paripapadana, e tau gotu gini tavosi.

Ma na omea putsikae baa e tugua igita na tinoni tutuni ka gini boe, aia na galuveana God ma na galuveaqira goto na tinoni sui.

⁷ !Igamu, amu naudou sosongolinogoa nimui mauripata koluana a Iesu Kristo! ?Masei e ba tukapusigamu goto kalina ia, te amu tau nogo muria na sautu manana? ?Ma nagua e nauvanigamu aia te e gini tangomana i konimui?

⁸ Ma God aia e viligamu kamu mauripata i konina e tau nauvaganana aia.

⁹ Amu dona nogo laka nagua na papadana na goko vaga iani: "Na turina tetelo lee moa na isti me gini dato na breidi popono."

¹⁰ Minau au norugamu moa. Mau norugotoa na Taovia laka aia ke sangagamu, ma kamu tau goto muria ke kesa segeni na sautu. Ma na tinoni aia e bulesigamu, sauba God nogo ke kedea.

¹¹ ?Minau tasiq, ti vaga inau kau totu matengana moa na gini turupatuna laka e kilia nomoa na paripapadana ti God ke gini mologotosigita i konina, me matena gua te ara rotasiau babaa moa igira? Me ti vaga ke mana laka inau au nauvaganana ia, me utu ke gini tubulagi ke kesa niq, sasani tana rongona na mateana a Iesu Kristo tana gai ulutaligu.

¹² !Au amesia laka igira ara raqa sasiligamu igamu, kara vasi segeniqira saviliu!

¹³ Migamu na tasiq, God e nusigamu nogo tania na ngongolina na Ketsa. Ma kamu reitutugu segenimui kamu tau goto pada laka e dou moa vanigamu na muriana na tobamui segeni. Migamu, tana galuve moa kamu dona na gini vaisangagi dou.

¹⁴ Na Ketsa popono e pukuga sui moa i konina kesa moa na ketsa: "Ko galuvea na tinoni tavosi vaga igoe o galuve segenimu."

¹⁵ Me ti igamu kamu totu matengana moa na vaigatigi ma na vaisekoligi, me ke reigamu dou. Tana nauvaganana ia, e tau utu ti sauba kamu veoginia nimui saikolu popono.

Ka Tamivania na Tarunga Tabu Ke Tagaovia na Maurida

¹⁶ Minau kau tsarivanigamu e kesa goto na omea. E dou kamu tamivania na Tarunga Tabu aia ke tagaovia na maurimui, ma kamu laka goto na muriana moa na tobamui segeni.

¹⁷ Rongona ti vaga igita ka muria moa na omea e kilia na tobada segeni, me sauba igita ka tau goto muria na omea e kilia na Tarunga Tabu. Me ti vaga igita ka muria na omea e kilia na Tarunga Tabu, me sauba igita ka tau muria moa na omea e kilia na tobada segeni. Rongona kaira ara ka vaigalagi sailagi, me gini utugana vanigamu na nauana na omea dou igamu amu ngaoa na nauana.

¹⁸ Ti vaga kamu tamivania na Tarunga Tabu ke tudumigamu, mi tana igamu amu tau nogo tseka vania na Ketsa.

¹⁹ Igita sui a donagininogoa laka kalina igita a muria moa na tobada segeni, mi tana nogo igita a mauri sasi mala pai ma na boo;

²⁰ migita a dona moa na samasama vaniaqira na tidao, ma na solopoke; ma na vaigalagi, na vailabugi, na vaimasugugi, ma na vaikoregi, na kiliana moa ke tangiloki na rongoda, ma na vaivilivotagi,

²¹ na susugu, na inu bubulega, ma na sinagi seko, me danga goto na omea seko vaga girani. Mi kalina eni, inau kau parovatavigamu tugua, vaga au nauvanigamu nogo i votangana: igira sui ara naugira

na omea seko vaga gira, sauba e utu saikesa vanigira kara sage tana Verana God.

²² Me ti vaga igita ka tamidou vania na Tarunga Tabu ke tagaovigita, me sauba aia nogo ke sangagita ma ka dona na mauri tana vaigaluvegi, na magemage, na rago, na berengiti, na vaipadagi, na vaisangagi, na vainorugi,

²³ na tobalaka, ma na tagaovi segenida dou. Me tagara sa vatana na ketsa tangomana ke tongo vanigita na muriana na sasaga dou vaga girani.

²⁴ Eo, igira ara tsarimurina manana a Iesu Kristo, ara mololenogoa na nauana pipi na omea seko e kilia na tobaqira segeni.

²⁵ Migita tasiq, na Tarunga Tabu e maurisigita sui nogo. Ma nida aqo igita ka tamivania aia ke tagaovigita pipi tana omea.

²⁶ Ka laka goto na kaekae, se na vaitsaigi ma na vaimasugugi.

6

Ka Vaisangagi Tana Tagu na Rota

¹ Tasiq, ti kesa ke puka i laona na sisi, migira i laomui e tagaovigira nogo na Tarunga Tabu, nimui aqo kamu sanga na tinoni vaga ia tana tobalaka me ke gini visutugua tana sautu dou. Me ke reigamu dou goto igamu, ke tau gadovigamu goto na tabotabo.

² Tana tagu na rota kamu vaisangagi na kalagaiana gamui kalagai. Ti vaga igamu kamu navaganana ia, mamu muri manana nina ketsa a Iesu Kristo.

³ Ti vaga ke kesa ke padaloki segenina laka aia nomoa aia, kalina aia e tau goto ulagana sa omea, na tinoni vaga ia e pero segenina moa.

⁴ Pipi tinoni nina aqo ke vileke segenia na omea e naua. Ti vaga e dou na omea aia e naua, mi tana e tugua ke gini kaekae na omea aia segeni nogo e naua. Me tau goto kilia ke tovoginia na aqo ara naua igira na tinoni tavosi.

⁵ Rongona na tinoni sui ara tamanina segeni nogo gaqira kalagai.

⁶ Na tinoni e sasanina na gokona God i konina kesa na tarai, nina aqo ke patakolua gana tarai na omea dou sui aia e tamanina.

⁷ Eo, ma kamu laka na pero segeinimui ma na padana laka e tugugamu kamu peroa God. Pipi tinoni sauba ke tsaia na lakana na omea aia segenina nogo e tsukaa.

⁸ Ti vaga kesa ke tsuka i laona na uta na tobana segeni nogo ia, mi tana nogo sauba ke angunikolua na lakana na mate saliu. Me ti vaga aia ke tsuka i laona nina uta na Tarunga Tabu, mi konina nogo na Tarunga Tabu, sauba ke angunikolua na lakana na mauri saliu.

⁹ Vaga ia, migita ka laka na qisi na nauana na omea e dou. Rongona ti vaga igita ka tau qisi, me sauba nomoa ka tsurivia na lakana dou e utu ke tagara.

¹⁰ Vaga ia, me pipi kalina ti ke tau utu vanigita, ma ka naudou vanigira na tinoni sui, putsikae baa vanigira na tasida tana tutuni.

Nina Goko Parovata a Paulo Tana Susuina Nina Leta

¹¹ !Kamu morosia na mamare loki au mareginia na limaqu segeni kalina ia!

¹² Igira ara tovoa kara raigamu ma kamu paripapadana, igira tsotsodo na tinoni vaga ia ara ngaoa moa na tinoni tavosi kara

tsonikaeginigira. Ara gini nauvaganana ia, rongona ara tau ngaoa na rota ke gadovigira ti vaga igira kara tsaria laka na mateana a Iesu Kristo tana gai ulutaligu aia segeni moa tangomana ke mologotosigita i matana God.

¹³ Ara paripapadana rago igira, mara tau nomoa muridoua na Ketsa. Mara ngaoa moa igamu kamu paripapadana, rongona ara ngaoa kara gini goko kaekae ma kara tsaria laka igamu nogo amu tamisegenimui na paripapadana.

¹⁴ Minau, e kesa lelee moa na omea kau gini goko kaekae matena, maia nogo nina gai ulutaligu a Iesu Kristo nida Taovia. Tana rongona nogo a Iesu Kristo e mate mateda tana gai ulutaligu, ti inau au tau saikesa padalokigira na omea ni barangengo, e vaga moa ti ara mate lee vaniau. Ma na barangengo e tau goto padalokiau inau, me vaga nogo ti inau au mate le vania.

¹⁵ Eo, vanigira ara tutunina a Iesu Kristo, e tau saikesa tamanina sa rongona ti na tinoni ke paripapadana, se ke tau paripapadana. Na omea moa e tamani rongona, aia nogo laka igita ka gini mauri vaolu tana maurina nogo God.

¹⁶ !Nina rago ma nina galuve God ke totu i koniqira sui ara muria na sautu iani tana mauriqira, mi koniqira sui goto nina tinoni God!

¹⁷ Tuu kalina eni, ke tau goto molorota vaniau ke kesa; rongona na palena danga tana kokoraqu, ara saumakaliginia laka inau nina tseka a Iesu.

¹⁸ Au nongia a Iesu Kristo nida Taovia ke vangalaka vanigamu sui, igamu na tasiqu. Amen.

NINA LETA A PAULO VANIGIRA NA TINONI TUTUNI NI EPESUS

Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea Tana Leta Iani
Tana tuturigana nina leta vanigira na tinoni ni Epesus, a Paulo e vuresi makalia vanigira tana e koegua God Tamana e viligira nina tinoni, me koegua e nusiligia niqira sasi ginia nina aqo a Iesu Kristo na Dalena. Me koegua goto tana aia God e manaliginia na Tarunga Tabu nina veke loki e naua vanigira nina tinoni, "laka aia sauba ke adisaigira pipi na omea sui ni gotu mi lao, ma kara totu sui i vavana nina tagao a Iesu Kristo." (1.10) Mi tana rukanina turina nina leta, a Paulo e nongigira kakai laka kara tovoa na mauri tana tobasai ma na vaigaluvegi, ke gini mana niqira mauripata koluana a Iesu Kristo.

Visana tana goko, a Paulo e gini aqo na goko tabana, ke gini saumakaliginia laka igira nina tinoni God ara lia kesa moa i laona a Iesu Kristo. E tsarivaganana iani: na saikolu na tinoni tutuni e vaga na konina tinoni, ma Iesu Kristo na lovana; se e vaga kesa na vale, ma Iesu Kristo na papakana vatu tana tsuruna; se e vaga kesa na daki tauga, ma Iesu Kristo na savana. Tana leta iani, a Paulo e gini aqo na tsaqina goko mamava sosongo, rongona e ngolia na papadana nina vangalaka loki God vanigita i laona a Iesu Kristo.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Paulo 1:1-2

A Iesu Kristo migira na tinoni lotu 1:3-3:21

Na mauri vaolu i laona na Kristo 4:1-6:20

Na susuina nina leta 6:21-24

¹ Inau a Paulo, aia God nogo e viliau mau gini lia kesa nina apostolo a Iesu Kristo, au marevanigamu na leta iani, igamu nina tinoni God i Epesus amu tukakai nogo tana nimui mauripata koluana a Iesu Kristo.

² Au nongikaira God na Tamada, ma nida Taovia Iesu Kristo, kara ka vangalaka vanigamu, ma kara ka tusuvanigamu na rago.

God e Vangalaka Vanigita i Laona Nida Mauripata Koluana a Iesu Kristo

³ Igita ka soadoua God na Tamana nida Taovia Iesu Kristo. Rongona aia e vangalaka sosongo vanigita i laona nida mauripata koluana a Iesu Kristo, me tusuvanigita pipi sui na vangalaka ni gotu.

⁴ Kalina e tau vati botsa moa na barangengo, ma God e vili manogatigita nogo i laona a Iesu Kristo ka gini lia nina tinoni, ma ka gini tangomana na totu dou ma na mauri male i matana aia. Tana nina galuve nogo,

⁵ God e pedea laka igita ka lia na dalena ginia nina aqo a Iesu Kristo. Aia segenina nogo e kilia, me ngaoa ke laba vaganana.

⁶ !Igita sui ka tsonikaea God rongona nina vangalaka tsapakae, e tusulea vanigita i laona na Dalena galugaluve!

⁷⁻⁹ Tana rongona nogo na mateana a Iesu Kristo ti igita a gini totu tanusi, mara gini tanusi nida sasi. Eo, e loki sosongo nomoa nina vangalaka God e gini dangaliginigita nina sasaga loki, migita a donaginia nina papada vaga aia e poia vanigira na tinoni tana idana,

me vangarau manogatia tuu i sau vasau na manaliana i konina a Iesu Kristo.

¹⁰ Miani nogoria nina papada God sauba ke manalia kalina ke gado na taguna: laka aia sauba ke adisaigira pipi na omea sui ni gotu mi lao ma kara totu sui i vavana nina tagao a Iesu Kristo.

¹¹ Pipi sui na omea ara laba ara muria nina papada ma nina pede God. Tumai nogo tana tuturigana tsotsodo aia God e viligami igami na Tsiu kami lia nina tinoni segeni nogo i laona a Iesu Kristo.

¹² !Me vaga ia, me ulagamami igami ami ida nogo na noruana a Iesu Kristo kami tsonikaea God!

¹³ Migamu goto na tinoni ni veratavosi, igamu amu lia goto nogo nina tinoni God kalina amu rongomia mamu tabea na turupatuna na manana, aia na Turupatu Dou e maurisigamu nogo. Amu tutunina a Iesu Kristo, ma God e mareginigamu na papadana laka aia e tamanigamu, kalina aia e tusua vanigamu na Tarunga Tabu vaga e vekenogoa.

¹⁴ Ma na Tarunga Tabu, aia nogo na papadana laka sauba manana ka adia na omea God e vekevanigira nina tinoni, aia nogo na mauri saliu koluana aia. !Me ulagada sosongo igita sui ka tsonikaea na Taovia nida God!

Nina Nonginongi a Paulo

¹⁵ Aia nogoria na rongona, te e tuu kalina inau au rongomia laka igamu amu tutunina na Taovia Iesu, mamu galuvegira sui nina tinoni God,

¹⁶ mau tau goto kuti na soadouana God na matemui. Au padagamu sailagi tana niq̄u nonginongi.

¹⁷ Mau nongia nina God a Iesu Kristo nida Taovia, aia na Taovia na Marara, ke tusuvanigamu na Tarunga Tabu, maia sauba ke naua ma kamu sasaga sosongo, me ke saumakalia God vanigamu ma kamu gini donadougina.

¹⁸ Au nongigotoa rongona ke gini taporatsa nimui papada, ma kamu reiginia na mararana, mi tana ti kamu padagadovigina laka nagua na amesi aia nogo e ngaoa kamu tamanina; me koegua na douna putsikae na vangalaka God e vekea vanigira nina tinoni;

¹⁹⁻²⁰ me koegua goto na lokina na susuligana e gini aq̄o i laoda igita, igita a tutunina nogo. Ma na susuligana e gini aq̄o i laoda igita, aia e atsa kolunogoa na susuligana loki aia e gini aq̄o kalina e maurisivisua a Iesu Kristo tania na mate, me moloa ke totu tana madoana i laona na verana i gotu.

²¹ Mi tana a Iesu Kristo e tagao loki, me paladato baa vanigira na tagao sui ni gotu, na tangirongo, ma na susuliga sui, migira goto na vale taovia sui. E tamanina na soa Taovia, e loki liusigira sui na soa taovia ni lao eni mi tana mauri ni muri goto.

²² God e mologira na omea sui i limana aia, me molokaea ke Taovia Loki tana saikolu na tinoni tutuni, kaputigira pipi sui na omea.

²³ Na saikolu na tinoni tutuni, aia nogoria na konina a Iesu Kristo, me gini dangatovu na maurina a Iesu Kristo, aia segenina e tovisigira popono na omea sui pipi nauna.

2

Kalina Igita a Totu Moa tana Mate Ma God e Maurisivisugita

¹ I sau e vaga ti e mate na tidaomui rongona nimui petsakoe ma nimui sasi.

² Tana tagu ia, igamu amu muria moa nina sautu sasi na barangengo; mamu rongomangana gaqira taovia na omea susuliga tana masaoka, aia nogo na tidao e tagaovigira na tinoni ara tau rongomangana God.

³ E mana nomoa, i sau igita sui a vaga goto igira ma mauri muria moa nina padangaoa na konida, ma naugira moa na omea sui e kilia na konida ma nida papada segeni. I laona nida mauri lee, igita a vaga goto pipi na tinoni tavosi, a tsukilevoa ma totu vania na korena God.

⁴ Ma God e tobalaka sosongo, me galuve sosongoligita.

⁵ Mi kalina igita a tototu moa tana mate kolugira nida sasi ma nida petsakoe, ma God e maurisivisugita kolua a Iesu Kristo. Tana rongona nina vangalaka nogo God te igamu goto amu gini mauri.

⁶ I laona nida mauripata koluana a Iesu Kristo, aia e maurisivisugita kolua, me ngaoa ka tagao patakolua i laona na vera ni gotu.

⁷ God e gini nauvaganana ia, rongona ke saumakaliginia vanigira na tinoni sui pipi tana tagu ke mai laka e loki sosongo nina vangalaka tana galuve e saua vanigita i laona a Iesu Kristo.

⁸⁻⁹ Tana nina vangalaka nogo God ti igamu amu mauriginia nimui tutuni. Na mauri koluana a Iesu Kristo e tau na vuana nimui aqo segeni igamu, ma nina vangalaka moa God, rongona ke gini utugana vania kesa ke gini kaekae.

¹⁰ God nogo e aqosigita, mi laona nida mauripata igita koluana a Iesu Kristo, aia e ngaoa ka naua na aqo galuve vaga aia e vangarau manogatinogoa vanigita na nauana.

Igita Sui a Kesa Moa I Laona a Iesu Kristo

¹¹ Kamu padatugua laka i sau, igamu na tinoni ni veratavosi amu ponotoba moa, migira na Tsiu igira ara soaginigira segeni “na tinoni paripapadana” ara soaginigamu igamu “na tinoni tau paripapadana” Ma na paripapadana aia na omea ara naua moa na tinoni tana kokoraqira.

¹² Tana tagu ia, igamu amu voginia moa a Iesu Kristo. Amu tinoni tavosi vera, mamu tau nina tinoni vivili God. Amu tau sangapata i laoqira na taso ara pukugamai tana nina veke God vanigira nina tinoni segeni. Mamu totu ao moa tania God, mamu tau tamanina na amesi tana maurimui i barangengo ieni.

¹³ Eo, i sau amu totu ao tania God, mi kalina eni, i laona nimui mauripata koluana a Iesu Kristo amu mai varangisinogoa God tana rongona na mateana a Iesu Kristo.

¹⁴ A Iesu Kristo segenina nogo e ragosigita kalina aia e adisaigita, igami na Tsiu migamu na tinoni ni veratavosi, migita sui kolu a gini lia kesa moa i laona a Iesu Kristo. Tana konina segeni nogo a Iesu e vui pukaliginia na baravatu e vorovotagita, ma gini vaigalagi tabana mi tabana.

¹⁵ Aia e veoa niqira Ketsa na Tsiu, kolugira nina vali ma na vovorona dangadanga, igira nogo ara lia na pukuna nida vaivotagi. A Iesu Kristo e nauvaganana ia, rongona ke gini adisaigita, igami na Tsiu migamu na tinoni ni veratavosi, ma ka gini lia vaga kesa moa na tinoni vaolu

i laona nida mauripata koluana aia, mi tana ti ke gini laba na rago i laoda.

¹⁶ Tana mateana nogo a Iesu Kristo tana gai ulutaligu, aia e veoligiginia nida vaigalagi. Mi tana mateana goto tana gai ulutaligu, e adisaipatagita igita ruka tavosi vatana tinoni, ma gini lia kesa moa na konina i laona a Iesu Kristo, maia e adivisugita sui vania God.

¹⁷ A Iesu Kristo e mai i barangengo rongona ke gini turupatuna na Turupatu Dou na rago vanigira na tinoni sui, vanigamu igamu na tinoni ni veratavosi igamu amu totu ao tania God, me vanigami goto igami na Tsiu igami ami totu varangisinogoa aia.

¹⁸ Tana rongona nogo a Iesu Kristo ti igita sui lakalaka, na Tsiu ma na tinoni ni veratavosi, igita a gini tangomana kolua nina sasanga kesa moa na Tarunga Tabu na laba i matana God Tamana.

¹⁹ Vaga ia, migamu na tinoni tau Tsiu amu tau nogo vaga na tinonina tavosi vera, se na tinoni labavoo. Kalina eni igamu amu gaqira verakolu nogo igira sui nina tinoni God, mamu sangasage nogo i laona nina tamadale God.

²⁰ Igamu goto ara logogamu kae i kelana na tsutsuvatu ara turuvaginia igira na apostolo ma na propete. Ma na vatu ara pakaginia na tsuruna na vale ia, aia a Iesu Kristo segenina nogo.

²¹ Aia tsotsodo nogoria e tangolisai kakaia na vale popono, me naua ke gini dadato me ke lia na vale tabu ara balovania na Taovia.

²² Tana mauripata koluana nogo aia igamu goto amu saikolua aia, me kolugira sui na tinoni tavosi, mamu lia nina valetabu God ginia nina sasanga na Tarunga Tabu.

3

God Nogo e Mologinia a Paulo Ke Turupatuna na Turupatu Dou Vanigira na Tinoni ni Veratavosi

¹ Tana rongomui nogo igamu na tinoni ni veratavosi ti inau a Paulo, nina maneaqo a Iesu Kristo, au gini totu i laona na vale sosori.

² Amu rongominogoa e utu ke tagara, laka God tana nina vangalaka, e molovaniau na aqo iani laka kau gini turupatuna vanigamu na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo.

³ God segenina nogo e sauvulagia vaniaiu te au donaginia na omea aia e poia i sau vanigira na tinoni. I votaingana inau au mamare kurikuri moa vanigamu tana rongona na omea iani.

⁴ Me ti vaga igamu kamu tsokoa na omea au marenogoa vanigamu, me sauba kamu padagadovia laka inau au donaidouigiinia nina papada God tana rongona a Iesu Kristo.

⁵ Tana tagu ida baa e tau labaivuilagia vaniigira na tinoni na omea vaga ia, ma God moa e tusuivulagia kalina eni ginia nina Tarunga Tabu vanigira nina apostolo migira na propete.

⁶ Ma na omea ia God e poia i sau, aia nogoria laka igamu goto na tinoni ni veratavosi amu tamanipata kolugami igami na Tsiu nina vangalaka God ginia na Turupatu Dou. Amu sangasage tana kesa moa na konina, mamu gini patakolugami tana veke God e naua i laona a Iesu Kristo.

⁷ God nogo tana nina vangalaka loki e mologiniau kau lia nina maneago, me sauvaniau na susuligana kau gini turupatuna na Turupatu Dou vanigira na tinoni sui.

⁸ Inau au palatsuna saikesa i laoqira nina tinoni God. Ma God aia e tusuvaniau nomoa na aqo na adiana na Turupatu Dou vaniaqira na tinoni ni veratavosi kara gini donaginia na lokina nina tamani a Iesu Kristo,

⁹ ma na saumakaliana vaniaqira na tinoni sui, laka e koegua tana God aia nogo e vusagira pipi na omea sui, e gini aqo nina papada e poia vanigira na tinoni tu mai nogo tana tuturigana.

¹⁰ ?Rongona gua ti God e molopoia na omea vaga ia? E nauvaganana ia, rongona e ngaoa laka tana tagu ni dani eni nogoria, i laona nina aqo na saikolu na tinoni tutuni, ke gini labavulagia i mataqira na angelo tagao susuliga ni gotu, laka God e sasaga sosongo pipi tana omea sui aia e naua.

¹¹ God nogo e nauvaganana ia, muria nina papada saliu, me manaliginia tana maurina a Iesu Kristo nida Taovia.

¹² Mi kalina eni rongona igita a mauripata nogo kolua a Iesu Kristo, ma tutunina aia ma norua te igita a gini tau matagu na laba baa i matana God.

¹³ Vaga ia mau ngasugamu kakai, kamu laka na padasavi rongona inau au rota tana matemui igamu. Niqū rota sauba ke pelugamu nomoa igamu.

E Loki Sosongo Nina Galuve A Iesu Kristo Vanigita

¹⁴ Aia nogo na rongona te inau au gini tsunaturu, mau tsuporu vania God na Tamada,

¹⁵ i konina nogo aia pipi sui na tamadale i gotu mi lao ara adia na soaqira manana.

¹⁶ Au nongia God laka tana vangana nina tamani danga, ke tusuvanigamu na susuligana ginia nina Tarunga Tabu ti kamu gini totu kakai babaa i laona na maurina na tidaomui.

¹⁷ Mau nongia a Iesu Kristo ke mai totu i tobamui tana tutuni. Au nonginongi vanigamu rongona na galuve ke gini lamuga kakai me ke totu pukuga tana maurimui.

¹⁸ Vaga nogoria ia, ti igamu kolugira sui nina tinoni God kamu tamanina na susuligana God, gana na padagadoviana e koegua na damana ma na katsina, na datona ma na tsunana nina galuve a Iesu Kristo vanigita.

¹⁹ Eo, au amesia ti igamu kamu donadougina na galuvena aia, atsa moa ti ke utu na padagadoviana popono, rongona ke gini dangalitovugamu nina mauri segeni nogo God.

²⁰ Ka tsonikaea God, aia e gini aqo na susuligana loki, me dona ke naua i laoda na omea ke loki liusia pipi sui na omea e tugua ka pada igita se ka dona na nongiana i konina.

²¹ !Eo, ka tsonikaea God sailagi i laona na saikolu na tinoni tutuni mi laona a Iesu Kristo, tana tagu sui, mi tana dani ma na dani! Amen.

4

Igita na Kristiano Igita a Vaga Nogo Na Konina a Iesu Kristo

¹ Inau a Paulo, au totu tana vale sosori rongona au aqo vania na Taovia. Mau ngasugamu kakai kamu muridoua na vatana na mauri vaga God e vilinogoa vanigamu.

² Kamu totu palatsuna, kamu tsalapo dou vanigira na tinoni, ma kamu berengiti sailagi. Kamu vaigaluvegi manana ma kamu vaisangagi dou.

³ Kamu tovokakaia na maurisiana i laomui na mauri tobasai tana Tarunga Tabu, me vaga ia ti sauba kamu gini totusai dou tana rago.

⁴ E kesa moa na konina me kesa moa na Tarunga Tabu, vaga e kesa moa goto na amesi i tana aia God e soaginigamu.

⁵ E kesa moa na Taovia, me kesa moa na tutuni, me kesa moa na lesovitabu.

⁶ E kesa moa na God, aia na Tamaqira na vatavata na tinoni sui, maia e Taovia kaputigira na omea sui, me aqo i laoqira sui, me totu i laoqira sui.

⁷ Pipi kesa vidada tatasa igita, e tavosi nina vangalaka e adia, vaga nogo a Iesu Kristo e pedevania.

⁸ Vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu, "Mi kalina aia e dato baa i gotu vasau, maia e adigira mara dato kolua igira aia e laugira; maia e vangalaka sosongo vanigira na tinoni sui."

⁹ ?Laka nagua na rongona na goko vaga ia, "aia e dato baa i gotu vasau"? Na papadana nogoria laka a Iesu Kristo e ida talu na tsuna i lao ba vasau i pipiruna saikesa na barangengo.

¹⁰ Maia e tsuna i lao, aia nogoria goto e dato i gotu, me saviliusia na masaoka rongona ti ke gini dangaliginigira pipi na omea sui lakalaka tana goae popono.

¹¹ Maia segenina nogoria "e vangalaka sosongo vanigira na tinoni". E viligira visana kara lia na apostolo, visana kara propete, visana kara liu bamai na gini turupatuna na Turupatu Dou, visana kara lia na reitutugu ma na tarai.

¹² E naugira na omea vaga gira gana ke gini vangarau manogatigira nina tinoni God, ma kara gini madodo tana aqo na paboana na tutuni manana, ti ke gini dato susuliga na konina a Iesu Kristo.

¹³ Vaga ia, migita sui lakalaka sauba ka tobasai saikesa i laona nida tutuni, ma na donaginiana a Iesu Kristo na Dalena God. Mi tana ti sauba igita ka lia na tinoni ganoga tsauli saikesalia na sasagana nogo a Iesu Kristo.

¹⁴ Mi tana tagu ia, igita ka tau nogo vaga na baka e oli sailagi nina sasaga. Se ka tau vaga na panu na guguri e uvia me vevosala bamaia. Ma na guguri au gini goko iani, aia nogo na papadana niqira sasani na tinoni peropero ara dona sosongo na botsangiana na goko pero ma na gini vevosalaqira na tinoni.

¹⁵ Nida aqo igita ti ka tsonia moa na goko mana tana galuve, ti ka gini usuli dou baa a Iesu Kristo, rongona aia nogo nida Taovia pukuga.

¹⁶ Mi vavana nina tagao aia ti pipi sui na turina tatavosi na konina ara gadosai. Pipi sasaina me pipi turina ara naua niqira aqo segeni, mara gini vaisangagi na tangolisaiiana na konina popono. Vaga ia, mi kalina igira na turina tatavosi ara naua niqira aqo babaa ma na konina popono e mauri dou, me gini dato dou segeni tana galuve.

Nida Aqo Ti Ka Vaolusia na Tobada Ma Nida Papada

17 Tana asana nogo na Taovia, inau au parovatavigamu: kamu laka goto na mauri vaga na ponotoba, igira e kobakoba lee niqira papada,

18 mara totu moa tana rodo. Ara tau goto tamanina sa turina tana vatana na mauri e talu i konina God, rongona igira ara tau saikesa donaginia sa omea, me kakai moa na tobaqira.

19 Ara tau goto dona na gini vangamaa niqira sasaga. Ara tami segeniqira moa vania na mauri tana sasi, mara naugira pipi sui na vatana na sasaga seko.

20 Migamu, e tau na omea vaga gira amu sasania tana rongona a Iesu Kristo.

21 Igamu amu murinogoa a Iesu Kristo, mamu rongominogoa na sasani ara sasaniginigamu na manana tana rongona a Iesu.

22 Vaga ia, ma nimui aqo kamu tsoraligia na vatana na mauri pura vaga amu lavu na muriana i sau, aia na vatana na mauri e sekoliginigamu nina kilinauseko danga.

23 E kilia kamu vaolusi poponoa na tobamui ma nimui papada.

24 Nimui aqo kamu sagelia na mauri vaolu, vaga nogo God e aqosia tana nununa segeni nogo, me labavulagi segenina tana mauri laka, ma na sasaga e goto saikesa me male saviliu.

25 Vaga ia, ma kamu laka goto na vaiperogi. Pipi tinoni sui ke gini goko na goko mana vania na tasina, rongona igita sui a tobasai kesa moa tana konina a Iesu Kristo.

26 Ti vaga igamu kamu kore, ma kamu laka na tamivaniana nimui kore ke raqagamu tana sasi, ma na kore ke tau totu i tobamui tana dani popono.

27 Kamu laka na voti sautu vaniana na tidao seko.

28 Asei na tinoni ti ke totu matengana na komi i sau nina aqo ke mololea na komi, me ke tururiga na nauana na aqo ke gini tamaniginia na maurina segeni, me ke gini tangomana goto na sangaginiaqira na tinoni sekona lee.

29 Kamu laka na tsoniana na tsaqina na goko vavanga. Kamu gini goko saikesa moa na tsaqina goko amu dona kamu sangaginigira ma kamu kakaisiginigira na tinoni ara rongomigamu, ma kara tsodoginia na omea ara kilia gana na mauri.

30 Kamu laka na tsaiana me ke gini melu nina Tarunga Tabu God. Rongona na Tarunga Tabu, aia nogo nina marepapadana God i konimui laka aia e tamanigamu, ma na padapada laka sauba ke laba na Dani i tana God sauba ke maurisigamu.

31 Kamu mololegira saikesa pipi sui na momosatoba, ma na ngaokore sailagi. Mololea na gulagini tinoni ma na goko seko. Laka goto na gini tobaseko sa omea.

32 Igamu, kamu tobadou pipi kalina, kamu vaigaluvegi ma kamu vaisangagi. Kamu padalegira na omea seko ara nauvanigamu na tinoni tavosi, vaga nogo God e padalegira nimui sasi igamu rongona nina aqo a Iesu Kristo.

5

Igita Nina Tinoni God Nida Aqo Ka Liu Tana Marara

¹ Igamu na dalena galugaluve nogo God, me vaga ia, ma nimui aqo ti kamu reinunu i konina.

² Kamu mauri saikesa moa tana vaigaluvegi, vaga nogo a Iesu Kristo e galuvegita me saua na maurina vanigita, vaga na sausau vuruga laka ma na kodoputsa e dou i matana God.

³ Igamu nina tinoni nogo God te e gini tau ulagamui ke laba i laomui na papadana na vainausekoligi, se na tubulagini tinoni ginia na totu sekoseko ma na susugu.

⁴ Me tau goto ulagamui ke rutsu i mangamui na goko tana gilulaseko, se na goko sairara ma na goko bubulega. Migamu, nimui aqo kamu soadoua moa God pipi tana goko sui amu tsonia.

⁵ Kamu dona dou laka e tagara kesa ke totu matengana moa na vainausekoligi, se na tubulagini tinoni ginia na totu sekoseko ma na susugu, ke sanga na tamanipata tana verana a Iesu Kristo ma na verana God, rongona na susugu e vaga nogo kesa na vatana na samasama vaniaqira na tidao.

⁶ Kamu laka na tamivaniana ke kesa ke valogamu lee ginia nina goko bubulega, rongona na korena God sauba ke gadovigira igira ara tau rongomangana.

⁷ Kamu laka goto na dulisai koluvaqira na tinoni vaga igira.

⁸ I sau igamu goto amu totu moa tana rodo. Eo, me tuu kalina igamu amu lia nina tinoni God mamu totu tana marara. Vaga ia, ma nimui aqo kamu mauri vaga nogo na tinoni ara totu tana marara.

⁹ Rongona na vuana na marara e labavulagia tana pipi vatana na sasaga dou, ma na sasaga goto, ma na manana.

¹⁰ Kamu tovokakaia na sasaniana nagua e dou i matana na Taovia.

¹¹ Kamu laka goto na sangapata koluvaqira tana aqo tagara rongona ara naua igira tana rodo. Migamu nimui aqo moa kamu adilabatigira tana marara.

¹² E paluvangamaa sosongo na gini goko na omea vaga gira ara naupopoia tana rodo.

¹³ Mi kalina na omea sui girani kara laba i malena tana marara, mi tana sauba ka reimakalia laka nagua manana na omea vaga gira.

¹⁴ Rongona na marara nogo e adilabatia i malena pipi na omea sui. Aia nogoria na rongona ti ara marea na goko vaga iani,

“Ko mamata tania nimu matura.

Ko mauritugua tania na mate.

Maia Iesu Kristo sauba ke mararasigo.”

¹⁵ Vaga ia, ma kamu parovata dou tana nimui sasaga. Kamu tau vaga igira na tinoni ara bubulega. Kamu tinoni sasaga.

¹⁶ Kamu naudougira sui pipi nimui aqo, rongona na tagu iani na tagu seko nogo.

¹⁷ Vaga ia, ma kamu laka na bule. Kamu tovoa na donagininiana pipi kalina na omea e kilia na Taovia kamu naua.

¹⁸ Kamu laka na inu bule, aia e dona ke sekoligamu lee moa. Igamu kamu tamia ke dangaliginigamu na Tarunga Tabu.

¹⁹ Kamu gini vaigokovigi na tsaqina na goko tana papi na Linge Tabu, migira visana goto na linge na lotu. Kamu lingegira na linge na lotu ma na Linge Tabu vania na Taovia, ma kamu soadoua i tobamui popono.

²⁰ Tana asana a Iesu Kristo na Taovia, kamu soadoua God Tamana pipi kalina na mateqira na omea sui.

Na Sasaga e Ulagana Kara Muria Igira na Tinoni Tauga

21 Kamu vairongomangagi, rongona amu pada mamavasia a Iesu Kristo na Taovia.

22 Igamu na daki tauga, kamu rongomangaqira na savamui, vaga nogo ti amu rongomangana na Taovia.

23 Rongona na mane tauga e taovia vania na tauna, vaga nogo a Iesu Kristo e taovia vania na saikolu na tinoni tutuni; ma na saikolu na tinoni tutuni aia nogo na konina a Iesu Kristo, ma Iesu Kristo e mate ke vagamaurisiginia.

24 Vaga ia, migira goto na daki tauga kara rongomangaqira dou na savaqira, vaga nogo na saikolu na tinoni tutuni e rongomangana a Iesu Kristo.

25 Igamu na mane tauga kamu galuiveigira na taumui, vaga nogo a Iesu Kristo e galuvea na saikolu na tinoni tutuni, me mate tuguna.

26 E nauivaigainana ia rongona ke baloa na saikolu na tinoni tutuni vania God, i murina aia e vuliimaleiginia nogo na koo ma na goko.

27 Rongona na saikolu na tinoni tutuni ke gini totu vanisegenia aia, tana rereidouna male saikesa, tagara sa sasi ma sa tupu bau i konina, me tau magavegave, me tau goto seko sa omeana.

28 Na mane kara padalokigira na tauqira vaga nogo ara padalokia na koniqira segeni. Na mane e galuvea na tauna, e vaga nogo e galuve segenina nogo.

29 Tagara kesa ke dona ke reisavia na konina segeni. E paladouna nomoa me reitutugua, vaga nogo a Iesu Kristo e reitutugudoua na saikolu na tinoni tutuni;

30 rongona igita na turina na konina aia.

31 Vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu, "Ia nogoria na rongona ti na mane ke mololekaira tamana ma tinana, me ke maurisai kolua na tauna, mi kaira ruka kara ka lia kesa moa."

32 Na tsaqina goko tana Mamare Tabu iani e tamanina na rongona mamava. Minau au pada laka e kale saikesalia a Iesu Kristo ma na saikolu na tinoni tutuni.

33 Me kalegamu goto igamu na tinoni tauga: pipi na mane tauga ke galuvea na tauna vaga e galuve segenina, me pipi na daki tauga ke kukuni dou tania na savana.

6

Na Sasaga e Ulagana Kara Muria Igira na Tamadale

1 Igamu na baka, nimui aqo Kristiano kamu rongomangaqira na tamamui ma na tinamui, rongona na omea vaga nogoria e goto vanigamu na nauana.

2 "Tamamu ma tinamu ko rongomia ka gokoqira." Iani na kesianina na ketsa i laoqira na ketsa sui e totu na veke i konina e tsaria:

3 "rongona ke gini dou na maurimu, mo ko gini mauri oka i barangengo."

4 Igamu na tamaqira ma na tinaqira na baka kamu laka na malabulesiaqira na dalemui, kara tau gini molotoba. Kamu tosasaga vanigira dou moa tana sasani ma na sasaga Kristiano.

Na Sasaga e Ulagana Kara Muria Igira na Tseka ma Gaqira Taovia

⁵ Igamu na tseka, kamu rongoimangaqira gamui taovia tana kukuni ma na matagu, ma kamu naua nimui aqo tana tobadou, vaga nogo ti amu naua vania a Iesu Kristo.

⁶ Kamu laka na aqo malapalu moa rongona amu ngaoa ke gini dou na tobaqira gamui taovia. Migamu, amu nina tseka nogo a Iesu Kristo. Vaga ia, mi tana tobamui popono kamu naua na omea vaga God e kilia kamu naua.

⁷ Pipi tana nimui aqo kamu naua kamu gini aqo tana tobamui popono, vaga nogo ti kamu aqo vania na Taovia me tau vanigira na tinoni lee.

⁸ Kamu padadoua laka na Taovia sauba ke saua na peluna vania pipi tinoni rongona nina aqo dou e naua, atsa moa ti aia na tseka se tau na tseka.

⁹ Migamu na taovia amu tamanigira nimui tseka, kamu nauvanigira nimui tseka na omea ke goto me ke ulagana; ma kamu laka na gini tuu gaqira gai. Kamu padadoua laka igamu migira goto nimui tseka, igamu sui e kesa moa na Taovia i gotu e tamanigamu. Ma God e utu ke galuve tsikaitaba, rongona e kesa moa atsa nina papada vanigira na tinoni sui.

Ka Sagelia na Sagore God e Tusua Vanigita

¹⁰ Mi tana susuina niqū leta, kau tsarivanigamu: kamu tsotsovata tana nimui mauripata koluana na Taovia, mi tana susuligana loki aia.

¹¹ Kamu sagelia pipi gamui sagore aia God e saugira vanigamu, rongona ke gini managamui na tukapusiginiaqira nina valoalo na tidao seko.

¹² Igitā a tau vailabugi kolugira na tinoni lee, igita a vailabugi kolugira na tarunga seko ni gotu, na tangirongo, ma niqira suguradi na tidao seko ara seseovi poponoa na barangengo tana tagu seko iani.

¹³ Vaga ia, ma kamu sageligira nogo gana sagore God kalina ia. Mi kalina ke labamai na dani seko vaga ia, me sauba igamu kamu tangomana na tukapusiginiaqira gamui gala, mi tana susuina me sauba kamu tukakai babaa moa.

¹⁴ Vaga ia, migamu kamu tukakai moa, ma kamu pipitu: na manana ke ngiti itai kamu soriginia na bungumui; na sasaga goto ke ngiti didilamui,

¹⁵ ma nimui madodo na gini turupatuna bamai na Turupatu Dou na rago, ke ngiti gamui porotua.

¹⁶ Kamu tangoli sailaginia nimui tutuni ngiti gamui tako, gana na dilaginiaqira na pipili iruiru e vanasiginigamu na tidao seko.

¹⁷ Kamu adia na maurina God ngiti gamui kepi tapala; ma nina goko God ngiti nimui isi, aia na Tarunga Tabu e tusuvanigamu.

¹⁸ Kamu nonginongi pipi kalina tana susuligana na Tarunga Tabu, ma kamu ngasua God ke sangagamu. Kamu mamata ma kamu laka na qisi na nonginongi sailagi vaniaqira sui nina tinoni God.

¹⁹ Ma kamu nonginongi vaniau goto inau. Ma kamu ngasua God ke tusuvaniau na goko ke goto kalina ti kau tuu na goko, rongona kau gini malagai na gokomaka ma na vuresi makaliana na Turupatu Dou.

²⁰ Ara tsoniau tana vale sosori rongona nogoria au turupatuna bamai na Turupatu Dou iani. Kamu nonginongi vaniau, kau gini malagai babaa na gini goko na Turupatu Dou, vaga niqū aqo nogo na nauana.

Na Susuina Nina Leta a Paulo

²¹ A Tikikus na tasida galugaluve, ma gaqu aqokolu madodo sosongo i laona nina aqo na Taovia, aia nogo sauba ke turupatuna vanigamu na omea sui e laba vaniau ieni, rongona igamu kamu gini donaginia laka e koegua niqu mauri ieni.

²² Eo, aia nogoria na rongona ti inau au mologinia ke baa i konimui, ke gini turupatuna vanigamu laka e koegua nimami mauri igami sui ami totu ieni, me ke gini magetugua na tobamui.

²³ Au nongia God na Tamada, ma nida Taovia Iesu Kristo, kara ka tusua na rago ma na galuve ma na tutuni vanigamu sui igamu na tasimami i laona a Iesu Kristo.

²⁴ Nina vangalaka God ke totu i koniqira sui ara galuve mananaa a Iesu Kristo nida Taovia.

**NINA LETA A PAULO VANIGIRA NA TINONI
TUTUNI NI
PILIPI
Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea
Tana Papi Iani**

Na saikolu na tinoni tutuni i Pilipi, aia nogo na kesianina a Paulo e vaturia tana kao ni Uropa, tana butona na momoru ni Masedonia i tana e tamanina na Roma.

Mi kalina a Paulo e marea na leta iani, aia e totu i laona na valesosori. Me gini padasavi sosongo rongona visana vidaqira gana aqokolu segeni nogo ara tovoa laka kara tukapusia nina sasani. Me gini melu goto matena e rongomia laka visana ara tuturiga na sasaniginiaqira na tinoni ni Pilipi na sasani peropero.

Mi tana tuturigana nina leta iani a Paulo e soadougira na tinoni tutuni ni Pilipi tana rongona niqira vangalaka ara sangaginia kalina aia e totu tana rota. Mi muri, maia e totosasaga vanigira rongona e ngaoa ke kakaisigira ma kara gini malagai na tukakai babaa tana niqira tutuni, atsa moa ti na rota loki ke gadovigira. E nongigira kakai laka kara tovoa na usuliana nina sasaga a Iesu Kristo, aia e pea segenina me totu palatsuna. Ma kara laka na tamivaniana na padaloki segeniqira ma na kaekae ke tagaovigira. Me tsaritutugua vanigira goto laka niqira mauripata koluana a Iesu Kristo, aia nogoria e kesa nina vangalaka loki God e tusulea vanigira tana rongona moa niqira tutuni igira, me tau tana rongona laka ara muridougira na aqona niqira Ketsa igira na Tsiu.

Tana leta iani, a Paulo e adikaea vanigira na sasaga pukuga tana mauri Kristiano. Igirani nogo: na magemage, na vainorugi, na tobasai, na berengiti ma na malagai na tukakai tana tutuni. Mi tana susuina nina leta, maia e sauvulagigotoa nina galuve loki vanigira na tinoni tutuni ni Pilipi.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Paulo 1:1-2

A Paulo e nonginongi vanigira i Pilipi 1:3-11

Nina toturota a Paulo 1:12-30

Na mauri i laona na Kristo 2:1-18

A Timoti ma Epaproditus 2:19-30

Nina goko parovata a Paulo 3:1-4:9

A Paulo e soadougira na Pilipi 4:10-20

Na susuina na leta 4:21-23

¹ Ikagami, inau a Paulo ma Timoti, kagami ruka nina maneago a Iesu Kristo, ami ka marea na leta iani vanigamu sui nina tinoni God i Pilipi, igamu amu tutunina nogo a Iesu Kristo, kolugira goto nimui tagao tana lotu ma niqira sasanga.

² Ami ka nongia God na Tamada, ma Iesu Kristo nida Taovia, kara ka vangalaka vanigamu, ma kara ka tusuvanigamu na rago.

A Paulo e Nonginongi Vanigira Na Tinoni Tutuni ni Pilipi

³ Au soadoua na Taovia niq God pipi kalina au padagamu.

⁴ Me pipi kalina au nonginongi matemui igamu, minau au nonginongi tana magemage.

⁵ Rongona e tuu tana tuturigana me tsau mai i dani eni, igamu amu sangaa dou sosongo tana aqo na rasavaginiana na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo.

⁶ Mau dona laka God, aia nogo e tuturiga nina aqo dou i laomui sauba ke nau babaa, poi ke tovsia tana Dani i tana a Iesu Kristo ke visumaitugua.

⁷ Inau, au tau kuti na padagamu sailagi. Me ulagana nomoa kau padalokigamu vaga ia, rongona igamu sui amu patakoluau tana aqo dou God e molovaniau, kalina inau au totu i laona na valesorori, mi tana idana goto, kalina igamu amu sangaa na isutuguna na Turupatu Dou te e gini tukakai.

⁸ God nogo e donaginia laka inau au goko mana kalina au tsaria laka niqu galuve loki vanigamu e pukugamai tana galuvena a Iesu Kristo nogo.

⁹ Au nongia God vanigamu rongona ke gini susuliga babaa nimui vaigaluvegi, ma kamu gini donaginia nagua e goto me mana,

¹⁰ rongona kamu gini tangomana na viliana pipi kalina na omea e dou baa na nauana. Mi tana ti sauba kamu gini totumale tania pipi sui na vatana na nauseko tana Dani tana ke visumaitugua a Iesu Kristo.

¹¹ Ma na maurimui sauba ke gini danga i konina na sasaga doulaka, vaga a Iesu Kristo segeni moa e dona na moloana i tobamui, rongona kamu gini tsonikaea ma kamu soaloki sailaginia God.

Nina Toturota a Paulo Tana Valesorori E Kakaisiginigira na Tinoni Tutuni

¹² Igamu na tasiqiu, au ngaoa igamu kamu donadou laka na omea ara laba vaniau e sangagira nogo danga na tinoni, mara gini tutunina na Turupatu Dou.

¹³ Reia, igira sui na mane ara matalia na valena na taovia, migira sui goto ara totu ieni, igira ara dona sui laka inau au totu i laona na valesorori rongona moa inau au aqo vania a Iesu Kristo.

¹⁴ Ma niqu toturota tana valesorori e kakaisiginigira danga na tasida, mara gini norukakaia baa na Taovia. Mara gini malagai babaa na tuu ma na gini turupatuna na gokona God.

¹⁵ E mana laka visana vidaqira na tasida ara gini turupatu rago vanigira na tinoni tana rongona a Iesu Kristo, mara naua moa rongona ara masugu vaniau mara ngaoa na vaipetsakoegi koluau, mara visana nomoa ara naua tana tobadou.

¹⁶ Igirani ara naua tana galuve, rongona ara dona nogo laka God e molovaniau inau na aqo kau gini isutuguna na Turupatu Dou.

¹⁷ Migira na tasida tavosi igira, ara gini turupatu rago tana rongona a Iesu Kristo, mara tau moa naua tana tobalaka. Ara naua moa rongona ara ngaoa ke gini tangiloki na soaqira segeni, ma kara paboginia niqu rota kalina inau au totu moa i laona na valesorori.

¹⁸ !Me dou moa vaniau inau! Au gini mage moa, rongona e kesa moa na omea au kili sosongolia baa: laka na tinoni sui kara rongomia na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo, atsa moa ti ke goto se ke tau goto na tobaqira igira ara gini turupatuna.

¹⁹ Eo, me sauba kau mage babaa moa, rongona au dona nogo laka sauba kau tanusi tania na valesorori, rongona igamu nogo amu nonginongi vaniaiu, ma nina Tarunga Tabu a Iesu Kristo e sangaau.

²⁰ Mi tana tobaqu popono au amesia laka kau tau goto puka lee tania niqu aqo, ma kau malagai tana tagu sui moa. Me putsikae baa kalina eni nogo, rongona tana susuligaqu popono au ngaoa moa laka kau tsonikaeginia a Iesu Kristo atsa moa kau mauri se kau mate.

²¹ ?Ma nagua vaniaiu na mauri? Na mauri vaniaiu, aia moa nogoria a Iesu Kristo. Ma na mate aia sauba ke peluau loki baa.

²² Me ti kau mauri babaa moa, me tangomana kau naua ke danga goto baa na aqo ke pelugamu igamu. Me vaga ia, mau tau donaginia nagua kau vilia.

²³ Ara ka raqaau ruka tabana me gini ponopala na tobaqu. Kesa tabana, au kili sosongolia kau mololea na mauri ni lao eni ma kau ba totu kolua a Iesu Kristo i baragata. Aia moa na omea e dou saviliu.

²⁴ Me kesa segeni tabana, au dona laka sauba ke dou sosongo baa vanigamu igamu ti vaga inau kau mauri babaa moa.

²⁵ Eo, e ngoliau na papada iani, te au gini dona laka sauba kau mauri babaa moa kau gini sangagamu na kakaisiana nimui tutuni, me ke gini loki baa nimui magemente.

²⁶ Mi kalina kau ba labatugua i konimui, migamu sauba kamu tamani rongona manana na gini tsonikaeana a Iesu Kristo tana rongona inau au visumai i konimui.

Niqira Aqo Popono Igira na Pilipi Kara Isutuguna na Turupatu Dou

²⁷ Me atsa moa ti nagua ke laba vaniaiu inau, migamu nimui aqo kamu pada sailaginia moa laka na omea e tamani rongona loki baa vanigamu aia nogoria kamu mauri muria na sasani e totu tana nina Turupatu Dou a Iesu Kristo. Baa, me ti ke visana na omea ke utusiau inau na baa na reiamui, me sauba kau rongomia moa laka amu tukakai manana, mamu tobasai dou, mamu vaikakaisigi tana isutuguna na Turupatu Dou ti igira na tinoni sui kara gini tutunina.

²⁸ Kamu laka na mataguniaqira gamui gala. Kamu malagai sailagi moa. Mi tana, ti sauba kara reivulagia igira gamui gala, laka sauba ke tau nogo managaqira igira, me ke managamui igamu, rongona God nogo e sangagamu ti amu gini tangomana.

²⁹ Eo, mi tana nina galuve loki God aia e taminogoa vanigamu kamu tau tutunina lee moa, e tamigotoa vanigamu kamu rota matena a Iesu Kristo.

³⁰ Me vaga ia, migita sui ka vaisangagi tana isutuguna na Turupatu Dou, vaga amu reiau inau au naunogoa i votangana, maia goto vaga amu rongomia au naua babaa moa kalina eni.

2

Na Tinoni Kristiano Niqira Aqo Kara Tobasai Dou

¹ ?Me gua igamu? ?Laka nimui mauripata i laona a Iesu Kristo e kakaisigamu, mamu gini tukakai tana nimui tutuni? ?Me laka e veregamu manana nomoa nina galuve? ?Laka amu mauripata kolugotoa na Tarunga Tabu, mamu dona nogo na vaigaluvegi ma na vaisangagi?

² Me ti ke vaga ia me dou manana. Minau au ngasugamu kakai, kamu tovoa kamu kesa moa pipi kalina tana nimui papada mi tana sasagamui, ma kamu tobasai dou pipi tana omea kamu naua. Kamu nauvaganana ia ti ke gini mage sosongo na tobaqu inau.

³ Kamu laka na nauana sa omea ke gini tangiloki na rongomui segeni, se ke koeginigamu ma kamu gini kaekae. Kamu molotsunali segenimui moa, ma kamu pada laka igira na tasimui ara dou baa liusigamu.

⁴ Kamu gini boeginigira moa na tinoni tavosi, ma kamu laka na gini boe segenimui moa.

⁵ Nimui sasaga ke usulia na sasagana a Iesu Kristo:

⁶ Aia e puku God saviliu nogo, me tau moa pada ke tangolikakaia laka aia e puku atsakolua God.

⁷ Mi tana nina kili segeni nogo aia, te e mololegira na omea sui e tamanina,

me tabea na mauri vaga kesa na tinoni lee moa.

Maia e lia tinoni vaga nogo igita.

⁸ !E molotsunali segenina saikesa, me rongomigoko tsau tana mate, eo, tsau tana mateana tana gai ulutaligu!

⁹ Maia nogoria na rongona ti aia God e molokaea ke Taovia i gotu vasau,

me tusuvania na soa e susuliga loki tsapakae liusigira pipi na soa sui.

¹⁰ Mi kalina igira sui i gotu mi lao, mi vavana na barangengo * kara rongomia na asana a Iesu,

me sauba kara tsunaturu i matana, ma kara soalokia. ††

¹¹ Migira sui kara katevulagia laka a Iesu Kristo aia e Taovia, ma kara gini tsonikaea God na Tamana.

Kamu Lia Vaga na Marara i Laoqira na Tinoni

¹² Eo, igamu na kulaqu galugaluve, igamu amu rongomangaqu dou sosongo kalina au totu kolugamu i votangana. Mi kalina ia, inau au tau nogo totu kolugamu, ma nimui aqo ti kamu rongomangaqu dou sosongo baa nomoa. Au nongigamu kamu aqo dou babaa tana kukuni ma na parovata, ti kamu gini tangomana na tamaniginiana na mauri saliu.

¹³ Rongona God nogo e aqo sailagi i laomui, maia e sangagamu mamu gini madodo na nauana na omea aia e kilia kamu naua.

¹⁴ Tana omea sui amu naua kamu laka na kore, ma na goko ngiungiu, ma na vaipetsakoegi,

¹⁵ rongona kamu gini totu male saviliu vaga igira na dalena manana God ara mauri i laoqira na tinoni seko. Mi kalina igamu kamu tuu na sauana vaniaqira na gokona na mauri saliu ma nimui aqo kamu mokemoke i laoqira, vaga nogo na veitugu ara mokemoke tana masaoka tana bongi.

¹⁶ Me ti vaga nimui sasaga ke dou vaga ia, minau sauba kau tamani rongona manana na gini kaekae tana rongomui igamu tana Dani tana

* **2:10 2:10** "mi vavana na barangengo" Igira na tinoni ni sau ara pada laka na tinoni ara mate ara ba totu kesa tana nauna rodo sosongo i vavana na barangengo. † **2:10 2:10** "i vavana na barangengo" Igira na tinoni ni sau ara pada laka na tinoni ara mate ara ba totu kesa tana nauna rodo sosongo i vavana na barangengo. ‡ **2:10 2:10** "i vavana na barangengo" Igira na tinoni ni sau ara pada laka na tinoni ara mate ara ba totu kesa tana nauna rodo sosongo i vavana na barangengo.

ke visumaitugua a Iesu Kristo. Rongona i tana nogo sauba ke gini labamaka laka ara tau luvu lee pipi sui niq̄u ngongoragi ma niq̄u aq̄o au naua tana rongomui.

¹⁷ Nimui tutuni igamu e vaga moa ti kesa na savori tabu amu saua vania God. Me ti vaga ke tareo na gabuq̄u inau vaga moa ti na uaeni ke ba kolua nimui sausau igamu, me dou moa vaniau. Eo, minau sauba kau gini mage sosongo baa, ma kau patakologamu sui niq̄u magemage.

¹⁸ Migamu goto kamu gini mage, ma kamu patakoluau inau nimui magemage.

A Paulo e Pada Ke Molo baa Vanigira a Timoti

¹⁹ Ti vaga na Taovia Iesu ke tami, minau au amesia ke tau oka ma kau molo baa vanigamu a Timoti, mi tana ke gini mage na tobaq̄u na rongomiana na turupatu tana rongomui igamu.

²⁰ Aia segeni moa a Timoti aia e kesa e papada atsakoluau, me gini boeginigamu manana igamu.

²¹ Igira na tinoni tavosi sui ara gini boe moa niq̄ira aq̄o segeni, mara tau gini boe nina aq̄o a Iesu Kristo.

²² Igamu amu tsodovulagi segenimui nogo laka a Timoti aia na mane dou sosongo. Mi kagami, aia minau, ami ka vaga kesa na baka ma na tamana, mami ka aq̄osa tana rasavaginiana na Turupatu Dou.

²³ Eo, mi kalina kau dona nagua ke laba vaniau, me sauba kau moloa baa a Timoti vanigamu.

²⁴ Mau norua na Taovia ke tamia, minau segeniq̄u goto, tagara ke tau oka, ma kau ba laba i konimui.

A Paulo e Pada Ke Molovisua a Epaproditus i Verana

²⁵ Au pada laka e dou goto kau molovisu baa vanigamu na tasida a Epaproditus, aia igamu nogo amu molomaia ke sangaaui ieni. Atsa moa na rota, maia e madodo sosongo na sangaaq̄u.

²⁶ E ngao sosongolia ke reigamu tugua, me padasavi rongona amu rongomnogo laka aia e lobogu loki.

²⁷ E mana nomoa. E lobogu loki me ngari mate. Ma God e galuvea me gini mauri doutugua. Ma God e tau galuvea a Epaproditus moa, e galuveau goto inau, te e gini didia taniau kesa gaq̄u rota loki, ti vaga laka ke mate nogo aia.

²⁸ Ia nogo na rongona ti inau au gini mavi na moloana baa vanigamu kamu gini mage na reiana, mi tana ke gini sui niq̄u melu inau.

²⁹ Kamu gini mage kalina ke laba ma kamu tabedoua, rongona aia e kesa na tasimui dou tana Taovia. E ulagana sosongo nomoa kamu padalokia a Epaproditus,

³⁰ rongona aia e bisaa na maurina me ngari mate, kekena moa na aq̄o vaniana a Iesu Kristo, ma na sangaginiaq̄u inau na tugumui igamu.

3

E Kesa Moa na Sautu Igita Ka Muria Ti Ka Gini Totugoto Kolua God

¹ Mi tana susuina niq̄u leta vanigamu igamu na tasiq̄u, au tsarigotoa vanigamu kamu magemage i laona nimui mauripata koluana na Taovia. Inau au tau q̄isi na mareana tugua na omea au maregira nogo, na mani sangaginiaui ma kamu gini tukakai dou babaa tana nimui tutuni.

² Kamu kana tanigira igira ara mala pai atsi, igira nogo na tinoni ara gini tuturu na paripapadana na konina tinoni.

³ Igita nogoria a adia na paripapadana mainana, me tau igira, rongona igita nogoria a samasama vania God tana nina sasanga a Tarunga Tabu, ma magemage tana nida mauripata koluana a Iesu Kristo. Igita a tau vataraginia nida tutuni kesa tana aqotabu ni taba lee moa, vaga ti tana paripapadana.

⁴ Minau kesa, e tau utu vaniau ti kau ngaoa ma kau vataraginigotoa niqutu tutuni tana omea lee vaga igira. Ti vaga ke kesa ke pada laka ti ke vataraginia moa nina tutuni tana aqotabu ni taba lee moa me tugunogoa ke gini mauri, minau baa kesa e tuguau kau pada vaganana ia.

⁵ Ara paripapadana na koniqutu alu na dani murina au botsa. Inau na bobotsana ni Israel tana puku konina a Benjamin. Minau na Hibru, mau botsa tana Hibru. Minau na Parisii, mau tangolikakaigira pipi sui na vovorona na Ketsa.

⁶ Mau madodo sosongo tana aqo ia, mau gini rotasi sosongoligira igira ara muria nina sasani a Iesu Kristo. Me ti vaga tana rongona moa na muridouana na Ketsa me ke tugunogoa ka gini totugoto kolua God, minau tsotsodo kesa rongona au muridou saikesaligira pipi sui na vovorona na Ketsa.

⁷ Na omea sui girani inau au padalokigira mau noru sosongoligira i sau laka igira nogo kara mologotosiau i matana God. Mi kalina eni inau au mololegira sui nogo mau norua moa a Iesu Kristo.

⁸ Eo, me tau igira moa na omea vaga gira, me pipi sui na omea tavosi goto, ara tau saikesa tamani rongona vaniau kalina eni. E kesa lelee moa na omea e tamani rongona vaniau kalina ia, maia nogoria na donaginia a Iesu Kristo niqutu Taovia. Tana rongona nogo a Iesu, te inau au mololegira pipi na omea sui au norugira i sau. Tana niqutu papada inau, na omea gira ara lia vaga nogo ti na kutso, rongona ti inau kau donaginia moa a Iesu Kristo,

⁹ ma kau mauripata saikesa kolua moa aia. Au tau goto papada vaga au pada i sau, laka inau au gini totugoto kolua God rongona au muridoua na Ketsa. Tagara. Mi kalina eni au dona laka au totugoto nogo kolua God tana rongona moa au tutunina a Iesu Kristo. God aia nogo e mologotosiau i konina tana rongona moa niqutu tutuni.

¹⁰ Me vaga ia, me kesa lelee moa na omea au kilia inau, laka kau donaginia moa a Iesu Kristo ma na susuligana nina maurivisu tania na mate, ma kau patakolua i laona nina rota ma na mateana.

¹¹ Mau amesia laka kesa dani inau goto, sauba God ke maurisivisuau tania na mate.

A Paulo e Ngongoragi Matena Moa na Omea Sauba Ke Laba i Muri

¹² Au tau goto tsaria laka au tangomana nogo, se laka e goto saikesa nogo pipi niqutu sasaga. Tagara. Mau ngongoragi matena moa ti ke gini managaqutu kesa dani, ma kau adia na peluna vaga a Iesu Kristo segenina nogo e vangarau mangogatinogoa vaniau kalina aia e naua minau au gini lia nina tinoni segeni.

¹³ Minau, tasiqutu gamu, au tau nomoa pada laka au adi suinogoa na peluna ia. Me kesa moa na omea au naua. Au padalegira pipi sui na omea ara putsi nogo, mau ngongoragi matena moa na omea sauba ke laba i muri.

¹⁴ Vaga ia, mau tovokakaia moa ti kau tangomana na adiana na peluna ia, aia nogo na mauri saliu koluana God i gotu na matena nina aqo a Iesu Kristo.

¹⁵ Migita sui a ganoga nogo tana muriana a Iesu Kristo nida aqo ka papada atsa tana omea iani. Me ti vaga ke visana vidamui ke tavosi niqira papada, ma God aia nogo sauba ke makalia vanigamu.

¹⁶ Me atsa moa ti vaga ke visana vidamui e tavosi nimui papada, migita sui nida aqo ka muridoua babaa moa na vovorona vaga igita a murinogoa tsau mai i dani eni.

¹⁷ Tasiq igamu, kamu reinunu babaa moa i koniq inau. Ma kamu moro baa goto i koniqira igira ara muria na sautu dou vaga igami ami idagana nogo vanigamu.

¹⁸ Na omea iani inau au tsarinogoa vanigamu danga kalina, mi kalina ia inau au tsaritugua vanigamu kolua na koo na mataqu: Eo, ara danga ara mauri vaga moa ti igira ara gala vania na mateana a Iesu Kristo tana gai ulutaligu.

¹⁹ Igira sauba kara pirua tana vera na rota e vo sui, rongona na tobaqira segeni e lia vaga nogo ti niqira god. Ara gini kaekae na omea e tugua kara gini vangamaa matena. Mara padaloki saikesalia moa na omea ni lao eni.

²⁰ Migita a lia nogo na tinoni ni gotu, ma pitu sosongolia na dani i tana nida Vagamauri, aia nogo a Iesu Kristo nida Taovia, ke visumai talu i gotu.

²¹ Me sauba aia ke oligira na konida maluku matemateaga, me ke naua ma kara atsa vaga nogo na konina aia kalina aia e maurivisitugu tania na mate. Maia ke naua na omea iani tana susuligana loki e tamanina gana na tagaoviniaqira pipi na omea sui.

4

A Paulo e Goko Parovata Vanigira

¹ Igamu na tasiq, inau au galuve sosongoligamu manana. !Mau amesikikia laka ti ke tau utu ma kau reigamu tugua kesa dani! !E gini mage sosongo na tobaqu, mau gini kaekae tana rongomui igamu! Eo tasiq galugaluve, nimui aqo kamu tukakai babaa moa tana nimui mauripata koluana na Taovia.

² Mi kagamu ko Euodia ma ko Sintike, inau au nongikagamu kamu ka tovokakaia na vaigotosigi vaga na tamatasi manana i laona na Taovia.

³ Migoe goto gaqu aqokolu dou, au nongigo ko sangadoukaira na daki karani, rongona kaira nogo ara ka sangaau dou sosongo tana aqo na rasavaginiana na Turupatu Dou, kolua a Klement migira sui goto gaqu aqokolu tavosi, igira na soaqira ara totu nogo i laona nina mamare God, tana e totu na soaqira igira sui kara mauri saliu kolua aia.

⁴ Kamu magemage sailagi i laona nimui mauripata koluana na Taovia. !Eo, mau tsaritugua vanigamu: kamu magemage!

⁵ Kamu tobasai dou sailagi vanigira na tinoni sui. E varangi nogo ke visumaitugua na Taovia.

⁶ Kamu laka na gini boe sosongo sa omea. Me ti ke visana na omea kamu kilia manana, me dou ti kamu nongia God ke saua vanigamu. Ma kamu tau moa padalea na soadouana sailagi.

⁷ Ma nina rago God, aia e dou putsikae baa liusigira pipi na omea igita a donaginia, aia nogoria sauba ke matalidoua na tobamui ma nimui sasaga i laona nimui mauripata koluana a Iesu Kristo.

⁸ Mi tana susuina niqu leta kulaqu gamu, au ngaoa laka kau parovataiviigamu dou tugua ke kesa goto kalina. Kamu puku kalavatavigira i tobamui na omea sui ara dou, mara mana, mara goto. Kamu padagira moa na omea ara male, mara palulaka, mara dou i mataqira na tinoni tavosi.

⁹ Kamu nau babaa moa na omea au sasaniginigamu, mamu reigotoa i koni qu tana ni qu aqo. Ma God, aia na pukuna na rago, sauba ke totu i konimui.

A Paulo e Soadougira na Pilipi Rongona Niqira Vangalaka

¹⁰ E gini mage loki sosongo na tobaqu i laona ni qu mauripata koluana na Taovia, rongona igamu amu vasini sangaau tugua kalina eni. Me gini sauvulagia laka amu padaau moa. Au tau tsaria laka amu padaleau. Tagara. Me rongona moa e oka sosongo amu tau tamanina na sautu na sauvulagiana nimui galuve vaniau.

¹¹ Mau tau tsarivaganana ia rongona au rota matena e tagara sa ni qu omea. Tagara. Inau kesa, au lavu nogo na mauri tagaralee tana mauriqu.

¹² Au dona rago na mauri tagaralee, mau dona goto na tamani omea danga. Me tau gini gua vaniau atsa moa ti nagua ke laba. Me vaga ia, minau au mage moa pipi tana nauna, me pipi kalina, atsa moa kau masu se kau vitoa, kau tamani omea danga se kau tau tamani danga.

¹³ Au susuliga na bariana pipi na omea sui ara laba vaniau ginia na susuligana a Iesu Kristo nogo e sauvaniau.

¹⁴ Me dou sosongo nomoa na tobaqu rongona igamu amu sangaau tana ni qu rota.

¹⁵ Migamu na Pilipi, igamu amu donadounogoa laka kalina inau au mololea na butona na vera ni Masedonia tana tuturigana ni qu aqo na rasavaginiana na gokona na Turupatu Dou, migamu segeni moa na saikolu na tinoni tutuni amu sangaau dou sosongo mamu vangalaka vaniau tana qolo.

¹⁶ Mi kalina goto inau au totu i Tesalonika, me ruka goto kalina igamu amu sauqolo mai vaniau.

¹⁷ Au gini mage rago na adiana nimui vangalaka. Eo, mau gini mage sosongo baa na padana na peluna igamu sauba kamu adia na matena nimui galuve amu nauvaniau.

¹⁸ Mi kalina eni au tamanina tovu nogo na omea sui au kilia, me tsara lee goto na turina, rongona a Epaproditus e adimainogoa vaniau nimui vangalaka me gini tuguau sosongo nogo. Eo, nimui vangalaka ara vaga na sausau vuruga laka vaga God e reingaoa.

¹⁹ Maia ni qu God, aia e tamanigira na omea sui, aia nogo sauba ke tusulea vanigamu tana asana a Iesu Kristo pipi sui na omea igamu amu kilia.

²⁰ !Gita ka tsonikaea nida God na Tamada na dani ma na dani! Amen.

Na Susuina Nina Leta

²¹ Au pada sosongoligamu igamu sui e tamanigamu nogo a Iesu Kristo. Migira sui na tasida ara totukoluau ieni ara pada sosongoligamu goto.

²² Migira sui goto nina tinoni God ara totu ieni ara padagamu, me putsikae baa igira ara totu tana valena na Sesar.

²³ Au nongia nida Taovia Iesu Kristo ke vangalaka sailagi vanigamu sui.

**NINA LETA A PAULO VANIGIRA NA TINONI
TUTUNI NI
KOLOSE
Na Vuresi Makaliana na Omea Ara Marea
Tana Papi Iani**

I Kolose na soana kesa na vera i laona na Asia, e tau ao sagata tania i Epesus tana e totu a Paulo kalina e marea na leta iani. Ma Paulo aia e tau sanga na vaturiana na lotu i Kolose. Me boeginigira sosongo nomoa, matena e rongomia laka ara totu visana na tarai peropero i laoqira na tinoni tutuni ni tana. Migira ara turuginigira sosongo na tinoni, mara tsaria vanigira laka ti kesa e kilia ke donaginia manana God me ke tamanina na mauri saliu i baragata, ma nina aqo na tinoni vaga ia ke samasama vanigira “na angelo migira na tidao levolevo sui kolu susuligaqira”. (Reia tana 1.16) Mara tsarigotoa laka nina aqo goto na tinoni vaga ia ke muridougira pipi sui na aqona niqira lotu na Tsiu, vaga na paripapadana, na vali e kalea tana ganiana na mutsa me visana na omea tavosi goto.

Aia nogoria tana rongona vaga ia, te e gini tuu a Paulo me marea kesa na leta vanigira na tinoni tutuni i Kolose, rongona ti ke tukapusiginigira na sasani vaga girani, me ke tu segeni nina sasani manana a Iesu Kristo. Na pukuna na omea e gini mareleta a Paulo, aia nogo laka a Iesu Kristo segenina moa tangomana ke tusua na mauri saliu manana. Migira sui na sasani tavosi kolua niqira aqoaqo, ara sautuligigira moa na tinoni tania nina sasani a Iesu Kristo. Tana mauripata koluana moa a Iesu Kristo i tana segeni moa na tinoni sui kara dona na tsaulinigiana na mauri saliu.

A Tikikus e adi baa nina leta a Paulo vanigira na Kolose. Ma Onesimus e dulikolua, aia nogo na tseka a Paulo e gini mamare matena vania a Pilemon.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Paulo 1:1-2

A Paulo e soadoua God mateqira na Kolose 1:3-14

A Iesu Kristo ma nina aqo 1:15-2:19

Na mauri vaolu i laona na Kristo 2:20-4:6

Na susuina nina leta 4:7-18

¹⁻² I kagami inau a Paulo ma Timoti na tasida, ami ka mamare baa vanigamu igamu nina tinoni God, ma ka tasimami tana nida mauripata koluana a Iesu Kristo, igamu amu totu i Kolose. Minau aia God nogo e viliau kau lia kesa nina apostolo a Iesu Kristo.

Kagami ami ka nongia God na Tamada ke vangalaka vanigamu, me ke tusua vanigamu nina rago.

A Paulo e Soadoua God Mateqira na Tinoni ni Kolose

³ Eo, kagami a Timoti minau, ami ka soadou sailaginia God na Tamana a Iesu Kristo nida Taovia, kalina ami ka nonginongi vanigamu.

⁴ Rongona ami ka rongominogoa laka igamu amu tutunina manana a Iesu Kristo, mamu galuvegira sui nina tinoni God,

⁵ mamu vataragini kakaia nimui amesi tana omea God e mololakaa vanigamu nogo i baragata. Igamu amu rongomia na omea iani kalina e laba vaolu i konimui na manana na gokona na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo.

⁶ Ma na Turupatu Dou iani vaga igamu amu vasini rongomia, aia e tavosa me rarasa bamai nogo polia na barangengo popono. Me gini oli niqira mauri na tinoni pipi tana nauna, vaga nogo e nauvanigamu igamu, me gini oli na maurimui tuu tana kesianina dani kalina amu vasini rongomia, mamu gini donaginia na manana nina galuve God vanigamu.

⁷ A Epapras, aia ka gamami aqokolu galugaluve kagami, ma nina maneaqo madodo sosongo a Iesu Kristo, aia nogo e adibaa vanigamu i votangana na gokona na Turupatu Dou tugumami kagami.

⁸ Maia goto nogoria e turupatuna mai vanikagami laka na Tarunga Tabu e sangagamu, mamu gini dona na vaigaluvegi manana.

⁹ Me tuu kalina ami ka rongomia na turupatu vaga ia i konina a Epapras, mami ka tau kuti na nonginongi sailagi na matemui igamu. Ami ka nongia God ke tusuvanigamu nina Tarunga Tabu, me ke dangaliginigamu nina sasaga loki ti kamu donadouginia na omea aia e kilia kamu naua.

¹⁰ Mi tana ti igamu kamu gini tangomana na mauri vaga na Taovia e ngaoa, ma kamu nausailaginia na omea e dou i matana. Ma kamu gini madodo pipi sui tana vatana na aqo na galuve vanigira na tinoni, ma kamu dato babaa tana donadouginiiana God.

¹¹ Mami ka nongigotoa God laka aia ke kakaisiginigamu na susuligana segeni nogo ia, ti kamu gini susuliga na tukakai ma na berengiti pipi tana rota sui ara laba vanigamu.

¹² Kamu soadoua na Tamada tana magemage, rongona aia e naua me gini tugugamu na tamaniginiana gamui tuva tana omea God e mololakaa vanigira nina tinoni tana vera na marara.

¹³ Aia nogo e maurisigita tania na susuligana na rodo e tangoli kaputigita i sau, me adigita baa tana verana na Dalena galugaluve,

¹⁴ aia nogo e suivisugita, mara gini tanusi nida sasi.

A Iesu Kristo Aia e Loki Liusigira Pipi na Omea Sui

¹⁵ A Iesu Kristo aia nogo na nununa God e totu ida nogo, migita a tau dona na reiginiana na matada. Maia nogo na Dalena botsa ida, me loki liusigira baa pipi na omea sui God e volagira.

¹⁶ Rongona i konina nogo a Iesu Kristo ti God e vusagira na omea sui i gotu mi lao: igira na omea sui igita a reigira, migira goto na omea sui igita a tau reigira, migira goto na angelo ma na tidao levolevo sui kolu susuligaqira. God e vusagira na omea sui lakalaka kolunogoa a Iesu Kristo, migira sui ara nina tamani nogo aia.

¹⁷ A Iesu Kristo, aia e totu idavigira nogo na omea sui, mi tana susuligana segeni moa ia e tangoliginigira pipi sui na omea.

¹⁸ Aia e vaga nogo na lovana, migira na saikolu na tinoni tutuni ara vaga na konina aia. Maia nogoria na pukuna na maurina na konina popono. Aia nogo na Dalena God botsa ida, maia goto nogo na kesianina e maurivisutugua tania na mate, rongona ke gini labamaka laka aia segenina moa e ida vanigira na omea sui.

¹⁹ God segenina nogo e pedea laka na Dalena ke puku atsa kolunogoa aia.

²⁰ Mi konina nogo na Dalena, ti aia God e pedea laka ke adivisugira i konina na omea sui lakalaka. Eo, tana mateana nogo na Dalena tana gai ulutaligu ti aia God e mologotosiginigira i konina segeni nogo ia igira na omea sui i gotu mi lao.

²¹ Mi sau igamu amu totu ao tania God, mamu lia gana gala rongona na omea seko amu pada mamu naua.

²² Mi kalina eni, God e mologotosigamu nogo i konina rongona na mateana a Iesu Kristo, maia e valakasigamu kamu gini male ma kamu masidi i matana.

²³ Nimui aqo nomoa, kamu tukakai babaa tana nimui tutuni, ma kamu laka na tamivaniaqira kara luvusilea nimui amesi amu tamanina nogo kalina igamu amu rongomi vaolua na gokona na Turupatu Dou, vaga ara gini turupatuna nogo vanigira na tinoni sui tana barangengo popono. Maia nogoria niqū aqo goto inau a Paulo, kau turupatuna bamai na Turupatu dou iani.

A Paulo Nina Maneaqo God I Laoqira na Tinoni Tutuni

²⁴ Mi kalina eni, au gini mage tana rongona niqū rota au vatsangia tana rongomui igamu. Rongona tana rota ara gadovia na koniqū inau, au gini sanga na tovusiana nina rota a Iesu Kristo matana na konina aia, aia nogo na saikolu na tinoni tutuni.

²⁵ God nogo e viliau kau lia nina maneaqo i laona na saikolu na tinoni tutuni. Maia goto nogo e molovaniau na aqo na tsarivulagiana popono vanigamu nina goko.

²⁶ Ma nina goko God e kalea na omea aia e poia tuu i sau nogo vanigira na mamatana na tinoni sui. Mi tana tagu eni moa ti aia e sauvulagia vanigira igira ara galuvea.

²⁷ Miani nogo e vaga nina papada God: laka ke sauvulagi talua vanigira nina tinoni na omea loki tsapakae saviliu iani, aia e vangarau manogatia vanigira na tinoni sui lakalaka. Ma na omea loki tsapakae iani, aia nogoria laka a Iesu Kristo e mauri i laomui, maia nogo na papadana laka sauba igamu goto kamu patakolua tana mararana God.

²⁸ Aia nogoria na rongona ti igami ami gini madodo na turupatuna tana rongona a Iesu Kristo vanigira na tinoni sui. Mami parovatavigira sui, mami sasanigira sui, mami nusirongona dou a Iesu Kristo vanigira, rongona ti igira sui kara gini lia na tinoni ganoga i matana God tana sasagana nogo a Iesu Kristo.

²⁹ Tana rongogira nogo na omea girani ti inau au gini rota na aqo kakai, mau ngongoragi kolua na susuligana loki a Iesu Kristo aia e aqo i koniqū.

2

Kamu Tukakai tana Tutuni Kristiano

¹ Eo, inau au ngaoa laka igamu kamu dona dou laka au gini rota na aqo kakai tana matemui nogo igamu, mi tana mateqira goto na tinoni ni Laodisea, migira sui goto ara tau vati reilakaqu.

² Au navaganana ia, rongona au ngaoa kau kakaisiginigamu tana vaipadagi ma na vaigaluvegi manana, mi tana ti igamu kamu gini padagadovidou baa nina sasaga God. Me vaganana ia, sauba kamu

donaginia na omea loki putsikae God e poia vanigira na tinoni i sau, aia nogoria a Iesu Kristo.

³ I konina segeni nogo aia ara totu popoi na pukuna pipi na sasaga ma na dona sui.

⁴ Au gini tsarivaganana vanigamu ia, rongona igamu kamu tau tamivania ke kesa ke valogamu lee, atsa moa ti nina goko ke mamarega.

⁵ Me atsa goto moa ti inau au totu ao tanigamu, ma na koniqu moa e ao tanigamu, mi tana papadaqu inau au totu sailagi kolugamu. Mau gini mage kalina inau au reia laka igamu amu tobasai dou sosongo, mamu vaisangagi na tukakai kalavata tana nimui tutuni i laona a Iesu Kristo.

Tana Maurimui Popono Kamu Mauripata Kolua a Iesu Kristo

⁶ Igamu amu tamivaninogoa a Iesu Kristo ke Taovia vanigamu. Eo me dou, me vaga ia ma nimui ago kamu mauripata kolua tana maurimui popono.

⁷ Kamu totu pukuga i konina. Kamu vataraginia na maurimui i konina. Kamu tukakai babaa tana nimui tutuni vaga ara sasaniginigamu nogo. Ma kamu soadou sailaginia God.

⁸ Ke reigamu dou, kamu laka na tamivaniana ke kesa ke valogamu ginia nina goko kobakoba lee, ma na turupatu tsautsau e talumai moa tana sasaga ara botsangia na tinoni migira na tidao ara tagaovia na goae taligu, me tau pukuga mai i konina a Iesu Kristo.

⁹ Na puku God popono e totu i laona na konina a Iesu Kristo rongona aia e God me tinoni sai.

¹⁰ Migamu amu sanga nogo na tamaniana na maurilaka popono i konina nogo a Iesu Kristo. Aia e loki tsapakae liusigira sui lakalaka pipi na angelo ma na tidao levolevo ara dona kara susuliga ma kara tagao.

¹¹ I laona nimui mauripata koluana a Iesu Kristo igamu amu paripapadana nogo, me tau aia na vatana na paripapadana vaga ara nauginia moa na limana tinoni. Tagara. Maia moa na paripapadana e pukuga i konina a Iesu Kristo, aia segeni moa e nusigamu mamu gini totu tanusi tania na susuligana na kilinauseko e totu i laona na konimui.

¹² Kalina igamu amu adi lesovitabu, me vaga moa ti igamu amu tsuna kolua a Iesu Kristo i laona na qilu, na papadana laka amu mololenogoa na mauri tana sasi. Mi tana lesovitabu goto, e vaga moa ti amu maurivisu kolugotoa a Iesu Kristo, mamu lia na tinoni vaolu, rongona igamu amu norua na susuligana loki God aia e maurisivisua a Iesu Kristo tania na mate.

¹³ Tana tagu ida nogo, e vaga moa ti e mate lee na tidaomui rongona amu mauri moa tana sasi, ma na rongona goto igamu na tinoni ni veratavosi, mamu tau tamanina nina Ketsa a Moses vaga igami na Tsiu. !Mi kalina eni ti aia God e vasini maurisigamu tugua kolua a Iesu Kristo! Eo, God e veoligigira nogo nida sasi igita sui.

¹⁴ Aia e luvusilea na loada e bingi sekoligita kolua nina vali dangadanga, me veo saikesalia na mamarena kalina aia e pogadatoa tana gai ulutaligu.

¹⁵ Mi tana nina gai ulutaligu, a Iesu e tsogori pukalia na susuligaqira na tidao levolevo. E sorigira me raqagira i murina aia kara gini moro na toga sui.

¹⁶ Vaga ia, ma kamu laka na tamivaniana ke kesa ke pede vanigamu tana rongona na omea kamu gania, se kamu inuvia, se tana rongona na lokisiana niqira bongi tabu igira na Tsiu, ma na Dani na Sabat, se na kodoputsa tana dani na vula vaolu.

¹⁷ Na omea sui vaga gira, ara vaga ti na nununa lee moa na omea sauba ke laba i muri. Maia nogoria a Iesu Kristo.

¹⁸ Kamu laka na tamivaniaqira kara kedegamu igira na tinoni ara koesegeniqira laka ara dou liusigamu igamu. Ara tsaria laka ara dona na reilakana na omea e tavongani laba vanigira, mara turuginigamu kamu malapalu na pea segenimui, ma kamu samasama vanigira na angelo. Na tinoni vaga gira ara kaekae sosongo, ma na omea ara tsaria laka ara tavongani reia e botsa tana niqira papada segeni moa igira.

¹⁹ Ara tsidaligi tania a Iesu Kristo, aia nogo na lovana na konina, aia nogoria na saikolu na tinoni tutuni. Mi tana nina tagao nogo a Iesu Kristo ti na konina popono e adia na mauri, mara gini totusai dou na sasaina ma na lasina, me gini loki me dato dou vaga nogo God e ngaoa.

Na Mate Koluana ma na Maurivisutugu Koluana a Iesu Kristo

²⁰ Eo, igamu amu mate nogo kolua a Iesu Kristo, mamu gini tanusi taninogoa na susuligaqira na tidao ara tagaovia na barangengo. ?Me matena gua te amu mauri vaga e tamanigamu moa na barangengo? ? Matena gua te amu tangoli kakaigira moa na vali vaga girani:

²¹ "Tabu na galiana visana na vatana na mutsa, tabu na tovo vidana, me tabu goto na peleleana?"

²² Igira nogo na vali ma na sasani vaga gira ara tavongani botsangia moa na tinoni lee, mara kalea moa na omea ara dona kara baa nanga lee kalina ti kamu gini ago.

²³ Eo e mana rago, na vovorona vaga gira e rerei vaga ti na omea dou tana niqira tuturu na samasama vaniaqira na angelo, ma na malapalu na pea segeniqira, ma na rotasi sekoliana na koniqira segeni. Ma na omea vaga gira e tau goto dona ke sangagira na tinoni na tukapusiana na kilinauseko e totu i laona na tobaqira.

3

¹ Migamu amu maurivisu kolunogoa a Iesu Kristo. Baa, mi kalina eni, kamu lavegira moa na omea ara kalea na mauri ni gotu, i tana a Iesu Kristo e totu tana madoana God.

² Kamu molo kalavatavia na papadamui tana omea ara kalea i gotu, me ke tau tana omea ni lao ieni.

³ Rongona igamu amu mate taninogoa na mauri seko ni sau, mi kalina eni na maurimui e totu popoi kolua a Iesu Kristo i laona God.

⁴ A Iesu Kristo nogo na maurimui manana. Mi kalina aia ke labamai, migamu goto sauba kamu laba kolugotoa, ma kamu tamanipata kolua tana mararana.

Na Mauri ni Sau ma na Mauri Vaolu

⁵ Vaga, ma nimui ago ti kamu matesigira pipi sui na kilinauseko ara ago i laomui, vaga na vainausekoligi, na totu sekoseko, me pipi vatana na nauseko e kalea na konina tinoni, ma na sasi tavosi sui goto,

putsikae baa na susugu, rongona na susugu e vaga kesa na vatana na samasama vaniaqira na tidao.

⁶ Igira nogo na omea vaga gira ara tsaia na korena God ti sauba ke gadovigira igira ara tau rongomangana.

⁷ I sau igamu segenimui nogo amu mauri murigira na kilinauseko vaga gira kalina amu tamivanigira kara tagaovia na maurimui.

⁸ Mi kalina eni nimui aqo kamu mololegira pipi sui na vatana na omea seko vaga girani: na kore, na vaireiisaivigi ma na tobaseko. Ma na goko pea ma na asu ke tau goto rutsu i mangamui.

⁹ Kamu laka na vaiperogi, rongona igamu amu mololenogoa na maurimui ni sau kolugira nimui lavuseko,

¹⁰ mamu gini lia nogo na tinoni vaolu. Ma God aia e aqosigamu aia nogo e vaolusigamu babaa tana nununa segeni nogo ia, rongona igamu kamu gini tangomana na donaginiana manana God.

¹¹ Aia nogoria na rongona te ara gini tau tavosi na Tsiu ma na tinoni ni veratavosi, igira ara paripapadana, migira ara tau paripapadana, na longa ma na tasi, ma na tinoni na momoru tavosi, na tseka, ma na tinoni tau tseka. Maia moa kesa e tamani rongona, maia nogoria a Iesu Kristo. Ma Iesu Kristo aia e totu nogo i laoda igita sui.

¹² Igamu nina tinoni God. Aia e galuvegamu, me viligamu kamu lia nina tinoni segeni. Vaga ia, migamu nimui aqo kamu dona na vaiaragogi, na vaisangagi, na pea segenimui, na totu tsalapo dou ma na berengiti.

¹³ Kamu berengiti dou tabana mi tabana, ma kamu dona na vaipadalegi ti kalina ke botsa dato na vaikoregi i laomui. Kamu padatugua laka na Taovia aia e padalegira nogo nimui sasi igamu. Vaga ia, mi kalina eni igamu goto nimui aqo ti kamu vaipadalegi goto nimui sasi.

¹⁴ Putsikae baa kamu dona na vaigaluvegi, aia nogoria na pukuna na mauri tana tobasai ma na sasaga dou sui.

¹⁵ Ma na rago aia a Iesu Kristo e sauvanigamu, aia nogo ke tagaovigamu tana omea sui kamu naua. Na totu tana rago vaga ia, aia nogoria na rongona ti God e soasaigamu i laona kesa moa na saikolu na lotu. Ma kamu dona na soadouana God sailagi.

¹⁶ Pipi sui na goko tana rongona a Iesu Kristo kara mauri kalavata i laona na tobamui. Kamu gini vaisasanigi ma kamu vaikakaisigi dou kolua pipi sui na vangana nimui dona. Kamu lingegira na Linge Tabu migira goto na linge na lotu. Eo, kamu linge vania God ma kamu soadoua i laona na tobamui popono.

¹⁷ Pipi sui na omea kamu naua se kamu tsaria, kamu naugira sui tana asana a Iesu na Taovia, me kolua nogo ia kamu soadoua God na Tamana.

Na Sasaga e Ulagana na Vale Kristiano

¹⁸ Igamu na daki tauga kamu rongoimangaqira na savamui, rongona aia nogoria e vaga nimui aqo Kristiano.

¹⁹ Igamu na mane tauga kamu galuvegira na taumui, ma kamu laka na malatsekaqira.

²⁰ Igamu na baka, nimui aqo Kristiano kamu rongomangaqira sailagi na tamamui ma na tinamui, rongona aia nogo na vatana na sasaga vaga ia God e reingaoa.

²¹ Migamu amu tamani baka kamu laka na malabulesiaqira na dalemui, rongona ti kamu nauvaganana ia, me sauba ke ponotutu lee na tobaqira na baka ma kara tau dona nagua kara naua.

²² Igamu na tseka kamu rongoimangaqira gamui taovia pipi tana omea sui. Ma kamu laka na aqo malapalu rongona moa amu ngaoa ke gini dou na tobaqira igira kalina ara morosigamu. Migamu kamu naua pipi nimui aqo tana tobadou moa rongona amu kukuni tania na Taovia.

²³ Pipi sui tana omea kamu naua kamu gini aqo tana tobamui popono, rongona igamu amu aqo vania na Taovia me tau vanigira na tinoni lee.

²⁴ Kamu padatugua laka na Taovia aia sauba ke tusuvanigamu na peluna vaga aia e mololakanogoa vanigira nina tinoni. Rongona a Iesu Kristo aia moa nimui Taovia manana, maia nogoria amu aqo vania.

²⁵ Masei moa ti ke nauseko, sauba God ke kedeginia rongona nina nauseko. Rongona God e pedegira na tinoni sui tana kesa moa na atsa na pede.

4

¹ Igamu na taovia amu tamainiigira nimui tseka, kamu nauvanigira nimui tseka na omea ke goto me ke ulagana. Kamu padatugua laka igamu goto amu tamanina kesa gamui Taovia e totu i gotu.

A Paulo e Totosasaga Vanigira

² Kamu nonginongi sailagi, ma kamu tau kuti na nonginongi. Mi kalina amu nonginongi kamu padadoua nagua amu tsaria vania God, ma kamu soadoua.

³ Kamu nonginongi matemami goto igami, rongona God ke sangavia vanigami na sautu dou, ma kami gini turupatuna malemale na omea God e poia i sau tana rongona a Iesu Kristo. Tana rongona nogo ia ti inau au gini (totu) i laona na vale sosori kalina eni.

⁴ Eo, kamu nonginongi vaniau rongona kau gini tangomana na vuresi makalidouana na Turupatu Dou tana rongona aia vaga nogo niqū aqo kau naua.

⁵ Kamu totu parovata dou tana nimui sasaga kalina igamu amu totu kolugira na tinoni ara tau tutunina. Ma kamu madodo na gini goko vaniaqira tana rongona a Iesu Kristo.

⁶ Ma kamu tsonia moa na goko laka vanigira kara gini rongomingaoa me ke gini dou na tobaqira. Ma kamu dona goto na tuguvisudouana niqira goko pipi tinoni kalina ti kara torogoko i konimui.

Na Susuina Nina Leta

⁷ Na tasida galugaluve a Tikikus, ma gaqu aqokolu madodo sosongo tana nina aqo na Taovia, aia sauba ke turupatuna vanigamu na omea sui e laba vaniau ieni.

⁸ Ia nogoria na rongona ti inau au mologinia ke baa i konimui, me ke gini magetugua na tobamui na rongomiana laka e koegua nimami mauri igami ieni.

⁹ Maia goto a Onesimus na tasida galugaluve me madodo sosongo, ma na tinoni ni veramui nogo igamu, aia sauba ke dulikolu baa a Tikikus. Kaira sauba kara ka turupatuna vanigamu na omea sui ara laba ieni.

¹⁰ A Aristarkus, aia e totu moa koluau ieni tana vale sosori, aia e padagamu sosongo, maia goto a Marko na tasina a Barnabas. Au mologokona baa vanigamu i votangana laka kalina ti ke ba laba i konimui a Marko, ma kamu soalakadoua.

¹¹ A Josua, aia ara soaginigotoa a Justus, aia goto e padagamu sosongo. Tugirani lelee moa ngiti na tinoni Tsiu ara tu sangaau tana aqo matena na Verana God, mara tu sangaau dou sosongo.

¹² E padagamu goto a Epapras, aia e kesa goto na tinoni ni gamu nogo, me tinoni aqo vania a Iesu Kristo. Aia e nonginongi kakai sailagi vanigamu, rongona igamu kamu gini tukakai ma kamu pukuga kalavata tana nimui tutuni Kristiano, ma kamu madodo na muridou sailaginiana na omea God e kilia.

¹³ Inau segeniqu nogo au donaginia laka aia e aqo kakai sosongo vanigamu, me vanigira goto na tinoni ni Laodisea mi Hierapolis.

¹⁴ Aia a Luka, nida mane tatali galugaluve, ma Demas, kaira goto ara ka pada sosongoligamu.

¹⁵ Kamu tsarivanigira na tasida i Laodisea, me vanigotoa ko Nimpa migira sui goto na tinoni tutuni ara lavu na sai ma na nonginongi i valena, laka igami ami padagira sui.

¹⁶ Mi kalina kamu tsokosuia niqū leta iani, ma kamu reia laka kara tsokogotoa tana saikolu na tinoni tutuni ni Laodisea. Migamu, kamu tsokogotoa niqū leta inau au marea vanigira na tasida ni Laodisea kalina igira kara sau baa vanigamu.

¹⁷ Ma kamu tsarivania a Arkipus, laka nina aqo nomoa ke suilavaginia na aqo ami molovania ke nauvania na Taovia.

¹⁸ Tana limaqu segeni nogo au mareginia na goko iani: inau a Paulo au padagamu sui. !Migamu kamu laka na padaleana laka inau au totu moa i laona na vale sosori!

Au nongia God ke vangalaka vanigamu sui.

**NA KESANINA NINA LETA A PAULO VANIGIRA
NA TINONI TUTUNI
NI TESALONIKA
Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea
Tana Papi Iani**

I Tesalonika, aia na soana kesa na verabau pukuga ara tamanina igira na Roma tana butona na momoru ni Masedonia. Maia Paulo e vaturia na lotu tana murina kalina aia e mololea i Pilipi. Me tau oka sagata, migira visana na Tsiu ara gini goko baribari sosongo, mara masugu vania a Paulo, matena aia e managana na gini goko tana rongona na Turupatu Dou vanigira na tinoni tau Tsiu, igira ara padangao idanogoa laka kara sangasage tana niqira lotu na Tsiu. Te ara tuu mara ketsalia a Paulo ke vanoligi tania i Tesalonika, me ke baa i Berea. Mi muri baa, kalina a Paulo e baa tsau nogo i Korint, ma Timoti e tatamanga vania tana rongona na vavanona na lotu i Tesalonika.

Mi tana, ti e gini tuu a Paulo me marea na leta iani, ke kakaisiginia niqira tutuni na tinoni Kristiano ara totu i tana. Maia e soadoua God rongona niqira tutuni ma niqira vaigaluvegi. E adikaea vanigira tugua laka e koegua nina sasaga vanigira kalina aia e totu kolugira nogo i votangana. Mi muri maia e makaligokona dou vanigira rongona niqira veisua ara naua tana rongona na visumaituguana a Iesu Kristo.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Paulo 1:1

A Paulo e soadoua me tsonikaea God 1:2-3:13

E ngasugira kara madodo na muriana na sasaga Kristiano 4:1-12

Na visumaituguana na Taovia 4:13-5:11

Na susuina nina tosasaga vaniaqira 5:12-22

Na susuina nina leta 5:23-28

¹ Inau a Paulo, ma Silas, maia Timoti, i tugami ami tu mamare baa vanigamu na tinoni tutuni ni Tesalonika, igamu nina tinoni God na Tamada, ma Iesu Kristo nida Taovia:

Mami tu nongia God na Tamada ke vangalaka vanigamu, me ke tusuivanigamu nina rago.

A Paulo e Soadoua God Rongona Niqira Tutuni

² I tugami ami tu tau goto kuti na soadouana God na matemui igamu sui, mami tu padagamu sailagi tana tu nimami nonginongi.

³ I matana nida God na Tamada, ami tu padatugutugua laka nimui tutuni e labavulagia tana nimui sasaga dou sui, mamu madodo sosongo tana aqo galuve, mamu norukakaia a Iesu Kristo nida Taovia.

⁴ Eo, igamu na tasimami, ami tu dona laka God e galuve sosongoligamu, te e viligamu mamu gini lia nina tinoni segeni.

⁵ I tugami ami tu katevulagi vanigamu na Turupatu Dou, tau tana goko lee moa mi tana susuligana na Tarunga Tabu, mami tu tutunina kakai saikesa laka e mana na omea sui tugami ami tu sasaniginigamu. Igamu amu dona nogo laka e koegua tu nimami mauri tugami kalina ami tu totu kolugamu i votangana. Ami tu aqo kakai rongona moa kami tu sangaginigamu dou igamu.

⁶ Eo, migamu amu reinunu nogo i tu konimami tugami mi konina goto na Taovia, me atsa moa ti e gadovigamu na rota loki, migamu amu tabedoua nomoa tana mage na gokona na Turupatu Dou e talumai i konina na Tarunga Tabu.

⁷ Me vaga ia, migamu nogoria amu ida na sautu vanigira te ara gini moro na tinoni tutuni sui tana Masedonia mi tana Akaia.

⁸ Me tau moa laka na Turupatu Dou tana rongona na Taovia e tuu i konimui igamu me rarasa bamai i laona na Masedonia ma na Akaia. Tagara. Ma na turupatuna goto nimui tutuni igamu i laona na Taovia e tangi pipi tana nauna sui. Vaga ia me tau goto kilia tugami kami tu pabogokona vanigamu.

⁹ Igira sui na tinoni ara goko mara tsaria laka kalina tugami ami tu tsigovigamu, migamu amu gini mage mamu soalakagami dou. Mamu piloligi tanigira nimui god peropero, mamu pilo baa i konina na God mana, aia segeni na pukuna na mauri, rongona kamu aqo vania.

¹⁰ Ma kamu pituginia na Dalena ke talumai i gotu, a Iesu Kristo nogoria, aia God e maurisivisua tania na mate. Maia goto nogo ke maurigisita tania na korena God tana dani aia ke visumai na pedeaqira na tinoni sui.

2

Nina Aqo a Paulo i Tesalonika

¹ Igamu na tasimami, igamu segenimui nogo amu dona laka tu nimami tsigovera baa i konimui e tau puala lee.

² Igamu dona goto laka ara sekoligitugami, mara pea sosongoligitugami nogo i Pilipi i votangana, te ami tu balaba i konimui igamu i Tesalonika. Me atsa moa ti visana tinoni ara tovonogoa laka kara tukapusitugami, ma nida God e sangatugami, mami tu gini malagai moa na gini goko vanigamu na Turupatu Dou e talumai i konina aia.

³ Na omea ami tu gini goko vanigamu e tau pukugamai tana pero, se tana rongona ami tu ngaoa moa ke gini tangiloki tu soamami segeni tugami. Tagara. Mami tu tau goto tovoa laka kami tu valoginia sa tinoni.

⁴ Ami tu gini goko sailagi moa na omea vaga God e ngaoa kamu tu gini goko, rongona aia e tovoatugami nogo, me reia laka e tugua ke norutugami. Te aia e tuu me tusuvanitugami na aqo na gini turupatuna na Turupatu Dou. Tana tu nimami aqo ami tu tau goto tovoa kami tu naua sa omea gana ke gini mage lee moa na tobaqira na tinoni ma kara tsonikaeginitugami. Tagara. Ami tu tovoa moa na nauana na omea e dou i matana God, aia e reia na laona na tobamami.

⁵ Igamu dona dou nogo laka tugami ami tu tau saikesa gini mai rongona moa kami tu goko pelupelu vanigamu, tsavuginia na susugu i laona na tobamami. God nogo aia e donaginia tu nimami papada.

⁶ Mami tu tau goto lavea laka na tinoni kara padalokitugami, atsa moa igamu se igira goto na tinoni tavosi.

⁷ Me atsa moa (goto) ti tugami nina apostolo nogo a Iesu Kristo, me tugua ti kami tu turugamu mami tu tau goto nauvaganana ia. Ami tu tobadou kolugamu moa kalina ami tu totu i konimui, vaga moa ti na tinana na baka aia e aragodou sosongolia na dalena.

⁸ Ami tu galuvegamu manana nomoa te ami tu ngaoa kami tu patakolugamu na Turupatu Dou e talu i konina God. Me tau aia moa.

Ami tu vangaraugotoa na sauana tu maurimami tana rongomui igamu. !Eo, ami tu padaloki sosongoligamu manana!

⁹ Igamu na tasimami, amu padaitugua e utu ke tagara, laka tugami ami tu rota na aqo kakai. Ami tu aqo na dani ma na bongi, rongona ami tu tau ngaoa kami tu ngoliginigamu sa omea tana tu rongomami kalina ami tu gini turupatu vanigamu na Turupatu Dou e talumai i konina God.

¹⁰ Igamu segenimui nogo amu dona, ma God goto aia e donaginia laka kalina tugami ami tu totu kolugamu igamu na tinoni tutuni, e masidi me goto dou sui pipi tu nimami sasaga, mami tu tau goto nausasia sa omea i laomui.

¹¹ Amu dona goto laka tugami ami tu sangaa pipi kesa vidamui igamu, vaga nogo ti na tamana na baka e sangadoua na dalena segeni.

¹² Ami tu veregamu, mami tu kakaisigamu, mami tu raigamu kamu mauri vaga God e reignaoa, aia e viligamu kamu tamanipata kolua na Verana ma na mararana.

¹³ Eo, mi tugami ami tu soadoua God sailagi rongona kalina tugami ami tu gini turupatuna vanigamu na gokona God, migamu amu rongomia mamu tabedoua, tau vaga laka ti nina goko sa tinoni lee me vaga nogoria na gokona God aia e aqo i laomui igamu amu tutunina.

¹⁴ Igamu na tasimami, e gadovigamu kesaatsa na rota loki vaga goto e gadovigira nina tinoni God ara totu tana Judea, igira ara tutunina a Iesu Kristo. Igamu amu tsodoa na rota i limaqira gamui verakolu segeni nogo, vaga igira ara rota i limaqira na Tsiu.

¹⁵ Igira nogo ara matesia a Iesu na Taovia, mara matesigira goto na propete ni sau, mara rotasigami goto igami. !Igira nogo ara tsaia na korena God mara tsogori tsunagira na tinoni sui!

¹⁶ Mara tovoa laka kara tukapusitugami goto tugami ma kami tu gini mololea na turupatuna na Turupatu Dou vanigira na tinoni tana vera tavosi, ti igira goto kara sanga na tamaniana na mauri saliu. Maia nogoria na sekona loki baa niqira sasi igira na taovia na Tsiu ara lavu na nau sailaginiana. !Mi kalina eni mara vatsanginogoa na korena God e gado tsunamai i koniqira!

E Silovia a Paulo na Reiaqira Tugua

¹⁷ Igamu na tasimami, kalina igira ara tsiatugami mi tugami ami tu totu tsidaligi tanigamu kesa tana tagu tetelo. Eo, ma tu konimami moa e totuligi tanigamu, ma tu kosumami popono e totuvisu moa i konimui igamu. Ami tu pada sosongoligamu kiki, mami tu tovokakaia nomoa laka kami tu reigamu tugua.

¹⁸ Ami tu ngaoa mananaa laka kami tu visu batugua i konimui, me utu vanitugami nogo. Minau segeniqu moa a Paulo, au tovonogoa danga kalina laka kau visu baa i konimui, ma Satan e tukapusigami pipi kalina.

¹⁹ ?Mi kalina a Iesu na Taovia ke visumaitugua migita sui ka ba tuu i matana aia, me laka asegi gira sauba kara lia na pukuna nimami amesi ma nimami magemage, ma nimami rongona igami na gini kaekae i matana aia? ?Laka e tau igamu?

²⁰ !E mana saikesa, igamu nogoria na pukuna nimami kaekae ma nimami magemage!

3

A Paulo e Molovanoa a Timoti Ke Ba Kakaisia Niqira Tutuni

¹ Mi kalina e utu goto vanitugami kami tu berengiti na pipitu oka na balaba i konimui, te ami tu vaigokovigi, mami tu pedea laka i kagami nogo inau a Paulo ma Silas kami ka totuvisu i Atens,

² maia moa a Timoti ke baa i konimui, aia nogo na tasida e aqo kolukagami vania God tana gini goko na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo. Aia ami ka moloa ke baa i konimui ke kakaisiginia nimui tutuni,

³ rongona ami matagu ke tau visana vidamui kara suga tania niqira tutuni kalina ara rotasigamu rongona amu tutunina a Iesu Kristo. Igamu amu dona segenimui nogo, laka God nogo e tamia ke gadovigita na rota vaga ia rongona nida tutuni.

⁴ Kalina tugami ami tu totu moa kolugamu, ami tu kate manogatino-goa vanigamu laka igita sauba ka tsodoa na rota rongona nida tutuni. Eo, maia nogoria amu tsodonogoa kalina eni.

⁵ Aia nogo na rongona te au padaginia laka niqo aqo nomoa inau ti kau moloa a Timoti ke baa i konimui. Eo, e utu goto kau berengiti, te au moloa aia ke baa i konimui me ke reia ti laka igamu amu totukakai moa tana nimui tutuni se tagara. !Rongona sei baa dona ke tau laba na tidao seko me ke tubulaginigamu me ke puala lee sui na vuana pipi tu nimami aqo ami tu naua i laomui!

A Timoti e Visumai Kolua na Turupatuna Niqira Tutuni

⁶ Eo, mi kalina ia, maia Timoti e labavisu mai nogo i ka konimami kagamia Silas. Me turupatuna vaniikagami tana rongona nimui tutuni ma nimui vaigaluvegi. Me tsarivanikagami goto laka igamu amu padakagami sosongo, mamu kiligotoa laka kamu morosiikagami, vaga goto kagami ami ka kili sosongolia laka kami ka morosigamu goto igamu.

⁷ Vaga ia, ma nimui tutuni nogo igamu na tasimami e naua mami ka gini malagai i laona ka nimami rota.

⁸ Eo, mi kalina eni ami ka magomago labatugua rongona ami ka dona laka igamu amu tukakai nogo tana nimui mauripata koluana na Taovia.

⁹ E ulagana nomoa kami ka soadoua nida God na matemui igamu. Eo, ami ka soadoua rongona na mage loki kagami ami ka vatsangia i matana God tana rongomui nogo igamu.

¹⁰ Na dani ma na bongi ami ka nongia God tana ka tobamami popono, ti laka aia ke tami vanikagami ma kami ka reilakamui tugua kesa dani, ma kami ka kakaisigamu ti vaga igamu kamu tau vati tukakai manana moa tana nimui tutuni.

¹¹ !Mami ka nongia God na Tamada, ma Iesu nida Taovia kara ka vangarau vanikagami na sautu agana na mani balaba i konimui!

¹² Mami ka nongigotoa na Taovia ke paboa na vaigaluvegi i laomui segeni, ma nimui galuve vanigira na tinoni sui, me ke loki vaga nogo ka nimami galuve kagami vanigamu.

¹³ Maia ke kakaisigamu tana sasaga laka, migamu sauba kamu totu male dou saikesa i matana nida God na Tamada tana dani a Iesu nida Taovia ke labamai kolugira sui aia e tamanigira.

4

Na Vata na Mauri Vaga God e Reingaoa

¹ Tasimami igamu, tana susuina tu nimami leta, ami tu ngaoa kami tu tsarivanigamu kesa goto na omea. Eo, igamu amu sasaninogoa i tu konimami tugami laka e koegua ti igamu kamu gini tangomana na mauri vaga God e reingaoa. Migamu amu naudounogoa. Mi kalina eni ami tu ngasugamu kakai tana asana a Iesu na Taovia, laka kamu naudougotoa baa.

² Rongona amu dona nogo na omea sui tugami ami tu sasaniginigamu nogo tana susuligana a Iesu na Taovia.

³ God e kilia igamu kamu doulaka saviliu i matana, ma kamu molole saikesalia na vainausekoligi.

⁴ Pipi vidamui igamu na mane nina aqo ke mauri dou kolua na tauna tana tauga laka ma na kukuni.

⁵ Ma na tauna ke tau lia vaga nina mani tangopeke lee vaga ara naua igira na tinoni ponotoba ara tau donaginia God.

⁶ Na vatana na sasaga seko vaga gira, ke laka goto ke kesa na baa na nauvaniana na tauna sa Kristiano tavosi. Ami tu tsarivanigamu idanogoa, mami tu parovatavigamu kakai nogo, laka na Taovia sauba nomoa ke kedegira igira ara nauvaganana ia.

⁷ God e viligita tau tana rongona igita ka mauri tana sasi, mi tana rongona moa igita ka sasaga doulaka saviliu i matana aia.

⁸ Vaga ia, masei moa ti ke sove tania na sasani iani, aia e tau sove tania nina omea sa tinoni lee, e sove tania God nogo aia e sauvanigamu nina Tarunga Tabu.

⁹ E tau nogo kilia kami tu marea vanigamu sa omea tana rongona na galuveaqira gamui tutunikolu. Igamu segenimui nogo amu sasaninogoa i konina God na aqona na vaigaluvegi.

¹⁰ Mamu nauvaganana nogo kolugira na tasida Kristiano tana Masedonia popono. Mi kalina ia, tugami ami tu ngasugamu igamu na tasimami, kamu naudougotoa baa.

¹¹ Kamu tovoa kamu totudodo rago moa, ma kamu gini boe moa nimui aqo segeni. Kamu aqo matena na maurimui segeni, vaga ami tu tsarivanigamu nogo kalina ami tu totu moa i konimui.

¹² Ti vaga kamu nauvaganana ia, me sauba igira na tinoni ara tau vati tutunina a Iesu Kristo kara reigamu ma kara pada mamavasigamu. Me ke tau goto kilia kamu noruginigira na tinoni tavosi tana omea gana na maurimui.

Sauba ke Visumaitugua Nida Taovia Me Ke Adigita Kolua

¹³ Igamu na tasimami, ami tu ngaoa igamu kamu donadougina na manana tana rongoaqira igira ara mate nogo, rongona kamu tau gini melu sosongo vaga igira e tau totu na amesi tana tobaqira.

¹⁴ Igita a tutunina laka a Iesu e mate me maurivisitugua. Aia nogo na rongona te igita a tutunina goto laka God sauba ke adigira kolua a Iesu igira sui ara tutunina mara mate nogo.

¹⁵ Na omea igami ami tsariivanigamu kalina ia, nina sasani nogo na Taovia: aia nogoria laka igita a mamauri moa tana dani tana ke visumai na Taovia sauba ka tau ida liusigira igira ara mate nogo.

¹⁶ Tana dani ia, na Taovia segenina nogo sauba ke tsunamai talu i gotu me ke soalaginia, ma na angelo loki ke gudato, ma nina tavuli God ke tangi. Migira ara tutunina a Iesu Kristo mara mate nogo, sauba kara ida na maurivisutugua.

¹⁷ Mi muri moa ti igita a mamauri tana tagu ia, sauba God ke adisaigita kolugira i gotu tana parako ma ka ba tsodoa na Taovia tana masaoka. Me sauba ka totu sailagi kolua na Taovia.

¹⁸ Me vaga ia, migamu kamu gini vaiveregi ma kamu vaikakaisigi na goko vaga girani.

5

Ka Vangaraudoua na Visumaiana na Taovia

¹ Igamu na tasimami, e tau nogo tugua na gini mamare sagata vanigamu tana rongona na omea vaga girani, matena e tagara kesa ke donaginia tana tagu gua kara laba.

² Migamu segenimui nogo amu donadounogoa laka nina Dani na Taovia sauba ke labamai vaga nogo na manekomi e mai tana bongi.

³ !Eo, kalina igira na tinoni kara tsaria, “Na omea sui ara goto nogo, mara totu dou sui,” mi tana tagu tsotsodo nogo ia, sauba ke tavongani gadovigira na rota loki, me ke vaga nogo kalina na daki e tavongani vatsangisavia na sosongo loki tana vasusu! Me ke utu goto vanigira na tsogopoi tianana.

⁴ Migamu na tasimami, amu tau nogo totu tana rodo tana rongona na visumaituguana na Taovia. Te e gini utugana vania na Dani ia ke tavongani novotigamu vaga na manekomi.

⁵ Pipi gamu sui nina tinoni nogo na marara ma na dani male. Igita sui a tau nogo nina tinoni na bongi se na rodo.

⁶ Vaga ia, migita ka parovata. Ka laka na matura lee vaga ara naua igira na tinoni tavosi. Ka mamata ma ka sasaga.

⁷ Rongona tana bongi nogo na tinoni ara dona na matura mara donagotoa na inubule.

⁸ Migita a nina tinoni nogo na dani male, ma nida aqo ka sasaga. Ka tukakai tana nida tutuni ma nida vaigaluvegi ngiti gado tako. Ma nida amesiana na mauri saliu ke ngiti gada kepi tapala.

⁹ God aia e tau viligita rongona ke gadoviginigita na korena. Tagara. Aia e viliginigita rongona ka tamanina na mauri saliu ginia a Iesu Kristo nida Taovia.

¹⁰ Aia nogo e mate tuguda ti igita ka gini mauri saliu kolua, atsa moa ti igita ka mauri moa se ka mate nogo kalina aia ke labamaitugua.

¹¹ Vaga ia, migamu kamu vaikakaisigi, ma kamu vaisangagi tabana mi tabana vaga nogoria amu naua kalina eni.

Na Susuina Nina Totosasaga Vaniaqira

¹² Ami tu ngasugamu igamu na tasimami, kamu pada mamavasigira manana igira ara aqo kakai vanigamu. God nogo e viligira kara mataligamu ma kara sasanigamu tana sautu na mauri Kristiano.

¹³ Kamu padalokigira, ma kamu galuvegira tana rongona niqira aqo ara nauvanigamu. Mi laomui segeni, ke totu na rago.

¹⁴ Ami tu ngasugamu kakai igamu na tasimami, laka kamu parovatavigira ara tototu lee, ma kamu malagaisigira igira ara posu,

ma kamu sangadougira igira ara maluku tana niqira tutuni, ma kamu dona na berengiti koluqaqira na tinoni sui.

¹⁵ Ma kamu reidoua ke laka goto kesa na tuguvisuginiana na sasi na sasi. Migamu, kamu tovoa moa na vaisangagi dou pipi kalina, ma kamu sangagira goto na tinoni sui tavosi.

¹⁶ Kamu totu magemage sailagi,

¹⁷ kamu nonginongi pipi kalina,

¹⁸ ma kamu soadoua God pipi tana omea e laba. Aia nogoria e vaga na omea God e kilia kamu naua i laona nimui mauripata koluana a Iesu Kristo.

¹⁹ Kamu laka na tukapusiana nina aqo na Tarunga Tabu i laomui.

²⁰ Kamu laka na pealeana niqira goko igira ara katemai vanigamu nina goko God.

²¹ Kamu vilekegira dou talu na omea sui, ma kamu tangolikakaigira na omea dou,

²² ma kamu sove saikesa tanigira pipi sui na vatana na omea seko.

Na Susuina Nina Leta

²³ Ami tu nongia God, aia na pukuna na rago, ke naua ma kamu gini doulaka saviliu i matana, ma kara gini totu male saikesa na konimui ma na tidaomui tania pipi na vatana na sasi tana dani tana ke labamaitugua a Iesu Kristo nida Taovia.

²⁴ Aia e viligamu nogo sauba ke nauvaganana vanigamu ia, rongona aia e mana saviliu me utu vania ke perogamu lee.

²⁵ Igamu na tasimami, ami tu nongigamu kamu nonginongi vanitugami goto tugami.

²⁶ Kamu tsarivanigira na tinoni tutuni sui ara totu kolugamu i tana laka tugami ami tu pada sosongoligira.

²⁷ Tana asana na Taovia, inau a Paulo au ngasugamu kakai laka kamu tsokoa na leta iani vanigira sui na tasida tana tutuni.

²⁸ Au nongia a Iesu Kristo nida Taovia ke vangalaka vanigamu sui.

**NA RUKANINA NINA LETA A PAULO VANIGIRA
NA TINONI TUTUNI
NI TESALONIKA
Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea
Tana Papi Iani**

E labadato kesa na vaiganigi loki i laoqira na tinoni tutuni i Tesalonika. E tsukivulugia tana goko e kalea tana rongona na visumaiana a Iesu Kristo. Visana ara tsaria laka na dani na visumaiana na Taovia e labamai nogo. Aia nogoria na rongona ti a Paulo e marea na rukanina leta vanigira na Tesalonika ke gini gotosi vanigira na omea vaga ia. Me tsarimakalia vanigira laka idavia na visumaiana a Iesu Kristo “igira na tinoni danga sosongo sauba kara tuu, ma kara petsakoe ma kara sove na rongomangana God” (reia tana 2.3), ma kara tami segeniqira kara muria nina tagao kesa ara soaginia “Aia Kesa e Seko Saviliu,” maia e tovoa na sugutiana a Iesu Kristo.

Maia Paulo e tsaritutugua vanigira na tinoni tutuni ni Tesalonika, laka kara malagai na tukakai kalavata tana niqira tutuni, atsa moa ti na baribari ma na rota ke gadovigira. Me ketsaligira kara gini boe na aqo matena na mauriqira segeni, vaga nogo e naua a Paulo migira gana aqokolu. Me raigira kara berengiti babaa, ma kara “laka na qisi na nauana na omea e dou.” (Reia tana 3.13).

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Paulo 1:1-2

Na pede kalina ke visumatugua a Iesu 1:3-2:17

Na parovata tana rongona na madodo tana aqo 3:1-15

Na susuina na leta 3:16-18

¹ Inau a Paulo ma Silas maia Timoti, i tugami nogo ami tu mamare baa vanigamu na tinoni tutuni ni Tesalonika, igamu nina tinoni God na Tamada, ma Iesu Kristo na Taovia:

² Ami tu nongikaira God na Tamada ma Iesu Kristo nida Taovia kara ka vangalaka vanigamu ma kara ka tusuvanigamu na rago.

Na Pede Kalina Ke Visumaitugua a Iesu

³ Igamu na tasimami, tu nimami aqo nomoa tugami kami tu soadou sailaginia God na matemui igamu! Eo, e ulagana sosongo kami tu nauvaganana ia, rongona ami tu reia laka nimui tutuni ma nimui vaigaluvegi igamu sui e tau kuti na pabo babaa goto pipi kalina.

⁴ Maia nogoria na rongona ti tugami ami tu gini goko kaekae tana rongomui igamu i laoqira nina tinoni God tana vera sui. Ami tu gini mage na turupatu vaniaqira laka igamu amu berengiti mamu tukakai saviliu moa tana nimui tutuni, atsa moa ti ara rotasigamu mamu gini vatsangisavi loki.

⁵ Mi tana susuina, migamu sauba ke ulagamui na tsauliana na Verana God, aia igamu amu rota matena kalina eni. Eo, pipi sui na omea vaga girani ara gini sauvulugia laka nina pede God e gotolaka.

⁶ Rongona God aia sauba ke naua na omea ke goto: aia ke tuu me ke kedegira igira ara rotasigamu,

⁷ Me ke veregamu igamu amu rota, me ke veretugami goto tugami. Me sauba ke naua na omea vaga iani kalina ke labamaitugua a Iesu na Taovia talu i baragata kolugira nina angelo susuliga.

⁸ Aia sauba ke mai kolua na iruna na lake loki, me ke kedeginigira igira ara sove tania God, mara sove goto na rongomiana na Turupatu Dou tana rongona a Iesu na Taovia.

⁹ Sauba ke gadovigira na kede saliu, ma kara gini rota na totuligi taniana na matana na Taovia. Me ke utu vanigira goto na reiana na mararana na susuligana,

¹⁰ tana Dani Loki kalina aia ke labavisumaitugua, migira nina tinoni sui ara tutunina ia kara tsonikaea ma kara tsuporu vania. Migamu goto sauba kamu totu kolugira igira, rongona amu tutunina nogo na omea tugami ami tu tsarivanigamu.

¹¹ Aia nogoria na rongona ti tugami ami tu gini nonginongi sailagi vanigamu. Mami tu nongia nida God laka aia ke naua, me ke gini ulagamui na mauri vaga God aia e ngaoa kamu totu muria tana maurimui. Mami tu nongigotoa God laka tana susuligana nogo ia, ke sangagamu na manaliana pipi na omea dou amu kilia na nauana, me pipi sui na aqo na galuve amu naua tana rongona nimui tutuni.

¹² Mi tana nauvaganana nogo ia, ti kamu tsonikaeginia na asana a Iesu nida Taovia. Maia sauba ke tuu me ke tsonikaegamu goto igamu, rongona kaira nida God ma Iesu Kristo na Taovia ara ka vangalaka sosongo vanigamu.

2

Idavia na Visumaiana a Iesu Kristo Sauba Ke Laba Talu Kesa e Seko Saviliu

¹ Eo, igamu na tasiq, tana rongona na omea e kalea na visumaiana tugua a Iesu Kristo nida Taovia, ma nida totusai koluana igita ke sauba, inau au ngasgamu kakai,

² kamu laka na tami ke ponopala tsaku vaga sagata ia na tobamui tana rongona amu rongomigira visana ara tsaria laka na Dani na Taovia e labamai nogo. Amu pada ngatsu laka i tugami nogo ami tu katevulagia na omea iani kalina ami turupatu vanigamu. Se amu tsokoa ngatsu i laona kesa tu nimami leta ami tu marevanigamu.

³ Kamu laka saikesa na tavongani tutunina na goko vaga ia, ma na tami vaniana ke kesa ke perogamu lee. Rongona na Dani Loki ia, e utu moa ke laba poi ke tsaumai na tagu i tana igira na tinoni danga sosongo kara tuu ma kara petsakoe ma kara sove na rongomangana God. Me ke laba goto Aia Kesa e Seko Saviliu. Aia nogo God e vangaraua na tsoni pukaliana tana rota e vo sui.

⁴ Maia nogo gana gala God ia, me sauba ke tuu me ke sugutigira pipi sui na god igira na tinoni ara dona na samasama vaniaqira, me ke molokae segenina liusigira sui. !Maia goto sauba ke ba totu i laona nina Vale Tabu God, me ke koesegenina laka aia nogoria e God manana!

⁵ ?Egua, laka amu tau padatugua inau au tsari idanogoa na omea sui girani vanigamu kalina au totu moa kolugamu?

⁶ Migamu amu dona nogo nagua moa e tukapusinginia te e tau vati labamai moa. Me sauba tana tagu tititi nomoa, ti ke labamai Aia Kesa e Seko Saviliu.

⁷ Maia e Seko Saviliu ia, e aqosipopoi nogoia nina aqo. Ma na omea au tsaria inau laka sauba ke laba, e utu ke mavi ke laba, poi tsau ke vanoligi talu aia e totukapusia kalina eni.

⁸ Mi tana tagu moa ia, ti sauba Aia e Seko Saviliu ke labavulugia i malena. Mi kalina na Taovia Iesu ke visumaitugua, me sauba na mamagona moa ke matesiginia, ma na mararana loki ke veoginia na susuligana.

⁹ Maia e Seko Saviliu, aia sauba ke mai kolua na susuligana Satan, me ke aqosigira pipi vatana na valatsatsa ma na omea ganataga.

¹⁰ Sauba ke gini aqo pipi vatana na pero, na mani valoginiaqira igira ara totu vaninogoa na mate saliu, rongona ara sove na tabeana ma na padalokiana na manana tana rongona a Iesu Kristo ti kara gini mauri.

¹¹ Vaga ia, ma God e livulegira moa vania na susuligana na sasani sasi, ma kara gini tutunina moa na omea e tau mana.

¹² Eo, igira sui ara sove kara tutunina na manana, mara padangaoa moa na mauri babaa tana sasi, sauba nomoa kara gadovikede.

God e Viligamu Gana Kamu Gini Mauri Saliu i Baragata

¹³ Eo, e ulagana sosongo kami tu soadoua God pipi kalina na mate-mui igamu na tasimami, igamu e galuveigamu na Taovia. Rongona igamu nogo God e viligamu idaida gana kamu gini mauri saliu i baragata. Me nauginigamu kamu lia nina tinoni tabu tana susuligana na Tarunga Tabu, mi tana rongona goto amu tutunina na manana.

¹⁴ God nogo e soagamu vania na mauri vaolu ia, ginia na Turupatu Dou vaga tugami ami tu turupatuna vanigamu. Ma God segenina nogo aia e viligamu kamu tamanina gamui tuva tana mararana a Iesu Kristo nida Taovia.

¹⁵ Me vaga ia, migamu na tasimami, kamu tukakai tana nimui tutuni, ma kamu tangoli kalavatavia na manana vaga ami tu sasaniginigamu nogo i laona tu nimami turupatu, mi tana leta ami tu marevanigamu i votangana.

¹⁶ Ami tu nongia a Iesu Kristo nida Taovia kolua God na Tamada, aia e galuvegita mi tana nina vangalaka e saunogoa vanigita na susuligana igita ka gini tukakai babaa, ma ka noru saikesalia nina galuve,

¹⁷ laka aia ke tabegamu me ke kakaisigamu, me ke gini dou pipi sui nimui aqo ma nimui goko.

3

Kamu Nonginongi Vanitugami

¹ Baa, mi tana susuina tu nimami leta vanigamu igamu na tasimami, ami tu ngasugamu kamu nonginongi kakai vanitugami, rongona ke gini tsaku na tavuresi ma na rarasa bamai nina goko na Taovia, ma kara gini rorongona na tinoni sui, ma kara padalokia vaga amu naua igamu.

² Kamu nongigotoa God ke maurisitugami tania na limaqira na tinoni seko. Rongona e tau igira sui na tinoni kara tutunina na gokona na Turupatu Dou.

³ Ma na Taovia aia e mana saviliu, maia sauba ke kakaisigamu, me ke maurisigamu tania na susuligana na tidao seko.

⁴ Mi tugami ami tu norugamu i laona na Taovia, laka amu muridounogoa na omea sui ami tu tsarivanigamu, me laka sauba kamu murigira babaa goto.

⁵ Ami tu nongia na Taovia ke mataligamu, kamu gini padagadovidoua baa nina galuve God vanigamu, ma kamu gini tukakai tana susuligana nogo a Iesu Kristo.

Niqira Aqo na Tinoni Sui Kara Aqo Matena Gaqira Mutsa

⁶ Igamu na tasimami, tana asana a Iesu Kristo na Taovia, tugami ami tu ketsaligamu kamu totu tabaligi tanigira sui na tasida ara totu gatogato lee, mara tau madodo na muriana na sasani ami tu tusu vanigira nogo.

⁷ Migamu segenimui nogo amu dona dou laka nimui aqo kamu reinunu i tu konimami. I tugami ami tu tau gato lee kalina ami tu totu kolugamu.

⁸ Mami tu tau goto ganilea nina mutsa kesa tinoni ma kami tu tau tsonimatena. Tagara. Ami tu gini aqo kakai na dani ma na bongi, rongona ami tu tau ngaoa na molorota vaniana ke kesa vidamui.

⁹ E tuguragoa nomoa ti kami tu raigamu, ma kamu palatugami lee. Me utu. Tugami ami tu tau ngaoa kami tu nauvaganana ia, rongona ami tu ngaoa igamu kamu gini reinunu tu konimami tugami, ma kamu aqo matena gamui mutsa.

¹⁰ Kalina tugami ami tu totu moa kolugamu, me danga kalina ami tu tsarivanigamu nogo laka ase i ke gato na aqo, e dou kara laka na tamivaniana ke mutsa.

¹¹ Ami tu gini tsarivaganana ia, rongona tugami ami tu rongomia laka ara visana na tinoni i laomui ara totu gatogato lee, mara malabulesigira moa na tinoni tavosi.

¹² Mi tana asana a Iesu Kristo na Taovia, tugami ami tu ketsaligira mami tu parovatavigira na tinoni vaga gira, laka kara totu dodo rago moa, ma kara gini boe na aqo matena na mauriqira segeni.

¹³ Migamu, tasimami, igamu kamu laka na qisi na nauana na omea e dou.

¹⁴ Me tau ngatsu utu ke totu ke kesa i laomui ke sove na muriana na omea ami tu marevanigamu tana leta iani. Ti vaga ke totu ke kesa tinoni petsakoe vaga ia i laomui, ma kamu reidoua ma kamu totu tabaligi tania, me sauba aia ke gini vangamaa nina sasaga.

¹⁵ Ma kamu tau moa padavania vaga ti aia gamui gala. Tagara. Kamu tosasaga dou vania moa, rongona aia e kesa nogo na tasimui.

Na Susuina na Leta

¹⁶ Ami tu nongia na Taovia, aia segenina moa na pukuna na rago, ke sauvanigamu pipi kalina nina rago, atsa moa ti nagua ke laba vanigamu. Na Taovia ke totu i konimui igamu sui.

¹⁷ Na limaqu segeni nogo au mareginia na goko iani: inau a Paulo au padagamu sui. Tana susuina pipi sui niq u leta au lavu na marevaganana nogo ia, na papadana nogo laka e talu manana i koniqu inau. Aia nogo e vaga na reireina niq u mamare.

¹⁸ Au nongia a Iesu Kristo nida Taovia aia ke vangalaka vanigamu sui.

NA KESANINA NINA LETA A PAULO VANIA A TIMOTI Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

A Timoti, aia e kesa na borau Kristiano ni Asia ni lao. Na tinana e kesa na daki Tsiu, ma na tamana na mane Grik. Maia e lia gana dulikolu ma gana sasanga a Paulo.

Tana kesianina nina leta a Paulo vania a Timoti, aia e gini goko tana rongoqira ara tu tolu na omea pukuga. Tana tuturigana e parovativiginia a Timoti rongona na sasani peropero e tuturiga na labadato i laona na saikolu na tinoni tutuni. Mi tana sasani vaga ia, ara lalosaia niqira papada igira na Tsiu kolua niqira papada igira na tinoni tau na Tsiu. Ma na sasani vaga ia e pukuga moa tana niqira papada segeni igira ara tutunina laka na barangengo e seko popono nogo, me laka ti vaga kesa ke ngaoa ke tsaulia na mauri saliu, ma nina aqo ke dona visana vatana na omea vaga na sosolo, ma na mololeana na ganiana visana vatana na mutsa, me ke laka na tauga.

Me totu goto i laona na leta iani visana na sasani tana rongona na reitutugudouana na aqona na lotu. Mi tana susuina, ma Paulo e tsaritugua vania a Timoti nagua ke naua ti ke gini lia nina maneaqo dou a Iesu Kristo na Taovia, ma na aqo gua e kilia ke naua i laoqira na tinoni tutuni.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Paulo *1:1-2*

Na parovata vanigira ara ida tana lotu *1:3-3:16*

Na tosasaga vania a Timoti rongona nina aqo *4:1-6:21*

¹⁻² Inau a Paulo, au marea na leta iani vanigo a Timoti, igoe na dalequ manana i laona na tutuni. Eo, inau nogo kesa nina apostolo a Iesu Kristo tana ka niqira rarai kaira God nida Vagamauri ma Iesu Kristo, aia igita a amesi okanogoa.

Au nongia God na Tamada, ma Iesu Kristo nida Taovia, kara ka vangalaka vanigo, ma kara ka galuvego, ma kara ka tusuvanigo na rago.

A Paulo e Parovatavia a Timoti Tana Rongoqira na Sasani Peropero

³ A Timoti, au ngaoa laka igoe ko totu moa i Epesus, vaga au raiginigo nogo kalina inau au tuu na vano i Masedonia. I Epesus ara totu visana ara sasaniginigira na tinoni na sasani peropero, ma nimu aqo igoe ko tongo vanigira.

⁴ Ko tsarivanigira kara mololea na tutugunu lee ma na adidatoana lee na asaqira na mumuaqira. Rongona na omea vaga gira ara gini laba moa na vaipetsakoegi lee i laoqira, me tau sangagira na donaginiana nina papada God aia igita a donaginiana moa tana tutuni.

⁵ Ma na pukuna na omea au raiginigo igoe laka ko tovoa na galisiana i tobaqira na tinoni: aia nogoria na galuve e talumai tana tobamale, ma na sasaga dou, ma na tutuni manana.

⁶ Visana tinoni ara mololenogoa na sasaga dou vaga gira, mara gini tova i laona niqira vaipetsakoegi bubulega lee.

⁷ Igira ara ngaoa moa laka kara sasanigira na tinoni tavosi nina Ketsa God, mara tau moa padagadovia na lakana na goko ara tsaria, se na rongona manana na omea ara gini livusuguradi matena.

⁸ Igita a dona nogo laka na omea dou sosongo na Ketsa, ti vaga igita a gini aqo dou vaga nogo God e kilia ka gini aqo.

⁹ Eo, e dou ti ka padatugua laka igira na ketsa ma na vali, ara tau kalegira na tinoni e dou nogo niqira sasaga. E kalegira moa igira ara petsakoe mara kutsia na Ketsa, igira ara reisavia God mara mauri moa tana sasi, mara dona moa na asu ma na goko seko; migira ara labugira na tamaqira ma na tinaqira, migira ara lamutasi tinoni;

¹⁰ igira ara mauri sasi mala boo ma na pai, migira na mane se na daki ara vainaugi segeni, igira ara komi tinoni, igira ara pero mara vatsa koba, se ara naua sa vatana gua moa na sasaga e tau muria na sasan manana,

¹¹ vaga e totu tana Turupatu Dou aia God na Taovia Loki Tsapakae e molo vataraginia vaniau inau kau gini turupatuna bamai tana vera sui.

A Paulo e Soadoua God Rongona Nina Galuve Vania

¹² Au soadoua a Iesu Kristo nida Taovia, aia nogo e tusuvaniau na susuliga agana inau kau naudouginia niqo aqo. Au soadoua rongona aia e noruau me mologiniau kau aqo vania,

¹³ atsa moa ti inau au vaitsari gana i sau, mau rotasi sosongoligira mau peagira igira ara tsarimurina. Ma God e galuveau moa, rongona tana tagu kalina au nauvaganana ia minau au tau vati tamanina moa na tutuni, mau gini tau vati donaginia na omea au naua.

¹⁴ Ma nida Taovia e vangalaka sosongo baa vaniau, me sauvaniau na tutuni ma na galuve, igira nogo na sasaga igita a tamanina tana nida mauripata koluana a Iesu Kristo.

¹⁵ Miani e kesa na goko mana nida aqo igita ka tabedoua ma ka tutunina kakai: maia nogoria laka a Iesu Kristo e mai i barangengo ke gini maurisigira na tinoni seko. Eo, minau nogo kesa au seko sosongo baa i laoqira.

¹⁶ Ma God e galuve sosongoliau nomoa, rongona aia e ngaoa ke gini labamaka nina berengiti loki a Iesu Kristo vaniau inau na tinoni sasi liuliu baa. Mi kalina igira na tinoni kara reia na omea vaga aia God e nauvaniau inau, me sauba kara tutunina a Iesu Kristo, ma kara gini tamanina na mauri saliu i muri.

¹⁷ !God, aia na Taovia Tsapakae e totu saliu me vo mate, me utu nomoa vanigita ka reilakana, aia segeni moa e God, me ulagana sosongo igita ka tsonikaea ma ka soalokia na dani ma na dani! Amen.

Na Aqo Ke Naua a Timoti

¹⁸ Dalequ a Timoti, igirani nogo na omea inau au ketsaligo igoe ko naua. Ko padatugutugugira na tsaqina goko ara katemainogoa tana rongomu igoe kalina ara moloa na limaqira i lovamu i votangana. Ko adigira na tsaqina goko girani ngiti gamu sagore, mo ko gini vailabu vaga kesa na malagai dou.

¹⁹ Ko tangolikakaia nimu tutuni tana rongona a Iesu Kristo, mo ko reia nimu sasaga ke goto dou pipi kalina. Ara visana tinoni ara tau muria na sasaga vaga ara dona nogo tana tobaqira laka e goto, mara

tami moa na nauana na omea ara dona e seko, mara gini luvusilea niqira tutuni.

²⁰ Mi laoqira na tinoni vaga gira, kaira nogo a Himenaeus ma Aleksader. Kaira nogo inau au molokaira i limana Satan, tsau kalina kara ka mololea na soasekoliana a Iesu Kristo vaga ara ka naua kaira.

2

Na Vavanona na Nonginongi Tana Lotusai

¹ Na kesanina omea inau au ngasuginigamu kamu naua tana nimui lotusai, aia nogo laka kamu nonginongi kakai vanigira na tinoni sui. Kamu nongia God ke galuvegira, ma kamu soadougotoa rongona na vangalaka sui aia e tusunogoa vanigira.

² Kamu nonginongi vanigira na taovia tsapakae, migira sui goto na taovia tangirongo, rongona God ke sangagira ma kara naudoua niqira aqo ti igita sui ka gini mauri dodo moa tana rago, mi tana kukuni tania God, mi tana sasaga dou vaga e ulagada ka naua.

³ Na nonginongi vaga ia e dou manana, ma God nida Vagamauri e reingaoa,

⁴ rongona aia e ngaoa ke vagamaurisigira na tinoni sui, ma kara donaginia na manana ti kara tsauliginia na mauri saliu.

⁵ Rongona e kesa moa na God, me kesa moa goto aia e tuu i levuga me adisaigira God migira na tinoni sui: aia nogo na mane a Iesu Kristo.

⁶ Aia nogo e sau segenina tana mate rongona ke suivisuginigira na tinoni sui. Mi tana nogoria e gini labamaka laka God e ngaoa igira na tinoni sui kara tsaulia na mauri saliu.

⁷ Maia goto nogo na rongona ti aia e mologiniau inau kau gini lia na apostolo, ma kau sasanigira na tinoni sui pipi tana vera, ma kau gini katevulagia vanigira na gokona na manana ma kara gini tutunina. ! Inau au tau saikesa goko pero, au goko mana!

⁸ Au ngaoa laka pipi tana nauna, igira na mane ara sau segeniqira nogo vania God kara abedatoa na limaqira tana nonginongi, ma kara tau naukolua na kore se na vaiganigi.

⁹ Au ngaogotoa laka igira na daki kara sasaga tana rongona na polo ara sagelia kara tau raqaginia na matana tinoni. Kara sagelia moa na polo e tau mamarega sagata. Kara laka na tsipana na ivuqira ke lelevoga na rereina, se na sageliana na inilau dangadanga, se na polo e loki sosongo na matena.

¹⁰ Na sasaga dou moa ke ngiti gaqira inilau, vaga e ulagaqira na daki Kristiano.

¹¹ Tana lotusai, igira na daki niqira aqo kara totu mui rago, ma kara rorongoma ma kara molomuri.

¹² Au tau saikesa tamivanigira na daki kara taraigira na tinoni tavosi, se kara taovia vanigira na mane. Niqira aqo kara totu mui moa.

¹³ Rongona God e ida na aqosiana a Adam, mi muri moa ti ko Eva.

¹⁴ Me tau nomoa laka a Adam aia Satan e ida na valoana; aia nogo na daki Satan e valo, ti aia e kutsia nina vali God.

¹⁵ Igira na daki sauba kara gini tangomana na mauri saliu tana rongona nogo na vasu baka, ti vaga kara tutunina kakai, ma kara dona na vaigaluvegi, me ke masidi dou niqira sasaga ma kara tau kaekae.

3

Na Sasaga Vaga e Ulagaqira Igira Ara Tagaovigira na Tinoni Tutuni

¹ Iani e kesa na goko mana: ti vaga kesa na mane ke kilia laka aia nogo ke tagaovia na saikolu na tinoni tutuni, maia e kilia na tangoliana kesa na aqo dou sosongo manana.

² Aia e tagao tana lotu, nina aqo ke goto saikesa pipi nina sasaga; me ke taugaa ke kesa moa na daki; ke sasaga, me ke tagaovi segenina dou, me ke parovata dou pipi tana nina aqo sui; ke dona na soalakaqira na tinoni labana kara baa i valena; me ke madodo na gini sasani tinoni na gokona God.

³ Ke tau dona na inu bule, me ke tau na mane korekorega. Ke tsalapo dou, me ke totu dodo moa tana rago kolugira na tinoni sui. Ke tau padaloki sosongolia na qolo.

⁴ Nina aqo ke tagaovidoua nina tamadale segeni, me ke sasanigira na dalena kara rongomangana dou ma kara kukuni tania.

⁵ ?Rongona ti vaga laka aia na mane ke voo na tagaovidouana nina tamadale segeni, me sauba ke koegua ti ke reitutugudoua nina saikolu na tinoni tutuni God?

⁶ Na mane ia ke tau vasini sage vaolu moa tana lotu; rongona ti vaga ko vilia kesa e tau vati ganoga moa nina tutuni, me tau utu ke gini kaekae lee nina aqo, ma God ke tuu me ke kedea vaga aia e kedea na tidao seko i sau.

⁷ Me kilia kara padalokigotoa igira na tinoni ara tau vati sage tana lotu. Rongona ke gini tau tangi seko na soana, me ke tau ba tubulagi tana nina taviti na tidao seko.

Na Sasaga Vaga e Ulagaqira Igira Gaqira Sasanga na Tagao tana Lotu

⁸ Igira na sasanga tana aqo na lotu, igira goto kara tinoni dou, me ke goto niqira sasaga. Kara laka na inu tsaitsai, se na susugu matena na qolo.

⁹ Niqira aqo kara tutunina kakai tana tobaqira popono na sasani manana tana rongona na tutuni Kristiano.

¹⁰ E dou ti kara ida kara tovogira talu visana tana aqo na lotu, me ti vaga kara reia laka ara nauadoua niqira aqo me dou, mi muri moa ti kara tangolia na aqo na sasanga tana lotu.

¹¹ Igira goto na tauqira, niqira aqo kara daki dou, ma kara tau dona na govula goko. Kara tau bubulega, me ke goto popono niqira sasaga.

¹² Aia na sasanga tana aqo na lotu, ke taugaa ke kesa moa na daki, me ke dona na tagaovidoua qira na dalena ma nina tamadale.

¹³ Igira ara naudoua niqira aqo, sauba igira na tinoni tavosi kara padalokigira, ma kara gini tangomana na goko suguradi matena niqira tutuni tana rongona a Iesu Kristo.

Na Manana Pukuga I Laona Nida Tutuni

¹⁴ Kalina inau au marevanigo na leta iani igoe a Timoti, mau amesia laka e utu ke oka ma kau ba reigo.

¹⁵ Me ti vaga kau okaoka moa, me sauba ko reia nogo tana leta iani laka e koegua e kilia igita ka naua nida aqo vanigira nina tinoni God, igira nogoria na saikolu na tinoni tutuni na God mamauri. Ma na saikolu ia e vaga na tuguruna ma na susuana na manana.

¹⁶ !E loki saviliu na manana pukuga i laona nida tutuni igita, me tau tangomana ke kesa ke tiatagaraa! Aia na manana vaga God e poia tanigira na tinoni i sau, mi kalina eni moa ti aia e saulabatia. Miani nogoria na manana pukuga ia:

Na Dalena God e adia kesa na konina, me lia tinoni,
Ma na Tarunga Tabu e sauvulagia laka aia e goto saikesa nina sasaga,
migira goto na angelo ara sanga na reiana.
Mara gini goko tana rongona aia pipi tana vera sui,
mara tutunina tana barangengo popono, mi muri, maia God e
adidatotugua tana verana i gotu.

4

Igira na Tarai Peropero

¹ Na Tarunga Tabu e tsari makalinogoa laka tana susuina na dani sauba visana na tinoni kara tuu ma kara mololea niqira tutuni; ma kara rongomangaqira na tidao peropero ma kara muria niqira sasani.

² Aia na vatana na sasani vaga ia ara rasavagini bamaia igira na tinoni tobaruka, igira ara kakaisia na tobaqira rongona kara gini tau goto padagadoviginia na omea dou.

³ Na tinoni vaga gira ara gini sasani laka e valina na tauga, me valina goto na galiana visana na vatana na mutsa. Ma God aia nogo e aqosigira na mutsa sui gana kara gania i murina na soadouana igira ara tutunina mara donaginia na sasani manana tana roingoina a Iesu Kristo.

⁴ Pipi sui lakalaka na omea God e aqosigira ara dou sui. Me tagara goto sa omea ke seko ke tugua na sove taniana. Ka adigira sui moa kolua na nonginongi na soadouana God;

⁵ rongona na gokona nogo God ma niqira nonginongi na tinoni ti igira na mutsa sui ara gini lia na omea dou i matana God.

Nina Maneaqo Dou a Iesu Kristo

⁶ Ti vaga igoe a Timoti ko tsaritutugudoua vanigira na tasida tana tutuni na rongogira na omea vaga gira, migoe sauba ko lia nina maneaqo dou a Iesu Kristo. Mi tana ke gini labamaka laka igoe o gini mauri nogo na gokona na tutuni ma na sasani manana vaga igoe o lavu nogo na muriana.

⁷ Ko totuligi saikesa tanigira na tutugunu lee, igira e tau ulagana na gini turupatuna, rongona ara tau saikesa sangagira na tinoni tana donaginia God. Migoe ko tovoa babaa moa na mauri vaga e dou i matana God.

⁸ Na tovoana ke gini malutsi na konina na tinoni, e tamani rago na rongona dou i laona. Eo, ma na tovoana ka dou i matana God, aia e tamanina na rongona dou sosongo baa, rongona sauba igita ka adia na peluna tana mauri ni kalina ia, mi tana mauri ni muri goto.

⁹ Igirani nogoria na goko mana, me dou ti igita ka tabe saikesalia ma ka tutunina kakai.

¹⁰ Aia nogoria na rongona ti igita a gini ngongoragi ma gini aqo kakai, rongona igita a norua moa na God mamauri, aia nogo niqira Vagamauri na tinoni sui me putsikae baa igira ara tutunina.

¹¹ Igirani nogo na omea nimu aqo igoe ko sasaniginigira na tinoni ma kara donadougina.

¹² Ko laka tamivania ke kesa ke peago lee rongona igoe o mane vaolu moa. Migoe, ko ida dou pipi kalina vanigira na tinoni tutuni i laona nimu goko sui, ma nimu sasaga dou i mataqira, nimu galuve, nimu tutuni, ma nimu mauri male laka.

¹³ Me poi tsau kalina kau laba i konimu, migoe ko gini aqo babaa moa na tsokoana ma na vuresi makaliana na rongona na Mamare Tabu vanigira na tinoni.

¹⁴ Ko laka na moloana moa me ke totu lee na vangalaka nina Tarunga Tabu God e saunogoa vanigo, aia igoe o adia kalina ara goko na propete, migira na tagao tana lotu ara molo lima qira i lovamu, migoe o gini lia na ida ma na tagao tana lotu.

¹⁵ Ko naudougira na omea girani tana tobamu popono, ma kara reiginia na tinoni sui laka igoe o tovoa pipi kalina ke gini dou saikesa pipi nimu sasaga.

¹⁶ Ko reitutugu segenimu dou tana omea sui o naua, mi tana omea sui goto o gini sasani tinoni. Ko tau kuti na nauana babaa na omea girani, rongona ti vaga ko nauvaganana ia, me sauba ko maurisi segenimu igoe, mo ko maurisiginigira goto igira ara rongomigo.

5

Na Aqo Ke Naua a Timoti I Laoqira na Tinoni Tutuni

¹ Ti vaga kesa tinoni loki ke nau sasilia sa omea, migoe a Timoti ko laka na goko kakai vaniana sagata. Ko goko ragorago dou vania moa, vaga nogo ti na tamamu manana. Ko dou vanigira goto igira na mane vaolu, vaga nogo ti na tasimu manana.

² Me vanigira na daki loki, vaga nogo ti na tinamu manana. Migira na baka daki ko kukuni dou tanigira vaga nogo ti na vavinemu manana.

Na Goko Kalegira na Daki Tinamate

³ Ko galuvegira na daki tinamate, igira e tagara kesa ke totu kolugira.

⁴ Me ti vaga kesa na daki tinamate e tamanina na dalena se na kukuana, ko tsaridoua vanigira laka niqira aqo nogo igira kara ida talu na vaiaragogi tana galuve i laona niqira tamadale segeni. Rongona tana nauvaganana nogo ia, ti sauba igira kara gini dona na sauvisu galuve vanigira na tamaqira ma na tinaqira, ma na kaveqira ma na tutuaqira, rongona na omea vaga ia e dou i matana God.

⁵ Na daki tinamate aia e tau goto tamanina kesa ke reitutugua, aia e noru saikesalia moa God. Ma na dani ma na bongi aia e tau kuti na nongiana God ke sangaa.

⁶ Me ti vaga kesa na daki tinamate aia e totu matengana moa na magemente seko, maia e vaga moa ti e mate nogo, atsa moa ti aia e mamauri moa.

⁷ Igoe, ko parovatavigira dou igira na daki tinamate vaga iani, rongona ke gini utu vania kesa ke gunuru gaqira.

⁸ Me ti vaga ke kesa ke tau reitutugugira dou gana kamaga, putsii baa igira i laona nina tamadale segeni nogo ia, maia e sauvulagi segenina laka e tau nogo tutunina, me gini sasi loki baa liusigira igira ara tau vati tutunina.

⁹ Kalina ia, inau kau tsaritutugua vanigo laka aseii igira na daki tinamate e dou na sangaaqira, migira moa ko maretsunaa na soaqira. Aia moa na daki tinamate e tsaulia na ono sangavulu na ngalitupana

aia e tugua ko maretsuna na soana. Mo ko reigotoa laka ti aia e tauga kesa moa kalina,

¹⁰ me ti ara gini padalokia rongona nina aqo dou e naua, me aragodougira na dalena, me soalakagira i valena igira ara labavoo, me naua na aqo galuve vanigira nina tinoni God, me laka aia e dona goto na sangaaqira igira ara totu tana rota, me madodo goto na nauana pipi na vatana na aqo galuve.

¹¹ Mo ko laka goto na mare tsunana tana mamareqira na tinamate na asa qira na daki vaolu tinamate. Igira e tau utu ngatsu kara vekea laka kara tau tauga tugua, ma kara ngaoa moa na aqo vaniana a Iesu Kristo. Eo, mi muri ma kara qisi tugua tana aqo vaniana a Iesu Kristo, ma kara padangaoa laka kara tauga tugua.

¹² Mi tana ti igira na tinoni sauba kara tuu ma kara tsirigira, rongona ara tau manalia niqira veke ara nauvania God.

¹³ Visana ara lavu na totu lee ma na liu bamai tana vale ma na vale. Ma na omea seko baa, ara lavu goto na govula goko, ma na tavongani pede pekeana niqira omea na tinoni tavosi, ma na gini goko na omea e tau niqira aqo kara gokona.

¹⁴ Aia na rongona ti au pada laka e dou baa ti igira na daki vaolu tinamate kara taugatugua, ma kara tamani baka, ma kara aragodoua na valeqira, ma kara gini tau tamani rongona igira gada gala na keli vaniada sa omea seko.

¹⁵ Eo, ara visana kiki nogo na daki tinamate ara mololenogoa na muriana a Iesu Kristo, mara tsarimurina Satan.

¹⁶ Me ti vaga kesa na daki Kristiano e tamanina visana kamana ara tinamate, ma nina aqo ke aragogira dou, me ke tau ngoligina moa na saikolu na tinoni tutuni na aragoaqira igira, rongona na saikolu ke gini boeginigira moa igira na daki tinamate ara totu segeni, me tagara kesa ke aragogira.

Na Goko Kalegira na Tagao Tana Lotu

¹⁷ Igira na tagao tana lotu ara naudoua niqira aqo, e ulagana ti kara voligira loki baa, me putsu baa igira ara aqo kakai tana tusu turupatu ma na sasaniana na gokona God.

¹⁸ Eo, e ulagana kara voligira dou rongona ara marenogoa tana Mamare Tabu na goko vaga iani, "Kamu laka na sorikapusiana na mangana na buluka kalina amu gini aqo tana gotsa uiti. Kamu molo vanigira ma kara gania visana." Me kesa goto na tsaqina tana ara marea, "Na tinoni aqo e ulagana kara sauvania na matena nina aqo."

¹⁹ Ko laka na mavi na rongomiana na goko na keli vaniana kesa na tagao tana lotu, ti vaga kara tau vati laba talu ruka se tolu na tinoni ara tu sanga na reiana na omea aia e naua.

²⁰ Me ti visana vidaqira ara tsutsukibo, mo ko tosasaga malemale vanigira, rongona igira sui tavosi kara gini matagu ma kara tau nauvanana goto ia.

²¹ I matana God ma Iesu Kristo, mi mataqira goto na angelo tabu, au raiginigo kakai a Timoti, ko muridoua niqo goko girani. Mo ko laka na sanga kesa tabana moa, se na galuve tsikaitaba i laona nimu aqo.

²² Ko laka na gini mavi na tsaku na molo limamu i lovana kesa tinoni ma na tabuana ke gini lia na tagao tana lotu. Mo ko laka saikesa na

sanga i laona niqira sasi na tinoni tavosi. Migoe ko reitutugu segenimu ke male dou pipi nimu sasaga.

²³ Au dona laka igoe o vatsangisavi mo lobogu pipi kalina. Me vaga ia, me dou ti ko tau inu ko lee moa. Ko inu uaeni goto visana kalina ke gini dou na tobamu.

²⁴ Niqira sasi visana tinoni ara laba malemale nogo mara idavigira tana pede. Migira visana niqira sasi ara totu popoi, mi muri moa ti kara laba i malena.

²⁵ Me vaga goto ara labamaka igira na omea dou ara naua na tinoni, me atsa moa ti ara tau labamaka sagata, me utu nomoa kara totu popoi saviliu.

6

Na Goko Kalegira na Tseka

¹ Igira na tseka ara lia nogo na tinoni tutuni niqira aqo kara kukuni dou tanigira niqira taovia, rongona ke gini tau tamani rongona ke kesa ke soasekolia na asana God me ke tsiria nida sasani.

² Igira ara tseka vanigira na taovia Kristiano, kara laka na peaqira niqira taovia, ma na tsariana laka e dou moa ti kara tau rongomangaqira rongona igira sui ara tamatasi moa tana tutuni. Tagara. Niqira aqo kara rongomangaqira dou baa, rongona ara galuvegira gaqira taovia, igira ara kesa kolugira tana tutuni.

Na Sasani Manana Ma na Sasani Peropero

Igirani nogo na omea nimu aqo igoe a Timoti, ko gini sasani mo ko gini turupatuna vanigira na tinoni.

³ Masei ti ke gini sasani kesa segeni na vatana na sasani, me ke tau muria na lakana nina goko nida Taovia a Iesu Kristo ma na sasani manana tana nida lotu,

⁴ na tinoni vaga ia, na kaekae moa e sugutia tobana, me tau lelee dona sa omea. E kuma na tobana, me ngao sosongolia moa na vaitutu ma na vaipetsakoeqi tana rongogira pipi na tsaqina goko. Mi tana nauvaganana ia, i tana nogo e gini laba na vaimasugugi, na vaiganigi, na vaipeagi ma na vaigunurugi seko.

⁵ Na vaimangasuguradigi sailagi vaga ia, ara naua igira na tinoni e riu nogo niqira papada mara tau sasaga, mara tau nogo muria na manana. Mara pada moa laka na lotu aia nogo na omea gana kara tsodoginia ke danga niqira qolo.

⁶ Eo, e pelu loki manana na lotu, maia e pelu moa vania na tinoni aia e dona ke gini dou moa tobana ti nagua moa e tamanina nogo.

⁷ Kalina igita a botsa, migita a tau adimai kolugita sa omea. Mi kalina igita ka mate, e utu goto ka adia sa omea kolugita.

⁸ Vaga ia, ma ti ka tamanina nogo gada mutsa ma na poloda, me tugugita nogo.

⁹ Migira ara kili sosongolia laka kara tamanina na omea danga, ara puka tana tabotabo, mara sogo i laona na tavitina niqira ngaobubulega dangadanga ara dona na raqatsunaliaqira ma na sekoliaqira.

¹⁰ Rongona na kili tamani qolo dangadanga, aia nogo na pukuna pipi na vatana na omea seko. Ara visana e silovi sosongoligira na tamani omea danga, mara gini mololea niqira tutuni, mara tsuki segenia te e gadovigira danga na vatana na rota loki.

A Paulo e Parovatavia a Timoti

¹¹ Migoe kesa, o lia nogo nina tinoni God. Me vaga ia, nimu aqo ko totuligi saikesa tanigira na omea seko vaga gira. Ko kalea moa na omea ke goto me ke dou i matana God, vaga na tutuni ma na vaigaluvegi, na berengiti ma na toba tsalapo.

¹² Ko susuliga babaa tana vailabugi rongona na tutuni, ti ko gini tangomana na tamaniana na mauri saliu. Aia nogo na mauri God e vekea vanigo kalina igoe o katevulagia nimu tutuni i mataqira na toga i votangana.

¹³ I matana God, aia na pukuna na mauri, mi matana a Iesu Kristo, aia e tau matagu na katevulagiana na manana kalina e tuu i matana Pontius Pilate, inau au ketsaligo

¹⁴ ko naudoua nimu aqo vaga God aia e molo vataragini vanigo, mo ko totukakai i laona, poi ke tsau tana Dani tana a Iesu Kristo nida Taovia ke labavisumaitugua.

¹⁵ God nogo e titia na taguna laka i tana aia ke labavisumai. God, aia segenina moa e tabu loki me tagaovigira na omea sui, aia e Taovia Tsapakae vanigira sui na taovia tsapakae tavosi, me Taovia kaputigira sui goto na taovia tavosi.

¹⁶ Aia segenina moa e totu saliu me vo mate. E totu tana marara loki i tana e tau tangomana vania ke kesa ke varangisi baa. E tau vati reilakana moa ke kesa, me utu goto ke kesa ke morosilakana kesa dani. !Aia segenina moa igita ka tsonikaea, ma ka tamivania ke tamanigita saviliu! Amen.

¹⁷ Ko raiginigira igira ara tamanina na omea danga, kara laka na gini kaekae ma na molo vataraginiana na tobaqira tana omea tsautsau lee vaga na qolo. I konina segeni moa God kara vataragi, rongona aia nogo e gini vangalaka vanigita pipi sui na omea dou igita a tamanina.

¹⁸ Mo ko ketsaligira na tinoni vaga gira kara naudou vanigira na tinoni tavosi, kara madodo tana aqo galuve, kara vangalaka ma kara dona na pata niqira omea kolugira na tinoni tavosi.

¹⁹ Mi tana nauvaganana nogo ia, ti sauba kara gini mololaka vanigira segeni na moi i baragata, aia e dona ke lia na pukuna na mauriqira ni muri, ma kara gini tangomana na tamaniana na mauri saliu, aia segeni moa na mauri manana.

²⁰ A Timoti igoe, ko tangoli kakaidoua na aqo aia God e molo vataragini vanigo. Ko totuligi tanigira niqira tutugunu lee ara tau saikesa dona na sangaaqira na tinoni na donaginiana God, ma niqira vaipetsakoegi bubulega igira visana tinoni ara pada laka ara sasaga sosongo nogo.

²¹ Matena visana ara tsaria laka ara sasaga sosongo nogo, miava, migira ara gini mololenogoa niqira tutuni.

Au nongia God ke vangalaka vanigo.

NA RUKANINA NINA LETA A PAULO VANIA A TIMOTI Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

1 Tana rukanina nina leta a Paulo vania a Timoti, aia e totoasaga vanisegenia a Timoti. E raiginia ke sauvulagia tana maurina segeni me pipi sui tana omea e naua, laka aia e tukakai tabana kolua a Iesu Kristo; ke tangolikakaia na manana na sasani tana rongona na Turupatu Dou ma na Turupatu Tabu ni Sau; ke naudoua nina aqo na tusu sasani ma na gini goko tana rongona na Turupatu Dou, atsa moa ti kara visana kara rotasia, ma kara tovoa na tupakusiana.

A Paulo e parovatavi sosongoligotoa a Timoti laka ke tau sangasage i laona niqira vaipetsakoegi bubulega “ara tau lelee pelugira na tinoni, mara dona moa na sekoliginiaqira igira ara rongomigira.” (2.14).

Mi tana omea sui girani, a Paulo e nongia a Timoti ke padatutugua na maurina ma nina aqo segeni aia: nina tutuni, nina berengiti, ma nina galuve, me laka aia e tukakai tana rota ara nauvania igira ara ngaoa na tukapsuiana nina aqo.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Paulo 1:1-2

A Paulo e kakaisia a Timoti tana nina aqo 1:3-4:5

A Paulo e pada e varangi nogo na mateana 4:6-18

Na susuina nina leta 4:19-22

1-2 Inau a Paulo, au marea na leta iani vanigo igoe na dalequ galugaluve a Timoti. God nogo e viliau inau kau lia nina apostolo a Iesu Kristo, me molovaniau kau katevulagia na Turupatu Dou tana rongona na mauri saliu God e vekea vanigita, migita a tamaninogoa tana nida mauripata koluana a Iesu Kristo.

Au nongia God na Tamada, ma Iesu Kristo nida Taovia, kara ka vangelaka vanigo, ma kara ka galuvego, ma kara ka tusuvanigo na rago.

A Paulo e Kakaisia a Timoti Tana Nina Aqo Vania na Taovia

³ Au soadoua God, mau male saikesa i laona na tobaqu tana niqu aqo vaniana, vaga ara naua igira na mumuaqu i sau. Mau soadou sailaginia God kalina au padatugugo igoe tana niqu nonginongi na dani ma na bongi.

⁴ Au padatugua laka o ngangai kalina kaita ka tavota i votangana, mau kili sosongolia laka kau ba reigo tugua igoe me ke gini mage na tobaqu.

⁵ Au padatugua laka igoe o totukakai nogo tana nimu tutuni, aia na vatana na tutuni vaga nogo kaira na kavemu ko Lois, maia na tinamu ko Eunis ara ka tamaninogoa. Minau au tutunina laka igoe goto o tamanina na tutuni vaga ia.

⁶ Maia nogoria na rongona ti inau au molo papada vanigo ko tangoli kakaidoua na vangelaka God e tusuvanigo tana dani inau au moloa na limaqu i lovamu, migoe o gini lia na tagao tana lotu.

⁷ Rongona na Tarunga Tabu aia God e tusunogoa vanigita, e tau gana igita ka gini posu. Tagara. Nina Tarunga Tabu e dangaliginigita na susuligana ma na galuvena, me tibagita migita a gini tangomana na reitutugudou segenida.

⁸ Vaga ia, minau au raigo igoe a Timoti, ko laka goto na gini vangamaa na sogogana nida Taovia; se na gini vangamaa tana rongoqu inau au totu i laona na vale sosori rongona moa au aqo vania a Iesu Kristo. Migoe, tana susuligana God e tusunogoa vanigo, ko tamidou moa vanigira na rota sui kara gadovigo tana rongona nimu aqo na rasavaginiana na Turupatu Dou.

⁹ God aia nogo e maurisigita, me viliginigita ka lia nina tinoni segeni. Maia e nauvaganana ia tau laka tana rongona na omea dou igita a naua, mi tana rongona moa aia segenina nogo e ngaoa ke vangalaka vanigita. Idavia God e vusaa na barangengo, maia e vangarau manogatinogoa laka sauba ke tusua na vangalaka iani vanigita tana rongona nina aqo a Iesu Kristo.

¹⁰ Mi kalina eni moa ti igita a reigadovia, rongona e mailaba nogo a Iesu Kristo nida Vagamauri. Aia e tulusinogoa na susuligana na mate, mi tana Turupatu Dou aia e sauvulagi vanigita na sautuna na mauri e tau dona ke sui.

¹¹ God e viliginiau inau kau lia na apostolo ma na tarai, ma kau gini turupatuna bamai na Turupatu Dou.

¹² Maia nogoria na rongona ti inau au gini rota vaga ia kalina eni. Me atsa moa, minau au tau gini vangamaa rongona au donaginia ase i aia inau au norua. Mau dona goto laka aia nogo sauba ke reitutugougira tsau tana Dani na Pede na omea sui aia e noruginiau inau na nauana.

¹³ Ko puku kalavatavigira i tobamu na tsaqina na goko manana inau au sasaniginigo. Migira nogo kara ngiti sautuna vanigo ko muria, ma kara sangago na totukakai tana tutuni ma na vaigaluvegi vaga igita a tamanina nogo i laona nida mauripata koluana a Iesu Kristo.

¹⁴ Tana susuligana na Tarunga Tabu aia e mauri i konida, au nongigo ko reitutugougira na omea dou sui aia God e molovataragini vanigo.

¹⁵ Igoe o dona nogo laka igira sui na tinoni i laona na butona na momoru ni Asia igira ara tsonikidaqu, mi kaira goto a Pigelus ma Hermogenes.

¹⁶ Au nongia God ke galuvegira sui igira i laona nina tamadale a Onesiporus, rongona aia e mai vereau inau danga kalina. Maia e tau goto vangamaa taniau kalina au totu tana vale sosori.

¹⁷ Mi kalina aia e maitsau i Roma, me tsaku e lalaveau inau, tsau kalina e tsodovulagiau.

¹⁸ Au nongia God nida Taovia ke galuve lokia aia tana Dani na Pede. Migoe kesa o dona dou nogo laka aia e sangaa dou sosongo kalina au totu moa i Epesus i votangana.

2

Ko Tami Dou Kara Gadovigo na Rota Sui

¹ Vaga ia, migoe dalequ, ko totukakai babaa moa tana susuligana na vangalaka igita a tamanina nogo i laona nida mauripata koluana a Iesu Kristo.

² Igoe o rongominogoa na omea sui inau au sasaniginigira na toga. Me vaga ia, ma nimu aqo igoe kalina eni ko adia na sasani iani, mo ko saua vanigira kara gini aqo igira na tinoni igoe o norugira dou, mo dona laka sauba kara madodo na sasaniginiaqira na tinoni tavosi goto.

³ Ko tami dou kara gadovigo na rota sui, vaga kesa nina malagai manana a Iesu Kristo.

⁴ Na mane malagai, kalina aia e totu moa tana nina aqo, e pada saikesalia moa ke aqo dou, rongona e ngaoa gana taovia ke reingaoginia. Maia e tau goto pada ke sagelalo i laona niqira aqo na tinoni lee.

⁵ Masei ti ke ngaoa ke sanga na vaipunigi tana ulo, e utu sosongo ke managana ti vaga ke tau murigira na vovorona tana ulo.

⁶ Na mane aqouta, aia e gini rota sosongo na aqo loki, aia e ulagana baa ke ida na adiana gana tuva na lakana kalina ara tsurivia na uta.

⁷ Ko padagira dou na omea inau au tsaria vanigo, ma na Taovia aia sauba ke sangago na padagadoviaqira sui.

⁸ Ko padatugutugua a Iesu Kristo, aia na kukuana a David, ma God aia e maurisivisia tania na mate, vaga au tsaria pipi kalina tana Turupatu Dou au turupatuna vanigira na tinoni.

⁹ Mi tana rongona nogo aia, ti inau au rota kalina eni. Ara soriginiau na itai tapala, vaga moa ti inau na mane seko. Eo, ma nina tsaqina goko God e tau tangomana kesa ke soriginia na itai tapala.

¹⁰ Aia nogoria na rongona ti inau au gini tami ke gadoviaiu na rota loki, ti igira goto nina tinoni vivili God kara sanga na tamaniana na mauri saliu, ma na mararana e volia vanigita a Iesu Kristo kalina aia e mate tuguda.

¹¹ Iani nogo e kesa na goko mana:

“Ti vaga igita ka mate kolua aia,
me sauba igita ka maurivisu kolugotoa aia.

¹² Ti vaga igita ka sanga na rota koluana
me sauba igita ka sanga goto na tagao koluana.

Me ti vaga igita ka tiapoia aia,
maia goto sauba ke tiapoigita igita.

¹³ Ti vaga igita ka tau mana vania aia,
maia e mana saviliu moa vanigita,
rongona aia e utu ke tau mana vanisegenia.”

Na Maneaqo Vaga God e Reingaoa

¹⁴ Igoe ko gokotugua vanigira nimu tinoni tana rongona na omea vaga girani. Mo ko parovatavigira kakai i matana God, laka kara tau vaipetsaikoegi lee tana rongoqira visana tsaqina goko ara tau tamani rongona. Na omea vaga gira e tau lelee pelugira na tinoni, mara dona moa na sekoliniaqira na tinoni ara rongomigira.

¹⁵ Ko tovokakai laka ke dou saikesa nimu aqo i matana God, mala vaga kesa na maneaqo dou e tau gini vangamaa matana nina aqo e naua, me goto saikesa nina sasani aia e naua tana rongona na manana e kalea God.

¹⁶ Ko laka na sangasage i laona niqira vaipetsaikoegi bubulega lee vaga ara naua visana. Igira ara dona moa na gini raqasasiliaqira na tinoni tania God.

¹⁷ Na sasani vaga ara naua igira, e vaga saikesa nogo kesa tuqana vora loki e ganiligia na velesina tinoni. Kaira nogo a Himenaeus ma Piletus, kaira nogo ara ka saniginigira na tinoni na omea vaga gira.

¹⁸ Ara ka tau nogo muria na sautu mana, mara ka tsaria laka igita a maurivisu sui nogo. Mi tana goko vaga ia, kaira ara ka tubulaginia niqira tutuni visana na tinoni.

¹⁹ Ma na tsutsuvatuna na tutuni vaga God e vaturinogoa, e totukakai saikesa moa me utu goto ke aligiri. Miani nogo na goko vaga ara marea i konina: "Na Taovia aia e donaginigira igira nina tinoni segeni." Miani goto e kesa na goko e totu tana mamare i konina: "Asei moa ti vaga ke tsaria laka aia nina tinoni na Taovia, ma nina aqo aia ke molole saikesalia na nauana na omea e sasi."

²⁰ Reia, i laona na valena kesa na tinoni taovia ara totu pipi na vatana na popo ma na bilo. Visana ara aqosiginia na siliva ma na qolu; visana ara aqosiginia na gai ma na kao tsitsi. Visana agana na gini aqo moa tana dani loki, visana agana na gini aqo pipi dani.

²¹ Me ti vaga ke kesa ke totu male dou tana maurina tanigira na omea sasi sui girani, maia e vaga kesa na popo ara aqosiginia na qolulaka, ma God e mololakaa gana ke gini aqo na nauginiana na aqo dou baa. Rongona na tinoni vaga ia e totu manoga nogo vania gana Taovia, gana ke gini aqo pipi tana vatana na aqo dou.

²² Ko kana tanigira na ngaoseko sui ara dona na laba i tobaqira na tinoni vaolu. Mo ko gini ngongoragi matena moa ko totugoto dou i matana God tana tutuni ma na galuve ma na rago, kolugira igira sui e male nogo na tobaqira mara norua moa na Taovia ke sangagira.

²³ Mo ko totu tabaligi saikesa tanigira na vaipetsakoegi bubulega ma na goko sagulepo lee. Igoe o dona nogo laka na omea vaga gira ara tsukia moa na veitutu lee.

²⁴ Aia e ngaoa ke aqo vania na Taovia, nina aqo ke tau dona na veitutu. Ke tobadou pipi kalina moa vanigira na tinoni sui. Ke taraigira dou, me ke berengiti tana nina aqo na sasaniaqira ti kara gini tutunina a Iesu Kristo.

²⁵ Ke tsalapo dou moa kalina aia e tosasaga vanigira ara suamangana. Rongona e tau utu ngatsu ti vaga God ke sangagira me ke piloa na tobaqira, ma kara padasavigira niqira sasi, ma kara donaginia na manana.

²⁶ Mi tana, sauba ti ke visutugua niqira sasaga, ma kara tsogo tania nina taviti na tidao seko e kautigira me raigira na muriana nina sautu sasi.

3

Tana Susuina na Dani Sauba Ke Laba Na Tagu Seko Sosongo

¹ Ko padatugudoua laka tana susuina na dani sauba ke laba na tagu seko sosongo.

² I tana igira na tinoni kara dona moa na matapuku ma na susugu. Kara koesegeniqira, ma kara padaloki segeniqira moa. Kara peagira na tinoni tavosi, ma kara petsakoe vanigira goto na tamaqira ma na tinaqira, ma kara tau padalokia niqira rota. Me sauba kara mololea na lotu vania God.

³ Sauba kara dona moa na tobaseko ma kara voo na vaigaluvegi. Kara petsuru, kara momosatoba sosongo ma kara kore loki. Kara reisavia pipi na omea e dou.

⁴ Sauba kara lapiruka. Kara muria moa na tobaqira segeni, ma kara tau goto boeginia ke kesa. Me vaga ia me sauba ke gini subu na tobaqira na kaekae, ma kara padalokia moa na magemage liusia na padalokiana God.

⁵ I mataqira na tinoni sauba ke rerei vaga ti ara tinoni tutuni, mi laona na tobaqira kara sove tania moa na susuligana manana na tutuni. Migoe, nimu aqo ko totuligi saikesa tanigira na tinoni vaga igira.

⁶ Visana vidaqira ara dona kara sage malapalu i valeqira na tinoni tavosi, rongona kara valogira visana na daki bubulega e ngoligira niqira sasi, me turuvigira pipi na vatana na ngaoseko.

⁷ Na daki vaga gira ara ngaoragoa laka kara sasania pipi na omea vaolu, me utu saikesa vanigira kara tangomana na donaginiana na manana tana rongona God.

⁸ Migira na mane ara nauvaganana vanigira na daki, ara ngaoa moa kara tuliusia na manana, vaga nogu ara ka naua kaira a Janes ma Jambres, kalina kaira ara ka tovoa kara ka tuliusia a Moses i sau. Ma na mane vaga igira, e kuma moa na tobaqira, mara puka lee tania niqira tutuni.

⁹ Me sauba e utu lelee kara tangomana kesa tana aqo, rongona na tinoni sui sauba kara reigadovia laka ara bubulega lee moa igira.

Na Susuina na Parovata Vaniana a Timoti

¹⁰⁻¹¹ Igoe a Timoti, o murigira nogo niqo sasani ma niqo sasaga, mo dona na omea inau au kalea tana mauriqu. O sanga na reiana niqo tutuni, ma niqo berengiti, ma niqo galuve. Mo dona goto e koegua au tukakai kalina ara rotasiau rongona au tutunina a Iesu Kristo. !Igoe o donaginigira sui na omea ara laba vaniau i Antiok, mi Ikonium, mi Listra, ma na rota loki sosongo au vatsangia i tana! Ma na Taovia aia nogo e maurisiau tanigira sui.

¹² Mo dona goto laka pipi sei ti ke ngaoa ke mauri tana sasaga dou i laona nina mauripata koluana a Iesu Kristo, sauba nomoa ke vatsangia na rota.

¹³ Migira na tinoni seko ma na vanga malapalu, sauba kara seko babaa moa. Kara perogira na tinoni tavosi, ma kara pero segeniqira goto.

¹⁴ Migoe a Timoti, ko tukakai babaa moa tana sasani manana igami ami sasanigo nogo, mo tutunina kakai nogo. Rongona igoe o dona nogo asegi gira ara sasanigo.

¹⁵ Mo dona goto laka e tuu tana bakamu igoe o donaginia na Mamare Tabu, mo gini sasaga tana omea e kalea na mauri saliu tana tutuni i laona a Iesu Kristo.

¹⁶ Igira sui na Mamare Tabu ara talumai konina God nogo. Mara sangagita tana nida aqo na sasaniaqira na tinoni na manana tana rongona a Iesu Kristo, ma na sugariana na sasani peropro, ma na tosasaga vaniaqira na tinoni ara liu sasi, ma na sasaniaqira na muriana na sautu e goto i matana God.

¹⁷ Vaga nogoria ti aseki ke saua na maurina tana aqo vania God, aia sauba ke tamaniginia na sasaga ma na susuliga dou baa, gana na mani nauana pipi vatana na aqo dou.

4

¹ I matana God ma Iesu Kristo, aia sauba ke pedegira na tinoni sui igira ara mauri moa migira ara mate nogo kalina aia ke visumai mala Taovia Tsapakae, inau au raiginigo igoe a Timoti,

² laka ko tau kuti na gini turupatuna sailagi na Turupatu Dou. Mo ko suli na nauana pipi kalina moa. Ko madodo na tosasaga vaniaqira na tinoni. Ko kakaisigira tana sautu dou, mo ko berengiti na vuresidouana na gokona God vanigira.

³ Sauba ke laba na tagu i tana igira na tinoni kara sove tania na rongomiana na sasani manana, ma kara muria moa na tobaqira segeni. Me sauba kara tuu ma kara soamai segenia kara danga me danga niqira tarai, migira sauba kara tsarivanigira na omea e silovia na kuliqira na rongomiana.

⁴ Me sauba kara sove tania na rongomiana na manana, ma kara padangaoa moa na rongomiaqira na tutugunu lee.

⁵ Migoe a Timoti, nimu aqo ko parovata dou segenimu pipi kalina. Ko tamidou moa vania na rota, mo ko madodo na gini turupatuna na Turupatu dou. Ko naudougira popono pipi sui nimu aqo, vaga nogo e ulagana kesa nina maneaqo God.

⁶ Minau kesa, e labamai nogo na tagu i tana kara matesiau. Eo, e mai varangi nogo na tagu i tana kau mololea na mauri ni lao eni.

⁷ Au vailabu kakai nogo tana vailabugi, mau tovokakai goto laka ke managaqu tana ulo. Mau ulo tsau nogo tana susuina, mau tangolikakaia moa niqu tutuni.

⁸ Mi kalina ia, e totu pituau nogo na peluna niqu mauri goto i matana God, na peluna aia nogo God na Taovia na pedegoto sauba ke sauvaniau tana Dani na Pede. Me tau vaniau segeni moa inau, me vanigira sui goto igira ara galuvea, mara pipitua na visumaiana.

A Paulo e Vailivua a Timoti Ke Mai

⁹ Ko tovokakaia laka ko mai tsaku i koni-qu.

¹⁰ A Demas e padalokia moa na omea ni barangengo me tsonikidaqu, me tsogo baa i Tesalonika. A Kresens e baa i Galatia, ma Titus i Dalmatia.

¹¹ Maia lelee moa a Luka e totuvisu koluau ieni. Ko adia a Marko me ke dulikolugo kalina ko mai, rongona e dou ti ke mai me ke sangaau tana aqo ieni.

¹² A Tikikus au moloa ke baa i Epesus.

¹³ Mi kalina ti ko mai, mo ko laka na padaleana na adimaiana na poloqu tsavugotu katsi au mololea i Troas tana valena a Karpus. Mo ko adimaigira goto na papi, me putsi baa igira na papi ara aqosiginigira na kokorana na sipi.

¹⁴ A Aleksader na mane e aqo tana tapala, aia e seko sosongo vaniau. Me dou moa, sauba na Taovia ke kedea matena na omea seko aia e naua.

¹⁵ Migoe ko totu parovata dou tania a Aleksader, rongona aia e kesa e dona sosongo na labuvisugoko kalina igita a gini turupatu na gokona God.

¹⁶ Na kesianina kalina inau au tuu tana pede, e tagara goto kesa ke totukoluau me ke isutuguqu. Igira sui ara tsonikidaqu. !Minau au nongia moa God ke padale vanigira niqira sasi!

¹⁷ Ma na Taovia e totu kalavata koluau moa. Maia e tusuvaniau na susuliga, gana kau gini tangomana na gini turupatuna nina goko popono God vanigira na tinoni tana vera sui, ma kara rongomia. Maia goto nogo e maurisiau tania na mangaqira na pai atsi girani ara ngaoa na pede matesiaqu.

¹⁸ Maia na Taovia sauba ke maurisiau goto tanigira na omea seko sui igira ara ngaoa na nauvaniaqu, me ke tudumiau baa i laona na Verana i gotu. !Ka tsonikaea God na dani ma na dani! Amen.

Na Susuina Nina Leta

¹⁹ Ko tsarivanikaira ko Prisila ma Akuila, laka au padakaira, migira sui goto tana nina tamadale a Onesiporus.

²⁰ A Erastus e totuvisu i Korint, mau molovisua a Tropimus i Miletus rongona aia e lobogu.

²¹ Ko tovokakaia ko mai tsau nogo ieni ti ke laba na tagu na bisi.

A Eubulus, ma Pudens ma Linus, ma ko Klodia, migira goto na tasida Kristiano tavosi ni ieni, igira sui goto ara pada sosongoligamu.

²² Na Taovia ke totu i konimui.

Mau nongia God ke vangalaka vanigamu sui.

NINA LETA A PAULO VANIA A TITUS Na Vuresi Makaliana na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

A Titus, aia kesa na mane ponotoba tana idana. Mi muri me pilo tobana, me lia Kristiano. E mane vaolu moa, me sangadoua a Paulo tana aqo na moloana na lotu i Krete. Mi laona nina leta iani a Paulo e adikaea ara tu tolu na omea pukuga.

E adikaea talu vania a Titus na vatana na sasaga e ulagaqira igira ara tagao tana lotu, rongona i tana i Krete ara “totu danga sosongo na tinoni ara dona moa na petsuru ma na peroaqira na tinoni tavosi.” (1.10)

Mi muri, me raiginia a Titus ke sasanigira pipi alaala tatavosi i laona na lotu: igira na tinoni loki ma na daki loki, na mane vaolu ma na tseka. Migira na daki loki kara sasanigira na daki vaolu. Mi tana susuina nina leta, a Paulo e tsaritutugua vania a Titus laka nina aqo ke vaturia na sasaga Kristiano i laoqira na tinoni ni Krete, putsikae baa kara dona “na totu rago dou ma na vaitabegi,” (3.2) ma kara mololea na vairesavigi ma na vaipetsakoegi bubulega, ma kara kana kara tau tavotaruka na tinoni i laona na saikolu na tinoni tutuni.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Paulo 1:1-4

Nina aqotagao tana lotu a Titus i Krete 1:5-16

Na aqo i laoqira na alaala tatavosi na tinoni lotu 2:1-15

Na sasaga e ulagaqira na tinoni Kristiano 3:1-11

Na susuina nina goko parovata 3:12-15

¹⁻⁴ Inau a Paulo au mamare baa vanigo a Titus, igoe o vaga na dalequ manana tana tutuni igita a tamanina pata. Inau kesa nina maneaqo God, ma nina apostolo a Iesu Kristo. God nogo e viliau me molovaniau kau sanga na kakaisiana niqira tutuni igira na tinoni God e viligira, ma kau tudumigira tana sautuna na manana, vaga nida lotu e sasanigita me pukugamai tana amesiana na mauri saliu. God aia e tau dona ke pero, maia nogo e vekea vanigita, tuu tana tuturigana tsotsodo, laka aia ke tusuvanigita na mauri iani. Mi kalina e gado tana dani e titia, maia e saulabatia nina goko, me molo vataraginimaia i koniqi inau. Maia God nida Vagamauri e noruau kau gini turupatuna vanigira na tinoni.

Au nongikaira God na Tamada, ma Iesu Kristo nida Vagamauri kara ka vangalaka vanigo, ma kara ka tusuvanigo na rago.

Nina Aqo a Titus i Krete

⁵ Inau, au mologo tana momoru ni Krete, rongona igoe ko gotosiginigira na omea ara tau vati totu goto i tana, mo ko viligira visana na tinoni kara tagaovia na lotu pipi tana vera.

⁶ Mo ko padadoua niqo goko au tsarinogoa vanigo: laka aia e tagao tana lotu, nina aqo ke goto saikesa sasagana. Ke taugaa ke kesa lee moa na daki, migira sui na dalena kara loki tana sasaga Kristiano, ke gini

tau tangomana vania ke kesa ke tsaria laka na dalena aia ara mauri tavongana mara dona na petsakoe.

⁷ Na tagao tana lotu, e kilia ke goto saikesa sasagana, rongona e tangolia me reitutugua nina aqo God. Ke laka na kaekae, me ke tau goto dona na kore tsaku, se na inu bubulega, ma na momosatoba loki, ma na kiliqolo sagata.

⁸ E kilia ke dona na soaraviti tinoni, me ke pada moa na nauana na omea e dou. Ke aqo sasaga pipi kalina, ke goto me ke dou sui nina sasaga i matana God, me ke madodo na tagaovidouana na maurina segeni.

⁹ Ma nina aqo ke tutunina kakai na sasani pukuga tana lotu. Mi tana ti ke gini tangomana na kakaisiginiaqira na tinoni tavosi tana sasani manana. Me ke gini malagai na saulabatiana vaniaqira i tana e tau goto niqira papada igira ara tovoa na goko kapusiana na sasani manana ia.

¹⁰ I Krete ara totu danga sosongo na tinoni ara dona moa na petsuru, ma na peroaqira na tinoni tavosi tana niqira goko bubulega, putsikae baa i laoqira igira ara talu tana lotu na Tsiu.

¹¹ E kilia nomoa na tukapusiana niqira goko na tinoni vaga gira, rongona ara perobulesigira nogo na dangana na tamadale, mara sasani sasiligira. Ara nauvaganana ia rongona moa ara ngaoa kara adiqolo lee i koniqira.

¹² E kesa nogo niqira propete segeni igira na Krete e marea na goko vaga iani: "Igira na tinoni ni Krete ara dona moa na pero pipi kalina, mara vaga moa na omea atsi. Ara gatogato lee, mara gini boe moa na vangana na tobaqira."

¹³ Me mana nomoa na omea aia e marea. Maia nogoria na rongona ti nimu aqo igoe ko totosasaga kakai vanigira na tinoni tutuni ni tana ti ke gini pukuga tana manana niqira tutuni.

¹⁴ Ma kara tau goto rongomia niqira tutugunu lee na Tsiu, ma niqira tuturu igira ara sove tania na turupatu mana.

¹⁵ Pipi sui na omea ara masidi dou vanigira igira e masidi dou na tobaqira. Me utu sa omea ke masidi dou vanigira igira e seko na tobaqira mara sove na tutuni, rongona e seko sui nogo niqira papada, me naquga niqira sasaga.

¹⁶ Ara tsariragoa laka ara donaginia God, mi tana niqira aqoaqo e tau labavulagia laka ara donaginia aia. E mabulu na tobaqira mara petsakoe sosongo, me tau goto tugugira na aqosiana sa omea dou.

2

Na Sasani Aia Ke Naua Vanigira na Tinoni Loki

¹ Migoe, nimu aqo ko sasanigira na tinoni, ma kara muria moa na sasani e pukuga tana manana.

² Ko tsarivanigira na tinoni loki kara tau inubule, kara sasaga ma kara tagaovi segenia na mauriqira. Ke pukuga sui tana manana niqira tutuni, ma niqira vaigaluvegi, ma niqira berengiti.

³ Mo ko tsarivaganana vanigira goto na daki loki. Kara totu kukuni tana niqira sasaga. Kara tau vaitsari gunuru, ma kara laka na inu uaeni tsaitsai.

⁴ Tana niqira sasaga kara ida dou pipi kalina, rongona kara sanigaa vanigira na daki vaolu, ti igira kara gini reinunu, ma kara gini dona na galuveaqira na savaqira ma na daleqira.

⁵ Kara reitutugudou segeniqira tana niqira mauri, me ke masidi dou niqira sasaga, ma kara naudougira pipi niqira aqo sui ni valeqira. Kara daki dou ma kara rongomangaqira na savaqira, me ke gini tau tangiseko na rongona na Turupatu Dou e talumai i konina God.

Na Sasani Ke Naua Vanigira Na Tinoni Vaolu

⁶ Mo ko raiginigira goto na mane vaolu kara reitutugudou segenia na mauriqira.

⁷ Migoe segenimu goto a Titus, ko naudoua pipi sui nimu aqo, rongona ko gini sanigaa vanigira na mane vaolu. Mi kalina ti igoe ko tuu na sasaniaqira, me dou ti ko goko sasaga me ke mana saikesa pipi sui na goko ko tsaria.

⁸ Ko gini aqo saikesa moa na goko e pukuga tana manana, ke gini tau tangomana ke kesa ke baovisua nimu goko. Mi tana igoe ko gini paluvangamaqira igira gamu gala, rongona e utu kara tsodoa sa omea seko i laona nimu goko e tugua kara keligini vanigita.

Na Sasani Ke Naua Vanigira Na Tseka

⁹ Ko tsarivanigira igira na tseka, kara rongomangaqira gaqira taovia, ma kara naudoua pipi niqira aqo. Kara laka na gokovisu vaniaqira se na komiaqira.

¹⁰ Kara sauvulagia pipi tana omea sui ara naua laka e tugua igira niqira taovia kara norugira. Mi tana ke gini labamaka na douna na sasani ara adia tana rongona God nida Vagamauri.

Na Sasani e Kalegira Na Tinoni Tutuni Sui

¹¹ Eo, na tinoni tutuni kara nauvaganana ia, rongona e labavulagi nogoa nina vangalaka God, me gini tau nogo utu vanigira na tinoni sui na tsauliana na mauri saliu.

¹² Maia nogoria e sasanigita na mololeana na mauri ponotoba, ma na kilinauseko ni barangengo. Me raigita ka reitutugudou segenida ti ke gini gotolaka na sasagada. Ma ka mauri pipi dani i lao eni vaga nogo God e ngaoa,

¹³ kalina igita a pipitua na Dani Loki igita amesia, i tana ke labavulagia na mararana loki nida God ma Iesu Kristo nida Vagamauri.

¹⁴ Aia e sausegenina me mate na tuguda, gana ke gini suivisugita tania pipi sui na nauseko, me ke naua igita ka gini male ma ka masidi, ma ka gini lia nina tinoni segeni, ma ka gini madodo pipi tana aqo dou sui.

¹⁵ Igirani nogo na omea nimu aqo igoe ko sasaniginigira na tinoni. Mi tana asana na Taovia, igoe ko suli, mo ko kakaisigira mo ko tosasaga vanigira. Mo ko laka na tamivaniana ke kesa ke peago lee.

3

Na Sasaga Vaga e Ulaqira Na Tinoni Kristiano

¹ Ko tsaritutugudoua vanigira nimu tinoni laka niqira aqo kara rongomangaqira gaqira taovia na vera, ma kara tamidou na vaisangagi pipi tana aqo dou.

² Ko parovatavigira kara laka na keli lee vaniana ke kesa. Kara laka na vaikoregi. Kara dona na totu rago dou ma na waitabegi. Ma kara totu tsalapo dou kolugira na tinoni sui.

³ I sau, igita segenida nogo a bubulega ma petsakoe ma liusasi. Migita a gini tseka vania pipi vatana na kilinauseko ma na mage seko sui. Igita a sekolileginia moa na maurida tana tobaseko sailagi ma na masugu. Igita a vaireisavigi tabana mi tabana: igira ara reisavigita igita, migita a reisavigira igira.

⁴ Baa, mi kalina e labavulagia nina vangalaka ma nina galuve God nida Vagamauri, maia nogo e suivisugita.

⁵ Maia e suivisugita tau tana rongona sa sasaga dou igita a naua. Tagara. Mi tana rongona moa nina galuve segeni nogo God, te aia e vulimalegita, me vaolusigita tana Tarunga Tabu.

⁶ God e reo tsunamaia i konida danga sosongo nina vangalaka na Tarunga Tabu, na matana nogo nina aqo a Iesu Kristo nida Vagamauri.

⁷ Rongona tana nina vangalaka nogo ia ti God ke mologotosigita i konina, ma ka tamaniginia na mauri saliu vaga igita a amesinogoa.

⁸ Iani nogoria e kesa na goko mana.

Minau au ngaoa igoe ko bingi gokona na omea vaga girani, rongona ti igira na tinoni ara tutunina nogo God kara gini madodo na nau sailaginiana na omea e dou i matana aia. Na aqo vaga ia, e dou manana me pelugira na tinoni sui.

⁹ Ko kana tania na vaipetsakoegi bubulega, ma na adidatoana lee na soa tana mumuaqira na tinoni, ma na vaitutu ma na vaiganigi tana rongona niqira Ketsa na Tsiu. Rongona na omea vaga gira e tagara sa rongona, me tau lelee pelugira na tinoni.

¹⁰ Ti vaga kesa ke tsukia me ke tsau kara tavotaruka na tinoni i laona na saikolu na tinoni tutuni, migoe ko parovatavia na tinoni vaga ia kesa kalina. Mi tana rukanina, ti vaga aia ke tau moa rorongu, mi tana ti igoe ko sui saikesa tania.

¹¹ O dona nogo igoe, laka na vatana na tinoni vaga ia e kuma nogo na tobana. E sasi, maia segenina nogo e dona laka e sasi.

Na Susuina Nina Goko a Paulo

¹² Mi kalina ti kau molobaa vanigo kesa ka vidaqira kaira a Artemas se a Tikikus, migoe ko tovokakaia na mai laba i koniqu i Nikopolis. I tana nogo au padangaoa kau baa totu tana tagu na bisi loki.

¹³ Ko tovogotoa na sangakaqira a Senas, na mane tagaoviketsa, ma Apolos, kara ka tuturiga ka niqira tsigovera. Mo ko reigotoa laka ti kara ka tamanina na omea sui ara ka kilia tana ka niqira aqo.

¹⁴ E dou ti igira goto nida tinoni kara dona na nauana na omea e dou ke pelugira segeni, me ke pelugira goto na tinoni tavosi. Niqira aqo kara tau mauri lee tagara rongona.

¹⁵ Igira sui ara totu koluau ieni ara padago. Migoe ko tsarivanigira na tasida tana tutuni ara totu kolugo i tana laka igami ami padagira sui goto igira.

Au nongia God ke vangalaka vanigamu sui.

NINA LETA A PAULO VANIA A PILEMON Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

A Pilemon aia kesa na tinoni tangisoa i Kolose. Me lia goto na Kristiano, me sangasage tana niqira saikolu na tinoni tutuni i Kolose. Maia e tamanina kesa nina tseka, a Onesimus na asana. Me kesa dani, a Onesimus na tseka e tsogo tania gana taovia. Me vano me ba tsau i Roma. Mi tana ara ka vaitsodogi kaira a Paulo, kalina a Paulo e totu moa i laona na vale sosori. Ma Paulo e sasania a Onesimus maia e lia na Kristiano. Mi muri maia Paulo e pada laka ke molovisutugua a Onesimus i konina gana taovia. Maia e tuu me mamare baa vania a Pilemon, me ngasuginia ke galuve visutugua nina tseka. Ke adivisudoua moa i valena, tau vaga laka aia kesa nina tseka moa, me vaga goto kesa na tasina i laona na Taovia. (16)

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Paulo 1-3

A Paulo e tsonikaea a Pilemon 4-7

Nina nonovisu tana rongona a Onesimus 8-22

Nina goko na vaimolo 23-25

¹⁻² I kagami inau a Paulo ma Timoti aia na tasida, kagami ami ka mamare ba vanigo igoe a Pilemon, ka kulamami ma kagamami aqokolu, me vanigira na tinoni tutuni ara saikolu i valemu. Me vanigotoa na tasida ko Apia, maia goto a Arkipus gada duli dou tana vailabu tana rongona na lotu. Mi kalina kagami a Timoti ami ka marea na leta iani vanigo, minau au totu moa i laona na vale sosori.

³ Ami ka nongikaira God na Tamada, ma Iesu Kristo nida Taovia, kara ka vangalaka vanigamu, ma kara ka uvanigamu na rago.

Nina Galuve ma Nina Tutuni a Pilemon

⁴ Kulaqu a Pilemon, pipi dani kalina inau au tuu na nonginongi mau padago moa igoe, mau soadoua niq God na matemu.

⁵ Rongona inau au rongominogoa laka igoe o galuvegira sui nina tinoni God, mo tutunina kakai a Iesu na Taovia.

⁶ Au nongia God laka kalina igoe o patakolugira na tinoni tavosi tana nimu tutuni, maia ke naua migoe ko gini reigadovia dou baa na omea dou sui igita a tamanina tana nida mauripata koluana a Iesu Kristo.

⁷ !Eo, kulaqu lakalaka, au gini mage loki, me gini dou sosongo na tobaqu kalina au rongomia na gokona laka igoe o galuve sosongoligira sui nina tinoni God, mo malagaisigira, me gini mage sosongo na tobaqira!

A Paulo e Ngasua a Pilemon Ke Galuvevisua a Onesimus

⁸ Baa, mi kalina eni inau au ngaoa kau ngasugo, igoe a Pilemon, kesa na omea tana rongona a Onesimus. Eo, e mana, e tuguau kau ketsaligo tana asana a Iesu Kristo na nauana ia, rongona e nimu aqo nomoa igoe na nauana.

⁹ Ma na rongona inau au galuvego, te au pada kau ngasugo lee moa. Eo, inau a Paulo nina maneago a Iesu Kristo mau tototu moa tana vale sosori kalina eni tana rongona niq̄u aq̄o vaniana aia.

¹⁰ Minau nogo au ngasugo kesa na omea tana rongona a Onesimus nimu tseka. Aia e lia nogo vaga kesa na dalequ i laona a Iesu Kristo, rongona kalina aia e maitsau i koniq̄u tana vale sosori, minau au sasania, maia e lia na tinoni tutuni, minau au lia vaga nogo ti na tamana aia.

¹¹ I votangana aia e tau lelee naua sa aq̄o ke pelugo igoe. Mi kalina eni, au dona laka nina aq̄o sauba ke dou me ke pelukaiita sui.

¹² Mi kalina eni inau au moloa a Onesimus ke visubatugua i konimu igoe, ma na papadaqu popono inau e tsarimurina baa.

¹³ Au padangaoragoa laka aia ke totuvisu koluau moa ieni, kalina au totu moa i laona na vale sosori tana rongona na Turupatu Dou. Maia ke sangaau ngiti tugumu igoe.

¹⁴ Mau tau moa ngaoa na tangolivisuana babaa moa ia, ti vaga ko tau tami talu igoe. Au tau ngaoa kau raiginigo ko sangaau. Tagara. Au ngaoa moa laka ko naua tana nimu kili segeni igoe.

¹⁵ Eo, me tau utu ngatsu ke kesa na rongona dou te a Onesimus e gini totu ao tanigo vaga ia kesa tana tagu tetelo. Mi kalina eni aia sauba ke visubatugua i konimu, me ke totu kologu saviliu.

¹⁶ Mi kalina eni aia e tau moa nimu tseka, aia e dou liusia baa na tseka. E lia nogo kesa na tasida galugaluve i laona a Iesu Kristo. Inau au padaloki sosongolia ia. !Migoe sauba ko padaloki sosongoli baa, rongona aia e visu i konimu vaga kesa nimu tseka dou, me vaga goto kesa na tasimu i laona na Taovia!

¹⁷ Baa, ma ti vaga igoe ko pada laka inau manana kesa gamu duli tana aq̄o vania na Taovia, me dou ti ko soalaka douvisutugua a Onesimus i valemu, vaga nogo ti ko soalakaau inau.

¹⁸ Me ti vaga aia ke nausekoli vanigo sa omea, se ke gini loaga sa omea i konimu i sau, me dou ti ko maretsunagira moa tana asaqu inau na omea sui aia e gini loaga i konimu.

¹⁹ Ko reia. Na goko iani au mareginia na limaqu segeni: *Inau a Paulo sauba kau tuguvisu popono vanigo pipi nimu omea*. Minau moa e utu kau katelivisu vanigo niq̄u aq̄o dou sui au nauvanigo igoe, te o gini lia na tinoni tutuni.

²⁰ !Eo, tasiq̄u i laona a Iesu Kristo, au nongigo kiki, tana asana na Taovia, ko adivisudoua moa a Onesimus, me ke gini mage dou na tobaqu!

²¹ Au mare baa vanigo na leta iani rongona inau au norugo a Pilemon, laka sauba igoe ko naua na omea au ngasuginigo, mo ko naudou liusia baa.

²² Me kesa goto na omea au ngaoa kau nongigo. Au ngaoa ko vangarau manogati vaniau kesa niq̄u voki i tana kau totu, rongona au norua God laka ke rongomia nimui nonginongi igamu sui, me ke tamivaniau ma kau visubatugua i konimui i Kolose.

Na Susuina Nina Leta

²³ A Epapras, aia e totu koluau ieni tana vale sosori rongona nina aq̄o vania a Iesu Kristo, aia e pada sosongoligo goto igoe,

²⁴ kolutugira goto gaqu aq̄okolu aia a Marko, ma Aristakus, ma Demas, ma Luka.

²⁵ Au nongia a Iesu Kristo nida Taovia aia ke vangalaka vanigamu sui.

NA LETA VANIGIRA HIBRU Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Aia e marea na leta iani, e marevanigira kesa na alaala na tinoni Kristiano i laoqira nogo na Tsiu. Na Kristiano vaolu girani, ara gini rota loki rongona visana gaqira verakolu ara tovokakaia laka kara tukapusigira ma kara mololea niqira tutuni Kristiano. Maia e marea na leta iani vanigira ke gini malagaisigira i laona niqira tutuni.

E adikae gokona vanigira tu tolu na omea manana pukuga:

- 1) Laka a Iesu aia nogo na Dalena God saliu. Me sauvulagia laka e rongomangana saikesa na Tamana tana rota loki aia e pirugira. Me laka a Iesu na Dalena God e loki putsikae liuliu baa vanigira na propete sui tana Taso ni Oka, me vanigira goto na angelo, me vanigotoa a Moses.
- 2) Me laka God nogo e molomaiginia a Iesu ke lia na Manetabu kalavata, loki putsikae liusigira na manetabu sui tana Taso ni Oka.
- 3) Me laka tana rongona nogo a Iesu, ti igira na tinoni ara tutunina ara gini dona na mauri tania na sasi, ma na matagu, ma na mate. Me laka a Iesu aia segenina moa e dona ke tusuvanigira na mauri saliu manana.

Maia e sauvulagigotoa laka niqira sasaga na lotu na Tsiu, ma niqira kodoputsa ara naua, igira na nununa moa na omea a Iesu e naua me manalia kalina aia e sausegenina tana gai ulutaligu.

Mi muri, me raigira na Kristiano vaolu kara moro ba kalavata moa i konina a Iesu. Kara noru saikesalia, ma kara malagai na berengiti na rota sui e gadovigira tana rongona niqira tutuni. Mi tana susuina aia e mologira visana na totosasaga ma na parovata vanigira.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

A Iesu Kristo aia nogo na Dalena God saliu *1:1-3*

A Iesu e paladato liusigira baa na angelo sui *1:4-2:18*

A Iesu e loki liusikaira baa a Moses ma Josua *3:1-4:13*

Gana loki tsapakae nina aqo manetabu a Iesu *4:14-7:28*

Gana loki tsapakae nina taso vaolu a Iesu *8:1-9:28*

Na mateana a Iesu aia moa e veoa na sasi *10:1-39*

Na aqona na tutuni manana *11:1-12:29*

Na vatana na sasaga e dou i matana God *13:1-21*

Na susuina na leta *13:22-25*

God e Molovanigita Nina Goko Tana Mangana na Dalena Segeni Nogo

¹ Danga kalina i sau, me lelevoga tana vatana na sautu, God e goko vanigira na mumuada tana mangaqira na propete.

² Mi dani eni, tana taguda igita, na susuina na tagu, aia God e goko vanigita tana mangana na Dalena segeni nogo. Me kolunogoa na Dalena segeni ia ti God e volaginigira i sau na omea sui i gotu mi lao. Maia God segenina nogo e villia aia ke tamanigira na omea sui lakalaka tana susuina na dani.

³ Maia nogo e saumakali vanigita na mararana God; maia goto nogo na nununa laka segeni nogo God, mi tana susuligana nina goko aia e tangoli kakaiginigira na omea sui i gotu mi lao. Mi murina aia e sese mateqira sui niqira sasi na tinoni, maia e ba totu i gotu tana madoana God aia e Susuliga Tsapakae.

Na Dalena God e Loki Tsapakae Liusigira Sui na Angelo

⁴ Na Dalena God e loki tsapakae baa liusigira sui na angelo, vaga saikesa nogo na soa aia God e saovania e loki tsapakae baa liusigotoa na asaqira igira.

⁵ God e tau lelee tsarivania ke kesa vidaqira nina angelo na goko vaga iani:

“Igoe na Dalequ.

Mi dani eni nogo inau au lia na Tamamu.”

Ma God e tau goto gini goko tana rongona ke kesa vidaqira na angelo kalina aia e tsaria:

“Inau sauba kau lia na Tamana.

Maia sauba ke lia na Dalequ.”

⁶ Mi kalina God e vangaraua ke molomaia i lao eni na Dalena botsaida, maia e tsarivaganana:

“Igira sui nina angelo God,

niqira aqo kara samasama vania aia.”

⁷ Mi tana rongogira igira na angelo maia God e tsarivaganana:

“God e aqosigira nina angelo,

kara vano tsaku vaga na guguri,

ma kara maka vaga na iruna na lake.”

⁸ Mi tana goko e kalea na Dalena segeni nogo, God e tsaria:

“!Nimu tamani, igoe Taovia God,

sauba ke totu kalavata, me utu ke sui!

O tagaovigira nimu tinoni tana pede goto.

⁹ Igoe o reingaoa na omea e goto,

mo reisavia na omea e sasi.

Aia nogoria na rongona te aia God, nimu God, e viligo,

me tusuvanigo na magemage ma na tangisoa e loki tsapakae liusigira sui gamu duli.”

¹⁰ Maia e tsarigotoa:

“Igoe Taovia, tana tuturigana tsotsodo igoe o aqosia na barangengo,

mi tana limamu segeni goto nogo igoe, o aqosiginia na baragata.

¹¹ Migira na omea sui, sauba kara nangaligi lee kesa dani,

migoe moa sauba ko totu kalavata.

Eo, sauba igira sui kara nguta lee vaga na polo.

¹² Migoe, sauba ko bunigira vaga o bunia na polo tsavugotu,

mo ko oligira vaga kalina igira na tinoni ara olia na poloqira.

Migoe segeni moa e utu ko oli.

O totu atsa saviliu, ma na maurimu igoe e utu ke sui.”

¹³ Ma God e tau saikesa goto tsarivania ke kesa vidaqira nina angelo na goko vaga iani:

“Ko totu ieni tana madoaqu,

poi tsau kalina kau livugira sui gamu gala i vavana tuamu, ma kara tseka vanigo.”

¹⁴ ?Me ti vaga ia, me laka nagua moa igira na angelo? Igira na tarunga, mara aqo vania God. Ma God e mologira kara mai sangagira na tinoni igira nogo aia e ngaoa kara mauri saliu i konina i baragata.

2

God e Nausautuna Igita Ka Gini Mauri Saliu i Konina

¹ Aia nogoria na rongona ti nida aqo igita ka tangolikakaigira baa pipi na sasani manana sui igita a rongomigira nogo, ma ka gini tau tova bamai lee.

² I sau na gokona God vaga ara turupatuna igira na angelo vanigira na mumuada, e labamaka nogo laka ara mana. Masei tinoni moa ti aia e petsakoe me tau murigira, aia e adia na kede vaga e ulagana nina sasi.

³ ?Vaga ia, me sauba ka koegua igita, ti ka savilaginia na kede, kalina igita a tau nogo gini boe na muriana na sautu e kalea na mauri saliu i konina God? Ma God segenina nogo aia e ida na gini turupatuna tana rongona na sautu ia.

Migira ara rongomia na turupatuna i konina God, igira nogo ara tabemaia vanigita igita.

⁴ Mi tana tagu ia, ma God e paboginia niqira goko tana nauana danga na vatana na valatsatsa ma na omea ganataga, mi tana tuvariana nina vangalaka na Tarunga Tabu vaga nogo aia e pedea.

A Iesu e Idagana Vanigita na Sautu Na Mauri Saliu

⁵ God e tau molovanigira na angelo na aqo na tagaoviana na barangengo vaolu aia sauba ke mai, aia nogo na barangengo igita a gini goko matena kalina ia.

⁶ Tagara. Me vaga ara marea kesa nauna tana Mamare Tabu mara tsaria:

“?Nagua vaga sagata igira na tinoni, ti igoe God,

o ba padalokigira vaganana ia?

?Ma nagua sagata na tinoni, ti igoe o reitutugu sosongoligira vaga ia?

⁷ Igoe o moloa kara palatsuna vanigira na angelo kesa moa tana tagu tetelo;

mi kalina eni, igoe o ba molokaegira kara paladato baa, me ke tangi loki na soaqira.

⁸ Mo molovanigira igira kara tagaovia pipi na omea sui lakalaka.”

Eo, mi tana turina na Mamare Tabu iani, igita a tsokoa laka God aia nogo e molovanigira na tinoni “kara tagaovigira pipi na omea sui lakalaka”. Mi tana e gini labamaka laka e goko kalegira sui lakalaka pipi na omea. Me mana nomoa laka kalina eni, igita a tau vati reia na tinoni kara tagaovigira pipi na omea sui lakalaka.

⁹ Mi kalina eni igita a donagininogoa laka na tsaqina goko na Mamare Tabu girani ara gado saikesa nogo i konina a Iesu. Rongona e kesa moa tana tagu tetelo, aia e palatsuna vanigira na angelo, matena tana nina galuve God vanigita na tinoni, aia e pedevania a Iesu ke mate tuguda igita na tinoni sui. Mi kalina eni, rongona nogo nina rota ma na mateana na tuguda igita, ti aia e gini paladato saikesa me tangi loki na soana.

¹⁰ Ma God, aia e vusagira na omea sui me maurisigira babaa, aia nogo e ngaoa laka ke adigira kara danga na dalena, ma kara gini tamanipata kolua i baragata. Aia nogo na rongona te e pedevania a Iesu ke rota loki

ke gini suivisuginigira na tinoni sui. Rongona a Iesu nogo e idagana vanigita na sautu na mauri saliu i konina God.

¹¹ Aia e vulimalegira na tinoni tania niqira sasi, migira sui aia e vulimalegira nogo ara tamanina e kesa moa na Tamaqira. Aia nogo na rongona ti a Iesu e tau gini vangamaa na soaginiaqira laka igira na tasina aia.

¹² Maia e tsarivaganana vania God,
 “Sauba kau turupatuna vanigira na tasiqû na omea sui igoe o naua. Ma kau tsonikaego i laona niqira saikolu.”

¹³ Me tsarigotoa:
 “Minau sauba kau noru saikesalia moa God.”
 Me kesa goto tana tsaqina tavosi aia e tsaria:
 “Tani nogo inau, kolugira na dalequ sui God e tusugira vaniau.”

¹⁴ Igira sui na dalena vaga nogo a Iesu e gini goko iani, igira nogoria na tinoni ara tamanina na koniqira ma na gabuqira. Ma Iesu goto e lia tinoni atsa vaga goto igira, me patakolugira tana puku tinoni. Aia e nauvaganana ia, rongona e ngaoa laka tana mateana segeni nogo ke gini tsogori pukalia na susuligana na tidao seko, aia e susuliga kaputia na mate,

¹⁵ Me ke maurisiginigira igira ara vaga na tseka, rongona tana mauriqira popono ara matagunia moa na mate.

¹⁶ Mi tana e gini labamaka laka a Iesu e tau mai rongona ke sangagira igira na angelo. Tagara. Me vaga ara marea tana Mamare Tabu, “Aia e mai ke sangagira na kukuana a Abraham.”

¹⁷ Aia nogoria ti nina aqo aia ke lia kesa atsa kolugira na tasina tana omea sui. Me ke gini lia niqira Mane Tabu Loki e galuve sosongoligira, me mana saviliu tana nina aqo vania God. Me vaganana ia, ke gini sese matena niqira sasi na tinoni.

¹⁸ Mi kalina eni, e tangomana vania aia ke sangagira igira ara rota tana tabotabo, rongona aia segenina nogo e vatsangigotoa na rota ma na tabotabo.

3

A Iesu e Loki Tsapakae Liusia a Moses

¹ !Igamu na tasiqû Kristiano, igamu goto God e viligamu! E dou kamu pada sosongolia moa a Iesu, aia God e molomaiginia ke lia nida Mane Tabu Loki igita sui a tutunina aia.

² A Iesu e naudou saikesalia na aqo God e molovania, vaga moa a Moses i sau aia e naudoua nina aqo i laoqira nina tinoni God i sau.

³ Me tugu sosongolia God ke tsonikaea a Iesu liusia a Moses, vaga nogo na tinoni ara padalokia baa na mane aia e logoa kesa na vale, liusia na vale aia e logoa.

⁴ Ti vaga kesa na vale ke tuu, me kilia kesa na tinoni ke logoa, maia God nogo e aqosigira na omea sui lakalaka.

⁵ Ma Moses e naudoua nina aqo i laoqira nina tinoni God, me gini goko tana rongoqira na omea God sauba ke tsarimaia i muri baa.

⁶ Ma Iesu Kristo, aia na Dalena manana God, maia e naudou sosongolia nina aqo na reitutuguana na valena God. Migita nogoria a vaga kesa nina vale God, ti vaga igita ka tukakai tana nida tutuni, ma ka noru saikesalia laka tana susuina sauba ka adia na omea igita amesia i konina.

Igira Ara Tau Tutunina e Utu Goto Kara Sangasage Tana Vera na Mango

⁷ Me vaga ia, miani nogo na goko vaga e tsaria na Tarunga Tabu:
 “Ti vaga i dani eni kamu rongomia na gokona God,
⁸ ma kamu laka goto na baribari, vaga ara naua na mumuamui i sau,
 kalina igira ara tuu, mara peaa na mangana God tana legai mangu,
 mara tovolea.
⁹ Eo, i tana nogoria igira na mumuamui ara tovoleau inau,
 atsa moa ti ara reilakana nogo na omea dou sui inau au naua vanigira
 i laona vati sangavulu na ngalitupa.
¹⁰ Aia nogo na rongona te au gini kore vanigira na tinoni girani, mau
 tsaria,
 ‘Pipi kalina na tobaqira e totu ao taniau,
 mara tau tami na muriana niqu goko.’
¹¹ Mau kore sosongo, mau gini vatsa mau tsaria:
 ‘!Sauba ke utu saikesa vanigira goto na mai sangasage koluau tana
 vera na mango!’ ”

¹² Igamu gaqu tutuni kolu, kamu parovata dou, ke tau goto totu kesa
 i laomui e kuma sosongo na tobana, me voo na tutuni, ke tuu me ke
 piloligi tanigotoa na God mamauri.

¹³ Eo, i dani eni nogo vaga ara marea tana Mamare Tabu, me pipi
 dani goto kamu vaiparovatavigi, ma kamu vaisangagi. Rongona ke gini
 tau goto totu ke kesa i laomui ke baribari sosongo, me ke tamivania
 na sasi ke raqa sasilia.

¹⁴ Rongona ti vaga igita ka totu kakai babaa tana tutuni igita a
 tamanina tana idana poi ke tsau tana mate, me sauba igita sui ka
 tamanina pata kolua a Iesu Kristo tana omea sui aia e tamanina.

¹⁵ Iani nogo na goko e totu tana Mamare Tabu:
 “Ti vaga i dani eni kamu rongomia na gokona God,
 ma kamu laka goto na baribari, vaga ara naua na mumuamui i sau,
 kalina igira ara tuu, mara peaa na mangana God.”

¹⁶ ?Masei gira na tinoni ara rongoiminogoa na gokona God, mi
 muri mara tuu mara peamangana moa? Igira sui nogoria a Moses
 e adiligigira tania na vera ni Ejipt.

¹⁷ ?Masei igira God e kore vanigira i laona e vati sangavulu na
 ngalitupa? Igira nogo na tinoni ara sasi tana legai mangu, mi tana
 ara viri puka mara mate.

¹⁸ ?Mi kalina God e vatsa me tsaria, “Sauba ke utu goto vanigira kara
 sage tana vera na mango,” masei God e goko kalea kalina e goko vaga?
 E kalegira nogo igira ara peaa na mangana.

¹⁹ Vaga ia, migita a reia laka tana rongona nogo igira ara tau
 tutunina, te e gini utugana vanigira na sangasage tana vera na mango.

4

¹ Mi kalina ia, ma God e vekenogoa vanigita laka sauba igita ka
 sangasage kolua aia i laona na vera na mango. Me dou baa ti igita
 ka parovata ma ka tau petsakoe, me ke gini tau utugana vania ke kesa
 i laomui na sangasage i laona na vera na mango God e vekenogoa
 vanigita.

² Igita a rongomi sui nogoa na Turupatu Dou vaga goto ara rongomia
 igira. Eo, igira goto ara rongominogoa na turupatuna, me tau

moa pelugira, na rongona kalina igira ara rongomia mara tau lelee tutunina.

³ Migita a tutunina nogo, me sauba ka sangasage tana vera na mango God e vekea, vaga aia e tsarinogoa,
 “Au kore sosongo, mau vatsa mau tsaria:
 ‘!Sauba ke utu saikesa vanigira goto na mai sangasage koluau tana vera na mango!’ ”

God e tsaria na goko iani, atsa moa ti e sui nogo nina aqo tuu kalina aia e aqosia na barangengo.

⁴ Tana Mamare Tabu igita a tsokoa na goko iani tana rongona na vitunina dani:
 “God e mango tania nina aqo sui tana vitunina dani.”

⁵ Maia nogoria na vatana na mango vaga ia God e goko kalegootoa kalina aia e tsarivaganana:
 “!Sauba ke utu saikesa vanigira goto na mai sangasage koluau tana vera na mango!”

⁶ Migira ara ida nogo na rongomiana na Turupatu Dou mara tau tutunina, ara tau sangasage tana vera na mango God e vangaraua vanigira rongona ara tau tutunina. Eo, me vaga ia, me sauba kara visana nomoa na tinoni tavosi kara sangasage i laona.

⁷ Aia na rongona te God e titia kesa goto na dani tavosi, me soaginia “I dani eni.” Murina ara putsi nogo danga na ngalitupa, maia God e gini goko goto tana mangana a David tana tsaqina na Mamare Tabu iani,
 “Ti vaga i dani eni kamu rongomia na gokona God, ma kamu laka goto na baribari.”

⁸ Me ti vaga a Josua e tudumigira sui nogo na tinoni ni Israel tana vera na mango God e vekevanigira, me tagara goto sa rongona ti God ke gini goko goto i muri tana rongona kesa goto na dani tavosi.

⁹ Me tagara. Aia e gini goko nomoa, maia nogoria na rongona ti igita a gini dona laka igira nina tinoni God sauba kara mango, vaga nogo God aia e mango tana vitunina dani.

¹⁰ Rongona asei ti vaga ke sage tana mango vaga God e vekea, me sauba ke mango rago tania nina aqo segeni, vaga nogo kalina God goto e mango tania nina aqo segeni.

¹¹ Vaga ia, me dou baa ti igita sui ka tovokakaia na sangasage tana vera na mango vaga ia. Me tau dou ke kesa vidada ke gini utu lee vania na sangasage i laona, rongona aia e tau tutunina vaga ara naua igira i sau.

Na Gokona God e Aqo Susuliga

¹² Na gokona God e totu mamauri saviliu, me aqo susuliga, me vavanga liusia baa na isi e vavanga ruka levu. Me dona ke tsulu tsapatugu i tana ara ka sai na tidaona ma na sasagana tinoni, na sulina ma na okana na sulina tinoni. Maia e pedegira pipi sui na papada ma na kili ara totu popoi i laona na tobana tinoni.

¹³ Eo, e tagara saikesa sa omea tangomana ke popoi tania God. Pipi na omea sui lakalaka i laogira na omea vovola sui ara totu malemale lee i matana aia. Migita sui sauba nida aqo goto igita ka tsaritutugua vania God nagua ma nagua igita a naua tana maurida.

A Iesu Nida Mane Tabu Loki Tsapakae

¹⁴ Vaga ia, me dou ti igita ka tukakai tana tutuni igita a tamanina nogo. Rongona igita a tamanina nogo e kesa nida Mane Tabu Loki Tsapakae, maia e vano saikesa nogo i matana God i gotu vasau, maia nogoria a Iesu Kristo na Dalena God.

¹⁵ Nida Mane Tabu Loki ia, e tau vaga kesa ke tau dona ke vatsangi kolugita tana malukuda. Tagara. Nida Mane Tabu Loki igita, e vatsangigotoa na tabotabo sui vaga ara gadovigita igita, me tau moa gini puka tana sasi.

¹⁶ Vaga ia, migita ka malagai, ma ka laka na matagu na ba varangisiana nina sasana na totukae God i tana nogo e totu nina vangalaka. Mi tana aia sauba ke galuvegita me ke vangalaka vanigita, me ke sangagita tana tagu na rota.

5

¹ Igita sui a dona nogo laka pipi sui na mane tabu loki aia God nogo e viligira i laoqira niqira tinoni segeni nogo igira, me molokaegira kara naua na aqo vania God tana asaqira niqira tinoni. Ma kara savori vania God niqira vangalaka ma na kodoputsa matena niqira sasi.

² Me rongona aia segenina nogo e tinoni maluku goto danga tana nina sasaga, te e tugua aia ke tsalapo kolugira igira ara tau dona dou mara gini liu sasi.

³ Me rongona aia segenina nogo e maluku lee, te nina aqo ke savoria na kodoputsa tau tana rongona moa niqira sasi na tinoni tavosi, mi tana rongona nina sasi segenina goto aia.

⁴ Tau nina aqo kesa tinoni ke vili segenina ti ke lia na mane tabu loki. Tagara. God segeni moa nina aqo ke vilia na tinoni ti ke lia na mane tabu loki vaga nogo aia e vilia a Aaron i sau.

⁵ Me vaga goto a Iesu Kristo, aia e tau goto vili segenina ti ke lia na mane tabu loki. Tagara. Ma God nogo e vilia me tsarivanja,

“Igoe na Dalequ;
mi dani eni inau au lia na Tamamu.”

⁶ Me kesa goto tana tsaqina tavosi e tsaria,
“Igoe nogo ko mane tabu saviliu,
vaga nogo a Melkisedek.”

⁷ Mi kalina a Iesu e mauri i barangengo, me danga kalina aia e nonginongi kakai me ngangai dato (vania) God, rongona aia segeni taingoimana ke maurisia tania na mate ti vaga aia ke ngaoa. Ma na rongona a Iesu e kukuni tania God, me molotsuna segenina i matana, te aia God e rongomiginia nina nonginongi.

⁸ Me atsa moa e dalena nogo God aia, maia e sasani na rongomigoko tana rota e gadovia.

⁹ Mi kalina aia e pirugira na omea sui na Tamana e pede vania, mi tana aia e gini lia na pukuna na mauri saliu vanigira sui ara muria nina goko.

¹⁰ Ma God e molovania aia ke lia na mane tabu loki vaga nogo a Melkisedek.

Igita Ka Laka na Sasaga Mala Baka Moa

¹¹ Ara danga sosongo na omea e tugua kau tsaria tana rongona na omea vaga girani. Me kakai moa vaniau na tsaritutugudouana vanigamu, rongona amu kisa sosongo tana lausasani.

¹² Amu sasani oka nogo, me tugu sosongolia nogo kamu tuu igamu, ma kamu sasanigira goto na tinoni tavosi. Me tagara moa. E kiligotoa ke kesa ke sasanigamu tugua na sasani pukuga tana rongona na gokona God. Igamu amu vaga moa na meomeo tetelo ara inu tsutsu moa, mara tau vati loki tugua kara gania na mutsa kakai.

¹³ Asei ti vaga e kilia ke visutugua tana tuturigana na sasani pukuga, aia e vaga na baka tetelo e ngaoa moa ke inu tsutsu. Me tau vati sasaga tugua ke donaginia nagua e goto ma nagua e sasi.

¹⁴ Na mutsa kakai, gaqira moa na tinoni ara loki, mara lavu nogo na reigadoviana nagua e dou ma nagua e seko.

6

Igita Ka Gatsu Baa Tana Sasani Loki

¹ E dou ti igita ka tau visutugua sailagi moa tana tuturigana na sasani pukuga na tutuni Kristiano. Ida gita, ma ka gatsu baa tana sasani loki. Ka laka na totu matengana moa na visu sailagi tana pukuna na sasani igita a adinogoa tana idana. Na omea vaga girani: laka nida aqo ka piloligi tanigira na aqo tagara rongona, ma ka aro baa tana tutuni vania God;

² na sasani tana rongona na lesovitabu ma na mololima tana lovana tinoni; ma na maurivisitugua tania na mate, ma na pede loki.

³ !Ida moa ma ka gatsu baa! Maia nogoria ka naua kalina ia, ti vaga God ke tamia.

⁴ ?Sauba ke koegua ti kara pilotobatugua ma kara padasavia niqira sasi igira ara mololenogoa niqira tutuni? Igira ara dona rago nogo na manana tana rongona God. Ara adinogoa na vangalaka ni gotu, ma gaqira tuva tana nina vangalaka na Tarunga Tabu.

⁵ Ara donagininogoa laka nina goko God ara doulaka sui. Mara reigira nogo na omea loki sui aia God e aqosigira tana susuligana segeni, igira nogo na papadana na omea sauba kara laba tana susuina na dani.

⁶ !Eo, mi muri, migira ara tuu, mara mololetugua niqira tutuni! Aia na rongona ti e gini utugana sosongo vanigira kara pilotobatugua tania niqira sasi. Rongona tana nauvaganana ia, e vaga moa ti igira ara pogatugua babaa moa na Dalena God tana gai ulutaligu, mara paluvangamana i mataqira na toga.

⁷ God nogo e tabua na kao tana e tumulia na usa, me gini malobu, me dato dou me lakaga na mutsa, me pelugira ara tamanina na uta.

⁸ Me ti vaga ke dato moa na itai kokonaga ma na buruburu seko i laona, mi tana e tau lelee pelu na uta. Me utu ke oka ma God ke ketsoa me ke nanga lee tana lake. Maia ke nauvaganana goto vanigira igira ara sove na pilotoba tania niqira sasi.

⁹ Migamu na kulamami galugaluve, e atsa moa ti igami ami goko kakai vaga ia vanigamu, mami donagininogoa laka igamu e utu kamu naua na omea seko vaga ia. Amu muridounogoa na sautu e kalea na mauri saliu.

¹⁰ God e goto laka me voo na pede riu. E utu ke padalea nimui aqo dou amu naua, ma na galuve amu saunogoa vania aia kalina amu aqo galuve mamu sangagira babaa moa na tasimui Kristiano.

¹¹ Tana tobamami popono, ami amesia laka pipi kesa vidamui ke madodo babaa tana aqo galuve vaga ia poi ke tsau tana susuina, mi tana ti kamu tamanina na vuana na omea amu amesia.

¹² Igami ami tau ngaoa igamu kamu totu gato lee. Mami ngao sosongolia kamu reinunu i koniqira igira ara tutunina kakai, mara berengiti poi tsau ara adia na peluna vaga God e vekenogoa vanigira nina tinoni.

God e Utu Ke Tau Manalia na Omea Aia e Vekea

¹³⁻¹⁴ Kalina God e tuu na nauana nina veke vania a Abraham, maia e tsarivania, “Au vekevanigo laka sauba kau tabugo, ma kau sauvanigo ke danga na kukuamu.” Ma God e vatsa laka ke manalia na omea aia e vekea. Me gini vatsa tana asana segeni ia, rongona e tagara goto ke kesa ke loki liusigotoa ia e tugua aia ke gini vatsa.

¹⁵ Maia Abraham e berengiti me pipitu poi tsau kalina aia e adia na vuana na omea vaga God e vekevania.

¹⁶ Tana niqira lavu na tinoni, kalina ti vaga kesa ke tuu na vatsa, maia sauba ke gini vatsa tana asana ke kesa ke loki liusia aia. Mi kalina aia e vatsa sui nogo vaga ia, mi tana e sui lee na vaisuguradigi.

¹⁷ God e ngaoa ke labamaka laka e utu saikesa vania ke olitugua nina pede vanigira igira sauba kara tamanina na omea aia e vekea. Te aia e tuu, me paboginia na vatsa nina veke.

¹⁸ E utu sosongo vania God ke oli kaira na omea karani, na vatsa ma na veke, rongona e utu sosongo vania God ke pero. Me vaga ia, ma na goko vaga karani e tugua nomoa ke kakaisigita, igita a toturavi nogo i konina God. Ma ka gini norukakaia laka sauba God ke manalia na omea aia e vekenogoa vanigita.

¹⁹ Ma na noruana kakai vaga ia, e lia vaga nogo ti na piniti vania na maurida. E gini tatango kakai, me utu goto ke olaola, me sangagita na liusage i matana God, vaga na Mane Tabu Loki e liusage i murina na polo katsi i levugana patupatu na Nauna Tabu i laona na Vale Tabu.

²⁰ I tana a Iesu e idagana vanigita nogo, me lia nogo nida Mane Tabu Loki kalavata, vaga nogo a Melkisedek.

7

A Melkisedek na Mane Tabu

¹ Na mane iani a Melkisedek e taovia tsapakae i Salem, maia nina manetabu goto God Susuliga Tsapakae. Mi kalina a Abraham e visumai nogo talu kesa tana vailabu, me managana me labutugira tu vati na taovia tsapakae tavosi, ma Melkisedek e ba tsodoa i sautu me tabua.

² Ma Abraham e tusu vania a Melkisedek kesa na sangavulunina turina na omea e laua tana vailabu. Na kesanina na rongona na soa a Melkisedek, “Taovia na Pede Goto”. Me matana aia e taovia tsapakae goto i Salem, ma na goko Salem e vaga moa Rago, te na rongona goto na soa ia, “Taovia na Rago”.

³ A Melkisedek e tau goto tamani tamana se tinana, se na mumuana. Ma na maurina e tau tuturiga me tau goto tamani susuina. E vaga saikesa nogo na Dalena God. Aia e manetabu saviliu moa.

⁴ !Mi tana nogo igamu amu reia laka a Melkisedek e loki tsapakae manana! Maia Abraham na mumuada loki igita, e sauvania a

Melkisedek kesa na sangavulunina turina na omea sui aia e laua tana vailabu.

⁵ Migira na kukuana a Levi, igira nogo na puku manetabu, mara marea tana Ketsa laka niqira aqo nogo igira kara adia i koniqira na tinoni ni Israel kesa na sangavulunina turina na omea ara tamanina, atsa moa goto ti igira sui na kamaqira, ma na kukuana goto a Abraham.

⁶ Ma Melkisedek aia e tau talu tana puku konina a Levi, me adia nomoa konina a Abraham kesa na sangavulunina turina nina omea. Mi muri maia e tabua a Abraham, aia na mane e adia na vuana na omea God e vekea.

⁷ Igita a dona nogo laka aia e saua na tabu vania kesa, aia e loki baa liusia aia na tinoni e tabua.

⁸ Migira na manetabu ara adia kesa na sangavulunina turina i koniqira na tinoni, igira sui ara dona na mate. Maia Melkisedek, aia e adia kesa na sangavulunina turina konina a Abraham, aia e mamauri saviliu moa, vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu.

⁹ Me tugua moa ka tsaria laka kalina a Abraham e tusua na sangavulunina turina nina omea vania a Melkisedek, maia Levi, aia e kesa e dona goto ke sanga na adiana kesa na sangavulunina turina, e sangapata kolugotoa a Abraham tana tusuana.

¹⁰ Maia Levi e tau moa vati botsa tana tagu ia, mi tana goko e tugua moa igita ka tsaria laka ia e totu idanogo tana gabuna konina a Abraham na mumuana, kalina a Melkisedek e tsodoa a Abraham tana sautu.

¹¹ ?Ti vaga tangomana moa ka gini totugoto nogo i matana God tana muriana moa na Ketsa, vaga igira na puku manetabu konina a Levi ara adidatoa i konina God me baa vanigira na tinoni ni Israel, ma na rongona gua goto ti igita kalina ia ka kiligotoa ke kesa segeni na vatana na manetabu ke labamai vanigita, aia kesa ke vaga nogo a Melkisedek, me ke tau vaga a Aaron?

¹² Rongona ti vaga God ke pada na oliana na puku manetabu, me kiligotoa ke olia na ketsa.

¹³ Ma Iesu Kristo nida Taovia, aia au gini goko laka aia e manetabu, aia e talu kesa tana duli segeni. Me tagara kesa na mane tana duli konina aia ke dona ke tangolidatoa na aqona na manetabu.

¹⁴ Eo, na tinoni sui ara donagininogoa laka a Iesu e botsa tana puku konina a Juda. Ma Moses aia e tau gini goko tana rongona na puku konina a Juda kalina aia e gini goko tana rongogira na manetabu. E gini goko moa tana rongona na puku konina a Levi.

A Iesu na Mane Tabu Loki Atsa Vaga Nogo a Melkisedek

¹⁵ Me gini maka dou baa na rongona na omea iani: laka e labamai nogo kesa segeni na manetabu tavosi, maia e vaga saikesa nogo a Melkisedek.

¹⁶ Aia e lia na manetabu, me tau tana vaitugugi datodato tana puku tinoni. Tagara. Aia e gini tuu moa tana susuligana na maurina segeni e voo ke sui.

¹⁷ Rongona ara marenogoa tana Mamare Tabu mara tsaria vaganana, "Igoe nogo ko manetabu saviliu vaga nogo a Melkisedek."

¹⁸ Vaga ia, ma na vovorona na ketsa ni sau e totu puka nogo, rongona e maluku me tagara nogo sa rongona kalina eni.

¹⁹ Rongona e tau nogo tugua nina Ketsa a Moses ke mologotosigira na tinoni i konina God. Mi kalina eni, igita a tamanina na amesi dou sosongo baa, rongona a Iesu Kristo nogo e mologotosigita i konina God ti igita a gini tangomana na mai varangisiana God.

²⁰ Eo, ma God aia segenina nogo e gini vatsa laka a Iesu Kristo ke manetabu saviliu. Maia e tau naua na vatana na vatsa vaga ia kalina igira i sau ara lia na manetabu. Tagara.

²¹ Ma Iesu moa aia e gini lia na manetabu tana rongona nogo na veke God e naua kalina aia e tsaria,
 “Na Taovia e vatsa nogo,
 me utu goto ke olia nina pede:
 ‘Igoe nogo ko manetabu saviliu.’ ”

²² Mi tana susuligana nogo na veke vaga ia, ti a Iesu e manali vanigita na taso vaolu e dou baa liusia na tašo ni oka.

²³ Me kesa goto na omea e gini tavosi: ara danga sosongo na manetabu rongona ara dona na mate, mara gini vaitugugi babaa.

²⁴ Ma Iesu, aia e mauri saliu, ma nina aqo manetabu goto e totu saviliu. Vaga ia, me tau goto kilia ke kesa ke tugua.

²⁵ Maia nogoria na rongona ti a Iesu e tangomana, kalina eni me pipi tana tagu sui, na maurisiaqira na tinoni ara mai i konina God tana asana aia, matena e mauri saliu tana rongona nogo ke gini isutuguqira i konina God.

²⁶ Me ulagada sosongo nomoa igita ka tamanina kesa na Mane Tabu Loki vaga ia. Aia e tau vaga igita na tinoni seko. Aia segeni e tabu saikesa, me male saviliu, me tagara sa sasi konina, me paladato baa i gotu vasau.

²⁷ Aia e tau goto atsa kolugira na Mane Tabu Loki tavosi. Me tau kilia ke savoria pipi dani na kodoputsa matena nina sasi segeni talu, mi muri ti ke naua na savori matena niqira sasi na tinoni tavosi goto. Tagara. Aia e naua na savori kesa moa kalina, kalina e sau segenina tana gai ulutaligu.

²⁸ Nina Ketsa a Moses e mologira na tinoni ara dona sasi kara lia na Mane Tabu Loki. Ma na veke God e naua me paboginia na vatsa e laba oka nogo i murina na Ketsa, me mologinia na Dalena segeni nogo, aia e gotolaka saviliu, ke lia nida Mane Tabu Loki.

8

A Iesu Nida Mane Tabu Loki E Totu i Baragata

¹ Iani nogo na omea pukuga tana goko igita a gini goko: laka igita a tamanina nogo kesa nida Mane Tabu Loki atsa vaga nogo a Melkisedek. Maia e totu nogo tana madoana God na Taovia Tsapakae i baragata, me tagao patakolua.

² Aia e tangolia na aqo na Mane Tabu Loki tana Nauna Tabu Loki Sosongo, i laona na valepolo aia segenina nogo na Taovia e turuvaginia, me tau turuvaginia sa tinoni.

³ Pipi sui na Mane Tabu Loki, niqira aqo kara savoria na sausau, ma kara kodoputsa vania God. Maia goto a Iesu nida Mane Tabu Loki igita, nina aqo ke tamanina kesa na omea ke savoria.

⁴ Ti vaga aia ke tototu moa i barangengo, me sauba e utu goto ke lia na manetabu, rongona ara totu nogo visana na manetabu, igira ara savoria na sausau muria niqira Ketsa na Tsiu.

⁵ Ma na aqo ara naua igira na manetabu, e vaga na nununa lee moa na omea e totu i baragata. Mi kalina a Moses e vangaraua na turuvaginiana na valepolo ngiti nina Vale Tabu na Taovia, ma God e tsarivania, "Ko reidoua ko aqosigira pipi na omea sui muria na rereina na omea au sauvulaginogoa vanigo tana vungavunga."

⁶ Baa, mi kalina eni, God e sauvania a Iesu na aqo manetabu e loki liusia baa niqira aqo na manetabu tavosi sui. Me atsa vaga goto na taso vaolu a Iesu e tuturigaa i levugaqira God ma nina tinoni, aia e dou liusia baa na taso ni oka, rongona e pukuga mai tana veke matena na omea dou baa.

⁷ Ti vaga e dou saviliu nogo na kesanina taso, me tau goto kilia na rukanina taso ke olia ia.

⁸ Ma God e reia laka e tau dou saviliu niqira sasaga nina tinoni, te aia e tuu, me tsarivanigira,
"Ara maimai nogo na dani, e tsaria na Taovia,
i tana inau kau naua kesa na taso vaolu kolugira na tinoni ni Israel,
me kolugira goto na duli konina a Juda.

⁹ Me sauba ke tau vaga na taso au naunogoa kolugira na mumuaqira i sau,
tana dani au tangolia na limaqira, mau tudumigira tania na vera ni Ejipt.

Migira ara tau lelee goto manalia niqira tabana na vaitasogi au naukolugira,
aia nogoria na rongona ti inau au tau goto gini boeginigira.

¹⁰ Mi kalina ia, iani nogo na taso vaolu vaga sauba kau naua kolugira na tinoni ni Israel,

kalina ke laba na taguna, e tsaria na Taovia:
sauba kau molo kalavatavigira niqū ketsa tana tobaqira,
ma kau maregira tana kosuqira.

Me sauba kau lia niqira God,
migira kara lia niqū tinoni.

¹¹ Me sauba ke tagara goto ke kesa vidaqira ke kilia ke sasanina gana vera kolu,

se ke tuu me ke tsarivania kesa kulana,
'E dou ti igoe goto ko donaginia na Taovia.'
Rongona igira sui sauba kara donaginiau inau,
ke tuu tana tetelona, me ke tsau baa tana tinoni lokiloki.

¹² Minau sauba kau padalea niqira sasi,
ma kau tau goto padavisua na omea seko ara naua."

¹³ Mi kalina God e gini goko matena na taso vaolu, maia e tsaria laka e pura sui nogo na kesanina taso. Me pipi na omea ti ke pura nogo, me sauba ke tau oka me ke nangaligi lee.

9

Na Aqona na Samasama Tana Taso ni Oka

¹ Tana kesanina taso, God e moloa visana na vovorona gana na samasama, me pitigotoa kesa na nauna i tana na tinoni kara baa ma kara samasama vania.

² Migira ara turuivaiginia kesa na valepolo, me ruka na voki i laona. Na kesanina voki ara soaginia na Nauna Tabu. Mi laona ara moloa na

gai na mani molo datoana na bulu iruiru, ma na bela i tana e totu na bredi ara gini savori vania God.

³ Me kesa na polo katsi e votakaira ruka na voki. Mi murina na polokatsi ia e totu na nauna ara soaginia na Nauna Tabu Loki Sosongo.

⁴ Mi laona na voki tabu ia e totu kesa na bela ara aqosiginia na qolumila. Mi tana ara kodoa na buluna na gai uruuru. Me totu goto na Bokisi na Taso ara aqosiginia na qolumila. Mi laona na Bokisi ia, e totu kesa na bilo qolu na "mana", aia na mutsa e talu i gotu, e totu i laona. Me totu goto tana gana itoro a Aaron, aia e tavongani kutsu me tamani rauna. Mara ka totu goto ruka na pavavatu i tana e totu na mamarena na Ketsa.

⁵ Mi tabana i gotu na Bokisi ia, ara ka totu na titinonina ruka na angelo, na papadana laka God e totu manana i tana. Ma ka rapoqira kaira e tsavu poponoa na nauna ara soaginia na tama na galuve, aia na nauna i tana God e padalegira na sasi. Mau pada e tau gana tagu kalina eni, na tsaritutuguana pipi na omea sui tana rongona na valepolo ia.

⁶ Eo, mi kalina ara totu tovu sui nogo pipi na omea sui vaga gira, migira na manetabu ara sage i laona na kesanina voki tana valepolo na nauana niqira aqo tabu pipi dani.

⁷ Maia segenina moa na Mane Tabu Loki e dona ke sage i laona na voki tabu, me ke sage kesa moa kalina i laona kesa na ngalitupa. Me adia na gabu me sage kolua ke gini savori vania God na matena nina sasi segeni nogo ia, ma niqira sasi goto na tinoni tavosi.

⁸ Tana aqo vaga ia, na Tarunga Tabu e saumakalia laka kalina e tototu moa na aqona na kesanina voki, maia na Nauna Tabu Loki Sosongo e tau vati sangavi moa vania pipi tinoni na sage i laona.

⁹ Aia na papadana moa na omea e laba tana tagu ieni. Tana valepolo ia igira na manetabu ara savoria niqira sausau ma niqira kodoputsa vania God. Ma na omea vaga gira e tau tugua igira na tinoni kara gini totugoto saikesa i matana God.

¹⁰ Rongona tana vatana na sausau vaga gira, ara gini aqo moa na mutsa ma na inu, me visana na vatana na vulivuli. Migira sui na sasaga vaga gira, ara kalea moa na omea ni taba. Maia God e tamia moa kara gini aqo na tinoni poi ke tsau kalina aia ke oli vaolusia na aqona na samasama vaniana aia.

A Iesu Kristo e Vaturia na Taso Vaolu Tana Gabuna Segeni Nogo Ia

¹¹ Ma Iesu Kristo e labamai nogo, maia nogo na Mane Tabu Loki tana rongoqira na omea dou sui ara laba nogo. Ma na valepolo i gotu i tana aia e sage baa me naua nina aqo, aia e loki me dou sosongo baa. Mara tau aqosiginia na limana tinoni, me tau goto na omea ni barangengo eni.

¹² Mi kalina a Iesu Kristo e baa tana valepolo ia, maia e ba sage saviliu i laona na Nauna Tabu Loki Sosongo. Maia e tau goto adia na gabuqira na naniqoti se na buluka ti ke ba sage kolua i tana. Tagara. Aia e sage kolua na gabuna segeni nogo ia e tave tana gai ulutaligu, me volivanigita na mauri saliu.

¹³ Na gabuqira na naniqoti ma na buluka, ma na torana na dalena buluka kodokodo, ara tsirikaginia tana koniqira na tinoni igira ara tau male tana vovorona na lotu. Ma na nauvaganana ia e naua mara gini male poroporo moa.

¹⁴ Eo, e mana rago nomoa na omea iani. !Ma na gabuna a Iesu Kristo e susuliga sosongo goto baa liusia na omea vaga ia! Tana susuligana nogo na Tarunga Tabu aia e totu saliu, a Iesu Kristo e sausegenina tana gai ulutaligu vaga na savori laka saikesa vania God. Ma na gabuna aia e dona ke malesia na tidaoda tanigira pipi na vatana na aqo na lotu ara tau pelu, rongona ti igita ka gini totu saviliu moa tana aqo dou vania na God mamauri.

¹⁵ Aia nogoria te a Iesu Kristo e mai rongona aia ke tuturigaa kesa na taso vaolu, ti igira na tinoni God e viligira kara adia na peluna na mauri saliu aia e vekenogoa vanigira. Tana mateana aia, e nusiligia niqira sasi ara naua kalina ara mauri muria moa na kesanina taso.

¹⁶ Kalina ti kesa tinoni e naua kesa na taso, me kilia ke mate talu nomoa na tinoni ia, ti ke mana na taso aia e naua.

¹⁷ Rongona e utu ke mana kesa na taso kalina aia na tinoni e aqosia e mamauri moa. Tana murina moa na mateana aia ti ke mana na taso aia e naua.

¹⁸ Aia nogo na rongona ti na kesanina taso e kilia nomoa ke tareo talu na gabuna kesa na omea ti ke mana.

¹⁹ E ida talu a Moses e katevulagia vanigira na tinoni na vali ma na ketsa sui ara totu i laona nina Ketsa God. Mi muri, ti aia e adia na gabuna na buluka ma na naniqoti, me lalo koluginia na koo, me adia na vauvau tsitsibora me virigia tana qaqauna na gai, me lumia i laona na gabu, me tsirikaginia baa tana papi na Ketsa, mi koniqira na tinoni sui.

²⁰ Me goko vaga iani, "Iani nogo na gabu e manaliginia na taso aia God e naukolugamu, me ketsaligamu kamu muria."

²¹ Me tsirikagini baa goto na gabu tana Valepolo, i tana ara totu na omea levolevo sui ara gini aqo tana samasama vania God.

²² Tana nina Ketsa a Moses e varangi pipi na omea sui e kilia nomoa ke rutsu talu na gabu ti kara gini male i matana God. Me ti ke tau rutsu talu na gabu, me utu goto vania God ke nusiligigira niqira sasi na tinoni.

Tana Mateana Nogo a Iesu Ti Aia e Gini Sese Mateqira Nida Sasi

²³ Igira na omea vaga girani, igira na nunuqira lee moa na omea manana ara totu i gotu, me kilia ke rutsu talu na gabu ti kara gini male. Migira na omea agana na totu i gotu, e kilia nomoa ke kesa na kodoputsa dou baa ti kara gini totu male saviliu i matana God.

²⁴ Rongona a Iesu Kristo aia e tau ba sage kesa tana Nauna Tabu ara aqosia moa na tinoni, vaga na nununa lee moa na Nauna Tabu manana e totu i gotu. Aia e sage ba saviliu nogo i baragata. Mi tana aia e totu kalina eni, me isutuguda i matana God.

²⁵ Pipi ngalitupa, aia na Mane Tabu Loki tana niqira lotu na Tsiu, e sage baa tana Nauna Tabu Loki Sosongo, kolua na gabuqira na omea mamauri lee ara gini kodoputsa tana bela tabu, me tau na gabuna segeni aia. Ma Iesu Kristo aia e tau sage baa ke gini sau segenina danga kalina vaga ara naua igira. Tagara.

²⁶ Rongona ti ke vaga ia, me kiligotoa laka a Iesu Kristo ke rota danga sosongo kalina tuu kalina e botsa na barangengo. Me tau vaga ia. Tana tagu eni nogoria, na tagu varangisia na susuina na barangengo, aia e laba kesa moa kalina na seseana na mateqira na sasi sui tana reoana na gabuna segeni nogo ia.

²⁷ Pipi na tinoni sui, nina aqo ke mate kesa moa kalina, mi muri ti aia God ke pedea.

²⁸ Me vaganana goto a Iesu Kristo, aia e mate tana gai ulutaligu kesa moa kalina na seseana na matena niqira sasi na tinoni danga. Me sauba aia ke labavisumaitugua na rukanina kalina. Mi tana tagu ia, sauba aia ke tau sulungana mai na sesematena niqira sasi na tinoni. Ke mai matena moa ke vagamaurisigira igira ara totu pitua na maiana.

10

Na Aqona na Kodoputsa ni Oka E Tau Tugua Ke Veoligigira Niqira Sasi na Tinoni

¹ Na omea ara gini goko tana nina Ketsa a Moses, ara tau na pukuna manana na omea dou ara totu i gotu. Igira ara vaga na nununa pasapasa lee moa na omea dou sauba kara laba i muri baa. E kesa moa na atsana na kodoputsa ara savori sailaginia na ngalitupa ma na ngalitupa. Mi tana vatana na kodoputsa vaga girani, na Ketsa e tau moa tangomana ke mologotosigira na tinoni ara mai i matana God.

² Ti vaga tana vatana na kodoputsa vaga girani tangomana na tinoni kara gini male manana tania niqira sasi, me sauba e utu ke ngoligira goto na kilisasi i tobaqira. Me sauba ke tau goto kilia igira na manetabu kara savorigotoa na kodoputsa matena na sasi.

³ Me tau laba vaga ia. Na sauana na kodoputsa pipi ngalitupa vaga ia, e molovisu sailaginia moa i tobaqira na tinoni na papadana niqira sasi.

⁴ Rongona na gabuqira na buluka ma na naniqoti e tau tangomana ke veoligigira saikesa na sasi.

⁵ Aia nogoria na rongona ti kalina e varangi ke mai i barangengo a Iesu Kristo, maia e tsarivanja God:

“Igoe o tau nogo ngaogira na kodoputsa ma na savori, te o vangaraua vaniau inau kesa na konina tinoni.

⁶ Igoe o tau goto reingaoa kara gini kodoputsa na omea mamauri lee tana bela tabu,

se kara gini savori gana na veoligiana na sasi.

⁷ Te inau au tuu, mau tsaria, ‘Iani nogo inau, niq God, au totu vaninogoa na omea o kilia igoe,

vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu, mara gini goko tana rongoqu.’

⁸ Ma Iesu Kristo e tsari ida talua, “Igoe o tau kilia na savori, mo tau goto reingaoa na sausau, ma na gini kodoputsa na omea mamauri lee tana bela tabu, ma na savori gana na veoligiana na sasi.” Maia e gini goko vaga ia, atsa moa ti ara marenogoa tana nina Ketsa a Moses na aqosiana.

⁹ Mi muri, maia e tsaria, “Iani nogo inau, niq God, au totu vaninogoa na omea o kilia igoe.” Mi tana tsaqina goko vaga nogo ia, ti God e molo pukaligira sui na aqona na kesanina taso, me turuvaginia na rukanina taso tana gabuna a Iesu Kristo.

¹⁰ Ma na rongona a Iesu Kristo e naua na omea God e kilia, te igita sui a gini male nogo tanigira nida sasi, tana sausau aia e nauginia na konina segeni kesa moa kalina tana gai ulutaligu.

Na Mateana a Iesu Aia Moa e Veoligigira Manana Nida Sasi

¹¹ Pipi sui niqira manetabu na Tsiu ara tuu mara naua niqira aqo tabu pipi dani. Migira ara sasaua kesa moa atsa na savori danga kalina. Ma na savori vaga gira e tau tangomana kara veoligigira saikesa na sasi.

¹² Ma Iesu Kristo aia e savori segenina kesa lelee moa kalina na mateqira na sasi sui. Ma na savori aia e naua e aqoqo saviliu. Mi muri maia e ba totu kalavata i gotu tana madoana God.

¹³ Mi tana, aia e pipitu poi ke tsau kalina God ke livugira sui gana gala i vavana tuana, ma kara tseka vania.

¹⁴ Aia e sau segenina kesa lelee moa kalina, me gini molo gotosigini-gira saviliu i matana God igira sui na tinoni aia e vulimalegira nogo tania niqira sasi.

¹⁵ Maia goto na Tarunga Tabu e pabogokona. Me tsarivaganana iani,

¹⁶ “Iani nogo na taso vaolu sauba kau naukolugira

kalina ke laba na taguna e tsaria na Taovia:

sauba kau molo kalavatavigira niq ketsa tana kosuqira,

ma kau maregira tana tobaqira.”

¹⁷ Mi muri maia e tsarigotoa,

“Me sauba e utu goto kau padavisugira niqira sasi

ma na omea seko sui ara naugira.”

¹⁸ Baa, me vaga ia, ti kalina God e nusiligigira sui nogo na sasi, me tau kiligotoa na savoriana babaa moa na kodoputsa ti kara gini tanusi na sasi.

Ida Gita ma Ka Sage Baa Varangisia God

¹⁹ Vaga ia, migamu na tasiq kamou dona dou, laka tana rongona nogo na mateana a Iesu tana gai ulutaligu te e gini manga vanigita na sage baa i matana God tana Nauna Tabu Loki Sosongo.

²⁰ A Iesu nogo e votia vanigita kesa na sautu vaolu, na sautu na mauri, gana na mani sage baa liusiana na polo katsi, aia na konina segeni nogo ia.

²¹ Kalina ia, igita a tamanina nogo nida Mane Tabu Loki, aia e reitutugugira nina tinoni God.

²² Ida gita, ma ka sage baa varangisia God tana tobalaka ma na tutuni manana, rongona na gabuna a Iesu Kristo e vulimalegita nogo tanigira nida sasi, me lesovigininogoa na konida na ko male dou.

²³ E dou igita ka tsotsovata kakai tana amesi igita a tamanina nogo, rongona God e utu ke tau manalia na omea aia e vekenogoa vanigita.

²⁴ Vaga ia, me dou igita ka vaipadagi, ma ka vaigaluvegi, ma ka madodo na vaisangagi tana aqo galuve.

²⁵ Ma ka laka na gato na labamai tana saikolu rongona na lotu vaga ara naua visana. Ka vaikakaisigi babaa moa, rongona amu donagininogoa laka e varavara nogo ke labamai na Danina na Taovia.

²⁶ Rongona e tagara goto sa kodoputsa tangomana ke veoligigira nida sasi ti vaga igita ka sasi babaa moa i murina igita a donagininogoa na manana tana rongona a Iesu Kristo.

²⁷ Me ti igita ka sasi babaa vaga moa ia, me kesa moa na omea e totuvanigita: maia na totupituana moa tana matagu na Dani na Pede sauba ke mai, ma na iruna na lake loki sauba ke ganigira igira sui ara peaa na mangana God.

28 Igita a dona nogo laka kalina ti kesa tinoni ke peaa nina Ketsa a Moses, me utu goto kara gaea. Sauba kara pedematesia nomoa, tana susuligana niqira goko ruka se tolu tinoni ara sanga na donaginiana laka e sasi manana aia.

29 ?Me ti ke vaga ia, me laka nagua sauba ke laba vania na tinoni ti ke peaa na Dalena God, me ke tsogoritsunaa na gabuna nina taso vaolu God aia e vulimale vaninogoa nina sasi ia? ?Mi muri ke tuu, me ke peagotoa na Tarunga Tabu aia e vangalaka sosongo vaninogoa aia? !Tinoni vaga ia, sauba nomoa ke loki liuliu baa na kede ke gadovia aia!

30 Rongona igita a donaginogoa aseia aia e tsaria na goko iani, “! Niqu nogo na pedegoto, minau sauba kau tangotugu!” Me tsarigotoa, “Na Taovia sauba ke pedegira nomoa nina tinoni.”

31 !Eo, na omea seko manana nomoa ti vaga kesa tinoni ke puka tana limana na God mamauri!

Igita Ka Tsotsovata Tana Nida Tutuni

32 Kamu padatugugira na omea ara laba vanigamu tana idana. Tana tagu ia, kalina God e vasini moa mararasigamu, mamu sage vaolu tana tutuni manana, mara gadovigamu na rota dangadanga, migamu amu tsotsovata moa tana nimui tutuni.

33 Visana kalina ara tsirigamu malemale i mataqira na tinoni, mara rotasigamu sosongo. Me visana goto kalina amu tau sove na toturota koluqaqira na kulamui ara rotasigira vaganana goto ia.

34 Mamu rotapata kolugira goto igira ara totu tana vale sosori. Mi kalina ara laugira nimui omea sui, migamu amu gini mage moa, rongona amu dona laka amu tamanina nogo na omea dou sosongo baa, maia sauba ke totu saviliu.

35 Vaga ia, ma kamu laka na pukavisu lee taniaa nimui tutuni, rongona sauba ke loki sosongo na peluna God ke sauvanigamu.

36 Eo, e kilia nomoa kamu berengiti, ti kamu tangomana na nauana na omea God e kilia, ma na adiana na omea aia e vekea.

37 Vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu laka God e tsaria:
“Tagara ke tau oka sagata,
maia kesa laka ke mai sauba ke mai manana;
me utu goto ke kisaa.

38 Migira moa niqu tinoni igira ara totugoto i mataqu, sauba kara gini mauri saliu tana rongona niqira tutuni. Me ti vaga ke kesa vidaqira ke pilovisu taniau tugua, me sauba e utu goto inau kau reingaoa na tinoni vaga ia.”

39 Migita a tau vaga igira na tinoni ara pilovisu tania God, mara baa tana rota saliu. Tagara. Igita a tutunina, migita a gini mauri tanusi nogo tanigira nida sasi.

11

Nina Aqo na Tutuni

1 Nina aqo na tutuni, aia nogo na noru saikesaliana laka na omea igita a amesia sauba manana nomoa kara laba. Me atsa moa ti igita a tau vati reilakana kalina eni, ma norua moa laka ara totu pitugita manana.

2 Igira na mumuada ni sau ara dou i matana God tana rongona nogo ara tutunina.

³ Igita goto a tutunina God, te igita a donaginia laka God e vusaginigira na gokona moa na omea sui i gotu mi lao. Eo, igira sui na omea igita a reiginia na matada God nogo e vusaginigira na omea igita a tau reiginia na matada.

Tugira a Abel ma Enok ma Noa Ara Tu Tutunina God

⁴ A Abel e tutunina God. Maia nogo na rongona ti aia e sauva vania God na savori e dou liusia na savori e sauva a Kain. Ma God e reingaoa nina savori a Abel, ti aia e gini totugoto i matana God. Me atsa moa ti a Abel e mate oka nogo, ma na turupatuna nina tutuni e tototu babaa moa.

⁵ A Enok goto e tutunina God. Maia nogo na rongona te e tau gadovia na mate. God e adidato mamauria i konina i gotu. Na tinoni ara lalavea, mara tau tsodoa iava, rongona God e adidatoa nogo i gotu. Tana Mamare Tabu igita a tsokoa laka kalina God e tau vati adidatoa moa a Enok i baragata, ma Enok e totugoto nogo i matana God.

⁶ Tau tangomana kesa tinoni ke dou i matana God ti ke tau tamanina na tutuni. Rongona ti ase'i ke ngaoa ke dou i matana God, me kilia aia ke tutunina talu laka God e totu manana, me laka e dona na saupeluna vaniaqira igira ara lalavea.

⁷ A Noa goto e tutunina God. Maia nogo na rongona ti kalina God e parovatavia tana rongogira na omea aia e tau moa vati reigira. Maia e rongomangana moa God me tuu, me kavia kesa na vaka, maia migira sui nina tamadale ara sage i laona, mara gini mauri tania na obo loki. Migira na tinoni tavosi sui i barangengo e gadovigira na kede rongona ara sove na rongomangana God. Maia moa a Noa e totugoto i matana God rongona aia e tutunina.

A Abraham e Tutunina God

⁸ A Abraham goto e tutunina God. Maia nogo na rongona ti kalina God e raia ke tuu me ke baa tana vera i tana aia God e vekea laka sauba ke tusuvania, ma Abraham e rongomangana God, me mololea na verana segeni, me tuu moa me vano, me tau saikesa dona iava tana ke kalea.

⁹ Aia e tutunina moa God, te e ba totu tana vera God e vekevania, vaga moa na tinonina na veratavosi. Maia e tau goto gini boe na logoana kesa na valena dou. Me totu moa i laona na valepolo vaga ara naugotoa kaira a Isaak ma Jakob, kaira e kalekaira goto na veke God e nauvania a Abraham.

¹⁰ Rongona a Abraham e totupitua moa na sage kesa tana vera pukuga, aia God e vangarau manogatia me logonogoa i gotu, me utu saikesa ke tavui.

¹¹ Ma ko Sara na tauna a Abraham, aia goto e tutunina God, te e gini tiana kalina aia e dakidaki sosongo nogo me liusi oka nogo nina tagu na tamani baka. Maia e norua moa God ke manalia nina veke e nauvania a Abraham laka sauba kara ka tamanina kesa ka daleqira.

¹² Me atsa moa ti a Abraham e tuqatuqa mate nogo, mi konina segeni nogo ia ara botsamai na kukuana dangadanga, mara danga vaga nogo na veitugu i gotu ma na vatuna na one i tasi.

¹³ Na tinoni sui girani ara tutunina babaa moa poi ara mate. Mara tau vati reilakana moa na omea God e vekea vanigira. Ara morosigira baa ao moa, mara gini magemente. Mara reigadovi segeniqira mara koe

vaga, "Igami ami tau tamanina sa veramami pukuga i lao eni. Ami totu tsinogo moa."

¹⁴ Kalina igira ara goko vaga ia, mi tana e gini labamaka laka ara lalavea moa na veraqira pukuga.

¹⁵ Mara tau goto padavisua na veraqira ni sau ara mololenogoa. Rongona ti vaga kara papadaa moa, me tau utu vanigira kara padangaoa laka kara visutugua i tana.

¹⁶ Me tagara. Ara pada sosongolia moa kesa na veraqira dou sosongo baa, aia nogo na vera e totu i gotu. Ma God e tau goto gini vangamaa tanigira kalina igira ara tuu mara tsarivania, "Eo, igoe nogo nimami God igami." Rongona aia e vangarau manogatinogoa vanigira kesa na veraqira loki i gotu.

¹⁷ A Abraham e tutunina God, mi kalina God e tovolea nina tutuni, maia e tau sove na savori vaniana God na dalena a Isaak. Atsa moa ti God e vekevaninogoa a Abraham laka sauba kara danga sosongo na kukuana, maia Abraham e tau sove na gini kodoputsa na dalena kesa moa.

¹⁸ God e tsari idanogoa na goko iani vania a Abraham, "I konina nogo a Isaak ti igoe ko gini tamanigira ke danga na kukuamu."

¹⁹ A Abraham e tutunina moa i tobana laka ti vaga aia ke matesia a Isaak me sauba ke tau utu vania God na maurisivisuana. Mi tana goko, e tugua igita ka tsaria laka a Abraham e adivisu mananaa a Isaak tania na mate.

Tugira a Isaak ma Jakob ma Josep Ara Tu Tutunina God

²⁰ A Isaak goto e tutunina God. Maia nogo na rongona ti aia e tuu, me tabukaira a Jakob ma Esau, kaira na dalena, me tasoa vanikaira na omea dou kara ka tamanina i muri.

²¹ A Jakob goto e tutunina God. Maia nogo na rongona ti, idavia na mateana, aia e tuu, me tabugira pipi na dalena sui a Josep. E tatango vataragi tana gana itoro, me nonginongi vania God.

²² A Josep goto e tutunina God. Maia nogo na rongona ti kalina e varangi nogo ke mate, maia e kate idanogoa na vanoqira na tinoni ni Israel tania na vera ni Ejipt, me tsari manogati vanigira laka kara tau padalea na adiana na sulina kolugira, kalina igira kara tuu na boliligi tania na Ejipt.

A Moses e Tutunina God

²³ Kaira na tamana ma na tinana a Moses ara ka tutunina God. Maia nogo na rongona ti kalina e botsa ka daleqira, mara ka reia laka e rereidou sosongo na baka, mi kaira ara ka tau gini matagu na peana nina ketsa na taovia tsapakae ni Ejipt. Mara ka tuu mara ka ba molopoia na baka. Mi laona e tolu na vula aia e totu popoi tana.

²⁴ A Moses goto e tutunina God, mi kalina aia e mane loki nogo, me tau ngaoa laka kara soaginia aia na dalena na dalena daki na taovia tsapakae ni Ejipt.

²⁵ E padangaoa baa na rota koluaqira nina tinoni God, liusia na totu tana mage seko kesa tana tagu tetelo moa.

²⁶ E padalokia baa na gini rota niqira goko pea ara nauvania tana rongona aia e tutunina laka sauba ke labamai na Mesia, liusia baa na tamania na qolo ma na omea dou sui i laona na Ejipt rongona aia e kalea moa na peluna sauba God ke tusuvania.

²⁷ A Moses e tutunina God, me tuu, me mololea na vera ni Ejipt, me tau matagunia na korena na taovia tsapakae. Maia e tau goto morovisu. E vano saviliu, vaga moa ti aia e morosinogoa God.

²⁸ Rongona nogo a Moses e tutunina laka God sauba ke maurisigira nina tinoni tania na limaqira na Ejipt, ti aia e raigira na tinoni ni Israel kara matesia na sipi. Ma na gabuna kara tsirikaginia tana banina na valeqira, rongona na Angelo na Labumate ke liusaviliu baa tania na valeqira, me ke gini tau labumatesigira na baka mane botsa ida i laoqira na Israel.

²⁹ Migira na tinoni ni Israel ara tutunina God. Maia nogo na rongona te ara gini tangomana na liusavu tana Tasi Tsitsi vaga moa ti tana kao mamatsa lee. Mi kalina igira na Ejipt ara tovoa laka kara liusavu mamatsa goto, ma na tasi e saivisutugua mara lulumi sui i levugana na mao.

³⁰ Na tinoni ni Israel ara tutunina God. Ti kalina igira ara liupolia na vera ni Jeriko i laona e vitu na dani, maia e sangagira, me tavongani tatsora lee na baravatuna na vera loki ia.

³¹ Ko Reab na rebi e tutunina God. Maia nogo na rongona te aia e soalakakaira baa i valena kaira ruka na mane ni Israel ara ka mai na tuviana na vera ni Jeriko. Maia e gini tau sanga na mate koluqira na tinoni ni tana ara peaa na mangana God.

Mara Danga Goto na Tinoni ni Sau Ara Tutunina Kakai

³² ?Me gua? ?Laka amu ngaogotoa kau soa vanigamu na soaqira goto ke visana? Mau tau nogo tamani tagu kau gini turupatumana tana rongoqira a Gideon, ma Barak, ma Samson, ma Jepta, ma David, ma Samuel, migira na propete.

³³ Igira sui ara tutunina God, mara gini tangomana tana vailabu, mara sugutigira danga na vera loki. Ara naua na omea e goto i matana God, mara gini adia na omea God e vekea. Ara vongo kapusia na mangaqira na laeone kara gini tau veigaa.

³⁴ Mara matesia na iruna na lake loki, mara pitsa tania na mate tana isi. Ara maluku lee tana idana, mi muri mara malagai mara susuligira sosongo tana vailabu, mara tuliusigira niqira malagai na vera tavosi.

³⁵ Ara matesigira visana ma God e maurisivisugira mara visutugu i konina na tinaqira.

Mara visana igira na gala ara tangoligira mara raigira kara tiatagara niqira tutuni, migira ara sove mara tami moa kara rarusi matesigira, rongona ara dona nogo laka sauba kara maurivisu kesa tana mauri dou baa i muri.

³⁶ Mara visana ara tsirigira, mara rarusigira kakai tana rongona niqira tutuni. Mara visana ara sorigira mara tsonigira tana vale sosori.

³⁷ Visana ara taimatesigira, mara visana ara girikutigira, mara visana ara matesiginigira na isi. Visana ara tau tamanina sa niqira omea mara gini pipisi moa na kokorana na sipi se na naniqoti, mara rotasigira mara sekoli sosongoligira.

³⁸ Eo, igira ara tinoni dou sosongo, me tau ulagana kara totu i laoqira na tinoni sasi ni barangengo. Ara liu bamai vaga moa ti ara tinoni tsinogo i laona na legai mangu mi tana vungavunga, mara mauri moa tana vatuluma mi tana babana na kao.

³⁹ Igira sui na tinoni vaga girani, ara dou nogo i matana God rongona ara tutunina aia. Mara tau moa vati adia na omea God e vekea. Tagara.

⁴⁰ Rongona God e padagita goto igita, maia e vangaraua kesa na omea ke dou baa vanigita sui. E ngaoa igita sui kolu ka sangapata na totugoto saikesa i matana God.

12

Igita Ka Moro Tatavata Baa i Konina a Iesu ma Ka Tutunina

¹ Migita, e kesa na alaala loki gada sasanga ara idavigita tana tutuni, mara totu poligita. Vaga ia, me dou ti ka tsoniligigira pipi sui na omea ara dona kara tukapusigita tana sautu dou, ma na sasi igita a lavu na nauana. Ma ka madodo na ulu babaa muria na sautu God e molovanigita.

² Igita ka moro tatavata baa moa i konina a Iesu. Rongona i konina nogo ia e vataragi nida tutuni tuu tana tuturigana me ke tsau baa tana susuina. A Iesu aia e tau sove na mate tana vangamaa tana gai ulutaligu rongona e dona nogo laka na mage loki e totupitua. Mi kalina eni, aia e totu tana madoana God i baragata.

³ Kamu padatugugira na rota sui ara gadovia a Iesu, ma nina berengiti kolugira na tinoni sasi ara tovokakaia na tukapusiana aia. Vaga ia, migamu kamu laka na qisi ma na pukavisu lee.

⁴ Rongona tana nimui vailabugi igamu koluana na sasi, igamu amu tau vati reoa moa na gabumui.

God e Tamia Ke Gadovigita na Rota Ke Gini Sasanigita

⁵ ?Me laka amu padalenogoa na tsaqina goko tana Mamare Tabu, i tana God e kakaisiginigamu vaga nogo na dalena? I tana aia e tsarivaganana,

“Dalequ, ko laka na qisi kalina ke totosasaga vanigo na Taovia.

Mo ko laka goto na gini melu kalina aia ke kedego.

⁶ Rongona na Taovia e dona ke totosasaga vanigira sui igira aia e galuvegira,

me ke kedegira sui igira aia e tamia kara lia na dalena.”

⁷ Kamu tami dou moa vania na rota ke gadovigamu, rongona i tana nogo e sauvulagia laka God e sasanigamu vaga nogo na dalena. ?Me laka iava amu reinogoa ke kesa na baka na tamana e tau dona ke kedea visana kalina rongona ke sasanigita?

⁸ Me ti vaga God ke tau kedegamu igamu vaga aia e kedegira pipi sui na dalena, me vaga moa ti igamu amu tau na dalena manana ia, mamu vaga moa ti na dalena tsamu lee moa.

⁹ Kalina igira na tamada igira ara vasugita ara kedegita, mi tana igita a gini kukuni tanigira. ?Megua ti igita ka tau tami dou baa vania na Tamada i gotu ke kedegita rongona ka gini mauri saliu i konina?

¹⁰ Igira na tamada ara vasugita ara kedegita kesa tagu tetelo moa, vaga ara pada e dou kara naua. Maia God e kedegita rongona ke gini dou nida sasaga, ma ka gini tamanipata tana nina sasaga laka segeni nogo ia.

¹¹ Kalina aia e kedegita, igita a gini melu, ma tau gini mage. Eo, mi muri moa, ti igira e gini goto niqira sasaga rongona God e kedegira, igira moa kara adia na peluna na mauri tana rago ma na goto i matana God.

Igita Ka Parovata Dou

¹² Vaga ia, ma kamu saukaegira na limamui labelabe, ma kamu kakaisigira na tuturumui matemateaga.

¹³ Kamu gotosia na sautu tana kamu liu, rongona kara tau pitsa na tuamui matemateaga. Kamu nauvaganana ia, me sauba kara gini susuliga dou tugua.

¹⁴ Kamu tovokakaia na totu tana rago koluagira na tinoni sui, ma kamu tovoa na mauri tobamale pipi kalina, rongona sauba ke utu vania kesa na reiana na Taovia ti vaga ke tau male na tobana.

¹⁵ Kamu parovata dou, kamu tau pilovisu tania nina vangalaka God. Nina sasaga kesa ke laka na lia vaga na gai vavai. Kalina na gai ia e dato loki, ma na vavaina e sekoligira na tinoni tavosi.

¹⁶ Eo, kamu parovata dou. Ke laka goto kesa i laomui na totu matengana na nauseko, se na padaleana God vaga e naua a Esau i sau. Aia na baka botsa ida, me laka sauba ke adidatoa nina omea sui na tamana. Me kesa dani kalina aia e vitoa mate me ngaoa ke mutsa, ti aia e tuu me gini pelugana mutsa konina na tasina nina omea sui sauba ke adidatoa i muri.

¹⁷ Mamu dona nogo nagua e laba i muri. Kalina aia a Esau e ngaoa laka na tamana ke tabua me ke tangoligira nina omea sui, mi tana e utu nogo. Me atsa moa ti a Esau e ba ngangai loki konina tamana i muri, mi tana e utu vaninogoa na tamana ke olia na omea e tusu suinogoa vania a Jakob na tasina.

¹⁸ Baa, migamu, amu tau mai varangisia moa kesa na omea e tau utu na peleana, vaga igira na tinoni ni Israel i tuana na vungavunga ni Sinai. I tana e iru na lake loki, me rodo pulipuli, me tulonga na legai loki,

¹⁹ me tangi na tavuli, ma na gokona kesa. Mi kalina igira na toga tana ara rongomia na goko ia, mara nongikakaia God laka kara tau goto rongomia ke kesa goto na tsaqina goko vaga ia.

²⁰ Rongona ara gini novo sosongo na rongomiana na omea vaga aia e tsarivanigira, "Atsa moa ti vaga sa omea mamauri lee ke pelea moa na vungavunga iani, ma nimui aqo igamu kamu taimatesia."

²¹ Ma Moses goto e gini matagu loki na reiana na omea mataguniga vaga ia, me tsaria, "Inau au matagu sosongo mau gariri!"

²² Tagara, migamu amu mai nogo varangisia na Vungavunga Sion, ma na verana na God mamauri, aia na Jerusalem ni gotu, kolugira na toga na angelo ara magemage i laona.

²³ Igamu amu sagemai nogo tana saikolu na dalena God, igira God e mare sui nogoa na soaqira i baragata. Mamu mai konina God, aia e pedegira na tinoni sui, mi konina na tidaoqira na tinoni dou ara totu nogo i matana God.

²⁴ Igamu amu mai nogo i konina a Iesu. Aia nogoria e turigaa vanigita na taso vaolu, ma na gabuna aia e reoa e susuliga liusia baa na gabu e reoa a Abel i sau.

²⁵ Vaga ia, ma kamu parovata dou, ma kamu laka sove na rongomiana God kalina aia e goko vanigamu. Kamu laka goto na reinunu i koniqira na tinoni ni Israel i sau. Igira ara tau tangomana kara taopoi tania nina kede God kalina ara sove na rongomiana a Moses kalina aia e goko vanigira tana asana God ieni i lao. !Migita goto sauba ke utu vanigita na taopoi tania nina kede God ti vaga igita ka sove na rongomiana aia e gokomai talu i gotu!

²⁶ Kalina God e goko i sau, ma nina goko e kasilia na barangengo popono. Mi kalina eni aia e vekea me tsaria, “Sauba ke kesa goto kalina kau kasilia, me tau na barangengo moa, na baragata goto.”

²⁷ Ma na tsaqina goko vaga ia “ke kesa goto kalina” aia e saumakalia laka sauba God ke kasiligira na omea vovola sui, ma kara viri nangaligi sui lee. Migira moa na omea ara tau dona na aligiri sauba kara totu kalavata.

²⁸ E dou ti igita ka soadoua God rongona aia e tusuvanigita na vera e utu na kasiliana. Eo, ka tsonikaea God ma ka aqodou vania tana kukuni ma na matagu,

²⁹ rongona nida God e vaga saikesa na lake loki e dona ke gani poponoa na omea sui.

13

Visana Goto na Totosasaga

¹ Kamu vaigaluvegi babaa, rongona amu tamatasi nogo i laona a Iesu Kristo.

² Kamu madodo na soalakaqira baa i valemui igira na tinoni ara labavoo i veramui. I sau visana tinoni ara nauvaganana ia, mara gini soalakagira na angelo, mara tau nomoa reigadovigira.

³ Kamu padagira igira ara totu tana vale sosori, vaga moa ti igamu goto amu totu kolugira tana vale sosori. Kamu padagira igira ara rota, vaga moa ti igamu amu rota vaga goto igira.

⁴ Na tauga na omea loki manana, me dou ti igira na tinoni sui kara kukuni tania. Migamu na mane tauga ma na daki tauga kamu manalidoua nimui veke amu naua tana tauga. Sauba God ke kedegira igira ara vainausekoligi, migira ara kiboga.

⁵ Kamu laka na kiliqolo sosongo. Ke dou moa na tobamui ti nagua kamu tamanina. Rongona God e tsarinogoa, “E utu kau mololegamu. Me utu goto kau tsonilegamu.”

⁶ Vaga ia, me ida gita ma ka malagai na tsariana tana gokona na Linge Tabu,

“Na Taovia niqū sasanga,

me utu kau matagu.

?Nagua tangomana kesa na tinoni lee ke naua vaniau?”

⁷ Kamu padavisugira na tinoni loki ara ida vanigamu, igira ara gini goko vanigamu na gokona God. Eo, kamu padavisua e koegua na mauriqira ma na mateaqira igira. Kamu reinunu i koniqira, ma kamu tutunina vaga igira ara tutunina.

⁸ A Iesu Kristo e tau dona na oli, aia e atsa vaga moa inoa, mi dani eni, mi tana dani ma na dani.

⁹ Kamu laka na tamivaniana pipi na vatana na sasani bubulega ke raqa sasiligamu tania na sautu dou. Nina vangalaka moa God e dona ke sangagita ti ka gini tukakai, ma tau gini tukakai tana muriana moa na vali tana rongona na mutsa. Migira ara muria na ketsa ma na vali vaga gira e tau lelee pelugira sa omea.

¹⁰ Igira na manetabu ara naua babaa moa na aqo tabu i laona niqira valelotu na Tsiu, e tau tugugira igira na galiana na omea igita a gini savori tana nida bela tabu igita.

¹¹ Niqira Mane Tabu Loki igira na Tsiu, niqira aqo kara adisagea na gabuqira na sipi ma na naniqoti i laona na Nauna Tabu Loki Sosongo, gana na savoriana mateqira na sasi. Mi muri mara adia na lakana na sipi ma na naniqoti i taba tania na vera loki, mara kodogira i tana.

¹² Aia nogoria na rongona ti a Iesu goto e mate i taba tania na matsapana na vera loki, ma na gabuna segeni goto nogo ia e malesiginigira na tinoni tania niqira sasi.

¹³ Ida gita ma ka vano kolua a Iesu i taba tania na vera loki, ma ka sangapata kolua tana nina vangamaa.

¹⁴ Rongona igita a tau tamanina kesa na verada manana ieni i lao i tana igita ka dona na totu saviliu. Migita a lalavea moa kesa na verada dou baa aia God sauba ke sauvanigita.

¹⁵ Vaga ia, migita a tutunina nogo a Iesu Kristo, nida aqo ti ka tsonikae sailaginia God ngiti nida savori vaniana. Maia nogoria igita a naua pipi kalina igita a koevulagia laka a Iesu aia nogo e Taovia.

¹⁶ Kamu laka na padaleana na nauana na aqo galuve, ma na vaipatagi nimui omea kolugira igira ara tau tamanina sa omea, rongona na vatana na savori vaga nogo girani God e reingaoa.

¹⁷ Kamu rongomangaqira gamui ida tana lotu, ma kamu naua na omea ara ketsaliginigamu. Igira ara tau kuti na reitutuguana na maurina na tidaomui, rongona e kilia igira kara tsaritutugua vania God tana rongona niqira aqo ara naua. Me ti vaga igamu kamu rongomidoua na mangaqira, me sauba igira kara gini mage na nauana niqira aqo. Me ti vaga igamu kamu tau rongomangaqira, me sauba igira kara gini melu na nauana niqira aqo, me utu goto ke pelugamu sa omea.

¹⁸ Kamu tau mololea na nonginongi sailagi vanigami. Igami ami dona segenimami laka e male saikesa i laona na tobamami, rongona ami tovoa moa na nauana pipi kalina na omea e dou.

¹⁹ Au ngasugamu kakai baa, ke laka tagara kamu nongia God ke sangaa inau, me ke tau oka ma kau visubatugua i konimui.

E Nongia God Vanigira

²⁰ Inau, au nongi sailaginia God vanigamu sui. Aia God na Taovia na Rago, maia nogo e maurisivisua a Iesu Kristo nida Taovia tania na mate. Maia nida Reitutugu Sipi Loki Tsapaka manana rongona e reoa na gabuna segeni ke gini tukakai saviliu na taso vaolu.

²¹ Eo, au nongikakaia nida God, laka aia ke vangalaka vanigamu pipi tana omea dou sui amu kilia vania na maurimui, rongona kamu gini tangomana sailagi na naudouana na omea aia e kilia. Me kolua a Iesu Kristo aia God ke manalia i laoda na omea sui aia e reingaoa. !Ka tsonikaea a Iesu Kristo na dani ma na dani! Amen.

Na Susuina na Leta

²² Igamu na tasiq, au ngasugamu kakai, kamu berengiti na rongomiana na omea au marevanigamu tana leta kurikuri iani.

²³ Au ngaoa kamu donaginia laka aia a Timoti na tasida, e rutsu nogo tania na vale sosori. Me ti vaga aia ke labamai tsaku i koniqu, me sauba kau ngasua ke dulikoluau kalina kau tu na baa na reiamui igamu.

²⁴ Au nongigamu kamu tsarivanigira sui gamui ida tana lotu, migira sui goto nina tinoni God ara totu kolugamu i tana, laka inau au

padaloki sosongoligira. Igira goto na tasida Kristiano ara totu i Itali,
ara padalokigamu goto igira.

²⁵ Au nongia God ke vangalaka vanigamu sui.

NINA LETA A IAKOBO

Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

A Iakobo (James) e marea na leta iani vanigira nina tinoni God ara “viri totu piriutsa bamai tana barangengo popono.” Aia e molosaigira danga na parovata ma na sasani. Mi tana nina goko sasaga girani, aia e sangaginigira na Kristiano vaolu na tukakai tana sautu e sanigaa a Iesu Kristo. A Iakobo e goko matena na tamani omea danga ma na tau tamani omea danga, na tabotabo, na galuve tsikaitaba, me laka na tutuni ke vanosai kolua na aqo galuve, na reitutuguana na lapida, ma na sasaga laka, na vaipetsakoegi, na kaekae ma na totu palatsuna, na vaitsari ma na tsonikae segenida, na berengiti ma na susuligana na nonginongi.

Na leta iani e adilatigotoa laka ase i kilia manana na muriana na lotu Kristiano, nina aqo ke reia laka ti nina tutuni ma nina aqo galuve kara ka vanosai dou.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Iakobo 1:1

Na tutuni ma na sasaga loki 1:2-8

Na tau tamani omea ma na tamani omea danga 1:9-11

Na tagu na tovo ma na tabotabo 1:12-18

Na rongomiana ma na muriana nina goko God 1:19-27

Na parovata tana rongona na galuve tsikaitaba 2:1-13

Na tutuni kolu aqona 2:14-26

Na tinoni lotu ma na lapina 3:1-18

Na tinoni lotu ma na barangengo 4:1-5:6

Visana tavosi goto na tosasaga 5:7-20

¹ Inau a Iakobo (James) nina mane aqo God ma na Taovia Iesu Kristo, inau au marea na leta iani tana soaidouamui igamu sui lakalaka nina tinoni God tana sangavulu ruka na puku ni Israel, amu viri totu piriutsa bamai i laona na barangengo popono.

Na Aqona na Tutuni

² Tasiq gamu, kamu gini mage moa kalina ti vaga kara gadovigamu pipi na vatana na tabotabo,

³ na rongona igamu amu dona nogo laka pipi kalina amu tukakai dou tana nimui tutuni, mamu gini tangomana na tukapusiana na tabotabo, maia nogo e sangagamu ti amu gini susuliga na tukakai babaa tana nimui tutuni.

⁴ Eo, kamu tovokakaia laka kamu berengiti dou ti kamu gini tau puka tana sasi. Me sauba kamu gini lia na tinoni doulaka saikesa, ma kamu tau lelee goto noga sa sasaga dou.

⁵ Me ti vaga ke kesa i laomui igamu ke tau tamanina na sasaga loki ma nina aqo ke nongia i konina God. Maia nogo God sauba ke tusua vania. Rongona God e dona sosongo baa na vangalaka, maia e kili sosongolia ke sangagira na tinoni sui.

⁶ Nimui aqo goto kamu tutunina kakai kalina kamu nonginongi, ma kamu laka saikesa goto tutuni ruka. Rongona ase i ti ke tutuni ruka, ma nina sasaga e vaga saikesa na panu i mao. E mai na guguri me lovosaginia na panu, me sarasi bamai lea.

⁷ Ma na vatana na tinoni tutuni ruka vaga ia, ke laka goto na amesiana laka sauba ke adia sa omea dou i konina na Taovia. Tagara.

⁸ Rongona aia e voo na tagaovidouana nina papada segeni, me olioli sailagi moa nina sasaga.

Na Tamani Omea Ma na Tau Tamani Omea

⁹ Na Kristiano e tau tamanina sa omea ke gini magemage kalina God ke livukaea.

¹⁰ Me ke vaga goto na tasida Kristiano aia e tamanina danga na omea. Nina aqo goto aia ke gini magemage kalina God ke tsonitsunalia. Rongona na tinoni e tamanina danga na omea, aia goto sauba ke mate lee vaga igira sui na latsena gai.

¹¹ Kalina e kala na aso me sinaria, ma na paparana na aso e rangia na gai me matsele lee. Mara mate lee na latsena mara duduligi, me nanga lee na rereidouna. Ia nogo sauba ke vaga vania na tinoni e tamanina danga na omea. Sauba ke tavongani mate lee kalina aia ke gini boe na liu bamai na aqosiana nina aqo.

Tana Tagu na Tovo Lee ma na Tabotabo

¹² Ke mage aia na tinoni e dona na tukakai kalina na tabotabo e tovo lea. Rongona kalina ti aia ke tangomana na putsu tania na tovo ia, me sauba God ke sauvania na peluna na maurilaka vaga aia e vekenogoa vanigira igira sui ara galuvea.

¹³ Me ti vaga kesa ke tubulagi tana tovo ia, me ke laka na tsariana laka "na tabotabo iani e talumai i konina God." Rongona tau tangomana kesa na omea seko ke molo tabotabo vania God, maia God segeni goto e utu aia ke molo tabotabo vania kesa tinoni.

¹⁴ Pipi tinoni e tsodo segenia na tabotabo kalina na kilinauseko e totu i tobana segeni nogo e raqa pukalia, me gini sogo i laona.

¹⁵ Mi muri ma nina kilinauseko e tiana i tobana me vasua na sasi. Mi kalina e kakatu nogo na sasi, maia e vasua na mate.

¹⁶ !Tasiq galugaluve, kamu laka na tamivaniana ke kesa ke perogamu lee!

¹⁷ Pipi sui na sausau dou ma na tuva vangalaka ara talumai moa i baragata. Ara tsunamai talu i konina God, aia e volagira na marara sui ni gotu. God aia segeni moa e tau dona ke oli. Maia e tau goto rodo kalina e rodo na aso.

¹⁸ God aia segeni nogo e kilia ti aia e gini aqo nina goko mana me naua migita a gini lia na dalena. Rongona e ngaoa laka igita ka palaida i laoqira pipi sui na omea aia e volagira.

Ka Rongomi Vatavidoua Nina Goko God

¹⁹ Tasiq galugaluve, kamu padaitugutugua na omea iani. Pipi tinoni nina aqo ke rongovata dou, me ke kisa rago na tsonigoko, me ke laka mavi na kore.

²⁰ Na tinoni korekore, e utugana vania aia ke muridougira na omea God e kilia.

²¹ Kamu mololegira pipi sui nimui lavu seko ma nimui tsukilevoana. Kamu tamidou vania moa God ke tagaovigamu, ma kamu muridoua

na gokona aia e tsukanogoa i tobamui. Rongona aia segeni moa tangomana ke maurisigamu.

²² Kamu laka na pero segenimui ma na tsariana laka e dou moa vanigamu ti kamu rongomi lea moa nina goko God, ma kamu tau muria na omea aia e tsarivanigamu.

²³ Asei e rongomi lea nina goko God me tau muria, e vaga moa na tinoni kalina aia e morosia na nununa tana tironunu, me reia e koegua na rereina.

²⁴ Me tirogi segenina dou, mi muri maia e moroligi tania na tironunu me tau nogo padatugua laka e koegua na rereina.

²⁵ Nina ketsa God aia e dona na maurisiaqira na tinoni tania niqira sasi. Masei ti vaga ke morosidoua i laona nina Ketsa God, me ke tau goto mololea na padana pipi dani, me ke tau goto rongomi lea moa, me ke muridoua na aqona, aia na tinoni vaga ia, sauba God ke tabua i laona pipi sui nina aqo aia e naua.

²⁶ ?Megua? ?Laka e totu kesa i laomui igamu e pada laka aia e muridou sosongolia na aqona na lotu? Me ti vaga aia ke tau tagaovidoua na lapina, e puala lee sui nina aqo na lotu, me pero segenina moa.

²⁷ Ma na vatana na lotu vaga e dou i matana God Tamana e vaga iani: ka reitutugugira na daki tinamate kolu daleqira, ma ka tabegira tana niqira rota, ma ka aragovisu segenida ke tau savunigita na lavu seko ni barangengo.

2

Ka Parovata Tana Rongona na Galuve Tsikaitaba

¹ Tasiq gamu, ma na rongona igamu amu tutunina nogo a Iesu Kristo aia na Taovia na Marara ma nida Taovia goto igita, ma nimui aqo ti kamu laka saikesa na nau tatarosiana nimui aqo na galuve muria moa na rereina tinoni.

² Reia, ti vaga kara ka sagemai ruka na mane i laona nimui gokosai. Kesa e tamanina na omea danga, ma na ringi qolu tana kakauna, me sagelia na polo dou saikesa. Maia kesa e tau saikesa tamanina sa omea, me sagelia moa na polo tataratsi lee.

³ Me ti vaga igamu kamu kukuni loki baa tania na mane e sagelia na polo dou ma kamu tsarivania, "Ko totu kaekae dou ieni." Ma kamu tsarivania na mane aia e tau tamanina sa omea, "Igoe ko ba tuu tagaria," se ke tsarivania, "Ko mai totu puka ieni i ligisana tuaqu."

⁴ Mi tana nogo igamu amu gini sasi sosongo, rongona amu pedetavosi tinoni i laona nimui totusai, ma nimui pede e pukuga mai tana papada sasi.

⁵ !Kamu rorongou dou, tasiq galugaluve! God e viligira na tinoni sekona lee i barangengo kara gini tamani tsapakae na tutuni, ma kara gini tamanina na verana God e vekenogoa vanigira igira ara galuvea.

⁶ !Migamu, amu livutsiriqira moa na tinoni ara tau taminina sa omea! Eo, ma kamu papada dou. ?Laka ase moa igira na tinoni ara bingigamu mara raqagamu baa i mataqira na manepede? !Igira nogoria na tinoni ara tamanina na omea danga!

7 Migira tsotsodo nogo na tinoni vaga gira, ara dona goto na soasekoliana na soana a Iesu Kristo, ma na soamui goto igamu nina tinoni.

8 Tana Mamare Tabu e totu kesa na ketsa ara soaginia na ketsa na Vera ni Gotu: “Ko galuvegira na kulamu vaga igoe o galuve segenimu.” Me ti vaga igamu amu muridounogoa na ketsa na galuve iani, mamu naudounogoa.

9 Me ti vaga igamu kamu nau tatavosia nimui galuve muria na rereina tinoni moa, mi tana amu sasi saviliu nogo. Ma na Ketsa aia nogo sauba ke kedegamu, rongona tana nauvaganana ia amu kutsia na ketsa.

10 Masei ti vaga ke kutsia e kesa lelee moa i vidaqira na ketsa, aia e gini loaga me vaga moa ti e kutsigira na ketsa popono.

11 Rongona God aia e tsaria, “Kamu laka na kiboga,” maia goto e tsaria, “Kamu laka na labumatesi tinoni.” Atsa moa ti amu tau kiboga, me ti amu labumatesi tinoni, mamu kutsinogoa na ketsa.

12 Vaga ia, mi tana nimui goko mi tana nimui aqo sui, kamu goko ma kamu aqo vaga nogo na tinoni sauba na ketsa na galuve ke kedegira, aia moa e dona ke maurisigita.

13 Rongona kalina God ke tuu na pedeaqira na tinoni, me sauba ke tau goto galuvea aia e voo na galuveaqira na kulana. Matena na galuve moa a dona na gini tangomana tana pede.

Na Tutuni e Mate Lee Kalina e Tau Vanosai Kolua na Aqo na Galuve

14 ?Tasiq gamu, laka nagua vaga sauba ke dou vania kesa tinoni ti vaga aia ke tuu me ke tsarivaganana, “Inau au tutunina a Iesu Kristo,” me tau lelee sauvulagia tana nina aqo na galuve vanigira na tinoni tavosi? ?Egua? ?Laka na vatana na tutuni vaga ia, sauba ke gini mauri na tinoni ia?

15 ?Me ti vaga visana na tasida se na kulada igira ara tau tamani poloqira, me tau tugugira na mutsa kara gania,

16 ma nagua ke pelugira ti vaga kamu tuu ma kamu tsarivanigira lee moa, “!God ke tabugamu! !Kamu totu papara, ma kamu mutsa dou!” – migamu amu tau nogo sauvanigira sa omea ke sangaginia na mauriqira?

17 Me aqo vaga goto na tutuni, rongona ti vaga ke tototu segeni lee moa na tutuni, me ke tau vanosai kolua na aqo na galuve, me mate lee moa.

18 Me sauba ngatsu kesa ke tuu me ke tsarivaganana iani, “Igoe o tamanina na tutuni, minau au naua na aqo na galuve.” Baa, miani e vaga niqo goko inau tana rongona na goko vaga ia, “Ko saumai vaniau laka e koegua nimu tutuni igoe, mo tau moa naua sa aqo galuve. Minau kau sauvulagi vanigo niqo tutuni sai kolua niqo aqo galuve.”

19 ?Egua? ?Laka igoe o tutunina e kesa moa na God? !Doua! !Igira goto na tidao seko mara tutunina vaga goto ia, migira ara matagunimatea nomoa God!

20 !O bule igoe! ?Laka o ngaoa kau sauvulagi vanigo laka e puala lee nimu tutuni ti ke tau vano sai kolua na aqo galuve?

21 ?Laka nagua e naua i sau a Abraham na mumuada, te e gini dou i matana God? A Abraham e tutunina God. Ma nina tutuni e labamaka kalina aia e tamia ke gini kodoputsa vania God a Isaak na dalena.

²² ?Laka o tau reia igoe? I tana nogo e gini labamaka laka nina tutuni ma nina aqo galuve a Abraham ara ka vanosai. Nina aqo nogo aia e naua e kakaisiginia nina tutuni.

²³ Me gini mana na omea e katemainogoa na Mamare Tabu, "A Abraham e tutunina God, mi tana rongona nogo nina tutuni ti God e mologotosia i konina." Mara soaginia a Abraham na kulana God.

²⁴ Eo, me vaga ia, mamu reigadovia laka tana rongona nogo nina aqo galuve kesa tinoni ti aia e gini totugoto i matana God, me tau tana rongona laka aia e tutunina lee moa.

²⁵ Me vaga goto na omea e laba vania ko Reab na rebi. E gini tangidou visutugua na soana i matana God rongona nina aqo galuve e naua kalina aia e soalakakaira i valena ruka niqira tinoni vaumate na Israel. Mi muri maia e sangakaira kara ka gini tsogopoi kesa tana sautu segeni.

²⁶ Eo, me vaga goto na konida igita. Ti vaga ke tagara na tidaoda, maia e mate lee moa. Me vaga goto na tutuni. Ti vaga ke tau vanosai kolua na aqo galuve, aia e mate lee goto.

3

Nida Aqo Ka Tagaovidoua na Lapida

¹ Tasiq, e tau dou kara danga sagata i laomui kara ngaoa na lia tarai. Rongona amu dona nogo laka igami ami lia nogo na tarai, sauba God ke pedegami kakai baa igami liusigira na tinoni tavosi.

² Igita sui a dona na tubulagi danga kalina. Me ti vaga kesa tinoni ke voo na gini tubulagi na lapina tana nina goko, maia e goto saikesa na sasagana, me tangomana goto ke tagaovi segenina popono.

³ Kamu pada kesa na tinoni e gini aqo na ose. Aia e dona na soriana kesa na omea i mangana nina ose, rongona na ose ke gini muria nina pede na tamanina. Mi tana nauvaganana ia ti aia e gini tangomana na tagaoviana na ose, me ke gini baa tana aia e kilia ke baa.

⁴ Se kamu pada vania kesa na vaka. E atsa moa ti kesa na tuqana na vaka loki maia e sua na guguri loki, me kesa moa na tagao tetelo lee e tangomana na tagaoviana. Ma na vaka ia e gini vano iava moa tana na manetagao e kilia ke baa.

⁵ Me vaga goto na lapida igita. Na lapida aia e kesa na omea tetelo lee moa. Maia e dona sosongo na gini goko kaekae na omea loki danga.

Kamu reia goto kesa na mamanuna lee moa na lake. !Maia e dona ke iruvia kesa na lelegai popono!

⁶ Ma na lapida igita e vaga saikesa goto na lake. Na lapida, aia nogoria na pukuna tana ara talumai danga na sasi. E totu kalavata i laona na konida, ma nina aqo ia e savunia na konida popono. Maia nogo e soqoia na lake na aqo seko i laona na maurida popono. Ma na lake ia e talumai saikesa nogo tana vera na rota e voo sui.

⁷ Na tinoni e dona ke ladogasigira na omea mamauri sui: igira na omea atsi, ma na manu, ma na omea sui ara viri tere tana kao, ma na tsetse.

⁸ !Ma na lapina segeni moa, e tau lelee tangomana vania ke ladogasia! Na omea seko ia me utugana na tagaoviana. E dangali poponoa na tabatu na mate.

⁹ Migita a dona na gini aqo na lapida tana soadouana na Tamada i Gotu. Eo, migita a gini aqo goto tana asu vaniana kesa gada kamaga aia God e aqosia tana nununa segeni nogo aia.

¹⁰ Na tsaqina goko na soadouana God, ma na goko na asu vaniana na tinoni, kaira sui ara ka rutsumai talu i laona kesa moa na manga. !Tasiq gamu, e tau saikesa ulagana ke laba na omea vaga ia!

¹¹ E utu kamu reia kesa na bugu i tana kara ka vuradatoma kolu na ko puipui ma na ko vavai.

¹² Tasiq gamu, na goai e utu goto ke molo vunguna me ke lia na vuana na gaviga. Ma na vuvu e utu ke molo bulana me ke lia na vuana na goai. Me vaga goto e utu kamu reia kesa tana vuravura kara ka vuradatoma kolu na ko vavai ma na ko puipui.

Na Sasaga Laka e Talumai i Gotu

¹³ ?Laka e totu kesa i laomui aia e sasaga liuliu baa me dona dou baa? Me ti vaga ke totu kesa tinoni vaga ia i laomui, ma nina aqo ia ke sauvulagia tana douna nina sasaga i laona na maurina. Ke dona na molotsuna segenina, me ke sasaga loki tana nina aqo sui e naua.

¹⁴ Ma kamu laka na pero ma na koesegeni laka amu tamanina na sasaga loki, ti vaga i laona na tobamui amu masugu moa, mamu momosa, mamu gese.

¹⁵ Na sasaga vaga gira ara tau talumai i baragata. Nina nogo na barangengo. Mara tau pukuga i konina God, ara pukuga saikesa nogo i konina na tidao seko.

¹⁶ I tana ara totu na masugu ma na gese, i tana goto ara totu piriutsa pipi na vatana na sasi.

¹⁷ Ma na sasaga loki e talu i gotu, aia e male liuliu baa. E rago saviliu me tsalapo, me dona na itsa ma na atsa. E loki na galuve i konina, mara gini laba danga na vuana nina aqo galuve. E vo saikesa na galuve tsikaitaba ma na malapalu.

¹⁸ Na tinoni e rago saviliu vaganana ia, aia nogo e rasavaginia na vatuna na rago, mara gini botsa danga na vuana na sasaga dou laka.

4

Asei e Kulaga Kolua na Barangengo Aia e Lia Gana Gala God

¹ !Ara viri danga sagata na kore ma na vailabugi ma na vaiganigi i laomui igamu! ?Miava sagata ara talu mai igira? Igira ara pukuga mai tana nimui kili magemage nogo igamu, ara irudato sailagi mara katsalasia na tobamui.

² Amu kilia kamu tamanina na omea danga, me utugana vanigamu kamu tsodogira, maia nogoria te amu gini vaimatesigi. Amu kili sosongolia kesa na omea me utu vanigamu na adiana na omea amu kilia, te amu kore mamu gini vaiganigi mamu gini vailabugi. Eo, e utu kamu adia na omea amu kilia matena amu tau nongia God ke saua vanigamu.

³ Mi kalina ti igamu amu nongia kesa na omea i konina God, maia e tau goto saua vanigamu rongona e kuma na tobamui. God aia e dona nogo laka igamu amu nongi omea i konina aia, gana moa kamu nauginia nimui magemage seko.

⁴ !Na tinoni vanga kiboga igamu! ?Laka amu tau dona laka ti ke kesa ke kulaga kolua na barangengo, maia e lia vaga nogo ti gana gala God?

Masei ti vaga e vili segenina laka ke kulaga kolua na barangengo, maia e vili segenina goto ke lia gana gala God.

⁵ E maña saikesa nomoa na omea ara marea tana Mamare Tabu mara tsaria, "God e tuvi sosongolia nomoa na sasaga aia nogo e moloa i laona na tobada."

⁶ Eo, ma God e vangalaka sosongo goto baa vanigita. Me vaga nogo ara marea tana Mamare Tabu mara tsaria, "God e tukapusigira na kaekae, me vangalaka vanigira ara palatsuna."

⁷ Vaga ia, ma kamu tamivania God ke tagaovia na maurimui. Kamu tukapusia na tidao seko, maia sauba ke tsogoligi tanigamu.

⁸ Kamu garu baa varangisia God, maia God sauba ke garu mai varangisigamu. Vulia na limamui, igamu na tinoni seko, na papadana amu piloligi nogo tanigira nimui sasi. !Malesia na tobamui, igamu na vanga malapalu!

⁹ !Kamu melumelu, ma kamu kanga, ma kamu ngangai! !Nimui kiakia ke lia na ngangai! !Nimui mage ke lia na melu!

¹⁰ Kamu molotsunali segenimui i matana na Taovia, maia sauba ke sulukaegamu.

Na Parovata Tana Rongona na Vaitsari

¹¹ !Kamu laka na vaitsari, igamu na tasiq! Asei moa e vaitsari gana kesa tasina Kristiano se ke pedea, aia e vaitsari gana goto na Ketsa me pedea. Me ti vaga igamu amu pedea na Ketsa, mamu tau nogo vaga na tinoni gana na muriana na Ketsa. Mamu lia vaga moa na tinoni gana na pedeana na Ketsa.

¹² God segeni moa nina aqo na moloketsa ma na saupede. Aia segeni moa goto e tangomana ke pedemaurisi tinoni, me ke pedematesi tinoni. ?Vaga ia, masei gana lakana igamu, ti kamu tuu ma kamu pedegira gamui kamaga?

Na Parovata Tana Rongona Na Goko Kaekae

¹³ Kamu rorongoi mai kalina eni, igamu amu dona na tsariana na goko vaga iani, "I dani eni se ke dani, igita sauba ka tuu ma ka vano kesa tana vera tavosi na aqo qolo. Ka totu tana gana ngongo kesa na ngalitupa, ma ka tsodoa ke danga nida qolo."

¹⁴ Eo, migamu amu tau dona laka sauba ke koegua na maurimui ke dani. Igamu amu vaga moa na pungu na lake, e datolaba kesa tana tagu tetelo, me ba nanga lee tsaku.

¹⁵ Me dou baa ti na tsarivaganana iani, "Ti vaga God ke padangaoa vanigita, me sauba ka mauri i dani eni, ma ka naua na omea iani ma na omea garia."

¹⁶ Migamu amu tau pada vaganana ia. Amu kaekae mamu tsonikae segenimui moa. Ma na kaekae vaga ia e seko manana.

¹⁷ Me vaga ia, ma ti ase e donaginogoa na omea dou e tugua aia ke naua, me tau nomoa naua, na tinoni vaga ia, e sasi manana.

5

Na Parovata Vanigira ara Kili Tamani Omea Danga

¹ !Mi kalina eni, igamu goto amu tamanina na omea danga kamu rorongoi mai! !Kamu ngangai ma kamu tangitangi, rongona e varavara nogo kara gadovigamu danga na rota loki!

² Nimui omea dangadanga ara mabulu lee nogo, migira na mosu ara ganigira sui nogo na polomui.

³ Na tsotso e ganigira sui nimui qolu ma nimui siliva. Ma na tsotso nogo ia, sauba ke adilabatia i malena na sekona nimui sasaga, me ke gania na lakamui vaga na lake. Amu molokolugira pipi sui nimui omea levolevo pitua na susuina na maurimui.

⁴ Mamu tau lelee voligira na mane ara aqo i laona nimui uta. !Kamu rongomia niqira tatamanga gamui! E labadato nogo i kulina God na Taovia Susuliga niqira tangitangi na tinoni ara tsurivia nimui uta.

⁵ I barangengo igamu amu tamanina danga tsara na omea levolevo mamu mauri pipi dani tana magemage. Mamu mutsa dou, mamu gini paquru dou vaga na buluka e totu vaninogoa na labuana tana dani na matemate.

⁶ Igamu amu pedesekoligira rago na tinoni dou mamu labumatesigira. Migira ara tau goto suaimuri vanigamu.

Na Berengiti Tana Rota

⁷ Tasiq, kamu berengiti na rota, poi tsau kalina ke labamai tugua na Taovia. Kamu reia kesa tinoni e aqo uta. Maia e berengiti me pipitu poi tsau kalina ke raranga nina uta. Eo, aia e pipitu me berengiti, poi tsau ke tumu na usa me ke malobusia nina uta.

⁸ Igamu goto, kamu dona na berengiti vaga ia. Ke gini pidi na tobamui tana rongona e varangi nogo ke laba na dani i tana ke laba visumaitugua na Taovia.

⁹ Kamu laka moa na totu matengana na vaitsari, tasiq, rongona God ke tau pedegamu. Na Taovia na Pede aia e tutuu vangarau nogo i matsapa.

¹⁰ Tasiq, kamu padavisugira na propete ni sau, igira ara goko tana asana na Taovia. Migira ara dona goto na berengiti tana rota dangadanga. Migamu kamu tovoa na usuliana niqira sasaga.

¹¹ Eo, igita a tsonikaegira na propete rongona ara berengiti tsau tana mate. Igamu amu rongominogoa na turupatuna nina berengiti loki a Job. Mamu dona goto laka na Taovia e tusuvisu vania danga baa nina omea tana susuina. Rongona e dou na Taovia me dona sosongo na galuve.

¹² Putsi baa, tasiq, kalina kamu tuu na nauana kesa na veke, ma kamu tau gini aqo na vatsa. Kamu laka na gini vatsa na baragata se na barangengo, se ke kesa goto na omea tavosi. Kamu tsari saikesalia moa "Eo" ti kamu pada eo, me "Tagara" ti kamu pada tagara. Aia nogo kamu nauvaganana ti ke gini tau gadovigamu nina pede God.

¹³ ?Me gua? ?Laka e totu kesa i laomui aia e ngolia na rota? Nina aqo na tinoni ia ke nonginongi. ?Me laka e mage tobana kesa? E dou baa ti aia ke linge me ke tsonikaea God.

¹⁴ ?Se laka e lobogu goto kesa? Ti vaga ia, ma nina aqo ke soamaigira na tagao tana lotu ma kara lotu vania, ma kara ninaginia na mona tana asana na Taovia.

¹⁵ Ma na nonginongi ara naua igira kolua na tutuni, sauba ke gini maurivisitugua na tinoni lobogu. Eo, na Taovia sauba ke maurisitugua, me ke nusiligigira goto nina sasi.

¹⁶ Vaga ia, ma kamu koevulagigira nimui sasi i mataqira na kulamui, ma kamu vaipadagi tana nonginongi rongona kamu gini mauri. I matana God e susuliga manana nina nonginongi kesa na tinoni dou.

¹⁷ Kamu reia a Elia. Aia nogo na tinoni vaga goto igita. E nonginongi kakai ke laka tumu na usa, me gini tau tumu na usa tana verana i laona e tolu na ngalitupa ma na turina.

¹⁸ Mi muri maia e nonginongi tugua, me tuu na parako, me tumu tsunamai na usa, mara gini lakaga na mutsa tana uta.

¹⁹ Tasiqū igamu, ti vaga kesa vidamui ke rugu tevateva tania na sautu mana, me ti ke tuu kesa kulana me ke adivisumaitugua,

²⁰ ma kamu dona dou laka ti vaga kesa ke tangomana na piloligiana kesa tinoni seko tania nina sautu sasi, me sauba aia ke maurisigotoa na tidaona segeni tania na mate, ma kara gini tanusi goto nina sasi dangadanga.

NA KESANINA NINA LETA A PETERO

Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

A Petero e marea na leta iani vanigira na Kristiano vaolu ara viri totu piriutsa bamai tana turina na kao ara soaginia na "Asia Tetelo". Tana tagu ia, igira na tinoni Kristiano ara totu i tana ara tsodoa na rota loki tana rongona niqira tutuni. Maia Petero e mamare vanigira rongona ke malagaisiginigira, ma kara gini tukakai babaa moa tana niqira tutuni. E nongigira kara padatugutugua a Iesu Kristo aia na Dalena God ia, me mai i barangengo, me mate nogo na mateqira, me maurivisutugua. Me laka a Iesu segenina nogo e vekevanigira laka sauba ke visumaitugua kesa dani, me ke adigira baa i konina i baragata.

Na padavisuana na omea girani ke sangagira na tamidou vaniana na rota ke gadovigira tana rongona niqira tutuni. Rongona na rota vaga ia, nina aqo ke tovovidaqira moa laka ti niqira tutuni e mana se tagara. Mi muri ti kara adia na peluna tana "Dani i tana ke visumaitugua a Iesu Kristo." (1:7)

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Petero 1:1-2

Na mauri laka God e vangarau vanigita 1:3-12

Nida aqo ka mauri muria nina kili God 1:13-2:10

Niqira aqo na Kristiano tana tagu na rota 2:11-4:19

Na parovata vanigira ara tagao tana lotu 5:1-4

Na parovata vanigira na Kristiano sui 5:5-11

Na susuina na leta 5:12-14

¹ Inau a Petero, inau nina apostolo a Iesu Kristo, au marea na leta iani vanigamu sui nina tinoni vivili God, amu viri totu piriutsa bamai i laona na butona na momoru ni Pontus, mi Galatia, mi Kapadosia, mi Asia, mi Bitinia.

² Igamu nogo aia God Tamana e viligamu kamu gini lia vaga aia e pede idanogoa vanigamu. Mi tana susuligana nogo na Tarunga Tabu, ti amu gini lia nogo nina tinoni tabu, gana kamu gini dona na muridouana a Iesu Kristo, maia ke vulimaleginigamu na gabuna.

Au nongia God ke vangalaka vanigamu sui, me ke moloa nina rago i laona na tobamui.

Na Mauri Laka Aia God e Mololaka Vanigita i Baragata

³ !Igita ka soadoua God na Tamana a Iesu Kristo nida Taovia! Rongona tana nina galuve loki vanigita ti aia e sauvanigita na mauri vaolu, kalina aia e maurisivisia a Iesu Kristo tania na mate. Aia nogo na rongona te e gini dato varimauri na amesi i tobada.

⁴ Migita a gini amesi sosongolia laka ka tamanigira na omea dou putsikae, aia na omea God e mololaka vanigira nina tinoni tana verana i gotu. I tana e utu kara ratsa lee, se kara tola lee, se kara nangaligi lee.

⁵ Eo, ara totu vanigamu nogo igamu, rongona igamu amu tutunina manana nogo God. Maia e tangoli ravitigamu tana susuligana, gana

kamu gini tamanina na mauri laka e vangaraunogoa na saulabatiana vanigamu tana susuina na dani.

⁶ Vaga ia, migamu kamu gini mage rago moa na padavisuana na omea vaga girani, atsa moa ti amu melu kalina eni rongona na tovo ma na tabotabo danga ara rotasiginigamu kesa tana tagu tetelo moa.

⁷ Ma kamu dona dou nomoa laka na rota amu tami na vatsangiana, i tana nogo e gini labamaka laka e mana nimui tutuni. Ma kamu reia ti na qolu. Na qolu maia e dona goto ke toroutsa. Mara tovotalua tana lake, mara vilitsaa laka ti na qolu manana nomoa se na one lee moa. Ma nimui tutuni igamu e vaga goto. Aia e dou tsapakae liusia baa na qolu. Me kiligotoa na tovoana talu, ma kara reia ti vaga ke dona na totukakai se tagara. Mi tana Dani i tana ke visumaitugua a Iesu Kristo, maia sauba ke soadougamu, me ke tsonikaegamu me ke soalokigamu.

⁸ Me atsa moa ti amu tau vati reilakana moa a Iesu Kristo, migamu amu galuvenogoa. Amu tutunina, atsa moa ti amu tau morosilakana kalina eni. Mamu gini magemage tana mage loki e utu na tsaritutuana tana goko.

⁹ Rongona na tidaomui ara mauri nogo, maia nogoria na rongona pukuga te amu gini tutunina aia.

¹⁰ Baa, mi tana rongona nogo na maurina na tidaona tinoni vaga ia, ti igira na propete ara lalavedoua, mara vileke sosongolia. Mi muri mara kateivulagimai na rongona na mauri laka iani aia God e vangaraua na sauana vanigamu.

¹¹ Ara lalave sosongolia laka kara gini donaginia ke ngisa ti ke gado na taguna ia, me ke koegua na maiana. Na Tarunga Tabu aia e totu i konina a Iesu Kristo, aia e totu goto i koniqira na propete i sau. Maia goto nogo e tusulabati vanigira na taguna, kalina e katemai vanigira na rota loki sauba a Iesu Kristo ke pirua, ma na marara loki sauba aia ke tamanina i muri.

¹² God e saumakalia vanigira na propete laka na omea igira ara katemaia e tau kalegira segeni moa igira. E kalegamu goto igamu. Ma na omea vaga ara katemaia igira, igamu amu rongominogoa kalina eni i koniqira igira ara turupatuna na Turupatu Dou tana rongona a Iesu Kristo. Ara goko tana susuligana na Tarunga Tabu e talumai i gotu. Ma na omea vaga girani, atsa moa ti igira na angelo, mara kiligotoa kara sanga na padagadoviana.

Ka Mauri Muria Nina Kilia God Vanigita

¹³ Baa, me ti ke vaga ia, migamu nimui aqo ti kamu manogatia nimui papada gana na muridouana nina kili God. Kamu mamata, ma kamu kalavatavi saikesalia nimui amesi tana omea loki God sauba ke tusuvanigamu tana Dani i tana ke visumaitugua a Iesu Kristo.

¹⁴ Kamu rongomangana God. Ma kamu laka tami na mauri muriana moa nimui kilisasi, vaga amu naua kalina amu voginia moa a Iesu Kristo.

¹⁵ Kamu doulaka saviliu tana pipi nimui aqo sui, vaga nogo God aia e viligamu e doulaka saviliu goto aia.

¹⁶ Rongona God e tsari manogatimainogoa tana Mamare Tabu, "Kamu doulaka saviliu igamu, rongona inau au doulaka saviliu."

¹⁷ Kalina igamu amu nonginongi mamu soaginia God na Tamamui. Eo, maia nogoria e pedegira na tinoni sui tana kesaniatsa, muria nina

sasaga tatavosi pipi tinoni vaga aia e naua tana maurina. Me ti ke vaga ia, me dou ti igamu kamu totu sailagi tana kukuni loki tania God tana maurimui popono i lao eni.

¹⁸ Rongona igamu amu donaginogoa laka na matena loki sosongo a Iesu Kristo e tsonia na matemui, te amu gini mauri tania na vatana na mauri puala lee amu adidatoa i koniqira na mumuamui. Aia e tau vaga kesa na vatana na omea lee ke dona na toroutsa vaga na qolu se na siliva. Tagara.

¹⁹ Aia nogo na kodoputsa matega loki sosongo a Iesu Kristo e nauginia na mateana segeni nogo ia, vaga na dalena sipi uluvao laka, me tagara sa tupu bau i konina.

²⁰ God e vili manogatinogoa aia, idavia na volana na barangengo. Mi tana susuina moa na tagu iani, te aia e vasini labavulugia rongona igamu kamu gini mauri.

²¹ Na vuana nogo nina aqo aia, ti igamu amu gini tutunina God, aia e maurisivisua a Iesu Kristo tania na mate, me molokaea tana mararana loki i baragata. Aia nogoria na rongona ti nimui tutuni ma nimui amesia ara ka gini bulubete kalavata i konina God.

²² Mi kalina eni, igamu amu murinogoa nina sasani a Iesu Kristo. Mamu tapiu taninogoa na sasi e sorivatavigamu i sau. Mamu gini dona nogo na vaigaluvegi koluaqira gamui tutunikolu. Vaga ia, me dou baa ti kamu vaigaluvegi manana tana tobamui popono.

²³ Rongona igamu sui amu botsa vaolu gini nogoa na gokona God, aia e mauri me totu saviliu. Eo, amu botsa vaolu tugua mala vaga nogo na dalena kesa aia e voo na mate. Me tau vaga igira na tamada ara vasugita, mara dona nomoa kara mate igira.

²⁴ E vaga nogo ara katemaia tana Mamare Tabu mara tsaria, “Pipi tinoni sui ara vaga na buruburu, ma na makaqira sui ara vaga na latsena na gai. Na buruburu e matsese lee, ma na latsena na gai ara dudu lee.

²⁵ Ma na gokona God aia segeni moa e dona ke totu saviliu.”

Maia nogoria na gokona na Turupatu Dou ara gokogini vanigamu nogo.

2

Igita Ka Vaga na Vatu Mauri

¹ Kamu tsoraligigira tanigamu pipi na vatana na nauseko. Ke sui saikesa i laomui na vaiperogi ma na vaimalapalusigi, na vaimasugugi ma na vaipeagi tana nimui goko.

² Kamu lia vaga na baka e botsa vaolu. Kamu gini marou pipi dani na tsutsu tarunga e talumai tana gokona God. Kamu inuvia ti kamu gini lokiloki, ma kamu gini tsaulia na mauri saliu i konina God.

³ E vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu mara tsaria, “Amu reivulagi segenimui nogo laka e dou sosongo na Taovia.”

⁴ Kamu mai i konina na Taovia. Aia nogo na vatu mauri ara tsoniligilea igira na tinoni, vaga moa ti na omea tagara sa rongona. Maia nogoria na vatu ia, God e padangaoa baa, me vilinogoa.

⁵ Igamu goto kamu mai vaga na vatu mauri. Kamu tami segenimui kamu lia na vatana nina mani logovale God. Mi tana vale ia, sauba

kamu gini naua na aqo tabu kolua a Iesu Kristo, gana na sauana na savori tarunga vaga God e reingaoa.

⁶ God e gini goko nogo tana rongona na vatu iani i laona na Mamare Tabu, kalina aia e tsaria,
 “Au vilinogoa kesa na vatu e loki sosongo na matena,
 mau moloa ke lia na tsutsuvatu tana tsuruna na vale ni Sion.
 Masei moa ti ke tutunina aia,
 e utu goto ke padasavi.”

⁷ Ma na vatu iani, aia nogo e tamanina na rongona loki vanigamu igamu amu tutunina nogo. Me vanigira ara sove na tutunina, ma na gokona na Mamare Tabu iani e kale saikesaligira nogo igira. E tsaria,
 “Aia na vatu igira na mane logo vale ara tsoniligilea vaga ti kesa na omea tagara sa rongona,
 maia tsotsodo na vatu ia e lia nogo na vatu e tamani rongona pukuga baa vanigira sui.”

⁸ Me kesa goto tana turina na Mamare Tabu e totu na goko vaga iani,
 “Aia na vatu iani sauba ke tubulaginigira na toga,
 mi tana vatu nogo iani sauba kara katsulagi ma kara puka.”

?Masei igira ara katsulagi mara puka? Igira nogoria na tinoni ara tau tutunina na gokona God. Maia nogoria na omea vaga God e pede okanogoa ke laba vanigira ara tau tutunina nina goko.

⁹ Migamu, amu nina mamatana tinoni vivili ma nina manetabu God na Taovia Tsapakae. Mamu lia nogo na vera tabu loki, ma nina tinoni segeni nogo God. Aia e viligamu kamu gini tsarivulagigira na omea loki God e nauvanigamu kalina aia e soa rutilusumiligigamu tania na totu rodo, me tudumi sagegamu tana nina marara loki segeni nogo ia.

¹⁰ Tana tagu putsu ni sau, igamu amu tau vati lia moa nina tinoni God. Mi kalina eni amu lia nogo nina tinoni God. Tana tagu putsu ni sau, igamu amu tau goto vati donaginia moa nina galuve God vanigamu. Mi kalina moa eni, ti amu vasini tsodovulagia nina galuve loki God vanigamu.

Ka Totu Sailagi Mala Tseka Moa Vania God

¹¹ Kulaqu galugaluve, igamu amu totu moa i barangengo mala tinoni tsinogo, mamu tau goto tamanina sa veramui pukuga ieni i lao. Inau au rai sosongoligamu laka kamu tau goto tamia kara tagaovigamu na kilinauseko ara totu i tobamui, mara dona na vailabugi sailagi kolua na tidaomui.

¹² Mi kalina igamu amu totu sagelalo kolugira na tinoni ponotoba, ma kamu reia laka ti ke dou saikesa pipi kalina nimui sasaga. Mi kalina ti kara keliseko vanigamu laka igamu na tinoni vanga nauseko, mi tana kara tsodovulagia laka e dou saikesa nimui sasaga. Migira sauba kara tuu, ma kara gini tsonikaea God tana Dani aia ke visumaitugua na pedeaqira na tinoni sui.

¹³ Tana rongona nogo amu padalokia a Iesu Kristo nimui Taovia, te igamu goto kamu dona na rongoimangaqira pipi sui gamui taovia tagaovera: na Sesar ni Roma, aia e loki tsapakae vanigira pipi sui na taovia tagaovera.

¹⁴ Ma kamu rongomangaqira goto igira na taovia tagao butona na momoru, aia na Sesar e viligira me mologira i konimui, gana kara pedegira na tinoni seko ma kara molokaegira na tinoni dou.

¹⁵ Aia nogo e vaga na omea God e kilia kamu naua ti kamu gini muisia niqira goko sagulepo lee igira na tinoni bubulega ginia nimui aqo dou amu naua i mataqira.

¹⁶ Kamu totu vaga moa ti na tinoni masalale. Ma kamu reidoua laka ti nimui totu masalale kamu tau tsavuginia moa nimui sasi. Ma kamu totu sailagi mala tseka moa vania God.

¹⁷ Kamu kukuni tanigira na tinoni sui. Galuvegira gamui tutunikolu. Kukuni loki tania God. Ma kamu kukuni tanigotoa na Sesar ni Roma.

A Iesu e Idagana Vanigita na Rota

¹⁸ Igamu na tinoni aqo, kamu rongoimangaqira gamui taovia, ma kamu kukuni tanigira sui. Tau laka igira moa ara dou vanigamu mara itsa kolugamu. Tagara. Kamu rongoimangaqira goto igira ara tsaigamu mara momosalia na tobamui.

¹⁹ Kamu soadoua moa God kalina ti vaga amu vatsangia na rota igira ara tavongani naulea vanigamu, matena igamu amu muridou sailaginia na omea God e kilia.

²⁰ ? Igamu na kulaqu, laka nagua ke pelugamu, ti vaga amu tamivanigira moa kara ramitsigamu matena nimui sasi amu naua? Me kesa segeni na omea ti vaga igamu amu tami ke gadovigamu na rota, atsa moa te e dou nimui sasaga. Ma kamu soaidoua God na matena ia.

²¹ Rongona God nogo e viligamu te e gini gadovigamu na rota vaga ia. A Iesu Kristo aia segenina moa e rota na matemui, rongona ke gini idagana sautu vanigamu, ti igamu kamu gini tsarimurina.

²² Aia e tau saikesa tsukia sa sasi, me tagara lelee ke kesa ke rongomia sa goko pero ke rutsumai i mangana.

²³ Kalina igira ara tsonivania na goko peapea, maia e tau tuguviguginia na goko peapea. Mi kalina ara rotasia, maia e tau isutuguna segeni. Me norukakaia moa God, aia moa e goto saviliu nina pede.

²⁴ Tana konina segeni nogo, a Iesu Kristo e kalagaigira nida sasi tsau tana mateana tana gai ulutaligu, rongona ti igita ka gini tangomana na mate taniaqira nida sasi, ma ka gini mauri muria moa nina kili God. I tana bokana nogo a Iesu, ti igamu amu tsodoginia na mauri.

²⁵ Tana idana, igamu amu mala vaga na sipi ara sarevo. Mi kalina eni, God e adivisugamu nogo, mamu gini muridoua a Iesu Kristo nimui Taovia dou, ma gana Reitutugu na tidaomui.

3

Na Parovata Vanigira na Tinoni Tauga

¹ Vaga goto igamu na daki tauga. Nimui aqo kamu rongomangaqira na savamui. Me ti vaga ke visana vidaqira igira na savamui ara tau vati tutunina moa na gokona God, mi kalina igira kara reia nimui sasaga dou igamu, me sauba ke gini pilo na tobaqira, ma kara gini tutunina. Me tau goto kilia igamu kamu tsarivanigira sa omea.

² Rongona sauba igira segeni kara reivulagia tana douna nimui sasaga ma nimui totu kukuni taniaqira.

³ Kamu laka na inilauana sagata na kokoramui, paboginiana ke gini rereidou baa. Vaga na tsipadouana na ivumui ke gini rereidou, na moloana na inilau lelevoga, ma na sageli polo mamarega levolevo.

⁴ Migamu, putsi baa kamu padalokia moa na inilauana na laona na tobamui ke gini rereidou i matana God. (Rongona) na vatana na rereidou vaga ia, e pukuga tana tobalaka ma na tobarago e vo oli me tamani rongona putsikae baa i matana God.

⁵ Kamu padatugugira na daki dou ni sau. Igira ara noru kalavatavia God. Me ngiti gaqira inilau, ara rongomidoua na mangaqira na savaqira.

⁶ Aia ko Sara e nauvaganana goto ia. Aia e rongomangana a Abraham na savana, me soaginia laka gana taovia. Migamu goto, ti vaga amu dona na naugaluve vaniaqira na tinoni tavosi, mamu tau goto matagunia sa omea, migamu amu lia mala dalena goto ko Sara tana nimui sasaga.

⁷ Migamu goto na mane tauga. Kamu maurisai dou kolugira na taumui. Ma kamu padadoua laka igira na taumui ara tau susuliga atsa kolugamu igamu na mane. Kamu kukuni tanigira dou, matena igamu sui na tamatau, amu tamanipata na vangalaka na mauri aia God e saunogoa vanigamu. Kamu nauvaganana ia, ti ke gini tau tukapusia sa omea nimui nonginongi.

Igita Ka Kesaniatsa Tana Nida Papada

⁸ Tana susuina niqū goko parovata au ngaoa kau goko vanigamu igamu sui. Eo, nimui aqo igamu sui kamu kesainiatsa tana nimui papada ma nimui vavatsangi. Kamu vaigaluvegi mala tamatasi. Kamu vaitobalakagi, ma kamu molotsuna segenimui igamu tabana mi tabana.

⁹ Kamu laka na tuguviguginia na sasi, na sasi, se na goko seko ginia na goko seko. Migamu, kalina ti kara nauvanigamu sa omea seko, ma kamu tuguviguginia moa na omea dou. Rongona God nogo e ngaoa laka igamu kamu nauvaganana ia, ti kamu adiginia na omea dou aia e vekenogoa vanigamu kalina e viligamu.

¹⁰ E vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu mara tsaria,
 “Asei moa ti vaga ke ngaoa ke dou nina mauri,
 me ke gini magemage nina omea sui aia e tamanina,
 ma nina aqo ke mololea na goko seko,
 me ke laka goto na peropero.

¹¹ Ke piloligi saikesa tania pipi na vatana na nauseko,
 me ke naua moa na aqo galuve.

Ke tovokakaia tana tobana popono, na mauri tana rago koluvaqira na tinoni tavosi.

¹² Matena na Taovia aia nogo e mataligira na tinoni e goto niqira sasaga,
 me rongomia niqira nonginongi;
 me tukapugira na tinoni ara nauseko.”

E Dou Moa Ti Ke Gadovigita na Rota Matena e Goto Nida Sasaga

¹³ ?Me ti vaga igamu amu madodo sosongo nogo na nauana nimui aqo galuve, masei tangomana ke tavongani sekoligamu lee?

¹⁴ Me atsa moa ti vaga kara rotasigamu lee rongona e goto nimui sasaga, me dou baa ti kamu gini magemage moa tana tagu vaga ia. Kamu laka na mataguniana kesa tinoni, ma kamu laka na gini boe sa omea.

15 Kamu kukuni tania moa a Iesu Kristo tana tobamui popono ma kamu padalokia, rongona aia nogo nimui Taovia. Ma kamu manogatia pipi kalina i tobamui nagua kamu gini gokovisu vanigira na tinoni kalina ti kara veisuagamu laka e koegua te e totu kakai vaga ia na amesi i tobamui.

16 Migamu kamu gokovisu dou vanigira moa tana goko laka mi tana kukuni. Ke goto saikesa pipi kalina nimui sasaga. Mi kalina ti vaga igira kara keli seko vanigamu, ma kara gini goko sekoseko tana rongona nimui sasaga dou amu naua igamu nina tinoni a Iesu Kristo, me sauba ke gini paluvangamaqira lee igira.

17 Me ti vaga God ke tamia ke gadovigamu na rota, me dou moa na gini tsodorota matena nimui aqo galuve liusia baa na gadovirota matena na nauseko.

A Iesu Kristo e Mate Nogo Mateqira Nida Sasi Igita

18 Eo, ka padatugutugudoua laka a Iesu Kristo e mate kesa moa kalina, me gini sese mateqira na sasi sui. Aia e vo saikesa na sasi, me tamia na mate tuguda igita na tinoni sasi, matena e ngaoa ke gini tudumigita vania God. Ara matesiragoa na konina, ma na tidaona e utu ke mate, e mamauri moa.

19 Maia e baa me turupatu vanigira na tidaoqira igira ara totu sosori, mara tau vati dato moa i gotu.

20 Migira nogoria na tidaoqira na tinoni ara petsakoe vania God i sau, kalina aia e berengiti me pipitu poi ke tsau kalina a Noa ke kavisiua na vaka. Mara tsaurae lee moa na tinoni ara sage i laona na vaka e kavia a Noa. Ara tu alu lelee moa tugira, mara tu gini mauri tania na obo loki.

21 Na koo na obo loki ia, aia nogo ngiti papadana na batesimo e maurisigamu i dani eni. Ma na koo ia e tau gana na mani lesoviginiana na bauna na kokoramui. Tagara. Na papadana moa laka igamu amu gini veke vania God laka amu ngaoa na mauri male kalavata i matana aia, tana susuligana nogo a Iesu Kristo aia e maurivisitugua tania na mate,

22 me ba dato nogo i baragata i tana e totu tana madoana God Tamana, me taovia loki vanigira na angelo sui, me vanigira goto na omea susuliga sui ni gotu.

4

Nida Aqo Ti Ka Tau Goto Muria Na Tobada Segeni

1 Kamu padatugutugua laka kalina a Iesu Kristo e totu moa i barangengo, aia goto e vatsangia na rota loki tana konina. Migamu goto kamu malagai na tamivaniana na rota vaga nogo a Iesu Kristo e idagana vanigamu. Rongona ti ase i rota loki tana konina, aia e piloligi nogo tania na nauseko.

2 Vaga ia, me tuu kalina eni me ke baa, nimui aqo igamu kamu tamivania nina kili God ke tagaovia na maurimui ieni i lao, ma kamu tau goto muria na tobamui segeni.

3 Eo, e oka nogo igamu amu mauri mala ponotoba moa. Mamu sekolilea na maurimui tana sasaga seko ma na kilinauseko, na inu bule ma na magemente seko, na sasaga bubulega na mane ma na daki,

na inu ma na masu loki, ma na samasama ma na kodoputsa vaniaqira na tidao.

⁴ Mi kalina eni, e pilo nogo na tobamui igamu. Migira na ponotoba ara gini novo na reiana laka amu tau nogo sangasage i laona niqira sasaga tabaru ma niqira mauri bubulega igira. Te ara tuu mara tsirigamu, mara goko levolevo vanigamu.

⁵ Eo, me sauba igira goto kesa dani kara tuu i matana God ma kara tsari votavota vania na rongona niqira sasaga. Rongona God e vangaraunogoa na pedeaqira na tinoni sui, igira ara mauri moa migira goto ara mate nogo.

⁶ Iani nogo na rongona ti na gokona na Turupatu Dou e ba vanigira goto igira ara mate nogo. Kalina igira ara mamauri moa, me gadovigira sui nogo na pede, vaga nogo e laba vanigira pipi sui lakalaka na tinoni. Aia nogo na rongona ti na Turupatu Dou e gini baa vanigira goto igira, rongona na tidaoqira ke gini mauri na maurina God nogo.

E Dou Ti Ka Gini Aqo na Vangalaka Tatavosi God e Sauvanigita

⁷ E varavara nogo ke labamai na susuina dani. Kamu totu parovata, ma kamu tagaovidoua na sasagamui, ke gini lakagana vanigamu na nonginongi.

⁸ Me putsikae baa, kamu vaigaluvegi manana, rongona na galuve moa aia e dona na veoligiana danga na sasi.

⁹ Kamu vaitamigi na valemui, ma kamu laka na goko murina.

¹⁰ God e saunogoa visana nina vangalaka vania pipi kesa vidamui. Ma nimui aqo igamu kamu gini aqo na vangalaka tatavosi God e saua vanigamu na mani sangaginiaqira na tinoni tavosi.

¹¹ Masei e tamanina na vangalaka gana na turupatuna na gokona God, ma nina aqo ke gini turupatu na gokona God vaga nogo e totu tana Mamare Tabu. Masei e sangagira na tinoni, nina aqo ke sangagira ginia na susuligana God nogo e sauania. Vaga ia, me pipi tana omea sui e dou ti igita ka tsonikaea God ginia a Iesu Kristo, aia e tamanina na mararana loki ma na susuligana tsapakae, na dani ma na dani. Amen.

Ka Gini Mage na Sangapata Tana Nina Rota a Iesu Kristo

¹² Kulaqu galugaluve, kamu laka na gini novo kalina e gadovigamu na rota tana rongona nimui tutuni. Ma na rota vaga ia, e tau na omea vaolu vanigamu.

¹³ Eo, kamu gini mage manana rongona amu sangapata tana nina rota nogo a Iesu Kristo kalina eni, rongona sauba kamu gini mage loki sosongo baa kalina a Iesu Kristo ke visumaitugua tana mararana loki.

¹⁴ E dou manana vanigamu kalina ti kara soasekoligamu matena igamu nina tinoni a Iesu Kristo. Maia nogo na papadana laka nina Tarunga Tabu God, aia na Tarunga na Marara, e totu pukuga nogo i laona na tobamui.

¹⁵ Ti vaga kesa vidamui e gadovia na rota, me ke tau tana rongona laka aia e labumatesia kesa, se e komi, se e tsutsukibo, se e lausugusugu tana nina omea na tinoni tavosi.

¹⁶ Me ti vaga e gadovigamu na rota matena igamu amu Kristiano, ma kamu laka na gini vangamaa matena. Kamu soadoua moa God, ma kamu gini magemage rongona ara soaginigamu nina tinoni a Iesu Kristo.

¹⁷ E laba nogo na tagu tana God ke tuturiga na pede. Maia sauba ke ida na pedeada igita nina tinoni nogo ia. ?Me ti vaga na pede ke tuturiga i konida igita, me sauba ke gadovigira koegua igira ara sove na tutunina na Turupatu Dou vaga e talumai i konina God?

¹⁸ E vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu mara tsaria, “?Me ti vaga e kakai sosongo vanigira na tinoni dou na tsauliana na mauri saliu, me sauba kara gua igira na tinoni sasi ara petsakoe vania God?”

¹⁹ Eo, igira e gadovigira na rota matena God e vilivanigira nogo ke vaga, me dou ti igira kara naua babaa moa na aqo galuve, ma kara noru kalavatavia God aia e aqosigira, me manali sailaginia na omea e vekea.

5

Na Parovata Vanigira Ara Tagao Tana Lotu

¹ Kalina eni inau au ngaoa kau parovativigira igira ara tagao tana lotu i laomui. Eo, inau goto kesa na tagao tana lotu, mau sanga na morosiana nina rota a Iesu Kristo. Mau dona laka sauba kau sanga tamanipata goto tana mararana a Iesu Kristo kalina aia ke visumaitugua. Te au ngasugamu

² igamu amu tagao tana lotu, kamu lia na reitutugu dou i laoqira na tinoni God e vanigamu kamu reitutugugira. Kamu laka na gato na reitutuguaqira vaga God e kilia kamu naua. Kamu madodo na nauana nimui aqo, tau gana na mani pelu qolo moa, me gana saikesa moa na mani sangaginiaqira na tinoni.

³ Kamu laka na turuginiaqira sagata na tinoni, igira God nogo e vanigamu kamu reitutugugira. Kamu ida dou pipi kalina vanigira nimui tinoni, ti igira kara gini reinunu i konimui.

⁴ Mi kalina ke labavisumai na Taovia Loki na Reitutugu Sipi, me sauba aia ke sauvanigamu na sorilova marara e voo ke nanga na makana.

Na Parovata Vanigira na Kristiano Sui

⁵ Migamu na tinoni vaolu nimui aqo kamu nauvaganana goto. Kamu rongomangaqira na tinoni loki.

Migamu sui kolu, na tinoni loki ma na tinoni vaolu, kamu dona na palatsuna, ma kamu vaisangagi igamu ruka tabana. Rongona ara katevulaginogoa tana Mamare Tabu laka “God e tukapusigira na kaekae, me vangalaka vanigira ara palatsuna.”

⁶ Me vaga ia, ma kamu molotsunali segenimui i matana God. Maia sauba ke sulukaegamu tana tagu aia ke pede.

⁷ Pipi sui lakalaka gamui boe, kamu mololakagira tana limana God, rongona aia nogo e boeginigamu sosongo.

⁸ !Kamu mamata, ma kamu totu parovata! Rongona gamui gala na tidao seko e kuviraru bamai, me ngunguru loki vaga na laeone kalina e lavea ase ke gatia me ke konomia.

⁹ Igamu kamu tukakai tana nimui tutuni, ma kamu tukapusia nina aqo na tidao seko. Rongona amu dona nogo laka igira sui gamui tutunikolu i laona na barangengo popono e gadovigira goto na rota atsa vaga goto e gadovigamu igamu.

¹⁰ Amu vatsangiragoa na rota kalina eni. Me sauba i muri ke tau oka, ma God na Taovia vangalaka, aia e viligamu kamu gini tamanina pata na mararana saliu kolua a Iesu Kristo, aia segenina nogo sauba ke vaolusigamu, me ke kakaisigamu, me ke sangagamu ti kamu gini susuliga na tukakai sailagi tana nimui tutuni.

¹¹ Eo, e dou igita ka tsonikaea God nida Taovia, rongona aia segeni e susuliga, ma na susuligana e utu ke sui na dani ma na dani. Amen.

Na Susuina na Leta

¹² A Silvanus, aia nogo kesa na tasida Kristiano dou sosongo, aia e sangaau na mareana vanigamu na leta kurikuri iani. Au marea na leta iani vanigamu gana moa na kakaisiginiana nimui tutuni, ma na tsaritutuaguana vanigamu laka God e galuvegamu manana. Migamu nimui aqo ti kamu totukakai babaa moa i laona nimui tutuni.

¹³ Igira goto na tasimui tana saikolu na tinoni tutuni ieni i Babilon, igira God e viligira, igira goto ara padagamu sui. Maia goto na dalequ a Marko.

¹⁴ Kamu vaipadagi tana galuve Kristiano igamu sui.

Au nongia a Iesu Kristo, aia e tamanigamu sui nogo, ke moloa nina rago ke totu i konimui sui.

CAPTION

3:18 Ara matesiragoa na konina a Iesu Kristo, ma na tidaona e mamauri moa. (3:18)

NA RUKANINA NINA LETA A PETERO Na Vuresi Makaliana na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

A Petero e maregoota na rukanina nina leta vanigira na Kristiano vaolu sui ara totu bamai pipi tana vera. Ma na rongona pukuga te aia e gini marevanigira na leta iani, rongona ke gini tukapusia niqira sasani igira na tarai peropero ara raqa sasiliginigira na tinoni. Me raigira kara tangolikakaia na sasani manana tana rongona God ma na Taovia Iesu Kristo. Aia nogoria na sasani manana e pukuga i koniqira ara reilakana segeniqira a Iesu, mara rongomia i mangana segeni nogo aia nina sasani e sasaniginigira.

A Petero e gini boe sosongo na tukapusiana tsaku niqira sasani peropero, tana igira ara tsaria laka tagara ke tau visumaitugua a Iesu Kristo. Ma Petero e tsarimakali vanigira laka a Iesu Kristo e gini tau visumai tsaku na rongona God nogo aia “e tau ngaoa na tsoniana kesa tana mate saliu, me kilia moa laka igira na tinoni sui kara piloligi talu tania niqira sisi.” (3:9.)

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Petero *1:1-2*

God e viligita ka patakolua tana mamarana loki *1:3-21*

Igira na tarai peropero *2:1-22*

Na visumaiana na Kristo tana susuina dani *3:1-18*

¹ Inau nogo a Simone Petero, nina maneaqo ma nina apostolo a Iesu Kristo, au marea na leta iani vanigamu sui, igamu amu adinogoa na vangalaka putsikae na tutuni atsa kolugami igami: laka nida God ma nida Vagamauri a Iesu Kristo aia segeni moa e gotolaka saviliu.

² Au nongia God ke vangalaka vanigamu, me ke moloa nina rago i laona na tobamui. Maia ke sangagamu na donaginiana dou baa kaira God ma Iesu Kristo nida Taovia.

God e Viligita Ka Patakolua Tana Mararana Loki

³ God susuliga e saunogoa vanigita pipi na omea sui gana igita ka gini tangoimana na mauri kalavata tana sasaga male dou. Aia e mararasigita, migita a gini donaginia a Iesu Kristo. Maia nogo e viligita ka tamanipata kolua tana mararana loki segeni ma na douna laka segeni.

⁴ Eo, aia e tusumaigira nogo vanigita nina vangalaka loki putsikae, vaga aia e vekenogoa laka ke tusuvanigita. Igira nogo kara sangagamu ti kamu gini tangomana na tsogo tania na taviti na kilinauseko e totu i laona na barangengo. Ma kamu gini tamanipata tana maurina God nogo.

⁵ Aia tsotsodo nogo tana rongona vaga ia, te e gini dou ti igamu kamu tovokakaia na nauana me ke gini dou baa nimui sasaga. Amu tamanina nogo na tutuni. Baa, ma kamu paboginigoota nimui sasaga dou. Ma nimui sasaga dou kamu paboginigoota na sasani tana rongona God.

⁶ Ma na sasani tana rongona God, kamu paboginigotoa na tagaovi segenimui dou. Na tagaovi segenimui dou, kamu paboginigotoa na berengiti. Ma nimui berengiti kamu paboginiigotoa na galuveana God.

⁷ Ma nimui galuve vania God kamu paboginigotoa na vaigaluvegi kolugira na tasimui tana tutuni. Ma nimui vaigaluvegi kolugira nimui tutunikolu, kamu paboginigotoa na vaigaluvegi kolugira na tinoni sui.

⁸ Igirani nogo na sasaga doulaka sui e kilia igamu kamu tamanigira. Me ti vaga igamu kamu tangomana na tsauliaqira, me sauba kara sangagamu, me ke gini labamaka tana sasagamui laka e pelugamu na sasani amu rongomia i konimami igami tana rongona a Iesu Kristo nida Taovia.

⁹ Masei moa ti vaga ke tau tamanigira tovu na sasaga doulaka vaga girani, maia e vaga moa ti na tinoni e koko na matana, me gini utu vania na moro ao. E padalea laka God e maurisinogoa tanigira nina sasi ni sau.

¹⁰ Vaga ia, migamu na tasiq, inau au nongigamu, kamu tovokakaia tana tobamui popono na padatugutuguana laka God nogo e soagamu me viligamu. Ma kamu ngongoragi babaa na manailiana pipi dani tana nimui sasaga. Me ti vaga kamu nauvaganana ia, me sauba ke utu saikesa vanigamu na mololeana nimui tutuni.

¹¹ Me ke gini ulagamui na sage kesa dani tana Verana a Iesu Kristo nida Taovia ma nida Vagamauri.

¹² Minau, e utu kau qisi na tsariitugutuguaqira sailagi na omea girani vanigamu, atsa moa ti kamu donaginiigira sui nogo me kalu nogo i tobamui na tutuni amu adia i konimami.

¹³ Au pada laka niq, aqo saikesa nogo inau na soqoiana na papadana na omea sui girani i tobamui, suari mau mamauri moa.

¹⁴ Au dona laka e varangi lee nogo na mateaqu, rongona a Iesu Kristo nida Taovia aia e tsari manogatinogoa vaniau.

¹⁵ Te e ngolia tobaqu laka niq, aqo kau tovoa kakai babaa nomoa na sau sautuna vanigamu, ti igamu kamu gini padatugu sailaginigira na omea girani i murina na mateaqu.

A Petero e Reiginia na Matana Segeni Na Mararana Loki a Iesu Kristo

¹⁶ E tau na tutugunu lee ami tavoingani botsangia moa igami, kalina ami katevulagia vanigamu laka a Iesu Kristo nida Taovia sauba ke visumaitugua tana susuligana loki. Na matamami segeni nogo ami reiginia na mararana loki aia.

¹⁷ Migami segenimami nogo ami totu kolua a Iesu Kristo kalina God Tamana e tsonikaea, mami rongomia kalina kesa na goko e talumai tana Marara Loki i Gotu me tsaria, “!Iani na dalequ galugaluve, au reingao sosongolia!”

¹⁸ Igami segenimami nomoa ami rongomia na goko iani e talumai i gotu, kalina igami ami totu kolua na Taovia tana vungavunga tabu.

¹⁹ Aia nogoria na rongona te igami ami gini norukakaia laka e mana na goko ara katemaia igira na propete. Me dou baa ti igamu goto kamu sanga na pada mamavasiana, rongona aia e vaga na sulu e marara tana rodo, poi tsau kalina ke vovomai na Dani ma na makana na veitugusidani ke mararasia na tobamui.

²⁰ Me dou ti kamu padagadovidoua laka e tau tangomana vania kesa laka ti aia segenina moa ke tavongani dona lee na nusirongona kesa niqira goko na propete tana Mamare Tabu.

²¹ Matena e utu saikesa vania sa tinoni lee ke tavongani botsangia sa tsaqina goko na katemai. Igira segeni moa na Tarunga Tabu e mararasigira ara tangomana kara katemai vanigira na tinoni na goko e talumai i konina God.

2

Niqira Aqo Igira na Tarai Peropero

¹ E tu mai nogo i oka ara totu na tarai peropero i laoqira na tinoni. Me sauba kara tau kuti na laba babaa goto visana i laomu i goto igamu. Ma kara adisagegira ke danga na sasani tau mana, gana kara gini tsoqori tsunaginia na sasani manana. Ma kara tiatagaraa na Taovia aia e maurisigira. Eo, kara navaganana ia, me sauba ti igira segeniqira nogo kara alomaia na mate ke tavongani gadovigira.

² Me sauba kara danga nomoa na tinoni kara muria na mauri seko vaga ara idagana igira na tarai peropero. Ma kara tuu ma kara tsiria na Sautu na Manana.

³ Tinoni vanga susugu na tarai peropero girani. Igira ara botsangigira danga na turupatu peropero vanigamu kara gini valogamu rongona kamu voliginigira. !Me tu mai goto nogo i oka e vangarau pitugira na Taovia na Pede, ma gaqira Matemate e mamata oka nogo me pitugira!

⁴ God e tau goto gaegira na angelo ara sasi i sau. Me tsonitsunagira nomoa tana rota e vo sui. I tana ara totu tana rodo, pituginia na Dani na Pede Loki.

⁵ Ma God e tau goto gaegira na tinoni seko ni oka. Me moloa na obo loki ke luvusigira igira sui ara peaa na mangana. Mara visana moa na tinoni God e maurisitugira tania na obo loki ia: aia nogo a Noa, kesa na mane dou e malagai na tsarivulagiana nina sautu mana God, kolutugira goto vitu na kamana.

⁶ God e kedekaira goto na vera ni Sodom mi Gomora, me moloa na lake ke veokaira sui. I tana nogo kara gini moro igira ara dona na peana na mangana God ma kara parovata, rongona ke tau gadovigira goto sa omea vaga ia.

⁷ God e maurisia a Lot, aia goto e kesa na mane dou. E ngoli sosongolia na tobana na reiana niqira mauri seko igira na tinoni ara peaa na mangana God.

⁸ Ma na mane dou iani e mauri i laoqira na tinoni seko vaganana, me gini rota loki sosongo na dani ma na bongi na reiana niqira mauri tana sasi ma na rongomiana na gokoseko ara tsonia igira.

⁹ Ma na Taovia, aia e dona ke maurisigira nina tinoni dou tania niqira rota, maia e dona goto ke tangoligira kakai tana rota igira na tinoni seko pitua na Dani na Pede Loki.

¹⁰ Putsi baa igira ara totu matengana na muriana na kilinauseko e totu sailagi i tobaqira, mara gini tau kuti na peana na mangana God niqira Taovia.

Migira na tarai peropero girani, ara kaekae sosongo mara padaloki segeniqira moa. Ara tau goto kukuni tanigira na angelo ni gotu, mara koetsiri gaqira moa.

¹¹ Eo, migira na angelo ara loki baa mara susuliga sosongo liusigira baa na tarai peropero, migira mara tau goto vaitsari gaqira na tarai peropero i matana na Taovia.

¹² Na tinoni girani ara muri sailaginia moa niqira omeomea segeni. Ara vaga saikesa na omea atsi ara gini botsa moa agana na tinoni kara tangoligira, ma kara labumatesigira lee. Ara tavongani tsirigira lee na omea sui ara tau donaiginigira. Me ke kesa na dani, sauba kara labumatesigira lee goto vaga saikesa moa na omea atsi.

¹³ Me ke gadovigira na rota, na tuguna nogo na rota igira segeniqira nogo ara rotasiginigira na tinoni tavosi. Ara gini mage rago na nau malemaleana pipi na vatana na omea ke gini vatsa na kilinauseko e totu i tobaqira. Tana tagu nimui mutsaikolu, ara vo goto na vangamaa, mara gini sisiloboloboginia nimui mutsasai. !Migira ara gini mage, rongona ara tangomana na malapalusiamui!

¹⁴ Na mataqira ara lave sailaginigira moa na daki vanga kiboga. Me utu goto kara gini vatsa na nauseko. Ara tudumi sagegira na tinoni maluku i laona niqira taviti. Na tobaqira e lavu na susugu sailagi. Eo, ma na korena God e totu pitugira nogo na tinoni vaga igira.

¹⁵ Ara vanoligi tania na sautu dou mara gini tova. Ara muria nina sautu a Balaam na propete, na dalena a Beor, aia e padalokia moa na qolo e tsodoa i laona nina nauseko.

¹⁶ E gini gadovia na kede rongona nina sasi. Me tavongani tuu nina asi segeni nogo a Balaam, me goko mala tinoni vania, rongona ke gini tukapusiginia nina sasaga bubulega aia e naua.

¹⁷ Migira na tinoni seko girani ara vaga na bugu e mamatsa lee, me tagara lelee sa koo i laona. Mara vaga goto na parako e lovosigira lee na guguri. Maia God e titivanigira nogo na sasaqira i laona na rodo pulipuli.

¹⁸ Ara goko kaekae, mara goko bubulega. Mara gini aqo niqira mageseko rongona kara gini tubulaginigira na tinoni ara vasini moa tuturiga na muriana nina sasani a Iesu Kristo nida Taovia.

¹⁹ Ara vekeginia vanigira na tinoni laka kara totu tanusi. ?Miava? Migira segeniqira nogo ara lia tseka saikesa vania niqira lavuseko. Rongona kalina ti vaga nina lavuseko kesa tinoni e susuliga liusia na susuligana segeni ia, mi tana maia e lia mala tseka vania nina lavuseko segeni nogo ia.

²⁰ Ti vaga igira na tinoni ara donagininogoa, mara tutunina a Iesu Kristo nida Taovia ma nida Vagamauri, mara mololenogoa na sautu seko na barangengo, mi muri, mara ba pukavisutugua tana sautu seko ia, ma na tinoni vaga girani, ara sasi loki baa liusia tana idana kalina igira ara tau vati tutunina moa.

²¹ Tagara me ke dou baa vanigira ti kara tau saikesa moa donaginia na sautu mana, liusia baa ti kara donagininogoa mi muri ma kara piloligitugua tania na ketsa tabu ara rongominogoa.

²² Na omea e laba vanigira igira e gini manaliginia na gokolia tana ara marea: "Na pai e visutugua na ganiana na mumutana e mumutalinogoa." Me kesa segeni goto tana mamare: "Na boo e lesu tana koo me male nogo na konina, mi muri me visu me baa girigiri tugua tana boko."

3

Nina Dani na Taovia Sauba Ke Tavongani Labamai

¹ !Kulaqu galugaluve igamu! Iani nogo na rukanina niqu leta au marea vanigamu. Mi laona kaira sui ruka niqu leta kaira, au tsaritugutugua na omea girani vanigamu, gana kau tovoginia na galisiana na papada male i tobamui.

² Au nongigamu kamu padavisugira sailagi na tsaqina goko ara gini goko na propete tabu tu mai nogo i sau. Ma kamu padavisugotoa nina ketsa vaolu a Iesu Kristo nida Taovia ma nida Vagamauri, aia igamu amu sasaninogoa i konimami igami na apostolo.

³ Minau kau tsarivanigamu talu kesa na omea, me dou ti kamu donaginidoua na omea iani: laka tana susuina na dani sauba kara tuu visana tinoni, igira e tagaovigira popono niqira kilinauseko, ma kara gilugamui.

⁴ Ma kara televolevo vanigamu, ma kara veisuagamu: “?Laka na Taovia e vekenogoa laka sauba ke visumai ne? ?Miava e totu kalina? Ara mate sui nogo igira na tamada, me tau vati oli moa sa omea. !Na omea sui ara tototu atsa vaga moa tuu tana tuturigana na barangengo!”

⁵ Igira na tinoni ara goko vaganana ia ara vongo kapusia na mataqira. Ara ngaoa moa laka kara padaleginia na aqo God e naugira nogo i sau. I sau, God e goko moa mara gini laba na omea sui i gotu mi lao. Ma na barangengo e botsa datomai talu i laona na koo.

⁶ Mi muri maia e gini aqo goto na koo, aia nogoria na koo na obo loki e luvusiginia na barangengo ni oka.

⁷ Ma na baragata ma na barangengo ni dani eni, kaira sui ara ka gini totu kesa moa nina tsaqina goko God, agana na lake ke gini ganikaira goto kesa dani. Eo, sauba kara ka totu vaga ia, poi ke tsau tana dani tana God ke pedekaira, ma kara gini luvu lee sui igira na tinoni ara dona na peana na mangana God.

⁸ !Kulaqu galugaluve, kamu laka saikesa na padaleana na omea iani! I matana God kesa na dani e vaga moa ti e kesa na toga na uvi, me kesa na toga na uvi e vaga moa ti e kesa lelee moa na dani.

⁹ Visana tinoni ara pada laka na Taovia e kisa sosongo na manaliana na omea aia e vekenogoa. Me tau vaga ia. E rerei vaga rago ti aia e kisa sosongo, maia e berengiti nomoa kolugamu. Matena aia e tau ngaoa na tsonianana kesa tana mate saliu, me kilia moa laka igira na tinoni sui kara piloligi talu tania niqira sisi.

¹⁰ Nina Dani na Taovia sauba ke tavongani labamai vaga saikesa nogo ti na mane komi. Mi tana Dani ia na baragata sauba ke nangaligi tana leleo loki ma na kabakutu. Migira na omea sui tana masaoka kara iru tana lake, ma kara nangaligi saikesa. Ma na barangengo me pipi sui na vangana i laona kara tavongani nanga lee sui.

¹¹ Eo, amu dona rago nogo laka sauba kara nanga lee na omea sui lakalaka vaganana. ?Megua igamu? ?Nagua amu pada kamu naua agana na mani vangarau pituana na Dani Loki ia? Nimui aqo kamu tovoa ke dou kalavata na sasagamui, ma kamu muridoua pipi nina ketsa God.

¹² Iani nogo e vaga na omea kamu naua na mani pituana na maiana nina Dani God, aia igamu amu amesia laka ke labamai tsaku. Maia nogo na Dani ia, i tana sauba ke iru na baragata me ke gini nangaligi

lee, migira na omea sui tana masaoka kara gini rapa lee tana paparana na lake loki ia.

¹³ Migita a pitua moa laka God ke manalia na omea aia e vekenogoa vanigita, laka sauba ti kara ka laba na baragata vaolu ma na barangengo vaolu. Migira segeni moa ara totugoto i matana God sauba kara sage i laona.

Igita Ka Totupitua na Dani Loki Ia

¹⁴ Kulaqu igamu, kalina amu pipitua moa ke labamai na Dani ia, e dou ti igamu kamu gini ngongoragi na mauri male i matana God, ma kamu totu tana rago i konina.

¹⁵ Kamu padatugutugua nina berengiti loki a Iesu nida Taovia. Aia e vaga nogo na sautu e sangaginigamu agana igamu kamu gini mauri. Maia na tasida galugaluve a Paulo e mare vaganana goto vanigamu. Maia e gini aqo na sasaga loki vaga nogo God e sauvania.

¹⁶ I laona pipi nina leta sui, a Paulo e mare ganatugu na omea iani vanigamu. Ara visana rago na omea kakai na padagadoviaqira i laona nina leta. Migira moa na tinoni voo, migira goto e maluku niqira tutuni, ara dona na tevaliana nina mamare. Vaga nogo ara dona na tevaliana visana na tsaqina na goko i laoqira na Mamare Tabu tavosi. Mara tau goto dona na reigadoviana laka ara alomai segeniqira gaqira matemate.

¹⁷ Migamu kulaqu, igamu amu dona sui nogo na omea iani. Me vaga ia, me dou ti kamu parovata. Kamu reitutugu segenimui, rongona niqira idaseko na tinoni vo muriketsa kara tau raqa sasiligamu goto igamu, ma kamu gini puka tania na sasamui dou amu tukakai nogo i konina.

¹⁸ Ke dato babaa i tobamui nina vangalaka God, ma kamu gini padagadovidoua baa na sasani tana rongona a Iesu Kristo nida Taovia ma nida Vagamauri. Aia igita ka tsonikaea i dani eni, mi tana dani ma na dani. Amen.

NA KESANINA NINA LETA A IOANE

Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

Tana kesianina nina leta a Ioane, aia e mamare matena ruka na omea pukuga. Na kesianina omea pukuga, e ngaoa laka ke malagaisiginigira igira ara tsokoa nina leta, ma kara dona na totukakai i laona niqira mauripata koluana God ma Iesu Kristo na Dalena. Ma na rukanina omea pukuga, laka ke parovatavigira goto kara laka na muriana na sasani vaga igira na propete peropero ara tavongani botsangia, rongona na sasani peropero vaga ia ke tau veoginia niqira mauripata igira koluana God. Tana niqira sasani peropero ara tsaria laka a Iesu Kristo na Dalena segeni moa God, me tau tinoni manana. Mara tsarigotoa laka pipi na omea sui ara totu i laona na barangengo ara pukuga sui tana sasi. Me kesa goto niqira sasani ara gini pero tinoni. Ara sasanigira laka e atsa moa ti ka tau dona na vaigaluvegi, me sauba nomoa ka tsaulia na mauri saliu.

Mi laona nina leta iani, a Ioane e gokokapusi liusigira na tarai peropero girani. Me vuresi makalia laka a Iesu Kristo e tinoni manana. Aia e God me tinoni kolu. E puku God, me puku tinoni. Tana nina puku God e vo mate, mi tana nina puku tinoni e dona mate. Me tsaria laka pipi sei e tutunina a Iesu Kristo me galuvea manana God, nina aqo ke donagotoa na galuveaqira na tinoni tavosi.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Ioane 1:1-4

Na marara ma na rodo 1:5-2:29

Igira na dalena God manana 3:1-24

Na tarunga mana ma na tarunga peropero 4:1-10

Nida aqo ka vaigaluvegi 4:11-21

Na tutuni nogo igita a gini tangomana na tuliusiana na sasagana na barangengo 5:1-21

¹ Igami ami marea na leta iani vanigamu, rongona kami gini tsari tutugudoua vanigamu tana rongona na Gokona God aia na pukuna na mauri. Aia e totu nogo tuu tana tuturigana saikesa. Migami ami rongominogoa, mami reigininogoa na matamami. Eo, ami morosilakana nogo, mami peleginia na limamami.

² Mi kalina e laba na mauri ia, migami ami reilakana nogo. Te ami gini goko vanigamu, mami turupatuna vanigamu tana rongona na mauri saliu e totu nogo i konina God Tamana, me labavulaginogoa vanigami.

³ Na omea igami ami morosia mami rongomia, ami katevulagigira vanigamu, rongona ti igamu goto kamu gini sai kolugami igami tana mauripata koluana God Tamana, ma Iesu Kristo na Dalena.

⁴ Ami marea vanigamu na omea iani rongona ke tovusiginia nida magemage.

God Aia Nogo na Marara

⁵ Miani nogo e vaga na sasani igami ami rongomia i konina na Dalena God, mami katevulagia vanigamu: laka God aia nogo na marara, me tagara saikesa sa rodo i konina.

⁶ Me ti vaga igita ka tsaria laka igita a mauripata nogo kolua God, ma mauri moa tana rodo na sasi, mi tana igita a malapalu lee moa tana nida goko mi tana nida omeomea.

⁷ Me ti vaga igita a mauri manana nogo tana marara, vaga goto nogo God aia e totu tana marara, mi tana igita a dona goto na galuveaigira na tinoni tavosi. Ma na gabuna a Iesu na Dalena God e vulimalegita tanigira pipi nida sasi.

⁸ Ti vaga igita ka tsaria laka igita a tau naua na sasi, mi tana igita a pero segenida moa, ma na manana e tau saikesa totu i konida.

⁹ Ma ti vaga igita ka koevulagigira nida sasi vania God, me sauba God aia ke manalia nina veke e gini veke vanigita: laka aia sauba ke padalegira nida sasi, me ke vulimalegita tanigira pipi nida nauseko.

¹⁰ Me ti vaga igita ka koea vaga laka igita a tau naua kesa na sasi, mi tana e vaga moa ti igita a tsaria laka God na vangapero, ma nina goko aia e tau pukuga kalavata i tobada.

2

A Iesu Kristo e Isutuguda I Konina Na Tamana

¹ Au marea na omea iani vanigamu dalequ, rongona kamu gini tau sasi. Me ti vaga kesa ke puka nomoa tana sasi, me dou ti aia ke dona laka e totu nogo kesa aia e isutuguda i konina na Tamana, aia nogoria a Iesu Kristo, maia e gotolaka saviliu.

² A Iesu Kristo aia segeni moa na sautuna tana kara gini taveo nida sasi. Me tau nida sasi segeni moa igita, niqira sasi goto igira na tinoni sui.

³ Ti vaga igita a muridougira nogo nina ketsa sui God, mi tana e gini labamaka laka igita a donagininogoa God.

⁴ Me ti vaga kesa ke tsaria laka aia e donagininogoa God me tau moa murigira nina ketsa sui, ma na tinoni vaga ia, na vangapero moa, ma na manana e tau totu pukuga i konina.

⁵ Masei ke muria manana nina goko God, na tinoni vaga ia nina galuve vania God e totu pukuga kalavata nogo i tobana. Tana omea vaga nogo iani, ti igita a gini donamaka laka igita a mauripata manana kolua God:

⁶ laka ase i ke tsaria aia e mauripata manana nogo kolua God, ma nina aqo aia ke muridoua nina sasaga a Iesu Kristo.

Na Ketsa Vaolu na Vaigaluvegi

⁷ Igamu na kulaqu galugaluve, na ketsa iani inau au gini mamare vanigamu, aia e tau na ketsa vaolu, na ketsa ni oka nogo. Migamu amu donagininogoa tuu tana tuturigana. Na ketsa ni oka ia, maia amu rongominogoa i sau.

⁸ Me mana nomoa laka na ketsa inau au gini mamare vanigamu kalina eni, aia na vaoluna. Igita a reinogoa na manana i laona na maurina a Iesu Kristo, mi tana maurimui goto igamu. Rongona na rodo e tuturiga na nanga lee nogo, ma na lalaina na marara manana e labamaka nogo.

⁹ Asei ti vaga ke tsaria laka aia e totu nogo tana marara, me reisavia moa na kulana, na tinoni vaga ia e tototu moa tana rodo.

¹⁰ Maia e galuvea na kulana, aia moa e totu tana marara, me tau totu sa omea i konina ke gini tubulaginia na kulana tana sasi.

¹¹ Asei ti e reisavia na kulana, aia e tototu moa tana rodo. E liu i laona na rodo, me tau donaginia iava ke liu baa, rongona na rodo e rodosia na matana.

¹² Au gini mamare vanigamu (dalequ), rongona tana asana nogo a Iesu Kristo ara gini tanusi nimui sasi.

¹³ Au mamare vanigamu igamu na tinoni loki, rongona igamu amu donagininogoa ase i aia e totu tumai nogo tana tuturigana. Au mamare vanigamu igamu na tinoni vaolu, rongona amu tangomana nogo na tukapusiana na tidao seko.

¹⁴ Au mamare vanigamu dalequ, rongona amu donagininogoa God na Tamada. Au mamare vanigamu igamu na tinoni loki, (rongona) igamu amu donagininogoa ase i aia e totu tumai nogo tana tuturigana. Au mamare vanigamu igamu na tinoni vaolu, rongona igamu amu susuliga, ma na gokona God e mauri nogo i laomui, mamu gini tangomana nogo na tukapusiana na tidao seko.

Igita Ka Laka na Padalokiana na Omea e Tamanina na Barangengo

¹⁵ Kamu laka na padalokiana moa na barangengo, se kesa goto na omea e tamanina na barangengo. Ti vaga kamu padalokia moa na omea lee ni barangengo, me utu goto kamu padalokia God Tamana.

¹⁶ Pipi gira sui na omea lee ni barangengo, vaga na kilinauseko, na kili tamani omea danga, ma na omea sui goto na tinoni ara dona na gini kaekae, e tagara kesa na omea vaga gira ke talumai i konina God. Igira sui lakalaka na omea vaga gira ara pukuga sui moa tana barangengo.

¹⁷ Na barangengo, ma na omea levo lee sui i laona igira na tinoni ara dona na padalokiana, igira sui sauba kara nangaligi lee. Maia segeni moa na tinoni e muria nina kili God, sauba aia ke mauri saliu.

Gana Gala a Iesu Kristo Ara Labamai Nogo

¹⁸ !Dalequ gamu, e varavara nogo na susuina na dani! Amu rongoiminogoa laka gana gala a Iesu Kristo sauba ke mai i barangengo. Minau au tsaria vanigamu laka ara labamai danga nogo gana gala a Iesu Kristo. Aia nogoria na rongona ti igita a donaginia laka e varavara nogo ke laba na susuina na dani.

¹⁹ Na tinoni girani ara totu rago i laona nida saikolu tana idana, mara tau moa sangapata kolugita manana. Aia nogo na rongona te ara gini tsidaligi tanigita. Me ti vaga kara tobasai kolugita manana, ma kara totu moa i laoda i dani eni. Me tagara. Ara tsida nogo igira, rongona ke gini labamaka laka e tagara goto kesa vidaqira e sangapata manana kolugita.

²⁰ Migamu, a Iesu Kristo e dangailiginigamu nogo nina Tarunga Tabu, te igamu sui amu donagininogoa na manana.

²¹ E tau tana rongona laka igamu amu voinia na manana te inau au mareginia na omea iani vanigamu. Eo, amu donagininogoa na manana, mamu dona goto laka e utu saikesa ke kesa na omea pero ke talumai tana manana.

²² ?Masei ia na tinoni vangapero? Aia nogo na tinoni e tsaria laka a Iesu e tau na Mesia. Aia nogo gana gala a Iesu Kristo. E gini tiatagara kaira sui God Tamana ma God Dalena.

²³ Rongona ase i ti e tiatagaraa na Dalena, e gini tiatagaragotoa na Tamana. Maia e tabea na Dalena, e tamanigotoa na Tamana.

Na Tarunga Tabu Aia Nogo E Sasanigita

²⁴ Ke kalu saikesa i tobamui na sasani amu rongominogoa tuu tana tuturigana. Ti vaga ke lamuga i tobamui na sasani iani, me sauba kamu mauripata sailagi kolukaira God Dalena ma God Tamana.

²⁵ Na mauri saliu i konina God, aia nogoria na omea a Iesu Kristo e vekenogoa vanigita.

²⁶ Au marevanigamu na omea iani tana rongoqira igira ara tovoa na raqa sasliamui.

²⁷ Migamu, a Iesu Kristo e dangaliginigamu nogo nina Tarunga Tabu. Me ti vaga ke totu nogo nina Tarunga Tabu a Iesu Kristo i konimui, me tau kiligotoa kesa ke sasanigamu sa omea. Aia nogo e sasaniginigamu pipi na omea sui. Ma na omea aia e sasaniginigamu ara mana sui, tau goto na peperona. Me vaga ia, migamu kamu muridoua nina sasani na Tarunga Tabu, me sauba kamu gini totupata kalavata kolua a Iesu Kristo.

²⁸ Eo dalequ, kamu totupata kalaivata kolua a Iesu Kristo, ke gini malamala na tobada kalina aia ke labamai, ma ka gini tau vangamaa ma ka tau taopoi tania tana Dani aia ke visumaitugua.

²⁹ Amu dona nogo laka a Iesu Kristo aia e goto saviliu. Me vaga ia, ma kamu dona goto laka pipi sei e gotolaka na sasagana, aia e dalena God nogoria.

3

Igita a Lia Nogo na Dalena God

¹ !God na Tamada e galuvegita sagata! Eo, e loki sosongo nomoa nina galuve God vanigita, te aia e soaginigita na dalena. Migita a lia na dalena God manana. Iani nogo na rongona ti na barangengo e gini tau goto reigadovigita. Rongona na barangengo aia e tau goto reigadovia God.

² Kulaqu galugaluve igamu, igita a lia nogo na dalena God, me tau moa vati labamaka vanigita nagua sauba ka lia goto i muri. Igita a dona moa laka kalina ke labavisumai a Iesu Kristo, migita sauba ka usulia, rongona sauba ka morosia vaga e totu manana nogo aia.

³ Me pipi sei e amesia laka ke tsaulia na omea vaga ia, ma nina aqo ke tovo segenia ke maledou na maurina, vaga nogo a Iesu Kristo aia e maledou saviliu na maurina.

⁴ Masei e naua na sasi, aia e loaga tana kutsiana nina ketsa God, na rongona asei ti e sasi, maia e kutsia na ketsa.

⁵ Amu dona laka a Iesu Kristo e mai matena ke gini veoligigira niqira sasi na tinoni, me tau saikesa totu kesa na sasi i konina aia.

⁶ Igira sui ara mauripata kolua a Iesu Kristo, e utu kara sasi babaa moa. Masei ti e sasi babaa moa, maia e tau vati morosia moa a Iesu Kristo, me tau goto vati donaginia moa.

⁷ !Dalequ, kamu laka saikesa goto na tamivaniana kesa tinoni ke peroigamu lee! Asei e naua na omea e goto, maia e gotolaka saviliu nogo, vaga a Iesu Kristo aia e gotolaka saviliu.

⁸ Masei ti e naua babaa moa na sasi, aia na tidao seko e tamanina na tinoni vaga ia, rongona e tuu nogo tana tuturigana e sasi na tidao seko. Ma na Dalena God e gini mai i barangengo, rongona ke gini veoligia na omea seko e naua na tidao seko.

⁹ Masei aia e lia nogo na dalena God, e tau goto nausasi babaa, rongona na maurina God e totu nogo i konina. Ma na rongona God na Tamana nogo aia, te e gini utugana vania ke nausasi babaa moa.

¹⁰ Tana omea iani nogo e vota makalidoua niqira aqo igira na dalena God, ma niqira aqo igira na dalena na tidao seko: laka ase i ti vaga e tau naua na omea e goto me tau goto dona na vaigaluvegi koluvaqira na kulana, aia e tau na dalena God.

Igita Ka Dona na Vaigaluvegi

¹¹ Iani nogo e vaga na sasani amu rongominogoa tuu tana tuturigana: laka igita sui ka vaigaluvegi.

¹² Ka laka na reinunu i konina a Kain. Na tidao seko e sagelia aia, me gini labumatesia a Abel na tasina segeni. ?Matena gua ti a Kain e labumatesia na tasina? Rongona e tau goto na omea e naua a Kain, me goto na omea e naua a Abel na tasina.

¹³ Baa, ma kamu laka na gini novo igamu na tasiq, ti vaga kara reisavigamu na tinoni ni barangengo.

¹⁴ Igita a dona laka igita a putsiligi taninogoa na mate, ma sagemai nogo tana mauri, rongona igita a vaigaluvegi kolugira nogo na tasida. Masei ti e tau tamanina na vaigaluvegi, na tinoni vaga ia e totu moa tana rodo na mate.

¹⁵ Asei ti e reisavia na tasina, e vaga moa ti e lamutasinogoa na tasina. Mamu dona nogo laka na tinoni labulamuta e utu ke totu na mauri saliu i konina.

¹⁶ Tana omea vaga nogo iani igita ka reigadoviginia nagua na vaigaluvegi manana: rongona a Iesu Kristo nogo aia e sauana na maurina vanigita. Migita goto nida aqo ka dona na sauana na maurida vanigira na tasida.

¹⁷ Ti vaga kesa tinoni, maia e tamanina danga nina omea levolevo, me reia kesa na kulana e tasagana lee me tau saikesa galuvea. ?Me laka e tugua aia ke tsaria laka e galuvea God? Tagara.

¹⁸ Dalequ gamu, nida galuve igita ke tau liu lee moa tana goko tagara lakana. Ke sauvulagi segenia tana nida aqogaluve igita a naua vanigira na tinoni tavosi.

¹⁹ Ma ti igita ka nauvaganana ia tana maurida, mi tana sauba ka donaginia laka igita a tamanina na manana. Eo, me sauba igita ka dona na malagai moa na tuu i matana God,

²⁰ atsa moa ti vaga na tobada segeni e kedegita tana rongona visana nida sasaga. Matena God aia e loki liusia baa na tobada, maia e donaginia pipi na omea sui.

²¹ Igamu na kulaqu galugaluve, ti vaga na tobada segeni e tau kedegita, me utu igita ka gini matagu na tuu i matana God.

²² Aia e galuegita me tusua vanigita na omea sui igita a nongia i konina, rongona igita a muridougira nina ketsa, ma tovoa pipi kalina na nauana na omea e dou i matana aia.

²³ Miani nogo e vaga na omea God e ketsaligita: laka igita ka tutunina na Dalena, aia nogo a Iesu Kristo, ma ka vaigaluvegi manana, vaga nogo a Iesu Kristo e ketsaligita ka naua.

²⁴ Masei e muridougira nina ketsa God, aia e mauripata kolua God, ma God e mauripata kolua aia. Migita a donaginia laka God e mauripata kolugita rongona aia e tusuvanigita nogo nina Tarunga Tabu.

4

Na Tarunga na Manana Ma na Tarunga na Perona

¹ Kulaqu galugaluve, kamu laka na tavongani noruaqira moa pipi sei gira ara molo suguradina laka igira ara tamanina na Tarunga Tabu. Kamu tovolegira talu, laka ti na tarunga ara tamanina igira e talumai manana i konina God se tagara. Matena ara danga nogo na tarai peropero ara viri liu bamai pipi sui tana nauna.

² Iani nogo e vaga na omea kamu reigadoviginia ti kesa e tamanina manana na Tarunga Tabu: laka pipi sei e koevulagia laka a Iesu Kristo e lia na tinoni manana, maia nogoria e tamanina na Tarunga Tabu e talumai i konina God.

³ Me pipi sei e tiatagaraa laka e tau tinoni manana a Iesu Kristo, ma na tarunga e tamanina aia, e tau goto talumai i konina God. E talumai saikesa i konina gana gala a Iesu Kristo. Aia igamu amu rongomi suinogoa laka sauba ke labamai. Minau au tsarivanigamu laka aia e totu manoga nogo i laona na barangengo kalina eni.

⁴ Migamu dalequ, igamu nina tinoni God, mamu tangomana nogo na tukapusiana niqira aqo na tarai peropero. Rongona na susuligana na Tarunga Tabu e totu i laomui, aia e susuliga liusia baa na tarunga e totu i laoqira igira e tamanigira na barangengo.

⁵ Igira na tarai peropero ara gini goko tana rongona na omea ara talumai moa i barangengo, ma na barangengo e rongomigira, rongona na barangengo e tamanigira nogo igira.

⁶ Migita a nina tinoni God nogo igita. Masei e donaigiinia God, maia e rongovatavigita goto igita. Masei e tau nina tinoni God, maia e tau goto rongovatavigita igita. Iani nogo ka reigadoviginia igita na Tarunga na manana, ma na tarunga na perona.

God Aia na Pukuna na Galuve

⁷ Kulaqu galugaluve, e dou igita ka vaigaluvegi sailagi, rongona i konina nogo God e talumai na galuve. Masei e dona na galuveaqira na tinoni tavosi, maia e lia na dalena God me donagininogoa God.

⁸ Masei e tau dona na galuveaqira na tinoni tavosi, aia e tau goto donaginia God, rongona God aia nogo na pukuna na galuve.

⁹ Ma God e sauvulagia nina galuve vanigita kalina aia e molomaia i barangengo na Dalena Kesa Moa, rongona igita ka gini tamanina na mauri saliu.

¹⁰ Miani nogo e vaga na galuve: laka na galuve e tau vaga ti ke talumai i konida igita ti ke baa i konina God. Tagara. Na galuve e pukuga talu i konina God, te e mai vanigita igita, kalina aia e molomaia na Dalena ke mai i barangengo me ke sesea na mateqira nida sasi.

¹¹ Eo, kulaqu galugaluve igamu, ti igita a dona laka e vaga nogo ia nina galuve God vanigita, me dou ti igita goto ka dona na vaigaluvegi.

¹² E tagara kesa tinoni ke morosilakana nogo God. Me ti vaga igita ka dona na vaigaluvegi, ma God e totu nogo i laoda, ma nina galuve e totu pukuga kalavata i konida.

¹³ God e saumainogoa nina Tarunga Tabu vanigita, aia na rongona ti igita a donaginia laka igita a mauripata nogo kolua God, ma God e mauripata goto kolugita.

¹⁴ Igami ami reilakana nogo, mami katevulagia vanigamu, laka God Tamana e molomaia na Dalena ke vagamauria na barangengo.

15 Me ti vaga ke kesa ke katevulagia laka a Iesu na Dalena God manana, maia e mauripata kolua God, ma God e mauripata kolua aia.

16 Migita a dona segenida ma tutunina nogo, laka God e galuvegita manana.

God aia nogo na pukuna na galuve, masei e mauri sailagi tana galuve, aia e mauripata kolua God, ma God e mauripata kolua aia.

17 Na galuve e totu pukuga nogo i konida igita, rongona na maurida i barangengo e usulinogoa na maurina a Iesu Kristo. Aia nogo na rongona ti sauba igita ka gini malagai na tuu i matana God tana Dani na Pede.

18 Na matagu e utu ke vanosai kolua na galuve laka. Na galuve laka aia e tsialigia na matagu. Rongona na matagu e alomaia na kede, masei ti e matagunia moa na pede, maia e tau vati totu pukuga moa na galuve i tobana.

19 Igita a dona na galuve, rongona God nogo e ida na galuveada.

20 Me ti vaga kesa ke tsaria laka e galuvea God, maia e reisavia moa na kulana, na tinoni vangapero moa aia. E utu vania kesa ke galuvea manana God, aia e tau vati morosilakana moa, ti vaga ke voo na galuveana na kulana, aia e morosilakana nogo.

21 Iani nogo e vaga na ketsa a Iesu Kristo e molovanigita: laka ase i galuvea God nina aqo ke galuvegtoa na kulana.

5

Na Tutuni Igita a Gini Tangomana Na Tukapusiana na Sasagana Na Barangengo

1 Pipi sei e tutunina laka a Iesu na Mesia, maia nogo e lia na dalena God. Masei ti e galuvea na tamana kesa na baka, maia e galuvegtoa na dalena ia.

2 Me ti vaga igita a galuve mananaa God ma muridougira nina ketsa, mi tana igita a donaginia laka igita a galuvegira manana goto na dalena God.

3 Rongona ti vaga igita a galuve mananaa God me sauba ka muridougira nina ketsa. Ma nina ketsa ara tau ngoligita sagata.

4 Rongona pipi gira sui na dalena God ara dona kara sugaria na susuligana na barangengo. Ma nida tutuni nogo igita, te a gini tangomana na tukapusiana na barangengo.

5 ? Masei nomoa tangomana ke tukapusia na sasagana na barangengo? Aia segeni moa na tinoni e tutunina laka a Iesu Kristo na Dalena God manana.

6 A Iesu Kristo nogo, aia e mai tana koo nina batesimo mi tana gabuna na mateana. E tau mai tana koo moa, me mai tana koo ma na gabu kaira sui. Ma na Tarunga Tabu, na Tarunga na Manana, aia segeni nogo e tsaria laka e manana na omea iani.

7 Me vaga ia mara tu tolu na omea ara tu sauvulagia na manana vanigita:

8 na Tarunga Tabu, na koo, ma na gabu. Me atsa sui tu niqira tsaqina goko.

9 Igita a tutunina rago nina goko kesa na tinoni. Eo, ma nina goko God e mana putsikae baa. Maia e katevulaginogoa na omea iani e kalea na Dalena.

¹⁰ Masei e tutunina na Dalena God, aia e tamanina nina goko God i tobana. Ma na tinoni e tau tutunina God, me tau goto tutunina na omea e gini goko God tana rongona na Dalena, aia e vaga moa ti e tsaria laka God na vangapero.

¹¹ Miani nogo na gokona na manana: laka God e saunogoa vanigita na mauri saliu. Ma na mauri ia e pukugamai i konina na Dalena.

¹² Masei e tamanina na Dalena God e tamanina goto na mauri saliu. Masei e tau tamanina na Dalena God, aia e tau goto tamanina na mauri saliu.

Na Mauri Saliu

¹³ Inau au marea na omea iani vanigamu rongona kamu gini dona laka amu tamanina nogo na mauri saliu, matena igamu amu tutunina nogo na Dalena God.

¹⁴ Igit a malagai nogo na tuu i matana God, rongona igita a norukakaia laka aia e rongomigira nida nonginongi, ti vaga na omea igita a nongia e dou manana i matana.

¹⁵ Igit a dona nogo laka God e rongomigita pipi kalina igita a nongia kesa na omea i konina. Te igita a donaginigotoa laka aia e tusuvanigita pipi na omea sui igita a nongia i konina.

¹⁶ Ti vaga kamu reia kesa na tasimui e puka tana sasi, ma na sasi e naua aia e tau na sasi ke matesiginia na maurina God i tobana, ma nimui aqo igamu kamu nongia God, maia ke vania na mauri. Migira na sasi au gini goko iani, ara kalgira moa na vatana na sasi ara tau matesia na maurina God i tobana tinoni. Mara totu goto na vatana na sasi ara dona na matesiana na maurina God i tobana na tinoni aia e naugira. Minau au tau tsaria kamu nongia God mateqira na vatana na sasi vaga gira.

¹⁷ Pipi na nauseko na sasi sui gira, mara visana na vatana na sasi ara tau nomoa matesia na maurina God i tobada.

¹⁸ Igit sui a dona laka e utu vania kesa na dalena God ke totu matengana moa na sasi. Rongona God Dalena nogo e matali sailaginia, me gini utu vania na tidao seko na tubulaginiana.

¹⁹ Migita a dona laka igita na dalena nogo God, atsa moa ti na barangengo popono e totu moa i limana nina tagao na tidao seko.

²⁰ Migita a dona goto laka e labamai nogo na Dalena God, maia e mararasigita, te igita a donaginia na God manana. Migita a mauripata nogo kolua na God manana, ma mauripata kolugotoa a Iesu Kristo na Dalena. Iani nogoria na God manana, miani goto na mauri saliu.

²¹ !Eo dalequ igamu, au nongigamu, kamu kana tanigira sui na god peropero!

**NA RUKANINA NINA LETA
A IOANE
Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea
tana Papi Iani**

Tana rukanina leta e marea a Ioane, aia e soagini segenina laka aia nogo e kesa na tagao tana lotu, me mamare vania kesa na “daki dou” kolugira na “dalena”. Na “daki dou” e kalea tana rongona kesa na saikolu na tinoni tutuni. Ma na “dalena” laka igira nogoria na tinoni ara totu tana saikolu ia. Mi laona nina mamare kurikuri iani, a Ioane e raiginigira kara vaigaluvegi, ma kara kana tanigira na tarai peropero ma niqira sasani sasi.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Ioane 1-3

Na manana ma na vaigaluvegi 4-6

Na parovata tana rongona na sasani peropero 7-11

Na susuina nina leta 12-13

¹ Inau nogo kesa na tagao tana lotu, au marea na leta iani vanigo, igoe na daki dou, me vanigira goto igira sui na dalemu. Inau au galuvegamu manana. Me tau laka inau segeniqu moa au galuvegamu. Igira sui goto ara donaginia na manana, igira goto ara galuvegamu,

² rongona na manana e totu nogo i laona na tobada, me sauba ke totu kolugita saviliu.

³ Au nongikaira God Tamana, ma Iesu Kristo aia na Dalena na Tamana, kara ka vangalaka vanigita. Ma kara ka dangaliginigita na galuve ma na rago, tana manana ma na vaigaluvegi laka.

Na Manana ma na Vaigaluvegi

⁴ E gini mage loki sosongo na tobaqu, kalina au rongomia laka visana na dalemu ara mauri muria na manana, vaga nogo e ketsaligita God na Tamada ka naua.

⁵ Te au nongigo igoe na daki dou: laka e dou ti igita sui ka vaigaluvegi. Ma na omea inau au gini marevanigo e tau na ketsa vaolu. Aia nogo na ketsa igita a adia tu mai nogo tana tuturigana.

⁶ Ma na galuve vaga ia inau au gini goko vanigamu, aia nogo laka igita sui nida aqo ka muridougira nina ketsa God. Ma na ketsa inau au gini mamare vanigamu kalina ia, igamu amu rongomi suinogoa tuu tana tuturigana e tau tagara: aia nogoria laka igamu sui nimui aqo kamu mauri tana vaigaluvegi.

⁷ Ara danga sosongo na tinoni peropero ara viri liu bamai tana barangengo popono. Na tinoni vaga nogo igira ara dona na tiatagarana laka a Iesu Kristo e tau lia na tinoni manana. Masei e tsaria na goko vaga ia, maia nogo na tinoni peropero, maia nogoria gana gala a Iesu Kristo.

⁸ Kamu parovata dou igamu, rongona kamu tau nangalilegira na vuana na aqo dou sui amu naugira nogo, me ke kesa dani sauba igamu kamu tamanina popono na peluna na omea amu aqo matena.

⁹ Pipi sei e tau muridoua nina sasani a Iesu Kristo, me liu tevateva tania, na tinoni vaga ia, God e tau totu i konina. Masei moa e muridou

kalavatavia nina sasani a Iesu Kristo, aia nogoria na tinoni vaga ia, kaira sui God Tamana ma Dalena ara ka totu i konina.

¹⁰ Me ti vaga ke mai i konimui kesa, me ke sasaniginigamu ke kesa segeni na vatana na sasani, ma kamu laka na tamivaniana ke sage i valemui, ma kamu laka goto na goko dou vaniana.

¹¹ Rongona ti vaga ke kesa ke goko kolua na tinoni vaga ia, me vaga moa ti ke sangapata kolunogoa tana nina nauseko.

¹² Ara danga rago na omea inau au kilia na tsariana vanigamu igamu, mau tau moa ngaoa kau maregira vanigamu. Au amesia moa kau laba segeniqi i konimui, mi tana ti kau turupatuna vanigamu. Ia nogo ke vaga ma ka gini magemage sui igita.

¹³ Migira sui na kulamui galugaluve tana vera iani ara pada sosongoligamu.

NA TOLUNINA NINA LETA A IOANE

Na Vuresi Makaliana na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

Tana tolunina leta e marea a Ioane, aia e soagini segenina laka aia e kesa na tagao tana lotu, me mamare vania kesa segeni na tagao tana lotu, aia a Gaeus na asana. Tana nina mamare a Ioane e tsonikaea a Gaeus tana rongona nina aqo dou aia e sangaginigira na Kristiano tavosi. Mi muri, maia e parovatavigotoa a Gaeus tana rongona nina sasaga kesa na mane, a Diotrepes na asana.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Ioane 1-4

A Ioane e tsonikaea a Gaeus 5-8

E taimatana a Diotrepes 9-10

E tsonikaea nina sasaga a Demetrius 11-12

Na susuina nina leta 13-15

¹ Inau kesa na tagao tana lotu au marea na leta iani vanigo na kulaqu galugaluve a Gaeus, igoe kesa au galuve sosongoligo.

² Kulaqu galugaluve igoe, inau au nongia God laka igoe ko mauri dou me pipi nimu aqo sui kara vano dou, vaga goto inau au dona laka e mauri dou nogo na tidaomu.

³ E gini mage loki sosongo na tobaqu na rongomiana kalina ara turupatu vaniau visana na kulada ara liumai i koniqu, mara tsaria laka igoe o tukakai sailagi tana tutuni manana, vaga goto o lavu nogo na mauri muriana na manana pipi kalina.

⁴ E tagara goto ke kesa na omea kau gini mage loki liusia, vaga kalina au rongomia laka igira na dalequ ara mauri muria na manana pipi kalina.

E Tsonikaea a Gaeus

⁵ Kulaqu galugaluve, igoe nogo kesa o lavu na aragodouaqira na tasida tana tutuni, atsa moa ti igira na tavetadana, se igira na labavoo.

⁶ Igira goto ara gini goko vanigami igami tana saikolu na tinoni tutuni ieni, tana rongona nimu aqo galuve igoe. Te au nongigo, igoe ko sangaginigira visana nimu omea, gana kara gini vavano dou babaa i sautu, vaga igoe o dona God e kilia ko naua.

⁷ Rongona kalina igira ara vano tana niqira aqo vania a Iesu Kristo, ara tau padangaoa na nongiana kesa na sasanga i koniqira igira ara tau vati tutunina.

⁸ Vaga ia, migita na tinoni Kristiano, nida aqo nogo ti ka sangagira na tinoni vaga igira. Mi tana nauvaganana nogo ia, ti igita ka gini sangapata kolugira tana niqira aqo na katevulagiana na manana tana rongona a Iesu Kristo.

⁹ E tau oka sagata, inau au marea kesa na leta kurikuri vania nimu saikolu na tinoni tutuni. Maia a Diotrepes, aia e tavongani ngaosegenia laka ke tagaovigamu tana lotu, aia e tau goto gini boe na rongomiana na omea au marea.

¹⁰ !Eo e dou! Mi kalina moa ti kau ba laba inau i konimui, mi tana ti kau adilatigira pipi sui na omea aia e naugira: eo, igira sui pipi na pero aia e katelia tana rongomami igami, me tetevagini gokona bamai. Me tau vati vatsa moa aia. Me ba goto, me sove na soalakaqira gada

duli Kristiano kalina aia e reigira ara labamai. Me tongovanigira igira ara ngaoa na vaitsodogi koluaqira. Me tovogotoa na tsialigiaqira tania na saikolu na tinoni tutuni.

¹¹ Kulaqu galugaluve a Gaeus, au nongigo ko laka na reinunu tana omea e tau dou. Ko reinunu moa tana omea e dou. Asei e naua na omea e dou aia e lia nina tinoni God. Masei e naua na omea e seko aia e tau donaginia God.

¹² Pipi sui na tinoni ara tsonikaea a Demetrius, rongona nina sasaga ma nina aqo ara goto dou sui. Igami goto ami tsonikaea aia, migoe o dona nogo laka pipi sui na omea igami ami tsaria ara mana sui.

Na Susuina na Leta

¹³ Ara danga rago na omea au kilia na tsariana vanigo, mau tau ngaoa kau maregira sui vanigo.

¹⁴ Au amesia moa ke tau oka ma kau ba laba i konimu, mi tana ti kaita ka vaigokovigi.

¹⁵ Na rago na Taovia ke totu i konimu.

Igira sui na kulamu ieni ara pada sosongoligo. Mo ko tsarivanigira goto pipi gira sui tatasa na kulada ara totu kolugo i tana, laka igami ieni ami pada sosongoligira.

**NINA LETA
A IUDE
Na Vuresi Makaliana na Omea Ara Marea
Tana Papi Iani**

I laona nina leta a Iude, aia e parovatavigira kakai igira na tinoni tutuni tana rongogira na tarai peropero ara gini livusuguradina sosongo laka na sasani ara saua igira aia nogo na sasani manana. Ma na goko tana leta kurikuri iani e varangi ke atsa kolua moa na goko tana rukanina nina leta a Petero.

A Iude e raiginigira nina tinoni kara tukakai babaa tana tutuni, vaga nogo God e moloa vanigira nina tinoni tumai nogo i sau.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Nina goko idaida a Iude 1-2

Niqira sasaga igira na tarai peropero 3-16

Visana na parovata ma na tosasaga 17-23

Na nonginongi na tsonikae 24-25

¹ Inau a Iude, inau kesa gana duli a Iesu Kristo ma na tasina a Iakobo, au mare baa vanigamu na leta iani. Igamu sui aia God Tamana e galuvegamu me viligamu, ma Iesu Kristo e reitutugugamu.

² Mau nongiikaira kara ka vangalaka vanigamu, ma kara ka dangaliginigamu na galuve ma na rago.

Na Tarai Peropero

³ Kulaqu galugaluve, tana idana inau au pada laka kau marea nomoa kesa na leta vanigamu tana rongona na maurina God igita sui a tamanina pata nogo. Me tavongani dato i tobaqu na papada laka kau mamare saviliu vanigamu, ma kau raiginigamu kamu tukakai babaa tana tutuni vaga nogo God e moloa vanigira nina tinoni.

⁴ Rongona visana tinoni igira ara tau tutunina, ara sagelalo popoi i laoda, mara dona na tsulupikasiana na goko tana rongona nina vangalaka nida God, kara tsavuginia moa niqira mauri seko. Mara sove tania a Iesu Kristo, aia segeni moa nida Taovia ma nida God igita. Na Mamare Tabu e katemai okanogoa laka na kede e totu pitugira na tinoni vaga gira.

⁵ Atsa moa vaga ti igamu amu donaginigira nogo na omea sui vaga girani, mau ngaoa nomoa kau kateli visutugua vanigamu, i tana e koegua kalina aia na Taovia e maurisigira na tinoni ni Israel tania na limaqira na Ejipt. Mi murimai, maia e pedematesigira na dangana vidaqira rongona ara tau norua nina goko.

⁶ Ma kamu padatugugira goto visana na angelo, igira ara tau goto ngaoa na totu dodo i laona na vovorona niqira susuliga segeni vaga God e pedenogoa vanigira. Mara tuu, mara mololea na veraqira segeni. Maia God e soriginigira na itai tapala, me livugira i laona na rodo saviliu. I tana nogo kara totupitua gaqira kede tana Dani na Pede Loki.

⁷ Kamu padatugukaira goto na vera ni Sodom mi Gomora, migira goto visana na vera ka ligisaqira. Igira na tinonina na vera girani ara naugotoa na sasaga vaga ara naua igira na angelo seko. Ara mauri

tana vaisekoligi na mane ma na daki, mi tana vailiuvigi seko. Mara gini tsodoa na kede tana lake e iru saviliu. Ma na omea vaga ia e gadovigira igira, na rongona igita ka rongomiginia ma ka gini parovata.

⁸ Me vaga goto igira na tinoni vanga bolebole girani, niqira bolebole nogo e raqaginigira tana sasi vania na koniqira segeni. Mara gini peaa na susuligana God, mara tsirigaqira goto na angelo ni gotu.

⁹ Maia a Mikael na angelo taovia e tau goto nauvaganana ia. Kalina aia e vaitutu kolua na tidao seko tana rongona ase i ka vidaqira ke adidatoa na konina a Moses, ma Mikael e tau goto pada laka e ulagana aia ke kedea na tidao seko, se ke tsonia sa goko tsiri vania. Tagara. Aia e tsarivanja moa, “!Na Taovia aia nogo ke tosasaga vanigo!”

¹⁰ Migira na tinoni girani, ara tsirigaqira pipi na vatana na omea ara voginigira. Ma na omea ara dona segeniqira nogo igira e vaga saikesa nogo niqira omeomea na omea atsi, maia nogo na omea e sekoligira.

¹¹ !Sauba ke seko vanigira nomoa igira! Ara muria nina sautu seko a Kain. Mi tana rongona moa na kiliqolo te ara tsonisage segeniqira i laona na sautu na sasi, vaga e naua a Balaam i sau. Ara petsakoe vania God vaga a Kora aia e petsakoe i sau, mara mate seko lee vaga goto aia.

¹² Kalina igamu amu sai na mutsakolu, migira ara voo na vangamaa, mara sisiloboloboginia nimui mutsasai. Ara pada segeniqira moa mara mutsa loki mara inu bubulega. Ara vaga saikesa na parako e lovosaginia na guguri, me gini tau tumumai na usa. Mara vaga goto na gai ara rudu mara tau moa molo vuaqira, migira na gai ara vutiligi kolu lamuqira mara gini mate lee.

¹³ Mara vaga goto na panu loki i tasi. Niqira aqo paluvangamaga ara viri laba dato vaga nogo na puepuena na tasi. Mara vaga goto na veitugu ara vano bamai i nauna mi nauna, maia God e titia vanigira nogo na sasaqira i laona na rodo pulipuli.

¹⁴ Tuu i sau nogo a Enok, aia na ononina vatavata tumai i konina a Adam, e katenogoa na omea iani tana rongoqira igira me tsaria, “!Na Taovia sauba ke mai kolugira na mamau nina angelo tabu,

¹⁵ na pediaqira na tinoni sui, ma na kedeaqira igira sui ara petsakoe vania God mara goko sekoseko loki vania!”

¹⁶ Na tinoni girani ara goko ngulungulu sailagi mara keli lee vanigira na tinoni tavosi. Ara muri sailaginia niqira kilinauseko segeni. Ara tsonikae segeniqira, mara valogira na tinoni tavosi ti ke gini managaqira.

Kesa na Goko Parovata

¹⁷ Migamu na kulaqu, e dou ti kamu padavisua na omea amu rongominogoa i sau, i koniqira nina apostolo a Iesu Kristo nida Taovia.

¹⁸ Igira ara goko vanigamu vaga iani, “Kalina ti ke labamai na susuina na dani, me sauba kara tavongani tuu visana na tinoni ma kara tsirigamu. Ma na tinoni vaga igira ara muria moa niqira lavuri na petsakoe vania God.”

¹⁹ Migira nogoria na tinoni vaga girani, ara lia na pukuna na vaivotagi i laomui, mara norua moa niqira omeomea segeni ke tagaovigira, ma na Tarunga Tabu e tau goto totu i koniqira.

Visana na Totosasaga

²⁰ Migamu na kulaqu, kamu ovukaegamu babaa tana nimui tutuni tabu. Kamu vataraginia nimui nonginongi tana susuligana na Tarunga Tabu.

²¹ Kamu totukakai kalavata tana galuvena God, kalina igamu amu pipitua moa a Iesu Kristo nida Taovia tana nina galuve loki ke sauvanigamu na mauri saliu.

²² Kamu galuvegira igira ara maluku lee tana tutuni.

²³ Kamu tovoa na maurisiaqira na tinoni tavosi tania na iruna na lake saliu. Migira ara totukakai babaa moa tana niqira kilinausasi, kamu galuvegira rago goto igira, ma kamu kana nomoa tanigira. Ma kamu sibi saikesa tanigotoa na poloqira e bau tana naquna niqira kilinausasi.

Na Nonginongi na Tsonikae

²⁴ God aia segeni e susuliga ke tangoligamu ti kamu gini tau puka, me ke adigamu baa tana tobamale ma na magemage i matana.

²⁵ Me kolua a Iesu Kristo nida Taovia igita ka tsonikaea God, aia segeni e dato putsikae, me susuliga liuliu baa, me tagaovi kaputigira na omea sui, e tuu tana tagu e putsu nogo, mi tana tagu kalina ieni, me ke baa tana tagu tagara ke tau sui.

Amen.

**NA KATEMAI
IGIRA NA OMEA A IESU E KATEVULAGIGIRA
VANIAA IOANE
Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea
Tana Papi Iani**

Na papi iani ara soaginia na Katemai, a Ioane e marea vanigira na Kristiano vaolu, kesa tana tagu kalina ara rotasi sosongoligira na Kristiano rongona ara tutunina kakai laka a Iesu Kristo e Taovia. E ngaoa laka ke kakaisiginigira ma kara gini malagai na tukakai tana niqira tutuni, atsa moa ti na rota loki se na mate ke gadovigira.

Tana papi iani e gini aqo danga na goko tabana ma na gokolia. Ma na omea aia e marea, igira na Kristiano vaolu ara dona rago kara padagadovia, migira na tinoni tavosi sui ke utugana vanigira nomoa na padagadoviana. Me atsa moa ti ke tavosi babaa niqira votagoko na tinoni tana rongona na omea ara totu tana papi iani, me atsa moa goto ti ke kakai vanigita goto igita i dani eni na padagadoviana popono, ma na sasani pukuga i laona e totu maka saikesa nomoa: laka tana rongona saikesa nogo nina aqo ma nina rota a Iesu Kristo na Taovia, ti God sauba kesa dani ke tsogori tsunaliginigira sui gana gala, kolugotoa Satan, me ke saua na peluna vanigira sui igira ara totukakai tana niqira tutuni. Mi tana susuina, maia God ke saua na baragata vaolu ma na barangengo vaolu vanigira na tinoni ara tutunina mara totukakai i konina.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Na goko idaida *1:1-8*

A Iesu e laba vania a Ioane *1:9-20*

Na goko e kaletugira vitu na vera na lotu *2:1-3:22*

Na viviruna papi kolu vitu na bubulutina *4:1-8:1*

Ara tu vitu na tavuli *8:2-11:19*

Na daki ma na vua loki *12:1-17*

Ruka na omea tuavati atsi *13:1-18*

Visana tavosi goto na moro *14:1-15:8*

Tugira vitu na dangana popo na korena God *16:1-21*

E toroutsu na Babilon, ma na tuliusiaqira na omea tuavati atsi migira na propete peropero ma na tidao seko *17:1-20:10*

Na pede loki tana susuina na dani *20:11-15*

Na baragata vaolu, na barangengo vaolu, ma na Jerusalem vaolu *21:1-22:5*

Na visumaiana a Iesu *22:6-17*

Na susuina *22:18-21*

¹ Tana papi iani, e totu na (mamarena) na omea vaga nogo aia God e molovania a Iesu Kristo ke gini katevulagimaia vanigira nina tinoni, tana rongona na omea sauba ke tau oka ma kara laba. A Iesu Kristo e mologinia kesa nina angelo ke mai laba i koniqa, inau a Ioane nina maneaqo, me ke vuresi makalivaniau na omea sui girani.

² Minau au tsarivulagigira nogo na omea sui au reigira. Miani nogo e vaga na turupatuna na tsaqina na goko na katemai e talumai e talumai i konina God, ma na manana vaga nogo a Iesu Kristo e katevulagimaia vaniaiu.

³ !Ke dou vania ase i ti vaga aia ke tsokodougira na tsaqina goko sui ara totu i laona na papi iani! !Me ke dou vanigira goto igira ara rongomi vatavigira, mara muridougira na goko na katemai ara totu tana papi iani! Rongona e varangi sosongo nogo ke laba na tagu i tana kara laba manana na omea sui vaga girani.

A Ioane e Mamare Baa Vanitugira Vitu na Vera na Lotu

⁴ Inau a Ioane, au marea na leta iani vanitugamu sui amu tu vitu na vera na lotu tana butona na vera ni Asia:

God aia e totu nogo kalina ia, me totu nogo tuu tana tuturigana, me sauba ke visumaitugua, aia nogo e molo baa vanigamu nina vangalaka ma nina rago, mi tugira goto tu vitu na tarunga ara tu totu i matana nina sasana na totukae na Taovia, i tana aia e tuu me tagaovigira na tinoni ma na omea sui,

⁵ maia goto a Iesu Kristo, nina tabegoko manana God, maia na ksanina e maurivisutugua tania na mate, maia goto nogo e taovia kaputigira na taovia tsapakae sui tana barangengo popono.

A Iesu Kristo e galuve sosongoligita, mi tana mateana nogo tana gai (ulutaligu) e gini tsonimateqira nida sasi,

⁶ me naua, migita a gini lia na puku manetabu, gana na aqo vaniana God na Tamana. !Igita ka tsonikaea a Iesu Kristo tana mararana ma na susuligana na dani ma na dani! Amen.

⁷ !Reia baa, aia e maimai nogo tana parako! Igira sui na tinoni sauba kara reia aia, kolugira goto igira ara baoginia na bao. Na tinoni sui lakalaka tana barangengo popono sauba kara tangisia. !Me sauba nomoa ke vaga ia!

⁸ "Inau na Idana tsotsodo, ma na Susuina tsotsodo," e tsaria na Taovia God susuliga sosongo, aia e totu kalina ia, me totu nogo tuu tana tuturigana, me sauba ke visumaitugua.

A Iesu e Laba Vania a Ioane

⁹ Inau a Ioane na tasimui, ma gamui dulikolu tana tutuni konina a Iesu Kristo gada Taovia Tsapakae. Minau kesa au vaga goto igamu, au berengiti kakai goto na bariana na rota loki vaga e gadovigira igira sui e tamanigira a Iesu Kristo. Inau au tototu moa tana momoru ni Patmos, i tana ara tsoniau rongona au tau kuti na turupatuna na gokona God ma na manana vaga nogo a Iesu Kristo e katevulagimaia vaniau.

¹⁰ Me kesa tana nina Dani na Taovia, ma na Tarunga Tabu e totuviau, mau rongomia kesa na goko e tangi loki vaga moa ti kesa na tavuli e tatangi mai i muriqu.

¹¹ Maia e tsarivaniau: "Ko maretsunagira na omea sui o reigira, mo ko tusu baa na papi vanitugira na vera na lotu tana vitu na vera loki tugirani: i Epesus, mi Smirna, mi Pergamum, mi Tiatira, mi Sardis, mi Piladelpia, mi Laodisea."

¹² Mau pilovisu laka kau morosia ase i aia e gokomai vaniau. Mau reitugira ara tu vitu na gai qolu na mani molodatoana na bulu iruiru,

¹³ mi tu koniqira e totu kesa, aia e rerei vaga na Dalena Tinoni, me sagelia na polo katsi e tsuna tsau i tuana, me soritaligua na polo qolu tana aseasena.

¹⁴ Me seremaka na ivuna, ma na matana e iru vaga na lake.

¹⁵ Na tuana e angaanga vaga moa ti na tapala mila ara kotsa maledoua. Ma nina goko e tangi vaga saikesa na kukutuna na sasavu tana koo loki.

¹⁶ Mi tana limana madoa e tangolitugira vitu na veitugu, mi tana mangana e rutsumai kesa na isi vavanga ruka levu. Ma na ngorana e maka vaga na makana na aso tana niaso vota.

¹⁷ Mi kalina inau au reia na omea vaga ia, mau pukatsuna i tuana vaga moa ti au mate nogo. Maia e molomaia na limana madoa i koniqu me tsarivaniau, “!Ko laka na matagu! Inau na Idana tsotsodo, minau na Susuina tsotsodo.

¹⁸ Inau au mamauri kalavata. Eo, au mate rago nogo i sau, mi kalina eni au mauri, me sauba kau mauri babaa na dani ma na dani. Inau au susuliga kaputia na mate ma na veraqira na mate.

¹⁹ Me vaga ia, migoe ko maretsunagira moa na omea sui o reigira, eo, igira sui na omea igoe o reigira kalina ia, kolugira goto na omea sauba igoe ko reigira kara laba i muri baa.

²⁰ Iani nogo e vaga na papadana popoi tugira vitu na veitugu igoe o reigira tana limaqu madoa, mi tugira na gai qolu gana na mani molodato bulu iruiru: tugira vitu na veitugu na papadana nogoria tu niqira angelo vangatao tugira vitu na vera na lotu. Mi tugira vitu na gai qolu na mani molodato bulu iruiru, na papadana nogoria tugira vitu na vera na lotu.

2

Na Goko e Kalea na Vera na Lotu i Epesus

¹ “Ko mamare baa vania na angelo e reitutugua na lotu i Epesus mo ko tsarivaganana vania:

“Iani nogo e vaga na goko e talumai i konina Aia e tangolitugira vitu na veitugu tana limana madoa, me liu tu laoqira tugira vitu na gai qolu na mani molodato bulu iruiru.

² Aia e tsaria: inau au donagininogoa na omea sui igamu amu naua. Mau dona goto laka amu aqo kakai, mamu berengiti sosongo. Mau dona goto laka e utu vanigamu kamu tamivanigira na tinoni seko kara mai totu i laomui. Eo, au dona laka amu tovovidagira igira ara tsarisegeniqira laka ara apostolo manana, mamu tsodovolugia laka igira ara tau na apostolo manana, ara tinoni peropero lee moa.

³ Igamu amu berengiti manana, mamu gini rota loki rongona amu tutuniqu inau, mamu tau moa gini suga.

⁴ “Miani moa e vaga na omea au gini tobaseko vanigamu: igamu amu tau nogo galuveau kalina ia vaga amu galuveau tana idana.

⁵ Kamu padavisua na douna nimui sasaga kalina igamu amu tau vati puka moa. Ma kamu piloligi tanigira nimui sasi, ma kamu sasaga dou vaga amu naua tana idana. Me ti vaga kamu tau piloligi tanigira nimui sasi, minau sauba kau labamai i konimui, ma kau adiligia nimui gai na mani molodato bulu iruiru tania na sasana tana e totu.

⁶ “Me kesa moa na omea au reia e dou i konimui: igamu amu reisavi sosongolia na omea ara naua igira na tabana i konina a Nikolas, vaga inau goto au reisavi sosongolia na omea ara naua igira.

⁷ “!Me ti vaga amu tamanina na kulimui, ma kamu rongomia na omea na Tarunga Tabu e tsarivanigira na vera na lotu! Me vanigira

igira e managaqira, inau sauba kau tamivanigira na ganiana na vuana na gai na mauri e dato i laona nina Uta God.

Na Goko e Kalea na Vera na Lotu i Smirna

⁸ “Ko mamare baa vania na angelo e reitutugua na lotu i Smirna, mo ko tsarivaganana vania:

“Iani nogo e vaga na goko e talumai i konina aia na Idana tsotsodo ma na Susuina tsotsodo, aia e mate me maurivisu tugua nogo.

⁹ “Inau au donaginia na omea igamu amu gini rota. Au donagininogoa laka igamu amu tau rago tamanina sa omea i lao eni, mamu tamanina nomoa na omea danga ara pitugamu i baragata. Au dona rago na omea seko ara keli vanigamu igira ara tsarisegeniqira laka igira nogo na Tsiu, me tagara tau mana na omea ara tsaria. !Migira nogoria na alaala aia Satan e tamanigira!

¹⁰ Kamu laka na kadangaginiana ti vaga sa rota gua moa ke gadovigamu. !Kamu rorongou dou! Na tidao seko sauba ke tovolegamu rongona kamu gini piloligi tania nimui tutuni, maia ke naua ma kara tsonigira visana vidamui tana vale sosori. Ma nimui rota sauba ke vosa baa moa tana sangavulunina dani. Kamu tukakai moa i koniqi inau tsau tana mate, me sauba kau sauvanigamu na mauri saliu ngiti voyolimui.

¹¹ “!Me ti vaga amu tamanina na kulimui, ma kamu rongomia na omea na Tarunga Tabu e tsarivanigira na vera na lotu! Me vanigira igira e managaqira, sauba e utu goto kara vatsangisavi tana rukanina na mate.

Na Goko e Kalea na Vera na Lotu i Pergamum

¹² “Ko mamare baa vania na angelo e reitutugua na lotu i Pergamum, mo ko tsarivaganana vania:

“Iani nogo e vaga na goko e talumai i konina aia e tamanina na isi e vavanga ruka levu.

¹³ Inau au donagininogoa na vera tana amu totu igamu, i tana nogo e tamanina Satan. Mau dona goto laka igamu amu tutuniq kakai moa, atsa moa ti igamu amu reia kalina ara labumatesia a Antipas, niq maneaqo dou sosongo i tana vera tana e totu Satan, migamu amu tau gini suga tania nimui tutuni tana rongoqu inau.

¹⁴ “Mara totu nomoa visana niq rongona ti au gini tobaseko vanigamu: eo, ara totu visana i laomui igamu igira ara muria nina sasani a Balaam. Maia Balaam e sasania a Balak na tubulaginiaqira na toga ni Israel tana sasi, tana ganiana na turina na mutsa ara gini kodoputsa vanigira na god peropero, ma na totu matengana na vainausekoligi.

¹⁵ Eo, mi laomui goto igamu, ara totu visana ara muria niqira sasani igira na tinoni tabana i konina a Nikolas.

¹⁶ “!Me vaga ia, mi kalina eni igamu nimui aqo ti kamu piloligi tanigira nimui sasi! Me ti vaga kamu tau piloligi tanigira nimui sasi, me sauba ke tau oka, minau kau mai i konimui, ma kau labugira na tinoni vaga igira ginia na isi e labarutsumai i mangaqu.

¹⁷ “!Me ti vaga kamu tamanina na kulimui, ma kamu rongomia na omea e tsaria na Tarunga Tabu vanigira na vera na lotu! Me vanigira igira e managaqira, sauba kau palaginigira na Mana, aia na Mutsa Tabu e totu popoi me talumai i gotu. Me sauba goto kau tusuvanigira

tatasa kara tango kesa niqira vatu sere, me kesa na soa vaolu ke totu e konina, me tagara ke kesa ke donaginia na soa ia, maia lelee moa e adia kesa tamanina aia moa e donaginia.

Na Goko e Kalea na Vera na Lotu i Tiatira

¹⁸ “Ko mamare baa vania na angelo e reitutugua na lotu i Tiatira, mo ko tsarivaganana vania:

“Tani nogo e vaga na goko e talumai i konina na Dalena God, aia e iru na matana vaga nogo ti na lake, ma na tuana e angaanga vaga saikesa nogo ti na tapala mila ara kotsa maledoua.

¹⁹ “Au donagininogoa na omea sui igamu amu naua. Au dona laka amu galuvegira manana na tinoni ara tau tamanina sa omea. Mau dona goto laka igamu amu tutuniq, mamu totukakai i koniq, atsa moa ti na rota loki e gadovigamu. Mau dona goto laka na aqo na galuve amu naugira kalina eni ara dou sui, mara loki baa liusia na aqo na galuve amu naua tana idana.

²⁰ “Ma na omea inau au gini (tobaseko) vanigamu: rongona moa igamu amu tamivania aia na daki ko Jesebel ke totu moa i veramui, aia nogo e soagini segenina laka aia e kesa nina tabegoko God. Maia tana nina sasani e tabarusiginigira niq tinoni, mara gini totu matengana na vainausekoligi, ma na ganiana na turina na mutsa ara gini kodoputsa vanigira na god peropero.

²¹ Mau molovania na tagu tana aia ke padasavigira nina sasi, maia e tau moa ngaoa na pilotoba tania nina nauseko.

²² Ma na rongona e nauvaganana ia, minau sauba kau tsonia baa kesa tana nige, i tana aia kolugira sui igira ara naua na kiboga koluana, sauba kara rota loki sosongo baa ti vaga kara tau padasavia na tsutsukibo vaga ara naukolua na daki ia.

²³ Me sauba kau labumatesigira goto igira sui ara muria nina sasani ko Jesebel. Mi tana ti igira na tinoni tutuni sui pipi tana saikolu na lotu, kara gini dona laka inau nogo au donaginia pipi sui niqira papada ma niqira omeomea na tinoni. Me sauba kau sauvanigamu tafasa pipi gamu sui na peluna vaga e tugua nimui aqo amu naua.

²⁴ “Mi kalina eni, inau kau goko vanigamu, igamu visana na Tiatira amu tau sanga na muriana na sasani seko iani. Igamu amu tau donaginigira na omea igira na tinoni tavosi ara soaginia ‘nina poi sasaga Satan’. Au tsarivanigamu laka sauba kau tau goto moloa sa kalagai mamava vanigamu.

²⁵ Eo, migamu moa nimui aqo kamu tsotsovata kakai tana nimui tutuni, poi ke tsau kalina inau kau labavisumai.

²⁶⁻²⁸ “Me vanigira igira e manaigaqira, mara muridougira niq sasani inau mara tau goto mololea tsau tana susuina, minau sauba kau sauvanigira na susuliga loki, vaga inau au adia i konina na Tamaq. Ma kara tagaovi kaputiginigira na tinoni sui pipi tana vera i tana ara peaa na mangana God. Ma kara tairutugira, ma kara tapa vaga nogo ti na popovatu. Ma kau tusuvanigira goto na veitugusidani.

²⁹ “!Me ti vaga kamu tamanina na kulimui, ma kamu rongomia na omea na Tarunga Tabu e tsarivanigira na vera na lotu!

3

Na Goko e Kalea na Vera na Lotu i Sardis

¹ “Ko mamare baa vania na angelo e reitutugua na lotu i Sardis, mo ko tsarivaganana vania:

“Tani nogo e vaga na goko e talumai i konina aia e tamanigira ara tu vitu nina tarunga God, mara tu vitu na veitugu.

“Inau au donagininogoa na omea sui igamu amu naua. Au dona nogo laka igira na tinoni sui ara pada laka igamu amu tutuniq kakai. !Miava, e mate lee moa nimui tutuni!

² Vaga ia, ma kamu parovata. Kamu maurisitugua nimui tutuni, suari me mamauri tetelo moa, ke tau mate pitsu lee. Rongona inau au tsodovulagia laka na omea vaga igamu amu naugira ara tau vati goto moa i matana niq God.

³ Kamu padatugua na omea ara sasaniginigamu mamu rongomino-goa. Kamu murigira ma kamu piloligi tanigira nimui sisi. Me ti vaga kamu tau parovata minau sauba kau mai i konimui vaga saikesa na tinoni komi, me sauba e utu kamu donaginia na taguna tana inau sauba kau labamai.

⁴ “Mara visana lelee moa i laomui igamu na Sardis, amu tau bausia na polomui na mauri tana sisi. Migamu saikesa nogo sauba kamu liupala koluau tana polo sere laka, rongona igamu nogo e ulagamui na totu koluau.

⁵ Migira e managaqira, sauba kara sagelia na polo sere vaga ia, minau e utu goto kau veoligia na asaqira i laona na papi na mauri, i tana e totu na soaqira igira sui sauba kara mauri saliu. Minau sauba kau katevulagia i matana na Tamaqu migira nina angelo laka igira ara niq tinoni nogo inau.

⁶ “!Me ti vaga kamu tamanina na kulimui, ma kamu rongomia na omea na Tarunga Tabu e tsarivanigira na vera na lotu!

Na Goko e Kalea na Vera na Lotu i Piladelpia

⁷ “Ko mamare baa vania na angelo e reitutugua na lotu i Piladelpia, mo ko tsarivaganana vania:

“Tani nogo e vaga na goko e talumai i konina aia e tabu loki me mana saviliu, aia e tamanina nina kii a David. Mi kalina ti aia ke sangavia na matsapa, me tau goto tangomana ke kesa ke vongoa. Mi kalina ti aia ke vongoa, me tau goto tangomana ke kesa ke sangavia.

⁸ “Inau au donagininogoa na omea igamu amu naua. Aia nogo na rongona ti inau au sangavi idaa vanigamu na matsapa, aia e tau tangomana ke kesa ke vongoa. Au dona nogo laka igamu amu tau danga, maia nogoria na rongona ti amu gini tau susuliga sagata. Migamu amu muridoungira nomoa niq sasani, mamu totukakai koluau.

⁹ “!Kamu rorongou dou! Sauba kau naua, migira na alaala e tamanigira a Satan, na vanga peropero gira, mara tsarisegeniqira laka igira na Tsiu me tau mana, eo, sauba kau naua, migira nogo kara mai ma kara tao tsuporu i tuamui. Mi tana ti igira kara donaginia laka inau au galuvegamu.

¹⁰ “Matena igamu nogo amu rongoimangaqu, mamu tau goto mololeau, mamu berengiti tana rota danga, minau sauba kau reitutugugamu dou, ma kamu gini mauri tania na tagu na rota loki sauba ke gadovia na barangengo popono, na mani tovoleana niqira tutuni pipi tinoni i lao eni.

¹¹ Eo, e varavara nogo kau mai. Kamu reitutugudoua na tutuni amu tamanina nogo, me ke gini tau tangomana ke kesa ke lauligia tanigamu na peluna nimui aqo dou.

¹² “Maia e managana, sauba inau kau turuvaginia, me ke tukakai vaga moa na tuguru tina i laona na valena tabu niqū God, me utu goto ke vanoligi kesa dani. Sauba kau marea na soana niqū God, ma na soana na verana niqū God i konina, aia na Jerusalem vaolu, maia nogoria sauba ke tsunamai talu i baragata i konina niqū God. Me sauba kau maregotoa na asaqu vaolu i konina aia.

¹³ “!Me ti vaga kamu tamanina na kulimui, ma kamu rongomia na omea na Tarunga Tabu e tsarivanigira na vera na lotu!

Na Goko e Kalea na Vera na Lotu i Laodisea

¹⁴ “Ko mamare baa vania na angelo e reitutugua na lotu i Laodisea, mo ko tsarivaganana vania:

“Iani nogo e vaga na goko e talumai i konina aia ara soaginia na Amen, aia e totukakai sailagi me vo oli, me mana saviliu, maia nogoria na pukuna na omea sui lakalaka God e volagira.

¹⁵ “Inau au donagininogoa na omea igamu amu naua. Mau dona goto laka igamu amu tau bisi, mamu tau goto papara. !Mau ngao sosongolia nomoa laka kamu bisi se kamu papara!

¹⁶ !Mi tana rongona amu totu levuga lee moa, mamu tau papara se amu tau bisi, maia nogoria na rongona ti inau sauba kau pusuraginigamu tania na mangaqu!

¹⁷ “Iani e vaga nimui goko amu tsaria igamu, ‘Eo, inau au tamanina danga na omea me gini dou na mauriqu. Au tamanina tovu pipi sui na omea.’ !Miava, migamu amu tau moa reigadovia laka amu livugaluvemui manana noko! Amu tau lelee tamanina sa omea, mamu malaiole moa, me koko saikesa na matamui.

¹⁸ “Aia nogoria na rongona ti inau au raigamu kamu volia na qolu i koniqu inau, aia na qolulaka, rongona kamu gini tamanina na omea danga. Kamu voligotoa na polomui sere dou, ma kamu sagelia na mani tsavuginiana na konimui malaiole e palu vangamamui. Kamu voligotoa ke visana na sinagore na tali mata, gana na gitsiginiana na matamui, ma kara gini moro maka doutugua.

¹⁹ Inau au dona kau tosasaga vanigira, ma kau kedegira igira sui au galuvegira. Vaga ia, ma kamu madodo ma kamu piloligi tanigira nimui sasi.

²⁰ “!Kamu rorongo dou! Inau au tu pipitu nogo i matsapa mau kidikidi. Ti vaga aseī moa ke rongomia na tatangina niqū goko, me ke sangavi vaniau na matsapa, minau sauba kau sage i valena ma kau mutsa kolua, maia goto sauba ke mutsa koluau.

²¹ Me vanigira igira e managaqira, sauba kau mologira kara totu i ligisaqu i baragata, atsa vaga inau au tangomana nogo, mi kalina eni au totu i ligisana na Tamaqu i baragata.

²² “!Me ti vaga kamu tamanina na kulimui, ma kamu rongomia na omea na Tarunga Tabu e tsarivanigira na vera na lotu!”

4

Na Samasama Ara Naua i Baragata

¹ Mi murina ia, minau au momoro moa, mau reia e tavongani ova kesa na matsapa i baragata.

Maia e gokomai vaniau tana idana ma nina goko e tatangi vaga nogo na tavuli, aia e gokomaitugua vaniau me tsaria, “Ko datomai ieni, minau sauba kau saulabativanigo na omea nina aqo ke laba goto i muri.”

² Mi tana tagu tsotsodo ia, ma na Tarunga Tabu e totuviau. Mau morosia kesa na sasana na totukae e totu i gotu i baragata, me kesa e totu kaekae i konina.

³ Ma na ngorana aia e maka vaga na vatu angaanga sere me tsitsi e loki sosongo na matena; me kesa na vulagaro, e rerei vaga na vatu angaanga marao, e polipolia nina sasana na totukae na Taovia.

⁴ Mara rukapatu vati na sasana na totukae tavosi goto ara totu polia nina sasana na totukae na Taovia, mi tana nogo ara totu kaekae tugira rukapatu vati na tuqa tabu, mara sagelia na polo sere, mara moloa na kepi qolu vaga ara moloa i lovaqira igira na taovia tsapakae.

⁵ Me kirapimai na angaanga, talu tana nina sasana na totukae na Taovia, me poda na vivisa. Mi matana nina sasana na totukae na Taovia ara tu iru maka sosongo vitu na sulu, mi tugira nogoria tu vitu nina tarunga na Taovia God.

⁶ Mi nagona nina sasana na totukae na Taovia e totu kesa na omea e rerei vaga na tasi dama me maroga sosongo.

Me varangisia nina sasana na totukae na Taovia ara tu totu polia vati na omea mamauri, e liasi mata moa tu kokoraqira i muri mi nago.

⁷ Ma na kesanina e rerei vaga na laeone; ma na rukanina e rerei vaga na buluka mane; ma na tolunina e tamanina na ngorana na mane; ma na vatinina e rerei vaga na manuloki e lovo.

⁸ Me pipi tugira sui tatasa vati na omea mamauri tugira, ara tu tamanina sui tango ono tu rapoqira, me liasi mata moa tu kokoraqira popono i laona mi taba. Na dani ma na bongi tugira ara tu tau goto kuti na lingena na linge vaga iani:

“Tabu, tabu, tabu Taovia God susuliga sosongo, aia e totumai nogo tuu tana tuturigana, me totu goto kalina eni, me sauba ke visumaitugua.”

⁹ Mi tugira vati na omea mamauri ara tu linge vania aia e totu tana nina sasana na totukae, mara tsonikaea, mara soalokia, mara soadoua aia e mauri sailagi na dani ma na dani.

¹⁰ Mi kalina tugira ara tu nauvaganana ia, migira na rukapatu vati na tuqa tabu ara taotsuporu i matana aia e totu tana nina sasana na totukae, mara samasama vania aia e mauri sailagi na dani ma na dani. Ara tsonipukalia niqira kepi qolu i tuana nina sasana na totukae na Taovia mara tsarivanja:

¹¹ “!Igoe nimami Taovia ma nimami God!

Me ulagana sosongo kami tsonikaego, ma kami padamamavasigo ma kami katea na susuligamu loki.

Rongona igoe nogo o volagira pipi sui lakalaka na omea, mi tana nimu kili nogo igoe te ara botsamai mara mauri na omea sui.”

5

A Ioane e Morosia Kesa na Viviruna Na Papi Me Kesa na Dalena Sipi

¹ Mau reiba goto kesa na viviruna na papi tana limana madoa aia e totu tana nina sasana na totukae. Ma na mamare e tovusi poponoa ruka sui tabana na papi, mara bulutiginia ara tu vitu na bubulutina.

² Mau reia e kesa na angelo susuliga sosongo e gu loki me tsaria, “? Asei sagata nomoa ke ulagana na pokatiligiana na bubulutina, me ke sangavia na viviruna na papi iani?”

³ Me tau nomoa ulagana ke kesa i baragata se i barangengo, se i vavana na barangengo, ke tangomana na sangaviana na viviruna na papi me ke reia na loana.

⁴ Minau au gini ngangai sosongo, rongona e tagara ke kesa ke tangomana na sangaviana na viviruna na papi me ke reia na laona.

⁵ Mi tana e kesa vidaqira na tuqa tabu e gokomai me tsarivaniau, “Ko laka na ngangai. !Ko reia baa! Aia nogo na Laeone tana duli konina a Juda, aia na kukuana loki a David, aia e mana nogo gana. Maia segeni moa e ulagana ke pokatiligitugira vitu na bubulutina, me ke sangavia na viviruna na papi iani.”

⁶ Mi muri, mau morosi baa kesa na Dalena Sipi, e tutuu i levugana patupatu na sasana na totukae. Mi tugira vati na omea mamauri ara tu totupolia, kolugira goto na tuqa tabu. Ma na Dalena Sipi ia, e rerei vaga moa ti ara labumatesinogoa. Maia e tamanina vitu na kakatsana me vitu goto na matana, tugira nogoria ara tu vitu nina tarunga God, igira God e molovanotugira kara tu liu bamai tana barangengo popono.

⁷ Me tuu na Dalena Sipi, me ba adia na viviruna na papi tana limana madoa aia e totu tana nina sasana na totukae.

⁸ Mi kalina aia e nauvaganana ia, mi tugira tu vati na omea mamauri, migira goto na rukapatu vati na tuqa tabu, ara puka kovoragi i matana na Dalena Sipi. Pipi kesa gira tatasa ara tangolia niqira tuqulu, kolu bilo qolu e danga na buluna na gai ururu i laona, aia nogo na papadana niqira nonginongi igira nina tinoni God.

⁹ Mara teaa kesa na linge vaolu mara tsaria,
“Igoe e ulagamu sosongo na adiana na viviruna na papi
ma na pokatiligiaqira na bubulutina.

Rongona igoe nogo ara labumatesigo, mi tana mateamu nogo igoe,
o volivisugira na tinoni sui vania God, pipi tana puku, ma na tavosi
goko, me pipi sui na duli i laona pipi na vera, me pipi sui na
mamatana tinoni.

¹⁰ Igoe o naua, mara gini lia na puku manetabu gana na aqo vaniana
nida God,
me sauba igira nogo kara tagaovi kaputia na barangengo.”

¹¹ !Mau morotugua, mau rongoimigira na angelo, na toga ma na
mamau na dangaqira! Ara tutuu polipolia na sasana na totukae,
kolutugira goto vati na omea mamauri, migira sui na tuqa tabu.

¹² Mara lilinge loki mara tsaria,
“!Aia na Dalena Sipi ara labumatesinogoa,
e ulagana sosongo nomoa ke tagao susuliga, me ke tamanina na omea
danga, me ke sasaga loki, me ke susuliga liuliu baa,
migira na tinoni sui kara soalokia, ma kara tsonikaea ma kara
soadatoa!”

¹³ Mau rongomigira goto pipi na omea vovola sui ni gotu mi lao, mi
vavana na barangengo, mi laona goto na tasi, eo, igira sui lakalaka na
omea mamauri sui tana qoae popono, ara lilinge mara tsaria,

“!Ka soadatoa ma ka soalokia, ka tsonikaea ma ka padamamavasia na susuligana loki, aia e totu tana nina sasana na totukae ma na Dalena Sipi na dani ma na dani!”

¹⁴ Mi tugira tu vati na omea mamauri ara tu tsaria “!Amen!” Migira sui na tuqa tabu ara pukakovoragi mara samasama vania.

6

Na Dalena Sipi e Pokatiligira na Bubulutina Tana Viviruna na Papi

¹ Mi muri, minau au reia baa na Dalena Sipi e tuu, me pokatiligia na kesanina na bubulutina tana viviruna na papi. Mau rongomia e kesa tu vidaqira vati na omea mamauri e gokodato, ma nina goko e tatangi vaga ti e poda na vivisa, me tsaria, “!Ko mai!”

² Mau moro baa, mau reia e laba rutsumai kesa na ose sere. Maia na tinoni e sage i gotuna e tangolia kesa na parige, mara sauvania kesa gana kepi vaga ara moloa i lovaqira igira ara tangomana tana vailabu. Maia e aligiri na vano tugua tana vailabu rongona ke gini laugotoa ke visana na vera.

³ Maia na Dalena Sipi e tuu, me pokatiligia na rukanina na bubulutina. Minau au rongomia na rukanina na omea mamauri e gokodato me tsaria, “!Ko mai!”

⁴ Me kesa tavosi goto na ose e laba rutsumai, maia na tsitsina. Maia e sage i gotuna e adia na susuligana i konina God gana ke ratsiginia na vailabu loki tana barangengo, ma kara gini vaimatesigi na tinoni tabana mi tabana. Mara tusuvania kesa na isi loki.

⁵ Mi muri, ma na Dalena Sipi e pokatiligia na tolunina na bubulutina. Minau au rongomia na tolunina na omea mamauri e gokodato me tsaria, “!Ko mai!” Mau moro baa, mau reia e laba rutsumai kesa na ose bau. Maia e sage i gotuna e tangolia na omea gana na tovo mamava.

⁶ Mau rongomia na tatangina kesa na omea vaga moa na goko e talumai tu laoqira tugira vati na omea mamauri. Maia e tsaria, “Na vovolina na aqo kesa dani popono, e tugua e kesa lelee moa na dangana na tseu na uiti, se ke tolu moa na dangana na tseu na raisi. !Mo ko laka moa na ketsoaqira na gai na olive ma na itai na uaeni!”

⁷ Mi muri, ma na Dalena Sipi e pokatiligia na vatinina na bubulutina. Minau au rongomia na vatinina na omea mamauri e gokodato me tsaria, “!Ko mai!”

⁸ Mau moro baa, mau reia e laba rutsumai kesa na ose papasaga lee. Maia e sage i konina ara soaginia na soana Mate, me kesa segeni goto e tsatsari baa i murina aia, mara soaginia Vera na Mate. Ma God e sauvanikaira ka susuligaqira kaputia kesa na vatinina turina popono na barangengo, gana kara ka matesiginigira na tinoni tana vailabu, ma na uvirau loki, ma na lobogu loki, ma na omea atsi veveigaa.

⁹ Mi muri, ma na Dalena Sipi e pokatiligia na tsegenina na bubulutina. Minau au reia ara totu i vavana na belatabu na tidaoqira igira ara labumatesigira nogo rongona ara turupatuna na gokona God, mara totukakai tana niqira tutuni tsau tana mate.

¹⁰ Mara gudato mara tsaria, “!Taovia susuliga sosongo, igoe o tabu loki mo mana saviliu! ?Sauba ke oka koegua sagata ko pipitu ti ko mai na pedeaqira na tinoni tana barangengo, mo ko kekegira igira ara labumatesigami igami?”

¹¹ Ma God e tusuvania pipi kesa vidaqira na polo sere katsi. Me tsarivanigira, “Kamu berengiti, ma kamu mango rago kesa goto tana tagu tetelo, poi tsau kalina kara labamai tovu igira gamui aqokolu ma na tasimui, igira sauba kara labumatesigira goto, vaga nogo igamu.”

¹² Minau au reia na Dalena Sipi e pokatiligia na ononina na bubulutina. Mi tana e laba na vuluge loki susuliga sosongo, ma na aso e rodo vaga na polo bau, ma na vula e oli me tsitsi saikesa vaga na gabu;

¹³ migira na veitugu ara viri puka tsuna i lao, vaga saikesa na vuana gai mutsamutsa na guguri e kasilia na gaiqira mara viri dudu kalina ara tau vati ganoga moa.

¹⁴ Ma na masaoka e tavongani nanga lee, vaga moa kesa na viviruna na papi ara virua, me pipi sui na vungavunga ma na momoru ara viri ratsuligi tania na sasaqira tana ara totu.

¹⁵ Mi tana, migira sui lakalaka na taovia tsapakae ni barangengo, ma na taovia na vera, ma na taovia na malagai, migira na tinoni tamani omea danga, ma na tinoni tangirongo, ma na tinoni sui tavosi goto, igira na tseka ma na tinoni tau tseka, ara viri tsogopoi sui i laona na vatuluma mi tana babana na vatu tana vungavunga,

¹⁶ Ara gudato vanigira na vungavunga ma na maragova, mara tsarivanigira, “!Kamu pukamai ma kamu kobigami, ma kamu poisigami tania na matana aia e totu tana nina sasana na totukae, me tanigotoa na korena na Dalena Sipi!

¹⁷ Rongona e laba nogo na dani loki i tana nogo ke botsa laba ka koreqira kaira. ?Masei tangomana ke dilaa?”

7

Ara 144,000 na Tinoni ni Israel Igira e Totu Nina Marepapadana God Tana Raeqira

¹ Mi murimai, mau morositugira ara tu vati na angelo ara tu tuu tana vati na tsuruna na barangengo, mara tu tangolivisua vati na gugurina na barangengo, rongona ke gini tagara goto sa guguri ke bisimai tana barangengo se tana tasi se tana gai.

² Mau morosia e kesa goto na angelo e labamai e talu i tana e dato na aso, mi konina aia e totu nina marepapadana na God mamauri ke mareginigira nina tinoni God, papadana laka God nogo e tamanigira. Maia na angelo ia e guloki vanitugira tu vati na angelo tavosi, i tugira nogo God e tusunogoa vanitugira na susuligana gana na ketsoana na barangengo ma na tasi.

³ Me tsarivaganana vanitugira, “Kamu tu laka mavi na sekoliana na barangengo se na tasi se na gai, poi tsau ka molotalua nina marepapadana nida God tana raeqira igira nina tinoni.”

⁴ Me sui, mara tsarivulagi vaniau na dangaqira igira ara moloa nina marepapadana God tana raeqira: mara tsaulia 144,000 tinoni, igira ara talumai i laoqira pipi na puku tana Israel.

⁵ Ara sangavulu ruka na toga ara talumai tana puku konina a Juda, mara sangavulu ruka na toga ara talumai tana puku konina a Ruben, mara sangavulu ruka na toga ara talumai tana puku konina a Gad,

⁶ mara sangavulu ruka na toga ara talumai tana puku konina a Aser, mara sangavulu ruka na toga ara talumai tana puku konina a Naptali,

mara sangavulu ruka na toga ara talumai tana puku konina a Manase,
 7 mara sangavulu ruka na toga ara talumai tana puku konina a Simeon,
 mara sangavulu ruka na toga ara talumai tana puku konina a Levi,
 mara sangavulu ruka na toga ara talumai tana puku konina a Isakar,
 8 mara sangavulu ruka na toga ara talumai tana puku konina a
 Sebulun,
 mara sangavulu ruka na toga ara talumai tana puku konina a Josep,
 mara sangavulu ruka na toga ara talumai tana puku konina a
 Benjamin.

Kesa na Alaala Loki Sosongo Baa Igira Ara Talumai Pipi Sui tana Vera

9 !Mi muri mau momoro ba goto, mau reigira kesa na alaala loki sosongo baa na tinoni, e utu na tsokoraeqira! Igira ara talumai pipi sui tana mamatana tinoni ma na puku, me pipi sui na duli i laona pipi vera, me pipi sui tana vatana na goko. Mara mai tutuu i matana na sasana na totukae mi matana na Dalena Sipi. Ara sagelia na polo sere katsi, mara tangolia na gabana na koirou tana limaqira.

10 Mara guguu dato mi gotu na lioqira mara tsaria, “!Na mauri saliu e pukugamai i konina nida God aia e totu tana nina sasana na totukae mi konina goto na Dalena Sipi!”

11 Migira sui lakalaka na angelo ara tuu polipolia nina sasana na totukae na Taovia, me poligira goto na tuqa tabu mi tugira vati na omea mamauri. Mi muri, mara puka kovoragi i matana nina sasana na totukae mara samasama vania God

12 mara tsaria, “!E ulagana sosongo nomoa na tinoni sui kara soad-atoa nida God, ma kara tsonikaea, ma kara katevulagia na sasagana loki, kara soadoua ma kara soalokia, kara katea na susuligana loki ma nina tangirongo na dani ma na dani! !Amen!”

13 Me kesa vidaqira na tuqa tabu ara totu tana, e gokomai me veisuaau, “?Laka ase i gira na tinoni ara sagelia na polo sere vaga ia? ?Me laka iava ara talumai?”

14 Minau au gokovisu mau tsarivania, “Au tau goto dona inau, taovia. Igoe moa o dona.”

Maia e gokomai vaniau tugua me tsaria, “Na tinoni girani, igira nogo ara puts tania na rota loki sosongo e gadovigira. Ara vulimaesigira nogo na poloqira tana gabuna na Dalena Sipi, mara gini seremaka tugua.

15 Aia nogoria na rongona ti ara tuu i matana nina sasana na totukae God, mara aqo vania na dani ma na bongi i laona nina valetabu. Maia e totu tana nina sasana na totukae, aia nogo sauba ke reitutugugira me ke ravisigira.

16 Me sauba e utu kara vatsangigotoa na vitoa se kara marou tugua; ma na paparana na aso sauba e utu goto ke rangigira;

17 rongona na Dalena Sipi, aia e totu i levugana patupatu na sasana na totukae, aia nogo sauba ke lia niqira reitutugu, vaga kesa na reitutugu sipi aia e reitugudougira nina sipi. Me sauba ke tudumigira baa tana vuravura na ko tsumauri. Mi tana tagu ia, ma God sauba ke saluvaligi vanigira pipi na koo na mataqira.”

8

Na Vitunina Bubulutina

¹ Mi kalina na Dalena Sipi e pokatiligia na vitunina bubulutina, migira sui i baragata ara viri mui popono, gana ngongo kesa turina na kiloko.

² Mi muri, mau reitugira ara tu vitu na angelo ara tutuu i matana God, mara tu tangoligira vitu na tavuli.

³ Me kesa segeni goto na angelo, aia e tangolia kesa na tseu qolu gana na mani kodoana na bulunagai uruuru, aia e mai me tuu varangisia na bela tabu. Mara sauvania e danga na bulunagai uruuru gana ke paboginia niqira nonginongi igira sui nina tinoni God, me ke gini savoridatoa tana belatabu qolu e totu i matana nina sasana na totukae na Taovia.

⁴ Ma na punguna na bulunagai uruuru tana limana nogo na angelo ia, e pungu dato i matana God kolua niqira nonginongi nina tinoni God.

⁵ Mi muri, ma na angelo e aditugua na tseu gana na mani kodoana na bulunagai uruuru, me dangaliginia na madaovana gagaa na lake e talu tana belatabu. Me tuu, me tsonitsuna baa tana barangengo. Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, me kirapi me poda loki na vivisa, me anga, me kasi loki na vuluge.

Vitu na Angelo Ara Tu Uvi Tavuli

⁶ Mi muri, mi tugira vitu na angelo, tugira nogo ara tu tangolia vitu na tavuli, ara tu vangaraunogoa na uviaqira.

⁷ Me tuu na kesanina na angelo, me uvia nina tavuli. Ma na kakoluna na usa ma na lake lalokolua na gabu e rarasa tsunamai tana barangengo. Ma na tolunina turina popono na barangengo e gaa kolua na tolunina turina pipi na gai sui, ma na rauqira sui na buruburu.

⁸ Me sui, maia na rukanina na angelo e tuu, me uvia nina tavuli. Ma na omea e rerei vaga na tuqana na vungavunga loki e iruiru, me tavui popono, me pukatsuna i laona na tasi. Ma na tolunina turina popono na tasi e oli me lia na gabu,

⁹ ma na tolunina turina pipi na omea mamauri i laona na tasi ara viri mate, ma na tolunina turina na vaka sui ara viri tarese sui.

¹⁰⁻¹¹ Mi muri, ma na tolunina na angelo e tuu, me uvigotoa nina tavuli. Me kesa tuqana na veitugu loki, na soana ia Vavai Sosongo aia e irumaka vaga na sulu, e tavongani tapiu tania na masaoka, me pukatsuna tana tolunina turina i laoqira na ko loki sui tana barangengo, mi tana vuravura na ko sui. Ma na tolunina turina na ko laka e lia na ko vavai, ma na tinoni danga sosongo ara gini mate kalina ara inuvia na ko vavai vaga ia.

¹² Mi muri, ma na vatinina na angelo e tuu, me uvia nina tavuli. Ma na tangina e pasalia na makana na tolunina turina na aso, ma na tolunina turina na vula, ma na tolunina turina na veitugu, mara gini nangalisuia na tolunina turina na mararaqira. Mi tana e gini tavongani bongi buto i laona na tolunina turina na dani, mi laona goto na tolunina turina na bongi.

¹³ Minau au momoro moa, mau reia kesa na manuloki e lolovo i gotu ao tana masaoka. Mau rongomia e gu loki me tsaria, “!Gamuna kiki! !Sauba ke laba sa omea seko loki! !Eo, sauba ke seko sosongo vanigira

sui nomoa igira ara mauri tana barangengo kalina kara rongomia na tatangina na tavuli i tugira tolu na angelo tavosi sauba kara tu uvial!”

9

¹ Mi muri, ma na tsegenina na angelo e tuu, me uvial nina tavuli. Minau au reial kesa na veitugu e pukatsuna i lao tana barangengo. Ma God e sauvania kesa na kii na mani sangaviginiana na qou loki i lao vasau, i tana nogo ara totu sosori igira na tidao seko.

² Maia na veitugu e adial na kii, me sangavial na matsapana na qou loki ia, ma na pungu bau loki e vulosudato talumai i laona, vaga saikesa nogo na punguna na lake loki; me rodosi poponoa na aso ma na parako.

³ Mau reigira na kipo danga ara viri rutsumai talu i laona na pungu bau, mara tsunamai tana barangengo, ma God e tusuvanigira na susuligana gana na veigaa, me ke sosongo atsa vaga saikesa nogo na kavena liva.

⁴ Ma God e tongovanigira kara laka na sekoliaqira na buruburu, se na gai, se pipi sui na omea tsukatsuka tavosi goto. Kara sekoligira moa igira na tinoni ara tau tamanina nina marepapadana God tana raeqira, aial nogo ke sauvulagial laka igira nina tinoni God.

⁵ Me tau goto tamivanigira na kipo kara matesigira na tinoni girani. Kara rotasigira lee moa i laona ke tsege na vula popono. Ma na sosongona na rota ia, ke vaga saikesa nogo na rota kara vatsangial kalina ti vaga na kavena liva ke mimisigira.

⁶ Mi laona tugira tsege na vula gira, sauba na tinoni girani kara ngaoa moa kara mate, me tau moa tsodogira na mate; kara amesi sosongolia laka kara mate nomoa, ma na mate ke tsogoligi moa tanigira.

⁷ Ma na rereiqira na kipo gira ara vaga moa ti na ose ara vangaraua na vano tana vailabugi loki. Mi tana lovaqira na kipo gira e totu na omea e rerei vaga na kepi qolu, vaga ara sagelial igira na taovia tsapakae. Ma na ngoraqira e usulia na ngorana na tinoni.

⁸ Ma na ivuqira e tamumu vaga nogo na ivuqira na daki; ma na livoqira e vavanga vaga na livoqira na laeone.

⁹ Ma na omea vaga na tako tapala e kokoponotia na aseaseqira, ma na vuna na rapoqira kalina ara kapokapo, e vaga moa ti na kukutuqira na toga na teree na ose e raqavanogira tana vailabugi loki.

¹⁰ Ma na kaliqira e vaga nogo na kalina na kavena liva, me tamanina na mimina seko e dona na sekoliginiaqira na tinoni. Mi tana kaliqira nogo e totu na susuligal gana na rotasiginiaqira na tinoni i laona e tsege na vula popono.

¹¹ Mara tamanina goto niqira taovia tsapakae e tagaovi kaputigira, maial nogoria na angelo e ida me taovia loki tana qou loki ia. Ma na asana na angelo ia tana goko Hibru Abadon; mi tana goko Grik Apolion. Ma na papadana na soa ia “Taovia na Ketso”.

¹² Mi tana e sui na kesanina na omea mataguniga loki. Me kau ke ruka goto na omea mataguniga loki kara ka labamai.

¹³ Mi muri, ma na ononina na angelo e tuu, me uvial nina tavuli. Minau au rongomia na tangina kesa na goko e talumai tana vati na tsukena na belatabu qolu e totu i matana God.

¹⁴ Ma na goko ia e tsarivaganana vania na ononina na angelo, “!Ko baa, mo ko nusiligigitugira tu vati na angelo ara tu totu sosori tana ko loki ara soaginia Euprates!”

¹⁵ Maia e tuu, me nusiligigira tugira vati na angelo, tugira ara tu vangarau oka nogo i tana, mara pipitua moa ke gado na taguna ma na danina, ma na vulana ma na ngalitupana, i tana kara labumatesigira na tolunina turina na tinoni sui lakalaka i barangengo.

¹⁶ Mara katevulagi vaniau na dangaqira e visa na mola na mane na vailabu tana ose ara totu tana: mara tsaulia ruka sangatu na mola.

¹⁷ Mi laona niqū momoro inau, au reilakaqira goto na ose migira na mane ara sage i gotuqira: migira sui ara viri sagelia na tako tapala, maia e tsitsi vaga na lake, me bora vaga kesa na vatana na vatu angaanga bora, me angoangoga vaga na papasa mila sigini seko. Ma na lovaqira na ose ara vaga saikesa na lovana na laeone, mi tana mangaqira e rutsumai na lake ma na pungu bau loki ma na papasa mila sigini seko.

¹⁸ Ma na tolunina turina popono na tinoni sui tana barangengo ara gini mate tugira tolu na rota seko loki girani: na lake, ma na pungu bau loki, ma na papasa mila sigini seko, ara rutsumai tana mangaqira na ose.

¹⁹ Rongona na susuligaqira na ose e totu i laona na mangaqira, me totu goto tana kaliqira. Ma na kaliqira ara rerei vaga na muata kolu lovaqira, mara gini aqo na sekoliginiaqira na tinoni.

²⁰ Migira na tinoni tavosi sui tana barangengo, igira ara tau mate tana tolu na rota seko loki girani, igira ara tobakakai moa, mara tau goto piloligi tanigira na omea seko igira segeniqira nogo ara aqosigira. Ara tau goto mololea moa na samasama vaniaqira na tidao seko, ma na titinoni ara aqosiginia na qolu se na siliva, se na tapala mila, se na vatu, se na gai, mara voo na momoro ma na rorongoma na vanovano.

²¹ Ma na tinoni girani ara tau goto dona kara padasavia ma kara pilotoba tania niqira labumatesi tinoni, niqira tabatu tinoni, niqira vainausekoligi, ma niqira komi ara naua.

10

Na Angelo ma na Viviruna na Papi Tetelo

¹ Mi muri, minau au morosia e kesa segeni goto na angelo loki susuliga, aia e talu i gotu me tsunamai. E gini popolo popono na parako, ma na vulagarō e polia na lovana; ma na ngorana e maka vaga na aso, ma na tuana e rerei vaga na ketsuma na lake iruiru.

² Mi tana limana e tangolia kesa na viviruna na papi tetelo me tavuresi. Na tuana madoa e gini tsotsovata tana tasi, ma na tuana mauili tana kao mamatsa,

³ me kanga gu loki, ma na tatangina na liona e vaga moa kalina e nguru na laeone. Mi kalina aia e gu loki sui vaga ia, mi tugira vitu na vivisa ara tu podavisu vania.

⁴ Minau au tuu laka kau maretsunaa na omea ara tu tsaria tugira, mau rongomia kesa na goko e talumai i baragata me tsarivaniau, “!Ko molopoia moa i tobamu na omea ara tu tsaria tugira vitu na podana na vivisa; mo ko laka na mavi na maretsunana!”

⁵ Mi muri, ma na angelo aia au reia tana idana e tsotso tana tasi mi tana kao mamatsa, aia e saudatoa na limana madoa i baragata,

⁶ me gini vatsa tana asana God, aia e mauri sailagi na dani ma na dani, me volagira na baragata ma na barangengo ma na tasi, migira pipi sui goto na omea i laoqira. Ma na angelo ia e vatsa me tsaria, “! Eo, sauba e utu manana nomoa ke kisa!”

⁷ Mi kalina ti vaga aia na vitunina na angelo ke uvia nina tavuli, mi tana nogo ti sauba God ke adilabatigira na omea aia e vangarau manogatigira dodo nogo laka sauba ke naua, na omea vaga nogo aia e katevulagi idanogoa vanigira moa nina maneaqo, igira nogo na propete.”

⁸ Maia e goko vaniau idanogo talu i baragata, aia e goko vaniau tugua me tsaria, “Ko baa, mo ko adia na viviruna na papi e tavuresi, aia e totu i limana na angelo e tsotso tana tasi mi tana kao mamatsa.”

⁹ Minau au baa i konina na angelo, mau nongia ke tusuvaniau na viviruna na papi tetelo e tatangolia. Maia e tsarivaganana vaniau, “Ko adia mo ko gania. Me sauba ko vatsangia ke vavaisia na tobamu, mi tana mangamu sauba ke pui vaga nogo ti na bulumitsua.”

¹⁰ Minau au adia na viviruna na papi tetelo e totu tavuresi i limana na angelo loki ia, mau gania; ma na gaganina e pui dou vaga moa ti na bulumitsua tana mangaqu. Mi kalina au konomisua, maia e vavaisia na tobaqu.

¹¹ Mi muri, maia na angelo loki e tsarigotoa vaniau, “E dou ke kesa goto kalina nimu aqo igoe ko baa mo ko katevulagia nina goko God tana rongogira na vera loki danga, ma na mamatana sui na tinoni, ma na vatana sui na goko, migira na taovia tsapakae sui.”

11

Kaira Ruka na Tabegoko

¹ Mi muri, maia na angelo e sauvaniau goto kesa na gai, e rerei vaga na gai na totovo, me tsarivaniau, “Ko tuu, mo ko ba tovoginia na lokina nina valetabu God ma na belatabu, mo ko tsokoa na dangaqira igira ara samasama i laona na valetabu.

² Mo ko laka moa na tovoana na kao i taba polia na valetabu. Rongona i tana ara saunogoa vanigira na tinoni ponotoba, migira sauba kara tsogori sekolia na Vera Tabu i laona ke vati sangavulu ruka na vula.

³ Minau sauba kau molokaira ka ruka niqub tabegoko, kaira kara ka sagelia na polo baubau na papadana na melu ma na mate; ma kau tusuvanikaira na susuliga gana na katevulagiana nina goko God i laona e 1,260 na dani.”

⁴ Ma na tabegoko kaira, i kaira nogoria ara ka ruka na gai na olive, mara ka ruka na gai qolu na mani molodato bulu iruiru ara ka tutuu i matana na Taovia na barangengo.

⁵ Me ti vaga ke kesa tinoni ke tovoa laka ke sekolikaira, ma na lake sauba ke rutsumai i ka mangaqira me ke gania ka gaqira gala; me vaga ia, masei moa ti vaga ke ngaoa na sekolikaqira kaira me sauba nomoa ke mate.

⁶ Mara ka tamanina goto ka niqira sinagore agana kara ka naua me ke tau goto kau sa parako na usa, me ke utu ke tumu tsunamai sa usa tana tagu popono kara ka totu matengana na katevulagiana nina goko

God. Mara ka tamanina goto ka niqira sinagore agana na oliqira na ko vuravura ma kara gini lia na gabu; ma na ketsoana goto na barangengo ginia pipi na vatana na ketso pipi kalina moa ti kaira ara ka padangaoa.

⁷ Mi kalina kaira na tabegoko karani kara ka suilavaginia na tsarivulagiana ka niqira turupatu, me kesa na omea atsi loki sauba ke labarutsumai talu tana qou loki i lao vasau, me ke vailabugi kolukaira. Maia ke susuliga liusikaira me ke matesikaira.

⁸ Ma ka koniqira kaira sauba kara ka tsaro lee tana sautu loki i levugana na verabau, i tana nogo ara pogalobatia ka gaqira Taovia tana gai ulutaligu. Ma na soa ara levaginia na verabau ia, aia nogoria Sodom, se Ejipt.

⁹ Migira na tinoni na taluna pipi tana vera, me pipi tana puku, ma na tavosi goko, ma na mamatana sui na tinoni, sauba kara totu matengana moa na bungutiana ka koniqira kaira i laona ke tolu na dani popono ma na turina, me sauba kara tongoa na qiluana ka koniqira.

¹⁰ Migira na tinoni sui i barangengo sauba kara gini mage loki tana rongona ka mateaqira kaira. Me sauba kara kavomutsa ma kara vaituvarigi gaqira omea levo, rongona ara ka mate kaira na propete karani ara ka adimaigira danga sosongo na rota vanigira na tinoni tana barangengo.

¹¹ Mi murina e tolu na dani popono me kesa turina, ma God e uvi baa ka laoqira na magomago na mauri, mara ka tavongani tukae tugua; migira sui ara reia kalina kaira ara ka maurivisutugua vaga ia, mara gini matagu loki sosongo.

¹² Mi muri, mi kaira ruka na propete ara ka rongomia kesa na goko loki e talumai i baragata me tsarivanikaira, “!Kamu ka datomai ieni!” Mi tana, i mataqira sui igira ka gaqira gala, i kaira ara ka dadato nogo i baragata tana parako.

¹³ Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, ma na vuluge e kasi loki seko sosongo; ma na sangavulunina turina na verabau e luvu popono, mara vitu na toga na tinoni ara mate. Migira sui na tinoni ara tau mate tana dani ia ara matagu loki sosongo mara tsonikaea na susuligana na God ni baragata.

¹⁴ Mi tana e putsu na rukanina na omea seko loki sosongo. !Me kau na tolunina na omea seko loki sosongo sauba ke tau oka me ke labamai!

Na Vitunina na Angelo e Uvia Nina Tavuli

¹⁵ Mi muri, ma na vitunina na angelo e uvia nina tavuli. Mau rongomia na tatangina na goko dangadanga i baragata ara viri guu mara tsaria, “!Kalina nogo ia, kaira God ma na Dalena, aia nogo na Mesia, ara ka tagaovi kaputigira na vera sui tana barangengo popono, me sauba aia nogo ke tagao pukuga na dani ma na dani!”

¹⁶ Mi muri, migira na rukapatu vati na tuqa tabu ara totu tana niqira sasana na totukae i matana God ara puka kovoragi mara samasama vania God,

¹⁷ mara tsaria,
“!Taovia God susuliga sosongo, igoe o totu kalina eni, mo totu nogo tuu tana tuturigana!

!Igami ami soadungo rongona igoe o adidatonogoa na susuligamu loki, mo tuturiga na gini tagao!

18 Eo, e gini momosa loki na tobaqira igira na tinoni vanga peapea, rongona e labamai nogo na tagu tana ke podamai na koremu, na tagu i tana igoe sauba ko pedegira na tinoni sui ara mate nogo. E labamai nogo na tagu i tana igoe ko saua na peluna vanigira nimu propete, me vanigira sui goto nimu tinoni ara samasama vanigo, tuu tana lokina me tsau tana tetelona. !Eo, e labamai nogo na tagu tana igoe ko tsogori pukaligira sui igira ara tsogori pukalia na barangengo!”

19 Me tavongani ova na valena tabu God i baragata, ma na Bokisi na Taso e labavulagia i laona. Mi muri me anga, me kirapi, me poda loki na vivisa, me kasi loki na vuluge, me tumu tsunamai na belena na kakoluna na usa loki.

12

Na Daki ma na Vua Loki

¹ Mi muri, me kesa na valatsatsa loki e tavongani laba tana masaoka: au reia kesa na daki e gini popolo na aso, me tukae tana vula, mara tu sangavulu ruka na veitugu ara tu viri polia na lovana.

² E tiana loki nogo aia, me varangi nogo ke botsa na dalena, me gudato tana rota na vasusu.

³ Mi muri, me kesa goto na valatsatsa loki e laba tana masaoka: au reia kesa na omea mamauri vaga na tuqana vigo na vua loki sosongo, me tsitsi vaga na lake na rereina. E tamanina e vitu na lovana, mara sangavulu na kakatsana, me kesa na kepi qolu e totukae pipi tana lovana.

⁴ Me loki na kalina, maia e raqatsunaginigira i lao na tolunina turina na veitugu ara totu tana masaoka. Me tuu na vua loki ia, me mai tutuu i matana na daki, me ngaoa laka ke gania na dalena kalina ke botsa.

⁵ Maia na daki e vasua kesa na dalena mane, maia nogo sauba ke tagaovi kaputiginigira na vera sui nina itoro tapala. Ma na dalena na daki ia ara adisaviliua, mara ba moloa i matana God ma nina sasana na totukae.

⁶ Maia na daki e tuu, me ba tsogopoi tana legai mangu, kesa tana nauna raviravi aia God e vangarau manogatinogoa vania, mi tana nogo sauba God ke reitutugudoua i laona kesa na toga me ruka sangatu ono sangavulu na dani.

⁷ Mi muri, me taratsi kesa na vailabugi loki i baragata. Mikael, migira nina angelo, ara vailabugi kolua na vua loki. Maia na vua loki e vailabuvisu goto kolugira nina angelo segeni nogo ia.

⁸ Me tau managana na vua loki. Ma God e tuu me tongo vanigira kara tau goto totu i baragata.

⁹ Ma na tuqana na vua loki ia, na soana Tidao Seko se Satan, aia nogo na muata ni oka e valogira na tinoni sui tana barangengo popono. Maia nogoria ara tsonitsunaginia i lao kolugira sui nina angelo.

¹⁰ Mi muri, minau au rongomigotoa e kesa e guu i gotu me tsaria, “! Kalina ia, aia nida God e maurisigita nogo igita sui nina tinoni! !E laba maka nogo laka God aia segeni e Taovia Tsapakae, me susuliga loki, me laka na Mesia, aia na Dalena nogo ia, e tagao pukuga vanigira na tinoni sui! Rongona na tidao seko, aia e tutuu i sau i matana nida God,

me tau kuti na dani ma na bongi na keliseko vaniaqira na tasida, aia God e tsoniligi suinogoa tania na baragata.

¹¹ Migira na tasida ara gini susuliga na tulusiana Satan tana susuligana nogo na Dalena Sipi aia e mate tuguqira, mi tana susuligana goto na gokona na manana igira ara malagai na katevulagiana tana rongona a Iesu Kristo; mara tau padalokia na mauriqira segeni, mara tami moa na mate tana rongona aia.

¹² !Me vaga ia, mo ko gini magemage igoe na baragata, me pipi gira sui ara totu i laomu! !Me sauba ke seko sosongo vanigo igoe na barangengo, migoe goto na tasi! Rongona na tidao seko aia e tsunamai nogo i laomu e momosa loki tobana, me kuviraru bamai, rongona aia e dona nogo laka e tau nogo katsi na tagu me ke sui vania.”

¹³ Mi kalina aia na vua loki e reia laka ara tsonitsunanogoa i barangengo, maia e tuturiga na takuviana bamai na daki aia e vasua na dalena mane.

¹⁴ Ma God e sauania na daki ia e ruka na rapona na manuloki, agana ke gini lovo baa kesa tana nauna aia e vangarau vania tana legai mangu, i tana nogo aia ke totu popoi ti ke tau gatia na vua loki, ma God ke reitutugudoua i laona ke tolu na ngalitupa ma na turina.

¹⁵ Mi muri, me tuu na vua loki, me pusuraginia na koo tania na mangana, me tave na obo loki laka ke obotia na daki ia.

¹⁶ Ma na barangengo e galuvea na daki, me sangavia na mangana, me konomidolua na koo e talumai tana mangana na vua loki.

¹⁷ Me momosa loki baa na tobana na vua loki tana rongona na daki ia, me tuu, me baa laka ke vailabugi kolugira na dalena tavosi na daki ia, igira sui ara muridougira nina ketsa God, mara mauri muria na manana vaga e katevulagimaia a Iesu Kristo.

¹⁸ Maia na vua loki e tutuu moa tana liligina na tasi.

13

Mara Ka Labadato Goto Ruka na Omea Atsi Loki

¹ Minau au reigotoa kesa na omea atsi loki e labadatomaia e talu i laona na tasi. E tamanina sangavulu na kakatsana me vitu na lovana, me pipi kesa tana kakatsana e tamanina kesa na kepi qolu, me pipi kesa tana lovana e totu na mamarena na soasekoliana God.

² Ma na omea atsi loki ia e rerei vaga na tuqana na kusi atsi loki, na lapo na soana, ma na tuana e vaga moa na tuana na pai atsi loki, ma na mangana e vaga na mangana na laeone. Maia na vua loki e tusua na susuligana segeni vania na omea atsi loki ia ma nina sasana na totukae, kolua na susuligana gana na tagaoviginiana na barangengo popono.

³ Me kesa tu vidaqira na lovana na omea atsi loki e rerei vaga moa ti e boka seko sosongo tugua ke gini mate, me mavu lee nogo. Migira na tinoni sui tana barangengo popono ara gini novomate na reiana, mara tuu, mara tsarimurina sui.

⁴ Migira sui lakalaka ara samasama vania na vua loki ia, rongona aia e tusunogoa na susuligana gana na tagao vania na omea atsi loki. Mara samasama vanigotoa na omea atsi loki, mara tsarivaganana, “? Asei sagata nomoa ke susuliga atsa kolua na omea atsi loki ia? ?Masei nomoa tangomana ke tukapusia?”

⁵ God e tamivaninogoa na omea atsi loki ia ke goko kaekae, me ke soasekolia na asana God, me ke tangolia na susuligana gana na tagao i laona ke vati sangavulu ruka na vula.

⁶ Mi tana aia e tuturiga na gokoseko vaniana God, me vania na asana tabu, ma na verana, me vanigira sui goto ara totu i baragata.

⁷ Ma God e tamivania ke vailabugi kolugira nina tinoni me ke tuliusigira. Me sauvania na susuligana, agana na tagaoviginiaqira pipi sui na puku ma na duli i laona pipi na vera, ma na tavosi goko, me pipi sui na mamatana tinoni.

⁸ Migira sui na tinoni ara mauri i barangengo sauba kara samasama vania moa aia, igira moa tagara igira e totu na soaqira idavia na volana na barangengo i laona na papi na mauri e tamanina na Dalena Sipi aia ara labumatsinogoa.

⁹ “!Kamu rorongō ti vaga kamu tamanina na kulimui!

¹⁰ Masei moa ti vaga agana nogo na totu tana vale sosori, me mana nomoa sauba ke ba totu tana vale sosori; masei moa ti ke gini tango na isi, sauba ke gini mate na isi. Mi kalina kara laba na omea vaga girani i konimui igamu nina tinoni God, ma nimui aqo kamu berengiti ma kamu tutunina kakai nomoa.”

¹¹ Minau au morosia kesa segeni goto na omea atsi loki, aia e labadatomai talu i laona na kao. Maia e tamanina ruka na kakatsana vaga moa na kakatsana na dalena sipi, me goko mala vua loki.

¹² E tuu i matana na kesanina na omea atsi loki, me gini aqo na susuligana loki. Maia e raia na barangengo migira sui ara totu i laona kara samasama vania na kesanina na omea atsi loki, aia e boka seko sosongo tugua ke gini mate, me mavu nogo.

¹³ Maia na rukanina na omea atsi loki e naua danga na valatsatsa loki; e moloa na lake ke talu i gotu me ke tsunamai i barangengo i mataqira na tinoni sui.

¹⁴ Maia e tangomana na valoqira na tinoni sui ara mauri i barangengo, ginia na valatsatsa God e tamivania ke naua i matana na kesanina na omea atsi loki. Me ketsaligira goto kara kavia kesa na nununa, gana na mani padalokiana na omea atsi loki aia e boka nogo i sau tana isi, me mauri moa kalina eni.

¹⁵ Ma na rukanina na omea atsi loki, God e tamivania ke magoviginia na mauri i laona na titinonina na kesanina na omea atsi loki, rongona ke gini tangomana na goko ma na matesiaqira sui lakalaka igira ara sove na samasama vaniana.

¹⁶ Ma na omea atsi loki ia e raigira na tinoni sui lakalaka, na lokina ma na tetelona, igira ara tamani omea danga migira ara tau tamanina sa omea, igira na tseka migira ara tau tseka, kara tamanina na marepapadana tana lima qira madoa se tana raeqira, ke gini sauvulagia laka igira nina tinoni nogo aia.

¹⁷ Me vali vania kesa ke vovoli se ke tsabiri omea ti vaga ke tau totu i konina na marepapadana vaga ia, aia nogo na soana na omea atsi loki ia, se na maretsoko papadana na soana.

¹⁸ E kilia nomoa na tinoni ke sasaga loki manana ti ke padagadovia na omea iani. Masei moa ti ke sasaga, me tau rago utu vania ke padagadovia na rongona tana maretsoko na asana na omea atsi loki, rongona na maretsoko vaga ia e kalea na asana kesa na mane. Ma na maretsoko ia, aia nogo 666.

14

Na Dalena Sipi ma Nina Tinoni

¹ Mau momoro babaa moa, mau reia na Dalena Sipi e tutuu i kelana na Vungavunga Sion; mara totu kolua i tana e kesa sangatu me vati sangavulu vati na toga na tinoni, igira e totu tana raeqira na mamarena ka soaqira na Dalena Sipi ma na Tamana.

² Mau rongomia kesa na goko e talumai i baragata, ma na tatangina e vaga moa kalina e qulututu na sasavu na ko loki, ma na podana na vivisa. Me tatangi vaga goto kalina ara taia na tuqulu.

³ Migira sui na kesa sangatu vati sangavulu vati na toga na tinoni girani igira God e suivisugira tania na barangengo, ara tutuu aro baa i matana nina sasana na totukae na Taovia, mi tu mataqira tu vati na omea mamauri migira na tuqa tabu, mara teaa kesa na linge vaolu igira segeni moa ara dona kara lingena.

⁴ Tana mauriqira e male dou niqira sasaga mara totu siama. Ara tsatsari murina na Dalena Sipi pipi nauna tana aia ke vano. God e suivisugira nogo i laoqira na mamatana tinoni sui, mara gini lia mala kesanina na vuana na uta ara savorivania God me vania na Dalena Sipi.

⁵ Ara tau goto dona na goko pero kesa dani; me tagara goto sa sasi i koniqira.

Tugira Tolu na Angelo

⁶ Mi muri, mau morosia e kesa segeni goto na angelo e lolovo i gotu ao tana masaoka. Maia e tamanina na gokona saliu na Turupatu Dou, gana na gini turupadana vaniaqira na tinoni sui tana barangengo: vanigira pipi na mamatana tinoni, ma na puku, ma na tavosi goko, me pipi sui na duli i laona pipi vera.

⁷ Maia e gu loki me tsaria, “!Kamu kukuni tania God, ma kamu tsonikaea na Taovia! Rongona e labamai nogo na tagu i tana aia ke pedegira na tinoni sui. !Kamu samasama vania God aia e volaa na baragata ma na barangengo, ma na tasi, migira na ko vuravura sui!”

⁸ Ma na rukanina na angelo e tsarimai i murina na kesanina, me goko me tsaria, “!Aia e puka nogo! !Na Babilon loki e puka sui nogo! !Aia e turuginigira na toga tana vera sui kara inuvia gana uaeni, aia na uaeni susuliga nina kiliana na vausekoligi sailagi!”

⁹ Ma na tolunina na angelo e tsarimai ka muriqira na kesanina ma na rukanina, me gu loki me tsaria, “!Asei ti vaga ke samasama vania na omea seko loki kolua na nununa, me ke tamanina na marepapadana ia tana raena se tana limana,

¹⁰ tinoni vaga ia, sauba God ke tusovania ke inuvia na uaenina na korena loki ia, aia na uaeni susuliga e tau goto lalo kolu koo, aia God e qetumainogoa i laona na tseu na korena! Eo, igira sui ara naua na omea vaga gira, sauba kara rota loki sosongo i laona na lake ma na papasa mila sigini seko, i mataqira na angelo tabu ma na Dalena Sipi.

¹¹ Na pungu bauna niqira rota tagara ke tau kuti na pungudato na dani ma na dani. Migira ara samasama vania na omea seko loki ma na nununa mara tamanina na marepapadana na asana aia, e utu goto kara mango tania niqira rota na dani ma na bongi.”

¹² E kilia nomoa kara dona na berengiti loki igira nina tinoni God, igira ara muridougira nina ketsa, mara mauri muria nina sasani a Iesu Kristo.

¹³ Mau rongomigotoa e kesa e gokomai talu i baragata me tsarivaniau, “Ko maretsunaa na goko vaga iani: !Kara mage kalina ia igira ara mate i laona niqira aqo ara nauvania na Taovia!”

Ma na Tarunga Tabu e tsaria, “!Eo manana! Sauba nomoa kara gini mage na mango tania na aqo kakai ara naua; rongona na peluna niqira aqo dou e dulikolugira mai.”

Na Angelo e Mai na Tsuriviana Na Lakana na Barangengo

¹⁴ Mi muri, mau momoro baa goto, mau reia kesa na parako sere, me totukae tana parako kesa na omea mamauri, vaga moa na tinoni na rereina. Me tamanina gana kepi qolu i lovana, me tangolia tana limana kesa na gau kekevo vavanga.

¹⁵ Me labamai kesa segeni na angelo e talumai tana vale tabu, me gu baa vania aia e totukae i kelana na parako, me tsari baa vania, “!Ko gini aqo nimu gau kekevo vavanga, mo ko tsuriviginia na uta, rongona e labamai nogo na tagu na tsuri; e raranga sui nogo na utana na barangengo!”

¹⁶ Mi tana aia e totukae i kelana na parako e tuu, me gini rarukusitsuna nina gau kekevo vavanga tana barangengo, me tsuriviginia na lakana na barangengo.

¹⁷ Mau reia e kesa goto na angelo e rutsumai talu i laona na vale tabu i baragata, maia goto e tamanina kesa nina gau kekevo vavanga.

¹⁸ Mi muri me laba kesa segeni goto na angelo e talumai tana bela tabu, maia gana aqo na reitutuguana na lake. Me gu loki baa vania aia na angelo e tamanina na gau kekevo vavanga, me ketsalia me tsarivania, “!Ko gini aqo nimu gau kekevo vavanga, mo ko kutigira na vuana na uaeni tana utana na uaeni na barangengo, rongona ara ganoga sui nogo na vuana!”

¹⁹ Me tuu na angelo, me gini rarukusitsuna nina gau kekevo vavanga tana barangengo. Me kutigira na vuana na uaeni tania na itaina, me tsonikolugira baa tana vale gana na rapasiana na uaenina na korena loki God vanigira na tinoni seko.

²⁰ Mara rapasigira na vuana tana vale na rapasi uaeni e totu i taba tania na vera loki, ma na gabu e rutsu talumai tana vale ia e nara bamai vaga moa ti na oboloki, me liuvi poponoa na nauna e tugua ke tolu sangatu na kilometa na katsina, me kesa sangava na maona.

15

Vitu na Angelo Kolutugira Vitu na Susuina na Rota Seko Loki

¹ Mi muri, mau reia e kesa segeni goto na valatsatsa e laba i gotu tana parako. E loki me ganataga sosongo: ara tu laba vitu na angelo mara tu tangolitugira vitu na rota seko loki. Mi tugira nogo na susuina tsotsodo na rota seko loki, papadana laka e puka nogo na korena God.

² Mi muri, mau reia kesa na omea e rerei vaga na tasi dama maroga sosongo, me lalo kolua na lake. Mau reigira goto igira ara tangomana na tuliusiaanana na susuligana na omea atsi loki ma na nununa, ma na maretsokona na soana. Igira nogo ara tutuu i ligisana na tasi dama maroga sosongo, mara tangolia na tuqulu aia God e tusuvanigira.

³ Mara lilinge gana linge a Moses aia nina maneaqo God, ma gana linge goto na Dalena Sipi:

“!Eo, kiki igoe Taovia God susuliga sosongo,
ara loki sosongo mara dou rago nomoa nimu aqo sui!

!Igoe o Taovia Tsapakae tana vera sui,
mara gotolaka mara mana sosongo nimu sautu sui!

⁴ ?Asei sauba ke tau kukuni tanigo Taovia?

?Masei sauba ke sove na gini turupatuna na lokimu?

Igoe segeni moa o tabu loki sosongo.

Migira na tinoni pipi sui tana vera sauba kara mai ma kara samasama vanigo,

rongona nimu aqo ara gotolaka saikesa, mara labamaka i mataqira na tinoni sui.”

⁵ Mi murina ia, mau reia e ova na vale tabu i baragata, ma na Valepolo na Taso e totu i laona.

⁶ Mi tugira vitu na angelo ara tu tangolitugira vitu na rota seko loki ara tu rutsumai tania na vale tabu. Ma tu poloqira e male maka sosongo, ma na itai qolu ara sori taligutiginia tu aseaseqira.

⁷ Mi muri, me kesa tu vidaqira vati na omea mamauri e tuu, me tusuvanitugira vitu na angelo tu vitu na bilo qolu, e danga tsitsiriri i laona na korena God, aia e mauri saviliu na dani ma na dani.

⁸ Ma na pungu e talumai tana mararana ma na susuligana God e dangali poponoa i laona na vale tabu, me gini tau tangomana vania ke kesa ke sage baa i laona na vale tabu ia, poi tsau kalina kara sui tugira vitu na rota seko loki ara tu adimaia tugira vitu na angelo.

16

Tugira Vitu na Dangana Popo na Korena God

¹ Mi muri, mau rongomia na tatangina kesa na goko loki e talumai tana vale tabu, me tsarivanitugira vitu na angelo: “!Kamu tu baa, ma kamu tu qetutugira vitu na dangana popo na korena God tana barangengo!”

² Me tuu na kesanina na angelo, me baa, me qetua nina popo tana barangengo. Mara viri laba na vora loki sigini seko sosongo tana koniqira na tinoni sui ara tamanina nina marepapidana na omea atsi loki, mara samasama vania na nununa aia.

³ Ma na rukanina na angelo e baa, me qetua nina popo tana tasi. Ma na tasi e oli me lia vaga na gabuna na tinoni mate, me pipi sui lakalaka na omea mamauri i laona na tasi ara viri mate sui.

⁴ Mi muri, ma na tolunina na angelo e baa, me qetua nina popo tana ko loki mi tana vuravura sui, mara oli na koo, mara viri lia sui na gabu.

⁵ Minau au rongomia na angelo, aia gana aqo na reitutuguaqira na koo, e goko me tsarivaganana, “!Igoe Kesa o tabu loki, igoe o totu kalina ia, mo totu nogo i sau vasau! !Mo pedegira na tinoni sui tana gotolaka saikesa!

⁶ Eo, igira nogoria ara reoa na gabuqira nimu tinoni ma nimu propete igoe, maia na rongona ti igoe o tuu mo saugotoa na gabu vanigira kara inuvia. !Aia nogoria na pepeluna niqira aqo seko ara naua igira!”

⁷ Mi muri, mau rongomigotoa kesa na goko e talumai tana bela tabu me tsarivaganana, “!Eo, Taovia God susuliga sosongo, nimu pede sui igoe ara mana mara gotolaka saikesa!”

⁸ Ma na vatinina na angelo e baa, me qetutsunaa nina popo tana aso, me ketsalia na aso ke paraginigira na tinoni na paparana loki.

⁹ Migira na tinoni e rangigira na paparana loki na aso ia, ara gini kore loki mara tuu, mara soasekolia na asana God, aia e susuliga kaputigira na rota loki sui girani. Mara tau goto gini piloligi tanigira niqira sasi, ma kara tsonikaea na Taovia.

¹⁰ Mi muri, ma na tsegenina na angelo e baa, me qetua nina popo i kelana nina sasana na totukae na omea atsi loki. Ma na rodo pulipuli e tsavu poponoa na verana aia. Migira sui nina tinoni ara gatsakaliki mara aikoi, rongona e bingigira na rota loki.

¹¹ Migira ara tuu, mara soasekolia moa na God na baragata, rongona e gadovigira na vatsangisavi seko ma na vora loki tana koniqira. Miava, migira ara tau lelee goto gini pilotoba, ma kara mololea na nauana na omea seko ara lavu na nauana.

¹² Maia na ononina na angelo e baa, me qetua nina popo tana ko loki sosongo ara soaginia Euprates. Mau reia e tavongani mamatsa lee saikesa na ko loki ia, rongona ke gini mangamanga vanigira na taovia tsapakae ni longa na liumai i tana.

¹³ Mi muri, mau reitugira tu tolu na tidao baubau ara tu rerei vaga moa na qori, e kesa e labarutsu mai i laona na mangana na vua loki, me kesa i mangana na omea atsi loki, me kesa i mangana na propete peropero.

¹⁴ I tugira nogo na tidaoqira na tidao seko ara aqosigira na valatsatsa. I tugira nogo tu tolu na tarunga ara tu vano i koniqira na taovia tsapakae sui tana barangengo popono, mara tu raigira kara saikolu mai gana na vailabugi tana nina dani loki na God Susuliga Sosongo.

¹⁵ Mi tana e tuu na Taovia me tsaria, “!Kamu rorongou dou! !Inau sauba kau mai vaga na mane komi! !Ke dou baa vania aia e totu mamata me piqu kakaia na pipisina, rongona ke tau taveru lee, me ke gini vangamaa na liu malaiole i mataqira na toga!”

¹⁶ Mi muri, mi tugira tolu na tidao baubau ara tu adisaigira sui na taovia tsapakae, kesa tana nauna ara soaginia i Armagedon tana goko Hibru.

¹⁷ Maia na vitunina na angelo e baa, me qetua nina popo tana masaoka. Me kesa na goko loki e tangimai talu tana nina sasana na totukae na Taovia i laona na vale tabu, me tsarivaganana, “!Eo, e sui nogo!”

¹⁸ Mi tana e kirapi na angaanga, me poda na quluqulu, me kasi na vuluge loki seko sosongo, e tau vati kasi loki vaga sa vuluge tu kalina ara botsamai na tinoni tana barangengo. Ma na vuluge ia, aia e seko liusigira sui lakalaka.

¹⁹ Ma Babilon na vera loki ia, e tapavota tolu na turina, ma na vera sui tana barangengo ara viri luvu sui. Eo, God e padavisua na vera loki i Babilon, me turuginia ke inuisuia na tseu na uaenina na korena loki.

²⁰ Migira na momoru sui ara tavongani luvu lee, ma na vungavunga sui ara nangaligi lee.

²¹ Na belena na kakoluna na usa loki ara talu tana masaoka, me pipi kesa gana mamava e tugua e tsege sangavulu na kilo, mara viri puka

tsavugira na tinoni. Migira na tinoni ara soasekolia moa God, rongona aia e tamia na rota loki ke gadovigira tana kakoluna na usa, aia na rota e loki me seko sosongo putsikae baa.

17

Na Rebi Tangirongo

¹ Mi muri, me tuu kesa tu vidaqira tugira vitu na angelo ara tu tamanina vitu na popo na korena God, maia e mailaba i koniqi me tsarivaniau, "Ko mai, minau sauba kau sauvulagi vanigo na kede loki e totu pitua na rebi tangirongo ia. Ma na rebi ia, aia nogoria na vera loki ara logoa i ligisaqira na ko loki danga.

² Migira na taovia tsapakae sui tana barangengo ara lavu na mai i konina, mara gini magemage na nauseko koluana aia. Migira goto na toga tana barangengo ara nauvaganana goto ia, me ulavigira na inuviana na uaenina nina nauseko ia."

³ Ma na Tarunga Tabu e totuviau, ma na angelo e adiau baa tana legai mangu. Mi tana au morosia kesa na daki e totu i gotuna kesa na omea atsi loki tsitsi, maia e tamanina na mamarena na gokoseko tana kokorana popono. Ma na omea atsi loki ia e tamanina e vitu na lovana me sangavulu na kakatsana.

⁴ Maia na daki e sagelia na polo tsitsibora laka, ma na polo tsitsi sumasuma. Me gini inilau popono na qolu, ma na vatu angaanga loki matena, ma na matana davi. Tana limana e tangolia na tseu qolu e danga tsiriri i laona na omea bau me sibiga, igira nogo na vangana nina nauseko.

⁵ Mi tana raena na daki ia e totu kesa na soa e tamanina kesa nina rongona popoi tana goko vaga iani, "Iani na Babilon Loki, aia na tinaqira pipi sui na rebi ma na tinoni seko sui tana barangengo!"

⁶ Minau au reia na daki ia e ulavia na gabuqira nina tinoni God, ma na gabuqira igira ara labumatesigira matena ara totu kakai tana niqira tutuni tana rongona a Iesu.

Mi kalina au morosia na daki vaga ia, minau au gini novo sosongo.

⁷ Ma na angelo e veisuaau, "?Egua ti o gini novo vaga ia? Sauba moa kau tsarivulagi vanigo nagua na rongona popoi na daki ia, ma na omea atsi loki aia na daki e totu i gotuna, maia goto na omea atsi loki ia e tamanina e vitu na lovana me sangavulu na kakatsana.

⁸ Na omea atsi loki igoe o reia, aia e mauri moa i votangana, mi kalina eni e tau nogo mauri; maia sauba ke visu datomaitugua talu tana qou loki i lao vasau, me ke vano vania na mate saliu. Migira na tinoni ara mauri i barangengo, me tau totu na soaqira i laona na papi na mauri idavia na volana na barangengo, sauba igira sui kara gini novo kalina kara morosia na omea atsi loki ia. Rongona aia e mauri i votangana, mi kalina eni e tau nogo mauri; maia sauba nomoa ke maurivisutugua.

⁹ "Vaga ia me kilia nomoa na tinoni ke sasaga loki ti ke padagadovia na rongona na omea vaga girani. I tugira vitu na lovana na omea atsi loki, na papadana nogoria tugira vitu na vungavunga i tana e totukae na daki ia. Ma na papadana goto i tugira vitu na taovia tsapakae.

¹⁰ Me tsege tu vidaqira tugira ara tu mate lee nogo, me kesa e tagao moa kalina eni, ma na vitunina e tau vati labamai moa. Mi kalina ti ke labamai aia, me sauba ke tagao ke kesa moa tana tagu tetelo.

¹¹ Maia na omea atsi loki, aia e mauri moa i votangana me tau nogo mauri kalina eni, aia nogo na alunina na taovia tsapakae. Maia goto nogo kesa tu vidaqira tugira vitu na taovia tsapakae ida, maia goto sauba ke vano vania na mate saliu.

¹² “Mi tugira sangavulu na kakaitsana igoe o reia, tugira nogoria na papadana sangavulu na taovia tsapakae, mara tu tau vati tuturiga moa na nauana tu niqira aqo. Me sauba kara tusuvanitugira na susuliga, gana kara tu gini tagao vaga na taovia tsapakae kolua na omea atsi loki, i laona ke kesa lelee moa na turina na dani.

¹³ Mi tugira tu sangavulu na taovia tsapakae e kesa moa na atsa tu niqira papada, mara tu tuu mara tu saua tu susuligaqira ma tu niqira tsotsovata vania na omea atsi loki.

¹⁴ Mi tugira sauba kara tu gini vailabugi kolua na Dalena Sipi. Maia na Dalena Sipi kolugira nina tinoni segeni, igira aia e viligira sui nogo, me kolugira goto igira ara muridoua nina goko, sauba kara sugutitugira na sangavulu na taovia tsapakae, rongona na Dalena Sipi aia nogo e Taovia Loki vanigira na taovia loki sui, me Taovia Tsapakae vanigira goto na taovia tsapakae sui.”

¹⁵ Ma na angelo e tsarigotoa vaniau, “Ma na ko loki igoe o reia i tana e totukae na rebi ia, aia nogo na papadana na duli sui pipi tana vera, ma na puku, ma na mamatana tinoni, ma na tavosi goko sui.

¹⁶ Migira na sangavulu kakatsana igoe o reigira, igira nogoria kolugotoa na omea atsi loki, sauba kara reisavia na rebi ia; me sauba kara lauligi tania pipi nina omea sui e tamanina, ma kara moloa ke totu malaiole lee; me sauba kara gania na lakana, ma kara kodoa tana lake.

¹⁷ Aia God nogo e moloa i tu tobaqira tugira na papadana na nauana na omea aia segeni nogo e pedea ke laba. Te ara gini tuu tugira, mara tu pedesaia na omea kara tu naua, mara tu saua tu susuligaqira ma tu niqira tsotsovata vania na omea atsi loki, poi tsau kalina kara manatovu sui nina tsaqina goko God.

¹⁸ “Maia na daki igoe o reia, aia nogo na papadana na vera loki e tagaovi kaputigira na taovia tsapakae sui tana barangengo.”

18

E Puka na Vera Loki ni Babilon

¹ Mi muri mai, mau reia e kesa goto na angelo e tsunamai talu i baragata. Maia e tamanina na susuligana loki, ma na makana e mararasi poponoa na barangengo.

² Maia e gudato i gotu na liona, me tsaria: “!Kamu reia baa na vera loki ni Babilon e puka nogo! !Eo, kamu reia aia e puka sui nogo! Igira moa na tidao seko ma na tidao baubau ara totuvia; me pipi sui moa na vatana na manu gani seko ara mauri i laona.

³ Igira na vera sui ara inuvia gana uaeni, aia na uaeni susuliga nina kiliana na nauseko sailagi. Migira na taovia tsapakae sui ni barangengo ara vainausekoligi kolua aia, migira sui na mane kavogolo tana barangengo ara gini tamani levo tana vangana nina omea danga aia e laroginigira.”

⁴ Mi muri, minau a Ioane, au rongomia kesa e gokomaitugua talu i baragata me tsaria, “!Igamu niqu tinoni, kamu rutsuligi tania na vera ia!

Kamu laka saikesa na patakoluana tana nina sasi;
rongona kamu tau sangapata kolugotoa tana kede e totupitua aia!

⁵ Rongona nina sasaga seko ara tsupudato mara sua na baragata,
ma God e padavisugira moa nina sautu sasi aia e nau sailaginia.

⁶ Kamu nauvisu vania na omea atsa saikesa vaga aia e nauvanigamu;
kamu tuavisu vania ke ruka kalina na dangana pipi na omea aia e naua.

Kamu dangalivania nina tseu na uaeni,
me ke ruka kalina na susuligana na uaeni aia e vangaraua vanigamu.

⁷ Aia e mauri tana tsonikae segenina mi tana magemage,
baa, mi kalina eni igamu kamu nautuguna vania tana rota loki ma na vatsangisavi.

Aia e goko kaekae me tsari segenina sailagi vaga iani:
'!Inau na daki taovia, mau totukae tana sasaqu na totu!

!Minau tau na daki tinamate,
mau tau goto dona kau vatsangisavi kesa dani!'

⁸ Eo, ma na rongona aia e tsaria na goko vaga ia,
me sauba i laona ke kesa moa na dani kara gadovikakaia na rota seko loki sui,

na liuna na lobogu seko, ma na tangitangi, ma na uvirau.

Me sauba na lake ke ganigotoa,

rongona na Taovia God nogo e pedea, maia segenina moa e susuliga sosongo."

⁹ Migira na taovia tsapakae ni barangengo, igira sui ara sangapata kolua na verabau ia tana nina vainausekoligi ma nina magemage seko, sauba kara ngangai loki ma kara tangisia aia kalina kara reia e dato na punguna na lake loki e ganisuia.

¹⁰ Migira kara tutuu ao moa, rongona ara matagunia ke tau savunigira nina rota. Ma kara tsarivaganana vania: "Uvai kiki gamuna! !E seko sosongo rago nomoa na omea vaga e laba vanigo Babilon, igoe na tuqana na vera loki susuliga! !Mi laona e kesa lelee moa na turina na dani e gadovigo gamu kede!"

¹¹ Migira sui goto na mane kavogolo tana barangengo ara ngangai mara tangisia, rongona kalina eni e tagara nogo ke kesa ke voligira niqira omea levolevo.

¹² Ke tagara nogo ke kesa ke volia niqira qolu, ma niqira siliva, ma niqira vatu mamarega loki matena, ma niqira matana davi. Ke tagara goto ke kesa ke volia niqira polo serelaka ma niqira polo tsitsibora, ma niqira polo matsala ma na polo tsitsi laka. Me ke tagara goto ke kesa ke volia pipi na vatana niqira gai kakai sisigini dou, me pipi niqira vatana na omea ara aqosiginia na livo, ma na gai loki matena, ma na tapala mila ma na tapala laka ma na vatu marao.

¹³ Me utu goto kara volia niqira rau na gotso ma na papasa sisigini, ma niqira bulunagai uruuru ma na gai vavai; ma niqira uaeni ma na mona, ma niqira pulaua ma na ulti, ma niqira buluka ma na sipi, ma niqira ose ma na teree, ma na koniqira ma na tidaoqira goto niqira tseka.

¹⁴ Migira na mane kavogolo ara tuu, mara tsarivania na verabau ia, "Ko reia igoe, igira sui lakalaka na omea igoe o gini boe na tamaniaqira ara nangaligi lee sui tanigo nogo! !Migira sui goto na

vangana nimu tamani levo ma gamu inilau ara nanga lee tanigo sui goto, me sauba e utu goto ko tamanivisugira tugua!”

¹⁵ Migira sui na mane kavogolo igira ara gini tsodoqolo loki tana tsabiriana niqira omea levo i laona na verabau ia, sauba kara tutuu ao vasau, rongona ara matagunia ke tau savunigira gana rota loki aia. Me sauba kara ngangai ma kara tangitangi,

¹⁶ ma kara tsaria, “!Uvai kiki gamuna! !E seko sosongo rago nomoa na omea vaga e laba vania na tuqana na vera loki ia! !Aia e gini popolo na polo serelaka, ma na polo tsitsibora ma na polo tsitsi laka, me gini inilau popono na inilau qolu, ma na vatu mamarega loki matena, ma na matana davi!

¹⁷ !Miava, mi laona e kesa lelee moa na turina tetelo na dani, migira sui na vangana nina tamani ara nangaligi lee tania!”

Migira sui na manetago migira ara aqo tana vaka, migira goto na sangasage, migira sui na tinoni tavosi ara tamanina na mauriqira i tasi, ara tutuu ao vasau,

¹⁸ mara guguu loki kalina ara reia e dato na punguna na lake loki e gania aia, mara tsaria, “!Eo, e tumai nogo i sau, e tagara goto kesa na veraloki ke atsalina na vera loki vaga ia!”

¹⁹ Mara gini padasavi loki, mara ngangai, mara tangitangi mara tsaria, “!Uvai kiki gamuna! !E seko sosongo rago nomoa na omea vaga e laba vania na tuqana na vera loki ia! !I tana nogo igira sui na tamanina na vaka ara kale sailaginia te ara gini tsodoqolo danga tana vangana nina tamani levo aia! !Mi laona kesa lelee moa na turina tetelo na dani, migira sui na vangana nina tamani ara nangaligi lee tania!”

²⁰ !Ko magemage igoe na baragata, migamu sui goto nina tinoni God, migamu na apostolo ma na propete, rongona God e pedenogoa na vera loki ia tana rongona na omea seko aia e naua vanigamu!

²¹ Mi tana e tuu kesa na angelo susuliga sosongo, me adikaea kesa na vatu loki mamava sosongo, me tsonitsunaa i laona na tasi, me tsarivaganana, “!Aia nogoria sauba kara nauvaganana vanigo, igoe Babilon na vera loki! !Sauba kara gini tatai tsunago, mo ko gini nanga saikesa, me ke utu goto na reiamu tugua!

²² Me ke utu goto na rongomiana tugua i laomu kesa dani na tatangina na tuqulu ma niqira linge na tinoni, se na uviana na uete ma na tavuli. Me sauba ke tagara goto sa maneaqo ke naua nina aqo i laomu; me ke utu goto kara rongomia na tatangina na giri i laomu.

²³ Me utu saikesa goto kara reitugua sa laeti ke iru i laomu; se kara rongomitugua niqira goko na magemage na daki ma na mane tauga vaolu i laomu. I sau, igira nimu mane kavogolo ara tinoni loki tana barangengo popono. Migoe o tuu, mo perobulesiginigira na vera sui nimu tabatu.”

²⁴ Eo, aia Babilon na vera loki e gini tsodo gana mate, rongona i laona nogo na vera ia God e tsodovulagia na gabuqira na propete migira nina tinoni God; eo, ma na gabuqira goto na tinoni sui ara labumatesigira lee tana barangengo popono.

19

¹ Mi muri, mau rongomia kesa na omea e maququ, vaga moa ti kesa na alaala loki na tinoni i gotu i baragata ara gudato mara tsaria, “!Ka

tsonikaea God! Aia e laumaurisigita nogo, maia segenina moa e loki me susuliga tsapakae.

² Ara mana mara gotolaka sui nina pede. Aia e kede suinogoa na rebi loki e sasilaginia na barangengo popono ginia nina nauseko. Eo, God e kedenogoa, rongona aia e labumatesigira nina tinoni aqo.”

³ Migira ara gugu dato tugua mara tsaria, “!Ka tsonikaea God! !Na punguna na lake loki e ganisua na verabau ia e pungudato saviliu na dani ma na dani!”

⁴ Migira na rukapatu vati na tuqa tabu, mi tugira goto na omea mamurai ara puka kovoragi sui, mara samasama vania God aia e totu tana nina sasana na totukae na Taovia, mara tsaria, “!Amen! ! Ka tsonikaea God!”

E Labamai Nogo Nina Dani na Tauga Na Dalena Sipi

⁵ Me tangigoto kesa na goko e talumai tana nina sasana na totukae na Taovia me tsaria, “!Kamu tsonikaea nida God igamu sui nina tinoni aqo, migamu na toga sui, na lokina ma na tetelona, igamu sui amu kukuni tania!”

⁶ Mi muri, mau rongomia kesa na omea e maququ vaga kalina ara gogoko kesa na alaala loki, ma na tatangina e qulututu vaga na alealena na sasavu na ko loki, me vaga na podana na vivisa. Mau rongomigira ara tsaria, “!Ka tsonikaea God! !Rongona na Taovia nida God Susuliga, aia segenina nogo e Taovia Tsapakae!

⁷ !Ida ma ka tsipupeka ma ka magemage; ma ka tsonikaea na asana tabu! Rongona e labamai nogo nina dani na tauga na Dalena Sipi, maia na tauna e vangarau manogati segenina nogo.

⁸ Mara sauvania na polo male seremaka ke sagelia.” Ma na polo seremaka ia, papadana nogo niqira aqo dou nina tinoni God.

⁹ Mi muri, ma na angelo e tsarivaniau, “Ko maretsunaa na goko iani: Kara mage igira sui ara vailivugira nogo kara sanga na laba tana nina kavomutsa na tauga na Dalena Sipi.” Ma na angelo e tsarigotoa vaniau, “Na goko girani, ara nina tsaqina goko manana na Taovia God.”

¹⁰ Minau au puka kovoragi i tuana na angelo ia, laka kau samasama vania, maia e tongo vaniau me tsaria, “!Ko laka na nauvaganana vaniau ia! Inau kesa gamui aqokolu moa igoe migira na tasimu, igamu sui amu mauri muria na manana vaga e sasaniana a Iesu Kristo. !Ma God aia segeni moa ko samasama vania!”

Rongona na manana vaga a Iesu Kristo e sasaniana i tana nogoria e pukuga niqira goko igira na propete.

Na Ose Sere Maia e Sage i Konina

¹¹ Mi muri, mau reia e ova na baragata, mi tana e totu kesa na ose sere. Ma na soana aia e sage i gotuna e vaga iani: A Tukakai ma Mana Saviliu; rongona tana pedemana nogo aia e pedeginigira na tinoni me gini sage tana vailabu.

¹² Ma na matana aia e iru vaga na lapina na lake, me sageligira na dangana gana kepi taovia tana lovana. Me kesa na soa e totu i konina, me tagara ke kesa ke donaginia nagua na rongona na soa ia, maia segenina moa e donaginia.

¹³ Ma na polokatsi aia e sagelia e dangali poponoa na gabu. Mara soaginia ia “Nina Goko God.”

14 Na alaala loki na mane vaumate ni baragata ara tsatsari mai i murina aia, mara sage tana niqira ose sere, mara sagelia na polo sere male sosongo.

15 Me kesa na isi vavanga sosongo e labarutsu i mangana aia, agana nina mani labu pukaliginiaqira na vera loki sui. Maia sauba ke tagaovi kaputiginigira nina itoro tapala, me ke tsogori rapasiginigira sui na uaenina nina momosatoba ma nina kore loki aia na God Susuliga Sosongo.

16 Mi tana polona mi tana bunguna goto ara marea na soa vaga iani: "Niqira Taovia Tsapakae na taovia tsapakae sui, ma niqira Taovia Loki na taovia loki sui."

17 Mau reigotoa kesa na angelo, aia e tutuu tana aso, me gudato vanigira na manu loki sui ara viri lovo bamai tana masaoka me tsarivanigira, "!Kamu saikolu mai sui tana nina kavomutsa loki God!"

18 !Kamu mai, ma kamu gania na lakaqira na taovia tsapakae, ma na lakaqira igira gaqira taovia na mane vaumate kolu lakaqira niqira mane vaumate, ma niqira ose kolugira igira ara sage i koniqira, ma na lakaqira goto na toga sui, igira na tseka ma na tinoni tau tseka, igira na lokina me ke tsau tana tetelona!"

19 Mi muri, mau reia na omea atsi loki, migira sui na taovia tsapakae ni barangengo, kolua na alaala niqira mane vaumate, ara saikolu laka kara labua aia e sage tana ose ma nina alaala na mane vaumate.

20 Migira ara tuu, mara tangolikaira na omea atsi loki ma na propete peropero, aia e naugira na valatsatsa i matana aia. Rongona ginia na valatsatsa vaga gira nogo, ti aia e gini peroginigira na tinoni ara tamanina na marepapadana na omea atsi loki tana koniqira, migira goto ara samasama vania na titinonina. Mara tsonimamauri kaira na omea atsi loki ma na propete peropero i laona na reku na lake loki e gagaa kolu papasa mila sigini seko.

21 Ma niqira alaala na mane vaumate ara gini lamuta sui na isi e labarutsumai i mangana aia e sage i gotuna na ose; migira na manu sui ara gini masu na ganiana na lakaqira na lamuta.

20

Na Omea Sauba Kara Laba i Laona Kesa na Toga na Ngalitupa

1 Mi muri, mau reia kesa na angelo e tsunamai talu i baragata, me tangolia tana limana na kii na mani sangaviana na matsapana na qou loki i lao vasau, kolua kesa na itai tapala mamava.

2 Maia e baa, me tangolia na vua loki, aia na muata ni oka, aia nogoria ara soaginia na Tidao Seko se Satan, me soriginia nina itai tapala, me ke totu vaga ia i laona ke kesa na toga na ngalitupa.

3 Ma na angelo e tsonitsunaa Satan tana qou loki, me kikapusia na matsapana, me bulutiginia na bubulutina, rongona ke gini utu goto vania Satan na peroginiaqira na tinoni tana barangengo popono, poi tsau ke putsu kesa na toga na ngalitupa. Mi muri ti kara nusitugua, me ke totu lee kesa moa tana tagu tetelo.

4 Mau reigira visana na sasana na totukae, mi tana ara totu kaekae igira na tinoni aia God e saunogoa vanigira na susuliga gana na votapede. Mau reigotoa na tidaoqira igira ara labumatesigira rongona ara gini turupatuna na gokona God mara katevulagia na manana vaga

e sasanya a Iesu. Igira nogo na tinoni girani ara tau sanga na samasama vaniana na omea atsi loki se na nununa lee goto aia, mara tau goto tamanina nina marepapidana na omea atsi loki tana raeqira se tana limaqira. Ara maurivisitugua tania na mate, mara tagao vago nogo na taovia tsapakae kolua a Iesu Kristo i laona kesa na toga na ngalitupa.

⁵ Iani nogo na kesanina na mauriviisituguana tania na mate. Migira sui na tinoni tavosi ara mate nogo, tagara goto kara tau maurivisitugua tania na mate, poi tsau kalina ke putsu kesa na toga na ngalitupa.

⁶ Ara mage loki me dou sosongo manana vanigira nina tinoni God, igira ara sanga na maurivisu tana kesanina na maurivisitugua tania na mate. Rongona na rukanina na mate sauba e utu ke susuliga kaputigira igira; migira sauba kara lia nina tinoni tabu God ma Iesu Kristo, ma kara tagao kolua i laona ke kesa na toga na ngalitupa.

E Puka Lee Gana Susuliga Satan

⁷ Mi murina, kalina ke putsu nogo kesa na toga na ngalitupa, mi tana ti sauba God ke nusitugua Satan tania nina totu sosori.

⁸ Maia sauba ke vano bamai na peroaqira na tinoni sui tana vati tsukena na barangengo, i koniqira nogo na puku ka koniqira a Gog ma Magog. Maia Satan sauba ke tuu, me ke tagigira na tinoni sui gana na vailabugi loki, migira kara danga vago nogo na vatuna na one i tasi.

⁹ Me ke mologira kara vano bamai tana barangengo popono, ma kara polia na nauna tana ara totu igira nina tinoni God, ma na verabau i tana aia God e reingao sosongolia. Ma na lake sauba ke tsunamai talu i gotu, me ke ganigira sui nina alaala Satan.

¹⁰ Mi muri, maia na tidao seko, aia nogo e perobulesigira na tinoni, sauba God ke tsonitsunaa i laona na reku na lake loki ma na papasa mila sigini seko, i tana God e tsonitsunakaira idanogoa kaira na omea atsi loki ma na propete peropero. Mi tana ti sauba kara rota loki sosongo na dani ma na bongi, me utu goto ke sui niqira rota.

Na Pede Loki

¹¹ Mi muri, mau reigotoa kesa na sasana na totukae, e loki me sere, ma na tamanina e totu kaekae i konina. Mi kalina kaira sui na barangengo ma na baragata ara morosi vaganana ia, mara ka mataguni sosongolia, mara ka tsogoligi tania, mara ka ba nanga lee saikesa.

¹² Mau reigira goto igira sui ara mate nogo, igira na lokina ma na tetelona sui, ara mai mara tutuu i matana nina sasana na totukae na Taovia. Maia e vuresigira visana na papi. Mi muri, me vuresia kesa segeni goto na papi, i tana nogo ara marea na asaqira igira ara mauri saliu. Mi tana, aia e tuu me pedegira igira sui ara mate, muria na douna se na sekona niqira aqo ara naua tana mauriqira, vago nogo ara maretsunaa i laoqira na papi.

¹³ Mi muri, migira sui ara lulumi i laona na tasi, migira sui lakalaka goto ara mate pipi tana nauna sui i laona na barangengo, ara maurivisitugua. Maia e totu tana nina sasana na totukae e pedegira sui muria na douna se na sekona niqira aqo ara naua tana mauriqira.

¹⁴ Mi muri, maia e tsonitsunakaira na mate ma na vera na mate i laona na reku na lake. Ma na reku na lake ia, aia nogoria na rukanina na mate.

¹⁵ Masei ti e tau totu na asana i laona na papi na mauri, maia e tsonitsunaa i laona na reku na lake.

21

Na Baragata Vaolu Ma na Barangengo Vaolu

¹ Mi muri, mau reia na baragata vaolu ma na barangengo vaolu. Kaira sui na baragata ida ma na barangengo ida ara ka nangaligi lee sui nogo, me nanga le goto na tasi.

² Mau reia na Vera Tabu Loki, aia na Jerusalem vaolu, e tsunamai talu i gotu i konina God. Aia e vangarau manogati segenina nogo, vaga kesa na daki tauga vaolu e sagelia gana inilau me baa na valaleana na savana.

³ Mau rongomia kesa e goko loki talumai tana nina sasana na totukae na Taovia me tsaria, “!Kamu reia baa! !God e molovera nogo kolugira na tinoni! Aia sauba ke mauri kolugira, migira sauba kara lia nina tinoni. God segenina nogo sauba ke totu kolugira, maia nogo sauba ke lia niqira God.

⁴ Sauba ke saluvaligia na koo na mataqira. Me sauba na tinoni kara tau goto dona na mate, se na melu, se na ngangai, se na rota. Rongona na omea ni sau vaga girani, ara nangaligi sui nogo.”

⁵ Maia e totu tana nina sasana na totukae e tsaria, “!Reia, inau au naua mara gini vaolu na omea sui!” Maia e tsarigotoa vaniau, “Ko maretsunaa na goko iani, laka na tsaqina na goko girani ara mana sui me tugua nomoa na noruaqira.”

⁶ Me tsarigotoa, “!E sui nogo! Inau na idana tsotsodo ma na murina tsotsodo, na tuturigana ma na susuina. Asei moa ti ke marou, sauba kau tamivania ke inu lee tana vuravura na koo na mauri me ke tau goto tsonimatena.

⁷ Masei ti ke managana me ke totukakai i koniqa, miani nogo na peluna sauba ke adia i koniqa: Inau kau lia nina God, maia ke lia na dalequ.

⁸ Migira ara posu mara tiatagaraau, migira na mane ma na daki ara vainaugi segeni, migira ara labumatesi tinoni, migira ara totu matengana na vainausekoligi, migira ara tabatu tinoni, migira ara samasama vanigira na tidao, migira sui ara dona na pero ma na valovalo, na tinoni sui vaga gira, na vovoliqira nogo: na totu tana reku na lake ma na papasa mila sigini seko. Aia nogoria na rukanina na mate.”

Na Jerusalem Vaolu

⁹ Me kesa tu vidaqira tugira vitu na angelo ara tu tangolia vitu na popo e danga i laona vitu na susuina na rota seko loki, aia e labamai i koniqa me tsarivaniau, “Ko mai, minau kau tusuvulagi vanigo na Daki Tauga Vaolu, aia na tauna na Dalena Sipi.”

¹⁰ Mi tana ma na Tarunga Tabu e totuviau, me kesa na angelo e suludatoau i kelana kesa na vungavunga katsi sosongo. Me tusuvulagi vaniau na Vera Tabu, aia na Jerusalem vaolu e tsunamai talu i baragata i konina God,

¹¹ ma na mararana God e mararasi poponoa. E maka me rereidou sosongo vaga kesa na vatu angaanga, me maka tsapatugu.

¹² Ma na baravatuna na Vera Tabu ia e dato ao sosongo, me tamanina sangavulu ruka na matsapa loki, mara sangavulu ruka na angelo ara

mataligira na matsapana. Me pipi tana matsapa ara marea na asaqira na sangavulu ruka na duli ni Israel.

¹³ Mara tu tolu na matsapa loki pipi kesa tabana na vale: tolu tabana i longa, me tolu tabana i ata, me tolu tabana i vava, me tolu tabana i tasi.

¹⁴ Ma na baravatuna na verabau ia, ara gini tsutsuvatuginia sangavulu ruka na vatu loki, mi tana vatu girani e totu na mamarena na soaqira igira na sangavulu ruka nina apostolo na Dalena Sipi.

¹⁵ Ma na angelo aia e goko vaniau, e tangolia i limana kesa na gai qolu agana na tovoginiana na verabau ia, migira goto na matsapana ma na ponoponona.

¹⁶ Ara ka atsa saikesa na katsina ma na damana na verabau ia. Na angelo e adia nina gai na totovo me tovoginia na verabau: me tsaulia ruka na toga vati sangatu na kilometa na katsina, me atsa vaga goto na damana ma na datona.

¹⁷ Ma na angelo e tovogotoa na ponoponona na vera, me tsaulia kesa sangatu vati sangavulu vati tabailima na datona, vaga tana niqira totovo na tinoni tana tagu ia.

¹⁸ Ma na ponopono ara aqosiginia moa na vatu angaanga mamarega loki matena, ma na verabau ia ara logoginia na qolu laka segeni moa, me maka tsapatugu.

¹⁹ Ma na tsutsuvatuna na vera loki ia ara baruginia pipi na vatana na vatu mamarega angaanga loki matena.

Na kesanina tsutsuvatuna ara baruginia na vatana na vatu angaanga loki matena ara soaginia na jasper.

Na rukanina ara baruginia na vatu bora angaanga ara soaginia na sapaea.

Na tolunina ara baruginia na vatu sere angaanga ara soaginia na aget.

Na vatinina ara baruginia na vatu marao angaanga ara soaginia na emerald.

²⁰ Na tseginina ara baruginia na vatu tsitsi sere angaanga ara soaginia na oniks.

Na ononina ara baruginia na vatu tsitsi angaanga ara soaginia na karnelian.

Na vitunina ara baruginia na vatu mila angaanga ara soaginia na krisolait.

Na alunina ara baruginia e kesa segeni na vatana na vatu marao angaanga ara soaginia na beril.

Na siunina ara baruginia e kesa segeni na vatana na vatu mila angaanga ara soaginia na topas.

Na sangavulunina ara baruginia na vatu marao mila ara soaginia na kalsedoni.

Na sangavulu kesanina ara baruginia e kesa segeni na vatana na vatu bora angaanga ara soaginia na turkois.

Na sangavulu rukanina ara baruginia e kesa segeni na vatana na vatu tsitsi angaanga ara soaginia na ametist.

²¹ Migira sui sangavulu ruka na matsapana ara nauginia na matana davi; pipi kesa matsapa ara nauginia kesa moa na matana davi. Ma na sautuna na vera loki ia, ara nauginia na qolulaka, me maka tsapatugu.

²² Mau tau moa reia sa vale tabu ke totu tana verabau ia, rongona ngiti vale tabu i tana kaira nogoria na Taovia God Susuliga Sosongo ma na Dalena Sipi.

²³ Me tau goto kilia na aso se na vula ke sinaria ti ke gini marara na verabau ia, rongona na mararana God nogo e mararasia, ma na Dalena Sipi nogo e ngiti mararana.

²⁴ Migira na tinoni sui tana barangengo sauba kara liu moa tana mararana aia, migira na taovia tsapakae na barangengo sauba kara adimaigira na vangana sui niqira tamani i laona.

²⁵ Ma na matsapana na vera loki ia, sauba kara totu ova saviliu na dani popono; me utu kara vongogira, rongona i tana e utu goto ke dona na bongi.

²⁶ Me pipi sui niqira tamani na vera sui sauba kara adisaigira mai moa i laona na verabau ia.

²⁷ Me sauba ke tagara goto ke kesa na omea seko, se ke kesa ke naua na omea paluvangamaga se ke pero, ke dona ke sage i laona na vera loki ia. Igira segeni moa na asaigira ara totu nogo i laona nina papi na mauri na Dalena Sipi, igira moa sauba kara sage baa i laona na vera loki ia.

22

Na Koo na Mauri ma na Gai na Mauri

¹ Maia na angelo e tusuvulagi vaniau goto na ko loki, aia na koo na mauri e totora vaga kalina na lalaina na aso e gado tana koo se tana tasi. E vuradato tana ka niqira sasana na totukae kaira God ma na Dalena Sipi,

² me tsatsali tsunamai i levugana na sautu tana verabau ia. Me ruka tabana tana liligina na ko loki ia, ara dato na gai na mauri, mara molovuaigira sangavulu ruka kalina i laona kesa na ngalitupa, e kesa kalina i laona pipi na vula; ma na rauqira e lia gana na mani talimaurisi tinoni pipi tana vera sui.

³ Me tagara kesa na omea seko God e dona na reisaviana ke totu tana verabau ia.

Me sauba ke totu goto i laona na verabau ia ka niqira sasana na totukae kaira God ma na Dalena Sipi, migira sui nina tinoni sauba kara samasama vania i tana.

⁴ Ma kara morosia na matana God, ma na asana aia ke totu tana raeqira.

⁵ Me utu goto ke bongi tana, me utu goto kara kilia kesa na laeti ke mararasigira, se na aso ke sinarigira, rongona na Taovia God aia nogo sauba ke ngiti niqira marara, migira kara tagao mala taovia tsapakae nogo na dani ma na dani.

Na Visumaiana a Iesu

⁶ Mi muri, ma na angelo e tsarivaniau: “Na tsaqina goko girani ara mana sui, me tugua nomoa na noruaigira. Ma na Taovia God, aia e saua nina Tarunga Tabu vanigira na propete, aia nogo e molomaia kesa nina angelo ke mai katevulagi vanigira nina tinoni na omea sauba ke tau oka ma kara labamai.”

⁷ Me tuu a Iesu me tsaria: “!Kamu rorongou dou! !E varangi lee nogo kau visumai inau! !Kara gini mage igira ara murigira na tsaqina goko na katemai ara totu i laona na papi iani!”

⁸ Eo, inau nogo a Ioane, au rongomigira, mau reigira na omea sui girani. Mi kalina au rongomigira mau reigira sui na omea vaga gira,

minau au puka kovoragi i tuana na angelo aia e sauvulagigira vaniau laka kau samasama vania.

⁹Maia e tongo vaniau me tsaria, “!Ko laka na nauvaganana vaniau ia! Matena inau nogo kesa gamui aqokolu igoe migira na tasimu na propete, migira sui goto ara murigira na tsaqina na goko vaga ara totu i laona na papi iani. !Ma God aia moa ko samasama vania!”

¹⁰Ma na angelo e tsarigotoa vaniau, “Ko laka na molopoiagira lee na gokona God ara totu i laona na papi iani, rongona e varavara sosongo nogo na tagu i tana kara labavulagia na omea sui girani.

¹¹Masei na tinoni e seko nogo nina sasaga, ma nina aqo ke totu matengana na nauseko babaa moa, masei e naquga nogo na tobana, ma nina aqo ke naquga babaa moa. Masei na tinoni e dou nogo nina sasaga, ma nina aqo ke totu matengana na nauana babaa na omea e dou, masei e male nogo tobana, nina aqo ke totu male babaa moa.”

¹²Ma Iesu e tsarigotoa, “!Kamu rorongo dou! E varangi sosongo nogo kau visumai inau, me sauba kau adimai kolua na peluna, gana na tusuana vania pipi tinoni tatasa, muria na douna se na sekona nina aqo e naua tana maurina.

¹³Inau nogo na idana tsotsodo ma na murina tsotsodo, na tuturigana ma na susuina.”

¹⁴Eo, kara mage igira ara vulimalegira nogo na poloqira, rongona sauba ke gini ulagaqira na ganiana na vuana na gai na mauri, ma na liusage tana matsapana na verabau ia.

¹⁵Migira e tau ulagaqira na sage tana verabau ia kara totu moa i taba: igira sui ara mauri mala pai, migira ara tabatu tinoni, migira ara totu matengana na vainausekoligi ma na matesi tinoni, migira ara samasama vanigira na tidao, migira goto ara dona na pero ma na valo tinoni.

¹⁶Me goko goto a Iesu me tsaria, “Inau a Iesu, au molovanonogoa niqo angelo ke tsaritutugugira na omea sui girani vanigamu sui pipi tana vera na lotu. Inau nogo na kukuana laka a David; minau goto na veitugusidani marara maka.”

¹⁷Mara ka tuu kaira na Tarunga Tabu ma na Daki Tauga Vaolu, mara ka tsaria, “!Kamu mai!”

Me pipi igira sui ti kara rongomia na goko vaga iani, ma niqira aqo kara tsarigotoa, “!Kamu mai!”

Eo, kamu mai ti asei e marou. Asei moa e ngaoa na inu, e dou ke mai me ke inu lee tana koo na mauri, me ke tau tsonimatena.

Na Susuina

¹⁸Inau a Ioane, inau nogo au parovatavigamu kakai, pipi gamu sui amu rongomigira na goko na katemai vaga ara totu nogo tana papi iani: ti vaga asei ke tavongani pabo lee sa tsaqina goko vaga i konina ma God sauba ke pabogotoa gana kede, ginia na rota seko loki vaga inau au gini goko tana papi iani.

¹⁹Me ti vaga ke kesa ke adiligia kesa na tsaqina na goko na katemai ara totu tana papi iani, me sauba God ke adiligi tanigotoa gana tuva tana vuana na gai na mauri, ma gana tuva tana Vera Tabu, vaga inau au gini goko nogo tana papi iani.

²⁰Maia e katemaigira na goko sui girani, aia nogo e goko me tsaritugua, “!Eo, e mana! !E varangi sosongo nogo kau visumai inau!”

!Eo, Taovia Iesu ko mai!

²¹ Au nongia na Taovia Iesu ke vangalaka vanigamu sui. Amen.

IGIRA NA LINGE TABU (PSALMS)

Na Vuresi Makaliana Na Omea Ara Marea Tana Papi Iani

Na papi **Na Linge Tabu** ara soaginigotoa **Na Papi na Psalm** aia nogoria na papi i tana ara totu niqira linge tabu ma niqira nonginongi igira na tinoni ni Israel, mara totu i laona na Papi na Mamare Tabu. Me tau kesa moa tinoni, me tau i laona kesa moa na tagu ara maregira na linge tabu girani. I laona e danga sosongo na tagu, igira na tinoni ni Israel ara tsakosaigira babâ, mara gini aqo kalina ara tû na lotu vania God. Mi murimai moa ti ara molosagegira i laona niqira Papi na Mamare Tabu.

Mi laoqira na linge tabu ma na nonginongi girani, ara totu visana agana na mani lotu tana tsonikaeana ma na samasama vaniana God. Visana agana na nongiana God ke sangagira, me ke reitutugugira, me ke maurisigira. Visana na nongiana rongona ke padalea niqira sasi. Visana na lingena na soadouana God rongona nina vangalaka vanigira, ma na nongiana laka ke kedegira gaqira gala. Ara visana vidaqira na nonginongi girani ara kalea kesa moa tinoni, mara visana ara kalegira na tinonina na vera popono. Visana ara adilabatia nina papada popoi kesa tinoni, migira visana ara adilabatia niqira kili ma niqira vavatsangi igira sui nina tinoni God.

A Iesu goto e gini aqo na linge tabu tana sasani tinoni mi tana nonginongi, vaga ara marea tana Turupatu Tabu Vaolu tana rongona a Iesu Kristo. Maia nogoria na rongona ti na Papi na Linge Tabu e gini lia na papi na nonginongi ara padaloki sosongolia bâ igira na tinoni Kristiano tû mai tana tuturigana.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani Igira sui kolu ara 150 na Linge Tabu, mara votagira tsege tana papi vaga iani:

Papi Kesa Linge 1-41
Papi Ruka Linge 42-72
Papi Tolu Linge 73-89
Papi Vati Linge 90-106
Papi Tsege Linge 107-150

PAPI KESA

1

(Linge 1-41)

Na Magemage Manana

¹ Ke mage aia na tinoni
e sove tania na muriana niqira totokoe igira na tinoni seko,
me tau muria niqira sasaga igira na tinoni sasi,
se e tau goto dona ke sangatototu i laona niqira sai igira ara peâ na
mangana God.

² Na tinoni dou vaga ia, e tsodoginia nina magemage tana muriana
nina Ketsa na Taovia,*
me tau kuti na padaana i tobana na dani ma na bongi.
³ Aia e vaga moa ti kesa na gai e vovodato i ligisana na ko tsatsali,
me gini molo vuana dou tana tagu laka,
me tau goto dona ke matsele lê na rauna.
Maia na tinoni vaga ia e tangomana sailagi pipi tana aqo sui e naua.

⁴ Migira na tinoni seko ara tau goto dona kara nauvaganana ia;
igira ara vaga ti na rau matemate lê, e mai na guguri me lovosaginigira
lê.

⁵ Igira na tinoni sasi sauba God ke kedegira,†
me ke molovotagira‡ tanigira nina tinoni segeni nogo God.

⁶ Na Taovia aia e mataligira me reitutugugira igira e gotolaka niqira
sasaga,
migira na tinoni seko ara muria moa na sautu e kalea na mate saliu.

2

Aia na Taovia Tsapakae God e Vilinogoa

¹ ?Rongona gua ti igira na puku tavosi sui ara vorogokona sai na kore
loki?

?Egua vaga ti igira na toga ara naua niqira vorogoko tagara rongona
lê?

² Igira na taovia tsapakae ni lao eni ara tû, mara vangarau segeniqira
nogo,

migira sui na tagao ara vorogokona sai na tukapusiana na Taovia,
ma na tukapusiana goto na taovia tsapakae aia e vilinogoa.

³ Mara tsarivaganana, "Ida gita ma ka nusiligia tanigita
na sosorina ka niqira tagao kaira ara ka soriginigita."

⁴ Ma na Taovia, aia e totu tana sasana i baragata,
e kiataginigira, me gilugaqira.

⁵ Mi muri maia e tû, me parovatavigira tana korena loki,
me molo matagu loki sosongo vanigira tana nina momosa.

⁶ Me tsarivaganana vanigira,
"Inau segeniqu nogo au turuvaginia aia au vilia ke lia na taovia
tsapakae,

mi Sion* nogo tana niqu vungavunga tabu au molovania ke totu."

⁷ Me goko aia na taovia tsapakae ia, me tsaria,

"Inau sauba kau katevulagigira na omea sui aia na Taovia e tsarinogoa
vaniau.

Aia e tsarivaganana vaniau, 'Igoe nogo na dalequ; mi dani eni nogo
inau au lia na tamamu.

⁸ Ko nongia i koniçu, minau sauba kau tusugira vanigo na puku tavosi
sul;

ma na barangengo popono sauba ke lia nimu tamani igoe.

* **1:2 1:2** "nina Ketsa na Taovia" Ara soaginigotoa na 'Tora'. E kaletugira tsege na papi idaida i laona niqira Mamare Tabu igira na Hibru. † **1:5 1:5** "God ke kedegira" Tana dani na Pedé Lóki. ‡ **1:5 1:5** "ke molovotagira" Na tinoni sasi e utu vanigira kara tamanipata kolugira na tinoni dou tana magemage na mauri saliu. * **2:6 2:6** "mi Sion" Aia na vungavunga i tana e totu na Vale Tabu.

9 Me sauba ko tairutuginigira na itoro tapala;
mo ko rutugira ma kara tarutu vaga saikesa nogo na popo vatu.' "

10 Kalina ia, ma kamu rongomidoua niqu goko parovata iani, igamu
sui na taovia tsapakae;

kamu pukudoua na sasani iani, igamu na tagao sui tana barangengo:

11 Kamu aqo vania moa na Taovia tana kukuni loki.

12 Kamu gariri ma kamu tsuporu i matana;

ke tau tavongani labadato tsaku na korena,

me ke tavongani novotigamu lê na mate.

Eo, kara mage igira sui ara dona na ba totu raviravi i konina aia.

3

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Tana Matsaraka Rongona God Ke Sangâ

1 !Taovia, ara danga sosongo bâ gaqu gala,
mara danga sosongo ara tsonikidaqu!

2 Igira ara goko mara tsarivaganana iani tana rongoqu,
"Sauba God e utu lelê ke sangaa."

3 Migoe saikesa moa Taovia, o vaga gaqu tako;
o sangaau mau gini tangomana,
mo malagaisiau mau gini tukakai.

4 Au nongia na Taovia ke sangaau,
me tû tana nina vungavunga tabu* aia e rongomiau.

5 Au tsaro mau maturu,
maia na Taovia e reitutuguau tana bongi popono.

6 Inau au tau matagunigira na toga gaqu gala,
igira ara tupoliau tabana mi tabana.

7 !Taovia ko mai! !Niqu God, ko maurisiau!
Ko kedegira sui gaqu gala,
mo ko pualasilea gaqira susuliga gana na sekoliginiaqu.

8 Na tangomana e talumai i konimu igoe Taovia,
migoe ko tû mo ko vangalaka vanigira nimu toga.

4

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Tana Ngulavi Rongona God Ke Sangâ

1 !Niqu God, igoe nogo o isutuguqu!

Mi kalina ti kau nongigo, migoe ko rongomia niqu nonginongi.

Kalina inau au totu i laona na rota, migoe nogo o sangaau.

Mi kalina eni au nongigo ko rongomia niqu nonginongi.

2 ?Sauba ke oka koegua sagata kamu tsiriau lê igamu na tinoni?

?Me ke oka koegua sagata kamu padalokigira igira na omea tagara
rongona;

ma kamu gini boe moa na muriana na omea peropero lê?

* 3:4 3:4 "nina vungavunga tabu" Aia nogo na Vungavunga Sion i Jerusalem i tana e totu na Vale Tabu ma na valena na taovia tsapakae.

³ Padatugudoua laka na Taovia aia e viligira nogo igira e goto niqira sasaga kara lia nina tinoni segeni, maia nogoria e rongomiau inau kalina au soâ.

⁴ Kamu gariri tana matagu ma kamu mololea na nauana na sasi; ma kamu pada mamavasia na omea iani, kalina kamu tsaro mui i nigemui.

⁵ Savoria nimui vangalaka dou vania na Taovia, mi konina nogo aia, kamu vataraginia nimui tutuni.

⁶ Ara danga sosongo rago ara nonginongi vaga iani: “!Taovia ko tusumaia vanigami ke danga bâ na vangalaka. Mi tana nimu galuve ko moromai i konimami!”

⁷ Eo, ma na magemage dou igoe o saunogoa vaniau aia e loki liusi sosongolia bâ na mage ara tamanina igira, kolu pipi sui niqira lakana na mutsa ma na uaeni.

⁸ Kalina inau au tsaro, mau dona na maturu saviliu; rongona igoe segeni moa Taovia o vangataoau dou sosongo.

5

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Reitutugua

¹ Taovia, ko rongomia niq tsaqina goko, mo ko rongomigotoa niq ngangaidato vanigo.

² !Ko rongomiau kalina au nongigo ko sangaau, igoe niq God ma niq taovia tsapakae!

Au nonginongi vanigo Taovia;

³ migoe o rongomia na tatangina na lioqu tana matsaraka. Mi kalina e dato na aso inau au sua niq savori vanigo, mau tû mau pipitugo.

⁴ God, igoe o tau saikesa reingaoa na aqo seko ara dona na nauana igira na tinoni;

mo tau goto tamia ke kesa na omea seko ke totu i matamu.

⁵ E seko sosongo vanigo na reiaqira na tinoni vanga kaekae; mo reisavi sosongoligira sui na tinoni vanga nauseko.

⁶ Igoe o tsogori pukaligira sui na tinoni vanga peropero, mo pea sosongoligira igira na lapiruka, migira na vanga tangopeke seko.

⁷ Eo, mi tana rongona moa nimu galuve loki igoe, te e gini tau utu vaniau na mai i laona na valemui; ma na samasama i laona na Valemui Tabu ma na tsuporu vaniamu tana kukuni loki.

⁸ !Taovia, ara totu danga sosongo gaqu gala! Igoe ko ida vaniau ma kau dona na muriana na omea igoe o kilia; ko gotolia vaniau na sautu tana kau liu.

⁹ Nagua sui moa ti kara tsaria igira gaqu gala me utu saikesa vaniau kau tutunina;

igira ara kilia moa na raqasasili tinoni.

Na mangaqira e gini mabulu na pero,
me dangaligira na tabatu na mate.

¹⁰ Migoe God, ko tusuvanigira na matena niqira tsutsukibo;
me ke gadovisu segeni i koniqira na omea seko ara vangaraua na nauana.

Ko tsialigigira tania na matamu rongona na sasi danga ara tsukia,
mara petsakoe loki vanigo igoe.

¹¹ Kara gini magemage igira sui ara toturavi dou i konimu igoe;
kara lilinge sailagi tana mage loki.

Ko reitutugugira dou igira ara padalokia na asamu;
matena tana rongomu nogo igoe ti igira ara gini dona na mage loki manana.

¹² Rongona igoe Taovia o vangalaka vanigira igira ara muridoua na gokomu;
ma nimu galuve e dilagira vaga nogo ti na tako.

6

Na Nonginongi tana Tagu na Rota

¹ !Taovia ko laka na kore ma na goko kakai vaniaqu!

!Ko laka na kedeaqu tana nimu momosatoba!

² !Au maluku sosongo nogo Taovia; ko galuveau!

Ko sangaau ma kau susuliga tugua; e labe nogo na koniqu popono,

³ ma na tidaoqu goto e rota loki sosongo.

?Taovia, sauba ke oka koegua sagata ko pipitu ti ko mai sangaau?

⁴ Taovia ko mai tsaku mo ko maurisiau;
tana nimu galuve ko laumaurisiau tania na mate.

⁵ Rongona i laona na barangengo na mate* e tagara lelê ke kesa ke dona na padavisuamu.

Me tagara ke kesa ke dona na tsonikaeamu i tana.

⁶ Au gini kolae sosongo na melu;
pipi tana bongi na nigequ e gini kudo popono niqu ngangai;
ma gaqu lulunga e gini pori popono na kô na mataqu.

⁷ E kakai sosongo vaniau na momoro;
me viri kubi popono na mataqu tana rota na ngangai
rongona na omea ara naua vaniau igira gaqu gala.

⁸ !Kamu baligi taniau igamu na tinoni seko!

Na Taovia e rongominogoa niqu ngangai.

⁹ E rongomiau kalina au ngangaidato vania rongona aia ke sangaau,
maia e tabedoua niqu nonginongi.

¹⁰ Migira gaqu gala, sauba ke ponopala lê na tobaqira rongona e tau managaqira;

me sauba kara tavongani vangamâ loki ma kara sugavisu lê.

* 6:5 6:5 "na barangengo na mate" Igira na tinoni ni sau ara padâ laka na tinoni sui kalina ara mate ara tsuna sui kesa tana nauna i pikana na barangengo i tana ara totu mui saviliu tana rodo ma na papasa.

7

Na Nongiana God Rongona na Pedegoto

¹ Taovia niqû God, inau au mai i konimu, rongona igoe ko reitutuguau. Ko isutuguqu mo ko laumaurisiau tanigira igira sui ara takuviau.

² Kara tau mai vaga na laeone ma kara tangoliau ma kara kalagaiau vano kesa tana nauna i tana ke tau totu kesa ke isutuguqu. Mi tana kara qoru rapasiau.

³⁻⁴ Eo, igoe niqû Taovia mo niqû God, ti vaga inau au naua ke kesa na omea seko vaninogoa kesa tinoni, se ti vaga inau au tavongani keli lê vania kesa kulaqu, se au tavongani labulea kesa gaqu gala tagara sa rongona, eo, me ti vaga au naumananâ na omea vaga gira, ⁵ !mi tana, me dou moa ti igoe ko tamivanigira gaqu gala kara takuviau ma kara tangoliau, ma kara tsoni pukaliau i lao ma kara labumatesiau, ma kara moloau kau tsaro mate lê tana kao!

⁶ !Ke botsalaba na koremu Taovia! Ko tukae, mo ko tukapusia niqira momosatoba igira gaqu gala. Ko tavurake segenimu mo ko sogogaqu inau. Na pedegoto saikesa moa aia nogo igoe o kilia.

⁷ Me vaga ia, mo ko adisaigira pipi sui lakalaka na toga ma kara totu poligo, migoe ko tagaovi kaputigira popono tû tana sasamu i gotu vasau.

⁸ Igoe nogo na taoviana na pedegoto vanigira na mamatana na tinoni. Igoe Taovia ko sangaau me ke gini managaqu, rongona igoe o donagininogoa laka inau au tau tsukia sa sasi.

⁹ Igoe nogo God o gotolaka, mo pede gotosia pipi na papada ma na kili ara totu popoi i laona na tobamami. Ko utusia niqira sasaga tabaru igira na tinoni sasi, mo ko saupeluna vanigira na tinoni e goto na tobaqira.

¹⁰ God aia nogo e reitutuguau; maia e maurisigira igira e goto na tobaqira.

¹¹ God aia e gotolaka tana nina pede, me kedegira pipi dani igira na vanga tsutsukibo.

¹² Ti vaga igira kara tau olia niqira sasaga, me sauba God ke asâ nina isi me ke vavanga. E narinogoa nina parige me vangaraua na suiana.

¹³ Me adimanogatigira nogo gana sagore e totu na omea agana na ketso tinoni i konina, me matanigira nogo nina pipili iruiru.

¹⁴ Kamu reia bâ niqira omeomea na tinoni vanga tsutsukibo gira; igira nogo ara nausautuna na nauseko mara dona sosongo na goko valovalo.

¹⁵ Ma na taviti ara moloa laka kara gini sogo na tinoni tavosi i laona, migira segeni nogo ara ba sogo i laona.

16 Me vaga ia, migira ara gini gadovikede segeni tana rongona niqira
nauseko segeni nogo.
Ma na kore loki igira ara naua e kidivisu me gadovigira segeni.

17 Au soadoua na Taovia tana rongona e gotolaka nina pede.
Au lingena na tsonikaeana na Taovia aia e Susuliga Sosongo.

8

Gana Tangirongo God Ma Gana Loki na Tinoni Lê

1 !Taovia igoe nogo nimami Taovia!

E tangi loki na rongomu polia na barangengo popono.

Ma niqira tsonikaeamu igira na tinoni e labadato i gotu tana baragata,

2 mara lingena igira na baka pasa migira goto na baka tetelo.

Igoe o totu bibiu dou tanigira sui gamu gala.

Mo utusia aseï ti vaga aia ke tovoa na tukapusiamu.

3 Kalina inau au morodato i gotu tana masaoka aia igoe nogo o aqosia,
mau reigira na vula ma na veitugu igoe nogo o mologira tana sasaqira,

4 ?ma nagua sagata aia na tinoni ti igoe o ba padaloki sosongoli
vaganana ia;

maia ma na tinoni lê moa, migoe o reitutugudou sosongolia vaga ia?

5 Migoe nogo o aqosia aia, gana ke totu palatsuna vanigo segeni moa
igoe.

Migoe o molokaea kolu mararana ma gana tangisoa.

6 Migoe o viliginia aia ke tagaovi kaputigira na omea sui igoe o
aqosigira.

Mo molokaea ke ida vanigira pipi na omea vovola sui:

7 igira na sipi ma na buluka, migira goto na omea tuavati atsi sui;

8 igira na manu ma na tsetse

ma na omea mamauri sui i laona na tasi.

9 !Taovia igoe nogo nimami Taovia!

E tangi loki na rongomu polia na barangengo popono.

9

Na Soadouana God Rongona E Gotolaka Nina Pede

1 Tana tobaqu popono sauba kau tsonikaego Taovia.

Sauba kau tau kuti na turupatuna bamai igira na omea loki sui igoe o
naugira.

2 Sauba kau linge tana mage na matemu igoe.

Sauba kau lilinge ma kau tsonikaego igoe God Susuliga Sosongo.

3 Kalina igira gaqu gala ara reigo igoe o labamai, ara pilo mara
tsogovisu sui;

ara puka tsuna i lao mara viri mate sui.

4 Igoe o totu tana nimu sasana na totukae, mo saua na pede gotolaka;
migoe nogo o sogogaqu inau.

5 Igoe o kedegira na tinoni ponotoba,

mo matesigira na tinoni vanga tsutsukibo;
me sauba ke tagara goto ke kesa ke padavisugira.

⁶ Igira gamami gala ara nanga saviliu nogo;
igoe o toroveoa popono niqira verabau,
ma na tinoni sui ara padalegira saikesa nogo.

⁷ Ma na Taovia aia e taovia tsapakae na dani ma na dani;
me turuvagininogoa nina sasana na totukae gana na pede tinoni.

⁸ Aia e tagaovia na barangengo tana nina gotolaka;
me pedegira na puku sui kolua nina pede gotolaka.

⁹ Na Taovia aia niqira raravi igira ara bingi sekologira,
maia niqira nauna agana na tsogoravi kalina ti ke laba na tagu seko.

¹⁰ Igira ara donaginigo Taovia, sauba kara norugo,
rongona e utu vanigo igoe ko tsonilegira igira ara mai i konimu.

¹¹ !Linge na tsonikaeana na Taovia, aia nogo e tagao i Sion!
!Katevulagia vanigira na puku sui na omea aia e naugira!

¹² God e padagira moa igira ara rota;
me tau goto padalea niqira ngangaidato ara nauvania,
me kedegira igira ara rotasigira.

¹³ !Ko galuveau Taovia!

Ko reigira na rota sui ara tsukivaniau igira gaqu gala.
Ko laumaurisiau tania na mate Taovia,

¹⁴ ma kau ba tû i mataqira na toga ni Jerusalem,
ma kau katevulagi vanigira na omea vaga inau au tsonikaeginigo.
Sauba kau gini magemage tana rongona igoe o laumaurisiau inau.

¹⁵ Na tinoni ponotoba ara tsaia na qilu,
migira segeni nogo ara puka i laona.

Ara moloa niqira taviti,
migira segeni nogo ara ba sogo i laona.

¹⁶ Na Taovia e sauvulagi segenina tana nina pede gotolaka,
migira na tinoni vanga tsutsukibo ara sogo i laona niqira aqo seko igira
segeni nogo ara naua.

¹⁷ Na mate aia saikesa moa e totupitugira igira sui na tinoni vanga
nauseko,
migira sui goto ara sove tania God.

¹⁸ Igira ara kilia na sasanga sauba e utu kara totu sekona lê sailagi
moa.
Ma niqira amesi igira ara tau tamanina sa omea sauba e utu ke puala
lê saviliu.

¹⁹ !Ko tukae Taovia! !Ko laka na tamivaniaqira na tinoni kara
suamangamu lê moa!

Ko vaturigira na tinoni ponotoba i matamu mo ko pedegira.

²⁰ Ko naua ma kara matagunigo igoe Taovia,
ma kara donaginia laka igira na tinoni lê moa.

10

Na Nonginongi Gana na Pedegoto

¹ ?Rongona gua ti igoe o ba totu ao vaga sagata ia Taovia?

?Egua vaga ti o taopoi tanigami kalina e ngoligami na rota?

² Ara kaekae sosongo nomoa igira na tinoni vanga tsutsukibo, mara rotasigira na tinoni ara tau tamanina sa omea.

Ko sogotigira i laona na taviti igira segeni nogo ara aqosia.

³ Na tinoni vanga tsutsukibo e gini kaekae na omea seko aia e padâ i tobana;

ma na tinoni vanga susugu e goko seko me sove tania na Taovia.

⁴ Na tinoni vanga tsutsukibo aia e tau dona ke boeginia na Taovia; mi tana nina kaekae e pada i tobana laka e tagara sa God.

⁵ Na tinoni vanga tsutsukibo e tangomana rago pipi tana omea sui aia e naua.

Maia e tau lelê padagadovigira nimu pedelaka igoe Taovia; me peagira lê igira gana gala.

⁶ E goko segenina me tsarivaganana,

“Sauba nomoa e utu kau puala lê inau;

Me sauba e utu goto ke sekoliau sa omea.”

⁷ I laona na mangana aia e danga moa na gokoseko, na pero, ma na gorara tinoni;

mi vavana na lapina e totu na goko vavanga ma na goko saisai.

⁸ E dona ke taopoi bamai i laona na vera,

me area na labumatesiaqira na tinoni e dou niqira sasaga.

E tuvigira igira e reia laka e utu vanigira kara sanga segeniqira;

⁹ me pipitu i laona nina nauna na mani taopoi vaga moa ti na laeone.

E totu pitugira na tinoni ara tau tamanina sa omea,

ti ke sogotigira tana nina taviti me ke raqaligigira.

¹⁰ Na susuligana loki nogo aia e liusiginigira na tasagana;

me tsogori rapasigira.

¹¹ Aia na tinoni vanga tsutsukibo e goko segenina me tsarivaganana,

“!E tau lelê gini boe God na omea vaga gira!

!Aia e maturukapusingoa na matana, me sauba e utu lelê vania ke morosiau inau!”

¹² !Taovia ko tû mo ko kedegira na tinoni vanga tsutsukibo girani!

!Laka na padaleaqira igira ara rota!

¹³ ?Nagua e padâ na tinoni vanga tsutsukibo aia te e peâ God

me tsari segenina i tobana, “E utu lelê God ke kedean inau”?

¹⁴ Eo, migoe Taovia o morosiragoa na omea vaga aia e naua.

Mo donaginigotoa na vatsangisavi ma na rota e gadovigira na tinoni dou,

migoe o gini boe sailagi na sangaaqira.

Na tinoni e utu vania ke sanga segenina, aia nogoria e molo segenina i limamu igoe;

migoe nogo o sangagira sailagi igira e utu kara sanga segeniqira.

15 Ko adipukalia na susuligaqira na tinoni vanga tsutsukibo ma na tinoni vanga nauseko; mo ko kedegira tana rongona na omea seko ara naua poi ke tsau kalina kara tau naugotoa.

16 Na Taovia aia nogo e taovia tsapakae saviliu na dani ma na dani. Migira sui ara dona na samasama vaniaqira na god tavosi sauba kara tavongani nangaligi lê tania nina kao aia.

17 Migoe Taovia sauba ko rongomia niqira nonginongi igira ara totu palatsuna;

me sauba igoe ko malagaisigira.

18 Me sauba ko rongomigotoa niqira ngangaidato igira na baka tinamate, migira ara bingisekoligira;

migoe segenimu nogo sauba ko sogogaqira,

ti ke gini utugana vanigira na tinoni lê na molo matagu goto vaniaqira.

11

Na Vataragi Kakai i Konina na Taovia

1 Inau au norukakaia na Taovia rongona aia ke ravisiau.

Mamu bule rago igamu ti amu tsarivaganana vaniau iani,

“Ko lovoligi bâ tana vungavunga vaga kesa na manu,

2 rongona igira na tinoni vanga tsutsukibo ara tû tana rodona, mara nari manogatinogoa niqira parige mara matania niqira pipili, rongona kara vanasiginigira na tinoni dou.

3 Me tau saikesa tangomana vania sa tinoni dou ke naua sa omea kalina ara taveo lê vaganana na omea sui lakalaka.”

4 Ma na Taovia aia e totu rago i laona nina valetabu;

me tamanina nina sasana na totu i baragata.

E morosigira na tinoni pipi tana nauna sui

me donaginia na omea sui igira ara naua.

5 Aia e vilekegira na douna ma na sekona tana atsa;

me reisavi sosongoligira igira ara dona moa na sekoli tinoni.

6 Maia nogoria te aia e naua me gini tumu tsunamai na madaova gagâ ma na papasa mila iruiru i koniqira na tinoni vanga tsutsukibo; me kedeginigira na guguri papara.

7 Na Taovia aia e gotolaka me reingaoa na omea e dou me goto;

migira ara naudou vaganana ia sauba kara totu sailagi i matana aia.

12

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Sangâ

1 !Taovia ko mai mo ko sangagami!

E tagara goto sa tinoni dou ke totuvisu;

me tau goto tangomana na tsodoana sa tinoni ke goto nina sasaga.

2 Igira sui lakalaka ara vaiperogi moa;

marâ gini vaivalogi moa niqira goko puipui.

3 !Ko tû Taovia, mo ko muisia na lapiqira puipui!

Ko vongo kapusia na mangaqira igira ara gini goko kaekae mara tsarivaganana ia,

⁴ “Tana nida tsaqina goko segeni nogo igita a adia na omea igita a ngaoa.

Eo, me sauba nomoa ka tsariragoa na omea igita a ngaoa na tsariana, me utu lelê ke kesa ke tongo vanigita.”

⁵ Ma na Taovia e tû me tsaria, “Eo, mi kalina ia inau sauba kau mai, rongona ara bingi sekoligira igira ara tau tamanina sa omea, mara kukungu tana rota igira ara kilia na sasanga. Minau sauba kau ravisigira ma kara gini totu dou vaga ara amesi sosongolinogoa ke laba vanigira.”

⁶ Nina veke sui na Taovia ara mana saviliu. Ara vaga moa na siliva ara kukia vitu kalina tana lake romaroma me male.

⁷⁻⁸ Igira na tinoni vanga tsutsukibo ara totu pipi tana nauna sui, migira na tinoni sui lakalaka ara padalokia moa na omea e seko. Migoe Taovia ko ravisigami dou pipi kalina, mo ko maurisigami tanigira na tinoni seko vaga gira.

13

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Sangâ

¹ ?Laka sauba ke oka koegua sagata ko padaleau igoe Taovia?

?Egua, laka ko padaleau saviliu?

?Me ke oka koegua sagata goto ko taopoi taniau?

² ?Me ke oka koegua sagata e kilia inau kau vatsangia na rota tana tidaoqu,

me ke melu loki na tobaqu na dani ma na bongi?

?Me ke oka koegua sagata goto igira gaqu gala kara tuliusiau?

³ Ko moromai i koniqu Taovia niqu God, mo ko rongomia niqu nonginongi.

Ko turuvaginivisua na susuligaqu, rongona kau tau mate lê.

⁴ Mo ko laka goto na tamivaniaqira gaqu gala kara tsaria, “Reia bâ, igita a tulusia aia.”

Ko laka goto na tamivaniaqira kara gini magemage kalina e manaqira mara sugutiau.

⁵ Minau au noru kalavatavia nimu galuve vo oli; me sauba nomoa kau gini magemage tana rongona igoe sauba ko laumaurisiau.

⁶ Sauba kau lilinge vanigo Taovia, matena igoe o dou sosongo vaniau.

14

*Na Tinoni Sui Ara Sasi
(Linge 53)*

¹ Igira na bule ara tsarisegenia i tobaqira, “E tagara sa God.”

Eo, igira sui ara seko pitsu nogo,
me seko saviliu pipi niqira sasaga;
me tagara goto sa vidaqira ke naua sa omea ke goto.

² Ma na Taovia aia e totu tana sasana i gotu,
me morotsuna i koniqira na mamatana tinoni sui,
ti vaga ke reigira kara visana i laoqira kara sasaga,
ma kara samasama vania.

³ Migira sui lakalaka ara viri liu sasi sui moa;
pipi gira sui ara atsa sui tana seko.
E tagara goto ke kesa vidaqira ke naua na omea ke goto,
eo, e tagara goto ke kesa lelé.

⁴ Te e tû na Taovia me veisua,
“?Me laka ara tau vati sasaga moa igira na tinoni vanga nauseko girani?
E lia vaga moa ti ngiti gaqira mutsa na sekoliaqira niqiu tinoni inau,
mara tau saikesa dona na nonginongi vaniaqu inau.”

⁵ Me sauba igira kara matagu loki ma kara gariri,
rongona God aia nogo e totu kolugira igira ara rongomangana.

⁶ Na tinoni vanga nauseko ara tovoa laka kara utusia nina aqo na tinoni
palatsuna,
ma na Taovia aia segeni nogo e sogogana.

⁷ Inau au amesi sosongolia ke talu mai i Sion ke kesa
aia ke laumaurisigira na tinoni ni Israel.
!Eo, me sauba kara mage loki sosongo igira na toga ni Israel
kalina aia na Taovia ke naua me ke dou visutugua niqira mauri!

15

Na Omea God e Kilia Na Tinoni Ke Naua

¹ ?Taovia aseï nomoa e ulagana ke sage bâ i laona nimu Vale Tabu?
?Maseï nomoa e ulagana ke samasama vanigo i Sion tana nimu
vungavunga tabu?

² Aia moa na tinoni e rongomangana God pipi tana omea sui,
me nau sailaginia na omea e goto.

Ma nina tsaqina goko ara mana mara male sui,

³ me vô na keli pero.

Maia e tau naua kesa na omea ke seko vanigira na kulana,
me tau goto dona ke govula gaqira goko bamai igira gana verakolu.

⁴ Aia e peagira igira God e sove tanigira nogo,
me padalokigira igira ara rongomangana na Taovia.

Me manalia pipi kalina na omea aia e vekea na nauana,
atsa moa ti ke tsodoa na rota i laona.

⁵ E tamiqolo vanigira na tinoni tavosi,
me tau nongi papabona kalina igira ara tuguvisu vania nina qolo.
Me tau goto tami ke adiqolona na sanga kesa tabana tana pede,
me ke keliseko vanigira na tinoni dou.

Eo, na tinoni aia e naudou vaganana ia, sauba ke dona na tukakai saviliu.

16

Na Nonginongi na Noruana God

¹ Au norugo igoe God ko reitutuguau.

Minau kau totu ravi dou i konimu.

² Au goko vania na Taovia mau tsaria, "Igoe nogo niqu Taovia. Ma na omea dou sui inau au tamanina ara talumai sui i konimu igoe."

³ Ara doulaka saikesa igira ara totukakai i konina na Taovia. Me gini mage loki na tobaqu inau na totu koluqira na tinoni vaga gira.

⁴ Migira moa ara viri ulo bâ i koniqira na god tavosi mara alomai vanigira segeni danga na rota. Minau sauba ke utu saikesa vaniau kau sangapata kolugira tana niqira savori kodoputsa; me sauba e utu goto kau samasama vanigira niqira god.

⁵ Taovia, igoe saikesa moa gaqu tuva, mo tusuvaniau na omea sui au kilia vania na mauriqu. Migira na omea sui kara labamai vaniau i muri ara totu sui nogo tana limamu igoe.

⁶ !Ara dou sosongo nomoa nimu vangalaka gira igoe o sauvaniau! !Eo, ara dou manana nomoa!

⁷ Au tsonikaego Taovia, rongona igoe o mataliau dou. Me atsa moa ti tana bongi migoe o tagaovia na papadaqu.

⁸ Au pada sailaginigo moa Taovia. Igoe o totu varangisiau, me tagara goto sa omea tangomana ke sekoliau.

⁹ Maia nogoria na rongona ti e gini dou sosongo na tobaqu mau gini magemage, mau totu raviravi dou i konimu igoe.

¹⁰ Rongona igoe nogo o dilaau mau gini savi tania na susuligana na mate. Me sauba e utu vanigo ko tsonilea vania na verana na mate kesa aia e totukakai i konimu.

¹¹ Igoe sauba ko tusuvulagi vaniau na sautu e vano kalea na mauri. Igoe o totu varangisiau me gini danga tovu niqu magemage, ma niqu mage na totu i matamu igoe e utu goto ke sui.

17

Nina Nonginongi na Tinoni e Male Dou na Tobana

¹ Taovia ko rongomivatavia niqu ngangaidato vanigo tana rongona na pedegoto.

Ko boeginiau kalina au nongigo ko sangaau.

Ko tû mo ko rongomia niqû nonginongi,
 rongona e tagara goto ke kesa na gokopero e dona ke rutsu i mangaqu.
² Sauba ko pedegotosiau moa,
 rongona igoe nogo o donaginia na omea e gotolaka.

³ Igoe nogo o donaginia na laona na tobaqu.
 Igoe o mai nogo i koni-qu tana bongi,
 mo vilekegira sui niqû sasaga.

Mo tau goto tsodoa ke kesa na omea seko i laoqu.

⁴ Au tau goto tsonia ke kesa na goko ke seko vaga ara naua igira visana.
 Inau au muridougira pipi sui nimu ketsa,
 mau tau goto muria niqira sautu igira na tinoni vanga momosatoba.

⁵ Au muri sailaginia nimu sautu igoe,
 mau tau lelê soba tania.

⁶ Au nonginongi dato vanigo igoe niqû God,
 rongona au dona laka sauba ko rongomia niqû nonginongi.
 Ko aromai i koni-qu, mo ko rongomigira niqû tsaqina goko.

⁷ Ko saulabatia vanigami nimu galuve loki mo ko maurisigami.
 I ligisamu nogo igoe ami totu raviravi dou tanigira gamami gala.

⁸ Ko reitutuguau vaga igoe o reitutugua na lakana matamu.

Ko molopoiau tana auauna na rapomu,*

⁹ kara tau sekoliau igira na tinoni vanga tsutsukibo.

Igira gaqu gala ara ngaoa na matesiaqu ara totu poliaiu.

¹⁰ Mara tau goto galuveau mara goko kaekae sosongo.

¹¹ Ara tupoliau nogo kalina eni, iava moa i tana ti kau pilo bâ;
 mara lalave sautuna na raqa tsunaaqu.

¹² Ara pituau vaga moa ti na laeone veveiga,
 mara ngaoa moa kara ngotsiau.

¹³ !Taovia ko mai tsaku!

Ko butogira gaqu gala me ke tau lelê managaqira.

Ma nimu isi ko maurisiginiaiu tania na limaqira na tinoni vanga
 tsutsukibo.

¹⁴ Ko maurisiau tania na limaqira igira ara tamanina na omea sui ara
 kilia i lao eni.

E dou ti ko kedeginigira na rota vaga igoe o vangarau manogatinogoa
 vanigira,

me ke gini tugugira goto igira na daleqira,

me ke kauvisu goto visana turina vanigira na daleqira tetelo i muri.

¹⁵ Minau kiki moa sauba kau morosilakamu igoe, rongona au tau naua
 sa omea ke sasi.

Mi kalina inau kau mamata, me sauba ke dangatovu i tobaqu na
 magamage na totu i matamu igoe.

* **17:8 17:8** "tana auauna na rapomu" Na papadana laka God e reitutugugira nina tinoni me aragogira dou.

18

*Nina Linge a David Matena Aia e Managana
(2 Samuel 22:1-51)*

¹ !Au galuve sosongoligo Taovia!
Igoe nogo na susuligaqu.

² Na Taovia aia nogo niqu reitutugu,
aia nogo niqu baravatu kakai.
Niqu God aia nogo e reitutuguau,
mi konina nogo aia inau au totu raviravi dou.
Aia e dilaaau vaga moa na tako,
maia nogo e isutuguqu me ravisiau.

³ Inau au ngangaidato vania na Taovia,
maia e laumauris�iau tania na limaqira gaqu gala.
!Tsonikaea na Taovia!

⁴ Na sosorina na mate ara virigi poliau,
ma na panuna na lualua ara karara tsavuuau.

⁵ Na sosorina na mate ara virigi poliau,
ma na qilu e manganga nogo me totu pituuau.

⁶ I laona niqu rota inau au ngangaidato vania na Taovia.
Au ngangaidato vania niqu God rongona aia ke sangaau.
Mi laona nina vale tabu, aia e rongomia na tatangina na lioqu.
Me rongomivatavia niqu ngangaidato vania.

⁷ Mi tana, ma na barangengo e kakanu loki me olaola takuti.
Ma na pukuqira na masaoka ara viri kakasisi,
rongona nogo God e kore loki sosongo.

⁸ Na pungu bau e ngusu rutsumai tana babana isuna.
Na iruna na lake loki ma na madaova gagā ara rutsu tana mangana.

⁹ E ratsi ovatia na masaoka me tsunamai,
kolu parako bau i vavana tuana.

¹⁰ E gini lovo tsaku tana rapona na angelo,
me gini vanovano na rapona na guguri.

¹¹ E gini popolo popono moa na rodo,
ma na parako na usa matolu e totu polipolia.

¹² Ma na kolina na usa kakai vaga na vatu ma na lapina na lake
ara talumai i laona na angaanga e ida vania,
mara tsulu tsapatugu tana parako bau.

¹³ Mi tana, ma na gokona na Taovia aia e totu tana parako,
e poda loki vaga na vivisa;
mara rongomia na tangina na liona
aia e God Susuliga Sosongo.

¹⁴ Maia e gini vanavana nina pipili me sarangasigira gana gala,
me naua me kirapi na angaanga me gini tsia tsogoligira.

¹⁵ Na pakokana na maorodo e mamatsa kuti lê,
ma na pikana na barangengo e totu labalaba lê,
kalina igoe Taovia o taimataqira gamu gala,

mo goraragira tana nimu momosa loki.

¹⁶ Aia na Taovia e tû i gotu me tatango tsunamai i lao me tangoliau, me raqakaeau tania na mao rodo.

¹⁷ E laumaurisiau tania na limaqira susuliga igira gaqu gala me tanigira sui goto igira ara reisaviau igira nogoria ara susuliga liusiau inau.

¹⁸ Kalina inau au totu moa i laona na rota loki, migira ara maiginiau, maia segeni nogo na Taovia e reitutuguau.

¹⁹ Aia e sangaau mau gini tanusi tania na rota, maia e laumaurisiau rongona e reingao sosongoliau.

²⁰ Na Taovia e sauvaniau na peluna rongona au naua na omea e goto i matana,

maia e soadouau rongona e male dou niqu sasaga.

²¹ Inau au muridoua nina ketsa na Taovia.

Mau tau goto piloligi tania niqu God.

²² Au muritaonigira pipi sui nina vali,

mau tau goto petsakoe mangana.

²³ Maia e donagininogoa laka inau au tau tsukia sa sasi,

mau parovatavi segeniqu kau tau naua sa omea e seko.

²⁴ Maia nogo na rongona ti aia e gini tusuvaniau na peluna,

rongona inau au naua na omea e goto i matana;

ma na rongona goto aia e donagininogoa laka e male dou niqu sasaga inau.

²⁵ Taovia, igoe o mana vanigira igira ara mana vanigo.

Mo dou saviliu vanigira igira e doulaka niqira sasaga.

²⁶ Igoe o sauvulagia nimu sasaga male vanigira igira ara sasaga male i matamu.

Mo reisavigira igira e tabaru niqira sasaga.

²⁷ Igoe o maurisigira igira ara totu palatsuna.

Mo molotsunaligira igira ara sasaga kaekae.

²⁸ Eo Taovia, igoe nogo niqu marara.

Niqu God, igoe nogo o mararasiligia na rodo e totu i tobaqu.

²⁹ Igoe o malagaisiau agana inau kau gini susuliga na baginiaqira gaqu gala.

Mo susuligasiau gana kau tsipu kaoniginia niqira bara.

³⁰ !Na God iani ara gotolaka pipi sui nina aqo aia e naugira!

!Ma nina tsaqina goko sui ara mana saikesa!

Aia e vaga saikesa nogo ti na tako

vanigira igira sui ara ba totu raviravi i konina.

³¹ Na Taovia aia segenina moa e God.

God segeni moa aia nida isutugu.

³² Maia nogo na God e sangaau inau te au gini susuliga,

maia nogo e mataliau te au gini liu dou tana sautu.

³³ Me naua na tuaqu kara tsotso kakai dou, vaga moa na tuana na dia,*

* **18:33 18:33** "na dia" Aia e kesa na vatana na omea tuavati ara totu tana vera bisi i mao, mara dona na tsotso kakai dou kalina ara ulo.

me adiravisiau bâ tana kelana na vungavunga.

³⁴ Aia e sasaniginiau na omea sui gana na vailabu,
rongona kau gini tangomana na gini vanavana na parige susuliga bâ.

³⁵ Igoe nogo Taovia o reitutuguau mo maurisiau.
Igoe o sangaau me gini tangi loki gaqu rongo,
ma na susuligamu e tangoliau mau gini totu raviravi dou.

³⁶ Igoe nogo o mangâ na sautu vaniau tana kau liu bâ,
me gini tau tsotso terere na tuaqu.

³⁷ Inau au takuwigira gaqu gala mau tangoligira,
mau tau goto mango poi tsau kalina au labupukaligira sui.

³⁸ Au labupukaligira me utu vanigira goto kara tû,
mara viri pukatsuna sui i tuaqu.

³⁹ Igoe nogo o sauvaniau na susuliga gana na vailabu
te au gini tangomana na tuliusiaqira gaqu gala.

⁴⁰ Igoe nogo o nua mara gini tso go lê taniau igira gaqu gala,
mau labumatesigira igira sui ara reisaviau.

⁴¹ Ara lavea kesa ke sangagira, me tagara lelê ke kesa ke sanga na
maurisiaqira.

Ara ngangaidatô vania na Taovia, maia e tau goto rongomia niqira
nonginongi.

⁴² Inau au tsogori rapasigira,
migira ara rapa vaga saikesa ti na papasa lê na guguri e uvisalagira
bamai lê.
Au tsogorigira lê vaga moa ti na boko tana sautu.

⁴³ Igoe o maurisiau tania na limaqira na tinoni vanga livusuguradi,
mo molokaeau mau gini tagaovi kaputigira na puku danga.
Migira na tinoni inau au tau vati donaginigira moa, igira goto ara lia
sui moa niqu tinoni inau.

⁴⁴ Igira na tinoni na puku tavosi ara mai tsuporu i mataqu,
mi kalina ara rongomia niqu goko migira ara tû mara rongomangaqu.

⁴⁵ E viri puka lê sui gaqira susuliga,
mara gariri lê kalina ara rutsu tania niqira baravatu kakai.

⁴⁶ !Na Taovia aia e totu mamauri manana! !Tsonikaea aia niqu
reitutugu!

Katevulagia gana loki tsapakae God aia e maurisiau.

⁴⁷ Aia e sauvaniau na tangomana na tuliusiaqira igira gaqu gala,
maia e mologira danga na puku tavosi i limaqu inau,

⁴⁸ me maurisiau tania na limaqira gaqu gala.

Eo Taovia, igoe nogo o sangaau te au gini tangomana na tuliusiaqira
gaqu gala,

mo isutuguqu tanigira na tinoni vanga tangopeke seko.

⁴⁹ Maia nogoria na rongona ti inau au gini tsonikaego i laoqira na puku
sui;

mau teâ na linge na tsonikaeamu.

⁵⁰ God e saua na tangomana loki sosongo vania nina taovia tsapakae,

me sauvulagia nina galuve e vo oli vania aia e vilinogoa,
vaninogoa a David migira na kukuana na dani ma na dani.

19

Na Omea Vovola Sui Ara Sauvulagia Gana Loki Tsapakae God

¹ !Na masaoka e katevulagia gana loki tsapakae God!

!I tana nogo e totu maka saikesa na omea vaga aia e aqosinogoa!

² Pipi kesa dani e katevulagia na omea iani vania na dani ke mai i muri.

Me pipi na bongi e tsaritutugua vania na bongi ke mai i muri.

³ Mara tau goto gini aqo sa turupatu se sa tsaqina goko, me tau goto tangilaba sa omea.

⁴ mara rongomisuia nomoa tsau tana vovosana na barangengo.

God e logoa tana masaoka kesa na vale vania na aso,

⁵ maia na aso e labadatomai tana matsaraka vaga na mane tauga vaolu e magemage me rutsu tania na valena,

me vaga goto kesa na mane susuliga e silovia na vaipunigi tana ulo.

⁶ Aia e tuturiga tana kesa tabana na masaoka,

me ba savu taligu tabana.

Tagara goto ke kesa na omea tangomana ke popoi tania na paparana.

Nina Ketsa na Taovia

⁷ Nina ketsa na Taovia e gotolaka;

me sauva vanigita na susuliga vaolu.

Nina goko na Taovia ara mana sui,

mara sauva na sasaga loki vanigira ara tau sasaga katsi.

⁸ Igira nina ketsa na Taovia ara goto sui,

mara gini magemage igira ara muridougira.

Nina ketsa sui na Taovia ara maka saikesa,

mara mararasia na papadana na tinoni.

⁹ Na kukuni tianiana na Taovia aia na sasaga e dou,

me sauba ke totu babâ saviliu na dani ma na dani.

Ma nina pede na Taovia ara mana;

mara goto sui pipi kalina.

¹⁰ Ara dou putsikae liusia bâ na qolumila laka;

mara pui liusia bâ na puina na bulumitsua.

¹¹ I koniqira nogo na ketsa girani au adi sasani inau nimu maneaqo;

ma na peluna loki e pitugira igira ara muridougira.

¹² ?Masei nomoa tangomana ke rei malesaginigira pipi nina sasi segeni?

!Ko vulimalesiaua Taovia tanigira niqû sasi ara totu popoi!

¹³ Ko maurisiaua tanigira goto igira niqû sasi au tamia manana na nauana.

Mo ko laka na tamivaniaqira kara tagaoviaua goto.

Mi tana nogo ti ke gini gotolaka niqû sasaga,

ma kau totu tanusi tania na sekona na sasi.

¹⁴ Au nongigo Taovia, ko tamidoua na adiaqira pipi niqû tsaqina goko ma niqû papada ma kara dou sui i matamu.

!Taovia, igoe nogo niqû reitutugu mo niqû vagamauri!

20

Na Nonginongi Tana Rongona Na Tangomana Tana Vailabu

¹ !Na Taovia ke rongomia nimu nonginongi kalina igoe ko totu i laona na rota!

!Ma nina God a Jakob aia nogo ke reitutugugo!

² Aia nogo ke sangago tû tana nina Vale Tabu, me ke saua bâ vanigo nina sasanga tû i Sion.

³ Maia nogo ke tabedougira pipi sui nimu sausau, me ke reingaogira pipi nimu kodoputsa.

⁴ Ke saua vanigo na omea sui o kilia, me ke naua me ke gini managamu pipi sui tana omea igoe o ngaoa na nauana.

⁵ Mi tana ti igita sui ka gudato tana magemage matena e managamu igoe,

ma ka lokisiginia nimu tangomana tana tsonikaeana nida God.

God aia nogo ke tusuvanigo na omea sui igoe o nongia i konina.

⁶ Mi kalina eni au donaginia laka na Taovia nogo e tusua na tangomana vania nina taovia tsapakae aia segeni e vilinogoa;

me rongomia nina nonginongi tû i gotu tana nina baragata tabu, mi tana susuligana nogo ia, ti aia e tusuvaria na tangomana loki sosongo.

⁷ Visana ara vataraginia gaqira susuliga tana niqira terê na vailabu, mara visana tavosi tana niqira ose,

migita a norua moa na susuligana na Taovia nida God.

⁸ Na vatana na tinoni vaga igira, sauba kara tubulagi ma kara puka lê, migita sauba ka tukae ma ka tsotsovata kakai.

⁹ Taovia ami nongigo ko tusuvaria na taovia tsapakae na tangomana, mo ko rongomigami kalina kami soago ko sangagami.

21

Na Tsonikaeana God Rongona na Tangomana

¹ Taovia, e mage sosongo aia na taovia tsapakae rongona igoe o tusuvaria na susuligamu.

Maia e magemage loki rongona igoe o sangâ me gini managana.

² Igoe o tusuvaria na omea aia e kilia i tobana, mo sauvania na omea sui aia e nongia i konimu.

³ O mai i konina kolua nimu vangalaka loki sosongo, mo molokaea i lovana gana kepi qolumila.

⁴ Aia e nongigo ke mauri, migoe o sauvania na mauri, na mauri oka me tagara ke tau sui.

⁵ E loki tsapakae rongona igoe nogo o sangâ, igoe nogo o sauvania gana tangirongo ma gana susuliga loki.

⁶ Ma nimu vangalaka igoe ara totu kalavata i konina na dani ma na dani.

Me gini dangatovu tobana na magemage na totu i matamu igoe.

⁷ Na taovia tsapakae aia e norukakaia moa na Taovia Susuliga Sosongo.

Ma na rongona na Taovia e galuve sailaginia vaganana ia,
ti aia sauba ke gini totu ravi dou pipi kalina.

⁸ Na taovia tsapakae sauba ke tû me ke tangoligira sui gana gala.
Eo, sauba ke tangoligira sui lakalaka igira ara tobaseko vania.

⁹ Mi kalina ti vaga aia ke labamai me sauba ke kodogira sui tana lake
loki.

Na Taovia sauba ke konomigira tana korena,
ma na lake sauba ke ganisuigira.

¹⁰ Me ke tagara lele goto sa vidaqira igira na kukuaqira ke pipidi,
sauba na taovia tsapakae ke labumatesigira sui lakalaka.

¹¹ Igira ara nauragoa niqira gokosai, mara vorogokona laka kara labua,
me utu moa ke managaqira.

¹² Sauba aia ke tû me ke vanasiginigira nina pipili,
me ke naua ma kara pilo ma kara tsogoligi.

¹³ !Ami tsonikaego Taovia tana rongona na susuligamu loki!
Eo, sauba kami linge ma kami tsonikaea na susuligamu.

22

*Na Ngangaidato Tana Tagu na Rota Ma na Linge na Tsonikaeana
God*

¹ ?Niqu God, niq God,* egua sagata kiki ti o tsonileau?

Inau au ngangai savosavo bâ i konimu,
?megua ti o tau sangaau?

² Tana dani popono au soago igoe niq God,
migoe o tau lele goto tugua niq nonginongi;
mi tana bongi mau tau goto mango na soso.

³ Migoe o Tabu Sosongo, mo totukae tana sasamu.

Migoe nogo aia igira na tinoni ni Israel ara tsonikaea.

⁴ Igira na mumuamami ara vataraginia niqira vainoru i konimu;
ara norukakaigo igoe, migoe o maurisigira.

⁵ Ara soago, migoe o didia tanigira na omea seko;
mara norugo igoe, mara tau paluvangamaqira le.

⁶ !Minau moa au tau nogo lia vaga sa tinoni, au vaga saikesa moa ti na
meri le,

migira sui na tinoni ara peaa le mara tsiri sosongoliau!

⁷ Igira sui ara morosiau mara gilugaq;
mara lualapi vaniau mara lengulengu lovaqira.

⁸ Mara tsarivaganana vaniau, "Igoe o vataragi i konina na Taovia.

?Megua aia ti e tau laumaurisigo?

?Me ti vaga na Taovia e galuvego manana,

megua aia ti e tau sangago?"†

* **22:1 22:1** "Niqu God" Iani na goko a Iesu e tsaritugua kalina aia e tsautsau tana gai ulutaligu (Mat 27:46; Mrk 15:34). † **22:8 22:8** Na goko tana buto iani igira na Tsiu ara tsarivania a Iesu kalina aia e tsautsau tana gai ulutaligu (Mat 27:43).

⁹ Taovia, igoe nogoria o aragoau i tobana tinaqu tsau kalina au botsa vaolu,

mo reitutuguau kalina au tsutsu moa i konina tinaqu.

¹⁰ Eo, tû tana dani au botsa vaolu, inau au vataragi saikesa moa i konimu igoe;

migoe saikesa moa niqu God pipi kalina.

¹¹ !Vaga ia, mo ko laka saikesa goto na vano ao taniaqu!

Na omea seko ara totu varangisiau nogo

me tagara goto ke kesa ke sangaau.

¹² Ara danga sosongo gaqu gala,

ara totu polipoliau vaga moa ti na alaala na buluka mane;

vaga saikesa moa ti na alaala na buluka mane momosa ni Basan.

¹³ Ara ngunguru loki mara manganga vaga moa ti na laeone ara viri tsiputsaka mara ngotsiau.

¹⁴ E nanga lê sui na susuligaqu inau,

vaga moa ti na kô e nara lê tana kao.

Ara viri tapiu sui na suliq tania na sasaiqira;

ma na kosuqu e rono lê vaga moa ti na kadele kalina e iru.

¹⁵ Ma na lioqu e mamatsa lê vaga moa ti na papasa,

ma na lapiqu e bulukakai kolua na baragata na mangaqu.

Igoe o mololeau vania na papasana na mate.

¹⁶ Eo, kesa na alaala na tinoni seko tsaikore ara tupoliau;

vaga moa ti na alaala popono na pai atsi ara mai sagavisai i koniqu;

mara lobatia na limaqu ma na tuaqu.

¹⁷ Ara lalaba lê sui na suliq.

Migira gaqu gala ara moro tatavata mai i koniqu mara vusuliau.

¹⁸ Ara tsonikutsu tana daisi mateqira na poloqu

mara tuvarivotagira i laoqira segeni.

¹⁹ !Migoe Taovia ko laka kiki na totu ao taniaqu!

!Ko mai tsaku mo ko isutuguqu!

²⁰ Ko maurisiau tania niqira isi;

mo ko lauligia na mauriqu tanigira na pai atsi girani.

²¹ Ko laumaurisiau tania na mangaqira na laeone girani;

e maluku lê na koniqu tana reiana na kakatsaqira na buluka atsi girani.

²² Sauba kau katevulagi vanigira niqu toga na omea sui igoe o naugira;

me sauba kau tsonikaego i laona niqira saikolu ma kau tsaria:

²³ " !Kamu soalokia na Taovia igamu sui nina tinoni!

!Migamu sui na kukuana a Jakob kamu tsonikaea!

!Migamu na toga ni Israel, kamu samasama vania!

²⁴ Aia e tau dona ke reilea se ke peâ na rota e gadovigira na tinoni ara

tau tamanina sa omea;

me tau goto dona ke piloligi tanigira.

Aia e rongomigira kalina ara soâ ke sangagira."

²⁵ I laona na saikolu popono inau sauba kau tsonikaego igoe mateqira na omea loki igoe o naugira;

mi mataqira sui igira ara mai samasama vanigo
sauba inau kau savoria na kodoputsa vaga au vekenogoa.

²⁶ Igira ara tau tamanina sa mutsa sauba nomoa kara mutsa masu;
migira ara lalavea na Taovia sauba kara soalokia.
!Kara mauri tana magemage na dani ma na dani!

²⁷ Igira na puku sui sauba kara padatugua na Taovia.
Me pipi tana nauna sui tana barangengo sauba kara pilovisumai i
konina aia;
migira na mamatana sui na tinoni sauba kara samasama vania moa
aia.

²⁸ Na Taovia aia segeni moa e taovia loki tsapakae,
me tagaovi kaputigira na puku na tinoni sui lakalaka.

²⁹ Migira sui pipi na tinoni vanga kaekae sauba kara tsuporu vania
moa aia;

migira sui pipi tinoni ara dona mate sauba kara tao tsuporu i matana.

³⁰ Migira sui na vatavata kara botsamai i muri sauba kara aqovania ia.
Eo, sauba kara gini turupatuna tana rongona na Taovia vanigira sui
kara botsamai i muri.

³¹ Me sauba kara tsarivanigira igira ara tau vati botsa moa:
“Na Taovia aia nogo e maurisigira nina tinoni.”

23

*Kesa na mane pitusipi e tudumigira bâ nina sipisipi tana maomao na
ko maroga. (23:1-2)*

Na Taovia Aia Nogo Nida Reitutugusipi

¹ Na Taovia aia nogo niq̄ reitutugusipi;
me pipi sui na omea au kilia mau adia.

² Aia e tamivaniau kau tsaro ma kau mango i laona na uta i tana e
marao dou rago na buruburu,
me tudumiau bâ tana maomao na ko maroga.

³ Aia e vaolusia na susuligaqu.

Me tudumiau bâ tana sautu goto vaga aia e vekenogoa.

⁴ Atsa moa ti inau kau liu i laona na rodo pulipuli,
me sauba e utu goto kau matagu,
rongona igoe nogo Taovia o totu koluau.

Ma gamu itoro ma nimu bao igoe o reitutuguginiau.

⁵ Igoe o vangarau manogatia na mutsa vuruga laka vaniau,
i mataqira sui gaqu gala;
mo soalakaau mala tinoni loki,
mo dangalia niq̄ bilo me danga tsiriri.

⁶ Au dona laka igoe sauba ko dou kalavata vaniau mo ko galuveau tana
mauriqu popono;
mi laona na valemu segeni nogo igoe Taovia,
i tana kau totu saviliu na dani ma na dani.

24

God Aia na Taovia Tsapakae Loki

1 Na barangengo migira sui pipi na vangana i laona nina omea nogo na Taovia;

migira sui goto ara mauri i laona ara nina nogo aia.

2 Aia e logoa na barangengo tana mao rodo, me vaturia na tsutsuvatuna tana levugana na kema.

3 ?Laka aseï nomoa e ulagana ke dato bâ tana nina vungavunga na Taovia?

?Masei e tugua ke sage bâ tana nina Vale Tabu?

4 Igira moa e male dou niqira sasaga ma niqira papada, mara tau samasama vanigira na god peropero, mara tau goto dona kara naua na veke peropero lê.

5 Igira nogo na Taovia sauba ke vangalaka vanigira me ke maurisigira; God sauba ke adilabatia laka ara tinoni dou mara tau sasi.

6 Igira nogoria na vatana na tinoni vaga gira, ara dona na lalaveana God, ma na mailaba i matana nina God a Jakob.

7 Sangavigira na matsapakapu, sangavigira na banina na matsapa saliu, me ke sagemai na taovia tsapakae loki.

8 ?Masei aia na taovia tsapakae loki vaga ia?

Aia nogo na Taovia e susuliga me putsikae sosongo, aia nogo na Taovia e tangomana tana vailabu.

9 Sangavigira na matsapakapu, sangavigira na banina na matsapa saliu, me ke sagemai na taovia tsapakae loki.

10 ?Masei aia na taovia tsapakae loki vaga ia?

!Na Taovia aia e tangomana tana vailabu aia nogoria na taovia tsapakae loki!

25

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Matalia Me Ke Reitutugua

1 Vanigo Taovia inau au saudatoa niqû nonginongi.

2 Igoe nogo niqû God, minau au noru saikesaligo.

!Ko laka na tamiana kara paluvangamaqû lê; mo ko laka na tamivaniaqira gaqu gala kara gini mage rongona igira ara tuliusiau inau!

3 E utu ke paluvangamaqira igira ara norugo igoe, migira moa ara tsaku sosongo na sove taniamu, e dou ti ko paluvangamaqira.

4 Taovia ko sasaniau nimu sautu, mo ko saulabatigira vaniau.

5 Ko sasaniau ma kau gini dona na mauri muriana nimu sautu mana, rongona igoe nogo niqû God, mo vagamauriau. Minau au norugo sailagi.

6 Taovia ko padatugua nimu doulaka ma nimu galuve vo oli,

aia na galuve o sauvulagia tû i sau nogo.

⁷ Mo ko laka goto na padatuguaqira niqû sasi au naua kalina au tinoni vaolu moa.

!Tana nimu galuve vo oli ma nimu tobalaka ko padaau Taovia, rongona igoe o dou sosongo!

⁸ Rongona na Taovia aia e gotolaka me dou saviliu, te e sasanigira na tinoni sasi na liu tana sautu dou.

⁹ E mataligira bâ tana sautu goto igira ara palatsuna, me sasanigira na muriana nina kili.

¹⁰ Pipi sui nina sautu na Taovia ara pukuga tana manana ma na galuve, vanigira ara manalia niqira vaitasogi ara naukolua aia, mara muridougira nina ketsa.

¹¹ Taovia, ko padatugua nimu veke o naua, mo ko padalegira niqû sasi, rongona ara danga sosongo nogo.

¹² Igira ara dona na kukuni tania na Taovia, sauba aia ke sasanigira na sautu kara muria.

¹³ Me sauba kara tau goto kuti na tamaniana na omea levo, migira na daleqira kara tangolidatoa niqira kao i muri.

¹⁴ Na Taovia e kulaga dou sosongo kolugira igira ara kukuni tania, me kakaisia nina vaitasogi aia e naua kolugira.

¹⁵ Au lave sailaginia moa na sasanga i konina na Taovia, maia e tukapusia na tuaqu tania niqira taviti ara molovaniau.

¹⁶ Taovia ko pilomai i koniqû mo ko galuveau, rongona inau au totu segeniqû mau maluku sosongo.

¹⁷ Ko nusiligigira taniau gaqu boe ara ngoliau, mo ko maurisiau tanigira sui na rota ara gadovia.

¹⁸ Ko reia niqû melu ma niqû rota, mo ko padalegira sui niqû sasi.

¹⁹ Ko morosigira ara danga sosongo gaqu gala, migira ara reisavi sosongoliau.

²⁰ Ko isutuguqu mo ko maurisiau.

Mo ko laka na tamivaniaqira kara tuliusiau lê, rongona inau au mai kau totu ravi i konimu.

²¹ Niqû sasaga dou ma niqû sasaga goto igira nogo kara tangoliau, rongona inau au vataraginia niqû vainoru i konimu moa igoe Taovia.

²² !God, ko maurisigira nimu toga ni Israel tania pipi sui niqira rota!

26

Nina Nonginongi Kesa na Tinoni Dou

¹ Taovia ko saulabatia laka inau au tau sasi, rongona au naua moa na omea e goto i matamu, mau noru kalavatavigo igoe.

² Ko vilekea na laoqu mo ko tovoleau Taovia; ko pedea na laona na sasagaqu ma na papadaqu.

³ Nimu galuve vo oli e mataliau,
me tudumiau sailagi tana sautuna na manana.

⁴ Au tau dona na dulikoluaqira na tinoni e tabaru niqira sasaga.
Mau tau goto dona kau naua sa omea kolugira na tinoni vanga
malapalu.

⁵ Au reisavi sosongolia na dulikoluaqira na tinoni seko,
mau sove tanigira na tinoni vanga tsutsukibo.

⁶ Taovia, inau au vulia na limaqu kau gini sauvulagia laka inau au
tinoni dou mau tau sasi,
mau sanga na samasama poliana nimu belatabu.

⁷ Au lingena na linge tabu na soadouamu
mau katevulagia pipi sui nimu aqo loki igoe o naugira.

⁸ Au reingao sosongolia na vale i tana o totu igoe Taovia,
na nauna i tana e totu na mararamu.

⁹ Ko laka na matesiaqu saisai koluaqira na tinoni sasi;
ko gaeau moa tania na kede e totupitugira na tinoni vanga vailabu-
mate,

¹⁰ igira ara tau kuti na nauana na omea e seko,
mara lavu pipi kalina moa na adiqolona na tangopeke.

¹¹ !Minau moa au naua pipi kalina na omea e goto;
me vaga ia, me dou ti igoe Taovia ko galuveau mo ko maurisiau!

¹² Na tuaqu ara tukakai nogo tana sautu atsa;
mi laona niqira saikolu igira nimu tinoni inau au tsonikaego igoe
Taovia.

27

Kesa na Nonginongi na Tsonikae

¹ Na Taovia aia nogo niqu marara ma na pukuna niqu sasanga.
?Masei goto sauba kau matagunia?
Na Taovia nogo aia e reitutuguau tanigira pipi sui na omea seko.
?Masei kau matagunigotoa?

² Kalina igira na tinoni seko ara mai saisai gaqu mara tovoa laka kara
matesiau,
migira ara tubulagi lê mara viri puka sui.

³ E atsa moa ti vaga igira na alaala popono na mane vaumate kara
tupoliau,
me utu lelê goto kau matagu.
Me atsa moa ti igira gaqu gala kara saisai gaqu,
minau sauba kau norukakaia moa God.

⁴ E kesa moa na omea au nongia i konina na Taovia;
e kesa lelê moa na omea au kilia:
aia nogoria laka kau totu saviliu moa tana na valena na Taovia tana
mauriqu popono.
Mi tana kau reia na douna na Taovia,

ma kau nongia ke sauvulagia vaniau na sautu i tana kau liu.

⁵ I laona na tagu na rota aia sauba ke ravisiau.

Aia sauba ke moloau kau totu raviravi dou i laona nina Vale Tabu, me ke molokaeau ma kau totu dou i kelana na vatu loki.

⁶ Me vaga ia, minau sauba kau tangomana na tuliusiaqira gaqu gala ara totu poliau.

Mi tana gu loki ma na magemage, inau sauba kau savori-kodoputsa vania i laona nina Vale Tabu;
me sauba kau lilinge ma kau tsonikaea na Taovia.

⁷ !Ko rongomiau Taovia kalina inau kau gudato vanigo!

!Ko galuveau mo ko rongomia niqu nonginongi!

⁸ Kalina igoe o goko mo tsaria, "Ko mai mo ko samasama vaniau," minau au gokovisu vanigo mau tsaria, "Eo Taovia, sauba kau bâ. Au kili sosongolia kau reilakana na matamu.

⁹ !Ko laka goto na totu popoi taniaqu!"

Ko laka na kore vaniaqu;

ma na tsialigiaqu lê inau nimu maneago.

Igoe nogo o sangaau tû i sau nogo;

vaga ia, mo ko laka goto na mololeaqu ma na tsonikidaqu,

igoe nogo niqu God ma niqu vagamauri.

¹⁰ Atsa moa ti kaira na tamaqu ma na tinaqu kara ka tsonikidaqu, ma na Taovia aia sauba nomoa ke aragoau.

¹¹ Ko sasaniau Taovia, ma kau donaginia na omea vaga igoe o ngaoa kau naua,

mo ko idagana vaniau bâ tana sautu atsa dou,

rongona ara danga sosongo gaqu gala.

¹² Ko laka na mololeaqu i limaqira gaqu gala, igira ara keliseko vaniau mara area na sekoliaqu.

¹³ Inau au tutunina laka sauba kau reilakana na douna na Taovia kalina au mamurai moa i lao eni.

¹⁴ Ka norukakaia moa na Taovia.

Ka tutunina, ma ka malagai.

Eo, ka noru saikesalia moa na Taovia.

28

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Sangâ

¹ Taovia igoe nogo niqu reitutugu, minau au ngangaidato vanigo.

!Ko rongomia niqu nonginongi!

Ti vaga igoe ko tau goto tugumaia niqu nonginongi,

minau sauba kau lia vaga moa igira ara ba tsuna tana barangengo na mate.

² Ko rongomiau kalina kau ngangaidato vanigo rongona ko sangaau, mi kalina goto ti kau abedato bâ na limaqu kalea nimu Vale Tabu.

³ Ko laka na kede sekoliaqu kolugira na tinoni vanga tsutsukibo, me kolugira goto igira ara nausasi, igira ara dona moa na goko puipui vanigira na kulaqira, mi laona na tobaqira e totu moa na tobaseko.

⁴ Ko kedegira matena na omea vaga ara naua,
me matena goto niqira sasi ara tsukia.
!Ko kedegira tana rongona pipi sui niqira sasaga tau dou ara naua!
Eo, ko tusuvanigira na omea e tugua kara gini vatsa.
⁵ Ara tau lelé gini boe tana rongona na aqo God e naugira nogo,
se tana rongona na omea aia e aqosigira.
Me vaga ia, maia sauba ke kedegira
me ke matesiligigira saikesa.

⁶ Tsonikaea na Taovia,
rongona aia e rongomiau kalina au ngangaidato vania laka ke sangaau.
⁷ Na Taovia e reitutuguau me isutuguqu sailagi;
minau au noru saikesalia.
Maia e sangaau me naua mau gini totu tana magemage;
minau au tsonikaea tana linge na magemage dou.

⁸ Na Taovia e reitutugugira nina tinoni;
maia e isutuguna me maurisia nina taovia tsapakae vivili.
⁹ Ko maurisigira nimu tinoni Taovia,
mo ko vangalaka vanigira igira igoe o tamanigira.
Ko lia gaqira reitutugu dou,
mo ko aragodougira na dani ma na dani.

29

Na Gokona na Taovia e Tangi i Laona na Legai Loki

¹ Tsonikaea na Taovia igamu sui na dalena God,
tsonikaea gana loki tsapakae ma na susuligana.
² Tsonikaea na asana tabu na Taovia;
tao tsuporu vania na Taovia kalina aia ke labamai.
³ Na gokona na Taovia e kuvia na maorodo;
na gokona God Susuliga e poda loki vaga na quluqulu,
ma na ileilena na gokona e quluvia na kema popono.
⁴ Na gokona na Taovia e maququ putsikae tana susuligana loki.
⁵ Na gokona na Taovia e kidigira na gai na sida,*
tsau tana gai na sida ni Lebanon.
⁶ Maia e naua migira na vungavunga ni Lebanon ara tsipukae vaga
saikesa moa ti na dalena buluka,
ma na Vungavunga Hermon e tsipuleka vaga moa ti na buluka mane
vaolu.
⁷ Na gokona na Taovia e naua me kirapi na angaanga.
⁸ Ma na gokona e naua me gini kakanu popono na legai mangu;
na Taovia e kanulia na legai mangu ni Kades.
⁹ Na gokona na Taovia e birugira na gai loki,
me rusia na rauqira mara viri dudu sui.
Migira sui ara totusai i laona na Vale Tabu ara gudato mara tsaria,

* 29:5 29:5 “na gai na sida” E kesa na vatana na gaikakai e dato tana vungavunga i Lebanon,
mara gini aqo sosongo tana logovale rongona e tau dona na tola tsaku.

“!Tsonikaea God!”

¹⁰ Na Taovia e tagaovi kaputia na maorodo;
maia e taovia tsapakae na dani ma na dani.

¹¹ Na Taovia e saua na susuligana vanigira nina tinoni,
me saugotoa nina rago vanigira.

30

Kesa na Nonginongi na Soadouana God

¹ Au tsonikaego Taovia rongona igoe nogo o maurisiau,
mo tau tamivanigira gaqu gala kara tseqo poliau.

² Taovia niqu God, au ngangaidato vanigo ko sangaau,
migoe o maurisiau,

³ mo tangolivisuau tania na qilu.
E varangi nogo kau puka tana qouna na mate,
migoe o sogogaqu mau gini mauri.

⁴ Lingena na tsonikaeana na Taovia,
igamu sui na tinoni amu galuvea.
Padatugugira na omea dou sui God e naunogoa vanigamu,
ma kamu soadoua.

⁵ Nina kore e vô ke totu oka,
ma nina galuve moa e dona ke totu saviliu.
Ke rutsu na kô i matada tana bongi,
mi tana matsaraka ma na mage ke visutugua i tobada.

⁶ Tana idana inau au pada laka au tukakai nogo te au tsarisegeniqu,
“Inau sauba e utu goto kara tuliusiau.”

⁷ Migoe nogo Taovia o dou vaniau.
Mo didikapusiau dou vaga moa ti na vungavunga kakai.
Mi muri mo tû mo taopoi taniau,
minau au gini matagu loki.

⁸ Inau au soago Taovia;
mau ngasugo kakai rongona ko sangaau mau tsaria:

⁹ “?Laka nagua sauba igoe ko tamaniginia tana rongona na mateaqu?
?Laka nagua ke pelugo tana rongona na vanoagu tana qilu?
?Laka igira ara mate nogo tangomana kara tsonikaego igoe?
?Me laka e tugua igira kara gini goko tana rongona nimu doulaka
saviliu igoe?”

¹⁰ !Taovia ko rongomiau, mo ko galuveau!
!Taovia ko mai mo ko sangaau!”

¹¹ Igoe o olinogoa niqu tangitangi me gini lia na linge ma na gavai;
migoe o adiligi taniau niqu melu
mo pologiniau na magemage.

¹² Vaga ia, me sauba e utu saikesa vaniau kau totu mui lê;
sauba nomoa kau linge ma kau tsonikaego igoe.
Taovia igoe nogo niqu God,
me sauba kau soadougou na dani ma na dani.

31

Na Nonginongi na Norukakaiana God

¹ Taovia inau au mai kau toturavi i konimu.
Ko laka na tamivaniaqira gaqu gala kara liusiau lê.
!Igoe nogo na God na gotolaka;
mau nongigo ko maurisiau!

² !Ko rongomiau mo ko maurisiau tsaku!
Ko lia vaga niqu mani toturavi,
niqu baravatu kakai gana kau gini mauri tanigira gaqu gala.

³ Eo, igoe nogo o reitutuguau mo isutuguqu.
Ko mataliau mo ko tudumiau vaga igoe o vekenogoa vaniau.
⁴ Ko sautuligiau tania na taviti ara molomanogati vaniau nogo;
ko ravisiau me ke tau gadovia sa omea seko.

⁵ Tana limamu igoe au livua na tidaoqu.*
Sauba nomoa ko maurisiau Taovia;
rongona igoe nogo na God o mana saviliu.

⁶ Igoe o reisavigira igira ara samasama vanigira na god peropero.
Minau au norugo moa igoe.

⁷ Sauba ke laoqu sosongo ma kau gini magemage loki
tana rongona nimu galuve vo oli.
Igoe nogo o morosigira niqu rota,
mo donaginigira na omea seko ara laba vaniau.

⁸ Igoe o tau goto tamivanigira gaqu gala kara tangoliau;
mo tamivaniau kau liu bamai iava moa tana kau ngaoa na liu.

⁹ Ko galuveau Taovia,
rongona inau au totu i laona na rota loki.
Na mataqu ara gini qisi nogo na ngangai loki;
minau au seko pitsu saikesa nogo kiki.

¹⁰ Au kolae sosongo nogo tana rongona e ngoliau na melu loki;
ma niqu ngangai aia nogo e kukurisia na mauriqu.
Au gini maluku tana rongona pipi na omea seko ara gadovia,
me tsau tana suliqu goto ara viri maluku lê sui.

¹¹ Igira sui lakalaka gaqu gala ara reisaviau,
migira sui gaqu verakolu ara gilugaqu;
migira sui ara donadouginau ara matagunia moa;
mi kalina ara tsodoau i sautu, mara tsogoligi taniau.

¹² Igira sui lakalaka ara padaleau popono, vaga saikesa moa ti au mate
oka nogo.

Minau au vaga saikesa nogo ti na omea e seko lê ara tsoniliginogoa.

¹³ Au rongomigira danga gaqu gala ara viri gagasa polipoliau,
mau gini matagu loki sosongo.
Ara vorogokona sai laka kara labumatesiau.

¹⁴ Minau au norugo moa igoe niqu Taovia;
mau tsaria, "Igoe nogo niqu God."

* **31:5 31:5** Na tuturigana na buto 5 a Iesu e tsaria idavia na mateana (Luka 23:46).

15 Igoe nogo o reitutuguau sailagi;

ko maurisiau tanigira gaqu gala,
me tanigira goto igira ara rotasi sosongoliau.

16 Taovia, tana nimu galuve ko moromai i koniqu inau nimu tinoni;
mo ko maurisiau tana nimu galuve vo oli.

17 Inau au soago Taovia;

ko laka na tamivaniaqu ke paluvangamaqu lê.

Igira moa na tinoni vanga tsutsukibo igira nogo ke paluvangamaqira,
ma kara tsuna dodo i lao tana barangengo na mate.

18 Ko muisigira igira na vanga peropero

igira sui ara dona na molokae segeniqira ma na goko peapea,
mara tsirigira na tinoni e gotodou niqira sasaga.

19 !Ara dou sosongo rago nomoa na omea dou

igoe o mololakâ vanigira ara kukuni tanigo!

Na tinoni sui lakalaka ara donaginia laka igoe o dou sosongo,
mo reitutugugira dou igira ara norugo.

20 Igoe o molopoigira dou tana nauna raviravi dou i konimu igoe,
tania niqira vorogoko sai na tinoni.

Mo mologira kesa tana nauna raravi dou,
popoi tania niqira gokotsiri gaqira gala.

21 !Tsonikaea na Taovia!

!Aia e sauvulagi vaniau nina galuve loki

kalina igira gaqu gala ara tupoliau mara ngaoa na labumatesiaqu!

22 Inau au matagu loki mau tsaria i tobaqu,

“Igoe o tsialigiau nogo tania na matamu.”

Me tagara. Igoe o rongomia moa niqu ngangaidato vanigo,
kalina inau au nongigo ko sangaau.

23 Galuvea na Taovia igamu sui nina tinoni.

Na Taovia e reitutugugira igira sui ara totukakai i konina,
me kedegira na tinoni vanga kaekae

vaga nogo e tugua na matena niqira sasaga ara naua.

24 Migamu kamu tukakai ma kamu malagai,
igamu sui amu norua na Taovia.

32

God e Dona Ke Padalea Nina Sasi na Tinoni e Pilo Tobana

1 Kara mage igira God e padale vanigira nogo niqira sasaga seko,
migira e tanusi nogo niqira sasi.

2 Ke mage na tinoni aia na Taovia e tau keli vania laka e naua sa omea
e seko,
me male tanigira pipi sui na vatana na pero.

3 Kalina inau au tau vati koevulagia moa niqu sasi,

ma na koniqu popono e gini maluku sosongo na ngangai tana dani
popono.

4 Na dani ma na bongi o kedEAU moa Taovia;

ma na susuligaqu popono e vanoligi sui,

vaga moa na kolobu e mamatsa tsaku lê tana paparana na aso.

⁵ Te au tû mau koevulagia i matamu niqû sasi;
 mau tau goto tiapoigira niqû sasaga seko.
 Au tsaria moa vania na Taovia, "Taovia au koevulagigira niqû sasi i
 matamu."
 Migoe o nusiligigira taniau pipi sui niqû sasi.

⁶ Vaga ia, migira sui na tinoni ara totukakai i konimu igoe,
 e dou kara dona na nongiamu tana tagu na rota;
 mi kalina ti ke tavongani tave na obo loki na rota,
 me sauba ke utu vania ke tsaugigira.

⁷ Taovia igoe nogo niqû mani taopoi.
 Me sauba igoe ko maurisiau tania na omea seko sui.
 Au lilinge dato vanigo rongona igoe nogo o maurisiau,
 mo reitutuguau dou.

⁸ Ma na Taovia e tsarivaniau, "Inau sauba kau sauvulagi vanigo na
 sautu i tana igoe ko liu bâ;
 minau nogo sauba kau sasanigo ma kau mataligo.

⁹ Migoe ko laka goto na bubulega vaga gira na ose se na asi, igira ara
 tau sasaga,
 me kilia moa kara tagaoviginigira kesa na itai ara soria i manqâqira,
 ti kara gini vano tana ke pedevanigira na tamanina kara bâ."

¹⁰ Igira na tinoni vanga tsutsukibo sauba nomoa kara tsodo rota,
 migira moa ara norua na Taovia
 ara totu raviravi dou tana nina galuve vo oli.

¹¹ Kamu magemage ma kamu linge igamu e goto nimui sasaga,
 tana rongona na omea dou sui na Taovia e naugira.
 !Eo, kamu gudato tana mage igamu sui amu rongomangana aia!

33

Kesa na Linge na Tsonikae

¹ Igamu sui amu totugoto nogo i matana na Taovia kamu gudato tana
 magemage,
 rongona na omea dou sui aia e naunogoa vanigamu.
 Kamu soalokia igamu sui amu ronqomanqana dou.

² Taia nimui tuqulu ma kamu soadoua na Taovia.
 Linge vania tana itai tatangi.

³ Linge na linge vaolu vania aia.
 !Taidoua nimui itai tatangi, ma kamu gudato tana magemage!

⁴ Nina goko na Taovia ara mana sui;
 me tugua ka norugira dou pipi nina aqo sui.

⁵ Na Taovia e reingaoa na omea e dou me gotolaka;
 ma nina galuve vo oli e dangaliginia na barangengo.

⁶ E moloketsa moa na Taovia me vusaginia na baragata,
 me goko moa mara laba na aso ma na vula ma na veitugu.

⁷ Maia e sarosaigira na tasi sui kesa moa tana nauna;
 me vongo kapusia na kema ke totu dodo i laona nina bara.

8 !Na barangengo popono ke kukuni tania na Taovia!
 !Migira sui pipi na mamatana tinoni tana barangengo kara padalokia!
 9 Mi kalina aia e goko me botsalaba na barangengo;
 e moloketsa moa aia mara botsalaba na omea sui.

10 Na Taovia e tabarusia niqira pede na puku tavosi sui.
 Aia nogo e tongo kapusigira me gini utu vanigira kara tangomana
 na nauana na omea ara vangaraua na nauana.
 11 Migira moa nina pede na Taovia ara totukakai na dani ma na dani;
 ma na omea aia e padagira ara totu saviliu babâ.
 12 Ke mage aia na puku na tinoni i tana ara tamivania God ke Taovia
 vanigira.
 !Eo kara mage igira sui na tinoni God e viligira nogo
 kara lia nina tinoni segeni!

13 Na Taovia e tû i gotu me morotsuna mai
 me reigira pipi na mamatana tinoni sui lakalaka.
 14 E tû tana sasana na totukae me morotsuna i koniqira
 igira sui ara mauri i barangengo.
 15 Aia e botsangia pipi sui niqira papada
 me donaginigira pipi na omea sui ara naua.

16 Igira na taovia tsapakae ni lao eni ara tau dona kara gini tangomana
 tana susuligaqira moa niqira alaala na mane vaumate;
 migira na mane vaumate ara tau dona ke gini managaqira tana
 susuligaqira segeni moa igira.
 17 Igira na ose na vailabu ara tau lelê tamani segeni kesa na susuliga
 agana na gini tangomana tana vailabu;
 atsa moa ti ara susuliga sosongo me tau moa tugugira kara laumau-
 risigira na tinoni.

18 Na Taovia e mataligira igira ara kukuni tania,
 mara norua nina galuve vo oli.
 19 E lauisugira tania na mate;
 me maurisigira tana tagu na uvirau.

20 Igit a norukakaia na Taovia;
 aia nogo e reitutugugita me sangagita.
 21 Igit a gini magemage tana rongona nogo aia;
 ma norukakaia na asana tabu.

22 Taovia, nimu galuve vo oli ke totu sailagi i konimami
 rongona igami ami norugo moa igoe.

34

Na Tsonikaeana God Tana Rongona Aia e Dou Sosongo

1 Inau sauba kau soadou sailaginia na Taovia;
 ma na mangaqu sauba ke tau goto kuti na tsonikaeana.
 2 Eo, sauba kau tsonikaeana rongona na omea dou sui aia e naugira.
 !Kara rorongo ma kara gini magemage igira sui ara bingi sekoligira!
 3 !Kamu sangapata koluau na tsonikaeana na Taovia;

igita sui kolu ka tsonikaea na asana!

⁴ Inau au soâ na Taovia maia e rongomiau,
me adiligi taniau pipi sui niq̄ matagu.

⁵ Igamu sui kamu moro bâ i konina na Taovia, ma kamu gini mage,
me sauba e utu goto kamu gini vangamâ.

⁶ Igira e tagara kesa ke sangagira ara soâ na Taovia, maia e
rongomigira;
me maurisigira tania pipi sui niq̄ira rota.

⁷ Nina angelo na Taovia e totu kolugira igira ara kukuni tania na
Taovia,
me laumaurisigira.

⁸ Kamu tovoa ma kamu reisegenimui laka e dou manana na Taovia.
Ara mage igira ara totu raviravi i konina.

⁹ Kukuni tania na Taovia igamu sui lakalaka nina tinoni,
rongona igira sui ara kukuni tania aia ara tamanina na omea sui ara
kilia.

¹⁰ Atsa moa na laeone, mara dona goto kara noga ma kara vitoa lê;
migira moa ara rongomangana na Taovia, e utu goto kara noga sa
omea dou.

¹¹ Kamu mai i koniq̄ igamu na tinoni vaolu, ma kamu rongomi vatavia
niq̄ goko,
minau kau sasaniginigamu na pada mamavasiana na Taovia.

¹² ?Egua, laka amu ngaoa ke dou na maurimui?

?Laka amu kilia na mauri katsi ma na magemage sailagi?

¹³ Ti vaga ia, ma nimui aq̄o kamu mololea na turupatu seko
ma na goko peropero.

¹⁴ Piloligi tania na nauseko ma kamu naua moa na omea e dou;
mi tana tobamui popono kamu ngongoragi matena moa na totu tana
goto ma na rago.

¹⁵ Na Taovia e mataligira igira e goto niq̄ira sasaga,
me rongomigira kalina ara ngangaidato vania;

¹⁶ me tukapusigira igira ara naua na omea e seko,
rongona kalina ti kara mate, ma kara padalegira tsaku.

¹⁷ Igira e goto dou niq̄ira sasaga ara soâ na Taovia, maia e rongomigira,
me laumaurisigira tania pipi sui na rota e gadovigira.

¹⁸ Na Taovia e totu varangisigira igira e ponopala na tobaqira;
me maurisigira igira ara padâ laka e utu vanigira nogo kara lia sa
omea.

¹⁹ Na tinoni dou e gadovia danga na rota,
ma na Taovia e maurisia tanigira sui;

²⁰ na Taovia e reitutugudou saikesalia,
me tagara goto ke tau takutsi ke kesa na sulina.

²¹ Igira na vanga tsutsukibo sauba kara gini mate na tsutsukibo;
Migira ara reisavigira lê na tinoni e goto dou niq̄ira sasaga sauba God
ke kedegira.

22 Ma na Taovia aia sauba ke maurisigira nina tinoni;
me utu ke kedegira igira ara ba totu raviravi i konina.

35

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Sangâ

1 !Taovia, ko tukapusigira igira ara tukapusiau,

mo ko vailabu kolugira igira ara vailabu koluaau inau!

2 Ko adia gamu tako ma gamu sagore

mo ko mai isutuguqu.

3 Ko saukaea nimu bao ma nimu kilekile,

mo ko tukapusigira igira ara takuviau.

Mo ko veke vaniaua laka sauba nomoa ko maurisiau inau.

4 !Ko utusigira igira ara tovoa laka kara labumatesiau inau;

ko naua me ke paluvangamaqira lê!

!Migira ara vorogokona na labuaqu inau,

kara sugavisu lê me ke ponopala na tobaqira!

5 !Kara vaga moa na rau matemate lê e lovosaginia na guguri

kalina ke tû nina angelo na Taovia me ke tsialigigira!

6 !Ma na sautu tana kara liu ke rodo me ke madali,

kalina nina angelo na Taovia ke takuvigira!

7 Ara tau lelé tamanina sa niqira rongona mara tû mara tavongani

molovaniau gaqu taviti,

mara tsaia na qilu e qou gana kau puka i laona.

8 Ma na mate sauba ke tavongani gadovigira kalina igira ara tau padâ;

sauba kara sogo segeni i laona niqira taviti ara molovaniau,

ma kara puka tana qou loki ara tsaia vaniaua ma kara mate i laona.

9 Mi tana ti inau kau gini mage tana rongona na omea e naua na Taovia,
me sauba kau gini magemage rongona aia e maurisiau.

10 Mi tana tobaqu popono sauba kau tsarivania na Taovia,

“?Taovia aseï nomoa ke vaga igoe?

Igoe o maurisigira ara maluku tania na limaqira igira ara susuliga
liusigira;

migira ara tau tamanina sa omea tania na limaqira igira ara rotasi-
gira.”

11 Igira na tinoni seko ara tû mara tavongani keli vaniaua lê
tana rongona na tsutsukibo inau au tau donaginia.

12 Ara tuguvisu vaniaua na seko tuguna na omea dou au naua,
me gini ponopala saikesa na tobaqu.

13 Minaua au tau nauvaganana vanigira ia. Tagara.

Mi kalina igira ara lobogu, minau au roku,

mau tsoni vitoaqu segeni.

Au ulutsuna na lovaqu mau nonginongi kakai vanigira,

14 vaga moa kalina au nonginongi vania kesa na kulaqu se kesa na
tasiqu.

Au liubamai kiki moa tana melu

vaga moa kalina kesa e roku rongona e mate na tinana.

15 Kalina inau au totu moa i laona na rota, migira sui ara gini mage,
mara saikolumai mara gilugaqu.
Migira goto na tinoni inau au tau donaginigira ara totu matengana na
lumuaqu.

16 Igira ara gilugaqu babâ moa,
mara vusuliau tana kore.

17 ?Me laka ke oka koegua sagata ko momoro lê moa igoe Taovia?
!Ko mai mo ko laumaurisiau tania na limaqira igira ara sekoliau,
ko maurisiau tanigira na laeone girani!

18 Mi tana ti sauba inau kau soadougo i laona niqira saikolu nimu
tinoni;
ma kau tsonikaego i mataqira igira sui.

19 Ko laka na tamivaniaqira gaqu gala, igira na vanga pero,
kara mage rongona ara tuliusiau inau.
Ko laka na tamivaniaqira igira ara reisaviau lê tagara sa rongona
kara kiataginiau tana niqiu rota.

20 Ara tau goto dona kara tsonia sa goko laka;
ara dona moa na botsangiana pipi vatana na goko pero kalegira na
tinoni ara tobarago.

21 Ara tû mara gudato mara keli vaniau, mara tsarivaganana,
“!Lelê, ami reia na omea igoe o naua!”

22 Eo, migoe nogo Taovia o reinogoa na omea iani.

!Vaga ia, mo ko laka na totu ao taniaqu vaga sagata ia!
ko laka goto na totu ao taniaqu vaga sagata ia!

23 Ko aligiri Taovia mo ko isutuguqu;
ko tsaku niqiu God mo ko sogogaqu.

24 Taovia igoe o gotolaka saikesa,
me vaga ia mo ko sauvulagia laka inau na tinoni dou mau tau sasi;
mo ko laka na tamivaniaqira gaqu gala kara gini mage matena ara
tuliusiau.

25 Ko laka goto na tamivaniaqira kara goko ma kara tsarisegeniqira
vaga iani,

“!Dou! !E laba vaninogoa na omea igita a kilia!

!Reia! !Igit a matesinogoa!”

26 Migoe Taovia ko naua, ma kara luvu lê igira ara gini mage tana
rongona na rota e gadoviaiu inau,

me ke ponopala lê na tobaqira,
migira ara koesegeniqira mara tsaria laka ara dou bâ liusiau inau,
igoe ko naua, me ke tsavugira popono na vangamâ me ke paluvanga-
maqira.

27 Migira moa ara ngaoa laka ke managaqu inau,
kara tû ma kara gudato tana magemage ma kara tsari sailaginia,
“!E loki tsapakae manana na Taovia!

Aia e gini mage na reiana kalina e managana nina tinoni aqo.”

28 Mi tana nogo ti sauba inau kau katevulagia laka igoe Taovia o
gotolaka,

ma kau tsonikaego sailagi na dani popono.

36

E Tabaru Nina Sasaga na Tinoni

¹ Na sasi e totu pukuga me aqoaqo i laona na tobana na tinoni vanga tsutsukibo;

maia e reisavia God me tau dona na kukuni taniaana.

² Mi tana rongona nogo aia e padaloki segenina vaga ia, te e gini padâ laka God tagara ke tau tsodovolugia nina sasi me ke kedeginia.

³ Nina goko ara seko sui, me dangatovu na pero i laona; e tau lelê naua sa omea sasaga se sa omea dou.

⁴ Mi kalina aia e tsaro i nigena me totu matengana moa na pada manogatiana na omea seko sauba aia ke naua; me tau lelê goto naua sa omea ke dou, me tau goto dona na sove taniaana pipi na omea e seko.

God Aia e Doulaka Saviliu

⁵ Taovia nimu galuve vo oli e dato e suâ na baragata; ma nimu sasaga mana e vosadato tana masaoka.

⁶ Nimu gotolaka e dato ao vaga ti na vungavunga; ma nimu pedegoto e vaga moa na maona na mao rodo i tasi. Na tinoni me pipi na omea mamauri sui ara totu dou i limamu igoe.

⁷ !Igoe God, e loki tsapakae nomoa nimu galuve vo oli! Migami sui nimu tinoni ami dona kami ba totu raviravi i vavana na rapomu igoe.

⁸ Mami gania na mutsa dangadanga vaga igoe o vangaraua vanigami; mo tamia vanigami kami inu tana ko loki e talumai tana nimu doulaka segeni igoe.

⁹ Igoe nogo na uluna na mauri sui. Mi tana rongona nimu marara igoe ti igami ami reiginia na marara.

¹⁰ Ko laka goto kuti na galuveaqira babâ igira ara donaginigo mo ko naudou vanigira igira ara totugoto i matamu igoe.

¹¹ Mo ko laka goto na tamivaniaqira igira na tinoni vanga kaekae kara tsogori pukaliau, se igira na tinoni vanga tsutsukibo kara tsialigiau lê.

¹² Ko reia iava tana ara puka bâ igira na tinoni seko. Mi tana nogo ara tsatsaro, me utu goto kara tangomana na tukae tugua.

37

Na Omea Ara Totupitugira na Tinoni Seko ma na Tinoni Dou

¹ Laka na boeginiana niqira sasaga tabaru igira na tinoni vanga tsutsukibo;

laka goto na masugu vaniaqira igira ara naua na omea e sasi.

² Igira sauba kara tavongani nangaligi lê vaga na buruburu makede e nanga lê; sauba kara mate lê vaga moa na rauna na omea tsukatsuka e rara lê.

³ Migamu kamu norua moa na Taovia ma kamu naua na omea e dou; me sauba kamu mauri oka tana kao mi tana kamu toturavi dou, me ke tagara sa omea seko tangomana ke sekoligamu.

⁴ Lalavea nimui magemage i laona moa na Taovia, maia sauba ke tusuvanigamu na omea sui amu kilia.

⁵ Sausegenimui vania na Taovia; norukakaia moa aia, maia sauba ke sangagamu.

⁶ Sauba ke naua me ke maka saikesa nimui sasaga gotolaka, vago nogo na makana na aso tana niaso vota.

⁷ Kamu totu dodo i matana na Taovia, ma kamu pipitu tsau kalina aia ke sangagamu;

laka na gini boe tana rongoqira igira ara tamani omea danga, se igira ara tangomana na nauana pipi kalina na omea seko ara botsangi segenia i tobaqira.

⁸ Laka goto na kore ma na momosatoba;

na omea vaga gira e tsukivanigita moa na puka tana sasi.

⁹ Migira moa ara norukakaia na Taovia sauba kara tamanina na kao, migira na tinoni vanga tsutsukibo sauba kara tsialigigira lê.

¹⁰ E utu ke oka ma kara nanga lê igira na tinoni vanga tsutsukibo; migamu sauba kamu lalavegira me utu goto kamu tsodovulagigira.

¹¹ Migira moa na tinoni ara totu palatsuna sauba kara tamanina na rago. ma kara totu magemage tana kao lakataga ma na rago.

¹² Na tinoni vanga tsutsukibo e vorogokona na sekoliana na tinoni dou, me vusulia tana kore.

¹³ Ma na Taovia e kiataginigira moa igira na tinoni vanga tsutsukibo, matena aia e dona manoga nogo laka na tinoni vaga ia sauba ke tau oka ma kara mate.

¹⁴ Igira na tinoni vanga tsutsukibo ara langanogoa niqira isi mara naria niqira parige,

na mani labuaqira igira ara tau tamanina sa omea, migira ara kilia na sasanga,

ma na labutsapiaqira igira e goto niqira sasaga.

¹⁵ Me sauba ke pilovisu niqira isi segeni me ke matesigira, ma niqira parige ke tabokuboku lê.

¹⁶ Na omea tetelo lê e tamanina kesa na tinoni dou,

e dou bâ liusia niqira tamani levo na tinoni vanga tsutsukibo.

¹⁷ Rongona na Taovia sauba ke adiligia na susuligaqira igira na tinoni vanga tsutsukibo,

me ke reitutugudougira na tinoni dou.

¹⁸ Eo, na Taovia e reitutugudougira igira ara rongomangana,

ma niqira kao sauba kara tamanina sailagi na dani ma na dani.

¹⁹ Me sauba e utu goto kara dona na rota kalina ke laba na tagu seko;

me sauba kara tamanina na mutsa ke tugugira tana tagu na uvirau.

²⁰ Migira na tinoni vanga tsutsukibo sauba kara mate;
migira ara gala vania na Taovia sauba kara tavongani dudu lê vaga
moa ti na tsitsi atsi.

Eo, sauba kara nangaligi lê vaga moa ti na pungu na lake.

²¹ Na tinoni vanga tsutsukibo e kaoni omea me vô na tuguvisuana;
maia moa na tinoni dou e dona na gini galuve tinoni nina omea.

²² Igira moa aia na Taovia e soadougira sauba kara tamanina na kao,
migira aia e tobaseko vanigira sauba ke tsialigigira lê.

²³ Na Taovia e tudumia na tinoni tana sautu tana ke liu
me reitutugugira igira ara dou i matana.

²⁴ Me ti vaga kara puka, me sauba e utu vanigira kara tsaro saikesa,
rongona na Taovia sauba ke tatatuugira ma kara tu tugua.

²⁵ Minau au tuqatuqa nogo kalina eni, mau mauri oka sosongo nogo,
mau tau moa vati reia laka na Taovia ke dona na tsonileana ke kesa
na tinoni e dou nina sasaga,

se igira na dalena kara dona na nongi mutsa bamai. E utu.

²⁶ Pipi kalina moa aia e dona na gini vangalaka nina omea,
me tamidou vanigira kara kaoni qolo i konina,
me gini dou sosongo tobana tana rongoqira na dalena.

²⁷ Kamu piloligi tania na omea seko ma kamu naua moa na omea e
dou;

mi tana ti sauba igira na kukuamui kara mauri dou sailagi tana rago;

²⁸ rongona na Taovia e reingao sosongolia na omea e goto,
me utu sosongo vania ke mololegira nina tinoni ara rongomangana
dou.

Aia e reitutugugira saviliu na dani ma na dani,
ma na kukuqira igira na tinoni vanga tsutsukibo sauba aia ke
tsialigigira saikesa.

²⁹ Igira na tinoni e gotolaka niqira sasaga sauba kara tamanina na kao,
ma kara mauri kalavata i laona na dani ma na dani.

³⁰ Nina tsaqina goko kesa tinoni dou ara sasaga,
mara dona kara mana saviliu.

³¹ Maia e puku kalavatavia nina ketsa God i laona na tobana
me utu goto ke liuligi tania.

³² Na tinoni vanga tsutsukibo e dona na tuviana na tinoni dou
me ngaoga ke labumatesia;

³³ ma na Taovia e utu ke mololea na tinoni dou vania na susuligana
gana gala,

se ke tamia kara pedematea kalina ara raqâ tana pede.

³⁴ Norukakaia na Taovia ma kamu muridougira nina ketsa sui;
maia sauba ke padalokigamu me ke tusuvanigamu na kao,
migamu sauba kamu reia kalina aia ke tû me ke tsialigigira igira na
tinoni vanga tsutsukibo.

35 Inau au donagininogoa kesa na mane vanga tsutsukibo e dona sosongo na sekoli tinoni; maia e dato liusigira bâ na tinoni sui vaga saikesa nogo ti kesa na gai na sida i Lebanon.*

36 Mi muri tau oka, minau au liu i tana, maia e tau nogo totu tana; au lalavea tana, mau tau saikesa reilakana.

37 Reia kesa na tinoni dou, morosia kesa aia e gotolaka nina sasaga; aia segeni moa e totu tana rago kolugira na tinoni tavosi mara danga na kukuana.

38 Migira na tinoni sasi sauba kara mate sui, migira sui na kukuaqira kara luvu takuti.

39 Na Taovia e maurisigira igira na tinoni ara totugoto i matana me reitugudougira tana tagu na rota.

40 Aia e sangagira me maurisigira; me laumaurisigira tanigira na tinoni vanga tsutsukibo rongona ara dona vano totu raviravi i konina aia.

38

Nina Nonginongi Kesa Na Tinoni e Gadovia na Rota

1 !Taovia, ko laka na kedeaqu tana koremu!

2 Igoe o bokaliginiau nimu pipili; mo surukeliginiau na limamu mau puka.

3 Rongona nogo na koremu igoe, ti inau au gini vatsangi savi loki sosongo. Na kokoraqu popono e gadovia na lobogu matena niqu sasi.

4 Inau au gini lulumi tana obona niqu sasi; ara ngoliau me mamava sosongo vaniau na kalagaiqira.

5 Rongona nogo inau au bubulega sosongo, te ara gini mabulu mara sigini seko sosongo na voraqu.

6 Au gogovagi tsuna i lao, mau taquruquru; mau gini totu moa na ngangai na dani popono.

7 Inau au masagi loki ma na koniqu e papara vaga na lake, me varangi nogo kau mate.

8 Inau au seko pitsu mau taquruquru saikesa nogo; e melu sosongo na tobaqu, mau gini kukungu na vatsangi savi.

9 Taovia igoe o dona ida nogo na omea sui inau au kilia; mo rongomigira nogo pipi sui niqu kukungu.

10 Na kosuqu e butubutu loki, mau tau nogo susuliga, ma na mataqu e pasapasa lê sui nogo.

11 Migira na kulaqu ma gaqu verakolu ara sove na mai varangisiau, rongona inau au vora seko.

Me atsa goto igira na kamaqu mara totuligi taniau sui.

12 Igira ara ngaoa na matesiaqu ara tsoni tavitiqiu.

* 37:35 37:35 "na gai na sida" Reia tana 29:5.

Migira ara ngaoa na sekoliaqu ara gokona kara tsogori pukaliau saikesa, mara tau goto kuti na vorogokona sai na sekoliaqu.

¹³ Minau au vaga moa na tinoni e mui na kulina, me utu vania na rorongono.

Mau vaga goto na tinoni e bulu na lapina, me utu vania na goko.

¹⁴ Au vaga saikesa moa ti kesa na tinoni e tau dona ke gokovisu rongona e utu vania na rorongono.

¹⁵ Minau au norugo sailagi moa Taovia.

Migoe niqu Taovia ma niqu God sauba ko rongomia niqu nonginongi.

¹⁶ Ko laka na tamivaniaqira gaqu gala kara gini mage kalina ara reia inau au rota.

Ko laka goto na tamivaniaqira kara vaitsari gaqu kalina au puka.

¹⁷ E varangi saikesa nogo kau puka, mau tau nogo kuti na vatsangi savi sosongo.

¹⁸ Au koevulagia niqu sasi, mau gini padasavi loki sosongo.

¹⁹ Igira moa gaqu gala ara mauri dou rago mara susuliga sosongo.

Mara danga ara reisaviau lê tagara sa rongona.

²⁰ Igira ara tuguviusuginia na seko na omea dou inau au naua, mara reisaviau rongona inau au tovoa na nauana na omea e goto.

²¹ !Taovia, ko laka na tsoniligiaqu!

!Niqu God, ko laka na totu ao taniau!

²² !Ko sangaau kalina nogo ia, rongona igoe niqu Taovia ma niqu vagamauri!

39

Nina Ngangaidato Kesa Tinoni Aia E Ngoli Sosongolia na Rota

¹ Inau au goko mau tsarivaganana,

"Inau sauba kau parovata dou sosongo tana rongoqira na omea inau kau naua,

me sauba kau tau goto tamivania na lapiqu ke raqaau ma kau puka tana sasi.

Sauba kau tau goto tsaria sa omea kalina kara totu varangi igira na tinoni seko."

² Eo, au totu mui dodo rago moa, mau tau goto tsonia sa tsaqina goko. ?Ma nagua vaniau?

Ma niqu rota e loki babâ moa,

³ me bingi sosongoliau na matagu.

Au papada sosongo me seko babâ moa na tobaqu;

me gini utu vaniau goto na bariana te au tû mau veisuâ na Taovia:

⁴ "?Taovia sauba ke oka koegua sagata kau mauri inau?

?Kengisa sauba kau mate?

Ko tsarimai vaniau ke oka koegua ti ke laba na susuina na mauriqu."

⁵ !Igoe nogo o kukurisia vaganana ia na mauriqu inau!

I matamu igoe na mauriqu inau e lia mala omea lê moa.

E mana saikesa nomoa laka pipi sui na tinoni mamauri ara vaga lê
 moa kesa na guguvina tetelo lê na guguri,
⁶ ma na vavanona e vaga lê moa ti na auau lê.
 Na omea sui aia e gini boe sosongo na nauaqira ara puala lê sui.
 Aia e tsakosaigira na vangana sui na omea levolevo,
 me tau lelê goto donaginia laka aseï nomoa ke aditamanina.

⁷ ?Vaga ia, ma nagua goto kau pitua inau Taovia?

Minau au noru kalavatavigo moa igoe.

⁸ Ko nusiligigira taniau pipi sui niq̄u sasi,

mo ko laka na tamivaniaqira na tinoni bubulega kara gilugaq̄u.

⁹ Sauba kau totu mui lê moa, ma kau tau goto tsonia sa tsaq̄ina goko,
 rongona igoe nogo o naua te e gini gadoviau na rota vaga ia inau.

¹⁰ !Ko laka goto na labuaq̄u vaga ia!

E varangi nogo kau gini mate gaq̄u davadava o tsonivaniau igoe.

¹¹ Igoe o kedea na tinoni matena nina sasi tana taimatana,

mo sekoligira nina omea levolevo aia e padalokigira sosongo, vaga moa
 ti ke ganigira na mosu.

!Manana saikesa nomoa, na tinoni aia e vaga lê moa kesa na guguvina
 tetelo lê na guguri!

¹² Ko rongomia niq̄u nonginongi Taovia,

mo ko rongomi vatavia niq̄u ngangaidato vanigo.

Ko laka na ponotiana na kulimu kalina inau au nongigo ko sangaau.

Rongona inau au nimu tinoni totogoro moa igoe kesa tana tagu tetelo
 lê moa,

vaga nogo igira na mumuaq̄u i sau.

¹³ Ko mololeau ma kau totu segeniq̄u rongona kau gini tamanina na
 tagu tana kau totu magemage

idavia kau mate ma kau tagara nogo inau.

40

Kesa na Linge na Tsonikae

¹ Au pipitu sosongolia na Taovia ke sangaau;
 maia e gogoro tsuna me rongomia niq̄u nonginongi.

² Me tû me raq̄adatoau tania na qiluna na mate,
 me tanigotoa na bilolona na kao.

E molokaea na tuaq̄u tana vatu

mau tsotso tana kakaina.

³ Aia e sasiau kesa na linge vaolu,

na linge na mani tsonikaeana na Taovia nida God.

Migira na dangana sauba kara reia na omea vaga iani, ma kara gini
 totu parovata,

me sauba ti igira goto kara dona na noruana na Taovia.

⁴ Ara mage igira ara norudou mananâ na Taovia,

igira ara tau pilo bâ i koniq̄ira na titinonina na god peropero,

se kara dona na sangapata koluaq̄ira igira ara samasama vanigira.

⁵ !Igoe nogo o Taovia mo nimami God mo naugira vanigami danga na
 omea;

me tagara goto ke kesa ke atsa kolugo igoe!

Igoe nogo o naumanogati vanigami danga na omea dou sosongo.
!Me utugana saikesa vaniau kau tsaritutugugira sui,
rongona igira ara danga seko sosongo!

⁶ Taovia, igoe o tau kilia na kodoputsa ma na sausau;
mo tau goto nongia laka kara savori-kodokodo vanigo na omea tuavati
tana belatabu,
na mani sese mateqira na sasi.

Tagara, migoe o sauvaniau na kuliqû gana kau rongomiginigo,

⁷ te inau au goko mau tsaria vanigo, "Teni inau;
na omea igoe o kilia kau naua ara totu sui nogo i laona na papi na
Ketsa.

⁸ !Niqu God, au gini mage manana na nauana na omea igoe o kilia!
Mau tangoligira kakai nimu ketsa tana tobaqu popono."

⁹ Igoe Taovia o dona nogo laka i laona niqira lotusai nimu tinoni,
inau au tau goto kuti na katevulagiana vaniaqira na turupatu dou laka
igoe nogo o suivisugami.

¹⁰ Au tau goto molopoia i tobaqu segeni na turupatu dou ia laka igoe
nogo o suivisugami.

Au katevulagia pipi kalina laka igoe o doulaka saviliu mo ngaoa moa
ko sangagami.

I laona niqira lotusai nimu tinoni inau au tau totu mui
tana rongona nimu doulaka saviliu ma nimu galuve vo oli.

¹¹ Taovia inau au dona dou nomoa laka sauba e utu ko mololegtoa na
galuveaqu.

Nimu galuve vo oli ma nimu tobalaka saviliu,
sauba kara ka tangoliau sailagi.

*Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Sangâ
(Linge 70)*

¹² !Inau e danga sosongo na omea seko ara totupoliau,
eo, ara danga sosongo me utu na tsokoraeaqira!

Niqu sasi ara poropoliau sosongo,
me utugana vaniau kau moro;
ara danga liusigira na kolina na ivuqu i lovaqu,
mau tau saikesa goto malagai.

¹³ !Taovia, ko mai tsaku mo ko maurisiau!

¹⁴ Ko utusigira igira ara tovoa laka kara labumatesiau inau
mo ko naua me ke ponopala lê na tobaqira.

Ko naua migira sui ara gini mage rongona inau au totu moa tana rota
kara sugavisu me ke paluvangamaqira lê.

¹⁵ Igira ara totu matengana na gilû gaqu inau
kara gini vangamâ loki matena e tau managaqira.

¹⁶ Migira sui ara mai totu raviravi i konimu igoe
ke dou na tobaqira ma kara gini magemage.

Migira sui ara soadougo rongona igoe o maurisigira,
kara tau kuti na tsariana, "!"E loki sosongo nomoa na Taovia!"

17 Inau au maluku lê mau tau tamanina sa omea,
migoë Taovia, o tau moa padaleau.
!Igoë niqû vagamauri mo niqû God,
ko mai kiki tsaku mo ko sangaau!

41

Nina Nonginongi Kesa Na Tinoni Lobogu

¹ Kara mage igira ara dona na sangaaqira na tinoni ara tau tamani sa omea;
rongona kalina ke gadovigira na rota, ma na Taovia sauba ke sangagira.

² Na Taovia sauba ke vangataogira me ke aragoa na mauriqira,
me ke naua ma kara mage na totu tana kao aia e saua vanigira,
me utu goto ke tsonilegira ma kara ota lê i limaqira gaqira gala.

³ Na Taovia sauba ke sangagira kalina ti kara lobogu,
me ke naua ma kara mauri dou tugua.

⁴ Minau au tsarivaganana, "Au sasi vanigo Taovia, migoë ko galuveau
mo ko maurisiau."

⁵ Igira gaqu gala ara keli seko vaniau,
mara tsaria, "? Sauba kengisa ti ke mate ia ma ka gini padale
saikesalia?"

⁶ Kalina igira ara mai na tsigoviaqu mara tsonia moa na goko kobakoba
lê.

Ara tsakosaigira na turupatu peropero tana rongoqu inau,
mi muri mara vano mara gini goko gaqu bamai pipi tana nauna sui.

⁷ Igira sui ara reisaviau ara gini gagasa tana rongoqu inau,
mara gini aqo na papada laka ke laba vaniau sa omea seko liuliu bâ.

⁸ Mara tsarivaganana, "Aia e tango sosongo nomoa,
me utu vanigotoa ke dou."

⁹ Maia goto na kulaqu dou bâ aia au noru saikesalia,
maia e mutsapata koluau, sui, me tû me gativisau.

¹⁰ Ko galuveau Taovia, mo ko naua ma kau susuliga doutugua,
ma kau tuguvisu vanigira gaqu gala na omea seko vaga ara nauvaniau.

¹¹ Me ke utu vanigira goto kara tuliusiau inau,
mi tana ti inau kau reigadoviginia laka igoe Taovia o tobadou vaniau
nomoa inau.

¹² Igoë sauba ko sangaau rongona inau au naua na omea e goto,
me sauba ko tamivaniau ma kau totu sailagi i matamu.

¹³ !Tsonikaea na Taovia, aia niqira God na Israel!

!Tsonikaea kalina eni, mi tana dani ma na dani tagara ke tau sui!

!Amen, Amen!

PAPI RUKA

42

(Linge 42-72)

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Aia e Totu Tsinogo

1 Vaga moa na dia* e kili sosongolia ke tsodoa kesa na ko vuravura bisibisi dou,

aia saikesa nogo au vaga inau,
au kili sosongolia goto kau tsodogo igoe niqû God.

2 Au marou tana rongomu igoe na God na mauri.
?Sauba kengisa nomoa ti kau bâ ma kau reilakana na matamu?

3 Na dani ma na bongi inau au ngangai moa,
ma na kô na mataqu e lia gaqu mutsa;
pipi kalina moa ara veisuaau igira gaqu gala mara tsaria,
“?Laka iava e totu nimu God igoe?”

4 E seko manana nomoa na tobaqu kalina au padavisugira na omea ara laba i sau,

kalina au dulikolugira na toga mami bâ tana valena God
mau idana sautu vanigira kalina ami vavano i tana,
migira na toga ara magemage mara lilinge mara gudato tana
tsonikaeana God.

5 ?Megua vaga inau ti au melu sosongo vaga ia kalina?

?Megua vaga ti e ponopala sosongo na tobaqu?

Sauba kau noru saikesalia moa niqû God,
ma kau tsonikaetugua
aia niqû vagamauri ma niqû God.

6-7 Iani tana vera i tana au totu tsinogo kalina ia e melu loki sosongo na tobaqu,

ma niqû papada e pilovisutugua i konina niqû God.

Aia nogo e molovanigira na panu loki na rota kara karara tsavua na tidaoqu,

ma na qulututuna ke kuviau,

vaga kalina na tatarina na sasavu

e talu i kelana na Vungavunga Hermon ma na Vungavunga Misar,

me tuavata tsuna bâ tana Kô Jordan.

8 Na Taovia ke sauvulagi vaniau nina galuve vo oli i laona na dani male,

rongona ti inau kau gini tangomana na linge tana bongi,

ma na lotu vaniana God aia na pukuna na mauriqu.

9 Au tû, mau tsarivanja God aia e reitutuguau,

“?Matena gua te o padaleau igoe?

?Egua vaga ti niqû aqo moa inau kau tsodorota babâ vaga ia tana niqira tobaseko ara naua vaniau igira gaqu gala?”

10 Ara bingiginiau sosongo niqira goko peapea,
mara totu matengana moa na veisuaqu sailagi,

“?Laka iava e totu nimu God igoe?”

11 ?Megua vaga inau ti au melu sosongo vaga ia?

?Megua vaga ti e ponopala sosongo na tobaqu?

Sauba kau noru saikesalia moa niqû God,

ma kau tsonikaetugua

aia niqû vagamauri ma niqû God.

* 42:1 42:1 “na dia” Reia tana 18:33.

43

*Nina Nonginongi Kesa Tinoni Aia e Totu Tsinogo
(Na Tugutana na Linge 42)*

¹ !Niqu God kiki, ko sauvulagia laka inau au tau sasi,
mo ko isutuguqu tania na limaçira igira ara peago igoe,
ko maurisiau tanigira na tinoni vanga pero migira na tinoni seko!

² Igoe nogo o reitutuguau.

?Megua vaga ti o mololeau kalina ia?

?Megua vaga ti niçu aço inau kau tsodorota babâ moa vaga ia,
tana niçira tobaseko ara nauvaniau igira gaçu gala?

³ Ko saumaia vaniau na mararamu ma nimu mana;
igira nogo kara tudumiau
ma kara adivisau bâ i Sion tana nimu vungavunga tabu,
mi tana nimu Vale Tabu i tana o totu sailagi igoe.

⁴ Mi tana ti sauba inau kau ba tû i matana nimu belatabu igoe niçu
God,
igoe nogo na pukuna niçu magemage.
Me sauba kau taia niçu itai tatangi ma kau lingena na tsonikaeamu,
igoe God mo niçu God.

⁵ ?Megua vaga inau te au melu sosongo vaga ia?

?Megua ti e ponopala sosongo na tobaçu?

Sauba kau noru saikesalia moa niçu God,
ma kau tsonikaetugua,
aia niçu vagamauri ma niçu God.

44

Na Tinoni ni Israel ara Nongia God Ke Reitutugugira

¹ Igira nogo na mumuamami ara turupatuna vanigami,
tana rongona na omea loki igoe God o naugira tana taguçira igira,
tana dani ara putsu oka nogo.

Eo, ami rongomiginia na kulimami segeni,
² laka igoe segenimu nogo o tsialigigira na tinoni ponotoba
mo turuvaginigira nimu toga tana niçira kao.

Me laka igoe o kedegira na puku tavosi,
mo naua mara gini pabo babâ nimu tinoni segeni igoe.

³ Igira ara tau sugutia na vera ia tana gini vailabu niçira isi;
me tau gini managaçira tana susuligaçira segeni moa igira. Tagara.
Igoe nogo o galuve sosongoligira,
mo mararasigira, mo totu kolugira,
mo sangaginigira nimu mana ma na susuligamu segeni nogo te e gini
managaçira.

⁴ Igoe nogo niçu taovia tsapakae mo niçu God;
igoe o naua mara gini tangomana nimu toga,

⁵ mi tana gamu susuliga nogo igoe ti igami ami tulusiginigira gamami
gala.

⁶ Au tau lelê goto norua niçu parige
se niçu isi segeni kara ka maurisiau,

7 migoe saikesa nogo o maurisigami tanigira gamami gala,
mo tuliugira igira ara reisavigami.

8 Sauba kami tau goto kuti na tsonikaeamu
ma na soadouamu na dani ma na dani.

9 Mi kalina eni igoe o sove tanigami tugua mo tamivanigira gamami
gala kara tuliugami;

mo tau nogo totu i laoqira nimami alaala na mane vailabu igami.

10 Igoe o naua mami tsogo tanigira lê gamami gala,
migira ara tû mara laugira lê nimami omea levo.

11 Igoe nogo o tamigami vanigira te ara labumatesigami mala sipi.

Mo sarangasigami mami gini tsogo saranga bamai tana vera tavosi ao.

12 Mo tû mo tsabirigami igami nimu tinoni segeni,
mo kilia na qolo tetelo lê kara voliginigami,

vaga saikesa moa ti igami na omea lê mami tau tugua sa omea i
matamu igoe.

13 Migira ara totu tana vera i ligisamami ara reia na omea vaga igoe o
naua vanigami,

marasirigami mara kiataginigami lê.

14 Igoe nogo o naua vanigami te ara gini gilugamami lê i laoqira na
puku tavosi sui,

maralengulengu lovaqira vanigami mara tsirigami.

15 Minau au totu sailagi moa tana vangamâ;

ma niqû vangamâ e tsavuuu popono

16 kalina au rongomia niqira goko tsiri ma niqira goko peapea
ara naua vaniau igira gaqu gala migira sui goto ara reisaviau.

17 Na omea sui vaga girani ara laba vanigami,

atsa moa ti igami ami tau padalego igoe,

mami tau kutsia nimami tabana na vaitasogi igoe o naua kolugami.

18 Migami ami tau piloligi tanigo igoe,

mami tau goto petsakoe vanigo ma kami sove na muriana nimu ketsa
igoe. Tagara goto.

19 Migoe o tû mo moloqigami kami totu segeni i laoqira na omea tuavati
atsi;

mo tsavuginigami na rodo pulipuli.

20 Me ti vaga igami kami mololenogoa na samasama vaniamu igoe
nimami God,

ma kami tû ma kami nonginongi vania sa god tavosi,

21 migoe sauba ko donaginia nomoa,

rongona igoe nogo o donaginigira na omea sui ara totu popoi i laona
na tobana tinoni.

22 Mi tana rongomu segeni nogo igoe te ara labumatesigami pipi kalina,
maranaua vanigami vaga saikesa nogo ti na sipi ara vangaraua na
labumatesiaqira.

23 !Ko mamata Taovia! ?Egua te o mamaturu moa?

!Ko tû! !Ko laka na sove tanigami saikesa!

24 ?Egua ti o taopoi tanigami vaga ia?

!Ko laka na padaleamami tana nimami rota ma nimami vatsangi savi!

²⁵ Igami ami puka mami taquruquru saikesa nogo tana kao;
ami tsaro seko lê tana papasa.

²⁶ !Ko mai mo ko sangagami!

!Tana nimu galuve vo oli ko maurisigiami!

45

Gana Linge na Tauga Na Taovia Tsapakae

¹ Na tsaqina na goko laka ara labadato tana papadaqu,
kalina inau au tē gana linge na taovia tsapakae.

Na lapiqu e vaga saikesa moa ti nina peni na mani mamare kesa na
tinoni e dona sosongo na mamare.

² Igoe o rerei dou bâ liusigira na mane sui.

Igoe kesa e tangi dou laka nimu goko
ma God e soadougo pipi kalina.

³ Ko kautsikakaa na basana nimu isi igoe taovia tsapakae susuliga
sosongo.

E laba maka takuti na makana gamu tangirongo.

⁴ !Sage tana nimu ose mo ko bâ kolu susuligamu mo ko gini tangomana
tana vailabu,

rongona ko gini isutuguna me ke gini tukakai na pedegoto ma na
pedemana!

Na susuligamu nogo ke sangago me ke gini managamu na tuliusiaqira
gamu gala.

⁵ Nimu pipili sui ara viri vavanga,
mara rutua na kosuqira gamu gala.

Migira na puku tavosi sui ara viri puka lê i tuamu.

⁶ Na veramu tana o taovia tsapakae, aia God nogo e tusua vanigo,
sauba ke totu saviliu na dani ma na dani.

Igoe o tagaoviginigira nimu tinoni tana gotolaka saikesa.

⁷ Igoe o reingaoa na omea e goto mo reisavia na omea e seko.

Aia nogoria na rongona ti aia God nimu God e viliginigo igoe
me ninaginigo na oela na mage

liusigira sui na taovia tsapakae tavosi.

⁸ Na vuruna na bulunagai ma na ko sisigini dou ara viri sigini tana
polomu.

O gini mage na rongomiana na tatangina na tuqulu ara taivanigo i
laona na vale taovia

i tana ara baruginia na omea sere e talu tana livona na elepani.

⁹ I laona na alaala na baka daki ara totu i matamu igoe ara totu na
daleqira igira na taovia tsapakae.

Mi tana tabana madoa nimu sasana totu igoe e tutû na daki taovia
me gini inilau na qolumila laka.

¹⁰ Igoe nina aneane na taovia tsapakae, ko rongomi vatavia na goko
kau tsarivanigo,

ko padalegira nimu tinoni segeni ma na valena tamamu.

- 11 Mi tana ti na taovia tsapakae ke reingaoa na rereimu dou; aia nogo nimu taovia, ma nimu aqo igoe ko kukuni tania.
- 12 Igira na tinoni ni Tire sauba kara adimai vanigo niqira vangalaka; migira na tinoni tamani omea danga sauba kara saugotoa niqira omea levolevo vanigo rongona ara ngaoa igoe ko gini padalokiginigira.
- 13 !Maia na dalena daki na taovia tsapakae aia e totu moa i laona na vokina, me dou sosongo bâ na rereina!
Na polona ara vosiginia na terete qolumila.
- 14 E sagelia na polo mamarega levolevo mara tudumi vano a i matana na taovia tsapakae, mara tsarimurina visana goto na daki tsamu igira nogo ganaduli.
- 15 Tana magemage loki igira ara mai mara sage tana valena na taovia tsapakae.
- 16 Igoe niq taovia tsapakae sauba ko tamanigira ke danga na dalemu mañe gana kara gini adidatoa na puku taovia i koniqira na mumuamu igoe, migoe nogo sauba ko mologira ma kara tagaovi kaputia na barangengo popono.
- 17 Mi tana linge iani au tea vanigo inau sauba ke totu kalavata gamu tangirongo na dani ma na dani tagara ke tau sui. Migira na tinoni sui lakalaka sauba kara tsonikaego igoe tana tagu sui moa ke bâ me ke bâ.

46

God e Totu i Konida

- 1 God aia nogo nida raravi ma na susuligada, e totu varangisigita me vangaraua na sangaada tana tagu na rota.
- 2 Vaga ia, me sauba e utu goto igita ka matagu, atsa moa ti vaga na barangengo ke kasisi popono, ma na vungavunga kara luvu takuti i laona na mao rodo.
- 3 Me atsa moa ti vaga na tasi ke ngusudato me ke karara na panu me ke kasiligira na vungavunga ma kara tatsora. Me atsa moa migita e utu goto ka matagu.
- 4 Tana verana God, mi tana valena tabu God aia e Taovia Susuliga Sosongo, e totu kesa na ko loki e saua na mage dou vanigira sui ara totu i tana.
- 5 Ma God aia e totu pukuga tana vera loki ia, me gini utu ke taveo. Mi tana matsaraka rovorovo maia sauba ke mai me ke sangâ.
- 6 Migira na puku tavosi ara viri matagu loki sosongo, ma na veraqira igira na taovia tsapakae sui ara viri taveo popono. Nina goko God e poda loki, ma na barangengo popono e nangaligi lê.
- 7 Aia na Taovia Susuliga Sosongo e totu i konida igita. Nina God a Jakob aia nogo e ravisigita.

⁸ Mai ma kamu reigira na omea sui e naugira na Taovia.
 Kamu morosigira na omea ganataga sui aia e naugira tana barangengo.
⁹ Aia e tukapusigira na vailabu loki sui ara laba pipi nauna tana barangengo.

E bokugira na parige, me kutsigira na bao,
 ma na tako sui e kodogira tana lake.

¹⁰ Me tsarivaganana, "Kamu mololea na vailabugi, ma kamu donaginia laka inau nogo God,
 mau loki tsapakae i laogira na puku sui,
 mau loki tsapakae kaputia na barangengo popono."

¹¹ Aia na Taovia Susuliga Sosongo e totu i konida igita;
 nina God a Jakob aia nogo e ravisigita.

47

God e Tagaovi Kaputia Na Barangengo Popono

¹ Igamu na tinoni sui kamu taporía na limamui,
 ma kamu gudato vania God tana linge na mage!
² Rongona na Taovia Susuliga Sosongo e kukuniga sosongo,
 me taovia tsapakae kaputia na barangengo popono.
³ Aia nogo e sangagita ti igita a gini tangomana kaputigira na toga
 me naua migita a gini tagao kaputigira na puku tavosi sui.
⁴ Aia nogo e vilivanigita na kao tana igita a totu konina,
 migita a gini kaekae na tamaniana, igita nina tinoni aia e galuvegita
 dou sosongo.

⁵ God e dato ke ba totu tana nina sasana na totukae i gotu.

Ara gudato tana mage mara uvigira na tavuli.

⁶ !Lingena na tsonikaeana nida God,
 lingena na tsonikaeana nida taovia tsapakae!

⁷ !God aia nogo e taovia tsapakae kaputia na barangengo popono,
 ka linge vania ma ka tsonikaea!

⁸ God e totukae tana nina belatabu
 me tangoli kaputigira na puku sui.

⁹ Igira niqira tagao na puku tavosi sui ara viri labasai
 kolugira nina tinoni nina God a Abraham.

Aia e susuliga sosongo bâ liusigira pipi sui lakalaka na alaala na malagai;

maia segeni e taovia loki tsapakae.

48

I Sion Nogo na Verana God

¹ Na Taovia e loki me ulagana kara tsonikae sosongolia bâ
 i laona nina verabau nida God, tana nina vungavunga tabu.

² I Sion nina vungavunga God e datoga sosongo me dou sosongo bâ na rereina;
 na verana na taovia tsapakae loki e moloa na magemage loki vania na barangengo popono.

³ Mi laona na vera ia ara totu na valekakai,

ma God e sauvulaginogoa laka i tana nogu na tinoni kara ba totu raviravi dou.

⁴ Igira na taovia tsapakae sui lakalaka ara viri saikolu mai laka kara bokia na vungavunga Sion.

⁵ Mi kalina ara mailaba mara reilakana, mara novo mate; mara gini matagu loki mara tsogoligi sui.

⁶ Mi tana ara viri gagariri mara vatsangia na rota loki, vaga saikesa nogu na daki kalina e varangi ke vasua kesa na baka,

⁷ me vaga goto kalina na vaka ara tsodoa na legai loki mara likelike bamai.

⁸ Igita a rongominogoa na omea God e naua, mi kalina eni igita a reilakana nogu

i laona na verana nida God, aia na Taovia Susuliga Sosongo; maia nogu sauba ke reitutugu kalavatavia na vera ia na dani ma na dani tagara ke tau sui.

⁹ I laona nimu Vale Tabu igoe God, igami ami padatugua na galuvenu vo oli.

¹⁰ Migira sui na tinoni pipi tana nauna sui ara tsonikaego igoe, ma gamu tangirongo e liuvia na barangengo popono.

Igoe o gini tagao na pedegoto.

¹¹ !Kara gini magemage na toga sui ni Sion!

Pipi sui nimu pede igoe o naua ara mana sui.

!Kara gini magemage igira ara totu i laoqira na verabau ni Juda!

¹² Igamu nina tinoni God, kamu polia na vera ni Sion ma kamu tsokogira sui pipi na kusu ara vaturigira i tana;

¹³ kamu reigira dou na baravatuna na vera ia, ma kamu vilekegira dou na valekakai ara totu i laona,

rongona kamu gini turupatuna vanigira na vatavata kara botsamai i muri bâ;

¹⁴ ma kamu tsarivanigira,

“Aia nogoria e God nida God e totu saviliu na dani ma na dani; aia nogu sauba ke tudumigita tana tagu sui ke bâ me ke bâ.”

49

E Bubulega na Tinoni e Tsotsovata Tana Nina Omea Danga

¹ !Igamu na tinoni sui kamu rongomia na omea iani!

Rongovata igamu na toga pipi sui tana nauna,

² ke tû tana tinoni loki me tsau tana tetelona, igira ara tamani omea danga kolugira goto igira ara tau tamanina sa omea.

³ E maka sosongo na omea inau au padâ i tobaqu na tsariana.

Sauba kau gini goko na tsaqina na goko sasaga.

⁴ Me sauba kau tsarivanigamu ke visana na gokotabana.

ma kau nusirongoqira vanigamu kalina au taia na itai tatangi.

⁵ Inau au tau dona kau matagu tana tagu seko kalina ara tupoliau igira gaqu gala,

⁶ igira ara tsotsovata segeni tana niqira omea levolevo danga mara gini kaekae tana niqira tamani danga.

⁷ Na tinoni aia segeni e tau tangomana ke suivisu segenina; me tau goto tangomana vania ke tsonimatena vania God rongona na maurina,

⁸ rongona na qolo na tsonimatena na maurina tinoni e loki seko sosongo bâ.

Me atsa moa ti ke danga sosongo na qolo ke tsonia, me utu goto ke tugua

⁹ na maurisiana tania na qilu, me ke mauri sailagi babâ moa.

¹⁰ Reia, na tinoni sasaga maia goto e dona goto ke mate, atsa vaga goto igira na tinoni bubulega migira ara tau sasaga. Igira sui sauba kara molovisua niqira omea levolevo ara tamanina ke totu vanigira na kukuaqira.

¹¹ Ma na qiluqira i tana nogo na veraqira saviliu.

I tana kara totu sailagi na dani ma na dani, atsa moa ti tana idana igira ara tamanina niqira kao segeni.

¹² Gana tangirongo kesa tinoni e tau tangomana ke didia me ke tau gadovia na mate.

Aia sauba nomoa ke mate vaga goto igira sui pipi na omea mamauri lê.

¹³ Reia na omea e gadovigira igira ara noru segeniqira moa, ma na omea e totupitugira igira ara totukae tana vangana niqira omea levolevo danga,

¹⁴ na matemate e totupitugira vaga moa na sipi ara totupitua na matesiaqira,

ma na Mate aia nogo sauba ke lia niqira reitutugu.

Migira nogo na tinoni e goto niqira sasaga sauba kara tagaovi kaputigira,

ma na koniqira igira ke ratsa tsaku lê

i laona na barangengo na mate ao tania na veraqira.

¹⁵ Ma God sauba aia ke suivisau inau, me ke laumaurisau tania na susuligana na mate.

¹⁶ Laka na gini tobaseko kalina amu reia kesa tinoni e tamanigira danga nina omea levolevo, me papabo babâ moa nina tamani.

¹⁷ E utu saikesa vania ke adigira kalina aia ke mate; nina omea levolevo e utu kara dulikolua kalina aia ke tsuna i laona na qilu.

¹⁸ Atsa moa ti vaga kesa tinoni aia e gini dou sosongo tobana rongona na douna nina mauri i lao eni,

marā gini tsonikaea rongona aia e tangomana sosongo pipi tana omea sui e naua,

¹⁹ maia goto sauba ke sangapata kolugira na guana ma na guana sui na totu tana mate, i tana na rodo ke totu sailagi na dani ma na dani, me utu ke sui.

²⁰ Gana tangirongo kesa tinoni e tau tangomana ke didia me ke tau gadovia na mate;
aia sauba nomoa ke mate vaga goto igira sui pipi na omea mamauri lê.

50

Na Samasama Vaga e Ulagana i Matana God

- ¹ God na Taovia Susuliga aia nogo e goko;
me soagira sui na tinoni tana barangengo popono,
e tû tana e dato na aso me vosa bâ tana e sû.
- ² Na mararana God e talumai tû i Sion,
aia na verabau e dou laka na rereina.
- ³ Nida God e maimai, me tau mai muimui lê;
na lake loki e liu i matana,
ma na legai loki e totu polipolia.
- ⁴ Aia e soakaira na gotu ma na lao kara ka mai reia
kalina aia ke pedevotagira nina tinoni.
- ⁵ Me tû me tsarivaganana, “Kamu adimaigira i mataqu igira sui niqu tinoni,
igira ara naua niqira vaitasogi koluau
mara pukuginia niqira kodoputsa ara savoria vaniau.”
- ⁶ Na baragata e katevulagia laka God aia e gotolaka,
maia segenina nogo e ulagana ke pede tinoni.
- ⁷ Ma God e tsaria, “Rorongong mai igamu niqu tinoni, minau kau goko vanigamu;
sauba kau kateli vanigamu igamu na Israel.
Inau nogo God nimui God.
- ⁸ Inau au tau gini totokoe vanigamu tana rongona nimui sausau
ma na savori-kodokodo amu savorigira sailagi vaniau. Tagara.
- ⁹ Mau tau goto kilia igira nimui buluka mane
se nimui naniqoti ara totu tana nimui bara.
- ¹⁰ Pipi sui na omea tuavati ara totu i laona na legai igira ara niqu tamani sui inau,
migira sui goto na buluka ara totu tana toga ma na toga na tetena.
- ¹¹ Migira sui na manu atsi ara niqu tamani goto inau,
migira sui goto pipi na omea mamauri ara viri totubamai.
- ¹² “Eo, me ti vaga inau kau dona na vitoa, me sauba e utu inau kau nongi mutsa i konimui igamu,
rongona na barangengo popono ma na vangana sui i laona igira sui lakalaka niqu omea nogo inau.
- ¹³ ?Egua amu pada ngatsua laka inau au gania na velesina na buluka,
se au inuvia na gabuqira na naniqoti?
- ¹⁴ Kamu soadouau moa inau nimui God ngiti nimui savori-kodoputsa vaniaqu,
ma kamu manalidougira nimui veke sui amu nauvaniau inau na Taovia Susuliga Sosongo.
- ¹⁵ Kamu soaau tsaku kalina ti ke laba vanigamu sa omea seko,
minau sauba kau maurisigamu,

mi tana nauvaganana ia, ti igamu kamu gini tsonikaeau manana inau.”

16 Me tû God me tsarivanigira igira na vanga tsutsukibo,
 “?E koegua igamu ti na mangamui e tsokogira lê niqu ketsa?
 ?Megua vaga ti amu gini vaigokovigi lê tana rongona niqu vaitasogi
 inau au naua kolugamu?

17 Migamu amu reisavia moa kalina inau au totosasaga vanigamu,
 mamu sove tanigira niqu ketsa.

18 Mamu lia moa na kulaqira pipi sui na tinoni komikomi amu
 tsodogira,
 mamu liupata kolugira na tinoni vanga kiboga.

19 “Na mangamui e tau goto kuti na goko seko.
 Ma na lapimui e botsangia danga na goko pero.

20 Amu tototu, mamu keli lê vanigira na tasimui segeni,
 mamu adikaea pipi niqira sasi.

21 Igamu nogo amu naugira na omea sui vaga girani,
 minau au tau lelê goto tsaria sa omea vanigamu,
 Migamu amu padâ laka inau au vaga moa igamu.
 Eo, mi kalina eni inau kau totosasaga kakai vanigamu
 ma kau adilabati vanigamu i malena nimui sasi.

22 “Kamu rorongomai igamu amu peâ na mangaqu inau,
 se kau tau tû ma kau matesigamu sui,
 me ke tau goto tangomana ke kesa ke laumaurisigamu.

23 Aia e soadouau ngiti savori-kodoputsa, aia nogo e tsonikaeau
 manana,
 minau sauba manana kau maurisigira pipi gira sui ara rongoman-
 gaqu.”

51

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Padalegira Nina Sasi

1 Ko galuveau Taovia niqu God tana nimu galuve vo oli.
 !Tana rongona nogo nimu galuve loki
 ko veoligigira niqu sasi!

2 !Ko vulimaleau saikesa tanigira sui niqu tsutsukibo,
 mo ko malesiau tania niqu sasi!

3 Au reigadovigira niqu sasi,
 ma niqu sasi au naugira ara totu sailagi i mataqu.

4 Taovia inau au sasi vanigo, igoe segeni moa au sasi vanigo,
 mau naua na omea e seko i matamu.
 Vaga ia, me ulagamu nomoa igoe ko pedeau inau;
 mo naudoua nomoa igoe kalina o kedeau.

5 Inau au tinoni sasi nogo tû tana dani au botsa,
 tumai nogo tana tagu au totu i tobana tinaqu mau tinoni sasi nogo.

6 Igoe o kilia na tinoni kara mana me ke goto dou na tobaqira;
 me vaga ia, minau au nongigo ko dangaliginia na tobaqu nimu sasaga
 loki.

7 Ko adiligi taniau niqu sasi, me sauba kau male;

ko vulimaleau me sauba kau sere maka saikesa vaga moa na snou.*

⁸ Ko tamivaniau ma kau rongomia na tatangina na magemage loki; me atsa moa ti vaga igoe o tsogori rapasiau mau taquruquru saikesa nogo,

minau sauba kau dona nomoa na magemage tugua.

⁹ Ko vongo kapusia na matamu ko tau reigira niq̄ sasi, mo ko veoligigira popono niq̄ tsutsukibo.

¹⁰ Niq̄ God, ko naua me ke maletugua na tobaq̄.

Ko vaolusia na tidaoqu ma kau totukakai i konimu.

¹¹ Ko laka kiki na tsonikidaq̄

ma na tongo vaniaq̄ nimu Tarunga Tabu.

¹² Ko molovisua i tobaq̄ na mage rongona igoe o suivisuau nogo; mo ko naua ma kau madodo na rongomangamu.

¹³ Mi tana ti inau kau madodo na sasaniaqira na tinoni sasi na muriaqira nimu ketsa,

migira kara t̄u ma kara pilovisumai i konimu igoe.

¹⁴ Ko gaea na mauriq̄ igoe niq̄ God, mo ko maurisiau,

me sauba inau kau gini mage na katevulagiana laka igoe nogo o gotolaka saikesa.

¹⁵ Taovia ko sangavia na mangaq̄

minau sauba kau tsonikaego sailagi.

¹⁶ Igoe o tau nogo kilia na tinoni kara savori-kodoputsa vanigo.

Me ti vaga inau kau nauvanigo na savori-kodokodo, migoe e utu goto ko reingaoa.

¹⁷ Ngiti niq̄ kodoputsa aia nogoria niq̄ molotsunali segeniq̄ i matamu igoe niq̄ God;

me utu igoe ko sove tania kesa aia e molotsunali segenina me pilotoba tanigira nina sasi.

¹⁸ Niq̄ God ko tobadou vania na vera ni Sion mo ko sangâ;

ko logo visutugua na baravatuna na vera ni Jerusalem.

¹⁹ Mi tana nogo ti sauba igoe ko reingaogira nimami kodoputsa, ma nimami savori-kodokodo vanigo;

migami sauba kami savorigira na buluka mane tana nimu belatabu.

52

Nina Pede God ma Nina Vangalaka

¹ ?Rongona gua ti igoe na tinoni loki o gini goko kaekae tana rongona na omea seko o naua vanigira nina tinoni God?

² Tana dani popono igoe o totu matengana moa na vorogokona na sekoliaqira na tinoni tavosi;

na lapimu e vavanga vaga na risa.

Mo tavongani botsangia na gokopero pipi kalina.

³ O padalokia bâ na omea seko liusia na omea dou, ma na peropero liusia na manana.

* **51:7 51:7** "na snou" Visana tana vera tana tagu na bisi loki na usa e dona ke kakolu me sere vaga moa na poke kalina e tumu me tsavua na kao popono.

⁴ !Na vanga pero igoe, mo dona sosongo na sekoliginiaqira na tinoni nimu tsaqina goko peropero!

⁵ Vaga ia, ma God sauba ke sekoli pitsugo saviliu; aia sauba ke tangoligo me ke raqaligigo tania na valemu; me ke adiligigo tania na barangengo na mauri.

⁶ Igira na tinoni e gotodou niqira sasaga sauba kara reia e laba vanigo na omea vaga gira, ma kara gini matagu loki; mi muri ma kara tû ma kara kiataginigo ma kara tsarivaganana,
⁷ “Reia bâ na mane iani, aia e tau norua God laka aia ke ravisia, maia e norua moa laka tana nina omea levolevo danga e tugunogoa, me padâ laka i laona nogo nina tsutsukibo ke totu ravidou.”

⁸ Minau au vaga saikesa moa ti kesa na gai na olive* aia e vovodato i laona na valena God; au norukakaia na galuvena God aia e vo oli na dani ma na dani.

⁹ Inau sauba kau soadougo sailagi igoe niqû God tana rongona na omea sui igoe o naugira; mi mataqira nimu toga sui sauba inau kau katevulagia laka igoe o dou sosongo.

53

Na Tinoni Sui Ara Sasi (Linge 14)

¹ Igira na bule ara tsarisegenia i tobaqira, “E tagara sa God.”

Igira sui ara seko pitsu nogo, me seko saviliu pipi niqira sasaga; me tagara goto ke kesa vidaqira ke naua sa omea ke goto.

² God aia e totu tana sasana i gotu, me morotsuna i koniqira na mamatana tinoni sui, ti vaga ke reigira kara visana i laoqira kara sasaga, ma kara samasama vania.

³ Migira sui lakalaka ara piloligi tania God, pipi gira sui ara atsa sui tana seko. E tagara goto ke kesa vidaqira ke naua na omea ke goto, eo, e tagara goto ke kesa lelê.

⁴ Te e tû na Taovia me veisua, “?Me laka ara tau vati sasaga moa igira na tinoni seko girani?

E lia vaga moa ti ngiti gaqira mutsa na sekoliaqira niqû tinoni inau, mara tau saikesa dona na nonginongi vaniaqu.”

⁵ Me sauba igira kara viri matagu loki, na matagu vaga e tau vati gadovigira moa kesa dani, rongona God sauba ke sarangasia na suliqira igira gaqira gala nina tinoni segeni.

God e sove tanigira saikesa nogo igira,

* 52:8 52:8 “na gai na olive” Tana niqira papada na Tsiu na gai na olive na papadana na tamani omea danga ma na toturavi dou.

maia nogoria te e gini managaqira na Israel na tuliusiaqira.

⁶ Inau au amesi sosongolia laka ke kesa ke talumai i Sion
maia ke laumaurisigira na tinoni ni Israel.
!Sauba kara mage loki sosongo nomoa igira na tinoni ni Israel
kalina God ke naua me ke dou visutugua niqira mauri!

54

Kesa Tinoni e Nongia God Ke Reitutugua Tanigira Gana Gala

¹ !Niqu God, tana susuligamu ko maurisiginiau;
mi tana susuligamu loki ko isutuguqu!
² !Niqu God ko tabea niqu nonginongi;
mo ko rongomidoua niqu tsaqina goko!
³ Igira na mane kaekae ara maiginiau;
migira na vanga sekoli tinoni ara tovoa laka kara labumatesiau,
mara tau goto dona kara boeginia God.

⁴ Ma God aia nogo e sangaau.
Na Taovia aia nogo e isutuguqu.

⁵ God ko gini aqo niqira sasaga tabaru gaqu gala ma na kedena ke
gadovisu i koniqira segeni.
Igoe nogo ko matesigira rongona igoe o doulaka saviliu vaniau.

⁶ Sauba kau gini mage na savori-kodoputsa vanigo, igoe niqu Taovia;
ma kau soadougo rongona igoe o dou sosongo.
⁷ Igoe nogo o laumaurisiau tanigira pipi sui na omea seko ara gadoviau,
minau au reia kalina igoe o tuliuisigira igira sui gaqu gala.

55

Nina Nonginongi Kesa na Tinoni Aia na Kulana e Sauligia

¹ !Igoe niqu God ko rongomia niqu nonginongi;
laka na pilo taniaa niqu ngangaidato vanigo!
² Rongomiau mo ko tuguvisu vaniau niqu goko;
inau au gini seko pitsu nogo na omea seko danga ara ngoliau.
³ Mau gini matagu mate niqira goko rarara igira gaqu gala,
ma niqira galaleleo igira na tinoni vanga tsutsukibo.
Ara tsukivaniau me gadoviau danga na rota;
mara kore sailagi vaniau moa mara reisaviau.

⁴ Au matagu mate,
me parikukutsi na kokoraqu tana mataguna na mate.

⁵ E mamara sosongo na tobaqu tana matagu mau gariri;
na matagu loki e labusekoliau popono nogo.

⁶ Au kili sosongolia ti kau tamanina na rapoqu vaga na kulukulu,
rongona kau gini lovoligi ma kau tsodoa sa nauna i tana kau mango
rago.

⁷ Kau tangomana na lovoligi ao sosongo
ma kau bâ totu sa tana legai mangu.

⁸ I tana sauba kau tsodotsakua sa nauna i tana kau ba totu raviravi
tania na vona na guguri ma na legai loki.

⁹ !Taovia ko virisia niqira goko igira gaqu gala!

Au reia niqira kore loki ma niqira galagugû na tinoni danga i laona na verabau,

¹⁰ na dani ma na bongi ara polipolia na vera ia, mara dangaliginia na omea seko ma na sasi loki ara naua.

¹¹ Na mate e totu pipi sui tana nauna, ma na vaitsogoritsunagi ma na vaibulesigi e dangali poponoa na sautu i laona na vera.

¹² Ti vaga kesa gaqu gala ke gilugaqu, me sauba inau kau berengiti moa; me ti vaga kesa aia e reisaviau ke goko kaekae vaniau, me tau utu vaniau kau taopoi tania.

¹³ Migoe nogo gaqu duli, ma gaqu aqo kolu, ma na kulaqu dou sosongo, igoe nogo o naua vaniau na omea seko vaga ia.

¹⁴ Tana idana kaita ka dona na vaigokovigi sai dou, ma na samasama sai i laona na Vale Tabu.

¹⁵ !Au amesia na mate ke tavongani novotigira gaqu gala kalina e tau vati tsau niqira tagu na mate; ma kara tsuna mamauri i laona na barangengo na mate! Na seko e totu popono i laona na valeqira mi laona na tobaqira.

¹⁶ Minau au soâ na Taovia God laka aia ke sangaau, maia sauba nomoa ke maurisiau.

¹⁷ Tana matsaraka mi tana niaso mi tana ngulavi bongi* au tatamanga mau kukungu dato vania, maia sauba ke rongomia na tatangina niq goko.

¹⁸ Maia sauba ke sangaau ma kau gini tangomana tana vailabu au naua, rongona ara danga sosongo gaqu gala ara saisai gaqu.

¹⁹ God aia e tagao tû mai nogo tana tuturigana tsotsodo, maia sauba ke rongomiau me ke tsogoripukalia gaqira susuliga igira, rongona ara sove na oliana niqira sasaga, mara tau goto dona na mataguniana aia.

²⁰ Aia gaqu duli dou sosongo tana idana aia nogo e tû me sugutigira na kulana;

me veogira goto nina veke aia e naua kolugira tana idana.

²¹ Nina tsaqina goko ara pui dou, mi laona na tobana e totu moa na reisavi tinoni; ma nina tsaqina goko ara malutsi liusia bâ na oela, mara vavanga saikesa nogo vaga moa ti na isi vavanga.

²² Mololakagira na omea sui ara ngoligo i limana na Taovia, maia sauba ke isutugumu; aia e utu ke tamia na tinoni e goto niqira sasaga kara pukavisu lê.

* **55:17 55:17** Pipi dani tana matsaraka mi tana niaso mi tana ngulavi bongi niqira tagu na nonginongi nogo igira na Tsiu.

23 Migoe God sauba ko tsonibagira na vanga labumatesi tinoni ma na vanga pero, ma kara ba puka tana qiluqira kalina na turina popono na mauriqira e totu moa. Minau moa sauba kau noru saikesaligo moa igoe.

56

Nina Nonginongi Kesa Tinoni E Norua God

¹ Niq God ko galuveau,

rongona ara mai saisai gaqu;

igira gaqu galu ara rotasiau sailagi.

² Tana dani popono ara saimai igira ara reisaviau rongona kara sekoliau.

Mara danga sosongo ara vailabu koluau inau.

³ Mi kalina inau au matagu,

minau au vataraginia niq vainoru i konimu igoe Taovia Susuliga Sosongo.

⁴ Au norukakaia moa God mau tau matagu;

au tsonikaea rongona na omea aia e vekenogoa vaniau.

?Me vaga ia, ma na seko gua tangomana kesa na tinoni lê moa ke nauvaniau inau?

⁵ !Tana dani popono igira gaqu gala ara tovokakaia na rotasiaqu; pipi kalina moa ara totu matengana na lave sautuna na sekoliaqu!

⁶ Ara totusai tana nauna gana na taopoi

mara tuvia pipi na omea sui inau au naugira,

mara pada laka kara labumatesiau.

⁷ !Ko kedegira niq God, na matena niqira nauseko ara naua; ma na koremu ko tuliugiginigira na tinoni vaga gira!

⁸ Igoe o donagininogoa laka e ponopala sosongo na tobaqu; mo reia kalina e rutsu na kô i mataqu.

?Me laka o tau maretsunagira nogo i laona nimu papi igoe?

⁹ Tana dani ti kau soago,

migoe sauba ko tsialigigira gaqu gala ma kara tsogo sui.

Minau au dona nogo laka God aia e totu tabana koniqu inau

¹⁰ aia nogoria na Taovia au tsonikaea rongona nina veke e naua vaniau.

¹¹ I konina nogo ia inau au tsotsovata, me sauba e utu kau matagu.

?Me vaga ia, ma na seko gua tangomana kesa na tinoni lê moa ke nauvaniau inau?

¹² Eo, niq God sauba kau savori vanigo na omea au vekenogoa vanigo; sauba kau sauva vanigo niq savori na soadou,

¹³ rongona igoe nogo o laumaurisiau tania na mate,

mo sangaau dou mara gini tau tangomana na tuliugisiaqu igira.

Aia nogoria ti inau au gini dona na liu bâ dou i matamu igoe niq God, tana mararamu o mararasiginigira igira ara mauri.

57

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Sangâ

¹ Ko galuveau kiki niq God, ko galuveau,

rongona inau au mai kau toturavi i konimu.
Tana auauna na rapomu* igoe inau kau toturavi
poi tsau ke puka na legai loki.†

² Inau au ngangaidato vania God Susuliga Sosongo,
vania God aia e sauvaniau na omea sui au kilia.

³ Aia e totu i baragata sauba ke rongomia niq̄u nonginongi me ke
maurisiau;
maia nogo sauba ke tuliusigira igira ara bingi sekoliau.
God sauba ke tusuvulagi vaniau nina galuve vo oli ma nina doulaka
saviliu.

⁴ Ara totu poliau igira gaq̄u gala,
vaga saikesa moa ti na laeone veveiga.
Na livoq̄ira ara vaga moa na bao ma na pipili;
ma na lapiq̄ira ara vaga na isi vavanga.

⁵ Niq̄u God, ko saulabatia tana masaoka laka igoe o loki tsapakae,
ma na mararamu ke tsavu poponoa na barangengo.

⁶ Igira gaq̄u gala ara tsoninogoa niq̄ira vugo gana kara sogotiginiau;
minau au totu popono nogo i laona na melu.

Igira ara tsaia na q̄ilu tana niq̄u sautu,
migira segeniq̄ira nogo ara puka i laona.

⁷ !Minau au noru saikesaligo moa niq̄u God;
me sauba kau linge ma kau tsonikaego!

⁸ !Mamata igoe na tidaoq̄u!

!Mamata goto kagamu niq̄u itai tatangi ma niq̄u tuq̄ulu!
Minau sauba kau galisigotoa na aso.

⁹ Sauba kau soadougo igoe Taovia i laoq̄ira na puku tavosi sui.
Sauba kau tsonikaego i laoq̄ira na tinoni toga.

¹⁰ Nimu galuve vo oli e dato me suâ na baragata;
ma nimu doulaka e peledatoa na masaoka.

¹¹ Niq̄u God ko saulabatia tana masaoka laka igoe o loki tsapakae,
ma na mararamu ke tsavu poponoa na barangengo.

58

Na Nongiana God Rongona Ke Kedegira na Tinoni Vanga Tsutsukibo

¹ ?Egua igamu na tinoni tagao, laka igamu amu dona na votagoko laka?
?Me laka igamu amu pedeginigira na tinoni sui tana pedegoto laka?

² !Tagara saikesa! I laona tobamui amu padagira moa na omea seko
sauba kamu naugira,
mamu sekoli sosongoligira na tinoni i laona na vera.

³ Na tinoni vanga nauseko ara liu sasi tana mauriq̄ira popono;
tû tana dani ara botsa ara dona moa na tsoniana na gokopero.

⁴ E dangaligira popono na tabatu na mate vaga moa ti na muata vogata;
mara ponotia na kuliq̄ira vaga moa kesa na muata kuli mui,

* 57:1 57:1 "Tana auauna na rapomu" Reia tana 17:8. † 57:1 57:1 "na legai loki" Na papadana
kesa na omea seko sauba ke laba.

⁵ maia e utu vania ke rongomia na tatangina nina goko na tinoni aia e dona na tangoliana lê na muata me utu ke gatia, se ke rongomia nina linge kesa tinoni titidaoga aia e sasaga sosongo.

⁶ Niqû God ko tû mo ko bokua na livoqira na laeone veveiga girani.

⁷ Kara nangaligi lê vaga moa na kô kalina e nara bamai me nanga lê tana kao;

kara mate lê vaga moa na buruburu ara tsogoria tana sautu.

⁸ Kara nanga lê vaga moa na kena e nanga lê kalina e molo bangona tana kao.*

Ma kara vaga goto kesa na baka e mate nogo i laona na tobana tinana, maia e tau lelê goto reilakana na aso.

⁹ Kalina igira kara tau nogo padâ, ma God sauba ke tsaku sosongo me ke vutiligigira lê,

vaga moa kalina na tinoni e vutiligigira na buruburu seko.

Mi tana nina momosatoba loki God, aia sauba ke uviligigira lê kalina igira ara mamauri moa.

¹⁰ Migira na tinoni e goto niqira sasaga sauba kara gini magemage kalina kara reia God e kedegira na tinoni sasi;

sauba kara vulia na tuaqira tana gabuqira na tinoni vanga tsutsukibo.

¹¹ Igira na toga sauba kara tsarivaganana,

“Igira na tinoni e goto niqira sasaga ara adipeluna manana konina God;

eo, e mana saikesa laka God e totu manana,

maia e pedegira na tinoni sui tana barangengo.”

59

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona Kara Tau Labua

¹ !Niqû God ko maurisiau tania na limaqira gaqu gala;

ko isutuguqu tanigira igira ara ngaoa na labumatesiaqu!

² !Maurisiau tanigira na tinoni seko gira;

ko laumaurisiau tanigira igira na vanga matesi tinoni!

³ !Reigira bâ! Igira ara tû mara pipitu nogo rongona kara labumatesia-

gira na alaala na tinoni seko sosongo ara saikolumai nogo rongona kara tangoliau.

Me tau tana rongona sa niqû sasi inau se kesa na omea tau goto au naunogoa,

⁴ me tau goto tana rongona ke kesa niqû sasi inau au naua Taovia, ti igira ara gini aligiri tsaku na mai vailabugi koluau.

⁵ !Ko tû tsaku, Taovia God Susuliga Sosongo, ko mai mo ko sangaau; igoe na God ni Israel igoe segeni ko reigira igira!

!Ko mamata, mo ko kedegira na tinoni ponotoba girani;

mo ko laka goto na gaeaqira na tinoni vanga tabaru vaga gira!

⁶ Igira ara labavisumai tana ngulavi,

* **58:8 58:8** “na kena e nanga lê kalina e molo bangona tana kao” Niqira papada na tinoni ni sau laka e mate lê na kena kalina e molo bangona tana kao.

mara ngunguru bamai vaga saikesa moa ti na alaala na pai i laona na verabau.

⁷ Rongomia bā niqira goko peapea ma niqira goko vavanga ara tsonia. Na lapiqira e vaga saikesa moa ti na isi i laona na mangaqira, mara pada ngatsua laka e tau rongomigira moa ke kesa.

⁸ Migoe Taovia o kiataginigira moa; mo tsirigira sui na tinoni ponotoba.

⁹ Minau au noru kalavatavia na susuligamu igoe; rongona igoe nogo niqū God o niqū mani totu raviravi inau.

¹⁰ Niqū God e galuveau maia sauba ke mai i koniqū; maia ke tamivaniau ma kau reia kalina ke tuliusigira sui gaqu gala.

¹¹ Niqū God, ko laka na labumatesiaqira, rongona ti vaga kara mate, me sauba niqū tinoni kara padalegira saikesa.

Sarangasigira moa ginia na susuligamu mo ko tuliusigira, igoe nogo Taovia gamami tako igami.

¹² Na sasi e totu sailagi moa tana tutubena na mangaqira; pipi gira sui lakalaka niqira tsaqina goko ara tsonia ara sasi sui moa. !Migoe ko naua migira kara sogo segeni i laona niqira kaekae!

Rongona nogo ara dona sosongo na vatsa seko ma na goko peropero, ¹³ te e dou igoe ko matesiligigira tana koremu loki;

mo ko matesiligigira saikesa. Mi tana nogo ti igira sui lakalaka na tinoni kara donaginia laka igoe nogo God o tagao popono i laona na Israel, migoe nogo o tagaovi kaputia na barangengo popono.

¹⁴ Igira gaqu gala ara visumai tana ngulavi, mara viri kokongo bamai vaga na pai i laona na verabau,

¹⁵ ara vaga saikesa moa na pai ara kuviraru bamai rongona ara lave mutsa, mara ngunguru loki sosongo ti vaga kara tau tsodoa na mutsa ke tugugira.

¹⁶ Minau sauba kau lingena tana rongona na susuligamu igoe, niqū God, me pipi tana matsaraka inau sauba kau gini linge loki tana rongona nimu galuve vo oli.

Igoe nogo niqū mani tsotsovata mo ravisiau tana tagu e gadoviau na rota.

¹⁷ Igoe nogo na susuligaqu, me sauba kau lingena na tsonikaeamu. God nogo aia niqū mani toturavi, God nogo e sauvaniau nina galuve vo oli.

60

Kesa Niqira Nonginongi Igira na Israel Kalina e Tau Managaqira

¹ God igoe o sovetanigami nogo, migoe nogoria o naua te e gini tau managamami;

o kore sosongo vanigami nogo, mi kalina eni ami ngasugo ko pilovisumai i konimami.

² Igoe segenimu nogo o naua me kasisi na kao, me gini tangiti; mi kalina eni e dou ti igoe ko mavusia na bokana, rongona e varangi nogo ke toroutsu popono.

³ Igoe segeni nogo o naua vanigami igami nimu tinoni te ami gini rota loki sosongo;

mami gini tapulepule bamai vaga moa ti ami inu mami bule.

⁴ Igoe o parovativigira nogo igira ara kukuni tanigo, rongona ke tau gadovigira niqira bao igira gaqira gala.

⁵ Ko rongomia nimami nonginongi,

mi tana susuligamu loki ko laumaurisigami igami nimu tinoni galugaluve.

⁶ Ma God aia e tû tana nina Vale Tabu me tsarivaganana,

“Inau au tangomana sui nogo,

me sauba kau votâ na kao ni Sekem,

ma kau tuvarivotâ na Poi ni Sukot vanigira niqû tinoni.

⁷ I Gilead niqû nogo inau, mi Manase goto;

i Epraim gaqu kepi tapala,

mi Juda gaqu itoro na taovia tsapakae.

⁸ Mi Moab ke lia niqû popo na vulivuli,

mi tana Edom sauba kau tsonidatoa gaqu porotua,

na papadana laka inau nogo au tamanina i tana.

Me mana nogo gaqu tana vailabugi koluaqira na Pilistia,

mau gini gudato tana magemage.”

⁹ ?Niqû God, laka aseï nomoa sauba ke adiau bâ i laona na verabau ara poliginia na baravatu kakai?

?Maseï sauba ke tudumiau bâ i Edom?

¹⁰ ?Egua laka igoe o sove tanigami manana nomoa igami?

?Me laka tagara ko tau goto dulikolugira nimami alaala na malagai?

¹¹ Ko sangagami na tukapusiaqira gamami gala,

rongona nina sasanga na tinoni lê aia e tau lelê lia sa omea.

¹² Me ti vaga igoe God ko totu tabana kolugami igami, me sauba ke managamami;

rongona igoe nogo sauba ko tuliugira igira gamami gala.

61

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Reitutugua

¹ !Niqû God ko rongomia niqû ngangaidato vanigo;

mo ko rongomi vatavia niqû nonginongi!

² !Au totu ao tania na veraqu, me ponopala sosongo na tobaqu, mau soago igoe ko sangaau!

Ko adiau bâ kesa tana nauna i tana kau totu raviravi dou,

³ rongona igoe nogo niqû reitutugu,

o susuliga mo sugutigira gaqu gala.

⁴ Tamivaniau moa ma kau ba totu i laona nimu Vale Tabu tana mauriqu popono;

ma kau tsodoa na nauna raviravi dou i vavana na rapomu igoe.*

⁵ Igoe God o rongominogoa niqû veke au naua vanigo,
mo tusunogoa vaniau na omea vaga ara tamanina igira ara kukuni
tanigo igoe.

⁶ !Ko paboa na maurina na taovia tsapakae;
me ke mauri babâ ke oka me ke oka!

⁷ Ko naua maia ke tagao saviliu i matamu igoe niqû God;
mo ko reitutugua tana nimu galuve vo oli ma nimu doulaka saviliu.

⁸ Vaga ia, minau sauba kau lingena sailagi na tsonikaeamu,
kalina au sauvanigo pipi dani na omea inau au vekenogoa vanigo.

62

Na Linge na Noruana God

¹ Au pitu saikesalia moa God laka aia ke maurisiau;
mi konina segeni moa aia au tsotsovata.

² Aia segeni moa e reitutuguau me maurisiau;
maia moa nogo e isutuguqu,
me utu goto kara tulisiau igira.

³ ?Sauba ke oka koegua sagata igamu kamu tsipu bâ i konina kesa
ma kamu tsoni pukalia,
vaga moa ti aia e kesa na bara tolatola lê?

⁴ Migamu amu ngaoa moa laka kamu aditsunâ tania nina sasana
totukae;
mamu gini mage moa na tsoniana na goko peropero.
Tana mangamui lê igamu amu soaduginia,
mi laona na tobamui amu vealaginia moa.

⁵ Minau au pitua moa God ke sangaau,
rongona i konina nogo aia au vataraginia niqû amesi.

⁶ Aia segenina moa e reitutuguau me maurisiau;
maia moa nogo e isutuguqu,
me utu goto kara tuliusiau igira.

⁷ God segenina moa e maurisiau me molokaeau;
maia segenina moa niqû reitutugu susuliga;
maia nogo niqû mani toturavi.

⁸ Igamu niqû tinoni kamu noru sailaginia moa God.
Katevulagia vania aia pipi na omea sui e ngoligamu,
rongona aia nogo nida mani totu raviravi.

⁹ Na tinoni sui lakalaka ara vaga saikesa moa ti na guguvina tetelo lê
moa na magomago;
igira sui tû tana lokina me tsau tana tetelona e tau lele goto tugugira
sa omea.

* 61:4 61:4 "na rapomu" Iani e kalengatsua na Bokisi na Taso e totu tana Nauna Tabu Putsikae i laona na Vale Tabu i Jerusalem. Mi kelana na Bokisi ia e totu ka nunuqira ruka na angelo. Aia nogo e vaga nina sasana na totukae God i barangengo.

Molokaegira tana omea na tovomamava, ma gaqira mamava e tau goto tugua sa omea;
 ara malamala lê liusia na malamalana kesa na guguvina tetelo na mamagona tinoni.

¹⁰ Laka na vataraginiana nimui amesi tana tangopeke seko;
 laka goto na amesiana kamu tamaniginia sa omea tana komi;
 me atsa moa ti vaga ke pabo babâ moa na vangana nimui omea tatamani, migamu kamu laka saikesa na tsotsovata i koniqira.

¹¹ E danga kalina inau rongominogoa God e goko me tsarivaganana,
 “Inau segeniqu nogo au tamanina na susuliga,

¹² ma niqu galuve vanigira na tinoni e vo oli.”

Eo, igoe segenimu moa Taovia o saupeluna vanigira pipi tinoni taonia nina aqo dou aia e naugira.

63

Nina Nonginongi Kesa e Silovia Na Morosiana God

¹ God igoe nogoria niqu God, minau e silovi sosongoliau na reiamu igoe.

Na koniqu popono e amesigo moa igoe;
 ma na tidaoqu e gini marou tana rongomu,
 vaga saikesa moa ti na kao mamatsa lê,
 me tagara sa kô ke malobusia,
 na tidaoqu e gini marou tana rongomu igoe.

² Ko tamivaniau ma kau ba reigo tana nimu Vale Tabu,
 ko tamivaniau ma kau reilakana na susuligamu ma na mararamu.

³ Na galuvemu vo oli e dou liusia bâ na mauri,
 maia nogoria ti inau sauba kau gini tsonikaego sailagi.

⁴ Sauba kau tau kuti na soadouamu tana mauriqu popono,
 ma kau abedato vanigo na limaqu tana nonginongi.

⁵ Na tidaoqu sauba ke masu vaga tana dani na kavomutsa,
 me sauba kau gini mage na lingenana vanigo na linge na tsonikaeamu.

⁶ Mi kalina au tsaro i nigequ, mau padavisugo;
 mi tana bongi popono inau au padago moa igoe,

⁷ rongona igoe nogo o tau kuti na sangaaqu sailagi.

Minau au totu raviravi dou i konimu,
 vaga na dalena kokoroko i vavana na rapona tinana,
 mau linge tana magemage.

⁸ Inau au tatango kakai i konimu,
 ma na limamu igoe e ravisiau.

⁹ Migira ara tovoa laka kara labumatesiau inau,
 sauba kara ba tsuna i laona na barangengo na mate.

¹⁰ Sauba kara mate tana vilabu loki
 migira na pai atsi kara gania na koniqira.

¹¹ Ma na taovia tsapakae sauba ke gini magemage
 rongona igoe nogo God o sangâ te e gini managana.

Migira sui ara naua niqira veke tana asana God sauba kara tsonikaea aia,

ma na mangaqira igira na vanga peropero sauba God ke vongogira saikesa.

64

Nina Nonginongi Kesa Tinoni E Nongia God Ke Reitutugua

¹ !Niqu God ko rongomia niqu nonginongi

inau au totu i laona na rota loki!

!Au matagunigira gaqu gala,

mau nongigo ko maurisiau ma kau tau mate!

² Ko reitutuguau dou ma kau mauri tania niqira togigokosai ara naua igira na tinoni vanga tsutsukibo,

me tanigira goto na alaala na tinoni seko.

³ Igira ara asa vavangâ na lapiqira vaga moa ti na isi;

mara matania niqira tsaqina goko na keliseko vaga moa ti na pipili.

⁴ Mara taopoi mara vanasigira igira e goto niqira sasaga,

ara tau goto matagu, mara tavongani vanasigira lê.

⁵ Ara gini vaimalagaisigi segeniqira niqira vorogokosai na nauseko; mara gini togigokona laka iava tana igira kara molokapusia niqira taviti.

Mara tsarivaganana, “?Masei nomoa sauba ke reigita?”

⁶ Ara vorogokona sai laka kara naua na omea seko mara tsaria,

“Igita a botsangia na nauana kesa na tsutsukibo loki sosongo.”

Eo, na papada e totu popoi i laona na tobana tinoni e kakai sosongo nomoa na padagadoviana.

⁷ Ma God sauba aia ke vanasiginigira nina pipili,

me sauba kara tavongani boka tsaku lê.

⁸ Sauba nomoa ke matesiligigira matena niqira tsaqina gokoseko vaga ara tsonia;

migira sui kara reigira sauba kara lengulengu lovaqira vanigira.

⁹ Migira sui lakalaka na tinoni sauba kara matagu loki,

sauba kara padavisua na omea loki God e naugira,

ma kara gini turupatuna bamai.

¹⁰ Migira sui na tinoni e goto niqira sasaga sauba kara gini magemage rago

tana rongona na omea loki aia na Taovia e naugira.

Me sauba kara ba totu raviravi dou i konina aia;

igira sui na tinoni dou sauba kara tsonikaea.

65

Na Linge na Tsonikaeana Ma na Soadouana God

¹ Igoe God e ulagamami sosongo nomoa ti kami tsonikaego i Sion, ma kami manaligira na veke ami naua vanigo,

² rongona igoe o rongomigira manana nimami nonginongi.

Igira na tinoni sui sauba kara labamai i matamu igoe,

³ tana rongona niqira sasi ara tsukia.

Ma nimami sasi igami ara bingi sekoligami,

migoe o padalegira vanigami moa.

⁴ Kara mage igira igoe o viligira nogo;

igira igoe o adigira kara totu i laona nimu Vale Tabu.

Sauba igami kami gini mage loki sosongo
tana rongogira na omea dou sosongo igoe o tusuvanigami i laona na
valemu,
i tana nimu Vale Tabu.

⁵ Igoe o rongomia nimami nonginongi mo sangagami te ami gini
tangomana.

God igoe nogo o maurisigami.

Migira na toga pipi tana nauna sui polia na barangengo popono,
me savu taligu tabana na tasi ao ara norugo sui moa igoe.

⁶ Tana susuligamu nogo igoe o turuvaginigira na vungavunga tana
sasaqira,

mo saulabatiginia gamu mana loki sosongo.

⁷ Igoe nogo o beatasia na kukutuna na tasi loki
ma na leleona na kararana na panu;
ma niqira galagugû na tinoni.

⁸ Na barangengo popono e kadangaginia na omea loki sosongo vaga
igoe o naugira.

Migira na tinoni sui e tû kesa tabana na barangengo me bâ tsau kesa
tabana,
ara reigira mara gudato tana magemage.

⁹ God igoe o aragodou sosongolia na kao mo molomaia na usa ke
malobusia;

mo naua me gini lia na kao lakataga.

Igoe o dangaliginigira na vuravura na kô;

mo tusuvanigami nogo na omea tsukatsuka sui kami tsukâ tana kao.

Miani nogo e vaga nimu aqo igoe Taovia:

¹⁰ Igoe o molomaia na usa me tumulia na tavugi tana uta,
me malobusiginia na kao,

kara gini kutsu ma kara dato dou na volana vaolu na omea tsukatsuka.

¹¹ !Tana nimu galuve loki igoe o sauva vanigami na mutsa lakaga dou
sosongo!

Pipi sui tana nauna tana igoe o liu ara totutovu na omea dou sui.

¹² Na sipi ma na buluka ara mutsamutsa tana e dato dou na buruburu,
ma na uta danga ara viri dato dou tana tetena mara gini magemage
loki.

¹³ Na sipi ara dangalia na poi popono;

mi tana qouna e tovusi poponoa na uta na uiti.

Eo, igira na omea sui lakalaka ara gudato mara lilinge tana magemage.

66

Mi tana qouna e tovusi poponoa na uta na uiti. (65:13)

Na Linge na Tsonikaeana Ma na Soadouana God

¹ !Igamu sui na toga kamu gudato vania God tana magemage!

² !Lingena na tsonikaeana na asana tabu;
katevulagia gana tangirongo!

³ Tsarivania God, “!Ara loki sosongo manana na omea sui igoe o
naugira!

Eo, e loki sosongo nomoa na susuligamu,

aia na rongona ti igira gamu gala ara taotsuporu i matamu tana matagu.

⁴ Igira sui na tinoni tana barangengo popono ara samasama vanigo; ara lingena na tsonikaeamu igoe, mara lingena na tsonikaeana na asamu.”

⁵ Mai ma kamu reigira na omea sui God e naugira, nina aqo loki aia e naugira i laogira na tinoni.

⁶ Aia e olia na mao me lia na kao mamatsa; migira na mumuada ara liusavu lê tana mamatsana.

Mi tana ti igita a gini magemage mateqira na omea loki vaga God e naugira.

⁷ Aia e tagao kalavata saviliu ginia na susuligana tsapakae, me morosigira dou na omea sui ara naua igira na puku sui. Vaga ia ma kara laka na kaekae igira ara sove na rongomangana.

⁸ Tsonikaea nida God igamu na puku na tinoni sui; me ke tangilaba i malena na tatangina nimui tsonikaeana.

⁹ Aia nogo e mologita ka mauri me tau tamia vanigita ka puka lê.

¹⁰ Igoe God o tovolegami nogo; vaga na siliva kalina ara kukia tana lake rongona ke gini male, aia goto e vaga kalina igoe o tovolegami igami.

¹¹ O tamivanigami kami sogo i laona na taviti, mo molokaea na kalagai mamava tana kokovemami.

¹² Mo tû mo tamivanigira gamami gala kara tsogorigami lê; migami ami liu i laona na lake ma na obo loki.

Bâ, mi kalina eni igoe nogo o adigami bâ kesa tana nauna raviravi.

¹³ Me sauba inau kau adigira bâ na savori-kodokodo i laona na valem; ma kau savori vanigo na omea inau au vekenogoa vanigo.

¹⁴ Sauba kau sauvanigo na omea au tsarinogoa laka kau sau vanigo kalina au totu i laona na rota loki.

¹⁵ Sauba kau savori vanigo na sipi agana na mani kodoana tana belatabu;

ma kau gini kodoputsa na buluka mane ma na nanigoti, ma na punguna na kodoputsa ia sauba ke vulosudato tana masaoka.

¹⁶ Igamu sui na tinoni amu kukuni tania God kamu mai ma kamu rorongu,

minau sauba kau tsarivulagia vanigamu na omea sui aia e naunogoa vaniau inau.

¹⁷ Au ngangaidato vania laka aia ke sangaau; mau lingena na tsonikaeana.

¹⁸ Me ti vaga inau kau tau koevulagigira niqû sasi, ma na Taovia e utu lelê goto ke rongomiau.

¹⁹ Ma God e rongomiau manana nomoa inau; maia e rongomi vatavia niqû nonginongi.

²⁰ Au tsonikaea God rongona aia e tau sove na rongomiana niqû nonginongi,

me tau goto tongo vaniau nina galuve vo oli.

67

Kesa na Linge na Soadouana God

¹ Igoe God ko galuvegami mo ko vangalaka vanigami,

mi tana nimu galuve ko irovigami,

² mi tana nogo ti igira sui tana barangengo popono kara donaginia na omea o kilia igoe;

migira sui na puku kara donaginia laka o ngaoa manana na maurisi-aqira.

³ !Na tinoni sui kara tsonikaego igoe nimami God;

igira sui lakalaka na tinoni kara tsonikaego!

⁴ Eo, igira sui na puku kara magemage ma kara lilinge,

rongona igoe o tagaovigira na tinoni sui tana gotolaka,

mo mataligira pipi na mamatana tinoni tana barangengo popono.

⁵ !Na tinoni sui kara tsonikaego igoe nimami God;

igira sui lakalaka na tinoni kara tsonikaego!

⁶ E manana sosongo laka God nida God e vangalaka vanigita;

te e gini lakaga dou na mutsa i laona nida uta.

⁷ God e vangalaka manana vanigita;

me dou ti igira na tinoni sui tsau bâ tana vovosana na barangengo kara kukuni tania aia.

68

Kesa na Linge na Tsonikaeana God Rongona Aia e Mataligira Dou Nina Tinoni

¹ God e taurake me sarangasigira gana gala.

Migira sui ara reisavia aia ara viri tsogoligi sui.

² Aia e tû me tsialigigira lê

vaga moa kalina na guguri e lovosaginilea na punguna lake,

migira na vanga tsutsukibo ara nanga tsaku lê i matana God,

vaga moa na kadele e rono lê kalina e parâ na lake.

³ Igira na tinoni e gotodou nogo niqira sasaga ara gini magemage na tû i matana God;

me dou na tobaqira mara gudato tana magemage.

⁴ Linge vania God, lingena na tsonikaeana na asana;

vangaraua na sautu vania aia e totukae i kelana na parako.

!Na Taovia nogo na asana, migamu kamu gini mage na tû i matana!

⁵ God aia e totu i laona nina Vale Tabu,

me aragogira na baka tinamate me reitutugugira na daki tinamate.

⁶ Aia e tusua na vale kara tamanina igira ara totu segeniqira,

me nusigira ara totu sosori me mologira kara totu magemage tana kao lakataga.

Migira ara sove tania God, sauba kara totu saviliu moa tana kaomate.

7 Kalina igoe God o idavanigira nimu toga,
 mo raqâ na alaala mo liu taligu tana kaomate,
 8 e gini kakanu popono na barangengo, ma na masaoka e tumuli
 tsunamai na usa,
 rongona nogo e mai na God ni Sinai, na God ni Israel.
 9 Igoe nogo Taovia o moloa ke tumutsuna na usa dou,
 mo gini malobusitugua nimu kao pura.
 10 Mi tana nauna nogo ia migira nimu tinoni ara logoa na veraqira;
 mi tana nimu galuve loki igoe o kutigira na tinoni ara tau tamanina sa
 omea.

11 Ma na Taovia e sauva nina ketsa vanigira,
 migira danga na daki ara adibamaia na turupatuna mara tsaria,
 12 “!Igira na taovia tsapakae ma niqira alaala na mane malagai ara viri
 tsogoligi sui!”
 Migira na daki ara totuvisu moa i vera ara tuvarivotagira na omea sui
 na mane ara laua tana vailabu:
 13 igira visana na nunuqira na kulukulu ara baro popono ginia na
 siliva,
 ma na rapoqira e pilapila tana qolumila laka.
 ?Megua vaga ti visana vidamui igamu amu tototu lê tana baraqira na
 sipi tana tagu popono na vailabu?
 14 Mi kalina aia na God Susuliga Sosongo e takuvi rasavaginigira na
 taovia tsapakae tana Vungavunga Salmon,
 maia e moloa na snou* ke tsuna i tana.

15 !Mi Basan aia e kesa tuqana na vungavunga loki
 me tamanina danga sosongo na tsotsokina i gotu!
 16 ?Ma na rongona gua ti tû i kelana na tsotsokimu
 igoe o reipeâ na vungavunga aia God e vilinogoa laka ke totu i tana?
 !Eo, na Taovia nogo sauba ke totu saviliu i tana!

17 Na Taovia e mai nogo talu i Sinai,
 kolugira nina malagai ara totu i laona na toga ma na toga niqira terê
 susuliga gana na vailabu,
 me ba sage i laona na nauna tabu.
 18 Maia e dato bâ i gotu vasau,
 me adigira kolua danga na tinoni aia e laugira tana vailabu;
 me adigira goto danga na vangalaka igira nogo na tinoni ara sove tania
 ara sauania.
 Eo, na Taovia God sauba ke totu i tana.

19 Tsonikaea na Taovia,
 aia e kalagaigira gada kalagai mamava na dani ma na dani,
 aia nogo nida God e maurisigita.
 20 Nida God igita aia na God e maurisigita;
 Maia nogo na Taovia nida Taovia,
 aia e laumaurisigita nogo tania na mate.
 21 Me sauba manana nomoa God ke tû me ke rese na lovaqira gana
 gala,

* 68:14 68:14 “snou” Reia tana 51.7.

migira sui goto ara tau kuti na nauana babâ moa niqira sasaga tabaru.
 22 Na Taovia e tsarinogoa, "Sauba inau nogo kau adivisugira gamui
 gala tania i Basan;

ma kau adivisugira tania na mao rodo na kema,

23 mi tana ti igamu kamu gini tsotso i laona na gabuqira igira,
 ma nimui pai kara lopilopia na gabuqira poi kalina kara masu tania."

24 Niq God ma niq taovia tsapakae, igira na tinoni sui ara reia kalina
 igoe o tangomana vaga ia,
 mo visumai tana magemage loki,
 mo sage bâ i laona nimu Vale Tabu.

25 Igira na alaala na linge ara idaida i nago,

migira ara uvi riga mara taigira na omea tatangi ara maimai i muri,
 mi levuga buto igira na baka daki ara rerekesia niqira tsetsê.

26 Migira sui ara gugû mara tsaria,

"!Tsonikaea God i laona niqira saikolu nina tinoni;
 tsonikaea na Taovia igamu sui na kukuana a Jakob!"

27 Ara idaida igira na puka konina a Benjamin, aia na puku tetelo bâ i
 laoqira,

marâ tsari igira na ida tana puku konina a Juda kolugira niqira alaala,
 mara tsarimai igira na ida tana puku ka koniqira a Sebulun ma Naptali.

28 Niq God, ko saulabatia na susuligamu,
 aia na susuligamu igoe o gini aqo tana suivisuamami igami.

29 I laona nogo nimu Vale Tabu i Jerusalem

igira na taovia tsapakae sui ara adibâ vanigo niqira vangalaka.

30 Taovia ko tû mo ko taimataqira na Ejipt, igira na omea tuavati atsi
 ara mauri i laona na gaugau;

ko taimataqira na puku tavosi sui, igira na alaala na buluka mane kolu
 daleqira,

poi tsau kalina igira sui kara mai tao tsuporu i matamu ma kara tusulea
 vanigo niqira siliva.

!Sarangasigira igira na tinoni ara padangaoa moa na nauana na
 vailabu loki!

31 Igira na taovia tsapakae ni Ejipt sauba kara mologira visana na tinoni
 loki na tuguqira

ma kara bâ i Jerusalem;

migira na Sudan sauba kara abedatoa na limaqira tana nonginongi
 vaniana God.

32 Linge vania God igamu na vera loki sui tana barangengo,
 kamu lingena na tsonikaeana na Taovia,

33 vania aia e dona ke liu i kelana na masaoka,
 tana masaoka ni sau nogo.

Rongomia aia kalina e gû me tangi loki sosongo na liona.

34 Katevulagia na susuligana loki God;

aia e tagaovi kaputigira igira na Israel,

ma na susuligana loki e totu tana masaoka.

35 !E kukuniga sosongo niqira God na Israel

kalina aia e talumai i laona nina Vale Tabu!

Maia e tusua na susuligana loki vanigira nina toga sui.

!Tsonikaea God!

69

Nina Ngangaidato Kesa Tinoni Rongona God Ke Sangâ

¹ !Niqu God ko savokaeau!

Na mao e vosadato mai nogu i lioqu.

² Au lulumi nogu i laona na boko mate,
i tana e tagara nogu sa kao kakai;
mau totu nogu i laona na mao rodo,
me varangi sosongo kau lulumi tana panu loki.

³ Inau au kolae sosongo nogu na sosoa,
me kara nogu na lioqu.
E kade nogu na mataqu,
kalina au pipitugo igoe ko sangaau.

⁴ Ara danga liusia bâ na kolina na ivuqu igira ara reisaviau lê moa
tagara sa rongona.

Migira gaqu gala ara tsonia danga na gokopero tana rongoqu;
ara susuliga sosongo igira mara area na labumatesiaqu inau.
Ara tû mara raiiau kau tusuvisua vanigira na omea au tau komia.

⁵ Niqu God, igira sui niqu sasi ara tau goto popoi tanigo;
migoe o dona nogu laka inau na tinoni bubulega lê moa.

⁶ !Laka na tamivaniaqu kau paluvangamaqira igira ara norugo dou
igoe,

igoe Taovia God Susuliga Sosongo!

!Laka goto na tamivaniaqu kau naua ma kara gini vangama lê igira
ara samasama vanigo igoe,

igoe na God ni Israel!

⁷ Tana rongomu nogu igoe te ara gini goko peapea vaniau inau,
mau gini vangamâ sosongo.

⁸ Mau lia vaga moa ti na tinoni labavô i laoqira na tasiqu,
mau mala tinoni ni vera tavosi i laomami igami kesa vale.

⁹ Ma na padalokiana na Valemu Tabu igoe niqu God,
e iru nomoa i laoqu vaga saikesa nogu na lake;
ma na goko peapea vaga ara peaginigo igira,
ara gadovisumai i koniqu inau.

¹⁰ Inau au tsoni vitoaqu segeni mau molotsunali segeniqu i matamu
igoe,

migira na tinoni ara peaaui lê moa.

¹¹ Au sagelia na polo na roku,

migira ara kiataginiau moa.

¹² Ara tû mara vaitsari gaqu bamai tana sautu loki,
migira goto na tinoni ara inubule ara tavongani tê linge tana rongoqu
inau.

¹³ Minau moa Taovia sauba kau nonginongi vanigo babâ moa,
migoe niqu God ko tuguvisiau niqu nonginongi kalina moa igoe ko
pedea.

Tana nimu galuve loki au ngasugo ko rongomia niqu nonginongi,
rongona igoe o mana saviliu mo vekenogoa laka sauba ko maurisiau.

14 Ko savokaeau ma kau tau lulumi tana boko mate;
laumaurisiau tania na limaŋira gaŋu gala,
me tania na maona na kô loki.

15 Ko laka na tamiana ke tave tsavua u na obo loki;
mo ko laka na tamiana kau lulumi tana mao rodo
se kau tsoku i laona na ŋilu.

16 !Rongomiau Taovia rongona igoe o dou sosongo ma nimu galuve e
vo oli!

!Tana nimu galuve loki ko pilovisumai i koniŋu inau!

17 Laka na taopoi taniaŋu inau nimu maneaŋo.

!Au totu saikesa kiki i laona na rota loki
ko rongomiau kalina ia!

18 Ko mai i koniŋu mo ko maurisiau;
laumaurisiau tanigira gaŋu gala.

19 Igoe o dona nogo niŋira gokopea ara nauvaniau,
ara paluvangamaŋu mara tau kukuni taniau;
mo donaginigira pipi sui gaŋu gala.

20 Niŋira gokopea ara sekoliau pitsu
me gini ponopala saikesa na tobaŋu.

Au amesia laka ke kesa ke galuveau, me tagara ke kesa,
me ke kesa ke vereau, mau tau goto tsodoa ke kesa.

21 Mi kalina au vitoa, migira ara palaginiau na tabatu;
kalina au marou, mara sauvaniau na ko vavai.

22 Eo, migoe ko naua ma niŋira mutsakolu ke sekoligira lê;
mi kalina ti kara gania na turina na mutsa ara gini kodoputsa,
me ke lia nogo gaŋira taviti.

23 !Ko dokolia na mataŋira ma kara koko sui!

!Ko naua me ke viri maluku sui na gotuŋira!

24 Na koremu loki ke poda laba vanigira;
ma nimu tobamomosa ke takuvigira.

25 Ma kara totu mangu lê na nauna i tana ara totu niŋira mane malagai;
me ke tau goto totuvisu mamauri ke kesa i laona niŋira valepolo.

26 Ara rotasigira igira igoe o kedegira nogo;
mara gini gogoko tana rongona niŋira rota igira igoe nogo o bokaligira.

27 Ko maretsunâ na turupatuna pipi sui lakalaka niŋira sasi;
mo ko laka na tamivaniaŋira kara sangapata na totu i laona na veramu
igoe.

28 Ko veoligia na soaŋira tania na papi na mauri;
mo ko laka goto na tamiana kara marea na soaŋira kolua na soaŋira
igira nimu tinoni igoe.

29 Inau au totu moa i laona na rota me ponopala saikesa na tobaŋu.
!Migoe niŋu God ko savokaeau mo ko maurisiau!

30 Minau sauba kau linge ma kau tsonikaea niŋu God;
sauba kau katevulagia gana tangirongo, ma kau soadoua sailagi.

31 Na omea vaga ia e dou sosongo bâ i matana God liusia na savori
vaniana na buluka,
liusia bâ na gini savori-kodoputsa vaniana na buluka mane ganoga
nogo.

³² Mi kalina igira na tinoni ara bingi sekoligira kara reia e laba vaga ia,
me sauba kara gini magemage loki sosongo.

Migira goto ara samasama vania God sauba ke gini pidi na tobaqira.

³³ Rongona na Taovia e rongomi vatavigira igira ara kilia na sasanga,
me utu ke padalegira nina tinoni ara totu moa i laona na vale sosori.

³⁴ Tsonikaea God igamu sui na omea mamauri amu totu i baragata mi barangengo mi laona na tasi.

³⁵ Sauba God ke maurisia nomoa na Jerusalem,
me ke logovisugira tugua na vera sui tana Juda.

Migira nina tinoni segeni nogo aia sauba kara mauri i tana ma kara tamanina na kao;

³⁶ migira na kukuaqira nina tinoni aqo sauba kara tangolidatoa babâ na kao ia,
migira sui ara padalokia God sauba kara mauri dou i tana.

70

*Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Sangâ
(Linge 40:13-17)*

¹ !Niqu God ko maurisiau!

!Taovia ko sangaau kalina ia!

² Ko utusigira igira ara tovoa laka kara labumatesiau inau,
mo ko naua me ke ponopala lê na tobaqira.

Ko naua migira sui ara gini mage rongona inau au totu moa tana rota
kara sugavisu sui me ke paluvangamaqira lê.

³ Migira ara totu matengana na gilugagu inau,
kara gini vangamâ loki kalina ara reia laka e tau managaqira.

⁴ Migira sui ara mai i konimu igoe,
ke dou na tobaqira ma kara gini magemage.

Migira sui ara soadougo rongona igoe o maurisigira,
kara tau kuti na tsariana, “!Nida God aia e loki sosongo nomoa!”

⁵ Inau au maluku lê mau tau tamanina sa omea;
niqu God ko mai tsaku.

!Taovia igoe nogo niqu vagamauri,
ko mai tsaku mo ko sangaau!

71

Nina Nonginongi Kesa na Tuqatuqa

¹ Taovia, inau au gini mai rongona kau totu raviravi dou i konimu;
ko laka saikesa na tamiana kara tulusiau lê.

² Ko sangaau mo ko tangotuguqu, rongona igoe nogo o gotolaka saikesa.
!Ko rongomi vataviau mo ko maurisiau!

³ Ko didisiau, mo ko lia niqu mani toturavi
i tana kau bâ totu raviravi,
rongona igoe nogo o ravisiau mo isutuguqu.

4 Niqû God ko laumaurisiau tania na limaqira na tinoni vanga tsutsukibo,

mi tania na susuligaqira na tinoni sasi migira na vanga sekoli tinoni.

5 Taovia God i konimu nogo au vataraginia niqû amesi;
tû kalina au tinoni vaolu minau au molo kalavatavia niqû vainoru i
konimu igoe.

6 Tana mauriqu popono au vataragi i konimu segeni moa igoe;
migoe nogo o reitutuguau tû tana dani au botsa.

Minau sauba kau tsonikaego sailagi.

7 Danga na tinoni ara morosia na omea ara laba vaniau inau,
mi tana nogo igira ara gini dona laka igoe nogo o susuliga mo ravisiau.

8 Tana dani popono inau au tsonikaego igoe
mau katevulagia gamu loki tsapakae.

9 Ko laka saikesa na tsonileaqu kalina eni rongona inau au tuqatuqa
sosongo nogo;
mo ko laka goto na vano taniaqu kalina eni rongona inau au maluku
sosongo nogo.

10 Igira gaqu gala ara ngaoa laka kara labumatesiau;
mara vorogokona sai na sekoliaqu.

11 Ara tû mara tsarivaganana, "Kamu reia bâ ia, God e vanoligi
taninogoa.

Ida gita ma ka takuvia ma ka tangolia.

E tagara nogo ke kesa ke laumaurisia tanigita."

12 !Ko laka goto na totu ao sosongo taniau vaganana igoe niqû God;
niqû God ko mai tsakutsaku mo ko sangaaui!

13 Ko naua migira ara ngaoa laka kara sugutiau inau
ke tau nogo managaqira ma kara mate lê sui.

Migira ara tovoa na sekoliaqu,
igoe ko naua ma kara seseada me ke paluvangamaqira lê.

14 I konimu segeni moa igoe, inau sauba kau vataraginia niqû amesi;
sauba kau tsonikaego babâ moa igoe.

15 Me sauba kau tau kuti na gini turupatuna tana rongona nimu
doulaka saviliu;

mi tana dani popono sauba kau gini goko moa na douna nimu sasaga
igoe o maurisiginiau,

atsa moa ti e utu vaniau moa na padagadoviana.

16 Sauba kau tsonikaega na susuligamu igoe Taovia God;
sauba kau katevulagia nimu doulaka, nimu segeni igoe.

17 Igoe nogo o sasaniau tû kalina au tinoni vaolu,
minau au tau goto mololea na tsarivulagiana babâ moa
na rongogira pipi nimu aqo dou sosongo igoe o naugira.

18 !Mi kalina eni inau au tuqatuqa pitsu nogo, me senge sui nogo na
ivuqu,

migoe niqû God ko laka na vano taniaqu!

Ko totu kalavata koluau kalina inau au katevulagia na susuligamu ma
na lokimu

vanigira na vatavata sui kara botsamai i muri.

19 Nimu gotolaka igoe God e dato e suâ na masaoka.
Igoe nogo o naugira danga na omea loki sosongo bâ;
me tagara goto kesa ke vaga igoe.

20 Migoe nogo o molomaia vaniau danga na rota ma na omea seko,
migoe goto nogo sauba ko aragovisuau tugua,
me sauba ko didia taniau na vano tana qilu.

21 Igoe sauba ko paboa niq̄ tangirongo me ke loki babâ,
me sauba ko vereau tugua.

22 Inau sauba manana kau tsonikaego tana taiana vanigo niq̄ itai
tatangi.

Kesa na vatana niq̄ira itai tatangi igira na Israel. (71:22)

Sauba kau tsonikaea nimu doulaka tsapakae igoe niq̄ God.
Tana niq̄ itai tatangi nogo inau, sauba kau gini linge vanigo igoe
na God ni Israel igoe o tabu loki manana.

23 Inau sauba kau guloki tana magemage kalina kau taia vanigo niq̄
itai tatangi;

mi tana tobaq̄u popono sauba kau lilinge vanigo,
rongona igoe nogo o laumaurisiau.

24 Eo, tana dani popono inau sauba kau gini turupatuna tana rongona
nimu gotolaka tsapakae igoe,
rongona igira ara tovoa laka kara sekoliau inau
e tau lelé managaq̄ira me paluvangamaq̄ira lê.

72

Na Nongiana God Ke Gini Dou Nina Aq̄o Aia na Taovia Tsapakae

1 God ko sasania na taovia tsapakae me ke gini dona na pedegoto;
ko patakoluginia nimu pedegoto segeni nogo igoe,

2 rongona aia ke pede gotosiginigira nimu tinoni,
me ke tagaovidouḡinigira igira ara bingi sekoligira.

3 Ko naua me ke peluga sosongo na vuana niq̄ira aq̄o tana vera ia,
ma kara vatsangia na douna nimu gotolaka.

4 Ko sangâ na taovia tsapakae me ke isutuguq̄ira igira ara tau tamanina
sâ omea;

me ke sangagira igira ara kilia na sasanga,
me ke tuliuḡigira igira ara bingi sekoligira.

5 Migira nimu tinoni igoe kara samasama vanigo tana tagu popono
kalina e sina na aso

me marara na vula tana tagu tagara ke tau sui.

6 Ko sangâ me ke dou nina sasaga na taovia tsapakae,
ke dou vaga moa ti na usa e tumutsuna tana poi popono
me gini malobu dou na kao.

7 Tana maurina aia, ke gini dato varimauri na pedegoto ma na rago
poi ke rodo saikesa na mararana na vula.

8 Ke tagaovidouḡira nina tinoni ke tû kesa tabana na tasi me ke tsau
bâ kesa tabana,
ke tû tana Kô Loki Euprates me ke tsau bâ tana vovosana na
barangengo.

⁹ Migira na tinoni ara totu tana kaomate sauba kara tsuporu tsuna i matana aia;

migira gana gala sauba kara puka kovoragi tsuna tana kao.

¹⁰ Migira na taovia tsapakae ni Spain mi tasi taligu,

sauba kara sauva vania niqira vangalaka;

migira na taovia tsapakae ni Arabia mi Etiopia sauba kara adimai vania niqira sausau.

¹¹ Eo, igira sui lakalaka na taovia tsapakae sauba kara ba tsuporu i matana;

migira na tinoni sui sauba kara aqo vania.

¹² Aia e laumaurisigira na tinoni ara tau tamanina sa omea kalina igira ara ngangaidato vania,

migira goto ara kilia na sasanga me tagara ke kesa ke sangagira.

¹³ E galuvegira igira ara maluku lê mara totu sekona lê;

me aragoa niqira mauri igira e tagara kesa ke sangagira.

¹⁴ E laumaurisigira tania na lima qira igira ara bingi sekoligira mara rotasigira;

rongona aia e padaloki sosongolia na mauriqira igira.

¹⁵ !Ke mauri oka na taovia tsapakae!

!Kara tusuvania na qolumila e talumai i Arabia;

ma kara nongia God vania pipi kalina,

ma nina vangalaka God ke totu saviliu i konina!

¹⁶ Mi tana nina kao nogo ia kara dato danga sosongo na sila,

migira na vungavunga ke tsavugira popono na omea tsukatsuka,

ma kara lakaga dou vaga tana kao lakataga i Lebanon.

Migira na tinoni kara viri danga pipi tana vera,

vaga moa na buruburu e dangalia na lelegai popono.

¹⁷ Kara tsonikaea na asana na taovia tsapakae;

ma kara tau goto padalea na dani ma na dani;

ma gana tangirongo ia ke totu kalavata vaga moa na aso.

Migira na tinoni pipi tana vera sui kara tsonikaea

ma kara nongia God ke vangalaka vanigira

vaga nogo aia e vangalaka vania na taovia tsapakae.

¹⁸ !Tsonikaea na Taovia na God ni Israel!

Aia segeni moa e naugira na omea dou sui lakalaka.

¹⁹ !Tsonikaea na asana tabu na dani ma na dani!

Ma na mararana loki ke dangali poponoa na barangengo.

!Amen, Amen!

²⁰ Iani nogo na susuina nina nonginongi a David na dalena a Jese.

PAPI TOLU

73

(Linge 73–89)

Nina Pedegoto God

¹ God aia e dou manana vanigira nomoa na Israel, me vanigira goto igira e male na tobaqira.

² Inau, e varangi nogo kau tubulagi ma kau puka;
me varangi nogo ke nangaligi lê niqu tutuni.

³ Rongona inau au masugu vanigira na tinoni kaekae
kalina au reia e vano dou pipi na omea vanigira na tinoni vanga
tsutsukibo.

⁴ Igira ara tau goto vatsangia na sosongo;
ara susuliga mara mauri dou.

⁵ Ara tau vatsangia na rota vaga e gadovigira na tinoni tavosi;
me tau goto laba vanigira na omea seko vaga e laba vanigira visana.

⁶ Me vaga ia, migira ara sagelia na kaekae vaga moa ti gaqira liolio,
mara gini tsatsavu na momosatoba vaga moa ti na poloqira;

⁷ pipi na vata sui na nauseko e rutsumai talu tana tobaqira,
mara tau kuti na lave sautuna na aqosiana na tsutsukibo.

⁸ Ara kiataginigira na tinoni tavosi mara goko seko vanigira;
ara kaekae mara vorogokona sailagi na bingi sekoliaqira na tinoni
tavosi.

⁹ Ara tsonia na gokoseko e kalea God i baragata;
mara padaloki segeniqira, mara raigira na tinoni sui tana barangengo
popono kara rongomangaqira.

¹⁰ Ara nauvaganana ia, migira goto nina tinoni God ara tû mara pilo
bâ i koniqira,
mara tutunina tsaku na omea sui moa igira ara tsaria.

¹¹ Mara tsarivaganana, "Sauba God e utu ke donaginia;
aia e totu i Gotu Vasau e utu ke tsodovulagia."

¹² Aia saikesa nogo e vaga niqira sasaga igira na vanga tsutsukibo.
Ara tamaninogoa danga niqira omea, mara tau kuti na adipapabona.

¹³ Inau au parovatavi segeniqu mau totu male,
mau tau goto tsukia sa sasi.

?Ma nagua e peluau?

¹⁴ God igoe nogo o naua mau gini rota loki tana dani popono;
me pipi tana matsaraka igoe o kedeau.

¹⁵ Me ti vaga inau kau tsonia na goko kaekae vaga igira ara tsonia,
mi tana ma niqu sasaga ke tau nogo ulagana nina sasaga kesa nimu
tinoni igoe.

¹⁶ Au tovokakaia na padagadoviana na omea iani,
mau tau nogo tangomana, e kakai sosongo vaniau,

¹⁷ poi tsau kalina au ba sage i laona nimu Vale Tabu igoe.

Mi tana moa ti inau au padagadovia na omea vaga sauba ke laba
vanigira na tinoni vanga tsutsukibo.

¹⁸ !Eo, igoe sauba ko tû mo ko mologira tana nauna e madali sosongo,
mo ko naua ma kara puka ma kara mate!

¹⁹ Sauba ke gadovigira na mate seko,
ma kara nanga tsaku lê.

²⁰ Igira ara vaga moa na bolebole e nanga tsaku lê tana matsaraka;
mi kalina igoe Taovia o aligiri na tû, migira sui ara viri nangaligi lê.

²¹ Mi kalina e vavai sosongo na tobaqu

mara seko sui niq̄u vavatsangi,

²² mi tana inau au bule mau vaga moa ti na omea tuavati e tau tamani sasagana;

mau tau goto padagadovigo igoe.

²³ Minau au totu varangisigo sailagi moa igoe, ma na limamu o tangoliginiau.

²⁴ Ma nimu totosasaga o tudumiginiau tana sautu goto, mi tana susuina, migoe sauba ko adiau bâ i konimu ma kau totu kolugo tana mararamu i baragata.

²⁵ ?Masei goto kau norua i baragata ti ke tagara igoe?

?Me ti kau totu kolugo nogo igoe, ma nagua goto kau reingaoa tana barangengo?

²⁶ Atsa moa ti kaira na koniq̄u ma na tidaoq̄u kara ka tau nogo susuliga, migoe nogo God o lia na susuligaq̄u; migoe saikesa moa au kiligo.

²⁷ Igira ara piloligi tanigo igoe, sauba manana kara nanga lê sui.

Migoe sauba ko matesigira sui igira ara tau totu kakai i konimu.

²⁸ !Minau moa e dou sosongo bâ vaniau na totu varangisiamu igoe niq̄u God,

ma na totu raviravi dou i konimu igoe niq̄u Taovia ma niq̄u God, ma na katevulagiana na omea dou sui igoe o naugira!

74

Na Nonginongi Tana Tagu Ara Rota Loki Igira na Israel

¹ ?God rongona gua ti igoe o piloligi tanigami vaga ia?

?Egua igoe, laka sauba ko kore sailagi vanigira moa nimu tinoni?

² Ko padatugugira nimu tinoni, igira igoe nogo o viligira i sau, igira igoe segenimu o suivisugira tania na totu tseka kara gini lia nimu puku segeni.

Mo ko padatugugotoa na Vungavunga Sion i tana igoe o totu i sau.

³ Liu bâ i tana, mo ko reigira na omea sui ara toroutsa sui nogo; igira nogo gamami gala ara sekoligira sui lakalaka na omea levolevo i laona na Vale Tabu.

⁴ Migira gamu gala ara viri gudato i laona nimu Vale Tabu; mara turuvaginia niq̄ira pulaqe i tana vaga na papadana laka e managaq̄ira.

⁵ Ara kavigira sui na tuguruna na valemu vaga moa ti ara kavia na gai lê.

⁶ Niq̄ira rarati ma niq̄ira molo ara taitapaliginigira sui na pava damadama.

⁷ Mara tungigotoa nimu Vale Tabu;

mara tangopekea na nauna i tana igira nimu tinoni ara samasama vanigo.

⁸ Mara ngaogotoa kara tsogori rapasigami ma kami rapa saikesa; mara tungigira pipi sui na peo tabu ara totu i laona na veramami.

⁹ Me tau goto totuvisu kesa na papadana laka igami ami nimu tinoni igoe;

me tagara goto sa propete ke totuvisu,

me tau goto dona kesa ke ngisa ti ke sui na laba na omea vaga ia.
 10 ?God, sauba ke oka koegua igira gamami gala kara kiataginigo igoe?
 ?Se laka kara totu matengana sailagi moa na soa sekoliana na asamu
 igoe?

11 ?Megua igoe ti o sove na sangaamami igami?
 ?Rongona gua ti o bunivisia na limamu?

12 Migoe nogo God o taovia tsapakae vanigami tû mai nogo tana
 tuturigana tsotsodo,

mo sogogamami nogo danga sosongo kalina.

13 Na limamu susuliga igoe o sarovotaginia na tasi
 mo tapalia na lovaqira igira na tuqana na omea mamauri ara totu i
 laona na tasi;

14 mo tairutugira na lovana Levaitan, aia na tuqana vigo na vua
 ma na konina o palaginigira na omea tuavati ara totu i laona na goana
 atsi.

15 Igoe nogo o aqosigira na ko vuravura ma na ko tsatsali;
 migoe o korasigira mara mamatsa lê na ko loki.

16 O aqosia na dani ma na bongi;
 mo molo kalavatavikaira na aso ma na vula tana ka sasaqira;

17 migoe o molovania tana ke vosa na barangengo;
 mo moloa na taguna na bisi ma na taguna na papara.

18 Mo ko padatugugotoa Taovia laka igira gamu gala ara totu maten-
 gana moa na kiataginiamu lê,
 igira ara tau tutunimu, mara peago moa.

19 Migami nimu tinoni ami tau tangomana kami nausegenia sa omea.
 !Migoe ko laka mololegami tana limaqira gamami gala;

laka goto padalegami igami nimu tinoni igira ara rotasigami sosongo!
 20 Padatugua na vaitasogi igoe o naunogoa kolugami.

Ko reia, na tangopeke seko e totu nogo pipi tana nauna e rodo i laona
 na veramami.

21 Laka na tamiana kara paluvangamaqira lê igira ara bingi sekoligira
 nogo;

mo ko sangagira igira ara tau tamanina sa omea,
 migira goto e tagara kesa ke sangagira, migira kara gini tsonikaego.

22 !God, ko tû mo ko isutugumu segeni!

Padatugua laka igira na tinoni ara tau tutunimu igoe ara totu
 matengana moa na kiataginiamu tana dani popono.

23 Mo ko laka goto na rongomileana niqira gû ara naua tana tobakore
 igira gamu gala,

niqira galaleleo sailagi ara naua igira ara tau totu tabana kolugo igoe.

75

Nina Aqo God na Pede Tinoni

1 !Igami ami soadougo igoe nimami God,
 ami soadougo manana!

Ami katevulagia na lokimu igoe,
 mami gini goko tana rongogira na omea dou laka igoe o naugira.

- 2 Maia God e goko me tsarivaganana,
 “Tana tagu inau au titinogoa,
 i tana nogo sauba inau kau tû ma kau pedegira na tinoni sui tana pede
 atsa.
- 3 Me atsa moa ti vaga igira pipi na omea mamauri sui kara gariri,
 ma na barangengo ke kakasisi popono,
 minau sauba kau tangolikakaia na pukuna me ke totu kalavata moa.
- 4 Mau tsarivanigira igira na tinoni vanga tsutsukibo laka kara tau goto
 kaekae;
- 5 mau tsarigotoa vanigira kara mololea na koesegeniqira.”
- 6 Na pedegoto e tau talumai i longa se i tasi,
 se i vava se i ata,
- 7 maia nogo God nina aqo na pede,
 maia sauba ke kedegira visana, me ke nusigira visana.
- 8 Na Taovia e tangolia kesa na tseu
 na uaeni susuliga na korena e totu i laona.
 Maia e qetua, migira sui lakalaka na tinoni vanga tsutsukibo ara
 inuvia;
 ara inuvi korasia me tau lelê goto totuvisu sa kukuduna.
- 9 Minau e utu saikesa kau mololea na gini goko babâ tana rongona
 nina God a Jakob,
 se na gini linge na tsonikaeana.
- 10 God aia sauba ke kutivanigira na susuligaqira igira na tinoni vanga
 tsutsukibo,
 me ke naua me ke dadato babâ gaqira susuliga igira na tinoni e goto
 niqira sasaga.

76

Na Linge na Tsonikaeana God Tana Rongona e Managana

- 1 Igira ara totu tana vera ni Juda igira ara donaginia God.
 Ma na asana e tangiloki tana Israel popono.
- 2 Maia e tamanina na verana i Jerusalem;
 me totu i gotu tana Vungavunga Sion.
- 3 Mi tana nogo e bokua niqira parige igira na gala,
 ma niqira tako ma niqira isi, eo, me pipi sui goto niqira omea levelevo
 gana na vailabu.
- 4 !God, igoe o loki tsapakae sosongo!
 Me tangiloki na rongomu kalina igoe o labavisumai talu tana vun-
 gavunga
 i tana igoe o tuliusigira gamu gala.
- 5 Mo lauligia tanigira niqira mane vaumate susuliga
 pipi niqira omea levelevo ara laua tana vailabu,
 mi kalina ia, migira sui ara mate pitsu sui nogo,
 me puala lê sui gaqira susuliga.
- 6 Mi kalina igoe nina God a Jakob o tû mo goraragira,
 migira sui niqira ose kolugira ara sage koniqira ara viri puka mara
 mate lê sui.
- 7 Migoe moa Taovia igira na tinoni sui ara kukuni tanigo sosongo.

Mi kalina igoe o kore loki me tau goto tangomana kesa ke baria.

⁸ Tû i gotu i baragata igoe o sauvulagia nimu pedegoto vanigira na tinoni sui.

Ma na barangengo e gini matagu loki sosongo me totu mui lê,

⁹ kalina igoe o tû na vota makaliana na gokona nimu pedegoto, ma na maurisiaqira igira ara bingi sekoligira ieni i barangengo.

¹⁰ Niqira momosatoba nogo igira gamu gala e tsukilâ, te ara gini tsonikaego igira nimu tinoni;

migira moa ara tau mate tana vailabu

sauba kara lokisigira nimu dani tabu igoe.

¹¹ Tusuvania na Taovia nimui God na omea igamu amu veke vaninogo;

adimai vania nimui vangalaka igamu sui na puku amu totu varangi.

Kamu kukuni tania God,

¹² aia e molotsunaligira na tinoni taovia vanga kaekae

me molo matagu sosongo vanigira na taovia loki tsapakae ni lao eni.

77

Na Ngangaidato Vania God Tana Tagu na Rota

¹ Inau au ngangaidato vania God;

au ngangaidato maia e rongomiau.

² I laona niqû rota, minau au nongia na Taovia;

mi tana bongi popono au abedatoa na limaqu tana nonginongi,

me tagara sa omea tangomana ke vereau.

³ Mi kalina inau au padâ God, mau ngangai i laona na tobaqu;

mi kalina au totu mui mau papada, me ponopala lê na tobaqu.

⁴ Aia e tongovaniau na maturu mau mamata moa na bongi popono;

au padasavi sosongo me gini utugana vaniau na goko.

⁵ Au padavisugira na tagu ni sau

mau padavisugira goto na ngalitupa ara putsî oka nogo.

⁶ Tana bongi popono au totu tû moa mau papada sosongo;

au totu mui mau papada mau veisua segeniqû vaga iani:

⁷ “?Laka sauba nomoa na Taovia ke sove tanigita saviliu?

?Me laka sauba e utu saikesa ke reingaogita tugua?

⁸ ?Laka aia e tau nogo galuvegita?

?Me laka e tau nogo ngaoa na manaliana nina veke e naua vanigita?

⁹ ?Me laka God e padalenogoa na saugaluve vaniada?

?Me laka nina kore e oligininogoa na aqona nina galuve?”

¹⁰ Mi muri minau au tsaria, “Ma na omea inau au gini rota loki bâ na padaana e vaga iani:

laka God e tau nogo susuliga.”

¹¹ Taovia, sauba kau padatugugira nimu aqo loki igoe o naugira nogo; me sauba kau padavisugira na omea loki ganataga sui igoe o aqosigira nogo i sau.

¹² Sauba kau papada tana rongoqira pipi sui lakalaka na omea igoe o naugira;

sauba kau totu mui ma kau padatugugira pipi nimu aqo loki sui.

13 Pipi na omea igoe God o naugira ara tabu sui.

Me tagara goto sa god ke loki atsa kolugo igoe.

14 Igoe nogo na God o aqosigira na valatsatsa;

mo sauvulagia gamu susuliga i laoqira na puku na tinoni sui.

15 Tana susuligamu loki nogo igoe o laumaurisigira nimu tinoni, igira nogo ka kukuaqira kaira a Jakob ma Josep.

16 Kalina igira na ko loki ara reigo igoe God, migira ara matagu sosongo, ma na maorodo na tasi e gariri tana matagu.

17 Migira na parako ara tumuli tsunamaia na usa;

ma na quluqulu e poda tana masaoka,

ma na angaanga e kirapi me liu pipi nauna.

18 Ma na maququna nimu quluqulu e liu ao sosongo,

ma na kirapina na angaanga e angavi poponoa na barangengo;

me kakanu na barangengo popono.

19 Igoe o liu tsapatugu i laona na panu;

mo savu bâ i laona na maorodo na tasi

me tau tangomana kesa ke reia na maleamu.

20 Migoe o tudumigira nimu tinoni toga vaga nogo e kesa e reitutugudougira nina sipi,

mo molokaira a Moses ma Aaron kara ka ida vanigira.

78

Aia God Migira Nina Tinoni

1 Igamu niqû tinoni, kamu rongomidoua na omea inau sauba kau sasaniginigamu,

ma kamu rongomi vatavia na omea sauba kau tsaria.

2 Inau sauba kau gini aqo na tsaqina na gokolia tana sasaniamui,

ma kau vuresia vanigamu na omea ara totu popoi tû i sau nogo,

3 igira na omea igita a rongomigira nogo ma donaginigira,

na omea vaga igira na tamada ara turupatuna vanigita nogo.

4 Migita ka laka na poiaqira tanigira na daleda;

ka turupatuna vanigira na vatavata kara botsamai i muri

tana rongona gana susuliga loki na Taovia, migira na omea loki aia e naugira,

ma na omea ganataga sui aia e aqosigira nogo.

5 Aia e tusugira nina ketsa vanigira na tinoni ni Israel, ma na vovorona nina vali vanigira na kukuana a Jakob.

Maia e raigira na mumuada

kara sasanigira na daleqira na vovorona nina ketsa,

6 rongona ti na vatavata i muri kara donaginigira goto,

mi muri bâ migira goto kara sasaniginigira goto na daleqira.

7 Mi tana nauvaganana nogo ia, ti sauba igira kara gini molo kalavatavia niqira vainorugi i konina God

ma kara gini tau padalea na omea vaga aia e aqosigira nogo, ma kara muridougira pipi kalina na vovorona nina ketsa.

8 Mi tana ti igira kara tau gini usuligira na mumuaqira,

igira na alaala na vanga petsakoe ma na livusuguradi,

igira nogo ara tau vataragini kakaia niqira vainorugi konina God

mara tau goto dona kara totukakai i konina.

⁹ Mi tana tagu e laba na vailabu, migira niqira alaala na mane vaumate
na Epraim

ara viri tsogovisu lê kolua niqira parige ma niqira pipili.

¹⁰ Mara tau goto manalia niqira tabana na vaitasogi ara naua kolua
God;

mara sove goto na muriana nina ketsa.

¹¹ Ara padalegira sui na omea aia e aqosigira,

migira goto na valatsatsa ara reia aia e naugira.

¹² I mataqira nogo na mumuaqira God e aqosigira na valatsatsa,
tana poiatsa ni Soan tana kao ni Ejipt.

¹³ Aia e sarovotâ na tasi me tudumigira mara liu mamatsa i laona;
maia e naua ma na tasi e totukakai tabana mi tabana vaga moa ti na
ponopono na vale.

¹⁴ Mi tana dani maia e mataliginigira kesa na parako,
mi tana bongi popono kolua na mararana na lake.

¹⁵ Aia e tapaligira na maragova i laona na kaomate,
me tusuvanigira na kô e talumai tana maragova, vaga moa ti e maodato
tana kao.

¹⁶ Maia e naua ma na ko e tavongani vuramai talu tana maragova
me tatave vaga moa ti na ko loki.

¹⁷ Ma na tinoni gira ara sasi babâ moa i matana God,
mi laona na kaomate ara petsakoe vania God Susuliga Sosongo.

¹⁸ Igira ara tû mara tovolea God
mara turuginia ke sauva vanigira na vatana na mutsa koegua igira ara
kilia.

¹⁹ Ara goko levolevo vania God mara tsarivaganana,
“?Egua laka e tangomana vania God ke tusulea vanigita na mutsa tana
kaomate vaga ieni?”

²⁰ Eo, me mana rago nomoa laka aia e toubâ na maragova
me tabusi tsunamai na kô,
?me laka egua, e tangomana goto ia ke palaginigita na bredi,
me ke sauvanigira goto nina toga na velesina sabo?”

²¹ Mi kalina na Taovia e rongomigira nina tinoni ara goko vaganana
ia, maia e kore,

me tû me kodoginigira na lake,
ma na korena e loki goto bâ vanigira,

²² rongona igira ara tau saikesa tutunina God,
mara tau goto tutunina laka aia e ngaoa na laumaurisiaqira.

²³ Mi tana maia e goko bâ vania na masaoka i gotu,
me ketsalia ke ova na matsapana;

²⁴ maia e sautsunamai gaqira mutsa kara gania,
aia nogoria na mana e talumai i gotu.

²⁵ Me vaga ia, migira ara gania gaqira mutsa na angelo,
maia God e tusua vanigira na dangana vaga ara kilia.

²⁶ Maia e naua me mai kakai na guguri votu,
mi tana susuligana goto ia e sualaginikaea na guguri e palamai i ata;

²⁷ maia e molomaia vanigira nina tinoni danga na manu,

vaga na dangana na vatuna na one i tasi;

²⁸ mara viri lovopuka polipolia niqira valepolo.

²⁹ Migira na tinoni ara tû mara adigira, mara ganigira mara masu; aia God e tusuvanigira na dangana vaga igira ara padangaoa.

³⁰ Mi kalina igira ara sugulimutsangaqira mara mutsamutsa moa,

³¹ ma God e kore loki vanigira

me labumatesigira niqira mane susuliga bâ,

igira nogo niqira mane vaolu sosongo igira na Israel.

³² Me atsa moa ti igira na tinoni ara reilakana na omea danga God e nauvanigira,

migira ara totu matengana na sasi babâ moa;

me atsa moa ti ara reigira goto na valatsatsa aia e naua i mataqira, migira ara tau lelé norua aia.

³³ Me vaga ia, ma God e sulavagini lea vanigira niqira dani

vaga saikesa moa kesa na guguvina tetelo na magomago,

me tavongani me gadovigira na mate tau vangarau.

³⁴ Me pipi kalina God e matesigira visana vidaqira,

mi tana migira na toga ara pilovisumaitugua i konina,

mara padasavigira niqira sasi mara nonginongi kakai vania God.

³⁵ Mara padavisutugua laka tana idana aia nogo God niqira reitutugu, maia na God Susuliga Sosongo aia nogo niqira vagamauri.

³⁶ Me pipi sui niqira tsaqina goko ara tsaria, na perona segeni moa; e tagara kesa lelé na omea igira ara tsaria ke mana.

³⁷ Ara tau totukakai i konina aia;

mara tau goto manalia niqira tabana na vaitasogi ara naukolua.

³⁸ Ma God aia e galuvegira nomoa nina tinoni.

Me padale vanigira niqira sasi

me tau kede sekoligira.

Me danga sosongo kalina aia e berengiti kolugira

me tangolivisutugua na korena me tau kore vanigira.

³⁹ Rongona aia e donagadovia laka igira na tinoni lê moa,

ara vaga saikesa moa na guguri e bisimai me tau oka me nanga lê tugua.

⁴⁰ !E danga sosongo kalina igira ara petsakoe vania tana kaomate; me gini melu tobana!

⁴¹ Na dani ma na dani igira ara tau goto kuti na tovoleana God,

mara molorota vania aia na God Tabu Loki ni Israel.

⁴² Igira ara padale saikesalia na susuligana loki,

ma na dani i tana aia e laumaurisigira tania na limaqira gaqira gala,

⁴³ me naugira na omea loki ganataga ma na valatsatsa

tana poi ni Soan tana kao ni Ejipt.

⁴⁴ Mi tana ma God e naua migira na ko loki ara lia na gabu,

migira sui na tinoni tana Ejipt ara gini tau tamani kô gana na inu.

⁴⁵ Me mologira na kulikuli kara viri dangali poponoa na veraqira ma kara gati sekoligira,

ma na qori kara sekolia niqira kao.

⁴⁶ Me mologira na kipo kara ganisua niqira omea tsukatsuka,

ma kara sekolia niqira lelegai popono.

47 Aia e matesiginia na kolina na usa kakai niqira itai na ueni, ma na bisi loki niqira gai mutsamutsa.

48 Ma na kolina na usa kakai e matesiginigotoa niqira buluka, ma na angaanga e matesiginia niqira sipi.

49 Aia e galasi sosongolia me momosa loki tobana, me poda na korena, me moloa na rota loki ke gadovigira, mara mai vaga moa ti na alaala na angelo na mate.

50 Aia e tau goto dona ke baria na korena

se ke gaea na mauriqira,

maia e tû me labuginigira na rota seko loki.

51 Aia e labumatesigira sui na daleqira mane botsaida

i laoqira pipi na tamadale tana Ejipt popono.

52 Mi muri maia e tudumi rutsumigira nina tinoni tania na Ejipt

vaga moa ti kesa na mane reitutugu sipi,

me mataligira tana laona na kaomate.

53 Aia e idagana sautu vanigira, mara tau goto matagunia sa omea;

migira moa gaqira gala, aia e naua me kokoponotigira na tasi, mara viri mate sui.

54 Me adibagira nina tinoni tana nina kao tabu,

tana vungavunga aia segenina nogo e laua.

55 Maia e tsialigigira na tamanina nogo i tana,

kalina igira nina tinoni ara maimai moa i sautu,

me tuvarivotâ niqira kao i laoqira na puku ni Israel,

me sau na valeqira kara tamanina igira nina tinoni nogo ia.

56 Me atsa moa na Taovia e naua vanigira vaga ia,

migira ara petsakoe vania God Susuliga Sosongo

marâ tovolea babâ moa.

Migira ara tau nogo muria nina ketsa,

57 mara petsakoe mara tau mana vania, vaga saikesa nogo ara naua igira na tamaqira i sau,

niqira omeomea e vaga moa na pipili kekevo, me utu na noruaqira.

58 Na peona niqira god peropero ara gini tsaia na korena God

kolugira goto niqira titinonina na god peropero, me gini momosa loki bâ na tobana God.

59 Ma God e gini kore loki sosongo kalina e reia na omea vaga ia,

me sove saikesa tanigira nina tinoni.

60 Maia e tû, me vanoligi saikesa tania nina valepolo i Silo,

na vera i tana aia e mauri i konida i sau.

61 Me tamivanigira gada gala kara laua tanigita na Bokisi na Taso,*

aia nogo na papadana na susuligana ma gana loki tsapakae God.

62 Aia e tobaseko vanigira nina tinoni segeni nogo ia

te e tamivanigira gaqira gala kara tû ma kara labumatesigira.

63 Igira niqira mane vaolu ara viri mate sui tana vailabu,

ma niqira daki vaolu e tagara kesa ke taugagira.

64 Migira na manetabu ara viri mate sui tana isi,

* **78:61 78:61** "Bokisi na Taso" Aia e kesa na bokisi gai ara baru poponoginia na qolumila laka, mara molotsavua i laona kaira na vatu i tana e totu na mamarena na Sangavulu Ketsa.

migira na tinamateqira ara tau tamivanigira kara tangisigira.

⁶⁵ Mi tana susuina, maia na Taovia e mamata me tû vaga moa ti aia e vasini mamata tania na maturu;

e vaga saikesa moa kesa na mane susuliga e ulavia na uaeni.

⁶⁶ Ti aia e tû me tsialigigira saikesa igira gana gala, me paluvangamaqira saviliu.

⁶⁷ Me sove tanigira moa igira na kukuana a Josep, me tau goto viligira na puku konina a Epraim.

⁶⁸ Maia e tû moa, me ba viligira na puku konina a Juda, ma na Vungavunga Sion aia nogo e reingao sosongolia bâ.

⁶⁹ Mi tana nogo aia e logoa nina Vale Tabu vaga nogo na verana i baragata; me aqosia ke totukakai vaga nogo na barangengo aia e totu kakai na dani ma na dani.

⁷⁰ Maia e vilia a David nina maneaqo; me adiligia tania nina bara na sipi,

⁷¹ i tana nogo aia e reitutugugira nina alaala na sipi, me moloa ke lia na taovia tsapakae tana Israel, niqira reitutugu dou igira nina tinoni God.

⁷² Maia David e reitutugudougira rago me tau padaloki segenina, me taovia dou sosongo vanigira.

79

Igira na Israel Ara Nongia God Ke Maurisigira

¹ God igoe, igira na tinoni ponotoba ara mai mara totuvinogoa na veramu.

Mara tangopekea nimu Vale Tabu, mara toroutsani poponoa na Jerusalem.

² Mara labumatesigira nimu tinoni, mara molovanigira na manusata kara gania na koniqira, ma na koniqira nimu maneaqo ara lia gaqira mutsa na omea tuavati atsi.

³ Ara reoa na gabuqira nimu tinoni igoe vaga moa ti na kô lê, me naravia na Jerusalem popono, me tagara lelê ke kesa ke totuvisu me ke qilugira igira ara mate.

⁴ Igira sui na puku tavosi ara totu poligami ara peagami mara kiataginigami mara tsirigami.

⁵ ?Taovia kiki igoe, laka sauba nomoa ko kore vanigami saviliu? ?Egua laka na koremu ke iru babâ moa vaga na lake?

⁶ Ko piloa na koremu me ke ba gado i koniqira na puku tavosi igira ara tau donaginigo, i koniqira na tinoni ara tau dona kara lotu vanigo.

⁷ Rongona igira nogo ara labumatesigira nimu tinoni igoe; mara toroutsania na veramu.

⁸ Mo ko laka na kedeamami igami tana rongona niqira sasi ara naua igira na mumuamami.

Ko galuvegami kalina nogo ia, rongona igami ami seko pitsu nogo.

⁹ Nimami God ko sangagami mo ko maurisigami;

ko laumaurisigami mo ko padale vanigami nimami sasi,
rongona ke gini tangiloki na soamu igoe.

¹⁰ ?Ara gua vaga igira na puku tavosi te ara tû mara veisuagami igami,
“?Laka iava e totu nimui God igamu?”

Taovia, ko tamivanigami ma kami reia kalina igoe ko kedegira na puku
tavosi
tana rongona ara reoa na gabuqira nimu maneaqo.

¹¹ Rongomi vatavia niqira kukungu igira ara totu sosori,
ma na susuligamu loki ko nusiginigira igira ara pedematesigira nogo.

¹² Taovia, ko tuguvisu vanigira igira na puku tavosi ke vitu kalina
tana rongona pipi sui niqira goko peapea ara naua vanigo.

¹³ Mi tana ti igami sui nimu toga igoe, igami na sipina nimu bara,
sauba kami soadougo sailagi,
ma kami tsonikaego na dani ma na dani.

80

Na Nongiana God Ke Turuvagini Visutugua na Veraqira

¹ Taovia, igoe niqira Reitutugusipi igira na Israel, ko rongomigami;
igoe o matalidouqira nimu sipi, ko rongomigami.

Igoe o totu tana sasamu na totukae i kelana na rapoqira na angelo,

² ko sauvulagi segenimu vanigira na puku tu koniqira a Epraim, ma
Benjamin ma Manase.

!Ko sauvulagi vanigami gamu susuliga;
mai mo ko laumaurisigami!

³ !God, igoe ko adivisugami!

!Ko galuvegami, me sauba kami mauri!

⁴ ?Taovia God Susuliga Sosongo, sauba ke oka koegua sagata goto ko
kore

mo ko sove na rongomiana niqira nonginongi nimu tinoni?

⁵ Igoe o sauvanigami na rota ke lia gamami mutsa,
ma na dangana na bilo na kô na matamami kami inuvia.

⁶ Mo tamivanigira na puku tavosi ara totu poligami kara laua nimami
kao;

migira gamami gala ara tsirigami lê.

⁷ !Ko adivisugami, God Susuliga Sosongo!

!Sauvulagi vanigami na galuvemu, me sauba igami kami gini mauri!

⁸ Taovia igoe nogo o tû mo vutiligia kesa na itai na uaeni* tania na
vera ni Ejipt,

mo tsialigira na puku tavosi tamanina kao,
mo bâ tsukâ na itaina uaeni ia tana niqira kao igira.

⁹ Igoe o arago maledoua kesa na nauna i tana ke dato dou;
ma na lamuna e tatango tsuna ao tana kao, me liuvia na kao popono.

¹⁰ Na auauna e ausigira na vungavunga sui;
e tamumurau me ausigira goto na gaina sida† loki.

* **80:8 80:8** “na itai na uaeni” Na papadana nogo igira na tinoni ni Israel. † **80:10 80:10** “na
gai na sida” Reia tana 29:5.

11 Ma na arana e tabegara me tsavua na kao popono e tsau bâ tana
Tasi Mediteranean kesa tabana
me tsau saviliu tana Kô Euprates kesa tabana.

12 ?Me rongona gua ti igoe o vuipukalia na baravatu ara polia nimu
uta?

Mo ko reia, kalina ia igira sui ara liu bâ i tana ara komia moa na vuana
uaeni i laona;

13 ma na bô atsi ara viri tsogori pukalia na gaina,
migira na omea tuavati atsi[‡] ara gania na vuana.

14 !Ko pilovisumai i konimami igoe God Susuliga Sosongo!

!Tû i gotu i baragata ko morosigami i lao eni,
mai mo ko maurisigira nimu tinoni!

15 Ko mai mo ko maurisia nimu itai na uaeni igoe nogo o tsukâ,
na volana vaolu igoe nogo o aragodou sosongolia,
me gini dato varimauro.

16 !Gira gamami gala ara kavi pukalia mara soqoi lakena,
ko tû igoe mo ko kore vanigira mo ko matesigira!

17 Ko aragogira mo ko isutuguqira nimu puku igoe nogo o viligira,
igira na puku igoe o naua mara gini susuliga.

18 Me sauba e utu goto igami kami piloligi tanigo tugua;
ko maurisigami, migami sauba kami tsonikae sailaginigo.

19 Taovia God Susuliga Sosongo, ko adivisugami.

Ko sauvulagia vanigami na galuvemu, me sauba igami kami gini
mauro.

81

Kesa na Linge Gana Tana Dani Loki

1 !Gudato tana mage vania God aia nogo gada sasanga;
linge na tsonikaeana nina God a Jakob!

2 Tuturiga na uviriga ma ka rekesi tsetsê,
ka taidougira nida itai tatangi ma nida tuqulu.

3 Ka uvia na tavuli tana nida dani loki,
kalina e dato na vula vaolu, mi tana saipono.

4 Iani nogo e vaga na ketsa vanigira na tinoni ni Israel,
ma na parovata e talumai i konina nina God a Jakob.

5 Aia e moloa vanigira na tinoni ni Israel kara muria
kalina aia e bokia na vera ni Ejipt.

Au rongomia na tatangina na liona kesa au voginia e goko me
tsarivaniau:

6 "Inau nogo au sulutsunâ na kalagai mamava tania na kokovemui;
mau adiligia na tsupu na vatu amu tabeleginia na limamui.

7 Mi kalina igamu amu totu tana rota mamu soaau,
minau au tû mau maurisigamu.

Tana niqû nauna na mani taopoi i laona na tulonga,
inau au rongomia nimui nonginongi.

[‡] 80:13 80:13 "na bô atsi...ma na omea tuavati atsi" Na papadana igira gaqira gala na Israel.

Mau tovolegamu tana kô vuravura i Meriba.

⁸ Igamu niq̄u tinoni, kamu rongomia niq̄u goko parovata.

!Igamu na Israel, ti vaga kamu tami moa kiki na rongomiaq̄u!

⁹ Kamu laka saikesa goto na samasama vaniana ke kesa na god segeni.

¹⁰ Inau na Taovia nimui God,

minau nogo au adirutsumigamu tania na vera ni Ejipt.

Kamu manganga, minau kau kala na mutsa ma kau moloa i laona na mangamui.

¹¹ “Migira niq̄u tinoni ara sove na rongomiaq̄u; eo, igira na Israel ara sove na rongomangaq̄u.

¹² Me vaga ia, minau au tamivanigira moa kara muria na tobaqira segeni,

ma kara naua na omea sui moa igira segeni ara padangaoa.

¹³ !Ti vaga niq̄u tinoni kara rongomiau moa inau;

ma kara naua na omea inau au ketsaligira kara naua!

¹⁴ Minau kau tau goto kisâ na bingi sekoliaqira gaq̄u gala

ma na tulusiaqira sui.

¹⁵ Mi tana ti igira sui ara reisaviau inau kara tao tsuporu i mataq̄u tana matagu;

ma gaqira kede ke totu saviliu me ke tau goto sui na dani ma na dani.

¹⁶ Migamu moa sauba kau palaginigamu na ulti dou laka,

ma kamu gini vatsa na ganiana na bulumitsua.”

82

God Aia na Tagao Loki Tsapakae

¹ Aia God nogo e tagaovia na totogoko i laona niqira saikolu i baragata; mi laona niqira saikolu igira na god aia e sauvulagia nina papada me tsarivanigira:

² “!Igamu nimui aq̄o ti kamu molole saikesalia na pede riu; ma na bulu bâ koniqira na tinoni vanga tsutsukibo!

³ Kamu isutuguqira igira ara tau tamanina sa omea, migira goto na baka tinamate;

ma kamu pede atsaligira igira ara kilia na sasanga, migira goto e tagara kesa ke sangagira.

⁴ Kamu laumaurisigira tania na limaqira na tinoni vanga nauseko.

⁵ “!E pono nomoa na tobamui igamu, mamu tau dona sa omea!

Igamu amu liu saikesa moa i laona na rodo, ma na pedegoto e nanga taninogoa na barangengo.

⁶ Minau au tsaria laka ‘Igamu na god, eo, igamu sui na dalena nogo na God Susuliga Sosongo.’

⁷ Me sauba nomoa igamu kamu mate vaga nogo igira sui na tinoni lê; ma na maurimui sauba ke tamani susuina vaga nogo na mauriqira pipi sui na tinoni taovia.”

⁸ God, ko mai mo ko tagaovia na barangengo; rongona igoe nogo o tamanigira na puku na tinoni sui lakalaka.

83

Na Nonginongi Rongona God Ke Tulusigira Gaqira Gala Igira na Israel

¹ !God, ko laka na mui lê moa;

ko laka na totudodo ma na tû mui lê moa!

² !Reigira bâ gamu gala! Ara viri aligiri takuti;

migira sui ara tobaseko vanigo ara sove na rongomangamu igoe.

³ Ara naudodoa moa niqira vorogoko tana rongona na sekoliaqira nimu tinoni igoe;

ara vorogokona sai na sekoliaqira igira igoe o retutugugira.

⁴ Ara tû mara tsarivaganana, "Ida gita, ma ka ba toroutsania na puku ia,

me ke nanga saikesa i tobaqira na tinoni na papadana na Israel."

⁵ Igira na vera sui ara tamisai

mara vorogokona na sekoliamu igoe Taovia;

⁶ igira nogo na tinoni ni Edom migira na Ismael;

na tinoni ni Moab migira na Hagri;

⁷ na tinoni ni Gebal, mi Amon mi Amalek,

mi Pilistia mi Tire.

⁸ Ma na Asiria goto ara sangapata kolugira,

na tinoni sui girani ara sanga tabana koniqira na kukuana a Lot.

⁹ Taovia ko tû, mo ko nauvanigira na omea vaga o nauvanigira na Midian,

me vaga o nauvanikaira a Sisera ma Jabin tana Kô Kison.

¹⁰ Igoe o tulusigira i Endor,

ma na koniqira ara viri ratsa lê tana kao.

¹¹ Mo ko nauvanigira gaqira ida na omea vaga o nauvanikaira a Oreb ma Seeb;

ko tulusigira sui gaqira tagao vaga o naua vanikaira a Seba ma Salmuna,

¹² kaira ara ka tû mara ka tsarivaganana, "Ida gita, ma ka aditamanida na kao tana e tamanina God."

¹³ God ko sarangasigira vaga moa ti na papasa lê, vaga goto na rau matemate lê e lovosaginia na guguri.

¹⁴ Me ke vaga na lake e iruvia na lelegai popono,

ma na vungavunga e gania na lake,

¹⁵ ko vaga goto igoe, ko tsialigigira ginia nimu tulonga loki,

mo ko totoposuligira ginia nimu guguri loki.

¹⁶ Taovia ko paluvangamaqira babâ moa,

poi tsau kalina kara donaginia na susuligamu igoe.

¹⁷ Ko tulusigira, mo ko naua ma kara matagu loki saviliu;

ma kara gini mate tana vangamâ.

¹⁸ Mi tana ti kara gini donaginia laka igoe segeni moa o Taovia,

mo taovia loki tsapakae kaputia na barangengo popono.

84

Na Ngao Sosongoliana Na Sage i Valena God

¹ !Inau au padaloki sosongolia nimu Vale Tabu, igoe Taovia Susuliga Sosongo!

² !Mau kili sosongolia kau ba totu i tana!

E siloviau sosongo laka kau ba totu i laona nina Vale Tabu na Taovia. Tana tobaqu popono inau au linge tana magemage vania aia na God mamauri.

³ Migira goto na manubau, mara dona na logoana na binuqira, migira na pikapikamasanga, mara tamanina na valeqira segeni tana nimu Vale Tabu;

mara mololaka na daleqira tetelo ligisana nimu belatabu, igoe Taovia Susuliga Sosongo, niq u taovia tsapakae mo niq u God.

⁴ Ara mage sosongo nomoa igira ara mauri i laona nimu Vale Tabu, mara lingena sailagi na tsonikaeamu igoe.

⁵ Ara gini mage sosongo igira ara tsotsovata kakai i konimu igoe, igira e silovigira sosongo na liu tana sautu e vano kalea na Vungavunga Sion.

⁶ Mi kalina igira ara liu tsapatugu bâ tana qou mamatsa ni Baka, ma na ko vuravura e tavongani vura dato i tana; me tumu na usa tana matsaraka mara gini dangadanga na maomao na kô.

⁷ Migira ara susuliga babâ moa kalina ara vanovano i sautu; mi kalina kara ba tsau i Sion mi tana ti sauba kara reia God, aia e God loki liusigira na god sui.

⁸ Igoe Taovia God Susuliga Sosongo, ko rongomia niq u nonginongi. Igoe nina God a Jakob ko rongomi vataviau.

⁹ God, ko vangalaka vania nimami taovia tsapakae, aia na taovia tsapakae igoe o vilinogoa.

¹⁰ Kesa lelê moa na dani na totu i laona nimu Vale Tabu igoe e dou liusia bâ kesa na toga na dani na totu kesa tana nauna segeni; kau reingoa bâ na totu moa i matsapana na valena niq u God, liusia bâ na totu i laona na valeqira na tinoni vanga tsutsukibo.

¹¹ Na Taovia aia nogo nida reitutugu, ma nida taovia tsapakae loki bâ, aia nogo e vangalaka vanigita me padalokigita.

Me tau goto dona ke tongoa kesa na omea dou vanigira igira ara naua na omea e goto i matana.

¹² !Taovia Susuliga Sosongo, ara mage manana igira ara norukakaigo igoe!

85

Na Nongiana God Ke Douvisutugua na Vera

¹ Taovia igoe o galuve sosongolia nimu kao; mo naua migami na Israel ami douvisutugua.

² Igoe o padale vanigira nogo niqira sasi igira nimu tinoni, mo veoligi vanigira pipi sui niqira nauseko ara naua.

³ Mo tau nogo kore vanigira, mo mololenogoa nimu momosatoba vanigira.

⁴ Ko adivisugami tugua, igoe God nimami vagamauri,

mo ko laka goto na reisaviamami.

⁵ ?Egua, laka sauba ko kore saviliu vanigami moa?

?Me laka nimu momosatoba ke tau goto sui?

⁶ Ko naua migami sauba kami tukakai tugua, migami nimu tinoni sauba kami gini tsonikaeaginigo.

⁷ Taovia ko sauvulagia vanigami nimu galuve vo oli, mo ko sangagami ma kami gini mauri.

⁸ Inau sauba kau rongomi vatavia na omea God ke tsarivaniau.

Aia e vekea laka sauba ke saua na rago vanigita igita nina tinoni segeni, ti vaga igita ka tau visutugua tana sautu sasi a muria i sau.

⁹ Aia e vangaraunogoa laka ke maurisigira igira ara kukuni tania, maia sauba ke totu kalavata kolugita i laona na verada.

¹⁰ Mi tana tagu ia, sauba igira na tinoni kara dona na vaigaluvegi ma na vaitabegi;

me ke gotodou niqira sasaga, ma kara totu tana rago.

¹¹ Niqira sasaga mana na tinoni ke talu i lao me ke ba tsau dato i gotu; ma nina gotolaka God ke tû i gotu me ke morotsuna mai i lao.

¹² Eo, na Taovia sauba ke paboa nida tamani igita, ma kara lakaga dou sui nida uta.

¹³ Na gotolaka ke idaida vania na Taovia me ke vangaraua na sautu vania.

86

Na Nonginongi Tana Tagu na Rota

¹ Taovia ko rongomiau mo ko sangaau,

rongona au maluku sosongo me tagara kesa ke sangaau.

² Laumaurisiau tania na mate, rongona inau au totukakai i konimu; ko laumaurisiau rongona inau nimu tinoni aqo mau norugo manana igoe.

³ Igoe nogoria niqu God, me vaga ia me dou ti ko galuveau; minau au nonginongi vanigo tana dani popono.

⁴ Taovia ko naua me ke mage na tobaqu inau nimu tinoni aqo, rongona niqu nonginongi e dato i konimu.

⁵ Igoe o dou sosongo vanigami, mo padalegira moa nimami sasi, me loki sosongo nomoa nimu galuve vo oli vanigira sui ara nongigo.

⁶ Taovia ko rongomia niqu nonginongi;

mo ko rongomiau kalina kau ngangaidato vanigo ko sangaau.

⁷ Kalina au totu tana rota loki minau au soago igoe, rongona au dona laka sauba ko rongomia niqu nonginongi.

⁸ E tagara goto sa god ke tsauligo igoe Taovia,

e tagara goto ke kesa ke naugira na omea vaga igoe o naugira.

⁹ Igira sui na puku na tinoni igoe o aqosigira, sauba kara mailaba i matamu ma kara tao tsuporu sui vanigo, ma kara tsonikaea gamu loki tsapaka.

¹⁰ Igoe o susuliga sosongo mo aqosigira na omea dou sui; migoe segenimu o God.

11 Ko sasaniau Taovia na omea vaga igoe o ngaoa inau kau naua, minau sauba kau rongomangamu dou manana.

Ko sasaniau na aqo dou vaniamu tana susuligaqu popono.

12 Me sauba inau kau tsonikaego tana tobaqu popono Taovia niqu God, ma kau katevulagia gamu loki tsapakae na dani ma na dani.

13 !E loki sosongo nomoa nimu galuve vo oli vaniau!

Igoe nogo o laumaurisiau tania na qilu.

14 Niqu God, igira na tinoni kaekae ara tau goto kuti na mai sailagi na sekoliaqu;

e kesa na alaala popono igira na vanga sekoli tinoni ara tovoa laka kara labumatesiau inau,

migira ara tau goto dona kara boeginigo igoe.

15 Migoe Taovia o tobalaka sosongo mo God na galuve, mo berengiti sailagi mo mana saviliu.

16 Ko pilomai i koniqu mo ko galuveau;

ko susuligasiau mo ko maurisiau,

rongona inau au aqo dou vanigo vaga saikesa nogo e nauvanigo na tinaqu.

17 Taovia ko sauvulagimaia kesa na papadana nimu galuve vaniau;

mi tana ti igira sui ara tobaseko vaniau kara gini vangamâ

kalina kara reia laka igoe nogo o vereau mo sangaau.

87

Na Linge na Tsonikaeana Na Vera ni Jerusalem

1 Maia na Taovia e logoa nina verabau i kelana na vungavunga tabu;

2 maia e padalokia na verabau ni Jerusalem liusigira bâ na vera tavosi sui tana Israel.

3 Igoe nina verabau God ko rongomigira

na omea dou rago aia e tsaria tana rongomu igoe:

4 "Kalina inau kau maretsuna na soaqira igira na puku sui ara rongomangaqu inau,

me sauba inau kau adisagekaira goto na Ejipt ma na Babilon;

migira sui na tinoni ni Pilstia, mi Tire, mi Sudan,

sauba kau tsokosaigira goto kolugira na tinonina na Jerusalem."

5 Mi tana rongona i Sion, sauba kara tsaria

laka aia nogo niqira vera pukuga na puku sui,

maia nogo na Taovia Susuliga Sosongo sauba ke vaturikakaia.

6 Aia na Taovia sauba ke maretsuna na soaqira pipi sui lakalaka na mamatana tinoni,

me ke tsaria laka igira sui na Jerusalem sui moa.

7 Migira kara gavai ma kara lilinge ma kara tsaria,

"I Sion nogo e talumai pipi sui nida omea dou."

88

Nina Ngangaidato Kesa Rongona God Ke Sangâ

1 Taovia God niqu vagamauri, inau au ngangaidato vanigo tana dani popono,

mi tana bongi goto minau au mailaba i matamu igoe.

² !Ko rongomia niq̄u nonginongi;
mo ko tabea niq̄u ngangaidato vanigo rongona ko sangaau!

³ Na rota danga sosongo ara puka tsavuu,
me varangi nogo kau mate.

⁴ Inau au vaga saikesa nogo igira sui ara ngari mate;
au tau saikesa nogo susuliga.

⁵ Ara tsonileau nogo i koniq̄ira igira ara mate;
mau vaga saikesa moa igira ara lamutasigira, mara tsaro nogo i laona
na q̄iluq̄ira,

igira igoe o padale saikesaligira nogo,
me utu saikesa vanigo goto ko sangagira.

⁶ Igoe o tsonitsunaau nogo tana q̄ilu i lao vasau,
tana q̄ou i tana e rodo pulipuli.

⁷ Ma na koremu loki e kobiau,
minau au tsaro rapa i vavana na panuna.

⁸ Igoe nogo o tsukivanigira na kulaqu te ara gini tsonileau;
migoe goto o naua te ara gini sibi taniau.

Ara vongo kaputiau me utu vaniau kau tsoغو;

⁹ ma na mataqu ara pasa lê nogo tana rongona na rota loki e gadoviau.
Pipi na dani au soغو Taovia

mau abedato vanigo na limaqu tana nonginongi.

¹⁰ ?Megua laka igoe o dona na nauvalatsatsa vanigira igira ara mate
nogo?

?Me laka igira ara mate nogo, ara dona kara maurivisitugua ma kara
tsonikaego igoe?

¹¹ ?Me laka igira ara totu nogo tana q̄ilu ara dona na gini goko tana
rongona nimu galuve vo oli?

?Se laka ara gini goko tana rongona nimu doulaka igoe i laoq̄ira igira
ara mate sui nogo?

¹² ?Me laka igira ara totu tana nauna rodorodo vaga ia, kara dona na
relaq̄ira na valatsatsa igoe o naugira?

?Migira ara mate mara padalegira saikesa nogo, laka ara dona na
reilakana nimu galuve laka igoe?

¹³ Taovia inau au soغو ko sangaau;
pipi tana matsaraka inau au nonginongi vanigo.

¹⁴ ?Taovia, rongona gua ti o sove taniau inau?

?Egua ti o piloligi taniau vaga ia?

¹⁵ Me tuturiga kalina inau au tinoni vaolu, me gadoviau na rota loki
me varangi saikesa nogo kau mate;

mau gini vatsangi savi sosongo nogo tana ngongolina na kede igoe o
naua vaniau.

¹⁶ Nimu momosatoba loki e bingi rapasiau;
migoe o labusekoliau mau gini seko pitsu popono.

¹⁷ Tana dani popono igira ara virupoliau vaga moa na obo;
ara tupoliau mara saisai gaqu.

¹⁸ Migoe o naua migira goto na kulaqu varavara ara gini vanoligi taniau
sui,

ma na rodo pulipuli aia moa ngiti gaqu duli inau.

89

Niqira Linge Ara Naua Kalina e Seko na Veraqira

¹ Taovia, inau sauba kau lingenā sailagi tana rongona nimu galuve vo oli;

ma kau katevulagia na manana nimu doulaka saviliu na dani ma na dani.

² Mau donaginigotoa laka nimu galuve sauba ke totu saviliu, ma na manana nimu doulaka ke totu pukuga kalavata vaga na masaoka i gotu.

³ Taovia igoe nogo o tsaria, "Inau au naunogoa kesa na vaitasogi kolua na mane inau au vilinogoa;

au gini veke nogo vania a David niqū maneaqo mau tsarivania,

⁴ 'Inau sauba kau molokaea kesa na kukuamu igoe, maia ke adidatoa nimu aqo taovia tsapakae;

ma kau vaturia nimu belā taovia, me ke totu saviliu na dani ma na dani.' "

⁵ Igira sui i gotu ara linge mateqira na omea loki sui igoe o aqosigira; migira na angelo i gotu ara lingenā tana rongona nimu doulaka saviliu Taovia.

⁶ Me tagara goto ke kesa i gotu ke atsa kolugo, igoe Taovia;

me tagara lelē goto sa vidaqira igira ara totu i gotu kara kesaniatsa kolugo igoe.

⁷ Igira sui ara kukuni tanigo sosongo i laona niqira saikolu;

igira sui ara kadangaginigo manana igoe.

⁸ Taovia God Susuliga Sosongo, e tagara goto ke kesa ke tsaulina na susuligamu igoe;

me pipi sui tana omea igoe o mana saviliu Taovia.

⁹ Igoe o tagaovi kaputia na susuligana na tasi loki;

mo beatasia kalina e karara loki na panuna.

¹⁰ Igoe o tsogori rapasia Rahab, aia na tuqana vigo na omea loki, mo labumatesia;

mi tana susuligamu loki igoe o tuliusiginigira gamu gala.

¹¹ Na baragata nimu tamani nogo igoe, ma na barangengo goto;

migoe nogo o volā na barangengo migira na omea sui i laona.

¹² Igoe o aqosia na turina i vava ma na turina i ata;

mi kaira na Vungavunga Tabor ma na Vungavunga Hermon ara ka linge vanigo tana magemage.

¹³ !O susuliga tsapakae nomoa igoe!

!E loki tsapakae manana gamu susuliga!

¹⁴ Igoe o palakae mo tagaovigira na tinoni tana gotolaka ma na pedegoto;

ma nimu galuve vo oli ma gamu mana saviliu ara labamaka i laoqira pipi sui na omea igoe o naugira.

¹⁵ !Ara mage sosongo igira na tinoni ara linge na tsonikaeamu igoe Taovia,

mara mauri i laona na mararana nimu galuve!

- 16 Tana rongomu nogo igoe, ti igira ara gini totu magemage tana dani popono,
 mara soalokigo tana rongona nimu galuve loki vanigira.
 17 Igoe nogo na pukuna na susuligamami,
 mi tana nimu galuve, igoe o naua migami ami gini tangomana.
 18 Igoe nogo Taovia o vilia vanigami aia kesa ke reitutugugami;
 igoe na God Tabu ni Israel, igoe nogo o tusuvanigami gamami taovia tsapakae.

Nina Veke God Vania a David

- 19 I laona kesa na moro i sau nogo igoe o tsarivaganana vanigira nimu tinoni:
 “Inau au sanganogoa aia kesa na mane vaumate susuliga;
 mau tusuvaninogoa na sasana na totukae aia e kesa au vilinogoa i laoqira na toga.
 20 Au molokaenogoa niqû maneaqo a David aia ke lia na taovia tsapakae
 kalina inau au ninaginia na oela tabu.
 21 Ma na susuligaqu sauba ke totu sailagi i konina,
 ma gaqu susuliga sauba ke sangâ me ke tukakai.
 22 Migira gana gala sauba e utu lelê kara tangomana na tukapusiana;
 migira na tinoni vanga tsutsukibo sauba ke utu sosongo vanigira kara tuliusia aia.
 23 Sauba kau tsogori rapasigira igira ara tau gana tabana kolu aia,
 ma kau labumatesigira sui igira ara tobaseko vania.
 24 Sauba kau galuvea ma kau totu kalavata kolua;
 sauba kau sangâ maia ke gini tangomana sailagi.
 25 Sauba kau pabovania na verana
 me ke tû tana Tasi Mediteranean me ke vosa bâ tana Kô Euprates.
 26 Maia sauba ke tsarivaganana vaniau,
 ‘Igoe nogo na tamaqu ma niqû God;
 igoe niqû reitutugu ma niqû vagamauri.’
 27 Eo, inau sauba kau nauvania maia ke lia vaga na dalequ botsaida,
 me ke loki liusigira pipi na taovia tsapakae sui.
 28 Sauba kau galuve sailaginia,
 ma niqû vaitasogi au naukolua sauba ke totu saviliu me utu goto ke sui.
 29 Ma nina puku taovia tsapakae nogo ia, sauba ke tukakai vaga moa na masaoka
 migira moa na kukuana aia sauba kara tau kuti na lia taovia tsapakae.
 30 “Ma ti vaga igira na kukuana ia kara sove tania niqû ketsa
 ma kara tau mauri muria na omea inau au ketsaligira,
 31 ma kara tau goto gini boe na rongomiaqira niqû totokoe,
 ma kara tau murigira niqû vali,
 32 mi tana minau sauba kau kedegira tana rongona niqira sasi ara naua;
 me sauba kau ramitsigira kakai matena na omea seko sui igira ara tsukia.
 33 Me atsa moa ti igira kara nauvaganana ia,
 minau sauba e utu kau mololegoota na galuveana a David
 se kau tau manalia niqû veke au nauvania.

34 Eo, sauba e utu goto kau kutsia na vaitasogi au naukolua, se kau tangolivisua ke kesa turina na omea au gini vekevaninogoa.

35 "Niqu veke au naunogoa tana asaqu tabu e utu goto kau olia; sauba e utu goto kau perolea a David.

36 Migira na kukuana aia sauba kara vaitugugi datodato, minau sauba kau reitutugu sailaginia na verana vaga nogo na sinana na aso e sina kalavata me vo sui.

37 Ma na verana ia sauba ke totukakai sailagi vaga nogo na vula e sina sailagi i gotu tana masaoka, me sauvulagia vanigira na tinoni sui laka niqu goko inau ara mana saviliu."

Ara Tangitangi Rongona Igira na Gala Ara Tulusia na Taovia Tsapakae

38 Mi kalina ia, migoe o kore sosongo vania na taovia tsapakae igoe o vilinogoa;

mo tû mo vanoligi tania mo sove saikesa tania.

39 Igoe o kutsia nimu tabana na vaitasogi o naukolua nimu maneaqo, mo tsonia bâ tana boko gana kepi taovia.

40 Mo toroveogira na barana na verana, mo toroutsanigira pipi sui nina vale kakai.

41 Migira sui ara liu i tana ara komigira nina omea levolevo; migira sui ara totu tana vera varangi ara reivaganana ia mara kiataginia.

42 Igoe o sangagira gana gala mara gini tangomana na tulusiana aia, me gini dou sosongo na tobaqira igira.

43 Igoe o parusigira sui nina isi vavanga maia e gini tau managana tana vailabu.

44 Igoe o adiligi sui vaninogoa na papadana gana tangisoa, mo tsonitsuna i lao nina sasana na totukae.

45 O nauvania maia e tuqatuqa tsaku lê kalina aia e tau vati tsau moa gana tagu ke tuqatuqa, mo paluvangamana saikesa.

46 ?Taovia, laka sauba ko taopoi saviliu nomoa igoe?

?Sauba ke oka koegua sagata na koremu ke iru vaga na lake?

47 !Ko padatugua laka e kurikuri lê na mauriqu;

mo ko padatugugotoa laka igoe nogo o aqosigami, migami ami tinoni lê sui moa mami dona mate!

48 ?Me laka aseï tangomana ke mauri saviliu me ke tau mate?

?Me ke koegua vaga na tinoni ti ke tongo segenina me ke tau vano tana qilu?

49 ?Taovia, laka iava kalina ia na papadana nimu galuve vo oli igoe o sauanigami i sau?

?Me laka iava ara totu igira na veke igoe o naugira vania a David?

50 Laka na padaleana laka inau nimu maneaqo ara gokotsiri vaniau, mau gini vatsangisavi niqira goko seko dangadanga ara tsonivaniau igira na tinoni ponotoba.

⁵¹ !Taovia, igira gamu gala ara vaitsirigana na taovia tsapakae igoe o vilinogoa!

Ara gokotsiri vania moa pipi tana nauna tana aia e liu bâ.

⁵² !Tsonikaea na Taovia na dani ma na dani!

!Amen, Amen!

PAPI VATI

90

(Linge 90-106)

*God e Totu Saliu Ma na Maurina Tinoni e Kukuri Lê Moa**

¹ Taovia, igoe nogo nimami raravi na dani ma na dani.

² Idavia o aqosigira na vungavunga,
mo vusâ na barangengo ma na vangana sui i laona,
migoe o God saviliu nogo,
me sauba ko God na dani ma na dani.

³ Igoe nogo o ketsaligira na tinoni kara visutugua i tana ara talu,
kalina igoe o tsarivaganana iani,
“Igamu na dalena tinoni kamu visutugua tana kao.”

⁴ I matamu igoe, na toga na uvi ara vaga moa ti e kesa lelê moa na dani;

mara vaga moa ti na dani i noa, aia e labamai me nanga lê tugua,
e vaga moa ti e kesa turina tetelo lê moa na bongi.

⁵ Igoe o adiligigami vaga moa ti na tatarina na obo;
na maurimami e nanga lê tsaku vaga moa ti na bolebole.
Mami vaga moa na buruburu e vovodato tana matsaraka,

⁶ mi laona na dani e dato me molo latsena dou,
mi tana ngulavi e matsese me tavongani mate lê.

⁷ Igoe o labuginigami na koremu loki;
mami gini matagu sosongo tana rongona nimu momosatoba loki.

⁸ Igoe o morosigira sailagi nimami sasi,
atsa goto moa igira nimami sasi ara totu popoi, migoe o morosigira sui.

⁹ Ma nimu kore loki nogo igoe, e kutsibuto lea na maurimami igami;
me gini nangaligi tsaku vaga moa ti na gagasa lê.

¹⁰ E vitu sangavulu lelê moa na ngalitupa igami ami dona na mauri tsaolina,

se e alu sangavulu na ngalitupa ti vaga kami tangosuli.
Mi laoqira ami tsodoa moa na vatsangisavi ma na rota;
na mauri e tau oka me sui lê, migami ami nangaligi lê.

¹¹ ?Masei bâ e vatsanginogoa na susuligana popono na koremu igoe?
?Masei e donaginia na matagu loki nimu momosatoba e dona ke alomaia?

¹² Vaga ia, mo ko sasanigami ma kami gini padagadovia laka e kurikuri lê moa na maurimami,
ma kami gini sasaga.

* **90: 90** Na soana na Linge iani tana goko Hibru e vaga iani: Kesa Nina Nonginongi a Moses Aia Nina Maneaqo God.

13 ?Ke oka koegua sagata goto ke totu nimu momosatoba vanigami?
!Taovia ko galuvegami igami nimu tinoni aqo!

14 Pipi tana matsaraka ko dangaliginigami nimu galuve vo oli,
ma kami gini dona na mage ma na linge pipi dani tana maurimami
popono.

15 Kalina ia ko tusuvanigami na magemage loki
ke atsalina na melu loki igoe o moloa vanigami nogo tana idana,
i laoqira na ngalitupa danga igami ami totu moa tana rota.

16 Ko tamivanigami igami nimu tinoni aqo kami reilakana nimu aqo
loki igoe o naugira;
mo ko tamivanigira goto na kukuamami kara reilakana na susuligamu
loki.

17 Taovia nimami God, ami nongigo ko vangalaka vanigami.
Ko sangagami ma kami gini tangomana tana omea sui ami naugira.

91

God Aia e Reitutugugita

1 Aia moa e dona na ba toturavi i konina na Taovia,
ma na totu kalavata i vavana nina reitutugu aia e Susuliga Sosongo,

2 aia moa e tugua ke tsarivaganana vania,
"Taovia igoe nogo o isutuguqu mo reitutuguau.
Igoe niqu God; minau au norugo."

3 Aia sauba ke ravisigo tanigira pipi sui na vatana na taviti ara totu
popoi,
me tanigira goto na lobogu seko sui.

4 Aia sauba ke tsavupoiginigo na rapona,
migoie sauba ko totu raviravi dou i laona nina reitutugu aia;
ma nina doulaka na Taovia sauba ke lia gamu tako me ke isutugumu.

5 Me utu goto ko matagunia sa omea ke sekoligo tana bongi,
se sa omea seko ke tavongani gadovigo tana dani,

6 se na lobogu seko e dona ke laba tana rodo,
se na rota seko loki e dona ke matesi tinoni tana danimale.

7 Me atsa moa ti ke kesa na toga kara puka ma kara mate i ligisamu,
ma kara sangavulu na toga kara mate polipoligo,
me utu nomoa ke kesa na omea seko ke sekoligo igoe.

8 Sauba igoe ko morosiginia na matamu segeni nogo na kede ke
gadovigira na tinoni vanga tsutsukibo.

9 Igoe o dona na ba totu raviravi i konina na Taovia,
mo tamivania aia e Susuliga Sosongo ke reitutugugo.

10 me vaga ia, me utu goto ke kesa na omea seko loki ke gadovigo,
me ke tagara goto sa rota seko ke ba varangisia na valemu.

11 Rongona God sauba ke ketsaligira nina angelo kara reitutugugo
iava moa tana igoe ko vano.

12 Me sauba igira kara pailaginigo na limaqira
rongona na tuamu ke tau gado tana vatu.

13 Migoie sauba ko tsogorigira lê na laeone ma na muata,
igira na laeone veveiga ma na muata vogata.

14 God e tsaria, "Inau sauba kau maurisigira igira ara galuveau,

ma kau reitugudougira igira ara donaginia laka inau nogo niqira
Taovia.

¹⁵ Mi kalina ti igira kara nongiau kau sangagira,
minau sauba kau sangagira;
me ti vaga ke gadovigira na rota, minau sauba kau totu i koniqira.
Sauba kau laumaurisigira ma kau molokaegira.

¹⁶ Me ngiti peluna vanigira, inau sauba kau mologira ma kara mauri
oka;
inau nogo sauba kau maurisigira.”

92

Kesa na Linge na Tsonikaeana God

¹ Taovia, e ulagana sosongo nomoa kami soadougo,
ma kami linge na tsonikaeamu igoe God Susuliga Sosongo,
² ma kami tsarivulagia pipi tana matsaraka na douna nimu galuve vo
oli,
ma nimu doulaka pipi tana bongi,
³ tana tatangina na itai tatangi
ma na leleuna na tuqulu.
⁴ Au gini mage na reiaqira na omea loki igoe o naugira Taovia;
mi tana rongona nogo na omea igoe o naugira,
ti inau au gini linge vanigo tana mage.

⁵ !Taovia ara loki sosongo nomoa na omea igoe o naugira!
!Ma nimu papada ara vano ao sosongo bâ!
⁶ Ma na omea vaga ia, aia na tinoni bule e utugana vania ke donaginia;
ma na tinoni tau sasaga e utu goto vania ke padagadovia.
⁷ Me atsa moa ti igira na vanga tsutsukibo kara vovodato vaga moa ti
na buruburu lê,
migira na vanga nauseko kara tamani levo,
me sauba nomoa ko matesiligigira sui lakalaka,
⁸ rongona igoe nogo Taovia o loki tsapakae saviliu na dani ma na dani.

⁹ Migami ami dona nogo laka igira gamu gala igoe sauba nomoa kara
mate,
me sauba ko sarangasigira na tinoni vanga tsutsukibo.
¹⁰ Igoe o naua minau au gini susuliga vaga moa na buluka atsi;
igoe o vangalaka sosongo vaniau, minau au gini mage loki.
¹¹ Au reilakana kalina igoe o tuliusigira gaqu gala,
mau rongomia niqira kakanga igira na vanga tsutsukibo.

¹² Migira na tinoni ara totugoto i matana God, sauba kara dato magobu
dou vaga nogo na gai na niu tana kao dou;
ma kara katsi vaga na gai na sida* ni Lebanon.
¹³ Ara vaga moa na gai ara tsukagira i laona na valena na Taovia,
mara dato magobu i laona nina Vale Tabu nida God.
¹⁴ Me atsa moa ti vaga ke sui nogo niqira tagu na vua, mara vua babâ
moa,
mara susuliga me marao dou na rauqira.
¹⁵ Mi tana nogo e sauvulagia laka na Taovia e gotolaka,

* 92:12 92:12 “na gai na sida” Reia tana 29:5.

aia nogo e reitutuguau, me tagara goto ke kesa na omea ke seko i konina.

93

God Aia na Taovia Tsapakaē

¹ Na Taovia aia nogo e taovia tsapakaē.
E susuliga sosongo me tangiloki na rongona.
Aia nogo e vaturikakaia na barangengo,
me utu goto ke ratsu bamai.

² Taovia kalina ara tau vati tuturiga moa na omea sui, migoe o totu ida nogo.
mo taovia tsapakaē tû nogo tana tuturigana.

³ Taovia, e poda loki na kararana na panu tana kema;
me manunu loki sosongo na tatangina.

⁴ Migoe Taovia o susuliga sosongo i gotu i baragata,
susuliga liusia bâ na kararana na baro i levugana na kema,
susuliga liusia bâ na panuna na tasi.

⁵ Taovia, nimu ketsa ara totu saviliu,
ma nimu Vale Tabu igoe e tabu loki sosongo,
na dani ma na dani.

94

God Aia Nogo e Pedegira na Tinoni Sui

¹ !Taovia igoe nogo na God o dona na kede tinoni;
ko tû mo ko saulabatia na koremu!

² !Igoe nogo o pedegira na tinoni sui;

ko tû mo ko kedegira na tinoni vanga kaekae vaga e ulagaqira!

³ ?Sauba ke oka koegua goto kara magemage igira na vanga tsutsukibo?
?Laka sauba ke oka koegua Taovia?

⁴ ?Sauba ke oka koegua goto kara kaekae igira na tinoni vanga nauseko
ma kara gini goko kaekae matena na omea seko ara naua?

⁵ Ara tsogori rapasigira nimu tinoni igoe Taovia;
mara bingi sekoligira igira o tamanigira.

⁶ Ara labumatesigira na daki tinamate migira goto na baka tinamate,
mara lamutasigira na tinoni ni veratavosi igira ara totu i laomami igami.

⁷ Mara tû, mara tsarivaganana, "Na Taovia e tau lelê morosigami;
na God ni Israel aia e tau goto boeginigami igami."

⁸ ?Niqu tinoni igamu, egua sagata ti amu bubulega vaga ia?

?Me sauba kengisa ti kamu sasaga?

⁹ ?God aia e aqosia na kulida, me laka e utu vania ke rorongong?

?Maia e aqosia na matada, me laka e utu vania ke moro?

¹⁰ ?Aia e tosasaga vanigira na puku sui, me laka ke tau goto kedegira?

?Aia nogo e taraigira na tinoni sui lakalaka, me laka e tau lelê sasaga aia?

¹¹ Na Taovia e donagininogoa niqira papada na tinoni;
me laka ara lovolovo lê moa, tau tamani sa rongona dou.

12 !Taovia, e dou sosongo vania na tinoni igoe o totozasaga vania, maia igoe o sasaniginia na muriana nimu ketsa!

13 Tinoni vaga ia igoe o moloa ke mango rago tania na tagu na rota, poi tsau kalina kara tsaia na qilu i tana kara puka igira na vanga tsutsukibo.

14 Na Taovia sauba e utu ke mololegira nina tinoni; me utu goto ke tsonilegira igira aia e tamanigira.

15 Mi laoqira na vale na pede sauba kara pede gotosigira tugua na tinoni,

migira sui e goto niqira sasaga sauba kara muria na omea ara pedea.

16 ?Me laka asei e isutuguqu inau tanigira na vanga tsutsukibo gira?

?Masei e sangaau na tukapusiaqira na vanga nauseko gira?

17 Me ti vaga na Taovia ke tau nogo sangaau inau, me ke oka nogo kau tsaro i laona na qilu.

18 Au tsaria, "Au puka nogo";

migoe Taovia o tatatuauu ginia nimu galuve vo oli.

19 Me pipi kalina e ponopala na tobaqu me ngoliau danga na omea, migoe o vereau mau gini magemage tugua.

20 Igoe o sove tanigira na tinoni pede ara dona na pedeseke, igira ara pilosekolia na ketsa dou tsavuginia niqira pedeseke,

21 igira ara vorogokona na sekoliaqira na tinoni dou,

mara pedematesigira igira ara tau tsukia sa sasi.

22 Maia na Taovia e isutuguqu inau;

ma niqu God e reitutuguau.

23 Aia nogo sauba ke kedegira tana rongona niqira tsutsukibo ara naua igira,

me ke matesigira matena niqira sasi;

na Taovia nida God sauba ke tû me ke labumatesigira sui.

95

Kesa na Linge na Tsonikaeana God

1 !Kamu mai ma ka tsonikaea na Taovia!

!Ida ma ka linge tana mage vania God aia e reitutugugita!

2 Ka tû i matana ma ka soadoua, ka linge tana mage ma ka tsonikaea.

3 Rongona na Taovia aia e God susuliga sosongo, maia e taovia tsapakae susuliga liusigira pipi sui na god tavosi.

4 Aia e tagaovi kaputia na barangengo popono, e tû i lao vasau, me tsau dato tana vungavunga i gotu vasau.

5 Na tasi nina nogo na Taovia rongona aia nogo e aqosia; ma na kao goto rongona aia segenina nogo e vusâ.

6 !Mai, ma ka tsuporu ma ka samasama vania;

ka tsunatuturu i matana na Taovia aia e aqosigita!

7 Aia nida God, migita a nina tinoni, maia e reitutugugita, me palagita vaga moa ti kesa nina alaala na sipi.

I dani eni kamu rongomia na omea aia e tsaria,

8 "Igamu kamu laka goto na baribari,

vaga ara naua igira na kukuamui i sau i Meriba,
me vaga goto tana dani tana kaomate i Masa.

⁹ I tana igira ara tovoleau inau,
atsa moa ti ara reilakana nogo na omea loki inau au naua vanigira.

¹⁰ I laona e vati sangavulu ngalitupa inau au qisi tanigira na tinoni girani.

Mau tsaria, '!Igira ara petsakoe sosongo,
mara sove na muriaqira niqū ketsa!'

¹¹ Mau gini kore loki sosongo, mau vatsa vanigira mau tsaria:
'Sauba ke utu saikesa vanigamu kamu sage tana kao
i tana inau au padā kau mologamu kamu ba mango!' "

96

God na Taovia Loki Tsapakae (1 Turupatu Dato 16:23-33)

¹ !Lingena na linge vaolu vania na Taovia!
!Linge vania na Taovia igamu na momoru taligu!

² !Linge vania na Taovia ma kamu tsonikaea!
Pipi dani kamu katevulagia laka aia nogo e maurisigita.

³ Katevulagia gana loki tsapakae vanigira na puku sui,
ma kamu turupatuna vanigira na toga sui na omea loki aia e naugira.

⁴ Na Taovia e loki tsapakae, me ulagana sosongo nomoa igita ka
tsonikaea;
aia nogo igita ka kukuni loki tania liusigira bâ na god tavosi

⁵ Ma niqira god igira sui na puku tavosi na nununa lê moa na gai ara
katsua,

maia moa nida Taovia igita aia nogo e vusâ na baragata.

⁶ Na Taovia e loki tsapakae me tangi loki na rongona;
na susuligana aia ma na rereidouna ara labamaka popono i laona nina
Vale Tabu.

⁷ Tsonikaea na Taovia igamu na toga sui tana barangengo,
tsonikaea gana loki tsapakae ma na susuligana.

⁸ Soadatoa na asana tabu na Taovia;
adimaia nimui sausau ma kamu sage i laona nina Vale Tabu.

⁹ !Samasama vania na Taovia tana tobamale,
migamu sui tana barangengo popono kamu gariri i matana aia!

¹⁰ Ma kamu katevulagia vanigira na puku tavosi sui laka " !God aia
segeni moa e taovia tsapakae!

Aia nogo e vaturikakaia na barangengo, me utu goto ke ratsu bamai;
me sauba aia nogo ke pedegira na tinoni sui tana pedegoto."

¹¹ !Kara ka magemage kaira na barangengo ma na masaoka!
!Kara viri leleo takuti na tasi loki me pipi sui lakalaka na omea ara
mauri i laona;

¹² kara magemage igira na uta ma na omea sui i laoqira!
Migira sui goto na gai i laona na legai kara gudato tana mage,
¹³ rongona na Taovia e mai nogo na pedeana na barangengo.

Maia sauba ke pedegira na tinoni sui tana barangengo
tana pedegoto ma na pedelaka.

97

God Aia na Tagao Loki Tsapakae

¹ !Na Taovia e taovia tsapakae! !Igoe na barangengo ko gini magemage!
!Migamu goto na momoru sui ni tasi kamu mage loki!

² Na parako ma na rodo ara polipolia;
maia e tagaovigira na tinoni sui tana gotolaka ma na manana.

³ Na lake iruiru e idaida vania,
me iruvigira sui gana gala ara totu polipolia aia.

⁴ Nina angaanga e mararasi poponoa na barangengo;
ma na barangengo e reia me gariri loki.

⁵ Migira na vungavunga ara rono lê vaga moa na kadele kalina e iru,
i matana na Taovia aia e tagaovia na barangengo popono.

⁶ Na baragata e katevulagia laka aia e gotolaka saikesa,
migira sui na puku na tinoni ara reivulagia gana loki tsapakae.

⁷ Migira sui ara samasama vanigira na god peropero kara paluvanga-
maqira lê;
rongona igira sui na god tavosi ara palatsuna i matana na Taovia mara
tsuporu vania.

⁸ Igira na tinoni ni Sion ara gini magemage,
migira sui na verabau tana Juda ara gini mage loki sosongo
tana rongogira nimu pedegoto igoe Taovia.

⁹ Taovia Susuliga Sosongo, igoe nogo o tagaovi kaputia na barangengo
popono;
migoe o loki liusigira bâ pipi sui na god tavosi.

¹⁰ Na Taovia e galuegira igira ara reisavia na sasaga seko;
maia e reitutugudoua na mauriqira nina tinoni;
me laumaurisigira tania na susuligaqira na tinoni vanga tsutsukibo.

¹¹ Na marara e mararasigira na tinoni dou,
ma na magemage e dangaligira igira e goto niqira sasaga.

¹² !Kamu mage igamu sui amu totugoto i matana na Taovia,
kamu padatugua na omea sui aia e naugira,
ma kamu soadoua na asana tabu!

98

God Aia e Tagaovi Kaputia Na Barangengo

¹ !Lingena na linge vaolu vania na Taovia;
rongona aia nogo e naugira na omea loki!
Tana nina mana segeni mi tana susuligana tabu
aia e gini managana.

² Na Taovia nogo e katevulagia laka e managana;
me sauvulagia na susuligana loki vanigira na puku sui.

³ E manalinogoa nina veke e nauvanigira na toga ni Israel
ma nina galuve vanigira e totu kalavata me vò ke oli.

Migira na tinoni pipi tana nauna sui ara reia kalina e managana nida
God.

⁴ !Igamu sui tana barangengo popono, kamu gudato vania na Taovia tana magemage;

kamu tsonikaea me ke tangidato nimui linge na magemage!

⁵ !Linge na tsonikaeana na Taovia!

!Taigira na itai tatangi!

⁶ Uvigira na riga ma kara tangi na tavuli, gudato tana mage vania na Taovia aia nogo nida taovia tsapakae.

⁷ !Igoe na tasi loki, me pipi sui lakalaka na omea ara mauri i laomu, kamu viri leleo takuti;

migoe na barangengo, migira na tinoni sui ara mauri i laomu kamu lilinge!

⁸ Igamu na ko loki sui kamu tapotapo;

migamu sui na tetena, kamu linge kolu tana magemage i matana na Taovia,

⁹ rongona aia e mai nogo na pedeana na barangengo.

Maia sauba ke pedegira na tinoni sui tana barangengo tana pedegoto ma na pedelaka.

99

God Aia na Taovia Loki Tsapakae

¹ Na Taovia aia nogo e taovia tsapakae;

migira na tinoni sui ara gariri i matana.

Aia e totu tana nina sasana na totukae i kelana na rapoqira na angelo, me gini kakasisi popono na barangengo.

² Na Taovia e susuliga sosongo i Sion;

me loki tsapakae kaputigira na puku sui.

³ Migira na tinoni sui sauba kara tsonikaea na lokina ma gana tangirongo na asana tabu.

!Aia segeni e tabu loki!

⁴ Taovia Tsapakae Susuliga, igoe o reingaoa na omea e goto;

migoe nogo o turuvaginia na pedegoto ma na pedelaka i laomami igami na Israel;

⁵ !Tsonikaea na Taovia nida God;

samasama vania i matana nina sasana na totukae!

!Aia segeni e tabu loki!

⁶ Mi kaira a Moses ma Aaron ara ka lia nina manetabu,

ma Samuel aia kesa e dona na nonginongi vaniana;

tugira ara tu soâ na Taovia maia e rongomia tu niqira nonginongi.

⁷ Na Taovia e totu i laona kesa na parako loki me goko vanigira nina tinoni;

migira ara murigira na ketsa ma na vali aia e tusua vanigira.

⁸ Taovia niqû God, igoe o rongomia niqira nonginongi nimu tinoni;

mo sauvulagia vanigira laka igoe nogo na God na galuve mo dona na padaleana niqira sasi,

atsa moa ti igoe o kedegira tana rongona niqira sasi.

⁹ !Tsonikaea na Taovia nida God;

samasama vania tana nina vungavunga tabu!

Na Taovia nida God aia segeni e tabu loki.

100*Kesa na Linge na Tsonikaeana God*

- ¹ !Igamu sui na momoru taligu, kamu linge vania na Taovia ma kamu tsonikaea!
² !Samasama vania na Taovia tana magemage; mailaba i matana kolua nimui linge na magemage!

³ Laka saikesa goto na padaleana laka na Taovia aia e God.
 Aia nogo e aqosigita, me tamanigita;
 igita a nina tinoni, ma nina sipi nogo aia.

⁴ Sage bâ i laona nina Vale Tabu,
 mi tana kamu soadoua ma kamu tsonikaea.
 Kamu soadoua ma kamu tsonikaea na asana.

⁵ E dou manana na Taovia
 ma nina galuve e vo sui,
 maia e mana saviliu na dani ma na dani.

101*Nina Veke Kesa na Taovia Tsapakae*

- ¹ Taovia sauba kau teâ kesa na linge tana rongona nimu galuve ma nimu pedegoto,
 ma kau lingena vanigo.
² Me sauba kau tovoa ke gotodou pipi kalina niqû sasaga.
 ?Migoe Taovia ke ngisa ti ko mai mô ko sangaau?

Inau sauba kau tovoa ke male dou niqû sasaga i laona na valequ,
³ me utu goto kau tamivania sa omea seko ke totu i laona.
 Au reisavi sosongolia niqira omeomea igira ara piloligi tania God;
 mau tau goto ngaoa kara sage i valequ.

⁴ Me sauba kau sove tania pipi na papada e tau goto,
 mau tau goto ngaoa kau sanga i laona kesa na omea e seko.

⁵ Sauba kau suilavaginia nina guguri aia e vaitsari gaqira popoi na tinoni tavosi;
 me utu goto kau berengiti kolua na tinoni vanga kaekae me dona moa na padaloki segenina.

⁶ Sauba kau tabedougira igira ara totukakai konina God,
 ma kau tamivanigira kara totu koluau i laona na valequ.
 Migira e gotodou niqira sasaga,
 sauba kau tamivanigira kara aqo vaniau.

⁷ Sauba ke tagara goto sa tinoni e dona na pero ke totu i laona na valequ;
 me utu kau tamivania sa tinoni vanga malapalu ke mai totu i mataqu inau.

⁸ Me pipi dani moa sauba kau tau kuti na matesiaqira igira na vanga tsutsukibo ara totu i laona na verada;
 ma kau tsialigigira pipi sui na tinoni vanga nauseko tania nina verabau na Taovia.

102

Nina Nonginongi Kesa na Tinoni Vaolu e Ngolia na Rota Loki

- 1 !Taovia ko rongomi vatavia niq̄u nonginongi,
ko rongomiau inau au ngangaidato vanigo rongona ko sangaau!
- 2 !Kalina inau au totu i laona na rota loki,
migoe ko laka na piloligi taniaqu!
!Ko rongomi vataviau,
mo ko tuguvisu tsakua niq̄u nonginongi kalina kau soago!
- 3 Na mauriq̄u e vaga moa na punguna lê na lake;
e dato me tau oka me nangaligi lê;
ma na koniq̄u e papara vaga moa na lake.
- 4 Na kosuq̄u e mamatsa lê vaga moa na buruburu makede;
ma na tobaq̄u e tau nogo padâ na mutsa.
- 5 Au rota mau kukungu loki;
e tsuna sui nogo na kokoraq̄u, mau suli lê moa.
- 6 Mau vaga moa na manu atsi i laona na kaomate,
mau vaga moa goto na tei e totu i laona na vera mangu ara
vanotaninogoa.
- 7 Au tsaro mamata;
mau vaga moa kesa na manu e totu segenina i kelana kesa na vale.
- 8 Tana dani popono ara tsiriau moa igira gaqu gala;
migira ara peaa u ara gini vatsa seko na soaqu.
- 9-10 Tana rongona nogo na koremu ma nimu momosatoba loki vania u
igoe,
ti na tora e lia gaqu mutsa,
ma na kô na mataq̄u e lalokoluginia gaqu kô na inu.
Migoe o tangoliau mo tsoniligiau.
- 11 Na mauriq̄u e kurikuri lê vaga moa na auau tana ngulavi;
mau vaga moa na buruburu makede lê.
- 12 Migoe moa Taovia o taovia tsapakae na dani ma na dani;
migira na vatavata sui sauba kara padavisugo sailagi.
- 13 Me sauba ko tû mo ko galuветugua na vera ni Sion;
e labamai nogo na tagu na galuveana aia;
kalina ieni nogo na tagu dou vania na sangaana.
- 14 Igira nimu tinoni aq̄o igoe ara padalokia i Sion,
atsa moa aia e taveo popono nogo;
mara galuvea moa, atsa moa ti e totu toroutsa saikesa.
- 15 Igira na puku sui sauba kara kukuni tania na Taovia;
migira sui na taovia tsapakae tana barangengo sauba kara matagunia
na susuligana.
- 16 Mi kalina na Taovia ke logovisutugua na vera ni Sion,
mi tana sauba ke saulabatia gana loki tsapakae.
- 17 Me ke rongomitugua niq̄ira nonginongi nina tinoni,
igira aia e mololegira nogo mara totu moa tana seko.

18 Maretsunâ vanigira na vatavata sauba kara botsamai i muri na omea na Taovia e naugira nogo, rongona kara gini tsonikaegotoa igira ara tau vati botsa moa.

19 Na Taovia e totu tana sasana tabu i gotu, me morotsuna mai i lao tana barangengo.

20 Aia e rongominogoa niqira kukungu igira ara totu tana vale sosori, me nusigira lê igira ara pede vanigira nogo laka kara matesigira.

21 Maia nogoria na rongona ti kara katevulagia na asana na Taovia i Sion,

ma kara tsonikaea i Jerusalem,

22 kalina igira na puku sui kara saikolumai i tana, ma kara samasama vania na Taovia.

23 Aia nogo na Taovia e naua ti e gini maluku sosongo na koniqu kalina au tinoni vaolu moa;

aia nogo e kukurisia na mauriqu.

24 Niqû God ko laka mavi na adiligiaqu kalina ia, inau au tau vati tuqatuqa moa.

Taovia igoe o totu saviliu na dani ma na dani;

25 i sau nogo igoe o vusâ na barangengo,

ma na limamu segeni nogo o aqosiginia na baragata.

26 Migira na omea sui, sauba kara nangaligi lê kesa dani, migoe moa sauba ko totu saviliu;

eo, sauba kara nguta lê igira sui vaga moa na polo.

Migoe sauba ko tsoniligigira lê vaga moa na polo ngutanguta, me sauba kara nanga lê sui.

27 Migoe o totu atsa vaga saviliu moa, ma na maurimu e utu goto ke sui.

28 Migira na dalemami igami sauba kara totu bibiu dou, migira sui na kukuamami sauba kara totu raviravi dou i vavana nimu reitutugu igoe.

103

Nina Galuve God

1 !Na tidaoqu ke tsonikaea na Taovia!

!Ma na tobaqu popono ke tsonikaea na asana tabu!

2 Na tidaoqu ke soalokia na Taovia,

ma kau laka goto na padaleana laka aia e dou sosongo vaniau.

3 Aia e padalegira pipi sui niqû sasi

me maurisiau tanigira pipi sui gaqu lobogu.

4 Aia e maurisiau tania na qilu,

me dangaliginiau na galuvena e vo oli.

5 Aia e dangaliginia na mauriqu na omea dou,

rongona kau gini vaolu babâ, ma kau susuliga vaga moa na manuloki.

6 Na Taovia e gotolaka i laona pipi nina aqo,

me pedegoto tabana koniqira igira ara bingi sekoligira.

7 Me saulabati vania a Moses na omea aia e pada manogatinogoa ke naua.

Me tamivanigira na tinoni ni Israel kara reilakaqira na omea loki aia e naugira.

⁸ Na Taovia e doulaka me dona sosongo na galuve, e kisa rago na kore me totu saviliu nina galuve vo oli.

⁹ Aia e tau dona ke katelivisu vanigita sailagi moa nida sasi; me vô ke kore saviliu.

¹⁰ E tuguragoa aia ke kedegita, maia e tau moa kedegita, se ke tangotugu matena igita a sasi vania.

¹¹ E loki sosongo nina galuve na Taovia vanigira ara kukuni tania, e loki vaga nogo na aona e tû i lao tana kao me tsaudato i gotu vasau tana masaoka.

¹² Aia e tsoniligigira ao saikesa nida sasi, e vaga moa na aona e tû tana e dato na aso me tsaubâ i tana e sû.

¹³ Me vaga na tamaqira na baka e galuvegira na dalena, me vaga goto na Taovia e galuvegira igira sui ara kukuni tania.

¹⁴ Aia e donaginia na omea gua aia e aqosiginigita, me padavisua laka igita na kao lê moa.

¹⁵ Ma na maurida igita e vaga moa ti na buruburu lê.

Igita a vovodato vaga moa ti na tsitsi atsi;

¹⁶ me mai na guguri me gadovia me tavongani dudu lê me tagara goto ke kesa ke dona na reiana tugua.

¹⁷ Ma nina galuve vo oli na Taovia e totu saviliu vanigira igira ara kukuni tania,

ma nina doulaka e totu saviliu vanigira na vatavata ma na vatavata,

¹⁸ igira ara manalia niqira tabana na vaitasogi koluana God, mara muridougira pipi sui nina ketsa.

¹⁹ Na Taovia e vaturia nina sasana na totukae i gotu i baragata; maia e taovia tsapakae kaputigira na omea sui.

²⁰ Kamu tsonikaea na Taovia igamu sui na angelo susuliga, igamu amu rongomangana aia, mamu muridougira nina ketsa.

²¹ !Kamu tsonikaea na Taovia igamu na omea susuliga sui ni gotu, migamu sui goto nina tinoni aqo amu naua na omea aia e kilia!

²² Kamu tsonikaea na Taovia igamu sui na omea mamauri aia e aqosigamu, mamu totu pipi tana nauna sui i tana aia e tagao.

!Na tidaoqu ke tsonikaea na Taovia!

104

Na Tsonikaeana God Aia e Volagira na Omea Sui

¹ !Na tidaoqu ke tsonikaea na Taovia!

!Taovia niqû God, igoe o loki tsapakae!

Migoe o taovia loki tsapakae me tangi loki na rongomu;

² mo gini tsatsavu popono na marara.

Igoe nogo o vuresia na baragata vaga moa ti na valepolo,

³ mo logoa na valemû i kelana na ko loki i gotu.

O gini aqo na parako mala vaga nimu terê,

mo sagekae i kelana na rapona na guguri.

⁴ Ma na guguri e lia nimu mane adigoko

ma na kirapina na angaanga e lia vaga ti nimu maneaqo.

⁵ Igoe o vaturikakaia na barangengo,
me utu goto ke ratsu bamai.

⁶ Mo tsavuginia na kema vaga kesa na polo sagesage katsi,
ma na kô o tsavuginigira popono na vungavunga.

⁷ Mi kalina igoe o railigigira na ko loki, migira ara tsogo,
ara viri tsogoligi tsaku kalina ara rongomigo igoe o soalaginia vanigira
nimu ketsa.

⁸ Ara viri liu katsara tsuna tabana na vungavunga
mara bâ totu tana qou,
tana nauna igoe o vangarau manogatinogoa vanigira.

⁹ Igoe o vota vanigira na nauna i tana kara totu,
mo tongo vanigira kara laka na saviliusiana,
mo nauvanigira vaga ia rongona kara tau tsavutugua na barangengo
popono.

¹⁰ Igoe o mologira na bugu kara viri vuradato i laona na poi popono,
migira na kô loki kara tave tana qou i levugaqira na vungavunga.

¹¹ Igira nogo ara lia gaqira kô na inu igira na omea tuavati atsi;
migira na asi atsi ara inu me gini malobu na lioqira.

¹² Mi kelaqira na gai ara totu varangi i tana,
igira na manu ara aqosia na binuqira, mara tao mara lilinge.

¹³ Tû i gotu igoe o molomaia na usa ke tumuligira na vungavunga,
ma na barangengo o dangali poponoginia nimu vangalaka igoe.

¹⁴ Igoe o naua me gini dato na buruburu me lia gaqira mutsa na buluka,
mara dato goto na volana na omea tsukatsuka vanigira na tinoni kara
tsukâ,

rongona igira kara gini tamanina gaqira mutsa,

¹⁵ ma niqira uta na uaeni gana kara gini magemage,
ma niqira oela na olive gana ke gini angaanga dou na kokoraqira,
ma gaqira breidi kara gini susuliga.

¹⁶ Ma na usa e tumutsuna dou i koniqira na gai na sida* ni Lebanon
igira nina gai segeni nogo na Taovia, aia nogo e tsukagira.

¹⁷ I kelaqira nogo igira na manu ara aqosia na binuqira;
migira na tsou ara tamani binuqira i kelaqira na gai na aru.

¹⁸ Igira na naniqoti atsi ara mauri tana vungavunga dato,
migira na pai atsi ara totu popoi tana babana vatu.

¹⁹ Igoe o aqosia na vula ke votagira na tagu babâ i laona pipi na
ngalitupa;

ma na aso e donaginia na tagu tana aia ke sù.

²⁰ Igoe o aqosia na bongi, mi laona na rodo
pipi sui na omea tuavati atsi ara viri laba rutsumai.

²¹ Migira na laeone vaolu ara ngunguru loki kalina ara lave gaqira,
ara lavebamaia gaqira mutsa aia God nogo e saua vanigira.

²² Mi kalina e dato na aso, migira ara visutugua tana babaqira

* **104:16 104:16** “na gai na sida” Reia tana 29:5.

mara tsaro rago i tana.

²³ Migira na tinoni ara tû mara vano na nauana niqira aqo,
mara aqo babâ poi e tsau tana ngulavi.

²⁴ !Taovia, ara danga sosongo na omea igoe o aqosigira!
!Tana nimu sasaga loki nogo igoe o aqosiginigira
mara dangali tovua na barangengo!

²⁵ Na kema igoe o aqosia, e loki me dama sosongo,
ara loki mara tetelo na omea ara mauri i laona,
me utu kesa ke tsokoraegira.

²⁶ Igira na vaka danga ara liu bamai i laona,
ma Leviatan e oloolo me tsipubamai i laona,
aia na tuqana vigo na tsetse loki igoe nogo o aqosia.

²⁷ Igira sui lakalaka ara norugo moa igoe
ko tusuvanigira gaqira mutsa tana tagu igira ara ngaoa.

²⁸ Migoe nogo o sauvanigira gaqira mutsa, migira ara gania;
o palagira mara mutsa masu.

²⁹ Mi kalina igoe o piloligi tanigira, migira ara matagu;
mi kalina igoe o adiligia niqira magomago, migira ara mate lê
mara visutugua tana kao tana nogo ara talu.

³⁰ Mi kalina moa igoe o sauvanigira na magomago migira ara mauri,
migoe o vaolusia na maurina na barangengo.

³¹ !Gana loki tsapakae na Taovia ke totu saviliu na dani ma na dani!
!Maia na Taovia ke gini mage na morosiaqira na omea sui aia e
aqosigira!

³² Aia e morotsunamai moa, me kakasisi popono na barangengo;
e pele bâ gira lê moa na vungavunga, me viri vulosudato na pungu
loki.

³³ Inau sauba kau linge vania na Taovia tana mauriqu popono;
pipi dani tana mauriqu sauba kau linge na tsonikaeana niqû God.

³⁴ Ke gini laona sosongo aia na rongomiana niqû linge,
rongona aia nogo na pukuna niqû magemage.

³⁵ Kara nanga tania na barangengo igira sui na tinoni seko;
ma kara mate igira sui na vanga tsutsukibo.

!Tsonikaea na Taovia igoe na tidaoqu!

!Tsonikaea na Taovia!

105

God Migira Nina Tinoni
(1 Turupatu Dato 16:8-22)

¹ Soadoua na Taovia,
katevulagia gana loki tsapakae;
tsarivanigira na puku sui na omea aia e naugira.

² Linge na tsonikaeana na Taovia;
katevulagigira na omea dou sui aia e naugira nogo.

³ Ka gini mage loki igita, tana rongona igita a nina tinoni nogo aia;
migira sui goto ara samasama vania kara gini magemage loki.

4 Igita ka bâ i konina na Taovia rongona aia ke sangagita;
ma ka totu sailagi i matana.

5-6 Igamu na kukuana a Abraham aia nina maneago na Taovia;
migamu goto na kukuana a Jakob na mane aia God e vilia;
kamu padatugugira na valatsatsa loki God e aqosigira,
ma nina pedelaka aia e naua.

7 Na Taovia aia nogo nida God;
ma nina ketsa ara kalegira na tinoni sui tana barangengo popono.

8 Aia sauba ke padatugu sailaginia moa na vaitasogi e naua kolugira i
sau,

ma nina veke sauba kara totu kalavata saviliu vanigira na toga ma na
toga na vatavata.

9 Me sauba ke manalia nina vaitasogi aia e naua kolua a Abraham,
ma nina veke e naua vania a Isaak.

10 Na Taovia e naua kesa na vaitasogi kolua a Jakob,
ma na vaitasogi ia sauba ke totu kalavata saviliu.

11 Maia e tsarivanja, "Inau sauba kau sauvanigo na kao ni Kanaan,
maia sauba ke lia nimu tamani segeni."

12 Igira nina tinoni God e tsaurae lê na dangaqira;
mara labavô i laona na kao ni Kanaan.

13 Ara liubamai moa, tû kesa tana vera mara bâ kesa tana vera tavosi,
mara tû tana verana kesa na taovia tsapakae, mara bâ i konina kesa
segeni.

14 Mi tana tagu popono ia, ma God e tau tamivania ke kesa ke bingi
sekoligira;

maia e parovatavigira na taovia tsapakae me tsarivanigira,

15 "Kamu laka na sekoliaqira igira niqû tinoni inau au viligira;
ma kamu laka saikesa goto na peleaqira igira niqû propete."

16 Mi kalina na Taovia e naua me liu na uvirau tana veraqira i Kanaan
me adiligi tanigira pipi sui gaqira mutsa,

17 maia e tû, me moloa a Josep aia ara tsabiria mala tseka,
ke idavano i Ejipt.

18 Ara soriginia na tuana a Josep na itai tapala,
ma na liolio tapala ara kurua tana liona,

19 me babâ vaga ia poi tsau kalina ara laba na omea sui vaga aia e
katevulagigira ida nogo,

ma na gokona na Taovia e sauvulagia laka na omea aia Josep e tsaria
ara mana sui.

20 Mi muri, ma na taovia tsapakae ni Ejipt e mologira nina maneago
kara ba nusilea a Josep,

aia nogo niqira taovia na puku tavosi e nusilea tania na vale sosori.

21 Maia e moloa ke taovia loki tana verana,
me ke tagaovi kaputigira nina tamani sui,

22 me ke ida vanigira igira nina mane sasanga na taovia tsapakae
me ke tosasaga vanigira igira nina mane na sauparovata vania na
taovia tsapakae.

23 Mi muri bâ, ma Jakob goto e vano i Ejipt

me ba totu kalavata i tana.

²⁴ Ma na Taovia e molovanigira nina tinoni kara danga na daleqira, me naua migira ara susuliga liusigira gaqira gala.

²⁵ Maia nogo e naua ti igira na Ejipt ara reisavigira nina tinoni, mara perobulesigira sosongo.

²⁶ Mi muri, maia e molo bâ vanigira a Moses nina maneaqo, ma Aaron aia e vilinogoa.

²⁷ Mi kaira nogo ara ka gini aqo na susuligana God, mara ka naugira danga na valatsatsa tana Ejipt.

²⁸ God e moloa na rodo ke tsavua na vera popono, migira na tinoni ni Ejipt ara petsakoe moa mara sove na rongoman-gana.

²⁹ E olia niqira ko loki me lia na gabu me matesigira sui niqira tsetse.

³⁰ Ma na qori ara dangalia na vera popono, me tsau bâ tana valena na taovia tsapakae, ara bâ danga goto i laona.

³¹ Ma God e moloketsa mara laba danga na lango ma na ngitsu, mara viri vururu i laona na vera popono.

³² Ngiti usa aia e molotsunamaia na kolina na usa kakai kolu angaanga tana veraqira;

³³ e sekoli vanigira popono pipi niqira uta na uaeni kolu niqira gai mutsamutsa sui, me bokugira sui lakalaka pipi na gai ara totu i tana.

³⁴ Aia e moloketsa, mara laba danga sosongo na kipo, me utu na tsokoraeaqira;

³⁵ migira ara ganigira pipi sui lakalaka na rauna na omea tsukatsuka tana vera ia;

mara ganigira goto na mutsa sui ara tsukagira.

³⁶ Aia e matesigira sui na baka mane botsaida i laoqira na tamadale sui tana Ejipt.

³⁷ Mi muri, maia e adirutsumigira na tinoni ni Israel tania na Ejipt; migira ara anguniligigira na siliva ma na qolumila, me pipi gira sui ara mauri dou mara susuliga rago.

³⁸ Migira na Ejipt ara matagunigira sosongo, mara gini mage moa kalina igira na Israel ara vanoligi tanigira.

³⁹ God e moloa na parako ke didisigira nina tinoni tana dani, mi tana bongi ma na lake e mararasi vanigira na sautu.

⁴⁰ Igira ara nono gaqira i konina, maia e molovanigira gaqira manubau; me sauvanigira na mutsa e talu i gotu kara gania ma kara gini vatsa.

⁴¹ Aia e toua na maragova, ma na kô e bubusu tsunamai, me sarara me mao popono tana kaomate vaga moa ti kesa na ko loki.

⁴² E padavisua nina veke tabu aia e nauvaninogoa a Abraham nina maneaqo.

⁴³ Ti aia e gini adirutsumigira nina tinoni vivili, migira ara lilinge mara gugû loki tana magemage.

⁴⁴ Maia e tû, me tusulea vanigira niqira kao igira na tinoni tavosi, me tamivanigira kara aditamaniqira niqira uta.

⁴⁵ Aia e nauvanigira vaga ia ti igira nina tinoni

kara gini muridougira pipi sui nina ketsa ma nina vali.

!Tsonikaea na Taovia!

106

God e Doulaka Vanigira Nina Tinoni

¹ !Tsonikaea na Taovia!

Soadoua na Taovia rongona aia e dou sosongo;
ma nina galuve e totu saviliu.

² ?Asei nomoa tangomana ke tsarivulagia pipi na omea loki sui aia e
naugira nogo?

?Masei sagata e tugua ke tsonikaea vaga e ulagana?

³ Kara mage igira ara muridougira nina ketsa,
mara madodo pipi kalina na nauana na omea e goto.

⁴ Taovia ko padaau goto inau, kalina igoe ko sangagira nimu tinoni;
mo ko maurisiau goto inau kalina ko maurisigira igira.

⁵ Ko tamivaniau ma kau reia na douna niqira mauri igira nimu tinoni
vivili,
ma kau sangapata kolugira tana niqira magemage,
ma niqira tobamage igira na tinoni igoe o tamanigira.

⁶ Igami ami sasi vaga nogo ara naua igira na mumuamami;
ami tsutsukibo mami sasaga seko.

⁷ Kalina igira na mumuamami ara totu i Ejipt ara tau saikesa
padagadovia na aqo loki sui igoe o naugira;
mara padalegira nogo na tagu danga i tana igoe Taovia o sauvulagia
vanigira nimu galuve.

Mi tana Tasi Tsitsi igira ara tû, mara petsakoe mangana moa aia e
Susuliga Tsapakae.

⁸ Maia e laumaurisigira nomoa, vaga nogo aia e vekenogoa,
rongona ke gini sauvulagia na susuligana loki.

⁹ Aia e ketsalia na Tasi Tsitsi me mamatsa takuti;
me idavigira na toga mara liusavu tana kao mamatsa.

¹⁰ Aia e maurisigira tanigira igira ara reisavigira;
me laumaurisigira tania na limaqira gaqira gala.

¹¹ E saivisutugua na tasi me lumigira sui gaqira gala,
me tagara lelê goto sa vidaqira ke mauri.

¹² Mi tana, migira nina tinoni ara gini tutunina nina veke aia e naua
vanigira,
mara tû, mara linge na tsonikaeana.

¹³ Me tsaku sosongo ara padalegira na omea aia na Taovia e naua
vanigira,

mara muria na tobaqira segeni;
mara tau pitua nina totokoe na Taovia.

¹⁴ Mi tana kaomate igira ara kili sosongolia kara mutsa masu;
te ara tû mara tovolea God;

¹⁵ maia e sauvanigira na omea igira ara nongia i konina,
me mologtoa kesa na lobogu seko sosongo ke gadovigira.

16 Mi tana i laona na kaomate, igira ara masugu vanikaira a Moses ma Aaron,

kaira nina maneago tabu na Taovia.

17 Mi tana e tavongani manganga kesa na qilu loki tana kao, me konomi poponoa a Datán,

me qilupoitugira a Abiram ma nina tamadale;

18 me tavongani botsa na lake i koniqira igira gaqira dulikolu, me kodogira popono na tinoni vanga tsutsukibo gira.

19 Mi kalina igira ara totu moa i Sinai,

mara aqosia kesa na buluka qolu me lia niqira god;

mara tû mara samasama vania na god peropero ia;

20 mara padalokia na nununa lê na omea tuavati e dona na gani buruburu,

liusia bâ na padalokiana gana loki tsapakae God.

21 Mara padalea na God aia e laumaurisigira

ginia nina aqo e nauginia na susuligana loki i Ejipt.

22 !Na omea loki sosongo nomoa aia e aqosigira i tana!

!Na omea ganataga sosongo nomoa aia e naugira tana Tasi Tsitsi!

23 Mi kalina God e tsaria laka sauba aia ke pedematesigira nina tinoni, maia Moses nina maneago vivili e tû, me tongo vania God, me tangolivisu vania na korena ke tau pedematesigira.

24 Mi muri, migira ara sove tania na kao lakataga dou,

rongona igira ara tau tutunina nina veke God e naua vanigira.

25 Ara tototu moa i laona niqira valepolo mara goko ngulungulu, mara tau ngaoa na rongomi vataviana na Taovia.

26 Te e tû na Taovia, me vatsa vanigira

laka aia ke matesigira lê i laona na kaomate,

27 me ke sarangasigira na kukuaqira i laoqira na tinoni ponotoba, me ke molovanigira kara bâ mate tana vera tavosi.

28 Mi muri, i Peor, igira nina tinoni God ara sanga na samasama vaniana Baal,

mara gania na omea ara gini savori-kodoputsa vanigira na nununa lê na god peropero.

29 Mi tana nauvaganana ia migira ara tsaiginia na korena na Taovia, me gini botsadato i laoqira kesa na lobogu loki seko sosongo.

30 Me tû a Pinehas, me kedegira igira ara naua na sasi vaga ia, me gini totupuka na lobogu seko loki e gadovigira.

31 Me tû nogo tana tagu ia, migira na tinoni ni Israel

ara padalokia a Pinehas tana rongona nina aqo ia,

me sauba kara tau kuti na padalokiana babâ vaga ia tana tagu sui ke mai i muri.

32 Mi tana ko vuravura ni Meriba igira na toga ara tsaigotoa na korena na Taovia,

me gini seko vania a Moses tana rongoqira igira.

33 Niqira sasaga ara naua e galasi sosongolia na tobana Moses, me gini gokotsionitsaku sosongo me tau papada talu ti ke goko.

³⁴ Igira ara tau matesigira sui na tinoni ponotoba
vaga na Taovia e ketsaligira kara naua,

³⁵ mara tauga lalo kolugira moa

mara muria moa niqira sasaga ponotoba.

³⁶ Mara tû nina tinoni God, mara samasama vanigira niqira god
peropero,

mi tana nauvaganana ia ti ara alomai segenia gaqira matemate.

³⁷ Ara gini kodoputsa na daleqira mane ma na daleqira daki
vanigira na god peropero ni Kanaan.

³⁸ Ara matesigira na daleqira boruboru,

ma na kao e gini bau popono na gabuna na lamuta.

³⁹ Mi tana rongona ara nauvaganana ia, mara gini tau nogo totumale
i matana God.

Ara muria moa na kilinauseko i tobaqira segeni,

mara tau goto totukakai konina God.

⁴⁰ Vaga ia, ma na Taovia e kore vanigira nina tinoni;
e galasi sosongolia na reiana niqira sasaga.

⁴¹ Me tû, me molobagira tana limaqira na tinoni ponotoba,
migira gaqira gala ara tagaovi kaputigira.

⁴² Gaqira gala ara bingi sekoligira,
mara nautsekagira.

⁴³ Danga kalina na Taovia e laumaurisigira nina tinoni,
migira ara petsakoe babâ vania moa,

mara puka babâ moa tana sisi.

⁴⁴ Maia na Taovia e rongomigira nomoa kalina igira ara ngangaidato
vania,

me galuvegira tana niqira rota.

⁴⁵ Tana rongoqira nogo igira, ti aia e gini padavisua na taso e
naukolugira,

mi tana nina galuve loki ti aia e mololetugua na sekoliaqira.

⁴⁶ Me naua me gini pilo na tobaqira igira ara bingi sekoligira nina
tinoni

mara galuvegira tugua na Israel.

⁴⁷ Taovia nimami God, ko maurisigami,

mo ko adivisugami tania na totu i laoqira na puku tavosi,

ma kami visutugua tana nimami kao segeni nogo,

rongona kami gini soadougo,

ma kami tsonikaea na asamu tabu.

⁴⁸ !Tsonikaea na Taovia na God ni Israel;

ka tsonikaea kalina ia mi tana dani ma na dani!

Ida gita sui lakalaka ma ka tsaria, "Amen!"

!Tsonikaea na Taovia!

PAPI 5

107

(Linge 107-150)

Na Tsonikaeana God Rongona Aia e Doulaka

1 “!Ka soadoua na Taovia, rongona aia e dou;
ma nina galuve e totu saviliu!”

2 Pipi gamu sui aia e maurisigamu nogo

kamu tsaritugutugua na tsaqina goko iani na mani tsonikaeana na
Taovia.

Aia nogo e laumaurisigamu tania na limaqira gamui gala,

3 me advisugamu talu tana vera tavosi,
i longa mi tasi, i ata mi vava.

4 Visana vidamui ara sarevo bamai lê tana kaomate i tana e tau liu bâ
sa sautu,

mara tau tangomana na tsoadoana kesa na vera tana kara totu.

5 Igira ara vatsangia na vitoa ma na marou
mara padâ laka sauba nomoa kara seko nogo.

6 Mi laona niqira rota migira ara tû mara ngangaidato vania na Taovia,
maia e maurisigira tania na rota loki e gadovigira.

7 Maia e idagana sautu vanigira mara gini liu tana sautu goto,
mara ba laba kesa tana verabau i tana nogo kara ba totu.

8 Niqira aqo nomoa igira kara soadoua na Taovia tana rongona nina
galuve vo oli,

mi tana rongoqira goto na omea dou sui aia e nauvanigira.

9 Aia e naua mara vatsa na inu igira ara marou,
me masuliginigira na mutsa dou igira ara vitoa.

10 Visana e pono saikesa na tobaqira mara totu moa tana rodo,

mara rota i laona na vale sosori i tana ara soriginigira na itai tapala,

11 rongona ara petsakoe mara tau ngaoa na muriana nina ketsa na God
Susuliga Sosongo,

mara sove tania nina tosasaga aia e nauvanigira.

12 Ara aqo kakai me gini maluku sosongo na koniqira;
mi kalina ara puka me tagara nogo ke kesa ke sangagira.

13 Mi laona niqira rota loki vaga ia, migira ara tû mara ngangaidato
vania na Taovia,

maia e maurisigira tania na rota loki e gadovigira.

14 Me adirutsumigira tania na totu ponotoba sosongo ma na totu tana
rodo,

me kabakutigira na itai tapala ara soriginigira.

15 Niqira aqo nomoa igira kara soadoua na Taovia tana rongona nina
galuve vo oli,

mi tana rongoqira goto na omea dou sui aia e nauvanigira.

16 Aia e taitapaligira na matsapa ara aqosiginigira na tapalamila,
me taimitsigira na tapala sui ara raveginigira na matsapa.

17 Visana ara bule, mara rota tana rongona niqira sasi ara naua,

mi tana rongona goto niqira sasaga tabaru;

18 me sibi na tobaqira na ganiana na mutsa
me varangi sosongo nogo kara mate.

19 Mi laona niqira rota loki vaga ia, migira ara tû mara ngangaidato
vania na Taovia,

maia e maurisigira tania na rota loki e gadovigira.

20 Maia e goko moa, migira ara gini susuliga visutugua,
me maurisigira tania na qilu.

21 Ma niqira aqo nomoa kara soadoua na Taovia tana rongona nina
galuve vo oli,

mi tana rongoqira goto na omea dou sui aia e nauvanigira.

22 Ma niqira aqo goto kara soadoua kolua niqira savori-kodoputsa,
mi laona niqira linge na magemage kara katevulagigira na omea sui
aia e naugira.

23 Mara visana ara aqo tana vaka mara liu bamai i mao
mara tsodoa na mauriqira i laona na tasi.

24 Mara reigira na omea na Taovia e naugira,
na omea loki sui aia e naugira i laona na mao rodo.

25 Aia e goko moa, me mai na guguri loki
me karara na panu.

26 Ma na vaka ara tsoni tana panu mara dato i gotu,
mara tsuna mara labusagi i laona na mao.

Migira na mane na vaka ara matagu mate me vane gaqira poqa.

27 Mara tapulepule bamai vaga moa ti ara inu bule,
mara tau goto dona nagua kara naua ti kara maurisiginia na vaka.

28 Mi laona niqira rota loki vaga ia ara ngangaidato vania na Taovia,
maia e maurisigira tania na rota loki e gadovigira.

29 E pukalia na susuligana na legai loki,
me beatasia na tasi.

30 Ara gini mage loki rongona e beata tugua na tasi,
ma na Taovia e adigira bâ tana manga i tana ara sulungana.

31 Ma niqira aqo nomoa igira kara soadoua na Taovia tana rongona
nina galuve vo oli,

mi tana rongoqira goto na omea dou sui aia e nauvanigira.

32 Ma niqira aqo goto kara katevulagia gana loki tsapakae i laona niqira
saikolu na tinoni,

ma kara tsonikaea i matana niqira totusai igira gaqira ida.

33 Na Taovia e naua, ma na ko loki ara tavongani mamatsa lê,
me tongo vanigira na ko vuravura mara tau tsatsali votu.

34 Aia e olia na kao lakataga me gini lia na kaomate,
me utu ke dato sa omea i konina,

rongona niqira tsutsukibo ara naua igira na tinoni ara totu i tana.

35 Aia e olia na kaomate mara maodato na kô i konina,
mi tana kao mamatsa ara vuradato na kô.

36 Aia e tamivanigira igira ara vitoa kara ba totu i tana,
migira ara bâ mara logo veraqira i tana.

37 Ara aqoa niqira uta, mara tsukâ niqira itai na uaeni,
mara pitsugira na vuana danga sosongo.

38 Aia e vangalaka sosongo vanigira nina tinoni, migira ara tamanina
e danga na daleqira;

mara pabo babâ goto niqira alaala na buluka.

39 Mi kalina igira gaqira gala ara tuliusigira nina tinoni God mara
paluvangamaqira,
mara bingi sekoligira sosongo mara totu tana rota,

40 mi tana, ma na Taovia e tû me pea sosongoligira gaqira ida igira
gaqira gala,
me naua mara viri sarevo bamai lê tana kaomate i tana e tau liu sa
sautu.

41 Maia e laumaurisigira tania niqira totu rota igira ara kilia na
sasanga,

me naua migira na daleqira ara pabo babâ vaga moa ti na sipi.

42 Igira na tinoni e gotodou niqira sasaga ara reia e laba na omea vaga
ia, me gini dou sosongo na tobaqira,
migira na vanga tsutsukibo ara totu mui lê moa.

43 Igamu na tinoni amu sasaga, e dou kamu padatugutugugira na omea
girani,

ma kamu katevulagia laka nina galuve na Taovia e vo oli.

108

*Kesa Tinoni e Nongia God Ke Sangâ Na Tukapusiaqira Gana Gala
(Linge 57:7-11; 60:5-12)*

1 !Inau au noru saikesaligo moa niqû God!

!Me sauba kau linge ma kau tsonikaego!

!Mamata igoe na tidaoqu!

2 !Mamata goto kagamu niqû itai tatangi ma niqû tuqulu!

Me sauba inau kau galisigotoa na aso.

3 Sauba kau soadougo igoe Taovia i laoqira na puku sui.

Ma kau tsonikaego i laoqira na tinoni sui.

4 Nimu galuve vo oli e dato me suâ na baragata;

ma nimu gotolaka e peledatoa na masaoka.

5 Niqû God ko saulabatia tana masaoka laka igoe o loki tsapakae,
ma na mararamu e tsavu poponoa na barangengo.

6 Ko rongomia niqû nonginongi,

mi tana susuligamu loki ko laumaurisigira nimu tinoni igira igoe o
galuve sosongoligira.

7 Ma God aia e tû tana nina Vale Tabu me tsarivaganana,

“Inau au tangomana nogo,

me sauba kau votâ na kao ni Sekem,

ma kau tuvarivotâ na poi ni Sukot vanigira niqû tinoni.

8 I Gilead niqû nogo inau, mi Manase goto;

I Epraim gaqu kepi tapala,

mi Juda gaqu itoro na taovia tsapakae.

9 Mi Moab ke lia niqû popo na vulivuli,

mi tana Edom sauba kau tsonidatoa gaqu porotua,

na papadana laka inau nogo au tamanina i tana.

Me sauba kau gudato tana magemage rongona e managaqu tana
vailabugi kolugira na Pilistia.”

10 ?Niqû God, laka asei nomoa sauba ke adiau bâ i laona na verabau
ia ara poliginia na baravatu kakai?

?Masei sauba ke tudumiau bâ i Edom?

11 ?Egua laka igoe o sove tanigami manana nomoa igami?

?Me laka e utu goto ko dulikologira nimami alaala na mane vaumate
na vano tana vailabu?
¹² Ko sangagami na tukapusiaqira gamami gala,
rongona nina sasanga na tinoni lê e tau lele lia sa omea.
¹³ Me ti vaga God ke totu tabana kolugita igita, me sauba ke managada,
rongona aia nogo sauba ke tulusigira igira gada gala.

109

Nina Ngangaidato Kesa Tinoni i Laona Nina Rota

¹ !Inau au tsonikaego igoe niqu God; migoe ko laka na totu mui lê moa!
² Igira na tinoni vanga tsutsukibo ma na vanga pero ara maiginiau
inau.
 Ara tsaria danga na gokopero tana rongoqu inau,
³ mara tsonigira goto danga na gokoseko tana rongoqu,
mara tavongani maiginiau lê tagara sa rongona.
⁴ Igira ara reisaviau, atsa moa ti inau au galuvegira dou
mau nonginongi vanigira.
⁵ Ara tuguvisu vaniau moa na omea seko na tuguna na omea dou inau
au nauvanigira,
minau au galuvegira, migira ara reisaviau.
⁶ Taovia e dou ti ko vilia ke kesa na manepede e dona na pedeseke ke
pedea gaqu gala,
mo ko naua me ke kesa gana gala segeni nogo ia ke tû me ke kelivania.
⁷ !Kara vilekea nina sasaga ma kara tsodovulagia laka aia nogo e
tsutsukibo manana;
me atsa moa nina nonginongi maia goto ke lia vaga ti na sasi!
⁸ !Ma na maurina ia ke varangi nogo ke tsau tana susuina;
me ke kesa segeni ke adia na sasana tana nina aqo!
⁹ !Migira na dalena kara tinamate,
ma na tauna ke totu tinamate lê goto!
¹⁰ !Migira na dalena kara tau tamanina sa valeqira, ma kara nono
gaqira moa;
ma kara tsialigigira goto tania na nauna sekoseko i tana ara totu!
¹¹ Ma na tinoni aia e kaoni i konina ke tû, me ke adiligi tania pipi nina
omea tatamani sui,
migira na tinoni tavosi aia e tau donaginigira kara aditamaniqira na
omea sui aia e aqo matena.
¹² Me ke tagara goto ke kesa ke dou vania,
se ke reitutugugira dou igira na baka tinamate aia e mate tanigira.
¹³ Migira sui na kukuana kara viri mate sui,
ma na asana kara padale saikesalia igira na vatavata kara botsamai i
muri.
¹⁴ Maia na Taovia ke padatugugira na sasi sui ara naua igira na
mumuana
me ke tau goto padalegira na sasi e tsukia na tinana.
¹⁵ !Na Taovia ke pada sailaginia moa niqira sasi igira,
ma na asaqira gaqu gala kara nangaligi saikesa nogo tania na
papadaqira na tinoni!

¹⁶ Na mane ia e tau saikesa padâ na galuveaqira na tinoni;

e rotasigira moa me labumatesigira igira ara tau tamani omea,
migira ara kilia na sasanga, migira e tagara kesa ke sangagira.

¹⁷ !Aia e dona sosongo na vealaginiaqira na tinoni, me dou ti kara
vealaginigotoa aia!

!Aia e tau ngaoa ke vangalaka vanigira na tinoni tavosi, me ke laka
goto kesa na vangalaka vaniana!

¹⁸ !Aia e lavu sosongo na gokoseko vaga moa aia e lavu na sagelipolo;
ma nina gokoseko segeni aia kara sage tana kokorana vaga moa ti na
kô,

mi tana sulina goto vaga moa ti na oela!

¹⁹ Kara tsavuginia vaga moa ti na polo,

ma kara totu polipolia sailagi vaga moa ti na itai na sori polona.

²⁰ !Taovia aia nogo ko kedegira vaganana igira gaqu gala,
igira ara tsonia na gokoseko sosongo kaleau inau!

²¹ Migoe moa Taovia niqu God, ko sangaau vaga igoe o vekenogoa,
mo ko laumaurisiau tana rongona nimu galuve vo oli.

²² Inau au tau tamanina sa omea mau kilia na sasanga,
mau rota sosongo i laona na tobaqu.

²³ Me varangi kau nanga lê vaga moa na auau tana ngulavi e tsaku me
nanga lê;

mau vaga moa na gonegone e tavâ na guguri.

²⁴ Au vitoa sosongo me gini maluku na koniqu me labe lê na tuturuqu,
mau suli lê moa.

²⁵ Mi kalina igira na tinoni ara morosiau, mara kiataginiau moa,
mara lengulengu lovaqira vaniau.

²⁶ !Ko sangaau Taovia niqu God,
mi tana nimu galuve vo oli ko maurisiau!

²⁷ Ko naua migira gaqu gala kara gini donaginia
laka igoe nogoria o vagamaurisiau inau.

²⁸ Molo vanigira kara gokoseko vaniau inau, migoe moa ko padalokiau.
Ko naua me ke tau managaqira igira ara rotasiau,
mi tana ke gini mage na tobaqu inau nimu tinoni aqo.

²⁹ Ko paluvangamaqira igira gaqu gala;
na vangamâ ke tsavugira popono vaga moa ti gaqira polo sagesage.

³⁰ Inau sauba kau gokodato ma kau soadoua na Taovia.

Sauba kau tsonikaea i laona niqira saikolu nina tinoni,

³¹ rongona aia nogo e isutuguna na tinoni e tau tamanina sa omea
me laumaurisia tanigira ara pedematesia.

110

Na Taovia ma na Taovia Tsapakae Aia e Vilinogoa

¹ Na Taovia e tsarivania niqu taovia:

“Ko totu ieni tana madoaqu,

poi tsau kalina kau tsogori tsunagira gamu gala ma kara tseka vanigo.”

² Sauba na Taovia ke tû i Sion me ke pabovanigo gamu susuliga, me ke
tsaria:

“Igoe ko tagaovi kaputigira gamu gala.”

³ Mi tana dani igoe ko labugira gamu gala,
migira nimu tinoni sauba kara sangago lê.
Vaga nogo na kolobu tana matsaraka bongibongi
igira nimu borau sauba kara mai i konimu tana vungavunga tabu.

⁴ Na Taovia e vatsa nogo me utu goto ke olia nina veke.
Aia e tsarivaganana:
“Igoe o manetabu saviliu
vaga nogo a Melkisedek.”

⁵ Na Taovia e totu nogo tana madoamu,
mi kalina aia ke kore loki, me sauba ke tuliusigira igira sui na taovia
tsapakae.

⁶ Maia sauba ke kedegira na puku tavosi,
ma na kubugira na tinoni mate kara viri tsaro i tana ara vailabu.
Aia nogo ke tuliusigira na taovia tsapakae sui tana barangengo popono.

⁷ Ma na taovia tsapakae aia, sauba ke inuvia na kô e tsatsali tave
ligisana na sautu,
aia nogo ke gini susuliga me ke managana.

111

Na Tsonikaeana na Taovia

¹ !Tsonikaea na Taovia!

Tana tobaqu popono sauba kau soadoua na Taovia
i laona niqira saikolu igira nina tinoni.

² !Ara dou sosongo nomoa na omea na Taovia e aqosigira!
Migira sui ara gini magemage na adiaqira, ara ngaoa kara padagadovi-
gira dou bâ.

³ Ma na omea sui aia e aqosigira ara sauvulagia laka aia e loki tsapakae,
me kukuniga sosongo,
me gotolaka saviliu.

⁴ Na Taovia e ngaoa igita ka tau padalegira nina aqo loki aia e naugira;
maia e tobalaka vanigita me galuvegita.

⁵ Aia e sau gaqira mutsa igira ara kukuni tania;
me utu saikesa ke padalea nina vaitasogi e naua kolugira.

⁶ Aia e sauvulaginogoa na susuligana vanigira nina toga,
kalina e tusuvanigira niqira kao igira na tinoni ni veratavosi.

⁷ Aia e gotolaka me mana saviliu tana omea sui e aqosigira.
Migira sui pipi nina ketsa e ulagada sosongo igita ka norugira.

⁸ Igira nina ketsa God ara totu kalavata saviliu,
rongona ara talumai tana nina gotolaka ma nina mana saviliu.

⁹ Aia nogo e laumaurisigira nina tinoni,
me naua kesa na vaitasogi saliu kolugira.
!Aia segeni e tabu loki me susuliga tsapakae!

¹⁰ Na kukuni tania na Taovia aia nogoria na sautu agana na lia tinoni
sasaga.

Mara sasaga manana igira sui ara muridougira nina ketsa.
!Maia nogo ka tsonikaea na dani ma na dani!

112

Nina Magemage Kesa na Tinoni Dou

¹ !Tsonikaea na Taovia!

Ke mage aia na tinoni e kukuni tania na Taovia,
me gini mage na muriana nina ketsa sui.

² Ma na dalena na tinoni dou sauba kara lia tinoni loki tana veraqira;
migira sui na kukuana aia sauba kara soalokigira.

³ Ma nina tamadale sauba kara tamani omea levo,
ma nina tamani aia sauba ke pabo babâ na dani ma na dani.

⁴ Na marara e maka tana rodo vanigira na tinoni e dou niqira sasaga,
igira ara dona na galuve ma na sangaqira na tinoni tavosi, me goto
niqira sasaga i matana God.

⁵ Ke mage na tinoni e vangalaka me dona na gini sanga tinoni nina
qolo,

me goto pipi kalina nina sasaga i laona nina aqo.

⁶ Na tinoni dou vaga ia sauba e utu ke puka lê tana nina aqo;
migira na tinoni sauba kara pada sailaginia moa.

⁷ Me utu ke matagu kalina ke rongomia e laba na omea seko.

Rongona e kakai sosongo nina tutuni,
me noru saikesalia moa na Taovia.

⁸ E tau goto dona ke padasavi se ke matagu,
rongona aia e dona nogo laka sauba e utu ke managaqira igira gana
gala.

⁹ Aia e vangalaka sosongo vanigira ara kilia na sasanga,
ma nina aqo galuve e utu goto ke sui.

Maia sauba ke tinoni loki tana verana,
migira na toga sui sauba kara padalokia.

¹⁰ Migira na tinoni vanga tsutsukibo ara reivaganana ia, mara gini kore
sosongo;

mara vusulia tana tobamomosa, mi muri mara ba nanga lê;
marau tau goto adia na omea ara amesia kara tamanina.

113

Na Linge na Tsonikaeana na Taovia Rongona Aia e Dou Sosongo

¹ !Tsonikaea na Taovia!

!Igamu nina tinoni aqo na Taovia

kamu tsonikaea na asana!

² !Soadoua na asana na Taovia i dani eni,

mi tana dani ma na dani!

³ Ke tû tana e dato na aso, me ke tsau bâ tana e sû, kamu tsonikaea na
asana na Taovia.

⁴ Na Taovia e tagaovi kaputigira na mamatana tinoni sui;
ma na mararana e tsaudato i gotu vasau tana masaoka.

⁵ Me tagara goto ke kesa ke atsa kolua na Taovia nida God.

Aia e totu i gotu ba vasau,

⁶ me gogoro tsuna

ke reigira na omea sui i gotu mi lao.

⁷ E tatatuugira tania na papasa igira ara tau tamanina sa omea;
me sulukaegira tania niqira rota loki igira ara kilia na sasanga,
⁸ me naugira kara dulisai kolugira na tinoni taovia,
igira ara taovia tagao vanigira nina tinoni.

⁹ Maia e galuvea na daki tauga e mamane, me sauvania danga na dalena;
me gini mage sosongo na daki ia i laona na valena.

!Tsonikaea na Taovia!

114

Na Linge na Bong'i Tabu na Paseka

¹ Kalina igira na toga ni Israel ara mololea i Ejipt,
kalina igira na kukuana a Jakob ara mololea niqira kao na tinoni ni veratavosi,

² mi tana ma na Juda ara lia nina tinoni tabu na Taovia,
ma na Israel ara lia nina tamani segeni nogo aia.

³ Ma na Tasi Tsitsi e morosia na omea vaga ia, me tû me tsogoligi;
ma na Kô Jordan e tavongani tsobo lê na tatarina.

⁴ Na vungavunga ara viri tsiputsaka vaga moa na naniqoti;
migira na tetena ara viri tsipubamai vaga moa na dalena sipi.

⁵ ?Nagua e laba vanigo ti o gini tsogoligi igoe na Tasi Tsitsi?
?Migoe na Kô Jordan e gua vaga ti e tavongani tsobo lê na tatarimu?

⁶ ?Migamu na vungavunga egua vaga ti amu tsiputsaka vaga moa na naniqoti?

?Migamu na tetena egua vaga ti amu tsipubamai vaga moa na dalena sipi?

⁷ Igoe na barangengo, ko kasisi i matana na Taovia, aia nina God a Jakob,

⁸ aia nogo e oligira na nauna vatuvatuga mara lia na mao qilomoti na kô,
mi tana maragova ara bugudato mai na vuravura.

115

E Kesa Moa na God Manana

¹ Taovia e ulagana igami kami tsonikaego igoe segeni moa, me tau igami,
rongona nimu galuve e vo oli, migoe o mana saviliu vanigami.

² ?Egua vaga ti igira na puku tavosi ara veisuagita mara tsaria,
“?Laka iava e totu nimui God igamu?”

³ Ma nida God igita e totu i baragata;
me naugira na omea sui aia e padangaoa.

⁴ Ma niqira god igira ara aqosiginigira na siliva ma na qolumila,
ma na limana tinoni nogo ara aqosiginigira.

⁵ Ara tamaniragoa na mangaqira, me utu kara goko,
ma na mataqira, me utu kara gini moro.

⁶ Ara tamaniragoa na kuliqira, me utu kara gini rorongu,
ma na isuqira, me utu kara siginigadoviginia sa omea.

⁷ Ara tamanina na limaqira, me utu kara tapogadoviginia sa omea;
ma na tuaqira, me utu kara gini vanovano;
me utu goto ke tangilaba sa niqira goko.

⁸ Migira sui ara aqosigira na titinonina na god peropero mara norugira,
kara usuligira nogo na god peropero igira segeni nogo ara aqosia.

⁹ Migamu na toga ni Israel kamu norua moa na Taovia.
Aia nogo e sangagamu me reitutugugamu.

¹⁰ Kamu norua na Taovia, igamu sui nina manetabu God.
Aia nogo e sangagamu me reitutugugamu.

¹¹ Kamu norua na Taovia, igamu sui amu samasama vania aia.
Aia nogo e sangagamu me reitutugugamu.

¹² Na Taovia e padatugugita me sauba ke vangalaka vanigita;
maia sauba ke tabugira sui nina toga ni Israel,
migira sui goto nina manetabu God.

¹³ Aia sauba ke vangalaka vanigira sui ara kukuni tania,
tû tana tinoni loki me tsau bâ i koniqira na tetelona.

¹⁴ !Na Taovia ke tusuvanigamu na dalemui
igamu, migira goto na kukuamui!

¹⁵ !Me ke tabugamu na Taovia
aia e aqosia na baragata ma na barangengo!

¹⁶ Na baragata nina segeni moa na Taovia,
ma na barangengo e sauvanigira na tinoni kara tamanina.

¹⁷ Igira ara mate nogo ara tau nogo dona na tsonikaeana na Taovia,
ara tsuna nogo tana vera na totu mui lê.

¹⁸ Migita a mamauri moa, nida aqo ka soadoua aia
i dani eni mi tana dani ma na dani.

!Tsonikaea na Taovia!

116

Kesa Mane e Putsi Tania na Mate Me Soadoua God

¹ Au galuvea na Taovia rongona aia e rongomiau;
me rongomi vatavigira niqu nonginongi.

² Aia e rongomiau
pipi kalina au ngangaidato vania.

³ Na sosorina na mate ara totu polipoliau;
ma na papadana na qiluçilu e koviau popono;
me ngoli sosongoliau na matagu ma na padasavi.

⁴ Te au tû, mau ngangaidato vania na Taovia mau tsaria,
"!Taovia au ngasugo ko maurisiau!"

⁵ Na Taovia e doulaka me mana saviliu.
Eo, nida God igita e dona sosongo na galuve tinoni.

⁶ Na Taovia e reitutugugira igira e tagara kesa ke sangagira;
mi kalina igira ara tovoa laka kara sekoliau inau, maia e laumaurisiau.

⁷ Ko mango rago igoe na tidaoqu,

rongona aia na Taovia e dou sosongo vaniau.

⁸ Na Taovia e maurisiau tania na mate;
maia nogo e saluvaligia na kô na mataqu,
me utusigira gaqu gala na tuliusiaqu.

⁹ Me vaga ia, minau au dona na liu i matana na Taovia
tana verana na mauri.

¹⁰ Au tutunina babâ moa na Taovia, atsa moa ti au tsaria,
“Inau au seko pitsu nogo.”

¹¹ Me atsa moa goto kalina au matagu sosongo mau tsaria,
“E tagara nomoa kiki ke kesa kau noru kalavatavia inau.”

¹² ?Ma na omea gua tugua kau sauvania na Taovia
rongona aia e dou sosongo vaniau?

¹³ Sauba kau savori vania na sausau na uæni
na mani soadouana rongona aia e maurisiau.

¹⁴ Mi laona nogo niqira saikolu igira nina tinoni
sauba inau kau sauvania na omea au vekenogoa vania.

¹⁵ !E gini padasavi sosongo na Taovia
kalina e mate kesa nina tinoni!

¹⁶ Taovia inau nimu tinoni aqo;
mau aqo vanigo vaga nogo na tinaqu e naua.
Migoe nogo o maurisiau tania na mate.

¹⁷ Me sauba kau savori vanigo na kodoputsa na mani soadouamu
ma kau saudatoa niqu nonginongi vanigo.

¹⁸⁻¹⁹ I mataqira nimu tinoni sui,
tana savuna matsapana nimu Vale Tabu i Jerusalem,
sauba kau manalia na omea au vekenogoa vanigo.

!Tsonikaea na Taovia!

117

Na Linge na Tsonikaeana na Taovia

¹ !Tsonikaea na Taovia igamu na puku sui!

!Tsonikaea igamu pipi sui na mamatana tinoni!

² E loki sosongo nina galuve na Taovia,
maia e mana saviliu vanigita.

!Tsonikaea na Taovia!

118

*Na Nonginongi na Soadouana God Rongona na Tangomana tana
Vailabu*

¹ Soadoua na Taovia rongona e dou aia,
ma nina galuve e totu saviliu.

² Igira na tinoni ni Israel kara tsaria,
“Nina galuve e totu saviliu.”

³ Migira nina manetabu God kara tsaria,
“Nina galuve e totu saviliu.”

⁴ Migira sui goto ara kukuni tania na Taovia kara tsaria,

“Nina galuve e totu saviliu.”

⁵ I laona niq̄u rota loki inau au ngangaidato vania na Taovia, maia e rongomiau me laumaurisiau.

⁶ Na Taovia e totu i koniq̄u, me utu kau matagu.

?Me vaga ia ma nagua tangomana ke kesa ke nauvaniau?

⁷ Na Taovia e totu tabana koluau inau me sangaau, me sauba kau reia kalina aia ke tulusigira gaqu gala.

⁸ E dou bâ na noruana na Taovia, liusia na noruaqira na tinoni lê.

⁹ E dou bâ na noruana na Taovia, liusia na noruaqira na tinoni taovia.

¹⁰ !Ara danga rago gaqu gala ara tupoliau; mi tana susuligana nogo na Taovia inau au labumatesigira sui!

¹¹ Igira ara tupoliau tabana mi tabana;

!mi tana susuligana nogo na Taovia inau au labumatesigira sui!

¹² Ara viri vururu poliau vaga moa ti na lango na bulumitsua, mara viri iru tsaku lê vaga moa kalina ara tungia na itai kokonaga, mi tana susuligana nogo na Taovia inau au tangomana na labumatesiaqira sui.

¹³ Igira gaqu gala ara surukelieu, me varangi sosongo nogo kara tulusiau.

Maia nogo na Taovia e tû me sangaau;

¹⁴ na Taovia nogo e sangaau te au gini malagai mau susuliga; maia nogo e laumaurisiau.

¹⁵ Kamu rongomigira nina tinoni God, ara gudato tana mage i laona niqira valepolo rongona e managaqira.

Mara tsaria, “!Na susuligana loki na Taovia e naua te e gini laba na omea vaga ia!

¹⁶ !Na susuligana nogo na Taovia e sangagita, migita a gini tangomana tana vailabu!”

¹⁷ Inau e utu goto kau mate; sauba kau totu mamauri moa, ma kau katevulagigira na omea sui e naua na Taovia.

¹⁸ Aia e kede sosongolieu, me tau moa tamivaniau kau mate.

¹⁹ !Sangavi vaniau na matsapana na Vale Tabu, minau sauba kau sage i laona ma kau soadoua na Taovia!

²⁰ Iani nogo na matsapana na Taovia; migira segeni moa na tinoni ara totugoto i matana God tangomana kara sage i laona.

²¹ Au tsonikaego Taovia matena igoe o rongomia niq̄u nonginongi, mo maurisiau.

²² Na vatu igira na mane logovale ara tsoniligilea

aia tsotsodo e lia na vatu tamani rongona pukuga bâ vanigira sui.

²³ !Na Taovia nogo e naua te e gini laba vaga ia,
me gini dou sosongo vanigita na reiana!

²⁴ !I dani eni nogo na dani i tana e managana na Taovia,
ida gita ma ka lilinge ma ka magemage!

²⁵ !Ko maurisigami Taovia, ko maurisigami!
!Taovia ko sangagami, ma kami gini tangomana!

²⁶ !Aia God ke soadoua aia e mai tana asana na Taovia!
Tû tana nina Vale Tabu na Taovia igami ami soadougo.

²⁷ Na Taovia aia nogo e God; maia e dou sosongo vanigita.
Kamu tangolia na gabana gai tana limamui
ma kamu liu polia na belatabu.

²⁸ Igoe niqû God, minau sauba kau soadougo.
Igoe niqû God, me sauba kau tsonikaego.

²⁹ Soadoua na Taovia rongona e dou aia,
ma nina galuve e totu saviliu.

119

Nina Ketsa na Taovia

¹ Kara mage igira e goto saikesa niqira sasaga,
mara mauri muria nina ketsa na Taovia.

² Kara mage igira ara muridougira nina ketsa,
mara rongomangana tana tobaqira popono.

³ Mara tau dona na nauana sa omea seko;
mara muridoua nina sautu na Taovia.

⁴ Taovia igoe o tusuvanigami nogo nimu ketsa,
mo raiginigami kami muridougira.

⁵ !Inau au amesi sosongolia laka kau totukakai
tana muridouaqira pipi sui nimu totosasaga!

⁶ Ti vaga inau kau pada sailaginigira pipi sui nimu ketsa,
me sauba e utu kau paluvangamaqu.

⁷ Sauba kau tsonikaego tana tobagoto,
kalina au sasania tana rongona nimu pede gotolaka.

⁸ Inau sauba kau muridougira sui nimu ketsa;
migoe ko laka saikesa na vanoligi taniaqu.

Na Muridouaqira Nina Ketsa na Taovia

⁹ ?Ke naukoeguania kesa na tinoni vaolu ti ke gini male dou nina
sasaga?

Tana muridouaqira moa pipi nimu ketsa igoe.

¹⁰ Tana tobaqu popono inau au tovokakaia laka kau aqo dou vanigo
igoe;

ko laka na tamivaniaqu kau liuligi tanigira nimu ketsa.

¹¹ Inau au puku kalavatavigira nogo nimu ketsa i laona tobaqu,
rongona kau gini tau naua kesa na omea ke seko i matamu.

¹² Taovia inau au tsonikaego;
migoe ko sasaniau nimu sautu.

¹³ Sauba kau tsaritugutugugira pipi na ketsa

igoe o saugira nogo vanigami.

¹⁴ E laoqu sosongo nomoa na muriana nimu ketsa, liusia bâ na tamani omea levo danga.

¹⁵ Sauba kau padalokigira nimu totosasaga; ma nimu sasanî sauba kara totu sailagi i mataqu.

¹⁶ Au reingao sosongoligira nimu ketsa; me utu goto kau padalegira.

Na Magemage Tana Muridouaqira Nina Ketsa na Taovia

¹⁷ Taovia ko tobadou vaniau inau nimu tinoni aqo, minau kau gini mauri ma kau muridougira pipi sui nimu goko.

¹⁸ Ko sangavia na mataqu, ma kau reiginigira na omea dou sui ara totu i laona nimu ketsa.

¹⁹ Inau au mauri i lao eni kesa tana tagu tetelo moa; vaga ia, mo ko laka na molopoi vaniaqu nimu ketsa.

²⁰ Pipi kalina moa e silovi sosongolia na tobaqu tana rongona au ngao sosongolia kau donaginigira nimu pede goto.

²¹ Igoe o totosasaga vanigira ara kaekae; ko vealaginigira igira ara sove na muriaqira nimu ketsa.

²² Ko didia taniau niqira goko tsiri ma niqira goko peapea, rongona inau au muridougira nimu ketsa.

²³ Atsa moa ti igira na tagaovera ara vorogokona na labuaqu, minau sauba kau tau kuti na pada sailaginiana nimu ketsa igoe.

²⁴ Au gini mage sosongo na rongomiana nimu totosasaga igoe, igira nogo ara sauparovata vaniau.

Na Padakuti Matena na Muriana Nina Ketsa na Taovia

²⁵ Au tsaro sekoseko lê i laona na papasa; igoe ko tatatuau vaga igoe o vekenogoa.

²⁶ Au koevulagi vanigo nogo na omea sui au naugira, migoe o rongomiau;

ko sasaniau na muriana nimu sautu.

²⁷ Ko sangaau ma kau gini padagadovigira nimu ketsa, ma kau padatugutugugira na omea dou sui igoe o naugira.

²⁸ E ngoli sosongoliau na melu;

ko kakaisiau vaga igoe o vekenogoa.

²⁹ Ko sangaau ma kau tau liu tana sautu sasi, mi tana nimu galuve loki ko sasaniginiau nimu ketsa.

³⁰ Au vili segeniqu nogo laka kau totukakai i konimu; mau pada sailaginia moa nimu pedegoto.

³¹ Taovia, inau au murigira nogo na omea o sasaniginiau, migoe ko laka na tamivaniaqira kara paluvangamaqu lê.

³² Sauba kau tau goto kisâ na muriaqira nimu ketsa, rongona igoe nogo sauba ko mararasia na tobaqu ma kau gini padagadovigira dou bâ.

Na Nonginongi Matena Na Padagadovi Omea

³³ Taovia ko sasaniau tana rongoqira nimu ketsa, minau sauba kau muridougira pipi kalina.

³⁴ Ko vuresi makalia nimu ketsa vaniau, minau sauba kau muridoua; sauba kau muridoua tana tobaqu popono.

³⁵ Ko tudumiau tana sautuna nimu ketsa,

rongona i tana nogo au gini mage sosongo na totu.

³⁶ Ko moloa i tobaqu na padangaoana na muriaqira nimu ketsa, liusia bâ na tamani omea danga.

³⁷ Ko sangaau ma kau tau gini boe na omea ara tau tamani rongona; migoe ko galuveau vaga o vekenogoa.

³⁸ Ko manalia nimu veke igoe o naunogoa vaniau inau nimu tinoni aqo.

na veke vaga o nauvanigira igira ara rongomangamu.

³⁹ Ko maurisiau tania niqira goko tsiri au kadangagini sosongolia; ma nimu pedegoto igoe ara dou sosongo nomoa.

⁴⁰ Au ngao mananâ kau muridougira nimu ketsa; mi tana nimu gotolaka igoe ko vaolusia na mauriqu.

Na Noruana Nina Ketsa na Taovia

⁴¹ Taovia ko sauvulagi vaniau nimu galuve, mo ko maurisiau vaga igoe o vekenogoa.

⁴² Mi tana ti inau kau gini tangomana na tuguvisuana niqira goko igira ara goko peapea vaniau,

rongona inau au norugira nimu goko igoe.

⁴³ Sangaau ma kau dona na tsoniana na goko mana pipi kalina, rongona au vataragina niqu amesi tana nimu pedegoto igoe.

⁴⁴ Sauba kau muri sailaginia nimu ketsa, na dani ma na dani.

⁴⁵ Me tau tangomana sa omea ke utusiau, rongona au tovoa pipi kalina moa na muriaqira nimu ketsa.

⁴⁶ Minau sauba kau tau goto gini vangamâ na katevulagiaqira nimu ketsa vanigira na taovia tsapakae.

⁴⁷ Au gini mage sosongo na muriaqira nimu ketsa, rongona au reingao sosongoligira.

⁴⁸ Au pada mamavasigira mau padalokigira nimu ketsa; me sauba kau tau kuti na padatugutuguaqira nimu totosasaga.

Na Pada Mamavasiana Nina Ketsa na Taovia

⁴⁹ Ko padatugua nimu veke o nauvaniau inau nimu tinoni aqo; i tana nogo au vataragina niqu amesi.

⁵⁰ Mi laona niqu rota loki, maia nogo e vereau rongona nimu veke aia nogo e maurisiau.

⁵¹ Igira na tinoni vanga kaekae ara tsiriau sailagi moa, minau au tau goto mololea na muriana nimu ketsa.

⁵² Taovia, kalina inau au padavisugira nimu pedegoto ni sau, e gini pitudugua na tobaqu.

⁵³ Mi kalina au reigira na vanga tsutsukibo ara kutsigira nimu ketsa, me galasiau sosongo inau.

⁵⁴ Tana mauriqu kurikuri ni lao eni, inau au teagira na linge tana rongoqira nimu ketsa.

⁵⁵ Mi tana bongi au padago moa igoe Taovia, mau padavisua nimu ketsa.

⁵⁶ Au muridougira nimu ketsa, aia nogoria te e gini magemage na tobaqu.

Na Padangaoana Nina Ketsa na Taovia

⁵⁷ Taovia, igoe segeni moa au kilia inau;

mau vekevanigo laka sauba kau muridougira nimu ketsa sui.

58 !Tana tobaqu popono au nongigo
ko galuveau vaga o vekenogoa!

59 Au vilekegira niqu sasaga,
mau vekea laka kau murigira nimu totosasaga igoe.

60 Me utu goto kau kisâ, sauba kau tsaku sosongo nomoa
na muriaqira nimu ketsa.

61 Igira na vanga tsutsukibo ara molomanogati vaniau nogo gaqu taviti
kau sogo i laona,

minau au tau moa padalea nimu ketsa.

62 Tana levugata inau au mamata,
mau tsonikaego tana rongona nimu pede gotolaka.

63 Au dulikolugira igira sui ara kukuni tanigo,
mara muridougira nimu ketsa.

64 Taovia nimu galuve vo oli e dangali poponoa na barangengo;
ko sasaniau ma kau donaginigira nimu ketsa sui.

Nina Ketsa na Taovia Ara Sanga Sosongoligira na Tinoni

65 Taovia, igoe o manalinogoa nimu veke o nauvaniau,
mo dou sosongo vaniau inau nimu tinoni aqo.

66 Ko tusuvaniau na sasaga loki ma na donalevo,
rongona au norugira nimu ketsa.

67 Tana idana kalina igoe o tau vati kedeau, minau au muria moa na
sautu sisi,

mi kalina eni inau au muridounogoa nimu goko.

68 !Igoe o dou sosongo mo galuve sosongoliau!

Ko sasaniau nimu ketsa.

69 Igira na tinoni vanga kaekae ara tsonia danga na goko pero tana
rongoqu inau,

minau au muridougira moa nimu totosasaga tana tobaqu popono.

70 Igira na tinoni girani ara tau lelê sasaga,
minau moa au tsodoa gaqu magemage tana muriana nimu ketsa.

71 E dou sosongo vaniau kalina igoe o kedeau,
rongona i tana nogo au gini sasani na muridouaqira nimu ketsa.

72 Ma na ketsa igoe o sauvaniau, e tamani rongona loki vaniau
liusia na qolu sui tana barangengo popono.

Nina Ketsa na Taovia e Goto Saviliu

73 Igoe nogo o aqosiau mo reitutuguau;

ko mararasia na tobaqu ma kau gini sasanigira dou nimu ketsa.

74 Igira ara kukuni tanigo sauba kara gini mage sosongo kalina kara
mrosia inau,

rongona au norukakaia nimu veke igoe.

75 Taovia au donaginia laka nimu votapede sui ara gotolaka saikesa,
me laka o kedeau rongona igoe o mana sosongo vaniau.

76 Nimu galuve vo oli ke vereau,
vaga o vekenogoa vaniau inau nimu tinoni aqo.

77 Ko galuveau, minau sauba kau mauri,
rongona au padalokia nimu ketsa.

78 Ko paluvangamaqira igira na tinoni vanga kaekae ara keliseko
vaniau;

minau moa sauba kau padatugutugugira nimu totosasaga.

79 Ko naua migira sui ara kukuni tanigo mara donaginigira nimu ketsa, kara mai i koniqu inau.

80 Ko sangaau ma kau muridougira saikesa nimu ketsa, ma kau tau paluvangamaqu lê.

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Maurisia Tanigira Gana Gala

81 Taovia, au kolae sosongo na pituamu ko mai mo ko maurisiau; mau vataraginia niqu amesi tana nimu tsaqina goko igoe.

82 Na mataqu ara qisi nogo na pituana na omea igoe o vekenogoa, mau veisuago, “?Laka sauba ke ngisa ti ko mai sangaau inau?”

83 Inau au sekopitsu lê vaga moa ti na todo* purapura na ueni ara tsoniliginogoa;

mau tau moa vati padalegira nimu ketsa.

84 ?Me sauba ke oka koegua sagata inau kau pipitu?

?Me ke ngisa ti sauba ko kedegira igira ara rotasiau inau?

85 Na tinoni vanga kaekae, igira ara tau dona na muriana nimu ketsa, igira nogo ara tsai manogatinogoa na qilu agana kau puka i laona.

86 Igira sui nimu ketsa igoe e tugu sosongolia kami norugira kakai; migira moa na tinoni kaekae ara rotasiginiau niqira goko pero.

!Migoe Taovia ko mai mo ko sangaau!

87 E varavara nogo kara tangomana na labumatesiaqu, minau au tau goto mololea na muriaqira nimu ketsa.

88 Tana nimu galuve vo oli ko gaea na mauriqu, rongona kau gini muridougira nimu ketsa.

Na Tutunina Kakai Nina Ketsa na Taovia

89 Taovia, nimu tsaqina goko igoe sauba ke totu saviliu na dani ma na dani;

aia e totu kalavata nogo i gotu i baragata.

90 Mo mana saviliu vanigira pipi sui na vatavata na tinoni; migoe nogo o vaturia na barangengo tana sasana, mi tana nogo e totu kalavata.

91 Igoe nogo o ketsaligira na omea sui te igira ara totu kalavata tsaumai nogo i dani eni,

rongona na omea sui ara aqo vanigo moa igoe.

92 Ti vaga nimu ketsa igoe ke tau nogo lia na pukuna niqu magemage, me tau utu ti kau gini mate nogo na rota loki ara gadoviaiu.

93 Minau sauba e utu saikesa kau padalegira nimu totosasaga, rongona igira nogo igoe o maurisiginiau inau.

94 !Inau nimu nogo igoe, ko maurisiau!

Au tovokakainogoa na muridouaqira nimu ketsa.

95 Igira na tinoni vanga tsutsukibo ara tuviau laka kara labumatesiaiu, minau sauba kau padagira kakai moa nimu ketsa igoe.

96 Au dona laka e tagara goto ke kesa na omea e dona ke dou saviliu, ma nimu ketsa moa igoe e dou saviliu.

Na Padalokiana Nina Ketsa na Taovia

97 !Taovia au reingao sosongolia nimu ketsa!

Mau papadâ moa tana dani popono.

* **119:83 119:83** “na todo na ueni” Aia na oliolina na goko ‘wineskin’, maia e kesa na vatana todo ara aqosiginia na kokorana na omea tuavati mara dona na molo tsavuana na ueni i laona.

98 Nimu ketsa e totu koluau pipi kalina,
 aia nogo te au gini sasaga sosongo liusigira bâ igira gaqu gala.
 99 Inau au padagadovia dou bâ liusigira pipi sui gaqu tarai,
 rongona inau au padatugutugugira dou nimu tosasaga.
 100 Au sasaga loki liusigira na tuqatuqa,
 rongona au muridougira nimu ketsa igoe.
 101 Inau au sove saikesa tanigira pipi sui na aqo seko,
 rongona au ngaoa kau muridoua nimu tsaqina goko igoe.
 102 Au tau goto rongomilegira nimu tosasaga,
 rongona igoe segeni moa gaqu tarai inau.
 103 !Ara pui sosongo nomoa nimu tsaqina goko igoe
 ara pui liusia bâ na bulumitsua!
 104 Au adia na sasaga loki tana nimu ketsa nogo igoe,
 maia nogoria na rongona te au gini reisavigira pipi na vatana na aqo
 seko.

Na Marara e Talumai Tana Nina Ketsa na Taovia

105 Nimu tsaqina goko igoe e vaga moa na laeti e ida vaniau,
 ma na marara e sausautu vaniau.
 106 Inau au vekenogoa mau gini vatsa,
 laka sauba kau muridougira nimu tosasaga igoe.
 107 Taovia, inau au rota loki sosongo nomoa;
 ko maurisiau babâ vaga igoe o vekenogoa.
 108 Taovia, ko tabedoua niqu nonginongi na soadouamu au sauvanigo,
 migoe ko sasaniau na muridouaqira nimu ketsa.
 109 Pipi kalina moa inau au vangaraua na bisaana na mauriqu,
 mau tau vati padalea moa nimu ketsa.
 110 Igira na vanga tsutsukibo ara molomanogati vaniau nogo gaqu taviti
 kau sogo i laona,
 minau au tau vati kutsigira nimu ketsa igoe.
 111 Igira sui nimu ketsa ara niqu tamani saviliu nogo inau,
 eo, igira nogo te e gini magemage na tobaqu.
 112 Au padanogoa kau muridougira sailagi nimu ketsa
 poi tsau tana dani kau mate.

Na Totu Raviravi Dou i Laona Nina Ketsa na Taovia

113 Inau au reisavi sosongoligira igira ara tobaruka vanigo igoe Taovia,
 mau padalokia nimu ketsa.
 114 Igoe moa o isutuguqu mo reitutuguau;
 minau au vataraginia niqu amesi tana nimu veke igoe.
 115 Kamu baligi taniau igamu na tinoni vanga nauseko.
 Minau sauba kau muridougira nina ketsa niqu God.
 116 Ko kakaisiau ma kau gini susuliga vaga igoe o vekenogoa,
 minau sauba kau gini mauri.
 !Ko laka na tamiana ke puala lê niqu amesi!
 117 Ko tangoliau, minau sauba kau totu raviravi dou,
 ma kau gini boe sailagi na muriaqira nimu ketsa.
 118 Igoe o sove tanigira igira sui ara tau murigira nimu ketsa;
 me puala lê sui niqira vorogokona na perobulesi tinoni.
 119 Tana nimu papada igoe, igira sui na vanga tsutsukibo ara vaga moa
 na kutso lê,
 vaga ia, minau au padalokigira moa nimu tosasaga igoe.

120 Au matagunigo igoe;
mau mataguni sosongoligira goto nimu pedelaka.

Na Muridouaqira Nina Ketsa na Taovia

121 !Inau au naua moa na omea e goto me dou;
migoe ko laka na mololeaçu i limaçaira gaçu gala!
122 !Ko vekevaniau laka sauba ko sangaau inau nimu tinoni aço;
mo ko laka na tamivaniaçira na tinoni vanga kaekae kara bingi
sekoliau!
123 Au çisi nogo na pituamu ko mai mo ko maurisiau tanigira gaçu
gala,
mo ko manali vaniau na omea igoe o vekenogoa.
124 Tana nimu galuve vo oli ko galuveau,
mo ko sasaniniau nimu ketsa.
125 Inau nimu tinoni aço nogo igoe; ko mararasia na tobaçu
rongona kau gini padagadoviginigira nimu sasani.
126 Taovia, e laba nogo na tagu tana e dou igoe ko naua kesa na omea,
rongona igira na tinoni ara sove na muriana nimu ketsa.
127 Minau moa au reingao sosongoligira nimu ketsa liusia na çolumila,
me liusigotoa bâ na çolumila laka.
128 Aia nogoria na rongona ti inau au muridougira pipi sui nimu
totosasaga,
mau reisavigira pipi sui na sautu sasi.

Na Padangaoana na Muriana Nina Ketsa na Taovia

129 Nimu sasani igoe ara doulaka saikesa;
minau au murigira sui tana tobaçu popono.
130 Na nusirongona nimu sasani igoe e dona ke mararasigira,
me ke tusua na sasaga loki vanigira igira ara tau sasaga katsi.
131 E gini ova na mangaçu
tana amesiaçira nimu ketsa igoe.
132 Ko pilomai i koniqu mo ko galuveau,
vaga nogo igoe o nauvanigira igira sui ara galuvego.
133 Ko sangaau vaga igoe o vekenogoa ma kau tau puka lê,
ko laka na tamivaniana na kilinauseko ke tagaoviaiu.
134 Ko maurisiau tanigira ara bingi sekoliau,
ma kau gini tangomana na muridouaqira nimu ketsa.
135 Ko totu varangisiau
mo ko sasaniau nimu ketsa.
136 Au rota na ngangai me rutsu na kô na mataçu vaga moa kalina e
tave na ko loki,
rongona igira na tinoni ara tau muridoua nimu ketsa.

Nina Ketsa na Taovia e Goto Saviliu

137 Taovia igoe o gotolaka,
ma nimu ketsa sui ara goto saviliu.
138 Ara mana mara goto sui
igira na ketsa igoe o sauvanigami.
139 Na momosatoba e iru i tobaçu vaga moa ti na lake,
rongona igira gaçu gala ara tau gini boe na rongomiaçira nimu tsaçina
goko igoe.
140 !E mana sosongo nomoa nimu veke igoe!

!Minau au padaloki sosongolia!

141 Inau tau sa rongona tinoni mara peaau lê,
mau tau moa rongomilegira nimu sasani.

142 Nimu gotolaka sauba ke totu saviliu,
ma nimu ketsa e mana sailagi.

143 E ngoliau na rota ma na padasavi,
migira moa nimu ketsa igoe te e gini magemage na tobaqu.

144 Nimu tosasaga ara goto saviliu;
ko sangaau ti kau padagadovigira, ma kau gini mauri.

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Sangâ

145 !Taovia, tana tobaqu popono au nongigo;
ko rongomiau minau sauba kau muridougira nimu ketsa!

146 Au ngangaidato vanigo,
ko maurisiau, minau sauba kau muri kalavatavigira nimu ketsa.

147 Kalina e tau vati dato moa na aso, minau au ngangaidato vanigo ko
sangaau;

au vataraginia niqumamesi tana nimu veke igoe o naunogoa vaniau.

148 Tana bongi popono au tsaro mamata moa,
rongona kau padatugutugua moa nimu tosasaga.

149 !Taovia, tana nimu galuve vo oli ko rongomiau;
ko galuveau mo ko aragodoua na mauriqu!

150 Ara maimai varangi nogo igira ara area na labumatesiaqu inau,
igira ara tau saikesa muria nimu ketsa igoe.

151 Migoe moa Taovia o totu varangisiau,
me pipi sui nimu ketsa ara totu pukuga kalavata.

152 I sau nogo inau au donaginigira nimu tosasaga;
me laka igoe o naugira kara totu kalavata na dani ma na dani.

Nina Ngangaidato Kesa Rongona God Ke Sangâ

153 Ko morosia niqum rota mo ko maurisiau,
rongona inau au tau goto reilea nimu ketsa.

154 Ko isutuguqu mo ko laumaurisiau;
ko maurisiau vaga igoe o vekenogoa.

155 Igira na vanga tsutsukibo sauba e utu kara tsaulia na mauri saliu,
rongona ara tau murigira nimu ketsa.

156 !Ma nimu galuve igoe Taovia e loki sosongo;
ko galuveau mo ko laumaurisiau!

157 Atsa moa ti ara danga sosongo gaqu gala ara bingi sekoliau,
minau au tau goto terevia na muridouaqira nimu ketsa igoe.

158 Mi kalina ara reigira igira ara piloligi tanigo, mau reisavigira sosongo
rongona ara sove na muriaqira nimu ketsa igoe.

159 Ko reia Taovia, inau au padaloki sosongoligira nimu tosasaga.
!Migoe tana nimu galuve vo oli ko maurisiginiau!

160 Nimu ketsa igoe e pukuga tana manana,
ma nimu pede gotolaka sui ara totu saviliu.

Na Padalokiana Nina Ketsa na Taovia

161 Migira na tinoni taovia ara labuau lê tagara rongona,
minau au kukuni tanisosongolia moa nimu ketsa igoe.

162 Au gini mage loki sosongo inau tana rongogira nimu veke,

vaga saikesa nogo kalina kesa e tsodovulagia kesa na moi e danga na golo i laona.

163 Inau au reisavi sosongoligira pipi sui na goko pero, mau reingao sosongolia moa nimu ketsa igoe.

164 E vitu kalina i laona kesa na dani inau au soadougo tana rongoqira nimu pede gotolaka.

165 Igira ara padalokia nimu ketsa ara totu dou tana rago, me tagara goto ke kesa na omea tangomana ke tubulaginigira.

166 Taovia inau au pitu sosongoligo igoe ko maurisiau, mau naua na omea igoe o ketsaliginiau.

167 Inau au muridougira nimu sasani; mau padalokigira tana tobaqu popono.

168 Au muridougira nimu ketsa ma nimu totosasaga; migoe segeni nogo o reigira na omea sui inau au naua.

Nina Nonginongi Kesa Rongona God Ke Sangâ

169 !Taovia, ko tamia ke laba i konimu niqu ngangaidato rongona ko sangaau!

Ko mararasia na tobaqu vaga igoe o vekenogoa.

170 !Ko rongomia niqu nonginongi, mo ko maurisiau vaga igoe o vekenogoa!

171 Sauba kau tsonikaego sailagi, rongona igoe o sasaniginiau nimu ketsa.

172 Sauba kau linge tana rongona nimu ketsa, rongona igira sui nimu ketsa ara gotolaka.

173 Ko totu vangarau pipi kalina na sangaau, rongona inau au muridougira nimu ketsa.

174 !Taovia, au pitu sosongolia laka igoe ko laumaurisiau! Au tsodovulagia na magemage i laona nimu ketsa.

175 Ko sauvaniau na mauri, ma kau gini tsonikaego; ma nimu totosasaga kara sangaau.

176 Au sarevo bamai vaga moa ti na sipi e nanga; vaga ia, migoe ko mai mo ko laveau inau nimu tinoni aqo, rongona inau au tau saikesa padalegira nimu ketsa.

120

Nina Nonginongi Kesa Rongona God Ke Sangâ

¹ Kalina au totu i laona na rota loki, minau au ngangaidato vania na Taovia, maia e rongomiau.

² Au nonginongi vaga iani: "Ko maurisiau Taovia, tanigira igira na vangapero ma na vanga bulesi tinoni."

³ ?Igamu na vangapero laka nagua sauba God ke nauvanigamu? ?Me sauba ke kedegamu koegua?

⁴ !Kolugira nogo nina pipili vavanga kesa na malagai, me kolugotoa na madaova romaroma!

⁵ Na totu i laomui igamu e seko sosongo atsa vaga moa ti na totu i Mesek,

se i laoqira na tinoni ni Kedar.*

⁶ !Au totu oka sosongo nogo

i laoqira na tinoni ara reisavia na mauri tobarago!

⁷ Mi kalina inau au gini goko tana rongona na rago, migira ara ngaoa moa na vailabu.

121

Na Taovia Aia Nogo Nida Reitutugu

¹ ?Inau au morodato tana vungavunga;

me laka iava sauba ke talumai aia ke sangaau?

² Na Taovia aia e aqosia na baragata ma na barangengo aia nogo sauba ke sangaau inau.

³ E utu ke tamivanigo ko tubulagi;

aia nimu reitutugu me totu mamata sailagi.

⁴ Eo, aia niqira reitutugu na Israel

e tau dona ke varivari matana se ke matura.

⁵ Na Taovia aia nogo sauba ke mataligo;

aia e totu kalavata i ligisamu gana ke reitutugugo.

⁶ Me utu ke sekoligo na aso tana dani,

mi tana bongi na vula tagara goto.

⁷ Na Taovia sauba ke didia tanigo pipi sui na omea seko;

me ke reitutugua na maurimu.

⁸ Aia sauba ke mataligo kalina ko vano mi kalina ko visumai

i dani eni mi tana dani ma na dani.

122

Na Tsonikaeana na Vera ni Jerusalem

¹ Au gini mage sosongo kalina au rongomia ara tsarivaniau,

“Ida ma ka vano tana valena na Taovia.”

² !Mi kalina ia, migita a mai sage nogo

i laona na matsapana na vera ni Jerusalem!

³ I Jerusalem aia nogo na verabau ara arago visutugua

me totu na gotolaka ma na tobarago i laona.

⁴ Mi konina nogo ia ara kalemaia igira na duli sui ni Israel,

igira nina tinoni nogo na Taovia,

rongona e totu nogo i laona na mamarena nina ketsa na Taovia

laka i tana nogo kara soadoua.

⁵ Mi tana goto nogo ara totukae igira na taovia tsapakae ni Israel

na pedeaqira niqira tinoni.

⁶ Ka nonginongi rongona na rago ke totu tana Jerusalem,

ma ka tsaria: “Igira ara padalokigo igoe kara tamanina ke danga niqira omea dou.

⁷ Ma na rago ke totu i laona nimu baravatu,

* **120:5 120:5** “Mesek...Kedar” Kaira ruka na butona vera ara ka totu ao, migira na Tsiu ara padâ laka igira na tinoni ara totu i tana ara tinoni atsi.

migira sui nimu tinoni kara totu bibiu dou tana valeqira.”

⁸ Tana rongogira nogo igira na kamaqu ma na kulaqu, ti inau au gini tsarivania na Jerusalem: “!Na rago ke totu i konimu!”

⁹ Mi tana rongona na valena na Taovia nida God minau au nonginongi vanigo ko gini totu dou sailagi.

123

Kesa Tinoni e Nongia God Ke Galuvea

¹ Taovia au morodato i konimu, i gotu i tana igoe o totu mo taovia.

² Vaga nogo na maneaqo e tau kuti na moro bâ sailagi moa i konina gana taovia,

me vaga na dakiqo e moro bâ sailagi moa i konina gana daki taovia, me vaga goto igami sauba kami moro bâ sailagi moa i konimu igoe na Taovia nimami God, poi tsau kalina igoe ko galuvegami.

³ Ko galuvegami Taovia, ko galuvegami; ami kolae nogo na rongomiana niqira goko peapea igira na tinoni tavosi.

⁴ Ara tsiri sekoligami oka sosongo nogo igira ara tamani omea danga, mara peagami igira na vanga kaekae.

124

God Aia Nogo e Reitutugugira Nina Tinoni

¹ ?Sauba kegua vaga ti na Taovia ke tau nogo totu tabana konida igita? !Israel, ko gokovisu mai!

² “Ti vaga na Taovia ke tau nogo totu tabana i konida igita kalina igira gada gala ara mai na labuada,

³ mi tana ti igira kara konomigita mamauri tana niqira momosatoba loki ara nauvanigita;

⁴ ma na obona na ko loki ke adivotugita, me ke tsavugita popono,

⁵ ma na tatarina ke virugita me ke lumigita.”

⁶ Ida gita ma ka soadoua na Taovia, aia e tau tamivanigira gada gala kara labugita ma ka mate sui.

⁷ Igita a tsogoligi tanigira vaga moa na manu kalina e lovologitania nina taviti na mane na rugu;

me takuti lê niqira taviti, migita a tsogoligi lê.

⁸ Na Taovia aia e aqosia na baragata ma na barangengo, aia nogo e sangagita.

125

God e Aragogira Dou Nina Tinoni

¹ Igira ara norua na Taovia ara vaga moa na Vungavunga Sion, aia e utu lele ke olaola, me utu goto ke ratsubamai.

² Na Taovia e mataligira dou nina tinoni, me vaga igira na vungavunga ara viri totu polipolia na Jerusalem,

vaga goto na Taovia aia e totu polipoligira nina tinoni,
i dani eni mi tana dani ma na dani.

³ Igira na vanga tsutsukibo e utu kara tagaovikaputi sailaginia na
veraqira na tinoni e goto niqira sasaga.

Me ti vaga kara nauvaganana ia, me tau utu igira segeni goto na tinoni
dou kara naua na omea e seko.

⁴ Taovia ko naudou vanigira igira e dou niqira sasaga,
mara muridougira nimu ketsa.

⁵ Mi kalina igoe ko tû na kedeaqira na vanga tsutsukibo,
mo ko kedegira goto igira ara sove na muriana nimu sautu.

!Na rago ke totu i Israel!

126

Igira na Israel Ara Nongia God Ke Sangagira

¹ !Kalina na Taovia e adivisugita mai i Jerusalem,
e vaga moa ti igita a bolebole lê!

² !Igita a kiakia sosongo, ma lilinge tana mage!

Mi tana migira na puku tavosi ara gini goko tana rongoda mara tsaria,
"Na Taovia e naua na omea loki sosongo vanigira igira."

³ !Eo, na omea loki manana nomoa aia e nauvanigita tana tagu ia,
migita a gini magemage sosongo!

⁴ Taovia, ko adivisugami mai tana veramami,
ke vaga nogo kalina e tumu na usa me tavetugua na kô tana ovo
mamâtsa.

⁵ Igira ara tsutsuka tana ngangai,
sauba kara tsuri tana magemage.

⁶ Igira ara ngangai kalina ara tsukâ niqira omea tsukatsuka,
sauba kara lilinge ma kara magemage
kalina kara angunigira mai na lakana niqira uta.

127

Na Tsonikaeana God Tana Rongona Nina Doulaka

¹ Ti vaga na Taovia ke tau sangâ na logovale,
ma niqira aqo igira ara logovale e puala lê;
me ti vaga na Taovia ke tau reitutugua na vera,
ma niqira aqo igira ara matali vera e puala lê goto.

² E tagara sa rongona na aqo kakai matena na mauri,
na tû matsaraka bongibongi ma na liusiana na tagu na maturu tana
bongi.

Rongona na Taovia e tusu lê omea vanigira ara galuvea
kalina igira ara maturu.

³ Na tamani baka aia nogo na vangalaka e talumai i konina na Taovia;
igira nogo nina sausau manana God vanigita.

⁴ Igira na dalena mane kesa tinoni e tamanigira kalina aia e vaolu moa,
ara vaga na pipili tana limana kesa na malagai.

⁵ Ke mage aia na mane e tamanigira danga nina pipili vaga ia.
 Sauba igira kara sangâ me ke managana
 kalina aia ke tsodogira gana gala tana sasana na pede.

128

God e Saupeluna Vanigira Ara Rongomangana

¹ Ara mage igira ara kukuni tania na Taovia,
 mara mauri murigira nina ketsa.

² Na aqo na limamu sauba ko tsodoginia na maurimu;
 me sauba ko gini magemage mo ko tamanina na omea danga.

³ Ma na taumu sauba ke vaga na itai na uaeni vuaga i laona na valemu,
 migira na dalemu sauba kara tutû polia nimu bela na mutsa vaga moa
 na vasuna na olive.

⁴ Eo, sauba na Taovia ke vangalaka vaganana vania na mane
 aia e kukuni tania.

⁵ !Na Taovia ke tabugo tû i Sion!
 Mo ko reia nina dato dou na vera ni Jerusalem
 pipi dani tana maurimu popono.

⁶ !Ko mauri oka mo ko reigira na kukuamu!

!Na rago ke totu i Israel!

129

Igira na Israel Ara Nongia God Ke Kedegira Gaqira Gala

¹ Igoe Israel, ko tsarivanigami laka e koegua vaga ti igira gamu gala
 ara rotasigo moa,
 tuturiga kalina igoe o vavaolu moa.

² "Tû kalina inau au vavaolu moa
 igira gaqu gala ara rotasi sosongoliau,
 mara tau lelê susuliga liusiau.

³ Ara ramitsia na gotuqu me viri kukubuabua
 vaga moa na rereina na tavugi ara ovua tana uta.

⁴ Maia na Taovia, aia e gotolaka sosongo,
 e laumaurisiau tania na mauri tseka."

⁵ Igira sui ara reisavia Sion
 ke tau managaqira ma kara sugavisu lê.

⁶ Igira sui kara vaga saikesa moa na buruburu e vovodato lê i kelana
 na vale,

e tau vati dato loki me makede lê;

⁷ e tagara goto ke kesa ke tsakogira,
 se ke ivogogira me ke adilakagira.

⁸ Me tagara goto ke kesa ke liu bâ i tana me ke tsaria vanigira na goko
 vaga iani:

"Na Taovia ke vangalaka vanigamu.
 Igami ami soadougamu tana asana na Taovia."

130*Kesa Tinoni e Nongia God Ke Sangâ*

- ¹ I laona niq̄u rota loki au ngangaidato vanigo Taovia.
² !Taovia ko rongomia niq̄u nonginongi;
 ko rongomiau kalina au ngangaidato vanigo ko sangaau!
³ ?Ti vaga igoe ko tsokogira sui nimami sasi,
 me sauba aseï ke ulagana na ba tû i matamu igoe?
⁴ Migoe o padalegira moa nimami sasi,
 rongona o ngaoa igami kami kukuni tanigo.
- ⁵ Au pitu sosongolia na Taovia ke sangaau,
 mau norukakaia moa nina tsaqina goko.
⁶ Au amesia na Taovia ke sangaau,
 liusia niq̄ira amesi igira na mane matali tana bongi
 kalina ara pitu sosongolia ke vovomai tsaku na dani.
- ⁷ Igamu na tinoni ni Israel, kamu norukakaia na Taovia,
 rongona nina galuve e vo oli,
 maia e padangao sailaginia ke maurisigira nina tinoni.
⁸ Eo, sauba ke maurisigira nina tinoni ni Israel
 tanigira pipi sui niq̄ira sasi.

131*Na Noruana God*

- ¹ Taovia, inau au mololenogoa niq̄u sasaga kaekae
 mau tau nogo padaloki segeniq̄u.
 Mau tau goto gini boe kau donaginigira na omea loki sui,
 se na omea ara aotsau liusia na sasagaqu.
² Tagara, inau au totu dodo moa me rago na tobaqu,
 vaga saikesa moa na baka tetelo kalina e tsaro dodo i limana tinana.
 Na tobaqu inau e totu rago dodo vaga goto ia.
³ !Igamu na Israel, kamu norukakaia na Taovia,
 i dani eni mi tana dani ma na dani!

132*Na Tsonikaeana na Vale Tabu*

- ¹ Taovia, ko laka na padaleana a David
 migira sui na rota loki aia e tsodonogoa.
² Taovia, ko padavisua na omea aia e vekea
 me gini vatsa vanigo igoe nina God Susuliga a Jakob, kalina aia e
 tsarivaganana,
³ "Sauba kau tau goto sage i valequ se kau tsaro i niq̄equ;
⁴ sauba kau tau goto mango se kau matura,
⁵ poi tsau kalina kau aqosivania sa valena na Taovia,
 tana ke totu nina God Susuliga a Jakob."
- ⁶ I Betlehem nogo ami rongomia tana rongona na Bokisi na Taso,
 mami ba tsodovolagia i laona nina kao a Jearim.
⁷ Mami tsarivaganana, "Ida ma ka vano tana valena na Taovia;
 ida ma ka ba samasama vania i matana nina sasana na totukae."

⁸ Taovia, ko tû, mo ko sagemai tana nimu Vale Tabu kolua na Bokisi na Taso,
aia na papadana na susuligamu igoe,
mo ko totu sailagi ieni na dani ma na dani.

⁹ Migira nimu manetabu kara nau sailaginia na omea e goto i matamu;
migira nimu toga sui kara gudato vanigo tana magemage.

¹⁰ Taovia, tana rongona nogo a David nimu maneago,
ko laka na piloligi tania na taovia tsapakae igoe o vilinogoa.

¹¹ Igoe o naua kesa na veke vania a David mo vatsa,
ma na veke ia sauba e utu goto ko veoa.

Igoe o tsarivaganana iani, "Inau sauba kau molokaea kesa vidaqira na dalemu igoe ke lia na taovia tsapakae,
maia nogo ke adidatoa na aqotagao i murimu igoe.

¹² Me ti vaga igira na dalemu kara manalia niqira tabana na vaitasogi au naukolugamu,
ma kara muridoua niq ketsa au tusunogoa vanigira,
ma na daleqira goto igira sauba kara tugugo igoe tana lia sailagi na taovia tsapakae."

¹³ Na Taovia e vilinogoa i Sion;
me ngaoa ke lia na verana tana ke totu.

Aia e tsarivaganana:

¹⁴ "Ieni nogo na nauna au vilinogoa,
mieni nogo sauba kau totu saviliu na dani ma na dani.

¹⁵ Inau sauba kau tusuvania Sion na omea sui e kilia gana ke gini mauri;
me sauba kau masuliginigira na mutsa igira nina tinoni ara tau tamani sa omea.

¹⁶ Sauba kau tabugira nina manetabu i laona pipi sui niqira aqo ara naua,
migira sui nina tinoni sauba kara linge ma kara gudato tana magemage.

¹⁷ Mieni nogo sauba kau vaturia kesa na kukuana a David ke taovia tsapakae loki;
ma na puku i konina aia sauba kara tangolidatoa nina aqotagao.

¹⁸ Inau sauba kau paluvangamaqira popono igira gana gala,
ma kau naua ma gana susuliga ke pabo babâ me ke totu kakai saviliu."

133

Na Mauri Tobasai Tana Rago

¹ E dou sosongo rago na rereina

kalina igira nina tinoni God ara mauri tobasai tana rago!

² E vaga moa ti na oela loki matena ara qetua i lovana a Aaron me sarara tsuna tana ngolana,
me porisia na liona na polona sagesage katsi.

³ Me vaga goto na kolobu tana Vungavunga Hermon
me puka i kelaqira na tetena i Sion.

I tana nogoria na Taovia e vekevanigira
laka sauba kara tamanina na mauri saliu.

134

Na Linge Vania God Tana Ngulavi

¹ Mai ma kamu tsonikaea na Taovia, igamu sui nina tinoni aqo, igamu amu aqo vania i laona nina Vale Tabu tana bongi.

² !Abedatoa na limamui tana nonginongi i laona na Vale Tabu ma kamu tsonikaea na Taovia!

³ !Na Taovia aia e vusâ na barangata ma na barangengo, ke tû i Sion me ke tabugamu!

135

Kesa na Linge na Tsonikaeana na Taovia

¹ !Tsonikaea na Taovia!

Tsonikaea na asana igamu nina tinoni aqo na Taovia,

² igamu amu tutû i laona na valena na Taovia, i laona nina Vale Tabu nida God.

³ Tsonikaea na Taovia rongona aia e dou sosongo; lingena na tsonikaeana na asana rongona aia e tobalaka vanigita.

⁴ Na Taovia e vilivani segenia a Jakob, migira na Israel kara lia nina tinoni segeni aia.

⁵ Au donagininogoa laka e loki manana nida Taovia, aia e loki liusigira pipi sui na god.

⁶ Maia e aqosigira na omea sui moa aia e padangaoa i barangata mi barangengo, i laona na tasi mi tana maorodo i lao vasau.

⁷ Aia nogo e naua mara tû na parako na legai loki talu tana vovosana na barangengo;

e naua me botsa na angaanga i laona na usa loki, me molomaia na guguri e talu i tana aia e mololakanogoa.

⁸ Mi Ejipt aia e labumatesigira sui na daleqira mane botsaida i laoqira na tinoni ma na omea tuavati sui.

⁹ Mi tana goto aia e aqosigira danga na valatsatsa ma na omea ganataga,

ke kedeginia na taovia tsapakae kolugira sui goto nina mane sasanga.

¹⁰ Aia e toroutsanigira danga na puku tavosi, me matesigira danga na taovia tsapakae susuliga.

¹¹ Igira nogo a Sihon, niqira taovia tsapakae na Amor, ma Og, aia na taovia tsapakae ni Basan, migira sui lakalaka na taovia tsapakae ni Kanaan.

¹² Aia e adia niqira kao igira me sauvanigira nina tinoni, vanigira igira na Israel kara tamanina.

¹³ Taovia, sauba kara tau kuti na katevulagiana sailagi laka igoe nogo o God manana;

migira na vatavata sui sauba kara padavisugo moa igoe.

¹⁴ Na Taovia sauba ke isutuguqira nina tinoni; aia sauba ke galuvegira nina tinoni ara aqovania.

15 Igira niqira god na puku tavosi ara aqosiginigira moa na siliva ma na golumila;

ma na limana tinoni nogo ara aqosiginigira.

16 Ara tamanina rago na mangaqira, me utu kara goko, ma na mataqira, me utu kara gini moro.

17 Ara tamanina na kuliqira, me utu kara gini rorongo, me tau goto tangomana kara magomago.

18 !Migira sui ara aqosigira mara norugira, kara lia vaga saikesa nogo na titinonina na god peropero ara aqosi segeniqira nogo igira!

19 !Tsonikaea na Taovia igamu na tinoni ni Israel; tsonikaea aia igamu nina manetabu God!

20 !Tsonikaea na Taovia, igamu na Levite; tsonikaea aia igamu sui amu samasama vania!

21 Tsonikaea na Taovia i Sion, mi Jerusalem goto na verana.

!Tsonikaea na Taovia!

136

Kesa na Linge na Soadouana God

1 Soadoua na Taovia, rongona e dou aia, ma nina galuve e totu saviliu.

2 Soadoua aia e loki tsapakae bâ liusigira pipi sui na god; rongona nina galuve e totu saviliu.

3 Soadoua aia e susuliga putsikae bâ liusigira pipi sui na taovia; rongona nina galuve e totu saviliu.

4 Aia segeni moa e dona ke aqosi valatsatsa loki; rongona nina galuve e totu saviliu.

5 Mi tana nina sasaga loki nogo aia e aqosiginia na baragata; rongona nina galuve e totu saviliu.

6 E ovukaea na barangengo tana maorodo; rongona nina galuve e totu saviliu.

7 Aia e volakaira na aso ma na vula; rongona nina galuve e totu saviliu.

8 Na aso ke tagaovi kaputia na dani; rongona nina galuve e totu saviliu.

9 Ma na vula migira na veitugu kara tagaovi kaputia na bongi; rongona nina galuve e totu saviliu.

10 Aia e labumatesigira na daleqira mane botsaida igira na Ejipt; rongona nina galuve e totu saviliu.

11 Aia e adirutsumigira na toga ni Israel tania i Ejipt; rongona nina galuve e totu saviliu;

12 tana susuligana nogo na limana aia e nauginia, rongona nina galuve e totu saviliu.

13 Aia e sarovotâ na Tasi Tsitsi; rongona nina galuve e totu saviliu;

14 maia e ida vanigira nina toga mara liu tsapatugu bâ i konina;
rongona nina galuve e totu saviliu.

15 Maia e lumia na taovia tsapakae ni Ejipt kolugira nina alaala na
mane vaumate;
rongona nina galuve e totu saviliu.

16 Aia e ida vanigira nina toga mara liu tana kaomate;
rongona nina galuve e totu saviliu.

17 Aia e labumatesigira na taovia tsapakae susuliga;
rongona nina galuve e totu saviliu.

18 Maia e labumatesigira goto na taovia tsapakae tangirongo;
rongona nina galuve e totu saviliu.

19 Aia nogo a Sihon, niqira taovia tsapakae igira na Amor;
rongona nina galuve e totu saviliu;

20 maia a goto a Og na taovia tsapakae ni Basan;
rongona nina galuve e totu saviliu.

21 Me adia niqira kao igira me sauvanigira nina tinoni;
rongona nina galuve e totu saviliu;

22 me tusulea niqira kao vania Israel nina tinoni aqo ia;
rongona nina galuve e totu saviliu.

23 Aia e tau padalegita kalina igira ara tuliusigita;
rongona nina galuve e totu saviliu.

24 Maia e laumaurisigita tania na limaqira gada gala;
rongona nina galuve e totu saviliu.

25 Aia e palagira pipi na omea mamauri sui;
rongona nina galuve e totu saviliu.

26 Soadoua God aia e totu i baragata;
rongona nina galuve e totu saviliu.

137

Niqira Linge na Melu Igira na Israel Kalina Ara Totu Tsinogo

1 I liligina na ko loki ni Babilon igita a totu i lao,
ma ngangaisia i Sion.

2 Tana araqira nogo na gaimelu i tana
igita a tsauraginikaegira nida itai tatangi.

3 Igira ara raqa tsekagita ara raigita ka linge vanigira;
mara tsarivaganana vanigita:
“Kamu lingena vanigami kesa na linge ni Sion.”

4 ?Me ke koegua igita ti ka lingena na linge na Taovia
ieni tana niqira kao na veratavosi?

5 !Ti kau padalego Jerusalem,

ke mate na limaqu madoa me ke gini utu goto na taiana na itai tatangi!

6 !Ke bulu nomoa na lapiqu tana baragatana mangaqu
ti kau padalego Jerusalem,

ti kau tau padalokigo liusigira niqu magemage sui!

7 Taovia, ko padatugua na omea ara naua igira na tinoni ni Edom

tana dani ara tangolia na Jerusalem.
 Ko padatugua na goko vaga igira ara totu matengana na tsariana,
 “!Vuipukalia aia me ke toroutsasakesa!”

⁸ Igoe Babilon ko rorongon, sauba kara toroutsanigo igoe.
 Ke mage aia e tangotugumami igami me ke labuvisugo
 tana rongona na omea seko igoe o naua vanigami igami,
⁹ me ke adigira na dalemu boruboru
 me ke pisagira tana vatu.

138

Kesa na Nonginongi na Soadouana God

- ¹ Taovia, au soadougo tana tobaqu popono;
 mau tsonikaego i mataqira na angelo.
² Au tsuporu vanigo i matana nimu Vale Tabu,
 mau tsonikaea na asamu rongona igoe o mana vaniau ma nimu galuve
 e vo oli;
 mo sauvulagia vaniau laka na asamu igoe,
 migira sui nimu ketsa, ara loki tsapakae.
³ Mi kalina inau au soago, migoe o rongomiau;
 ma na susuligamu nogo igoe o susuligasiginia na tidaoqu.
- ⁴ Taovia, igira sui na taovia tsapakae tana barangengo
 ara rongomia na omea igoe o tsaria,
 me sauba kara tsonikaeginigo.
⁵ Sauba kara linge tana rongoqira na omea sui o aqosigira,
 rongona na mararamu igoe e loki tsapakae.
⁶ E atsa moa ti igoe o paladato bâ i gotu vasau,
 migoe o arago sosongoligira nomoa igira ara totu palatsuna,
 migira ara kaekae e tau tangomana vanigira kara taopoi tanigo igoe.
- ⁷ Atsa moa ti e gadoviau na rota danga,
 migoe o maurisiau.
 Igoe o sugaria niqira momosatoba gaqu gala,
 mi tana susuligamu o laumaurisiau.
⁸ Taovia, au dona laka sauba ko manaligira na omea sui igoe o
 vekenogoa vaniau,
 rongona nimu galuve e totu saviliu.
 Ko suilavaginia na aqo igoe o tuturiga nogoa i laona tobaqu.

139

God e Donagira na Omea Sui

- ¹ Taovia, igoe o vilekeau, mo donaginiau popono nogo.
² Igoe o donaginigira sui na omea inau au naua;
 o totu ao moa mo padagadovigira nomoa pipi niqu papada.
³ Igoe o reiau moa ti kau aqo se kau mango;
 mo donaginigira nogo pipi sui niqu aqoqo.
⁴ Atsa moa ti au tau vati goko moa,
 migoe o dona idanogoa na omea sauba kau tsaria.
⁵ Igoe o totu pipi nauna polipoliau inau;

mi tana susuligamu igoe o reitutuguau.

⁶ Ma nimu dona igoe tana rongoqu inau e vano ao bâ,
e ao tanisongolia bâ na omea e tugua kau padagadovia inau.

⁷ ?Laka iava tangomana inau kau ba tsogopoi tanigo igoe?
?Miava tangomana inau kau taopoi tania na matamu?

⁸ Ti vaga kau tsogodato i baragata, migoe o totu nogo i tana;
me ti vaga kau ba tsaro tana barangengo na mate, migoe o totu nogo
i tana.

⁹ Me ti vaga kau lovoligi ao liusia tana e dato na aso,
se kau ba totu kesa tana nauna ao sosongo i tana e sù na aso,

¹⁰ migoe o totu nogo i tana gana ko idagana sautu vaniau,
mo totu nogo i tana rongona ko gini sangaau inau.

¹¹ Me ti vaga kau ngasua na rodo pulipuli ke poiau,
se na marara e totu poliau ke oli me ke lia na bongi,

¹² eo, me atsa moa ti na rodo pulipuli maia e tau lele rodo vanigo igoe,
ma na bongi aia e marara maka saikesa vaga moa ti na dani.

Na rodo pulipuli ma na mararana na dani ara ka kesaniatsa moa i
matamu igoe.

¹³ Igoe nogo o aqosigira pipi na turina na koniqu inau,
mo molosaigira i laona na tobana tinaqu.

¹⁴ !Au tsonikaego mau kukuni tanigo Taovia rongona igoe o aqosiau
dou sosongo,

migira sui na omea igoe o aqosigira ara dou sui!
Migoe o donaginiau popono.

¹⁵ Mi kalina na suliqû ara tuturiga moa na sai i tobana tinaqu,
mau lokiloki popoi moa i tana,

migoe o donagininogoa laka inau au totu i tana,

¹⁶ mo reiau kalina au tau vati botsa moa.

Idavia kalina au tau vati botsa moa,
migoe o maretsunagira sui nogo i laona nimu papi
na dani igoe o pedevaniau kau mauri tsaulia.

¹⁷ !God, e utugana sosongo vaniau kau tsaulia nimu papada igoe;
ara danga sosongo vaga sagata ia!

¹⁸ Me ti vaga kau tsokosaigira, me sauba kara danga liusia na vatuna
na one.

Mi kalina kau mamata tania na matura, minau kau totu kolugo moa
igoe.

¹⁹ !Niqu God, au kili sosongolia laka igoe ko labumatesigira na tinoni
vanga tsutsukibo!

!Au amesi sosongolia laka igira na tinoni vanga tangopeke seko kara
mololeau inau!

²⁰ Igira ara goko tangopeke seko tana rongomu igoe;
mara soasekolia na asamu.

²¹ !Taovia, inau au reisavi sosongoligira igira ara reisavigo igoe!

!Mau pea sosongoligira igira ara petsakoe vanigo igoe!

²² Inau au reisavi sosongoligira nomoa tana tobaqu popono,
rongona gamu gala igoe ara lia vaga goto ti gaqu gala inau.

²³ Ko vilekeau igoe niq̄u God, mo ko donaginia na sasagaq̄u;
ko tovoleau, mo ko tsodovulagigira popono na papadaq̄u.

²⁴ Mo ko reia ti vaga ke totu moa na seko i laoq̄u,
mo ko mataliau ma kau muria na sautuna na mauri saliu.

140

Kesa Tinoni e Nongia God Ke Reitutugua

¹ Taovia, ko maurisiau tanigira na tinoni seko;

ko laumaurisiau tanigira na tinoni vanga tangopeke seko.

² Igira ara vorogokona sailagi moa na nauana na omea seko,
mara tsaikore sailagi.

³ Na lapiq̄ira e vaga moa na muata e dona na gatimatesi tinoni;
ma niq̄ira tsaq̄ina goko ara gini sekoli tinoni, vaga moa na muata
vogata e totu na tabatu i konina.

⁴ Taovia, ko maurisiau tania na limaq̄ira na tinoni vanga tsutsukibo;
ko laumaurisiau tanigira na tinoni vanga tangopeke seko,
igira ara vorogokona na tsogori pukaliaq̄u.

⁵ Igira na tinoni kaekae ara vangaraunogoa vaniau gaq̄u taviti;
ara molo kapusia niq̄ira pidipidi tana kau liu bâ,
mara matalogoa niq̄ira taviti gana kau soḡo i laona.

⁶ Minau au tsarivania na Taovia, "Igoe nogo niq̄u God."

!Taovia, ko rongomia niq̄u ngangaidato vanigo rongona igoe ko
sangaau!

⁷ Taovia niq̄u God, igoe nogo o susuliga na sogogaq̄u,
mi tana tagu na vailabu igoe nogo o dilaau.

⁸ Taovia, ko laka na tamivaniaq̄ira na vanga tsutsukibo na adiana na
omea ara kilia;
mo ko laka goto na tamivaniaq̄ira ke managaq̄ira tana omea ara
vorogokona.

⁹ Ko laka na tami ke managaq̄ira igira gaq̄u gala;

mo ko naua ma na omea seko igira ara ngaoa na nauvaniaq̄u inau, ke
kidivisu me ke gado i koniq̄ira segeni.

¹⁰ Ko naua ma na vatu romaroma ke puka bâ i koniq̄ira;
ma kara tsonitsunagira i laona na q̄ilu loki ma kara tau lelê goto rutsu
tania.

¹¹ Ko laka goto na tamiana ke managaq̄ira igira ara dona na keliseko;
mo ko naua me ke kesa na omea seko ke gadovigira na vanga tsaikore
ma kara mate.

¹² Taovia, inau au donanogoa laka igoe o isutuguq̄ira igira ara tau
tamanina sa omea,

mo aq̄osia na pedegoto vanigira igira ara kilia na sasanga.

¹³ Igira e gotodou niq̄ira sasaga sauba kara tsonikaego;
me sauba kara totu sailagi i matamu igoe.

141

Na Nonginongi na Ngulavi

¹ !Taovia, au soago, ko tsaku mo ko sangaau kalina ia!

Ko rongomi vataviau kalina kau soago.

² Ko adidoua niqū nonginongi vāga moa na pungu na bulunagai uruuru,
ma na limaqu au abedatoa vanigo vāga moa na savori-kodoputsa tana ngulavi.

³ Taovia, ko reitutugudoua na mangaqu,
mo ko mataligira dou niqū goko.

⁴ Ko didia taniau na nauana na omea seko
ma na sangasage i laona niqira sasaga tabaru igira na tinoni seko.
Mo ko laka goto na tamivaniaqu kau sangapata tana niqira kavomutsa.

⁵ E dou moa ti vāga kesa na tinoni dou ke kedēau me ke totoasaga vaniau tana galuve,
minau moa e utu saikesa kau tamivanigira na tinoni vānga nauseko
kara tsonikaeau,
rongona inau au nonginongi sailagi vania God ke kedegira tana
rongona niqira sasaga tabaru.

⁶ Mi kalina kara tangoligira igira niqira tagao ma kara tsonitsunaligira tana maragova,
mi tana ti igira na toga kara donaginia laka nina goko na Taovia ara
mana sui.

⁷ Ma na suliqira kara viri totu piriutsa bamai tana mangana na qilu,
vāga moa na takutina gai ara tala mesimesigira.

⁸ Minau au norugo babâ moa igoe niqū Taovia ma niqū God
mau mai kau totu ravidou i konimu.

!Migoe ko laka saikesa na tamivaniaqira kara matesiau!

⁹ Ko tukapusia na taviti ara molomanogati vaniau nogo,
ma niqira pidipidi ara moloa igira na vānga nauseko.

¹⁰ Migira na vānga tsutsukibo kara sogo segeni i laona niqira taviti,
minau moa kau liusavi tania.

142

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Sangâ

¹ Au ngangaidato vania na Taovia rongona aia ke sangaau;
mau amiami tsai vania.

² Au tsarivulagi vania pipi sui na omea ara ngoliau;
migira goto na rota sui ara gadovia.

³ Mi kalina e varavara nogo kau pukavisu lê,
maia e dona sui nogo niqū omeomea.
Tana sautu tana sauba kau liu inau,
igira gaqu gala ara molopoia vaniau gaqu taviti.

⁴ Mi kalina au moro bamai i ligisaqu,
mau tau nogo reia ke kesa ke sangaau,
tagara goto ke kesa ke reitutuguau,
se ke boeginiau.

⁵ Taovia au ngangaidato vanigo ko sangaau;
Taovia igoe nogo niqū reitutugu;
igoe segeni moa au ngaoa kau tamanina tana mauri ni lao eni.

⁶ Rongomivatavia niqū ngangaidato vanigo ko sangaau,

rongona inau au seko pitsu nogo.
 Laumaurisiau tanigira gaqu gala;
 igira ara susuliga liusiau nogo inau.

⁷ Ko adiligi taniau na rota loki ara bingi sekoliginiau;
 mi tana ti inau kau tsonikaego i laona niqira saikolu nimu tinoni,
 tana rongona igoe o dou sosongo vaniau.

143

Nina Nonginongi Kesa Tinoni Rongona God Ke Sangâ

¹ !Taovia, au nongigo ko rongomia niqu nonginongi!
 !Tana nimu gotolaka ko rongomia niqu ngangaidato vanigo;
 mi tana nimu doulaka ko gokovisu vaniau!

² Laka kiki na raqaaqu tana pede inau nimu tinoni aqo,
 rongona e tagara kesa ke tau sasi i matamu igoe.

³ Aia gaqu gala e takuviau
 me tsogori pukaliau saikesa.
 Maia e tsonisageau tana rodo pulipuli,
 mau vaga saikesa nogo igira ara mate oka nogo i sau vasau.

⁴ Me vaga ia, me varavara nogo kau pukavisu lê,
 mau seko pitsu saikesa nogo.

⁵ Inau au padavisugira na dani ara vano putsu nogo;
 mau papada tana rongoqira na omea sui igoe o aqosigira;
 mau pukugira sui i tobaqu na omea igoe o naugira nogo.

⁶ Inau au abedatoa na limaqu vanigo tana nonginongi;
 ma na tidaoqu e gini marou tana rongomu igoe vaga saikesa moa na
 kao mamatsa lê.

⁷ !Taovia, kalina nogo ia ko tugumai vaniau niqu goko!
 E puka lê sui nogo niqu amesi.
 Ko laka goto na taopoi taniau,
 kau tau vaga igira ara ba tsuna nogo tana barangengo na mate.

⁸ Pipi tana matsaraka ko molopapada vaniau tana rongona nimu
 galuve vo oli,
 rongona i konimu nogo igoe au vataraginia niqu vainoru.
 Niqu nonginongi ara datolaba i konimu igoe;
 ko tusuvulagi vaniau na sautu kau muria.

⁹ Taovia, au bâ i konimu rongona igoe ko reitutuguau;
 ko laumaurisiau tanigira gaqu gala.

¹⁰ Igoe nogo niqu God;
 ko sasaniau na nauana na omea igoe o kilia kau naua.
 Ko tobadou vaniau, mo ko mataliau tana sautu dou.

¹¹ Taovia ko laumaurisiau vaga igoe o vekenogoa;
 mi tana nimu galuve ko maurisiau tanigira na rota loki ara gadoviaiu.
¹² Tana rongona nogo nimu galuve vaniau igoe, ko labumatesigira gaqu
 gala,
 mo ko toroutsanigira sui igira ara bingi sekoliau,

rongona inau nimu tinoni aqo nogo inau.

144

Kesa na Taovia Tsapakae e Soadoua God Rongona e Managana tana Vailabu

¹ !Tsonikaea na Taovia aia e reitutuguau!
Aia nogo e saniau na aqona na vailabu,
me vangarauau na vano tana vailabu.

² Aia nogo e reitutuguau me isutuguqu,
me ravitiau me vagamaurisiau,
mi konina nogo aia au totu raviravi dou.
Maia e mologira na puku sui tana limaqu inau.

³ ?Taovia, nagua sagata na tinoni ti igoe o ba padaloki sosongoli
vaganana ia?

?Maia na tinoni lê moa, egua ti o gini boe sosongo tana rongona ia?

⁴ Aia e vaga moa ti kesa na guguvina lê na guguri;
ma na bongina ara vaga moa na auau lê, ara laba mara nangaligi tsaku.

⁵ Taovia, ko ratsia na masaoka me ke ova, mo ko tsunamai;
ko pelegira lê moa na vungavunga, me sauba ke viri vulosudato na
pungu loki.

⁶ Ko naua me ke kirapi na angaanga mo ko sarangasigira gamu gala.
Ko gini vanavana nimu pipili ma kara viri tsogoligi sui.

⁷ Ko sautsuna mai na limamu,
mo ko raqakaeau tania na ko mao sosongo, mo ko maurisiau;
laumaurisiau tania na limaqira na tinoni ni veratavosi girani,

⁸ igira ara tau lelê dona na tsariana sa goko mana,
me atsa moa ti kara vatsa mara peropero moa.

⁹ Niqû God, sauba kau lingena vanigo kesa na linge vaolu;
sauba kau gini sinagi vanigo na itai tatangi ma kau linge vanigo.

¹⁰ Igoe o sangagira na taovia tsapakae sui mara gini tangomana tana
vailabu,

mo laumaurisia a David nimu maneaqo.

¹¹ Maurisiau tanigira gaqu gala seko sosongo;
mo ko laumaurisiau tania na limaqira na tinoni ni veratavosi,
igira ara tau lelê dona na tsariana sa goko mana,
me atsa moa ti kara vatsa mara peropero moa.

¹² Ko naua migira na dalemami mane vaolu
kara vaga moa na gai tsukatsuka ara dato susuliga.
Migira goto na dalemami daki kara vaga moa na tuguru ara katsu
lelevoa,

maru turuvaginigira tana tsuru i valena na taovia loki.

¹³ Mo ko naua migira nimami vale na mololaka mutsa
kara danga tovu pipi vatana na mutsa i laona.

Migira nimami sipi kara tau kuti na botsa na vaoluna ma kara danga
babâ.

¹⁴ Migira goto nimami buluka kara vasugira ke danga na daleqira,
ma kara tau goto vasusu seko se kara reolea na daleqira.

Me ke tau goto laba na ngangai na rota i laona nimami sautu loki.

¹⁵ !Ke mage aia na puku i tana ara laba na omea dou vaga girani!
!Kara mage igira na tinoni aia God nogo niqira Taovia!

145

Kesa na Linge na Tsonikaeana God

¹ Sauba kau tsonikaego sailagi igoe niq God ma niq taovia tsapakae;
ma kau soadougo na dani ma na dani.

² Pipi dani moa sauba kau soadougo,
ma kau soalokia na asamu na dani ma na dani.

³ Na Taovia e loki tsapakae me ulagana kara tsonikae sosongolia,
ma gana loki tsapakae e utu na padagadoviana.

⁴ Taovia, pipi na vatavata na tinoni sauba kara katevulagia vania na
vatavata ke botsamai i muri
na omea loki sui igoe o naugira.

⁵ Sauba kara gini gogoko tana rongona gamu loki tsapakae ma gamu
tangirongo,

minau sauba kau padavisugira na omea dou sui igoe o naugira nogo.

⁶ Migira na tinoni sui sauba kara gini gogoko tana rongogira na omea
loki susuliga igoe o naugira,

minau sauba kau katevulagia gamu loki tsapakae.

⁷ Sauba igira kara gini gogoko bamai tana rongogira pipi sui nimu aqo
galuve,

ma kara lilinge tana rongona igoe o doulaka.

⁸ Na Taovia e doulaka, me dona sosongo na galuve,
e kisâ rago na kore me totu saviliu nina galuve vo oli.

⁹ Aia e tobadou vanigira na tinoni sui,
me ngongoragi mateqira na omea sui aia e aqosigira.

¹⁰ Taovia, pipi sui na omea igoe o vusagira sauba kara tsonikaego,
migira sui nimu toga sauba kara soadougo.

¹¹ Sauba kara gini goko tana rongona gana loki tsapakae na veramu,
ma kara katevulagia na susuligamu loki.

¹² rongona i tana ti igira sui na tinoni kara donaginia na omea loki
putsikae igoe o naugira,

ma na mararana tsapakae na veramu.

¹³ Igoe o taovia tsapakae saviliu,
mo tagaovi kaputigira na tinoni sui na dani ma na dani.

Na Taovia e manaligira na omea sui aia e vekea,
mara dou saviliu pipi na omea sui aia e naugira.

¹⁴ Aia e sangagira igira ara totu tana rota;
me tatatuugira igira ara puka.

¹⁵ Igira na omea mamauri sui ara moro bâ i konimu igoe,
migoe o tusuvanigira na mutsa ara kilia gana kara gini mauri.

¹⁶ Igoe o vangalaka sosongo vanigira na tinoni sui
mo vanigira na omea e tugugira sui.

17 Na Taovia e gotolaka pipi tana omea aia e naua,
ma na omea sui aia e naua e aqosigira tana galuve.

18 Aia e totu varangisigira igira ara nongia,
igira ara soa mananâ tana tobaqira popono.

19 Aia e tusule vanigira igira ara kukuni tania na omea sui ara nongia
i konina;

me rongomia niqira ngangaidato vania me maurisigira.

20 Na Taovia e reitutugugira igira sui ara galuvea,
me sauba ke matesigira na vanga tsutsukibo.

21 Minau sauba kau tau kuti na tsonikaeana na Taovia;
migira sui lakalaka goto na omea vovola kara tsonikaea na asana tabu
na dani ma na dani.

146

Na Tsonikaeana God Aia na Vagamauri

1 !Tsonikaea na Taovia!

Igoe na tidaoqu ko tsonikaea na Taovia!

2 Sauba kau tsonikaea tana mauriqu popono;
sauba kau linge vania niqu God pipi dani tana mauriqu popono.

3 Laka na vataraginiana nimui vainoru i koniqira gamui ida ni lao eni,
rongona e tau tangomana sa tinoni lê ke maurisigamu.

4 Kalina kara mate, kara visutugua tana kao;
mi tana dani ia pipi sui niqira vorogoko sauba kara sui lê.

5 Ke mage na tinoni aia e norua nina God a Jakob ke sangâ,
me tsotsovata moa i konina na Taovia nina God,

6 aia e aqosia na baragata ma na barangengo ma na tasi,
me pipi sui na omea i laoqira.

Na Taovia e manaligira pipi sui nina veke,

7 me saua na pedegoto vanigira igira ara bingi sekoligira,
me palagira igira ara vitoa.

Na Taovia e nusigira igira ara totu tana vale sosori,

8 me naua mara moro na koko.

Maia e tatatuugira igira ara puka;

me reingaogira nina tinoni igira e goto niqira sasaga.

9 Na Taovia e reitutugugira igira na veratavosi ara mai totu i verada;
me sangagira na daki tinamate kolu daleqira,
me pualasia niqira vorogoko igira na vanga tsutsukibo.

10 Na Taovia aia nogo e taovia tsapakae saviliu.

Nimui God nogo igamu na Sion sauba ke tagao saviliu na dani ma na
dani.

!Tsonikaea na Taovia!

147

Na Tsonikaeana God Aia E Susuliga Sosongo

1 !Tsonikaea na Taovia!

E dou igita ka linge ma ka tsonikaea nida God.

Eo, e goto me ulagana sosongo ka tsonikaea.

² Na Taovia e vaturi visutugua na vera ni Jerusalem,
me adivisugira tugua na Israel ara totu tsinogo.

³ Aia e veregira igira e ngoligira na melu,
me talia na bokaqira.

⁴ Aia nogo e pedea na dangaqira na veitugu,
me molo soana pipi kesa vidaqira.

⁵ E loki tsapakae me susuliga sosongo nida Taovia;
ma nina sasaga loki e utu na tsarituguana.

⁶ Na Taovia e sulukaegira igira ara palatsuna;
me tsogori rapasigira tana kao igira na vanga tsutsukibo.

⁷ Kamu lingena na soadouana na Taovia;
kamu taia na itai tatangi vania nida God.

⁸ E vuresia na parako i gotu tana masaoka,
me molomaia na usa ke tumulia na barangengo,
me naua mara gini dato dou na buruburu tana tetena.

⁹ Aia e palagira na omea tuavati sui
me kutigira na dalena kaokao kalina ara nongigaqira.

¹⁰ Na Taovia e tau vataraginia nina magemage i koniqira na ose
susuliga,

se i koniqira na mane vaumate malagai. Tagara.

¹¹ Maia e gini mage moa na reiaqira na tinoni ara kukuni tania,
migira ara norua nina galuve vo oli.

¹² !Tsonikaea na Taovia igoe Jerusalem!

!Migoe Sion ko tsonikaea nimu God!

¹³ Aia nogo e ravekakaisigira sui na matsapamu,
me vangalaka vanigira nimu tinoni.

¹⁴ Aia e moloa na goto tana vovotana nimu kao,
me masuliginigo gamu mutsa laka.

¹⁵ Aia e moloa nina goko me liuvi tovosia na barangengo,
ma na omea aia e ketsalia ara laba tsaku lê.

¹⁶ Aia e moloa na snou ke tsunamai
me ke tsavua na barangengo popono.

¹⁷ !Aia e moloa ke tsunamai na kolina na usa kakai vaga moa na
kubakuba;

me tagara goto ke kesa ke baria na bisina!

¹⁸ Maia e moloketsa moa me rapa lê na aesi e kakaisia na kô;
me molomaia na guguri, ma na kô e tsatsali tavetugua.

¹⁹ Aia e moloa nina goko vanigira nina tinoni,
ma nina ketsa ma nina totosasaga vanigira na Israel.

²⁰ Maia e tau goto nauvaganana ia vanigira na puku tavosi,
tagara, igira ara tau donaginigira nina ketsa.

!Tsonikaea na Taovia!

148

Na Omea Sui i Gotu mi Lao Kara Tsonikaea God

¹!Tsonikaea na Taovia!

Tsonikaea na Taovia igamu sui amu totu i gotu vasau.

² Tsonikaea igamu sui nina angelo,
migamu sui goto nina alaala na malagai susuliga ni gotu.

³ Tsonikaea kagamu na aso ma na vula;
tsonikaea igamu na veitugu amu mokemoke.

⁴ Tsonikaea igamu amu totu i gotu vasau,
migamu goto na kô sui amu totu i kelana na masaoka.

⁵!Igira sui lakalaka kara tsonikaea na asana na Taovia!

Rongona aia nogo e ketsalia ti igira ara botsamai;

⁶ mi tana nina ketsa moa aia, migira ara gini totu kalavata saviliu tana
sasaqira,

me utu goto kara petsakoe vania.

⁷ Tsonikaea na Taovia igamu sui tana barangengo,
igamu na tuqana vigo na omea loki i laona na tasi me pipi na maorodo
na kema;

⁸ na angaanga ma na kolina na usa kakai,
na snou ma na parako,
migamu goto na guguri susuliga amu murigira nina ketsa.

⁹ Tsonikaea igamu na tetena ma na vungavunga,

na vuagai mutsamutsa sui ma na goana atsi;

¹⁰ migamu sui na omea tuavati, na ladogana ma na atsina,
ma na omea amu tere tana kao ma na manu.

¹¹ Tsonikaea na Taovia igamu sui na taovia tsapakae migamu na toga
sui,

migamu goto na tinoni taovia ma na tagaovera tavosi sui tana
barangengo;

¹² na baka daki ma na borau,
na tuqatuqa ma na kavekave, migamu goto na baka pasa.

¹³!Igira sui lakalaka kara tsonikaea na asana na Taovia!

Rongona na asana aia e loki liusigira bâ na soa sui tavosi;

ma gana loki tsapakae e dato ao liusia na barangengo ma na baragata.

¹⁴ Aia e galuve sosongoligira nina tinoni ni Israel,

me vaturikakaia na veraqira,
rongona ti igira sui nina tinoni kara tsonikaea.

!Tsonikaea na Taovia!

149

Kesa na Linge na Tsonikaeana na Taovia

¹!Tsonikaea na Taovia!

Linge na linge vaolu vania na Taovia.

Tsonikaea i laona niqira saikolu igira nina tinoni.

² !Kamu gini magemage igamu na Israel, rongona God nogo e aqosigamu;

kamu gini mage loki igamu na toga ni Sion, tana rongona nimui taovia tsapakae!

³ Tsonikaea na asana ma kamu gavai vania;

taigira na kuku ma na itai tatangi tana tsonikaeana.

⁴ Na Taovia e reingao sosongoligira nina tinoni;

E molokaegira igira ara palatsuna mara gini tangomana tana vailabu.

⁵ Kara gini magemage nina tinoni God rongona e managaqira tana vailabu,

kara linge tana magemage na bongi popono.

⁶ Kara gudato kalina ara tsonikaea God,

kolua na isi vavanga tana limaqira,

⁷ gana kara tuliuginigira na puku tavosi sui,

ma kara kedegira na tinoni i laogira;

⁸ kara soriginigira na itai tapala niqira taovia tsapakae;

ma niqira ida tana barina na itai tapala;

⁹ ma kara kedegira na puku tavosi sui vaga nogo God e ketsaligira kara naua.

Iani nogo e vaga niqira tangomana igira nina tinoni God.

!Tsonikaea na Taovia!

150

!Tsonikaea na Taovia!

¹ !Tsonikaea na Taovia!

!Tsonikaea God i laona nina Vale Tabu!

!Tsonikaea gana susuliga i gotu i baragata!

² Tsonikaea tana rongoqira na omea loki sui aia e naugira.

Tsonikaea gana loki tsapakae.

³ Tsonikaeginia na uvi tavuli.

Tsonikaeginia na tai itai tatangi ma na tuqulu.

⁴ Tsonikaeginia na tai kuku ma na gavai.

Tsonikaeginia na tai itai tatangi ma na uvi uete.

⁵ Tsonikaeginia na rekesiana na tsetsê.

Tsonikaeginia na tatangina loki na valaqe.

⁶ !Tsonikaea na Taovia igamu sui na omea mamauri!

!Tsonikaea na Taovia!